

เจงกิสข่าน: การศึกษาประเพณีวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย

ก่อกองศ์ นามวัฒน์

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39

เจงกิสข่าน: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย

ก่อกองศ์ นามวัฒน์

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39

STRATEGIES ON COMPOSING HISTORICAL NOVEL OF THAI CONTEMPORARY WRITERS:
A CASE STUDY OF GENGHIS KHAN: HERO OF THE EAST

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy in Thai
October 2021
Copyright 2021 by University of Phayao

- เรื่อง:** “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก
ของนักเขียนไทยร่วมสมัย
- ผู้วิจัย:** ก่อพงศ์ นามวัฒน์, วิทยานิพนธ์: ปร.ด. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2564
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย, **กรรมการที่ปรึกษา:** รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์
เกศเทศ, รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ
- คำสำคัญ:** นักเขียนไทยร่วมสมัย, นวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษโลกตะวันออก, เจงกิสข่าน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก
ของนักเขียนไทยร่วมสมัย โดยใช้ตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ที่ตีพิมพ์ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2498 – 2556
จำนวน 3 เรื่อง คือ เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร, เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ และเจงกิสข่าน
ของ “สุริยา” มาใช้ในการวิจัย โดยใช้แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยาย แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษ
ของเจงกิสข่าน และการศึกษาแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยาย พบว่าผู้ประพันธ์นำข้อมูลจากหนังสือสารคดี
และหนังสือประวัติศาสตร์ สร้างผลงานกับจินตนาการจากมุมมองและการตีความเฉพาะตน แล้วนำเสนอเนื้อหา
ผ่านโครงเรื่องชีวิตความขัดแย้งและปมปัญหาที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ แก่นเรื่องเน้นเชิดชูและวิพากษ์วีรบุรุษโดยใช้
มุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้รู้ มีตัวละครเจงกิสข่านเป็นแกนกลางของเรื่อง นวนิยายเน้นความสมจริงของฉากและบทสนทนา
โดยมีกลวิธีทางภาษาที่มีวรรณศิลป์เป็นแบบเฉพาะตน 2) แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน
มี 2 ประเด็น 1) การศึกษาวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ มี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี
พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน
แม้ผู้เขียนเน้นบทบาทวีรบุรุษในประวัติศาสตร์แต่มีภาพซ้อนวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีด้วย ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์
ชีวิตวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ พบว่า วิถีของเจงกิสข่านสอดคล้องกับวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษตามทฤษฎีของโจเซฟ
แคมป์เบลล์ สามารถแบ่งโครงสร้างแก่นวัฒนธรรมวิถีวีรบุรุษตามเกณฑ์การแสวงหาสารสาระที่แตกต่างกัน 2 ครั้ง
พบขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบหลายเหตุการณ์แสดงถึงการต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาอย่างสาหัส แต่วีรบุรุษใช้
สติปัญญา ความสามารถ ความเป็นผู้นำ และการช่วยเหลือจากภายนอก ด้วยการแสวงหาเครือข่ายพันธมิตร
การแนะนำจากมารดาและภรรยาในฐานะเทพเทวี ผสานกับการเชื่อมั่นว่าได้รับพลังสนับสนุนจากเทพเทือกีร์ จึงผ่านพ้น
อุปสรรค แล้วนำสิ่งล้ำค่าจากโลกแห่งการผจญภัย คือ ก่อตั้งรัฐชาติ เกียรติยศ อิสระ สันติสุข และอารยธรรม มามอบให้
สังคมมองไกล 2) แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยาย มีการเสนอภาพลักษณ์ต่างกันตามจุดมุ่งหมาย
ของผู้เขียน 2 ประเด็น คือ 1) ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ มี 7 ภาพลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์
วีรบุรุษผู้ปราบกบฏ วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม จักรพรรดิวิจิตรราช วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ วีรบุรุษ
ผู้เปลี่ยนแปลงโลก วีรบุรุษของศาสนา และจักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด 2) ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น มี 7 ภาพลักษณ์ คือ
ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข บุตรที่ดีของบิดามารดา ธรรมิกราช วีรบุรุษจอมใจ นักรบนักรัก นักประชาธิปไตย
และวีรบุรุษทรราช โดยมีวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ที่หลากหลาย การประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน
ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีแนวคิดสำคัญ 5 แนวคิด คือ แนวคิดยกย่องเจงกิสข่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก
แนวคิดกษัตริย์ไทย แนวคิดชาตินิยม แนวคิดวิพากษ์สังคม และแนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ

Title: STRATEGIES ON COMPOSING HISTORICAL NOVEL OF THAI CONTEMPORARY WRITERS:
A CASE STUDY OF GENGHIS KHAN: HERO OF THE EAST

Author: Korpong Namwat, Dissertation: Ph.D. (Thai), University of Phayao, 2021

Advisor: Assistant Professor Dr.Warawat Sriyabhaya, **Co–advisor:** Associate Professor
Dr.Boonyong Ketthet, Associate Professor Dr.Santi Pakdeekam

Keywords: Thai Contemporary Authors, Historical novel about heroes of the eastern world,
Genghis Khan

ABSTRACT

The aim of this research was to study historical novels about the heroes of the eastern world by Thai contemporary authors. This study focused on three historical fictions of Genghis Khan published between 1955–2013, including Temüjin Chom Chakkraphat Yenghisakhan by Praphanthakorn, Chengkitsakhan by Supha Sirimanon, and Genghis Khan by “Suriya”. The study applied the concept of novel construction, image building in the hero way of Genghis Khan, and the creation of Genghis Khan novels. The results were: 1) Regarding the novel construction concept, the authors searched data from documentary books and history books in combination with their imagination from their attitude and interpretation before presenting the content through the life conflicts and obstacles stated in history. The core of the story was to honor and criticize the hero by using an omniscient point of view. Genghis Khan is the main character of the story. The novel focused on realistic scenes and conversation. Each novelist had their own way of demonstrating the art of literature. 2) According to the image building in the hero way of Genghis Khan, there were two concepts: 1) the study of the heroic cultural way could be divided into two parts: Part 1, the life structure of traditional and cultural hero was under the concept of culture hero’s life structure by Lord Raglan. Even though the authors focused on the hero role in history, they also represented the cultural and traditional hero image; In Part 2, the analysis of heroic culture, it was found that Genghis Khan’s way conforms to Joseph Campbell’s theory of the hero’s journey. The core of heroic cultural structure could be divided twice following the different content searching criteria, and it was found that the testing scenarios showed fighting against severe obstacles but the hero uses wisdom, ability, and leadership; receives help from allies, a suggestion from mother or wife as the goddess. He believes in being supported by Tengri God. Finally, the hero overcomes obstacles and brings precious treasure from the adventure which could be the founding of the nation, bringing honor, liberty, peace, and civilization to Mongolian society. 2) The concept of building Genghis Khan’s image in the novel represented it differently, depending on the intention of the authors and it related to two topics: 1) Seven images appear in the historical documents that are the hero who conquers Kali Yuga or the dark age, the hero who founds the nation and imperial civilization, the hero who has leadership, the hero who changes the world, the hero of religion, and the savage hero; 2) Seven images that the author created are the image of a happy family, good child of parents, Thammikarath, Robin Hood, gallant hero, democratic hero, and tyrant hero. The ways to build an image are various. The creation of Genghis Khan novels by Thai contemporary novelists comprised five concepts that were the concept of honoring Genghis Khan as the world’s influential persons, monarchy concept, patriotism concept, social critical concept, and hero glorification concept.

กิตติกรรมประกาศ

“ท่านใดถึงพร้อมด้วยความพยายามโดยธรรม ไม่จมลงในห้วงมหรณพ ซึ่งประมาณมิได้ เห็นปานนี้ด้วยกิจ คือความเพียรของบุรุษ ท่านนั้นจงไปในสถานที่ที่จิตใจของท่านยินดีนั้นเถิด” ถ้อยคำสั่งสอนให้ระลึกถึงความเพียรจากเรื่องพระมหาชนก ส่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาถึงผู้ทำวิจัย เพื่อย้ำเตือนว่าความเพียรและอิทธิบาทสี่ท่านั้น ที่จะทำให้งานสำเร็จได้ คำสอนอันล้ำค่านี้เป็นน้ำทิพย์พรมใจให้ชุ่มชื้น ดวงจิตแจ่มใส แล้วเพียรเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จ ความเมตตา กรุณา ของอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เสมือนวีรบุรุษทางการศึกษาของศิษย์ และ mentor ผู้คอยส่งเสริม ชี้แนะให้ความรู้ คำแนะนำปรึกษา แนะนำแนวทางแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ อาหารอันโอชะด้วยรสมืออันวิเศษจากท่าน ช่วยบำรุงสติปัญญาศิษย์ในการทำวิจัย สารสาระที่ท่านนำมามอบให้กลายเป็นกุญแจไขสู่การทางเดินทางครึ่งใหม่ของศิษย์ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรีภักย์ ไว้ ณ ที่นี้

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ และรองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เมตตาเสนอแนะแนวทาง และให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย ความเมตตาจากท่าน คือ โคมทองส่องสว่างหนทางชีวิต

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เพ็ญยุระ ที่กรุณาเสียสละเวลาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยให้สมบูรณ์ขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์, รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชลีบุญกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรีภักย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล, อาจารย์ ดร.วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทุกรายวิชาตามหลักสูตร และขอบพระคุณ คณาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา รวมทั้งวิทยาการที่ให้ความรู้ในการฝึกเก็บข้อมูลภาคสนามด้านภาษา วรรณกรรม และคติชน ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และตรัง เมื่อ พ.ศ. 2561 เป็นประสบการณ์ที่ประทับใจ

กราบขอบพระคุณและระลึกถึง ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ที่เปิดบ้านให้นิสิตร มหาวิทยาลัยพะเยา รับความรู้ด้านภาษาและจารึก เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561

ขอบพระคุณ อาจารย์พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน ที่ให้กำลังใจและถามความก้าวหน้าอยู่เสมอ และขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ รักษา ที่อนุเคราะห์ตั้งชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันต์ กุลไพบุตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริพร อนุศาสนนันท์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรโชค พิชญ์ อัฐสมบูรณ์ ที่ให้ความกรุณา
ตรวจเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำแก้ไขให้เครื่องมือวิจัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตริวิเศษ ที่ให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์บุปผา บุญทิพย์ ปิยาจารย์ผู้เปิดโอกาสให้กับชีวิต
การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาไทยศึกษา ผู้มอบกำลังใจให้ผ่านพ้นวิกฤตในใจ ชื่นแนะให้ศึกษาต่อ
ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นพคุณ คุณาชีวะ และรองศาสตราจารย์สุชาติดา รัตนดิษฐ์กุล สาขา
การสอนภาษาไทย ที่ให้กำลังใจเสมอมา

ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กึ่งแก้ว อัครถาวร และสถาบันสมเด็จพระนเรศวร
มหาราช เพื่อการศึกษาคติชนวิทยาและปรัชญามอตะ ที่มอบหนังสือและเอกสารให้ศึกษา

ขอบคุณอาจารย์ทัศนสมร ทองโปร่ง ที่ให้กำลังใจและสอบถามความก้าวหน้าของ
วิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำเพชร ช่วงทอง ปิยมิตรที่ชักชวนให้ศึกษาต่อ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์ อดีตอธิการบดี, ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ทิพย์ หาสาสน์ศรี อดีตคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ผู้บังคับบัญชาผู้มอบโอกาสให้ลา
ศึกษาต่อ ขอขอบคุณคณาจารย์กลุ่มสาระภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
(ฝ่ายมัธยม) ที่กรุณารับภาระงานสอนแทนช่วงลาศึกษาต่อ

ขอบคุณอาจารย์ ดร.ประภาพร ธนกิตติเกษม ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำการทำวิทยานิพนธ์
ขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชศรีณย์ จิตคงคา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์กานต์วี แพทย์พิทักษ์,
อาจารย์ ดร.อัจนราพร ไกรบุตร, อาจารย์ผกาเพ็ญ จรูญแสง และรุ่นพี่ทุกท่านที่ให้กำลังใจ
ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนที่เป็นกำลังใจให้ฝ่าฟันอุปสรรคครั้งนี้

ขอบพระคุณพ่อปรารธนา นามวัฒน์ แม่อภิญา นามวัฒน์ ที่สนับสนุนและเป็นแรงใจ
ให้ศึกษาต่อจนสำเร็จ น้องวีระวัฒน์ นามวัฒน์ ที่ให้กำลังใจ น้องธนชพร นามวัฒน์ ที่ส่งวิทยานิพนธ์
และบทความจากจีนมาให้ศึกษาพร้อมช่วยอธิบาย

ขอบพระคุณเจ้าของผลงานวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษาวิจัยทุกเล่ม กราบบูชา
ดวงพระวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ในวาระ 859 ปีชาตกาลของพระองค์
ในปีนี้ ระลึกคุณของบุคคลในอดีตผู้เป็นต้นเค้าแห่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน และขออุทิศ
ผลแห่งความดีถึงทุกดวงจิตไม่ว่าจะสถิต ณ แห่งไหนใด

กอฟงส์ นามวัฒน์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
สมมุติฐานของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย	9
ข้อดกลงเบื้องต้น.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	13
กรอบแนวคิดของการวิจัย	13
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์	16
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์วีรบุรุษ.....	55
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวีรบุรุษ.....	104
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	124
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	124

2115076504

UP :Thesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	125
การเก็บรวบรวมข้อมูล	133
การวิเคราะห์ข้อมูล	134
บทที่ 4 ภูมิหลังและปรัทัศน์นวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย	136
การรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทย	136
กระแสบริบทโลกที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทย	185
ปรัทัศน์นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย	206
กลวิธีนำเสนอองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ในนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง	218
ที่มาของข้อมูลในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง	238
บทที่ 5 ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย	249
ประพันธ์วิธีของ “เตมูยีน จอมจักรพรรดิเ็นกิสข่าน” โดยประพันธ์กร	249
ประพันธ์วิธีของ “เจงกิสข่าน” โดย สุภา ศิริมานนท์	327
ประพันธ์วิธีของ “เจงกิสข่าน” โดย “สุริยา”	410
การเปรียบเทียบประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย	498
บทที่ 6 วัฒนวิถึและภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน.....	581
วัฒนวิถึแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน.....	582
ภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย	789
บทที่ 7 แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย	863
แนวคิดยกย่องเจงกิสข่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก.....	863
แนวคิดกษัตราธิปไตย.....	867
แนวคิดชาตินิยม.....	872
แนวคิดวิพากษ์สังคม.....	890
แนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ.....	898

2115076504

บทที่ 8 บทสรุป.....	902
สรุปผลการวิจัย	902
อภิปรายผลการวิจัย	912
ข้อเสนอแนะ.....	942
บรรณานุกรม	946
ภาคผนวก	970
ภาคผนวก ก เครื่องมือเก็บข้อมูล	971
ประวัติผู้วิจัย	985

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงเอกสารที่มุ่งเสนอวิธีการศึกษาและพัฒนาการของนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์	39
ตาราง 2 แสดงเอกสารที่ศึกษาประวัติและผลงานผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์	40
ตาราง 3 แสดงเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีด้านการสร้างนวนิยายและสำริดตะ	41
ตาราง 4 แสดงเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทางภาษาและวรรณศิลป์	44
ตาราง 5 แสดงเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทั้งด้านการสร้างนวนิยายทั้งสำริดตะ และวรรณศิลป์	47
ตาราง 6 แสดงเอกสารที่เน้นศึกษาตัวละครโดยศึกษาผ่านศาสตร์แขนงอื่น	53
ตาราง 7 แสดงเอกสารที่เน้นตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์	54
ตาราง 8 แสดงกลุ่มที่นำเสนอความรู้ประวัติ แบบฉบับของตัวเอกและที่มาของวีรบุรุษ	76
ตาราง 9 แสดงกลุ่มที่นำเสนอประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษ	78
ตาราง 10 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในวรรณกรรมจากเอกสาร ประเภทตำนาน	80
ตาราง 11 แสดงกลุ่มที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษจากเอกสารประเภทวรรณกรรม	81
ตาราง 12 แสดงกลุ่มที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษด้านพัฒนาการแนวคิดหรือบทบาทวีรบุรุษ	84
ตาราง 13 แสดงกลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวีรบุรุษในวัฒนธรรมไทยกับต่างชาติ	85
ตาราง 14 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในเชิงคติชนและสหวิทยาการ	86
ตาราง 15 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในสื่อชนิดอื่น	88
ตาราง 16 แสดงกลุ่มที่ประยุกต์ใช้แนวคิดวีรบุรุษกับศาสตร์อื่น	89
ตาราง 17 แสดงกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน	90
ตาราง 18 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครในนวนิยาย และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์	91
ตาราง 19 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในนวนิยาย และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์	93
ตาราง 20 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในเรื่องเล่าหลายประเภท	95
ตาราง 21 แสดงกลุ่มเอกสารที่เสนอภาพลักษณ์ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์	98

2115076504

UP :Thesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39

ตาราง 22	แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ.....	99
ตาราง 23	แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในสื่อประเภทอื่น ๆ.....	101
ตาราง 24	แสดงกลุ่มที่ศึกษาคิดค้นแนวคิดและศึกษาแนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับ วัฒนวิถึ ของวีรบุรุษ.....	115
ตาราง 25	แสดงกลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษ ในวัฒนธรรมประเพณี.....	117
ตาราง 26	แสดงกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนิทานตำนาน และวรรณคดี	118
ตาราง 27	แสดงกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนวนิยาย.....	120
ตาราง 28	แสดงกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากหนังสือชีวประวัติ อัตชีวประวัติหรือสื่อที่แสดงประวัติชีวิตบุคคล	121
ตาราง 29	แสดงการศึกษาการเดินทางวีรบุรุษจากข้อมูลที่หลากหลายและสื่อภาพยนตร์... ..	122
ตาราง 30	แสดงกลวิธีในการนำเสนอโครงเรื่องในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน.....	508
ตาราง 31	แสดงกลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน	526
ตาราง 32	แสดงช่วงเวลาการนำเสนอพระราชประวัติเจงกิสข่านในนวนิยายไทย รวมสมัย..	537
ตาราง 33	แสดงลักษณะบทสนทนาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน.....	541
ตาราง 34	แสดงการใช้คำในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย รวมสมัย	548
ตาราง 35	แสดงการใช้คำอย่างมีศิลปะในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยรวมสมัย.....	553
ตาราง 36	แสดงการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย รวมสมัย.....	558
ตาราง 37	แสดงแบบโครงสร้างชีวิตของเจงกิสข่านในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยรวมสมัยตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของลอร์ดเรกแลน.....	583
ตาราง 38	แสดงขั้นตอนการสถาปนาและดำรงอาณาจักรมองโกลของวีรบุรุษเจงกิสข่าน ..	629
ตาราง 39	แสดงขั้นตอนการดำรงเกียรติและแผ่ปารมีสู่สากลของวีรบุรุษเจงกิสข่าน.....	729
ตาราง 40	แสดงภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทย รวมสมัย	790

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย.....	15
ภาพ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความจริง สื่อ และภาพลักษณ์.....	74
ภาพ 3 แสดงตัวอย่างภาพสารคดีเกี่ยวกับเจงกิสข่านทางสถานีโทรทัศน์.....	165
ภาพ 4 แสดงตัวอย่างละครโทรทัศน์เกี่ยวกับเจงกิสข่าน.....	168
ภาพ 5 แสดงตัวอย่างภาพยนตร์เรื่องเจงกิสข่านที่ฉายในประเทศไทย.....	173
ภาพ 6 แสดงละครเวทีจอมราชันเดมูจิน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น.....	177
ภาพ 7 แสดงตัวอย่างหนังสือการ์ตูนเกี่ยวกับเจงกิสข่าน.....	181
ภาพ 8 แสดงประติมากรรมหุ่นดำ เจงกิสข่าน วัดปวิวาสราชสงคราม.....	183

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นวนิยายมักเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่สมมุติขึ้น โดยผู้ประพันธ์จำลองเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครให้มีลักษณะสมจริง อาจได้รับแรงบันดาลใจ เค้าโครงเรื่อง หรือเหตุการณ์ผู้คนและสังคมที่มีอยู่จริง ผสมผสานจินตนาการแล้วถ่ายทอดเป็นตัวบทวรรณกรรม นวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีจุดเด่นด้านการนำเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์เป็นข้อมูลสำคัญในการเล่าเรื่อง เมื่อพิจารณาวิธีการนำข้อมูลมาใช้สร้างสรรค์ตัวบทจำแนกลักษณะสำคัญได้ 2 ประการ คือ ใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นโครงเรื่องแล้วดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา และใช้เรื่องราวของบุคคลในประวัติศาสตร์เป็นข้อมูลในการเล่าเรื่อง ผู้ประพันธ์อาจสอดแทรกเนื้อหาเทพปกรณัม ตำนาน นิทานปรัมปราไว้ในตัวบทเพื่อเสริมให้สนุกสนานยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเสมอมา

นับตั้งแต่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรกของไทย คือ **ดาบศักดิ์สิทธิ์เหล็กน้ำพี้** ของอายัณโฆษ เมื่อ พ.ศ. 2467 หลังจากนั้นก็มีนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น เรื่อง **นเรศวรประกาศอิสรภาพ**, **เลือดสุพรรณ**, **พระเจ้ากรุงธน** และ **ศึกกลาง** ของ หลวงวิจิตรวาทการ **ทหารเอกพระเจ้าราชาธิราช** ของ คุณภาพ **ขุนศึก** ของไม้ เมืองเดิม **ผู้ชนะสิบทิศ** ของ ยาขอบ **สี่แผ่นดิน**, **ฮวนนั้** และ **ซูลีไทเฮา** ของ หม่อมราชวงศ์ศีกฤทัย ปราโมช **ฟ้าใหม่** ของ ศุภร บุนนาค **รัตนโกสินทร์** ของ ว.วินิจฉัยกุล **อริราช** และ **สุริยวรมัน** ของทมยันตี **บุพเพสันนิวาส** และ **พรหมลิขิต** ของ รอมแพง **คลีโอพัตรา** และ **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา”

นวนิยายที่กล่าวมาข้างต้นมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกสงคราม การปกป้องบ้านเมือง การขยายอาณาเขตโดยกษัตริย์และขุนนางที่มีชื่อเสียง มีวีรกรรมที่สร้างความประทับใจคนในชาติ บางเรื่องเน้นแสดงความล่มสลายของชาติบ้านเมืองที่เคยรุ่งเรือง แสดงภาพความทุกข์เข็ญในภาวะสงคราม เสนอภาพของผู้เปี่ยมด้วยบุญบารมีกอบกู้ชาติแผ่นดิน แล้วสร้างอาณาจักรใหม่ จนได้รับการยกย่องเทิดทูนเป็นวีรบุรุษ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ส่วนมากมักเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย แต่ก็พบหลายเรื่องที่ผู้ประพันธ์ชาวไทยแตงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของชาติอื่น เช่น **ผู้ชนะสิบทิศ** นวนิยายอิงประวัติศาสตร์พม่า **ฮวนนั้** นวนิยายอิงประวัติศาสตร์กษัตริย์ออตโตลิสลาของชนเผ่าฮาน ซึ่งยึดครองอาณาจักรโรมันและยุโรปบางส่วน

ซูสีไทเฮา นวนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนสมัยราชวงศ์ชิง หรือ **สุริยวรมัน** นวนิยายอิงประวัติศาสตร์
วีรกษัตริย์เขมรโบราณ

นอกจากนี้ยังพบว่า มีนักประพันธ์ชาวต่างชาติแตงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ชาติไทย
ดังนี้ ปรีดี พิศภูมิวิถี กล่าวว่า นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสที่สนใจประวัติศาสตร์ไทยนั้น ได้เขียน
นวนิยายหลายเรื่อง ที่เขียนโดยใช้ฉากในประวัติศาสตร์ไทย คือ **เรื่องรูกสยามในพระนามของ
พระเจ้า** (Pour la plus grande gloire de Dieu) ของมอร์กาน สปอร์ตเตส (Morgan Sportès)
เรื่องฟอลคอนแห่งอยุธยา (Le Ministre des Moussons) และ **เรื่องตากสิน มหาราชชาตินักรบ**
(Le Roi des Rizieres) ของแคลร์ คีฟ-ฟอกซ์ (Claire Keef-fox) (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2554, หน้า 10)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์อาจเกิดความประทับใจประวัติศาสตร์ของ
ชนชาติตนหรือชนชาติอื่น แล้วหยิบยกเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่ง หรืออาจเป็นประวัติ
ตลอดช่วงชีวิตของบุคคลสำคัญ มาเป็นข้อมูลหรือวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้ฉาก
สำคัญเป็นประวัติศาสตร์ อาจใช้ตัวละครสมมติทั้งหมดแล้วมีตัวละครที่ปรากฏนามจริง
ในประวัติศาสตร์เพียงเล็กน้อยเป็นส่วนประกอบ หรือเน้นนำเสนอประวัติชีวิตของบุคคล
ในประวัติศาสตร์ผ่านมุมมองของตนก็ได้ แต่ต้องสร้างฉากสร้างนาฏการและองค์ประกอบอื่น
ให้สอดคล้องกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์มากที่สุด เนื่องจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็น
วรรณกรรมที่เขียนได้ยาก เพราะต้องศึกษาค้นคว้าเอกสารเป็นข้อมูลประกอบจำนวนมาก
ทำให้นักเขียนที่เลือกนำประวัติศาสตร์ชนชาติอื่นมาเป็นพื้นหลังต้องใช้ความสามารถในการเขียน
มากยิ่งขึ้น เพราะข้อจำกัดด้านภาษาและข้อมูลทางประวัติศาสตร์

ในปัจจุบันพบว่า มีนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่เน้นใช้ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น จารึก
พงศาวดาร หรือเอกสารอื่น ๆ มาใช้เป็นข้อมูลหลักในการประพันธ์นวนิยาย โดยผู้แต่งเพียงแค่
เสริมจินตนาการของตนเข้าไปให้น่าสนใจ ปรีดี พิศภูมิวิถี แสดงความคิดเห็น กล่าวโดยสรุปได้ว่า
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เขียนโดยชาวต่างชาติมีจำนวนน้อย เนื่องจากข้อจำกัดเรื่อง
ข้อมูล ภาษา การเข้าถึงเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ก็ยังมีนักเขียนนวนิยายชาวต่างชาติ
ที่เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย เช่น นวนิยายภาษาฝรั่งเศสเล่มหนึ่งที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับ
รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชื่อ **รูกสยามในพระนามของพระเจ้า** ซึ่งนักเขียนได้
สืบค้นเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยมีจุดเด่นที่นักเขียนเหล่านี้
ใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นตัวดำเนิน
เรื่องหลักแล้ว นักเขียนยังได้ใช้จินตนาการร้อยเรียงเหตุการณ์เข้าไปใหม่ อาจเรียกนวนิยาย
ประเภทนี้ว่า ประวัติศาสตร์อิงนิยาย (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2554, หน้า 31)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นประวัติศาสตร์อิงนิยาย ดังที่ปรีดี พิศภูมิวิถี กล่าวแล้วข้างต้น มักเกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่ได้เริ่มแต่งนวนิยาย หรือนักเขียนที่ไม่มีการค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งเพียงพอ เพราะหากข้อมูลอยู่ในมือของผู้แต่งที่มีความสามารถทางประพันธ์วิธีเป็นเลิศแล้ว ก็อาจสามารถนำข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัดมาสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมที่ดีได้ และยังสะท้อนได้ว่าผู้เขียนนวนิยายชาวต่างชาติก็สามารถค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ของชาติอื่น นำมาเป็นวัตถุดิบในการแต่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เพื่อนำเสนอสู่กลุ่มผู้อ่านของชาติตนได้เช่นกัน

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มีการนำเสนอบุคคลสำคัญในแต่ละยุคเป็นตัวเอกของเรื่อง มีเนื้อหาแสดงถึงวีรกรรมของบุคคลพิเศษเหล่านั้นโดยมีฉากหลังเป็นประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยส่วนมากมีตัวเอกของเรื่องเป็นกษัตริย์ หรือผู้ช่วยของกษัตริย์ ในประวัติศาสตร์ ฉากของนวนิยายจึงมักเป็นประเทศไทยแต่แตกต่างกันยุคสมัยกัน ผู้ช่วยกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ที่เป็นขุนพล มักเสียสละตนหรือชีวิตรักของตนเพื่อประเทศชาติ เป็นผู้เห็นประโยชน์ของชาติมากกว่าความสุขส่วนตัว มีความจงรักภักดีพระมหากษัตริย์ โดยทำเรื่องตัวละครนั้นจะได้รับการยกย่องในฐานะ “วีรบุรุษ” เนื้อหาโดยส่วนมากจึงเน้นยกย่องเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะวีรบุรุษหรือวีรกษัตริย์ ประเด็นนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ความเห็นว่า

“...วีรบุรุษคือบุคคลที่ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ให้แก่สังคม การกระทำของวีรบุรุษอาจไม่เพียงแต่เล่าขานกันในยุคสมัยของวีรบุรุษ แต่ยังสืบเนื่องตลอดมาทุกกาลสมัย ตราบเท่าที่สังคมยังยกย่องวีรบุรุษนั้น ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษจะต้องเป็นคนพิเศษทำการในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ซึ่งคนทั่วไปกระทำได้ยาก และการกระทำนั้นจะต้องยึดหยุ่น สามารถอธิบาย เสริมแต่ง ตีความ เพื่อเชื่อมโยงให้เข้ากับสถานการณ์ของยุคสมัยได้ มีผู้กล่าวว่าวีรบุรุษไม่ใช่คนจริง แต่เป็นการจะบอกเอาอุดมคติของคุณธรรมที่สังคมยกย่องมาไว้ในรูปของบุคคล เพื่อให้ง่ายต่อการย้ำและสืบทอดอุดมคตินั้น...”

(นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536, หน้า 36)

การนำเสนอวีรบุรุษในนวนิยาย จึงเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางสังคมที่มุ่งให้วีรบุรุษต่อสู้กับความชั่วร้ายเพื่อพิทักษ์ความดีงามของสังคม

“เจงกิสข่าน” เป็นวีรกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งในประวัติศาสตร์โลก ที่ได้รับการกล่าวขานถึงความสามารถแผ่ขยายอาณาจักรได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่

ซีกโลกตะวันออกไปถึงซีกโลกตะวันตกบางส่วน ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน กล่าวถึงความสำคัญของเจงกิสข่านในบทนำเรื่องหนังสือ **The Secret History of The Mongols The Life and Times of Chinggis Khan** งานวิชาการที่อธิบายความหมายข้อความ และอธิบายขยายความข้อเขียนที่บันทึกไว้ในหนังสือ **พงศาวดารลับของมองโกล** จากภาษามองโกลเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวว่า “...ศาสตราจารย์โอเวนลัดติมอร์ยืนยันว่า เจงกิสข่านเป็นนักยุทธศาสตร์อัจฉริยะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก มีความสามารถเหนือกว่าอเล็กซานเดอร์มหาราช ฮันนิบาล ซีซาร์ และเนโปเลียน นอกจากนี้หนังสือวอชิงตันโพสต์ (Washington Post) ฉบับวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ยังยกย่องให้เจงกิสข่านเป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษด้วย...” (Onon, 2005, p. 12) พระราชประวัติของเจงกิสข่านยังเป็นแรงบันดาลใจให้นักประพันธ์กลุ่มหนึ่งสร้างสรรค์งานบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งนวนิยาย การ์ตูน ละครเวที ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นจำนวนมาก

ในแวดวงวรรณกรรมของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2476 ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2563 รวมเวลาไม่น้อยกว่า 8 ทศวรรษ มีนักเขียนชาวไทยได้ประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นำเสนอประวัติชีวิตเจงกิสข่านถึง 3 สำนวน คือ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ และ **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เมื่อพิจารณาช่วงเวลาการสร้างสรรค์นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ กับแนวคิดการแบ่งยุคในการสร้างสรรค์นวนิยายของ ตริศิลป์ บุญขจร (2521, หน้า 143) พบว่า มีความต่างกันถึง 2 ยุค คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร และ **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ เป็นนวนิยายที่เขียนขึ้นในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2493–2500 ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” “เป็นนวนิยายช่วง พ.ศ. 2501–ปัจจุบัน เป็นที่น่าสนใจว่า เหตุใดประวัติชีวิตเอกบุคคคลผู้นี้จึงเป็นที่สนใจนำมาสร้างสรรค์เป็นนวนิยาย นักเขียนทั้งสามท่านใช้กลวิธีในการประพันธ์ที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างไร นักเขียนไทยร่วมสมัยมีกระบวนการประกอบสร้างนวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษเจงกิสข่านอย่างไร

อีกประเด็นหนึ่ง คือ นวนิยายทั้ง 3 เรื่องมีกลวิธีในการประพันธ์แตกต่างกันทั้งในด้านสารัตถะและกลวิธีทางภาษา ทั้งมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านต่างหลายประการ เช่น

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน กล่าวว่า เจงกิสข่านเป็นพระเจ้าจักรพรรดิที่มีบุคลิกภาพอ่อนโยน จิตใจโอบเอื้ออารี มีสติปัญญามาก ความเป็นผู้นำรู้หลักการปกครองอย่างดี ทั้งยังเชื่อกันว่าเป็นเทวทูตของเทพจากสรวงสวรรค์ที่จุติมาเพื่อปราบกสิยศ ความว่า

“...โหราจารย์ผู้หนึ่งคิดดีแล้วก็แจ้งให้สภาครูสโตประกาศการเฉลิมนามให้เตมุยินเป็นที่เย็นกิสคาข่าน อันเป็นความหมายว่าเป็นจอมอธिरาชแห่งกษัตริย์ทั้งหลาย แลเป็นมหาจักรพรรดิของเหล่า พตกนิกรทั้งปวงในอาณาจักรซันทสิมา...

...ครั้งนั้น กระแสแห่งความชื่นชมอย่างแท้จริงต่อเย็นกิสข่านเตมุยินนั้นก็เปี่ยมท่วมล้นอยู่ในจิตใจบรรดานักรบแลชนชาวมองโกลทั่วไป ด้วยต่างมีความเลื่อมใสในจิตใจเอื้ออารีของ เตมุยิน แลเชื่อในฝีมือสติปัญญาแลกำลังทัพม้าอันเกรียงไกร บางพวกเชื่อกันว่า เย็นกิสข่านท่านผู้นี้ก็คือ บ๊อคโด เทวทูตสวรรค์ส่งมาเกิดเพื่อปราบกสิยุคแลปราบทุกขยุคเข็ญของโลก ถึงเหล่าชนพวกนี้จะมีน้ำใจศรัทธาแก่กล้าประการใด เย็นกิสข่านก็ยังมิวายตรัสว่า วายากจะปกครองคนเหล่านั้นให้ลงอิหฺรอบรอมชอมอยู่ ในระเบียบวินัยอันดี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ด้วยเหตุว่าเป็นคนต่างหมู่ต่างพวกต่างก๊กต่างถิ่นชนบทรรมนิยมไปคนละแควสองแควแลไม่เคยมีข้อบังคับได้ยึดถือมาก่อน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 248-249)

เนื้อความข้างต้นประพันธ์กร กล่าวว่าเจงกิสข่านเป็นผู้มีความโอบอ้อมอารี และเป็นผู้ปราบกสิยุค และเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากชาวมองโกลเสมือนเป็นเทพเจ้า ซึ่งแตกต่างกับบุคลิกภาพของเจงกิสข่านในนวนิยาย **เจ็งกิสข่าน** ที่กล่าวว่า เจงกิสข่านเป็นผู้ที่มีศิลปะการปกครองคนที่เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมมารยา เพื่อสร้างให้ผู้อยู่ใต้ปกครองมีความจงรักภักดีต่อพระองค์อย่างไร้เงื่อนไข แม้มีความเมตตาต่อประชาชนชาวมองโกล แต่กับศัตรูแล้วพระองค์กลับมีความโหดร้ายทารุณ ลงโทษศัตรูอย่างเหี้ยมโหดด้วยการต้มทั้งเป็นในกระทะทองแดงที่มีน้ำเดือดพล่าน ความว่า

“...เมื่อได้ขึ้นมาอยู่ในฐานะของข่านแห่งข่านทั้งหลายเช่นนี้แล้ว ข่านเตมุจินก็ตั้งนามของตนเองใหม่ว่า เจ็งกิส-ข่าน ซึ่งแปลเป็นความหมายว่า ‘ข่านซึ่งสวรรค์ได้ประทานลงมาให้แก่โลก’ อิทธิฤทธิ์ของข่านแห่งข่านผู้นี้เลื่องลือระบือไปไกลในทุกสารทิศ ในฐานะของประมุขผู้เหี้ยมโหดทารุณร้าย เจ็งกิส-ข่าน ได้กวาดต้อนเอาชนในชาติกุลต่าง ๆ บรรดาที่ไม่เต็มใจยินยอมอ่อนน้อมสวามิภักดิ์ เข้ามาเป็นทาสเสียเป็นปริมาณมหึมามหาศาล หรือมิฉะนั้นก็ปกครองด้วยความบีบบังคับนานาประการสำหรับพวกที่เป็นชนหัวหน้าของชาติกุลที่ไม่ยินยอมอ่อนน้อมสวามิภักดิ์ เจ็งกิส-ข่านก็ทรงมีบัญชาให้นำตัวมาใส่หม้อทองแดงขนาดใหญ่และให้ต้มเสียทั้งยังเป็น ๆ เลยทีเดียว ตลอดเวลาที่โยนพวกหัวหน้า ๆ ของคนต่างชาติกุลลงสู่กระทะทองแดงทั้ง ๆ

ที่น้ำกำลังเดือดพล่านดังกล่าวนี้นั้น เจงกีส-ข่าน มักจะต้องมาควบคุมดูแลด้วย พระองค์เองเสมอไม่เคยละเว้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 43)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นภาพความเหี้ยมโหดผิดจากมนุษย์ทั่วไป ควบคู่กับภาพของกษัตริย์ยอดขุนศึกที่มีความสามารถทางการรบและการปกครอง มีความกระหายอยากได้อาณาเขตที่กว้างขวางมากขึ้นจนใช้อุบายและแผนการแทรกซึมเข้าทำลายอาณาจักรคอเรสม์หรือควาริชมที่ละน้อย แล้วอ้างความชอบธรรมเข้าโจมตีอาณาจักรแห่งนี้มาเป็นของตน ส่วน **เจงกีสข่าน** กล่าวถึงบุคลิกของพระองค์ว่าเป็นผู้มีความอ่อนโยนรักเด็กและเกลียดสุนัข ดังเห็นได้จากทรงรับเด็กจากชนเผ่าอื่นมาเลี้ยงเป็นอนุชาบุญธรรม ดังความว่า

“...เจงกีสข่านทรงนับว่าเป็นอนุชาบุญธรรมของพระองค์ แล้วทรงอุปการะเลี้ยงสอนเด็กเหล่านี้ให้มีความจงรักภักดีต่อพระองค์อย่างแน่นแฟ้นเหมือนกับเป็นพระอนุชาของพระองค์จริง ๆ น่าจะเข้าใจว่าเจงกีสข่านทรงรักและผูกพันกับเหล่าอนุชาบุญธรรมพวกนี้อย่างแท้จริงไม่ได้เสแสร้ง เพราะเจงกีสข่านมีนิสัยรักเด็กและเข้ากับเด็กได้ดี ซึ่งเป็นลักษณะที่เด่นชัดของเตมูจิน เตมูจินเป็นคนรักเด็กพอ ๆ กับที่เตมูจินเกลียดสุนัข ดังที่เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไป...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 289)

ในด้านการปกครอง เจงกีสข่านเป็นผู้ปกครองที่ยอดเยี่ยมมากกว่ากษัตริย์อื่นในยุคนี้ เนื่องจากทรงรับฟังความคิดเห็นของที่ประชุม ไม่ได้ปกครองอย่างเผด็จการและยึดมั่นเพียงความคิดของพระองค์เพียงอย่างเดียว ทั้งยังมีปฏิภาณไหวพริบดีมีพระเมตตา ครองแผ่นดินด้วยความยุติธรรม เช่น “...พระองค์ทรงเลือกดำเนินนโยบายปกครองด้วยความยุติธรรมและคุณธรรม เมตตาการุณย์ต่อผู้น้อย ทำให้มีคนเผ่าต่าง ๆ มาสวามิภักดิ์เป็นอันมาก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 269)

ในด้านการรบก็มีความเป็นยอดนักรบ ที่ทำศึกเพราะอุดมการณ์รวมชาติและเพื่อปกป้องชาวมองโกลให้อยู่อย่างปกติสุขตามความจำเป็น ไม่ได้ทำศึกเพื่อความสนุกสนานหรือลุ่มหลงในการรบ หากชาวเมืองโดยอมสวามิภักดิ์แต่โดยดี พระองค์ก็ไม่ทำลายเมืองทั้งยังไว้ชีวิตชาวเมืองด้วย แต่ผู้ใดต่อสู้หรือทรยศหักหลัง พระองค์ก็จะทำลายเมืองนั้นไม่ให้เหลือเป็นเลี่ยนหนามอีกต่อไป ความว่า

“...แต่กับบ้านเมืองที่ต่อสู้ไม่ว่าต่อสู้ซึ่ง ๆ หน้า หรือทำกลทรยศหักหลังพระองค์ พระองค์ก็จะฆ่าฟันและทำลายเมืองเสีย จักรพรรดิเจงกิสข่านพระทัยแข็ง ทรงมีวินัยกับทั้งพระองค์เองและกับผู้ใต้บังคับบัญชา การที่รับสั่งให้ฆ่าฟันผู้คนนั้นก็เพราะเป็นความจำเป็นที่จะต้องกันไม่ให้เมืองต่าง ๆ ลุกขึ้นทำร้ายพระองค์ข้างหลัง เป็นนิสัย หรือจะเรียกว่าสัญชาตญาณของคนมองโกลที่จะต้องถางทางกลับบ้านให้เตียนเข้าไว้ มิให้มีเมืองใดหรืออำนาจใดมากั้นขวางระหว่างตัวเขากับบ้านเกิดเมืองนอนของเขา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 578)

เนื้อความที่ได้คัดมานำเสนอข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์ทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีทางการประพันธ์ที่แตกต่างกัน และยังมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านแตกต่างกันด้วย สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจงกิสข่านในประเทศไทยที่ค้นพบอย่างชัดเจนนั้น พบเพียงวิทยานิพนธ์ด้านการแปลของ เนียนศิริ ขำหรุ่น (2549) ที่ทำการศึกษาหนังสือเรื่อง **เจงกิสข่านกับการสร้างโลกสมัยใหม่: ยุคทองของมองโกล ของแจ๊ค เวเทอร์ฟอร์ดพร้อมบทวิเคราะห์** ซึ่งเวเทอร์ฟอร์ด (เวเธอร์ฟอร์ด) ได้ค้นคว้าพระราชประวัติเจงกิสข่านและราชวงศ์หยวนของมองโกลที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างรากฐานและการเปลี่ยนแปลงสู่โลกสมัยใหม่ ส่วนวิทยานิพนธ์ของ Zhongyi (2018) ของมหาวิทยาลัยนานกิง ศึกษาวรรณกรรมเรื่อง The Nine Dreams of Genghis Khan เขียนโดย Galsan Tschinag ที่เสนอภาพลักษณ์ใหม่ของเจงกิสข่าน โดยสร้างจากประวัติศาสตร์ความทรงจำผ่านเรื่องราวความฝันของตัวละครเจงกิสข่านทั้ง 9 เหตุการณ์ เน้นภาพลักษณ์การเป็นวีรบุรุษของชาวมองโกล การเป็นศูนย์กลางของชาวมองโกล ภาพผู้ปกครองโลก นอกจากนี้ยังพบวิทยานิพนธ์ของ วรรัตน์ พิริยานสรณ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่อง **การเปรียบเทียบเจ็ดอภินิหารของเจ้าชายกับมังกรหยก** พบว่า การแปลเรื่องมังกรหยกทั้ง 3 ส่วน ใช้วิธีการแปลแบบถอดความเป็นผลให้มีสำนวนแปลแตกต่างกัน วิทยานิพนธ์กำลังภายในอิงประวัติศาสตร์ที่จีนยง (กิมย้ง) เขียนขึ้นนั้น พัฒนาโครงเรื่องจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามช่วงชีวิตของเจิ้งจี้ซือฮ่าน (เจงกิสข่าน) และใช้ตัวละครในประวัติศาสตร์หลายตัวผสมผสานกับตัวละครที่สมมุติขึ้น มีการใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ความลับของชาวมองโกลและเอกสารอื่น ๆ เป็นข้อมูลในการเขียน มีการใช้ภาษามองโกลและจีนโบราณช่วยสร้างบรรยากาศให้นวนิยาย สำหรับการศึกษาด้านประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านที่เขียนขึ้นโดยนักเขียนชาวไทยทั้ง 3 เล่มที่กล่าวข้างต้นนั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องดังกล่าวใน 4 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่ 1 ด้านประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ ว่านวนิยายทั้ง 3 เรื่องนั้นมีการกลวิธี การประกอบสร้างนวนิยายด้านสารัตถะ และกลวิธีทางภาษาอย่างไร

ประเด็นที่ 2 นวนิยายที่ศึกษาทั้งสามเล่มมีการแสดงประวัติชีวิตและวัฒนธรรมแห่ง วิบุรุษ หรือการเดินทางเพื่อผจญภัยของเจงกิสข่านเหมือนกันหรือไม่ การที่ชีวิตของเจงกิสข่าน ต้องเผชิญกับความยากลำบากทำให้ต้องก้าวข้ามความเป็นเด็กรวดเร็วกว่าวัย มีการเผชิญ อุปสรรคนานัปการท้ายที่สุดจึงสามารถกลับมายังถิ่นกำเนิดแล้วสร้างชาติจนเป็นปึกแผ่น มอบสมบัติเป็นอารยธรรมให้กับชาวมองโกลสืบชั่วลูกหลาน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา วิเคราะห์ตามตามแนวคิดการเดินทางของวิบุรุษในสังคมโลกอย่างไร

ประเด็นที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายแต่ละสำนวนเป็นอย่างไร มีกลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ประเด็นที่ 4 เพื่อศึกษาแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ทั้ง 3 ฉบับ มีความเกี่ยวข้องกับบริบทสังคมและความเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมในแต่ละยุคสมัยอย่างไร

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง **“เจงกิสข่าน” : การศึกษาประพันธ์วิธี ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์วิบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย** โดยมุ่ง ศึกษาการกลวิธีการประกอบสร้างนวนิยาย กลวิธีการสร้างภาพลักษณ์และนำเสนอภาพลักษณ์ของ จักรพรรดิเจงกิสข่าน การเสนอวัฒนธรรมแห่งวิบุรุษเจงกิสข่านตามแนวคิดวิบุรุษในวัฒนธรรม ประเพณีและการเดินทางของวิบุรุษ และแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษานวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย จากตัวบทนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของประพันธ์กร **เจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ และเรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” รวม 3 ฉบับ ในประเด็นต่อไปนี้

1. ประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ
2. การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวิบุรุษของเจงกิสข่าน
3. แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ทั้ง 3 ฉบับ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ประพันธ์วิธีในการสร้างสรรค์นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 คน คือ ประพันธ์กร สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” มีกลวิธีการประพันธ์ที่มีทั้งลักษณะร่วม และลักษณะเฉพาะตนแตกต่างกันทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอนวนิยาย

และสารัตถะทั้งโครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉากเวลาและสถานที่ บทสนทนา และด้านกลวิธีทางภาษาทั้ง กลวิธีการใช้ถ้อยคำ การใช้สำนวนโวหาร การใช้ประโยค และน้ำเสียง

2. กลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ในวัฒนธรรมวีรบุรุษของเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ทั้ง 3 คน คือ ประพันธ์กร, สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” มีความแตกต่างกันจากการเลือกสืบทอดความหมายจากองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับเจงกิสข่าน และการตีความใหม่ที่มีความสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมมองโกล แต่แฝงด้วยแนวคิดไทย

3. บริบททางสังคมและการเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมได้แก่ ขนบในประเพณีวิธีแนวคิดเรื่องชาติ พระมหากษัตริย์ แนวคิดเรื่องวีรบุรุษ และบุคคลสำคัญของโลก ส่งผลต่อแนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ทั้ง 3 ฉบับ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประเพณีวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีขอบเขตการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านแนวคิด และด้านเวลา มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาแสวงหาองค์ความรู้ตามจุดประสงค์การวิจัยข้อ 1, 2 และ 3 คือ ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวิธีของนักเขียนไทยทั้ง 3 คน การสร้างภาพลักษณ์ในวิธีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน และแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ส่วนระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลอภิปรายและสรุปผล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยที่ตีพิมพ์รวมเล่มตั้งแต่ พ.ศ. 2467–2563 ที่นำเสนอเรื่องราวของวีรบุรุษเจงกิสข่าน สืบค้นพบ 3 เรื่อง ดังนี้

1.1 **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของประพันธ์กร มีขนาดหนังสือ 16 หน้ายกปกติ มีความหนา 512 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 12 บท มีการรวมเล่มพิมพ์จัดจำหน่าย 2 ครั้ง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2498 โดยสำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ ผู้เขียนใช้นามปากกาในการพิมพ์ครั้งแรกว่า “ประพันธ์กร” และพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2507 โดยสำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ ผู้วิจัยเลือกใช้ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ในการวิจัยครั้งนี้

1.2 **เจ็งกีสข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ ขนาดหนังสือ 16 หน้ายกพิเศษ มีความหนา 856 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 45 บท ผู้เขียนได้นำลงตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ “ไทยใหม่”

ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2497–2498 ข้อมูลจากส่วนนำพบว่าเรื่องเจ็ทก๊อชานฉบับนี้ผู้เขียนตั้งใจให้เป็นนวนิยายทวิภาค โดยภาคที่ 1 คือ ฉบับที่ใช้วิจัย และจะมีการเขียนภาค 2 เพิ่มเติม แต่ผู้เขียนไม่มีโอกาสแต่งเพิ่มเติมจนกระทั่งถึงแก่กรรม อีกทั้งผู้เขียนก็ยังไม่ได้พิมพ์รวมเล่มเผยแพร่เนื่องจากเหตุผลทางการเมือง หลังจาก สุภา ศิริมานนท์ เสียชีวิตลง เมื่อพ.ศ. 2529 จึงเริ่มพิมพ์นวนิยายที่แต่งไว้ทั้งสองเรื่องออกเผยแพร่ เรื่องที่ใช้วิจัยนี้เคยพิมพ์เผยแพร่แล้วจำนวน 3 ครั้ง ครั้งแรกพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2531 โดยบริษัท อรุณการพิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2534 และพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2551 โดย สำนักพิมพ์แม่คำผาง ผู้วิจัยใช้ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3

1.3 เจกิสซ่าน ของ “สุริยา” ขนาดหนังสือ 16 หน้ายกพิเศษ มีความหนา 655 หน้า แบ่งเป็น 75 บรรพ โดยท่านเขียนนวนิยายเรื่องนี้ลงในนิตยสารสกุลไทย ช่วง พ.ศ. 2555–2556 จากนั้นจึงรวมเล่มพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2556 โดยสำนักพิมพ์เพื่อนดี ต่อมาได้ลงจำหน่ายออนไลน์ในเว็บไซต์ mebmarket.com เริ่มวางจำหน่ายเมื่อ 14 พฤษภาคม 2562 โดยใช้ชื่อสำนักพิมพ์ ศุภร บุณาค-สุริยา

2. ด้านแนวคิด

ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการศึกษา 4 แนวคิด คือ แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยาย แนวคิดการประกอบสร้างภาพลักษณ์ แนวคิดวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ และแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจกิสซ่านทั้ง 3 ฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยาย ประกอบด้วยแนวคิดประพันธ์วิธี 2 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอนวนิยายและสารัตถะ คือ โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่องหรือสารัตถะของเรื่อง (Theme) มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และ 2) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาศาสตร์ การศึกษากลิ่นใช้ถ้อยคำ และการศึกษากลิ่นใช้สำนวนโวหาร ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการศึกษานวนิยาย ทั้งแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ดังนี้

แนวคิดหลักประยุกต์ใช้แนวคิดของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 99–139) และหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 70–74)

แนวคิดรองประยุกต์ใช้แนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 164–217); ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ข, หน้า 102–114); วณิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 105–157); สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 21–109); ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 39–61); วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 155–178)

2.2 แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจกิสซ่าน ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 2 แนวคิด คือ

2.2.1 แนวคิดวัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ประยุกต์แนวคิดการศึกษาแบบ โครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174–175) แนวคิดวัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47–243)

2.2.2 การประกอบสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน ประยุกต์จากแนวคิด ภาพตัวแทนของสจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, p.15, pp. 17–19 อ้างอิงใน สุรเดช ชาติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112–113), สจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, pp. 24–25 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 20; จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28–29), ไมเคิล โอ ซอจเนสซี และเจน แสดีดเลอร์ (O’Shaughnessy and Stadler, 2005, p. 90 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำภา, 2551, หน้า 13–16), ศาสตร์ของเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 331–337)

2.3 แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ศึกษาบริบททางสังคมไทย ที่ส่งผลต่อแนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ ตามแนวคิดของ วรวรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5–85); ัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 164–217)

3. ด้านเวลา

3.1 ระยะเวลาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยอยู่ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2498 เป็นปีที่ประเทศไทยตีพิมพ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านเล่มแรก คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีข่าน** ของ ประพันธ์กร จนถึงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” พ.ศ. 2556 รวมเป็นระยะเวลาของข้อมูลจำนวน 58 ปี

3.2 ระยะเวลาของการวิจัย การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาเป็นเวลา 1 ปี คือ ตั้งแต่ภาคต้น ปีการศึกษา 2562–ภาคปลาย ปีการศึกษา 2563

ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้พระนาม “Genghis Khan” (เจงกิสข่าน) พจนานุกรมภาษาอังกฤษ ฉบับออกซฟอร์ด (Oxford learners dictionaries, 2019, Online) และสารานุกรม บริแทนนิกา (Encyclopedia Britannica, 2020, Online) สำหรับการคัดลอกข้อความเพื่อนำมาใช้อ้างอิงในเอกสาร ผู้วิจัยจะใช้หลักวิธีตามเอกสารต้นฉบับที่นำมาศึกษาเป็นหลัก สำหรับชื่อตัวละครภาษามองโกล ที่มีการสะกดแตกต่างกันทุกฉบับนั้น ผู้วิจัยจะใช้ชื่อที่ถ่ายทอดเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เป็นหลักเนื่องจากมีการถ่ายทอดตัวอักษรอย่างถูกต้องตามหลัก ภาษาศาสตร์ และผู้วิจัยจะใช้ชื่อตัวละครภาษามองโกลโดยยึดการสะกดตามหนังสือ **The Secret History of the Mongols: The Life and Times of Chinggis Khan** ของ

ศาสตราจารย์อุรุกรูเน โอนอน (Onon, 2005, p. 46) เป็นหลัก ชื่อตัวละครภาษามองโกลจากเอกสารและภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ที่ผลิตโดยชาวจีน จะเลือกใช้การสะกดตามหนังสือ **ยกเครื่องเรื่องมองโกล** ของเล่าชวนหัว เป็นหลัก โดยผู้วิจัยจะทำตารางเปรียบเทียบชื่อในฉบับต่าง ๆ ไว้ท้ายเล่มด้วย ส่วนตัวละครในปรกณัมกรีกผู้วิจัยเลือกสะกดคำตามที่ปรากฏในหนังสือปรกณัมปรัมปรา ของ เอดิธ แฮมิลตัน (แฮมิลตัน เอดิธ, 2549) แปลโดย นพมาศ แวหงส์ อ้างอิงเป็นหลัก การคัดลอกตัวบทเพื่อใช้อ้างอิงผู้วิจัยใช้การสะกดตามที่ปรากฏในตัวบท

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประพันธ์วิธี หมายถึง กลวิธีในการประกอบสร้างงานเขียนร้อยแก้วประเภทนวนิยาย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอนวนิยาย และสารัตถะ คือ โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง หรือสารัตถะของเรื่อง (Theme) มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และ 2) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ และการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์แห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย หมายถึง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่นำเสนอประวัติชีวิตของจักรพรรดิเจงกิสข่านของนักเขียนไทย ระหว่าง พ.ศ. 2498-2556 จำนวน 3 เล่ม คือ เตมยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ และเจงกิสข่าน ของ "สุริยา"

การสร้างภาพลักษณ์ ใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า ภาพแทน representation เป็นกระบวนการผลิตความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางภาษา สื่อถึงระบบคิดในใจมนุษย์เพื่อสร้างความจริงชุดหนึ่ง โดยผู้เขียนทำหน้าที่เป็นผู้สร้างกรอบแนวคิดแล้วสร้างความหมายขึ้นนำเสนอ

วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก หมายถึง ผู้ได้รับการยกย่องว่ามีความกล้าหาญที่เป็นประชากรในเขตโลกตะวันออก โดยใช้มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมแบ่งโลกออกเป็นสองส่วน ให้ประเทศที่มีอาณาเขตอยู่ในทวีปเอเชีย และทางทิศตะวันออกของทวีปยุโรป รวมทั้งเขตรัสเซียเป็นซีกโลกตะวันออก วีรบุรุษโลกตะวันออกของการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง "เจงกิสข่าน"

นักเขียนไทยร่วมสมัย หมายถึง นักเขียนไทยที่เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ในยุคที่ประพันธ์วิธีในการเขียนนวนิยาย มีลักษณะเปลี่ยนไปจากเดิมหลังจากรับอิทธิพลวรรณกรรมตะวันตกแล้ว 3 คน ได้แก่ ประพันธ์กร, สุภา ศิริमानนท์ และ "สุริยา"

วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน หมายถึง แบบแผนการเดินทางของวีรบุรุษเจงกิสข่านตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน

(Lord Raglan) และแนวความคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Joseph Campbell)

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย จากนวนิยายเตมูจิน จอมจักรพรรดิ เย็นกิสข่าน ของประพันธ์กร เจ็งกีซข่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ และเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” รวม 3 ฉบับ จะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และด้านกลวิธีทางภาษา
2. ทำให้ทราบกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ในนวนิยายเรื่อง เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย
3. ทำให้ทราบแนวความคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด 4 แนวคิดหลัก ได้แก่

1. การประกอบสร้างนวนิยาย ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวความคิดการประกอบสร้างนวนิยาย ประยุกต์จากแนวคิดหลักในการศึกษานวนิยายของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 99-139); หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 70-74) แนวคิดรอง ใช้แนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 164-217); ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ข, หน้า 102-114); วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 105-157); สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 21-109); ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 39-61); วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 155-178) เมื่อศึกษา แนวคิดดังกล่าวแล้ว จะได้ผลการศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 2 ประการ คือ ประพันธ์วิธีในนวนิยาย และประพันธ์วิธีทางวรรณศิลป์

2. การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ผู้วิจัยใช้ 2 แนวคิดหลัก คือ

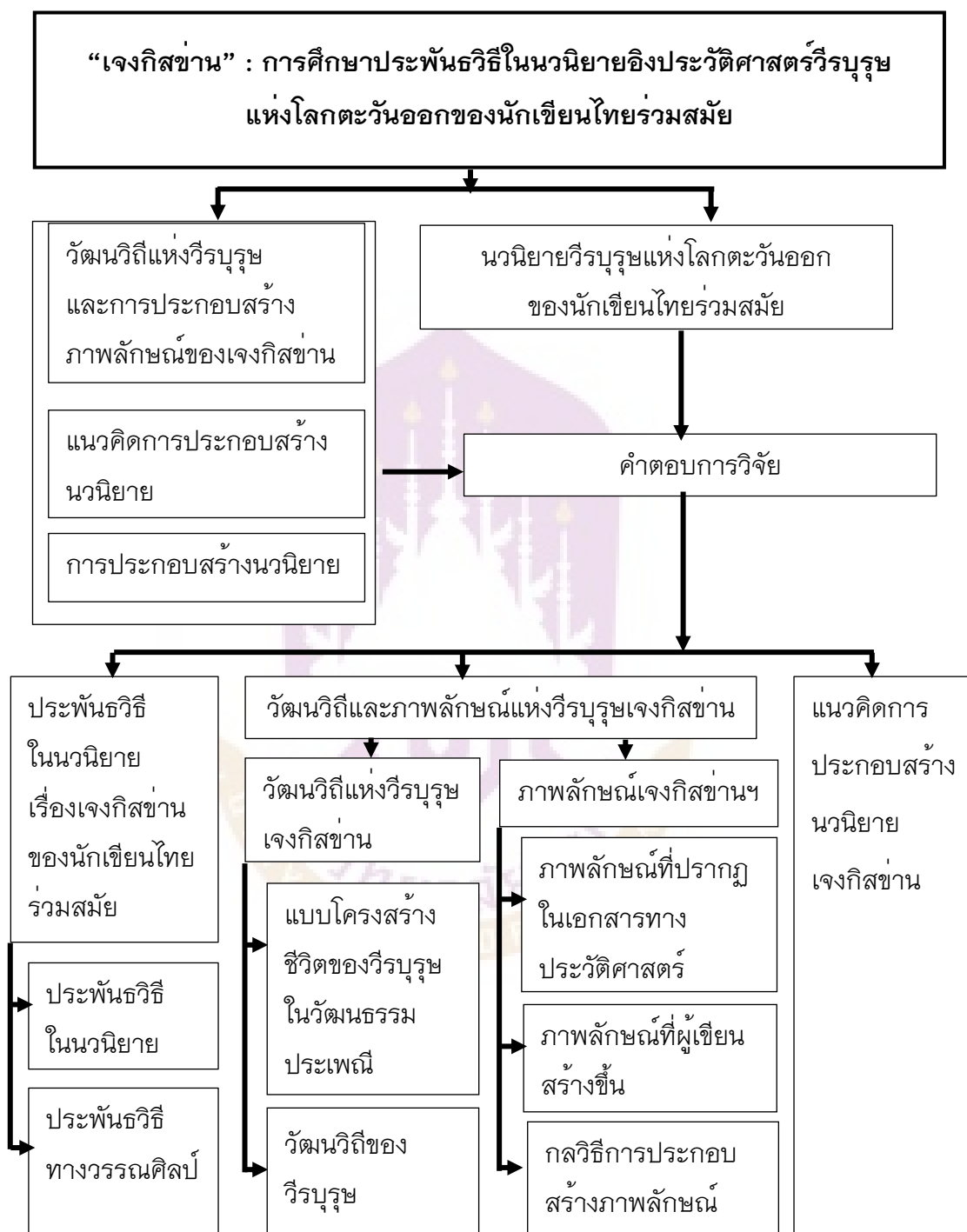
2.1 วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ประกอบด้วยแนวคิด การศึกษาแบบโครงสร้าง ชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174-175) และแนวความคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47-243) เมื่อศึกษาแนวคิดนี้แล้ว จะพบผลวิจัยวัฒนธรรมวิถีแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน 2 ประเด็น คือ แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และวัฒนธรรมวิถีของวีรบุรุษ

2.2 การประกอบสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน ประยุกต์จากแนวคิดภาพตัวแทนของการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านประยุกต์จากแนวคิด ภาพตัวแทนของสจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, p.15, pp. 17-19 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112-113); สจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, pp. 24-25 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์ 2551, หน้า 20; จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28-29); ไมเคิล โอ ซอจเนสซี และเจน แสตต์เลอร์ (Michael O'Shaughnessy and Jane Stadler, 2005, p. 90 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำภา, 2551, หน้า 13-16) ศาสตร์ของเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 331-337) เมื่อศึกษาตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบสร้างภาพลักษณ์แล้ว จะได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 3 ประเด็น คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น และกลวิธีการประกอบสร้างภาพลักษณ์

3. แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ประกอบด้วย แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างนวนิยายจากแนวคิดของ วรวรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-85); ัญญา สังขพันธ์านนท์ (2538ก, หน้า 164-217) เมื่อศึกษาตามแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านจะทราบแนวคิดที่ปรากฏในการสร้างนวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย

กรอบแนวคิดของการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย ครึ่งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี
จากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกสาระสำคัญแล้วนำเสนอโดยจัดเรียงตาม
หัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
 - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวนิยาย
 - 1.2 แนวคิดประพันธวิธีในนวนิยาย
 - 1.3 สาระหา้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย
2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์วีรบุรุษ
 - 2.1 สาระความรู้เกี่ยวกับวีรบุรุษ
 - 2.2 แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์
 - 2.3 สาระหา้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์วีรบุรุษ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนวิถึแห่งวีรบุรุษ
 - 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนวิถึแห่งวีรบุรุษ
 - 3.2 สาระหา้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนวิถึแห่งวีรบุรุษ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาประพันธวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของนักเขียน
ไทยร่วมสมัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
เพื่อนำความรู้ที่ได้ มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดและเป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีหัวข้อศึกษาสำคัญ
3 ประเด็น คือ แนวคิดเกี่ยวกับนวนิยาย แนวคิดประพันธวิธีในนวนิยาย และการสังเคราะห์งานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวนิยาย

แนวคิดเกี่ยวกับนวนิยายที่นำมาใช้ในการศึกษาเรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษา
ประพันธวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทย
ร่วมสมัย ในครั้งนี้มี 5 ประการ คือ ความหมายและประเภทของนวนิยาย ความหมายของ

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ที่มาของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ จุดมุ่งหมายของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ดังนี้

1.1 ที่มาความหมายและประเภทของนวนิยาย

1.1.1 ที่มา ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงประเทศในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ผลจากการที่ทรงส่งพระราชโอรส ขุนนาง และนักเรียนทุนที่มีความสามารถโดดเด่นไปศึกษาศิลปวิทยาการจากต่างประเทศทำให้บุคคลเหล่านี้นำแบบอย่างวรรณกรรมแบบใหม่เข้ามาในประเทศไทย ที่เรียกว่า “นวนิยาย” นวนิยายแบบใหม่ (Novel) ใช้เพื่อเรียกนิยายสร้างใหม่ของบอคาจิโอ (Boccaccio) เมื่อราว ค.ศ. 1338–1340 ต่อมา แดเนียล เดอโฟ (Daniel Defoe) เขียนเรื่องโรบินสัน ครูโซ (Robinson Crusoe) เมื่อ ค.ศ. 1719 การได้รับอิทธิพลจากตะวันตกครั้งนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการสร้างสรรค์งานประพันธ์จากเดิมที่เน้นวรรณกรรมร้อยกรอง เน้นการเล่าเรื่องแบบนิยาย เป็นการเล่าเรื่องแนวใหม่ที่เน้นความสมจริงมากขึ้น ทั้งตัวละคร เหตุการณ์ ฉาก การบรรยาย และองค์ประกอบต่าง ๆ ในการประพันธ์ ผลจากการเปลี่ยนแปลงความนิยมและชนบในการเสพสร้างวรรณกรรมนี้ ส่งผลให้วงการวรรณกรรมในประเทศไทยมีพัฒนาการมากกว่าเดิม มีความนิยมอ่านนวนิยายมากขึ้น ส่งผลให้มีผู้ผลิตงานเขียนประเภทนี้มากขึ้นตามไปด้วย

1.1.2 ความหมาย นวนิยายเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดี เป็นเรื่องที่สมมุติขึ้น (Fiction) โดยผู้เขียนจำลองเหตุการณ์ให้มีลักษณะสมจริง มีผู้ให้ความหมายของนวนิยายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 608) ให้ความหมายว่า นวนิยาย คือ บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดยาวรูปแบบหนึ่ง มีตัวละคร โครงเรื่อง เหตุการณ์ในเรื่อง และสถานที่ที่ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง เช่น เรื่องหญิงคนชั่ว ของ ก. สุรางคนางค์ เรื่องเรือมนุษย์ ของ กฤษณา อโศกสิน ถ้ามีขนาดสั้น เรียกว่านวนิยายขนาดสั้น เช่น เรื่องดรรชนีนาง ของ อิงอร เรื่องสร้อยทอง ของ นิमित ภูมิถาวร

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 166–167) กล่าวว่า นวนิยายเป็นเรื่องแต่ง มีตัวละคร นวนิยายมักใช้กลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านแลเห็นได้ง่ายว่า ไม่ใช่เรื่องจริง เป็นเรื่องสมมุติ แม้แต่เรื่องจริงของบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริง ๆ ก็จะทำให้คนอ่านรู้ว่าไม่ได้เขียนเรื่องจริง แต่วิธีเจาะจากตัวในเรื่องจะเลียนแบบชีวิตจริงมากที่สุด

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 34) นิยามความหมายของนวนิยายว่าเป็นเรื่องเล่าขนาดยาว มีลักษณะการแต่งเป็นร้อยแก้ว ผู้แต่งนิยมให้มีเนื้อเรื่อง ตัวบุคคลในเรื่อง บทสนทนา และสถานที่สมจริงตามสภาพชีวิตบนโลกมากที่สุด

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2561, หน้า 97) ให้ความหมาย นวนิยายว่า นวนิยายใหม่ นิยายคือเรื่องเล่า ฉะนั้น นวนิยาย คือ นิยายแบบใหม่หรือเรื่องเล่าแบบใหม่ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า NOVEL และ NOVELLA ในภาษาอังกฤษ...ผู้เขียนใช้กลวิธีให้ผู้อ่านเห็นว่าเป็นเรื่องสมมุติไม่ใช่เรื่องจริง แม้ว่าจะเขียนถึงเหตุการณ์หรือบุคคลจริง ๆ ก็ตาม บทสนทนาพยายามให้สมจริงตามเพศ วัย ฐานะของตัวละคร มีวิธีการเสนอเรื่องให้ผู้อ่านชวนติดตามกว่าแต่ก่อน และมีแนวคิดกว้างขวาง

ดังนั้น นวนิยายจึงหมายถึง งานเขียนร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดี ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นจากจินตนาการ อาจได้รับแรงบันดาลใจมาจากชีวิตจริงหรือประวัติศาสตร์ แล้วนำเสนอให้มีลักษณะสมจริงโดยการคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างเป็นเรื่องขึ้น โดยผสมผสานกับความสามารถทางการประพันธ์ของผู้เขียนจนกระทั่งกลายเป็นนวนิยายหนึ่งเรื่อง

1.1.3 ประเภทของนวนิยาย มีนักวิชาการเสนอวิธีการแบ่งประเภทนวนิยายไว้ 2 แนวคิดหลัก คือ การแบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์แนวเรื่อง และการแบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์เนื้อเรื่องและกลวิธีการแต่ง ดังนี้

1) การแบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์แนวเรื่อง หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 168) แบ่งนวนิยายตามเกณฑ์แนวเรื่อง ออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย แนวโรแมนติกหรือพาฝัน กับแนวเรียลลิสติกที่เหมือนจริงหรือจำลองชีวิต

2) การแบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์เนื้อเรื่องและกลวิธีการแต่ง นักวิชาการที่แบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์นี้ เช่น กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 34) แบ่งประเภทนวนิยายโดยใช้เกณฑ์เนื้อเรื่องและกลวิธีการแต่งของนวนิยาย ตามแนวคิดของ K. Danziger, W. Stacy Johnson แบ่งไว้ 18 ประเภท ดังนี้

2.1) นวนิยายตัวเอกเป็นผู้ร้ายทำความดี (Picaresque novel) เป็นนวนิยายที่ตัวเอกเป็นผู้ร้ายโจร ตัวเอกมักเป็นคนยากจน มีชีวิตคับแค้น ทำให้กลายเป็นคนฉลาดแกมโกงและนักฉวยโอกาส แต่ในที่สุดกลับมาทำประโยชน์แก่ประเทศหรือสังคม เช่น **สิบสองเดนตายเดนตาย** พระเอกเป็นนักโทษที่ได้รับการคัดเลือกให้ฝึกเป็นสายลับ แล้วทำประโยชน์ให้แก่ราชการในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และ **เสือใบ** ของ ป. อินทรปาลิต

2.2) นวนิยายจดหมาย (Epistolary novel) ดำเนินเรื่องด้วยจดหมาย ทำให้ซับซ้อนด้วยการส่งผิดตัว ผิดซอง หรือจดหมายสวนทางกัน เช่น **ในฝัน** ของ โรสลาเรน **รัตนาวดี** ของ ว.ณ ประมวลมารค **จดหมายจากเมืองไทย** ของ โบตัน

2.3) นวนิยายพัฒนาการอันเกิดจากการศึกษาชีวิต (Maturing novel) ตัวละครค่อยมีประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต พบเรื่องราวต่าง ๆ จนมีความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ของตน เพิ่มวุฒิภาวะให้สูงขึ้น เช่น **น้ำเซาะทราย** ของ กฤษณา อโศกสิน

2.4) นวนิยายจิตวิทยา (Psychology novel) มีสาระของจิตวิทยาอยู่ในเนื้อเรื่อง เช่น **หล่อนชั่วฟ้าชาย** ของ ยาขอบ **จัน ดารา** ของ อุษณา เฟื่องธรรม

2.5) นวนิยายแนวสังคม (Sociological novel) นิยายที่ตัวเอกต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและความก้าวหน้าของสังคม เช่น **ปิตา** ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ แสดงเนื้อหาความแตกต่างระหว่างชนชั้น และการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมเพื่อบุคคลที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม **ระย้า** ของ สด คุรุมะโรหิต

2.6) นวนิยายแสดงข้อคิด (Novel of idea) พฤติกรรมของตัวละครเอกจะแสดงให้เห็นความคิดที่น่าสนใจต่าง ๆ เช่น **ละครแห่งชีวิต** ซึ่งมารดาของวิสูตรเป็นหญิงไทยรุ่นเก่า ที่ยอมทนต่อความทุกข์หรือทุกข์ตามความพอใจของสามี วิสูตร และคุณลักษณะ ที่พยายามปฏิบัติตนตามค่านิยมของสังคมในขณะนั้น ด้วยการไม่ยอมแต่งงานกับสตรีต่างชาติ

2.7) นวนิยายตัวบุคคลจริงเป็นหุ่น (Novel à clef) ผู้แต่งเอาเรื่องราวบุคคลที่มีจริงดัดแปลงในการแต่ง แต่ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจได้ว่าใครเป็นใครในเรื่องนั้นและในความจริง เช่น **หุติยพิเศษ** ของ บุญเหลือ **เมียน้อย** ของ ทมยันตี **ตะวันตกดิน** ของ กฤษณา อโศกสิน

2.8) นวนิยายการเมือง (Political novel) แสดงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลัทธิการเมืองภายในหรือภายนอกประเทศ เช่น **ไม้แดง** ของ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

2.9) นวนิยายประวัติศาสตร์ (Historical novel) มีเค้าจากประวัติศาสตร์ เช่น **ผู้ชนะสิบทิศ** ของ ยาขอบ **สามก๊ก** ถือเป็นนวนิยายประวัติศาสตร์ที่มีเค้าเรื่องของความจริงตามประวัติศาสตร์ นวนิยายหลายเรื่องของ ลพบุรี (นามแฝง) และ **สำเภาล่ม** ของ ไม้ เมืองเดิม

2.10) นวนิยายนักสืบ (Detective novel) ใช้เทคนิคพิเศษในการวางโครงเรื่องการผูกปมและแก้ปม เช่น **นิทานทองอิน** ในรัชกาลที่ 6 **แพรดำ** ของ หลวงสารานุ-ประพันธ์

2.11) นวนิยายวิทยาศาสตร์ (Scientific novel) เกี่ยวกับความก้าวหน้าต่าง ๆ ของวิทยาศาสตร์ เช่น **ดอกเตอร์แฟรงเกน** เป็นต้น

2.12) นวนิยายลูกทุ่ง (Novel of the soil) ตัวละครเป็นชาวชนบท และใช้ฉากชนบท เช่น นวนิยายของ ไม้ เมืองเดิม และนิมิตร ภูมิถาวร

2.13) นวนิยายสงคราม (War novel) มีอิทธิพลกว้างขวางไปถึงวงการ ศิลปะและอุตสาหกรรมอื่น ๆ มักมีเรื่องสายลับปนอยู่ด้วย โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น **เจมส์ บอนด์** (James Bond) ของ เอียน เฟลมมิง (Ian Fleming)

2.14) นวนิยายขบขัน (Humour) เป็นเรื่องล้อเลียนบุคคลที่มีตัวตนจริง ในสังคมหรือลัทธิประวัติต่าง ๆ หรืออาจแต่งขึ้นเอง เช่น **ฮิวเมอริสต์** (อบ ไชยวสุ) เขียนนวนิยาย **เงินเป็นกระสอบ ๆ และ มัจฉานักต้องไปเลี้ยงไก่**

2.15) นวนิยายผจญภัย (Adventure novel) เช่น เล็บครุฑ เพชรพระอุมา ของ พนมเทียน ล่องไพร ของ น้อยอินทนนท์

2.16) นวนิยายลึกลับสยองขวัญ (Gothic novel) เป็นเรื่องผี ความมหัศจรรย์ของวิญญาณ อำนาจน่าสะพรึงกลัว ปราสาทร้าง เทวรูปศักดิ์สิทธิ์ ลางบอกเหตุร้าย ความฝัน และภาพหลอน เป็นต้น

2.17) นวนิยายตะวันตก (Western novel) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความบอย และอินเดียนแดง เรื่องเกี่ยวกับการตั้งรกรากบุกเบิกดินแดนใหม่ของอเมริกา (Pioneer novel)

2.18) นิยายรักโรแมนติก (Romantic novel) เรื่องเกี่ยวกับความรักและอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ แต่งขึ้นตามจินตนาการของผู้เขียน

ข้อมูลข้างต้นแสดงว่ามีการแบ่งประเภทของนวนิยายไว้ 2 ประเภทหลัก เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์วรรณกรรม ช่วยในการพิจารณาความกลมกลืนระหว่าง เนื้อเรื่องกับกลวิธีการแต่งนวนิยาย ที่ต้องมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไปตามประเภท ช่วยพิจารณาว่า นวนิยายควรเน้นศึกษาจุดใดบ้าง สำหรับนวนิยายที่จะศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ การแบ่งประเภทตามเกณฑ์เนื้อเรื่องและกลวิธีการแต่ง พบว่า นวนิยายกลุ่มที่ศึกษาจัดเป็น นวนิยายอิงประวัติศาสตร์

1.1.4 องค์ประกอบของนวนิยาย มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ดังนี้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544, หน้า 128-129) กล่าวถึงส่วนประกอบของนวนิยายว่า ประกอบด้วย โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) เวลาและสถานที่ที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ทำนองแต่งและโลกทัศน์ของผู้แต่ง เวลาและสถานที่ ซึ่งเป็นฉาก (Setting) เรื่องที่มีทำนองแต่งดีมักมีโอกาที่จะเป็นที่นิยมมากกว่าเรื่องที่แต่งเลว ใช้สำนวนโวหารคมคายกะทัดรัดไม่เยิ่นเย้อ ก็อาจทำให้ดึงดูดใจผู้อ่านได้ ส่วนประกอบสำคัญ

อันสุดท้ายก็คือ โลกทัศน์ของผู้แต่ง ผู้แต่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชีวิตและปัญหาสำคัญในชีวิต เช่น ความตาย โชคชะตา อาชีพ ศาสนา และการแต่งงาน เป็นอย่างไร

วิภา กงกะนันท (2533, หน้า 69-107) ให้ความเห็นว่า การศึกษาวรรณคดี จำเป็นต้องรู้จักกลวิธีในการประพันธ์นอกเหนือจากการรู้จักองค์ประกอบอื่น เพราะกลวิธีการประพันธ์ของนักเขียนแต่ละคนย่อมมีผลต่อการสร้างงานของเขาทั้งหมด ทำให้งานเขามีส่วนที่เหมือนกันหรือรูปแบบเดียวกันมีลักษณะต่างกันโดยสิ้นเชิง และมีส่วนทำให้งานมีคุณค่าต่างกันไปด้วย ทั้งด้านศิลปะ และคุณค่าทางสังคม จึงจำเป็นต้องศึกษาถึง วัตถุประสงค์ แนวเรื่อง พล็อต การสร้างตัวละคร การสร้างฉาก วิธีการเสนอผลงาน

เพียร ละลอกแก้ว (2523, หน้า 196) กล่าวว่า การเลือกสรรเรื่องเค้าโครงเรื่อง และศิลปะการลำดับเรื่อง คือ การผูกเรื่องทำได้ดีแค่ไหน ว่าการดำเนินเรื่องดีหรือไม่ สมเหตุสมผลหรือไม่ เป็นสิ่งที่ประกอบเป็นเนื้อหา เช่น ท่วงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทเจรจา บรรยายภาพ กาลสมัย และความรู้สึกนึกคิดขัดแย้งหรือสอดคล้องกัน ตัวละครมีความสมจริงหรือไม่เพียงไร แก่นเรื่องหรือสาระสำคัญของเรื่องคืออะไร

1.2 นวนิยายอิงประวัติศาสตร์

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็นนวนิยายประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมจากผู้อ่านคามนิยมเป็นอย่างมาก มีผู้ให้ความหมายนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 171) กล่าวว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีเนื้อเรื่องเกี่ยวพันกับเหตุการณ์ในสมัยใดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์อย่างใกล้ชิด เหตุการณ์ในเรื่องจะเกิดในสมัยอื่นไม่ได้ ผู้แต่งจงใจให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิตของตัวละครเกี่ยวพันกับสมัยที่เลือกมาเป็นฉาก ตัวละครสำคัญบางตัวเป็นบุคคลที่สำคัญในประวัติศาสตร์ แต่บางเรื่องบุคคลจริง ๆ ในประวัติศาสตร์เป็นเพียงตัวประกอบ

สุพรรณิ วราทร (2519, หน้า 17) กล่าวว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หมายถึง นวนิยายที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีหลายลักษณะ เช่น นวนิยายที่อาศัยเหตุการณ์สมัยใดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์เป็นโครงเรื่อง ใช้บุคคลที่มีชีวิตจริงเป็นตัวละครบางตัว แต่กำหนดบทบาทและบทเจรจา ขึ้นใหม่ หรืออาจอาศัยเพียงฉากและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นภูมิหลังแล้วกำหนดเรื่องราวและตัวละครขึ้นใหม่หมด เช่น *ดาบศักดิ์สิทธิ์เหล็กน้ำพี้* โดย อายัณโฆษ และ *สี่แผ่นดิน* โดย หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

รอยัล เอ. เกตแมน (Royal A. Gettman) (Shepley, 1970, p. 217 อ้างอิงใน สุพรรณิ วราทร, 2519, หน้า 12-13) แบ่งประเภทนวนิยายไว้ในหนังสือ Dictionary of World Literary Terms ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ นวนิยาย

เชิงสังคมวิทยา (Sociological Novel) และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Novel) แล้วกล่าวว่า นวนิยายประวัติศาสตร์ สามารถจำแนกย่อยออกไปได้อีก ดังนี้

1.2.1 นวนิยายเกี่ยวกับยุคสมัย (Period Novel) คือนวนิยายที่แสดงรายละเอียดทางสังคมในอดีต โดยสร้างตัวละครขึ้นใหม่

1.2.2 นวนิยายโลดโผนอิงประวัติศาสตร์ (Historical Romance) คือเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง และการผจญภัยในอดีตนานมาแล้ว มีเรื่องตื่นเต้นเพื่อหนีความจริง

1.2.3 นวนิยายอิงประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง (Historical Novel Proper) เป็นเรื่องแสดงข้อเท็จจริงแห่งยุคสมัย โดยมุ่งให้อึด เป็นตัวอย่างแก่ปัจจุบัน

1.2.4 นวนิยายแสดงเบื้องหลัง (Confession Novel) คือนวนิยายที่ใช้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ หรือข่าวซึ่งคนทั่วไปสนใจเป็นโครงเรื่อง มีประเภทย่อย คือ นวนิยายลึกลับเกี่ยวกับสมัยโกธิค อาชญนิยาย และนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์

1.3 จุดมุ่งหมายของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

มีความเห็นของนักวิชาการที่น่าสนใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่น แนวคิดของ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 171) กล่าวว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น แตกต่างจากการเขียนนวนิยายประเภทอื่น ผู้แต่งจะต้องแสดงให้เห็นภาพในสมัยนั้นชัดเจนพอสมควร ยิ่งถ้าใช้ประวัติศาสตร์ชาติอื่นที่ไม่ใช่ชาติเดียวกับผู้แต่งหรือผู้อ่าน ก็ต้องทำให้เห็นภาพนั้นด้วยการบรรยาย การพรรณนา แม้สิ่งเล็กๆ น้อย ๆ จนผู้อ่านเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่แสดงในเรื่องได้ ผิดจากการแต่งนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกิดในสมัยเดียวกันกับผู้แต่งและผู้อ่านมีชีวิตอยู่ ซึ่งผู้แต่งจะไม่ต้องอธิบายรูปร่างของพาหนะหรือของถนนหรืออาหาร แต่ถ้าเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผู้แต่งต้องเอาใจใส่กับสิ่งที่ยกมาเป็นอุทาหรณ์เป็นอย่างมาก จึงต้องแยกประเภทต่างหากจากนวนิยายธรรมดา

2. แนวคิดประพันธ์วิธีในนวนิยาย

การวิเคราะห์ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในครั้งนี้ ใช้แนวคิดหลักจากแนวคิดของ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 70-74); กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 99-100) และใช้แนวคิดรองจากแนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก); ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ข, หน้า 105-112); วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 105-157); สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 21-109); ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 39-61); วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 155-178) ผู้วิจัยนำแนวคิดข้างต้น เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ โดยพิจารณา 2 ด้านสำคัญ คือ ประพันธ์วิธีการนำเสนอ และประพันธ์วิธีการใช้ภาษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ประพันธ์วิธีการนำเสนอ

การศึกษาเนื้อหาควบคู่กับกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 70) กล่าวว่า กลวิธีมีความเกี่ยวเนื่องแนบสนิทกับเนื้อหาแต่สามารถพิจารณาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องศึกษาควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัดขึ้น สำหรับแนวคิดในการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอนวนิยาย มีองค์ประกอบสำคัญร่วมกัน 6 ประการ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ บทสนทนา และกลวิธีการใช้ภาษา ดังต่อไปนี้

2.1.1 โครงเรื่อง (Plot) เป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นพื้นฐานของเรื่อง ถ้าปราศจากโครงเรื่องก็จะมีเรื่องราวและตัวละคร (Eng, 1988, p. 4 อ้างอิงใน ธีญา สังขพันธ์านนท์, 2538ข, หน้า 162) และประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 47) กล่าวว่า โครงเรื่องเป็นวิธีที่ผู้เขียนการเลือกเหตุการณ์ที่ต้องการเล่ามาจัดเรียงกันไว้อย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยการเพิ่มความขัดแย้งในเรื่อง เพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจโดยปมปัญหาที่สร้างขึ้นนี้จะเป็นสิ่งที่นำไปสู่จุดสูงสุดของเรื่อง

โครงเรื่องจึงเป็นแนวทางที่ผู้เขียนคัดเลือกเหตุการณ์สำคัญ ข้อเท็จจริง และข้อขัดแย้งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เพื่อใช้กำหนดลักษณะตัวละครและพฤติกรรม ตลอดจนพัฒนาการของตัวละครในการดำเนินเรื่อง คล้ายกับกรอบหรือเป็นรูปแบบในการดำเนินเรื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบอย่างสัมพันธ์กัน

1) ลักษณะของโครงเรื่อง โครงเรื่องมี 2 ลักษณะ คือ โครงเรื่องนวนิยายแบบเก่า และโครงเรื่องแบบมีโครงสร้าง ดังนี้

1.1) โครงเรื่องนวนิยายแบบเก่า เป็นโครงเรื่องที่ตายตัวซ้ำกัน เพลินตา (2536, หน้า 46 อ้างอิงใน ธีญา สังขพันธ์านนท์, 2538ก, หน้า 164-165) กล่าวถึงโครงเรื่องนวนิยายแบบเก่าที่มีลักษณะโครงเรื่องตายตัวซ้ำ ๆ กันจนเรียกว่า “โครงเรื่องแบบกระดุก 5 ชั้น” ประกอบด้วย (1) ตัวละครเป็นผู้มีนิสัยขี้สงสัย ประสบกับ (2) ปัญหาที่แก้ไม่ตก (3) ความพยายามของเขาที่จะแก้ปัญหา แต่กลับทำให้เรื่องเลวร้ายลงไปอีก อันนำไปสู่ (4) วิกฤตการณ์ และ (5) การแก้ปัญหาของตัวละครจากความกล้า ความฉลาด ฯลฯ มี 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญเหตุการณ์เป็นแก่นของโครงเรื่อง จะต้องมีความสัมพันธ์กันและเป็นผลกัน เช่น เหตุการณ์ ก. ทำให้เกิดเหตุการณ์ ข. และ ค. การเกิดขึ้นของเหตุการณ์มักจะมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งหรือไม่ก็เกิดจากแรงจูงใจของตัวละคร

ส่วนที่ 2 ตัวละคร คือ ผู้ที่ตกอยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ มีแรงจูงใจในการกระทำเพื่อต่อสู้ดิ้นรนในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือไม่ก็แรงจูงใจของตัวละคร อาจนำไปสู่เหตุการณ์ที่เป็นปัญหา

ส่วนที่ 3 พล็อตกรรมหรือการกระทำของตัวละคร เกิดจากแรงจูงใจ การกระทำดังกล่าวต้องมีเหตุผลรองรับ

ส่วนที่ 4 อุปสรรคหรือข้อขัดแย้ง (Conflict) ที่เกิดจากสถานการณ์ ซึ่งบีบบังคับตัวละครต้องแก้ไขและต่อสู้อุปสรรคดังกล่าว อุปสรรคหรือความขัดแย้ง ถือว่าเป็น หัวใจของโครงเรื่องก็ว่าได้ เพราะเป็นส่วนทำให้เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา อันนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการต่อสู้ดิ้นรนของตัวละคร

1.2) โครงเรื่องแบบมีโครงสร้าง Kenedy (1983, pp. 8-10 อ้างอิงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 166-167) กล่าวว่า โครงสร้างของโครงเรื่อง ประกอบด้วย ตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลาง และตอนจบ ดังนี้

ตอนเริ่มเรื่อง (Beginning, Exposition) ถือว่าเป็นตอนที่สำคัญที่สุด เป็นส่วนที่จะสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านให้อยากติดตามเรื่องต่อไป การเริ่มเรื่องอาจจะเริ่มด้วยการแนะนำตัวละคร สถานที่หรือเหตุการณ์สำคัญ บางครั้งอาจเริ่มด้วยข้อขัดแย้ง หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เป็นการปูเรื่องให้ดำเนินต่อไป โดยปกติแล้วการเริ่มเรื่องอาจเริ่มเรื่องแบบเรียง เหตุการณ์ตามปฏิทิน คือ เรื่องจะดำเนินไปตาม ลำดับเหตุการณ์จากจุดเริ่มต้นไปตามลำดับจน ปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น แล้วค่อยคลายเรื่องไปสู่จุดจบ และเริ่ม เรื่องโดยย้อนเหตุการณ์สลับไปมา เช่นเริ่มจากตอนกลาง หรือตอนปลายเรื่อง หรือเริ่มโดย ย้อนกลับปกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนจะถึงตอนเริ่มเรื่อง แล้วแต่จุดประสงค์ของผู้แต่ง

ตอนกลางเรื่อง (Rising Action) เป็นขั้นตอนที่ดำเนินสืบต่อจากการเริ่มเรื่อง มักมีรายละเอียดสำคัญ คือ ผู้แต่งจะค่อยลำดับเหตุการณ์ให้มีปมปัญหา และความขัดแย้งของเรื่องเพิ่มขึ้นจนถึงจุดวิกฤตของเรื่อง (Climax) บางครั้งเรียกว่า จุดสุดยอดของเรื่อง ซึ่งหมายถึงเหตุการณ์หรือความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นเมื่อความขัดแย้งได้พัฒนา มาจนถึงจุดสูงสุด หรือถึง “ทางตัน” และเป็นเหตุให้เกิดผลบางอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และในที่สุดก็มาถึงจุดคลี่คลายของเรื่อง (Falling Action) เป็นตอนที่สืบต่อจากจุดวิกฤต กล่าวคือ เมื่อเรื่องได้ผ่านจุดวิกฤตไปแล้ว ผู้แต่งจะค่อย คลายปมเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เคยสร้างปริศนาเอาไว้

ตอนจบเรื่อง (Ending) ส่วนมากเรื่องมักจะจบลงเมื่อปัญหาต่าง ๆ ได้คลี่คลายไปแล้ว บางเรื่องอาจจบด้วยความสุขสมหวัง หรือผิดหวัง แต่บางเรื่องก็จบลงด้วย

ความคาดไม่ถึง หรือไม่ก็ทิ้งความแปลกประหลาดใจให้กับผู้อ่าน หรือทิ้งปมปัญหาให้ผู้อ่านคิดต่อเอาเอง

2) ความขัดแย้ง กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 101-102) กล่าวว่า โครงเรื่องที่ดี ที่ผู้อ่านนิยมนั้น คือ โครงเรื่องที่มีปัญหาเกิดความขัดแย้ง (Conflict) สำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งที่มีความเข้มข้นรุนแรง มีอิทธิพลทำให้เกิดผลกระทบอย่างแรงต่อวิถีชีวิตของตัวละครเอกของเรื่อง มี 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเองของเรื่องกับผู้อื่น (Man against man)...

แบบที่ 2 ปัญหาและความขัดแย้งเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งต่อต้านการดำรงอยู่จากอำนาจภายนอก (Man against environment)...

แบบที่ 3 ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเองของเรื่องกับตัวเอง (Man against himself)...

นอกจากการพิจารณาโครงเรื่องในส่วนของการสร้างความขัดแย้งแล้ว ต้องพิจารณากลวิธีการเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในการดำเนินเรื่องด้วย เพื่อพิจารณาว่าผู้เขียนมีความสามารถในการเรียบเรียงนวนิยายได้อย่างมีเหตุผลตั้งแต่ต้นจนจบอย่างไร

วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 180-185) แบ่งประเภทความขัดแย้งต่างออกไป คือ แบ่งความขัดแย้งเป็น 5 ประเภท คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (Man against man) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม (Man against society) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (Man against nature) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (Man against super-nature) และ ความขัดแย้งภายในจิตใจ (Man against himself)

ส่วน สแตนตัน (Stanton, 1965, p. 18 อ้างอิงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 165-166) กล่าวถึงความขัดแย้ง ว่ามี 3 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) และความขัดแย้งหลัก (Main Conflict)

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ความขัดแย้งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความขัดแย้งภายใน ความขัดแย้งภายนอก และความขัดแย้งหลัก ดังนี้

ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากจิตใจภายในของตัวละคร ทั้งกิเลส อารมณ์ ความปรารถนา ความรัก ความเกลียดชัง มี 1 ลักษณะย่อย คือ ความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง (Man against himself) ตัวละครต้องต่อสู้กับความคิดขัดแย้งที่ปรากฏในจิตใจของตนเอง เช่น ตัดสินใจเป็นมนุษย์ที่โหดร้ายแต่ทำให้สังคม

สงบสุข หรือเป็นผู้ที่รักความสงบสุขแต่ทำปloysให้เกิดความวุ่นวายต่อไป หรือการตัดสินใจรักษาความสัมพันธ์ทางใจหรืออุดมการณ์ของตน

ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครกับบุคคลอื่น หรือตัวละครกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติหรือสังคม จำแนกย่อยได้ 4 ประเภท คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (Man against man) เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครมนุษย์ด้วยกัน ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม (Man against society) ตัวละครเอกต้องต่อสู้กับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (Man against nature) เป็นความขัดแย้งที่ตัวละครต้องต่อสู้กับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (Man against super-nature) เป็นการต่อสู้ระหว่างโชคชะตา กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความขัดแย้งหลัก (Main Conflict) เป็นความขัดแย้งจากการปะทะกันระหว่างความต้องการพื้นฐานในชีวิตมนุษย์ กับหลักมโนธรรมหรือคุณธรรมในจิตใจ เช่น ความปรารถนาอยากได้อำนาจกับความถูกต้องตามสิทธิธรรมอำนาจ เงินทองกับความซื่อสัตย์ โดยอาจปรากฏความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือผสมผสานกันก็ได้ ทั้งนี้ความขัดแย้งหลักเป็นสาระสำคัญในการดำเนินเรื่อง แรงจูงใจของตัวละคร และมักมีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องเสมอ

3) กลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง กุหลาบ มลลิกะมาส (2560, หน้า 103) เสนอวิธีการวิเคราะห์โครงเรื่อง คือ การอธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง (Exposition) ตอนปัญหาเริ่มปรากฏ (Inciting moment) การขยายตัวคลี่คลายของปัญหานั้น หรืออีกนัยหนึ่งว่าการดำเนินเรื่อง คือ การพัฒนาเรื่อง (Development) การที่ปัญหาได้รับการแก้ไขและเป็นระยะเปลี่ยนแปลงเรื่องไปทางใดทางหนึ่ง (Climax) มีการคลี่คลายเข้าสู่จุดจบช่วงเวลาของการแก้ปัญหานั้น (Denouement and final suspense) และจุดจบของปัญหา (Conclusion)

ัญญา สังขพันธ์านนท์ สรุปแนวทางในการประเมินค่าโครงเรื่องจากแนวคิดของโรเบิร์ต กุหลาบ มลลิกะมาส และเพลินตา ว่า การประเมินค่าโครงเรื่องควรพิจารณาจากคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ ความสมจริง ความน่าสนใจใคร่ติดตาม ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น และการสื่อความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ ดังนี้

ความสมจริงในโครงเรื่อง ดูได้จากความน่าเชื่อถือ ความสมเหตุสมผล และเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องที่สร้างขึ้นจากจินตนาการ หรือเขียนขึ้นโดยไม่มีผู้ใดเคยประสบเหตุการณ์หรือสภาพเหล่านั้นมาก่อนก็ได้ แต่เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่มีเหตุผลของเรื่องราวที่ทำให้เกิดความ เชื่อถือโดยปราศจากข้อสงสัย

ความน่าสนใจใคร่ติดตามนั้นอาจเกิดจากกลวิธีต่าง ๆ เช่น การเกริ่นหรือกล่าวเป็นนัยว่าจะเกิดอะไรขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านคาดหวัง การสร้างปมปริศนาที่ชวนให้ผู้อ่านต้องการคำอธิบายหรือคำตอบ การนำตัวละครไปเผชิญหน้ากับภาวะที่คับขันซึ่งจะทำให้เกิดความสนใจว่าตัวละครจะหาทางออกอย่างไร หรือแม้แต่การจบเรื่องโดยการคาดไม่ถึง ก็ล้วนแต่ทำให้เรื่องมีความน่าสนใจได้ทั้งสิ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น เช่น การพิจารณาว่าโครงเรื่องนั้นมีส่วนช่วยเสริมให้แก่เรื่องชัดเจนมากขึ้นหรือไม่เพียงไร เอื้ออำนวยให้การสร้างฉากหรือบรรยากาศเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ หรือโครงเรื่องช่วยให้การดำเนินเรื่องและการเล่าเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่เพียงไร

การสื่อความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ โครงเรื่องที่ดีจะต้องเป็นการจำลองแบบอย่างชีวิตมนุษย์ มีความเป็นไปได้และสามารถนำมาเทียบเคียงกับชีวิตจริง ๆ ของมนุษย์ได้...การศึกษาโครงเรื่องจึงควรชี้ให้เห็นว่าโครงเรื่องนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจโลกชีวิต และประสบการณ์ของมนุษย์ได้ดีเพียงไร (Eng, 1988, p. 41; กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2538, หน้า 101-102; เพลินตา, 2534, หน้า 69-73 อ้างอิงใน ธรรมนูญ สังขพันธ์-ธำมรงค์, 2538ก, หน้า 170-171)

2.1.2 แก่นเรื่อง (Theme) อาจเรียกชื่ออื่นเช่น สารัตถะของเรื่อง ความคิดหลักของเรื่อง และแนวคิด ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารถึงผู้อ่าน มีผู้ให้ความหมายแก่นเรื่อง ไว้ดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 107-108) ให้ความหมายว่าเป็นวรรณคดีที่ผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงธรรมดา ธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของมนุษย์หรือทัศนะที่ผู้แต่งมีต่อโลก แล้วนำมาแสดงให้ประจักษ์แก่ผู้อ่านโดยใช้เนื้อเรื่องเป็นเครื่องสื่อสาร สารัตถะจึงเป็นจุดมุ่งหมายอันเป็นแก่นกลางหรือเป็นแนวคิดหลักของเรื่องหรือเป็นความคิดสำคัญของเรื่อง นักเขียนที่ดีย่อมแสดงโลกทัศน์หรือชีวทัศน์ของตนอย่างเด่นชัด ทราบได้ว่าอะไรเป็นความคิดสำคัญของเรื่อง

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 55-56) เสนอว่า แก่นของเรื่องคือ ความคิดเห็นที่เป็นแก่นกลางของเรื่องเกี่ยวกับประเภทต่าง ๆ ของมนุษย์ อันได้แก่มนุษยธรรม สังคมจริยธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมโลก แก่นหรือแนวคิดของเรื่อง มักจะตอบคำถามเกี่ยวกับความดีความเลวของมนุษย์การควบคุมวิถีชีวิตของมนุษย์ โชคชะตาอันเกิดจากสิ่งแวดล้อม การสืบเชื้อสายสภาวะแวดล้อมระบบสังคมและการปกครอง

ส่วน ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 182) และวีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 162) กล่าวว่า แก่นเรื่อง คือ สารสำคัญหรือสารัตถะที่ผู้แต่งต้องการสื่อมายังผู้อ่าน มักจะเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิต เพื่อให้เกิดความหยั่งรู้ เข้าใจและเป็นข้อคิดเตือนใจ

สรุปได้ว่า แก่นของเรื่องเป็นแนวความคิดสำคัญที่เป็นแก่นกลางของเรื่อง ผู้เขียนต้องการสื่อสารมาถึงผู้อ่าน โดยนำเสนอพรรณนาของผู้แต่งที่มีต่อธรรมชาติโลกและมนุษย์ ผ่านการประพันธ์

1) ลักษณะแก่นเรื่อง ประคอง เจริญจิตกรรม (2551, หน้า 55-56) เสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับการวิเคราะห์แก่นหรือแนวคิด ว่า แก่นหรือแนวคิดจะต้องเกี่ยวข้องกับ คนที่มีชีวิตอยู่นอกงานเขียน สามารถมีได้มากกว่าหนึ่งประการ แม้วรรณกรรมเรื่องนั้นจะมี ประเด็นเพียงประเด็นเดียว อาจไม่ปรากฏในงานเขียนก็ได้ และอาจซับซ้อนจนไม่สามารถวิจารณ์ ได้สมบูรณ์ด้วยงานเขียนเพียงชิ้นเดียว

2) กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 70) กล่าวว่า การพิจารณาแนวคิดควรพิจารณาในท้ายสุด ผู้พิจารณาต้องอ่าน หนังสือนั้นจบแล้ว ทั้งยังต้องมีประสบการณ์มากพอสมควรจึงจะสามารถวินิจฉัยแนวคิดได้ดี

นอกจากนี้ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 109-110) เสนอว่า สารัตถะ ของเรื่อง มีแนวการประเมินคุณค่า คือ มีลักษณะสมจริงต่อสภาพสังคมและของมนุษย์เพียงใด ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ได้กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด ผู้แต่งสามารถ แสดงลักษณะอันเป็นธรรมชาติมนุษย์ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งหรือคลุมเครือ หรือให้ความเข้าใจยังสลับ ไม่ชัดเจนเพียงพอ สาระนั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์ส่งเสริมยกระดับจิตใจหรือตระหนักใน อุดมการณ์ของมนุษย์เพียงใด ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในชีวิตและโลกอย่างไร

ส่วนโรเบิร์ต (Roberts, 1988, pp. 104-106 อ้างอิงใน ธัญญา สังขพัน- ธานนท์, 2538ก, หน้า 185-187) เสนอว่า การพิจารณาแก่นเรื่องอาจทำได้โดยการสังเกต วิธีการนำเสนอแก่นเรื่องของผู้เขียนว่ามีวิธีการหรือกลวิธีหลาย ๆ อย่าง เช่น นำเสนอโดยผ่าน การบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียน (Direct Statements by the author's un name speaker) บ่อยครั้งที่ ผู้เขียนมักจะแสดงพรรณนาผ่านผู้พูดที่ไม่ปรากฏตัว (Unlearned Speaker) ผู้พูดดังกล่าว อาจจะเป็นผู้เขียนเองหรือไม่ใช่ก็ได้ การ แสดงพรรณนาในลักษณะนี้ จะช่วยให้การค้นหาแก่นเรื่อง ทำได้ง่ายขึ้น แต่ผู้อ่านจะต้องพิจารณาความคิดเหล่านี้ให้รอบคอบมากที่สุด ก่อนจะสรุปว่านั่น คือแก่นเรื่องที่แท้จริง นำเสนอโดยผ่านพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง (Direct Statment by the persona) ผู้เขียนอาจจะให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยผู้อ่านจะสังเกตได้จากการใช้ สรรพนามบุรุษต่าง ๆ เล่าโดยสรรพนามบุรุษที่ 1 (ฉัน, ข้าพเจ้า, ผม) การเล่าโดยใช้สรรพนาม

บุรุษที่ 2 (คุณ, ท่าน) การเล่าโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 (เขา, หล่อน, เธอ) ในบางครั้งผู้เขียนอาจฝากความคิดหรือทรรศนะที่เป็นแก่นเรื่องผ่านคำพูดหรือ การนึกคิดของผู้เล่าเรื่องออกมา การเสนอแก่นเรื่องในลักษณะนี้อาจไม่ปรากฏอย่างชัดเจนเพียงครั้งเดียว แต่ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาทรรศนะและน้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องตลอดทั้งเรื่อง แล้วนำมาปะติดปะต่อหรือสรุปเป็นแก่นความคิดออกมาให้ได้ และนำเสนอโดยผ่านการกระทำของตัวละคร (Dramatic Statment made by the Character) อาจไม่แสดงแนวคิดออกมาตรง ๆ แต่ให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมและกระทำในสิ่งต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป และการกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าวนี้ จะเป็นแนวทางให้ผู้อ่านตีความและอาจมองเห็นความคิดอันเป็นแก่นเรื่องได้

2.1.3 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) เป็นมุมมองที่ผู้เขียนใช้สื่อถึงผู้อ่านผ่านผู้เล่าเรื่อง

1) รูปแบบมุมมองการเล่าเรื่อง ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2538ข, หน้า 105-112) กล่าวถึงการนำเสนอมุมมองโดยยึดผู้เล่าเป็นสำคัญว่า แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1) มุมมองของบุรุษที่หนึ่ง (First Person point of view First) ผู้เล่าเรื่องนี้จะตัวละครในเรื่อง สังเกตว่าตัวละครจะใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ผม ฉัน ข้าพเจ้า แทนตัวผู้เล่าเรื่อง ในลักษณะที่ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครเอกหรือบางครั้งเรียกว่า “ผู้เล่าเรื่อง – ผู้กระทำ” ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครเอก (Major Character) เล่าเรื่องด้วยตนเองผ่านมุมมองของของตน มีตัวเอกเป็นศูนย์กลางที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้เล่าจะเล่าทุกอย่างที่ได้พบได้ยินได้ฟังด้วยตนเอง หรือได้รับการบอกเล่ามาจากบุคคลอื่น หากไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ ส่วนที่อยู่นอกเหนือจากประสบการณ์ตรงจึงรู้ไม่มากนัก เป็นทรรศนะที่ค่อนข้างจำกัดมุมมอง หรือจำกัดขอบเขต แต่เนื่องจากเป็นประสบการณ์ตรงทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามได้มาก ภูมิหลังระดับการศึกษาของตัวละคร มีผลต่อการใช้ภาษาในเรื่องเล่า เช่น ตัวละครเด็กจะใช้ภาษาที่ค่อนข้างเรียบง่ายบริสุทธิ์ตามวัย สังเกตได้จากบทสนทนา การแสดงทรรศนะและแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เล่าเข้าไปเกี่ยวข้อง และผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรอง “**ผู้เล่าเรื่อง-ผู้รู้เหตุการณ์**” ใช้วิธีให้ผู้เล่าใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตนเอง แต่ปรากฏตัวในฐานะตัวละครรอง (Minor Character) ทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องของตัวละครอื่น

1.2) มุมมองของบุรุษที่สอง (Second Person point of view) มีลักษณะเป็นคนอื่นเล่าเรื่องของคุณให้คุณฟัง หมายถึง ตัวละครเอกฟังเรื่องของตนเองจากการบอกเล่าของบุคคลอื่น ดังนั้น เขาจะถูกแทนด้วยสรรพนามบุรุษที่ 2 เช่น “คุณ” วิธีการเล่าแบบนี้มักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตและเหตุการณ์ที่จบลงแล้ว

1.3) มุมมองของบุรุษที่สาม (Third Person point of view) การเล่าโดยใช้มุมมองแบบนี้ผู้เล่าไม่เป็นตัวละครในเรื่อง เหตุการณ์และเรื่องราวถูกมองผ่านการกระทำและทรงชนะของตัวละครที่ถูกเอ่ยถึง โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 วิธีการแบบนี้มี 3 ลักษณะย่อยคือ มุมมองแบบภาววิสัย มุมมองแบบสายตาพระเจ้า และมุมมองสายตาพระเจ้าแต่จำกัดขอบเขต

มุมมองแบบภาววิสัย (Objective or Dramatic) ผู้เล่าไม่ปรากฏตัวในเรื่องและยังจำกัดบทบาทของตัวเองเฉพาะการนำเสนอภาพการกระทำ การพูดจา สีหน้า ท่าทางของตัวละคร โดยไม่ล่วงล้ำไปอธิบายถึงโลกภายนอกของตัวละครทั้งหมด การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครและเหตุการณ์ มีลักษณะเป็นภาวะวิสัยที่นำเสนอคำพูดอธิบายความรู้สึกและการกระทำโดยที่ผู้เล่าเรื่องไม่แสดงความเห็นวิจารณ์ ตัดสิน หรือสรุปความเกี่ยวกับตัวละครต่าง ๆ แต่ให้ผู้อ่านพิจารณาสรุปและตีความเอง จากข้อมูลที่ผู้เล่าได้เสนอไป

มุมมองแบบสายตาพระเจ้า (Omniscient point of view) เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้เล่าเรื่องเป็น “ผู้รู้แจ้ง” หรือ “มีทรงชนะไร้ขอบเขต” ผู้เล่ามีอำนาจเต็มในการควบคุมเนื้อเรื่องและตัวละคร ความรู้เกี่ยวกับตัวละครของผู้เล่าไร้ขอบเขตจำกัด โดยสามารถรู้ถึงจิตใจสำนึกสัญชาตญาณและความปรารถนาของสัตว์โลกทั้งหมด ทำให้ผู้อ่านทราบความคิดที่ซ่อนเร้นแม้กระทั่งความคิดในจิตใจสำนึกของตัวละคร สามารถวิเคราะห์สภาพจิตใจของตัวละครได้

มุมมองสายตาพระเจ้าแต่จำกัดขอบเขต (Limited Omniscient) เล่าเรื่องผ่านสรรพนามบุรุษที่สาม เหมือนการเล่าแบบมุมมองสายตาพระเจ้าแต่ต่างกันโดยผู้เล่าเรื่องจำกัดขอบเขตการรู้แจ้งเฉพาะแต่ตัวละครเอกเท่านั้นเพราะตัวเอกเป็นศูนย์กลางของเรื่อง ผู้อ่านจะทราบการกระทำของตัวละครอื่น ๆ ผ่านมุมมองของตัวละครเอก และตัวละครเป็นจุดศูนย์กลางหรือภาพสะท้อนแห่งจิตใจสำนึกของตนเอง คล้ายกับตัวละครกำลังรำพึงรำพันถึงตัวเอง หรือการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึก (Stream Of Consciousness) ที่แม้ว่าผู้เล่าเรื่องจะรู้แจ้งไปถึงโลกภายในของตัวละครแต่จำกัดขอบเขตการรู้ ด้วยการเสนอภาพความเคลื่อนไหวการกระทำของตัวละครเป็นภาววิสัย ไม่ใช้การแสดงให้เห็นรูปภายในของตัวละคร ผู้เล่าเรื่องปล่อยให้ตัวละครนั้นแสดงกระแสสำนึกของตัวเองออกมาเพื่อให้ผู้อ่านทราบความรู้สึกนึกคิด ภาวะจิตใจสำนึก การกระทำ อารมณ์ และความปรารถนาของตัวละคร

2) กลวิธีการเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ข, หน้า 112) นำเสนอกลวิธีในการวิเคราะห์มุมมองการเล่าเรื่องว่า ควรพิจารณาประเภทหรือวิธีการใช้มุมมองเป็นอันดับแรก แล้วพิจารณาเพิ่มเติมว่าการเลือกใช้มุมมองดังกล่าวทำให้เกิดจุดเด่นหรือจุดด้อยอย่างไร มีผลทำให้เรื่องมีความน่าสนใจหรือไม่ และการใช้มุมมองดังกล่าว

ทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จหรือไม่ ต่อมาพิจารณาว่าผู้เขียนใช้มุมมองเดิมหรือเปลี่ยนหากเปลี่ยนเป็นเพราะวัตถุประสงค์ใด เป็นเพราะความเจตนาจัดหรืออ่อนไหวในการประพันธ์ สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ การเลือกใช้มุมมองมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไรเพราะเรื่องต่างกันเหมาะกับมุมมองที่มีความแตกต่างกัน และมีส่วนช่วยให้ความคิดหลักที่ต้องการนำเสนอมีความชัดเจนขึ้นหรือไม่โดยต้องทวนย้อนไปตรวจสอบกับการวางโครงเรื่อง การกำหนดตัวละคร และองค์ประกอบอื่น เช่น การสนทนา ฉากด้วย การวิเคราะห์มุมมองของบุรุษที่หนึ่งผู้อ่านต้องรู้จักผู้เล่าโดยละเอียด ต้องสามารถทำให้ผู้อ่านเชื่อถือคล้อยตามผู้เล่าได้ข้อมูลมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่ สำหรับการเล่าโดยใช้มุมมองบุรุษที่สามผู้อ่านต้องรู้จักน้ำเสียงผู้เล่าหรือมีเสียงผู้เขียนแทรกมา การแทรกคำสั่งสอนผู้อ่านในเนื้อหาเป็นสิ่งที่ทำให้ความงามทางศิลปะอ่อนด้อยลง ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายอย่างไรเป็นต้น

2.1.4 ตัวละคร (Character) องค์ความรู้เกี่ยวกับตัวละคร ประกอบด้วย
ประเภทตัวละคร และกลวิธีการสร้างตัวละคร ดังนี้

1) ประเภทตัวละคร ตัวละครสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
ตัวละครตามบทบาท และตัวละครตามลักษณะ

ตัวละครตามบทบาทนั้น ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 48-49) แบ่งประเภทตัวละครตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่องเล่าซึ่งแบ่งออกเป็น ตัวละครเอกคือตัวละครที่เป็นศูนย์กลางของเรื่อง และมีบทบาทในเหตุการณ์หลักหรือสำคัญของเรื่องมักจะมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่น่าชื่นชมถ้าเป็นตัวละครชาย เรียกพระเอก (Hero) ถ้าเป็นตัวละครหญิงเรียกนางเอก (Heroine) ถัดมาเป็นตัวละครปฏิปักษ์ (Antagonist) คือ ตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก สร้างความขัดแย้งในเรื่องมีความน่าชื่นชมน้อยกว่าตัวละครเอก บางที่เรียกว่าผู้ร้าย นอกจากนี้ยังมีตัวละครสนับสนุน คือ ตัวละครที่เป็นผู้ช่วยตัวละครในเรื่องมีทั้งตัวละครเอกและตัวละครปฏิบัติ หากตัวละครสนับสนุนมีบทบาทรองจากพระเอกเรียกว่าพระรอง เช่น พระลักษมณ์เป็นพระรองในเรื่องรามเกียรติ์ หรืออาจเป็นตัวละครที่สนับสนุนพระเอกมีลักษณะตรงข้ามกับพระเอกเพื่อเน้นความสูงส่งของพระเอกเด่นชัดยิ่งขึ้น เรียกว่า พระรองอัมปลักซ์ (Foil) และผู้เล่าเรื่อง (Narrator) คือ สถานที่ถ่ายทอดเรื่องราวมาสู่ผู้อ่าน ซึ่งอาจเป็นนักประพันธ์หรือตัวละครในเรื่องก็ได้

ส่วนตัวละครตามลักษณะนั้น อี. เอ็ม. ฟอรัสเตอร์ (Forster, 1963, p. 46 อ้างอิงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 86); กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 113); ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 51-53); วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 208-209) แบ่งตัวละครตามลักษณะเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ตัวละครน้อยลักษณะ (Simple or flat character)

เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยไม่ซับซ้อนที่สามารถเข้าใจได้อย่างไม่ยากมีลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดเรื่อง เช่น นางเอกอดทนต่อการถูกทำร้ายด้วยการทำความดีและไม่โกรธทั้งเรื่อง เป็นลักษณะที่ผู้อ่านสามารถรู้ได้ล่วงหน้าเป็นลักษณะที่กลายเป็นความคาดหวังตามธรรมเนียม เช่น นางเอกต้องอดทนต่อการถูกว่าร้ายทำร้าย และต้องให้อภัยในตอนจบ และตัวละครมากลักษณะ (Complex or round character) เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยซับซ้อนคล้ายมนุษย์จริง คาดเดาได้ยาก มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยหรือทัศนคติตามเหตุการณ์ และบริบทแวดล้อม เรียกว่า ตัวละครแบบพลวัต ต้องพิจารณาทั้งเรื่องทั้งในแง่บวกและแง่ลบ จึงจะสามารถทำความเข้าใจตัวละครประเภทนี้ได้เป็นอย่างดี

2) กลวิธีการสร้างตัวละคร การพิจารณากลวิธีในการสร้างตัวละคร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากสามารถทำให้ทราบว่าผู้แต่งสร้างตัวละครแต่ละตัวได้อย่างไร และแต่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้ตัวละครนั้นแสดงบทบาทเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องเล่าอย่างไร ผู้เขียนที่มีความสามารถจึงสามารถสร้างให้ตัวละครเป็นที่รัก หรือเกลียดชัง รู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อชะตากรรมที่ตัวละครได้พบ

ริมมอน-คีนัน (Rimmon-Kenan, 1982, pp. 59-70 อ้างอิงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 89) ได้กล่าวถึงกลวิธีการสร้างตัวละคร (Characterization) ว่า การรู้จักลักษณะและนิสัยตัวละครโดยการพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง มักจะพบในนวนิยายที่ใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ (Omniscient narrator) หรือผู้เล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์ (Authorial narrator) ลักษณะการบรรยายตัวละครในนวนิยายที่นิยมกัน ก็คือ การบรรยายรูปร่างหน้าตา อาจเป็นเพราะเชื่อว่าลักษณะหน้าตาสามารถแสดงให้เห็นนิสัยใจคอได้ การรู้จักลักษณะนิสัยของตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น บางครั้งผู้อ่านรู้จักตัวละครจากทัศนคติของตัวละครตัวอื่น เป็นการรู้จักตัวละครต่างจากแบบที่สรุปโดยผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ หรือแบบผู้ประพันธ์ซึ่งเราจะเชื่อถือได้ว่าตัวละครน่าจะมีลักษณะอย่างนั้นจริง แต่ถ้าหากเป็นการแสดงของตัวละครอื่น อาจจะเชื่อถือไม่ได้ เพราะตัวละครในนั้นอาจมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องหรือมีอคติ การรู้จักนิสัยและทัศนคติของตัวละคร จากความคิดของตัวละครนั้น โดยการที่ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ถ่ายทอดความคิดของตัวละครออกมา และการรู้จักตัวละครทางอ้อมจากการที่ผู้เขียนบรรยายลักษณะภายนอกของตัวละคร อาจจะต้อดีความเองว่า ตัวละครที่มีลักษณะภายนอกนั้นเป็นคนอย่างไร การใช้เครื่องประดับฐานะ สภาพแวดล้อม เช่น บ้านเรือนห้องสะอาดเป็นระเบียบเท่ากับเจ้าของห้องเป็นคนเจ้าระเบียบ

2.1.5 ฉากและบรรยากาศ (Setting) ฉากเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของนวนิยาย เนื่องจากทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพตามของผู้ประพันธ์ได้ชัดไว้ด้วยกลวิธีทางภาษา เพื่อให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพสถานที่ เหตุการณ์ที่สอดคล้องยุคสมัยและมีช่วงเวลาที่เกิด

เหตุการณ์ในเรื่อง หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 170) กล่าวว่า ฉากประกอบด้วย ถ้อยคำของผู้ประพันธ์ อาจกล่าวถึงสถานที่ ยุคสมัย หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคลก็ได้ นวนิยายบางเรื่องอาศัยฉากมากกว่าส่วนประกอบอย่างอื่น ทำให้เนื้อเรื่องมีความหมายบางเรื่องฉากเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง กุหลาบ มลลิกะมาส (2560, หน้า 110) กล่าวว่า ฉากมีความหมายกว้าง เพราะหมายถึงสถานที่และเวลาที่เรื่องนั้นเกิดขึ้น

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 58) ให้ความหมายของฉากที่กว้างขึ้นว่า ฉากมีความหมายครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ประการ คือ สถานที่หรือโลกที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ระยะเวลาหรือช่วงที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง สิ่งแวดล้อมของตัวละครที่ประกอบจากบริบทของสังคม เช่น ศีลธรรม มารยาท วัฒนธรรมประเพณีและบรรยากาศในเรื่อง

สรุปได้ว่า ฉากมีความสำคัญต่อนวนิยาย เนื่องจากผู้เขียนได้ใช้ภาษาบรรยายภาพของฉากที่เป็นสถานที่ เวลา สภาพแวดล้อมที่เกิดเรื่องราวในนวนิยายเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมชัดเจนขึ้น

นิยายอิงประวัติศาสตร์มีฉาก เวลา และสถานที่แตกต่างจากในปัจจุบัน ผู้ประพันธ์จะต้องใช้ความพยายามสร้างฉากให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นกว่าปกติ ยังมีเนื้อหากล่าวถึงชนชาติอื่นที่ต่างจากวัฒนธรรมของผู้อ่านด้วยแล้ว ผู้เขียนยังต้องค้นคว้าข้อมูลเพื่อสร้างฉากให้มีความน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับความจริงมากขึ้นด้วย หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, หน้า 172-173) กล่าวว่า นิยายที่ผู้แต่งมุ่งแสดงวัฒนธรรมผิดแผกไปจากวัฒนธรรมของผู้แต่งและผู้อ่าน ก็ต้องใช้กลวิธีอย่างที่กำลังกล่าวมาแล้ว

เหตุผลที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การพิจารณาฉากเป็นประเด็นที่สำคัญในการพิจารณานวนิยายว่ามีคุณภาพดีเพียงใด ในส่วนนี้ผู้วิจัยศึกษาฉากในนวนิยาย 2 ประเด็น คือ ฉาก และกลวิธีการสร้างฉาก ดังนี้

1) ฉาก เคลลี กริฟฟิธ (Griffith, 1994, pp. 12-15 อ้างอิงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 98) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ สถานที่บรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น กลิ่น เสียง ภาพ ฉากที่เป็นเวลา แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ช่วงเวลา เช่น ฤดูกาล ช่วงเวลาในวัน ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ ระยะเวลา เช่น เรื่องเกิดขึ้นในเวลาหนึ่งชั่วโมง หนึ่งวัน หนึ่งปี สามสิบปี และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ค่านิยม ระบบการเมือง ชนชั้น เพศ และเชื้อชาติ

2) กลวิธีการนำเสนอฉาก หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 73); กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 110) นำเสนอการพิจารณาฉากอย่างสอดคล้องกัน ว่าต้องพิจารณาความถูกต้องของเหตุการณ์ และความถูกต้องสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ด้วย ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 58) ได้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการพิจารณาฉากด้วยการตั้งคำถามว่า การสร้างฉากมีความสัมพันธ์กับเรื่องอย่างไร เช่น การพิจารณาฉากที่เป็นสถานที่ควรพิจารณาว่าเรื่องเกิดขึ้นที่ไหน สถานที่มีสภาพอย่างไร มีความสัมพันธ์กับตัวละครและแนวคิดหรือไม่อย่างไร การพิจารณาฉากเกี่ยวกับเวลา ควรพิจารณาว่าเรื่องเล่าเกิดนานเท่าใดเวลาผ่านไปแบบไหนเร็วหรือช้า การเล่าเป็นแบบลำดับ ปฏิทินหรือย้อนอดีตหรือกลับไปมา ผู้เขียนต้องการเน้นอะไร การพิจารณาสิ่งแวดล้อม และสังคมควรพิจารณาว่าฉากเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสังคมส่งผลต่อตัวละครอย่างไร การพิจารณาฉากเกี่ยวกับบรรยากาศควรพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่ อย่างไร สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 98) เสนอว่า ฉากนั้น ควรพิจารณาว่าผู้เขียนมีความสามารถในการใช้ภาษาสร้างฉากให้เกิดภาพแจ่มชัด มีความไพเราะงดงามเพียงใด

สรุปว่า การพิจารณาการนำเสนอฉาก ควรศึกษา 5 ประเด็น คือ ความถูกต้องน่าเชื่อถือของฉากที่สมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับเนื้อเรื่องและตัวละครที่ส่งอิทธิพลต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับการสร้างบรรยากาศในเรื่อง และความสามารถในการบรรยายฉาก

2.1.6 บทสนทนา (Dialogue) หมายถึง การสนทนาโต้ตอบกันหรือการพูดคุยกัน ของตัวละครที่ปรากฏในนวนิยาย เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเล่าเรื่อง เพราะเป็น สิ่งที่สามารถทำให้เห็นลักษณะนิสัยตัวละครตลอดจนการพัฒนาการของตัวละครตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง หรือแม้กระทั่งสามารถมองเห็นเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในเรื่องได้ บทสนทนาเล่นแล้ว นิยายจึงต้องสอดคล้องบทสนทนาในยุคสมัยเพื่อให้เกิดความสมจริง ดังนั้น จึงพบว่า บทสนทนา ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ จำเป็นจะต้องทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเป็นอดีตในยุคสมัยนั้น พบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย มักมีการใช้สำนวนคล้ายกับพงศาวดารเพื่อให้อ่านรู้สึกว่าเป็น บทสนทนาในสมัยนั้นจริง ๆ เป็นต้น

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 60-61) กล่าวถึงบทสนทนา โดยสรุปว่า บทสนทนาเป็นการพูดโต้ตอบกันของตัวละครในเรื่อง มีความสำคัญเพราะทำให้เห็น เหตุการณ์ในอนาคต ลักษณะนิสัยตลอดจนพัฒนาการของตัวละครได้ บทสนทนาต้องทันสมัย สอดคล้องกับยุคสมัยและสอดคล้องสภาพของตัวละครในเรื่องเพื่อให้เกิดความสมจริง

ผู้วิจัยศึกษาบทสนทนาในนวนิยาย 2 ประเด็นคือ ลักษณะบทสนทนา และกลวิธีการนำเสนอบทสนทนา มีดังนี้

1) ลักษณะบทสนทนา กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 115) เสนอว่า วัตถุประสงค์สำคัญของการใช้บทสนทนา คือ เพื่อช่วยดำเนินเรื่อง แทนการบรรยายของผู้แต่ง โดยเฉพาะในบทละครบทสนทนาคือการดำเนินเรื่องโดยตรง เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทางรูปร่างลักษณะหน้าตา นิสัยใจคอโดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงโดยตรง ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก คือเปลี่ยนเป็นการสนทนาบ้างเป็นบรรยายบ้าง เพื่อสร้างความสมจริงคำพูดที่สมมุติว่าเป็น ถ้อยคำจริงของตัวละครทำให้รู้สึกใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง และทำให้บทประพันธ์น่าอ่าน น่าสนใจ และมีชีวิตชีวขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคาย มีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ถูกต้องตามฐานะของตัวละคร และสมกับบทบาทในตอนนั้น

2) กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 60-61) กล่าวว่า การพิจารณาบทสนทนามอกจากความถูกต้องสมจริงแล้ว ยังต้องพิจารณาว่า บทสนทนามีการใช้ภาษาสื่อความหมายดีมีน้ำเสียงที่แสดงทัศนะอย่างไร โดยเลือกศึกษาบทสนทนาที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่องหรือแนวคิดของเรื่องเป็นหลัก อาจใช้คำถามว่า บทสนทนาที่ปรากฏเหมาะสมกับยุคสมัยของเรื่อง ตัวละคร หรือไม่ มีความหมายแท้จริงเช่นไร

2.2 กลวิธีการใช้ภาษา

การศึกษาท่วงทำนองการแต่ง สไตล์การแต่ง หรือลีลาการเขียน เป็นการศึกษา การแสดงออกในการเขียนเรื่องโดยใช้ภาษาเป็นสำคัญ

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 122) กล่าวว่า ท่วงทำนองการแต่ง เป็นสิ่ง แสดงลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งหรือกวี ปรากฏในวรรณกรรมที่แต่ง โดยพิจารณาจากถ้อยคำ และวิธีที่เขาแสดงให้ปรากฏออกมาทางการกระทำ ท่วงทำนองการแต่งก็อาจกล่าวได้โดยนัย เดียวกัน ว่าผู้แต่งมีท่วงทำนองเป็นแบบเฉพาะตนตามการแสดงออกของผู้แต่ง

อาบรามส์ (Abrams) (อาบรามส์, 2538, หน้า 353) อธิบายความหมายของ ลีลาการเขียน โดยสรุปว่า เป็นการแสดงออกทางภาษาในงานเขียนที่สามารถศึกษาได้จากการวิเคราะห์ลักษณะการใช้คำ ประโยค และภาษาภาพพจน์

ดังนั้น ท่วงทำนองการแต่งจึงเป็นกลวิธีการแสดงออกทางภาษาในการประพันธ์ ของผู้แต่งซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกัน สามารถพิจารณาได้จากการเลือกใช้ถ้อยคำ การสรรคำใช้ การใช้ท่วงทำนองในการเขียน ท่วงทำนองเกี่ยวกับการสร้างประโยค

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 123-134) ได้เสนอแนะการพิจารณา ท่วงทำนองลีลาในงานวรรณกรรมว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ คือ การสรรคำ

ท่วงทำนองเกี่ยวกับโวหาร ท่วงทำนองเกี่ยวกับการสร้างประโยค ลักษณะการแต่งร้อยกรอง
ท่วงทำนองในการบรรยายพรรณนาความ และหางเสียงของผู้แต่ง

นอกจากนี้ เคเนดี (Kenedy, 1966, p. 60 อ้างอิงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 209) ได้นำเสนอการวิเคราะห์และประเมินค่าลีลาการเขียนของนักเขียน โดยการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของการใช้ภาษา 3 ด้าน คือ การใช้ถ้อยคำ การใช้ ความเปรียบ และการใช้ประโยค

จากข้อเสนอข้างต้นจึงเลือกศึกษากลวิธีทางภาษาด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ และการศึกษากลวิธีที่ใช้สำนวนโวหาร การศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค และการศึกษาหางเสียงของผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ การใช้ถ้อยคำ (Diction หรือ Choice of word) หรือการสรรคำใช้ ผู้วิจัยศึกษา ตามแนวคิดของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 123–134); ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 212); วรวรรธน์ ศรียาภัย (2562, หน้า 5–85) มี 3 ประเด็นสำคัญ คือ การใช้คำ การเลือกใช้คำ และการใช้คำอย่างมีศิลปะ

ในการใช้คำ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 123–134) เสนอข้อควร พิจารณาในการใช้ถ้อยคำ ว่าสามารถพิจารณาได้ 4 ประการ คือ คำที่มีความหมายเหมาะสม กับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ คำที่มีความหมาย จำเพาะเจาะจง คำภาษาถิ่น

ด้านการเลือกใช้คำ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 209) กล่าวถึง การสังเกตการใช้คำในนวนิยายว่า สิ่งที่ควรสังเกตคือ ผู้แต่งมีลักษณะการใช้ภาษาอย่างไรบ้าง และใช้โดยเหตุผลใด โดยทั่วไปแล้วในนวนิยายและเรื่องสั้น จะมีการใช้ถ้อยคำในสองลักษณะ ด้วยกัน คือ การใช้คำที่มีความหมายตรง และการใช้คำที่มีความหมายหมายแฝง

การใช้คำอย่างมีศิลปะนั้น ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 210–211) นำเสนอว่าควร พิจารณาลักษณะเด่นในการใช้ถ้อยคำของนักเขียนนั้น ๆ ว่ามีความเด่น เฉพาะตัวอย่างไร และการใช้คำนี้ก่อให้เกิดความหมายหรือแสดงน้ำเสียงของผู้แต่งอย่างไรบ้าง ซึ่งอาจพิจารณาได้จากลักษณะของการใช้คำ 2 ลักษณะ คือ การใช้คำซ้อน เป็นวิธีที่ช่วยไข ความให้ชัดเจนและเพิ่มน้ำหนักของความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกและ สร้างจินตนาการแก่ผู้อ่านด้วย และการใช้ซ้ำคำ นักเขียนบางคนเจตนาที่จะใช้ซ้ำคำเพื่อนั้น ข้อความและความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น

2.2.2 การศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 124–126) กล่าวว่า ท่วงทำนองในการแต่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งที่ใช้ในการพรรณนาความอย่างมีศิลปะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาพในจิตหรือจินตภาพ และโวหารภาพพจน์

ภาพในจิตหรือจินตภาพ (Image) เป็นการใช้คำที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่าน เป็นภาพที่ปรากฏในจินตนาการตามที่เคยพบมา ภาพในจิตหรือจินตภาพนี้เห็นด้วยใจคิดด้วยความรู้สึก ในทางวรรณคดีถือว่า วิธีแบบนี้มีคุณค่าอย่างมาก เนื่องจากสามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมตัวบท ผู้แต่งจะสามารถเสนอประสบการณ์ของตนต่อผู้อ่าน หากผู้อ่านมีประสบการณ์เช่นนี้บ้างก็จะเข้าใจและรู้สึกตามได้ง่าย ผู้แต่งอาจเสนอโดยกล่าวตรงไปตรงมา หรือกล่าวเป็นโวหารด้านภาพพจน์ ทำให้ภาพในจิตบางครั้งก็มีลักษณะเป็นภาพพจน์ไปด้วย

ภาพพจน์ (Figure of speech) หรือ (Rhetoric Language) เป็นการใช้โวหารเพื่อแสดงความหมายของสิ่งที่ต้องการกล่าวอย่างไม่ตรงไปตรงมาเพื่อให้เกิด ความเข้าใจและความรู้สึกที่ลึกซึ้งกว่าการใช้คำบอกเล่าธรรมดา การใช้ภาพพจน์ ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดตลอดจนรับรู้อารมณ์ของผู้แต่ง ได้ 10 ลักษณะสำคัญ คือ การเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย

บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์-สิ่งแทน การกล่าวถึงความขัดแย้งคู่ขนานกัน การกล่าวเกินจริง การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้ว และไม่ต้องการคำตอบอีก การกล่าวเย้ยกล่าวประชด การกล่าวหาความสั้น ๆ การเรียบเรียงข้อความที่มีเสียงสัมผัส มีคู่สลับแห่งความหมายและน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน

2.2.3 การศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 124–126) ท่วงทำนองที่เกี่ยวกับการสร้างประโยค (Syntax) นักเขียนแต่ละคนจะมีวิธีการเรียบเรียงประโยคที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมีความแตกต่างกัน อาจเป็นประโยคยาวมีลีลาหนัก-ช้า บางคนชอบประโยคสั้นกะทัดรัด พิจารณาได้เป็น 4 แบบใหญ่ คือ ประโยคสั้น ๆ ประโยคยาวขึ้น ประโยคยาวแบบโวหาร และประโยคบาโรก

2.2.4 การศึกษาทางเสียงของผู้แต่ง (Tone) กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 135) อธิบายว่า ทางเสียงของผู้แต่งเป็นคำที่มีความหมายเดียวกันกับบรรยากาศ หรือพื้นอารมณ์ หมายถึง ทศนคติหรือท่าทีของผู้แต่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ประชดประชัน อารมณ์ขัน ล้อเลียน เยาะเย้ย จริงจัง เคร่งเครียด อ่อนโยน อ่อนหวาน เกี่ยวกราด โกรธแค้น ขมขื่น หรือมีเจตนาแอบแฝง ทางเสียงของผู้ประพันธ์ มีแนวทางในการพิจารณา 3 ทาง คือ ลักษณะการเล่า การเขียนอย่างประชดหรือล้อเลียนเสียดสี และการสร้างบรรยากาศให้กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง

1) พิจารณาลักษณะการเล่นนั้น กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 136) และธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 214) กล่าวว่า ต้องพิจารณาว่าผู้เขียนเล่าเรื่องแบบใด หากเป็นการเล่าเรื่องแบบภววิสัย (Objective) ผู้เขียนเล่าเรื่องตามสภาพความเป็นจริงจึงไม่ปรากฏการสอดแทรกความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องจะไม่สามารถจับน้ำเสียง

2) การเขียนอย่างประชดประชันหรือล้อเลียนเสียดสี (Irony หรือ Irony of tone) การล้อเลียนเสียดสีมีหลายชั้นจนถึงเหยียดหยาม เยาะเย้ย อาจมีทั้งด้านดีและไม่ดี ผู้อ่านต้องสามารถพิจารณาข้อความเช่นนี้ได้ด้วย ธัญญา สังขพันธานนท์ เสนอการพิจารณา น้ำเสียงประชดประชัน ตามแนวคิดของโรเบิร์ต ว่า การเปรียบประชด ได้แก่ คำพูดประชด (Verbal Irony) ความเปรียบประชดตามสถานการณ์ (Situation irony) ความเปรียบประชดตามบทบาทของตัวละคร (Dramatic Irony) มีลักษณะดังนี้

2.1) คำพูดประชด (Verbal Irony) เป็นประโยคคำพูดที่พูดอย่างหนึ่ง แต่มีความหมายตรงกันข้ามกับความหมายเดิม คำพูดประชดยังแบ่งออกได้อีก 2 ลักษณะ คือ การกล่าวเกินจริง (Oversatatment) การกล่าวต่ำกว่าความเป็นจริง (Undersatatment)

2.2) ความเปรียบประชดตามสถานการณ์ (Situation Irony) คือ สภาพการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นเหนือความคาดหมายและพลังในการควบคุมของมนุษย์ อาจเกิดขึ้นจากเหตุผลทางจิตวิทยาสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มักแสดงความขัดแย้งระหว่างความคาดหวังของตัวละครกับโชคชะตาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

2.3) ความเปรียบประชดตามบทบาทของตัวละคร (Dramatic Irony) เป็นความขัดแย้งระหว่างคำพูดของตัวละครกับความเป็นจริงที่ผู้อ่านเข้าใจ ผู้เขียนให้ตัวละครพูดสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือรู้เหตุการณ์ด้วยมุมมองจำกัด แต่ผู้อ่านหรือตัวละครอื่น ๆ รู้มากกว่า ตัวละครนั้น ทำให้ตัวละครนั้นน่าสงสาร เพราะไม่รู้ชะตากรรม ทำให้เห็นความคิดของผู้แต่งต่อตัวละครได้

3) การสร้างบรรยากาศในเรื่องให้กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วม (Kindred feeling) อาจเป็นด้านเศร้าหมอง หรือหดหู่ใจ (Eng, 1988, pp. 171-172) อ้างอิงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 215-217)

3. สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย จำนวน 42 เรื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย พบว่า มีแนวทางในการศึกษาที่แตกต่างกันตามความสนใจ และวัตถุประสงค์ของการศึกษาจำนวน 6 กลุ่ม คือ กลุ่มเอกสารที่มุ่งเสนอวิธีการศึกษา และพัฒนาการของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ กลุ่มที่ศึกษาประวัติและผลงานของผู้เขียน

กลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธวิธีด้านการสร้างนวนิยายและสารัตถะ กลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธวิธีทางภาษาและวรรณศิลป์ กลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธวิธีทั้งด้านการสร้างนวนิยาย ทั้งสารัตถะและวรรณศิลป์ กลุ่มที่เน้นศึกษาตัวละครโดยศึกษาผ่านศาสตร์แขนงอื่น และกลุ่มเอกสารที่เน้นตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ดังนี้

3.1 กลุ่มเอกสารที่มุ่งเสนอวิธีการศึกษาและพัฒนาการของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผู้เขียนศึกษางานวิจัยที่มุ่งศึกษาพัฒนาการของนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และคัดงานศึกษาที่มีความโดดเด่นในประเด็นนี้ด้วย จำนวน 4 เรื่อง คือ

ตาราง 1 แสดงเอกสารที่มุ่งเสนอวิธีการศึกษาและพัฒนาการของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2521	พัฒนาการนวนิยายไทย พ.ศ. 2475-2500: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม	ตรีศิลป์ บุญขจร	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
2	2546	วิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2	อภิรักษ์ ชัยปัญญา	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
3	2547ก	วิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2	อภิรักษ์ ชัยปัญญา	บทความ
4	2549	การนำเสนอแบบศึกษาบันเทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย	อภิรักษ์ ชัยปัญญา	บทความ วิชาการ

ข้อมูลจากตาราง 1 แสดงให้เห็นรายการกลุ่มเอกสารที่มุ่งเสนอวิธีการศึกษาและพัฒนาการของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ จำนวน 4 เรื่อง การศึกษาของ ตรีศิลป์ บุญขจร (2521) ศึกษาพัฒนาการของนวนิยายไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง 2500 แบ่งนวนิยายเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อน พ.ศ. 2475 ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2475-2492 และช่วงระหว่าง พ.ศ. 2493-2500 พบว่า สภาพสังคมการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางและพัฒนาการของนวนิยายไทย นักเขียนตระหนักในความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยสะท้อนผ่านงานเขียน เพื่อเสนอแนวคิดสร้างสรรค์สังคม ส่วนวิทยานิพนธ์ของ อภิรักษ์ ชัยปัญญา (2546) แบ่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็น 3 ยุค คือ ยุคแรก ยุคชีวิตเริ่มต้น พ.ศ. 2477-2491 ยุคที่ 2 ยุคปรับตัว 2508-2517 ยุคที่ 3

ยุครุ่งเรือง พ.ศ. 2522-2533 พบว่าภูมิหลังของผู้แต่งและบริบททางสังคมมีผลต่อจุดมุ่งหมาย กลวิธีการประพันธ์และสถานภาพของนวนิยาย ความนิยมส่งผลต่อพัฒนาการนวนิยาย มีการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การตีความข้อมูลผลงานกับจินตนาการของผู้แต่ง ใช้กลวิธีสร้างความสมจริงและให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน ทั้งด้านสุนทรียภาพสร้างจิตสำนึกไทย และให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับบทความของ อภิรักษ์ ชัยปัญญา (2547ก) ที่พบว่า การแตงนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีเหตุการณ์เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 มี 3 ปัจจัย คือ เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นเรื่องบรรพบุรุษของคนไทย ต้องการเทียบเหตุการณ์ในอดีตกับ เหตุการณ์ในช่วงเวลาที่แต่ง และเหตุการณ์เอื้อต่อการสร้างความสะท้อนอารมณ์ นวนิยาย มักเปิดเรื่องด้วยการบรรยายหรือพรรณนา มีสำนวนแบบพงศาวดาร มักเดินเรื่องตามปฏิทิน การปิดเรื่องมีทั้งจบแบบมีความสุขและโศก แต่มีจุดร่วม คือ เชิดชูวีรกรรมของบรรพชน ให้สุนทรียภาพและตอบสนองด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านศึกษานันทนาการ นอกจากนี้ยังได้เสนอ วิธีการศึกษางานเขียนอิงประวัติศาสตร์ด้วยแง่มุมที่น่าสนใจไว้ในบทความของ อภิรักษ์ ชัยปัญญา (2549) ที่พบว่า ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอแบบศึกษานันทนาการ เช่น การชี้แจงของผู้ประพันธ์ ชี้แจง เบื้องหลังการแต่ง การยืนยันข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อความน่าเชื่อถือ ใช้เอกสารทางวิชาการ ในการเขียน เพื่ออ้างอิงที่มาของเอกสารที่ใช้ประกอบในนวนิยายของตน โดยเขียนเชิงอรรถไว้ท้ายเล่ม แล้วอธิบายศัพท์ การนำเสนอข้อมูลวิชาการ เช่น แผนที่ มาประกอบให้เนื้อหา น่าเชื่อถือมากขึ้น การคัดข้อมูลประวัติศาสตร์มาเป็นความรู้เพิ่มเติม และใช้บทวิจารณ์นำเรื่อง การศึกษาข้างต้นนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในสมัย ปัจจุบันได้อย่างดี

3.2 กลุ่มเอกสารที่ศึกษาประวัติและผลงานผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

เอกสารงานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาประวัติและผลงานผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ศึกษา 1 เรื่อง

ตาราง 2 แสดงเอกสารที่ศึกษาประวัติและผลงานผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2520	ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญ ๆ ของยาขอบ (โชติ แพร่พันธุ์)	ผ่องพรรณ (ลิมศิริ) ลวนานนท์	วิทยานิพนธ์ อ.ม.

ข้อมูลจากตาราง 2 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาประวัติและผลงานของผู้เขียน จำนวน 1 เรื่อง คือ วิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของ ผ่องพรรณ (ลิ้มศิริ) ลวนานนท์ (2520) ศึกษาข้อมูลประวัติชีวิตและผลงานของยาขอบ พบว่า มีผลงานมากแยกได้ 2 หมวด คือ วรรณคดีและประวัติศาสตร์ และหมวดเขียนบรรณานิต์ศน์ผลงานวรรณกรรม การประเมินคุณค่าวรรณกรรมเรื่องสั้นพบว่าใช้ถ้อยคำสำนวนที่เป็นเอกลักษณ์ดีเยี่ยม ทัศนคติมนุษยธรรม และด้านประเพณีปัญญาอยู่ขั้นดี รูปเล่มและการพิมพ์อยู่ในเกณฑ์ดี เหตุที่ศึกษาประวัติและผลงานของผู้แต่งนั้น เนื่องจากนำข้อมูลที่ได้ไปจัดระบบในงานสาขาบรรณารักษศาสตร์ของตน

3.3 กลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธวิธีด้านการสร้างนวนิยายและสารัตถะ
ผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยายที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประพันธวิธีด้านการสร้างนวนิยายและการศึกษาสารัตถะที่ปรากฏในกลุ่มวรรณกรรมที่ศึกษา จำนวน 9 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 3 แสดงเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธวิธีด้านการสร้างนวนิยายและสารัตถะ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2545	การศึกษาวิเคราะห์เชิงสังคมในนวนิยายเรื่องสายโลหิตและญาติกา	ณรรฐวรรัต จัน ทนโสตร์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
2	2547	จะเด็ดและตัวละครหญิงในผู้ชนะสิบทิศ	หญิงประเสริฐ ไพศาลพิสุทธิสิน	ปริญญา นิพนธ์ศศ.ม.
3	2551	การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของกึ่งฉัตรระหว่างปี พ.ศ. 2535-2549	จิตรา รุ่งเรือง	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
4	2555	กลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร”	วิรัชพัชร จรัส เพชร	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
5	2555	การวิเคราะห์ตัวละครเอกในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของศึกเดช กันตามระ	อติพร ประเทือง เศรษฐ์	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
6	2556	กระบวนการทัศน์เชิงสังคม: ภาพสะท้อนครอบครัวจากวรรณกรรมของดอกไม้สด	ทรงภพ ขุนมธุรส	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.
7	2556	กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครสมเด็จพะสุริโยทัยในบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์ไทย	พิชชาพร วิจิเจริญ	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
8	2557	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา: ภาพสะท้อนการเมืองและสังคม	นัยนา ครุฑเมือง	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
9	2016	กบฏบวรเดชในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์	สาลินี มานะกิจ	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 3 แสดงกลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีด้านการสร้างนวนิยายและสารัตถะ จำนวน 9 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

การศึกษายกตัวอย่างของ สาลินี มานะกิจ (ค.ศ. 2016) พบว่า ภาพลักษณ์ของเหตุการณ์กบฏบวรเดชที่นำเสนอส่วนใหญ่นำเสนอในมุมมองฝ่ายกบฏ เหตุการณ์หลังการก่อกบฏถูกกล่าวในด้านลบ โดยเฉพาะความไม่เป็นธรรมจากศาลพิเศษของรัฐบาล ความบกพร่องของการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ความล้มเหลวของคณะราษฎรในการปกครองประเทศ ผู้เขียนเขียนนวนิยายหลังจากพ้นโทษ ได้สร้างชุดความทรงจำกระแสหลักขึ้น ผู้เขียนมีภูมิหลังเป็นฝ่ายกบฏและรอยัลลิสต์ และบริบททางประวัติศาสตร์ ขณะผลิตงานเขียนเกิดเหตุการณ์ไม่นานและอยู่ช่วงวิกฤตทางการเมือง ช่วงพฤษภาทมิฬ ส่วนวิทยานิพนธ์ของ นัยนา ครุฑเมือง (2557) ศึกษาพบว่า ผู้แต่งใช้ประวัติศาสตร์เป็นตัวบทสำคัญในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับล้านนาในอาณัติของสยาม แนวคิดด้านการเมืองของผู้ประพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับตัวบท ผู้ประพันธ์ที่เป็นคนนอกวัฒนธรรมล้านนาเห็นด้วยกับการผนวกเป็นส่วนหนึ่งของสยาม เพราะอิทธิพลประวัติศาสตร์กระแสหลัก ภาพของผู้หญิงล้านนาเป็นคนแกร่งและเก่งเหมือนหญิงยุคปัจจุบัน ส่วนผู้ประพันธ์ชาวล้านนามองภาพหญิงล้านนาตามกรอบจารีตในอดีต มองว่าเป็นการรุกรานยึดอำนาจจากผู้นำท้องถิ่นล้านนา เนื่องจากใช้ข้อมูลของพื้นที่ร่วมด้วย ด้านสังคมมีการแสดงความสัมพันธ์ภายในสังคมในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างทางสังคม คติความเชื่อค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลต่อบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม ส่วนการศึกษาของ ทรงภพ ชุนมธุรส (2556) พบว่า กระบวนทัศน์เชิงสังคมด้านครอบครัวตามแนวคิดของดอกไม้สด มี 4 ลักษณะ คือ ด้านครอบครัวของบิดามารดาที่มีต่อบุตร คือ บทบาทของมารดาผู้ให้กำเนิดและบทบาทของมาดาเลี้ยง ด้านครอบครัวของบุตรธิดาที่มีต่อบิดามารดา ด้านครอบครัวของสามีที่มีต่อภรรยา มี 2 ลักษณะ คือ สามีที่มีภรรยาเดียว และสามีที่มีภรรยามากกว่าหนึ่ง และประการสุดท้าย คือ ด้านที่ภรรยามีต่อสามี ตัวละครส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลและปฏิบัติตามคำสอนพุทธศาสนา การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงสังคมด้านครอบครัวช่วงหลังการเปลี่ยนแปลง

การปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่ยังยึดมั่นความเชื่อค่านิยมแบบเดิม แล้วปรับใช้ให้เข้ากับบริบทสังคมไทยอย่างกลมกลืน ส่วนวิทยานิพนธ์ของ วรรณสุวรรณ จันทนโสทธิ (2545) พบว่า ผู้เขียนนำโครงเรื่องจากประวัติศาสตร์ไทย ผสมกับชีวิตคนในสายตระกูล ผสมผสานกับจินตนาการเพื่อสร้างวิถีชีวิตของตัวละครให้สอดคล้องกับสังคมยุคนั้น โดยมุ่งแสดงผลกระทบจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อตัวละคร มีแก่นเรื่อง คือ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การวางโครงเรื่องตัวละครจากบรรยากาศและบทสนทนาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นอย่างดี ใช้การเล่าเรื่องผสมผสาน เล่าตามปฏิทินเป็นหลัก และแทรกการเล่าสลับเหตุการณ์ มักเล่าเรื่องแบบผู้รู้แจ้ง มีเนื้อหาสะท้อนสภาพวิถีชีวิตสังคมเศรษฐกิจวัฒนธรรมที่น่าเชื่อถือ

เอกสารที่เน้นศึกษาตัวละคร ดังเช่น ปริญญานิพนธ์ของ หึงประเสริฐไพศาลพิสุทธิสิน (2547) พบว่า ตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องผู้ชนะสิบทิศ 11 ตัว มีภูมิหลังและลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่น่าสนใจแตกต่างกัน เช่น จะเด็ด เป็นตัวละครชายที่พร้อมทั้งรูปสมบัติ คุณสมบัติ เป็นตัวละครชายไทยในอุดมคติไทยคือเก่งทั้งเชิงรบและรักด้านความสัมพันธ์ระหว่างจะเด็ดกับตัวละครฝ่ายหญิงเหล่านี้ มีจุดเริ่มต้นความผูกพันตั้งแต่เริ่มรู้จัก มีสถานการณ์ช่วยให้พัฒนาความสัมพันธ์และมีอุปสรรคแตกต่างกัน แต่ก็สามารถคลี่คลายได้ด้วยดี ผลกระทบต่อตัวละครจะเด็ดและตัวละครหญิงเหล่านี้ แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวละครหญิงที่เกี่ยวข้องกับตะละแม่จันทรา มีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนกลุ่มตัวละครหญิงที่เกี่ยวข้องกับตะละแม่กุสุมา มีทั้งที่เป็นมิตรและขัดแย้ง แต่ตัวละครที่เป็นอริจะสามารถประนีประนอมกันได้ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ อธิพร ประเทืองเศรษฐ์ (2555) ที่พบว่า นวนิยายทั้งหมดของ คึกเดช กันตามระ เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เชิงชีวประวัติ เสนอเรื่องวีรบุรุษวีรสตรีที่เป็นแบบอย่าง ผ่านกลวิธีประพันธ์ที่หลากหลายทั้งโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละครประกอบ การนำเสนอเรื่อง มี 3 วิธี คือ การบรรยายเหตุการณ์สนทนา และใส่รูปประกอบ ใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกับจินตนาการ ตัวละครเอกมักมีสติปัญญาความสามารถและคุณธรรม มักเป็นกษัตริย์เชื้อพระวงศ์รূปงาม มีความรู้ด้านการปกครอง มีคุณธรรม และบุญญาธิการ ตัวละครหญิง เป็นเบญจกัลยาณี มีปัญญาความสามารถ เพื่อเชิดชูตัวละครเอกของเรื่อง มีการนำเสนอเรื่องกระชับ แทรกบทกวีและภาพประกอบ ส่วนวิทยานิพนธ์ของ พิชชาพร วิถีเจริญ (2556) พบว่า วิธีการเล่าบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์สมเด็จพระสุริโยทัย และในสื่อต่าง ๆ มีรูปแบบการเล่าที่ต่างกันอย่างเล็กน้อยตามยุคสมัย แต่มีแก่นเรื่องหลัก คือ สดุดีวีรกรรม ความเสียสละ การเสียสละพระชนม์ชีพเพื่อพระสวามีและแผ่นดิน บุคลิกเปลี่ยนเล็กน้อยแต่เด่นขึ้นคือกล้าหาญแบบนักรบ คู่กับอ่อนโยน

แบบสตรีไทยในฐานะภรรยาและมารดา มีอุดมคติ 4 ประการ คือ กตัญญู รู้อำนาจหน้าที่ การรักษาเกียรติ และเสียสละเพื่อแผ่นดิน และโดดเด่นมากขึ้นตามยุคสมัย และงานของ วิรัชพัชร จรัสเพชร (2555) ศึกษาพฤติกรรมการสร้างตัวละครของกึ่งฉัตร พบว่า จำแนกได้ 5 ลักษณะ โครงเรื่องหลัก มีด้านเดียว คือ ด้านความรัก ซึ่งส่วนมากเป็นความรักของหนุ่มสาว การครองคู่ มีการสร้างตัวละครสอดคล้องกับลักษณะนวนิยายทั้ง 5 ประเภท เช่น ตัวละครแนวพาฝัน 2 แบบ คือ ตัวละครแบบฉบับจะมีรูปร่างหน้าตางดงาม มีคุณธรรม ความประพฤติที่ดีตามชนบประเพณี อีกประเภทมักเหมือนจริง มีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ในสังคม เป็นตัวแทนของความดีความชั่ว เพื่อสะท้อนภาพคนในสังคม

การศึกษาสารัตถะของนวนิยายหลายเรื่องของผู้แต่งคนเดียวกันเช่น วิทยานิพนธ์ โดย จิตรา รุ่งเรือง (2551) พบว่า กึ่งฉัตรนำโครงเรื่องและแนวคิดมาจากปัญหาครอบครัวและชีวิตมนุษย์ สะท้อนความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งทางจิตใจ เป็นปมปัญหา แล้วค่อยคลี่คลาย แก่นเรื่องเสนอความรักความผูกพันของครอบครัว ความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่ง หากมีความสมจริง ตัวละครมีหลายมิติและมีการเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์ในเรื่อง มีบทสนทนา สมจริง เสนอทัศนะเกี่ยวกับการใช้ชีวิตร่วมกันต้องผ่านความรัก ความเข้าใจการเอื้ออาทรและอภัยต่อกัน มักเล่าเรื่องแบบผู้รู้แจ้ง ดำเนินเรื่องตามปฏิทินและแทรกเหตุการณ์ย้อนอดีตบ้าง มักเปิดเรื่องด้วยการสนทนา บรรยายและบทเพลง ปิดเรื่องด้วยสุชานาฏกรรม มีการใช้อุปมาอุปไมยพรรณนา ใช้โวหารดี และเนื้อหามักสะท้อนปัญหาสังคม

3.4 กลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทางภาษาและวรรณศิลป์ งานวิจัย และเอกสารกลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมด้านภาษาและวรรณศิลป์ มีดังนี้

ตาราง 4 แสดงเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทางภาษาและวรรณศิลป์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2548	ภาษาสร้างสรรค์การใช้ภาพพจน์ ในนวนิยายของโสภาคสุวรรณ	กชกร อัญชลินกุล	รายงานวิจัย
2	2548	วิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ	สุดี บุญราศรี	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
3	2548	ลีลาภาษาในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล	ปัทมวรรณ วาจางาม	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
4	2549	ภาษาจินตภาพในนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์	จิณณพัต โรจนวงศ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
5	2550	บริบทโลกในนวนิยายเอกเรื่อง สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	กาญจนา วิชญาปกรณ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.
6	2557	กระบวนการสร้างอุดมการณ์รักชาติไทย ด้วยกลวิธีทางภาษาในนวนิยายแนวอิง ประวัติศาสตร์ของ วิมล ศิริไพบูลย์	สุพรรณา ภักตธนิก	บทความ
7	2557	อวัจนภาษาในนวนิยายเรื่องฟ้าใหม่ ของ ศุภร บุนนาค	รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

ข้อความจากตาราง 4 แสดงกลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทางภาษา
และวรรณศิลป์ จำนวน 7 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

รายงานการวิจัยของ กชกร อัญชลินกุล (2548) พบว่า นิยายของโสภาค
สุวรรณ นิยมสร้างภาพพจน์ในใจ 4 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอติพจน์
ผ่าน 2 วิธี คือ กลวิธีทางตรงและทางอ้อม มีลักษณะเด่น คือ การใช้วรรณลักษณะ จำนวน 5 กลุ่ม
ของสิ่งที่ต้องการให้เกิดภาพ ผู้เขียนนิยมใช้ภาพพจน์สะท้อนพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม
ผ่านตัวละครในนวนิยาย วิทยานิพนธ์ของ สุวดี บุญราศรี (2548) พบว่า ยาขอบ เป็นผู้ม
ความสามารถทางภาษาดี ใช้ภาษาสร้างจินตภาพให้ผู้อ่านได้ยอดเยี่ยม พบว่า มีการใช้โวหาร
อย่างหลากหลาย ส่วนวิทยานิพนธ์ของ จิณณพัต โรจนวงศ์ (2549) พบว่า ผู้เขียนมีกลวิธี
การสร้างจินตภาพโดยใช้คำอย่างหลากหลายและเหมาะสม ผู้อ่านเกิดจินตภาพตามที่ผู้เขียน
บรรยายเช่นการใช้คำบอกสี โดยใช้คำขยาย ฉาน ทะมื่น ทิม ใช้คำบอกสีสองสีเช่นม่วงกับขาว
ใช้วัตถุอื่นแทนการบอกสีเช่น นิล การใช้แสงโดยใช้คำขยายเช่นแสงนวลเย็น วาววับ การใช้คำ
แสดงอารมณ์ความรู้สึก พบทั้งใช้คำโดยตรง การใช้ความรู้สึกสองอย่างคู่กันเพื่อแสดงความขัดแย้ง
บอกความรู้สึกประกอบกับกิริยาอาการ บอกเคลื่อนไหว ของมนุษย์และธรรมชาติ มักใช้ภาพพจน์
อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ และบุคลาธิษฐานให้เกิดจินตภาพและเพื่อเพิ่มอรรถรสในการอ่าน
มากขึ้น

บทความของ สุพรรณา ภัคตรนิกร (2557) พบว่า มีการสร้างอุดมการณ์รักชาติไทย โดยยกย่องความเป็นไทย เช่น วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นชาติเอกราช อาหารที่ละเมียดละไม เช่น ขนมเรไรที่เล็ก ประณีต มีกลิ่นหอม เป็นต้น มีการใช้ภาษาที่สื่อความหมายเชิงลบ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพม่าเลวร้าย เพื่อแก้ต่างให้บุคคลหรือช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ เช่น แก้ต่างให้พระมหากษัตริย์ราชายอมพม่า เพื่อถนอมตนไว้เอาชนะในภายหน้าผ่านบทสนทนา ระหว่างพระสวัสดิราชกับพระมหากษัตริย์ราชายอมพม่า แก้ต่างให้ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์เพื่อสร้างอุดมการณ์ได้อย่างดี ส่วนการศึกษาของ รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์ (2557) พบว่า ศุภร บุนนาค ใช้วาทะภาษาสื่อความหมายในนวนิยายเรื่องฟ้าใหม่ จำนวน 7 ประเภท ผ่านบทบรรยาย พรรณาและบทสนทนาเพื่อสื่อความหมายขนบธรรมเนียมประเพณีของราษฎร ราชสำนัก ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และสภาพบ้านเมือง ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ สื่อลักษณะตัวละคร ทางด้านอุปนิสัย อารมณ์ ความรู้สึก การศึกษา การเปลี่ยนแปลงวาทะภาษา พบว่า ยังคงมีใช้ในปัจจุบันอยู่บางส่วน ใช้ในปัจจุบันแต่ใช้ในบริบทที่แตกต่างจากอดีต และบางส่วนไม่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน ดุษฎีนิพนธ์ของ กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2550) พบว่า ผู้แต่งนำเสนอบริบทโลกทางด้านวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 8 โดยแสดงการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อพลอยตัวเอกของเรื่อง ให้พลอยเป็นจุดศูนย์กลางในการนำเสนอ และได้รับผลกระทบจากบริบทโลกอย่างลึกซึ้งสมจริง มีลักษณะร่วมกับนวนิยายเรื่อง เซนส์ แอนด์ เซนสิบิลิตีส์ แผ่นดิน มีประติษฐ์การ 4 ด้าน คือ การนำบุคคลจริงในประวัติศาสตร์มาใช้เป็นฉากหลัง การเลือกสรรเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ที่กระทบกับตัวละครเอก การจารึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่รู้สึกเฉพาะกลุ่ม และสอดแทรกสาระเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยโดยให้ตัวละครพลอยอยู่ในเหตุการณ์หรือเป็นผู้เชื่อมโยงเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสม สอดรับกับภูมิหลังและสถานภาพของพลอย ส่วน ปัทมวรรณ วาจางาม (2548) พบว่า สีสภาษาของ ว.วินิจฉัยกุล มีลักษณะเด่น คือ ใช้คำเหมาะสมกับตัวละครและเนื้อเรื่อง ใช้คำเหมือนการสนทนาของคนทั่วไป มีการเล่นเสียง คำคำ ซ่อนคำ เล่นคำ คำเลียนเสียงธรรมชาติ และคำติดปาก ด้านสำนวนโวหาร นิยมใช้สำนวนไทย ใช้บทเพลงหรือบทกวี แสดงทัศนะโดยการใช้โวหาร ใช้ภาพพจน์ ประเภทอุปมาอุปลักษณ์ อติพจน์ ปฏิรูปพจน์ และบุคลาธิษฐาน ด้านประโยคนิยมใช้ประโยคสั้น ประโยคความเดียว และประโยคความรวมหรือประโยคความซ้อนเป็นประโยคยาว การบรรยายและพรรณนา นิยมใช้การบรรยายความเพื่อเล่าเรื่องของสถานที่ วิธีชีวิตของตัวละคร การพรรณนาความจะให้รายละเอียดทั้ง บุคคล สถานที่ สิ่งต่าง ๆ อย่างละเอียด กิริยาอาการของตัวละคร จะให้รายละเอียดด้านความรู้สึกและอารมณ์ สรุป คือ มีสีสภาษาดีสอดคล้องกับ

ยุคสมัย เป็นนวนิยายที่มีคุณค่า การศึกษาข้างต้น เป็นแนวทางศึกษาวรรณกรรมเพื่อทราบถึงกลวิธีทางภาษาของผู้แต่งที่มีท่วงทำนองลีลาต่างกัน

3.5 กลุ่มเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทั้งด้านการสร้างนวนิยายทั้งสารัตถะและวรรณศิลป์ การศึกษานวนิยายทั้งด้านการสร้างนวนิยาย สารัตถะ และวรรณศิลป์อย่างรอบด้านเป็นการศึกษาที่เป็นที่นิยมและได้ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างนวนิยายทุกประเด็น ดังนี้

ตาราง 5 แสดงเอกสารที่มุ่งศึกษาประพันธ์วิธีทั้งด้านการสร้างนวนิยายทั้งสารัตถะและวรรณศิลป์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2523	การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องขุนศึกของ ไม้ เมืองเดิม	สุวรรณ เชื้อนิล	ปริญญา นิพนธ์กศ.ม.
2	2525	วิเคราะห์นวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน	สาคร บุญเลิศ	วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
3	2543	การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องร่มฉัตรของ ทมยันตี	จตุพร จันทนะสุด	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
4	2530	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องเศวตฉัตร น่านเจ้า: การศึกษาในด้านกลวิธีการ นำเสนอเรื่องและท่วงทำนองการแต่ง	สายสร้อย สุดหอม	วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
5	2543	การศึกษานิยายกำลังภายในเรื่อง มังกรหยก	สุนิสา ปริมาณ	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
6	2545	การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล	จิตติธิดา นาคเกษม	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
7	2545	การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติ ศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์	สุภิญญา ยงศิริ	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
8	2547ข	“ไม้ เมืองเดิม” กับการสร้างสรรค์นวนิยาย อิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 ในยุคเริ่มต้น	อภิรักษ์ ชัยปัญหา	บทความ
9	2554	พลังฝีมือในสี่แผ่นดิน	อนงค์ รุ่งแจ้ง	บทความ

ตาราง 5 (ต่อ)

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
10	2555	สายโลหิต: การสร้างสรรค์นวนิยาย กับประวัติศาสตร์	วรรณิ พุทธเจริญทอง	บทความ
11	2557	การปลุกจิตสำนึกความรักชาติ และความสามัคคีในเรื่องสายโลหิต ของ โสภาค สุวรรณ	สุภิญญา ยงศิริ	บทความ
12	2557	กลวิธีการประพันธ์ในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล ช่วง พ.ศ. 2545-2554	สุนิสา กำเนิดทอง	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
13	2559	การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ของนักเขียนสตรี ในนวนิยายอิงพุทธศาสนา	เชษฐา จักรไชย	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.
14	2560	ทวิภพ: การศึกษาในฐานะวรรณกรรม แนวโรมานซ์อิงประวัติศาสตร์	จุฑามาศ ศรีรักษา	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

ข้อมูลจากตารางข้างต้นเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างนวนิยาย
ทุกประเด็น จำนวน 14 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

ปริญญาานิพนธ์ของ สุวรรณ เชื้อนิล (2523) พบว่า ไม้เมืองเดิม ใช้ข้อมูลจาก
เหตุการณ์ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาเป็นหลัก โครงเรื่อง เป็นเรื่องของทหารไทยในสมัย
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักและความรักชาติ ใช้การดำเนินเรื่อง
ตามลำดับปฏิทิน สามารถสร้างตัวละครให้มีบทบาทและบทสนทนาที่สัมพันธ์กับบทบาท
สถานะของตัวละครได้ดี ฉาก เป็นธรรมชาติทุ่งชนบท ท่วงทำนองการเขียนดี คือ สามารถ
เลือกใช้คำและสำนวนภาษาเหมาะสม ใช้สำนวนแบบลูกทุ่ง ภาษาเรียบง่าย ใช้การบรรยาย
พรรณนา อุปมาอุปไมย และสามารถแสดงภาพชีวิตสังคมได้ดี ส่วนการศึกษาของ สาคร บุญเลิศ
(2525) พบว่า นวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน สะท้อนปัญหาชีวิตอย่างดี มีโครงเรื่องแสดง
ปัญหาชีวิต และข้อขัดแย้งของมนุษย์ แก่นเรื่องแสดงปัญหาที่ต้องแก้ไขเพื่อเข้าใจชีวิต ตัวละคร
ส่วนใหญ่มีปัญหาและมีความบกพร่องทางด้านจิตใจที่ต้องเรียนรู้ ด้านท่วงทำนองการแต่ง
ใช้การเล่าแบบผู้รู้แจ้งมากที่สุด มักดำเนินเรื่องตามปฏิทินบางเรื่องเล่าสลับเหตุการณ์ไปมา
ใช้ฉากเหมือนจริงและสถานที่จริง สร้างตัวละครให้มีชีวิตจิตใจเหมือนมนุษย์มีเหตุผลรองรับ
การกระทำ การใช้คำส่วนใหญ่ใช้คำพรรณนา มีสำนวนโวหารดี ชัดเจนกระชับและไพเราะ

ใช้คำเหมาะกับตัวละคร เช่น การใช้คำสแลง คำหยาบ การใช้ภาษาต่างประเทศ สามารถสร้างคำให้เกิดจินตภาพ มีการสร้างคำใหม่ มีความหมายโดยนัย การซ้อนคำ ใช้สำนวนโวหารที่สื่อภาพเรียบง่าย มีพลัง เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม นิยมใช้โวหารอุปมา อุปัลักษณ์ บุคลาธิษฐาน การกล่าวเกินจริง และกล่าวขัดแย้ง นิยมใช้ประโยคยาวมีคำเชื่อมคำขยาย แต่ไม่ซับซ้อน ส่วนการศึกษาของ สายสร้อย สุดหอม (2530) พบว่า นวนิยายเรื่องเศวตฉัตรน่านเจ้า มีโครงเรื่องจากประวัติศาสตร์ไทย แก่นเรื่องแสดงวีรกรรมของวีรบุรุษ เนื้อเรื่องกล่าวถึงวีรกรรมของกษัตริย์อาณาจักรน่านเจ้า เปิดเรื่องด้วยการสนทนามีการสร้างความคิดขัดแย้งและคลี่คลายตามลำดับจนจบ มีความขัดแย้งทั้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร ธรรมชาติกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และการขัดแย้งภายในจิตใจ การคลี่คลายมี 2 อย่าง คือ สร้างปัญหาใหม่ระหว่างที่เรื่องดำเนินอยู่และสร้างปมปัญหาใหม่เมื่อตัวละครแก้ไขปัญหาใหญ่ได้สำเร็จ ปิดเรื่องด้วยความสุขสงบจากการออกบวช โครงเรื่องย่อยแสดงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์ ความอาฆาตพยาบาท และการผจญภัย นำเสนอตัวละครได้ดี ตัวละครสร้างจากประวัติศาสตร์และจากจินตนาการที่มีความสมจริง ใช้บทสนทนาในการดำเนินเรื่องอย่างเหมาะสม มีชีวิตชีวา สร้างฉากตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ เดินเรื่องทั้งแบบตามปฏิทิน ย้อนหลัง และสลับกันไปมา ทางด้านภาษา มีการใช้คำให้เกิดจินตภาพและความรู้สึกเหมาะกับตัวละคร ใช้ประโยคยาวแบบโวหาร ประโยคที่ซับซ้อนและประโยคที่สั้นกะทัดรัด เพื่อแสดงความร่าเริงของตัวละครใช้โวหารสร้างจินตภาพปรัชญาที่ปรากฏเกี่ยวกับความรักและการดำเนินชีวิต วิทยานิพนธ์ของ สุนิสา ปริมาณ (2543) ทำให้เห็นว่า ผู้แต่งมังกรหยกใช้ประวัติศาสตร์ช่วงการสู้รบระหว่างอาณาจักรชอง (ช่ง) อาณาจักรไต้กิม (จิน หรือ เจอร์เซน) และมองโกลเป็นฉาก เสนอแก่นเรื่อง “การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และความรักความแค้น ใช้สำนวนภาษาเป็นเอกลักษณ์ เน้นภาพพจน์แบบอุปมา อติพจน์ บุคลาธิษฐาน และคำถามเชิงวาทศิลป์ สอดแทรกสำนวน สุภาษิต คำคม มีการการสอดแทรกคุณธรรม การบรรยายฉากเวลาสถานที่ทำได้อย่างดีทำให้สนุกสนาน เห็นภาพสังคม ทั้งยังให้สะท้อนภาพสังคมจีนในอดีต ส่วนวิทยานิพนธ์ของ จตุพร จันทนะสุด (2543) พบว่า ทมยันตี นำประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลที่ 9 มาสร้างเป็นโครงเรื่องนวนิยายร่วมจักรสะท้อนชีวิตคนชั้นสูงที่ใกล้ชิดกับกษัตริย์ แก่นเรื่องเน้นแสดงให้เห็นความไม่เที่ยงแท้ การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และครอบครัว ตัวละครมีความสมจริง มีความรู้สึกนึกคิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อม ฉากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สอดแทรกเกร็ดและความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ เช่น พระบรมมหาราชวัง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ด้านทัศนคติและปรัชญาในเรื่องเน้นสอดแทรกค่านิยมที่ดีงาม เช่น ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความกตัญญู ความศรัทธาศาสนา กฎแห่งกรรม การสูญเสีย

การพลัดพราก เป็นต้น การใช้ประโยคค่อนข้างยาว ใช้คำเหมาะสมกับตัวละคร ใช้สำนวนโวหารในการพรรณนาและบรรยายได้งดงาม เนื้อหาแสดงวิถีชีวิตของสังคมชั้นสูงและชาวบ้าน การเปลี่ยนแปลงจากการรับวัฒนธรรมตะวันตก วิทยานิพนธ์ของ สุภิญญา ยงศิริ (2545) พบว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ มักกล่าวถึงยุครัชกาลที่ 5 มากที่สุด ผู้แต่งสร้างโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก และศิลปะการใช้ภาษาเพื่อเชิดชูสถาบันกษัตริย์ ได้แก่ สร้างความมั่นคงและดำรงไว้ซึ่งเอกราชของชาติไทย ศูนย์รวมจิตใจของประชาชน การสร้างราชธานีใหม่ การปกป้องเอกราชของชาติไทย และพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทั้งทางด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม การสร้างโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉากเพื่อแสดงภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในรัชกาลต่าง ๆ ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนชั้นต่าง ๆ บทบาทของผู้หญิง การแต่งกาย การคมนาคม การศึกษา การปกครอง เศรษฐกิจ และผู้แต่งยังใช้ภาษาที่เหมาะสมกับยุคสมัยของนวนิยายด้วย ผลการศึกษาใกล้เคียงกับวิทยานิพนธ์ของ ชิตฐิตา นาคเกษม (2545) ที่พบว่า ผู้แต่งใช้ประสบการณ์และค้นคว้าข้อมูลผสมกับจินตนาการเพื่อผูกเป็นโครงเรื่อง เปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากและตัวละคร ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาสังคม สารัตถะของเรื่องมักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้คน แสดงความขัดแย้งเรื่องทัศนคติ ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม และนิยมปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม ตัวละครมีความสมจริง ฉากสมจริงสอดคล้องวิถีชีวิตค่านิยมของคนในสังคม ทั้งด้านความอบอุ่นปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว เสนอวิถีทางที่ควรแก้ไข แสดงภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ที่ตรงกับยุคสมัยในเรื่อง เน้นการสะท้อนภาพของสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ ผ่านมุมมองที่กว้างไกลแปลกใหม่น่าติดตาม ทั้งยังสอดคล้องแนวคิดการรักษาคูณงามความดี เพื่อพัฒนาสังคม ส่วนบทความของ อภิรักษ์ ชัยปัญหา (2547ข) พบลักษณะเด่น ว่ามีการนำข้อมูลประวัติศาสตร์มาใช้ในการประพันธ์อย่างแนบเนียน สร้างเรื่องราวของบุคคลในประวัติศาสตร์ โดยใช้ฉากเหตุการณ์ของเรื่องผสมกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการตีความประวัติศาสตร์ของนักประพันธ์ด้วย มีการค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างแม่นยำ เสนอข้อมูลที่ค่อนข้างตรงตามพระราชพงศาวดาร การสร้างตัวละครเอก ใช้สูตรตัวละครรัก 4 เส้า ตัวเอกชายหญิงยังมีลักษณะเป็นหนุ่มนักเลงสาวกล้าหาญด้วย แนวคิด แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ แนวคิดหลักเรื่องรักระหองระแหง มีแนวคิดรอง คือ การแตกความสามัคคี คือ สาเหตุของการเสียกรุง และแนวคิดเรื่องคนดีศรีอยุธยา สุนทรียภาพทางภาษา พบลักษณะเด่น คือ โวหารครวญและปลุกใจ ใช้ถ้อยคำสำนวน ภาษาเก่า และภาษาปากในบทบรรยาย และบทสนทนา เพื่อช่วยสร้างความสมจริงทางภาษา มีการใช้โวหารเปรียบความรักที่ลึกซึ้งกินใจ ใช้สรรพนาม “กู” กับ “น้องกู” เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้สึกจริงใจและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

เป็นการสร้างสรรค์งานที่มีลักษณะเฉพาะตนได้อย่างลงตัว และยังมีคุณค่าทางวรรณกรรม บทความของ อนงค์ รุ่งแจ้ง (2554) พบว่า ผู้เขียนนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน มีพลังฝีมือที่โดดเด่น คือ ถ่ายทอดสาระสำคัญได้ดี มีแนวคิดที่เด่นชัด เน้นอุดมการณ์เทิดทูนสถาบัน และประเพณี การสะท้อนและให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องชีวิต โดยแสดงแนวคิดในเรื่องชีวิต มีกลวิธีทางการ ประพันธ์ ทั้งด้านกลวิธีและภาษา มีกลวิธีการเขียนดี คือ การให้เรื่องสี่แผ่นดินบันทึกในสิ่งที่ นักประวัติศาสตร์ไม่บันทึกอย่างมีชั้นเชิง มีเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย มีการลำดับเรื่องให้เข้าใจง่าย ตามปฏิทิน และเล่าเรื่องย้อนบ้างแต่ก็สลับไม่สับสน การเชื่อมโยงเรื่องดีทำให้เห็นมุมมอง ความรู้สึกของตัวละครที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์ที่พบ มีความสม่ำเสมอในการสร้าง และรักษาอุปนิสัยใจคอ บุคลิกลักษณะตัวละคร ด้านบทความของ วรณี พุทธเจริญทอง (2555) พบว่า ผู้แต่งใช้ข้อมูลจากคำบอกเล่าของบรรพบุรุษร่วมกับพงศาวดาร ใช้ฉากและการดำเนินเรื่อง ผ่านตัวละครเอก คือ ดาวเรืองและหลวงไกรสรเดช ซึ่งเติบโตและผ่านพบเหตุการณ์ต่าง ๆ สะท้อนภาพการเสียกรุงศรีอยุธยาจากการแตกสามัคคี การทรยศต่อชาติบ้านเมือง แสดงภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทยหลายด้าน ในด้านฐานะและบทบาทหน้าที่ของสังคมทั้งกษัตริย์ ขุนนาง และไพร่ ทาส ราษฎร ที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ภาพเชิงสังคมวัฒนธรรมทั้งความเป็นอยู่ การแต่งกาย อาชีพ การศึกษาสังคม วัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของคนชั้นผู้ดีที่มีทาสบริวาร คอยรับใช้ ภาพเศรษฐกิจบนรากฐานของเกษตรกรรมและพาณิชย์กรรม ส่วนฉากและสถานที่ ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ของอยุธยาผ่านตัวละครขุนไกร การสร้างตัวละคร มีจุดหมายเพื่อแสดงสาระสำคัญของเรื่อง คือ เทิดทูนความจงรักภักดี และวีรกรรมของวีรบุรุษ การดำเนินเรื่องใช้เหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์ มีการใช้คำและภาษาเพื่อสื่อจินตภาพ สละสลวยเหมาะสมกับฐานะของตัวละคร

วิทยานิพนธ์ของ สุนิษฐา กำเนิดทอง (2557) พบว่า ผู้เขียนมีความสามารถในการแต่ง ให้ความสำคัญกับการเปิดเรื่อง ใช้ฉากและการบรรยายบรรยายภาคเป็นหลัก การแนะนำตัวละครโดยให้ละเอียดทุกด้าน นิยมปิดเรื่องโดยให้ตัวละครมีความสุขและสมหวัง ในความรัก การสร้างตัวละครเน้นให้ตัวละครฝ่ายหญิงแสดงความคิดทางสังคมร่วมกันทั้งอดีต และสังคมทันสมัย นำเสนอการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยมีอิสระในการประกอบอาชีพหรือ ครอบครอง ฉากสอดคล้องวิถีชีวิตและแนวคิดเกี่ยวกับตัวละคร เสนอฉากที่มีความขัดแย้ง เด่นด้าน กลวิธีการใช้ภาษาและภาพพจน์ การใช้ภาพพจน์นิยมใช้อุปมา อุปลักษณ์ และอติพจน์ ส่วนบทความของ สุกัญญา ยงศิริ (2557) พบว่า นวนิยายสายโลหิตใช้ฉากการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 เน้นแสดงให้เห็นความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ และปัญหาความไม่สามัคคีทำให้ ลินชาติ มีเหตุการณ์ที่ปลุกจิตสำนึกในการรักชาติ เช่น การใส่ร้ายของคนไม่ดี ทำให้คนดี

ขาดโอกาสช่วยเหลือบ้านเมือง มีการพูดเอาความดีใส่ตัวโยนความชั่วให้บุคคลอื่น ทำให้บ้านเมืองอ่อนแอ คนมีความสามารถไม่ได้ครองตำแหน่งหลักแต่ไม่สามารถทำอะไรได้ คนดีต้องหนีออกมาสู่ภายนอก เช่น ออกมาสอนชาวบ้านบางระจันให้รู้จักการต่อสู้ การศึกษาของจุฬามาศ ศิริระชา (2560) พบว่า นวนิยายเรื่องทริภพเป็นนวนิยายแนวโรมานซ์อิงประวัติศาสตร์พิจารณาจากแนวคิด ตัวละคร เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และสิ่งมหัศจรรย์ มีแนวคิดนำเสนออานุภาพความรักเป็นแรงผลักดันผ่านอุปสรรค สามารถกอบกู้บ้านเมืองได้สำเร็จ ด้านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มีเหตุการณ์ ร.ศ. 112 ด้านสิ่งมหัศจรรย์มีกระจกที่สามารถทะลุข้ามภพและนาฬิกาช่วยยืนยันว่าเดินทางข้ามภพได้จริง องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้เรื่องน่าสนใจ การแปลงเป็นภาพยนตร์ มีปัจจัย 3 ข้อ คือ ความนิยมในเรื่อง มีเนื้อหาเอื้อการสร้างภาพยนตร์ และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มีความน่าสนใจ และวิทยานิพนธ์ของ เชษฐา จักรไชย (2559) พบว่า ผู้ประพันธ์นวนิยายใช้การสอดแทรกแนวความคิดเรื่องพุทธธรรม 3 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง การศึกษาด้านวรรณศิลป์ พบว่า แนวคิดด้านองค์ประกอบในนวนิยายผู้แต่งนิยมเปิดเรื่องด้วยการบรรยายเหตุการณ์และตัวละคร นิยมสร้างความขัดแย้งในเรื่องด้วยกลวิธีการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ และสร้างความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร นิยมใช้การลำดับเรื่องตามปฏิทิน นิยมปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม ผู้แต่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการเล่าโดยใช้มุมมองของผู้เล่าที่เป็นผู้รู้แจ้งมากที่สุด ในด้านการสร้างตัวละคร มีทั้งตัวละครเอกและตัวละครสนับสนุน มักใช้กลวิธีการสร้างสรรคบุคลิกลักษณะเพื่อบอกบอกลักษณะนิสัยตัวละครใช้ฉากที่ประดิษฐ์จากจินตนาการเป็นหลัก ในด้านวรรณศิลป์มีการใช้วรรณศิลป์ 2 ลักษณะ คือการสร้างสรรควรรณศิลป์ในหลักธรรมที่มีการหลีกคำ การใช้คำสั่งเสียงสัมผัสการใช้คำสูงใช้คำสร้างจินตภาพจะใช้ความเร็วเสียง การใช้คำซ้ำ การซ้ำคำ และการซ้อนคำ วรรณศิลป์ในระดับข้อความมี 4 ลักษณะ คือ ใช้โวหารใช้ภาพพจน์ สืลาภาษา ผลชี้ว่า ผู้แต่งใช้วรรณศิลป์แทรกหลักธรรมในนวนิยาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจพุทธธรรมได้โดยง่าย

6.6 กลุ่มเอกสารที่เน้นศึกษาตัวละครโดยศึกษาผ่านศาสตร์แขนงอื่น เอกสาร

ในกลุ่มนี้มี 3 ฉบับ มีลักษณะการศึกษาแตกต่างกัน โดยเรื่องแรกเป็นการศึกษาเปรียบเทียบการแปลนวนิยายกำลังภายใน เรื่องที่สองศึกษาตัวละครผ่านกรอบทางจิตวิทยา เรื่องที่สามศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมผ่านมุมมองพื้นที่ ตามแนวการศึกษายุคหลังโครงสร้างนิยม ดังนี้

ตาราง 6 แสดงเอกสารที่เน้นศึกษาตัวละครโดยศึกษาผ่านศาสตร์แขนงอื่น

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2543	การเปรียบเทียบเนื้อเรื่องอิงสงขจวณกับมังกรหยก	วรรัตน์ พิริยานสรณ์	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
2	2561	ตัวละครสำคัญในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง “เพชรพระราชนายณ์” ของหลวงวิจิตรวาทการ: การพินิจเชิงจิตวิทยา	วิภาพ คัญทัพ	รายงาน การวิจัย
3	2562	ภาพความทรงจำอาณาจักรอินคาและอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายร่วมสมัย: กรณีศึกษา สายน้ำลึก (Los ríos profundos) และเรือนมยุรา	ภาสุรี ลือสกุล	บทความ

ข้อมูลจากตารางแสดงกลุ่มเอกสารที่เน้นศึกษาตัวละครโดยศึกษาผ่านศาสตร์แขนงอื่น 3 เรื่อง คือ วิทยานิพนธ์สาขาวิชาภาษาจีน ของ วรรัตน์ พิริยานสรณ์ (2543) ศึกษาเปรียบเทียบการแปลนวนิยายกำลังภายในเรื่องเนื้อเรื่องอิงสงขจวณกับมังกรหยกฉบับภาษาไทย 3 สำนัก พบว่า ผู้แปลใช้การแปลแบบถอดความเพื่อให้ได้วรรณกรรมตรงตามความนิยมของคนไทย สำนักแปลจึงต่างกัน และพบว่า มังกรหยกเป็นนวนิยายกำลังภายในอิงประวัติศาสตร์จีน ที่จินยง (กิมย้ง) พัฒนาโครงเรื่องจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามช่วงชีวิตของเฉิงจี้ซื่อฮ่าน (เจงกิสข่าน) โดยให้กั้วจิ้ง (ก๊วยเจ๋ง) เติบโตที่มองโกล ผู้เขียนใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ความลับของมองโกลและเอกสารอื่น ๆ เป็นข้อมูล มีตัวละครจากประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เช่น เฉิงจี้ซื่อฮ่าน (เจงกิสข่าน) หรือเถียนมุ่เจิน (เตมูจิน) ฉู่ซื่อ (โจชี่) ซาเฮอไถ (ซาฆาตัย) วัวคัวไถ (โอบโกเต) เซลยู (โตลยู) ตัวละครที่ดัดแปลงจากประวัติศาสตร์ เช่น กั้วจิ้ง หรือก๊วยเจ๋ง มาจากแม่ทัพกั้วเปายวี่ หรือ โกเปาหยู มีการใช้ภาษามองโกลและจีนโบราณเพื่อสร้างบรรยากาศเรื่อง รายงานการวิจัยของ วิภาพ คัญทัพ (2561) ใช้แนวคิดเชิงจิตวิทยาเรื่องแรงจูงใจเป็นกรอบในการศึกษานวนิยายเรื่องเพชรพระราชนายณ์ ของหลวงวิจิตรวาทการพบว่า ตัวละครที่สำคัญในเรื่องจำนวน 4 ตัว มีแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน บทความของ ภาสุรี ลือสกุล (2562) เปรียบเทียบวรรณกรรมโดยใช้แนวคิดพื้นที่วรรณกรรมร่วมสมัยผ่านกรอบทฤษฎีความทรงจำและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า นวนิยายที่ศึกษามีการเดินทางข้ามมิติเวลาไปเมืองหลวงของอาณาจักรโบราณ ผสมจินตนาการแนวเหนือจริงจากความเชื่อ

ท้องถิ่น และสะท้อนภาพความทรงจำที่หวนหาความรุ่งเรืองในอดีต การศึกษาประเด็นดังกล่าว ทำให้เห็นว่านวนิยายสามารถศึกษาผ่านมุมมองต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย

6.7 กลุ่มเอกสารที่เน้นตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เอกสารกลุ่มนี้มีความสำคัญกับการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีฉากหลังเป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งต้องนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งข้อมูล ดังนี้

ตาราง 7 แสดงเอกสารที่เน้นตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2546	สงครามคราวสมเด็จพระสุริโยทัย ขาดคอช้าง ใน “ผู้ชนะสิบทิศ” ของยาขอบ	บาหยัน อิมสำราญ	บทความ
2	2554	การวิเคราะห์ลักษณะการใช้ข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์ไทยในนวนิยายฝรั่งเศส อิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องฟอลคอน แห่งอยุธยา และตากสิน มหาราชชาตินักรบ ของแคลร์ คีฟ-ฟอกซ์	ปรีดี พิศณุมิวธิ์	รายงาน การวิจัย
3	2555	รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ ลักษณะการใช้ข้อมูลประวัติศาสตร์ไทย ในนวนิยายฝรั่งเศสอิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องฟอลคอนแห่งอยุธยา และตากสิน มหาราชชาตินักรบของแคลร์ คีฟฟอกซ์	ปรีดี พิศณุมิวธิ์	บทความวิจัย

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงข้อมูลกลุ่มเอกสารที่เน้นตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ 3 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

บทความของ บาหยัน อิมสำราญ (2546) เน้นการสำรวจเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ตรวจสอบกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ 2 ประเภท ประเภทที่ 1 เอกสารที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาแตกต่างกันเป็น 2 แบบ 1) เป็นสงครามที่พม่ายกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาแล้วมีสตรีชั้นสูงสละพระชนม์ชีพในสงคราม 2) เป็นสงครามที่พม่าที่ยกมาตีกรุงศรีอยุธยาแต่ไม่ปรากฏการสละชีพของสตรีชั้นสูง

ซึ่งปรากฏในเอกสารพระราชวังพงศาวดารพม่าเท่านั้น ประเภทที่ 2 เอกสารที่เป็นงานเรียบเรียงค้นคว้า ประกอบด้วยหนังสือเรื่องไทยรบพม่า และพระราชพงศาวดารพม่า งานนิพนธ์ทั้ง 2 เรื่องเรียบเรียงผสมผสานข้อมูลหลายแหล่งที่เป็นข้อมูลเดิมสร้างเป็นความรู้ชุดใหม่ เพื่อให้รู้พงศาวดารเป็นหลัก ในตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ไทยรบพม่าเป็นประดิษฐกรรมทางศิลปะที่นำเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาสร้างใหม่ด้วยกระบวนการทางวรรณศิลป์ทำให้นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศแตกต่างจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยมีกระบวนการประกอบเรื่องเด่นชัดดังนี้ 1) การสร้างเหตุแห่งความขัดแย้งใหม่บนโครงเรื่องเดิม 2) การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ระบุว่าจะใช้เอกสารฉบับใดอย่างแน่ชัด 3) การสร้างตัวละครที่แตกต่างจากบุคคลในประวัติศาสตร์ เช่น พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้และบุเรงนอง นำวีรกรรมคนอื่นมาเป็นวีรกรรมของบุเรงนองเพื่อให้เด่นขึ้น 4) การสร้างฉากสู้รบที่เน้นความกล้าหาญของกองทัพไทยที่ร่วมกันต่อสู้อย่างสุดความสามารถแสดงให้เห็นการเชิดชูวีรกรรมของนักรบไทย ส่วนรายงานการวิจัย ของ ปรีดี พิศภูมิวิถี (2554) ผลการศึกษาการใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายมี 2 องค์ประกอบ คือ มีแก่นเรื่องมีตัวละครที่สอดคล้องกับความจริงทางประวัติศาสตร์ สร้างฉากเสมือนจริง มีการใช้ข้อมูลมี 2 ประการ คือ 1) ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องย้อนหลังเพื่อกำหนดประเด็นข้อสงสัยที่เกิดขึ้นแล้วเฉลยปัญหาที่ตามมาโดยให้ตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่า 2) ผู้เขียนใช้หลักฐานเอกสาร เช่น ข้อมูลบรรณานุกรมหนังสือประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งแสดงการค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุดหลายแห่งมีภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสร้างภาพตัวละครให้มีความสมจริงมากขึ้น 3) มีการใช้ข้อมูล 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลหลักฐานฝรั่งเศสเพื่อเชื่อมโยงอ่านเข้าสู่อดีต และข้อมูลเอกสารหลักฐานจากไทย สอดคล้องกับบทความของ ปรีดีพิศ ภูมิวิถี (2555) พบว่า การเสนอประวัติศาสตร์ไทยในนวนิยายฝรั่งเศส ผู้เขียนเน้นการสร้างความจริงให้บุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์เป็นตัวละครในเรื่อง ใช้หลักฐานจากเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรองที่เป็นภาษาฝรั่งเศส จากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาทั้งในฝรั่งเศสและไทย ใช้ข้อมูลพิเศษจากบันทึกความทรงจำของบาทหลวงเดอบีส ทำให้มีลักษณะพิเศษคือเป็นพงศาวดารอิงนวนิยาย

เอกสารทั้ง 3 ฉบับมีคุณค่าในการเป็นแบบอย่างในการสำรวจวัตถุดิบทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนนำมาใช้ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด ทั้งยังเข้าใจวิธีการสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของผู้เขียนในปัจจุบันที่มีการพัฒนามากกว่าเก่าอีกด้วย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์วีรบุรุษ

การศึกษาเรื่องภาพลักษณ์วีรบุรุษเจงกิสข่าน ในการศึกษาครั้งนี้มีความหมายเช่นเดียวกับภาพแทน หรือภาพตัวแทน (Representation) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับ

ภาพลักษณ์วีรบุรุษ เพื่อนำความรู้สร้างเป็นกรอบแนวคิดและเป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีหัวข้อศึกษาสำคัญ 3 ประเด็น คือ แนวคิดเกี่ยวกับวีรบุรุษ แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ และการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์วีรบุรุษ มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวีรบุรุษ

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวีรบุรุษ หรือบุคคลที่ได้รับยกย่องเป็นวีรบุรุษเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจเนื่องจากหลายชาติมักปรากฏในเรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษอย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้ง ตำนาน นิทาน นวนิยาย การ์ตูน บทนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ อันแสดงให้เห็นอุดมการณ์ของชาติรัฐ และยังคงเป็นแนวคิดสำคัญที่ไหลเวียนอยู่ในสำนึกของผู้คนชนชาติต่าง ๆ และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เช่น จากวีรบุรุษที่เป็นเทพเจ้า กลายเป็นวีรบุรุษที่เป็นกษัตริย์ จนถึงวีรบุรุษที่เป็นปวงชนทั่วไป

เจงกิสข่านนับเป็นวีรบุรุษของชนชาติมองโกลที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ทั้งยังเป็นวีรบุรุษชาวโลกตะวันออกไม่กี่พระองค์ที่สามารถแผ่ขยายอำนาจไปจนถึงยุโรป อันเป็นเขตซีกโลกตะวันตกได้ การศึกษาความเป็นวีรบุรุษของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย จึงทำให้เกิดความเข้าใจสารที่ผู้เขียนนวนิยายต้องการสื่อสารกับผู้อ่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.1 ความหมายของวีรบุรุษ ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1127) นิยามความหมาย วีรบุรุษ ลงในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า ชายที่ได้รับยกย่องว่ากล้าหาญ และให้ความหมาย วีรสตรี ว่า หญิงที่ได้รับยกย่องว่ากล้าหาญ

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, หน้า 208) ให้ความหมาย วีรบุรุษ ว่า ตัวละครชายในวรรณกรรมคลาสสิก ตำนาน หรือเรื่องปรัมปรา มีลักษณะกล้าหาญ เข้มแข็งฉลาดหลักแหลม มีเทพเจ้าคอยให้ความช่วยเหลือและโดยทั่วไปเชื่อกันว่ามีเชื้อสายมาจากเทพเจ้า

ฮุก (Hook, 1967, pp. 10-23 อ้างถึงใน นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536, หน้า 36) กล่าวว่า เนื่องจากอุดมคติของคุณธรรมซึ่งแวดล้อมเรื่องราววีรบุรุษได้รับการยอมรับและยกย่องจึงเป็นธรรมดาที่ผู้นำมักจะจำลองตนเองให้อยู่ในกรอบของวีรบุรุษหรืออ้างถึงการกระทำของตนกับการกระทำของวีรบุรุษ ผู้นำมีส่วนในการสร้างตำนานของวีรบุรุษใหม่ ๆ เพื่ออาศัยเป็นกรอบอ้างอิงให้แก่การกระทำของตนเสมอ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536, หน้า 36) กล่าวว่า วีรบุรุษจำลองอุดมคติของคุณธรรมที่สังคมยกย่องมาไว้ในรูปของบุคคล สังคมย่อมต้องการอุดมคติของคุณธรรม (ทั้งที่สามารถ

บรรลุได้และไม่สามารถบรรลุได้) เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานทางจริยธรรมของตน การทำให้อุดมคติเหล่านี้อยู่ในรูปของบุคคล ทำให้สามารถย้าและสืบทอดอุดมคติได้ง่าย เพราะสามารถสร้างพิธีกรรมขึ้นมาแวดล้อม... เนื่องจากวีรบุรุษเป็นการจำลองอุดมคติของคุณธรรมดังกล่าวนี้ วีรบุรุษจึงไม่ใช่คนจริง ตำนานเป็นเรื่องที่สามารถเสริมต่อ หรือสร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นอุดมคติของคุณธรรมในสังคมที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

เจคอบ (Jacobs, 2004, อ้างอิงใน บารนี บุญทรง, 2552, หน้า 150) กล่าวถึงวีรบุรุษในความหมายของโจเซฟ แคมป์เบลล์ว่า วีรบุรุษ (Hero) ในทัศนะของแคมป์เบลล์ มิได้จำกัดเพศ อีกทั้งไม่ได้หมายถึงเฉพาะผู้กล้าที่ยิ่งใหญ่ในระดับประเทศหรือระดับสากล วีรบุรุษคือ ผู้ที่มีความกล้าจะออกเดินทางติดตามความสุลล้นพัน... ใครก็ตามที่มีความกล้าหาญจะติดตามเสียงเรียกของเขาหรือของเธอ ได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็น แล้วใช้ความฉลาด สุขุม และประสบการณ์นั้นเพื่อประโยชน์ของผู้คนของเขาหรือของเธอ

สรุปได้ว่า วีรบุรุษเป็นบุคคลที่มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง ฉลาดหลักแหลม เป็นบุคคลที่มีทักษะยอดเยี่ยมในการสู้รบหรือทักษะอื่น เป็นผู้มีลักษณะเป็นมนุษย์ในอุดมคติของสังคม วีรบุรุษได้ประกอบวีรกรรมโดยแสดงความเสียสละตนเพื่อสร้างสิ่งที่ยิ่งใหญ่และมีคุณประโยชน์ต่อสังคม

1.2 วีรบุรุษในหลักวัฒนธรรม วีรบุรุษเป็นบุคคลที่มีความกล้าหาญและได้รับการยกย่องจากสังคม หลายประเทศทั่วโลกต่างมีตำนาน นิทาน เรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษ ตลอดจนมีวีรบุรุษที่เคารพของตน เรื่องราวเกี่ยวกับวีรบุรุษอันเก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีหลักฐานกล่าวถึง คือ กิลกาเมช ซึ่ง นงนภัส ตาปสนันท์ (2550, หน้า 190-194) กล่าวถึงวีรบุรุษผู้นี้โดยย่อว่า วีรบุรุษคนแรกในทางประวัติศาสตร์เป็นกษัตริย์ชื่อกิลกาเมช พระองค์มีความเหนือมนุษย์ มีพระวรกายใหญ่โต พระพักตร์น่าเกรงขาม พระทนต์ยาวเพื่อยึดมีทั้งพลังกำลังความกล้าหาญ ความสง่างาม ช่วงท้ายของชีวิตทรงออกแสวงหาความเป็นอมตะ มีการผจญภัยที่มหัศจรรย์ต่าง ๆ ซึ่งภารกิจของพระองค์ล้มเหลว แต่ก็ยกย่องให้ทรงเป็นวีรบุรุษคนแรกที่ออกแสวงหาปัญญา ส่วนต้นกำเนิดรูปแบบวีรบุรุษกรีกโบราณนั้น เกิดจากนักรบที่ต้องพิสูจน์ความเก่งกล้าสามารถของตน เมื่อรบชนะแล้วเหล่านักรบจะแสดงความยกย่องยินดีโดยใช้ดาบกระทุ้งไล่ แล้วเปล่งนามวีรบุรุษผู้นั้น ต่อมา มีการแต่งร้อยกรองเพื่อขับร้องสรรเสริญความกล้าหาญ ช้าแล้วช้าเล่า เพื่อบอกเล่าวีรกรรม มักยกย่องว่ามีความสามารถเสมอเทพหรือมีเชื้อสายมาจากเทพ มหาเทพอัปส์โลนของกรีกโบราณกล่าวถึงวีรกรรมของวีรบุรุษหลายคน เช่น อคิลลีส ผู้มีเชื้อสายเทพีเอทีส ธิดาแห่งท้องทะเล กับบิดาที่เป็นมนุษย์ คือ

กษัตริย์เพ็ญสแห่งแคว้นพาเถีย เขาเป็นผู้นำกองทัพเรือบุกล้อมกรุงทวาย นอกจากนี้ยังมี
วีรบุรุษอีกมากมาย

ในโลกตะวันออกก็ปรากฏวีรบุรุษมากมายเช่นกัน ทั้งยังมีวัฒนธรรมยกย่อง
วีรบุรุษที่สร้างคุณความดีให้กับสังคมไม่แตกต่างกัน (กุสุมา รัชมณี, 2538, หน้า 119 อ้างอิงใน
มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 25) กล่าวถึงวีรบุรุษที่ปรากฏในปกรณัมอินเดียว่า การต่อสู้ของ
วีรบุรุษ เป็นการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิต (ปुरुษารณะ) อันได้แก่ ธรรมะ อรรถะ
กามะ และโมกษะ วีรบุรุษควรต่อสู้เพื่ออำนาจหน้าที่ (ธรรมะ) ที่ได้รับมอบหมาย เช่น เป็นกษัตริย์
ก็ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชน ควรต่อสู้เพื่อรักษาชื่อเสียง ทรัพย์สมบัติ (อรรถะ) มิให้ผู้ใด
มาช่วงชิงไปได้ บางครั้งอาจต่อสู้เพื่อความรัก (กามะ) ให้สตรีเห็นฝีมือและตกลงปลงใจหรือต่อสู้
เพื่อความหลุดพ้น (โมกษะ) เพื่อความสุขนิรันดร์ (มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 25)

ธวัชชัย ดุยสุจริต (2561, หน้า 99-100) กล่าวถึง ทณฺฑิน นักปราชญ์ชาวอินเดีย
กล่าวถึงลักษณะมหากาพย์หรือมหากาพย์ ในตำรา**กาวยปรกาศ** ว่ามหากาพย์มีลักษณะ
สำคัญหลายประการ ได้แก่ ต้องมีเค้าเรื่องจากประวัติศาสตร์ (อิติหาส) หรือตำนาน (กถา)
มีการกล่าวถึงจตุรวรรค หรือปुरुษารณะ (เป้าหมายของชีวิตสี่ประการคือ กาม อรรถ ธรรม โมกษ)
มีการพรรณนาถึงธรรมชาติ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ภูเขา ทะเล บ้านเมือง การละเล่น การเกิด
ลูกชาย การวิวาห์ การพลัดพราก การเดินทาง รวมทั้งรสและภาวะทางวรรณคดี และการประดับ
ประดาด้วยอสังการ ทั้งนี้เมื่อจะเปลี่ยนบท ก็ต้องเปลี่ยนฉันทลักษณ์ด้วย...หากถามว่ารามายณะ
และมหากาพย์ เป็นมหากาพย์ได้หรือไม่...ส่วนใหญ่บอกว่าไม่เป็น แม้องค์ประกอบหลายอย่าง
จะใช้ได้ เช่น พระเอกเป็นนักรบ มีเรื่องการเดินทาง การจากบ้านเมือง มีปुरुษารณะครบถ้วน
แต่ยังขาดอีกหลายประการ

รายละเอียดข้อความที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า แม้ความเข้าใจเรื่องมหากาพย์
ในวัฒนธรรมตะวันตกและอินเดียจะแตกต่างกัน แต่ก็แสดงให้เห็นความสำคัญของเรื่องเล่าของ
วีรบุรุษในปกรณัมอินเดีย ที่มีความสอดคล้องกับวีรบุรุษในวัฒนธรรมอื่น คือ วีรบุรุษเป็นมนุษย์
กึ่งเทพเจ้า มีเชื้อสายกษัตริย์ มีบุคลิกภาพที่ดี มีอาวุธวิเศษ มีความสามารถในการรบ และสามารถ
รบชนะเหล่าอธรรมได้ เช่น พระรามในรามเกียรติ์ ผู้เป็นองค์อวตารของพระนารายณ์มีเชื้อสาย
กษัตริย์กรุงอโยธยา แล้วทำสงครามกับทศกัณฐ์เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรม หรือพระนารายณ์อวตาร
เป็นพระกฤษณะเพื่อช่วยกษัตริย์ปาณฑุพบกับภารต เป็นต้น

ในวัฒนธรรมจีนมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษมากมาย ทั้งวีรบุรุษในตำนานและ
วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม เช่น “ผานกู่” สร้างจักรวาล เรื่องกล่าวว่า
เดิมไม่มีแยกฟ้าดิน ผานกู่ได้ช่วยแยกฟ้าออกจากแผ่นดิน พอเขาตายร่างกายได้กลายเป็น

ธรรมชาติ และให้กำเนิดสรรพชีวิต “เลินหนง” กษัตริย์ยุคบรรพกาลผู้สอนให้รู้จักการเพาะปลูก การใช้สมุนไพร หรือวีรบุรุษในวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก เช่น กวนอู และจูล่ง เป็นต้น นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการของสาธารณรัฐประชาชนจีน ยังบรรจุประวัติชีวิตของวีรชนไว้ในแบบเรียน วิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย จากการศึกษาวិเคราะห์ของ Dan Ting Li, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเบญจวรรณ นาราสัจจ์ (2561, หน้า 251–272) พบว่า มีการบรรจุ เรื่องราวของวีรชนจีน จำนวน 47 คน ไว้ในหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์จีนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ของเหล่าวีรชน เช่น ฮองเต้เหยียนตี้หวงตี้และซืออู่ ฮองเต้ โจ้ว เหวินหวัง ส่งกองทัพไปปราบปรามโจ้วหวัง (การปฏิรูประบบการปกครองของชาวหยาง ชงจื้อ สร้างสำนักคิดขงจื้อ เยว่เฟยต่อต้านทัพจิน เจงกิสข่านสร้างเอกภาพมองโกล สำหรับจีนซึ่งฮองเต้ เน้นแนวคิดทางการปกครอง แทรกอุดมการณ์ความเป็นเอกภาพแห่งชาติ ด้านประวัติชีวิต และแทรกเรื่องความสำเร็จของจีนซึ่ง วีรบุรุษจากวรรณกรรมจีนประเภทนวนิยายกำลังภายใน ที่เป็นที่รู้จักของคนไทย ก็สะท้อนอุดมคติของวีรบุรุษในวัฒนธรรมจีน ส่วน นันทิดา จงมีสุข (2555, หน้า 27) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องวีรบุรุษเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ นวนิยายกำลังภายใน ในแง่ที่ตัวละครเอกฝ่ายชาย ต้องมีคุณสมบัติของวีรบุรุษ คือ มีพลังฝีมือสูงส่ง และมีส่วนปราบ ธรรม แม้ตัวละครเอกฝ่ายชายจะมีภาพลักษณ์แห่งความสันโดษและปล่อยวางเพียงใด แต่สิ่งที่จะขาดไม่ได้ คือ พลังฝีมืออันสูงส่งและการปราบธรรม เพราะจำเป็นต่อการธำรงความสุขสงบ ของสังคม อันเป็นหน้าที่ของวีรบุรุษในชนบของนวนิยายกำลังภายใน

1.3 คุณลักษณะของวีรบุรุษ วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย ทั้งวีรบุรุษในวัฒนธรรม และวีรบุรุษในตำนานนิทานมีความคล้ายคลึงกันเนื่องจากตัวละครวีรบุรุษมักมีกำเนิดที่ไม่ธรรมดา เช่น พระนางจามเทวีเกิดในดอกบัว พระสังข์เกิดเป็นหอยสังข์ หรือมีเชื้อสายกษัตริย์ หากไม่มี เชื้อสายกษัตริย์ก็มักเกิดจากฟ้า เช่น ตำนานปู่เจ้าลางจก มักมีคุณลักษณะพิเศษทางกาย เช่น รูปงาม เฉลียวฉลาด มีความสามารถเหนือมนุษย์ทั่วไป เป็นต้น โดยมีคุณลักษณะ ดังนี้

1.3.1 ชาติกำเนิดของวีรบุรุษ ประมินทร์ จารูวร (2549, หน้า 141–143) อธิบาย เรื่องชาติกำเนิดของวีรบุรุษ กล่าวโดยสรุปว่า ชาติกำเนิดของวีรบุรุษส่วนใหญ่มักสะท้อนว่า มีเชื้อสายกษัตริย์ หรือเป็นผู้ที่มีตระกูลสูง...เมื่อมองในด้านโครงสร้างพบว่าเกิดจากความต้องการ เน้นย้ำสารว่า วีรบุรุษเป็นคนวิเศษแตกต่างจากมนุษย์ธรรมดาสามัญ และช่วยแยกวีรบุรุษ กับคนธรรมดาออกจากกัน

1.3.2 คุณลักษณะพิเศษของวีรบุรุษ ประมินทร์ จารูวร (2549, หน้า 143–144) คุณลักษณะของวีรบุรุษที่พิเศษต่างจากคนธรรมดา เช่น พระเจ้าพรหมมหาราชมีรูปงามดังพรหม ชื่นชอบอาวุธและมีความสามารถในเรื่องของการรบตั้งแต่เกิด ส่วนมากมักเป็นคุณสมบัติเชิงบวก

หรือมีคุณสมบัติที่ดี เช่น มีความสามารถในการรบและได้รับคำทำนายพิเศษ การมีรูปร่างมีวาจาสิทธิ์ แต่ก็มีบางคนที่มิมีลักษณะเชิงลบด้วย อย่างเช่น พระเจ้าอุทอง เป็นลูกกษัตริย์จีนที่ถูกเนรเทศเพราะมีต้นหาจัด ช่มเหลงสตรีและฆ่าคนมากมายจึงต้องหนีมาที่อยู่ชยา เป็นต้น

1.3.3 มีอาวุธวิเศษหรือสิ่งของคู่บุญวีรบุรุษ ประมินทร์ จารูวร (2549, หน้า 144–146) พบว่า วีรบุรุษมักมีของคู่บุญบารมี เพื่อแสดงความแตกต่างจากคนธรรมดา เช่น พระเจ้าพรหมมหาราช ได้ช้างเผือกพานคำ โดยเอาเชือกไปคล้องงูใหญ่ที่แม่น้ำโขง แล้วกลายเป็นช้างเผือกคู่บารมี พระนางจามเทวีได้ช้างเผือกที่มีงาสีแดงข้างเดียว 1 เชือก เป็นสัตว์คู่บารมี เป็นสารที่ต้องการสื่อถึงองค์ประกอบที่แสดงให้วีรบุรุษมีลักษณะโดดเด่นแตกต่างจากคนทั่วไป

1.3.4 การแสดงความสามารถหรือวีรกรรมของวีรบุรุษ ประมินทร์ จารูวร (2549, หน้า 146) กล่าวว่า แก่นสำคัญของตำนานวีรบุรุษ คือ การแสดงความสามารถและวีรกรรมของวีรบุรุษ วีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ของวีรบุรุษเป็นสิ่งที่ควรแก่การยกย่อง และยกฐานะให้เป็นวีรบุรุษ วีรกรรมของวีรบุรุษแต่ละคนจะแตกต่างจากผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถโดยทั่วไป เช่น พระเจ้าพรหม สามารถปราบขอมดำเมืองอุโมงคเสลาที่ยึดโยนกนครไว้ได้ ขุนบรมมีความสามารถในการปกครองและเป็นวีรบุรุษทางวัฒนธรรมที่สั่งสอนผู้คนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งอาชีพทำนา ทำไร่ วิธีทอผ้า การจัดระบบครอบครัวและชุมชน สอนวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

1.3.5 วีรบุรุษไปสร้างบ้านแปลงเมืองหรือเป็นกษัตริย์ครองเมือง ลักษณะร่วมสำคัญที่พบในตำนานวีรบุรุษ คือ เหตุการณ์ที่วีรบุรุษไปสร้างบ้านแปลงเมืองหรือเป็นกษัตริย์ครองเมือง ประมินทร์ จารูวร (2549, หน้า 150–152) กล่าวว่า ไม่ว่าชาติกำเนิด คุณสมบัติจะเป็นอย่างไร เหตุการณ์สำคัญท้ายสุด คือ การสถาปนาให้วีรบุรุษได้ปกครองเมือง เช่น พระเจ้าพรหม ได้ปกครองเวียงไชยปราการ ท้าวสูงขุนเจืองเมื่อถูกขุนลอสังหารวิญญาณได้ขึ้นสวรรค์ แล้วตั้งกองทัพไปรบแถบจนได้ครองเมืองอินทร์ พระร่วงได้ปกครองเมืองสุโขทัย พระเจ้าศรีธรรมโศกราชได้ปกครองเมืองสวรรคโลก เป็นต้น

1.4 ประเภทของวีรบุรุษ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 205–206) กล่าวถึงวีรบุรุษที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะข้อมูล 2 ประเภท คือ สิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์บอกเราเกี่ยวกับวีรบุรุษ กับสิ่งที่วัฒนธรรมประเพณีบอกเรา เราจะพบว่า ประเพณีนั้นแตกต่างกับประวัติศาสตร์ วีรบุรุษของประวัติศาสตร์และวีรบุรุษทางวัฒนธรรมเป็นบุคคลสองคนที่แตกต่างกันจริง ๆ ถึงแม้ว่าอาจมีชื่อเดียวกัน สอดคล้องกับการอธิบายของ สุภัญญา สุจนายา (2542, หน้า 203) ที่แบ่งวีรบุรุษตามเกณฑ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ (Historical hero) และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม (Culture hero)

1.4.1 วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ (Historical hero) มีชื่อเสียงและมีบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ พงศาวดาร สามารถระบุได้ว่ามีชีวิตอยู่ในช่วงสมัยใด มักกล่าวขานถึงวีรกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการสงคราม การขยายดินแดน เช่น พ่อขุนรามคำแหง พระนเรศวร พระเจ้าตากสิน และพระยาพิชัยดาบหัก

1.4.2 วีรบุรุษทางวัฒนธรรม (Culture hero) เป็นผู้วางรากฐานวัฒนธรรม บางด้านแก่ชุมชน เช่น สอนให้รู้จักใช้ไฟ รู้จักปลูกข้าว รู้จักทอผ้า รู้จักการผ่อนรำ การดนตรี สอนความคิดความเชื่อบางอย่าง หรือนำกลุ่มชนมาสร้างเมือง ฯลฯ วีรบุรุษจำพวกนี้ไม่มีชื่อปรากฏในประวัติศาสตร์แต่ก็มีชื่ออยู่ในตำนาน พงศาวดาร นิทานประจำถิ่น หรือในพิธีกรรมบางอย่าง ไม่สามารถระบุยุคสมัยได้แน่ชัด ได้แต่เพียงประมาณอย่างคร่าว ๆ ว่าจะอยู่ในยุคสมัยใดสมัยหนึ่ง มักมีประวัติชีวิตโดดเด่นไปด้วยอิทธิปาฏิหาริย์จนกลายเป็นกึ่งเทพกึ่งมนุษย์ เช่น ขุนเจือง พระเจ้าพรหม พระเจ้าอุทอง และพระร่วง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536, หน้า 37-45) ได้แบ่งประเภทวีรบุรุษเป็น 5 ประเภท คือ วีรบุรุษทางวัฒนธรรม วีรบุรุษของประชาชน วีรบุรุษของราชสำนัก วีรบุรุษของพุทธศาสนา และวีรบุรุษของชาติ

1) วีรบุรุษทางวัฒนธรรม หมายถึง ผู้นำแบบแผนพฤติกรรม เครื่องมือต่าง ๆ ที่สร้างความเจริญมาสู่สังคม เช่น สร้างหรือทำให้มีตัวอักษรใช้ บัญญัติกฎหมาย สร้างบ้านเมือง การแต่งกาย มารยาท ตลอดจนสร้างแบบแผนทางวัฒนธรรมให้สังคม เช่น ขุนบรมที่เกณฑ์มาปกครองเมืองลุ่ม ได้นำบิรารพร้อมกับการเกษตร เช่น พรวน มีด ขวาน แอก ไถ หูกทอผ้า มาด้วย ฤๅษีในตำนานมีอิทธิฤทธิ์สร้างเมืองต่าง ๆ เช่น เมืองศรีสัชนาลัย ละโว้ แล้วมีบทบาทสอนธรรมะให้ผู้ปกครองและประชาชน พระเจ้าอุทองสร้างแบบแผนการปกครองและสร้างกรุงศรีอยุธยา พระเจ้ามังรายของล้านนาบัญญัติกฎหมายมังรายศาสตร์ จะเห็นได้ว่าวีรบุรุษทางวัฒนธรรมอาจมีภาพซ้อนทับกับบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ได้ด้วย สิ่งที่กษัตริย์ทางวัฒนธรรมมอบให้สังคม มักมี 3 ประการหลัก คือ การสถาปนารัฐและระบอบการปกครอง การสถาปนาป้องกันประเทศพุทธศาสนาและปณิธานวัดถุ ปณิธานสถานทางศาสนา และการบัญญัติกฎหมาย

2) วีรบุรุษของประชาชน เป็นวีรบุรุษที่ได้รับการยกย่องนับถือจากประชาชน ทศนะของประชาชนวีรบุรุษเหล่านี้มีความพิเศษไม่เหมือนคนอื่น อาจมีกำเนิดที่แปลกจากธรรมชาติ มีบุคลิกภาพพิเศษ เช่น ขุนแผน นอกจากมีดาถาอาคมแก่กล้าแล้ว ยังมีความกตัญญูกตเวทีเป็นเลิศ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นผู้มีบุญญาธิการ มีเมตตาต่อไพร่ฟ้าประชาชน เช่น ไม่ให้ทหารทำร้ายชาวเมืองหงสาวดีเพราะไม่ใช่คู่ชดช้อย แต่บางครั้งก็อาจมี

พฤติกรรมนอกกริตนกรอยบ้าง เช่น พระนเรศวรลงโทษให้ขุนนางที่ทำผิดถูกเฉือนเนื้อแล้วกินเนื้อตัวเอง หรือพระร่วงลักลอบเป็นชู้กับชายาเจ้าเมืองพะเยา พระเจ้าอู่ทองโอรสภคินีจันทน์หาจัด บังคับข่มขืนภรรยาขุนนาง เป็นต้น ความยกย่องนับถือวีรบุรุษของประชาชนมักแสดงออกด้วยการยกวีรบุรุษขึ้นเป็นเทพ หรือผีผู้พิทักษ์ เช่น นับถือกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า หลวงปู่ทวด ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การปฏิบัติต่อวีรบุรุษ คือ การกราบไหว้บูชา

3) วีรบุรุษของราชสำนัก ตามหลักการของระบอบกษัตริย์ กษัตริย์ทุกองค์ เป็นวีรบุรุษทั้งสิ้น แม้ราชสำนักไม่ยอมรับความพิเศษของบุคคลที่ไม่ใช่เชื้อสายกษัตริย์ แต่จำเป็นต้องยอมรับวีรบุรุษของประชาชน ที่ประชาชนยกย่องนับถือก็ต้องเปลี่ยนให้วีรบุรุษนั้นกลายเป็นสถาบันก่อน เช่น พระนเรศวรกลายเป็นเทวรูป ซึ่งการที่บุคคลเป็นเทวรูป คือ ให้วีรบุรุษกลายเป็นสถาบัน หรือพระเจ้ามังราย ถูกทำให้เป็นสถาบันแสดงสิทธิธรรมในการออกกฎหมาย ต่อมาวีรบุรุษในราชสำนักเปลี่ยนแปลงไปโดยมีลักษณะเป็นบุคคลมากขึ้น มีภารกิจ มีอุดมคติที่ชัดเจน

4) วีรบุรุษของพุทธศาสนา เป็นวีรบุรุษในจาริตผู้นำพระพุทธศาสนา มาประดิษฐานในอาณาจักร หรือเผยแผ่ศาสนาไปยังอาณาจักรอื่น การสืบทอดภารกิจบำรุงพระพุทธศาสนา กษัตริย์ที่ให้การอุปถัมภ์พระศาสนาจนมีชื่อเสียงเท่านั้นจึงจะถือว่าเป็นวีรบุรุษ

5) วีรบุรุษของชาติ รูปแบบใหม่ให้ความสำคัญกับคนมากขึ้น มองว่าอาณาจักรเป็นสิ่งที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้นไม่ใช่การประทานของพระเจ้าเช่นก่อน วีรบุรุษจึงเป็น ผู้ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามเพื่อสังคม มีความกล้าหาญ เสียสละชีวิตส่วนตนเพื่อชาติ เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นทำตามได้ สร้างวีรบุรุษแห่งชาติโดยสร้างอนุสาวรีย์และสร้างวีรบุรุษขึ้นในประวัติศาสตร์ชาติ วีรบุรุษในสมัยจาริตถูกทำให้กลายเป็นประวัติศาสตร์ เช่น การหาสถานที่ทำยุทธหัตถีแล้วสร้างอนุสาวรีย์ขึ้น และทำให้พระร่วงมีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์

1.5 การศึกษาเกี่ยวกับวีรบุรุษ

นิธิ เติยวศรีวงศ์ (2536, หน้า 36-37) นำเสนอว่า การศึกษาวีรบุรุษในวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นการศึกษาอุดมคติของวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมนั้นยึดถือในขณะเดียวกัน เนื่องจากผู้นำมักแสดงภาพตนเองให้สอดคล้องกับอุดมคติ นั้น ๆ หรืออ้างถึงการกระทำของตนให้อยู่ในกรอบของอุดมคตินั้น ๆ วีรบุรุษและผู้นำจึงมีความสัมพันธ์กัน ส่วนหนึ่งของการศึกษาวีรบุรุษจึงเป็นการศึกษาเวทีทางอุดมคติที่ผู้นำประเภทต่าง ๆ ของวัฒนธรรมนั้นจะขึ้นแสดงด้วยการกระทำของผู้นำ ในบางกรณีอาจไม่เป็นไปตามมาตรฐานทางจริยธรรมที่คาดหวังในขณะนั้น แต่กลับได้รับการยกย่องจากผู้คน อาจอธิบายได้หากมองการกระทำนั้นจากพฤติกรรมของวีรบุรุษ

ทั้งนี้ แม้ในความเป็นจริงวีรบุรุษไม่ใช่คนจริงเป็นแต่เพียงอุดมคติ แต่อุดมคติดังกล่าวนี้นี้แสดงออกโดยผ่าน “เรื่องราว” ของเอกบุคคคลคนหนึ่ง วีรบุรุษจึงเป็นอุดมคติที่มีเลือดเนื้อและบุคลิกภาพซึ่งคนอื่นอาจจำลองตัวเองให้เห็นว่าเป็นไปตามนั้นได้

นงนภัส ตาปสนันท์ (2550, หน้า 190–203) กล่าวถึงพัฒนาการของวีรบุรุษในวัฒนธรรมตะวันตก ว่ามีวีรบุรุษ 9 ประเภท ตามยุคสมัยดังนี้

1.5.1 วีรบุรุษในยุคมหากาพย์ มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นมนุษย์กึ่งเทพ เกิดจากเทพมาผสมกับมนุษย์ มหากาพย์อีเลียดและโอดิสซีย์กล่าวถึงวีรบุรุษกึ่งเทพและเหล่าทวยเทพที่มาร่วมรบกับมนุษย์มากมาย เช่น อคิลลีส ต้นแบบอุดมคติของนักรบกรีกผู้มีทั้งพลังกำลังความงามสง่าสมชายชาติศรีที่ดึงดูดเพศตรงข้าม มีความสามารถในการเอาชนะศัตรู ยูลิสซีสเป็นวีรบุรุษกึ่งเทพ ที่นอกจากรบเก่งแล้วยังใช้เล่ห์เพทุบายเอาชนะด้วยสติปัญญา โดยออกอุบายส่งม้าไม้ให้ชาวเมืองทรอย อีเนียสผู้แบกบิดาผู้ชราไว้บนหลัง แล้วหลบหนีออกจากเมืองทรอยพร้อมบุตรชาย แล้วผจญภัยข้ามมหาสมุทรแล้วขึ้นฝั่งที่ดินแดนอันเป็นประเทศอิตาลีในปัจจุบัน แล้วต่อสู้กับกษัตริย์เจ้าของถิ่นจนได้ชัยชนะด้วยความช่วยเหลือจากเทพีอโฟรไดท์ แล้วกลายเป็นบรรพบุรุษของโรมัน ดังนั้น ฮีโร่หรือวีรบุรุษในยุคโบราณ ซึ่งหมายถึง ผู้นำการรบที่โดดเด่นมีพลังกำลังกล้าหาญ เป็นผู้นำกองทัพที่ทหารเชื่อฟัง มีความแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป

1.5.2 อัศวินวีรบุรุษผู้กล้าหาญเปี่ยมด้วยคุณธรรมและศรัทธา เช่น กษัตริย์อาเธอร์และเหล่าอัศวินโต๊ะกลมผู้รบเพื่อพระเจ้า เป็นผู้มีลักษณะสมชายฉกรรจ์ มีพลังกำลังกล้าหาญ มีความดึงดูดทางเพศ มีจิตใจบริสุทธิ์และเป็นผู้ศรัทธาต่อพระเจ้าอย่างเต็มเปี่ยม

1.5.3 ซากา (la Saga) ตำนานเรื่องเล่าวีรบุรุษของยุโรปทางเหนือ เป็นตำนานวีรบุรุษของทางยุโรปเหนือถึงแถบสแกนดิเนเวีย เป็นเรื่องเล่าแสดง ความสัมพันธ์ในครอบครัวของวีรบุรุษ เพื่อเชิดชูวีรบุรุษ มักมีชีวิตพิสดารเหมือนเทพนิยาย เช่น “ลูลูชฌ์อง” ขุนนางหนุ่มได้พบกับเมลูซินธิดาของนางฟ้ากับพระราชแห่งสกอตแลนด์ เมลูซิน เสกป้อมปราการที่งดงามใหญ่โต แต่สุดท้ายกลายเป็นมังกรแล้วหายไป ทั้งลูก 10 คน ไว้กับสามี ซึ่งโตมาเป็นอัศวินทั้งหมด

1.5.4 วีรบุรุษในนวนิยาย เช่น ดอนกิโฆเต้ วีรบุรุษที่ซุ่มซ่อนน่าสงสาร สัญลักษณ์โหยหาอดีต ตรงข้ามกับค่านิยมสมัยใหม่ที่ทำให้ความนิยมกับความสง่างาม คุณค่าของการเป็นมนุษย์ลดน้อยลง ทำให้รู้สึกน่าสงสารแต่ก็อยากล่าหาความฝันอยู่ในโลกแคบแต่เป็นความจริง

1.5.5 วีรบุรุษแบบบาโรค เป็นวีรบุรุษที่พบในงานวรรณกรรมประเภทละคร มีลักษณะเป็นผู้มีอุดมการณ์ ต่อสู้เพื่ออุดมการณ์อันสูงส่ง มีความกล้าหาญ มุ่งมั่นเด็ดเดี่ยว เป็นสุภาพบุรุษ ยึดมั่นในเกียรติศักดิ์ที่เกินจริง

1.5.6 วีรบุรุษตัวเอกโรแมนติก ในยุคนี้คนให้ความสำคัญกับเหตุผลมากขึ้น มุ่งแสดงความรู้สึกนึกคิดในจิตใจ สามารถแสดงบุคลิกลักษณะได้หลายรูปแบบ เปิดช่องว่างให้ผู้อ่านนวนิยายได้จินตนาการแทรกตัวเองไปเป็นตัวเอกในเรื่องด้วย

1.5.7 วีรบุรุษมวลชน มีการแต่งเรื่องสนุก เลียนแบบวีรบุรุษที่ตนชอบตัวบท สร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้นแล้วสร้างเงื่อนไขให้มีการต่อสู้กัน วีรบุรุษเป็นประชาชนที่ยากจน และต้องก้มหน้าแบกรับความอยุติธรรมที่ได้รับ จนกระทั่งต้องลุกขึ้นมาต่อสู้อย่างกล้าหาญ

1.5.8 ตัวเอกไร้ชื่อเสียงเรียงนาม ตัวเอกเป็นพวกซิมเคร้า เปื่อชีวิตในลักษณะเป็นคนไม่มีคุณภาพ แม้ว่าจะไผ่ผันถึงอนาคตที่รุ่งโรจน์แต่ขาดความเด็ดเดี่ยวทุ่มเทอย่างจริงจังที่จะทำให้ความฝันของตนเป็นความจริง ความฝันจึงไม่เคยสัมฤทธิ์ผล หากจุดยืนที่แน่นอนไม่ได้

1.5.9 วีรบุรุษในโลกของจินตนาการ ในนวนิยายฮีโร่แฟนตาซีที่คล้ายกับมหากาพย์จากจินตนาการ เช่น วีรบุรุษจากดาวดริปดัล ที่เป็นต้นกำเนิดของซูเปอร์แมน ตัวเอกย้อนกลับไปมีความสามารถเหนือมนุษย์เหมือนมนุษย์กึ่งเทพอีกครั้ง

1.6 วีรบุรุษเจงกิสข่าน

เจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษสำคัญพระองค์หนึ่งของโลก ผู้สามารถพิชิตดินแดนเกือบครึ่งค่อนโลก ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนนอน กล่าวถึงความสำคัญของเจงกิสข่านในบทนำเรื่องหนังสือ *The Secret History of The Mongols The Life and Times of Chinggis Khan* ว่า “เจงกิสข่าน เป็นนักยุทธศาสตร์อัจฉริยะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก มีความสามารถเหนือกว่าอเล็กซานเดอร์ มหาราช ฮันนิบาล ซีซาร์ และนโปเลียน นอกจากนี้ หนังสือวอชิงตันโพสต์ (Washington Post) ฉบับวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ยังยกย่องให้เจงกิสข่านเป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษด้วย...” (Onon, 2005, p. 12) ประวัติศาสตร์บันทึกว่า ทรงเป็นกษัตริย์ที่โหดร้าย เนื่องจากเอกสารส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่บันทึกโดยชนชาติผู้แพ้สงคราม จนกระทั่งมีการค้นพบหนังสือ เอกสารประวัติศาสตร์ลับของชาวมองโกล จึงทำให้เห็นว่าทรงเป็นวีรบุรุษที่มีบุคลิกภาพทั้งด้านบวก เช่น การเป็นผู้นำทางการทหารที่ยิ่งใหญ่และประสบความสำเร็จสูงสุด การเป็นผู้นำรวบรวมชนเผ่าและก่อตั้งอาณาจักรมองโกล และด้านลบ เช่น การเป็นผู้มีความโหดเหี้ยมสังหารศัตรูจนราบเรียบทั้งเมือง การลงโทษผู้ที่ทรยศอย่างไร้ความปราณี เป็นต้น เจงกิสข่านจึงมีภาพลักษณ์ทั้งสองด้านเหมือนมนุษย์ทั่วไป ชีวิตประวัติของพระองค์มีรายละเอียดดังนี้

1.6.1 เจงกิสข่าน แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด (เวเธอร์ฟอร์ด, 2554, หน้า 60) กล่าวว่าชื่อในวัยเยาว์ของเจงกิสข่าน คือ เตมูจิน (Temüjin) พ่อของเตมูจิน นำชื่อหัวหน้าเผ่าชาวตาร์ตาร์ (Tartar) ชื่อเตมูจินอูจ ที่เขาพิชิตได้มาตั้งเป็นชื่อของลูกตน ตามความเชื่อเพื่อให้ลูกเกิดมาด้วยความเข้มแข็ง กล้าหาญ บ่งบอกถึงคุณลักษณะ โชคชะตาและพรหมลิขิต โดยมาจากรากศัพท์ว่า

“เตมูล” มีความหมายว่า พุ่งทะยานไปข้างหน้า ได้รับแรงบันดาลใจ มีความคิดสร้างสรรค์ และโฉบเฉี่ยวไปตามจินตนาการ

ส่วนข้อมูลจากแหล่งอื่นกล่าวว่า เตมูยีน หมายถึงเหล็กกล้าหรือแข็งแกร่ง ดังเหล็กกล้า หรือบุรุษเหล็ก (ภาสพันธ์ ปานสีดา, 2558, หน้า 36) และให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือมาตั้งว่า เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้วายชนม์ (ปิยะโชติ ถาวรมาศ, 2556, หน้า 18) ต่อมา ใน ค.ศ. 1206 มีการประชุมสภาคุรลไต ซึ่งเป็นการประชุมใหญ่ของมองโกล แล้วได้รับคัดเลือกให้สถาปนาเป็น เจงกิสข่าน (Genghis Khan) จนเป็นชื่อที่เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

พจนานุกรมภาษาอังกฤษ ฉบับออกซฟอร์ด (Oxford Dictionaries, 2019, Online) ให้ความหมายของ เจงกิสข่าน (Genghis Khan) ว่า (ค.ศ. 1162–1727) เป็นผู้ก่อตั้งอาณาจักรมองโกล แรกเกิดชื่อ เตมูยีน พระองค์ใช้ชื่อเจงกิสข่าน (ผู้ปกครองทุกคน) ในปี ค.ศ. 1206 หลังจากกรวมชนเผ่าเร่รอนเร่รอนและเมื่อถึงเวลาที่พระองค์สวรรคต อาณาจักรของพระองค์ ได้ขยายจากจีนจนจรดทะเลดำ

ปัจจุบันมีการค้นคว้าวิจัยประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์มองโกลมากขึ้น จึงทราบว่า แท้จริงแล้วชาวมองโกลขนพระนามว่า ชิงกิสข่าน (Chinggis Qahan) ไม่ใช่เจงกิสข่าน ดังที่รับรู้กัน ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน (Onon, 2005, p. 11) กล่าวถึงเจงกิสข่านไว้ในหนังสือ **The Secret History of The Mongols The Life and Times of Chinggis** ว่าเตมูยีน ได้รับการสถาปนาเป็น ชิงกิสข่าน (Chinggis Qahan) เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1189 โดยได้รับการยินยอมพร้อมใจของที่ประชุมเผ่าชาวมองโกลทั้งหมด เมื่อ ค.ศ. 1206 ในการชุมนุมครั้งยิ่งใหญ่ของขุนนางมองโกลชั้นสูงและผู้บัญชาการทหารสูงสุดที่แม่น้ำเคอร์เรน (Kelüren)

มีผู้ให้ความหมายพระนามเจงกิสข่านไว้แตกต่างกัน เช่น ความแข็งแรง และเด็ดเดี่ยว และยังพ้องกับคำว่า “ชิน” ในภาษามองโกล ซึ่งหมายถึง หมาป่าสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวมองโกลเคารพนับถือ และมีความเชื่อว่าชาวมองโกลนั้นสืบเชื้อสายมาจากหมาป่า (ปิยะโชติ ถาวรมาศ, 2556, หน้า 70; ภาสพันธ์ ปานสีดา, 2558 หน้า 93) นอกจากนี้ยังหมายถึง มหาสมุทร เวียงสมุทร หรือทะเล (ภาสพันธ์ ปานสีดา, 2558, หน้า 93)

กล่าวโดยสรุป เจงกิสข่าน หมายถึง ข่านที่ครอบครองอาณาจักรอันกว้างใหญ่สุดขอบมหาสมุทร และเป็นเชื้อสายของหมาป่าสีขาวอมเทา (สีน้ำเงิน) ผู้ยิ่งใหญ่ ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน ชาวมองโกลเชื้อสายชาติจีน เกิดในเขตมองโกเลียใน สาธารณรัฐประชาชนจีน และเป็นศาสตราจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐมองโกเลีย เคยทำงานวิจัยในหน่วยการศึกษามองโกเลียและเอเชียตอนใน Inner Asian Studies Unit (MIASU) คนผู้นี้มีบทบาทในการศึกษาประวัติศาสตร์ของเจงกิสข่านและประวัติศาสตร์มองโกเลีย งานที่มีชื่อเสียงมาก

คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกล ที่เป็นเอกสารชั้นต้นร่วมสมัยเจงกิสข่านที่มีการบันทึกเรื่องราวมากมาย ทั้งคำพูด การกระทำ ความคิดของบุคคลต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด

ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยเลือกใช้พระนาม เจงกิสข่าน (Genghis Khan) ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ฉบับออกซฟอร์ด (Oxford Dictionaries, 2019, Online) และ สารานุกรมบริแทนนิกา (Encyclopedia Britannica, 2020, Online) เป็นหลัก

1.6.2 ชาติกำเนิด หนังสือ The Secret History of the Mongols: The Life

and Times of Chinggis Khan ของศาสตราจารย์โอนอน (Onon, 2005, p 46) กล่าวถึงพระประวัติของเจงกิสข่านตามที่ปรากฏในหนังสือประวัติศาสตร์ลัทธิของชาวมองโกลว่า เจงกิสข่านเกิดมาพร้อมชะตาที่สวรรค์เบื้องบนเป็นผู้กำหนด เขามีเชื้อสายจากบอร์เต ชิโน (Börte Chino) หรือหมาป่าสีขาวอมเทา กับนางกวางชาว (Qo'ai-maral) แล้วข้ามทะเลสาบซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าเป็นทะเลสาบไบคาล มาตั้งถิ่นฐานที่ริมแม่น้ำที่เบอร์คาน คัลดุน (Burqan-qaldun) และบาตาชิดาน (Batachi-qan)

1.6.3 พระราชประวัติและวีรกรรม ปิยะโชค ถาวรมาศ (2556, หน้า 13-134);

ภาสพันธ์ ปานสีดา (2558, หน้า 15-334); Onon (2005, p. 46); “สุริยา” (2556, หน้า 33-654); บรรยง บุญฤทธิ์ (2553, หน้า 10-239); พอล ราชนอฟสกี (Ratchnevsky, 1992, pp. 281-283); สารานุกรมบริแทนนิกา (Encyclopedia Britannica, 2020, Online) กล่าวถึงพระราชประวัติ และวีรกรรมของจักรพรรดิเจงกิสข่านว่า เตมูจิน เป็นบุตรชายคนแรกของเยสุเก บาร์ตอร์ (Yisügei Ba'atar) ซึ่งเป็นวีรบุรุษผู้กล้าของเผ่า เขาสืบเชื้อสายจากหัวหน้าเผ่าบอร์ยิจิน (Borjigin) เผ่าย่อยในมองโกลเผ่ากียัต (Kiyad) ในดินแดนแถบทุ่งหญ้าสเตปป์ที่เป็นเขตแดนมองโกลเสียในปัจจุบัน เยสุเกแย่งชิงนางเฮอลิน (Lady Hö'elün) จาก เยเค ชิเลตู (Yeke-chiledü) น้องชายหัวหน้าเผ่าเมอร์กิด (Merkids) นางเฮอลินได้เป็นภรรยาเอกของเยสุเกเนื่องจากภรรยาที่แย่งชิงมาได้ถือเป็นภรรยาที่มีเกียรติสูงกว่า ทั้งสองอยู่กินกันจนมีลูกด้วยกัน 5 คน คือ เตมูจิน คาสาร์ คาชิอุน เตมูเก และเตมุลุน นอกจากเยสุเกจะมีเฮอลินเป็นภรรยาเอกแล้วยังมีภรรยารองที่แต่งงานเข้ามาก่อนนางเฮอลิน 1 คน ชื่อ โคอาชิน นางให้กำเนิดบุตรชายที่อายุมากกว่าเตมูจิน 1 คน ชื่อ เบกเตอร์ (Bekter) และอายุน้อยกว่าเตมูจิน 1 คน ชื่อ เบลกูเต (Belgütei) เล่ากันว่าตอนเตมูจินเกิดมาเขาได้กำกอนลิ้มเลือดไว้ในมือ

ศาสตราจารย์โอนอน (Onon, 2005, p. 65) กล่าวว่า เยสุเกบาตอร์ (Yisügei-ba'atur) มีลูกชายสี่คนกับนางเฮอลิน (Lady Hö'elün) คือ เตมูจิน (Temüjin) คาสาร์ (Qasar) คาชิอุน (Qachi'un) และเตมูเก (Temüge) ให้กำเนิดลูกผู้สาวชื่อ เตมุลุน (Temülün) ในขณะที่เตมูจิน (Temüjin) อายุได้เก้าขวบ โจชิดาซาร์ (Jochiqasar) อายุได้เจ็ดขวบ คาชิอุนเอลชิ

(Qachi'un-elchi) อายุได้ห้าขวบ เตมูเกออตชิกิน (Temüge-otchigin) อายุได้สามขวบและเตมูลุน (Temülün) อยู่ในเปล เมื่อเตมูยีนอายุเก้าขวบ เยสุเกัดตัดสินใจที่จะหาภรรยาให้เขาจากเผ่าองกิรัต (Olqunu'ut) ซึ่งเป็นเครือญาติของเฮอลิน (Hö'elün)

เมื่อเตมูยีนอายุได้ 9 ปี เยสุเกพาเขาไปเลือกเจ้าสาวจากเผ่าองกิรัตส์ (Onggirats) เดเซเซิน (Dei-sechen) ญาติผู้ใหญ่ของเฮอลินให้เขาพบลูกสาววัย 11 ขวบ ชื่อบอร์เต (Börte Yisügei) ซึ่งแก่กว่าเตมูยีน 2 ปี หลังจากหมั้นหมายกันตามธรรมเนียมแล้ว เตมูยีนต้องอยู่รับใช้พ่อตา 2 ปี เพื่อเรียนรู้นิสัยซึ่งกันและกัน ในขณะที่เยสุเกเดินทางกลับถูกเผ่าตาทาร์ลอบวางยาพิษจนตาย เตมูยีนจึงต้องกลับกระโจมของตนก่อนกำหนดเพื่อดูแลครอบครัว เหตุการณ์นี้ทำให้คนในการปกครองพากันตีจากครอบครัวของเยสุเก พร้อมทั้งต้อนสัตว์เลี้ยงไปจนเกือบหมด นางเฮอลินจึงต้องดูแลครอบครัวเพียงลำพัง เตมูยีนต้องรับหน้าที่หัวหน้าครอบครัวช่วยคุณน้อง ๆ ช่วยหาอาหาร เช่น ล่าสัตว์ และจับปลา รวมทั้งจัดหาอาหารในป่า เตมูยีนทำคันทนด้วยตนเอง และสอนน้อง ๆ ล่าสัตว์ แต่เนื่องจากระบบอำนาจในครอบครัวมองโกล ลูกชายคนโตจะมีอำนาจมากกว่า และเบกเตอร์พยายามอ้างสิทธิ์การเป็นบุตรชายที่มีอายุมากที่สุดของเยสุเก เพื่อแต่งงานกับบอร์เต แล้วเป็นหัวหน้าเผ่าคนใหม่ เตมูยีนจึงผิดหวังกับเบกเตอร์บ่อยครั้ง ต่อมาเตมูยีนร่วมมือกับคาสาร์ใช้บุญยิงเบกเตอร์จนเสียชีวิต

ตาร์กูไต กิรลิตุก (Tarqutai-kiriltuq) หัวหน้าเผ่าตายุชิตูตส์หรือเผ่าไต้ยุด (Tayichi'uds) ตามมาจับตัวเตมูยีน เพราะเกรงว่าจะเป็นภัยของตนในอนาคต โดยใช้ข้ออ้างว่าต้องการลงโทษเตมูยีนที่ทำความผิดอย่างร้ายแรง เนื่องจากสังหารพี่ชายต่างมารดา เตมูยีนหลบหนีไปซ่อนตัวที่ภูเขานานถึง 9 วัน หนังสือประวัติศาสตร์ความลับของชาวมองโกลบันทึกเหตุการณ์การซ่อนตัวและล้างสังหารณ์ ที่ห้ามไม่ให้เตมูยีนออกจากที่หลบซ่อนถึง 3 ครั้ง แต่เมื่อเขาตัดสินใจออกมา ก็ถูกจับตัวได้ ตาร์กูไตนำเตมูยีนไปจองจำด้วยข้อหาที่เผ่าของตนโดยมอบหน้าที่ให้แต่ละกระโจมสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันดูแล มีเพียงครอบครัวของซอร์กัน-ชีรา (Sorqan shira) และลูกสาม มีลูกชายสองชื่อ ชิมไบ (Chimbai) และชิลาน (Chila'un) ลูกสาวคนเล็ก ชื่อคาคาอัน (Qada'an) ชนชั้นทาสของเผ่าไต้ยุดคอยให้ความช่วยเหลือ ต่อมาเตมูยีนลักลอบหนีออกมาได้ด้วยการช่วยเหลือของซอร์กัน-ชีรา เตมูยีนแสร้งรอยโดยเดินทางเลียบแม่น้ำโอนอนจนพบครอบครัวของเขาที่บริเวณต้นน้ำแล้วปักหลักอาศัยอยู่ที่นั่น เขายังชีพด้วยการล่าหนูและกระรอกมาร์มอต จับปลา เก็บผักป่ามาเป็นอาหาร พร้อมฝึกฝนตนเองกับน้อง ๆ ให้มีความสามารถในการต่อสู้และการล่าสัตว์ เพื่อการดำรงชีพตามแบบฉบับของชาวมองโกล วันหนึ่งม้าแปดตัวถูกขโมยไป เตมูยีนจึงออกติดตามจนได้กลับมาคืนทั้งหมดจากการช่วยเหลือของโบออร์ชู (Bo'orchu) ด้วยเหตุนี้ทั้งสองจึงเป็นเพื่อนรักที่สนิทกันมาก

ค.ศ. 1178 เมื่อเตมูยีนมีอายุครบ 16 ปี เขาเดินทางไปพบบอร์เตแล้วพานางมาอยู่ที่กระโจม นางนำเสื้อคลุมขนเซบิลสีดำมากำหนดให้แม่สามีด้วย เตมูยีนนำเสื้อคลุมนี้ไปมอบให้โต-ฮูลู خان (To'oril qan) หัวหน้าเผ่าเคเรยิต (Kereyit) ที่เคยเป็นพันธมิตรร่วมสาบานกับพ่อตน ในเวลาต่อมาท่านผู้นี้ได้รับพระราชทานยศจากจักรพรรดิแห่งอาณาจักรเจอรุเชนหรือจิน ให้เป็นองชาน (Ong Qan) เตมูยีนได้เป็นบุตรปิตาบุญธรรมกับโต-ฮูลู خان หลังจากนั้นเผ่าเมอร์กิต (Merkits) มาปล้นกระโจมเตมูยีนและลักพาตัวบอร์เตไป เพื่อแก้แค้นที่เยสุเกผู้พ่อเคยลักพาตัวเธอสิ้นไปในอดีต เตมูยีนต้องขอให้ความร่วมมือจากโต-ฮูลู خان และจามูกา (Jamuqa) จากเผ่าจาดารัต (Jadarans) ผู้เป็นอันดา (Anda) หรือน้อยชายร่วมสาบานของตนมาช่วยรบ จนได้ชัยชนะ และได้บอร์เตคืนมา กลับพบว่า นางกำลังตั้งครรภ์แก่ เตมูยีนจึงคลางแคลงใจว่า โจชิ อาจไม่ใช่ลูกตน แต่อาจเป็นลูกของชาวเผ่าเมอร์กิต ต่อมาบอร์เตได้ให้กำเนิดบุตรชายคนแรก เมื่อปี ค.ศ. 1179 ในระยะนี้เตมูยีนได้อาศัยอยู่กับจามูกา เนื่องจากเตมูยีนเป็นคนใจกว้าง ทำให้มีคนมาเป็นสมัครพรรคพวกและได้รับความนิยมมากขึ้น จามูกาจึงเริ่มหวาดระแวง บอร์เต รู้สึกถึงกิริยาท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเตือนให้เตมูยีนแยกกระโจมเพื่อไม่ให้สถานการณ์เลวร้ายไปกว่านี้ เตมูยีนจึงตัดสินใจแยกกระโจมจากจามูกาในช่วงที่เขาอายุได้ 19 ปี ช่วงนี้เตมูยีนเริ่มมีอุดมการณ์รวมเผ่าเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของเผ่ามองโกลทั้งหมด ไม่ให้เกิดการปล้นชิง ฆ่าฟัน ทำร้ายกันแบบที่ตนเคยพบเจอมา หลังจากนั้นเตมูยีนจึงเริ่มต่อสู้กับเผ่าต่าง ๆ และขยายอำนาจทีละน้อย

เวลาต่อมา จามูกา มีความเข้มแข็งมากขึ้นจึงสถาปนาตนเป็นข่าน เตมูยีนก็ได้รับเสียงสนับสนุนจากชาวเผ่าให้สถาปนาตนเป็นข่านด้วยเช่นกัน ทำให้ดินแดนทุ่งหญ้าสมันั้นจึงมี 3 ขั้วอำนาจสำคัญ คือ เผ่าเคเรยิต (เกรต) ขององชาน จาดารัตของจามูกา และมองโกลของเตมูยีน ผู้ที่เคยเป็นศัตรูกับเตมูยีนเช่นตารุกุไตก็เข้าร่วมกับกลุ่มจามูกาด้วย การสู้รบกันระหว่างจามูกากับเตมูยีน มีชนวนมาจากการที่น้องชายจามูกาชื่อเมย์มาเผ่าบอร์ยิกินแล้วถูกบริวารของเตมูยีนฆ่าตาย ทำให้จามูกาโกรธแค้นแล้วรวบรวมพันธมิตรได้ 13 เผ่า แล้วนำทัพเข้าต่อสู้กับเตมูยีนโดยไม่ทันตั้งตัว จามูกานำเชลยศึกที่จับได้ต้มในหม้อเหล็กขนาดใหญ่ที่ใช้ต้มวัวทั้งตัว จำนวน 73 ใบ แล้วนำเนื้อมนุษย์มาแบ่งกันกินเพื่อข่มขวัญ แต่ผลลัพธ์กลับทำให้คนที่เข้าร่วมกลุ่มกับจามูกาเกิดความกลัวแล้วหนีออกมาอยู่กับเตมูยีนมากขึ้น

เตมูยีน รวบรวมกองกำลังและฝึกฝนอย่างหนักอีกครั้ง จากนั้นได้โอกาสร่วมกับโต-ฮูลู خان นำกองกำลังไปรบกับเผ่าตาดาร์ เนื่องจากอาณาจักรเจอรุเชน (Jürchets) ขอให้ช่วยกำจัดเผ่าตาดาร์ที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับอาณาจักรจินตามแนวชายแดนอยู่บ่อยครั้ง และเพื่อให้เผ่ามองโกลรบกันจนไม่สามารถรวมกันเป็นเอกภาพได้ หนังสือ

ประวัติศาสตร์ลับของชาวมองโกล ได้บันทึกเหตุการณ์ตอนนี้ว่า ในขณะที่ปล้นค่าย (Naratu-shitü'en) เตมูยีนได้พบกับเด็กชายที่สวมต่างหูทองคำ ใส่แหวนจมูก และสวมเสื้อกั๊กที่ทำจากผ้าซาตินสีทอง จึงเก็บมาเลี้ยงเป็นน้องบุญธรรม แล้วตั้งชื่อเขาว่า ชิเกิเคน หรือชิเกิ-คุตุคุ (Shigiken-quduqu [Shigi-qutuqu]) (Onon, 2005, p. 121) ซึ่งเชื่อว่าชิเกิ-คุตุคุเป็นผู้เขียนหนังสือประวัติศาสตร์ลับของชาวมองโกล ภายหลังการสวรรคตของเจงกิสข่านไม่นาน ในการรบครั้งนี้ เตมูยีนได้สมบัติมากมายทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น จนกระทั่ง ค.ศ. 1197 เตมูยีนเริ่มทำสงครามรวมเผ่า แล้วได้ชัยชนะหลายครั้ง ระหว่างนี้ได้ปฏิรูปธรรมเนียมสงครามใหม่ โดยให้ความสำคัญ ความชอบนับรบทุกคนตามผลงานความสามารถโดยไม่คำนึงถึงชนชั้น ทำให้ผู้มีความสามารถที่เป็นทาสหรือคนต่ำต้อย มีโอกาสก้าวหน้าในกองทัพ มีการจัดสวัสดิการดูแลครอบครัวคนที่เสียชีวิตอย่างเหมาะสม ทำให้มีผู้นิยมชมชอบเตมูยีนมากขึ้น แต่ก็สร้างความไม่พอใจให้กับชนชั้นสูงที่เป็นฝ่ายเสียประโยชน์

ต่อมาใน ค.ศ. 1201 จามูกา สถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์หรือเกอร์ข่าน เพื่อแสดงความเป็นข่านผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่สูงสุดของชาวมองโกล โดยมีผู้เข้าร่วมกับกลุ่มของจามูกา จำนวน 12 เผ่า แล้วเข้าโจมตีเตมูยีนและองข่าน แต่ถูกกองทัพเตมูยีนที่มีความเหนือชั้นกว่าสู้รบจนพ่ายไป และสามารถจัดการเผ่าตายุซิดุสที่เคยจับเตมูยีนไปขังตอนเด็กมาลงโทษได้ จามูกาตกเป็นเชลย แต่เตมูยีนกลับให้ออกาสแก้ไขโดยมอบตัวจามูกาให้องข่านช่วยดูแล หลังจากเหตุการณ์ครั้งนี้ เตมูยีนช่วยองข่านทำศึกกับตาดาร์อีกครั้ง ในครั้งนี้สามารถเอาชนะได้อย่างเด็ดขาด เตมูยีนรับลูกสาวหัวหน้าเผ่าตาดาร์ (Tatar Yeke-cheren) 2 คน คือ ยิซุย-คาตุน (Yisüi-qatun) และยิสูเกน-คาตุน (Yisügen-qatun) มาเป็นอนุภรรยา แล้วให้รวมเผ่ามองโกลกับตาดาร์เข้าด้วยกัน โดยการแต่งงานกันระหว่างชนเผ่า ในระหว่างนี้ก็ปฏิรูปสังคมมองโกลใหม่ แล้วตั้งกระโจมให้เป็นหลักแหล่ง ปิยะโซค ถาวรมาศ (2556, หน้า 55) กล่าวว่า เตมูยีนเลือกดินแดนที่เรียกว่า อาร์การวาร์ บริเวณทุ่งหญ้าสเตปป์ ที่อุดมสมบูรณ์ และมีต้นแม่น้ำสามสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวมองโกล คือ แม่น้ำเคอร์เลน แม่น้ำโอนอน และแม่น้ำตูอูล... (ปัจจุบันคือบริเวณทุ่งหญ้าสเตปป์ในจังหวัดเคนตี ประเทศมองโกเลีย)

ค.ศ. 1204 องข่านหลงเชื่อคำยุยงของเซ็งคุม (Senggüm) บุตรชายซึ่งถูกยุยงโดยจามูกาอีกทีหนึ่ง ออกอุบายลวงให้เตมูยีนนำบุตรธิดาของทั้งสองฝ่ายมาแต่งงานกันที่เผ่าเกอร์แล้วลอบโจมตีเตมูยีนระหว่างเดินทาง เตมูยีนเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำเพราะถูกโจมตีกระทันหันจนเหลือทหารสนิทเพียง 19 คน ต้องหลบซ่อนอยู่บนภูเขาจนเกือบต้องอดตาย ขนาดต้องดื่มน้ำโคลนเพื่อประทังชีวิต แต่ก็รอดตายอย่างปาฏิหาริย์เพราะมีม้าป่าหลงมาบริเวณนั้น 1 ตัว จึงได้ซำม้าป่าตัวนั้นแล้วนำเนื้อมาแบ่งกันกิน เมื่อรอดจากวิกฤตครั้งนั้นมาได้

เตมูยีนจึงวางแผนล้างแค้นองข่านทันที โดยเลือกใช้วิธีการบุกโจมตีอย่างรวดเร็ว ไม่ให้ศัตรูรู้ตัว ในขณะที่จัดงานเลี้ยงฉลองชัยชนะ ทำให้ฝ่ายองข่านแตกพ่ายไปอย่างง่ายดาย แต่อองข่านก็สามารถหนีรอดไปได้แล้วเดินทางไปขอพึ่งบารมีต่ายข่าน (Tayang Qan) แห่งเผ่าไนมาน (Naimans) แต่กลับถูกทหารยามฆ่าทิ้งแล้วตัดพระเศียรไปถวายข่านของตน แม้เตมูยีนจะถูกองข่านเล่นงานมาก่อน แต่ก็ยังนับถือในฐานะพ่อบุญธรรมอยู่ จึงอ้างความชอบธรรมยกทัพไปแก้แค้นเผ่าไนมาน การรบครั้งนี้เตมูยีนได้แสดงอัจฉริยภาพทางการทหารจนสามารถเอาชนะเผ่าไนมานได้ ด้วยการใช้อุบายจุดไฟเพิ่มเติมหลายกอง เพื่อลวงจำนวนทหารที่แท้จริง เนื้อความในหนังสือประวัติศาสตร์ลับของชาวมองโกลกล่าวว่า มีกองไฟมากมายเกินกว่าดวงดาวบนท้องฟ้า ผลจากกลยุทธ์นี้ทำให้ฝ่ายไนมานหวาดกลัว และชาวมองโกลที่หนีไปเข้าร่วมรบกับเผ่าไนมานก็ค่อย ๆ หนีไประหว่างทำศึก เผ่าไนมานจึงพ่ายแพ้ ส่วนจามูกาที่หลบหนีไปได้ถูกพลทหารของตนจับมาส่งโดยหวังได้รับรางวัลจากเตมูยีน เมื่อเตมูยีนเห็นดังนั้นก็สั่งให้ประหารทหารที่ทรยศทันที แล้วปล่อยจามูกาอีกครั้ง แต่จามูกาเกิดความละอายจึงขอให้ประหารตนด้วยวิธีของชนชั้นสูง โดยไม่ให้เลือดตกถึงพื้นดิน เพื่อให้ดวงวิญญาณของตนคอยดูแลลูกหลานของเตมูยีนและเผ่ามองโกลตลอดไป

ในค.ศ. 1206 มีการประชุมใหญ่กูร์ลไตครั้งใหญ่ เตมูยีนใช้โอกาสนี้สถาปนาอาณาจักรมองโกล แต่ปฏิเสธการใช้ตำแหน่งกษัตริย์หรือเกอข่าน หมอผีชาวมานประจำเผ่าชื่อ เทบ-เทนกัร (Teb-tenggeri) เป็นผู้ทำพิธีและถวายพระนามให้ใหม่ว่า ชิงกิสข่าน แต่เอกสารทางตะวันตกระบุว่าชื่อ เจงกิสข่าน หลังจากนั้นเตมูยีนก็เร่งพัฒนาอาณาจักร ทั้งด้านขนบธรรมเนียมประเพณี การจัดระเบียบสังคม บัญญัติกฎหมายยาซา ให้นักปราชญ์ประดิษฐ์อักษรมองโกลจากอักษรอุยกูร์ และพัฒนาศักยภาพทางการทหาร มีการฝึกทหารกองผสมจากกำลังพลทุกเผ่าพันธุ์ แล้วพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากขึ้น จนสามารถเอาชนะชาวตั้งกุตหรือซีเซียได้เป็นผลสำเร็จ ส่งเสริมให้มีการค้าขายภายในอาณาจักรมากขึ้น

ค.ศ. 1210 อาณาจักรเจอร์เซน จิน หรือจิ้น (Jagchid-Sechin) ส่งราชทูตมาแจ้งให้เจงกิสข่านยอมรับอำนาจของตน แต่ราชทูตใช้กิริยาไม่เหมาะสมลบหลู่เจงกิสข่าน พระองค์จึงตัดสินพระทัยทำสงครามกับอาณาจักรจิ้น ใน ค.ศ. 1211 ด้วยกำลังพล 60,000 คน ใช้เวลายาวนานถึง 3 ปี จน ค.ศ. 1214 จึงสามารถเอาชนะอาณาจักรจิ้นแล้วเข้าครอบครองเมืองชงตู (Zhongdu) เมืองหลวงของอาณาจักรได้ การรบในครั้งนี้ได้เมืองประเทศราช 2 อาณาจักร คือ อาณาจักรจิ้น (Jins) และคีตาน (Kitad) แต่หลังจากทำสนธิสัญญาได้ไม่นาน จักรพรรดิจินกลับหลบหนีและย้ายราชธานีไปอยู่เมืองเปียนจิง ซึ่งในอดีตคือ ราชธานีไคเฟิง

(Kaifeng) ของอาณาจักรซ่งเหนือ โดยไม่ขออนุญาตถือเป็นการกบฏ เจงกิสข่านจึงยกทัพมาปราบอีกครั้งได้ชัยชนะแล้วเผาเมืองซงตูจนพินาศ ศักราชครั้งนี้พระองค์ได้ขนทรัพย์สินมีค่าจำนวนมากกลับไปมองโกล

กุซลูกข่าน (Güchülük Qan) โอรสของตายังข่านเผ่าไนมานที่สามารถหลบหนีไปได้ เขาหลบไปอาศัยอาณาจักรการาคีตาน (Qara-kitads) แล้วได้อภิเษกกับธิดาภคินี กุซลูกก่อกบฏขึ้นปกครองอาณาจักร เนื่องจากนับถือคริสต์นิกายเนสโตเรียนจึงทำการกดขี่ข่มเหงประชาชนชาวมุสลิม ประชาชนจึงส่งทูตขอความช่วยเหลือและขอสวามิภักดิ์ต่อเจงกิสข่าน พระองค์จึงให้เจลม (Jelme) นำทหาร 20,000 นาย ไปปราบ ชาวเมืองให้ความร่วมมือกับฝ่ายเจงกิสข่านจนได้ชัยชนะ การรบครั้งนี้ทำให้มองโกลสามารถครอบครองเส้นทางการค้าได้ทั้งหมด เมื่อ ค.ศ. 1217 เจงกิสข่านเริ่มทำการค้ากับอาณาจักรทางตะวันออกกลาง โดยส่งราชทูตและคาราวานสินค้าขนาดใหญ่ที่มีพ่อค้ามากถึง 400 คน ไปทำการค้ากับอาณาจักรควาริชมหรือคอเรสม์ เมื่อกองคาราวานเดินทางไปถึงเมืองโอทรา ผู้ว่าการเมืองชื่ออินัลซุคเกิดความละโมภสังหารพ่อค้าและคณะทูตทั้งหมด แล้วยึดสินค้าไว้โดยอ้างว่าพ่อค้าเป็นไส้ศึก เจงกิสข่านส่งราชทูตไปเข้าเฝ้าสุลต่านโมฮัมมัดถึง 2 ครั้ง เพื่อขอให้สุลต่านลงโทษอินัลซุค แต่กลับถูกปฏิเสธทั้งยังสังหารทูตมองโกลชาวมุสลิม แล้วให้ทูตมองโกลที่ตามไปด้วยนำศีรษะทูตที่ตายกลับมาถวาย เจงกิสข่าน ทำให้พระองค์ทรงพระพิโรธและตัดสินพระทัยแก้แค้นอย่างสาสม ช่วงก่อนหน้านั้นมีราชสาส์นจากกาหลิบแห่งนครแบกแดด ให้ช่วยลงโทษสุลต่านแห่งควาริชมด้วย เจงกิสข่านจึงตัดสินพระทัยยกทัพบุกเอเชียกลาง

ค.ศ. 1219 เจงกิสข่านพร้อมด้วยบุตรชายทั้งสิ้น คือ โจชิ (Jochi) ซาฆาได (Cha'ada) โอโกเด (Ögödei) และโตลุย (Tolui) ได้นำกองทัพมองโกลจำนวน 150,000 คน เข้าโจมตีอาณาจักรควาริชม (Khwarizm) หลังจากตีอาณาจักรนี้แตกพ่าย สุลต่านโมฮัมมัดสิ้นพระชนม์ที่เกาะเล็ก ๆ กลางทะเลสาบแคสเปียน แต่เจ้าชายจาลา-อัลดิน โอรสองค์โตที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นสุลต่านองค์ใหม่หลบหนีไปได้ กองทัพเจงกิสข่านยึดครองเมืองในการปกครองของอาณาจักรควาริชมได้เป็นจำนวนมากจนมีอาณาเขตกว้างไกลถึงทะเลดำ กองทัพของซูโบไต (Sübe'tei) และเจลม ยังออกไปสำรวจถึงยุโรปด้วย ค.ศ. 1224 เจงกิสข่านได้เดินทางกลับมองโกลโดยเหลือทหารบางส่วนไว้ดูแลอาณาจักรที่พิชิตได้ และในกลางปี ค.ศ. 1227 ได้ยกทัพไปปราบอาณาจักรซีเชียวหรือตังกูต แล้วสวรรคตด้วยวัย 65 พระชันษา ด้วยอาการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุตกจากหลังม้าขณะล่าสัตว์ที่เขาลิ่วพัชาน แต่การสวรรคตในช่วงแรกถูกปิดเป็นปริศนา เพื่อให้ปราบปรามซีเชียวได้สำเร็จก่อน เมื่อเสร็จศึกจึงจัดการฝังพระบรมศพโดยสถานที่ตั้งของสุสานถูกปิดเป็นความลับ ไม่มีใครรู้สถานที่ฝังพระบรมศพที่แท้จริงจนถึงสมัยปัจจุบัน

โอโกเดซ่าน โอรสองค์ที่สามได้ขึ้นเป็นคาซ่านหรือมหาซ่านพระองค์ที่สองของอาณาจักรมองโกล ใน ค.ศ. 1228 ทรงให้สร้างมหานครหลวงคาราโครัม (Qara Qorum) เป็นอาคารถาวรโดยใช้สถาปนิกและช่างผู้มีความรู้ทั้งชาวจีนและเปอร์เซีย

จากพระราชประวัติข้างต้น เห็นได้ว่า ชีวิตของพระองค์เต็มไปด้วยอุปสรรค และมีชีวิตที่พลิกผันอยู่ตลอดเวลา แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตก็ได้หล่อหลอมอุดมการณ์ บุคลิกภาพ ความรู้และวิสัยทัศน์ของพระองค์ให้กลายเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งสามารถพิชิตดินแดนต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เป็นผู้เปลี่ยนมองโกลจากความวุ่นวายให้กลายเป็นสังคมอาณาจักรที่มีระเบียบ มีอารยธรรมขั้นสูงอย่างรวดเร็วภายในช่วงชีวิตของพระองค์ และประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่า ทรงสร้างอาณาจักรที่กว้างไกลที่สุดเท่าที่ประวัติศาสตร์โลกมี และเป็นจักรพรรดิและนักการทหารที่โดดเด่นที่สุดในประวัติศาสตร์โลกในรอบหนึ่งพันปีที่ผ่านมา

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์

ในการวิเคราะห์วรรณกรรมนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธีการ อีกแนวทางหนึ่งคือการพิจารณากฎเกณฑ์ที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรม การวิเคราะห์ดังกล่าวพื้นฐานที่เป็นการประกอบสร้างความจริงจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน เพื่อพิจารณาได้ว่าผู้เขียนนำเสนอและให้คุณค่าตลอดจนพยายามนำเสนอความหมายผ่านวรรณกรรม

หลังยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา อาจเรียกยุคนี้ว่า ยุคหลังโครงสร้างนิยม วงการวรรณกรรมมีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด ที่ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมไปจากยุคโครงสร้างนิยม แต่เดิมมีแนวการพิจารณาว่างานเขียนเป็น “ภาพสะท้อน” ของสังคม การสะท้อนความจริงหรืออุดมคติของชีวิตและประสบการณ์ของมนุษย์ มาสู่การพิจารณาแบบยุคหลังโครงสร้างที่มีมีโนทัศน์ว่า วรรณกรรมเป็นการนำเสนอ “ระบอบแห่งความจริง” หรือความจริงชุดหนึ่งที่ผู้เขียนเชื่อถือ เพราะตัวผู้เขียนอยู่ในกรอบวาทกรรมนั้น ทำให้เชื่อว่าทุกสิ่งไม่ได้มีความหมายในตัวเอง แต่ผู้เขียนเลือกและกำหนดชุดความหมายนั้นขึ้นมา การพิจารณาวรรณกรรมจึงควรศึกษาด้วยว่า ผู้ให้ค่าหรือความหมายดังกล่าวเป็นใคร มีตำแหน่งแห่งที่อยู่ส่วนใดของสังคมหรือสถาบันใด มีการให้ค่าความหมายที่สัมพันธ์กับการเมืองและอำนาจอย่างไร การศึกษาภาพแทนที่เน้นการพิจารณาวรรณกรรมในฐานะตัวบท จึงไม่ได้ศึกษาในฐานะบันทึกหรือหลักฐานพยานในข้อเท็จจริง แต่เน้นศึกษาสิ่งประกอบสร้างทางสังคม ที่พูดถึงมนุษย์และชีวิตผ่านการตีความเชิงอุดมการณ์ หรือศึกษาความหมายที่ถูกผลิตขึ้นในชั้นงาน (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112); (เสนาะ เจริญพร, 2548, หน้า 20)

2.1 การสร้างภาพลักษณ์ สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall, 1997, p. 15 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112) ให้ความหมาย “Representation” ว่าเป็นการผลิตหรือสร้างความหมายโดยใช้ระบบสัญลักษณ์

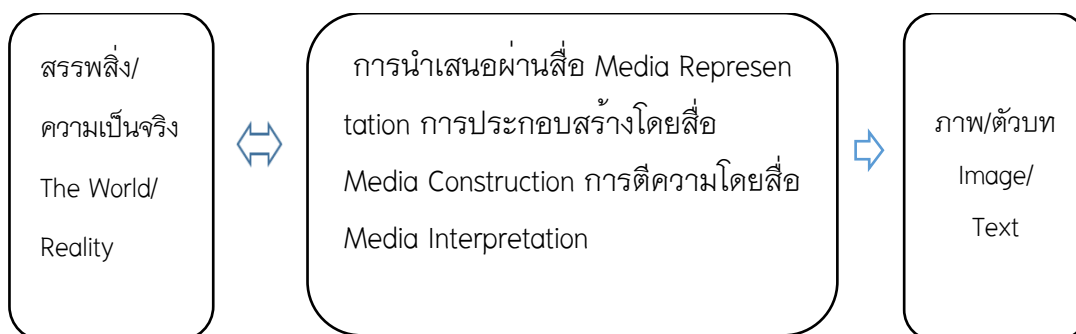
Representation มีความหมายกว้างมากกว่าคำว่า “ภาพแทน” ทั้งหมดเนื่องจากคำว่า “ภาพแทน” เป็นผลผลิตหรือวัตถุสำเร็จ เพราะหมายรวมถึงกระบวนการนำเสนอด้วย และยังมีแง่มุมของการนำมาเสนอใหม่ Re-representation และการเป็นตัวแทน ภาพแทน จึงเป็นเพียงความหมายย่อยหนึ่งของคำที่มีความหมายซับซ้อนนี้ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112)

พ้องกับแนวคิดของ วรณญา อัจฉริยบดี (2554, หน้า 22) กล่าวว่า ภาพแทน คือ ภาพจำลองและกระบวนการนำเสนอภาพที่เกิดจากการผลิตสร้างความหมายผ่านภาษา เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกับระบบสัญลักษณ์ ภาพจำลองที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงภาพที่ใช้สื่อความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ได้บ่งชี้ว่าความจริงเป็นเช่นไร

ส่วนไมเคิล โอ ซอจเนสซี และเจน สเตดเลอร์ (Michael O'Shaughnessy and Jane Stadler, 2005, p. 73 อ้างอิงใน วันชนะ ทองคำเภา, 2554, หน้า 13-14) กล่าวถึง representation ว่า สำหรับวิชาสื่อศึกษาสามารถแปลนัยคำนี้ได้ถึง 3 ลักษณะ คือ มีลักษณะคล้ายคลึง (To look like or to resemble) เป็นตัวแทนสิ่งของหรือบุคคล (To stand in for something or someone) และนำเสนอครั้งใหม่ หรือการนำเสนอซ้ำ (To present a second time or to re-present) (วันชนะ ทองคำเภา, 2554, หน้า 13-14)

กล่าวโดยสรุป คือ ภาพลักษณ์หรือภาพแทน เป็นการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษา อันเป็นระบบสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เพื่อใช้ในการสื่อสารความหมาย โดยผู้ประกอบสร้างมีการคัดเลือกความหมายทั้งกระบวนการความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และอุดมการณ์ที่ตนต้องการ และละทิ้งความหมายที่ตนไม่ต้องการในขณะเดียวกัน แล้วใช้กลวิธีการปรุงแต่งผสานระหว่างความจริง จินตนาการ และสัญลักษณ์ แล้วซับซ้อนเพื่อให้ภาพลักษณ์ที่ตนต้องการมีความเด่นชัดขึ้น ภาพตัวแทนที่เกิดขึ้นนั้นสามารถเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบสามประการข้างต้นได้

ไมเคิล โอ ซอจเนสซี (Michael O'Shaughnessy) และเจน สเตดเลอร์ (Jane Stadler) เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความจริง/ ภาพต้นแบบและภาพลักษณ์ ดังนี้

ภาพ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความจริง สื่อ และภาพลักษณ์

ที่มา: O'Shaughnessy and Stadler, 2005, p. 90 อ้างอิงใน มารศรี สกทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำเภา, 2554, หน้า 15-16)

แผนภูมิข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า การเสนอความจริงผ่านสื่อ ไม่ได้เป็น กระบวนการที่เป็นความจริงที่สมบูรณ์ทั้งหมด หากแต่เป็นการนำเสนอที่เป็นการให้ความหมาย สิ่งต่าง ๆ การประกอบสร้างที่เลือกข้อมูลชุดข้อมูลมาประกอบกันเพื่อสร้างความหมายให้สิ่งที่ นำเสนอ และการตีความ ที่แปลความหมายสิ่งที่สื่อจากผู้ส่งไปสู่ผู้รับแล้วสามารถเห็นภาพ ตามที่ต้องการ ทำให้สิ่งที่สื่อมีการบิดเบือนของข้อมูลจากกระบวนการดังกล่าว แลยังพบว่าโน้ตค้น ภาพตัวแทนหรือภาพลักษณ์เชื่อว่าบุคคลไม่อาจเข้าถึงความจริงแท้ได้ง่ายนัก เพราะความจริง แท้ที่เข้าใจก็เป็นสิ่งที่เสนอผ่านสื่อเช่นกัน ตัวของความจริงเองก็มาจากการนำเสนอผ่าน ภาพลักษณ์ด้วย ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากแผนภูมিরะหว่างช่องที่ 1 และช่องที่ 2 ที่ใช้ลูกศร ชี้ไปทั้ง 2 ด้าน (มารศรี สกทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำเภา, 2554, หน้า 15-16)

สจ๊วต ฮอลล์ (Hall, 1997, p. 15, pp. 17-19 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112) กล่าวว่า Representation ว่าเป็นการผลิตหรือสร้างความหมายโดยการระบบ สัญญา เป็นการพยายามเชื่อมโยงแนวคิด (Concepts) กับระบบสัญญะเข้าด้วยกัน โดยเห็นว่า เมื่อพิจารณาระบบการนำเสนอภาพแทนแล้วนั้น สามารถเกิดขึ้นได้ใน 2 ระดับ คือ 1) ในระดับ การนำเสนอภาพแทนในใจ (Mental representation) เป็นการพยายามตีความจริงรอบตัวมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการกลั่นกรองสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวให้เป็นความรู้หรือความคิดหนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้น ภายในจิตใจ และ 2) ในระดับการนำเสนอภาพแทนภายนอก เป็นการสื่อสารความคิดหรือความรู้ ที่อยู่ในหัวสมองออกมาให้ผู้อื่นรับทราบ โดยระบบสัญญะหนึ่ง ๆ เช่น ภาษา เป็นต้น

สรุปได้ว่า การนำเสนอภาพลักษณ์ มีการกลั่นกรองความจริง 2 ระดับ คือ การกลั่นกรองและเรียบเรียงความรู้ความคิดในสมอง และการกลั่นกรองและการเรียบเรียงภายนอกโดยผ่านระบบสัญญาณ เช่น ภาษา

2.2 กลวิธีการสร้างความหมายผ่านภาษา สจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, pp. 24–25 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์ 2551, หน้า 20; จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28–29) เสนอกลวิธีการสร้างความหมายผ่านภาษาไว้ 3 ประการ ดังนี้

2.2.1 วิธีการสะท้อนความจริง (Reflexive approach) เป็นกระบวนการศึกษาที่มีเชื่อว่า ความหมายอยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ ทั้งวัตถุ ผู้คน ความคิดหรือเหตุการณ์ในโลกความเป็นจริงผ่านภาษา ทำงานโดยสะท้อนหรือเลียนแบบความจริง (Refreshing embarrassing) เป็นเครื่องจำลองโลกความจริง โดยเฉพาะการใช้ภาษาในรูปสัญญาณเชิงภาพ (Visual sign) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดภาษาหรือภาพ เป็นสัญลักษณ์แทนสรรพสิ่งในโลกความจริง

2.2.2 วิธีการตั้งใจให้เป็นจริง (Intentional approach) เป็นวิธีใช้ภาษาหรือข้อความให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของผู้ส่งสาร มีพื้นฐานความเชื่อว่า ผู้พูดหรือผู้เขียนคือผู้ที่กำหนดความหมายต่อโลกความจริงผ่านการใช้ภาษาและแสดงถึงความตั้งใจของผู้เขียน ฮอลล์ เห็นว่ามีความบกพร่องอยู่ เนื่องจากภาษาเป็นการสื่อสารที่ขึ้นอยู่กับแบบแผนร่วมกันทางภาษาศาสตร์ (Linguistics conventions) มีกระบวนการเข้ารหัสความหมายร่วมกัน (Share code) ความคิดส่วนตัวจึงต้องตรงกับความหมายอื่นได้และข้อโต้แย้งนำไปสู่แนวศึกษาในลำดับต่อมา

2.2.3 วิธีการประกอบสร้างความจริง (Construction Approach) แนวนี้ปฏิเสธแนวคิดที่ว่า ผู้เขียนหรือพูดสามารถกำหนดความหมายในภาษา ไม่มีสิ่งใดหรือผู้ใช้ภาษาคนใดตรึงความหมายภาษาให้หยุดนิ่งตายตัวได้ แต่มีความเชื่อพื้นฐานว่าสรรพสิ่งไม่มีความหมายในตัวเอง จนกว่าจะประกอบสร้างความหมายต่อโลกรอบตัว โดยใช้ระบบภาษาภาพตัวแทนที่รวมระบบความคิดและสัญลักษณ์ร่วมกัน แล้วสื่อสารเกี่ยวกับโลกที่มีความหมายกับผู้อื่น

สจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, p.17 อ้างอิงใน จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28–29) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของกระบวนการทางวัฒนธรรมอยู่ที่ระบบของภาพตัวแทนที่สัมพันธ์กันอยู่ 2 ระบบ คือ ความสามารถในการให้ความหมายต่อโลก เป็นความสามารถในการประกอบสร้างชุดของความแนบสนิท (Correspondence) ระหว่างโลกภายนอกที่แวดล้อมตัวมนุษย์กับแผนที่ความคิด (Conceptual map) และการประกอบสร้างชุดของความแนบสนิทระหว่างแผนที่ความคิดกับชุดของสัญญาณ (Self off sign) โดยความสัมพันธ์ระหว่างโลกภายนอกเข้ากับแนวคิดสัญญาณ (Things concept) ถือเป็นหัวใจของการผลิตความหมายที่มีอยู่ในตัวภาษา ซึ่งกระบวนการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบเข้าด้วยกัน เรียกว่า ภาพตัวแทน

ข้อมูลข้างต้นแสดงว่า ภาพตัวแทนหรือภาพลักษณ์เป็นการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social construction of reality) ที่ไม่เพียงแค่สื่อสารที่จำกัดวิธีการผ่านทางภาษาเท่านั้น แต่ตัวบท (Text) ยังสื่อผ่านเสียง ตัวอักษร วัตถุรูปภาพ หนังสือ และสื่อต่าง ๆ ได้ด้วย จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ได้แนวทางการศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก ที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ทำให้ทราบวิธีการคัดเลือกข้อมูล แล้วเสนอภาพลักษณ์โดยผลิตความหมายบางประการในสาร เพื่อเกิดความหมายใหม่ชุดหนึ่งตามความประสงค์ของผู้เขียน

3. สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์วีรบุรุษ

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีรบุรุษ และภาพลักษณ์ จำนวน 60 รายการ โดยแบ่งการทบทวนเอกสารออกเป็น 2 หัวข้อ คือ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับวีรบุรุษและเจงกิสข่าน และเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ดังนี้

3.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับวีรบุรุษและเจงกิสข่าน ผู้วิจัยได้สำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวีรบุรุษ ทั้งหนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา จำนวน 36 รายการ ทำให้เห็นภาพการศึกษาเกี่ยวกับวีรบุรุษหลากหลายศาสตร์สาขา เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในการศึกษา พบว่า แบ่งได้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นำเสนอความรู้ประวัติและที่มาของวีรบุรุษ กลุ่มที่นำเสนอประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษ กลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในวรรณกรรม กลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในสื่อชนิดอื่น และกลุ่มที่ประยุกต์ใช้แนวคิดวีรบุรุษกับศาสตร์อื่น ดังนี้

3.1.1 กลุ่มที่นำเสนอความรู้ประวัติ แบบฉบับของตัวเอกและที่มาของวีรบุรุษ จากการศึกษาเอกสารจำนวน 36 รายการ พบว่า มีเอกสารที่นำเสนอความรู้ประวัติและที่มาของวีรบุรุษจำนวน 3 รายการ

ตาราง 8 แสดงกลุ่มที่นำเสนอความรู้ประวัติ แบบฉบับของตัวเอกและที่มาของวีรบุรุษ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2524	สตาลิน: ทหาราชหรือวีรบุรุษ	อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์	บทความ
2	2541	การวิเคราะห์บทบาทที่เป็นแบบฉบับสากลของตัวเอก ในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าพื้นบ้าน	เสาวลักษณ์ อนันตศานต์	รายงานวิจัย
3	2550	กำเนิดและพัฒนาการของ “ฮีโร่” ในวัฒนธรรมตะวันตก	นงนภัส ตาปสนันท์	บทความ

ข้อมูลข้างต้นให้ความรู้ประวัติ แบบฉบับของตัวเอกและที่มาของวีรบุรุษ จำนวน 3 รายการ คือ บทความของ อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์ (2524) เน้นการวิพากษ์บทบาทของสตาลิน ผู้นำเผด็จการของสหภาพโซเวียต ชาวรัสเซียรับรู้บทบาทคนผู้ขัดแย้งกัน คือมีทั้งภาพลักษณ์ของวีรบุรุษและทรราช รายงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2541) พบว่า ตัวเอกในเรื่องเล่าพื้นบ้านทั่วโลกแสดงพฤติกรรมของมนุษย์คล้ายคลึงกัน ตัวเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมส่วนใหญ่เป็นพระเอกในอุดมคติ คือ มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวชอบผจญภัย ชอบต่อสู้ เป็นนักรบ นักรัก มี 2 ประเภท คือ พระเอกในอุดมคติเป็นพระเอกแบบรุก (Active hero) มีรูปร่าง มีนิสัยองอาจกล้าหาญ มีความสามารถพิเศษ เป็นผู้นำ มีคนคอยติดตามช่วยเหลือ บางคนอาจมีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดมาามีของวิเศษติดตัว ประเภทที่สอง ตัวเอกมีลักษณะตรงข้ามกับพระเอกในอุดมคติ พระเอกแบบรับ (Passive hero) มีรูปโฉมงามแต่ซื่อสัตย์ไม่สู้คน ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีความงดงามเช่นเดียวกับชาย เกือบทุกเรื่องซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียวจงรักภักดีต่อสามี ส่วนบทความของ นงนภัส ตาปสนันท์ (2550) กล่าวว่า Hero มีกำเนิดจากนักรบกรีกโบราณ ผู้ที่สร้างวีรกรรมจะได้รับยกย่อง ต่อมาแต่งเป็นร้อยกรองขับร้องสรรเสริญวีรกรรม ต่อมาจึงเกิดวีรบุรุษอีกหลายประเภท พัฒนาการวีรบุรุษตะวันตกมี 9 ยุคคือ 1) วีรบุรุษในยุคมหากาพย์ 2) อัศวินวีรบุรุษผู้กล้าหาญเปลี่ยนด้วยคุณธรรมและศรัทธา 3) ซากา (Ia Saga) ตำนานเรื่องเล่าวีรบุรุษของยุโรปทางเหนือ 4) วีรบุรุษในนวนิยาย 5) วีรบุรุษแบบบาโรก 6) วีรบุรุษตัวเอกโรแมนติก 7) วีรบุรุษมวลชน 8) ตัวเอก“ไร้ชื่อเสียงเรียงนาม” 9) วีรบุรุษในโลกของจินตนาการ

เอกสารข้างต้นนอกจากให้ความรู้เกี่ยวกับตัวเอกในเรื่องเล่า ที่มาและ พัฒนาการแนวคิดเรื่องวีรบุรุษในวัฒนธรรมตะวันตกแล้ว เห็นได้ว่าวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ต่างจากวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และวีรบุรุษในประวัติศาสตร์อาจมีภาพของทรราชร่วมด้วย

3.1.2 กลุ่มที่นำเสนอประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษ ผู้วิจัยทบทวนเอกสารงานวิจัยกลุ่มที่มีเนื้อหาแนะนำประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษดังนี้

ตาราง 9 แสดงกลุ่มที่นำเสนอประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2552	มหาบุรุษจอร์จ วอชิงตัน	ริสซ์, เจมส์ ซี และสปีดเนลท์, สตีเฟ่น	หนังสือ
2	2555	วีรบุรุษกู่ชาตืออาเซียน	ปราโมทย์ โกศลสุวรรณ	หนังสือ
3	2560	วีรบุรุษสามก๊ก: 27 ขุนศึกผู้เป็นเลิศ	หลี่อันลือ	หนังสือ
4	2560	รัฐบุรุษสร้างชาติ ทหารราชสร้างแผ่นดิน	สุพัตรา แซ่ลิ่ม	หนังสือ
5	2561	วีรชนในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจีนปัจจุบัน	Dan Ting Li, ดาร์วาร์ตัน เมตตาริกานนท์ และเบญจวรรณ นาราลัจจ์	บทความ
6	ม.ป.ป.	ยอดมหาราชแห่งเอเชีย (อิทธิราชเอเชีย)	แสงเทียน ศรัทธาไทย	หนังสือ

ข้อมูลจากตาราง 9 เอกสารกลุ่มที่นำเสนอประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษ เอกสารที่เน้นนำเสนอประวัติชีวิตและวีรกรรมของวีรบุรุษจำนวน 6 เรื่อง ดังนี้

หนังสือของ หลี่อันลือ (2560) แปลโดย นวรัตน์ ภาคิตำ แสดงภาพวีรบุรุษในประเทศจีนยุคสามก๊กจำนวน 27 คน ซึ่งเป็นขุนศึกผู้กล้าหาญและมีอัจฉริยภาพในการสู้รบ มีหลักการและอุดมการณ์เพื่อมวลชน มีความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณดี มีคุณธรรมสติปัญญา ลึกซึ้งจากการเรียนรู้ศาสตร์และปรัชญาจีน มักมีจริยธรรมสูงส่งและมีอุดมการณ์เสียสละตนเพื่อรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องอย่างกล้าหาญ สามารถพลีชีพเพื่อชาติได้ ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะของวีรบุรุษจีนในวรรณกรรมสามก๊กดังกล่าว ส่วน ปราโมทย์ โกศลสุวรรณ (2555) เสนอประวัติวีรบุรุษที่มีวีรกรรมในการกู่ชาตือของประเทศอาเซียน 6 ท่าน คือ ตนก๊อับดุลราห์มัน ลีควนยู ไฮ จิมินท์ เจ้าสุภานุวงศ์ นายพลอุอองซาน ประธานาธิบดีซูการ์โน เน้นเสนอประวัติชีวิต มุมมองทัศนคติ อุดมการณ์ และวีรกรรมที่กล้าหาญ การต่อสู้ที่ยืนหยัดข้างประชาชน ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม หนังสือของ แสงเทียน ศรัทธาไทย (ม.ป.ป.) เสนอเรื่องราวของ

กษัตริย์เอเชีย ที่มีชื่อเสียงและมีได้รับการยกย่องระดับโลกจำนวน 7 พระองค์ คือ จินชี่ฮ่องเต้ พระเจ้าอโศกมหาราช เจงกิสข่าน พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พระเจ้าบุเรงนอง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งเน้นประวัติ ความสามารถด้านการรบ การพิชิตพิชิตศัตรู และการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่ให้คนรุ่นหลัง ผู้เขียนเน้นว่ามีเพียงเจงกิสข่านที่สามารถครอบครองพื้นที่กว้างใหญ่ครึ่งคอนโลก สำหรับประวัติของเจงกิสข่านพบว่าการตัดทอนเนื้อหาหลายส่วนออกไปเพื่อให้เจงกิสข่านมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น และมีการลบสนความดำนาลำดับเวลาและภูมิศาสตร์ หนังสือของ สุปัตรา แซ่ลี้ม (2560) แสดงประวัติชีวิตของรัฐบาลหรือพระราชที่สร้างแผ่นดินเป็นปึกแผ่น แต่ประวัติศาสตร์บันทึกภาพไว้ 2 ด้าน ผู้เขียนเสนอว่าการที่จะเป็นรัฐบาลหรือพระราชอยู่บนเส้นบาง ๆ แห่งอำนาจกับการสร้างความสมดุลของอำนาจเพื่อหลอมรวมชาติกับใช้คุณธรรมในการบริหาร มี 13 ท่าน เช่น อเล็กซานเดอร์มหาราช, ฉินสื่อหวงตี้, จูเลียส ซีซาร์, เจงกิสข่าน, กุบไลข่าน ผู้เขียนกล่าวว่าเจงกิสข่านเป็นนักรบ นักปกครองที่ยิ่งใหญ่ในขณะเดียวกันก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความโหดร้ายอำมหิตในสายตาของผู้พ่ายสงคราม แม้เจงกิสข่านจะมีนิสัยเมตตา อ่อนโยนใจกว้างกับพวกพ้อง แต่กับศัตรูแล้วจะไม่มีเมตตาปราณีและปฏิบัติต่อคนทรยศอย่างโหดเหี้ยม หนังสือเขียนของ วิลส์, เจมส์ ซี และสปีตเนสท์, สตีเฟ่น (James C. Rees with Stephen Spignesi) (2552) แปลโดย สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล มีชื่อภาษาอังกฤษว่า George Washington's Leadership Lessons หนังสือเล่มนี้มีกลวิธีในการนำเสนอที่น่าสนใจเนื่องจากการมองภาพของจอร์จ วอชิงตัน เป็นมหาบุรุษที่มีวิสัยทัศน์และมีความเป็นผู้นำ สามารถประยุกต์ใช้หรือเป็นบทเรียนของผู้นำได้หลายด้าน บุคลิกภาพที่ได้รับการขัดเกลาอย่างดีช่วยขัภาพความเป็นสุภาพบุรุษและผู้นำ ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ ทำให้ได้รับการยกย่องเป็นมหาบุรุษของโลก ส่วนบทความของ Dan Ting Li, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเบญจวรรณ นาราลัจจ์ (2561) ศึกษาประวัติวีรชนจีนในหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์จีนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ของเหล่าวีรชนตั้งแต่สมัยโบราณถึงสมัยปัจจุบัน 47 คน ทั้งฮ่องเต้ นักวิทยาศาสตร์หรือผู้สร้างนวัตกรรม ผู้นำการปฏิรูป การปฏิวัติ ผู้นำการเมือง ทหาร ข้าราชการ ผู้ปกป้องแผ่นดิน ผู้เปิดเส้นทางติดต่อโลกภายนอก นักปรัชญานักคิด และอื่น ๆ โดยมีกระบวนผลงานสำคัญหรือแนวคิดสำคัญแทนการระบุชื่อวีรชนโดยตรง เช่น เจงกิสข่านมีหัวข้อว่า เจงกิสข่านสร้างเอกภาพมองโกล เป็นต้น

การศึกษาเอกสารข้างต้นทำให้เห็นบุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายใน วีรกรรมของวีรบุรุษในสมัยอดีตที่เน้นด้านการสู้รบปกป้องบ้านเมือง เป็นวีรบุรุษที่เปี่ยมไปด้วยปัญญา คุณธรรมจริยธรรมและความเป็นสุภาพบุรุษ คุณลักษณะความเป็นผู้นำในปัจจุบัน

3.1.3 กลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในวรรณกรรม ผู้วิจัยศึกษา

เอกสารทั้งบทความ วิทยานิพนธ์ ที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษอย่างหลากหลายจำนวน 20 ฉบับ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยตามประเภทของเอกสารที่ศึกษา คือ กลุ่มที่ศึกษาจากจากเอกสารประเภทตำนาน กลุ่มที่ศึกษาจากเอกสารประเภทวรรณกรรม

1) กลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในวรรณกรรมจากเอกสารประเภทตำนาน มีจำนวน 3 เรื่อง ดังตาราง

ตาราง 10 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในวรรณกรรมจากเอกสาร
ประเภทตำนาน

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2549	ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย	ปรมินท์ จารุวร	หนังสือจากวิจัย
2	ค.ศ. 2011	The Identity of the Hero in Lao Myths	Areerat Nonsuwan and Pathom Hongsuwan	บทความวิจัย
3	2559	“อาณาจักรสุโขทัย”: การประกอบสร้างประวัติศาสตร์จากตำนานและความเชื่อของคนไทย	สายป่าน ปุริวรรณชนะ	บทความ

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในวรรณกรรมจากเอกสารประเภทตำนาน จำนวน 3 เล่ม หนังสือที่ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ ปรมินท์ จารุวร (2549) พบว่า ตำนานมีลักษณะร่วมทางความคิดที่สะท้อนกระบวนการทัศน์ทางสังคม ให้เห็นคู่ตรงข้าม 3 กลุ่มใหญ่ คือ คู่ตรงข้ามที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวละคร ที่แสดงเงื่อนไขของตัวละคร และที่แสดงผลหรือภาวะที่เกิดขึ้น บรรพชนไทยแสดงความขัดแย้งทางความเชื่อ และกระบวนการประนีประนอมผ่านตำนานด้วย เพื่อให้อยู่ด้วยกันได้อย่างหลากหลาย ภายใต้บรรยากาศของการประนีประนอม ส่วนเรื่องของตำนานวีรบุรุษมักพบวีรบุรุษ 2 ประเภท คือ วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ Historical Hero และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม Culture Hero ส่วนบทความวิจัยของ Areerat Nonsuwan and Pathom Hongsuwan (ค.ศ. 2011) แสดงอัตลักษณ์ของวีรบุรุษในตำนานปรัมปราลาว ผ่านแนวคิดอนุภาค (Motif) พบว่า

การนำเสนออัตลักษณ์วีรบุรุษ มี 5 ข้อ คือ 1) มีลักษณะกึ่งเทพเจ้าหรือเป็นเทพเจ้า มนุษย์หรือสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ 2) มีพลังเหนือธรรมชาติ กล้าหาญและมีสติปัญญา 3) มีความสามารถพิเศษหรืออาภุทธิพิเศษ 4) อาจเป็นเป็นชายหญิงหรือผู้สูงอายุ และ 5) มีเหตุการณ์ช่วยให้ตัวเองเป็นผู้นำสร้างวัฒนธรรมความเชื่อเพื่อสังคมลาว ส่วน สายป่าน ปุริวรรณชนะ (2559) ศึกษาข้อมูลเรื่องเล่า 3 รูปแบบ คือ เรื่องเล่าในฐานะราชธานีแห่งแรก ดินแดนอุดมคติ และเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ที่มีจริง พบว่า เรื่องเล่าประวัติศาสตร์สุขุขทัยมีบทบาทในการรักษาเสถียรภาพทางวัฒนธรรมมีภาพลักษณ์ที่ดี คือ มีความอุดมสมบูรณ์เจริญก้าวหน้า สงบสุขร่มเย็น ยุติธรรมและเสมอภาค ผู้ปกครองดีมีความยิ่งใหญ่ มีความเจริญทางพระพุทธศาสนา ร่ำรวยวัฒนธรรมและเมืองมีความงดงาม สุขุขทัยจึงเป็นรัฐในอุดมคติในความรู้สึกนึกคิดของผู้คน เสริมจินตนาการถึงความสุขความสมบูรณ์ที่มีอยู่จริงในอดีตเรื่องยุคทองของมนุษย์

2) กลุ่มที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษจากเอกสารประเภทวรรณกรรม มี 8 ฉบับ คือ

ตาราง 11 แสดงกลุ่มที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษจากเอกสารประเภทวรรณกรรม

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2544	การศึกษาลักษณะรวมและลักษณะต่างของวรรณกรรมแปล เรื่อง อีเลียดกับสวรรค์สาป	สุคนธ์ แสงมณี	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
2	2548	สงครามคราวสมเด็จพระสุริเยทศชาดคองช้าง ใน “ผู้ชนะสิบทิศ” ของยาขอบ	บาทยัน อิมสำราญ	บทความ
3	2547	วาทกรรมสงครามและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม	วรมาศ ยวงตระกูล	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
4	2551	อภินิหารบรรพบุรุษ หนังสือของพระเกียรติหรือเลียดสีราชวงศ์	ปารามินทร์ เครือทอง	บทความ
5	2555	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช “วีรบุรุษของวีรบุรุษ” ในทัศนะของสมเด็จพระมหาธรรมราชา	ศุภกานต์ นานรัมย์	บทความ

ตาราง 11 (ต่อ)

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
6	2555	วีรบุรุษ: ภาพแทนอุดมคติในนวนิยายกำลังภายใน เรื่องฤทธิ์มีดสั้น ของโก้วเล้ง	นันทิดา จงมีสุข	บทความ
7	2559	อิเหนา: วีรบุรุษนักรักและนักรบ	ศศิรัศมี สินธุวนิก	บทความ
8	2561	สตาปภาพลักษณ์วีรบุรุษนอกกฎหมายของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของ ไม เมืองเดิม	รัตนศักดิ์ ก้อนเพชร และ กาญจนา วิชญูปกรณ์	บทความวิจัย

ข้อมูลจากตาราง 11 เป็นเอกสารที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษจากเอกสารประเภทวรรณกรรม จำนวน 8 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้ วิทยานิพนธ์ของ สุคนธ์ แสงมณี (2544) พบว่าโครงเรื่องหลักของวรรณกรรมแปลอิตาลีคล้ายกับนวนิยายเรื่องสวรรณศาสป มีโครงเรื่องย่อยแฝงอยู่มากมาย เดินเรื่องตามลำดับปฏิทิน เล่าเหตุการณ์ผ่านตัวละคร ส่วนเรื่องสวรรณศาสปให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง ใช้การเล่าย้อนหลัง การสร้างตัวละครมีการตัดทอน เปลี่ยนแปลง เพิ่มและสร้างตัวละครใหม่ เพิ่มฉากเหตุการณ์ โดยแต่งเรื่องขึ้นใหม่ การลดทอนเหตุการณ์ ปรับเปลี่ยนรายละเอียด มีแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและวีรบุรุษ แนวคิดเรื่องสงครามนำหายนะมาให้ทั้งผู้แพ้ผู้ชนะ ส่วนบทความในหนังสือวิพากษ์วรรณกรรม ของ บาหยัน อิมสำราญ (2548) สำนวณเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ พบว่า ยาขอบใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์อย่างน้อย 2 ชิ้น สร้างเรื่องเล่าที่มีอิทธิพลของพระราชพงศาวดารพม่าใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และเอกสารที่เป็นงานเรียบเรียงค้นคว้าผสานกัน จึงมีเนื้อเรื่องตรงกับเอกสารต่าง ๆ มาก ใช้พระราชพงศาวดารเป็นโครงหลักแล้วใช้พระราชพงศาวดารพม่าเสริมแต่งส่วนรายละเอียด เพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับภาพบุรุษของในฐานะนักรบและวีรบุรุษผู้รวมรบในฐานะอุปราช เป็นประติมากรรมทางศิลปะที่นำเอาเรื่องทางประวัติศาสตร์มาสร้างใหม่ด้วยกระบวนการทางวรรณศิลป์ทำเรื่องผู้ชนะสิบทิศต่างจากประวัติศาสตร์ทั่วไป ผู้เขียนมีความสามารถทำให้ชาวไทยไม่รู้ลึกไกรยดค้นพม่าในฐานะศัตรูคู่อาฆาต ในขณะเดียวกันก็ยกย่องบุรุษของในฐานะวีรบุรุษผู้ชนะสิบทิศด้วย งานวิจัยของ วรมาศ ยวงตระกูล (2547) พบว่าวีรบุรุษในกวีนิพนธ์ เป็นการที่ยกย่องผู้ประกอบวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ มักแสดงถึงวีรบุรุษสงคราม

ที่สร้างวีรกรรมจากการสู้รบแล้วมีชัยชนะ วีรบุรุษเป็นองค์ประกอบสำคัญของกวีนิพนธ์สงคราม ส่วนกวีนิพนธ์สงครามสมัยใหม่ยังคงแสดงภาพลักษณ์วีรบุรุษที่สะท้อนถึงความดีงาม มีรูปลักษณ์ภายนอกที่มีชีวิตชีวา หนุ่มแน่น สง่างาม มีกายตั้งตรงผิวง่าย ดวงตามีประกายมีความมั่นคงในการก้าวเดิน มักใช้ภาพพจน์ดวงดาวเพื่อจารึกวีรกรรมของวีรบุรุษที่ไม่สูญสลายตามกาลเวลา และแสดงสถานภาพสูงส่งของทหาร ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษเป็นความงามที่เป็นอุดมคติ ความตายของวีรบุรุษเป็นความมั่งคั่ง มีคุณค่า และสงครามทำให้คนธรรมดากลายเป็นวีรบุรุษได้

ส่วนบทความของ ปราโมทย์ เครือทอง (2551) กล่าวถึงหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ ที่เล่าโดยเจ้านายขุนนางในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีเนื้อหาขยายพระเกียรติ มีอภินิหารของวีรกษัตริย์ของชาติ เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสิน และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ซึ่งอธิบายความชอบธรรมในการครองราชย์ของกษัตริย์ที่มาจากสามัญชน ด้วยเรื่องอภินิหารบุญบารมี การกล่าวว่า “ฟ้ากำหนด” ให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน สอดคล้องกับความเชื่อถือศรัทธาของคนในสมัยนั้น ส่วนบทความของ นันทิดา จงมีสุข (2555) พบว่า โกวเล้งนำเสนอภาพวีรบุรุษของประชาชน ผ่านตัวละครลิ้นจี่ตมฮวง เป็นผู้มีพลังกล้าหาญ หนักแน่น เยือกเย็น ยึดถือคุณธรรม นำหน้าสวัสดิภาพของตน ทำให้ตัวละครเอกพร้อมเสียสละตนเองเพื่อช่วยเหลือผู้คน มีภาพแทน 2 ลักษณะ คือ อุดมคติวีรบุรุษผู้ยึดมั่นในคุณธรรม และอุดมคติของวีรบุรุษผู้ปราบอธรรม

ส่วนบทความของ ศุภกาณท์ นานรัมย์ (2555) พบว่า พระมหากษัตริย์ที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพยกย่อง เช่น สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง 4 พระองค์ ต่างทรงยกย่องสมเด็จพระนเรศวร ในฐานะวีรบุรุษทั้งสิ้น โดยเฉพาะ ร.5 ทรงมีส่วนสร้างมาตรฐานการรับรู้ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ยุทธหัตถี ที่เชิดชูพระเกียรติยศและภาพลักษณ์วีรบุรุษของสมเด็จพระนเรศวรให้สูงส่งขึ้น งานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพกลายเป็นมาตรฐานการรับรู้เรื่องพระนเรศวรมหาราชของคนไทย บทความของ ศศิวิทย์ สันธูณิก (2559) พบว่า ตัวละครอิเหนามีลักษณะเป็นทั้งวีรบุรุษนักรักและนักรบ มีลักษณะทางกายที่โดดเด่น เช่น มีรูปร่าง มีเสน่ห์ และมีความเจ้าชู้ ส่วนบทบาทการเป็นนักรบ เช่น มีความเก่งกาจกล้าหาญ มีปฏิภาณไหวพริบ มีความเด็ดขาดและมีความสามารถในการรบ ส่วนบทความของ รัตนศักดิ์ ก้อนเพชร และกาญจนา วิชญาปกรณ์ (2561) พบว่า วีรบุรุษนอกกฎหมายในวรรณกรรมของ ไม้ เมืองเดิม เสนอภาพลักษณ์ 7 ประการ คือ 1) โจรจำเป็น ที่ต้องเป็นโจรเพราะถูกใส่ร้ายแล้วไม่ได้รับความเป็นธรรมจนเกิดความแค้น 2) ความกล้าหาญ ตัวละครเหล่านี้มักไม่เกรงกลัวต่ออันตราย กล้าต่อสู้ เสี่ยงอันตราย 3) ความเป็นผู้นำ เป็นผู้มีปณิธานที่ชวนให้เกิดความเคารพเลื่อมใส เป็นผู้นำเป็นหัวหน้าของโจร 4) ความจริงใจ ที่แสดงออกผ่านความซื่อสัตย์

การยึดมั่นมีสัจจะ จริงใจต่อพวกพ้อง 5) ความเมตตา มีความเมตตาทั้งต่อพวกพ้องผู้มีทุกข์ ลัทธิ หรือแม้แต่ศัตรู 6) ความกตัญญู แสดงผ่านความกตัญญูต่อมารดา ผู้มีพระคุณ และบ้านเกิด เมืองนอน 7) สุภาพบุรุษ เป็นสุภาพบุรุษที่น่ายกย่องและมีบุคลิกภาพดี ให้เกียรติสตรี อ่อนน้อม ถ่อมตน

3) กลุ่มที่ศึกษาความเป็นด้านพัฒนาการแนวคิดหรือบทบาทวีรบุรุษ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านพัฒนาการแนวคิด หรือบทบาทวีรบุรุษ จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 12 แสดงกลุ่มที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษด้านพัฒนาการแนวคิดหรือบทบาทวีรบุรุษ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2548	สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจากวีรบุรุษ ราชสำนักสู่วีรบุรุษราชาชาตินิยม	บาหยัน อิม สำราญ	บทความ
2	2557	พระร่วงจากวรรณกรรมมุขปาฐะสู่ วรรณกรรมลายลักษณ์: กรณีศึกษาฉบับ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	Trung Thi Hang	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.

ข้อมูลตาราง 12 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษด้านพัฒนาการแนวคิด หรือบทบาทวีรบุรุษ จำนวน 2 เรื่อง วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ Trung Thi Hang (2557) เจื่อง ถิ หั่ง พบว่า เรื่องพระร่วงมีการพัฒนาองค์ประกอบ 4 ประการ คือ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด มีพัฒนาการด้านโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยที่สมบูรณ์ ตัวละครพระร่วง พัฒนาจากมุขปาฐะให้มีนิสัยหลากหลายขึ้น กล่าวหาญ รักษาดี กตัญญู รับผิดชอบการตัดสินใจของตน ชอบผู้มีปัญญา ชี้อวด ชอบการละเล่นว้าว และเจ้าชู้ พระร่วงในพระราชนิพนธ์ ร.6 เสนอภาพพจน์ กล้าหาญ รับผิดชอบ อ่อนโยนมีเมตตา ด้านอัตลักษณ์ พบว่า รูปลักษณ์ภายนอก สัมพันธ์กับชาติกำเนิด และชื่อที่แสดงความรู้โรจน์ และความสำเร็จ ส่วนสภาพจิตใจภายในของพระร่วง เป็นผู้รักประชาชน มีเมตตา ศรัทธาพุทธศาสนา มีปัญญาปฏิภาณไหวพริบ และมี วาจาสิทธิ์ สะท้อนภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยและวีรบุรุษของชาติ ผลการศึกษาคล้ายคลึงกับบทความในหนังสือวิพากษ์วรรณกรรม ของบาหยัน อิมสำราญ (2548) ที่พบว่า มีการนำเสนอ ความหมายวีรบุรุษสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 3 ลักษณะ คือ วีรบุรุษราชสำนัก วีรบุรุษชาตินิยม

และวีรบุรุษราชาชาตินิยม โดยมีกลวิธีในการนำเสนอภาพลักษณ์ต่างกันตามอุดมการณ์ของผู้เขียนวรรณกรรม

4) กลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวีรบุรุษในวัฒนธรรมไทยกับต่างชาติ มีจำนวน 3 เรื่อง

ตาราง 13 แสดงกลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวีรบุรุษในวัฒนธรรมไทยกับต่างชาติ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2552	วรรณคดีวีรบุรุษไทยและลาว	ชูศักดิ์ ศุภกรนันท์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.
2	2556	บทบาททางการเมืองของพระร่วงในฐานะวีรบุรุษในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทย มอญ และเขมร	นรินทร์ นำเจริญ และมนฤทัย ไชยวิเศษ,	บทความ วิชาการ
3	2557	การเชิดชูวีรกษัตริย์: การเมืองชาตินิยมกับการดำรงอยู่ของรัฐสังคมนิยมลาวในยุคโลกาภิวัตน์	อนินทร์ พุฒิชิต	วิทยานิพนธ์ ปร.ด.

ข้อมูลจากตาราง 13 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวีรบุรุษในวัฒนธรรมไทยกับต่างชาติ 3 เรื่อง คือ บทความของ นรินทร์ นำเจริญ และมนฤทัย ไชยวิเศษ (2556) พบว่า บทบาทของพระร่วงมีความแตกต่างกันไป พื้นที่ความหมายเกี่ยวกับวีรบุรุษของคนแต่ละกลุ่ม มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ภาพลักษณ์ของพระร่วงแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชน ภาพลักษณ์ที่หลากหลายทำให้ทราบว่า เรื่องเล่ามีความเกี่ยวพันกับวาทกรรมทางการเมือง ที่ผู้นำสร้างเรื่องเล่าเพื่อจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาการปกครอง วิทยานิพนธ์ของ อนินทร์ พุฒิชิต (2557) พบว่า ลาวมีการสร้างวีรบุรุษในฐานะวีรกษัตริย์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของชาติโดยรัฐบาลสังคมนิยม ย้อนแย้งกับการปกครอง การกลับมาเรื่องพื้นเชิดชูวีรกษัตริย์เกิดจากปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ชุมชนปฏิบัติประเทศเป็นเชิดชูกษัตริย์ในระบอบศักดินา การเลือกและให้ความหมายวีรกษัตริย์ย้อนแย้งกับการปกครองแสดงว่ารัฐชาติลาวสร้างความเป็นชาติและขับเคลื่อนอุดมการณ์เพื่อดำรงอำนาจรัฐ โดยเอาสัญลักษณ์ของระบอบกษัตริย์มาปรุงแต่งความหมายใหม่ วิทยานิพนธ์ของ ชูศักดิ์ ศุภกรนันท์ (2552) พบว่า วรรณคดีวีรบุรุษไทยและลาวมีการใช้ฉันทลักษณ์ที่ต่างกันแต่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นในแบบของตน

มีเนื้อหาคล้ายกันที่เน้นยกย่อง เชิดชู สดุดี สรรเสริญวีรบุรุษ ลิลิตตะเลงพ่ายเสนอภาพพระนเรศวรในฐานะวีรมหาราช ไม่นับบทบาทความรักระหว่างเพศ แต่เน้นความเมตตาทหารและเหล่าบริวาร ท้าวฮุ่งหรือเจือง เน้นภาพความรักระหว่างเพศด้วย แม้มีเนื้อหาเกี่ยวกับยุทธหัตถีเหมือนกัน แต่ลิลิตตะเลงพ่าย เน้นนำเสนอภาพการรบเฉพาะการชนช้างสองเชือกหลัก ส่วนเรื่องท้าวฮุ่งขุนเจือง นำเสนอการรบในภาพกว้างเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ทั้งกองทัพ

5) กลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในเชิงคติชนและสหวิทยาการ มีจำนวน 5 เรื่อง

ตาราง 14 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในเชิงคติชนและสหวิทยาการ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
1	2556	การประดิษฐ์สร้างวีรบุรุษ: ภาพลักษณ์ เจ้าชายที่ปนครในวัฒนธรรมอินโดนีเซีย	อุมาพร พิชัยรักษ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
2	2557	การดำรงอยู่ของเรื่องเล่าวีรบุรุษหนาน ทิพย์ช้างในจังหวัดลำปาง	ธิดารัตน์ ผมงาม	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
3	2557	ตำนานความเชื่อและพิธีกรรมของ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชของไต: กรณีศึกษาชุมชนไปอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	อรรรรณ วิชัย	วิทยานิพนธ์ ร.ม.
4	2558	พระยาพิชัยดาบหัก: วีรบุรุษในประวัติ ศาสตร์กับการศึกษาด้วยมุมมองทาง คติชนวิทยา	สุภัคกาญจน์ จิवालักษณ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.
5	2562	คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในสังคมไทย: บทบาทและการดำรงอยู่	มณรรดา ศิลปะบรรเลง, ภารดี มหาขันธ และเยาวลักษณ์ แสงจันทร์	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 14 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในเชิงคติชนและสหวิทยาการ จำนวน 5 รายการ ดังนี้ วิทยานิพนธ์ของ อุมาพร พิชัยรักษ์ (2556) พบว่า

การสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าชายที่ปนคร ใช้ชุดกระบวนการทางวัฒนธรรมผ่านแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หนังสือประวัติศาสตร์ชาติ งานเขียนประเภทชีวประวัติ นวนิยาย อนุสาวรีย์ และพิพิธภัณฑ์เพื่อให้เกิดสำนึกร่วมความเป็นชาติผ่านความกล้าหาญและการต่อสู้ ด้านอิทธิพลทางการเมืองในการสร้างวีรบุรุษแห่งชาติ พบว่า มีการสร้างความทรงจำผ่านอนุสาวรีย์ และพิพิธภัณฑ์ทำให้ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแห่งชาติถูกแทนที่ด้วยความเป็นวีรบุรุษนักรบตามแนวคิดทางการเมืองที่เน้นบทบาทของทหารและกองทัพ การที่อินโดนีเซียมีพื้นฐานที่อ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ส่งผลให้เรื่องเล่าของวีรบุรุษยังคงมีการสร้างเพิ่มเรื่อย ๆ ในฐานะที่วีรบุรุษเป็นตัวแทนทางการเมืองและเป็นตัวแทนความเป็นชาติที่มีบทบาทสร้างศูนย์รวมใจของคนในชาติให้มีสำนึกร่วมเกี่ยวกับความเป็นชาติ ส่วนวิทยานิพนธ์ของ อิศารัตน์ ผมงาม (2557) พบว่า นวนิยายพิชัยขำเป็นบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่ปกป้องบ้านเมืองจากการยึดครองของศัตรู เอกสารโบราณกล่าวถึงเพียงบางส่วน ต่อมานักวิชาการได้เพิ่มเติมเรื่องเล่าให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อเผยแพร่งานวิชาการ วรณกรมมุขปาฐะมีการเพิ่มเติมเนื้อหาให้ละเอียดมากขึ้น โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับท้องถิ่น และมีความหมายกับชาวลำปางในฐานะวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ ทั้งเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดสำเร็จได้ ประเพณีของชาวลำปางยังปรากฏเรื่องเล่าวีรบุรุษพิชัยขำในงานบวงสรวงพ่อเจ้าพิชัยขำและอื่น ๆ ทำให้เรื่องเล่ายังคงอยู่และคงสืบทอดต่อไป สอดคล้องกับบทความของ อรวรรณ วิชัย (2557) พบว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชอยู่ในฐานะวีรบุรุษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างขึ้นผ่านตำนาน เรื่องราวความเชื่อของชาวไทยใหญ่เมืองแหง ผลของตำนานทำให้พื้นที่บริเวณเวียงแหงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการเชื่อมโยงเรื่องเล่าเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ มีพิธีกรรมเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวร ทั้งระดับปัจเจกชน ชุมชน และรัฐ มีการบวงสรวงสำคัญประจำปี วาทกรรมนี้ไม่เพียงส่งเสริมประวัติชุมชนใด ยังส่งผลให้สมเด็จพระนเรศวรกลายเป็นวีรบุรุษในสังคมด้วย ส่วนวิทยานิพนธ์ของ สุภัคกาญจน์ จิวาลักษณ์ (2558) พบว่า พระยาพิชัยดาบหักเป็นขุนศึกคู่พระทัยพระเจ้าตาก มีลักษณะเด่นด้านการเป็นแม่ทัพที่เชี่ยวชาญการต่อสู้ มีฝีมือการต่อสู้ที่เหนือกว่าผู้อื่น มีดาบคู่เป็นอาวุธคู่กาย และมีวีรกรรม มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน เป็นวีรบุรุษของรัชชาติที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ มีการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อยกย่องบูชา สร้างวัดถมุงคล พิพิธภัณฑ์ บทเพลงมีสายดาบและสายมวยทางพระยาพิชัยดาบหักสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน มีความเชื่อว่าดวงวิญญาณของท่านสถิตที่ศาลหลายแห่ง และเชื่อว่าเป็นเทพบริวารของพระนารายณ์ตามคติพราหมณ์ ส่วนคติพุทธเชื่อว่าวิญญาณท่านสถิตที่สวรรค์ชั้นจตุมหาราชิกา และบทความของ มณรรดา ศิลปะบรรเลง, ภารดี มหาขันธ์ และเยาวลักษณ์ แสงจันทร์ (2562) พบว่า พระร่วงเป็นวีรบุรุษทางประวัติศาสตร์ ที่มีการรับรู้จดจำมากที่สุดพระองค์หนึ่ง มีบทบาทเป็นบรรพบุรุษของ

ท้องถิ่นผ่านตำนานบุคคล ตำนานเมือง มีบทบาทด้านการเมืองผ่านการแสดงความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐล้านนา กับสุโขทัย มีการแสดงภาพผู้นำทางการเมืองปกครองของท้องถิ่น บทบาททางจริยธรรมผ่านวรรณกรรมศาสนา สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดงานศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ การดำรงอยู่ของเรื่องพระร่วงพบว่า สืบทอดผ่านตำนานเรื่องเล่า การย้ำโน้ตค้นความเป็นวีรบุรุษ ชื่อบ้านนามเมือง นำตำนานสร้างตัวตนเชื่อมกับประวัติศาสตร์ การเป็นที่พึ่งทางใจ ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์อื่น ๆ

3.1.4 กลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในสื่อชนิดอื่น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่ศึกษาความเป็นวีรบุรุษในสื่ออื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ การ์ตูน จำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

ตาราง 15 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในสื่อชนิดอื่น

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2551	การสร้างความหมายใหม่ของ “วีรบุรุษและยอดวีรบุรุษ” ในภาพยนตร์ไทย	ณัฐ สุขสมัย	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
2	2556	การ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่และความเป็นวีรบุรุษในวัฒนธรรมอเมริกัน	ภาวิน มาลัยวงศ์	บทความ
3	2556	การอภิปรายความการสื่อสารทางการเมืองจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	องอาจ สิงห์ลำพอง	บทความวิจัย

ข้อมูลจากตาราง 15 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นวีรบุรุษในสื่อชนิดอื่น 3 รายการ ดังนี้ บทความวิจัยของ องอาจ สิงห์ลำพอง (2556) พบว่า ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สร้างให้พระนเรศวรเป็นวีรมหาราช 2 ประการ คือ 1) ด้านลักษณะมหาบุรุษ เน้นการแสดงความกล้าหาญ การเป็นนักปกครองสมัยใหม่ที่เด็ดขาด ตัดสินพระทัยฉับไว อุทิศการณชาตินิยมที่เน้นภาพลักษณ์การเป็นผู้สร้างรัฐชาติและศูนย์รวมใจประชาชน 2) ด้านพระบุญญาบารมี ทรงบำเพ็ญทศบารมีจนพระบารมีเทียบเท่าจักรพรรดิราช มีทศพิธราชธรรมจนบ้านเมืองเจริญก้าวหน้า ร่มเย็นเป็นสุข ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและสร้างความสุขให้ประชาชน ส่วนการศึกษาของ ณัฐ สุขสมัย (2551) พบว่า มีการสร้างความหมายใหม่ของวีรบุรุษและยอดวีรบุรุษในภาพยนตร์ไทย 4 ด้านคือ การสืบทอด การตัดทอน

การเพิ่มเติม และการเปลี่ยนแปลงการเล่าเรื่องอันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านวิธีการเล่าเรื่อง ผู้สร้าง และบริบททางสังคม พบคุณลักษณะเฉพาะทั้งด้านดีและด้านเสียที่สร้างความหลากหลายให้ตัวละคร ทั้งยังแต่งเติมด้วยคุณลักษณะภายนอกที่ได้รับอิทธิพลจากสื่ออื่นในขณะนั้น ทำให้วีรบุรุษและยอดวีรบุรุษในปัจจุบันมีความเป็นมนุษย์มากกว่ายุคอดีต ส่วนบทความของ ภาวีน มาลัยวงศ์ (2556) พบว่า ฮีโร่อเมริกันกับวีรบุรุษกรีกมีความแตกต่างกันที่ วีรบุรุษกรีกมักผ่านบททดสอบเพื่อเอาชนะจิตใจฝ่ายต่ำของตัวเองแล้วช่วยเหลือผู้คนโดยเปิดเผยตัวตนแล้วจึงได้รับการยกย่อง ส่วนฮีโร่เมริกาดึงดูดกับอำนาจมีตนแทบเอาตัวไม่รอดต่อมาเกิดจุดหักเหจนเอาชนะได้ แต่ต้องหลบซ่อนปิดบังตัวตน ฮีโร่มักใส่หน้ากากเนื่องจากต้องอยู่ในโลกของความจริงที่เป็นคู่ขนาน โดยเปลี่ยนผ่านจากโลกหนึ่งไปยังอีกโลกหนึ่งที่กฎหมายไม่สามารถต่อสู้กับความยุติธรรมของสังคมได้ แต่ตัวละครสามารถเรียกร้องส่วนที่ขาดหายไปได้

3.1.5 กลุ่มที่ประยุกต์ใช้แนวคิดวีรบุรุษกับศาสตร์อื่น ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องต้นแบบวีรบุรุษมาประยุกต์ใช้เพื่อการสื่อสารการตลาด จำนวน 1 เรื่อง

ตาราง 16 แสดงกลุ่มที่ประยุกต์ใช้แนวคิดวีรบุรุษกับศาสตร์อื่น

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2553	การพัฒนาแนวคิดและมาตรวัดต้นแบบตราสินค้าวีรบุรุษในเชิงการสื่อสารการตลาด	อริชัย อรรถอุดม และสรารุช อนันตชาติ	บทความวิชาการ

ข้อมูลจากตาราง 16 แสดงเอกสารกลุ่มที่ประยุกต์ใช้แนวคิดวีรบุรุษกับศาสตร์อื่น 1 รายการ คือ บทความวิชาการของ อริชัย อรรถอุดม และสรารุช อนันตชาติ (2553) ใช้แนวคิดเรื่องวีรบุรุษสร้างเอกลักษณ์ตราสินค้า โดยสร้างองค์ความรู้แนวคิดต้นแบบตราสินค้าที่เข้ากับกรอบแนวคิดวัฒนธรรมไทยผ่านเรื่องเล่า นิทาน ประเพณีเพื่อทดสอบความเป็นสากลของมาตรวัด พบว่าต้นแบบตราสินค้าวีรบุรุษมีภาพลักษณ์ 6 ลักษณะคือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกล้าหาญ มีประสิทธิภาพ มีความกล้าหาญ มีคุณธรรม ความอ่อนโยน และมีจิตใจแข็งแกร่งไม่เกรงกลัวอุปสรรค ตราสินค้านี้มักบอกเล่าเรื่องเหล่านี้แต่วีรบุรุษแบบไทยส่วนมากเน้นชาติกำเนิดที่สูงส่งอาจเป็นเทพ กษัตริย์ พระโพธิสัตว์ที่มีบุญบารมี การมีคุณธรรมและเก่งกาจเหนือผู้อื่น หากเป็นปัจจุบันก็สะท้อนผ่านสถานะทางสังคมและทางเศรษฐกิจ มีหน้าตาหล่อเหลา อ่อนโยน สามารถนำบุคลิกภาพของต้นแบบใช้สร้างตราสินค้าได้

3.1.6 กลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน ผู้วิจัยพบการศึกษาวិทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน 2 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 17 แสดงกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2549	เจงกิสข่านกับการสร้างโลกสมัยใหม่: ยุคทองของมองโกล” ของแจ๊ค เวเทอร์ฟอร์ด	เนียนศิริ ขำหรั่ง	สารนิพนธ์ ศศ.ม.
2	(ค.ศ. 2018)	The literary Reconstruction and the culture memory: The analysis of the figure Genghis Khan in historical novel The Nine Dreams of Genghis Khan	Wu, Zhongyi	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

ข้อมูลจากตาราง 17 เอกสารกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน จำนวน 2 เรื่อง คือ สารนิพนธ์ของ เนียนศิริ ขำหรั่ง (2549) ให้ความรู้ด้านการแปลที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาสี่ลา และข้อมูลที่เกิดผลกระทบต่อผู้อ่านด้วยกลวิธีการแปลที่เหมาะสม เนื้อหาจากตัวบทที่แปลเป็นงานนิพนธ์ของศาสตราจารย์แจ๊ค เวเทอร์ฟอร์ด ที่ได้รับการยอมรับด้านการศึกษาพระราชประวัติของเจงกิสข่านและมองโกลศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการลงพื้นที่สำรวจ และนำเอกสารชั้นต้นจากมองโกลและจีนมาศึกษาตีความร่วมด้วย เจงกิสข่านมีส่วนสร้างรากฐานให้โลกยุคเก่าเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกยุคใหม่ ส่วนวิทยานิพนธ์ปริญญาโท Wu, Zhongyi (2018) อู๋จงอี้ กล่าวว่า เรื่อง The Nine Dreams of Genghis Khan ของ Galsan Tschinag นักเขียนชาวมองโกลโพ้นทะเลในเยอรมัน เสนอภาพลักษณ์ใหม่ของเจงกิสข่าน โดยประกอบสร้างนวนิยายจากประวัติศาสตร์ ความทรงจำและโลกแห่งความฝันของตัวละคร ช่วยสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านให้ต่างจากเดิม โดยดำเนินเรื่องผ่านภาพความฝันของเจงกิสข่าน เปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์หลังจากการตกม้าบาดเจ็บสาหัสจนสูญเสียการควบคุมตัวใกล้สิ้นพระชนม์ การดำเนินเรื่องย้อนกลับไถ่มาผ่านความฝัน 9 เหตุการณ์ ด้านภาพลักษณ์ พบว่า มีการสร้างภาพลักษณ์วีรบุรุษของชาวมองโกล การเป็นศูนย์กลางของชาวมองโกล ภาพผู้ปกครองโลก มีการสะท้อนให้เห็นความผิดพลาดในอดีตจากการฆ่าฟันชายต่างมารดา การปล่อยให้อภรรยาถูกลักพาตัวเพราะความขลาด เป็นต้น การตีความใหม่เรื่องความฝัน 9 ข้อในนวนิยายสะท้อนให้เห็นถึงอดีต และความคาดหวัง

ในอนาคต ภาพลักษณ์ในนวนิยายต่างจากภาพเดิม และยังแสดงสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ การสะท้อนภาพอดีตและอนาคตของชาวมองโกล นวนิยายจึงเป็นสื่อกลางของความทรงจำร่วมที่เชื่อมผู้อ่านในปัจจุบันกับบุคคลในตำนาน ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยไทยที่เกี่ยวกับเจงกิสข่าน มีเพียงเรื่อง “เจงกิสข่านกับการสร้างโลกสมัยใหม่: ยุคทองของมองโกล” ของ แจ็ค เวเทอร์ฟอร์ด เท่านั้น และยังไม่มีผู้ใดศึกษาด้านวีรบุรุษ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเป็นวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยต่อไป

3.2 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์ ภาพแทน และภาพตัวแทน 24 เรื่อง แบ่งเป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มเอกสารที่ศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในเรื่องเล่าหลายประเภท กลุ่มเอกสารที่เสนอภาพลักษณ์ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์ กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในสื่อประเภทอื่น ๆ ดังนี้

3.2.1 กลุ่มเอกสารที่ศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยศึกษางานวิชาการที่ศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครด้วยวิธีการศึกษานวนิยาย เพื่อพิจารณาภาพลักษณ์และการประกอบสร้างภาพลักษณ์ 3 ฉบับ ดังนี้

ตาราง 18 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2550	กลวิธีสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ	อรจิรา อัครชัยไพบูลย์	ปริญญา นิพนธ์.กศ.ม.
2	2551	“สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา	สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ	วิทยานิพนธ์ อ.ด.
3	2559	การศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศ	พัชรารัตน์ จินนิกร	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

ข้อมูลจากตาราง 18 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครในนวนิยาย และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ 3 รายการ ดังนี้ การศึกษาของ พัทธราวลี จินนิกร (2559) พบว่า ภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ภาพลักษณ์เชิงบวก มี 3 ด้าน คือ ด้านรูปร่างที่งดงาม ด้านความมีคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ต่อความรัก มีความกตัญญูกตเวที มีความเมตตา และด้านวุฒิภาวะ เช่น เป็นผู้มีความสติปัญญาความสามารถ มีเหตุผล มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้กาลเทศะและหน้าที่ รักนวลสงวนตัว และ 2) ภาพลักษณ์เชิงลบ มี 2 ด้าน คือ ด้านการขาดคุณธรรม เช่น ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อสามี มักใหญ่ใฝ่สูง อาฆาตพยาบาท และด้านการขาดวุฒิภาวะ เช่น ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่สำรวม ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของตัวละครหญิง มี 2 กลวิธี คือ การนำเสนอตัวละครด้วยการบรรยายลักษณะของตัวละครทางตรง และการบรรยายทางอ้อม มีภาพพจน์ 5 ประเภท ได้แก่ อุปมา นามนัย อติพจน์ อุปลักษณ์และการอ้างถึง และมีการใช้สัญลักษณ์ ยาชอบเลือกใช้กลวิธีการบรรยายลักษณะของตัวละครทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์มากที่สุด ส่วนวิทยานิพนธ์ ของ อรจิรา อัจฉริยไพบูลย์ (2550) พบว่า ยาชอบ มีกลวิธีสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ 2 กลวิธี คือ กลวิธีการสื่อความโดยตรง และกลวิธีการสื่อความโดยการเสนอแนะ ยาชอบเลือกใช้การสร้างภาพลักษณ์ตัวละครตามความเหมาะสมกับประเภทตัวละคร กลวิธีการสื่อความหมายโดยการเสนอแนะเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของตัวละครที่ต้องการนำเสนอ ส่วนตัวละครประกอบซึ่งเป็นตัวละครชายที่มีบทบาทเสริมให้ตัวละครสำคัญมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น มีจำนวน 14 ตัว ยาชอบเลือกสร้างภาพลักษณ์ตัวละครที่แตกต่างกันตามสถานภาพและบทบาทตัวละคร โดยใช้กลวิธีสื่อความโดยตรง และกลวิธีสื่อความโดยการเสนอแนะ ส่วนดุชนิพนธ์ของ สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551) พบว่า สุภาพบุรุษในความหมายของรัชกาลที่ 6 และศรีบูรพา แตกต่างกันเนื่องจากการประกอบสร้างบทบาทที่ต่างกันตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละสมัย ที่มีวิวัฒนาการมาจากความเป็นสุภาพบุรุษแบบวิคตอเรียน ที่แสดงความเป็นชายของชนชั้นสูง คือ มีกำเนิดดี สุภาพ เสียสละ กล้าหาญ ให้เกียรติสตรี ควบคุมอารมณ์ของตนได้ มีความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น หรือเสียสละต่อชาติบ้านเมือง ส่วนความเป็นสุภาพบุรุษของศรีบูรพาเกิดจากการกระทำของบุคคลเป็นหลัก โดยต้องมีความเสียสละ กล้าหาญ ยุติธรรม เคารพเกียรติและศักดิ์ศรีของประชาชน โดยคำนึงถึงประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

3.2.2 กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาภาพแทนของตัวละครสำคัญผ่านศาสตร์แห่งเรื่องเล่า จำนวน 5 รายการ

ตาราง 19 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในนวนิยาย
และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
1	2552	ภาพตัวแทนของพระสุริโยทัยในวรรณกรรม ไทย	กษริน วงศ์กิตติขวลิต	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
2	2554	สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรม เฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิง ประวัติศาสตร์ไทย: เรื่องเล่าและภาพแทน	วรุณญา อัจฉริยบดี	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
3	2554	การนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ ของ พระนาง ซุสึไทเฮาในนวนิยายเอ็มเพรส ออร์คิด และ เดอะลัสท์เอ็มเพรส	วรพล ผสมทรัพย์	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
4	2555	ภาพตัวแทนคนจีนพลัดถิ่นในนวนิยายชีวิต ชาวจีนโพ้นทะเลในสังคมไทย	ลลิตา บุญยรัตน์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
5	2555	สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย	ปฐมพงษ์ สุขเล็ก.	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

ข้อมูลจากตาราง 19 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ 5 รายการ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของ กษริน วงศ์กิตติขวลิต (2552) พบว่า ภาพตัวแทนสมเด็จพระสุริโยทัยถูกประกอบสร้างและนำเสนอผ่านวิธีการเล่าเรื่อง ภาพตัวแทนมีหลากหลายมิติ จากการตีความและการให้ความหมายที่ต่างกันไปตามบริบทสังคมและจุดประสงค์การเล่าเรื่อง ภาพแทนพระสุริโยทัยมี 2 กลุ่ม คือ ภาพแทนยอดภรรยา เช่น การเป็นนางแก้วคู่บารมีของกษัตริย์ ภาพภรรยาแบบข้างเท่าหลังตามคติไทย ภาพภรรยาที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของสามี และภรรยาผู้เป็นมารดาที่ดี ส่วนภาพวีรสตรี ประกอบด้วย ภาพวีรกษัตริย์ผู้เป็นนักรบ วีรกษัตริย์ที่เปี่ยมด้วยสติปัญญา วีรกษัตริย์ผู้ยึดมั่นในพันธกิจของชาติชาติ วีรสตรีผู้ครองใจปวงชน วีรสตรีผู้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นแบบอย่างของพลเมืองผู้กล้าหาญและเสียสละ สิ่งที่ทำให้ภาพแทนมีความแตกต่างกันเกิดจากกลวิธีการประพันธ์ แก่นเรื่อง ที่ต้องการนำเสนอมีความแตกต่างกัน และแก่นที่ต่างกันส่งผลถึงการไข่มุมมองการเล่าต่างกันด้วย แนวคิดที่สัมพันธ์กับการสร้างภาพแทนคือแนวคิดเรื่องวีรบุรุษและวีรสตรี แนวคิดการมีสำนึกรักชาติ การเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ และแนวคิดลักษณะสตรีที่พึงประสงค์

ของสังคม ส่วนวิทยานิพนธ์ของ วรุณญา อัจฉริยบดี (2554) พบว่า เรื่องเล่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย มี 3 ลักษณะ คือ กล่าวถึงการยกย่องเชิดชูพระเกียรติยศ เรื่องที่แสดงการวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูล และเรื่องที่เสนอความจริงที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อการเล่าคือจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์และประเภทของงานประพันธ์ ภาพแทนของพระเจ้าตากสินมหาราชมีความขัดแย้งกัน 2 ลักษณะ คือ ภาพการเป็นวีรบุรุษผู้สามารถกอบกู้เอกราชไทย และภาพของกษัตริย์ผู้ประสบความสำเร็จล้มเหลว สิ่งส่งผลกระทบต่อการเล่าเรื่อง คือ แนวคิดเรื่องชาติไทย แนวคิดเรื่องกษัตริย์ แนวคิดเรื่องวีรบุรุษ ส่งผลต่อการประกอบสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์กระแสหลักของไทย ส่วนวิทยานิพนธ์วรรณคดีเปรียบเทียบของ วรพล ผสมทรัพย์ (2554) พบว่า ภาพลักษณ์ของชูสีไทเฮาในนวนิยายเอ็มเพรส ออร์คิด และเดอะลาสท์เอ็มเพรส เปลี่ยนไปจากเดิมที่มักมองด้วยอคติทางเพศ อันเนื่องมาจากแนวคิดยกย่องเพศชายเป็นใหญ่ ภาพที่ปรากฏจึงมักเป็นภาพลักษณ์ด้านลบ เช่น การใช้เสน่ห์หลอกลวงเพื่อชิงอำนาจจากชายด้วยมารยาหญิง เป็นอิสตรีผู้กระหายอำนาจ เป็นราชินีผู้กระหายเลือด อันฉินหมิน เสนอภาพลักษณ์ใหม่ที่ต่างไปจากเดิม ผ่านนวนิยายทั้งสองเรื่อง โดยใช้ข้อมูลจากประวัติศาสตร์ผสมผสานกับจินตนาการ มี 5 ประเด็น โดยเป็นภาพด้านบวก ที่ได้กลับแนวความคิดเดิม คือ ภาพลักษณ์ลูกสาวที่มีความกตัญญูต่อบุพการี ภาพลักษณ์ภรรยาที่รักและเข้าใจสามี ภาพของแม่ของแผ่นดินที่อุทิศตนเพื่อประชาชนและประเทศชาติ ภาพลักษณ์เหยื่อของข้าวย้าวฉาน งานวิจัยของ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก (2555) พบว่า มีวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าและความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมี 3 ลักษณะ คือ 1) การสร้างเรื่องเล่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยใช้การคัดลอกเรียบเรียงใหม่ ปรับแต่งข้อมูลบางอย่าง และการตีความใหม่ 2) การสร้างเรื่องเล่าจากตำนานหรือคำบอกเล่าท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น การสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์หรือการปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ 3) การสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เลย ตัวเอกสารที่ถูกนำมาใช้ในการประกอบสร้างมากที่สุด คือ พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา กลวิธีการประกอบสร้างความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มี 3 ลักษณะ คือ 1) การใช้ความหมายดั้งเดิมจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ 2) การสร้างความหมายใหม่ เน้นให้พระองค์กลายเป็นกษัตริย์ที่มาจากสามัญชน และเป็นวีรกษัตริย์ที่เป็นมหาราช 3) การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่ มีเนื้อหาเชื่อมต่อระหว่างสองแผ่นดิน คือ ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ แล้วมักแสดงเรื่องราวความผูกพันระหว่างพระเจ้าตากกับรัชกาลที่ 1 ด้านวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าพบว่า มักเลือกใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นวรรณกรรม โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ชีวิตตลอดพระชนม์ชีพ ส่วนวิทยานิพนธ์ของ ลลิตา บุญยรัตน์

2115076504

UP 1Thesis 60113966 dissertation / rev: 26102564 07:59:19 / seq: 39

(2555) พบว่า ภาพตัวแทนของชาวจีนโพ้นทะเล มี 3 ด้าน คือ ภาพตัวแทนคนจีนพลัดถิ่นในยุคสงครามเย็น เรื่องจดหมายจากเมืองไทยแสดงสภาพตัวแทนคนสองสัญชาติ ที่ต้องปรับตัวกิจกรรมตามเวลาและสถานที่ มักมองสังคมไทยด้านลบ ต่อสู้ชีวิตจนร่ำรวย อยากให้ลูกอยู่ในกรอบ ลูกชายที่ทำตามล้มเหลว ส่วนลูกสาวที่ดีอีกรุ่นไม่ทำตามกลับประสบความสำเร็จ แล้วได้ดูแลพ่อแม่ยามชรา ภาพตัวแทนคนจีนพลัดถิ่นที่อยู่ในระบบการศึกษาของไทย แสดงภาพคนจีนรักแผ่นดินไทย คนไทย และพระมหากษัตริย์ผ่านตัวละครหยก กังเป็นคนจีนที่ไม่ร่ำรวย แต่สอนหยกให้รู้จักการใช้ชีวิต มุ่งหาความรู้ คิดบวก และกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน ภาพตัวแทนคนจีนพลัดถิ่นที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เรื่องลอลลายมังกรมีภาพตัวแทนที่โดดเด่นคือ การให้คตินิยมในการค้าขายที่มีคุณธรรม จนประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ

3.2.3 กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในเรื่องเล่าหลายประเภท

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยและบทความที่ศึกษาภาพลักษณ์ ภาพตัวแทน และภาพแทนโดยใช้วิธีการศึกษาผ่านศาสตร์แห่งเรื่องเล่าที่มีการนำเอาข้อมูลจากสื่อต่างชนิดกันมาร่วมศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครและกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ จำนวน 4 ฉบับ คือ

ตาราง 20 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในเรื่องเล่าหลายประเภท

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2551	เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์	मारศรี สอทิพย์	วิทยานิพนธ์ อ.ด.
2	2554	ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย	วันชนะ ทองคำเภา	หนังสือ
3	2555	การสร้างเรื่องเล่าและตัวละคร “ซูลีไทเฮา” ในวรรณกรรม ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์	พิมพ์ลดา ดีมาก	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
4	2556	กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครสมเด็จพระสุริโยทัยในบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์ไทย	พิชชาพร วิธีเจริญ	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.

ข้อมูลจากตาราง 20 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในเรื่องเล่าหลายประเภท มีจำนวน 4 รายการ ดังนี้ คุณสมบัติของ มารศรี สอทิพย์ (2551) พบว่า ภาพลักษณ์หลักของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นผู้มีบุญบารมี มีเมตตา ส่วนภาพลักษณ์เสริมจะแตกต่างกันไปตามช่วงสมัย และบริบททางสังคมช่วงนั้น เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์นำเสนอภาพลักษณ์ผู้มีบุญบารมี มีเมตตา ร้อยกรองเน้นภาพลักษณ์ของผู้ปราบยุคเข็ญ ผู้ทรงธรรม ผู้สร้างบ้านแปลงเมืองและทำให้ชาติยิ่งใหญ่เหนือชาติอื่น ๆ เรื่องเล่าประเภทความเรียงเน้นภาพวีรบุรุษผู้ปราบยุคเข็ญ เรื่องเล่าเกี่ยวกับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เสนอภาพผู้เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวม เรื่องเล่าประเภทหนังสือการ์ตูนแสดงภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้กล้าหาญมีความเสียสละ เรื่องเล่าประเภทละครนำเสนอภาพ ความรักชาติสามัคคี เรื่องเล่าเกี่ยวกับภาพยนตร์จะประสานภาพลักษณ์ของพงศาวดารและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ส่วนการประกอบภาพลักษณ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมการเมือง การชำระพงศาวดารจะนำเสนอภาพลักษณ์เป็นพระมหากษัตริย์ในอุดมคติ มีภาพลักษณ์ที่ขัดแย้งกับบริบทการเมืองในสมัยนั้น ด้วยการเสนอภาพลักษณ์ของผู้สร้างความสามัคคีของคนในชาติ บริบททางสังคมวัฒนธรรมคติความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ มีการเสนอภาพพระองค์ทางศาสนา เช่น เป็นผู้มีบุญญาธิการ มีบารมี และทรงธรรม มีความสอดคล้องกับภาพความเป็นวีรบุรุษและมหาบุรุษ และวีรบุรุษแบบมนุษย์ปुरुช ส่วนงานนิพนธ์ของ วันชนะ ทองคำภา (2554) พบว่า ภาพตัวแทนสมเด็จพระมหาธรรมราชาแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย มีมิติทางวรรณกรรมที่แตกต่างจากการเลือกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทำให้ภาพของพระมหาธรรมราชามีความหลากหลาย ทั้งผู้ปราบยุคเข็ญ ผู้ทำให้เสียเมือง เป็นพระราชบิดาของพระนเรศวรที่เป็นวีรกษัตริย์ไทยในยุคต่อมา และการมีชีวิตที่ผันแปรตลอดพระชนม์ชีพทำให้สร้างเป็นวรรณกรรมที่สื่อสารถึงความคิดเชิงอุดมคติได้อย่างหลากหลาย ด้านกลวิธีการเล่าเรื่องผู้ศึกษาได้มองผ่านศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narratology) เพื่อศึกษาการสร้างโครงเรื่อง แก่นเรื่อง กลวิธีการสร้างตัวละคร มุมมองการเล่าและพื้นที่ในการเล่า พบว่า ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมมีความแตกต่างกันโดยในสถานภาพขุนพิเรนทรเทพ จะปรากฏภาพของผู้ปราบยุคเข็ญ คนหนุ่มที่เด็ดขาดใจร้อน เชื่อพระวงศ์ผู้มีบารมีมาก ขุนศึกที่มีสติปัญญาและความสามารถ ขุนศึกผู้จงรักภักดี นอกจากนี้ยังมีภาพนักรบนำกรบด้วย ขณะเป็นพระมหาธรรมราชาจะเห็นภาพของผู้ต่อสู้เพื่อชาติ โดยทำหน้าที่เป็นยอดเสนาธิการและเป็นยอดนักรบ เป็นผู้เผด็จชาติตนคือทำให้อยุธยาแพ้ศึกหงสาวดี ภาพของผู้พ่ายแพ้ ภาพตัวแทนในขณะที่มีสถานภาพเป็น สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช เช่น ภาพพ่อที่ชาญฉลาด วีรบุรุษผู้ปิดทองหลังพระ พ่อผู้พ่ายแพ้ และวีรกษัตริย์ ภาพตัวแทนของสมเด็จพระ

พระมหาธรรมราชา ในมิติทางการเมืองและสังคม มักปรากฏในกรอบชาตินิยมในสื่อที่แตกต่างกัน โดยเสนอภาพของพระมหาธรรมราชาเป็นผู้แปรพระพักตร์ ผู้จงรักภักดี ยังมีส่วนที่น่าสนใจ ก็คือ อเกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เรื่องวีรบุรุษที่ทำให้ทรงกลายเป็นวีรบุรุษแบบวีระมหาราช ที่กษัตริย์มีความสามารถในการรบ และภาพของวีรบุรุษที่เป็นมนุษย์ปุถุชน คือวีรบุรุษที่มี สติปัญญากำลังความสามารถในการรบด้วย ส่วนวิทยานิพนธ์ของ พิมพัสดา ดีมาก (2555) พบว่า การสร้างเรื่องเล่าและตัวละครซูลีไทเฮาประเภทภาพยนตร์และละครโทรทัศน์เน้นการเล่าโดยใช้ ข้อเท็จจริง มักมีภาพด้านลบเนื่องจากแปลงจากพงศาวดารจีนโบราณ ส่วนวรรณกรรมและ ภาพยนตร์ละครโทรทัศน์มีการดัดแปลงผสมผสานข้อเท็จจริงกับจินตนาการ จะมีการเพิ่มตัวละครและตีความหมายใหม่โดยคงเรื่องหลักตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ มีการเพิ่มเติม เหตุการณ์บางเหตุการณ์เพื่อให้เห็นที่มาของความขัดแย้งและวิธีแก้ไขปัญหาและสาเหตุความขัดแย้ง ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตัวเอก การสร้างตัวละครซูลีไทเฮาพบ 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพ จักรพรรดินีที่โหดร้ายลุ่มแก่อำนาจ เป็นภาพของความร้ายกาจเหมือนปีศาจ 2) ภาพจักรพรรดินีที่ เน้นความเป็นมนุษย์ปุถุชน เช่น นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องซูลีไทเฮาราชินีดอกกล้วยไม้ภาค 1 และซูลีไทเฮาจักรพรรดินีกู่บัลลังก์ภาค 2 ซึ่งเป็นผลงานของนักเขียนจีนโพ้นทะเล และเรื่อง ยอดกุนซื่อ สมองปราชญ์ ซูลีไทเฮา ก่อนแผ่นดินสั่นสลาย เป็นต้น ซึ่งลบภาพความโหดร้าย และเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับพระนางทั้งได้ยังเพิ่มบทบาทความเป็นแม่ เพื่อลดทอนภาพ ความโหดร้ายลงด้วย 3) ภาพของจักรพรรดินีที่นำมาทั้งความรุ่งเรืองและความตกต่ำสู่ประเทศ เป็นภาพลักษณ์ ที่ชื่อว่า ความเผด็จการก็สร้างความรุ่งเรืองให้กับประเทศอยู่บ้าง เช่น ละคร โทรทัศน์เรื่องซูลีไทเฮา ปี 1992 ส่วนวิทยานิพนธ์ของ พิชชาพร วิจิเจริญ (2556) พบว่า การเล่า เรื่องเกี่ยวกับพระสุริโยทัย สร้างตัวละครเปลี่ยนตามยุคสมัย มีแนวคิดหลัก คือ การแย่งชิงราช สมบัติทำให้เกิดความเสื่อมทรามในราชสำนัก และการเชิดชูวีรกรรมและวีรสตรี มีแนวคิด ย่อยคือ รักระหว่างสงคราม ความกตัญญู ความเสียสละ และความจงรักภักดี ความขัดแย้งมี ทั้ง 3 ลักษณะคือ ระหว่างตัวละครกับตัวละคร ตัวละครกับสังคม และตัวละครกับอำนาจเหนือ ธรรมชาติ ใช้เหตุการณ์จริง จบเรื่องแบบสรุปเหตุการณ์ มี 2 ฉากสำคัญ คือ ความวุ่นวายในราช สำนักและการแย่งชิงราชสมบัติ และฉากสงครามกับอาณาจักรอื่น ใช้ภาษาโบราณสนทนา ทุกฉบับเน้นสดุดีวีรกรรมของสมเด็จพระสุริโยทัย การเสียสละชีวิตเพื่อพระสวามี การเสียสละ เพื่อแผ่นดิน เน้นภาพสตรีที่อ่อนโยนคู่กับนักรบที่เข้มแข็ง ทั้งยังให้ภาพมารดาที่ดูแลบุตรอย่างดี เชิดชูอุดมการณ์เสียสละเพื่อชาติ บุคลิกที่เป็นอุดมคติมี 4 ข้อ คือ กตัญญู ทรนทนในหน้าที่ รักษาเกียรติ และเสียสละเพื่อแผ่นดิน

การเลือกใช้กลุ่มข้อมูลที่เป็นสื่อต่างประเภทอย่างหลากหลายเพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครเอกผ่านศาสตร์ของเรื่องเล่าเป็นวิธีการที่มีความน่าสนใจ และทำให้เห็นภาพในวงกว้างว่า ตัวละครนั้นมีภาพลักษณ์ มีการประกอบสร้าง ตลอดจนมีพัฒนาการอย่างไร

3.2.4 กลุ่มเอกสารที่เสนอภาพลักษณ์ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์
ผู้วิจัยได้นำเอกสารบทความที่ศึกษาภาพลักษณ์ผ่านเอกสารงานเขียนประเภทต่าง ๆ โดยใช้กรอบแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ จำนวน 2 รายการ

ตาราง 21 แสดงกลุ่มเอกสารที่เสนอภาพลักษณ์ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2555	ภาพลักษณ์สมเด็จพระนเรศวรของ ราชสำนักไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ถึงทศวรรษ 2480 ภาพและมาลาภาพ ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	วริศรา ตั้งคำวานิช	บทความ
2	2555	ภาพ และมาลาภาพของสมเด็จพระนเรศวร มหาราช อันเนื่องมาจากภาพลักษณ์ สมเด็จพระนเรศวรของราชสำนักไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ถึงทศวรรษ 2480	จิรปดี เตชะเสน	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 21 แสดงกลุ่มเอกสารที่เสนอภาพลักษณ์ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์จำนวน 2 รายการ คือ บทความของ วริศรา ตั้งคำวานิช (2555) พบว่า มีการสร้างภาพสมเด็จพระนเรศวร ให้สอดคล้องกับคติความเชื่อและความคิดทางการเมืองในแต่ละยุค รัตนโกสินทร์ตอนต้นมีภาพลักษณ์กษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ รบเก่ง มีบุญบารมีตามคติจักรพรรดิราช ต่อมามองว่าทรงฉลาด กล้าหาญ มีความสามารถในการรบ เป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก สะท้อนภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ และสมเด็จพระอนุชาธิราช ที่ช่วยกอบกู้บ้านเมืองและดำเนินกษัตริย์อยุธยาว่าอ่อนแอ และไม่ดีนัก ถูกสร้างให้กลายเป็นวีรบุรุษของราชสำนักรัตนโกสินทร์ เพื่อความชอบธรรมของผู้ปกครอง สะท้อนแนวคิดทางการเมืองของชนชั้นนำสมัยรัชกาลที่ 4 ภาพลักษณ์กษัตริย์ที่เข้มแข็งและมีเกียรติยศสูงสุดของสยาม รู้จักใช้อำนาจทันสมัย เช่น ปืน สมัยรัชกาลที่ 5 ภาพลักษณ์เป็นกษัตริย์ผู้ปกป้องดินแดนและประชาชน ตามแนวความคิดแบบราชาชาตินิยม ในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ภาพลักษณ์ คือ วีรบุรุษ

ของชาติ พระราชประวัติของพระองค์ยังกลายเป็นบทเรียนต่อมาที่มีการนำเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ในสมัยปัจจุบันมีนวนิยายที่เสนอภาพพระองค์ในฐานะมนุษย์มากขึ้น แต่ก็ไม่สามารถแทนภาพกษัตริย์นักรบที่ถูกสังขมาอย่างยาวนานได้ ส่วนบทความของ จีรปติ เตชะเสน (2555) พบว่า การสถาปนามโนทัศน์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จงใจสร้างภาพลักษณ์โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มีการเลือกข้อมูลมาสนับสนุนข้อสันนิษฐานจากพงศาวดารพม่า เอกสารของเยเรเมียสฟานพลิต เป็นต้น แต่ปฏิเสธหรือไม่เลือกข้อมูลด้านลบ เพื่อให้ชาติตะวันตกยกยอมรับสยามว่ามีความเจริญ มีภาพกษัตริย์ ที่ทรงบุญญาธิการและวีรมหาราชด้วย ยังสร้างภาพเป็นรูปธรรมขึ้น ด้วยภาพวาดที่วัดสุวรรณดาราราม ยังสร้างภาพพระนเรศวรเป็นหนึ่งในพระตรีมูรติคือ พระอิศวร อุบัติมายังโลกมนุษย์ เป็นผู้เริ่มต้นและเป็นสารัตถะของการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่วีรมหาราชพระองค์สำคัญของชาติ แล้วแสดงออกมาสู่สาธารณะและผลิตซ้ำภาพลักษณ์ โดยนำเสนอเพียงภาพลักษณ์ที่ดั่งงามและปฏิเสธภาพลักษณ์ที่โหดเหี้ยม แม้ฟานพลิต จะกล่าวว่าทรงลงโทษนักโทษอย่างโหดร้าย เช่น ใส่ไว้ในกรงเหล็กที่อดอาหาร เป็นต้น

เอกสารบทความที่นำมาศึกษาข้างต้นได้ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับการประกอบสร้างประวัติศาสตร์ และแง่มุมที่ผู้เขียนประวัติศาสตร์คัดเลือกมาประกอบสร้างขึ้น

3.2.5 กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารที่มีผู้ศึกษาภาพตัวแทนวีรบุรุษผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน ในฐานะวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก จำนวน 2 รายการ

ตาราง 22 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2547	ภาพวีรบุรุษที่ถูกประกอบสร้างผ่านกระบวนการข่าวสารของหนังสือพิมพ์ประชาชนนิยม	ณัฐกานต์ คุสมิทธิ	วิทยานิพนธ์. วศ.ม.
2	2560	การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย	บัญญัติ พูลทรัพย์, สมสุข หินวิมาน และโสภัทร นาสวัสดิ์	บทความวิจัย

ข้อมูลจากตาราง 22 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ จำนวน 2 รายการ คือ วิทยานิพนธ์ของ ณัฐกานต์ คูสมิทธิ (2547) พบว่า ภาพวีรบุรุษที่ถูกประกอบสร้างผ่านกระบวนการข่าวสารของหนังสือพิมพ์ประชานิยม มีคุณสมบัติของวีรบุรุษ 4 ประเภท มีการสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน ร.ต.อ.ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ แสดงภาพลักษณ์วีรบุรุษ นักการเมืองที่เป็นคนซื่อตรงไม่เกรงกลัวอำนาจ กล้าจัดระเบียบสังคม ภราดร ศรีชาพันธุ์ นำเสนอภาพวีรบุรุษนักกีฬา นักเทนนิสขวัญใจชาวไทยที่สร้างชื่อให้ ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ นำเสนอภาพวีรบุรุษผู้เปิดโปงการทุจริต มีความกล้าหาญ รักครอบครัว พุดจริงทำจริง ปาณรวิฐ กิตติ-กรเจริญ หรือบิ๊กตี๋บูบี้ มีภาพลักษณ์วีรบุรุษนักร้องขวัญใจ เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นผู้กตัญญู ด้านกระบวนการสร้างภาพลักษณ์มี 3 ด้าน คือ การมีกรอบเกี่ยวกับวีรบุรุษอยู่แล้ว แล้วนำเรื่องของบุคคลเหล่านี้มาใส่กรอบ การเสนอความสำคัญเกี่ยวกับบุคลิกและผลงาน และการเสนอข่าวให้สอดคล้องกับความสนใจขณะนั้น ส่วนบทความวิจัยจากดุสิตนิพนธ์ของ ปัญญา พูลทรัพย์, สมสุข หินวิมาน และโสภัทร นาสวัสดิ์ (2560) พบว่า การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย มีการต่อสู้ของวีรบุรุษเป็นสองกลุ่มคือ เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น คือ ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ คัดค้านอำนาจรัฐ และขับไล่ต่างชาติ โดยมีจุดร่วมที่เสียสละตนเองและมุ่งแก้ไขวิกฤตเพื่อส่วนรวม ภาพตัวแทนวีรบุรุษในสังคมไทยไม่สอดคล้องกับแนวคิดของวีรบุรุษจากเบื้องล่าง เนื่องจากมีการกำหนดทิศทางของนายทุน จึงมีการสร้างความเป็นจริงทางสังคมให้ผู้ชมเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง จนเกิดภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชน เมื่อนำเสนอโลกทางสังคมร่วมกับความรู้เดิมที่จึงกลายเป็นอัตลักษณ์ของวีรบุรุษสามัญชน

เอกสารที่เน้นการศึกษาภาพลักษณ์หรือภาพแทนของวีรบุรุษข้างต้น สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้ชัดเจนขึ้น

3.2.6 กลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในสื่อประเภทอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับภาพตัวแทนที่ศึกษาผ่านสื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากนวนิยาย โดยพบงานวิจัยที่ศึกษาผ่าน สื่อต่าง ๆ มีจำนวน 8 รายการ ดังนี้

2115076504

ตาราง 23 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในสื่อประเภทอื่น ๆ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2551	การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”	ธนธรณ์ ฤทธิ์ถกกล	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
2	2554	การประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ไทยยอดเยี่ยมที่ถูกผลิตซ้ำระหว่างปี พ.ศ. 2530-2560	อวิรุทธ ศิริโสภณา	วิทยานิพนธ์ น.ม.
3	2554	การสร้างภาพลักษณ์ด้วยการกำหนดบุคลิกภาพของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะผ่านเฟซบุ๊ก	วรวิทย์ ประพรม	วิทยานิพนธ์. ศศ.ม.
4	2555	การประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ในวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย	วิทยา วงศ์จันทา	วิทยานิพนธ์ อ.ม.
5	2555	การสร้างภาพตัวแทนครอบครัวในละครโทรทัศน์	จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์	วิทยานิพนธ์. นท.ด.
6	2560	การประกอบสร้างความหมายผู้ชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวล (Metrosexual) ในนิตยสาร Attitude และ Lips	ปัญญา เตส่วน	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
7	2560	การสร้างภาพตัวแทนโรฮิงญาในการ์ตูนหนังสือพิมพ์	อัลเบอท ปอทเจส และเจษฎา ศาลาทอง	บทความ
8	2560	การสร้างภาพตัวแทนของข้าราชการในละครโทรทัศน์	อิสริยา อ้นเงิน	วิทยานิพนธ์ วศ.ม.

ข้อมูลจากตาราง 23 แสดงกลุ่มเอกสารที่ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนในสื่อประเภทอื่น ๆ จำนวน 8 รายการ ดังนี้ การศึกษาภาพแทนผ่านสื่อภาพยนตร์เช่นวิทยานิพนธ์ของ ธนธรณ์ ฤทธิ์ถกกล (2551) พบว่า การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” สร้างจากแนวพระราชดำริที่ต้องการให้คนไทยสนใจประวัติศาสตร์

และเกิดความรักความหวงแหนอิสราภาพ นำเสนอเรื่องในรูปแบบตำนานผสมผสานข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และจินตนาการของผู้สร้าง แก่นคือ ความรักและหวงแหนอิสราภาพของชาติ การประกอบสร้างความจริงเกี่ยวกับวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวร ใช้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และการรับรู้ของคนไทย ผนวกกับจินตนาการของผู้สร้าง ส่วนการศึกษาภาพแทนผ่านทางละครโทรทัศน์ในวิทยานิพนธ์ของ อวิรุทธ ศิริโสภณา (2554) พบว่า ชุดความคิดที่เกี่ยวกับผู้หญิงในละครโทรทัศน์กลุ่มตัวอย่างนั้นระหว่างปี พ.ศ. 2530-2560 ปรากฏตัวละครหญิงที่มีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ในระดับเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างสูง สอดรับกับบริบทของสังคม ทางด้านกายภาพเช่น การศึกษาอาชีพ พื้นที่ ส่วนคุณลักษณะทางจิตวิทยามีการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำ อันเกิดจากปัจจัยด้านภูมิหลัง ความต้องการของตัวละคร ความขัดแย้ง เป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลง โครงเรื่องหลักไม่มีการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้มีชุดความคิดเกี่ยวกับสตรีที่ปรากฏ มี 3 ชุดความคิดด้วยกัน คือ การแสดงอุดมคติหญิงไทย เช่น การมีความงาม มีการศึกษา มีศีลธรรมจรรยา ด้านบทบาทหน้าที่ และค่านิยมด้านคู่ครอง ชุดความคิดที่มีการเปลี่ยนแปลงของตัวละครหญิงส่วนมากจะเป็นการศึกษา อาชีพ และพื้นที่ จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคที่นิยมความสนุกสนานแบบเฮอร์สแต่ไม่เอาเรื่อง ส่งผลให้ผู้ผลิตมีการผลิตซ้ำ ย้ำความหมายเดิมของสตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นการขับเคลื่อนสังคมไทยด้วย “อุดมการณ์บิดาธิปไตย” ส่วนวิทยานิพนธ์ของ วิทยา วงศ์จันทา (2555) พบว่า ภาพความเป็นลาว มีลักษณะเลื่อนไหลไปตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองระหว่างลาวกับประเทศเพื่อนบ้าน ถูกสร้างขึ้นในลักษณะที่ผสมผสานและย้อนแย้งในตัวเองผ่านมุมมองในยุคต่าง ๆ ยุคอาณานิคม มักแสดงการโหยหาวิถีชีวิตในอดีตและวัฒนธรรมที่รุ่งเรือง ช่วงสงครามเย็น เน้นนำเสนอถึงมิตรภาพกับประเทศเพื่อนบ้านโดยปราศจากอคติ ในยุคโลกาภิวัตน์นำเสนอภาพการหาความหมายแห่งชีวิตในดินแดนแห่งความสุข เพราะลาวสามารถคงความอุดมสมบูรณ์ และวัฒนธรรมที่เก่าแก่ได้ วิทยานิพนธ์ของ อสิริยา อันเงิน (2560) พบว่า ภาพตัวแทนข้าราชการในละครโทรทัศน์ถูกประกอบสร้าง ผ่านความหมาย 3 ชุด คือ ภาพข้าราชการในอุดมคติ และภาพข้าราชการยุคใหม่ ภาพข้าราชการในอุดมคติ เช่น ภาพการกระจายอำนาจเมื่อเปรียบเทียบกับ การรวมศูนย์อำนาจบริหารของส่วนกลาง ภาพความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและประชาชน ที่รับใช้ประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ภาพคุณธรรมในการปฏิบัติงานที่เป็นเชิงบวก และภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ โดยให้น้ำหนักตามกันตามประเภทเรื่องเล่า การต่อรองอำนาจการประกอบสร้างความหมายในละครโทรทัศน์ พบว่า มีอำนาจทับซ้อนระหว่างบทบาทข้าราชการทั้ง 3 ประเภท ยังพบอีกว่า มีการแฝงภาพความเป็นข้าราชการยุคใหม่ผสมผสานกับข้าราชการในอุดมคติ การเข้าหวั่นและการตีความความเป็นข้าราชการของผู้ชมมีความแตกต่างกัน

โดยมีความสัมพันธ์กับอาชีพ งาน และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่พบว่า มีการต่อต้านภาพของข้าราชการในอุดมคติและข้าราชการยุคใหม่ หน้าที่ของภาพแทน คือ การต่อรองความหมายของข้าราชการทั้งสองประเภทข้างต้น ซึ่งอยู่กับต้นทุนทางประสบการณ์ของผู้รับสารที่เคยมีต่อข้าราชการในชีวิตจริง ส่วนวิทยานิพนธ์ของ จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์ (2555) พบว่าละครสะท้อนภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ มีความสุขน้อยกว่าครอบครัวที่สมบูรณ์ในอุดมคติ สร้างอุดมการณ์แบบชนชั้นกลางที่มีความสัมพันธ์หลากหลาย อุดมการณ์ทุนนิยมที่เน้นวัตถุนิยม ความสบาย อุดมการณ์การใช้อำนาจหรือความรุนแรง อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในครอบครัว เช่น ช่มชู้คุกคาม ทำร้ายภรรยา การประกอบสร้างภาพครอบครัวในละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นการตอกย้ำอุดมการณ์หรือค่านิยมที่สังคมยอมรับตามบรรทัดฐานของสังคม โดยประกอบสร้างภาพครอบครัวที่เหมือนชีวิตจริง มีการเชื่อมโยงประสบการณ์ผู้ชม ส่วนการถอดรหัสของผู้ชมมีความหมายสอดคล้องกับการนำเสนอ และมีความหมายต่อรองความขัดแย้งกับมิติที่สร้าง โดยมีทิศทางเดียวกับรหัสความหมายในละคร ส่วนการศึกษาภาพแทนผ่านทางสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กอย่างเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาภาพแทนที่น่าสนใจอีกแหล่งหนึ่ง เช่น วิทยานิพนธ์ของ วรวิทย์ ประพรม (2554) การนำเสนอภาพลักษณ์นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะผ่านเฟซบุ๊ก ทั้งด้านกายภาพ คือ บุคลิกภาพภายนอกดูดี เป็นต้น ส่วนภาพลักษณ์ด้านความคิด ที่นิยมที่สุดก็คือการมีวิสัยทัศน์ ภาพลักษณ์ทางด้านจิตใจที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ ความมีคุณธรรมจริยธรรม ประเด็นภาพลักษณ์ที่โดดเด่น คือ ภาพลักษณ์ด้านความรู้ ที่สามารถแก้ไขปัญหาสังคม การมีนโยบายพัฒนาประเทศชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม บุคลิกภาพที่โดดเด่น คือ บุคลิกภาพแบบจริงใจ ซึ่งมีความจริงใจให้กับประชาชน พิจารณาได้จากการลงข้อความส่วนใหญ่ที่แสดงความจริงใจต่อประชาชน เช่น ลงพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การสอบถามความเป็นอยู่ของประชาชนหรือการกำชับเจ้าหน้าที่ให้ดูแลความปลอดภัยประชาชน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นและกดถูกใจกับข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอ ที่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์เป็นจำนวนมาก สมาชิกจึงเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนการศึกษาภาพลักษณ์ผ่านหนังสือ นิตยสาร วารสาร เช่น วิทยานิพนธ์ของ บัญชา เตสวน (2560) พบว่า มีการสร้างลักษณะเด่นแก่ผู้ชายที่เป็นภาพตัวแทนแบบเมโทรเซ็กส์ชวล คือ มีความสนใจแฟชั่น มีการศึกษาสูง มีรสนิยมในการใช้ชีวิต ดูแลเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพและร่างกาย มีความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำสมัยใหม่ มีครอบครัวและสายสกุลที่มีชื่อเสียง มีจิตสำนึกทางสังคม เห็นกระบวนการเชื่อมโยงทางภาษากับการสร้างภาพตัวแทนด้วยการใช้ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อแสดงรสนิยมที่ทันสมัย สนทนาโดยใช้ภาษาที่เป็นกันเองเพื่อกระตุ้นสำนึกร่วม ให้ผู้อ่านย้อนถามตนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบริโภคคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสร้างภาพความทันสมัย การสร้างภาพให้ผู้ชาย

เมโทรเซ็กส์ชวล มีภาพลักษณ์ดีทั้งรูปร่าง หน้าตา ใช้คำเชิงบวกสื่อการประสบความสำเร็จในการทำงาน มีรสนิยมดีแฝงมาyacติและความหมายการบริโภคเชิงสัญญะเฉพาะกลุ่มที่ต้องการการประกอบสร้างความหมายเชื่อมโยงลักษณะเด่นของผู้ชายเมโทรเซ็กส์ชวลเชื่อมโยงกับภาษาที่สื่อถึงอุดมการณ์บริโภคที่แฝงอยู่ในการประกอบสร้างความหมาย ส่วนการศึกษาภาพแทนในหนังสือการ์ตูน หรือการ์ตูนที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นการนำเสนอเรื่องเล่าผ่านการ์ตูน เช่น บทความของ อัลเบอท ปอทเจส และเจษฎา ศาลาทอง (2560) ศึกษาการ์ตูนการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยจำนวน 4 สำนักพิมพ์คือ เดอะเนชั่น บางกอกโพสต์ ไทยรัฐ และคมชัดลึก ที่ตีพิมพ์ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2552-2559 รวม 65 ชิ้น พบว่า มีการสร้างภาพตัวแทนโรฮิงญาในเชิงรูปธรรม ที่นิยมการใช้สัญญะชาวโรฮิงญา และมนุษย์เรื่อมากที่สุด เนื่องจากสามารถเข้าใจเนื้อหาที่สื่อได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจได้ง่าย เชื่อมโยงถึงชาวโรฮิงญาที่อพยพโดยใช้เรือได้งายที่สุด การสร้างภาพตัวแทนในเชิงนามธรรม คือ เป็นเหยื่อกระบวนการค้ามนุษย์ และเป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ของประเทศต่าง ๆ มากที่สุด ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าการ์ตูนที่สื่อถึงชาวโรฮิงญา โดยไม่ปรากฏคำพูดใด ๆ เลย มีจำนวนสูงมาก อาจหมายถึงการที่ชาวโรฮิงญาเป็นตัวการ์ตูนที่ไม่มีเสียงในสังคม

การทบทวนเอกสารเกี่ยวกับภาพแทนที่ศึกษาผ่านสื่ออื่น ๆ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ทำให้เข้าใจการศึกษาภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในสื่อหลากหลาย ทั้งภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครเวที นวนิยาย สารคดี บทความ การ์ตูน และสื่อเฟซบุ๊กได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษเพื่อนำมาศึกษานวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัย จำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ

แนววัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ คือ ความหมายของวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ การศึกษาวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ

1.1 ความหมายของวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ เป็นคำศัพท์ที่กำหนดขึ้นมา เพื่อใช้ศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยประกอบจากคำศัพท์ วัฒนธรรม และวีรบุรุษ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1103, 1119) ให้ความหมาย วัฒน หมายถึง ความเจริญ ความมั่งคั่ง และนิยามคำว่า วิถี หมายถึง สาย แนว ถนน ทาง มักใช้ประกอบกับคำอื่น เช่น วิถีทาง วิถีชีวิต บาทวิถี

นอกจากนี้ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1127) ยังให้ความหมายคำว่า วีรบุรุษ หมายถึง ชายที่ได้รับความยกย่องว่ากล้าหาญ

กุหลาบ มลลิกะมาส (2560, หน้า 42) กล่าวว่า “การเดินทาง” เป็นบุคลาธิษฐาน หมายถึงวิถีชีวิต

ดังนั้น การเดินทางของวีรบุรุษ (The hero's journey) จึงเป็นบุคลาธิษฐานของวิถีชีวิตของวีรบุรุษ ที่แสดงเรื่องราววิถีชีวิตของวีรบุรุษตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกลายเป็นวีรบุรุษ

วัฒนวิถีแห่งวีรบุรุษ ในการศึกษาครั้งนี้จึง หมายถึง แนวทางหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิต ที่ทำให้ที่ ทำให้บุคคลเกิดความเจริญก้าวหน้าจนได้รับการยกย่องเป็นวีรบุรุษ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (1973) ที่ว่า การเดินทางของวีรบุรุษเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในเทพปกรณัมทั่วโลก ประกอบด้วยสาระที่เป็นบทเรียน ทำให้เรียนรู้ตัวตนที่แท้จริง ดังนั้นการเสนอแนวความคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนผ่านจากคนธรรมดาให้กลายเป็นวีรบุรุษ

1.2 การศึกษาวัฒนวิถีแห่งวีรบุรุษ “วัฒนวิถีแห่งวีรบุรุษ” เป็นถ้อยคำที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ศึกษาแนวคิดทางคติชนวิทยาเกี่ยวกับวีรบุรุษ 2 ประการ คือ การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174–175) และแนวความคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47–243) มีรายละเอียดกล่าวตามลำดับดังนี้

1.2.1 การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี
ของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174–175) นำเสนอแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษอีกครั้งในหนังสือ *The Hero a Study in Tradition, Myth, and Drama* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1956 ลอร์ด แรกแลน ใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบตำนานและปกรณัมกรีกที่เป็นตำนานต้นแบบหลายตำนาน แล้วสรุปว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีมีแบบโครงสร้างชีวิตที่คล้ายคลึงกัน 22 เหตุการณ์สำคัญ คือ (1) มารดาเป็นเจ้าหญิงพรหมจารีย์ (2) บิดาของวีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์ (3) บิดามักจะเป็นญาติใกล้ชิดของมารดา (4) มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการกำเนิดที่แปลกกว่าปกติ (5) ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า (6) เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย (7) วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้ (8) ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล (9) มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก (10) วีรบุรุษจะกลับคืนสู่บ้านเมืองของเขา

ในวัยหนุ่ม หรือไปยังดินแดนที่จะได้ครอบครองในอนาคต (11) หลังจากมีชัยชนะเหนือกษัตริย์
ยักษ์ มังกร หรือสัตว์ร้าย (12) ได้สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา หรือธิดา
กษัตริย์ที่ครองแคว้นที่ไปอาศัย (13) สถาปนาเป็นกษัตริย์ (14) ครองแผ่นดินเป็นปกติสุข
ชั่วระยะเวลาหนึ่ง (15) บัญญัติกฎหมาย (16) ต่อมาถูกพระเจ้าพิโรธ หรือ ประชาชนเสื่อมศรัทธา
(17) ถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง (18) วีรบุรุษถึงแก่กรรมอย่างลึกลับ
(19) บ่อยครั้ง (ที่มีมรณกรรม) บนนยอดเขา, (20) หากมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ได้สืบสันตติวงศ์
(21) ร่างกายของเขาไม่ได้ถูกฝัง แต่ถึงกระนั้น (22) มีสุสานศักดิ์สิทธิ์หนึ่งแห่งหรือมากกว่า
หนึ่งแห่ง

กึ่งแก้ว อรรถาการ ได้แปลบทความเรื่อง “แนวคิดจาก ‘วีรบุรุษในวัฒนธรรม
ประเพณี’ ของลอร์ด แรกแลน ที่ตีพิมพ์ในหนังสือ The Study of Folklore ด้วยของ อัลัน ดันเดส
(Alan, 1965, pp. 142–160 อ้างอิงใน กึ่งแก้ว อรรถาการ, 2519, หน้า 141–160) บทความดังกล่าว
มีเนื้อหาวิเคราะห์เรื่องราวของอีดิปัส วีรบุรุษในตำนานกรีกโดยเปรียบเทียบกับวีรบุรุษโรมัน
และอียิปต์ แล้วพบว่า มีโครงเรื่องประวัติชีวิตและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตคล้ายกันหลายประการ

ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 175–185) ยังได้วิเคราะห์แบบ
โครงสร้างชีวิตวีรบุรุษในตำนานกรีกและโรมัน ตำนานในพระคัมภีร์ไบเบิล พระไตรปิฎก และ
ตำนานอื่น ๆ หลายเรื่องทั่วโลก เช่น เอดิปัส (Oedipus) เทเซอุส (Theseus) โรมุลัส (Romulus)
เฮราคลีส หรือเฮอรัคลีส (Heracles) เพอร์ซิอุส (Perseus) เจสัน (Jason) เบเลโรฟอน
(Bellerophon) เพลอปัส (Pelops) แอสคลาปิอุส Asclepios ไดโอนิซุส (Dionysos) อพอลโล
(Apollo) ซุส (Zeus) โจเซฟ (Joseph) โมเสส (Moses) เอลียาห์ (Elijah) วาตู กูนุง (Watu Gunung)
นยิกาง (Nyikang) ชิว เซา เกอเฟส (Llew Lawa gyffes) พระเจ้าซีเกิร์ดหรือซิกฟรีด (Sigurd or
Siegfried) อาร์เธอร์ (Arthur) โรบินฮูด (Robin Hood) พบว่าโครงสร้างชีวิตของเอดิปัส (Oedipus)
มีความสอดคล้องกับแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษมากที่สุดถึง 21 เหตุการณ์

นอกจากนี้ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, p. 175) ยังได้วิเคราะห์
โครงสร้างชีวิตของเอดิปัส แล้วสรุปว่ามีเหตุการณ์สอดคล้องกับแนวคิด 21 เหตุการณ์ คือ
เอดิปัส มีแม่ชื่อโจคัสตา แม่ของเขาเป็น (1) เจ้าหญิงและพ่อของเธอคือ (2) กษัตริย์ไลอัส ผู้ซึ่ง
เป็นญาติใกล้ชิดกัน คือ (3) เป็นเชื้อสายของกษัตริย์แคดมัส ไลอัสสาบานว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับ
โจคัสตา แต่ (4) เขาพลอตตัวในขณะที่เฒ่า (5) เขาได้ชื่อว่าเป็นบุตรเทพเจ้าคล้ายกับไดโอนิซุส
(6) ไลอัสพยายามฆ่าเอดิปัสตั้งแต่แรกเกิด แต่ (7) เอดิปัสสามารถรอดมาได้ (8) ได้รับการเลี้ยงดู
โดยกษัตริย์แห่งโครินธ์ (9) เขาไม่รู้เรื่องในวัยเด็กของตน แต่ (10) เขากลับนครสืบหลังจากฆ่า
กษัตริย์ไลอัสผู้เป็นบิดาและสฟิงซ์ (11) เขาแต่งงานกับโจคัสตา (12) ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ เป็นเวลา

หลายปี (14) เอดิปัสครองราชย์โดยไร้เหตุวุ่นวาย (16) ต่อมาถูกกล่าวหาว่าเป็นสาเหตุของโรคระบาด (17) จึงถูกขับไล่ออกไปจากเมือง (18) เขาเสียชีวิตอย่างลึกลับที่ (19) สถานที่ซึ่งอยู่ใกล้กับกรุงเอเธนส์ (20) บุตรของเขาไม่ได้ครองแผ่นดินและอำมาตย์เครออน (Creon) ขึ้นเป็นกษัตริย์ (21) สถานที่ตายไม่ปรากฏแน่ชัด (22) เขามีหลุมฝังศพศักดิ์สิทธิ์หลายแห่ง เห็นได้ว่าแบบโครงสร้างชีวิตของเอดิปัสเกือบครบสมบูรณ์ทั้ง 22 เหตุการณ์ ขาดเพียงบทบาทการบัญญัติกฎหมายเท่านั้น ลอร์ด แรกแลนด์ จึงกล่าวว่า วีรบุรุษที่มีแบบโครงสร้างชีวิตดังกล่าวไม่ใช่วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ แต่แสดงเรื่องราวของพิธีกรรมหรือภาพพจน์ตามนัยแห่งพิธีกรรม

กึ่งแก้ว อรรถาการ (2519, หน้า 151) ตั้งข้อสังเกตจากการศึกษาของลอร์ด แรกแลนด์ ว่า ประเด็นที่ควรตั้งข้อพิจารณาคือ เหตุการณ์ในชีวิตวีรบุรุษแบ่งได้เป็น 3 ตอน คือ ตอนที่เกี่ยวกับการกำเนิดของวีรบุรุษ ตอนที่เกี่ยวกับการสถาปนาสู่ราชบัลลังก์ และตอนที่เกี่ยวกับมรณกรรม นับว่าสอดคล้องกับสามตอนในพิธีกรรมแห่งระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (rites de passage) เกี่ยวข้องกับระยะแรกเกิด การสถาปนาและมรณกรรมเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงชัยชนะของวีรบุรุษในวัฒนธรรมกับวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ ว่ามีความแตกต่างกัน ตามที่ กึ่งแก้ว อรรถาการ (2519, หน้า 151) กล่าวว่า ชัยชนะของวีรบุรุษมักจะเกิดในระยะเวลาการเดินทางไปสู่เป้าหมาย หรือเกิดขึ้นทันทีหลังจากที่ถึงเป้าหมายนั้นแล้ว...ความสำเร็จและชัยชนะทั้งหลายเชื่อมโยงกับพัฒนาการนั้น...ชัยชนะของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีไม่เหมือนกับของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ตรงที่ชัยชนะของวีรบุรุษประเภทแรกเกิดก่อนการครองราชย์...วีรบุรุษในประเพณีไม่เคยได้ชัยชนะจากการต่อสู้ในสงครามเกือบจะไม่มีเลยที่แสดงว่าเคยเป็นแม่ทัพนายกอง...ในประวัติศาสตร์พระราชานในฐานะเป็นนักรบย่อมหมายถึงพระราชานในฐานะเป็นจอมทัพลักษณะอย่างนี้เป็นจริงทั้งสังคมอารยะและอารยะ...วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีไม่ใช่ผู้บัญชาการทหารชัยชนะเกิดจากการต่อสู้ตัวต่อตัวกับกษัตริย์หรือเจ้าเมือง หรือไม่ก็ยกย่ำหรือมังกรหรือสัตว์ร้ายแปลกประหลาด ไม่เคยที่จะต่อสู้กับคนธรรมดาหรือสัตว์ธรรมดา

ถึงแม้ว่าแบบโครงสร้างดังกล่าวใช้ศึกษาวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี แต่ก็สามารถประยุกต์ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตของกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ที่ชีวิตมีความลึกลับหรือมีชีวิตบางช่วงเป็นปริศนา ทำให้ผู้เขียนนำประวัติศาสตร์ช่วงนั้นมาตีความ สอดแทรกเกร็ดประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกระซิบ แทรกความมหัศจรรย์หรือกฤษฎาภินิหาร กระทั่งวีรบุรุษในประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี สุกัญญาโสภิ ใจกล้า (2561, หน้า 41-53) ได้ศึกษาเรื่อง**สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: แง่คิดจาก “วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี”** จากพงศาวดาร นวนิยาย และสารคดี พบว่า สามารถเทียบกับแบบโครงสร้างดังกล่าว

มากถึง 17 เหตุการณ์ ทำให้เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเจ้าตากสินที่ใช้ในการศึกษา นอกจากแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังแฝงภาพลักษณ์ของวีรบุรุษทางวัฒนธรรมประเพณีด้วย

เจงกิสข่าน เป็นจักรพรรดิที่มีประวัติชีวิตอันพิสดาร บางตอนก็ขาดหายไป กลายเป็นปริศนา บางช่วงก็คล้ายกับกษัตริย์ในตำนาน ผู้เขียนจึงอาจใช้ความสามารถในการประพันธ์ เสริมแต่งให้วีรบุรุษในประวัติศาสตร์อย่างพระองค์ มีลักษณะพิเศษมากกว่าปกติ จนคล้ายคลึงกับกษัตริย์ในวัฒนธรรมประเพณี ดังที่นักเขียนชาวไทยนิยมเสนอพระราชประวัติ กษัตริย์ในนวนิยายของตน ให้มีเรื่องราวปาฏิหาริย์เพื่อแสดงความเป็นผู้มีบุญบารมี เช่น นวนิยายเรื่อง **ตากสินมหาราช** ของ แรเงา และบงกชเพชร เล่าว่าทหารพม่าระดมยิงปืนใส่พระเจ้าตากสิน แต่กระสุนไม่ต้องพระวรกายเลยสักนัด เพราะทรงมีบารมีเป็นเครื่องปกป้อง เป็นต้น การศึกษาแนวคิดนี้จึงอาจช่วยให้เห็นภาพที่เชื่อมโยงระหว่างกษัตริย์ในประวัติศาสตร์และกษัตริย์ในวัฒนธรรมประเพณีของจักรพรรดิเจงกิสข่านได้

1.2.2 การศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ โจเซฟ แคมป์เบลล์

(Campbell, 1973, pp. 47–243) ศึกษาเปรียบเทียบตำนานหลายเรื่องทั่วโลก พบว่า ชีวิตวีรบุรุษมีโครงเรื่องการผจญภัยคล้ายคลึงกัน คือ มักเดินทางออกจากโลกปกติหรือโลกปัจจุบันที่ตนอยู่ไปยังดินแดนเหนือธรรมชาติ หรือมีความแปลกประหลาด โดยต้องผ่านการทดสอบมากมาย แล้วท้ายสุดได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่และมีพลังอำนาจที่จะเพิ่มพูนขึ้น โดยอาจเป็นพลังทั้งทางด้านสติปัญญา วัตถุ หรือแม้กระทั่งด้านจิตใจที่วีรบุรุษต้องการ ทำให้แคมป์เบลล์นำเสนอแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษ สามารถใช้เป็นแนวทางศึกษาการผจญภัยของวีรบุรุษในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ ปัทมกฤษ ธรรมกวินทิพย์ (2556, หน้า 19) กล่าวว่า แคมป์เบลล์นำเสนอทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ ประกอบด้วย การออกเดินทาง (Departure)–การครอบครอง (Initiation)–การเดินทางกลับ (Return) ซึ่งแท้จริงแล้วทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษเป็นส่วนขยายของแนวคิด “พิธีกรรมหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต” (Rites of Passage) ซึ่งมาจากหลักการว่าด้วยวงจรการพรางจาก–การครอบครอง–การกลับคืน: (Separation–Initiation–Return) อันเป็นสูตรที่แสดงให้เห็นว่า คนเราต้องเรียนรู้ที่จะก้าวผ่านช่วงเวลาวิกฤตของชีวิต แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 30, 38) ยกตัวอย่าง เอเนอัส (Aeneas) เดินทางลงไปได้พื้นพิภพ แล้วข้ามแม่น้ำแห่งความตาย ผ่านเซอร์เบอรัส (Cerberus) สุนัขสามหัวที่เฝ้าอยู่ ได้สนทนากับพ่อที่ตายไปแล้ว ซึ่งได้ให้คำแนะนำในการสร้างอิตาลีให้แก่เขา แคมป์เบลล์กล่าวว่า วีรบุรุษที่กลายเป็นตำนานจากชัยชนะในประวัติศาสตร์โลกมักเคยถูกเหยียดหยามในวัยเด็ก เมื่อโตกลับเป็นผู้มีอำนาจพิเศษ และอยู่เหนือกว่าผู้เคยกดขี่เขา ภายหลังการกลับคืนมาวีรบุรุษได้ฟื้นฟูสังคม วีรบุรุษของท้องถิ่น

เช่น จักรพรรดิหวางตี้ โมเสส ได้มอบสิ่งล้ำค่าให้กับประชาชน มหาบุรุษแห่งโลกเช่น พระโคตมพุทธเจ้า ศาสดามุฮัมมัด พระเยซูได้นำหลักธรรมคำสอนมาสู่โลก

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47–243) ปัทกัตร์ธอร์ ธรรมกวินทิพย์ (2556, หน้า 19–27) และมอยเยอร์ (Moyers, 1991; Campbell, 1991a. p. 180 อ้างอิงใน บารณี บุญทรง, 2552, หน้า 196) กล่าวถึงการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นออกเดินทาง ขั้นตอนที่ 2 การเริ่มต้น และขั้นตอนที่ 3 การกลับคืน (Return) มีรายละเอียด ดังนี้

1) ขั้นออกเดินทาง (Departure) เป็นขั้นตอนแรกของการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจออกเดินทางส่งผลให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงในขั้นนี้มีขั้นตอนย่อย 5 ขั้น ดังนี้

1.1) มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย (The Call to Adventure) การเริ่มต้นออกเดินทางของวีรบุรุษ เริ่มต้นด้วยการได้รับสัญญาณบางอย่างที่เป็นเหตุให้ต้องออกเดินทาง โดยเหตุการณ์ที่แต่ละคนพบจะมีแตกต่างกันไป และเป็นจุดหักเหชีวิตของวีรบุรุษ วีรบุรุษได้พบเหตุการณ์บางอย่างทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม เสียงเรียกนี้จะนำวีรบุรุษออกเดินทางจากโลกปกติไปยังสถานที่ซึ่งไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคย และมีอันตราย แต่ก็มีความล้ำค่า อาจเป็นที่แปลกประหลาดที่ห่างไกล ป่า อาณาจักรใต้พื้นพิภพ ใต้ท้องทะเล หรือเหนือท้องฟ้า เกาะลึกลับ ภูเขาสูง หรืออาณาจักรลึกลับ วีรบุรุษอาจพบความทุกข์ทรมานเกินกว่าที่จะทนทานได้ บางคนออกไปผจญภัยด้วยความตั้งใจของตนเอง เช่นเดียวกับเชเชอร์ส เมื่อเขามาถึงกรุงเอเธนส์แล้วรู้ถึงความน่ากลัวของมิโนทอร์...การผจญภัยอาจเริ่มต้นเป็นเพียงความผิดพลาดเช่นเดียวกับที่เจ้าหญิงแห่งเทพนิยาย หรืออาจเป็นเพียงการเล่นแบบสบาย ๆ แต่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นมาก่อนทำให้หลงทางแล้วจำเป็นต้องออกเดินทาง หรือเหตุการณ์ที่เจ้าชายลิทซ์ติดพบกับเทวทูตทั้งสี่ สอดคล้องกับขั้นเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย

1.2) การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง (Refusal of the Call) ก่อนที่วีรบุรุษจะออกเดินทางมักมีอุปสรรคขัดขวางไว้เป็นด่านแรก เพื่อกันไม่ให้ออกเดินทางตามที่ปรารถนา อุปสรรคด่านแรกอาจเป็นบุคคลที่เข้ามาขัดขวาง ขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นว่าวีรบุรุษบางคนไม่เต็มใจออกผจญภัยและอาจปฏิเสธเสียงเรียก ซึ่งอาจเกิดจากความกลัว ถึงสิ่งที่รออยู่และไม่ว่าจะเป็นอย่างไร แคมป์เบลล์ชี้ว่า การปฏิเสธเสียงเรียกอาจทำให้วีรบุรุษเสียโอกาสที่ดีของชีวิต วีรบุรุษควรปฏิเสธเสียงเรียกสู่การผจญภัยเมื่อเป็นการผจญภัยที่มีผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น

1.3) การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ (Supernatural Aid) ขั้นนี้ วีรบุรุษจะได้รับการปกป้องคุ้มครองและความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็น

การให้การปกป้องหรือให้คำปรึกษา อาจมอบของวิเศษให้ ผู้ช่วยเหลือวีรบุรุษมักเป็นหญิงชรา หน้าตาอัปลักษณ์ หรือมารดาอุปถัมภ์ที่มีพลังเหนือธรรมชาติ เทพปกรณัมในคริสต์ศาสนา เป็นรูปของหญิงนิรมล (Virgin) และในเทพนิยายยุโรปมักปรากฏเป็นความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติจากเพศชาย จากตัวละครที่เป็นเพื่อนร่วมทางของตัวเอก พ่อมด ฤาษี คนเลี้ยงแกะ หรือช่างเหล็กที่เข้ามามอบของวิเศษที่จำเป็นให้วีรบุรุษ

1.4) การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู (The Crossing of the First Threshold) การข้ามธรณีประตูแรก คือ การที่วีรบุรุษเดินทางมาถึง ประตูที่จะเข้าสู่แดนแห่งการผจญภัยหรือโลกที่ไม่คุ้นเคย แล้วพบกับบททดสอบและบทเรียน จากผู้พิทักษ์ธรณีประตู (Threshold Guardian) ซึ่งมักอยู่ในรูปของอุปสรรค การหลอกลวง เช่น ยักษ์ที่คอยหลอกลวงคนให้ติดกับ หรือพบอุปสรรคที่เป็นอันตราย เช่น ยักษ์ที่ล่ามนุษย์ วีรบุรุษจะรับมือกับผู้พิทักษ์ธรณีประตูด้วยการเอาชนะ สังหาร ทำร้ายฝ่ายตรงข้าม หรืออาจประนีประนอม ด้วยข้อตกลงบางประการกับผู้พิทักษ์ธรณีประตู วีรบุรุษอาจผ่านบททดสอบพร้อมกับการได้รับพลังวิเศษจากผู้พิทักษ์ธรณีประตู เช่น ชนเผ่านิวเฮบริเดส (New Hebrides) ของออสเตรเลีย เล่าเรื่องชายหนุ่มผู้ประนีประนอมกับงูทะเลที่ปลอมเป็นหญิงสาวมาหลอกล่อ แล้วได้รับพลังวิเศษมาแทน

1.5) การติดอยู่ในท้องปลาฉลาม (The Belly of the Whale) ขั้นตอนนี้ วีรบุรุษเข้าสู่แดนของการผจญภัยที่ลึกที่สุด อยู่ในโลกหรือสถานที่มืดมิดที่ไม่คุ้นเคย เต็มไปด้วยอันตรายและรู้สึกอับจนหนทางไม่สามารถหาทางออกได้เหมือนกับการติดอยู่ในท้องปลาฉลาม การติดในท้องปลาฉลาม คือ สัญลักษณ์ของการเกิดใหม่ (Rebirth) ท้องปลาฉลามเปรียบเหมือนครรภ์มารดาที่ให้กำเนิด หากวีรบุรุษตายในขั้นนี้จะนำไปสู่การเกิดใหม่อาจเป็นทางกายหรือทางจิตก็ได้ เช่น เทพเจ้าไอซิริสแห่งอียิปต์ถูกอนูชาสังหารแล้วใส่ไว้ในโลงหิน เมื่อพระองค์คืนชีพ พระอนูชาหั่นวรกายพระองค์แต่ภายหลังขึ้นส่วนต่าง ๆ ได้กลายเป็นการสร้างชีวิตให้แก่โลก มอยเซอร์ ยกตัวอย่างโจนาห์เข้าไปในท้องของปลาฉลาม แคมพ์เบลล์อธิบายอุปลักษณ์ หมายถึง การลงไปสู่ความมืดมิด น้ำคือจิตไร้สำนึก สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในน้ำคือชีวิตหรือพลังงานของจิตไร้สำนึก ซึ่งครอบงำบุคลิกภาพอันเป็นจิตสำนึก

2) การเริ่มต้น หรือ การครอบครุ (Initiation) มีขั้นตอนย่อย 6 ขั้นตอน การเริ่มต้นหรือการครอบครุเป็นขั้นตอนที่สองของการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษที่สามารถผ่านขั้นตอนแรกมาได้ ก่อนนี้วีรบุรุษอาจได้รับความช่วยเหลืออย่างลับ ๆ โดยคำแนะนำหรือสิ่งวิเศษ หรือผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่เขาพบก่อนเข้าสู่ขั้นตอนนี้ แต่ก็ยังมีอุปสรรคอีกจำนวนมากคอยทดสอบอยู่ โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย 6 ขั้นตอน คือ

2.1) เส้นทางแห่งการทดสอบ (The Road of Trials) แคมป์เบลล์ อธิบาย

การเผชิญกับสภาวะตรงข้ามกับตัวตนเดิมของวีรบุรุษ คือ การทดสอบทดลองความอดทนที่บีบบังคับให้วีรบุรุษละทิ้งสิ่งที่ยึดถือ เช่น ความสูงส่ง ความงาม และความภาคภูมิใจ เป็นต้น การละวางสิ่งที่เคยยึดถือเพื่อให้เกิดการยอมรับการชำระล้างให้บริสุทธิ์ และสยบยอมต่อสภาวะความตรงกันข้ามแห่งตัวตน เพื่อให้วีรบุรุษผ่านบททดสอบ แคมป์เบลล์ยกตัวอย่างเทพปกรณัมของชาวซูเมอร์เรียนที่ว่า เทวีแห่งสรวงสวรรค์ต้องเดินทางไปยมโลกเพื่อร่วมพิธีศพ ต้องเผชิญหน้ากับเทวีแห่งยมโลกน้องสาวที่เป็นศัตรู ตลอดการเดินทางองค์เทวีต้องยอมทำสิ่งที่ฝืนใจ สละการยึดมั่นในเกียรติภูมิหลายครั้ง เช่น การผ่านประตูยมโลกทั้งเจ็ดบานแต่ละครั้งต้องปลดอาภรณ์หรือเครื่องประดับอันสูงค่าออก การยินยอมนี้ทำให้พระองค์ได้เผชิญหน้ากับศัตรูและเทพะลู่สู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แล้วสามารถค้นพบตัวตนที่ไม่เคยรู้มาก่อน

2.2) การพบกับเทพเทวี (The Meeting with the Goddess) แคมป์เบลล์

ชี้ให้เห็นว่า เทพปกรณัมหลายเรื่องมีเหตุการณ์ที่องค์เทพเทวีสำแดงพระองค์เพื่อให้บทเรียนแก่วีรบุรุษ อาจปรากฏในลักษณะความเมตตาความดีงาม หรือดูร้ายน่ากลัวและอัปลักษณ์ วีรบุรุษต้องไม่รังเกียจความอัปลักษณ์ของเทวี และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อรับรู้ความรักและความดีงามอันช่วยให้ชีวิตมีความสุข แคมป์เบลล์ยกตัวอย่างการเข้าพบเทพเทวีของวีรบุรุษแอคเทออน (Actaeon) บุตรของออโดโนเอ ซึ่งเป็นนายพรานที่เก่งกาจมากคนหนึ่ง แอคเทออนหลงเข้าไปพบเทวีไดอานา (Diana) หรือ อาร์ทีมิส ผู้มีรูปร่างกำลังเปลือยกายทรงน้ำที่บ่อน้ำในป่าลึกโดยบังเอิญขณะล่าสัตว์ นางพิโรธมากจึงขวักน้ำสาธไปโดนเขา ทำให้นายพรานหนุ่มกลายเป็นกวาง ด้วยความตกใจจึงรีบเผ่นหนีไปอย่างรวดเร็ว ผงสุนัขที่ชื่อสัตย์ของเขาจำไม่ได้ จึงรุมขย้ำกวางที่ต้องคำสาปจนตายอย่างอนาถ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพระแม่แห่งจักรวาลม เฮอร์ของพระดิวง ซึ่งสามารถแสดงภาพลักษณ์ได้สองภาค ภาคดีเป็นพระแม่ปารวตี ส่วนภาคดูร้ายเป็นพระแม่กาลิ วีรบุรุษต้องมองข้ามภาพลักษณ์ภายนอกที่ดูร้ายน่าเกลียดน่ากลัว เพื่อเห็นความจริงแท้ภายในแล้วเรียนรู้ทำความเข้าใจบทเรียนที่เทวีต้องการมอบให้

2.3) ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน (Woman as the Temptress)

วีรบุรุษต้องผ่านบททดสอบทางด้านจิตใจเพื่อให้ก้าวพ้นความลุ่มหลงทางกายด้วยการชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ ในตอนนี้วีรบุรุษอาจถูกยั่วยวนให้ลุ่มหลงด้วยสตรีหรือสิ่งอื่น เช่น เอดิปัส ได้ครองคู่กับราชีนิโจคัสทอาอย่างมีความสุขในตอนแรก แต่กลายเป็นความเจ็บปวดในจิตใจเมื่อรู้ว่าแท้จริงนางเป็นมารดา ซึ่งกลายเป็นความผิดบาปอย่างมหันต์ หรือเรื่องของนักบุญแบร์นาร์แห่งแกลร์โว (Saint Bernard of Clairvaux) ในวัยเด็กต้องพบความทรมานจากการปวดหัว มีหญิงสาวผู้หนึ่งมาเยี้ยมและอาสาขับกล่อมเพลงเพื่อให้เขาหายจากความทรมาน เขาปฏิเสธ

และขับไล่เธอออกไป ทำให้ได้รับพรให้หายดีในที่สุด แคมเบลล์ย้ำว่าวีรบุรุษต้องตระหนักรู้วิกฤตอย่างมีสติ และอดทนต่อการย่ำแย่ ขณะอารมณ์ฉุนเฉียวและความไม่รู้ เพื่อค้นพบตัวตนของวีรบุรุษ

2.4) การเป็นปฏิปักษ์กับบิดา หรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ (Atonement with the Father) วีรบุรุษจะต้องคลี่คลายความขัดแย้งทางจิตใจ หรือปมในใจที่มีต่อบิดา คลี่คลายอุปสรรคสำคัญในชีวิตของตนให้ได้ แคมป์เบลล์กล่าวว่า วีรบุรุษต้องคลายปัญหาความขัดแย้งกับบิดาด้วยการเปิดจิตวิญญาณให้เป็นอิสระจากความหวาดกลัว...เพื่อช่วยคลี่คลายความขัดแย้งและปรับให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน เขายกตัวอย่าง ฟิธอน (Phaethon) บุตรของฟิบบัส (Phoebus) หรืออพอลโล ที่เกิดจากสตรีพรหมจรรย์ชาวเอธิโอเปีย ว่าฟิธอนต้องการได้รับการยอมรับจากพ่อ เนื่องจากเขารู้สึกเป็นลูกที่พ่อไม่ต้องการ ด้วยแรงยุจากเพื่อนให้พิสูจน์การเป็นบุตรของสุริยเทพ เขาเดินทางไปหาพ่อและขอเป็นผู้บังคับม้าเทียมรถสุริยะจำนวน 4 ตัวที่พ่นลมหายใจเป็นไฟ แม้บิดาจะเตือนด้วยความเป็นห่วงก็ไม่ฟัง ฟิบบัสจึงใช้ขี้ผึ้งแต้มหน้าผากฟิธอนเพื่อป้องกันไฟและสอนบังคับรถ เมื่อขับรถม้าขึ้นไปบนอากาศเขาไม่สามารถบังคับรถได้แล้ว ยังเหวี่ยงไปเผาผลาญดวงดาวหลายดวง รถม้ายังแล่นดำเกินไปทำให้ชาวเอธิโอเปียมีผิวดำ เพราะถูกไฟสุริยะเผา ลีเบียกลายเป็นทะเลทราย ทำให้โจฟ (ชื่อโรมันของเทพจู庇เตอร์หรือซุส) ตัดสินใจหยดยั่งหยาดน้ำ โดยใช้น้ำฟ้าฟาดไปถูกฟิธอนจนเสียชีวิต ทำให้รถม้าแล่นไปได้ตามปกติ จารึกที่ป้ายหน้าหลุมศพฟิธอนมีเนื้อความว่า แม้ฟิธอนจะล้มเหลวในการบังคับรถม้าของฟิบบัส แต่ก็มีคุณงามความดีมากขึ้น แสดงว่าขั้นนี้วีรบุรุษต้องปรับความขัดแย้งภายในจิตใจ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงเพื่อผ่านการทดสอบที่หนักหนาสาหัสและอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ให้ได้

2.5) การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า (Apotheosis) ในขั้นตอนนี้วีรบุรุษที่ผ่านการคลี่คลายปมในใจแล้ว จะก้าวหน้าขึ้นอีกระดับจนมีสถานะเหมือนเทพเจ้า เนื่องจากเปลี่ยนมุมมองเดิมที่มองเรื่องส่วนตัวเป็นอันดับแรก กลายเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญและอุทิศตนให้กับส่วนรวม ทำให้วีรบุรุษกลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่ แคมป์เบลล์ ยกตัวอย่างพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ ในพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ที่มีพระทัยกรุณาต่อปวงสัตว์ บำเพ็ญบารมีเพื่อช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ เช่น พระโพธิสัตว์กวนอิมทรงแสดงมหาปณิธานยังไม่ยอมเข้าพระนิพพาน เพื่อโปรดสรรพสัตว์ให้หมดก่อนแล้วจึงยอมเข้าพระนิพพานเป็นองค์สุดท้าย กล่าวโดยสรุปคือ ในขั้นนี้วีรบุรุษจะต้องสามารถเอาชนะความหลงผิดแล้วปรับเปลี่ยนตนเอง โดยให้ความสำคัญกับส่วนรวมด้วยความเมตตากรุณาทำให้วีรบุรุษมีบทบาทเหมือนเทพเจ้า

2.6) การบรรลุความดีงามขั้นสูงสุด (The Ultimate Boon) ขั้นตอนนี้วีรบุรุษสามารถกระทำการกิจได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งสิ่งที่มีความหมายสูงสุดนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามภารกิจที่วีรบุรุษแต่ละคนมีความปรารถนา เช่น อาจเป็นสมบัติ

ที่ล้ำค่า ไฟ ปัญญาความรู้ น้ำอมฤต น้ำพุ เป็นต้น แคมป์เบลล์ยกตัวอย่างการกวนเกษียรสมุทรของเหล่าทวยเทพและอสูรในตำนานฮินดู ว่าการได้น้ำอมฤตเป็นการบรรลุความดีสูงสุดในตำนานนั้น การที่พระเยซูถูกตรึงไม้กางเขนเป็นการแสดงความดีงามสูงสุดของพระเยซู ที่นอกจากแสดงความดีเป็นวีรบุรุษแล้วยังแสดงความเป็นพระผู้ไถ่ การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าภายใต้ดวงไม้มหาโพธิ์แสดงถึงการบรรลุความดีงามสูงสุดจากการออกแสวงหาธรรมะ

3) การกลับคืน (Return) วีรบุรุษที่สามารถผ่านขั้นตอนที่สองมาได้ จะเข้าใจความเป็นตัวตน มีการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ ค้นพบสิ่งที่มีความหมายสำหรับตนแล้วยังค้นพบว่า ตนควรทำอะไรเพื่อแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้น วีรบุรุษที่ได้รับสิ่งที่เปี่ยมความดีงามสูงสุดแล้ว จะกลับคืนมาเพื่อรับมือกับปัญหาอย่างถูกต้องโดยมีการวางแผนอย่างเหมาะสม หากขาดสิ่งนี้ จะทำให้การบรรลุการเดินทางด้วยคุณค่าลง ขั้นตอนการกลับคืนมามี 6 ขั้นตอนย่อย คือ

3.1) การปฏิเสธการกลับมา (Refusal of the Return) ขั้นตอนการปฏิเสธการเดินทางกลับ คือ เมื่อวีรบุรุษบางคนบรรลุการผจญภัยและได้รับสารสาระแห่งชีวิตแล้ว วีรบุรุษเลือกปฏิเสธการเดินทางกลับสู่โลกเดิม เนื่องจากวีรบุรุษพบสภาวะที่เขาารู้สึกเป็นสุขอย่างแท้จริง แคมป์เบลล์ยกตัวอย่างที่วีรบุรุษบางคนตัดสินใจเลือกไม่เดินทางกลับ เช่น พระพุทธเจ้าผู้เปี่ยมด้วยความเมตตาทรงลังเลที่จะเดินทางกลับเนื่องจากทรงสงสัยว่าผู้คนในโลกแห่งวิญญูสงสาร จะสามารถเข้าใจธรรมะที่พระองค์จะทรงสอนได้หรือไม่

3.2) การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ (The Magic Flight) ขั้นตอนการหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์ หมายถึง การกลับสู่โลกของวีรบุรุษพร้อมด้วยน้ำอมฤตหรือสิ่งมีค่าสูงสุดที่ได้รับจากการผจญภัย ขั้นตอนนี้วีรบุรุษอาจถูกต่อต้านขัดขวางจากผู้พิทักษ์ธรณีประตู เทพเจ้า หรือปีศาจ วีรบุรุษมักได้รับความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติให้เดินทางกลับได้สำเร็จ หรืออาจหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์ เช่น วีรบุรุษสามารถแปลงร่าง เสกสิ่งของ หรือขว้างปาสิ่งของที่วีรบุรุษติดตัวมาสร้างอุปสรรคการติดตามมา เพื่อหน่วงและชะลอการไล่ล่าเพื่อให้วีรบุรุษเดินทางกลับได้อย่างปลอดภัย แคมป์เบลล์ ยกตัวอย่างวีรบุรุษเจสัน (Jason) กับภารกิจหาขนแกะทองคำ เจสันต้องสังหารและหนีร่างเจ้าชายแอฟเซอร์ทัส (Apsyrtos) เป็นหลายชั้นเพื่อขว้างออกไปให้กษัตริย์เอเอเทิส (Aeetes) เจ้าของขนแกะทองคำตามเก็บชิ้นส่วนบุตรชายจนเจสันสามารถหนีรอดได้

3.3) การรับความช่วยเหลือจากภายนอก (Rescue from Without) ขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นการที่วีรบุรุษบางคนอาจต้องรับการช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อช่วยให้เดินทางกลับได้สำเร็จ เนื่องจากการการเดินทางกลับอาจล่าช้าไปจากที่ควร หรือมีประสบการณ์เจ็บปวดจากแผลในใจจากโลกเดิมที่เคยอาศัยอยู่จนไม่อยากเดินทางกลับ แคมป์เบลล์ยกตัวอย่าง

เทพปรณัมชินโต (Shinto) เรื่องเทวีแห่งพระอาทิตย์ผู้เปื้อน่ายการรุกรานจากเทพแห่งพายุ ผู้เป็นอนุชานามซุซานโนโอะ (Susanowo) ที่มักสร้างความเสียหายแก่น้ำข้าวและอาณาจักร องค์เทวี ตัดสินใจเก็บตัวอยู่ในถ้ำ ส่งผลให้จักรวาลมืดมิด เตือดร้อนไปทั้งสวรรค์และโลกมนุษย์ เหล่าเทพเทวาทั้งปวงจึงวางแผนให้พระองค์ออกจากถ้ำเพื่อให้แสงสว่างแก่โลกดังเดิม

3.4) การกลับคืนสู่โลกเดิม (The Crossing of the Return Threshold) ขั้นตอนนี้ วีรบุรุษจะต้องรักษาสารสภาวะที่ได้จากการผจญภัยไม่ให้สูญสลายหายไประหว่างการเดินทางกลับ ด้วยการปรับตัวเพื่อรับมือกับพลังที่จะสร้างแรงกระทบกับตนในช่วงที่เดินทางกลับคืนสู่โลกเดิม แคมพ์เบลล์ยกตัวอย่างความผิดพลาดในการกลับคืนของริป แวน วินเคิล (Rip Van Winkle) ซึ่งปรากฏตัวต่อสาธารณชนด้วยหนวดเครายาวถึงเท้า แต่งตัวรุงรัง มีการพูดคุยสื่อสารที่ผิดพลาดจนถูกเข้าใจผิดและตะโกนขับไล่ หรือเรื่องของโอไซริน (Osirin) ที่ผ่านการสมรส อันศักดิ์สิทธิ์กับธิดากษัตริย์นครแห่งความเยาว์วัย โอไซรินตัดสินใจกลับมาเยี่ยมครอบครัว แต่ลืมขอรหัสไม่ให้ร่างกายสัมผัสกับพื้นดิน เมื่อเท้าสัมผัสดินทำให้ความเยาว์วัยสลายไปกลายเป็น ชายชราตาบอด เหตุการณ์นี้เกิดจากความล้มเหลวของวีรบุรุษในการเตรียมตัวเดินทางกลับคืน

3.5) ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง (Master of the Two Worlds) หรือ การเป็นเจ้าแห่งสองโลก เป็นขั้นตอนที่แสดงคุณสมบัติที่สำคัญของวีรบุรุษ ผู้บรรลุสารสภาวะแห่ง การผจญภัย คือ การละวางตัวตนหรืออัตตาปวงที่เคยยึดถือไว้หลังเสร็จการผจญภัย วีรบุรุษ คือ ผู้เกิดใหม่เป็นคนใหม่ ที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างโลกแห่งความเป็นทิพย์กับโลกเดิม โดยรักษาลักษณะของทั้งสองโลกไว้ได้ กลายเป็นผู้ร่ำรสารสภาวะแห่งชีวิตอย่างแท้จริง แคมพ์เบลล์ ยกตัวอย่างจากภคคีตา ที่อรชุนเกิดความท้อใจและคิดจะล้มเลิกการทำสงครามกับศัตรู ที่เป็นเครือญาติ แต่เมื่อพระองค์สดับหลักธรรมจากพระกฤษณะ อรชุนก็บรรลุสารสภาวะ แห่งปัญญาทำศึกต่อไปตามหน้าที่ และสามารถดำรงสารสภาวะทางจิตวิญญาณควบคู่ไปกับการทำหน้าที่ทางโลกในฐานะเป็นกษัตริย์ผู้นำทัพ

3.6) อิสระภาพแห่งชีวิต (Freedom to Live) ขั้นตอนนี้วีรบุรุษได้รับผล จากความสำเร็จและสารสภาวะจากการเดินทาง วีรบุรุษจะรับรู้ถึงความเป็นอิสระจากการสละ ละทิ้งความปรารถนา เป็นอิสระจากพันธนาการและการต่อสู้ใด ๆ เช่นที่ผ่านมา วีรบุรุษจะทรงพลัง ในความหยั่งรู้ถึงความสงบและอิสระที่ไม่ต้องเกี่ยวพันกับอดีตหรือกังวลชีวิตในอนาคต

ผู้วิจัยมีความสนใจในแนวความคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ของ โจเซฟ แคมพ์เบลล์ มาใช้ในการศึกษานวนิยายเรื่องเจงกิสข่านต่อไป

2. สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษสะท้อนให้เห็นสภาพงานวิจัยทางคติชนที่ศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แร็กแลน และการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ จำนวน 16 รายการ จะเห็นภาพการศึกษาวรรณคดีวรรณกรรม โดยใช้แนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แร็กแลน และการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์และแนวทางในการศึกษา พบว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ กลุ่มที่ศึกษาคิดค้นและศึกษาเชิงวิพากษ์แนวคิด กลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และกลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ดังนี้

2.1. กลุ่มที่ศึกษาคิดค้นแนวคิดและศึกษาแนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของวีรบุรุษ กลุ่มที่ศึกษาคิดค้นแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ มี 5 เล่ม

ตาราง 24 แสดงกลุ่มที่ศึกษาคิดค้นแนวคิดและศึกษาแนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของวีรบุรุษ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	ค.ศ. 1973	The Hero With a Thousand Faces	Joseph Campbell	หนังสือ
2	ค.ศ. 1975	The Hero a Study in Tradition, Myth, and Drama	Lord Raglan	หนังสือ
3	2519	คติชนวิทยา (หัวข้อ แง่คิดจาก “วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี” ของ ลอร์ด แร็กแลน)	กึ่งแก้ว อัดถากร	หนังสือ
4	2551	พลานุภาพแห่งเทพปรณัม	แคมป์เบลล์, โจเซฟ และ มอยเยอร์ส, บิลล์	หนังสือ
5	2552	ชีวิตและคุณูปการของโจเซฟ แคมป์เบลล์ต่อการศึกษาศาสนาเทพปรณัม	บารนี บุญทรง	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.

ข้อมูลจากตาราง 24 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาคิดค้นแนวคิดและศึกษาแนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมพิธีของวีรบุรุษ จำนวน 5 รายการ มีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้ หนังสือของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975) ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1956 เป็นงานที่รวบรวมข้อเสนอละเอียดและแนวคิดของลอร์ดแรกแลนในการศึกษาประเพณี ตำนาน และการละคร หนังสือเล่มนี้ได้นำผลงานการศึกษาวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของท่านไว้ด้วย งานดังกล่าวเกิดจากการศึกษาศึกษาเปรียบเทียบตำนานและปกรณัมกรีกเพิ่มอีกหลายตำนาน จนกระทั่งค้นพบแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษ ที่ปรากฏคล้ายคลึงกันในด้านานวีรบุรุษ โครงสร้างชีวิตวีรบุรุษทั้งในตำนานกรีก และโรมัน ตำนานในพระคัมภีร์ไบเบิล พระไตรปิฎก และตำนานอื่น ๆ อีกหลายเรื่องทั่วโลก มี 22 เหตุการณ์ โดยโครงสร้างชีวิตของเอดิปัส (Oedipus) มีความสอดคล้องกับแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษมากที่สุด 21 เหตุการณ์ ลักษณะดังกล่าวทำให้วีรบุรุษทางวัฒนธรรมประเพณีและวีรบุรุษทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน และเป็นการแสดงเรื่องราวของพิธีกรรม หรือเป็นวีรบุรุษที่แสดงภาพพจน์ตามนัยแห่งพิธีกรรม ส่วนหนังสือที่เรียบเรียงจากบทสัมภาษณ์ของ Joseph Campbell เมื่อปี ค.ศ. 1973 ซึ่งเรียบเรียงขึ้นจากการสนทนาระหว่างโจเซฟแคมเบลและมอยเยอร์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาเทพปกรณัมที่น่าสนใจ กล่าวถึงการเดินทางของวีรบุรุษต้องผ่านการทดสอบทดลอง (Trails) การลงใจ (Tests) และการทดสอบอันแสนสาหัสสาครรจ์ (Ordeals) และกล่าวถึงการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษว่า ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การออกเดินทาง (Departure) ขั้นตอนที่ 2 การเริ่มต้น และขั้นตอนที่ 3 การกลับคืน (Return) ในแต่ละขั้นตอนมีขั้นตอนย่อยรวม 17 ขั้น

หนังสือทั้งสองเล่มนับเป็นผลงานการศึกษาเปรียบเทียบ แล้วสรุปเป็นแนวคิดที่ส่งอิทธิพลให้กับการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีและการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ อีกหลายผลงาน ส่วนกลุ่มงานที่ศึกษาเชิงวิพากษ์แนวคิดหลังจากหนังสือทั้งสองเล่ม ได้ปรากฏสู่วงวิชาการได้ส่งผลให้เกิดการศึกษาตามแนวทางดังกล่าวมากมาย ในต่างประเทศมีการนำแนวคิดการเดินทางของวีรบุรุษของแคมป์เบลล์มาประยุกต์ใช้ในงานภาพยนตร์ เช่น จอร์จ ลูคัส ใช้ในการเขียนบทภาพยนตร์สตาร์วอร์ส เป็นต้น ส่วนในประเทศไทยนั้นนักวิชาการเริ่มต้นนำแนวคิดทั้งสองมาแปลเผยแพร่ ทำให้เป็นที่รู้จักและใช้เป็นรากฐานในการศึกษาในเชิงวิชาการต่อมา หนังสือของ กิ่งแก้ว อัดถากร (2519) เป็นเอกสารในลำดับต้น ๆ ที่นำเสนอบทความ “แนวคิดจาก ‘วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี’ ของลอร์ด แรกแลน” ท่านนำบทความจากหนังสือ *The Study of Folklore* ของ Alan Dundes ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1965 ท่านอภิปรายอย่างน่าสนใจว่าเอกสารดังกล่าวนำเสนอแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษไว้ 22 เหตุการณ์ดังที่กล่าวไว้ในแล้วข้างต้น ส่วนที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ ส่วนที่อภิปราย

แนวคิดของลอร์ด แรกแลน ด้วย นอกจากนี้ อีก 2 เล่ม เป็นการศึกษาที่ให้คุณค่าในเชิงประวัติ ที่มาของการศึกษาแนวคิดข้างต้น หนังสือแปลของ บาร์นี บุญทรง จากงานเขียนของแคมป์เบลล์, โจเซฟ และมอยเยอร์ส, บิลล์ (2551) เป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการศึกษาเทพปกรณัม เนื้อหา เป็นการสนทนาของ บิลล์ มอยเยอร์ส และโจเซฟ แคมป์เบลล์ มีช่วงสำคัญที่กล่าวถึงการเดินทาง ของวีรบุรุษ กล่าวสรุปว่า การเดินทางของวีรบุรุษเกิดจากการปฏิบัติภารกิจ 2 ประการ คือ ภารกิจทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้คน และภารกิจทางจิตวิญญาณ คือ การสัมผัสกับจิตวิญญาณ ในระดับเหนือกว่าปกติ ที่กลับมาพร้อมสารบางอย่างที่สำคัญ การเดินทางของวีรบุรุษมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการออกเดินทาง ซึ่งเกิดจากการถูกพรากบางสิ่งไปจนต้องเดินทางเพื่อติดตามหา ขั้นตอนการครอบหรือการรับเข้าเป็นศิษย์ เพื่อให้มีการพัฒนาตนโดยต้องผ่านการทดสอบ ทดลอง (Trails) การลองใจ (Tests) และการทดสอบอันแสนสาหัสสากรรจ์ (Ordeals) และ ขั้นตอนการหวนคืน ที่จะทำให้ละทิ้งตัวตนเดิมแล้วเข้าถึงสภาวะแห่งวุฒิภาวะ ส่วนดุษฎีนิพนธ์ ของ บาร์นี บุญทรง (2552) ได้นำเสนอชีวิตและผลงานของ โจเซฟ แคมเบล นักเทพปกรณัมที่มี ชื่อเสียงที่สุดในศตวรรษที่ 20 ที่ให้คุณค่าทางวิชาการด้านเทพปกรณัม พบว่า การศึกษาเทพปกรณัม ในเชิงอุปลักษณ์ของแคมป์เบลล์เชื่อมโยงได้ 3 มิติ คือ ปัจเจกบุคคล สังคม และโลก การเรียนรู้ เทพปกรณัม มีความสำคัญต่อมนุษยชาติ เป็นผู้ต่อลมหายใจให้กับเทพปกรณัม

2.2 กลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของ วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี จากการศึกษาเอกสาร 17 รายการพบเอกสารที่น่าแนวคิด การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของ ลอร์ด แรกแลน มาศึกษา 1 บทความ ดังตาราง

ตาราง 25 แสดงกลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิต ของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
		พิมพ์		
1	2562	สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: แง่คิดจาก “วีรบุรุษในวัฒนธรรม ประเพณี”	สุกัญญาโสภิไธย ใจกล้า	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 25 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีจำนวน 1 รายการ คือ บทความของสุกัญญาโสภี ใจกล้า (2562) ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากหนังสือคติชนวิทยาของศาสตราจารย์ กิ่งแก้ว อุตถากร ศึกษาประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน พบว่า พระราชประวัติคล้ายคลึงกับวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีถึง 17 ประการ การศึกษาพระราชประวัติพระเจ้าตากสินมหาราชตามแนวคิดวีรบุรุษทางวัฒนธรรม ชี้ว่าชีวประวัติของพระองค์สอดคล้องกับเรื่องวีรบุรุษอื่น ๆ ในโลก

2.3 กลุ่มที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนวคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ

พบว่า มีเอกสารงานวิจัยที่นำแนวคิดการเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษมาศึกษาตำนาน นิทานวรรณคดี วรรณกรรม และเรื่องเล่าชีวประวัติ จำนวน 10 เรื่อง แบ่งตามลักษณะข้อมูลได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนิทานตำนานและวรรณคดี กลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนวนิยาย กลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากหนังสือชีวประวัติอัตชีวประวัติหรือสื่อที่แสดงประวัติชีวิตบุคคล และการศึกษาการเดินทางวีรบุรุษจากข้อมูลที่หลากหลายและสื่อภาพยนตร์ ดังนี้

2.3.1 กลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนิทาน ตำนาน และวรรณคดี จากการศึกษาพบเอกสารตามหัวข้อดังกล่าว จำนวน 5 เรื่อง

ตาราง 26 แสดงกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนิทาน ตำนาน และวรรณคดี

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2557	การผจญภัยของวีรบุรุษ: กรณีศึกษาจากพระอภัยมณี	ปัทมรัตน์ ธรรมกวินทิพย์ และบาร์นิ บุญทรง	บทความ
2	2559	อิเหนา: วีรบุรุษนักรักและนักรบ	ศศิรัศม์ สันธูนิก	บทความ
3	2560	พระรามกับการผจญภัยของวีรบุรุษ	จุฑามาศ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และปัทมา ทิมประเสริฐกุล	บทความ

ตาราง 26 (ต่อ)

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
4	2561	พระสังฆ: การผจญภัยของวีรบุรุษ	สุประวีณ แสงอรุณ เฉลิมสุข	บทความ
5	2562	พัฒนาการการผจญภัยของตัวละคร เอกชายในฐานะวีรบุรุษในวรรณคดี แบบฉบับของไทย	ศศิรัศม์ สินธุวณิก และกาญจนา วิชญาปกรณ์	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 26 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนิทานตำนานและวรรณคดี จำนวน 5 รายการ บทความของ ปัทมรัตน์ ธรรมกวินทิพย์ และบารณี บุญทรง (2557) พบว่า การผจญภัยของพระอภัยมณีมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษครบทั้ง 3 ขั้นตอน และพบขั้นตอนย่อยถึง 16 ขั้นตอน จาก 17 ขั้นตอน โดยไม่พบขั้นตอนการก้าวข้ามธรณีประตูของการกลับคืน พบขั้นตอนของการได้รับความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ กับขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองแทรกในวงจรชีวิตหลายครั้ง ซึ่งแสดงว่าวีรบุรุษจะได้รับการช่วยเหลือจากพลังอำนาจวิเศษเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเดินทาง จึงนำเอาสิ่งดังกล่าวมาอุปมาอุปไมยให้สังคม ส่วนบทความของ ศศิรัศม์ สินธุวณิก (2559) พบว่า ภาพลักษณ์ของตัวละครอิเหนา คือ วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทยตัวละครเอกเป็นวีรกษัตริย์มีบุคลิกภาพทางกายงดงาม มีบุญบารมี รบเก่งและโดดเด่นในเชิงรัก มีชาติกำเนิดสูง มีรูปโฉมที่งดงามดึงดูดใจสตรี และเจ้าชู้ มีวาทีศิลป์ดี และมีภาพลักษณ์วีรบุรุษนักรบที่มีความฉลาดอดทน มีปฏิภาณไหวพริบ พบการเดินทางสอดคล้องกับแนวคิดการเดินทางของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ 8 เหตุการณ์ สอดคล้องกับบทความของ สุประวีณ แสงอรุณเฉลิมสุข (2561) ที่พบว่า การผจญภัยของพระสังข์เป็นไปตามวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษ 3 ขั้น สอดคล้องกับแนวคิดของโจเซฟแคมป์เบลล์ เกี่ยวกับการผจญภัยของวีรบุรุษที่เป็นวงจรการออกเดินทางแล้วกลับคืนมาที่เดิม ส่วนการนำเสนอบทความจากวิทยานิพนธ์ของ ศศิรัศม์ สินธุวณิก และกาญจนา วิชญาปกรณ์ (2562) พบว่า ตัวละครที่มีการผจญภัยสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การผจญภัยเพื่อตนเองและการผจญภัยเพื่อคนอื่น ตัวละครชายจากวรรณคดีแบบฉบับของไทยจึงมีลักษณะเป็นวีรบุรุษที่ต้องออกเดินทางเพื่อผจญภัยจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นภารกิจที่ยากกว่าบุคคลธรรมดาจะทำได้ ตัวละครจึงมักได้รับการยกย่องชื่นชมจากคนทั่วไป ส่วนบทความวิชาการในการสัมมนาวิชาการระดับปริญญาตรีของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และปัทมา ทัพประเสริฐกุล (2560) พบว่า การผจญภัยของพระรามมีความสอดคล้องกับ ทฤษฎี 3 ชั้น ขั้นตอนการออกเดินทาง มี 5 ชั้นย่อย คือ ขั้นตอนการสถาปนาปรากฏ 6 ชั้น และขั้นตอนการหวนคืน พบ 5 ชั้น ด้านภาพลักษณ์ของพระรามมีด้านดีถึง 6 ประการ คือ เป็นเทพเจ้า เป็นผู้มีบุญญาธิการ เป็นนักรบ เป็นผู้ทรงคุณธรรม เป็นผู้รักษาสัตย์ เป็นผู้มั่นคงในรัก การศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพการเดินทางของพระรามที่สอดคล้องกับแบบการเดินทาง ในฐานะวีรบุรุษที่เป็นสากล และวีรบุรุษในอุดมคติ

2.3.2 กลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนวนิยาย

พบการศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากข้อมูลประเภทนวนิยาย จำนวน 1 เรื่อง

ตาราง 27 แสดงกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนวนิยาย

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
1	2557	การเติบโตและการเรียนรู้: การศึกษา ผ่านการดัดแปลงเทวดานานกรีก และโรมันในนวนิยายชุดเพอร์ซี แจ็คสัน ของริคโรเออร์เดน	สุรัฐ เพชรนิรันดร์	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 27 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากนวนิยาย จำนวน 1 รายการ คือ บทความของ สุรัฐ เพชรนิรันดร์ (2557) สรุปได้ว่า มีการดัดแปลงตำนานกรีกโรมัน โดยใช้โครงเรื่องการเดินทางของวีรบุรุษเป็นกรอบเรื่อง เพอร์ซี เป็นเด็กที่มีความแปลกแยกจากสังคม และมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน สมาชิกไม่สามารถใช้ชีวิตในโรงเรียนได้เหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป มีความแปลกแยกกับพ่อเลี้ยงและสังคมในโรงเรียน ต่อมาเขาออกเดินทางทำให้ค้นพบตัวตนที่แท้จริง โดยอยู่ในค่ายฮาล์ฟบลัด โรงเรียนพิเศษของลูกมนุษย์ครึ่งเทพ ที่มีรูปแบบการสอนที่มีลักษณะเฉพาะ เขาได้พบครูและรู้จักพ่อที่แท้จริง เทียบได้กับขั้นตอนการเกิดใหม่ ต่อมาถูกใส่ร้ายว่าขโมยสายฟ้าของซุส ทำให้ต้องออกติดตามหา ตลอดการเดินทางได้ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้รับความสัมพันธ์กับพ่อผ่านอำนาจเหนือธรรมชาติ ต้องผ่านการทดสอบหลายครั้งจนกระทั่งสามารถนำสายฟ้าไปคืนให้ซุสได้ทันเวลา แล้วได้พบกับเทพโพไซดอนซึ่งเป็นพ่อที่แท้จริง ส่งผลให้มีความแปลกแยกระหว่างพ่อกับลูกได้รับการแก้ไข เกิดการเรียนรู้และยอมรับในความสัมพันธ์ที่แตกต่างจากมนุษย์ทั่วไป

และได้พบสังคมใหม่ที่อยู่ได้โดยไม่รู้สึกละแวกแยก สามารถอยู่ในโลกใบเก่าและใบใหม่ได้อย่างปกติสุข

2.3.3 กลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากหนังสือชีวประวัติอัตชีวประวัติหรือสื่อที่แสดงประวัติชีวิตบุคคล มี 2 รายการ ดังนี้

ตาราง 28 แสดงกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากหนังสือชีวประวัติอัตชีวประวัติหรือสื่อที่แสดงประวัติชีวิตบุคคล

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2558	ประธานาธิบดีไฮจิมีนห์: อาร์คิไทป์วีรบุรุษว่าด้วยการออกเดินทางและการกลับมา	ประจักษ์ สายแสง	บทความ
2	2558	วิถีแห่งมหาบุรุษ: การศึกษาชีวประวัติศาสดาตามแนวคิดการเดินทางของวีรบุรุษภาพยนตร์	ประเสริฐ รุณรา	บทความ

ข้อมูลจากตาราง 28 แสดงเอกสารกลุ่มที่ศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษจากหนังสือชีวประวัติอัตชีวประวัติหรือสื่อที่แสดงประวัติชีวิตบุคคลจำนวน 2 รายการ คือ บทความเรื่องของ ประจักษ์ สายแสง (2558) พบว่า มีชีวประวัติประธานาธิบดีไฮจิมีนห์ สอดคล้องกับอาร์คิไทป์วีรบุรุษมีรูปแบบซ้ำกับวีรบุรุษอื่นทั่วโลก ที่มีการผจญภัยเพื่อสนองอุดมคติของตน เมื่อเสร็จภารกิจแล้วกลับมาพร้อมนำสิ่งมีค่ามามอบให้สังคม การกลับสู่มาตุภูมิ คือจุดเริ่มต้นขบวนการปฏิวัติ และบทความของ ประเสริฐ รุณรา (2558) พบว่า ประวัติศาสดามีลักษณะสอดคล้องกับเหตุการณ์การเดินทางของวีรบุรุษ 12 เหตุการณ์ คือ 1) โลกปัจจุบัน 2) เสียงเรียกให้ออกผจญภัย 3) การปฏิเสธคำร้องเรียก 4) การได้พบผู้แนะนำ 5) การข้ามเขต 6) การทดสอบพันธมิตรศัตรู 7-8) การเข้าไปสู่การทดลองคือทดสอบที่ยากลำบาก 9) รางวัล 10) จะกลับสู่โลกปัจจุบัน 11) การเกิดใหม่ 12) การกลับมาพร้อมด้วยของวิเศษ คล้ายคลึงกันที่มีการเปลี่ยนผ่านจากโลกเดิม ด้วยการทดสอบต้องผ่านการทดสอบอย่างลำบาก แต่สามารถผ่านจุดนั้นจนได้สัจธรรมแล้วจึงนำมาสั่งสอนมนุษย์ การสร้างเป็นภาพยนตร์มีการตอบรับดีเพราะกล่าวถึงการก้าวสู่ความเป็นมหาบุรุษที่ประทับใจ ส่งเสริมศรัทธา อาจกล่าวได้ว่าศาสดามีสถานะเป็นวีรบุรุษควบคู่กับมหาบุรุษผู้สั่งสอนธรรมด้วย

2.3.4 การศึกษาการเดินทางวีรบุรุษจากข้อมูลที่หลากหลายและสื่อภาพยนตร์ พบวิทยานิพนธ์จำนวน 2 เรื่อง

ตาราง 29 แสดงการศึกษาการเดินทางวีรบุรุษจากข้อมูลที่หลากหลายและสื่อภาพยนตร์

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
1	2544	การสร้างเทพนิยายสมัยใหม่ ในภาพยนตร์ชุดสตาร์วอร์	ทัศนัย บุญกลอย	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
2	2552	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช: พลังขับเคลื่อนเบื้องหลังประชาชาติ	อรษา สุวรรณประเทศ	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.

ข้อมูลจากตาราง 29 แสดงเอกสารการศึกษาการเดินทางวีรบุรุษจากข้อมูลที่หลากหลายและสื่อภาพยนตร์จำนวน 2 รายการ ประกอบด้วยงานวิจัยของ ทัศนัย บุญกลอย (2544) พบว่า จอร์จ ลูคัส ได้รับแรงบันดาลใจส่วนหนึ่งจากงานเขียน ของโจเซฟ แคมเบล และเจ.อาร์.โทลคีน อากิระคุโรซาว่า สตาร์วอร์ประยุกต์การเล่าเรื่องจากงานเขียนเรื่อง **The Hero with a Thousand Faces** ของ โจเซฟ แคมเบล ด้านโครงเรื่องผจญภัยวีรบุรุษในแต่ละวัฒนธรรมโดยใช้โครงเรื่องแก่นเรื่อง และลักษณะเด่นของตัวละครจากนิยายต่าง ๆ มาดัดแปลง เค้โครงเรื่อง แนวเรื่อง การผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตกและออกให้ทันสมัย สอดคล้องและลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรมของสังคมอเมริกัน คือ การยกย่องวีรบุรุษความนิยมในละครแนวคัลเลอร์ ความนิยมในความแปลกน่าพิศวงและความนิยมในความเป็นประชาธิปไตยแบบอเมริกัน กล่าวถึงการเดินทางของวีรบุรุษในเรื่องว่า มีองค์ประกอบ 16 ประการ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นคุณค่าของโครงเรื่องและการเล่าเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษที่ถูกประยุกต์ใช้ในภาพยนตร์จนกระทั่งประสบผลสำเร็จและเป็นโครงเรื่องที่มิพลังสนองความอยากรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวีรบุรุษได้อย่างดี ส่วนวิทยานิพนธ์ของ อรษา สุวรรณประเทศ (2552) พบว่า มิติทางปัจเจกชนทรงถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของมหาบุรุษ คือ มีความฉลาดล้ำลึก มีอำนาจเหนือมนุษย์ปกติ มิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าพระนเรศวรเป็นวีรบุรุษผู้ก่อเกิดอิสรภาพ เป็นผู้สร้างประชาชาติสยาม ทั้งด้านอธิปไตย วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเสถียรภาพทางสังคม เป็นผู้สร้างอยุธยาให้เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ มิติด้านเทพปกรณัมสมเด็จพระนเรศวรมีการเชื่อมโยงกับเทพเจ้าโดยเชื่อกันว่าทรงเป็นอวตารย่อยของพระอิศวร แบบชีวิตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเทียบกับแบบมาตรฐานการเดินทางของวีรบุรุษในเทพปกรณัม ตามทัศนะของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Joseph Campbell) ที่แสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระนเรศวร เป็นวีรบุรุษหลายเหตุการณ์ เป็นแบบชีวิตที่ซับซ้อนมาก แต่ก็สะท้อนการเดินทางในฐานะวีรบุรุษที่ยิ่งใหญ่ เรื่องราวเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรที่ประกอบสร้างขึ้นอย่างมากมายทางภาพยนตร์ เอกสารคนอื่นเป็นสิ่งที่สะท้อนภาพความทรงจำ

ที่เป็นอมตะของพระองค์ แต่อยากแสดงถึงบทบาทความเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับพระองค์สืบต่อไป

ผู้วิจัยใช้การศึกษาเอกสารทั้ง 17 รายการข้างต้น มาเป็นข้อมูลสำคัญในการออกแบบการวิจัยและเป็นแนวทางในการศึกษาวิธีแห่งวีรบุรุษเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ขยายเรื่องเจกีสถานของนักเขียนไทยร่วมสมัยต่อไป

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง“เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) แล้วนำเสนอผลการวิจัย
ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างนวนิยายที่
นำเสนอโครงเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิตเจงกิสข่านของนักเขียนไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2498 จนถึง
พ.ศ. 2556 รวมเป็นระยะเวลา 58 ปี จำนวน 3 เรื่อง คือ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง**เตมูยีน
จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เรื่อง**เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์
เรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มาใช้ในการวิจัยมี ดังนี้

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ นวนิยายที่นำเสนอโครงเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิตเจงกิสข่าน
ของนักเขียนไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 จนถึง พ.ศ. 2556 รวมเป็นระยะเวลา 58 ปี

จากการสำรวจนวนิยายที่เสนอโครงเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิตเจงกิสข่านของนักเขียนไทย
โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

1. **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร ขนาดหนังสือ 16 หน้ายก
ธรรมดา มีความหนา 512 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 12 บท มีการตีพิมพ์รวมเล่มสองครั้ง
พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) และพิมพ์ครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. 2507 (ค.ศ. 1964)

เนื้อเรื่องกล่าวถึงประวัติเตมูยีนตั้งแต่การถือกำเนิด การสูญเสียและกำพร้าบิดา
การถูกเผ่าตาทิหวัดจับตัวเป็นเชลยแต่หนีรอดมาได้ เหตุการณ์ที่ภรรยาถูกแย่งชิงโดยเผ่า
เมอร์กวนจับไป การช่วยราชสำนักจินกำจัดเผ่าตาทิหวัดจนสำเร็จ และได้ปราบเผ่าต่าง ๆ

จนราบคาบ การพิชิตอาณาจักรจีน การทำศึกกับชาห์แห่งคอเรสม์การปราบแคว้นเฮียะ (ซีเซีย)
จนถึงการสวรรคตโดยสงบ

2. เจิ้งก๊ี้ซ่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ ขนาดหนังสือ 16 หน้ายกพิเศษ มีความหนา 856 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 45 บท

ผู้เขียนได้นำลงตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ “ไทยใหม่” ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2497-2498 ฉบับดังกล่าวเป็นภาคที่ 1 และจะมีการเขียนภาค 2 เพิ่มเติม แต่ผู้เขียนไม่มีโอกาสแต่งเพิ่มเติม จนกระทั่งถึงแก่กรรม ต่อมาหลังจากผู้เขียนเสียชีวิตจึงเริ่มมีการพิมพ์นวนิยายที่แต่งไว้ทั้ง 2 เรื่อง คือ **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข** และ **เจิ้งก๊ี้ซ่าน** เรื่องที่ศึกษาได้พิมพ์เผยแพร่จำนวน 3 ครั้ง ครั้งแรกพิมพ์ พ.ศ. 2531 โดยบริษัทอรุณการพิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2534 และพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2551 โดยสำนักพิมพ์แม่คำผาง ผู้วิจัยใช้ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 ในการศึกษาครั้งนี้

เนื้อหากล่าวถึง การสู้รบกันระหว่างเจงกิสข่านจักรพรรดิมองโกลผู้ยิ่งใหญ่แห่งโลกตะวันออก กับชาห์มุฮัมมัด แห่งอาณาจักรคอเรสม์ ปาดิชาห์ หรือ อธิราชผู้ยิ่งใหญ่ของอาณาจักรควาริชม ทางตะวันออกกลาง ที่มีอำนาจและมีศักดิ์เทียบกัน และมีธาตุแท้ของขุนศึกเช่นเดียวกัน คือ มีความละโมภ ความลำเอียง ไม่ตั้งในความยุติธรรมเป็นชนวนสงคราม

3. เจงกิสข่าน นวนิยายของ “สุริยา” หรือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล ขนาดหนังสือ 16 หน้ายกพิเศษ มีความหนา 655 หน้า แบ่งเป็น 75 บรรพ

ท่านเขียนนวนิยายเรื่องนี้ลงในนิตยสารสกุลไทย ช่วง พ.ศ. 2555-2556 จากนั้นจึงรวมเล่มพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2556 โดยสำนักพิมพ์เพ็ญดี ใช้นามแฝงว่า “สุริยา” ต่อมาได้ลงจำหน่ายออนไลน์ในเว็บไซต์ mebmarket.com เริ่มวางจำหน่ายเมื่อ 14 พฤษภาคม 2562 โดยใช้ชื่อสำนักพิมพ์ศุภกร บุณาค-สุริยา

เนื้อเรื่องกล่าวถึงพระประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่เกิด การได้รับการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน จนกระทั่งสวรรคต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาแสวงหาองค์ความรู้ตามจุดประสงค์การวิจัยข้อ 1, 2 และ 3 คือ ความรู้เกี่ยวกับประพันธ์วิธีของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 คน การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน และแนวคิดการประกอบสร้างด้วยนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ส่วนระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายและสรุปผล

1. เครื่องมือเก็บข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก** ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีการจัดเก็บข้อมูลในการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ สร้างเครื่องมือ ประเมินคุณภาพเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษา 2 ด้าน คือ ประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ และการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ผู้วิจัยได้ออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

1.1.1 แบบเก็บข้อมูลนวนิยายเพื่อศึกษาประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ

แบบเก็บข้อมูลนวนิยายเพื่อศึกษาประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ มีทั้งหมด 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ศึกษาประพันธ์วิธี ประกอบด้วย แบบเก็บข้อมูล 6 แบบ คือ แบบเก็บข้อมูลโครงเรื่อง แบบเก็บข้อมูลแก่นเรื่อง แบบเก็บข้อมูลมุมมองการเล่าเรื่อง แบบเก็บข้อมูลตัวละคร แบบเก็บข้อมูลฉากเวลา และสถานที่ และแบบเก็บข้อมูลบทสนทนา ประเด็นที่ 2 ศึกษาประพันธ์วิธีทางวรรณศิลป์ ประกอบด้วย แบบเก็บข้อมูล 4 แบบ คือ แบบเก็บข้อมูลวิเคราะห์การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค แบบเก็บข้อมูลการศึกษาทางเสียงของผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ ประกอบด้วย แบบเก็บข้อมูลโครงเรื่อง แบบเก็บข้อมูลแก่นเรื่อง แบบเก็บข้อมูลมุมมองการเล่าเรื่อง แบบเก็บข้อมูลตัวละคร แบบเก็บข้อมูลฉากเวลา และสถานที่ และแบบเก็บข้อมูลบทสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1) แบบเก็บข้อมูลโครงเรื่อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 โครงเรื่อง ข้อมูลด้านซ้ายให้ระบุ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และโครงเรื่อง โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ตอนที่ 2 ส่วนเก็บข้อมูลความขัดแย้ง โดยทางด้านซ้ายมือเป็นรายการการศึกษาความขัดแย้ง ความขัดแย้งภายใน ความขัดแย้งภายนอก มี 4 รายการย่อย คือ มนุษย์กับมนุษย์, มนุษย์กับสังคม, มนุษย์กับธรรมชาติ, มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และความขัดแย้งหลัก ช่องด้านขวาสำหรับกรอกข้อมูลให้ตรงกับรายการการศึกษา

ตอนที่ 3 เก็บข้อมูลการนำเสนอโครงเรื่อง ช่องทางซ้ายเป็นรายการศึกษา ประกอบด้วย ตอนเริ่มเรื่อง มี 2 ข้อย่อย คือ ตามปฏิทิน และย้อนเหตุการณ์, ตอนดำเนินเรื่อง, จุดวิกฤตของเรื่อง, จุดคลี่คลายของเรื่อง และตอนจบเรื่อง ช่องด้านขวาสำหรับกรอกข้อมูลให้ตรงกับรายการการศึกษา

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้รับรู้ไว้ในรายการศึกษา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลโครงเรื่องผู้วิจัยจะแสดงไว้ใน ภาคผนวก

1.2) แบบเก็บข้อมูลแบบเก็บข้อมูลแก่นเรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แก่นเรื่อง ข้อมูลด้านซ้ายให้ระบุ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง แก่นเรื่องหลัก แก่นเรื่องรอง โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ตอนที่ 2 ส่วนเก็บข้อมูลกลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง โดยทางด้านซ้ายมือเป็นรายการการศึกษา 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 การนำเสนอแก่นเรื่อง มีกลวิธีย่อย คือ การบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียน, ผ่านพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง, ผ่านการกระทำของตัวละคร, ผ่านภาษาอุปมา, ผ่านตัวเรื่องทั้งหมด และประเด็นคุณค่าของตัวเรื่อง มีกลวิธีย่อย คือ มีลักษณะสมจริง, แสดงลักษณะอันเป็นธรรมชาติมนุษย์ และยกระดับจิตใจหรือตระหนักในอุดมการณ์ โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้รับรู้ไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลแก่นเรื่องผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

1.3) แบบเก็บข้อมูลแบบเก็บข้อมูลมุมมองการเล่าเรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 มุมมองการเล่าเรื่อง ข้อมูลด้านซ้ายให้ระบุ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง มุมมองของบุรุษที่หนึ่ง มีหัวข้อย่อย 2 ข้อ คือ ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครเอก และผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรอง มุมมองของบุรุษที่สอง และมุมมองของบุรุษที่สาม มีหัวข้อย่อย 2 ข้อ คือ มุมมองแบบภววิสัย และมุมมองแบบสายตาพระเจ้า โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการตรงช่องด้านขวา

ตอนที่ 2 การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง ช่องทางด้านซ้ายมือเป็นรายการศึกษาการนำเสนอมุมมอง โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้รับรู้ไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลมุมมองการเล่าเรื่องผู้วิจัยจะแสดงไว้ใน ภาคผนวก

1.4) แบบเก็บข้อมูลแบบเก็บข้อมูลตัวละคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานตัวละคร ข้อมูลด้านซ้ายให้ระบุ ชื่อเรื่อง ชื่อตัวละคร เพศ การศึกษา รูปร่าง-หน้าตา ลักษณะนิสัย และอื่น ๆ โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการตรงช่องด้านขวา

ตอนที่ 2 ประเภทตัวละคร ช่องทางด้านซ้ายมือเป็นรายการศึกษา
ประเภทตัวละคร 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ตามบทบาท มีข้อย่อยคือ ตัวละครเอก ตัวละคร
ปฏิปักษ์ ตัวละครสนับสนุน และผู้เล่าเรื่อง ประเด็นที่ 2 ตามลักษณะ มีข้อย่อย คือ ตัวละคร
น้อยลักษณะ ตัวละครมากลักษณะ โดยให้กรอกข้อมูลที่พบลงช่องด้านขวา

ตอนที่ 3 กลวิธีการสร้างตัวละคร ช่องทางด้านซ้ายมือเป็นรายการ
ศึกษากลวิธีการสร้างตัวละคร มี 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การรู้จักลักษณะตัวละคร มี 4 ข้อย่อย
คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง, ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น, จากความคิดของตัวละคร
และการรู้จักตัวละครทางอ้อม ประเด็นที่ 2 การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น มี 2 ข้อย่อย
คือ การตั้งชื่อตัวละคร และการสร้างตัวละครอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงกัน โดยให้กรอกข้อมูล
ที่ต้องการด้านขวา

ข้อหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้
ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลตัวละคร ผู้วิจัย
จะแสดงไว้ในภาคผนวก

1.5) แบบเก็บข้อมูลแบบเก็บข้อมูลจาก เวลา และสถานที่ แบ่งออกเป็น

2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 จาก เวลา สถานที่ มีประเด็นในการศึกษา 3 ด้าน คือ
จากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ จากที่เป็นเวลา และจากที่เป็นสภาพแวดล้อม
ทางวัฒนธรรม โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการตรงช่องด้านขวา

ตอนที่ 2 กลวิธีการนำเสนอจาก เวลา สถานที่ ช่องทางด้านซ้ายมือ
เป็นรายการศึกษากลวิธีการนำเสนอจาก เวลา สถานที่ จำนวน 5 ประเด็น คือ ความถูกต้อง
น่าเชื่อถือของจากที่มีความสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่าง
จากกับเนื้อเรื่องและตัวละครที่ส่งอิทธิพลต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างจากกับแนวคิด
ความสัมพันธ์ระหว่างจากกับการสร้างบรรยากาศในเรื่อง และความสามารถในการบรรยายจาก
โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ข้อหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้
ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลจาก เวลา
และสถานที่ ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

1.6) แบบเก็บข้อมูลบทสนทนา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 วัตถุประสงค์ของบทสนทนา ข้อมูลด้านซ้ายให้ระบุ
ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ช่วยดำเนินเรื่อง ช่วยให้รู้จักตัวละคร ช่วยให้มีความรู้วิธีการไม่ซ้ำซาก

สร้างความสมจริง และทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจและมีชีวิตชีวาโดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการตรงช่องด้านขวา

ตอนที่ 2 กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา ช่องทางด้านซ้ายมือเป็นรายการศึกษาการนำเสนอบทสนทนา 3 ด้าน คือ ความสมจริง การสื่อความหมาย และความเหมาะสมกับบุคคลและตัวละคร โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลบทสนทนา ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

2) ศึกษาประพันธ์วิธีทางวรรณศิลป์ ประกอบด้วยแบบเก็บข้อมูล 4 แบบ คือ แบบเก็บข้อมูลวิเคราะห์การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค แบบเก็บข้อมูลการศึกษางานเสียงของผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้

2.1) แบบเก็บข้อมูลวิเคราะห์การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังนี้

กลวิธีการใช้ถ้อยคำ ช่องทางด้านซ้ายมือเป็นรายการ การศึกษา คือชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง การใช้คำ มี 4 ประเด็นย่อย คือ ความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ คำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง และคำภาษาถิ่น การเลือกใช้คำ มี 2 ประเด็นย่อย คือ ความหมายตรงและ ความหมายแฝง การใช้คำอย่างมีศิลปะ มี 3 ประเด็นย่อย คือ คำซ้อน การซ้ำคำ และอื่น ๆ โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการตรงช่องด้านขวา

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลบทสนทนา ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

2.2) แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร มีรายละเอียดดังนี้

แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร ช่องทางด้านซ้ายมือมีรายการศึกษาดังนี้ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ภาพในจิตหรือจินตภาพ และภาพพจน์ มีประเด็นย่อย 9 ข้อ ได้แก่ อุปมาอุปไมย บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ ความขัดแย้งคู่ขนาน การกล่าวเกินจริง การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้ว

และไม่ต้องการคำตอบ การกล่าวแย้งหรือประชด และข้อความที่มีเสียงสัมผัส มีดุลแห่งความหมายและน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

2.3) แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค มีรายละเอียด ดังนี้

แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค มีช่องทางด้านซ้ายระบุนายการศึกษา ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ประโยคสั้น ๆ ประโยคยาวขึ้น ประโยคยาวแบบโวหาร และประโยคบาโรก

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

2.4) แบบเก็บข้อมูลการศึกษาลำเสียงของผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้

เก็บข้อมูลการศึกษาลำเสียงของผู้แต่ง มีช่องทางด้านซ้ายระบุนายการศึกษาดังนี้ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง พิจารณาลักษณะการเล่า การเขียนอย่างประชดประชันหรือล่อเลียนเสียดสี มี 3 ประเด็นย่อย คือ คำพูดประชด ความเปรียบประชดตามสถานการณ์ ความเปรียบประชดตามบทบาทของตัวละคร และการสร้างบรรยากาศในเรื่องให้กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลการศึกษาลำเสียงของผู้แต่ง ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

1.1.2 แบบเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ประกอบด้วย แบบเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมวิถีวีรบุรุษใช้แบบเก็บข้อมูลวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ ส่วนที่ 2 การศึกษาภาพลักษณ์ ใช้แบบเก็บข้อมูลการสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก

1) แบบเก็บข้อมูลวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ เป็นการศึกษาจากเอกสารร่วมกันทั้ง 3 ฉบับ มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และตอนที่ 2 แบบศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ประกอบด้วย รายการศึกษาด้านซ้าย จำนวน 22 รายการ คือ 1) แม่ของวีรบุรุษมักเป็นสาวพรหมจรรย์ 2) พ่อของเขาเป็นราชาและ 3) มักจะเป็นญาติใกล้ชิดของแม่ของเขา 4) มีการกำเนิดแปลกกว่าปกติ 5) ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า 6) เมื่อแรกเกิดมักถูกพ่อหรือปู่พยายามสังหาร 7) วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้ 8) ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล 9) มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก 10) วีรบุรุษจะกลับคืนสู่บ้านเมืองของเขาในวัยหนุ่มและจะได้ครอบครองอาณาจักรในอนาคต 11) หลังจากชัยชนะเหนือกษัตริย์หรือ ยักษ์ มังกร สัตว์ร้าย 12) เขาแต่งงานกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่ไปอาศัย 13) ขึ้นเป็นกษัตริย์ 14) ครองราชย์เป็นปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง (5) บัญญัติกฎหมาย 16) ต่อมาถูกพระเจ้าพิโรธ หรือประชาชนเสื่อมความศรัทธา 17) ถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง 18) เขาตายอย่างลึกลับ 19) บ่อยครั้งมีมรณกรรมบนภูเขา 20) หากมีลูก ลูกของเขาจะไม่ประสบความสำเร็จ 21) ร่างกายของเขาไม่ได้ถูกฝัง แต่ถึงกระนั้นก็ 22) มีสุสานศักดิ์สิทธิ์หนึ่งแห่งหรือมากกว่าหนึ่งแห่ง และมีชื่อรวมจำนวน และคำร้อยละ ช่องทางด้านขวาเป็นช่อง พบ และ ไม่พบ เพื่อให้ลงเครื่องหมาย ✓ ในช่องดังกล่าว และช่องหมายเหตุเพื่อบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

ตอนที่ 2 แบบศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ ประกอบด้วย รายการศึกษาด้านซ้าย จำนวน 3 เหตุการณ์หลัก และในแต่ละเหตุการณ์หลักจะมีประเด็นย่อยดังนี้

ขั้นออกเดินทาง มีขั้นตอนย่อย 5 ขั้น คือ มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู และการติดอยู่ในท้องปลาวาฬ

ขั้นการเริ่มต้น หรือการครอบครอง มีขั้นตอนย่อย 6 ขั้น คือ เส้นทางแห่งการทดสอบ การพบกับเทพเทวี ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน การเป็นปฏิปักษ์กับบิดาหรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า และการบรรลุความตึ๊งามขั้นสูงสุด

ขั้นการกลับคืน มีขั้นตอนย่อย 6 ขั้น คือ การปฏิเสธการกลับมา การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ การได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก การกลับคืนสู่โลกเดิม ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง และอิสรภาพแห่งชีวิต

ช่องด้านขวาให้บันทึกเหตุการณ์ในเรื่องที่ปรากฏสอดคล้องกับรายการศึกษา ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลวัฒนธรรมวีรบุรุษ ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

2) แบบเก็บข้อมูลการสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบเก็บข้อมูลการสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก มีช่องทางด้านซ้ายระบุนายการศึกษา ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น และกลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ ซึ่งมีประเด็นย่อย 2 ข้อ คือ การคัดลอกงานวิชาการ และการเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

ช่องหมายเหตุ เพื่อบันทึกประเด็นอื่นที่น่าสนใจแต่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการศึกษา โดยให้กรอกข้อมูลที่ต้องการด้านขวา

3) แบบเก็บข้อมูลแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านเป็นการศึกษาบริบททางสังคมและความเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมที่ส่งผลต่อแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบเก็บข้อมูลแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน มีช่องทางด้านบนระบุนายละเอียดข้อมูล แนวคิด ที่มา ข้อความ และหมายเหตุตามลำดับ แล้วกรอกข้อมูลที่ต้องการด้านล่าง

ตัวอย่างแบบเก็บข้อมูลแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในภาคผนวก

1.2 ประเมินคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือในการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยมีการประเมินคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยทั้ง 10 ประเด็น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ คุณวุฒิ พร.ด.(ภาษาไทย) ข้าราชการบำนาญคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานกุล คุณวุฒิ ศศ.ด.(ภาษาไทย) อาจารย์ประจำโปรแกรมภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

1.2.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรโชค พิษณุ อุสมบูรณ์ คุณวุฒิ ศศ.ด.(ภาษาไทย) อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.2.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันต์ กุลไพบุตร คุณวุฒิ ปร.ด.(วัดและประเมินผลการศึกษา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริพร อนุศาสนนันท์ คุณวุฒิ ค.ด. (การวัดและประเมินผลการศึกษา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การทดสอบความตรงของเนื้อหาของแบบบันทึกข้อมูล (แบบเก็บข้อมูล) ที่ใช้สำหรับงานวิจัยนี้ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบบันทึกข้อมูลแต่ละชุดกับองค์ประกอบที่มุ่งวัด (Index-Objective Congruence: IOC) ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงแบบบันทึกข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์ว่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แต่ละชุดต้องมากกว่า 0.60 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แบบบันทึกข้อมูลทุกฉบับมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80-1.00 แสดงว่า แบบบันทึกข้อมูลมีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะนำไปใช้

ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกข้อมูลตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น แล้วใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

1.3 พัฒนาเครื่องมือ เมื่อผู้วิจัยได้รับผลการประเมินเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรับแก้เพื่อให้ได้แบบบันทึกข้อมูลที่เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไปทดลองเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. อ่านนวนิยายทั้ง 3 เรื่องโดยละเอียด
2. คัดตัวบทที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวิธีด้านการสร้างนวนิยายและสารัตถะและประเพณีวิธีทางวรรณศิลป์
3. คัดตัวบทที่เกี่ยวกับการนำเสนอภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย
4. คัดตัวบทที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของวีรบุรุษเจงกิสข่าน ทั้งการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และ การศึกษาแบบการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ
5. คัดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมที่ส่งผลต่อแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน

6. บันทึกข้อมูลที่ได้ทั้งหมดโดยใช้เครื่องเก็บข้อมูลที่ออกแบบไว้แล้ว จากนั้นบันทึกข้อมูลลงในเครื่องเก็บข้อมูลด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์ เวิร์ด 2010 (Microsoft word 2010)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องเจงกิสข่านที่เขียนโดยนักเขียนไทยร่วมสมัย ทั้ง 3 เรื่อง จากนั้นจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดระบบข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บได้มาจัดระบบได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ ประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย และการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย มี 2 ด้าน คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ดังนี้

1.1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

- 1) ข้อมูลโครงเรื่อง (Plot)
- 2) ข้อมูลแก่นเรื่อง หรือ สารัตถะของเรื่อง (Theme)
- 3) ข้อมูลมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)
- 4) ข้อมูลตัวละคร (Character)
- 5) ข้อมูลฉาก เวลา และสถานที่ (Setting)
- 6) ข้อมูลบทสนทนา (Dialogue)

1.1.2 การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

- 1) ข้อมูลกลวิธีการใช้ถ้อยคำ
- 2) ข้อมูลกลวิธีการใช้สำนวนโวหาร
- 3) ข้อมูลกลวิธีเกี่ยวกับประโยค
- 4) ข้อมูลน้ำเสียงของผู้แต่ง

1.2 การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน มี 2 ด้าน คือ ข้อมูลวัฒนธรรมของวีรบุรุษ และข้อมูลภาพลักษณ์

1.2.1 ข้อมูลวัฒนธรรมของวีรบุรุษ

- 1) ข้อมูลแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี
- 2) ข้อมูลแบบศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ

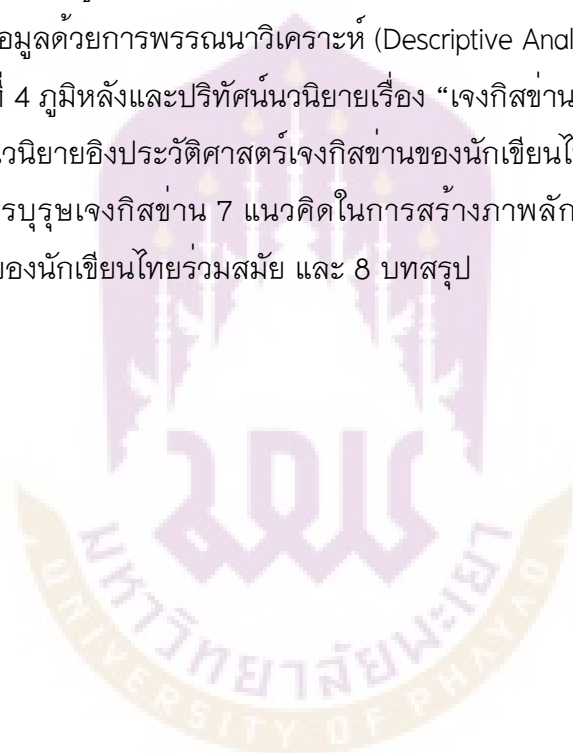
1.2.2 ข้อมูลภาพลักษณ์

- 1) ข้อมูลภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์
- 2) ข้อมูลภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น
- 3) ข้อมูลกลวิธีการประกอบสร้างภาพลักษณ์

1.3 แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ศึกษาแนวคิดและบริบททางสังคม ที่ส่งผลต่อแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่จัดระบบแล้ว มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ แล้วอธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในบทที่ 4 ภูมิหลังและปริทัศน์นวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 5 ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย 6 วัฒนธรรมและภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน 7 แนวคิดในการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย และ 8 บทสรุป

ภูมิหลังและปริทัศน์นวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย

การศึกษาภูมิหลังและปริทัศน์นวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ในบทนี้เป็นไปเพื่อศึกษาบริบทการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่าน ในประเทศไทย ที่มีมูลเหตุทางสังคมทั้งจากภายในและภายนอกประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อ สังคมไทย ตลอดจนการรับรู้เรื่องราวและภาพลักษณ์ของจักรพรรดิผู้นี้มีความแตกต่างกัน ในแต่ละยุคสมัย เพื่อนำข้อมูลมาใช้ร่วมกับการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาประพันธ์วิธี เชนเปรียบเทียบ จุดประสงค์ที่ 2 การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษเจงกิสข่าน และจุดประสงค์ ที่ 3 แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ ข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาประเด็นนี้จะนำมาซึ่งคำตอบของการวิจัยทั้งสามข้อได้อย่างลุ่มลึกมากขึ้น

ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสาร หนังสือ และสื่ออื่น ๆ ที่มีเนื้อหากล่าวถึงเจงกิสข่านในประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมที่ส่งผลต่อการรับรู้เรื่องเจงกิสข่าน โดยแบ่งเป็นหัวข้อการศึกษา ดังนี้

1. การรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทย
2. กระแสบริบทโลกที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทย
3. ปริทัศน์นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย
4. กลวิธีนำเสนอองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ในนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง
5. ที่มาของข้อมูลในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง

การรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทย

เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิชาวมองโกลซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยเป็นเวลานานแล้ว ในฐานะพระอัยกาของจักรพรรดิคุปิล หรือกุบไลข่าน ผู้เป็นปฐมจักรพรรดิแห่งราชวงศ์หยวน ของประเทศจีน ผู้วิจัยพบว่าคนไทยรับรู้เรื่องเจงกิสข่านจากแหล่งข้อมูลหลากหลายประเภท ทั้งพงศาวดาร งานเขียนประเภทหนังสือ บทความ และตำราประวัติศาสตร์ นวนิยาย ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครเวที และอาหาร เป็นต้น มีรายละเอียดที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. เอกสารประเภทพงศาวดาร เกียรติพงศาวดาร

การแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยเริ่มขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และกลายเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมจากคนไทยอย่างมาก กระทั่งมีการแปลเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง บำหยัน อิมสำราญ กล่าวว่า “...การสืบทอดประเพณีการแปลพงศาวดารจีน

เป็นวรรณกรรมไทย ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ยกเว้นสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อนับรวมกันแล้วมีพงศาวดารจีนที่แปลเป็นวรรณกรรมไทยจำนวน 35 เรื่อง...” (บาหยัน อิมสำราญ, 2559, หน้า 1) ส่วนลักษณะเนื้อหานั้น กนกพร นุ่มทอง กล่าวว่

“...การบันทึกประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณมีความเป็นนิยายอยู่มาก นิยายอิงประวัติศาสตร์ของจีนเองก็มักลอกเลียนวิธีการเขียนแบบประวัติศาสตร์ และมักคัดลอกข้อความจากประวัติศาสตร์นิพนธ์ ในประเทศจีนนั้น นิยายอิงประวัติศาสตร์จีนมีอีกชื่อหนึ่งว่า เกร็ดพงศาวดาร ถือเป็นสิ่งที่เคียงคู่กับประวัติศาสตร์นิพนธ์อันเป็นพงศาวดารฉบับหลวง แม้จะมีความแตกต่างกันมาก แต่มีจุดร่วมกันอย่างหนึ่งคือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต...ทั้งสองสิ่งนี้ค่อย ๆ แยกออกจากกันอย่างชัดเจนเมื่อเกิดแนวคิดประวัติศาสตร์ให้ความสำคัญกับความจริง นิยายให้ความสำคัญกับมายา...”

(กนกพร นุ่มทอง, 2553, หน้า 9)

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า วรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนที่มีเนื้อความกล่าวถึงมองโกลทั้ง 2 เรื่อง คือ เม่งเฉียว และง่วนเฉียว ไม่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แต่จัดเป็นนิยายอิงพงศาวดารจีน หรือเกร็ดพงศาวดารจีน มีที่มาดังนี้

1.1 เม่งเฉียว เมื่อ จ.ศ. 1233 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้พระเจ้าราชวงศ์เธอกรมหมื่นอักษรสารโสภณ หรือพระองค์เจ้าสิงหราจางวางกรมอาลักษณ์ และกรมอักษรพิมพ์ ให้ดำเนินการพิมพ์เรื่อง**เม่งเฉียว** ที่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) เป็นแม่กองแปล โดยทำการพิมพ์ที่โรงพิมพ์หลวงในพระบรมมหาราชวัง

“...การให้มีพระราชโองการให้พระเจ้าราชวงศ์เธอกรมหมื่นอักษรสารโสภณจางวางกรมอาลักษณ์แลกรมอักษรพิมพ์ให้ลงพิมพ์เรื่องเม่งเฉียวซึ่งเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์สมันตพหุพิสุทธิมหาบุรุษยรัตโนดม ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ได้เรียบเรียงขึ้นไว้ นั้นเพื่อไว้สำหรับอ่านให้เจริญรู้เรื่องปัญญาความคิดต่าง ๆ แห่งท่านทั้งปวง แลจะเป็นคุณประโยชน์แก่แผ่นดินสืบไป ได้ลงพิมพ์ณโรงพิมพ์หลวง ในพระบรมมหาราชวัง...”

(สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์, ม.ป.ป., หน้า 1)

พงศาวดารฉบับนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2414 มีเนื้อความตอนต้นกล่าวถึงพระเจ้าหุดปิดเลียด (กูปโล่ข่าน) ซึ่งต่อมาได้สถาปนาเป็นกษัตริย์องค์ (พระเจ้าหยวนชื่อจู่) ต้นราชวงศ์หยวน (หยวน) ว่าพระองค์เป็นหลานเจ้าเมืองโอสวน ซึ่งเป็นชาวตาดกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาครอบครองแผ่นดินจีน กูปโล่ข่านได้ได้อาณาจักรช่งใต้ ขุนนางชื่อบุนเทียนเลียง พยากรณ์ภัยพิบัติให้ไปฮกเกี้ยน แต่ก็ถูกทัพมองโกลตามไปปราบปรามอีก จึงพาขึ้นเรือหนีสุดท้ายกระโดดน้ำปลงพระชนม์กลางทะเล จากนั้นกูปโล่ข่านจึงสถาปนาเป็นจักรพรรดิชื่อพระเจ้ากวนลี้จื่อองค์

“...เดิมกษัตริย์ต้นแผ่นดินกวนเฉียวนั้นเป็นชนชาวมองโกลเลีย แซ่ก้อกฮุน ชื่อหุดปิดเลียด ยกทัพมาตีแผ่นดินจีน เจ้าแผ่นดินจีนแซ่เตี่ยวเลียดเมืองแกฮุดปิดเลียด ครั้งนั้นมีขุนนางตงจินคนหนึ่งชื่อบุนเทียนเลียง พาเจ้าแผ่นดินหนีไปตั้งเมืองหลวงอยู่ในแดนฮกเกี้ยน...ไปเสียชีวิตในกลางทะเล...พระเจ้าหุดปิดเลียดก็แต่งตั้งให้พระราชบุตรองค์หนึ่ง ขึ้นครองราชสมบัติในแผ่นดินจีน ทรงพระนามว่าพระเจ้ากวนลี้จื่อองค์...”

(สมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์ริยวงศ์, ม.ป.ป., หน้า 4)

ราชวงศ์หยวนสืบแล้วเชื้อสายถึงพระเจ้ากวนซุ่นเต๋ กวนวุ่นเหลียง (จูหยวนจาง) ก่อนการกบฏไล่จักรพรรดิหยวนคืนกลับไปมองโกล แล้วสถาปนาราชวงศ์เม่ง (หมิง)

1.2 กวนเฉียว นายซู่เทียน เต็มเวทกุล พ.ศ. 2464 เป็นผู้แปลพงศาวดารจีนเรื่อง กวนเฉียว มีเนื้อความตอนต้นเรื่องกล่าวถึงกษัตริย์แผ่นดินกวนเฉียว หรือกษัตริย์ราชวงศ์หยวนเดิมเป็นชาวมองโกลเลีย แซ่ก้อกฮุน ชื่อหุดปิดเลียด (กูปโล่ กูปโล่ข่าน)

“...จะกล่าวถึง กระษัตริย์ตาดต้นวงศ์พระเจ้ากวนซุ่นเต๋ ก่อนวงศ์ตาดซึ่งเปนเจ้าแผ่นดินจีนในกาลทุกวันนี้ขึ้นไป ยังมีกระษัตริย์ตาดอีกพวกหนึ่ง มาได้เป็นเจ้าแผ่นดินก่อนนั้น เรียกว่าแผ่นดินกวนเฉียว คือหุดปิดเลียดหลานหัตตานเจ้าเมืองโอสวนเปนเจ้าแผ่นดิน...หุดปิดเลียดเติบโตใหญ่เจริญขึ้นก็มีสติปัญญาคุมทหารยกทัพ ไปตีได้เมืองนำหมัน เมืองไซรแฮ เมืองเซียโอ เมืองแปะเตง ในเขตแดนแผ่นดินฮวน แล้วยกกองทัพเข้ามาในแผ่นดินจีน ถึงด่านติวหยอง นายด่านติวหยองไม่ต่อสู้หนีหุดปิดเลียด ๆ จึงพาทหารลงเรือข้ามแม่น้ำกังไ้เข้าไปตีเมืองหลวง แล้วให้จับพระเจ้าชองฮองเต๋วงศ์พระเจ้าเตี้ยคังเอี้ยนฆ่าเสีย ครั้งนั้นเมืองนิมฮวนเปนเมืองหลวง ครั้นหุดปิดเลียดได้เป็นเจ้าแผ่นดินต้นกระษัตริย์ตั้งนาม พระเจ้ากวนลี้จื่อ ตั้งนามแผ่นดินว่าแผ่นดินกวนเฉียว ครองสมบัติสืบวงศ์มาสืบพระองค์ องค์ที่สืบพระนามชื่อพระเจ้ากวนซุ่นเต๋...”

(ซู่เทียน เต็มเวทกุล, 2506, หน้า 1)

เรื่องง่วนเฉียว ก็มีรายละเอียดใกล้เคียงกับเรื่องเม่งเฉียว ซึ่งกล่าวว่ากูปโล่ชาน สืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์นอกด่าน เรียกว่า พวกตาด (ตาร์ดาร์) แต่ยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับ พระราชประวัติเจงกิสข่านเช่นเดียวกัน

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า ชนชั้นนำไทยได้แปลหนังสือพงศาวดารที่กล่าวถึง มองโกล และรู้จักเจงกิสข่านในฐานะพระอัยกาของพระเจ้าหุดบิดเลียด หรือกูปโล่ชานผู้สถาปนาราชวงศ์หยวนของจีน ว่าเป็นชาวเมืองโอสวน หรืออนารยชนนอกด่าน ราล์ฟ ฟอกซ์ อธิบาย คำเรียก “โอสวน” ว่าชาวมองโกลมี 2 ฝ่ายหลัก คือ “...พวกที่อาศัยอยู่ในป่าดงรังชืดด้วยการล่า และดักจับสัตว์ และพวกที่อาศัยในเกอร์ในชุมชนเร่ร่อน ชาวจีนเรียกพวกตาดาร์ว่า “ฮวน” มีคำทำยว่า “คนดำ” และเพิ่มประเภทที่สาม คือ ตาดาร์ “ขาว” ซึ่งอาศัยอยู่ใกล้เขตกำแพงเมืองจีน อยู่ใต้อิทธิพลของจีนและใช้ชีวิตในเมือง...” (Ralph, 1936, p. 24) ดังนั้น โอสวน จึงหมายถึง ชาวมองโกลที่อยู่ในเขตทุ่งหญ้าสเตปป์ ที่เป็นเขตประเทศมองโกเลียในปัจจุบัน เอกสารทั้งสอง กล่าวว่า กูปโล่ชาน สืบเชื้อสายจากจักรพรรดิมองโกลที่อยู่นอกดินแดนจีน ทรงเป็นกษัตริย์นักรบ จึงยกทัพเข้ารุกรานราชวงศ์ซ่งใต้ รวมแผ่นดินจีนแล้วสถาปนาราชวงศ์หยวนขึ้นปกครอง

เอกสารทั้ง 2 เล่ม ยังไม่กล่าวถึงพระนามจักรพรรดิเจงกิสข่าน และยังไม่นำเสนอ ชีวิตประวัติของพระองค์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะหนังสือทั้งสองเรื่องนี้ไม่ใช่ตำราประวัติศาสตร์แต่เป็น เกร็ดพงศาวดาร หรือนิยายอิงประวัติศาสตร์แบบเก่าของจีนเท่านั้น

2. เอกสารงานเขียนประเภทหนังสือ บทความ และตำรา

ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารงานเขียนประเภทหนังสือ บทความ และตำราที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน เพื่อศึกษาประวัติการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านของคนไทย แบ่งข้อมูลเป็นกลุ่มอย่างคร่าว ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ งานแปลเอกสารภาษาต่างประเทศ หนังสือและสารคดีประวัติศาสตร์ และตำราประวัติศาสตร์ รายละเอียดดังนี้

2.1 งานแปลเอกสารภาษาต่างประเทศ หนังสือเกี่ยวกับเจงกิสข่านที่แปลจากภาษาต่างประเทศ มี 6 เล่ม คือ หนังสือพงษาวดารยุทธศิลปะ หนังสือเย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ บทความเจงกิสข่านประมุขของชาวมองโกล บทความเจงกิสข่านประมุขของชาวมองโกล หนังสือเจงกิสข่านมหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก และหนังสือประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกล มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 พงษาวดารยุทธศิลปะ เป็นพระนิพนธ์แปลใน สมเด็จพระเจ้านั่งเกล้าเจ้าฟ้ากรมหลวงพิชิตปรีชากร จัดพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2459 จำนวน 2,000 เล่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศกุศลถวายจอมพล พระเจ้าฟ้าง่าง กรมหลวงนครชัยศรีสุระเดช ที่แนะนำให้ศึกษาวิชาทหารจากยุโรปแล้วเข้ารับราชการในกองทัพบกสยาม และเพื่อแสดง

ประวัติศาสตร์ด้านการทหาร กลยุทธ์การทำสงคราม การจัดทัพ ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีและอาวุธที่ใช้ในการรบในอดีต เพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษาวิชาทหารในรูปแบบใหม่ ความว่า “...ประสงค์จะแสดงหลักต่าง ๆ เนื่องในการทหารออกให้ปรากฏเท่านั้น เมื่อท่านผู้อ่านได้พยายามอ่านสมุดเล่มนี้ด้วยความพิจารณาไตร่ตรองจริง ๆ จนในเห็นเข้าใจหลักที่เขาเจ้าพยายามแสดงนั้นได้แล้ว ก็นับว่าได้ประโยชน์แก่ท่านสมกับความหวังของข้าพเจ้า...” (สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ, 2459, หน้า 861)

เนื้อความในหนังสือแสดงวิธีจัดกองทัพบกและวิธีทำการศึกของชาติต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย มีเนื้อความกล่าวถึงการจัดทัพและการรบที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์โลก ในภาคที่ 3 ว่าด้วยยุทธศิลปะของชาติใหม่ มีเนื้อความกล่าวถึงการจัดทัพและการรบของเจงกิสข่าน ว่า “...อนึ่งยังมีพวกมองโกลอีกจำพวกหนึ่ง...มีบุคคลอันนามว่า ซิงกิสข่านเป็นหัวหน้ากองทัพบกของพวกมองโกลเป็นทหารม้าทั้งสิ้น มีอาวุธยิงคือเกาทัณฑ์ และอาวุธฟันแทงคือหอกและดาบโค้ง ทหารชั้นสูงมีหมวกเหล็ก...” (สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ, 2459, หน้า 220) ทั้งยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับยุทธวิธีการรบ และอาวุธที่ใช้ด้วย

ถึงแม้เอกสารนี้จะมีรายละเอียดการรบของเจงกิสข่านค่อนข้างละเอียด แต่ก็ไม่ใช่ที่รู้จักในหมู่ประชาชนทั่วไป เนื่องจากสงวนสำหรับการศึกษาของทหารบกและห้ามไม่ให้พิมพ์ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชนชั้นปกครองและสถาบันทหารของสยามยุคนั้น รับรู้บทบาทของเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้มีอัจฉริยภาพด้านการรบและเสนาธิการทางการทหาร เป็นชาวเอเชียผู้นำทหารม้าเข้ารุกรานเอเชียกลางและยุโรปบางส่วนได้สำเร็จ

2.1.2 เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ ของ พ.ต.ท. อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต. ท้ารง ปานสิงห์ แปลจากเรื่อง **Genghis Khan Emperor of all Men** ของ ฮาโรลด์ แลมบ์ (Harold Lamb) ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) ครั้งที่ 2 วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2532 ส่วนฉบับแปลพิมพ์จำหน่ายโดยสำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์ และโรงพิมพ์ ส.ปริษา รวม 2 สำนักพิมพ์ใน พ.ศ. 2493 เช่นเดียวกัน และพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2495

เนื้อหาของ**เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** (แลมบ์, 2493, หน้า 1-562) เริ่มจาก บทนำ เป็นการเกริ่นนำความยิ่งใหญ่ความลึกลับของเจงกิสข่านและอาณาจักรมองโกล ภาคที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพชีวิตในเขตทะเลทรายโกบี การเกิดของเตมูจินและการประสพชะตากรรม จนกระทั่งถึงการรบชนะเปอร์เซียอย่างทันท่วงทีแห่งเอเชีย (โต-ฆูล ข่าน) และธรรมนุญยัสซา (ยาสา) ภาคที่ 2 มี 4 บท กล่าวถึงอาณาจักรจีน, เจอร์เซน อาณาจักรคาเธียของชาวคีตาน (คาราคีไต) คีอนครเียนาน, เยนกิง (Yen-King) หรือเยียนจิง ซึ่งเคยเป็นราชธานีของเหลียว ต่อมาอาณาจักรจีนยึดได้ ในฉบับแปลนี้เรียกว่าราชวงศ์จินว่าสุวรรณราชวงศ์ ข้อมูลการรบของ

มองโกลที่เขียนจริงครั้งที่ 2 และข้อมูลเกี่ยวกับนครคาราคอร์ัม ภาคที่ 3 มี 11 บท เนื้อหาเกี่ยวกับอาณาจักรตะวันตกไกลและการรบที่นครควาเรสชม (ควาเรซม) ภาคที่ 4 มี 12 บท กล่าวถึงสิ่งควรรู้ การรบที่สังหารคนจำนวนมาก ธรรมเนียมยศฐา การรุกรานของมองโกล เปอร์เตอร์ยอห์นแห่งเอเชีย แสนวนาฏภาพของทหารมองโกล การรบยุโรป ข้อมูลเกี่ยวกับยี่สิบ-ซุทสาย (เยลิว์ ฉู่ไฉ) โอโอไตข่าน (โอโกเตข่าน) และการล่มสลายของราชสำนักมองโกล ส่วนสุดท้ายเป็นข้อมูลการรบตะวันตกครั้งที่ 2 ภาคเพิ่มเติม เป็นข้อมูลการรบกับรัสเซียที่นครมังกูททอง (เมืองเคียฟ)

ผู้วิจัยได้เทียบเคียงลักษณะข้อมูลที่ใช้ ตลอดจนสำนวนและลีลาภาษาแล้วพบว่า มีความคล้ายคลึงกับ**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของประพันธ์กรเป็นอย่างมาก จึงอาจจะสรุปได้ว่า ประพันธ์กร นำข้อมูลจากหนังสือเล่มนี้ไปใช้เขียนนวนิยาย

2.1.3 เจงกิสข่านประมุขของชาวมองโกล บทความในนิตยสาร “National Geographic ฉบับภาษาไทย เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) แปลจากบทความภาษาอังกฤษของ ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์ ซึ่งเคยลงตีพิมพ์ในนิตยสาร “National Geographic” ฉบับภาษาอังกฤษ ฉบับเดือนธันวาคม ค.ศ. 1996 บทความเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงนครซามาร์คานด์ที่เจงกิสข่านเคยนำทัพมารบ เมื่อ ค.ศ. 1220 (พ.ศ. 1763) แล้วเสนอว่าพฤติกรรมโหดร้ายของเจงกิสข่าน แท้จริงเป็นพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับผู้นำชนชาติต่าง ๆ ในยุคนั้น ผู้เขียนใช้ข้อมูลจากการสำรวจเส้นทางการเดินทางของเจงกิสข่าน ร่วมกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น หนังสือ**ประวัติผู้พิชิตโลก** (Tarikh-i Jahangushay) ของอตา-มาลิกจูแวนี, จูไวની (Ata Malik Juvayni) ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า

“...นักประวัติศาสตร์ชาวเปอร์เซียนามว่าอะลาลุดดีน อัลมาริก ญวณีย์ เขาเขียนเรื่อง “History of the World-Conqueror ขึ้นขณะเป็นข้าราชการอยู่ในมองโกเลีย ระหว่างที่ผมเดินสำรวจร่องรอยสถานที่ซึ่งถูกทัพมองโกลบุกมาทำลาย ก็ได้อาศัยข้อมูลอันละเอียดลออจากหนังสือเล่มนี้ประกอบการวิเคราะห์...” (ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์, 2546, หน้า 138)

และหลักฐานทางโบราณคดีที่ยูริ เบอร์ยาคอฟ นักโบราณคดีชาว-อุซเบกิสถาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์เมืองซามาร์คานด์พบหลักฐานการเผาเมืองแห่งนี้จริง “...ชาวมองโกลคงยิงธนูเพลิงและโยนถ้ำน้ำมันเข้ามา เราขุดพบกระดูกที่ถูกไฟเผาด้วยครับ...” (ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์, 2546, หน้า 139)

นอกจากนี้ยังใช้หลักฐาน**พงศาวดารลับของมองโกล** (The Secret History of the Mangols) บันทึกประวัติศาสตร์เจงกิสข่านทั้งด้านดีและไม่ดี แม้ช่วงต้นคล้ายตำนาน แต่ก็มิหลักฐานจากจีนและเปอร์เซียตรงกันหลายฉบับ บทความยังอ้างอิงการวิเคราะห์

ประวัติศาสตร์มองโกลของ แลร์รี โมเสส อดีตอาจารย์ประวัติศาสตร์มองโกเลีย ประจำมหาวิทยาลัยอินเดียนา พระราชประวัติเจงกิสข่านในบทความนี้จึงน่าเชื่อถือและแสดงภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านทั้งสองด้าน ทั้งด้านยอดนักรบที่โหดร้าย และผู้ให้กำเนิดอาณาจักรและอารยธรรมมองโกล

2.1.4 เจงกิสข่าน ประมุขของชาวมองโกล เป็นบทความในหนังสือ **National Geographic** ฉบับ “บุคคลสำคัญของโลก” เล่มที่ 1 พ.ศ. 2550 แปลจากบทความภาษาอังกฤษของ ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์ ซึ่งเคยลงตีพิมพ์ในนิตยสาร **National Geographic** ฉบับภาษาไทย ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 สำนักพิมพ์ได้นำบทความบุคคลสำคัญของโลกที่พิมพ์ในฉบับต่าง ๆ มาพิมพ์รวมเล่ม ส่วนบทความเกี่ยวกับเจงกิสข่านยังคงเดิมแต่มีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย (ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์, 2550, หน้า 24-55)

2.1.5 เจงกิสข่านมหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก เรืองชัย รักศรีอักษร แปลหนังสือของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด เมื่อ พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเจงกิสข่าน ที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน ผู้เขียนเดินทางไปสำรวจพื้นที่ภาคสนามร่วมกับนักวิชาการชาวมองโกลเป็นเวลานานกว่าห้าปี ศึกษาเอกสารพงศาวดารลับของมองโกล ซึ่งเป็นข้อมูลชั้นต้นที่เขียนขึ้นหลังการสวรรคตของเจงกิสข่านเพียง 2 ปี และข้อมูลชั้นต้นร่วมสมัยกับเจงกิสข่านอื่น ๆ อีกหลายฉบับ มาศึกษาตีความพระราชประวัติใหม่ พบว่าเจงกิสข่านไม่ได้โหดร้ายอย่างที่เชื่อกันมาในอดีต พระองค์ยังสร้างคุณูปการต่อชาวมองโกลและชาวโลกอย่างมากมาย คุณูปการที่เจงกิสข่านยังมีอิทธิพลของเปลี่ยนโฉมประวัติศาสตร์โลกให้เป็นดังที่เห็นในปัจจุบัน เอกสารนี้ทำให้เห็นภาพเจงกิสข่านในมุมมองใหม่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 1-414)

2.1.6 ประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกล आयुरी ชีวรुโณทัย แปลหนังสือของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด เมื่อ พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) หนังสือให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเจงกิสข่านจากการวิจัยที่แสดงให้เห็นบทบาทของสตรีในราชสำนักมองโกลที่ทัดเทียมบุรุษ มีความสามารถทางการปกครองไม่แพ้ไอร์สทั้งสี่ ซึ่งยังไม่มียกวิชาการท่านใดกล่าวถึง แสดงให้เห็นว่าเจงกิสข่านให้ความสำคัญกับไอร์สและธิดาอย่างเท่าเทียมกัน และสตรีมองโกลมีบทบาทมากกว่าสตรีในวัฒนธรรมอื่น ในช่วงเวลาเดียวกัน แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด ใช้เอกสารหลายแหล่งสำหรับสืบค้นเพื่อเขียนหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะพงศาวดารลับของมองโกล และบันทึกของราชิดอัลดินฯ (เวเธอร์ฟอร์ด, 2554)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า คนไทยรับรู้พระราชประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่านผ่านเอกสารที่แปลจากภาษาต่างประเทศโดยตรง 6 รายการ คนไทยจึงรับความรู้เรื่องเจงกิสข่าน

ผ่านทางนักวิชาการชาวยุโรปและอเมริกา ไม่ได้ได้รับความรู้จากประวัติศาสตร์มองโกลเสียโดยตรง แต่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การรับความรู้เรื่องนี้แบ่งเป็นสามช่วง ช่วงแรกเกิดในช่วงที่ไทยต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนให้ทัดเทียมยุโรปช่วงรัชกาลที่ 5-6 ช่วงที่สอง ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ชาวเอเชียถือว่า เจงกิสข่านเป็นตัวแทนชาวเอเชียที่สามารถสู้รบกับชาวตะวันตกได้ และช่วงที่สามหลังเหตุการณ์ที่เจงกิสข่านได้รับยกย่องเป็นบุรุษแห่งสหัสวรรษ

2.2 หนังสือและสารคดีประวัติศาสตร์ เอกสารกลุ่มนี้เป็นเอกสารที่นักเขียนชาวไทยเรียบเรียงจากเอกสารตำราของต่างประเทศ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ แต่ไม่ได้มุ่งให้เป็นตำราสำหรับเรียนรู้อในสถานศึกษา มี 17 รายการดังนี้

2.2.1 เจงกิสข่าน ทหารม้าปาดำแห่งมองโกล บรรยงค์ บุญฤทธิ์ เขียนหนังสือเล่มนี้แล้ว พิมพ์ครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 1999) และครั้งที่ 2 พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิตของเจงกิสข่าน และอาณาจักรมองโกลโดยละเอียด เริ่มจากการอธิบายว่า ข้อมูลเกี่ยวกับเจงกิสข่านส่วนใหญ่ เป็นข้อมูลที่ได้จากการบันทึกของผู้พ่ายสงคราม ภาพที่ปรากฏจึงเป็นภาพโหดร้าย และนำเสนอข้อมูลที่เรียบเรียงจากเอกสารต่างประเทศ และในประเทศ โดยเฉพาะงานเขียนประวัติศาสตร์เรื่อง “Genghis Khan the Emperor of All Men” ของฮาโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) และฉบับแปลเรื่อง**เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ของ พ.ต.ท. อัมพร จินตกานนท์ และพ.ต.ท. ปานสิงห์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2495 ด้วย (บรรยงค์ บุญฤทธิ์, 2543, หน้า 1-232)

2.2.2 เจงกิสข่านผู้พิชิตโลก หนังสือเล่มนี้บรรยงค์ บุญฤทธิ์ เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) มีรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติชีวิตของเจงกิสข่านตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสวรรคต โดยมีจุดเด่นมากกว่าหนังสือเล่มอื่น คือ การวิเคราะห์บุคลิกภาพของเจงกิสข่าน หลักธรรมกับความเป็นผู้นำ ลักษณะความเป็นมหาบุรุษของเจงกิสข่าน การวิเคราะห์เคล็ดลับสร้างภาวะผู้นำและการประเมินอัจฉริยภาพของเจงกิสข่าน ยุทธศาสตร์ การรบกับอาณาจักรต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาคผนวกยังมีรายละเอียดบรรพบุรุษของเจงกิสข่าน และข้อมูลที่สำคัญอื่น ๆ ข้อเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ การบอกแหล่งที่มาของข้อมูล การวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีและการใช้ภาษาวิชาการที่สละสลวย ทำให้น่าอ่านและน่าเชื่อถือ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือข้อมูลในหนังสือเล่มนี้มีการใช้ข้อมูลทางวิชาการใหม่ ๆ และปรับการใช้ชื่อสถานที่และบุคคลให้ตรงกับภาษามองโกล ตามนักวิชาการชาวตะวันตก จึงเป็นงานเขียนที่ทันสมัยมากขึ้น แหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบการเขียนมีการปรับใช้งานเขียนของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์มองโกลที่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงในปัจจุบัน เช่น หนังสือ “Genghis Khan” ของจอห์น แมน (John Man)

ใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานที่จริงตามที่ปรากฏในหนังสือพงศาวดารลับของมองโกล การขุดค้นทางโบราณคดี การสำรวจสุสานเจงกิสข่านที่ภูเขเบอร์กาล คัลคุน ร่วมกับการตีความ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากเอกสารชั้นต้นที่ใช้ด้วย หนังสือ “Genghis Khan” ของ พอล ราชนอฟสกี (Paul Ratchnevsky มีจุดเด่นที่นำเอกสารชั้นต้นที่บันทึกโดยผู้เห็นเหตุการณ์ หรือร่วมสมัยกับเจงกิสข่าน หรือช่วงเวลาใกล้เคียงกับเหตุการณ์หลายแหล่ง เช่น พงศาวดารลับของมองโกล (The Secret History of Mongol) ของซิกิ-คุตตู อนุชาบุญธรรมของเจงกิสข่าน หนังสือประวัติผู้พิชิตโลก (Tarikh-i Jahangushay) ของ อตา-มาลิกจูแวนี, จูไวની (Ata Malik Juvayni) และบทรวมพงศาวดาร (Jami al-Tawarikh) ของราชิด อัล ดิน ฮามาดานี (Rashid-al-Din Hamadani) บันทึกทองคำ หรืออัลตัน โตบชี (Altan Tobchi) และเอกสารอีกหลายแหล่ง (บรรยงค์ บุญฤทธิ์, 2553, หน้า 10-263)

2.2.3 ยกเครื่องเรื่องมองโกล เรียบเรียงโดย เล่าชวนหัว นามปากกาของ สุขสันต์ วิเวกเมธากร เมื่อ พ.ศ. 2553 เล่าเรื่องประวัติศาสตร์จีนที่เกี่ยวข้องกับมองโกลตั้งแต่มยุคบรรพชน ที่มีลักษณะเป็นตำนานเล่าว่า หม่าปาสีเทาชื่อช่างหลวงแต่งงานกับนางกวางขาวไปลู่ แล้วกล่าวถึงเหตุการณ์ที่แผ่นดินจีนช่วงนั้นมีชนเผ่าหนึ่งเจิน (เจอร์เชน) ปกครองอาณาจักรจินหรือจินทางตอนเหนือ ส่วนทางตอนใต้มีชาวฮั่นปกครองอาณาจักรหนานซัง (ซังใต้) ส่วนมองโกลยังแบ่งเป็นเผ่าเล็กเผ่าน้อยครอบครองดินแดนทุ่งหญ้าสเตปป์ เล่าเรื่องเหย่ชู่กาย (เยสุเก, เยสุโก) เป็นหัวหน้าเผ่าฉีเอียน (บอร์ยิกิน) ได้ภรรยาชื่อ เอ่อเค่อหลุน (เฮอหลิน) ให้กำเนิดบุตรชายคนแรกชื่อ เยี่ยมู่เจิน (เตมูยีน) ชีวิตเขาเต็มไปด้วยอุปสรรคแต่ฝ่าฟันมาได้จนได้รับการสถาปนาเป็น เหิง จี้ ซื่อ ฮ่าน (เจงกิสข่าน) แล้วอธิบายไล่เรียงเหตุการณ์ตามปีคริสต์ศักราชจนถึงเหตุการณ์ที่ราชวงศ์มองโกลถูกขับไล่จากจีน กลับไปสู่แผ่นดินมาตุภูมิที่เขตทุ่งหญ้า แล้วสถาปนาราชวงศ์หยิงของชาวฮั่นขึ้นปกครอง หนังสือของ เล่าชวนหัว มีจุดเด่นด้านการใช้ภาษาเล่าเรื่อง โดยแทรกอารมณ์ขัน และใช้ข้อมูลจากนักวิชาการจีน หากศึกษาเอกสารเล่มนี้แล้วจะทำให้เข้าใจละครชุดเจงกิสข่าน ค.ศ. 2004 ได้ดียิ่งขึ้น (เล่าชวนหัว, 2553, หน้า 1-263)

2.2.4 ฮองเต้ สิบปฐมกษัตริย์จีน อุดุลย์ รัตนมันเกษม เขียนเมื่อ พ.ศ. 2553 กล่าวถึง กุบไลข่านปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หยวน ในส่วนต้นกล่าวถึงกุบไลข่านยกทัพบุกอาณาจักรซังใต้ แล้วสถาปนาราชวงศ์หยวน จากนั้นกล่าวถึงพระราชประวัติเจงกิสข่านอัยกาของกุบไลข่าน ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานอำนาจให้มองโกลสามารถพิชิตจีนได้ว่า เจงกิสข่านทรงเป็นผู้รวบรวมแผ่นดินมองโกลแล้วสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน การโจมตีอาณาจักรจิน (จีน) จนถึงการสวรรคตในขณะยกทัพเข้าตีซีเชี่ย แล้วโวกัวโก (โวกุเตซ่าน) ขึ้นเป็นมหาข่าน สมัยกุบไลข่านมองโกลพิชิต

ซึ่งได้สำเร็จ ทรงเป็นจักรพรรดิมองโกลที่ ปกครองแบบชาวฮั่น สร้างความเจริญให้อาณาจักรอย่างยิ่ง และครองราชย์ยาวนานถึง 34 ปี (อตุลย์ รัตนมันเกษม, 2556)

2.2.5 มหาราชผู้ครองโลก ปัญญา วิวัฒนานันต์ เขียนเมื่อ พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) กล่าวถึงมหาราชที่ครองโลก 12 พระองค์ โดยหนึ่งในนั้นคือเจงกิสข่าน ทรงครองแผ่นดินเกือบครึ่งโลกและเป็นกษัตริย์อัจฉริยะที่มีความสามารถเหนือกว่าอเล็กซานเดอร์มหาราช หนังสือกล่าวถึงภาพลักษณ์ทั้งด้านดีและไม่ดี (ปัญญา วิวัฒนานันต์, 2554, หน้า 187-224)

2.2.6 ตำนานโลกตะวันออก หนังสือของเอกชัย จันทรา เขียนเมื่อ พ.ศ. 2554 กล่าวถึงประวัติชีวิตเจงกิสข่านโดยย่อ เน้นประเด็นความขัดแย้งและอุปสรรคในชีวิต เช่น ความขัดแย้งกับพี่ชายต่างมารดา ความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมสาบาน ความขัดแย้งระหว่างเผ่าที่ทำให้เตมูยินต้องสู้เพื่อชิงคนรักคืนมาจากเผ่าเมอร์กิต ตัดสินใจสร้างฐานอำนาจแล้วรวบรวมมองโกลให้เป็นเอกภาพ การรุกรานซีเชีย (เซียตะวันตก) ซีเหลียว (เหลียวตะวันตก หรือการาคีตาน) การรุกรานอาณาจักรจีนและควาริชม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโลกตะวันออกหลังจากเจงกิสข่านเรืองอำนาจและยึดดินแดนควาริชมได้ เชื้อสายของเจงกิสข่านยังคงสืบทอดตำแหน่งผู้ปกครองสืบมาหลายอาณาจักร บางส่วนเปลี่ยนไปนับถืออิสลามเช่น อาณาจักรซากาไต และโมกุล เป็นต้น ผู้เขียนใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น หนังสือ **เจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด **แลหลังมังกร** ของ ถาวร ลิกขโกศล หนังสือ **ยกเครื่องเรื่องมองโกล** ของเล่าชวนหัว (นามแฝง) และบทความสารคดีเรื่อง **เจงกิสข่าน ประมุขของชาวมองโกล** ของ ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์ เป็นต้น ผู้เขียนนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกันแล้ววิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่น่าเสนอ แล้วสรุปสิ่งที่เป็นไปได้ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด (เอกชัย จันทรา, 2554, หน้า 177-194)

2.2.7 อธิราชเอเชีย หนังสือของ แสงเทียน ศรีธธาไทย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ เนื้อหากล่าวถึงกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของทวีปเอเชียที่เป็นอธิราชา จำนวน 7 พระองค์ ในส่วนของจักรพรรดิเจงกิสข่าน บอกเล่าประวัติชีวิตของพระองค์ตั้งแต่เกิดจนสวรรคต และบอกเล่าวีรกรรมที่สำคัญโดยเฉพาะการรบเพื่อขยายแผ่นดิน (แสงเทียน ศรีธธาไทย, ม.ป.ป., หน้า 99-148)

2.2.8 ชู่ ซ่า ล้างโคตร กองทัพอำมหิต เจงกิสข่าน หนังสือของ รณชัยชาติทินกร ให้ข้อมูลเหตุที่เจงกิสข่านได้เป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษ กำเนิดเจงกิสข่านและกำเนิดชาติที่เริ่มจากชนเผ่าเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนสู่จักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ จนกระทั่งก้าวขึ้นเป็นจักรพรรดิของโลก และเหตุการณ์หลังการสวรรคต (รณชัย ชาติทินกร, 2554, หน้า 1-160)

2.2.9 ประวัติศาสตร์โลก (ฉบับสมบูรณ์) จากยุคหินถึงโลกาภิวัตน์ เอกชัย จันทรา เขียนหนังสือเมื่อ พ.ศ. 2554 กล่าวถึงตำนานที่ปรากฏในหนังสือ **พงศาวดารลับของ**

มองโกล ที่ว่า ชาวมองโกลมีต้นกำเนิดจากหมาป่าสีน้ำเงินกับนางกวางขาว เป็นการแต่งงานระหว่างชายจากตะวันตกกับหญิงสาวชาวตะวันออก ทำให้มองโกลเป็นชาติพันธุ์ผสม จากนั้นกล่าวถึงสภาพสังคมมองโกลก่อนการกำเนิดของเจงกิสข่าน การสูญเสียบิดาอุปสรรคชีวิต การรวบรวมเผ่าต่าง ๆ ทำให้มองโกลมีความเป็นเอกภาพ การรบกับซีเรีย อาณาจักรจีน ซีเหลียว (การา-คิตาน) ควาริชม จนกระทั่งสวรรคต แล้วนำเสนอเรื่องราวของจักรพรรดิองค์ต่อมา นั่นพระราชประวัติกุบไลข่าน เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ใกล้เคียงกับ หนังสือ**100 บุคคลสำคัญของโลก และตำนานโลกตะวันออก** ของผู้เขียนคนเดียวกัน (เอกชัย จันทรา, 2554, หน้า 526-528)

2.2.10 ตำนานยิ่งใหญ่ในหน้าประวัติศาสตร์โลก ของ อนันต์ชัย จินดาวัฒน์ พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) เป็นหนังสือในชุด “ตามรอยอารยธรรมโลก” ผู้เขียนต้องการนำเสนอเรื่องการขยายอำนาจของมองโกล และการพัฒนาจากสังคมชนเผ่ากลายเป็นชาติมหาอำนาจของโลก หน้าปกมีข้อความที่น่าสนใจว่า “...จากอาณาจักรมายา ถึงสงครามครูเสด เปิดวิถีนักรบอันคาถึงความหฤโหดของเจงกิสข่าน ย้อนอดีตมหาอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของโลก...” (อนันต์ชัย จินดาวัฒน์, 2555) แสดงว่าผู้เขียนต้องการเสนอให้ผู้อ่านเห็นความสามารถด้านการรบเป็นหลัก ส่วนเนื้อความด้านในนอกจากบอกเล่าชีวประวัติข่านแล้ว ยังอ้างอิงหนังสือเรื่อง **Genghis Khan** (เจงกิสข่าน) ของ R.J Rummel (อาร์ เจ รัมเมล) นักวิชาการด้านสันติภาพ ว่าการขยายอาณาจักรของข่านเป็นผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก “...มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 30 ล้านคน และประชากรของประเทศจีนลดไปครึ่งหนึ่งในช่วง 50 ปี ภายใต้การปกครองของมองโกล ยุทธการในการสู้รบของมองโกล คือ ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชนเผ่าที่ไม่ยอมจำนน เพื่อสร้างชื่อเสียงความกล้าแก่ศัตรูอื่น ๆ...” (อนันต์ชัย จินดาวัฒน์, 2555, หน้า 80) หนังสือนี้ยังนำเสนอภาพความโหดเหี้ยมของทหารมองโกลในการรบ เช่น “...กำลังแสนยานุภาพของมองโกลภายใต้การนำของเตมูจินได้ชื่อว่าเป็นกองทัพจักรวรรดิมาจากการข่มขู่ เพียงได้ยินชื่อผู้คนที่ชนหัวลูก ขนพองสยองเกล้าแล้ว...” (อนันต์ชัย จินดาวัฒน์, 2555, หน้า 92) ซึ่งสอดคล้องกับภาพจำหลักของคนไทยที่เห็นว่าจักรพรรดิพระองค์นี้มีความโหดร้าย

2.2.11 เจงกิสข่าน จักรพรรดิผู้พิชิตโลก ของ ปิยะโชค ถาวรมาศ พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) นำเสนอพระราชประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่กำเนิดจนกระทั่งสวรรคต และกล่าวถึงการสืบราชสมบัติของสายตระกูลนี้จนสิ้นราชวงศ์หยวน แล้วจุหยวนจงสถาปนาราชวงศ์หมิงปกครองประเทศจีนต่อไป ผู้เขียนยังกล่าวว่าได้นำประวัติศาสตร์หลาย ๆ แหล่งมาเรียบเรียงใหม่ เพื่อให้อ่านและทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น จึงไม่ปรากฏรายการเอกสารอ้างอิง ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า น่าจะใช้ข้อมูลจากหนังสือ**เจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** (Genghis

Khan: And the Making of the Modern World) ของแจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด (Jack Weatherford) เป็นหลัก เนื่องจากมีเนื้อหาหลายส่วนคล้ายคลึงกัน เช่น การระบุเหตุผลที่สังหารเบกเตอร์ เพราะเดมูยีนกังวลว่าเบกเตอร์อาจแต่งงานกับนางไฮวสัน (เฮอลีน) และจะกลายเป็นบิดาบุญธรรมของตนตามธรรมเนียมในอนาคต จึงร่วมมือกับคาร์ซาร์สังหารเบกเตอร์ด้วยธนู การอธิบายสาเหตุที่ตัวเลขผู้เสียชีวิตจากการรบที่อาณาจักรควาริชมจากบันทึกของชาวมุสลิมสูงเกินจริง เนื่องจากยุทธวิธีด้านการข่าวของข่านเพื่อให้ประชาชนหวาดกลัวไม่กล้าต่อสู้ เช่น ม้าศึกมองโกลใหญ่กว่าม้าศึกของชาวยุโรป แต่ความเป็นจริงม้าศึกมองโกลตัวเล็กกว่า หรือทหารมองโกลสามารถกินวัวได้ทั้งตัว ทหารมองโกลกินเนื้อมนุษย์ เป็นต้น จุดเด่นของเล่มนี้ คือ สำนวนภาษาสละสลวย เรียบเรียงเนื้อหาดี อ่านเข้าใจง่ายและทันสมัย (ปิยะโชค ถาวรมาศ, 2556, หน้า 1-207)

2.2.12 100 บุคคลสำคัญของโลก หนังสือของ เอกชัย จันทรา เรียบเรียงเมื่อ พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) เรียบเรียงขึ้นเพื่อเสนอประวัติชีวิตบุคคลสำคัญ 100 คน ที่สร้างผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสำคัญในประวัติศาสตร์โลก เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจประวัติศาสตร์และประวัติบุคคลสำคัญทั้งศาสตร์ กษัตริย์ นักวิทยาศาสตร์ นำเสนอโดยเรียงตามลำดับอักษรภาษาอังกฤษ (เอกชัย จันทรา, 2556, หน้า 220-250)

ผู้เขียนใช้ข้อมูลจากเอกสารอย่างน้อย 2 ฉบับ เนื่องจาก พบว่ามีการระบุชื่อชนเผ่าต่าง ๆ ผสมผสานกันทั้งข้อมูลจากนักวิชาการตะวันตกและจีน เช่น “...กองทัพอูเคอเรอิต และกองทัพเผ่าจาลาได้มารวมตัวกันที่ที่ตั้งเผ่าจาลา และได้โจมตีเผ่าเบี่ยนฉีจนเผ่าเบี่ยนฉีแตกพ่ายยับเยิน...” (เอกชัย จันทรา, 2556, หน้า 225) ซึ่งเผ่าเคอเรอิต (เกรต) เอกสารจีนเรียกว่าเผ่าเคอเลี่ย ส่วนเผ่าเบี่ยนฉี เอกสารตะวันตกเรียกว่า เมอร์กิต แต่เนื้อหาก็คมีความทันสมัย และส่วนพระราชประวัติเป็นไปในทำนองเดียวกัน ผู้เขียนกล่าวว่า เจงกิสข่านได้รับการยกย่องเป็นนักการทหารที่เก่งที่สุด ครอบครองอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ที่สุดว่า “...นักประวัติศาสตร์ยอมรับว่าเจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิอัจฉริยะพระองค์หนึ่ง...” (เอกชัย จันทรา, 2556, หน้า 249) การปรากฏขึ้นของเจงกิสข่านส่งผลกระทบให้ประวัติศาสตร์โลกเปลี่ยนแปลงเป็นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

2.2.13 มหาภาพแผ่นดินมองโกล ภาสพันธ์ ปานสีดา เรียบเรียงเมื่อ พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) มีสำนวนภาษาที่อ่านง่ายน่าติดตาม เล่าเรื่องเจงกิสข่านและข้อมูลอื่นตั้งแต่พื้นความรู้เกี่ยวกับอนารยชนนอกกำแพงเมืองจีน ความเป็นมาของมองโกล กำเนิดเดมูยีน การฝ่าฟันอุปสรรค สถาปนาอาณาจักร การรบกับอาณาจักรต่าง ๆ การสวรรคต การแย่งชิงราชสมบัติกันของข่านรุ่นหลัง กุบไลข่านบุกช่งใต้แล้วตั้งราชวงศ์หยวน ถึงราชวงศ์หยวน

เล่มอ่านาจ หนังสือเล่มนี้ได้ข้อมูลจากหนังสือประวัติศาสตร์หลายเล่ม เช่น **เจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด แปลโดย เรืองชัย รักศรีอักษร **ประวัติศาสตร์ลับ ราชนิมองโกล** ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด แปลโดย आयูรี ชีวโรทัย บทความสารคดี**เจงกิสข่าน ประมุขของมองโกล** ของ ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์ หนังสือ**เนชั่นแนล จีโอกราฟิกฉบับภาษาไทย** เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 เป็นต้น (ภาสพันธ์ ปานสีดา, 2558, หน้า 1-349)

2.2.14 วิธีแห่งอำนาจเจงกิสข่าน หนังสือของเสถียร จันทิมาธร พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เป็นหนังสือที่นำเสนอประวัติของเจงกิสข่านตั้งแต่เกิดจนสวรรคต เล่าเรื่องราวการขึ้นสู่อำนาจของเจงกิสข่าน การสร้างและขยายจักรวรรดิ ตลอดจนการล่มสลายของอาณาจักรมองโกลโดยใช้หลักฐานจากจีน (เสถียร จันทิมาธร, 2558, หน้า 1-387)

2.2.15 เจงกิสข่าน มัณฑิรา เขียนเมื่อ พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เน้นเสนอข้อมูลในด้านบวก ยกย่องเจงกิสข่านในฐานะยอดคนที่โดดเด่นในรอบพันปี เล่าเหตุการณ์สำคัญในชีวิต การฝ่าฟันอุปสรรคจนรวบรวมแผ่นดินให้เป็นเอกภาพ สร้างชาติสร้างอารยธรรมมองโกล และกลายเป็นยอดคนในประวัติศาสตร์โลก ผู้เขียนมองว่าเจงกิสข่านไม่ใช่คนโหดเหี้ยม แต่จำเป็นต้องสังหารศัตรูตามกฎหมายของการทำสงครามและความอยู่รอดของอาณาจักร ตามบริบทของสังคมในอดีต แหล่งข้อมูลสำคัญที่ใช้ประกอบการเขียนมีที่มาหลากหลาย เช่น หนังสือ**บุคคลสำคัญของโลก** ของเนชั่นแนล จีโอกราฟิก และหนังสือ**เจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** ของแจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด ที่แปลโดยเรืองชัย รักศรีอักษร เป็นต้น (มัณฑิรา, 2558, หน้า 1-187)

2.2.16 ประวัติศาสตร์เติร์กจากชนเผ่าถึงมหาจักรวรรดิโรมัน ปัญญา วิวัฒนานันท์ เรียบเรียงเมื่อ พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชนชาติเติร์กที่อาศัยแถบเอเชียกลาง มีเขตแดนเชื่อมต่อกับมองโกล และคู่สงครามที่ทำให้มองโกลขยายอำนาจถึงเอเชียกลางและยุโรป เชื้อสายของเจงกิสข่านบางส่วนได้ผสมกับเติร์กแล้วสร้างอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในเวลาต่อมา เช่น คิปแฉ็ค (คิปชัค) ที่ปกครองรัสเซียและเตอร์กิสถาน โมกุลที่ปกครองอินเดีย เป็นต้น หนังสือเล่าประวัติเจงกิสข่านโดยเริ่มจากตำนานหมาป่าสีน้ำเงินกับนางกวางชาวชนเผ่าต่าง ๆ ในมองโกล บรรพบุรุษกาบูลข่านผู้ยิ่งใหญ่ กำเนิดเตมูจิน (เตมูยีน) การรวบรวมแผ่นดินมองโกล การสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน การรุกรานอาณาจักรกิม (จีน) อาณาจักรคอเคซัส (คอวาริซม) อาณาจักรซีเซีย และการสวรรคต (ปัญญา วิวัฒนานันท์, 2558, หน้า 68-101)

2.2.17 รัฐบุรุษสร้างชาติ ทรรราชสร้างแผ่นดิน สุพัตรา แซ่ลิ้ม เขียนเมื่อ พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) นำเสนอประวัติชีวิตรัฐบุรุษ และทรรราชคนสำคัญ กล่าวถึงเจงกิสข่านว่าเป็นวีรบุรุษผู้สร้างความก้าวหน้าให้ชาติแต่ก็อำมหิตโหดร้าย

จากข้อมูลข้างต้น หนังสือประวัติศาสตร์หรือสารคดีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับ เจงกิสข่าน ปรากฏขึ้นครั้งแรกหลังเหตุการณ์ที่วอชิงตันโพสต์ประกาศยกย่องเจงกิสข่านเป็น บุรุษแห่งสหัสวรรษ แสดงให้เห็นว่ากระแสดังกล่าวส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้พระราชประวัติ ของเจงกิสข่านมากขึ้น ผู้เขียนและสำนักพิมพ์จึงสนองตอบความต้องการดังกล่าวมากขึ้น (สุพัตรา แซ่ลิ้ม, 2560, หน้า 54-71)

2.3 ตำราประวัติศาสตร์ กลุ่มตำราประวัติศาสตร์เป็นหนังสือที่ผู้เขียนมุ่งให้เป็น หนังสือประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ มี 9 เล่ม มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ประวัติศาสตร์สากล เล่ม 2 ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ พ.ศ. 2472 (ค.ศ. 1929) เป็นตำราประวัติศาสตร์สากลในยุคต้นของไทย เนื้อหากล่าวถึงประวัติศาสตร์ อินเดีย จีน และอาหรับ ตั้งแต่ยุค 2,000 ปี ก่อนพุทธศักราชจนถึงปี 1255 ซึ่งเป็นช่วงก่อน การกำเนิดของเจงกิสข่าน หลวงวิจิตรวาทการนำเสนอเหตุการณ์การล่มสลายของอาณาจักร ช่งเหนือ แล้วตั้งอาณาจักรช่งใต้มีราชธานีอยู่ที่เมืองหลินอัน (หางโจว) แผ่นดินจีน แบ่งเป็น สองอาณาจักรใหญ่ ความว่า

“...เจ้าในวงศ์สูงได้ถูกพวกมองโกลเลียนประหารชีวิตเสียเป็นอันมาก...ในปี พุทธศักราช 1670 เจ้าองค์นี้ได้ประกาศตั้งพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์...พระเจ้าเกาจง ครองราชย์- สมบัติอยู่ทางปากแม่น้ำแยงซีข้างโน้น มีเมืองหังเจียวเป็นนครหลวง ส่วนพวกเนียวจี คือ มองโกลเลียนพวกนี้ ก็ได้ตั้งวงศ์กษัตริย์ขึ้นบ้างให้ชื่อว่าวงศ์กั้น มีเมืองปักกิ่งเป็นนครหลวง...” (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, 2472)

แม้เนื้อหายังไม่ถึงการแผ่อำนาจของข่าน แต่เห็นชัดว่าผู้เขียนเข้าใจว่า เผ่าหนี่วจิน หรือเจอรุเซน เป็นกลุ่มเดียวกับเผ่ามองโกลเพราะต่างก็เป็นอนารยชนนอกกำแพง เมืองจีน

2.3.2 ปาฐกถาประวัติศาสตร์ ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ พ.ศ. 2516 (ค.ศ. 1973) ในคำนำของผู้เขียนเมื่อปี พ.ศ. 2477 กล่าวว่าได้รวบรวมปาฐกถาที่แสดงแก่นักศึกษา ของผู้เขียนร่วมกับการค้นคว้าเอกสารอื่นเพิ่มเติม เพื่อเขียนหนังสือชุดใหม่ตามคำขอของ หลวงประดิษฐมนูธรรม ใช้เป็นตำราเรียนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เนื้อหา ในปาฐกถาที่ 4 ว่าด้วยประเทศจีน มีประวัติราชวงศ์หยวนและเจงกิสข่าน ว่า

“...กษัตริย์ที่ได้ทำความยิ่งใหญ่หลวงให้แก่พวกนี้เป็นพระองค์แรกทรงพระ นามว่า เซงกิสข่าน ได้เริ่มรุกเข้ามาในเขตของพวกกั้น ใน พ.ศ. 1754...จนกระทั่งเข้าถึงปักกิ่ง เซงกิสข่านตั้งคนควบคุมไว้แล้วตนเองก็คุมทหารไปรุกทางตอนกลางของเอเชีย เข้าถึงยุโรป

รุกไปจนถึงที่เป็นกรุงมอสโกและเมืองเกียฟในรัสเซีย คนผู้นี้กลับมาตายในมอสโกเลีย ใน พ.ศ. 1760...” (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, 2516, หน้า 205)

เห็นได้ว่า พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ มีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัยขึ้น และให้ความสำคัญกับพระราชประวัติเจงกิสข่านมากขึ้น ในฐานะที่เป็นผู้รวบรวมอำนาจสร้างอาณาจักร และมอบความยิ่งใหญ่ให้มองโกล จนครอบครองจีนได้ในรัชสมัยของกุบไลข่าน

2.3.3 ประวัติศาสตร์สากล เจริญ ไชยชนะ เขียนหนังสือชุดนี้เมื่อ พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) มี 5 เล่ม เรื่องที่เกี่ยวกับเจงกิสข่านอยู่ในเล่มที่ 2 ประวัติศาสตร์สากลสมัยกลาง ผู้เขียนเริ่มต้นบรรยายบริบททางการเมืองตั้งแต่การสิ้นราชวงศ์จิ่ว การสถาปนาราชวงศ์ซ่งเหนือ โดยเจากวางหยิน ราชวงศ์ซ่งซื้อสันติภาพจากเผ่าคิตัน (คิตาน, ซิตาน) เหีย หรือเซีย (Hsia.) ต่อมาชนเผ่าคิน กิม หรือจิ้น (Kins) ยึดครองเมืองคิตานแล้วรุกรานซ่งเหนือ ทำให้เชื้อสายราชวงศ์ซ่งที่รอดหนีลงใต้แล้วสถาปนาอาณาจักรซ่งใต้ ต่อมาชนเผ่าตาดหรือมองโกลที่อาศัยในเขตทุ่งหญ้าเขตมองโกลปัจจุบันมีความเข้มแข็งขึ้น (เจริญ ไชยชนะ, 2508, หน้า 493-528) “...ค.ศ. 1162 ได้อุบตีบุคคลสำคัญผู้หนึ่งชื่อ เจงกิส (Genghis) ซึ่งเป็นผู้นำชาวมองโกลไปเป็นชาติที่ทำการพิชิตโลกในยุคนั้น...” (เจริญ ไชยชนะ, 2508, หน้า 509) เตมูยีนกำพร้าบิดาตั้งแต่อายุ 13 ขวบ เมื่อโตขึ้นก็เก่งด้านการรบ ที่ประชุมสมัชชาพันธมิตรมองโกลจึงสถาปนาให้เป็นข่าน สามารถรวมอาณาจักรมองโกลแล้วรบชนะเกาหลี่ และอาณาจักรคิน ทรงได้จักรพรรดิคินเป็นवासเชิล (กษัตริย์ในอาร์กซ์) นำทัพไปรบทางตะวันตกเนื่องจากทูตมองโกลถูกสังหาร รบชนะชาห์แห่งเมืองกาเรสม์ (ควาริชม) แล้วยกทัพรุกรานอินเดียภาคเหนือ ชัยชนะของเจงกิสข่านเป็นพื้นฐานให้จักรพรรดิมองโกลในชั้นหลังแผ่ขยายอำนาจได้กว้างขวาง

2.3.4 ประวัติวัฒนธรรมจีน ของ เลียง เสถียรสุด พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยกำลังต่อสู้กับปัญหาคอมมิวนิสต์ และการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนยังเป็นสิ่งต้องห้าม ผู้เขียนรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลายแหล่ง และกล่าวว่าไม่ประสงค์ให้เป็นตำราค้นคว้าเพราะยังมีความบกพร่องอยู่มาก หนังสือกล่าวถึงเจงกิสข่านในฐานะปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์หยวน “...ทรงพระนามว่าไท่โจหรือมหาเจงกิสข่าน...” (เลียง เสถียรสุด, 2516, หน้า 199) ผู้เขียนเล่าพระราชประวัติเจงกิสข่านแต่ย่อว่าเดิมชื่อ เทมูตจิ้น (เตมูยีน) เป็นเหลนของกาบุสข่าน และเป็นบุตรของเยสุกายข่าน ขึ้นครองตำแหน่งข่านแทนบิดา เมื่ออายุได้ 13 ปี ต่อมาปราบเผ่าต่าง ๆ ได้แล้วสถาปนาเป็นประมุขมองโกล มี พระนามว่า “...เจงกิสข่าน ซึ่งแปลว่า วีรราชา ใน พ.ศ. 1746...” (เลียง เสถียรสุด, 2516, หน้า 199) นอกจากนี้ยังเข้าตีอาณาจักรกิม (จิ้น, เจอร์เซน) และตีต่อไปถึงทะเลอาราล ผู้เขียน

ยกย่องเจงกิสข่านกับกุบไลข่านเป็นจักรพรรดิที่มีความสามารถมากที่สุดในบรรดาจักรพรรดิมองโกล แม้ข้อมูลคลาดเคลื่อนแต่ก็เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีนในช่วงที่รัฐบาลเข้มงวดและจำกัดการติดต่อกับจีน เนื่องจากอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน

2.3.5 ประวัติศาสตร์จีน ของ คาร์ริงตัน กู๊ดริช (L. Carrington Goodrich) แปลโดย ส.ศิริรักษ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) ผู้แปลต้องการให้เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับจีนศึกษาที่ยังมีน้อย ดังปรากฏในคำนำการพิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2521 ว่าประเทศไทยแทบไม่มีหนังสือความรู้ด้านประเทศจีนเลยทั้งที่จีนมีความสำคัญต่อประเทศไทยมาก

ผู้เขียนเล่าว่า เจงกิสข่านเดิมชื่อเตมูยีน ได้ปราบดาภิเษกเป็นข่านชื่อเจงกิสข่านเมื่อ พ.ศ. 1749 เจงกิสข่านมีความหมายว่า “จักรพรรดิทั่วทุกท้องทะเล” (ส.ศิริรักษ์, 2511, หน้า 179) แม้ไม่ได้กล่าวถึงประวัติช่วงกำเนิดแต่กล่าวถึงความขัดแย้งในมองโกลช่วงนั้นว่าแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย เจงกิสข่านสามารถปราบปรามทุกเผ่าได้จึงได้ขึ้นเป็นข่าน หลังจากนั้นก็เข้ารุกรานจีนยึดได้เมืองหลวงเหยียนจิง (ปัจจุบันคือปักกิ่ง) ทำให้จักรพรรดิจินหนีไปที่เมืองเป่ียนจิงหรือไคเฟิง ซึ่งเป็นเมืองหลวงรอง ยังทำสงครามกับตะวันตก (เอเชียกลาง) และสวรรคตขณะรบกับชนชาติตุนกุส (ตังกุต) เมื่อ พ.ศ. 1770 เจงกิสข่านทำให้มองโกลรุ่มต่อมาย้ายอิทธิพลเข้าครอบงำพื้นที่ทั้งหมดของจีน แล้วสถาปนาราชวงศ์หยวนปกครองจีนในที่สุด (กู๊ดริช, 2553)

2.3.6 ภูมิหลังของจีน (สมัยก่อนราชวงศ์ถึงราชวงศ์หมิง) ดำราของไพโรจน์ โพธิ์ไทร เขียนเมื่อ พ.ศ. 2517 (ค.ศ. 1974) โดยเรียบเรียงจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ กว่า 50 รายการ เพื่อใช้เป็นหนังสือสอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากเห็นความสำคัญด้านจีนศึกษา ส่วนที่เกี่ยวกับเจงกิสข่านผู้เขียนใช้ข้อมูลจากหนังสือ **Genghis Khan Emperor of all Men** ของฮาโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) โดยกล่าวถึงแผ่นดินจีนก่อนการกำเนิดของเจงกิสข่าน มีอาณาจักรทางตอนเหนือ คือ กินหรือจิน (จิ้น) ทางใต้ปกครองโดยราชวงศ์ซ้อง (ซ่งใต้) ส่วนมองโกลยังเป็นเผ่าเล็กน้อยที่ยังรวมตัวกันไม่ได้ เล่าพระราชประวัติเจงกิสข่านตั้งแต่เกิดใกล้แม่น้ำโอรอนอน บิดาเสียชีวิตขณะอายุ 13 ขวบ แล้วขึ้นเป็นข่านแทนบิดา ถูกจับตัวเป็นเชลยโดยหัวหน้าเผ่าไต้จู่ดส์ (ไต้ยุด) แต่หนีรอดมาได้ หลังการรวมเผ่าต่าง ๆ ทำศึกกับจีนและอาณาจักรอื่น ๆ จนมีอาณาเขตกว้างขวาง กระทั่งกุบไลข่านตั้งราชวงศ์หยวน (หยวน) ปกครองจีน (ไพโรจน์ โพธิ์ไทร, 2517, หน้า 192-240)

2.3.7 ประวัติศาสตร์จีน ของ ทวีป วรดิolk พ.ศ. 2538 (ค.ศ. 1995) ผู้เขียนรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลายฉบับ แต่ส่วนที่เกี่ยวกับเจงกิสข่านและราชวงศ์หยวนได้ข้อมูลหลักจากหนังสือ **China: A New History** และ **Chinabound: A Fifty Year Memoir** ของ จอห์น คิงแฟร์แบงก์ (John King Fairbank) นักประวัติศาสตร์อเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

จีนและสหรัฐอเมริกา และ**จักรพรรดิจีน** (Imperial China) ของเรย์มอนด์ สแตนลีย์ ดอว์สัน (Raymond Stanley Dawson)

ทวีป วรติลก เริ่มเล่าเหตุการณ์ ค.ศ. 1206 ช่วงรัชสมัยจักรพรรดิหนึ่งจงองค์ที่ 4 ของซ่งใต้ ในดินแดนมองโกเลียเตมูยีนได้รับการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน “...ตำแหน่งข่านที่ว่านี้มีชื่อว่า เจงกิสข่าน หมายความว่า ผู้ปกครองจักรวาลหรืออาณาจักรอันปราศจากขอบเขตสิ้นสุด...” (ทวีป วรติลก, 2538, หน้า 397) แล้วจึงเล่าย้อนพระราชประวัติตั้งแต่แรกเกิดว่าทารกเตมูยีนกำกอนเลือดมาด้วยก้อนหนึ่ง บิดาถูกฆ่าตายแต่ภายหลังแก้แค้นแทนบิดาได้แล้วได้เป็นหัวหน้าเผ่ามองโกล ด้วยความเป็นผู้นำการมีขุนศึกผู้รักดีทำให้กองทัพของข่านมีอำนาจภาพเกรียงไกร แล้วกลายเป็นผู้พิชิตดินแดนส่วนใหญ่ของทวีปเอเชีย เอเชียกลางและยุโรปบางส่วน เป็นจอมทัพผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่โลกเคยมีมา ทวีป วรติลก กล่าวถึงการถกเถียงเรื่องบุคลิกภาพที่แท้จริงของเจงกิสข่าน โดยอ้างหนังสือ**จักรพรรดิจีน**ของ ดอว์สัน ว่า “...ความบันเทิงใจที่ยิ่งใหญ่หลวงที่สุดของผู้ชายเราก็คือ พิชิตศัตรูของตน แล้วขับไล่มันไปข้างหน้า หยิบฉวยเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่มันครอบครอง ได้เห็นบรรดาผู้ที่ศัตรูรักนักรักหนารำไห้ ขึ้นขี่ม้าของมัน สวมกอดเมียกับลูกสาวมันในอ้อมแขน...” (Dawson, Raymond, 1981, p. 204 อ้างอิงในทวีป วรติลก, 2538, หน้า 399)

ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ทวีป วรติลก กล่าวถึงนอกจากเป็นจักรพรรดินักรบที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีภาพของความโหดเหี้ยม เป็นขุนโจรปล้นทรัพย์ และทำลายอารยธรรม ต่าง ๆ ทั้งยังเป็นขุนศึกมารักและมักมากในกามารมณ์ด้วย

2.3.8 อารยธรรมตะวันออก: อารยธรรมจีน (ภาคแรก) ตำราของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เขียนเมื่อ พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ผู้เขียนค้นคว้าเอกสารประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์ชาวต่างประเทศที่น่าเชื่อถือมากถึง 53 รายการ เช่น **China: A New History** และ **Chinese Thought and Institutions** ของ จอห์น เค. แฟร์แบงค์ (John K Fairbank) นักประวัติศาสตร์ชาวอเมริกันที่ได้รับการยกย่องเป็นบิดาด้านจีนศึกษา เป็นผู้แนะนำให้อเมริกาเริ่มติดต่อกับจีนหลังสิ้นสุดสงครามเย็น ส่วนหัวข้อ “สมัยราชวงศ์ต่างชาติเข้าปกครองจีน” ผู้เขียนกล่าวถึงบริบททางสังคมการเมืองจีนช่วงสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือว่าชาวเผ่าตีตาดั้งราชวงศ์เหลียว ต่อมาตีตาดแพ่เผ่าเจอรฺเซน เจอรฺเซนสถาปนาเป็นอาณาจักรจีน ต่อมาเจอรฺเซนรบชนะอาณาจักรซ่งเหนือ มีอำนาจครอบคลุมพื้นที่จีนตอนเหนือ โดยมีราชธานีเอกอยู่ที่นครเยียนอัน (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นจงตูหรือปักกิ่งในปัจจุบัน) เชื้อพระวงศ์ซ่งที่รอดหนีลงใต้ แล้วสถาปนาราชวงศ์ซ่งใต้มีเมืองหลวงอยู่ที่นครหลินอัน (หางโจว) ส่วนทุ่งหญ้าสเตปป์เป็นที่อยู่ของพวกมองโกล และเชื้อสายของเผ่าดังกล่าว (สุริยา รัตนกุล, 2549, หน้า 155-178)

ต่อมาพวกมองโกลมีผู้นำที่กล้าหาญชื่อเจงกิสข่านสามารถรวบรวมเผ่ามองโกลให้เป็นเอกภาพ ปรับปรุงการทหาร บัญญัติกฎหมาย นำอักษรอุยกูร์มาปรับใช้บันทึกภาษามองโกลจนเจริญรุ่งเรือง ต่อมาข่านยกทัพรบอาณาจักรจีน แล้วโจมตีเอเชียกลาง มรดกที่เจงกิสข่านทิ้งไว้ให้ทายาทกลายเป็นต้นทุนให้กับโกลข่านรบชนะช่งใต้ แล้วสถาปนาราชวงศ์หยวน ผู้เขียนยังกล่าวถึงการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมช่วงที่ราชวงศ์หยวนปกครองจีน

2.3.9 ประวัติศาสตร์จีน: ยุคราชวงศ์ เียบเรียงโดย สายฝน รุ่งประเสริฐ

วรรณสินธพ พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านใช้ศึกษาประวัติศาสตร์จีน ผู้เขียนแบ่งหนังสือออกเป็นสองภาค คือ ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคราชวงศ์ เนื้อหาส่วนราชวงศ์หยวน ค.ศ. 1271-1368 ผู้เขียนกล่าวว่า ราชวงศ์หยวนสถาปนาโดยชนเผ่ามองโกล และเป็นครั้งแรกที่ชนกลุ่มน้อยปกครองจีนได้ ทั้งนี้เพราะมีผู้นำที่โดดเด่นอย่างเตมูจิน ผู้เขื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับราชวงศ์หยวนโดยสังเขปก่อน แล้วจึงนำเสนอพระราชประวัติจักรพรรดิมองโกลที่โดดเด่น 2 พระองค์ คือ เจงกิสข่าน และฮู่เล่ย์-คูบไล หรือกุบไลข่าน ส่วนที่เกี่ยวกับเจงกิสข่าน เน้นเนื้อหาวิกรรมในการผนึกมองโกลให้เป็นปึกแผ่น เล่าพระราชประวัติตั้งแต่กำเนิด เหตุการณ์การสูญเสียบิดาเมื่ออายุ 9 ขวบ จากการวางยาพิษของเผ่าทาทาร์หรือตาร์ตาร์ การถูกหัวหน้าเผ่าไท่ฮู่-ไต้ยู่ต หรือต้ายิซุต จับตัวไป ความขัดแย้งกับสหยาวยุโรป ข้ามทะเลทรายหรือจากทะเลทราย เหตุการณ์ถ่มน้ำลายสบถจักรพรรดิจีนแล้วกล่าวคำดูแคลนว่า “...ข้าพเจ้านึกว่าผู้ปกครองภาคกลางจะต้องเป็นผู้เก่งกล้าเหนือคน คนธรรมดา ๆ ไม่มีความสามารถอะไร เช่นนี้ก็เป็นจักรพรรดิได้ด้วย...” (สายฝน รุ่งประเสริฐ วรรณสินธพ, 2554, หน้า 151) เจงกิสข่านชนะศึกซีเชี่ย ราชวงศ์จีน และเตรียมผนึกแผ่นดินให้เป็นหนึ่งเดียว แต่ข่านสวรรคตก่อนเมื่อคราวรบกับซีเชี่ย

เหตุที่เจงกิสข่านต้องต่อสู้กับราชวงศ์จีนเพราะต้องการแก้แค้นให้บรรพบุรุษ จักรพรรดิจีนยอมทำสัญญาสงบศึกและพระราชทานสมบัติจำนวนมากพร้อมยกราชธิดาให้ เจงกิสข่านจึงยอมยกทัพกลับ การยกทัพไปรบกับฮัวล่าจื่อหมอ (ควาริชม) รบซีเชี่ยอีกครั้ง เพราะไม่ยอมยกทัพไปช่วยรบและทรยศ กล่าวถึงการสวรรคตระหว่างช่วงศึกซีเชี่ย เน้นเหตุการณ์ขณะใกล้สวรรคต ที่เจงกิสข่านบอกวิธีชนะอาณาจักรจีน ว่า “...ถ้าพวกเราจะดี ราชวงศ์จีน ก็ต้องขอผ่านทางกับราชวงศ์ช่ง ราชวงศ์ช่งกับจีนมีความแค้นกันอย่างลึกซึ้ง รับรองต้องรับปากแน่...” (สายฝน รุ่งประเสริฐ วรรณสินธพ, 2554, หน้า 152) จากนั้นกล่าวถึงการรุกรานจีนของจักรพรรดิองค์ต่อ ๆ มา จนถึงฮู่เล่ย์จิงชนะช่งใต้เด็ดขาด แล้วสถาปนาภาษาจีน ราชวงศ์หยวนปกครองจีน ผู้เขียนได้ข้อมูลจากนักวิชาการจีน ใช้ข้อมูลคนจีนเล่าตามเสียง

จากข้อมูลการรับรู้ผ่านตำราประวัติศาสตร์ข้างต้น แสดงว่าตำราประวัติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเจงกิสข่านเป็นตำราประวัติศาสตร์จีน เนื่องจากเจงกิสข่านเป็นพระอัยกาของกุบไลข่านต้นราชวงศ์หยวน และเป็นผู้ปูรากฐานให้กุบไลข่านมีกองทัพที่เข้มแข็งจนสามารถล้มล้างราชวงศ์ซ่งได้ แล้วสถาปนาราชวงศ์หยวนได้สำเร็จ

3. เอกสารประเภทนวนิยาย

ผู้วิจัยรวบรวมนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนชาวไทย และนวนิยายแปลที่เผยแพร่ในประเทศไทย พบว่ามี 7 เรื่อง เป็นนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนชาวไทย 3 เรื่อง นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านที่แปลจากนวนิยายของนักเขียนต่างประเทศ 3 เรื่อง และนวนิยายที่อาศัยเค้าโครงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน 1 เรื่อง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนชาวไทย นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านที่เขียนโดยนักเขียนชาวไทย พบจำนวน 3 เรื่อง คือ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร ตีพิมพ์รวมเล่ม 2 ครั้ง พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2498 (ค.ศ.1955) และพิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. 2507 (ค.ศ. 1964)

เจิ้งกีสข่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ เขียนตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2497–2498 (ค.ศ. 1954–1955) แล้วรวมเล่มพิมพ์ 3 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2531 ครั้งที่สอง พ.ศ. 2534 และครั้งที่สาม พ.ศ. 2551

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” พิมพ์เป็นตอนในนิตยสารสกุลไทย ช่วง พ.ศ. 2555–2556 (ค.ศ. 2012–2013) รวมเล่มตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) แล้วลงจำหน่ายออนไลน์เมื่อ พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019)

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับนวนิยาย ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในหัวข้อที่ 2 นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย เพื่อไม่ให้เนื้อหาซ้ำซ้อนกัน

3.2 นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านที่แปลจากนวนิยายของนักเขียนต่างประเทศ พบจำนวน 3 เรื่อง คือ

จอมทัพผู้พิชิตเจิ้งกิสข่าน ของหม่อมราชวงศ์ชนม์สวัสดิ์ ชมพูนุท แปลจากนวนิยาย **เจงกิสข่าน** (Genghis Khan) ของ เบอร์กิลลี แมทเธอร์ (Berkely Mather) ฉบับแปลจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บันดาสาส์เมื่อ พ.ศ. 2518 และปรากฏเนื้อความในคำนำว่า “...และความคิดเด่น สมบูรณ์ด้วยเนื้อหาของเรื่องนี้เองที่บริษัทโคลัมเบีย ได้นำไปดัดแปลงและสร้างภาพยนตร์ยิ่งใหญ่ โดยให้ชื่อว่า ‘จอมจักรพรรดิเจิ้งกิสข่าน’ ซึ่งเคยได้เข้ามาฉายในเมืองไทย ทำรายได้ยอดเยี่ยมประจำปีมาแล้ว...” (แมทเธอร์, 2518 อ้างอิงใน หม่อมราชวงศ์ชนม์สวัสดิ์ ชมพูนุท, 2518) ผู้แปลได้แปลสารคดีนี้หลังภาพยนตร์ของเรื่องเจงกิสข่าน พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965)

ของบริษัทโคลัมเบียพีคเจอร์เข้าฉายในประเทศไทย และภาพยนตร์เจงกิสข่าน ซึ่งสร้างจากนวนิยายของเบอร์เคลลี แมทเธอร์ ได้รับความนิยมจากผู้ชมชาวไทยอย่างมาก เจงกิสข่านกลายเป็นชื่อที่คุ้นหูและเป็นที่นิยมแม่ผ่านไปแล้วนานถึง 10 ปี กระแสดังกล่าวทำให้หม่อมราชวงศ์ชนม์สวัสดิ์ ชมพูนุท เลือกเปลี่ยนนวนิยายเล่มนี้แล้วพิมพ์จำหน่าย

เนื้อหาของ**จอมทัพผู้พิชิตเจงกิสข่าน** กล่าวถึงเยชูกโก (เยสุเก) นำกองคาราวานที่มีเลดีโฮลน์ (เฮอลีน) ซึ่งท้องแก่ใกล้คลอดอยู่บนเกวียน เขาให้กองเกวียนหยุดเพื่อให้แคทเก้หมอดำแยประจำเฝ้าทำคลอด บาทหลวงชาวคริสต์ชื่อ ยีน ผ่านมาเห็นว่าฤกษ์ดีจึงตั้งชื่อว่า เตมูยีน แปลว่าทำด้วยโลหะและเหล็กกล้า แล้วทำนายว่าจะได้เป็นหัวหน้าเผ่า ทารกที่เกิดมามีปานแดงขนาดเท่าเมล็ดข้าวโพดที่กลางฝ่ามือ เลดีโฮลด์ตายขณะคลอด เมื่อเตมูยีนอายุ 12 ขวบ จามูก้า (จามูกา) หัวหน้าเผ่าเมอร์คิธส์ (เมอร์กิต) นำคนมาดักปล้นฝูงวัว เตมูยีนหลบได้เกวียนแล้วยิงธนูต่อสู้ เมื่อเมอร์คิธส์ได้วัวตามที่ต้องการก็ล่าถอย พอตกติกก็ลอบโจมตีเตมูยีน แม้อวดมาได้ แต่ก็ถูกจับเป็นเชลย เยชูกโกถูกจับแล้วใช้มา 4 ตัวแยกร่าง จามูก้าให้เตมูยีนเป็นทาสแล้วสวมชื่อไม้ที่คอกันหนี บาทหลวงยีนที่รอดชีวิตคอยช่วยเหลือและสอนความรู้ต่าง ๆ ให้ ผ่านไปหลายปีเตมูยีนไปที่ริมน้ำตกได้พบกับบอร์เตซึ่งกำลังสาวสวยสะพรั่ง เขาช่วยเก็บลูกบอลที่ตกน้ำให้แต่น้ำหนักช็อคทำให้จมน้ำ บอร์เตจึงช่วยเขาไว้ พอดีจามูก้ามาพบแล้วให้ถอดเสื้อผ้าออกเพื่อจะต่อสู้กับเตมูยีน แต่เขาใช้ช่วงซุ่มจนกระโดดน้ำแล้วดำหนีไป สายน้ำเชี่ยวพัดพาเตมูยีนลงไปที่น้ำตกได้รับบาดเจ็บ ผู้คุมชื่อเซนกัลช่วยเขาไว้แล้วให้บาทหลวงช่วยดูแลในถ้ำอย่างลับ ๆ เมื่อหายดีเตมูยีนฝึกวิชาต่อสู้อย่างหนัก รวมสมัครพรรคพวกโดยไม่แยกเผ่าพันธุ์ เขาปล้นขบวนค้าทาสของอาหะหมัด เบญซุฟ แล้วเอาเชิตรวนล่ามพ่อค้าทาสส่งตัวคืนไปให้ซาร์แห่งกะวาระเซ็ม (ควาริชม) (แมทเธอร์, 2518, หน้า 1-388)

เตมูยีนแอบเข้าไปลักพาตัวเฮอลีนจากค่ายของจามูก้า ก่อนที่จะแต่งงานกับจามูก้า บอร์เต (บอร์เต) ให้พาพี่ชายตนออกจากค่ายจามูก้าด้วย ชานในฐานะอุปราชของเตมูยีนลอบพาตัวพี่ชายทั้งสามของบอร์เตคือ สุโบโต เจโบ (เจเบ) และแคสซาร์ (คาสซาร์) มาได้ เมื่อจามูก้าทราบข่าวการแต่งงานก็แค้นใจมาก จึงส่งคนมาลักพาตัวบอร์เต เตมูยีนแบ่งกำลังเป็นสองส่วน โดยตนไปช่วยบอร์เต ส่วนอีกกลุ่มให้ไปรบและเผาค่ายจามูก้า เตมูยีนนำเผ่าของตนย้ายถิ่นฐานใหม่ระหว่างเดินทางได้ช่วยเหลือทูตและขุนนางจีนไว้ ต่อมาบอร์เตคลอดบุตรชาย เมื่อถึงปักกิ่งเขาได้เข้าเฝ้าจักรพรรดิ ทรงมอบเงินให้เตมูยีนใช้เป็นทุนสร้างอาณาจักร แล้วให้เตมูยีนเกณฑ์ทหารสองพันนายเพื่อรบจามูก้า เตมูยีนรบชนะแล้วจับจามูก้าใส่กรงไว้แต่หนีไปได้แล้วรวบรวมพลมารบอีกครั้ง จามูก้าจึงตกลงกับเตมูยีน เตมูยีนใช้ดาบฟันคอจามูก้าขาดกระเด็น แต่ตนเองก็บาดเจ็บมากเช่นกัน จึงสั่งเลียบอร์เตให้สอนลูกให้เป็นผู้นำที่ดีจากนั้นก็เสียชีวิต

ตำนานจอมทัพมองโกล (Wolf of The Plains) (อิกัลป์เดน, 2556, หน้า 1-438)

เป็นนวนิยายของคอนน์ อิกัลเดน (Conn Iggulden) นักเขียนชาวอังกฤษ แปลโดยปิยะภา พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) ผู้แปลให้ข้อมูลว่า ผู้เขียนเคยเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยลอนดอนแล้วผันตัวมาเป็นผู้เขียนอาชีพ เรื่องนี้เป็นหนึ่งในนวนิยายชุด **ผู้พิชิต** (The Conqueror) มีจำนวน 4 เรื่อง คือ **“Wolf of the Plains”** เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระราชประวัติเจงกิสข่านตั้งแต่การถือกำเนิด ถึงทำศึกกับโตะ-ฮุส ข่าน แห่งเผ่าเคเริต (เกรต) การศึกครั้งนี้ทำให้เตมูจินรวมเผ่ามองโกลได้เป็นปึกแผ่น, **“Lord of the Bow”** เป็นช่วงที่เจงกิสข่านรวมเผ่าพันธุ์มองโกลให้เป็นหนึ่งเดียวได้สำเร็จ แล้วเริ่มทำสงครามกับอาณาจักรเซียตะวันตกและจักรวรรดิจิน, **“Bones of the Hills”** เป็นนวนิยายที่มีพื้นหลังทางประวัติศาสตร์ช่วงที่เจงกิสข่านยกทัพไปทำสงครามกับสุลต่านมุฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชม (Khwarezm) และเจ้าชายยะลาล อัลดิน (Jalal ad-Din) เสนอภาพการสงครามและการสังหารหมู่ที่โหดร้าย และเรื่อง **“Empire of Silver”** นวนิยายอิงประวัติศาสตร์จักรพรรดิคุบไลข่าน

ผู้เขียนระบุในบันทึกท้ายเล่มนวนิยายว่า ใช้เอกสาร **ประวัติศาสตร์ลับของมองโกล** (พงศาวดารลับมองโกล) ฉบับภาษาอังกฤษ ของอาเธอร์ เวลส์ เป็นข้อมูลหลักในการเขียนนวนิยาย แต่ผู้เขียนไม่ได้เล่าเรื่องให้ถูกต้องตรงตามประวัติศาสตร์อย่างเคร่งครัด เน้นการดำเนินเรื่องโดยใช้บทสนทนา มีการเปลี่ยนชื่อตัวละครภาษามองโกลให้จำได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนได้ระบุเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ไว้ท้ายเล่มเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้และสืบค้นเพิ่มเติมได้ด้วย เช่น ตัวละครตาร์กูโต-กิล ลิดุก หัวหน้าเผ่าไต้ยุด เปลี่ยนเป็น อี้ลุ๊ก, ซอร์-กัน ชีรา เป็น บาซาน เพื่อให้กลุ่มผู้อ่านชาวตะวันตกจำตัวละครได้ง่ายไม่สับสน

นวนิยายนำเสนอเหตุการณ์ที่ทำให้เตมูจินเด็กกำพร้าบิดาและถูกทรยศ กลายเป็นนักรบที่สามารถรวบรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นเอกภาพได้อีกครั้ง โดยเน้นความขัดแย้งระหว่างเตมูจิน (เตมูจิน) กับเผ่าตาร์ทาร์ เนื่องจากอูลากันจากเผ่าตาร์ทาร์ลอบสังหารเยสุเกเสียชีวิตตั้งแต่เตมูจินอายุ 9 ขวบ ระหว่างกลับจากการหมั้นหมายระหว่างเตมูจินกับบอร์เต ความขัดแย้งระหว่างเตมูจินกับอี้ลุ๊ก (ตาร์กูโต กิล-ลิดุก) อดีตลูกน้องคนสนิทของเยสุเกข่านเผ่าหมาป่า (บอร์ยิกิน) ที่ขับไล่เตมูจินและครอบครัวออกจากเผ่าเนื่องจากต้องการเป็นผู้นำเสียเอง ครอบครัวของเตมูจินจึงต้องอยู่อย่างยากลำบาก แต่เตมูจิน โสหลุน(เฮอสิน) พร้อมพี่น้องทั้งสี่เอาชีวิตรอดมาได้ อี้ลุ๊กจับเตมูจินมาขังไว้ที่เผ่า ทรมานและคุมขังไว้ในหลุมเพื่อเตรียมสังหาร แต่ได้รับการช่วยเหลือจากอาร์สแลน (Arslan) และเจลเม (Jelme) ที่ตามมาช่วยเหลือเพื่อตอบแทนบุญคุณของเยสุเก ต่อมาเตมูจินได้รับการยอมรับเป็นข่าน เขาเดินทางไปเผ่าโอล์คุนุต (Olkhunut) เพื่อแต่งงานกับบอร์เต (Borte) ไม่นานนักเผ่าตาร์ทาร์มาจับตัวบอร์เตไป เตมูจินตามไปช่วย

แต่ฝ่ายแพ้ว จึงตัดสินใจขอความช่วยเหลือจากโตกรัลข่าน (Toghrul Khan) เผ่าเคเรอิต (Kerait) ให้ช่วยรบ การรบครั้งนี้เตมูยีนแสดงความสามารถทางยุทธวิธีและได้รับชัยชนะ เขาทราบความลับจากนักโทษชาวตาร์ตาร์ ว่าหัวหน้าเผ่าโกลคุนนูตสมรู้ร่วมคิดสังหารตาร์ตาร์ไปลอบสังหารบิดาของเขา และทราบว่าตอนนี้ตาร์ตาร์กำลังส่งกองทัพขนาดใหญ่มาถล่มมองโกล เตมูยีนจึงลอบสังหารหัวหน้าเผ่าโกลคุนนูตแล้วนำลูกเผ่าที่สวามิภักดิ์มาร่วมรบกับตาร์ตาร์ เตมูยีนและอี้ลุค ตกลงยุติความบาดหมางกันชั่วคราว เพื่อร่วมกันทำศึกกับเผ่าตาร์ตาร์ เตมูยีนแสดงฝีมือการนำทัพและคิดกลยุทธ์ที่ยอดเยี่ยมจนมีชัยเหนือศัตรู เมื่อการต่อสู้สิ้นสุดลงเตมูจินและอี้ลุคต่อสู้กัน ฝ่ายเตมูจินได้รับชัยชนะแล้วครองตำแหน่งหัวหน้าเผ่าหมาป่า

ฝ่ายโตกรัลข่านระแวงเตมูยีนที่กำลังฉายแววความเป็นผู้นำและเกรงอำนาจตนจะสิ้นคลอน จึงส่งนักฆ่าลอบสังหาร แต่เตมูยีนรอดมาได้ เขาจึงยึดอำนาจแล้วเนรเทศโตกรัลข่านออกไปจากมองโกล โตกรัลและครอบครัวหนีไปอาณาจักรจีน เขาถูกทหารยิงหน้าไม้สังหารจนตาย เตมูยีนประกาศตัวเป็นผู้นำชนเผ่ามองโกลทั้งหมด แล้วสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน

เห็นได้ว่าผู้เขียนนวนิยายเรื่องนี้เล่าเรื่องที่แตกต่างจากประวัติศาสตร์หลายจุด แต่ผู้เขียนยังคงโครงเรื่องหลักเอาไว้

เจงกิสข่าน: ขุนศึกพิชิตโลก นวนิยายเรื่องนี้เป็นของนักเขียนชาวจีนชื่อ ตู๋ ยินชาน แปลโดย ชาญ ธนประกอบ พ.ศ. 2561 (ค.ศ. 2018) ผู้แปลเคยได้รับรางวัลสุรินทราชา เมื่อ พ.ศ. 2562 จากสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งขึ้นเป็นเกียรติแด่พระยาสุรินทราชา (นกยูง วิเศษกุล) หรือ “แม่วัน” ผู้แปลนวนิยายเรื่องความพยาบาท (Vendetta) นวนิยายแปลเล่มนี้มีสำนวนแปลงดงาม อ่านเข้าใจง่าย ได้กลิ่นรสของวัฒนธรรมจีน ที่แฝงในนวนิยายของตู๋ยินชาน ผู้อ่านจึงสามารถมองภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านผ่านทัศนะของผู้เขียนนวนิยายชาวจีนได้อย่างดี เช่น เหตุการณ์ที่นักพรตชีวชูจี (คิ่วชูกิ) ฉายาฉางซุนจื่อเทศนาและสนทนาธรรมกับเจงกิสข่านที่ซามาร์คานด์ทำให้จิตใจพระองค์อ่อนโยนลงเพราะซึมซับเอาภูมิปัญญาอันลึกซึ้งของจีนไว้ (ตู๋ ยินชาน, 2561, หน้า 1-581)

นวนิยายนำเสนอพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่การถือกำเนิดในช่วงฤดูสารท ค.ศ. 1162 ในเกอร์ที่บริเวณต้นน้ำโอนอน เด็กทารกกำลั้มเลือดสัญลักษณ์หอกของเทพเจ้าแห่งสงคราม ทำให้บิดาคาดหวังว่าบุตรของตนจะเป็นนักรบที่ยิ่งใหญ่ การสูญเสียบิดาในขณะ 9 ขวบ และถูกคนในเผ่าทอดทิ้งต้องอยู่อย่างยากลำบาก การสังหารเบกเตอร์น้องชายต่างมารดาด้วยธนู เหตุการณ์ก่อนหินขนาดใหญ่ขวางทางไม่ให้เตมูยีนออกมาจากที่ซ่อนตอนที่หัวหน้าเผ่าตายชิฮูตตามจับตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเตมูยีนได้รับการคุ้มครองจากเทพเจ้า การสร้างตัวและขยายอำนาจ การรวมมองโกลเป็นปึกแผ่น เหตุการณ์ที่เจเบยงธนู

ถูกฆ่าเจงกิสข่าน แต่เจงกิสข่านให้อภัยแก่เจเบและกลายมาเป็นยอดขุนพลคนสำคัญ การถูกทรยศหักหลังจากองข่าน และจามูกา ทำให้เตมูยีนต้องหลบหนีไปที่ทะเลสาบบาลจุนา ต้องดื่มน้ำโคลนร่วมสาบานแล้วจึงแก้แค้นองข่านสำเร็จ การเปิดศึกกับไนมาน ซีเซีย รบอาณาจักรจิน เพื่อทวงคืนความยุติธรรมให้บรรพบุรุษ ทำศึกกับสุลต่านมุฮัมหมัด การเชิญนักพรตลัทธิเต๋าชื่อชิวชู่จี (คิวชู่กี) ไปพบเจงกิสข่านที่ซามาร์คานด์ การทำศึกกับซีเซียและการสวรรคตของเจงกิสข่าน

ผู้แปลกล่าวถึงที่มาของเอกสารที่ ตูยีนซาน ใช้เป็นข้อมูลในนวนิยายเล่มนี้ว่า

“...ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้อ้างอิงจาก **พงศาวดารลับมองโกล ฉบับภาษาจีน** เป็นหลัก และค้นคว้าข้อมูลประวัติศาสตร์ตามบันทึกภาษาจีน เสริมแต่งด้วยกลวิธีเชิงนิยาย การแปลหนังสือเล่มนี้ สิ่งที่ท้าทายมิใช่น้อยหาที่ซับซ้อน รูปประโยคหรือภาษาจีนโบราณ...ชื่อบุคคลซึ่งผู้เขียนอ้างอิงจากภาษาจีน...เป็นการถอดเสียงเมื่อเกือบพันปีก่อน หลายชื่อที่ค้นไม่พบไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคลหรือชื่อชนเผ่า จึงจำใจต้องทับศัพท์ตามเสียงภาษาจีนกลางแทน...”

(ชาญ ธนประกอบ, 2561 อ้างอิงใน ตูยีนซาน, 2561)

ผู้วิจัยพบว่าตูยีนซานได้ใช้หลักฐานหลายฉบับเช่น **พงศาวดารลับมองโกล ฉบับภาษาจีน**, “**Tarikh-Jahangushay History of the World Conqueror**” ของอตามาลิก จูไวน์ (Ata-Malik Juvayni), **บทรวมพงศาวดาร** (Jami al-Tawarikh) ของราชิด อัล ดิน ฮามาดานี (Rashid-al-Din Hamadani), **โตซางประวัติศาสตร์มองโกล** ของโตซาง, บันทึกกลางขุนเงินเหริน **ซีอิ่วจีเจียวจู้** ของนักพรตฉางซุนจื่อ เป็นต้น

ข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่านวนิยายเจงกิสข่านที่เขียนโดยชาวต่างชาติได้รับการแปลเป็นภาษาไทย เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านที่ชื่นชอบนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายเรื่องแรกแปลเนื่องจากกระแสความนิยมภาพยนตร์เจงกิสข่านที่ฉายในประเทศไทย ส่วนอีกสองเรื่องเกิดจากกระแสความนิยมหลังการยกย่องเจงกิสข่านเป็นบุรุษแห่งสหัสวรรษ

3.3 นวนิยายที่อาศัยเค้าโครงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน มีจำนวน 1 เรื่อง คือ **เรื่องมังกรหยก** มีรายละเอียดดังนี้

มังกรหยก ของกิมย้ง หรือจินยง มังกรหยกภาค 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงการเริ่มแผ่ขยายอำนาจของผู้กล้าแห่งท้องทุ่งนามเถี้ยมู่เจิน (เตมูยีน) จนกระทั่งถึงเหตุการณ์การสวรรคต ผู้เขียนให้ตัวละครเอกก๊วจิ้ง (ก๊วยเจ๋ง) ได้รับการเลี้ยงดูจาก

เตมุยีน ซึ่งต่อมาเป็นเจิ้งจี้ซือฮ่าน (เจงกิสข่าน) ตัวเอกจึงใช้ชีวิตในวัยเด็กที่มองโกล เรียนวิชา ยิงธนูจากอาจารย์เจอบเป (เจเป) และเจ็ดประหลาดแห่งแคว้นกังหนำ ได้เป็น อันตะ, อันดา (anda) เพื่อนร่วมสาบานกับเชลุย (โตลุย) โอรสองค์ที่สี่ของเจงกิสข่าน ต่อมาทำความดีความชอบได้เป็น ราชบุตรเขยดาบทอง และเป็นคู่หมั้นหมายกับองค์หญิงสว้าเจิง (วาเจิน)

ก๊วยเจ๋งออกเดินทางไปภาคกลางแล้วเข้าสู่ยุทธภพ ได้สืบทอดวิชาสิบแปด ฝ่ามือพิชิตมังกร จากประมุขพรรคกระยาจก เรียนวิทยายุทธต่าง ๆ จนเป็นผู้เยี่ยมยุทธฉายา จอมยุทธอุดร นอกจากการผจญภัยในอาณาจักรซ่งได้แล้ว ตัวเอกยังมีส่วนร่วมเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์กับเจงกิสข่านหลายครั้ง เช่น การสู้รบระหว่างเตมุยีนกับองข่าน การสู้รบที่ อาณาจักรสว้าซือจื่อหมั่ว (ควาริชม) ที่เมืองซามาเออร์หานเจิง (ซามาร์คานด์) ก๊วยเจ๋งช่วยเหลือ เจงกิสข่านสู้รบหลายครั้ง แต่ปฏิเสธไม่รบอาณาจักรซ่งใต้แผ่นดินเกิดของตนเพราะรักในมาตุภูมิ มารดาก๊วยเจ๋งฆ่าตัวตายเพื่อไม่ให้เจงกิสข่านบีบบังคับลูกชายตนรบกับอาณาจักรซ่งใต้ แม้เชลุย กับก๊วยเจ๋งต้องเผชิญหน้ากันในการสู้รบระหว่างมองโกลกับซ่งใต้แต่ทั้งคู่ยังมีมิตรไมตรีต่อกัน ต่างนับถือกันในความเป็นวีรบุรุษผู้กล้าที่อุทิศตนเพื่อชาติและชาวประชา

ในเหตุการณ์การสวรรคตของท่านข่านซึ่งจินยงเปลี่ยนรายละเอียดทาง ประวัติศาสตร์ให้ท่านข่านกลับมาสวรรคตที่มองโกล ท่านข่านมีพระประสงค์ให้ก๊วยเจ๋งเข้าเฝ้า ในวาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพ จินยงได้แทรกการวิจารณ์ข่านผ่านตัวละครก๊วยเจ๋งว่า เจงกิสข่าน ไม่ใช่วีรบุรุษที่แท้ แม้ว่าข่านจะมีความสามารถด้านการรบ ทำการศึกปราบอาณาจักรต่าง ๆ สามารถพิชิตดินแดนมากกว่ากษัตริย์ใดในประวัติศาสตร์ แต่ก็เป็นผู้มอบความตายและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน ดังที่วรรัตน์ พิริยานสรณ์ กล่าวว่า “...จินยงวิจารณ์ชีวิตเจิ้งจี้ ซือฮ่าน ว่าเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่ มีคุณูปการต่อการถ่ายทอดอารยธรรมของโลกตะวันออกกับ โลกตะวันตกในยุคแรก ๆ แต่ในแง่คุณธรรมแล้วเป็นฆาตกรของมนุษยชาติ...” (วรรัตน์ พิริยาน สรณ์, 2543, หน้า 30) เพราะวีรบุรุษที่แท้จริงคือ ผู้รักชาติห่วงใยราษฎร มีจิตใจเมตตาสงสาร ผู้อื่นในยามอยู่ก็เป็นผู้ที่ทั้งใต้หล้านับถือ ในยามตายก็เป็นที่ศรัทธาระลึกถึง

ความนิยมนวนิยายเรื่องนี้ทำให้กลุ่มทุนนำมาแปรรูปแล้วผลิตเป็นละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์หลายครั้ง โดยมีการซื้อลิขสิทธิ์แล้วนำมาออกอากาศและฉายทางโรงภาพยนตร์ เกือบทุกครั้ง ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากเช่นเดียวกัน

4. การรับรู้เรื่องเจงกิสข่านทางสื่อบันเทิง

ผู้วิจัยรวบรวมหลักฐานการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านผ่านสื่อบันเทิงในประเทศไทย พบสื่อบันเทิง 5 ประเภท คือ สารคดีโทรทัศน์ ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ บทเพลง และละครเวที มีรายละเอียดดังนี้

4.1 สารคดีโทรทัศน์

4.1.1 สารคดีอาณาจักรมองโกล ช่องไอทีวี (ITV) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ช่วง พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) และมีบริษัทโกลบอลอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด เป็นตัวแทนจัดจำหน่ายแผ่นดีวีดี สารคดีชุดอาณาจักรมองโกลมีจำนวน 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ดำเนินผู้กอบกู้ ตอนที่ 2 เจงกิสข่าน หมาป่าสีเทา ตอนที่ 3 เส้นทางพิชิตโลก ตอนที่ 4 นครแห่งความตระการตา และตอนที่ 5 มรดกแห่งจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ มีรายละเอียดต่างกัันดังนี้

อาณาจักรมองโกล ตอนที่ 1 ดำเนินผู้กอบกู้ (สารคดีจีน, 2560ก, สื่อออนไลน์) เล่าเรื่องโดยใช้นักของ จิโวนานี ดา ปาน เดล คาร์ปินี (Giovanni da Pian del Carpine) ซึ่งเดินทางไปมองโกลเสียช่วง ค.ศ. 1241–1247 บันทึกของมาร์โคโปลโลที่บันทึกการเดินทางไปมองโกลเสีย และจีนในช่วงรัชสมัยจักรพรรดิคุบไลข่าน ค.ศ. 1271–1295

เริ่มด้วยการเล่าเรื่องผ่านบันทึกของคาร์ปินีว่า “ข้าจะบันทึกเฉพาะสิ่งที่เห็นด้วยตาของตนเอง และได้ยินด้วยหูของตนเอง ข้าจะบรรยายถึงชาวมองโกลที่เราเรียกว่า ตาตาร์” แล้วเล่าการเดินทางไปพบมองโกลโดยบรรยายวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรมที่ได้พบ คาร์ปินีได้เข้าเฝ้ากษัตริย์และได้เข้าร่วมในพิธีราชาภิเษก เขาพบว่า ผู้คนต่างศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบภายใต้กฎหมาย แสดงถึงขั้นติธรรมทางศาสนาของมองโกล กล่าวถึงข่าวลือเรื่องเปอร์เตอร์ยอห์น กษัตริย์คริสเตียนชาวเอเชียในตำนาน ต่อมาคาร์ปินีกลับวาทิกันพร้อมสาส์นจากกษัตริย์ เป็นครั้งแรกที่พระสันตปาปาอินโนเซนต์ที่ 4 เห็นกระดาษ กลายเป็นจุดเริ่มต้นการผลิตกระดาษในยุโรป ยังกล่าวถึงการทำการค้าที่นครต้าตูของตระกูลโปลโล และอิทธิพลบันทึกของมาร์โคโปลโล ที่กลายเป็นแรงบันดาลใจให้นักเดินเรือชาวตะวันตก

อาณาจักรมองโกล ตอนที่ 2 เจงกิสข่าน หมาป่าสีเทา (สารคดีจีน, 2560ข, สื่อออนไลน์) เล่าเรื่องผ่านการบอกเล่าของอิลา อะไฮ หรือ เยลิว อาไห่ (Ila Ahai) ผู้เคยรับใช้ราชวงศ์จีนแต่เปลี่ยนใจเข้าข้างเจงกิสข่านเพื่อแก้แค้นที่ราชวงศ์จีนลบล้างอาณาจักรคิตาน (เหลียว) ของบรรพบุรุษ เขาเข้าร่วมสงครามที่ควาริชม เจงกิสข่านแต่งตั้งให้เขาเป็นผู้ว่าการสารคดีเริ่มต้นเล่าการสร้างอนุสาวรีย์เจงกิสข่านแห่งแรกหลังแยกตัวจากสหภาพไซเบียด เล่าถึงการรบที่ซามาร์คานด์ การเขียนบันทึกเรื่องมองโกลและเจงกิสข่านตั้งแต่ตำนานสุนัขป่าสีเทาครองคู่กับนางกวางสีขาว กล่าวว่า เจงกิสข่านถือกำเนิดเดือนกุมภาพันธ์ช่วงพระจันทร์สีขาว โดยขณะคลอดเขากำลิ้มเลือดไว้ในมือ สารคดียังอ้างบันทึกของราชิด อัลดิน จาก “**จามิอัลทาวาริก**” ที่กล่าวว่าเจงกิสข่านสั่งให้ตม้นักโทษทั้งเป็นในหม้อเหล็กใบใหญ่ด้วย

จากนั้นเล่าการสถาปนาเป็นเจงกิสข่านโดยหมอผีเตบเทนกัริเชญเทพ เทนกัริทำพิธีที่ทะเลสาบโคโคโนอร์ การรวมมองโกลให้เป็นหนึ่งแล้วปราบจีน การเตรียมบอ

(เมื่อวันทั้งตัวตากแห้งทูปให้ละเอียดแล้วบรรจุในกระเพาะวัว) เพื่อเป็นเสบียงในการรบ สารคดียังกล่าวถึงการรบควาธิชม การจัดเก็บภาษีของมองโกลที่เป็นธรรมมากกว่าผู้ปกครองเดิม การสร้างเครือข่ายแยมเชื่อมต่ออาณาจักรมองโกลทั้งหมดส่งผลให้เกิดความเจริญทั่วอาณาจักร

อาณาจักรมองโกล ตอนที่ 3 เส้นทางพิชิตโลก (สารคดีจีน, 2560ง, สื่อออนไลน์) กล่าวถึงการขึ้นครองอำนาจของโงโกเตข่านต่อจากเจงกิสข่าน แล้วสืบทอดปณิธานของพระบิดาโดยขยายพื้นที่อาณาจักรได้ถึงสองเท่า ปราบอาณาจักรจีนที่ย้ายราชธานีไปอยู่ที่เป่ียนจิง (ไคเฟิง) สารคดีใช้ข้อมูลจาก **หยวนซือ** บรรยายว่าการยึดครองจีนได้ทำให้โงโกเตข่านเก็บภาษีได้มากถึงหนึ่งล้านสองแสนเหรียญ พระองค์จึงสร้างคาราโครัมเป็นนครหลวงที่มีพระราชวังเป็นอาคารถาวรขึ้นครั้งแรกในเขตทุ่งหญ้า

อาณาจักรมองโกล ตอนที่ 4 นครแห่งความตระการตา (สารคดีจีน, 2560จ, สื่อออนไลน์) กล่าวถึง กุบไลข่านจักรพรรดิพระองค์ที่ 5 ของมองโกล เมื่ออายุ 11 ขวบได้ร่วมล่าสัตว์กับกองทัพเจงกิสข่านใช้ไขมันสัตว์นำนมมือกุบไล เพราะเชื่อว่าจะได้ขึ้นเป็นวีรบุรุษ หลังการสวรรคตของกุยคุข่าน ราชสมบัติเปลี่ยนมาอยู่ในสายโกลยโอรสองค์ที่ 4 มองเกอข่านจักรพรรดิองค์ใหม่ให้กุบไลทำสงครามยึดชิงใต้ให้ได้ กุบไลเริ่มยึดอาณาจักรต้าหลี่ ได้ครองเหมือนเงินขนาดใหญ่ที่ผลิตเงินได้มหาศาล สร้างพระราชวังซางตูในเขตมองโกเลียใน ขณะรบกับซ่งใต้มองเกอข่านเกิดสวรรคต กุบไลข่านต้องกลับมองโกลเพื่อชิงราชสมบัติกับอาริคอบเค พระอนุชาและทรงชนะ โครงสร้างจักรวรรดิแยกเป็น 4 อาณาจักรที่รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ทรงสถาปนาราชวงศ์หยวนแล้วสร้างนครหลวงต้าตู (จตุในสมัยจีน และปักกิ่งในปัจจุบัน) ทรงสร้างต้าตูตามผังเมืองเมืองในอุดมคติอย่างยิ่งใหญ่และโอ่อ่ามากที่สุด เป็นยุคที่รุ่งเรืองมีการทำการค้ากับยุโรปและทรงพยายามขยายอำนาจมากขึ้น เช่น บุกญี่ปุ่นแต่ไม่สำเร็จ

อาณาจักรมองโกล ตอนที่ 5 มรดกแห่งจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ สารคดีตอนนีกล่าวถึงอาณาจักรที่สืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน มองโกลที่กว้างใหญ่กลายเป็นอาณาจักรเล็กลง เช่น ตาร์ตาร์แห่งโครเมีย (ปัจจุบันเป็นสาธารณรัฐตาตาร์สถาน) ชาวตาร์ตาร์กลับมาสร้างบ้านเมืองใหม่ในดินแดนเดิมหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต อาณาจักรของติมูร์ข่าน ผู้เสกสมรสกับสตรีเชื้อสายเจงกิสข่าน แล้วพยายามฟื้นฟูจักรวรรดิมองโกล การล่มสลายของราชวงศ์หยวนทำให้จักรพรรดิหยวนหนีมาตั้งราชวงศ์หยวนเหนือในเขตมองโกเลีย มองโกลกลายเป็นสาธารณรัฐลำดับที่ 16 ของสหภาพโซเวียต ช่วงนี้ประชาชนถูกบังคับไม่ให้กล่าวถึงเจงกิสข่าน เมื่อมองโกเลียเป็นเอกราชประชาชนจึงยึดเอาเจงกิสข่านเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการฝ่าฟันวิกฤตและเป็นวีรบุรุษผู้มอบพลังให้ชาวมองโกลร่วมกันสร้างประเทศขึ้นใหม่อีกครั้ง (สารคดีจีน, 2560ค, สื่อออนไลน์)

4.1.2 สารคดี “Genghis Khan” เจงกิสข่าน จักรพรรดิโลกจารีก ของ BBC

ภาพยนตร์สารคดีเจงกิสข่าน (Genghis Khan) ของ BBC สร้างเมื่อ พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) มีเอ็ดเวิร์ด บาซัลเจตต์ (Edward Bazalgette) เป็นผู้อำนวยการสร้างเพื่อฉายทางสถานีโทรทัศน์ของ BBC มีผู้เขียนบทฝีมือดีชื่อ อีซาเบลล์ เกรย์ (Isabelle Grey) บทสารคดีระบุว่าสืบค้นและเรียบเรียงข้อมูลจากหลักฐานสำคัญจากจากจีนและเปอร์เซีย งานวิชาการ และพงศาวดารลับของมองโกล (The Secret History of the Mongols) ซึ่งช่วยวาดภาพเจงกิสข่านให้ตรงตามบุคลิกที่แท้จริงในอดีตได้ใกล้เคียงที่สุด ตัวละครเป็นบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ และคำพูดของเจงกิสข่าน ในตัวบทมาจากหนังสือพงศาวดารลับของมองโกลด้วย (ป่องทรัพย์, 2548)

สารคดีที่เล่าประวัติชีวิตเจงกิสข่านโดยเน้นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ในการรวมชนชาติมองโกล เตมูจินถือกำเนิดโดยกำลั่มเลือดไว้ในมือ เมื่ออายุ 9 ขวบ สูญเสียบิดา จึงต้องโตก่อนวัยเพื่ออยู่รอดในสังคมแห่งความขัดแย้ง เตมูจินแต่งงานกับบอร์เต นางนำเสื้อคลุมราคาแพงเพื่อกำนัลเฮอสินด้วย ต่อมาเผ่าเมอร์กิตมาชิงบอร์เตไป เตมูจินรู้ว่าสู้ไม่ได้จึงหนีเอาชีวิตรอดเพื่อหาโอกาสแก้แค้น “มีแต่คนโง่ที่สุดในสงครามที่ไม่อาจเอาชนะได้” บอร์เตจำเป็นต้องยอมเสียตัวเพื่อรอดชีวิต เตมูจินขอความช่วยเหลือจากน้องร่วมสาบานเข้าช่วยเหลือบอร์เตไว้ได้ สารคดีแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างเตมูจินกับจามูกาเรื่องระบบชนชั้น เพราะเตมูจินให้ชนชั้นล่างขึ้นมาอำนาจแต่จามูกาเห็นว่าควรสงวนไว้สำหรับชนชั้นสูง จามูกาทำศึกชนะเตมูจินแล้วนำทหารเชลยไปตั้งทั้งเป็น เตมูจินปรับปรุงระบบทหาร อาวุธ การข่าว ปฏิบัติการทางจิตวิทยา และกลยุทธ์ในการรบขึ้นมาใหม่ เตมูจินชนะจามูกาและต้องการปล่อยไป แต่จามูกาขอให้ประหารเขาโดยวิธีประหารชนชั้นสูง เตมูจินสามารถรวมมองโกลให้เป็นปึกแผ่นแล้วสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน ซึ่งหมายถึงผู้ปกครองแห่งมวลมนุษย์ เจงกิสข่านยกทัพข้ามทะเลทรายโกบีไปรบกับอาณาจักรจีนโดยอ้อมกำแพงเมืองจีน เพื่อล้างแค้นที่เคยปกครองมองโกลอย่างโหดร้าย เจงกิสข่านล้อมเมืองจนอาหารขาดแคลน ชาวเมืองอดอยากจนต้องกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันเอง การรบครั้งนี้มีความโหดร้ายทารุณอย่างยิ่ง สารคดีอ้างบันทึกทูตที่เดินทางไปปักกิ่งหลังจากนั้น 1 ปีว่า “ถนนลื่นไปด้วยไขมันมนุษย์ หลังกำแพงเมืองมีกองกระดูกขนาดใหญ่”

เตมูจินมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนามองโกลโดยรวบรวมช่างฝีมือ เชลยศึกที่มีความรู้ ทั้งแพทย์ กฎหมาย พัฒนาอักษรเพื่อใช้บันทึกภาษา ๗ มองโกลจึงกลายเป็นชาติที่มีอารยธรรมอย่างรวดเร็ว เจงกิสข่านมุ่งทำการค้ากับอาณาจักรรอบข้าง แต่เนื่องจากทูตและกองคาราวานถูกสังหาร ข่านจึงต้องยกทัพกว่าสองแสนคนไปทำสงครามที่เอเชียกลางแล้วได้ชัยชนะ เจงกิสข่านสวรรคตขณะที่ยังไม่สามารถครองโลกได้ทั้งหมดตามที่หวังไว้ ผู้สืบทอด

อาณาจักรสามารถขยายอาณาเขตเพิ่มได้ถึงสองเท่า สุสานของพระองค์ถูกปิดเป็นความลับจนถึงปัจจุบัน

4.1.3 เจงกิสข่าน ตำนานที่ถูกปลุกให้ตื่นขึ้นอีกครั้ง เรื่องนี้เป็นสารคดีในรายการสปิริตออฟเอเซีย (Spirit of Asia) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส (TPBS) เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2561 (ค.ศ. 2018)

สารคดีเจงกิสข่าน ตำนานที่ถูกปลุกให้ตื่นขึ้นอีกครั้ง (Thai PBS, 2561, สื่อออนไลน์) เริ่มต้นกล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่ได้ยากลำบากแล้วตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจว่า ภูมิประเทศแบบนี้หรือที่ก่อให้เกิดมหาบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ ที่ครองแผ่นดินขนาดใหญ่ สภาพสังคมไร้ระเบียบ ผู้คนลัก ชิง ปล้น ซ้ำกันได้ตลอดเวลา ผู้ที่เข้มแข็งและผู้ชนะเท่านั้นจึงอยู่รอด

สารคดีใช้ข้อมูลจากพงศาวดารลับของมองโกลที่เพิ่งค้นพบเมื่อสองร้อยปีที่ผ่านมา และเพิ่งแปลเผยแพร่มาประกอบการเล่าพระราชประวัติเจงกิสข่าน เช่น การถือกำเนิดพร้อมกับการกำลิ้มเลือดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นมหาบุรุษที่มีต้องเบือนเลือด คำกล่าวของเดเซเซ็นบิดาของบอร์เตที่พูดเมื่อแรกเห็นเตมูจินว่า “มีไฟในดวงตาและมีแสงสว่างบนใบหน้าของเขา” การสูญเสียบิดา การใช้ชีวิตยากลำบากในวัยเด็ก ชีวิตที่พลิกผันทำให้เตมูจินกลายเป็นผู้รวบรวมชนเผ่าให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อหยุดภาวะไร้ระเบียบ พร้อมบัญญัติกฎหมายยาซาเพื่อขจัดความขัดแย้งสร้างสังคมที่เป็นระเบียบ เมื่อสิ้นเจงกิสข่านมองโกลที่ยิ่งใหญ่แยกเป็นอาณาจักรหลายอาณาจักร เชื้อสายของเจงกิสข่านคนสุดท้ายเพิ่งถูกปลดจากตำแหน่งเมื่อ ค.ศ. 1920 ช่วงที่มองโกลถูกปกครองโดยโซเวียตการกล่าวถึงเจงกิสข่านเป็นสิ่งต้องห้ามเมื่อเป็นอิสระเจงกิสข่านได้กลายเป็นพลังและศูนย์รวมศรัทธาในการสร้างชาติขึ้นใหม่อีกครั้ง

ส่วนที่น่าสนใจคือการให้สัมภาษณ์ของชาวมองโกลถึงทรศนะที่มีต่อเจงกิสข่านว่า ท่านเป็นบุคคลที่ฉลาด เป็นผู้นำ เป็นผู้นำทางแกโลก ผู้รวบรวมเผ่ามองโกลในอดีต ปกครองดินแดนครึ่งหนึ่งของโลก และเป็นผู้คิดกฎหมายยาซาเพื่อปกป้องธรรมชาติเป็นต้น

4.1.4 เจงกิสข่านกับยุทธศาสตร์และอาชา เป็นสารคดีในรายการสปิริตออฟเอเซีย (Spirit of Asia) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส (TPBS) เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2562 บทบรรยายเริ่มต้นด้วยคำคมที่ว่า “ชาวมองโกลไม่มีม้า...อาจเปรียบได้กับปากที่ไร้ปีก การพิชิตโลกของชาวมองโกลที่กินพื้นที่ดินแดนกว่าครึ่งโลกไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากสัตว์พาหนะที่เป็นมากกว่าพาหนะอย่างม้า” เพื่อสร้างความสนใจและแสดงสารสำคัญของสารคดี ชาวมองโกลเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในแต่ละพื้นที่และใช้

ประโยชน์จากสัตว์เลี้ยงทุกส่วนตั้งแต่เนื้อจนถึงมูลสัตว์ แต่นิยมเลี้ยงม้าพันธุ์มองโกล “...ม้าเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายและธำรงจักรวรรดิมองโกล ม้ามองโกลตัวไม่ใหญ่ ค่อนข้างเตี้ย ขาทั้ง 4 คูบึกบึน แต่โดยรวมแล้วทะมัดทะเมาะดี สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างสบายสบายแม้หิมะปกคลุมในอุณหภูมิลบ 40 องศาเซลเซียสหรือหนาวร้อนที่อุณหภูมิสูงขึ้นอีกกว่า 70 องศาเซลเซียส...” การที่ชาวมองโกลมีชีวิตผูกพันกับม้าทำให้รู้วิธีบังคับม้า และรู้กลยุทธ์ตลอดจนการรบบนหลังม้าเป็นอย่างดี ส่งผลให้ชาวมองโกลสามารถขยายอาณาจักรได้อย่างกว้างขวาง (Thai PBSช, 2562, สื่อออนไลน์)

เจงกิสข่านพัฒนากองทัพมองโกลโดยใช้วิธีคิดฐานสิบ มีการคละสายเลือดชาติวงศ์เพื่อเอกภาพกองทัพ กองทัพมองโกลเป็นทหารม้าที่มีศักยภาพและทักษะพิเศษ พัฒนากลยุทธ์จากการล่าสัตว์ การสร้างความสับสนให้กับศัตรูแล้วช่วงชิงโอกาสตั้งขบวนเพื่อโจมตีอีกครั้ง การรู้จักพัฒนากลยุทธ์ตุลั๊กมา และการพรางจำนวน การใช้ความรู้ด้านช่างและวิศวกรรมของศัตรูมาช่วยสร้างอาวุธทำลายป้อมปราการ การใช้นโยบายทางการทูตและศาสนาเพื่อทำศึก เช่น ส่งทูตไปเจรจาให้ข้าศึกยอมจำนนโดยยื่นข้อเสนอให้นับถือศาสนาได้ตามต้องการให้อำนาจปกครองแต่ต้องส่งบรรณาการอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

4.1.5 ความริ้นรมย์ มิตรภาพแห่งทุ่งหญ้าสเตปป์ เป็นสารคดีในรายการสปิริตออฟเอเชีย (Spirit of Asia) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (TPBS) เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2562 บทสารคดีกล่าวถึงกีฬาที่แสดงความเป็นชายที่สมบูรณ์แบบ 3 ชนิด คือ มวยปล้ำ ยิงธนู และขี่ม้า โดยอ้างคำกล่าวที่ว่า “ชาวมองโกลขี่ม้าเป็นก่อนเดินได้เสียอีก” เสนอเทศกาลแข่งขันขี่ม้าประจำฤดูหนาวที่เมืองบัดโนรอฟ จังหวัดเคนตี มองโกเลีย จากบทสัมภาษณ์นายเซเรนบัด กล่าวว่า “...ไม่กี่ปีที่ผ่านมา เริ่มมีการจัดเทศกาลแข่งขันขี่ม้าเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมการขี่ม้าแบบมองโกลให้แก่คนรุ่นใหม่และผู้คนทั่วไป โดยกล่าวถึงสาเหตุของการจัดงานว่า เมื่อ 800 ปีก่อน เตมูจินพบกับบอร์ชี่ (โอบอร์ซุ) ที่ทุ่งหญ้าแห่งนี้ขณะที่ออกตามหาหมาขาว 8 ตัวที่ถูกขโมยไป ทั้งสองได้เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันตลอด 30-40 ปี การพบกันครั้งนั้นเป็นตำนานแห่งมิตรภาพอันเป็นที่มาของการจัดเทศกาลนี้ขึ้น เพื่อสนับสนุนและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ให้ผู้คนได้รับรู้...” จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่าตำนานของวีรบุรุษเตมูจินกลายเป็นแรงบันดาลใจให้มีการประดิษฐ์สร้างประเพณีและเทศกาลขึ้นมาใหม่ เพื่อสนองความต้องการของสังคมและและต่อยอดคุณธรรมเชิดชูวีรบุรุษแห่งชาติ (Thai PBSก, 2562, สื่อออนไลน์)

ภาพ 3 แสดงตัวอย่างภาพสารคดีเกี่ยวกับเจงกิสข่านทางสถานีโทรทัศน์

ที่มา: ป๋องทรัพย์, 2548; ไทยพีบีเอส, 2562, สื่อออนไลน์

4.2 ละครโทรทัศน์

4.2.1 เจงกิสข่าน (Genghis Khan) ละครชุดทางโทรทัศน์เรื่องนี้ออกอากาศครั้งแรกใน TVB Jade เขตปกครองพิเศษฮ่องกง เมื่อ พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ถ่ายทำในเขตมองโกเลียใน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เล่าเรื่องเตมูยีนตั้งแต่เกิด การเลี้ยงดูจากมารดา ต่อมากลายเป็นเจงกิสข่านวีรบุรุษผู้ทรงคุณธรรม (cinemedioevo.net, (n.d.), Online)

4.2.2 เจงกิสข่าน จักรพรรดิสะท้านแผ่นดิน (Genghis Khan) พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) เป็นละครชุดเรื่องยิ่งใหญ่ของสถานีโทรทัศน์ซีซีทีวี ประเทศจีน มี 30 ตอน ออกอากาศครั้งแรกในประเทศจีนเมื่อ ค.ศ. 2004 และ ค.ศ. 2005 ออกอากาศที่ประเทศเกาหลีใต้ทางสถานีโทรทัศน์ KBS และประเทศตุรกีทางสถานีโทรทัศน์แห่งชาติ TRT 1 ส่วนประเทศไทยออกอากาศครั้งแรกทางช่องไทยพีบีเอส ปัจจุบันฉายซ้ำสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ในวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 22.30–23.30 น. ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เป็นการร่วมทุนสร้างระหว่างจีนและมองโกเลีย มีนักแสดงนำชาวมองโกล ชื่อ ปาเชิน ซึ่งสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่านผ่านทางสายชาชาติยโอรสองค์ที่ 2 เป็นดารานำแสดง โดยรับบทเป็นเจงกิสข่าน ละครชุดเรื่องนี้บอกเล่าชีวประวัติของ เตมูยีน ตั้งแต่การถือกำเนิด การผ่านอุปสรรคและปัญหาชีวิต การรวบรวมชนเผ่าให้เป็นเอกภาพแล้วสถาปนาอาณาจักรมองโกล จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

เรื่อง **เจงกิสข่าน จักรพรรดิสะท้านแผ่นดิน** เป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิตของเจงกิสข่าน เปิดเรื่องที่ปมปัญหาความขัดแย้งระหว่างเผ่าทาทาเอ้อ (ดาร์ดาร์) กับเผ่า

มองโกล เนื่องจากเตมูจินอยู่เกอ (เตมูจิน-อุจ) จับอันปาไห่ (อัมบากัย) บรรพบุรุษของเตมูจิน ส่งให้ราชสำนักกิม (จิ้น) แล้วประหารอันปาไห่ด้วยการตอกตะปูตรึงไว้กับไม้จนตาย กลายเป็น ความขัดแย้งระหว่างเผ่าทั้งสอง แล้วกล่าวถึงเยชู่ไก (เยสุเก-บาฆาตุร์) ได้นำงาช้าง (เฮอหลิน) แต่งงานอยู่ด้วยกันจนมีลูกห้าคน หลังเยสุเกเสียชีวิตครอบครัวนี้ได้รับความลำบาก เตมูจิน เริ่มสร้างตัวแล้วรวบรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นหนึ่ง สถาปนาเป็นเตมูจินข่าน และเจงกิสข่าน ตามลำดับ รบกับอาณาจักรจิ้นเพื่อ ความเป็นเอกราช แล้วยังได้เป็นเจ้าประเทศราชด้วย จากนั้นจึงทำศึกกับอาณาจักรควาจิสม และซีเซีย (ตังกูต, เซียตะวันตก) เจงกิสข่านสวรรคต เพราะตกจากหลังม้าขณะออกล่าสัตว์ (มุฟวิโฮมวิติโอ, 2551, สืบออนไลน์)

ละครโทรทัศน์ชุดนี้มีจุดเด่นที่ นำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์ อย่างละเอียด ใช้ข้อมูลจากหนังสือพงศาวดารลับของมองโกล และเอกสารอื่นร่วมกัน สถานที่ ถ่ายทำและฉาก สอดคล้องสมจริง ในฉากสุดท้าย ผู้เขียนบทแจ้งว่าเสนอชีวประวัติเจงกิสข่าน ในฐานะปฏุนที่ยังมีกิเลสอยู่ ทั้งเชิดชูในฐานะที่เป็นผู้รวบรวมแผ่นดินและจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวว่า

“...ชีวประวัติส่วนตัวของเจงกิสข่านนักประวัติศาสตร์ต่าง กวีพากษ์ วิจารณ์กันตามหลักวิทยาศาสตร์ สำหรับภาพยนตร์เรื่องนี้ซึ่งเป็นประวัติของเจงกิสข่าน เป็นปฏุน คนธรรมดา รู้สึกรัก โลก โกรธ หลง เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่เกรียงไกร มีความสามารถและมีความผิดพลาด ล้มเหลวปะปนกันไป แต่เป็นผู้ที่รวบรวมแผ่นดินและรวมใจให้เป็นหนึ่งเดียว...” (มุฟวิโฮมวิติโอ, 2551, สืบออนไลน์)

4.2.3 ละครโทรทัศน์ชุด ตำนานกุบไลข่าน จักรพรรดิแห่งมอลโกล

(The Legend of Kublai Khan) มีการเผยแพร่ในประเทศไทยหลายช่องทาง เช่น ช่วง พ.ศ. 2557 ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์บอกรับสมาชิกทรูวิชั่น เช่น ทางช่องทรู เอเชียน ซีรีส์ เอชดี (True Asian Series) ตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557 เวลา 19:00-19:50 น. (True Asian Series, 2557, Online) ช่วง พ.ศ. 2558 เว็บไซต์ดาราทรูไอดี กล่าวว่า ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี-ศุกร์ เวลา 14.00 น. ทางช่อง ทรูโฟร์ยู (True4u) (dara.trueid, 2558, Online)

เนื้อเรื่องตำนานกุบไลข่าน (trueid, 2558, สืบออนไลน์) กล่าวถึง เจงกิสข่านในตอนต้นเรื่องว่า พระจักรพรรดิทรงรักพระนัดดาคุบไล (กุบไล) โอรสของพระโอรส ทัวเหลย (โตลุย) และพระนางซอดคอดตานีมากเป็นพิเศษ เพราะฉลาดรอบรู้และเคยคิดแผน โจมตีอาณาจักรตังกูต ในขณะที่นายทหารผู้ใหญ่ไม่มีใครช่วยได้ ทรงสอนคุบไลบังคับม้าด้วยท่า พิเศษ แล้วนำขี่ม้าขึ้นแท่นตรวจพลทหาร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ว่าเจงกิสข่านทรงคาดหวังให้คุบไล เป็นผู้สืบทอดอาณาจักร ก่อนเจงกิสข่านสวรรคตทรงให้พระนัดดาทั้งหมดรวมกันล่าสัตว์ ทรงนำไข่มุนและเลือดจากสัตว์มานวดมือคุบไลเพื่อให้เป็นผู้กล้าหาญ มีการประลองปัญญา

ระหว่างคูบิโลกับนัดดาองค์อื่น เจงกิสข่านพอพระทัยในตัวคูบิโลมากจึงให้ร่างสาล์ลับให้สุโบไต
คูแลคูบิโลเพื่อครองมองโกลในอนาคต

ครอบครัวคูบิโลต้องตกต่ำเพราะบิดาถูกบังคับส่วยเหล่าพิชพิสูจน
ความภักดีต่อโอโกเคข่าน ต้องทนรอโอกาสเป็นเวลานานกว่าสายของทั่วเหลยจะได้ครองบัลลังก์
เมื่อมองเคข่านสวรรคต คูบิโลซึ่งราชสมบัติกับอริคโบเคได้ครองตำแหน่งมหาข่านแล้ว จึงยกทัพ
รุกรานต้าหลี่และซ่งใต้ แล้วสถาปนาราชวงศ์หยวนปกครองแผ่นดินจีนและจักรวรรดิมองโกล

4.2.4 มังกรหยก มีการแปรรูปนวนิยายกำลังภายในเรื่องมังกรหยกเป็นละคร
โทรทัศน์หลายครั้ง เนื้อเรื่อง**มังกรหยก** (Ch3Thailand, 2516, สื่อออนไลน์) กล่าวโดยสรุปได้ว่า
เจงกิสข่านเข้าไปมีส่วนสำคัญในชีวิตของตัวละครเอกเนื่องจาก ก๊วยเจ๋งช่วยเจอบเป (เจเบ)
นักแม่นธนูที่ยิงธนูถูกบริเวณคอเจงกิสข่านให้หลบซ่อนตัวเพื่อหนีการไล่ล่าของเตมูยีน เตมูยีน
ชื่นชอบความสามารถจึงให้อภัยโทษและให้เป็นขุนพลคนสนิท ก๊วยเจ๋งได้เรียนวิชาธนูจากอาจารย์
เจอบเป ได้เป็นอันดา กับเซลุย (ทั่วเหลย, โตลุย) และได้ใช้ชีวิตในค่ายของเจงกิสข่าน ต่อมาได้มี
โอกาสรู้ความลับว่าเซงคุมกับจามูฮา (จามูกา) ลอบวางแผนฆ่าเจงกิสข่าน จึงตามไป แล้วใช้วรยุทธ์
ช่วยเตมูยีนผ่านวิกฤตคราวนั้นมาได้ ในคราวบุกเมืองซามาตานด์ก๊วยเจ๋งช่วยเจงกิสข่านตีเมือง
ทางอากาศ ด้วยการผูกตัวไว้บนวาวขนาดยักษ์จึงสามารถบุกเข้าไปยึดเมืองได้ เจงกิสข่าน
แต่งตั้งก๊วยเจ๋งเป็นแม่ทัพได้มอบธงผ้าดำสั่งให้ แม่ของก๊วยเจ๋งเปิดดูเห็นว่าเป็นคำสั่งให้บุกยึด
อาณาจักรซ่งใต้จึงคิดหลบหนี ท้ายที่สุดแม่ของก๊วยเจ๋งตัดสินใจฆ่าตัวตายเพื่อไม่ให้ลูกถูกบีบ
บังคับให้ทรยศแผ่นดินเกิด ถึงแม้ก๊วยเจ๋งจะมองเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษในช่วงแรก แต่เนื่องจากมี
ความต้องการอำนาจอย่างไม่สิ้นสุดจึงจัดเป็นวีรบุรุษไม่แท้ ผ่านทางบทสนทนาของก๊วยเจ๋งที่
วิจารณ์ท่านข่านว่า “...วีรบุรุษที่แท้จริงหาใช่ผู้ปราบเหนือใต้ได้ แต่คือรักษาดีหวงราษฎรเป็นผู้มี
จิตใจเมตตาสงสารผู้อื่น ยามอยู่เป็นผู้ที่ทั้งใต้หล้านับถือ ตายไปก็เป็นที่ศรัทธาที่ระลึกถึง...” ต่าง
จากก๊วยเจ๋งที่อุทิศตนเพื่อผดุงความยุติธรรม เสียสละตนเพื่อความสงบสุขของผู้คนและชาติ
บ้านเมือง ส่วนเจงกิสข่านก็ยังคงแคลงใจว่าวีรบุรุษที่แท้จริงคืออะไร เพราะสิ่งที่ท่านทำมา
ตลอดชีวิตคิดว่าการทำตามปณิธานครองแผ่นดินทั้งใต้หล้าของตน คือ หนทางแห่งวีรบุรุษ
ความว่า

“...ข้าเจงกิสข่านตั้งปณิธานไว้ตั้งแต่เด็กจะเป็นวีรบุรุษแห่งทุ่งหญ้า
ชั่วชีวิตข้าทำศึกทั่วทิศ บุกเบิกดินแดน เรียกกล่มสั่งฝน ในใต้หล้ายกย่องข้าเป็นหมาป่าแห่ง
ทะเลทราย เป็นยอดคนแห่งยุค ความจริงข้าเข้าใจว่าข้าเป็นเพียงคนแก่ที่รอความตายเท่านั้น
วีรบุรุษ อะไรคือวีรบุรุษ คนแบบไหนกันถึงจะเป็นวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ที่ทั้งใต้หล้าเลื่อมใสศรัทธา...”
(Ch3Thailand, 2561, สื่อออนไลน์)

ละครโทรทัศน์เรื่องนี้ได้รับความนิยมจากผู้ชมไทยอย่างมาก การสร้างแต่ละครั้ง สถานีโทรทัศน์ไทยซื้อลิขสิทธิ์มาออกอากาศที่ประเทศไทย และยังฉายซ้ำอีกหลายครั้งด้วย

ภาพ 4 แสดงตัวอย่างละครโทรทัศน์เกี่ยวกับเจงกิสข่าน

ที่มา: มูฟวี่โฮมวิดีโอ, 2551; dara.trueid, 2558, Online

4.3 ภาพยนตร์ ภาพยนตร์เกี่ยวกับเจงกิสข่านที่นำมาฉายในประเทศไทยมีหลายเรื่องเท่าที่ค้นพบหลักฐาน มีดังนี้

4.3.1 เจงกิสข่าน (1950) จัดสร้างเมื่อ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) สร้างโดยมานูเอลเด จากประเทศฟิลิปปินส์ เว็บไซต์ IMDb ระบุว่าภาพยนตร์เรื่องนี้เริ่มฉายเมื่อ “วันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493)” (imdb, n.d., Online) ได้รับความนิยมจากผู้ชมชาวไทยอย่างมาก เมื่อ 14 กรกฎาคม 2562 หอภาพยนตร์นำมาฉายอีกครั้งในเทศกาลภาพยนตร์อาเซียนแห่งกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ฉายรอบเวลา 13.00 น.

“...Genghis Khan หนึ่งประวัติศาสตร์จาก ค.ศ. 1950 ที่สร้างโดยประเทศฟิลิปปินส์ มานูเอล คอนด์ กำกับและนำเสนอแสดงเป็นเจงกิสข่าน เล่าเรื่องเจ้าชายหนุ่มแห่งทุ่งหญ้ามองโกล ถูกหักหลังโดยหัวหน้าเผ่าผู้หวังรวบอำนาจ และต้องฝ่าฟันเอาชนะอุปสรรค...และรวบรวมไพร่พลกลับมาเอาชนะศัตรู Genghis Khan ฉบับนี้ออกฉายรอบปฐมทัศน์ที่เทศกาลภาพยนตร์เวนิส เป็นหนังฟิลิปปินส์เรื่องแรกที่ออกสู่ตลาดโลก ความโด่งดังของหนังเปลี่ยนโฉมหน้าการทำหนังในฟิลิปปินส์นับจากนั้น...”

(หอภาพยนตร์ Thai Film Archive, 2563, ลีออนไลน์)

เนื้อเรื่องกล่าวถึงประวัติของเตมูยีน แสดงภาพลักษณ์เตมูยีนเป็นมหาบุรุษที่เฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบ กล้าหาญ และมีอารมณ์ขัน หลังการแต่งงานเตมูยีนรวบรวมทหารแล้วกลับไปกอบกู้บ้านเกิด กลายเป็นผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ (imdb.com, 2019, Online)

4.3.2 ผู้พิชิต (The Conqueror) ภาพยนตร์เจงกิสข่านเรื่องนี้ฉายเมื่อ พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) กำกับโดยดิกพาวเวล (Dick Powell) เขียนบทโดยออสการ์มิลลาร์ด (Oscar Millard) จอห์น เวย์น (John Wayne) แสดงเป็นเตมูยีน และซูซาน เฮย์วาร์ด (Susan Hayward) เป็นบอร์เต ภาพยนตร์เล่าว่า เตมูยีนพบบอร์โต (Bortai) บุตรสาวหัวหน้าเผ่าตาร์ทาร์ขณะที่นางเดินทางไปแต่งงานกับหัวหน้าเผ่าเมอร์กิต และรู้สึกหลงรักจึงลักพาตัวนางไป เป็นชนวนเหตุให้เกิดสงครามระหว่างเผ่า ครั้นแรกบอร์เตยังไม่รักเตมูยีน ต่อมาบิดาของบอร์เตนำกำลังพลไปชิงตัวบอร์โตคืนมาได้และยังจับเตมูยีนไปกักขัง ต่อมานางรู้สึกรักเตมูยีนจึงช่วยปล่อยตัวหนีออกจากค่ายเผ่าตาร์ทาร์ไปได้ ต่อมาจึงมีการต่อสู้กันและเจงกิสข่านเป็นผู้ชนะ (Wikipedia, 2021b, Online)

บทความในเว็บบล็อกโอเคเนชั่นของ julyrhapsody กล่าวโดยสรุปว่าเรื่องนี้ได้รับคำวิจารณ์ด้านลบเพราะเรื่องคล้ายภาพยนตร์ดาวบอยมากกว่าการแสดงประวัติชีวิตเจงกิสข่านนักรบผู้เกรียงไกรแห่งทุ่งหญ้า (Julyrhapsody, 2551, Online) ผู้วิจัยไม่สามารถค้นได้ว่าภาพยนตร์ดังกล่าวเข้าฉายในไทยหรือไม่ และประสบความสำเร็จเพียงใด

4.3.3 เจงกิสข่าน (Genghis Khan) พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) นำแสดงโดยโอมาร์ซาร์ฟ เนื้อเรื่องมาจากงานเขียนของ เบิร์เคลลี เมเทอร์ (Berkely Mather) นามแฝงของ จอห์น อีวาน เวสต์ตัน-เดวิส (John Evan Weston-Davies) (วิกิพีเดีย, 2563ก, สื่อออนไลน์)

หม่อมราชวงศ์ชนม์สวัสดิ์ ชมพูนุท กล่าวในหนังสือแปล**จอมทัพผู้พิชิตเจงกิสข่าน** ว่า “...แหลละความดีเด่น สมบูรณ์ด้วยเนื้อหาของเรื่องนี้เองที่บริษัทโคลัมเบียได้นำไปดัดแปลงและสร้างภาพยนตร์ยิ่งใหญ่ โดยให้ชื่อว่า ‘จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน’ ซึ่งเคยได้เข้ามาฉายในเมืองไทย ทำรายได้ยอดเยี่ยมประจำปีมาแล้ว...” (แมทเทอร์, 2518) แสดงว่าภาพยนตร์ดังกล่าวเคยฉายในประเทศไทย โดยใช้ชื่อเรื่องภาษาไทยว่า**จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน** ซึ่งได้รับความนิยมและสร้างรายได้จากการฉายในประเทศไทยจำนวนมาก แม้ภาพยนตร์จะมีการดัดแปลงเนื้อหาพระราชประวัติหลายแห่ง แต่ก็ช่วยเน้นย้ำภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านว่าเดิมชื่อเตมูยีน เป็นลูกกำพร้าผู้ชีวิต เป็นนักรบที่เก่งกาจ ผู้กล้าปกป้องสตรีที่ถูกแย่งชิงไป แม้ต้องแลกด้วยชีวิต ภาพยนตร์เป็นแนวอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านที่ได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์แนวตะวันตก (ดาวบอย) เน้นความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับจามูกา เตมูยีนได้รับการช่วยเหลือจากทูตจีนให้เข้าเฝ้าจักรพรรดิจีน พระองค์ได้พระราชทานทุนทรัพย์ให้เตมูยีนใช้สร้างอาณาจักรมองโกล เมื่อกองทัพเข้มแข็งขึ้นเจงกิสข่านนำทัพบุกเอเชียกลางและยุโรปไปจนถึงมอสโค

ท้ายเรื่องเตมูยีนกับจามูกาตัดสินใจดวงตาบเพื่อยุติความขัดแย้ง ทำให้ทั้งสองเสียชีวิต
ขณะประลอง (Full Lengths Online Movies, 2017, Online)

4.3.4 จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน (Genghis Khan) ฉายเมื่อ พ.ศ. 2529 (ค.ศ. 1986) สร้างโดยจีนแผ่นดินใหญ่ ผู้แสดงหลักเป็นชาวจีนเชื้อสายมองโกล พากย์โดยทีมอินทรีย์

ภาพยนตร์**จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน** (เอพีเอส อินเตอร์มัลติ, 2548, ดิจิทัลเอนกประสงค์) เล่าพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่านในฐานะนักรบผู้พิชิตและผู้ก่อตั้งจักรวรรดิมองโกล เจงกิสข่านมีบุคลิกภาพเป็นผู้มีปัญญาและปฏิภาณเฉียบแหลม สุขุม รอบคอบ มีวาทศิลป์ และเชี่ยวชาญการรบ เปิดฉากด้วย เยสุกายข่านรบและจับตัวเตมูยีนหัวหน้าเผ่าทาฮาเอ้อได้แต่ไม่ฆ่า เพื่อเป็นกุศลให้ลูกชายที่เพิ่งเกิดมีอายุยืนยาว เมื่อเตมูยีนอายุ 9 ขวบ บิดาพาไปหาคุณหมื่นแต่ได้พบเพื่อนสนิทชื่อเตอปีฉานก่อน จึงให้หมื่นกับลูกสาวชื่อปัวเอ้อเถียน ขากลับเตมูยีนอุกเหิงไปทานเลี้ยงเพื่อขอบคุณที่ไว้ชีวิต แต่ถูกรองหัวหน้าเผ่าทาฮาเอ้อวางยาพิษทั้งสองคนเพื่อชิงตำแหน่งหัวหน้าเผ่า เตมูยีนรีบมาพบพ่อแต่ก็ไม่ทันฟังคำสั่งเสียบิดา ตาหลีไถยี้ดสัตว์เลี้ยงและคนในเผ่าเป็นของตนแล้วทิ้งให้ครอบครัวเตมูยีนอยู่ลำพัง ต่อมาตาหลีไถยี้ดจับเตมูยีนไปเป็นเชลยแต่หนีรอดมาได้เพราะมีผู้ช่วยเหลือ อีกแปดปีต่อมาเตมูยีนได้รับการช่วยเหลือ บอร์ชูช่วยชิงม้าที่ถูกโจรขโมยไปมาให้ จึงกลายเป็นเพื่อนสนิทกัน เผ่าไท่ฉือเหียนสังหารบิดาเจอเล่อเมี่ย (เจลมะ) เพื่อชิงทรัพย์ ก่อนเสียชีวิตเขาขอร้องให้เตมูยีนทำไหมมองโกลมีความสุขเหมือนตอนที่เยสุกายยังอยู่ เตมูยีนแต่งงานกับบอร์เตแล้วพานางกลับมาอยู่ที่เกอร์เผ่าเมี่ยเอ้อฉี (เมอร์กิต) มาชิงตัวภรรยาเตมูยีนเพื่อล้างแค้น เขานำเสื้อคลุมหนังจึงจอกมอบให้ข่านถั่วหลิง (องข่าน) ขอให้ช่วย ทานข่านตัดสินใจช่วยเหลือ มู่หัวหลี่ (มะฮูลี) มาสวมมิกัดเตมูยีน เพราะเห็นว่าจะเป็นผู้นำได้ เตมูยีนขยายเผ่าและมีอำนาจมากขึ้นจึงสถาปนาตนเป็นข่านญาติที่เคยหนีไปมาสวมมิกัดแต่ก็วางแผนทรยศ เมื่อปราบญาติที่ทรยศได้แล้วก็เตรียมรบกับจามูเหอ เตมูยีนแพ้ในศึก 13 พันธมิตร ถูกหนูงิงที่คอ เจลมะจึงใช้ปากคูดเลือดพิษออกแล้วเปลี่ยนกายปลอมเข้าค่ายศัตรูเพื่อลักนมนแพะมาให้เตมูยีนดื่ม จามูเหอนำเชลยศึกต้มทั้งเป็นแล้วกินเป็นอาหาร ส่วนเตมูยีนไว้ชีวิตเจอเปที่ลอบยิงตน เจอเปจึงยอมเป็นข้ารับใช้ ส่องเตจินต้องการปราบเผ่าทาฮาเอ้อ เตมูยีนจึงเชิญข่านถั่วหลิง (องข่าน) มาร่วมรบเผ่าทาฮาเอ้อ เตมูยีนได้เด็กน้อยเพศชายที่รอดชีวิตมาเลี้ยง และไว้ชีวิตเชลยศึก เตมูยีนส่งนามูหลุนให้เป็นของกำนัลชิงคุน เพื่อสืบข่าว จามูเหออยู่แหย่ชิงคุนให้ผิดใจลอบสังหารเตมูยีน นามูหลุนแอบส่งข่าวให้เตมูยีนรู้แต่ค่ายเตมูยีนก็ถูกทัพข่านถั่วหลิงทำลาย เขาหนีไปได้แล้วเร่งจัดทัพตีโต้เผ่าเค่อเลี่ย (เคเรอิต) จนพ่ายแพ้ เตมูยีนสามารถรวมมองโกลให้เป็นเอกภาพ สถาปนาจึงมีมติดสถาปนาขึ้นเป็นเจงกิสข่าน

4.3.5 เจงกิสข่าน (The Blue Wolf: To the Ends of the Earth and Sea) สร้างเมื่อ

พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) สร้างจากนวนิยายหมาป่าสีน้ำเงิน ของยาสุชิ อินะอุเอะ (Yasushi Inoue) นักเขียนชาวญี่ปุ่น ดังที่ โรเบิร์ต วาย อิงก์ กล่าวว่า “นวนิยายเรื่องหมาป่าสีน้ำเงิน (The Blue Wolf) เป็นหนึ่งในแหล่งที่มาสำหรับภาพยนตร์เรื่องหมาป่าสีน้ำเงิน” ซึ่งนวนิยายดังกล่าวรับอิทธิพลมาจากวิทยานิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ที่ ซูเอมัตสึ เค็นโช (Suematsu Kencho) นำเสนอต่อมหาวิทยาลัยลอนดอน เมื่อปี ค.ศ. 1879 ว่าตัวตนที่แท้จริงของเจงกิสข่านคือนักรบชาวมองโกลชื่อ โยชิสีเนะ และแนวคิดที่เชื่อว่าชาวญี่ปุ่นเป็นชนชาติสายเลือดผสม ซึ่งมีที่มาจากแถบแมนจูเรียในประเทศจีน (Eng, 2018, p. 9)

ภาพยนตร์เจงกิสข่าน เล่าเรื่องผ่านมุมมองของเฮอลิน โดยเริ่มจากเหตุการณ์ที่เยสุเกล็กพาตัวเฮอลินมาเป็นภรรยา รัชชะหัวหน้าเผ่าตาร์ทาร์แล้วนำชื่อมาตั้งให้บุตรที่เพิ่งคลอด เยสุเก้นำเตมูจินไปเลือกบอร์เตเป็นคู่ครอง และได้เป็นเพื่อนร่วมสาบานกับจามูกา เยสุเกถูกสังหาร ตำแหน่งข่านถูกแย่งชิงและมีข่าวลือว่าเตมูจินไม่ใช่บุตรของเยสุเกแต่เป็นบุตรของเผ่าเมอร์กิต ความแฉงใจเรื่องชาติกำเนิดจึงเป็นปมในใจที่ส่งผลให้เตมูจินฆ่าเบกเตอร์ที่ดูหมิ่นเขา เตมูจินกลายเป็นคนอารมณ์โดดเดี่ยวไร้เมตตาต่อผู้ทรยศ เมื่อโตขึ้นก็ไปรับบอร์เตคู่นั้น แต่บิดาของนางได้ยกให้จามูกาแล้ว จามูกาเห็นแก่ความเป็นเพื่อนจึงขอให้บอร์เตเลือกว่าจะแต่งงานกับใคร บอร์เตเลือกเตมูจิน ต่อมานางถูกเผ่าเมอร์กิตชิงตัวไป เตมูจินขอให้โต-ฮรุส ข่าน และจามูกาช่วยเหลือจนชิงนางกลับคืนมาได้ แต่นางก็ตั้งครรภ์แก่แล้ว เตมูจินจึงแฉงใจว่าโจชิใช้บุตรของตนหรือไม่ ต่อมาเตมูจินพบคุณลานระหว่างการรบตาร์ทาร์จึงรับนางมาเป็นนักรบ และได้นางเป็นภรรยาคนที่สอง จามูกาเกิดขัดแย้งกับเตมูจินจึงรบกันจามูกาพ่ายแพ้ จึงยุยงโต-ฮรุสข่าน ให้กำจัดเตมูจิน เตมูจินพ่ายแพ้โตฮรุสและถูกธนูที่ต้นคอคุณลานใช้ปากดูดเลือดพิษออก โต-ฮรุสเกิดประมาทเตมูจิน การรบครั้งที่สองจึงเป็นฝ่ายแพ้ จามูกาถูกจับได้เขาขอร้องให้เตมูจินปลิดชีวิตเขา การรบครั้งนี้ทำให้มองโกลรวมเป็นหนึ่งเตมูจินได้เป็นเจงกิสข่าน หลังการสถาปนาเจงกิสข่านคิดยกทัพไปรบอาณาจักรจีน โจชิไม่ยกทัพมาช่วยรบ เจงกิสข่านจึงยกทัพไปลงโทษโจชิ แต่พบว่าโจชิป่วยหนักตาบอดและใกล้เสียชีวิต ความกล้าหาญของโจชิเป็นสิ่งยืนยันการมีเชื้อสายหมาป่าสีน้ำเงินที่แท้จริง ช่วยคลายปมความขัดแย้งเรื่องสายเลือดในใจของเจงกิสข่านลงได้ แต่ก็ต้องสูญเสียโอรสที่รักไป เจงกิสข่านยกทัพบุกอาณาจักรจีนกลายเป็นจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ (โรส มิเดีย แอนด์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2551)

4.3.6 เจงกิสข่าน มหาสงครามจักรพรรดิล้างแผ่นดิน (By the Will of

Chingis Khan) (MGA, 2553, Online) ฉายเมื่อ พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2009) ภาพยนตร์ดำเนินเรื่องผ่านบันทึกของชาวจีนที่เคยช่วยราชการเจงกิสข่าน และคำบอกเล่าของบาทหลวงยอห์นที่เข้าไปรับรู้

เหตุการณ์นี้ตั้งแต่เตมูยีนยังเด็ก ได้เห็นทั้งความรักและความขัดแย้งระหว่างพี่น้องร่วมสาบาน สงครามและการก้าวขึ้นสู่อำนาจของเจงกิสข่าน ในวัยเด็กเตมูยีนตกลงไปในแม่น้ำที่กลายเป็น น้ำแข็ง เขาได้นิมิตเห็นนักรบศักดิ์สิทธิ์บนหลังม้า ต่อมาเยสุเกเสียชีวิตเหวอสิ้นปฏิเสศไม่ยอม แต่งงานใหม่กับตาร์กูไต ตาร์กูไตจึงนำผู้คนสัตว์เลี้ยง รวมทั้งเบกเตอร์ที่จะให้เป็นคู่แข่งเตมูยีน ไปอยู่ด้วย เบกเตอร์รับคำสั่งตาร์กูไตมาสืบความลับจึงถูกเตมูยีนสังหาร เตมูยีนถูกลงโทษ แต่หลบหนีได้ แล้วหลบไปอาศัยที่อื่นจนโต เตมูยีนไปรับบอร์เตกลับมาอยู่กับมารดา เตมูยีนกับ จามูกาสัญญาเป็นอันตากัน ต่อมาบอร์เตถูกลักพาตัวไป เตมูยีนได้รับรู้เรื่องโศกเศร้าและ เจงกิสข่านจักรพรรดิในตำนาน เขาจึงใฝ่ฝันจะเป็นเช่นบุคคลผู้นั้น เพื่อสร้างสันติสุขให้มองโกล เขานำเสื้อคลุมไปกำนัลลงขานขอให้ช่วยชิงบอร์เตคืน องขานรับเตมูยีนเป็นบุตรบุญธรรม ต่อมา น้องชายจามูกาขโมยม้าจึงถูกสังหาร กลายเป็นชนวนศึกระหว่างอันดาทั้งสองและเตมูยีนพ่ายแพ้ ตาร์กูไตยุจามูกาให้รบกับเจงกิสข่าน เผาไหมนตั้งจามูกาเป็นกษัตริย์ ก่อนรบกับไหมนคาร์ชา เป็นเหตุเจงกิสข่านกับขานแต่ถูกสังหาร เจงกิสข่านจึงนำทัพรบเผาไหมนแล้วลงโทษจามูกา ตาร์กูไตฯ และผู้ที่ทรยศเขาทั้งหมด มองโกลจึงรวมกันเป็นหนึ่งได้สำเร็จ

ในเรื่องนี้เจงกิสข่านไม่ได้มีบทบาทเป็นผู้รุกราน แต่เป็นผู้ปกป้องมาตุภูมิ ดังบทสนทนาระหว่างเจงกิสข่านกับคุรเบซุมเฮลียาขานว่า “...พวกท่านรุกรานแผ่นดินของเรา พวกท่านต้องการจะรบกับเราและพวกท่านพ่ายแพ้ ข้าส่งน้องชายขอสงบศึกกับท่าน เพราะท่าน ต่างหากที่ทำให้ลายเกียรติของตัวเองด้วยการสังหารทูตเจรจา และส่งคนมาตายเป็นเปือเช่นนี้ ข้าไม่เคยต้องการฆ่าล้างกันเยี่ยงนี้เลย...” (MGA, 2553, Online)

4.3.7 มองโกล ตอนกำเนิดเจงกิสข่าน (Mongol The Rise of Genghis Khan)

พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) กำกับและเขียนบทโดย เซอร์เก โบโดรอฟ (Sergei Bodrov) ผู้อำนวยการ สร้างภาพยนตร์ชาวรัสเซีย ด้านข้อมูลที่ใช้ ณ.คอน ลับแล กล่าวว่า โบโดรอฟใช้ข้อมูลจากหนังสือ ของ “Lev Gumilev” ชื่อ “The Legend of the Blackarrow” และหลักฐานหลายที่ยังไม่เคยมีการจด บันทึกลงไว้ เช่น เตมูยีนเป็นเด็กกำพร้าเคยถูกขายกลายเป็นทาส ต่อสู้รบกับทุกคนที่พยายามฆ่าเขา และหนังสือพงศาวดารลับของมองโกล (The Secret History of Mongols) (ณ.คอน ลับแล, 2016, สื่อออนไลน์) มาประกอบการเขียนบทภาพยนตร์

ภาพยนตร์มองโกล ตอนกำเนิดเจงกิสข่าน กล่าวถึง เยสุเก้นำเตมูยีน วัย 9 ขวบ เดินทางไปเลือกภรรยาที่เผ่าเมอร์กิตเพื่อคลายความขัดแย้งระหว่างเผ่า ระหว่างทาง เขาพักที่กระท่อมของเดเซเซ็นผู้เป็นเพื่อนสนิทเผ่าอุงกิร์ด เตมูยีนจึงเลือกบอร์เตเป็นภรรยา โดยสัญญาว่าจะกลับมาแต่งงานกับเธอภายใน 5 ปี พ่อของเตมูยีนถูกวางยาพิษระหว่างการเดินทางจนตาย ตาร์กูไตคิดเป็นใหญ่จึงจับเตมูยีนไปเป็นเชลยแต่หนีรอดมาได้ โดยได้รับ

การช่วยเหลือจากบอร์ช จากนั้นจึงแต่งงานกับบอร์เต บอร์เตถูกลักพาตัวโดยเผ่าเมอร์กิต เตมูจินจึงรวมกำลังไปรบเผ่าเมอร์กิตเพื่อชิงตัวนางกลับมา เมื่อกลับมาถึงนางก็คลอดบุตรชายคนแรก ต่อมาเตมูจินพ่ายศึกจามูซาแล้วถูกส่งไปขายเป็นทาสที่ตันกูตหรือซีเซีย เขาต้องต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด เตมูจินขอให้ลามะส่งข่าวตนไปถึงบอร์เตเพื่อให้ส่งคนมาช่วย บอร์เตต้องยอมเป็นภรรยาหัวหน้าพ่อค้าเพื่อช่วยเตมูจินจากการถูกขัง จนมีลูกสาวกับหัวหน้าพ่อค้าอีก 1 คน หลังจากที่เตมูจินรอดจากคุกที่ซีเซียมาได้ เขาเริ่มรวบรวมกองกำลังและฝึกทหารให้มีประสิทธิภาพ แล้วก้าวขึ้นสู่อำนาจอย่างรวดเร็ว เตมูจินรบชนะจามูซาแล้วรวบรวมมองโกลให้กลายเป็นหนึ่ง จากนั้นยกทัพไปถล่มซีเซียจนราบคาบ โดยดเว้นวัดของลามะที่ช่วยเหลือส่งข่าวให้บอร์เตมาช่วยเหลือตนเท่านั้น

4.3.8 เจงกิสข่าน (GENGHIS KHAN) (boomerang, 2561, ดิจิทัลเอนกประสงค์) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2561 (ค.ศ. 2018) เป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่สร้างมาจากโครงเรื่องประวัติศาสตร์ เจงกิสข่าน ภาพยนตร์กล่าวถึงกำเนิดของเผ่าพันธุ์มองโกลในตำนานว่า มีกำเนิดจากหมาป่าสีเทาและนางกวางขาว เตมูจินผู้มีกำเนิดพิเศษเพราะกำกอนเลือดไว้ในอุ้งมือด้านซ้ายในขณะคลอด เตมูจินในวัยหนุ่มมีความสง่างาม มีสติปัญญาและวิทย์ายุทธ มีจิตใจเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่น ได้เข้าช่วยเหลือบอร์เตที่ถูกลักพาตัวโดยปีศาจในขณะเข้าพิธีแต่งงาน เตมูจินออกเดินทางเพื่อช่วยเหลือภรรยา ต้องฝ่าฟันอุปสรรคหลายอย่าง เมื่อได้ครอบครองหอกชูหลู่ดินจึงค้นพบว่าตนเป็นนักรบในตำนาน เขาสามารถกำจัดปีศาจและช่วยเหลือบอร์เตได้สำเร็จ

ภาพ 5 แสดงตัวอย่างภาพยนตร์เรื่องเจงกิสข่านที่ฉายในประเทศไทย

ที่มา: imdb.com, 2019, Online; เอพีเอส อินเทอร์เน็ตวิสิค, 2548, สืบออนไลน์; โรสมีเดีย & เอนเทอร์เทนเม้นท์, 2551, สืบออนไลน์; MGA, 2553, สืบออนไลน์

ข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า สื่อภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้พระราชประวัติเจกิสข่านของผู้ชมชาวไทยตั้งแต่อดีต การปรากฏของภาพยนตร์เจกิสข่านเรื่องแรก ที่ผลิตโดยผู้สร้างชาวฟิลิปปินส์ ทำให้หนังสือแปลเกี่ยวกับเจกิสข่านของฮาโรลด์ แลมป์ ดีพิมพ์ครั้งแรกซ้ำอีกครั้งช่วงปลายปีเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ หลังจาก ค.ศ. 2000 กลุ่มผู้สร้างภาพยนตร์ นำพระราชประวัติเจกิสข่านมาสร้างใหม่หลายครั้ง โดยผู้สร้างใช้การตีความประวัติศาสตร์จากมุมมองที่แตกต่างออกไป แต่มีมุมมองเชิงบวกมากขึ้นเนื่องจากกระแสความโด่งดังจากการได้รับยกย่องเป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษ ทำให้มีกลุ่มผู้ชมให้ความสนใจเพิ่มขึ้น

4.4 บทเพลง

4.4.1 เพลงเจกิสข่าน ของวงรอยัลสไปร์ เป็นเพลงที่โด่งดังและคุ้นหูชาวไทยมาเป็นเวลายาวนาน วงรอยัลสไปร์นำทำนองที่สนุกสนานนี้มาจากเพลงเจกิสข่าน (Dschinghis Khan) ของวงดนตรีเยอรมันชื่อวง “Dschinghis Khan” ใส่คำร้องภาษาไทยโดย ประสิทธิ์ ชำนาญไพร (วิกิพีเดีย, 2563, สื่อออนไลน์) เนื้อหาเพลงแสดงความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของเจกิสข่านและเน้นบทบาทการรบ เช่น “...ขุนทัพเรื่อนาม มองไกลเกรียงไกรฉกรรจ์ เก่งกาจชาติขุนพล ทุกหนระบือลือไปใคร ๆ พากันสยบ เจกิสข่านยกทัพราวีตะลุยบุก กล้ารุกทุกดินแดน ทั่วแคว้นเกรงกลัว จนตัวสั่น ไม่หันมาสู้ ต่างคนยอมซบว่าเคาคือราชสีห์...” (Meemodel, 2559, สื่อออนไลน์) เพลงแสดงภาพลักษณ์เจกิสข่านเป็นผู้โหดร้าย เก่งกาจด้านการทำศึกเช่นฆ่าศัตรู ว่า “...พื้นดินสะท้อนไปทั่วทิศ เด็ดชีวิตหัวมันกระเด็นไล่เช่นฆ่ามันซะ บุกถล่ม ให้ล้มดิน ครองแดนดินเขาหรือคือ เจ้าโลกา...” (Meemodel, 2559, สื่อออนไลน์) เพลงเจกิสข่านของวงรอยัลสไปร์ได้รับความนิยมจากคนไทย และเป็นสิ่งที่ย้ำภาพจักรพรรดินักรบที่โหดเหี้ยมให้เป็นที่รับรู้ของคนไทย

สิ่งที่น่าสังเกตคือเนื้อร้องที่ถูกแต่งโดยชาวไทยมีเนื้อหาเหยียดในฐานะราชานักรบซึ่งเป็นภาพด้านบวก แตกต่างกับต้นฉบับที่กล่าวถึงความน่ากลัวของทหารม้ามองโกล การสังหารล้างเผ่าพันธุ์อย่างโหดเหี้ยมแล้วเสพสุกับสตรีของศัตรูพร้อมกับเสพสุรา มีความสามารถให้กำเนิดทายาทได้เจ็ดคนภายในคืนเดียว ซึ่งเป็นภาพด้านลบ

4.4.2 เพลงเจกิสข่านบุกอีสาน ของสุชิน ลินสงเสริม พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980) เพลงมีเนื้อความว่า

“...ใครใครคนใดก็ได้ บ่เคยกลัวมันคั่นหน้าบ่คือพ่อ ใครใครก็พากันยอ เป็นจอม
นักเลงเทียบชั้นเจกิสข่าน ซาฮู มาเล กะเคย ผ่านไซเวียตและอิหร่าน คนใดเข้าไป
เมื่อเกลี้ยง ชื่อเสียง จนลือลั่น ผู้คนลือกันชู ชูหม่งก็ยกกองทัพอีสาน เจง..เจง..เจกิสข่าน

คันจะอะไรอีसान กิสข่าน..กิสข่าน..กิสข่าน..เก่ง..เก่ง..เก่งในอีसान คนเขาว่ากันเป็น
แซวแซวแม่นในแอ้วแอ้ว เป็นทางย่านนั้นบอกว่าเก่ง...เก่งนี่เก่งอีหลี วันดีคืนดีเตรียมลู่
ถือสาทุกสากท้อแซน...เก่งเก่งเก่งในอีसानกระบี่ไร้เทียมทาน ครั้น แม่นจะอะไรอีसान
รับรองว่า...แอ่นแอ่นแอ่นแท้ละหลัง ฟังหมู่เจ้าฟัง ลีเจ้าฟังลีปากหยั่ง เจ้าสูบบสูบลีเผย
ลู่แล้วเจ้าจงเฉย ว่าแล้วเมื่อสากเลยปราบหนอนในไหปลาแดก...”

(โรสมีเดีย แอนด์ เอ็นเตอร์เทนเมนท์, 2560, สื่อออนไลน์)

เพลงแปลงข้างต้นแม้จะมีเนื้อหาสนุกสนานและขบขัน แต่ก็สะท้อนให้เห็น
ภาพของชายชาวอีสานที่เดินทางจากภาคอีสานที่แห้งแล้งไปทำงานยังต่างประเทศ เสนอภาพ
คนอีสานที่สู้ชีวิต ผ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงโด่งดัง เหมือนกับ เจงกิสข่าน
ที่เป็นนักสู้จนกลายเป็นจักรพรรดิที่เกรียงไกรที่มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วโลกจวบจนปัจจุบัน

4.4.3 เพลงเตมูจิน ของ แอ๊ดคาราบาว เพลงบอกเล่าประวัติชีวิตและวีรกรรม
อันยิ่งใหญ่ของเตมูจิน แต่ก็มีเนื้อหาต่าหนิที่เสียดสีสงครามจนทำให้คนตายจำนวนมาก ว่า

“...เขานอนกลางดินอยู่กินกับทราย ในยามหนาวกายอยู่รวมกันในกระโจม
เลี้ยงม้าเลี้ยงอูฐแพะแกะไว้กินนม พ่าดินอุ้มสมถ้ำทรหดอดทน ผุ่งคนผุ่งม้าปนเปซัดเซ
พเนจรดิ้นรน สงครามระหว่างชนเผ่าเผ่าชน อาจเกิดเพียงชั่วจิตใจ เข้มแข็งคนนั้นเป็น
ต่อ ผู้อ่อนแอพากันล้มตาย กฎแห่งทุ่งหญ้าทะเลทราย ในสมัยที่ยังเป็นเพียงเผ่าชน

บุตรเยซูกไ้ใช้นามเตมูจิน ชนเผ่าท่องถิ่นแห่งทุ่งหญ้าสเตปป์ เด็กมีอุปนิสัย
ก่อนกลายมาเป็นเทพ ผ่านความปวดเจ็บสุดแสนสาหัสสาครรจ์ ทุกวันเขาอาจถูกฆ่า
จึงพาชนเผ่าสมานฉันท์ สงครามรวมเผ่ามีรางวัล จากนั้นโลกก็สะท้อนสะท้อน ด้วย
กองทัพม้าปีศาจ นรชาติมีอาจลี้มเลือน ซากศพซากเมืองกลาดเกลื่อน เพราะว่าเขา
เสียดสีสงคราม นามนั้น เตมูจิน ใครบังเอิญ เคยได้ยิน ไหมโซดดีก็โซดร้าย ผู้กลายมา
เป็นเจงกิสข่าน จักรพรรดิแห่งทุ่งหญ้าทะเลทราย ผู้ที่ทำให้โลกครึ่งโบลูกเป็นไฟด้วยกอง
ทหารม้า กองทัพม้าปีศาจ

คือผู้นำทางที่แตกต่างจากใคร ๆ ยึดครองเมืองใดใ้ใจคนมีปัญญา เขามารับ
ใช้เขียนเสียงเป็นภาษา อักษรเจรจาประจำชนชาติมองโกล ธนูต้องล้าสมัย ก้าวไกล
ให้ผลเผ่าชน ลูกหลานจะได้ไม่ต้องดิ้นรน รบทัพจับศึกกับใคร สื่อสารกันด้วยภาษา
แสวงหาสันติภาพให้ได้ ในสายตานักรบผู้ยิ่งใหญ่ ผู้มองการณ์ไกลจนมาถึงปัจจุบัน
สมแล้วเป็นเจงกิสข่าน เจงกิสข่าน เตมูจิน...จารึกไว้ในแผ่นดิน”

(Carabao Official, 2560, Online)

ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในเพลงเตมูจิน ของวงคาราบาว มีทั้งภาพเชิงบวกและลบ ภาพเชิงบวกคือการเป็นผู้นำที่ช่วยจัดระเบียบสังคม จากแดนเถื่อน ไร้กฎหมาย มีการปล้นฆ่ากันตามอำเภอใจไร้ระเบียบ กลายเป็นสังคมที่มีระเบียบกฎหมาย ไม่ต้องทำสงครามแก้แค้นระหว่างชนเผ่าอีก เตมูจินยังมีสถานะเป็นเทพเจ้าของชาวมองโกล ผู้เปลี่ยนสังคมให้กลายเป็นอารยะเพียงชั่วชีวิตของคน ๆ เดียว สร้างสมานฉันท์ภายในเผ่า เป็นผู้สร้างอารยธรรม เช่น อักษร ภาษา และกฎหมาย เป็นนักปกครองที่มองการณ์ไกล นอกจากนี้ยังเสนอภาพในด้านลบคือเป็นทหารฆ่าปิตาçu ผู้มีความโหดร้ายฆ่าคนอย่างไร้ความปราณีด้วย

4.5 ละครเวที

4.5.1 ละครเวทีจอมราชันเตมูจิน ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น **จอมราชันเตมูจิน** เป็นละครเวทีของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2547 ศิริวัฒน์ โลว์ชรินทร์ เป็นผู้เขียนบท โดยดัดแปลงเนื้อหาจากภาพยนตร์เรื่อง **คิงเลียร์** (King Lear) และเรื่อง **แรน** (Ran) จัดแสดงวันที่ 20-23 มกราคม พ.ศ. 2548 (Lowatcharin, 2554, Online)

ละครมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงแก่นแท้ของมนุษย์ที่มักหลงในอำนาจ บงกชคุณความแค้น ความขัดแย้งเริ่มปรากฏเมื่อเตมูจิน (เตมูยีน) ต้องการสละอำนาจแล้วตั้งให้โอรสองค์โตนาม เอยีกีเดเป็นผู้ปกครองเมือง แต่เตมูยีนก็ยังคงดำรงตำแหน่งมหาข่านอยู่ โอรสองค์ที่ 2 ชื่อ โอโกโต เป็นผู้ที่บิดาชื่นชอบที่สุดเนื่องจากตามใจบิดาทุกอย่าง ส่วนบาตาเด โอรสองค์ที่ 3 เป็นลูกชังเพราะพูดตรงไม่อ้อมค้อม ไม่เคยเอาอกเอาใจเตมูจินเลยสักครั้ง เมื่อได้อำนาจเอยีกีเดเปลี่ยนแปลงไปเพราะเชื่อฟังคำยุยงจากมเหสีชื่อตุรากีนา ที่เจ็บแค้นเตมูจินเนื่องจากเป็นผู้สังหารบิดาและคนในตระกูลของนาง เพื่อยึดครองปราสาทที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ตุรากีนายุงให้เอยีกีเดก่อกบฏ ต่อมาโอโกโตโอรสซึ่งราชสมบัติกับเอยีกีเด เตมูจินเหลือเพียงบาตาเดโอรสที่ชิงชังที่สุด ที่ยังคงให้ความช่วยเหลือบิดาในยามยาก บาตาเดตัดสินใจชิงบัลลังก์คืนบิดา แต่เสียชีวิตระหว่างการรบ เมื่อสูญสิ้นทุกอย่างเตมูจินจึงเรียนรู้ว่าทั้งอำนาจเกียรติยศ และบงกชคุณความแค้น ล้วนเป็นความว่างเปล่า (Lowatcharin, 2554, Online)

แม้ใช้ชื่อเรื่อง **จอมราชันเตมูจิน** แต่บทละครดัดแปลงจากภาพยนตร์ **Ran** เกือบทั้งหมด โดยใช้ชื่อตัวละครตามประวัติของเจงกิสข่าน ไม่ได้มุ่งแสดงประวัติชีวิต แต่ก็แสดงให้เห็นกระแสน้ำของสังคมไทยต่อเรื่องของเจงกิสข่านหลังได้รับการยกย่องเป็นบุรุษแห่งสหสวรรษ

ภาพ 6 แสดงละครเวทีจอมราชันเตมูจิน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น

ที่มา: Lowatcharin, 2554, Online

5. หนังสือการ์ตูน

ผู้วิจัยพบว่าการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านผ่านการ์ตูนมากถึง 8 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

5.1 X Hero Project บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ (เถลิงศักดิ์ หลวงสาร, 2556)

เรื่องเจงกิสข่านราชันนักปฎิวัติผู้ล้างชนชั้นสังคมบนทุ่งหญ้า ของ ทีมงาน อี. คิว. พลัส พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) การ์ตูนในชุดนี้มีกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ 10 พระองค์ คือ อเล็กซานเดอร์ มหาราช, ฟาโรห์รามเสสที่ 2, พระนเรศวร, โอดะ โนบุนางะ, เจงกิสข่าน, ฟิน้องตระกูลตริง, ริชาร์ด ใจสิงห์, ซาลาดิน (เศาะลาฮุดดีน, Saladin), บุเรงนอง และถังไท่จง สำหรับเจงกิสข่านนั้นผู้เขียนเน้นเสนอวีรกรรมการรวมชาติเป็นเอกภาพเพื่อล้างระบบชนชั้นที่ทำให้เกิดการทรยศหักหลังฆ่าฟันกัน การจัดระเบียบทางสังคม และสร้างอารยธรรม เช่น การประดิษฐ์อักษร กำหนดประมวลกฎหมายยัสซา (ยาสา) สร้างหลักขนัตติธรรมทางศาสนา เสรีภาพด้านความเชื่อให้ทุกศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ที่เตมูยีนถูกจับไปเป็นทาส บิดาถูกลอบวางยาพิษ การหยุดความขัดแย้งนี้ได้ คือ ต้องรวมมองโกลทุกเผ่าเป็นหนึ่งเดียว แต่เมื่อเตมูยีนทำสำเร็จกลับเกิดความขัดแย้งใหม่ คือ เมื่อเจงกิสข่านสว่ขอบุตรสาวโต-ฮูลข่านให้แต่งงานกับโจชิ โต-ฮูลข่าน ส่งคนไปทำร้ายเจงกิสข่านแต่รอดตายมาได้ เขาได้กลับอย่างรวดเร็วจนโต-ฮูลข่านพ่ายแพ้ เมื่อสิ้นโต-ฮูลแล้วเจงกิสข่านจึงรวมชาติได้ตามอุดมการณ์ สังคมเกิดความสงบสุข จากนั้นใช้วิธีการบรรยายเพื่อเสริมความรู้ประวัติศาสตร์ สภาสังคมที่ขัดแย้งมีการทรยศหักหลัง

และปล้นชิงกัน ประดิษฐ์กรรม การจัดทัพ ชนเผ่าต่าง ๆ ในมองโกล และแบบทดสอบเสริมความรู้ท้ายเล่ม ใช้การเล่าเรื่องคล้ายนิทาน มีเหตุการณ์จรรย ตัวเอกติดต่อกับได้รับความช่วยเหลือจากเทพเจ้า พุดคุยกับหมาป่าที่เป็นตัวแทนบรรพบุรุษได้ เพื่อแสดงความเป็นผู้มีบุญบารมีเหนือคนทั่วไป

5.2 คนของโลก เจงกิสข่าน กษัตริย์บนหลังม้าแห่งมองโกลเลีย (คะสึโทชิ

นางาซาวะ และชูเฮ มิคามิ, 2553) การ์ตูนเรื่องนี้เขียนโดย คะสึโทชิ นางาซาวะ (Kazutoshi Nagasawa) และ ชูเฮ มิคามิ (Shuhei Mikami) แปลโดย จวีวงศ์ อัสวเสนา พิมพ์ครั้งแรกที่สำนักพิมพ์คอมมิวนิตี้มอลล์เมื่อ พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) การ์ตูนชุดคนของโลกเป็นการตูนให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญที่มีผลกระทบกับประวัติศาสตร์โลก

การ์ตูนเล่มนี้ให้ความรู้ประวัติเจงกิสข่านตั้งแต่การเกิด การฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิต จนได้สถาปนาเป็นเจงกิสข่าน แล้วกลายเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์โลก มีคุณูปการหลายด้าน เช่น ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริต กำหนดกฎหมายใช้ในอาณาจักร การวางกลยุทธ์ การฝึกวินัยทหารที่เคร่งครัด กองทัพจึงมีแสนยานุภาพเกรียงไกรและรุกรานต่อเจงกิสข่าน

5.3 ตำนานจักรพรรดิ เจงกิสข่าน จอมจักรพรรดิสะท้านโลก (โทนี่ หว่อง, 2556)

หนังสือการ์ตูนเรื่องนี้เป็นผลงานของโทนี่ หว่อง (Tony Wong) แปลโดย สุภาพร พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) เป็นหนังสือการ์ตูนกำลังภายใน หนึ่งในชุดตำนานจักรพรรดิ ของ โทนี่ หว่อง (Tony Wong) เนื้อเรื่องมาจากประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่าน จึงมีเนื้อหาแหวกแนวไปจากประวัติศาสตร์ ดังคำนำของสำนักพิมพ์ ที่ว่า

“...เมื่อเรื่องราวของเจงกิสข่านหรือชื่อจริงก็คือ เตมูจิน ได้ถูกนำมาทำเป็นการ์ตูนในการควบคุมของสุดยอดปรมาจารย์อย่าง Tony Wong หลาย ๆ คนที่เคยสัมผัสกับซีรีส์ตำนานจักรพรรดินี้มาแล้วก็คงรู้ว่า ตัวละครที่เคยรู้จักทางประวัติศาสตร์ที่อ่านมาในหนังสือ หรือแม้แต่ละครที่เคยดูทางโทรทัศน์ จะถูกนำมานำเสนอในรูปแบบที่สดซี้วและต่างออกไปอย่างไม่ธรรมดาแน่นอน ยิ่งบวกกับฉากต่อสู้ที่ระห่ำดิบเถื่อน ด้วยวรยุทธสุดแสนพิสดาร และเนื้อเรื่องที่เชือดเฉือนเข้มข้นอันเป็นเอกลักษณ์ของซีรีส์นี้ ก็น่าจะเป็นข้อพิสูจน์อย่างดีว่าทำไมจึงได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม...”

(โทนี่ หว่อง, 2556, หน้า 1)

5.4 เจงกิสข่าน หนังสือการ์ตูนเรื่องนี้พิมพ์จำหน่าย โดยสำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) เป็นการ์ตูนแนวแฟนตาซีอิงประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาเหมือนกับเรื่อง เจงกิสข่าน ของสำนักพิมพ์ดาวพระเสาร์ (วิบูลย์กิจ, 2533)

5.5 เจงกิสข่าน เป็นหนังสือของสำนักพิมพ์ดาวพระเสาร์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993?) มีเนื้อหาเหมือนกับหนังสือการ์ตูน “เจงกิสข่าน” ของสำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ การ์ตูน เล่าเรื่องของอิบะชินโกะ นักกีฬาเคนโดระดับมหาวิทยาลัยชาวญี่ปุ่นที่หายตัวไปขณะเดินทาง ในเส้นทางสายแพรไหมประเทศจีน ต่อมาเคียวโกะแฟนสาวได้ย้อนเวลากลับมาในอดีตผ่านทาง พายุทะเลทรายสีดำ ไปโผล่ที่นครเซกะ (จตุ) เมื่อ ค.ศ. 1214 แล้วได้พบกับอิบะที่ต้องแข่งขัน การต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด อิบะสามารถเอาชนะคู่แข่งด้วยดาบญี่ปุ่นที่คมกริบแรงมากกว่า อารุโตะ ๗ อิบะจึงได้เป็นขุนพลคนหนึ่งของเจงกิสข่าน และได้แต่งงานกับเคียวโกะ จนมีลูก 1 คน เจงกิสข่านให้หำอิบะทั้งเพื่อชิงตัวลูกชายมาเป็นลูกของตน เจงกิสข่านต่อสู้กับอิบะ ในการต่อสู้ ทำให้อิบะพบว่าแท้จริงแล้ว เจงกิสข่านเป็นนายพลญี่ปุ่นในอดีตที่ทะลุมิติมาเช่นกัน อิบะต้องรักษา ประวัติศาสตร์ไม่ให้เปลี่ยนแปลง จึงปลอมตัวเป็นเจงกิสข่านคนใหม่ แล้วตั้งชื่อลูกตนว่า พูบิราย (คูบิราย) ส่วนเคียวโกะได้ทะลุมิติกลับมาอยู่ยุคปัจจุบันเพียงคนเดียว ต่อมากองทหารรถถัง ทะลุมิติเข้ามา เจงกิสข่านได้ใช้ความรู้ในยุคปัจจุบันสร้างระเบิดถล่มกองทัพรถถังจนราบคาบ และรักษาประวัติศาสตร์ไว้ได้ (บุรอนซอน และมียูระ เคนทาโร่, 2536)

โครงเรื่องดังกล่าวแสดงถึงความเชื่อของคนญี่ปุ่นกลุ่มหนึ่งที่ว่า มินาโมโตะโยริ สึนะ (Minamoto Yoshitsune) ยอดขุนพลผู้สูญหายจากประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ระหว่างสงคราม เก็มเป (Gempei) แท้จริงคือเขาเดินทางไปมองโกเลียแล้วกลายเป็นเจงกิสข่าน โรเบิร์ต วาย อิงก์ อั้งอิงงานของ จุนโกะมียาวากิ-โอกาดะ ว่า คนญี่ปุ่นไม่น้อยเชื่อว่า “เจงกิสข่าน คือมินาโมโตะ โยริสึนะวีรบุรุษแห่งสงครามเก็มเป” (Miyawaki-Okada, p. 124 as cited in Eng, 2018, p. 8)

5.6 มหาราชาและราชันโลก: เจงกิสข่าน-ทัพม้าจอมราชัน ผลงานของทีมงาน อี.คิว.พลัส พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) พิมพ์จำหน่ายโดยสำนักพิมพ์ EQ.PLUS เป็นหนังสือ 1 ในการ์ตูนชุดความรู้พระราชประวัติมหาราชาและราชันโลก หนังสือการ์ตูนให้จินจินต์ ภูติห้องสมุด ตัวน้อยเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยเน้นการสร้างควมสามัคคีในเผ่ามองโกลแล้วสร้างอาณาจักร ที่ยิ่งใหญ่ได้ เริ่มเรื่องที่เตมูจินและแคสซาร์สองพี่น้องกำลังยิงอินทรี แล้วมีผู้แจ้งข่าวว่าเยชู่ไก ถูกวางยาพิษจนตาย คนในเผ่าตีจากในขณะที่ทั้งสองก็ทะเลาะกัน มารดาจึงให้หำลูกคนละ 1 ดอก และ 1 กำ ปราบกว่ากำที่รวมลูกคนเป็น 1 กำไม่สามารถหักได้ ทั้งคู่จึงเข้าใจว่าความสามัคคี ทำให้อยู่รอด เตมูจินต้องเป็นผู้ใหญ่ก่อนวัยอันควรเพื่อปกป้องคนในเผ่า เขามีความเป็นผู้นำ และเสียสละ เช่น เมื่อเห็นว่าหลบหนีไม่ทันจึงยอมให้หน้าเผ่าเดอิจัทซ์ (ไต้ยุต) จับตัวเพื่อถ่วงเวลา

ให้คนในเผ่าหนีไป เมื่อคนรักถูกลักพาตัวจึงขอให้จามูก้า (จามูกา) และโตกรูลข่าน (โตกรูล-ข่าน) ช่วยเหลือ ต่อมาเมื่อถูกทั้งสองโจมตี เตมูจินต้องตัดสินใจเพื่อปกป้องเผ่า เขาออกกฎหมายลงโทษคนทำผิดอย่างเด็ดขาดทำให้สังคมสงบสุข ต่อมาส่งทูตไปซามาร์คานด์แต่ไม่ฮัมหมัดซาร์สั่งประหารทูต ทำให้เจงกิสข่านตัดสินใจทำศึกและได้ชัยชนะ แล้วครอบครองอาณาจักรขนาดใหญ่ที่สุด สวรรคตเมื่อ ค.ศ. 1227 ยังให้ความรู้เสริม เช่น เจงกิสข่านสนทนากับนักพรตคิวกู และการศึกษายุโรป เป็นต้น (อี.คิว.พลัส, 2549)

5.7 เจงกิสข่านและสงครามครูเสด หนังสือการ์ตูนของ มุโรทานิ สึเนะโซ (Murotani Tsunezo) แปลโดย จัน สัมฤทธิ์ เมื่อ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) เป็นการ์ตูนให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์โลกตั้งแต่กำเนิดมนุษย์ จนถึงยุคการก่อตั้งสหประชาชาติหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดเด่น คือ การตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยวาซาดะ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของโลก เล่มนี้เป็นเล่มที่ 8 เป็นเหตุการณ์ตั้งแต่ช่วงสงครามครูเสดถึงการก่อตั้งอาณาจักรมองโกลของเจงกิสข่าน และการบุกเอเชียกลางกลายเป็นจักรวรรดิที่ใหญ่ที่สุด หลังจากนั้นเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสงครามครูเสด (มุโรทานิ สึเนะโซ, 2551)

ส่วนที่กล่าวถึงเจงกิสข่าน เริ่มจากความขัดแย้งมองโกลกับเผ่าตาตาร์ที่จับอัมบาโกข่านให้ส่งเตจินประหาร เล่าการกำเนิดที่พิเศษของเตมูจิน คือ ใบหน้ามีประกายนิรันดร์ตามีไฟลุกโชน และมือขวาก่อนเล็ดหมายถึงจะได้เป็นกษัตริย์ ตอนที่เจงกิสข่านรบกับยะลาลเอ็ดดินแห่งควาริชมแล้วปล่อยไปข้ามแม่น้ำสินธุไปได้โดยไม่ยิงธนูหรือจับตายนั้น แสดงความเป็นวีรบุรุษที่น้ำพระทัยกว้างขวางของเจงกิสข่าน และชื่นชมผู้กล้าหาญและมีความสามารถ

5.8 มังกรหยก จอมยุทธ์ล่าอินทรี เป็นหนังสือการ์ตูนที่นำเนื้อเรื่องมาจากอมตะนิยายกำลังภายในของกิมย้ง เขียนภาพเล่าเรื่องโดย หลี่จื้อชิง แปลโดย นิภา ผู้พัฒนา จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) เป็นการ์ตูนมังกรหยกภาคแรกมีก๊วยเจ๋งกับอึ้งย้งเป็นตัวละครเอก กล่าวถึงก๊วยเจ๋งเติบโตที่ตีนแดนทุ่งหญ้า ได้พบกับเจอบเปที่หนีการตามล่าของเจงกิสข่านแล้วเข้าไปหลบในกองหญ้า เจอบเปต้องยอมออกจากที่ซ่อนเพื่อช่วยก๊วยเจ๋งถูกทำร้าย ต่อมาก๊วยเจ๋งได้รับการอุปถัมภ์จากเจงกิสข่านและได้เป็นเพื่อนอันดีกับเซลุยโอรสองค์ที่ 4 ของเจงกิสข่าน การ์ตูนนำเสนอภาพเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษของมองโกล แต่ยังไม่ใช้วีรบุรุษที่แท้เพราะมุ่งหวังทำสงครามขยายอาณาจักร ทำให้ได้หล้าได้รับความเดือดร้อน เล่มที่ 4 เป็นเหตุการณ์ตอนที่เจงกิสข่านมีความขัดแย้งกับเลมูฮา (จามูกา) (โต-ซูล ข่าน) และเซิงคุม (หลี่จื้อชิง, 2557)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นอุดมการณ์การรวมเผ่ามองโกลให้เป็นเอกภาพแล้วปลดแอกมองโกลจากเจงกิสข่านถามว่าตนทำอะไรผิดทั้งสามคนจึงคิดทำร้ายตน ซึ่งกุมกล่าวว่าเจงกิสข่านทำผิดประเพณีที่ชาวมองโกลเผ่าเป็นอิสระไม่ควรถูกรวมกัน เตมูจินกล่าวว่าที่ตนทำเช่นนี้เพราะประโยชน์ส่วนรวมของชาวมองโกล เพราะการเป็นเอกภาพมีพลังเพียงพอต่อต้านพวกเจงกิสข่านได้ ไม่ต้องถูกกดขี่ข่มเหงต่อไป เจงกิสข่านจึงเป็นวีรบุรุษผู้ปลดแอกมองโกลและรวมแผ่นดิน แต่ตอนปลายชีวิตกลับฆ่าคนไปจำนวนมหาศาล

ภาพ 7 แสดงตัวอย่างหนังสือการ์ตูนเกี่ยวกับเจงกิสข่าน

ที่มา: อธิวิทย์ พงษ์, 2549; มุโรทานิ สึเนฮิโตะ, 2551; หลี่จื้อชิง, 2557

6. การรับรู้เรื่องเจงกิสข่านด้านอื่น ๆ

นอกจากหนังสือ บทความ สารคดี การ์ตูนแล้ว การรับรู้เรื่องราวของเจงกิสข่านหรือเตมูจินมาเป็นระยะเวลานาน ยังส่งอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทยในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น อาหาร กลุ่มการเมือง ประติมากรรม และความเชื่อว่าเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

6.1 อาหาร อิทธิพลจากความนิยมเรื่องเจงกิสข่านส่งผลต่อความนิยมอาหาร 1 ชนิดคือ เนื้อย่างเจงกิสข่าน

เนื้อย่างเจงกิสข่าน เป็นอาหารที่ได้รับการบอกเล่าต่อกันมาว่าเป็นการปรุงอาหารของทหารมองโกลในขณะออกรบ โดยทหารจะใช้หมวกโลหะของตนแทนกระทะตั้งบนเตาไฟ แล่เนื้อบาง ๆ วางลงไปจนเนื้อสุก กินอยู่เป็นวาระดี กล่าวถึงเนื้อย่างเจงกิสข่านโดยสรุปว่า

เนื้อย่างเจงกิสข่าน หรือหมูกระทะมีต้นกำเนิดเมื่อ พ.ศ. 2461 โดยนายโทคุโระ โคมามิ ชาวเมือง ซัปโปโร เกาะฮอกไกโด ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพยายามแก้ไขปัญหานื้อแะล้นตลาด จึงคิดค้น การย่างเนื้อบนกระทะโลหะ ต่อมาเรียกว่า “เนื้อย่างเจงกิสข่าน” แล้วเล้าตำนานกระตุ้นการขาย ว่าทหารมองโกลในอดีตใช้หมวกโลหะแทนกระทะเพื่อย่างเนื้อแะระหว่างออกรบ ทำให้อาหาร ชนิดนี้เป็นที่นิยม และแพร่กระจายมาถึงประเทศไทยในราว พ.ศ. 2510 โดยเริ่มขายในภัตตาคาร จากนั้นจึงเป็นที่นิยมแพร่หลายไปทั่วประเทศ (กินอยู่เป็นวาไรตี้, 2563, สืบออนไลน์)

แท้จริงแล้วอาหารที่ชาวมองโกลเตรียมออกไปเป็นเสบียงในการรบ คือ บอท สารคดีอาณาจักรมองโกล ep. 2 เจงกิสข่านหมาป่าสีเทา กล่าวถึงการเตรียมบอทเพื่อใช้เป็น เเสบียงในการรบ กล่าวโดยสรุปว่า บอททำมาจากเนื้อวัวตากแห้ง ชาวมองโกลจะชำแหละเนื้อวัว เป็นชิ้น ๆ ไปตากให้แห้ง ใส่ครกตำจนเป็นเส้นใย แล้วบรรจุใส่กระเพาะวัว นำไปรมควันให้แห้ง เนื้อวัว 1 ตัว จะสามารถบรรจุในกระเพาะวัวได้พอดี นักรบจะนำบอทแขวนไว้ที่อานม้าขณะไปรบ การรับประทานก็นำเนื้อออกมาละลายในน้ำร้อน เนื้อจะเพิ่มขนาดขึ้น บอท 1 ใบอาจใช้ดำรงชีพ ได้นาน 1 เดือน (สารคดีจีน, 2560ข, สืบออนไลน์) ส่วนเนื้อย่างเจงกิสข่านที่แท้จริงมีต้นกำเนิด ที่เมืองซัปโปโร เกาะฮอกไกโด ประเทศญี่ปุ่น

6.2 กลุ่มการเมือง อิทธิพลจากเรื่องเจงกิสข่านส่งผลให้มีผู้นำชื่อ เตมูจิน ไปตั้งเป็น นามแฝงสำหรับเล่นการเมือง เช่น

เตมูจิน เป็นนามแฝงทางการเมือง ของนายชนาพัทธ์ ณ นคร หรืออดีตที่ปรึกษา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สมัยรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งมี ชื่อเสียงขึ้นมากจากการเป็นผู้ที่ตอบกระทู้ต่าง ๆ ในเว็บไซต์พันทิปดอตคอม โดยเฉพาะประเด็น ที่เกี่ยวกับการเมือง และยังเป็นผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีชื่อเสียง (MGR Online, 2549, สืบออนไลน์) การตั้งชื่อเตมูจินมีกล่าวไว้หลายทาง แต่คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าหมายถึงความแกร่ง เหมือนเหล็กกล้า ดังที่ภาสพันธ์ ปานสีดา กล่าวว่า “...เตมูจิน หมายถึงเหล็กกล้าหรือแข็งแกร่ง ดังเหล็กกล้า หรือบุรุษเหล็ก...” (ภาสพันธ์ ปานสีดา, 2558, หน้า 36) การตั้งนามแฝงเช่นนี้ นอกจากมีจุดเด่นแล้ว ยังแสดงตนเป็นผู้มีความความแข็งแกร่ง และกล้าหาญทางการเมืองด้วย

6.3 ประติมากรรม อิทธิพลจากการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านทำให้เกิดงานประติมากรรม อนุสาวรีย์ 1 แห่ง มีรายละเอียดดังนี้

ประติมากรรมอนุสาวรีย์เจงกิสข่านวัดปριαวาสราชสงคราม กรุงเทพมหานคร
ประติมากรรมอนุสาวรีย์เจงกิสข่าน อยู่ที่ผนังด้านในอุโบสถวัดปριαวาสราชสงคราม เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พระอุโบสถหลังใหม่นี้มีประติมากรรมปูนปั้นประดับเครื่องเคลือบเบญจรงค์ ที่มีความงดงามแปลกตา ด้านนอกเป็นประติมากรรมเทพเทวดาทั้งในศาสนาพุทธและศาสนา

อื่น ๆ เช่น ชูล แจ็กเซียนฮ่องเต้ บริเวณฐานพระอุโบสถเป็นประติมากรรมพระโพธิสัตว์ในพระ
 สุตตันตปิฎก ฐานปัทม์พระอุโบสถเป็นประติมากรรมปูนปั้นยอดมนุษย์ในจักรวาลมาร์เวล เช่น
 ทอร์ มนุษย์แมงมุม ซูเปอร์แมน ส่วนผนังด้านข้างภายในพระอุโบสถแบ่งออกเป็น 8 ห้อง
 เป็นชุดภาพประติมากรรมบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนาหลังพุทธปรินิพพาน เช่น เจ้าชายไซโตกุ
 พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เจงกิสข่าน (เจงกิสข่าน) อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ จักรพรรดิถังไท่จง
 พระเจ้ามิลินท์ เซอร์อเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม พระเจ้าเซโจ

งานผูกพัทธสีมาปิดทองฝังลูกนิมิต ฉลองอุโบสถ วัดปวิวาราชสงคราม

21-31 มกราคม 2559 เป็นหนังสือที่ระลึกงานปิดทองฝังลูกนิมิต ซึ่งให้รายละเอียดแนวคิด
 ในการสร้างงานประติมากรรมชิ้นนี้ว่า เจงกิสข่านได้รับการยกย่องเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบ
 พันปีที่ผ่านมา เหนือกว่าอเล็กซานเดอร์มหาราช ๙ เป็นผู้ครอบครองแผ่นดินมากกว่าครึ่งค่อนโลก
 ในช่วงท้ายของชีวิตเจงกิสข่านละเว้นการฆ่าฟันชีวิตมนุษย์แล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนา
 ลัทธิมหายาน ความว่า

“...เจงกิสข่าน อยู่ในสนามรบมาทั้งชีวิต แต่มาช่วงหลังของท้ายชีวิต เริ่มที่จะ
 ละวางการต่อสู้จนสงบไปอย่างมาก...หลังจากที่ได้รับรู้สพระธรรมจากพระพุทธศาสนา
 ซึ่งอาจเป็นนิยามมหายานที่เริ่มแพร่กระจายเข้าไปในแดนมองโกลในช่วงนั้น ทำให้จิตใจของ
 เจงกิสข่าน เมื่อศึกษาพระธรรม...” (พระปลัดบุญเรือง ปุญญวโร, 2559, หน้า 129)

ข้อมูลที่กล่าวว่าช่วงท้ายของชีวิตเจงกิสข่านสนพระทัยศึกษาพระพุทธศาสนา
 มีความสอดคล้องกับเนื้อหาหนังสือแปลและนวนิยายเกี่ยวกับเจงกิสข่านที่พบช่วงระหว่าง
 สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนไทยบางส่วนเชื่อว่า ทรงนับถือพระพุทธศาสนา
 ในบั้นปลายพระชนม์ชีพ แล้วให้การยอมรับจักรพรรดิผู้นี้ในฐานะผู้ให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

ภาพ 8 แสดงประติมากรรมปูนปั้น เจงกิสข่าน วัดปวิวาราชสงคราม

ที่มา: ผู้วิจัย, 22 กรกฎาคม 2563, (ภาพถ่าย)

6.4 ความเชื่อว่าเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษผู้นับถือพระพุทธศาสนา

เจงกิสข่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก และมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษยังมีอิทธิพลต่องานประติมากรรมทางพระพุทธศาสนา วัดปวิวาสราชสงครามกรุงเทพฯ มีงานประติมากรรมรายรอบพระอุโบสถชั้นนอกเป็นวีรบุรุษที่มีที่มาจาก หนังสือการ์ตูนวีรบุรุษ ภาพยนตร์วีรบุรุษอย่าง สไปเดอร์แมน (Spider-Man) แบทแมน (Batman) เทพเจ้าจีนและไทย เช่น เจ็กเซียนฮ่องเต้ ภายในเป็นจักรพรรดิภคิขัตริย์และบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนา เช่น เซอร์อเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม ที่ไม่ใช่พุทธศาสนิกชนแต่เป็นวีรบุรุษผู้สร้างคุณูปการต่อพุทธศาสนา เช่น ชุติคนและบูรณะสังเวชนียสถานในอินเดีย หรือภาพจักรพรรดิเจงกิสข่าน หนังสืองานผูกพัทธสีมา **ปิดทองฝังลูกนิมิต ฉลองอุโบสถ วัดปวิวาสราชสงคราม 21-31 มกราคม 2559** มีเนื้อความกล่าวว่า ในช่วงท้ายของชีวิตเจงกิสข่านละเว้นการฆ่าฟันชีวิตมนุษย์แล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนาละทิ้งมหายาน ความว่า

“...เจงกิสข่าน อยู่ในสนามรบมาทั้งชีวิต แต่มาช่วงหลังของท้ายชีวิต เริ่มที่จะละวางการต่อสู้กับรบลงไปอย่างมาก เริ่มที่จะมอบอำนาจการปกครองต่าง ๆ ให้กับลูกชาย ไม่นำทัพบุกตะลุยบ้านอย่างเริ่มแรก ที่สร้างอาณาจักรมองโกลใหม่ ๆ หลังจากที่ได้รับรู้สพระธรรม จากพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจเป็นนิยามมหายานที่เริ่มแพร่กระจายเข้าไปในแดนมองโกล ในช่วงนั้น ทำให้จิตใจของเจงกิสข่าน เมื่อศึกษาพระธรรม ทำให้ดูสงบและไม่มุทะลุโดยใช้พลกำลังเพียงอย่างเดียว...”

(พระปลัดบุญเรือง ปุญญวโร, 2559. หน้า 129)

ข้อมูลที่กล่าวว่าช่วงท้ายของชีวิตเจงกิสข่านสนพระทัยศึกษาพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกับเนื้อหาใน **เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ฉบับแปลโดย ว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และพ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ ความว่า “...พระองค์ทรงแสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนาอย่างเจียบ ๆ มิได้วิพากษ์วิจารณ์อย่างใด และทรงรับตำแหน่ง ผู้ลงทัณฑ์ของพระเจ้า อันเป็นสมัญญนามที่ชนมหะหมัดทูลเกล้าถวาย...” (เล่มบับ, 2493, หน้า 305-306) และในนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ว่า “...เย็นกิสข่านรู้สึกเห็นดีเห็นงามตามวัยสังขารขึ้นมามาก...พระองค์รู้สึกเลือนลางถึงคำว่าเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์เคยศึกษา เคยเลื่อมใสในพุทธศาสนามาเจียบ ๆ หลายปีแล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 499)

แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมสองเล่มข้างต้นมีอิทธิพลทำให้คนไทยบางส่วนเชื่อว่า เจงกิสข่านนับถือพระพุทธศาสนาในช่วงท้ายสุดของชีวิต และกลายเป็นวีบุรุษผู้ให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วงานวิชาการและหลักฐานที่พบยืนยันว่าเจงกิสข่านนับถือลัทธิเตงกรี และเคารพเทพแห่งฟ้าวันจันทร์เหนือสิ่งอื่นใด ในช่วงบั้นปลายทรงให้ความเลื่อมใสนักพรตลัทธิเต๋านามชีวชูจี แต่ทรงมีขันติธรรมทางศาสนาให้ประชาชนเลือกนับถือศาสนาได้ตามความศรัทธาของตนเท่านั้น

กระแสบริบทโลกที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทย

การรับรู้เรื่องมองโกลของคนไทยมีมาเป็นระยะเวลาอย่างช้าที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพบการแปลและตีพิมพ์พงศาวดารจีน **เม่งเจียว** พ.ศ. 2414 (ค.ศ. 1871) และพงศาวดารจีน **ง่วนเจียว** เมื่อ พ.ศ. 2464 (ค.ศ. 1921) แม้เอกสารทั้งสองยังไม่ปรากฏพระนามเจงกิสข่านโดยเฉพาะ แต่ก็ยังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า ชนชั้นนำไทยมีการรับรู้เรื่องจักรพรรดิคุบไลข่านเป็นชาวมองโกล เป็นหลานเจ้าเมืองโอยฮวนที่อยู่นอกกำแพงเมืองจีน ซึ่งมีความสามารถทางการรบอย่างยิ่ง จึงรุกรานจีนแล้วสถาปนาราชวงศ์หยวนปกครองจีนได้

ในช่วงระยะเวลาไล่เลี่ยกันชาวยุโรปรู้จักมองโกลในฐานะชาวดาร์ดาร์มาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว เนื่องจากเคยได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่กองทัพมองโกลบุกยึดเอเชียกลางและยุโรป ซึ่งยังคงเป็นเรื่องเล่าจากความทรงจำที่น่ากลัวเสมอว่าชาวดาร์ดาร์เป็นพวกที่ขึ้นมาจากทาทาร์ อันเป็นนรกขุมที่ลึกที่สุดเพื่อมาทำลายล้างโลก ในช่วงก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ของไทย ชาติดะวันตกเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับตะวันออกเพื่อแสวงหาหนทางแทรกซึมเข้าครอบครองชาติตะวันออก ซึ่งเป็นผลมาจากความหวั่นเกรงว่าอาจมีภัยคุกคามยุโรปจากชาวมองโกลและชาวตะวันออกอีกครั้ง ดังที่แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวว่

“...ความหวาดกลัวเอเชียเกิดขึ้นทั่วยุโรปตลอดศตวรรษที่สิบเก้าสามารถพบได้อย่างชัดเจนในบทกวีของวลาดิเมียร์ เซอวิช โซโลเวียฟ กวีชาวรัสเซีย ผู้ใช้สัญลักษณ์แทนความคิด เมื่อปี 1894 ในหัวข้อต่างๆ ‘แพนมองโกลิสม์’ (Pan Mongolism) หรือการเป็นแบบมองโกลอย่างทั่วด้าน การคุกคามของจีน และญี่ปุ่นต่อคุณค่าของอารยธรรมสมัยใหม่ ในสายตาของเขาเมื่อเทียบกับสมัยของเจงกิสข่านตอนที่ ‘คนแปลกหน้าที่ไม่รู้จักจากตะวันออก’ โจมตี และทำลายอารยธรรม เรื่องแบบเดียวกันนี้ได้เกิดขึ้นอีกครั้ง...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 379)

ความหวาดกลัวนี้เป็นชนวนหนึ่งที่ทำให้ชาวยุโรปใช้นโยบายแพนมองโกลิสม์ (Pan Mongolism) เข้ายุทธการแล้วครอบครองดินแดนตะวันออก เป็นผลให้สยามต้องรับผลกระทบจากนโยบายนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชาวตะวันตกรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับตะวันออกไว้มากมาย หนึ่งในนั้นคือประวัติศาสตร์การรบของเจงกิสข่าน ประเทศสยามต้องเอาตัวรอดจากการล่าอาณานิคม กษัตริย์สยามจึงเลือกใช้นโยบายพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าเป็นชาติอารยะที่มีความทัดเทียมกับชาติตะวันตกเข้าต่อต้าน โดยต้องพัฒนาประเทศและเรียนรู้วิทยาการตะวันตก จึงมีการส่งเชื้อพระวงศ์และประชาชนไปศึกษาวิชาทหารที่ยุโรปแล้วนำความรู้เหล่านี้มาพัฒนาการทหารให้มีความทันสมัย หลังจากสำเร็จการศึกษาและเข้ารับราชการทหารแล้ว สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานาถ ทรงพระนิพนธ์แปลหนังสือ**พงษาวดารยุทธศิลปะ** ซึ่งกลายเป็นเอกสารเล่มแรกที่กล่าวถึงพระนามและการรบของเจงกิสข่านโดยตรง เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 3 ภาค ในภาคที่ 3 หัวข้อ “ว่าด้วยศิลปะของชาติใหม่” มีเรื่องราวเกี่ยวกับการรบของเจงกิสข่านประมุขของชนชาติมองโกล (มองโกล) โดยมีการแสดงรายละเอียดด้านการทหาร กลยุทธ์การสงคราม การจัดทัพ ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีและอาวุธที่ใช้ในการรบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษาวิชาทหารในรูปแบบใหม่ หนังสือเล่มนี้พิมพ์สมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2459 (ค.ศ. 1916) จำนวน 2,000 เล่ม ซึ่งยังคงจำกัดอยู่ในหมู่ชนชั้นนำและทหารเท่านั้น เพราะมีคำสั่งห้ามไม่ให้พิมพ์ซ้ำ หนังสือเล่มนี้ ซึ่งกลายเป็นหลักฐานที่แสดงว่าชนชั้นนำและทหารไทยในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รับรู้พระราชประวัติอันเกรียงไกรของจักรพรรดิชาวมองโกลผู้นี้แล้ว เนื่องจากเป็นชนชาติที่สามารถเอาชนะจีนที่เป็นมหาอำนาจแห่งเอเชียได้ ซึ่งก่อนหน้านี้คนไทยยังรู้จักเจงกิสข่านในฐานะพระอัยกาของกุบไลข่าน ปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หยวนของจีนผู้เคยส่งทูตขอให้กษัตริย์กรุงสุโขทัยไปเข้าเฝ้าเท่านั้น ผลจากการปรับตัวของสยาม ทำให้สยามกลายเป็นประเทศเดียวที่ผ่านวิกฤตครั้งนี้ไปได้ แต่ก็ต้องแลกกับสูญเสียดินแดนบางส่วนไป

ในขณะที่สยามรอดพ้นจากการเป็นชาติอาณานิคม หลายประเทศในภูมิภาคกลับตกเป็นชาติอาณานิคมตะวันตก ช่วงนี้ชาวตะวันออกเริ่มเกิดสำนึกการต่อสู้เพื่อความเป็นอิสระภาพด้วยการแสวงหาวีรบุรุษที่สามารถเอาชนะชาติตะวันตกได้ เจงกิสข่านจึงกลายเป็นวีรบุรุษชาวตะวันออกเพียงหนึ่งเดียวที่เคยรบชนะชาติตะวันตก เจงกิสข่านกลายเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงว่าชาวตะวันออกมีความสามารถพัฒนาประเทศได้โดยไม่ต้องพึ่งพาใคร ตามภาระที่ชาวตะวันตกกล่าวอ้าง ประเด็นนี้ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวว่า

“...ชาวเอเชียรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ยี่สิบที่ปรารถนาปลดปล่อยตัวเองจากการครอบงำของชาวยุโรปได้พบแรงบันดาลใจในเจงกิสข่านและพวกมองโกลในฐานะผู้พิชิตชาวเอเชียที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ และเป็นปรัภักย์ที่ชัดเจนของทฤษฎีความเหนือกว่าของชาวยุโรป ในแง่หนึ่งเป็นเพราะชาวยุโรปรวมทั้งรัสเซียต่างโจมตีอย่างรุนแรงและยังทำให้ความทรงจำเกี่ยวกับเจงกิสข่านและบทบาทในประวัติศาสตร์ของท่านข่านเสื่อมเสียชื่อเสียง...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 380)

ยวาทะราล เนรุห์ เป็นชาวอินเดียที่แสดงทัศนะดังกล่าวอย่างชัดเจนว่า เจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษชาวตะวันออกที่สามารถสืบทอดอารยธรรมจากชาติอื่นเข้ากับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน กระแสการทวนแนวคิดแบบมองโกลิสต์ ทำให้เกิดกระบวนการต่อต้านการล่าอาณานิคมพร้อมกับเรียกร้องเอกราชจากชาติตะวันตก (เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 380-381) ช่วงนี้ชาติตะวันออกเริ่มพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าทัดเทียมชาติตะวันตก

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงมีนโยบายปลุกเร้าให้ประชาชนเกิดความรักชาติโดยมีกษัตริย์เป็นศูนย์กลางและเป็นสัญลักษณ์แห่งชาติ อาจเรียกได้ว่าทรงกระตุ้นให้เกิดแนวคิดแบบราชาชาตินิยม ผ่านทางพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการทหารหลายเรื่อง เช่น บทละครพูดเรื่องพระร่วง หัวใจนักรบ ฯ นอกจากนี้ยังมีงานวรรณกรรมของชนชั้นนำไทยที่มีแนวความคิดสอดคล้องกันด้วย เช่น กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ นิพนธ์ลิลิตมหามกุฎราชคุณาธุร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์นิราศนครวัด และอีกหลายเรื่อง รวมทั้งพระนิพนธ์ประวัติศาสตร์ชาติไทยที่มีโครงเรื่องส่งเสริมแนวคิดชาตินิยม จีรวัดน์ แสงทองกล่าวว่า “...ทรงมีบทบาทและทำหน้าที่สำคัญในการสร้างประวัติศาสตร์ชาติไทย...และได้สร้างกรอบโครงประวัติศาสตร์ว่าด้วยการต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชของชาติไทย...” (จีรวัดน์ แสงทอง, 2553, หน้า 103-104) อ้างอิงใน วรณญา อัจฉริยะบดี, 2554, หน้า 243-244) ภายใต้กรอบแนวคิดนี้กษัตริย์จึงเป็นวีรบุรุษผู้เปี่ยมด้วยบารมี สละตนสู้รบเพื่อป้องกันประเทศหรือกอบกู้บ้านเมือง

ส่วนด้านวรรณกรรมนั้นช่วงระหว่างรัชกาลที่ 5 ถึงปลายรัชกาลที่ 6 เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเนื่องจากมีนวนิยายแบบใหม่เข้ามา มีวารสารใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

...ส่วนมากก่อตั้งโดยผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายส่งเสริมการแปลและแปลวรรณกรรมจากตะวันตก...” (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523, หน้า 18) กลุ่มผู้อ่านจึงเริ่มให้ความสำคัญกับนวนิยายแปลซึ่งแปลกใหม่ น่าตื่นเต้น มีความสนุกสนาน นิยายเหล่านี้มักเป็น

เรื่องแนวพจัญภัยและเรื่องวีรบุรุษ ทำให้กลุ่มผู้อ่านเรื่องจีนที่เป็นที่นิยมก่อนหน้านี้เริ่มเสื่อมความนิยมลง ดังที่ เถกิง พันธุ์เถกิงอมร กล่าวไว้ว่า “...เมื่อนวนิยายแบบตะวันตกแพร่เข้ามา ความนิยมในพงศาวดารจีนที่เป็นเล่มค้อย ๆ ลดเรื่อย ๆ แต่เริ่มไปเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์รายวันแทน...” (เถกิง พันธุ์เถกิงอมร, 2554, หน้า 27)

ช่วงนี้ยังคงมีการแปลพงศาวดารจีนเป็นภาษาไทยและพิมพ์จำหน่ายอยู่เรื่อย ๆ และใน พ.ศ. 2464 (ค.ศ. 1921) นายช้วยเทียม ต้นเวชกุล ได้แปลพงศาวดารจีนเรื่อง **งวนเฉียว** มีเนื้อความตอนต้นเรื่องกล่าวถึงกษัตริย์แผ่นดินงวนเฉียวเดิมเป็นชาวมองโกเลีย แซ่ก้อกฮวน ชื่อหุดปิดเลียด (คูบิลัย, กุบไลข่าน) แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เกี่ยวกับพระราชประวัติเจงกิสข่าน เช่นเดิม นอกจากนี้ยังพบว่ามีแปลและตีพิมพ์เรื่องจีนหลายเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิง เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้อ่านที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น วินัย สุกใส กล่าวถึงเหตุการณ์ช่วงนี้ว่า “...ประมาณปี พ.ศ. 2464 นั้น เรื่องจีนกำลังได้รับความนิยมจากผู้อ่านหนังสือพิมพ์อย่างสูงทีเดียว และหนังสือพิมพ์ที่นายช้วยเทียมกล่าวถึงนั้นน่าจะหมายถึงหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ซึ่งมีหลักฐานว่าเรื่องงวนเฉียวก็เป็นเรื่องหนึ่งที่มีการลงพิมพ์ในสยามราษฎร์ด้วย...” (วินัย สุกใส, 2554ก, หน้า 132)

ช่วง พ.ศ. 2454 (ค.ศ. 1911) เกิดความเคลื่อนไหวในมองโกเลียและจีนเมื่อ มองโกเลียซึ่งเดิมเคยถูกรวมเข้ากับจักรวรรดิชิงในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ประกาศแยกตัวเป็นอิสระจากจีน “...โดยทางตอนเหนือของมองโกเลียหรือมองโกเลียนอกได้แยกตัวออกจากจีนและดำรงความเป็นรัฐอิสระเป็นเวลาแปดปีภายใต้การนำของพระลามะชาวพุทธวัย 75 ปี นามบ็อกข่าน...” (Robert, 2018, p.11) ส่วนทางเขตมองโกเลียในนั้น ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของจีนต่อไป มองโกเลียอยู่ใต้การปกครองของบ็อกข่านถึง พ.ศ. 2464 (ค.ศ. 1921) กองกำลังจากจีนสามารถเข้าควบคุมมองโกเลียได้เป็นระยะเวลาดสั้น ๆ ใน ค.ศ. 1919 ซึ่งชาวมองโกเลียสามารถยึดประเทศคืนได้อย่างรวดเร็ว “...ต่อมาเกิดการปฏิวัติมองโกเลียใน ค.ศ. 1921 จนถึง ค.ศ. 1924 ได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนมองโกเลียแล้วปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์จนถึง ค.ศ. 1945...มองโกเลียได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตที่แข็งแกร่งใน ค.ศ. 1924...” (Wikipedia, 2563, สืบออนไลน์) มองโกเลียกลายเป็นสาธารณรัฐลำดับที่ 16 ของโซเวียต

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ช่วง พ.ศ. 2461–2461 (ค.ศ. 1914–1918) สหภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยได้รับผลกระทบตามกระแสโลก ปัญหาเหล่านี้ยังส่งผลกระทบไปถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ รัชกาลที่ 7 ด้วย ทรงกำหนดนโยบายจำกัดการใช้งบประมาณแผ่นดิน ลดจำนวนข้าราชการทำให้เกิดความไม่พอใจและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1933) ในช่วงนี้มีการเรียบเรียงตำรา **ประวัติศาสตร์สากล**

เมื่อ พ.ศ. 2472 (ค.ศ. 1929) โดยพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวกับประเทศจีน จบลงเพียงการสิ้นสุดอาณาจักรช่งเหนือ ที่ตั้งราชธานีอยู่ที่ไคเฟิง ข้อมูลในยุคนั้นยังเชื่อว่า ชาวมองโกล (ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นชาวเจอร์เชน, จีน, กิม) บุกรุกอาณาจักรช่งเหนือแล้วสังหาร เชื้อพระวงศ์จำนวนมาก ส่วนที่หนีได้ไปตั้งราชธานีใหม่ที่หางโจว

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบกษัตริย์เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1933) กษัตริย์เปลี่ยนสถานะเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ มีคณะรัฐบาล เป็นผู้บริหารประเทศ แนวคิดแบบราชาชาตินิยมจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นแนวคิดชาตินิยม เห็นได้จากงานวรรณกรรมของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ “...เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้มีโอกาสก้าวเข้าสู่อำนาจภายหลังกบฏบวรเดช หลวงวิจิตรวาทการจึงมีโอกาสก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นม้านิยมให้กับจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในช่วงที่มีอำนาจทั้งสองสมัย...” (โสภณ ชานะมูล, 2545, หน้า 23) งานวรรณกรรมของหลวงวิจิตรวาทการ ทั้งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ บทละคร และงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ เริ่มให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะวีรบุรุษผู้ร่วมรบปกป้องแผ่นดินไทย เช่น บทละครเลือดสุพรรณ พ.ศ. 2479 (ค.ศ. 1937) เป็นต้น แนวคิดนี้ส่งอิทธิพลไปถึงนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ซึ่งเป็นนวนิยายเจงกิสข่านเล่มแรกใน พ.ศ. 2495 ด้วย

ส่วนความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนวนิยายไทยในช่วงนี้พบว่า เนื่องจากเป็นประชาธิปไตย ทำให้สภาพสังคมเปิดให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ได้มากขึ้น นวนิยายไทยจึงเริ่มมีลักษณะสมจริง และสะท้อนปัญหาสังคม เช่น งานเขียนของศรีบูรพา ดอกไม้สด ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร กล่าวว่า

“...สภาพการณ์บ้านเมืองประกอบกับความก้าวหน้าทางความคิดเห็นเหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมให้นักเขียนหนุ่มสาวส่วนหนึ่งเสนอนวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนความเป็นไปในสังคม และปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมในสมัยนั้น ทำให้นวนิยายไทยเริ่มมีลักษณะเป็นของตนเองมากกว่าเดิม และเป็นการนำนวนิยายไทยไปสู่ยุคสมจริง...” (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523, หน้า 20-21)

ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ยังคงผลิตงานวรรณกรรมออกมาอย่างต่อเนื่อง **ปาฐกถาประวัติศาสตร์** เขียนและตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) โดยรวบรวมปาฐกถาที่ผู้เขียนแสดงแก่นักศึกษาผสมผสานกับข้อมูลจากการค้นคว้า เอกสารอื่นเพิ่มเติม เพื่อเขียนหนังสือประวัติศาสตร์สากลชุดใหม่ตามคำขอของหลวงประดิษฐมนูธรรม แล้วใช้เป็นตำราเรียนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เนื้อหาส่วนปาฐกถาที่ 4 ว่าด้วยประเทศจีน ในส่วนประวัติราชวงศ์หยวนมีเนื้อหาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน (เจงกิสข่าน) เป็นครั้งแรก และกล่าวถึงพระราชประวัติโดยย่อว่า เจงกิสข่านรบชนะชนชาติกั้น แล้วบุก

เอเชียกลางไปถึงยุโรป เป็นก้าวแรกที่ทำให้มองโกลในยุคต่อมาครอบครองจีนและตั้งราชวงศ์หยวนได้สำเร็จ งานเขียนนี้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติเจงกิสข่านเพิ่มขึ้นกว่าเดิม

ส่วนความเคลื่อนไหวทางด้านวรรณกรรม 5 ปีแรกหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ กล่าวถึงลักษณะวรรณกรรมช่วงหัวเลี้ยวจากการปกครองว่า “...วรรณกรรมที่เขียนในช่วงนี้สะท้อนความเปลี่ยนแปลงนั้นที่ค่อนข้างสับสน...” (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2560, หน้า 6-19) ช่วงนี้นักเขียนที่เป็นตัวแทนแห่งยุคอย่างศรีบูรพาและดอกไม้มัสต เขียนวรรณกรรมสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของชนชั้นสูง และแสดงทัศนก้าวหน้าที่ให้สังคมก้าวต่อบนเส้นทางประชาธิปไตย ความก้าวหน้าอีกประการหนึ่งคือในยุคนี้เกิดอาชีพนักเขียน “...เริ่มมีอาชีพนักเขียนอย่างจริงจัง กอปรกับความเจริญก้าวหน้าด้านการพิมพ์ ทำให้เกิดการตั้งสำนักพิมพ์แพร่หลายมากยิ่งขึ้น เกิดการจ้างนักเขียนประจำสำนักพิมพ์...” (อภิรักษ์ ชัยปัญหา, 2546, หน้า 22) ด้วยปัจจัยดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตงานวรรณกรรมเพิ่มจำนวนขึ้น มีการจ้างนักเขียนแตงนวนิยายเพื่อตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ ในขณะเดียวกันก็มีการนำเกร็ดพงศาวดารจีนและพงศาวดารจีนตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ด้วยเช่นกัน วินัย สุกใส กล่าวว่า การแปลและเรียบเรียงเรื่องจีนในช่วงนี้แบ่งได้ 3 วิธี กล่าวโดยย่อ คือ

1. แปลเอาเนื้อความโดยละเอียดจากต้นฉบับภาษาจีนแล้วจึงเรียบเรียงใหม่ให้สละสลวยและใช้สำนวนแบบ “สามก๊ก” ซึ่งเป็นสำนวนครู
2. แปลสรุปใจความแล้วผู้เรียบเรียงเอามาขยายความต่อ ผู้แปลใช้สำนวนแปลจากภาษาจีนเป็นข้อความย่อ ๆ กอน แล้วจึงให้นักประพันธ์แต่งเพิ่มเติมให้เป็นเนื้อความภาษาไทยโดยละเอียด ผู้ประพันธ์เรียบเรียงจึงสามารถสอดแทรกสำนวนโวหารตามแบบครูได้ง่าย
3. การปลอมเรื่องจีน ผู้ประพันธ์ใช้การแต่งเรื่องขึ้นมาเองโดยตัดต่อเรื่องจากเรื่องจีนที่เคยมีอยู่แล้วแทรกจินตนาการเพิ่มเติมจากประสบการณ์และความชำนาญจากการเขียนเรื่องจีนมานาน ทำให้เรื่องขาดความประณีต (วินัย สุกใส, 2554, หน้า 157-158)

เนื่องจากเรื่องจีนได้รับความนิยมจากผู้่านมาก จึงมีสำนักพิมพ์พิมพ์รวมเล่มขายตลอดจนซื้อเรื่องเพื่อนำไปลง ในหนังสือพิมพ์เป็นตอน ๆ เป็นการกระตุ้นยอดขายด้วย เสถียร จันทิมาธร กล่าวถึงความนิยมของกลุ่มผู้อ่านเรื่องจีน ว่า

“...ความนิยมเรื่องแปลจีนในหนังสือพิมพ์มีมาก และไม่มีเรื่องไทยเรื่องใดสามารถเอาชนะเรื่องจีนได้ แม้จะมีเรื่อง “ดาบสักเหล็กน้ำพี้” ของอายันโฆษ” มาประชันด้วย...และยาขอบเขียน “ยอดขุนพล” ซึ่งต่อมาคือ “ผู้ชนะสิบทิศ” จึงสามารถทำให้เรื่องจีนค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลงไป...” (เสถียร จันทิมาธร, 2525, หน้า 166)

ยาขอบ เริ่มเขียนเรื่องผู้ชนะสิบทิศ โดยเริ่มเขียนใน พ.ศ. 2474 และเขียนจบเรื่องเมื่อ พ.ศ. 2475 ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สุริยา และได้รับความนิยมอย่างมาก แต่งานเขียนก็ยังมีลักษณะการเล่าคล้ายเรื่องจีนที่เคยรุ่งเรืองก่อนหน้านี้ อัมพร สุขเกษม กล่าวถึงการสืบทอดลักษณะทางวรรณศิลป์จากเรื่องแปลประเภทพงศาวดารจีนในสังคมไทย หลังจากการถึงจุดอิ่มตัวของการอ่านเรื่องพงศาวดารจีน เกร็ดพงศาวดารจีน และเรื่องปดอมพงศาวดารจีนว่า

“...เมื่อเรื่องจีนงวดลง แต่ผู้อ่านยังชอบลีลาการเขียนแบบบรรยายความอยู่ ยาขอบ ก็ได้เสนอเรื่องอิงพงศาวดารพม่า คือเรื่องผู้ชนะสิบทิศเข้าสู่บรรณพิภพ ด้วยเหตุที่เรื่องผู้ชนะสิบทิศได้รับการสร้างอย่างประณีตจากนักเขียนผู้มีความสามารถ คนอ่านจึงหันมาชื่นชมกับผู้ชนะสิบทิศ เรื่องจีนก็ซบเซาไป...” (อัมพร สุขเกษม, 2544, หน้า 12)

ในขณะที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งเสริมแนวคิดชาตินิยม และสนับสนุนงานเขียนของหลวงวิจิตรวาทการ นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศถูกมองว่ายกย่องศัตรูผู้ทำลายชาติไทย ยาขอบจึงต้องหยุดเขียนเรื่องผู้ชนะสิบทิศไป ในระหว่างนี้เกิดการกวาดล้างทางการเมืองด้วยข้อหากบฏเนื่องจากความหวาดระแวงของผู้นำทางการเมือง “...กรณีการจับกุมกวาดล้างครั้งใหญ่เมื่อ มกราคม 2481 โดยมีข้อกล่าวหาผู้ถูกจับกุมว่าคิดการกบฏ ในระยะนั้นหลวงพิบูลสงครามถูกลอบยิงหลายครั้งและถูกวางยาพิษ...ผู้ที่ถูกจับกุมส่วนใหญ่เป็น...ปราชญ์ทางการเมืองคนสำคัญของหลวงพิบูลสงคราม...” (ตรีศิลป์ บุญจรรยา, 2523, หน้า 72) แต่ก็ได้ทำให้เกิดนวนิยายเมืองนิมิตอันมีที่มาจากแรงบีบคั้นทางสังคมและอุดมการณ์การเมือง

ในช่วงนี้ญี่ปุ่นเริ่มต้องการเป็นผู้นำเอเชียมากขึ้น เร่งการพัฒนาตนให้ก้าวหน้าทัดเทียมตะวันตก ญี่ปุ่นเริ่มปรับแนวคิดแผนมองโกเลียให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายตน

“...โดยเฉพาะในญี่ปุ่นซึ่งเริ่มถือตนว่าเป็นผู้นำแห่งเอเชียมากขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ยี่สิบ และอยากให้ตนเองแตกต่างไปจากยุโรปทำให้แผนมองโกเลียสมต้องใช้ความพยายามเพิ่มขึ้นในการจูงใจ ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านกลายเป็นสิ่งล้ำค่าในการช่วงชิงการเป็นผู้นำแห่งเอเชียใหม่ ผู้ที่อ้างได้ว่าครอบครองร่าง บัลลังก์หรือบ้านเกิดของเจงกิสข่านก็จะมีข้ออ้างที่หนักแน่นในการครอบครองมรดกของท่านข่าน แล้วจากนั้นจะได้ครอบครองแผ่นดินที่ครึ่งหนึ่งท่านเคยปกครอง...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 382)

จึงปรากฏว่าที่ญี่ปุ่น มีเรื่องเล่าว่าเจงกิสข่านแท้จริงแล้วเป็นนักรบชาวมุสลิมที่หลบหนีออกจากญี่ปุ่นแล้วเดินทางไปมองโกเลีย จากนั้นกลายเป็นเจงกิสข่านนำทัพบุกเอเชียกลาง

จนถึงยุโรป แนวคิดนี้ทำให้ญี่ปุ่นมีความเชื่อมั่นและต้องการยึดครองประเทศต่าง ๆ มากขึ้น จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร “...เจงกิสข่าน ถูกนำไปเป็นสัญลักษณ์ใหม่ ไม่เพียงแต่หัวข้อของการโฆษณาและอุดมการณ์เท่านั้นยังใช้เป็น ประโยชน์ทางการทหารอย่างได้ผล...” (เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 382) และมีความเชื่อมั่นว่า ญี่ปุ่นจะสามารถรวมเอเซียให้เป็นเอกภาพได้เหมือนที่เจงกิสข่านเคยทำแล้วในอดีต ส่วนประเทศไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม จำเป็นต้องเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายญี่ปุ่น และปลูกแนวคิดสร้างชาติไทยให้เป็นมหาอำนาจในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในช่วงนี้ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับอิทธิพลจากแนวคิด Pan-Asia จากบริบทโลกและแนวคิดชาตินิยม ภายในประเทศ แนวคิด Pan-Asia ยังส่งอิทธิพลต่อจินตนาการของหลวงวิจิตรวาทการ ในการสร้างงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ บทละครอิงประวัติศาสตร์ เพื่อปลูกเร้าความรู้สึกชาตินิยมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่ของชนชาติไทย

“...การเคลื่อนไหวของรัฐบาลที่สนับสนุนการเรียกร้อง ปลูกกระตมประชาชน ในการเรียกร้อง ดินแดนคืนจึงเป็นตามเป้าหมายและอุดมการณ์ของรัฐ ที่ต้องการ สร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่ชาติไทย รวมทั้งการสร้าง Pan-Asia ซึ่งเป็นความคาดหวัง ของหลวงวิจิตรวาทการ และจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่จะสร้างมหาอาณาจักรไทย เช่นที่ญี่ปุ่นได้พยายามสร้างจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นขึ้นในทศวรรษ 2480...”

(โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 44)

ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้คนไทยมีความสนใจต่อประวัติจักรพรรดิผู้นี้ เกิดจาก นโยบายชาตินิยมและผลการศึกษาที่มาของคนไทยในช่วงสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เนื่องจากขุนวิจิตรมาตรา ได้ยกผลงานการศึกษาเรื่อง **The Thai Race: The Elder Brother of the Chinese** ของ ดร.วิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์ (Dr. William Clifton Dodd) มิชชันนารีชาว อเมริกัน ที่พบว่า “...‘ชนชาติไทย’ เชื่อกันว่า พวกมุง เป็นบรรพบุรุษของไทยมีเชื้อสายมองโกล เป็นชาติที่เก่าแก่กว่าชาวฮิบรู และจีน เป็นเจ้าของถิ่นเดิมของจีน...บรรพบุรุษของคนไทย ได้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาจากถิ่นกำเนิดของตนในเอเซียกลางมายังชายแดนด้านตะวันตก ของจีน...” (ณัฐพัชร์ สอนส่งเสริม, ม.ป.ป., สืบออนไลน์)

ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้คนไทยที่ได้รับแนวคิดชาตินิยมในยุคนั้น เชื่อว่าคนไทย และมองโกลเสียอาจมีที่มาจากที่เดียวกัน แม้แต่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้รับอิทธิพล ทางความคิดจากงานวิชาการดังกล่าว เพราะในอารัมภบทของนวนิยายเรื่องอดีตिलाของท่าน

มีเนื้อความว่า “...พวกฮวนหรือที่ฝรั่งเรียกว่า Hun ที่อยู่รอบนอกประเทศจีน มีสายโลหิตใกล้เคียงกับคนไทย เพราะเป็นชาวมองโกลด้วยกัน...” (พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2556, หน้า (5)) แสดงว่า หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็เชื่อถือว่าชาติพันธุ์ไทยและมองโกลมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด นี่อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้คนไทยยกย่องจักรพรรดิชาวมองโกลผู้นี้ไม่แตกต่างไปจากกษัตริย์วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ชาวไทย

เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วง พ.ศ. 2482-2488 (ค.ศ. 1939-1945) ผลพวงจากสงครามทำให้เศรษฐกิจของประเทศประสบปัญหาอย่างหนัก เกิดภาวะข้าวยากหามาแพง แต่นักเขียนมีเสรีภาพมากขึ้นกิจการหนังสือพิมพ์ต้องปิดไปหลายฉบับก็เริ่มเปิดกิจการ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ กล่าวว่่านวนิยายช่วงหลังสงครามมี 2 ลักษณะคือ “...วรรณกรรมสะท้อนภาพชีวิตและสังคมหลังสงคราม...อีกประเภทหนึ่งคือวรรณกรรมเรีงรมย์หรือวรรณกรรมแนวหลักหนี...” (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2560, หน้า 6-43) ในระยะเวลาใกล้เคียงกันนั้น ก้าน พึงบุญ ณ อยุธยา หรือ ไม๋ เมืองเดิม เขียนเรื่อง **ขุนศึก** เมื่อ พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวรรณกรรมอีกครั้ง เนื่องจากผู้เขียนใช้สำนวนภาษาลูกทุ่ง มีโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องที่สนุกสนาน จึงมีกลุ่มผู้อ่านจำนวนมากให้ความนิยม ดังที่ สุจิตต์ วงษ์เทศ กล่าวว่า “..พอได้อ่านนิยายต้นฉบับแท้ ๆ ของไม๋ เมืองเดิม เลยติดขุนศึกยิ่งกว่าผู้ชนะสิบทิศ ของ ยาวชอบ (ซึ่งอ่านไม่จบ) ต่อจากนั้นควานหานิยาย ไม๋ เมืองเดิม มาอ่านกันสองคนจนหมดทุกเล่ม...สำนวนโวหารอย่าง “ลูกทุ่ง” ก็ซึมซับหยาบกระด้างติดเนื้อติดตัวมาถึงทุกวันนี้...” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2546, หน้า 8) ส่วนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการก็ยังคงความนิยมอยู่ เห็นได้ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่แต่งโดยคนไทยได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น และเริ่มมีผู้สร้างวรรณกรรมประเภทนี้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

พ.ศ. 2492 (ค.ศ. 1949) เกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นฝ่ายได้ชัยชนะต่อพรรคก๊กมินตั๋งของเจียงไคเช็ค จึงได้ก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนบนแผ่นดินใหญ่ ส่วนรัสเซียก็ขยายอิทธิพลเข้าครอบครองพื้นที่มองโกเลีย ส่วนจีนครอบครองพื้นที่มองโกเลียใน โซเวียตห้ามไม่ให้ชาวมองโกลกล่าวถึง ยกย่องเชิดชู หรือมีเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวกับเจงกิสข่าน เพราะถือว่าพระองค์เป็นสัญลักษณ์ของศักดินาที่รุกรานโซเวียตในอดีต “...โซเวียตบังคับให้เจงกิสข่านกลายเป็นบุคคลไร้ตัวตน...พร้อมกับการปราบปรามพุทธศาสนาในทิเบต และนโยบายทางวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อบ่อนทำลายอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวมองโกล...” (Eng, 2018, p. 1) ทั้งนี้เพราะรัฐบาลโซเวียตในสมัยนั้นเป็นคอมมิวนิสต์และพยายามปลุกใจให้มองโกเลียในฐานะที่เป็นรัฐหนึ่งในสหภาพมีความตระหนักและสำนึกในอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ และสร้างจิตสำนึกชาตินิยมให้ประชาชนเชิดชูมองโกล

และการปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์ ในการปฏิบัติการนี้ได้เกิดการสังหารบุคคลที่อ้างว่า
สืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน และทำลายวัดวาอารามทางพระพุทธศาสนา

พ.ศ. 2494-2496 (ค.ศ. 1951-1952) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวรรณกรรม
นวนิยายไทยเนื่องจาก หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
สี่แผ่นดิน โดยลงตีพิมพ์ในหนังสือสยามรัฐ และพิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2496 (ค.ศ.
1952) นวนิยายเรื่องนี้ได้ยกระดับมาตรฐานการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย เนื่องจาก
มีกลวิธีการประพันธ์ที่ยอดเยี่ยม มีการผสมผสานฉาก ผสมตัวละครจริงเข้ากับตัวละคร
สมมุติได้อย่างแนบเนียน ทั้งยังเปี่ยมไปด้วยความงามด้านวรรณศิลป์ นวนิยายเรื่องนี้ส่งอิทธิพล
ให้ผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ต้องค้นคว้าข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาใช้เป็นวัตถุดิบในการเขียน
ด้วย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญของอเมริกา
ได้พัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วมีความเจริญแทบทุกด้าน ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ
และเทคโนโลยี มีการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์แล้วผลิตภาพยนตร์**เจงกิสข่าน** เป็นเรื่องแรก
เมื่อ พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) ภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกนำมาฉายที่ประเทศไทยและได้รับความนิยม
อย่างมาก หอภาพยนตร์ Thai Film Archive กล่าวถึงอิทธิพลของภาพยนตร์เรื่องนี้ว่า “...Genghis
Khan ฉบับนี้ออกฉายรอบปฐมทัศน์ที่เทศกาลภาพยนตร์เวนิส เป็นหนังฟิลิปปินส์เรื่องแรก
ที่ออกสู่ตลาดโลก ความโด่งดังของหนังเปลี่ยนโฉมหน้าการทำหนังในฟิลิปปินส์นับจากนั้น...”
(หอภาพยนตร์ Thai Film Archive, 2563, สืบออนไลน์) ข้อมูลในเว็บไซต์ IMDb ระบุว่าภาพยนตร์
เรื่องนี้เริ่มฉายเมื่อ “วันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493)” (imdb, n.d., Online)
ส่วนหนังสือแปลเรื่อง**เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ของว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ
พ.ต.ท.ารัง ปานสิงห์ เมื่อ พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) โดยแปลจากหนังสือ **Genghis Khan Emperor
of All Men** ของฮาร์โรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) นั้นลงวันที่ในส่วนคำนำเป็นวันที่ 24 เมษายน 2593
ซึ่งแปลก่อนภาพยนตร์จะเปิดฉายรอบปฐมทัศน์ แสดงให้เห็นว่าหนังสือของฮาร์โรลด์ แลมป์
ได้รับความนิยมทั้งในอเมริกาและประเทศมหาสมุทรของอเมริกาอย่างฟิลิปปินส์และไทยด้วย
แต่ฟิลิปปินส์ได้นำไปแปรรูปเป็นภาพยนตร์แล้วนำมาฉายในประเทศไทย และพบว่าในช่วง
ปลายปีของปีเดียวกัน หนังสือแปล**เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ถูกตีพิมพ์อีกครั้งที่โรงพิมพ์
ไอบีเดียสโตร เพื่อตอบสนองของกลุ่มผู้อ่านที่เพิ่มขึ้น อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทย
มีความสนใจพระราชประวัติเจงกิสข่าน และรับรู้บทบาทของพระองค์ในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิตนั้น
มีจุดเริ่มต้นจากนโยบายชาตินิยมและแนวคิด “ความยิ่งใหญ่ของชนชาติไทย” ที่สอดคล้องกับ
กระแสแนวคิดแพนเอเชีย (Pan Asian) หรือ “ความเป็นเอเชียที่ยิ่งใหญ่” ของญี่ปุ่นในสมัย

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และผลจากความนิยมหนังสือแปลและภาพยนตร์เรื่อง เจงกิสข่าน ของประเทศฟิลิปปินส์ด้วย

เนื่องจากยังคงมีผู้นิยมอ่านเรื่องจีน และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จีน รวมทั้งกระแสความโด่งดังของภาพยนตร์เจงกิสข่าน ของประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ ค.ศ. 1950 ทำให้ ประพันธ์กร ซึ่งเป็นนักเขียนเรื่องจีนนำหนังสือแปล **เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ของว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์มาเป็นข้อมูลในการเขียนนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิ เจงกิสข่าน** เมื่อ พ.ศ. 2495 (ค.ศ. 1952) โดยใช้โครงเรื่องแบบชาตินิยม ที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรกรรมด้านการรบและความยิ่งใหญ่ของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะพยายามเขียนในรูปแบบนวนิยายสมัยใหม่แต่งานเขียนชิ้นนี้ก็ยังคงปรากฏอิทธิพลงานเขียนประเภทปลอมนพงศาวดารจีนที่เคยรุ่งเรืองก่อนหน้านี้ เพราะมีการนำเหตุการณ์ในเรื่องสามก๊ก วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ และเหตุการณ์ในพระราชพงศาวดารไทยมาผสมผสานกับประวัติของเจงกิสข่าน ถัดจากนั้นเพียง 2 ปี สุภา ศิริमानนท์ เขียน **เจิ้งกีสข่าน** เมื่อ พ.ศ. 2497-2498 (ค.ศ. 1954-1955) โดยเขียนขึ้นหลังจากพ้นโทษที่ถูกคุมขังด้วยคดีทางการเมืองในยุคขบถสันติภาพ คุณสุภาถูกคุมขังเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2595 สุญสินีอิสราภาพเป็นระยะเวลาราว 1 ปี เมื่อพ้นโทษผู้เขียนจึงเริ่มเขียนนวนิยายเล่มแรกคือ **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข?** เขียนเมื่อ พ.ศ. 2496 มีเนื้อหาวิพากษ์การปกครองสมเด็จเจ้าตากสินด้วยแนวคิดแบบมาร์กซ์ อาจกล่าวได้ว่าสุภาได้นำรูปแบบการประพันธ์นวนิยายรูปแบบใหม่มาใช้แต่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เพื่อสะท้อนสภาพสังคมและการเมืองผ่านอุดมการณ์ทางการเมืองที่ตนสนใจได้อย่างยอดเยี่ยม ต่อมาใน พ.ศ. 2497-2498 จึงเริ่มแตงนวนิยาย **เจิ้งกีสข่าน** ลงหนังสือพิมพ์เพื่อแสดงธาตุแท้ของชนชั้นที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ทั้งยังมีมีลีลาและวิธีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมที่โหดเหี้ยมของรัฐบาลชนชั้น (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ในยุคนั้น ที่เปิดโอกาสให้คนสนิท คือ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ นำปัญญาชนไปกักขังทรมาน และบางส่วนถูกสังหารโดยเทียบกับพฤติกรรมของชาห์แห่งอาณาจักรคอเรสม์ (ควาริชม) สุภาเลือกให้เหตุการณ์ทางฝั่งควาริชมเกิดขึ้นที่นครหลวงเก่าชื่อกรูกันจ์ เพื่อเชื่อมโยงกับกรุงเทพฯ ฉากที่สุภาเลือกใช้มีสองส่วนสำคัญ คือ ฉากเมืองคอเรสม์ที่ถูกปกครองโดยทรราชย์ผู้ยกตนเทียบกับอิสคานดาร์มหาราช (อเล็กซานเดอร์มหาราช) และการกระทำที่ขาดความยั้งคิดโดยสังหารทูตของเจงกิสข่าน ทำให้จักรพรรดิเจงกิสข่านยกทัพมารบจนสิ้นชาติอันเป็นฉากสำคัญลำดับที่สอง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่สุภา เขียนนวนิยายในช่วงที่ประเทศไทยมีกระแสवादกัลวคอมมิวนิสต์ ทำให้สุภาขาดข้อมูลเจงกิสข่านจากประเทศจีน ซึ่งหากได้ข้อมูลเพิ่มเติมอาจทำให้เรื่องมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่านี้ หลังจากนวนิยายของสุภาปรากฏในบรรณพิภพเพียง 1 ปี ก็มีภาพยนตร์

The Conqueror พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) เข้ามาฉายในประเทศไทยและได้รับความนิยมจากชาวไทยเช่นเคย เห็นได้ว่าพระราชประวัติเจงกิสข่านได้เป็นที่รู้จักและสนใจในกลุ่มประชาชนทั่วไป ผ่านทางวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์แล้ว และยังมีกลุ่มผู้สนใจศึกษาพระราชประวัติในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น จึงมีนวนิยายเจงกิสข่านในเวลาใกล้เคียงกันถึง 2 สำนวน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1956) เป็นต้นมา กลุ่มผู้อ่านวรรณกรรมจีนในประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงความนิยมจากเดิมที่ชื่นชอบเรื่องพงศาวดารและปดอมพงศาวดารจีนหันมานิยมหนังสือนวนิยายจีนเพื่อความบันเทิงมากขึ้น เนื่องจากเริ่มมีการแปลนวนิยายจีนกำลังภายใน **มังกรหยก** ของจินยง (กิมย้ง) ที่มีรูปแบบวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่น่าสนใจ นอกเหนือจากความสนุกสนานของนวนิยายกำลังภายในรูปแบบใหม่แล้ว สิ่งที่ทำให้คนไทยชื่นชอบเรื่องนี้มาก คือ การใช้ฉากหลังทางประวัติศาสตร์ได้อย่างแนบเนียนไร้ที่ติ ทั้งยังเป็นประวัติศาสตร์ในยุคสมัยของเจงกิสข่านที่คนไทยมีการรับรู้ ให้ความนิยม และชื่นชมในฐานะวีรบุรุษของชาวตะวันออกอยู่เป็นทุนเดิมแล้ว

มีผู้แปลนวนิยาย **มังกรหยก** เป็นภาษาไทยหลายสำนวน สำนวนแรกแปลโดยผู้ใช้นามปากกาว่า “ปากกาพิ” ใช้ชื่อเรื่องว่า “วีรบุรุษมือธนู” ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก แต่แปลไม่จบทั้งเรื่อง ต่อมาจำลอง พิศนาคะ ได้แปลโดยอาศัยต้นฉบับถูกต้องตามลิขสิทธิ์ เมื่อ พ.ศ. 2500 จากนั้น พ.ศ. 2501 สำนักพิมพ์เพลินจิตตีพิมพ์เรื่องมังกรหยกออกจำหน่าย เมื่อได้รับความนิยมและมียอดจำหน่ายสูงมากจึงมีการแปลมังกรหยกภาค 2 ภาค 3 และภาค 4 เป็นภาษาไทยในเวลาต่อมา (ถาวร ลิกขโกศล, 2532, หน้า 76; วิกีพีเดีย, 2564, ออนไลน์) นวนิยายมังกรหยกจึงได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้มีการแปลนวนิยายกำลังภายในเรื่องอื่นอีกหลายเรื่อง

เนื่องจากเรื่อง **มังกรหยก** ได้รับความนิยมจากผู้อ่านชาวไทยเป็นอย่างมาก จึงส่งผลต่อความนิยมสื่อบันเทิงที่แปรรูปจากวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วย ดังที่ เกิง พันธุ์เกิงอมร กล่าวว่

“...เรื่องแปลจีนรุ่งเรื่องขึ้นอีกครั้งหนึ่งหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2501 เมื่อมีผู้แปลเรื่อง “มังกรหยก” ออกเผยแพร่ และเป็นที่นิยมกันต่อมา แต่เรื่องแปลจีนในสมัยใหม่นี้ไม่ใช่เรื่องอิงพงศาวดารหรือประวัติศาสตร์ดังแต่ก่อน แต่เป็นนิยายกำลังภายในซึ่งภายหลังก็กลายรูป เป็นภาพยนตร์ ภาพยนตร์โทรทัศน์และวิดีโอเทปจนปัจจุบัน ส่วนนักแปลนิยายกำลังภายใน ที่ยังมีชื่อเสียงอยู่ คือ ว. ณ เมืองลุง และ น. นพรัตน์...”

(เกิง พันธุ์เกิงอมร, 2554, หน้า 66)

กระแสมโนทัศน์นิยายแปลจีนเรื่อง**มังกรหยก** ทำให้กลุ่มผู้อ่านชาวไทยที่เคยรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเจงกิสข่านมาแล้วก่อนหน้านี้ ให้ความสนใจเกี่ยวกับพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่านมากขึ้น จึงมีการพิมพ์เรื่อง**มังกรหยก**เพิ่มเติมหลายครั้ง มีบริการหนังสือเรื่องนี้ในห้องสมุดประจำสถานศึกษาหลายแห่ง รวมถึงธุรกิจร้านหนังสือเช่าที่เคยเฟื่องฟูในอดีตด้วย ดังนั้นเมื่อมีการแปรรูปมังกรหยกเป็นภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์จึงมีผู้ติดตามชมอยู่เสมอ

เมื่อ พ.ศ. 2504 (ค.ศ. 1961) เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกอีกครั้ง เมื่อประเทศมองโกเลียเข้าร่วมกับองค์การสหประชาชาติ ทั้งที่ในขณะนั้นยังมีสถานะเป็นรัฐหนึ่งในสหภาพโซเวียต ทำให้โซเวียตเกิดความไม่พอใจที่มองโกเลียยกย่องเจงกิสข่านซึ่งโซเวียตประณามว่าเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นศักดินาผู้รุกรานรัสเซีย และหวาดระแวงว่ามองโกเลียอาจประกาศแยกตัวเป็นอิสระ หรือร้ายแรงที่สุด คือ การเข้าร่วมกับจีนซึ่งขณะนั้นกลายเป็นคู่แข่งกับโซเวียตแล้ว แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ว่า

“...ชีวิตทางการเมืองที่ได้รับอิสรภาพหลังมรณกรรมของสตาลินในปี 1953 และการรับมองโกเลียเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติเมื่อปี 1961 ทำให้ชาวมองโกลมีกำลังใจและรู้สึกมีอิสระที่จะสำรวจประวัติศาสตร์ของตนเองอีกครั้งหนึ่ง ทางกรมมองโกลเตรียมจัดทำแสดงมัมมี่ชุดเล็กในปี 1962 เพื่อรำลึกวาระครบรอบแปดร้อยปี การถือกำเนิดของเจงกิสข่าน โทมอร์ โอเซอร์ ผู้นำสูงสุดอันดับสองของรัฐบาลอนุมัติให้สร้างอนุสาวรีย์ทำจากคอนกรีต เพื่อแสดงถึงสถานที่เกิดของเจงกิสข่านไว้ใกล้กับแม่น้ำโอนอน และสนับสนุนให้มีการสัมมนาของนักวิชาการเพื่อประเมินมุมมองทั้งด้านดีและร้ายของจักรวรรดิมองโกลในประวัติศาสตร์...รัสเซียถือว่าแค่การปรากฏบนแสดงมัมมี่เท่ากับเป็นการกระทำเพื่อปลุกกระแสของพวกลัทธิชาตินิยม...กลัวว่ารัฐบาลบริหารของตนอาจดำเนินการต่อในเส้นทางสู่อิสรภาพหรือแยกตัวนั้น คือไปอยู่ข้างเดียวกับจีนซึ่งเป็นเพื่อนบ้านประเทศหนึ่งของมองโกเลีย...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 31-32)

เพื่อตอบโต้พฤติกรรมที่โซเวียตพิจารณาว่า แสดงความไม่ภักดีและทรยศต่ออุดมการณ์ทางการเมืองของโซเวียต พรรคคอมมิวนิสต์มองโกเลียจึงเริ่มดำเนินการปราบปรามกลุ่มปัญญาชนเหล่านี้ “...ทางการคอมมิวนิสต์ได้สั่งระงับแสดงมัมมี่และปราบปรามบรรดานักวิชาการทางพรรคคอมมิวนิสต์ได้ขับโคมอร์ โอเซอร์ออกจากตำแหน่ง เนรเทศให้ไปอยู่ที่อื่นในประเทศ และในที่สุดก็สังหารเขาด้วยการใช้ขวานจามสำหรับความผิดฐานทรยศชาติ...” (เวเธอร์ฟอร์ด,

2553, หน้า 32) การกระทำที่โหดร้ายของพรรคคอมมิวนิสต์มองโกเลียเกิดขึ้นเพื่อปกป้องอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ นอกจากการลงโทษผู้นำแล้วนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ถูกลงโทษด้วยการบังคับขับไล่ให้ออกจากบ้านในขณะที่สภาพอากาศหนาวจัด “...ปัญญาชนอื่นตงงานและถูกขับพร้อมกับครอบครัวให้ออกจากบ้านภายใต้สภาพอากาศที่เลวร้ายของมองโกเลีย...” (เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 32)

นักวิชาการมองโกเลียและกลุ่มปัญญาชนเริ่มถูกรัฐบาลคอมมิวนิสต์ปราบปรามมีการทำลายสัญลักษณ์ของเจงกิสข่านไปทั่ว แต่กลับส่งผลให้นักวิชาการซุกซ่อน และแอบศึกษาเอกสาร**พงศาวดารลับของมองโกล** และเรื่องราวในประวัติศาสตร์อย่างลับ ๆ ส่วนการศึกษาของนักวิชาการในต่างประเทศช่วงเวลานั้นก็ขาดแคลนเอกสารสำคัญจากมองโกเลียและจีนจนกระทั่งปี ค.ศ. 1982 จึงมีการแปลและตีพิมพ์**พงศาวดารลับของมองโกล**เป็นภาษาอังกฤษ แต่เนื่องจากเป็นภาษามองโกลโบราณจึงยังไม่มีใครเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนซ่อนไว้ได้อย่างกระจ่างนัก เพราะยังไม่สามารถเข้าใจบริบทแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิประเทศที่ปรากฏในเอกสาร จึงยังไม่สามารถศึกษาเอกสารนี้ได้อย่างลุ่มลึกเท่าที่ควร

ใน พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) องค์การยูเนสโกเริ่มกิจกรรมเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์สำคัญของโลก กิจกรรมที่เกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้อาจส่งผลให้เกิดการผลิตภาพยนตร์เรื่อง**เจงกิสข่าน** อีกครั้งในช่วง พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) โดยบริษัทโคลัมเบียพิกเจอร์ได้ดัดแปลงบทภาพยนตร์จากนวนิยาย**เจงกิสข่าน** (Genghis Khan) ของ เบร์เคลีย์ แมทเธอร์ (Berkely Mather) ที่มีลักษณะปลอมประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาไม่ตรงตามพระราชประวัตินัก แต่ก็ยังคงได้รับการตอบรับจากกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์อย่างล้นหลาม และยังมีกระแสความนิยมอย่างต่อเนื่อง ทำให้หม่อมราชวงศ์ชนม์สวัสดิ์ แปลบทประพันธ์ของเบร์เคลีย์ แมทเธอร์ จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ใช้ชื่อเรื่องว่า **เจงกิสข่านผู้พิชิตโลก** เมื่อ พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ผู้แปลนำเสนอหนังสือเล่มนี้ว่า มีความแตกต่างจากเรื่อง เจงกิสข่านที่คนไทยเคยรู้จัก และเป็นฉบับเดียวกับภาพยนตร์ที่ฉายเมื่อ พ.ศ. 2508

กระแสความนิยมเจงกิสข่านกลับมาอีกครั้งใน พ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) เมื่อวงดนตรีสัญชาติเยอรมันชื่อวงเจงกิสข่าน (Dschinghis Khan) แต่งเพลง**เจงกิสข่าน** (Dschinghis Khan) ขึ้น บทเพลงมีเนื้อหาแสดงความโหดเหี้ยมของเจงกิสข่าน ความชื่นชอบการรบ และมีความหื่นกระหายในตัวสตรีของศัตรูซึ่งเป็นภาพลักษณ์ด้านลบ แต่ก็โด่งดังเนื่องจากมีท่วงทำนองที่สนุกสนานและการแสดงที่ยอดเยียมของสมาชิกในวง ผลงานเพลงชิ้นนี้ได้รับความนิยมไปทั่วโลก ต่อมาวงดนตรีร็อกยัลส์ไปท์ของประเทศไทยนำทำนองเพลงดังกล่าวมาใช้ แล้วแต่งเนื้อเพลงขึ้นใหม่ เนื้อเพลงมีเนื้อหาแตกต่างจากเพลงต้นฉบับเพื่อให้เข้ากับรสนิยมและการรับรู้ของคนไทย “...

รอยัลสไปร์ท มีผลงานอัลบั้มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2522...มีเพลงดังคือเพลง**เจงกิสข่าน** โดยนำเพลงที่ได้รับความนิยมของวง Dschinghis Khan จากเยอรมนีมาใส่คำร้องภาษาไทย โดย ประสิทธิ์ ชำนาญไพร..." (Wikipedia, 2564, Online) เนื้อหาในเพลงที่แต่งขึ้นใหม่มีความแตกต่างจากเพลงต้นฉบับมาก คือมีเนื้อหายกย่องการเป็นยอดขุนพลผู้ยิ่งใหญ่ที่มีความโหดร้าย ยกย่องความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านการรบ จนเป็นที่หวาดกลัวของชนชาติต่าง ๆ และเป็นผู้ครองโลกที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแบบราชาชาตินิยมที่ปรากฏเด่นชัดมากขึ้นหลังจากรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ยกย่องให้กษัตริย์เป็นศูนย์กลาง และมีบทบาทเป็นผู้นำในการทำสงครามเพื่อความเป็นอิสระภาพของชาติ เจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดินักรบจึงได้รับการยกย่องจากคนไทยเช่นเดียวกัน ต่อมาใน พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980) สุชิน สิ้นสงเสริม ออกผลงานเพลง **เจงกิสข่านบุกอิสาน** เป็นเพลงแปลงที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพเชิงบวกด้านการเป็นคนสู้ชีวิตของเจงกิสข่าน โดยเปรียบชายชาวอิสานที่อดทนเดินทางไปทำงานยังต่างประเทศ ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ มุมนานทำงานเพื่อสร้างฐานะจนประสบผลสำเร็จสามารถกลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่ได้เช่นเดียวกับเจงกิสข่าน

ถัดมา มีภาพยนตร์เจงกิสข่าน สร้างโดยทีมงานจีนฮ่องกงเข้ามาฉายในประเทศไทยในเวลาไล่เลี่ยกัน 2 เรื่อง คือ **จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน** พ.ศ. 2529 (ค.ศ. 1986) และภาพยนตร์จีน **Genghis Khan** ของ TVB พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความนิยมประวัติศาสตร์และกระแสข่าวการล่มสลายของสหภาพโซเวียตที่จะมีขึ้นในอีก 3 ปีข้างหน้า

ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตล่มสลายเมื่อ พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) ประเทศมองโกเลียจึงแยกตัวจากสหภาพโซเวียต การแยกตัวจากสหภาพโซเวียตทำให้มองโกเลียประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ประชาชนต้องอดอยาก ยากแค้นแสนสาหัส ในสภาวะวิกฤตครั้งนี้ประชาชนชาวมองโกเลียร่วมกันสร้างอนุสาวรีย์เจงกิสข่านแห่งแรกจากปูนซีเมนต์ ซึ่งมีราคาไม่แพงนัก เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวมองโกลให้ข้ามพ้นสภาวะเลวร้ายระหว่างการสร้างชาติใหม่ เมื่อมองโกเลียปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจึงมีผู้เรียกร้องให้หวนคืนมานิยมวัฒนธรรมเดิมของตน โรเบิร์ต วาย อิงก์ กล่าวถึงสถานการณ์หลังจากมองโกเลียแยกตัวจากสหภาพโซเวียตแล้ว มีผู้เรียกร้องให้ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการยกย่องเจงกิสข่าน (เจงกิสข่าน) เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ความว่า

“...ในปี 1990 นักประชาธิปไตยรุ่นเยาว์ของมองโกเลียเรียกร้องให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของมองโกเลีย การรื้อฟื้นอักษรมองโกลดั้งเดิม (ซึ่งถูกแทนที่ด้วย

อักษรซีริลลิก) การฟื้นฟูเจงกิสข่านและการฟื้นฟูพุทธศาสนาในทิเบต ชาวมองโกล
เฉลิมฉลองการค้นพบขิงกิสข่านในฐานะสัญลักษณ์ประจำชาติผ่านการเฉลิมฉลอง
ทางศาสนางานเทศกาลระดับชาติการประชุมวิชาการบทกวีนิพนธ์การศิลปะ...”

(Eng, 2018, p. 1)

ช่วงนี้นักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ ทั้งยุโรป อเมริกา และเอเชีย เช่น ประเทศเยอรมัน
เริ่มเข้าศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2533–2541 (ค.ศ. 1990–1998)
โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติ เพื่อฟื้นฟูประวัติศาสตร์ของชนชาติมองโกล
อีกครั้ง การยึดเจงกิสข่านเป็นที่พึ่งทางจิตใจในครั้งนี้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของความเคารพ
เลื่อมใสจักรพรรดิเจงกิสข่านควบคู่กับความเป็นชาตินิยม นักวิชาการตะวันตกที่เข้าไปศึกษา
ในมองโกเลีย ได้รับความช่วยเหลือและประสานความร่วมมือกับนักวิชาการมองโกเลีย ทำให้
สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ปรากฏในพงศาวดารได้ดีขึ้น การรับรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติ
เจงกิสข่าน จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป หลักฐานที่บันทึกในพงศาวดารลับของมองโกลถูกนำมาใช้
วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเอกสารเก่าจากฝั่งเปอร์เซียและยุโรปที่เคยใช้ก่อนหน้านี้ พร้อมกับการ
ศึกษาหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ โบราณคดี ทำให้พระราชประวัติที่ศึกษาใหม่
มีความเปลี่ยนแปลง โดยภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นไปในทางบวกมากขึ้น และพบว่าแท้จริงแล้ว
เจงกิสข่านได้สร้างคุณูปการที่เป็นจุดเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์โลกให้เป็นดังที่ปรากฏใน
ปัจจุบัน

ผลการศึกษาใหม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ เป็นผลทำให้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2538
(ค.ศ. 1995) หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ (Washington Post) สื่อทรงอิทธิพลของอเมริกา
ได้ลงข่าวยกย่องให้เจงกิสข่านเป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษ (Man of the Millennium) (Onon,
2005, p. 12) สื่อดังกล่าวเลือกบุคคลที่มีผลงานหรือประวัติชีวิตส่งผลกระทบต่อประวัติศาสตร์โลก
มากที่สุด ดังที่ โจเอล อเซนบัค นักเขียนคนสำคัญของหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์กล่าวถึง
ลักษณะผู้ควรรับคัดเลือกว่า “...บุรุษแห่งสหัสวรรษ: บุคคลที่ทำให้โลกเล็กลง ผู้ที่สามารถ
เคลื่อนย้ายผู้คนและเทคโนโลยีไปทั่วผืนโลก...” (Joel, 1995, Online) แม้การคัดเลือกครั้งนี้จะมี
ผู้แสดงความไม่เห็นด้วย และส่งความคิดเห็นโต้แย้งไปที่สำนักพิมพ์ แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
ผลการคัดเลือกแต่อย่างใด การได้รับยกย่องจากสื่อทรงอิทธิพลของอเมริกา ก่อเกิดกระแส
ความตื่นตัวและความกระหายต่อการเรียนรู้พระราชประวัติจักรพรรดิพระองค์นี้ไปทั่วโลก
สำนักพิมพ์หลายสำนักนำเสนอบทความสารคดี และหนังสือมากมาย เช่น วารสาร **National
Geographic** ฉบับภาษาอังกฤษ ปีที่ 190 ฉบับที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) ตีพิมพ์

สารคดีชุดบุคคลสำคัญของโลก โดยมีบทความเรื่อง**เจงกิสข่านราชาแห่งชาวมองโกล** (Genghis: The Lord of The Mongols) ของไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์ (Mike Edwards) ลงตีพิมพ์ในฉบับนี้

สำหรับประเทศไทยนั้น มีความตื่นตัวต่อกระแสการยกย่องเจงกิสข่านเป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษในครั้งนี้อย่างยิ่ง ปรากฏว่าเมื่อ พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) บรรยงค์ บุญฤทธิ์ เขียนหนังสือ**เจงกิสข่าน ทหารม้าปี่ศาจแห่งมองโกล** ตีพิมพ์จำหน่ายโดยสำนักพิมพ์สร้างสรรค์บุ๊ค เพื่อสนองตอบความต้องการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ผู้เขียนเรียบเรียงจากเอกสารหลัก คือ หนังสือประวัติเจงกิสข่านฉบับดั้งเดิมชื่อ **Genghis Khan Emperor of all Men** ของฮาโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) ที่เคยได้รับความนิยมมาแล้วทั่วโลกตั้งแต่ พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) มีการใช้หนังสือแปล **เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ของ วาที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ท.ารัง ปานสิงห์ และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน** ของประพันธ์กร หรือแม้แต่หนังสือแปล**เจงกิสข่านผู้พิชิตโลก**ของหม่อมราชวงศ์ชนม์สวัสดิ์ สมพูนทุท ที่อาจเทียบได้กับนวนิยายปลอมพงศาวดารของไทย จึงปรากฏว่ามีการใช้ชื่อเมืองตามเอกสารเก่า เช่น อาณาจักรซีเซีย ยังใช้ชื่ออาณาจักรเฮียะ เป็นต้น เนื้อหาในหนังสือทำให้ชาวไทยเห็นความสามารถในการรบพม่าของเจงกิสข่าน และนักรบชาวมองโกล ความน่าสะพรึงกลัวและความโหดเหี้ยม จึงได้รับการขนานนามว่า ทหารม้าปี่ศาจ หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมาก จนมีการพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปีต่อมา หลังจากนั้นอีกสิบปีบรรยงค์ บุญฤทธิ์ ได้เขียนประวัติเจงกิสข่านอีกครั้ง โดยใช้เอกสารของนักวิชาการยุคใหม่ที่มีความทันสมัยมากขึ้น

พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) วารสาร **National Geographic** ฉบับภาษาไทย ได้แปลและพิมพ์สารคดีชุดบุคคลสำคัญของโลก เริ่มจากพระราชประวัติเจงกิสข่าน ของไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์ (เป็นลำดับแรก สารคดีนี้แปลจากวารสาร **National Geographic** ฉบับภาษาอังกฤษ ปีที่ 190 ฉบับที่ 6 ตีพิมพ์เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชประวัติเจงกิสข่าน เล่มแรก ๆ ของไทยที่มีการวิพากษ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และนำ**พงศาวดารลับของมองโกล** (The Secret History of the Mangols) มาใช้ตีความร่วมกับหนังสือ**ประวัติผู้พิชิตโลก** (Tarikh-i Jahangushay) ของ อตา-มาลิกจูแวนี (Ata Malik Juvayni) หลักฐานทางโบราณคดีที่ยูริ เบอร์ยาคอฟ นักโบราณคดีชาวอุซเบกิสถาน เป็นต้น ทำให้คนไทยรับรู้ภาพลักษณ์ของจักรพรรดิพระองค์นี้ ทั้งด้านการสร้างคุณประโยชน์ต่อโลกควบคู่กับการเป็นผู้ทำลาย

หลังจากนี้ก็มีการผลิตงานเขียนประเภทบทความ หนังสือ ภาพยนตร์ ละครชุดทางโทรทัศน์ และสารคดีโทรทัศน์ ที่เกี่ยวกับเจงกิสข่านเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สนใจประวัติศาสตร์ผู้หนึ่งอย่างต่อเนื่อง เช่น ละครชุด**เจงกิสข่าน จักรพรรดิสะท้านแผ่นดิน** พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) ผลิตโดยสถานีโทรทัศน์ซีซีทีวี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ออกอากาศ

ครั้งแรกในปี 2004 ออกอากาศที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง KBS ในปี 2005 และตุรกี (wikipedia, 2020, Online) นอกจากนี้ได้นำมาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ช่วง พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) แล้วออกอากาศซ้ำอีกครั้งช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 (wikipedia, 2020, Online) ละครชุดนี้ใช้ข้อมูลหลักจาก**พงศาวดารลับของมองโกล** ร่วมกับเอกสารอื่น ๆ และมีการปรับภาพลักษณ์ให้เจงกิสข่านเป็นบุคคลที่มีความเป็นมนุษย์และวีรบุรุษผู้กล้า

แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด ศาสตราจารย์ทางด้านมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมาคาเลสเตอร์ ในเซนต์พอล มินเนโซตา เขียนหนังสือ**เจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) ผู้เขียนออกเดินทางสำรวจพื้นที่แถบเอเชียกลางจนถึงมองโกเลียเป็นเวลา 6 ปี จึงเขียนได้สำเร็จ เวเธอร์ฟอร์ดมีโอกาสได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการของมองโกเลีย นอกจากนี้ยังใช้**พงศาวดารลับของมองโกล** เป็นหลัก ควบคู่กับเอกสารอื่น ๆ เช่น บันทึกของราชิด อัลดิน บันทึกรบของอตา-มาลิกจูแวนี และอื่น ๆ มาร่วมวิพากษ์เพื่อหาข้อมูลที่มีความเป็นไปได้ สอดคล้องกับบริบททางสังคมสมัยอดีตมากที่สุด หนังสือดังกล่าวเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในเชิงบวกมากขึ้นกว่าฉบับอื่น ทั้งการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เก่งกล้าทั้งการรบและกลยุทธ์ การเป็นผู้มีขันติธรรมทางศาสนาที่หาได้ยากยิ่งในสังคมอดีต ประชากรทุกศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน อันเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้กับพหุสังคมในปัจจุบัน ความนิยมหนังสือดังกล่าวทำให้มีผู้นำประวัติเจงกิสข่านมาประยุกต์ใช้สำหรับสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตอย่างเข้มแข็งแล้วตั้งต้นชีวิตใหม่เพื่อหาโอกาสสร้างความก้าวหน้าได้อีกครั้ง นอกจากนี้ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ดยังเขียนหนังสือเกี่ยวกับมองโกลอีกหลายเล่ม เช่น **เจงกิสข่านกับการสร้างโลกสมัยใหม่** พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) **ประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกล** พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) และ**เจงกิสข่านและภารกิจเพื่อพระเจ้า** พ.ศ. 2559 (ค.ศ. 2016) เป็นต้น

ช่วง พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) มีเหตุการณ์ที่ทำให้โลกให้ความสนใจกับเจงกิสข่านและประเทศมองโกลมากขึ้น เมื่อองค์การสหประชาชาติมีมติให้เฉลิมฉลอง 800 ปีก่อตั้งรัฐชาติมองโกเลีย ในอีก 1 ปีข้างหน้า ทำให้รัฐบาลมองโกเลียและประเทศที่มีความสนใจประวัติเจงกิสข่านเตรียมจัดกิจกรรมฉลองครั้งนี้ รัฐบาลมองโกเลียกำหนดให้จัดสร้างอนุสาวรีย์สามมหาข่านมีเจงกิสข่าน (Genghis Khan), โอเกเดข่าน (Ogedei Khan) และกุบไลข่าน (Kublai Khan) เพื่อประดิษฐาน ณ ด้านหน้าอาคารรัฐสภา “...อนุสาวรีย์ของสามข่านผู้ยิ่งใหญ่แห่งจักรวรรดิมองโกล ซึ่งถูกสร้างขึ้นแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2006 ในวาระครบรอบ 800 ปี ของพิธีราชาภิเษก

ของเจงกิสข่าน (Genghis Khan)...” (Jointtravel, 2562, Online) โรเบิร์ต วาย อิงก์ กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองที่รัฐบาลจัดอย่างยิ่งใหญ่ และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมไปทั่วโลก

“...เพื่อเป็นเกียรติแก่การครบรอบ 800 ปีของการราชาภิเษกของเตมูจิน ในฐานะเจงกิสข่านในปี 2549 มองโกเลียได้จัดงานเฉลิมฉลองตลอดทั้งปีด้วยการเปิดตัวอนุสาวรีย์จักรพรรดิเจงกิสข่านสูง 40 เมตรใกล้เมืองหลวงของอูลานบาตอร์ ไม่นานก่อนถึงวันสำคัญ ‘เทศกาลนาตาม’ ซึ่งมี ‘กีฬาที่แสดงความเป็นลูกผู้ชาย’ แบบดั้งเดิม ได้แก่ การแข่งม้า มวยปล้ำ และการยิงธนู...”

(Eng, 2018, p. 2)

สำหรับกิจกรรมนอกประเทศมองโกเลียนั้นพบว่า บริษัทแพรร่าพกระจายเสียงอังกฤษ หรือบีบีซี (BBC) ได้จัดสร้างสารคดี**เจงกิสข่าน จักรพรรดินักรบมังกร** ใน พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) โดยใช้ข้อมูลหลักจาก**พงศาวดารลับของมองโกล** เพื่อแสดงประวัติเจงกิสข่าน โดยเน้นเสนอความขัดแย้งระหว่างเตมูจินและจามูกา การก่อกบฏรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นเอกภาพ และในปีเดียวกันนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดการแสดงละครเวที**จอมราชันเตมูจิน** พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) ถึงแม้ไม่ได้เน้นนำเสนอพระราชประวัติของเจงกิสข่านที่ถูกต้องตามประวัติศาสตร์ แต่ก็แสดงถึงกระแสความนิยมเรื่องราวเกี่ยวกับท่านข่าน หลังการได้รับยกย่องเป็นบุรุษแห่งสหัสวรรษได้เป็นอย่างดี

กระแสของการจัดเฉลิมฉลองครั้งนี้ทำให้เกิดความสนใจจากทั่วทุกมุมโลก มีภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ถึง 3 เรื่อง ที่ผลิตออกมาช่วงวาระครบรอบ 800 ปี ของพิธีราชาภิเษกของเจงกิสข่าน ประกอบด้วยภาพยนตร์เกี่ยวกับเจงกิสข่าน 2 เรื่อง คือ **The Blue Wolf: To the Ends of the Earth and Sea** ฉายในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ภาพยนตร์เรื่องนี้สร้างโดยสตูดิโอ “Shochiku” ที่งานสร้างเป็นชาวญี่ปุ่น ถ่ายทำในประเทศมองโกเลียและได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลมองโกเลียเป็นอย่างดีเนื่องจากอยู่ในช่วงเฉลิมฉลองดังกล่าว และเรื่องที่ 2 ภาพยนตร์**มองโกล กำเนิดเจงกิสข่าน (Mongol The Rise of Genghis Khan)** ภาพยนตร์เรื่องนี้ถ่ายทำที่เขตปกครองตนเองมองโกเลีย ในสาธารณรัฐประชาชนจีน และคาซัคสถาน ร่วมทุนผลิตระหว่างบริษัทจากประเทศรัสเซีย เยอรมนี และคาซัคสถาน ภาพยนตร์ได้รับความนิยมและได้รับรางวัลสำคัญ ทั้ง 2 เรื่อง ส่วนเรื่องที่ 3 เป็นละครชุดทางโทรทัศน์ ที่ผลิตโดยประเทศจีน จำนวน 1 เรื่อง คือ **เจงกิสข่าน จักรพรรดิสะท้านแผ่นดิน (Genghis Khan)** พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) เสนอภาพเจงกิสข่านในฐานะวีรบุรุษที่เป็นปู้ถุชน

ผู้สร้างคุณประโยชน์แก่ชาวมองโกลด้วยการรวมแผ่นดินให้เป็นหนึ่ง โรเบิร์ต วาย อิงก์ วิเคราะห์เปรียบเทียบการผลิตภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า มีการตีความประวัติเจงกิสข่าน ในมุมมองที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากมุมมองและทัศนคติของผู้สร้างที่มีเชื้อชาติและวัฒนธรรม แตกต่างกัน ผู้สร้างจึงตีความประวัติศาสตร์อิงกับแนวคิดของตน แต่มีจุดร่วมสำคัญ คือ แสดงภาพเจงกิสข่านในฐานะมนุษย์ปุถุชน (Eng, 2018, p.2)

ช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน รัฐบาลมองโกเลียสร้างอนุสาวรีย์เจงกิสข่านที่ใหญ่ที่สุดในโลก จากวัสดุสแตนเลส เมื่อ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ใกล้ฝั่งแม่น้ำตููล (Tuul) ห่างจาก กรุงอูลานบาตอร์ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ 54 กิโลเมตร “...ในปี 2008 ทางกรมมองโกเลีย ได้สร้างอนุสาวรีย์เจงกิสข่าน (Genghis Khan Equestrian Statue)...เป็นอนุสาวรีย์รูปปั้นที่ยิ่งใหญ่ ที่สุดในมองโกเลีย รูปปั้นมีความสูงประมาณ 40 เมตร น้ำหนักกว่า 250 ตัน...” (travel.mthai, 2557, ออนไลน์) นอกจากนี้มีการสร้างภาพยนตร์ *By the Will of Chingis Khan* เมื่อ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2009)

ส่วนในประเทศไทย บรรยงค์ บุญฤทธิ์ เขียนหนังสือ *เจงกิสข่านผู้พิชิตโลก* พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2011) โดยอ้างอิงเอกสารประวัติเจงกิสข่าน จากกลุ่มนักวิชาการสมัยใหม่ เช่น หนังสือ *Genghis Khan* ของ John Man (จอห์น แมน) จึงนำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในเชิงบวก และแสดงให้เห็นอิทธิพลของเจงกิสข่านต่อประวัติศาสตร์โลก ที่น่าสนใจ คือ มีการวิเคราะห์ บุคลิกภาพที่ทำให้เจงกิสข่านประสบความสำเร็จและภาวะผู้นำ ตามแนวคิดของจอห์น แมน การวิเคราะห์ลักษณะมหาบุรุษและคุณธรรมของเจงกิสข่านผ่านมุมมองทางพระพุทธศาสนา เพื่อกลุ่มผู้อ่านที่ต้องการนำแนวคิดไปปรับใช้กับการบริหารและศาสตร์สร้างแรงบันดาลใจ นักเขียนนามปากกา เล่าชวนหัว ได้เรียบเรียงหนังสือ *ยกเครื่องเรื่องมองโกล* และเรื่องซักรักศรีอักษร แปลหนังสือ *เจงกิสข่านมหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก* ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด เป็นภาษาไทย ถัดมาใน พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2012) มีการแปลหนังสือ *ประวัติศาสตร์ลัทธิขงจื๊อ* ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด แปลโดย आयูรี ชีวรุณทัตย์ และหนังสือประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจงกิสข่าน 3 เรื่อง คือ *มหาราชผู้ครองโลก* ของ ปญญา วิวัฒนานันต์ *เรื่องตำนานโลกตะวันออก* ของ เอกชัย จันทรา และ *ขู่ฆ่า ล้างโคตร กองทัพอำมหิตเจงกิสข่าน* ของ รณชัย ชาติทินกร

พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2013) รัฐบาลมองโกเลียมีมติให้เฉลิมฉลอง 850 ปี *ชาตกาลจักรพรรดิเจงกิสข่าน* และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมครั้งนี้ไปทั่วโลก สำนักพิมพ์ในประเทศไทยหลายแห่งจัดพิมพ์นวนิยาย หนังสือประวัติศาสตร์ เพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มผู้อ่านที่สนใจ และปรากฏนวนิยายเจงกิสข่านเรื่องที่ 3 คือ *นวนิยายเจงกิสข่าน* ของ

“สุริยา” โดยพิมพ์เป็นตอนในนิตยสารสกุลไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2555–2556 (ค.ศ. 2012–2013) แล้วรวมเล่มพิมพ์ พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) นวนิยายแปลอีก 2 เล่ม คือ **ตำนานจอมทัพมองโกล** (Wolf of The Plains) ของ คอนน์ อิกกัลเดน (Conn Iggulden) แปลโดย ปิยะภา หนังสือประวัติศาสตร์ และสารคดีประวัติศาสตร์ 3 เล่ม คือ **เจงกิสข่านจักรพรรดิผู้พิชิตโลก** ของ ปิยะโชค ถาวรมาศ ต่อมาใน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) อีก 2 เล่มคือ **มหากาพย์แผ่นดินมองโกล** ของ ภาสพันธ์ ปานสีดา และ**วิถีแห่งอำนาจ เจงกิสข่าน** ของ เสถียร จันทิมาธร ยังส่งผลกระทบให้เกิดงานประติมากรรมหุ่นดำเจงกิสข่าน ที่พระอุโบสถวัดปริวาสราชสงครามในฐานะที่มีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนา

พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) รัฐบาลมองโกเลียมีมติให้จัดงานรำลึก 855 ปี ชาตกาลเจงกิสข่าน โดยประกาศให้วันที่ 19 พฤศจิกายน เป็นวันแห่งความภาคภูมิใจของชนชาติ และมีการประกาศข่าวในประเทศต่าง ๆ เช่น การเสนอข่าวโดยไทยพีบีเอสซึ่งเป็นสื่อของรัฐบาลไทย

“...ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นวันเกิดของเจงกิสข่าน ทางกรมมองโกเลียได้สถาปนาให้เป็นวันแห่งความภูมิใจของชนชาติ เพื่อเฉลิมฉลองความยิ่งใหญ่ของจักรพรรดิผู้รวบรวมชนเผ่าเร่ร่อนเล็ก ๆ ให้กลายเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ครบรอบชาตกาล 855 ปี เจงกิสข่านมีการจัดงานด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับเจงกิสข่านและชนชาติมองโกลมากมาย...” (Thaipbs, 2560, สื่อออนไลน์)

ต่อมา พ.ศ. 2561 ชาญ ธนประกอบ แปลนวนิยาย **เจงกิสข่าน: ขุนศึกพิชิตโลก** ของ ตูยีนชาน นักเขียนชาวจีน

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่าชาวไทยมีการรับรู้เกี่ยวกับมองโกลอย่างช้าที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 5 ประมาณ พ.ศ. 2414 จากงานแปลพงศาวดารจีน**เม่งเจียว** ในฐานะชนชาติอนารยชนที่สถาปนาราชวงศ์หยวนขึ้นปกครองจีน โดยมีกุบไลข่านเป็นผู้สถาปนา ส่วนพระนามเจงกิสข่านปรากฏครั้งแรกในพระนิพนธ์แปลหนังสือ**พงษาวดารยุทธศิลป์** ของ สมเด็จพระเจ้านั่งเกล้าเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานาถ เมื่อ พ.ศ. 2459 ซึ่งบันทึกการรบของเจงกิสข่านกับอาณาจักรแถบเอเชียกลางและยุโรป ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เรื่องราวของเจงกิสข่านเป็นที่รู้จักและสนใจของชาวไทย จากกระแสนโยบายชาตินิยม และความเชื่อว่าคนไทยและมองโกลมีเชื้อสายใกล้เคียงกันมีถิ่นกำเนิดบริเวณภูเขาอัลไตเช่นเดียวกัน เจงกิสข่านจึงกลายเป็นวีรบุรุษชาวตะวันออกที่มีเชื้อสายใกล้เคียงกับชาติพันธุ์ไทย เพื่อสนับสนุนจินตนาการโครงเรื่องความยิ่งใหญ่ของชาติพันธุ์ไทย และรัฐไทยที่ยิ่งใหญ่ในอดีต ตามแนวคิดชาตินิยมในสมัยนั้น จากนั้นมาก็มีเรื่องราวเกี่ยวกับเจงกิสข่านออกมาเรื่อย ๆ เช่น ว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ แปลหนังสือเรื่อง **เยนกีข่านจอมจักรพรรดิ** เมื่อ พ.ศ. 2493 และมี

การนำภาพยนตร์เจงกิสข่าน ที่สร้างโดยกลุ่มทุนจากประเทศฟิลิปปินส์เข้ามาฉายในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2493 ต่อมาใน พ.ศ. 2495 ประพันธ์กรนำข้อมูลจากหนังสือแปลของว่าที่ พ.ต.ท. อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ทำรง ปานสิงห์ มาใช้เขียนนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยน กิสข่าน** เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยเรื่องแรก ถัดจากนั้น 2 ปี คือ พ.ศ. 2497 สุภา ศิริमानนท์ จึงเขียนเรื่องที่ 2 ชื่อ **เจิ้งกิสข่าน** ต่อมาก็มีหนังสือประวัติศาสตร์ สารคดีประวัติศาสตร์ที่เขียนเรื่องเจงกิสข่านเกิดขึ้นมากมาย ทั้งยังมีภาพยนตร์อีกหลายเรื่อง แต่ช่วงที่มีงานวรรณกรรมเกี่ยวกับเจงกิสข่านมากที่สุดคือ ช่วงหลัง พ.ศ. 2543 อันเป็นปีที่มีการยกย่องให้เจงกิสข่านเป็นบุรุษแห่งสหัสวรรษ เห็นได้ว่าภายในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา มีข้อมูลที่ทำให้คนไทยเปลี่ยนแปลงมุมมองที่มีต่อจักรพรรดิผู้นี้จากกษัตริย์นักรบที่โหดร้าย กลายเป็นมหาบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลกยุคอดีต ให้เป็นเช่นภาพที่เห็นในปัจจุบัน และในระหว่างนี้ มองโกเลียจัดงานเฉลิมฉลองที่สำคัญอย่างน้อย 2 ครั้ง คือ ใน พ.ศ. 2550 เฉลิมฉลอง 800 ปี ของพิธีราชาภิเษกของเจงกิสข่าน และ พ.ศ. 2555 มีการเฉลิมฉลอง 850 ปี ชาตกาลจักรพรรดิ เจงกิสข่าน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงมีหนังสือเกี่ยวกับ เจงกิสข่านหลายเล่ม เพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มผู้อ่านที่เพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีต ส่งผลต่อการรับรู้ประวัติและทัศนะเชิงบวกของคนไทยที่มีต่อจักรพรรดิเจงกิสข่านพระองค์นี้ มากขึ้น

ปริทัศน์นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของ นักเขียนไทยร่วมสมัย มี 3 เล่ม คือ เรื่อง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยน กิสข่าน** เรื่อง **เจิ้งกิสข่าน** และเรื่อง **เจงกิสข่าน** มีรายละเอียด ดังนี้

1. เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยน กิสข่าน

มีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนและนวนิยาย ดังนี้

1.1 **ผู้แต่ง และประวัติของผู้แต่ง** ผู้แต่งใช้นามปากกาว่าประพันธ์กร ไม่มีหลักฐาน เด่นชัดว่าประพันธ์กรเป็นใคร

นิยายอิงประวัติศาสตร์จีนผู้ของเขียนที่ใช้นามปากกาประพันธ์กร มีผลงาน หลายเล่ม เช่น จอมปฐพีมังกร(เลียดก๊ก), บุษย์เตี้ยน, เลิศชาย สำหรับจอมปฐพีมังกร (เลียดก๊ก) นั้น หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนคำนิยมให้ด้วย ว่า

“..เรื่องเลียดก๊กเป็นเรื่องขนาดใหญ่ยาวหลายร้อยยก และแต่เดิมเป็นเรื่องที่ออกจะอ่านให้ไตร่ตรองพิเคราะห์ได้ยาก ด้วยการดำเนินเรื่องมีทำนองคล้ายเกร็ดประวัติศาสตร์...ฉะนั้นเมื่อ ‘ประพันธ์กร’ ได้ดำเนินวิธีเขียนขึ้นใหม่ ปรับปรุงให้เดินไปแบบนวนิยายปลอมพงศาวดาร..จึงเป็นวิธีที่ทำให้ความสะดวกรสสบายให้แก่การอ่านที่ประสงค์อยากรู้เรื่องและอยากได้รับความเพลิดเพลินได้พร้อมกันเป็นอย่างดี...”

(หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2506 อ้างอิงใน ประพันธ์กร, 2506)

อาจกล่าวได้ว่า นวนิยายของประพันธ์กรหลายเรื่อง รวมทั้ง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลการเล่าเรื่องจากนวนิยายประเภทปลอมพงศาวดารที่ได้รับความนิยมยุคนั้น เช่น **ผู้ชนะสิบทิศ** ของ ยาขอบ **ขุนศึก** ของไม้ เมืองเดิม เป็นต้น ส่วนงานการเขียนมีความสละสลวยผูกประโยคได้สั้นกระชับ และดำเนินเรื่องได้ดี ทำให้ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวชมว่า “...‘ประพันธ์กร’ เป็นนักเขียนที่ใช้ภาษาหนังสือและสำนวนผูกประโยคได้สละสลวยไม่ยืดยาว หรือพลุ่งพล่านไร้สติอ่านได้ง่ายไม่สับสนสับสน...” (หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2506 อ้างอิงใน ประพันธ์กร, 2506) เหตุผลข้างต้นทำให้งานเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนของประพันธ์กร ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่านนวนิยายอิงพงศาวดาร และนวนิยายปลอมพงศาวดารจีน

หน้าปกหนังสือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ระบุชื่อ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และระบุนามปากกาว่า ประพันธ์กร ส่วนเนื้อหาด้านในเล่มทุกจุดระบุชื่อเรื่อง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และระบุนามปากกาว่า ประพันธ์กร ผู้วิจัยตรวจสอบนามปากกาในนวนิยายเรื่องอื่น ก็ระบุนามปากกาว่า ประพันธ์กร เช่นกัน เห็นได้ว่าในส่วนปกนวนิยายมีข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ซึ่งอาจเกิดจากการพิมพ์ผิดพลาด ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้ชื่อนวนิยายว่า **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และใช้นามปากกาที่พบตรงกันมากที่สุด คือ ประพันธ์กร

1.2 สารความรู้เกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง “เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน”

นวนิยายเล่มนี้ เป็นหนังสือขนาด 16 หน้ายกธรรมดา หนา 512 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 12 บท คือ บทที่ 1 อัญธาตุ+บวก+ของเตมูยีน บทที่ 2 ยอดฝันในดวงใจ บทที่ 3 ขุนพลแห่งนครธนู บทที่ 4 อาณาจักรจากลำแข้ง บทที่ 5 สู่ภาคฟ้าแผ่นดินใหม่ บทที่ 6 รัศมีธงชัยเก้าแฉก บทที่ 7 เหยียบเชิงฮาน บทที่ 8 ถล่มบัลลังก์ฮองเต้ บทที่ 9 มฤตยูเพิ่มงานสร้างนรก บทที่ 10 ย่ำถื่น “ฮาเร็ม” บทที่ 11 บนเส้นลู่เวจี บทที่ 12 ราชบัลลังก์ประกาศิต

เนื้อเรื่องนวนิยายเล่าเรื่องราวพระราชประวัติเจงกิสข่านโดยสรุปได้ว่า เตมูยีนเป็นบุตรของฮูลันและเยสุกายข่าน ในขณะที่อายุ 5 ขวบ บิดาจับหัวหน้าเผ่าตาร์ทาร์ (ตาร์ทาร์) ชื่อเตมูยีนได้ จึงนำชื่อมาตั้งชื่อลูกตัวเอง มีความหมายว่าเหล็กกล้า หรือผู้ยิ่งใหญ่ ผู้เป็นพ่อได้สอนความรู้ที่ตนมีทั้งหมด เนื่องจากตั้งความหวังให้เป็นหัวหน้าเผ่าสืบต่อไป เมื่อเตมูยีนอายุได้ 13 ขวบ บิดาได้หมั้นหมายกับบุไตที่มีอายุ 9 ขวบ ขณะเดินทางกลับเยสุกายถูกวางยาพิษถึงแก่ชีวิต ทำให้เตมูยีนต้องกลับมาอยู่กระโจมของตน และสืบทอดตำแหน่งข่าน ต่อมาตาถูกไต่จากเผ่าตาทิหจตุส ได้ส่งคนมาจับเตมูยีนไปจำชื่อคาไวที่กระโจม เตมูยีนใช้ชื่อคากระแทกผู้คุมจนสลบแล้วหลบหนีออกมาได้ โดยซ่อนตัวในลำน้ำ มีผู้ช่วยเหลือเตมูยีนจนหลบหนีไปได้ เตมูยีนต่อสู้ดิ้นรนหาอาหารเลี้ยงชีพกับมารดาและน้อง ๆ อย่างยากลำบาก ต่อมาถูกชาวตาทิหจตุสขโมยม้าไป เตมูยีนตามม้าคืนโดยได้รับความช่วยเหลือจากบอร์ซู ต่อมาได้พบกับสุไบไต แล้วจึงเริ่มสร้างกลุ่มปกครองของตนเอง เมื่ออายุได้ 18 ปี จึงแต่งงานและรับบุไตมาอยู่ด้วย เตมูยีนเริ่มต่อสู้ชนะเผ่าต่าง ๆ จนมียอดอัศวินกียัทจำนวน 5 นาย คือ บอร์ซู ซีเปโนยอน สุไบไต คาสแซร์ และกิลดาร์ หลังจากรบชนะเผ่าเมอร์กวน ทำให้กั๊กต่าง ๆ มาสวามีรักดีมากขึ้น เตมูยีนได้เดินทางไปพบโตกรัลข่านหรือเปรสเตอร์ยอห์นแห่งเอเชีย ที่นครคาราโครัม พร้อมกับซีเปโนยอนและทหารอีก 200 คน โตกรัลข่านรับเตมูยีนเป็นลูกบุญธรรม ได้นำปรีชาของน้องชายโตกรัลข่านเป็นอนุภรรยา ขณะที่เตมูยีนไม่อยู่นั้นเผ่าเมอร์กวนมาลักพานางบุไตไป เตมูยีนต้องตามไปนางคืนมาโดยขอความช่วยเหลือจากโตกรัล-ข่าน และจามูกา เตมูยีนพานางไปค่ายฮอร์ดุของตนพอครบ 1 ปี จึงคลอดลูกชายคนแรก อีก 5 ปีต่อมา พระเจ้าซาซีฮองเต้ขอให้เตมูยีนและโตกรัลข่านช่วยกำจัดตาร์ทาร์ เมื่อทำการสำเร็จโตกรัลข่านได้รับพระราชทานยศเป็นวังข่าน ส่วนเตมูยีนเป็นแม่ทัพปราบขบถ ต่อมาซามุคาบุตรเขยวังข่านยุแหย่ให้นางกองกำลังเข้าปราบเตมูยีนจนพ่ายแพ้ ต่อมาเตมูยีนได้รวบรวมกองกำลังโจมตีคืนอย่างรวดเร็วจนวังข่านพ่ายแพ้ เมื่อเตมูยีนอายุได้ 36 ปี ก็รบชนะชาวกุยกอร์ได้ตัวขุนนางที่มีความสามารถมาสอนหนังสือให้ราชบุตรของพระองค์ให้ทำตราประจำพระองค์ใช้ในราชการ จากนั้นประชุมสภาคุร์ไตแล้วสถาปนาขึ้นเป็นเยนกีส-คาข่าน ช่วงนี้ทรงบัญญัติธรรมบัญญัติสา และจัดระเบียบสังคมให้เรียบร้อย พระเจ้าซาซีฮองเต้ส่งราชทูตมาเรียกร้องบรรณาการ เยนกีสคาข่านทำให้อ่อนน้อมเข้าไปส่งบรรณาการเพื่อสืบข่าวหยั่งเชิงศัตรู เมื่อพระเจ้าซาซีฮองเต้สวรรคตไว้องได้ขึ้นเป็นฮองเต้แทนก็ส่งทูตมาเช่นเดิม คราวนี้เยนกีสคาข่านไม่ยอมอ่อนน้อม แล้วยกทัพไปรบอาณาจักรจีน โดยห้ามไม่ให้ทหารทำร้ายประชาชนและยังแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อซื้อใจประชาชนด้วย ท้าวมองโกลสามารถปราบเซียงฮาน (เยียนจิง, จงตู) ได้ ทรงมอบดินแดนคืนให้แก่หลี่ฮองที่ร่วมรบ ส่วนพระเจ้าไว้องหนีไปพึ่งพระเจ้าซ่งจินจงของอาณาจักรซ่ง การรบครั้งนี้ทรงได้ยี่สิบชุดสาย (เยลิว ฐู่ไฉ) มาเป็นที่ปรึกษา

ต่อมาภายหลังแห่งแบกแดดบาดหมางกับชาห์แห่งคอเรสม์ จึงส่งสารมาขอให้เย็นกิสคาخان (เจงกิสข่าน) ช่วยเหลือ ตอนแรกยังไม่ตอบรับเนื่องจากอยากทำการค้าขายระหว่างรัฐมากกว่า จึงส่งกองคาราวานสินค้าไปพร้อมราชทูตเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับคอเรสม์ แต่อีนาลจุทเจ้าเมืองโอดราจับพ่อค้ามองโกล อ้างว่าเป็นสายลับพร้อมกับยึดสินค้าไว้ แล้วส่งรายงานเท็จทำให้ชาห์สั่งประหารชีวิตหมด เมื่อข่าวทราบถึงเย็นกิสคาخانจึงส่งทูตมาทักท้วงก็ถูกชาห์ประหารเช่นกัน เย็นกิสคาخانจึงตัดสินใจสั่งทำสงครามกับคอเรสม์ แล้วตีเมืองรายทางจนกระทั่งปราบคอเรสม์ได้อย่างราบคาบ แต่เยลาลเอ็ดดินราชบุตรของชาห์หลบหนีไปได้ หลังจากเสร็จศึกคอเรสม์แล้วทรงปรับปรุงระบบการข่าวและเส้นทางการค้าเชื่อมอาณาจักรต่าง ๆ ทำให้เกิดความเจริญอย่างมาก ต่อมาแคว้นเฮียะ (การาคีไต) เกิดกบฏทรงยกทัพไปปราบแต่ต้องยกทัพกลับ เพราะไม่สามารถข้ามเขาที่ใหญ่และสูงชันได้ ต่อมาทรงประชุมสภาคุร์ลไต (กูริลไต) มีบัญชาให้นำพระราชนัดดาคุบิลายที่เพิ่งอายุ 9 ขวบ ร่วมประชุมด้วย ในการประชุมครั้งสุดท้ายได้กำชับให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย กำชับและแบ่งอำนาจการปกครองดินแดนที่ยึดครองได้แล้วส่งกองกำลังไปปราบแคว้นเฮียะอีกครั้ง เย็นกิสคาخانสวรรคตขณะทำศึกครั้งนี้ ก่อนสวรรคตกำชับให้ปราบปรามช่องที่ช่วยเหลือให้อาณาจักรเฮียะก่อการกบฏ และทรงแต่งตั้งโกลไกไตข่านดำรงตำแหน่งคาข่าน (จักรพรรดิ) พระองค์ต่อไป

2. เจิงกีซข่าน

มีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนและนวนิยาย ดังนี้

2.1 ผู้แต่ง และประวัติของผู้แต่ง สุภา ศิริमानนท์ ใช้นามปากกาในการตีพิมพ์นวนิยายช่วงที่ลงเป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ว่า “จิตตินธรมชาติ”

สุภา ศิริमानนท์ เกิดเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2457 ที่ตำบลบ้านท้ายตลาด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจทอง บิดา คือ หลวงนฤมานสันธุลี มารดาชื่อแม่เลี้ยงแก่กรรมเนื่องจากโรคมะเร็งในตับอ่อน ในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2529

สุภา ศิริमानนท์ เข้าศึกษาที่โรงเรียนสมเด็จเจ้าพระยา และแผนกภาษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร เมื่อสำเร็จการศึกษาได้ทำอาชีพนักหนังสือพิมพ์ เนื่องจากเป็นผู้มีความคิดก้าวหน้า จึงเป็นนักคิด นักประพันธ์ นักวารสารศาสตร์และนักหนังสือพิมพ์คนสำคัญของประเทศไทยคนหนึ่ง มีประวัติการทำงานดังนี้ 1) ประจำกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติ พ.ศ. 2478 2) ก่อตั้งและประจำกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ สยามนิกร ยุคแรก พ.ศ. 2480 3) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามนิกร พ.ศ. 2481 4) ผู้สื่อข่าวสงครามคนแรกของประเทศไทยในสงครามจีนญี่ปุ่น พ.ศ. 2482 5) ก่อตั้งและเป็นหัวหน้าบรรณาธิการนิตยสารนิกรวันอาทิตย์ พ.ศ. 2486 หลังจากวาระรับราชการทหาร 3 ปีเต็ม

ทั้งสงครามอินโดจีนและสงครามมหาเอเชียบูรพา 6) ร่วมขบวนการเสรีไทย พ.ศ. 2486 ต่อมา
 สุภา ถูกส่งออกไปดำเนินการนอกประเทศร่วมกับกองกำลังที่ 136 ของกองบัญชาการฝ่าย
 สัมพันธมิตรสำหรับยุทธภูมิเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้รับยศร้อยตรีพิเศษในกองทัพไทย
 7) รับราชการเป็นเลขานุการฝ่ายหนังสือพิมพ์ประจำสถานทูตไทยที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป คือ
 สหภาพโซเวียต สวีเดน สวิสเซอร์แลนด์ และฝรั่งเศส พ.ศ. 2489 8) ก่อตั้งและเป็นบรรณาธิการ
 นิตยสารรายเดือนอักษรสาส์น พ.ศ. 2492 9) ก่อตั้งและเป็นรองผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์
 “ไทยใหม่ยุคใหม่” พ.ศ. 2496 10) หัวหน้าส่วนวิชาการและการค้นคว้าของบริษัทเอเชียอาคเนย์
 ประกันภัยจำกัด พ.ศ. 2498 11) ผู้จัดการฝ่ายอำนวยการสำนักงาน (Office Manager)
 และเกษียณอายุ 12) อาจารย์พิเศษ คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็น
 วิทยากรพิเศษเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค และทำงานอิสระ 13) รับปริญญา
 มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2526

ผู้เขียนมีผลงานการเขียนที่หลากหลาย แบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ ผลงานแปล ผลงาน
 เขียนหนังสือและตำรา และผลงานเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ผลงานแปล แปลหนังสือ **แคปิตอลลิซึม** (ทุนนิยม) ของ คาร์ล มาร์กซ
 เป็นภาษาไทย ใช้ชื่อว่า แคปิตลลิซึม แปลนวนิยายอินเดีย **วรรณะจันทาล** ของ มุลค์ ราช อนันต์

ผลงานเขียนหนังสือและตำรา มีหลายเล่มดังนี้ หนังสือ **วรรณสาส์นสำนึก**
 (พิมพ์ในนิตยสาร ช่วง พ.ศ. 2492-2495 พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2529) ซึ่งเป็นหนึ่งใน
 หนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน หนังสือ **ภาวะของศิลปะใต้ระบอบเผด็จการฟาสซิสต์**
 โดยใช้นามปากกา จิตติน ธรรมชาติ หนังสือเล่มนี้เคยถูกกำหนดเป็นหนังสือต้องห้าม ในสมัย
 รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเป็นผู้แต่งตั้ง ถือว่าเป็น
 เอกสารสิ่งตีพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง นอกจากนี้ยังมีผลงานที่ตีพิมพ์อีกหลายเล่ม
 ดังนี้ เรื่องนักหนังสือพิมพ์, คอร์ปชั่นในวงการหนังสือพิมพ์, แคปิตลลิซึม, มาร์กซจูงใจพิสุจน์
 อะไร, อย่างไร?, ปรัชญาวัตถุนิยมและบทบาทของเฟรดริค เองเงิลส์ ที่มีต่อมาร์กซ, ศิลปะ
 ภายใต้ระบอบเผด็จการ, ทำไมและเพราะอะไรญี่ปุ่นจึงพยายามเข้าครอบครองทวีปเอเชีย?,
 วิธีการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในสหภาพโซเวียต, อยากรู้หนังสือดี? (มีรวมพิมพ์ในชุดวรรณ
 สารสำนึก), อักษรสาส์น, วรรณสารสำนึก (2 เล่มชุด), ดังสายใยในผองชน, เทียบยุโรป,
 จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ และจดหมายจากบรรณาธิการ

ผลงานเชิงสร้างสรรค์ สุภา ศิริमानนท์ เขียนนวนิยาย 2 เรื่องคือ **ผู้อยู่เหนือ**
เงื่อนไข? และ **เงือกซ์ข่าน** มีรายละเอียดดังนี้

1) **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข?** ใช้นามปากกา ๘ บ้านกุ่ม เมื่อ พ.ศ. 2496 โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากบันทึกประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่งสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เกี่ยวกับการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ใช้นามเหตุการณ์จำลองปลายสมัยกรุงธนบุรี นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอคำสอนพระราชชาด้วยแนวคิดสังคมนิยม จึงแตกต่างกับวรรณกรรมคำสอนพระราชชาทั่วไปซึ่งมีแนวคิดแบบจารีตนิยม

2) **เจิ้งก๊ชชาน** ใช้นามปากกาว่า จิตติน ธรรมชาติ เขียนขึ้น ในขณะที่เป็นผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ ไทยใหม่ โดยใช้โครงเรื่องตอนที่เจิ้งก๊ชชานทำสงครามกับชาห์มูฮัมหมัดจอมทัพผู้เกรียงไกรของอาณาจักรควาเรสซม (ควาวิชม) เพื่อแสดงธาตุแท้ของขุนศึกที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มีลีลาและวิธีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสุภาเขียนขึ้นหลังจากที่ออกจากการถูกคุมขังราว 1 ปี (ถูกคุมขังเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2595 ด้วยคดีทางการเมืองในยุคขบถสันติภาพ) ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ไทยใหม่ ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2497-2498 ต่อเนื่องเป็นเวลานานกว่า 12 เดือนเศษ มีขนาดความยาว 45 บท โดยผู้แต่งกล่าวว่า จะเขียนภาค 2 ต่อไป แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้เขียนแต่งเพิ่มหรือไม่

2.2 สารความรู้เกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง “เจิ้งก๊ชชาน” นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **เจิ้งก๊ชชาน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีขนาดหนังสือ 16 หน้ายกพิเศษ มีความหนา 856 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 45 บท ดังนี้ ตอนที่ 1 เหยี่ยวทองคำ ตอนที่ 2 ในกระโจมของพวกเร่ร่อน ตอนที่ 3 อัศวินแห่งทุ่งราบ ตอนที่ 4 ความยุติธรรมของท่านสะกิม? ตอนที่ 5 ณ ทวารอันศักดิ์สิทธิ์ ตอนที่ 6 ราชอาลักษณ์ผู้เฒ่าของชาห์ ตอนที่ 7 อรุณรุ่งในพระบรมมหาราชวัง ตอนที่ 8 เพลงสรรเสริญพระกิตติคุณแด่กษัตริย์อิสคานดาร์มหาราช ตอนที่ 9 เจ้าชายแห่งความโหดร้ายทารุณ ตอนที่ 10 สอยตะเข็บผืนเงาเข้ากับตัว ตอนที่ 11 ฝ่ามืออันเผยอ ตอนที่ 12 การวางอุบายของสมเด็จพระสุรคาน ฆาตุณ ตอนที่ 13 เซลยรักแห่งฮาริม ตอนที่ 14 ผู้ซึ่งสืบลำดับความเศร้าบางที่ก็อาจนำมาซึ่งความยินดี ตอนที่ 15 เหตุซึ่งเกิดในสวนของรัชทายาทผู้ถูกปลด ตอนที่ 16 ยาตราทัพไปสู่เขตทุ่งราบแห่งคิบัซค์ ตอนที่ 17 ยุทธนาการกับชาติต่างถิ่นผู้นอกกรีต ตอนที่ 18 กองทัพมงโกลจัดเตรียมขบวนกร ตอนที่ 19 คณะเอกอัครราชทูตขององค์ประมุขแห่งบูรพทิศ ตอนที่ 20 การสัมภาษณ์ยามเที่ยงคืนระหว่างชาห์กับหัวหน้าคณะทูต ตอนที่ 21 คำบอกเล่าของทูตเกี่ยวกับเจิ้งก๊ชชาน ตอนที่ 22 กลับไปรายงานต่อคาซามมหาราช ตอนที่ 23 ราตรีซึ่งเจิ้งก๊ชชานบรรทมไม่หลับตลอดรุ่ง ตอนที่ 24 ภายในกระโจมทองของคูลาน ฆาตุณ ตอนที่ 25 คาซามทรงนับนิ้วจากหัตถ์ ตอนที่ 26 กองคาราวานที่หายสาบสูญไป ตอนที่ 27 บุคคลผู้เป็นทูตควรจะปลอดภัย? ตอนที่ 28 เจิ้งก๊ชชาน ทรงพระพิโรธ! ตอนที่ 29 วิธีเขียนจดหมายของเจิ้งก๊ชชานมหาราช ตอนที่ 30 มั่นผู้มิได้ป้องกันตนเอง จักต้องตาย ตอนที่ 31 คูรบัน คิซิด กลายเป็นทหาร!

ตอนที่ 32 สงครามมาถึงแล้ว! ตอนที่ 33 การป้องกันของทหารก็คือปลายดาบของเขานั้นแหละ!
 ตอนที่ 34 ขุนพลตีมูร มาลิกผู้ไม่เคยอ่อนให้ใครปราบ! ตอนที่ 35 กองทัพมงโกลข้ามทะเลทราย
 มาแล้ว! ตอนที่ 36 ในมหานครบูคาราซึ่งถูกล้อมไว้ทุกสารทิศ ตอนที่ 37 มหานครบูคารา
 ยอมแพ้ศิโรราบ โดยมีได้ต่อสู้เลย ตอนที่ 38 ทุ่งราบเครูลินนะหรือ ช่างงดงามเสียนี้กระไร!
 ตอนที่ 39 ความฉิบหายบรรลัยจักต้องมีแต่ผู้ไร้อาวุธทั้งปวง! ตอนที่ 40 คณะชนผู้เป็นพ่อเมือง
 ทรยศหักหลังซามาร์คานด์เสียแล้ว ตอนที่ 41 ซาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ หมดที่จะฟังฟัง!
 ตอนที่ 42 บนเกาะแห่งหนึ่งในทะเลอาเบสคูน! ตอนที่ 43 คูรบัน คิชิดเดินทางกลับบ้าน ตอนที่ 44
 คูรบันค้นคว้าหาครอบครัวของเขา ตอนที่ 45 สมเด็จพระราชชนนีสุลต่านาดูร์คาน ซาตุน หนี!
 ตอนที่ 46 ยะลาล อัค-ดิน ทำเจ็ทกีซ-ชาน ออกต่อยุทธ์ ตอนที่ 47 ยุทธนาการ แห่งแม่น้ำชินด์

นวนิยายฉบับดังกล่าวเป็นภาคที่ 1 และจะมีการเขียนภาค 2 เพิ่มเติม แต่ผู้เขียน
 ไม่มีโอกาสแต่งเพิ่มเติมจนกระทั่งถึงแก่กรรม ผู้เขียนยังไม่ได้พิมพ์รวมเล่มเผยแพร่เช่นเดียวกับ
ผู้อยู่เหนือเงือนไข? หลังการเสียชีวิตของ สุภา ศิริมานนท์ ใน พ.ศ. 2529 จึงเริ่มพิมพ์นวนิยาย
 ที่แต่งไว้ทั้งสองเรื่องออกเผยแพร่ สำหรับ**เจ็ทกีซชาน** มีการพิมพ์เผยแพร่ 3 ครั้ง ครั้งแรกพิมพ์
 พ.ศ. 2531 โดยบริษัทอรุณการพิมพ์ ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2534 และครั้งที่ 3 พ.ศ. 2551 โดย
 สำนักพิมพ์แม่คำผาง

เนื้อหากล่าวถึง ซาห์มูฮัมมัด กษัตริย์ของอาณาจักรควาริชม (ควาริชม) และ
 เป็นขุนศึกผู้ยิ่งใหญ่ ที่เป็นศูนย์กลางอารยธรรมโลกอิสลาม เป็นผู้ปรารถนาเป็นจักรพรรดิ
 ผู้ปกครองบ้านเมืองด้วยความยุติธรรม ซาห์ปราบปรามบัณฑิตที่มีแนวคิดต่อต้านตนหลายคน
 และลงโทษอย่างโหดร้าย ต่อมาวันหนึ่งมีขบวนราชบรรณาการของเจงกิสข่านมาถึง ซาห์ได้เชิญ
 ราชทูตเข้าพบตอนกลางคืนแต่ทรงกริ้วข้อความในราชสาส์นจึงให้ มาฮมุด ยาลวัช หัวหน้า
 ราชทูตไปเฝ้าที่ห้องทรมานเพื่อสอบถามความลับเกี่ยวกับเจงกิสข่าน ทั้งประวัติ ความเป็นอยู่
 กองทัพของอาณาจักรมองโกล เมื่อราชทูตกลับถึงมองโกลก็กราบทูลเหตุที่เกิดขึ้นทุกประการ
 ข่านเก็บความไม่พอใจพระทัยไว้ ทรงตรวจกำลังพลที่มีอยู่ จากนั้นให้จัดราชทูตชุดเดิมทำที่ส่ง
 คาราวานสินค้าไปอีกครั้ง ทรงมอบทรัพย์ที่ทรงยึดได้มาจากอาณาจักรจีน (เจอร์เชน) ให้ราชทูต
 และจัดคาราวานสินค้าไปยังคอเรสม์ เมื่อถึงเมืองโฮตราห์ (โฮตรา) คณะทูตและพ่อค้าได้พบกับ
 อินาลซิด-คาอีร์-ชาน ข้าหลวงนครโฮตราห์ ข้าหลวงเกิดความละโมภจึงยึดคาราวานสินค้า
 แล้วประหารพ่อค้า 515 คน แต่หนีรอดไปได้ 1 คน แล้วกลับไปรายงานเจงกิสข่าน เจงกิสข่าน
 ให้ร่างราชสาส์นประกาศสงคราม แล้วยกทัพไปสู้รบโดยให้แยกกำลังตีเมืองตามรายทาง
 และท้ายที่สุดซาห์มูฮัมมัดต้องหนีไปอาศัยที่เกาะร้างกลางทะเลอาเบสคูน (แคสเปียน) ทรงมอบ
 ตำแหน่งรัชทายาทให้ เจ้าชายยะลาล อัค-ดิน แล้วทรงสวรรคตที่เกาะนั้น เพราะถูกชายป่วย

โรคเรื้อน ที่อาศัยบนเกาะใช้อำนาจแย่งเสื้อผ้าและอาหารจากชาว เจ้าชายรวบรวมทหารที่ภักดี ต่อสู้กับมองโกลจนได้รับชัยชนะ จึงมีทหารและชาวเมืองมาร่วมรบ แต่ก็พ่ายแพ้ให้ทัพของ เจงกิสข่าน ที่เชี่ยวชาญการรบมากกว่า ครอบครองของยะลาล อัลด-ดิน และทหารเสียชีวิตทั้งหมด ส่วนเจ้าชายสามารถควมม้ากระโดดลงแม่น้ำซินด์ (สินธุ) ข้ามเข้าเขตอินเดียได้สำเร็จ แต่ก็ไม่สามารถกู้อาณาจักรได้เพราะเจงกิสข่านวางเครือข่ายอำนาจไว้ในพื้นที่เอเชียกลางหมดแล้ว

3. เจงกิสข่าน ของ “สุริยา”

นวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนและนวนิยาย ดังนี้

3.1 ผู้แต่งและประวัติของผู้แต่ง “สุริยา” เป็นนามปากกาของ ศาสตราจารย์

เกียรติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เกิดวันจันทร์ที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2484 เป็นธิดาคนเดียวของคุณดำรง บุณนาค และคุณศุภร บุณนาค นักเขียนนวนิยายชื่อดัง คนหนึ่งของไทย

จบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2540 พร้อมทั้งได้รับพระราชทานทุนของมูลนิธิอานันทมหิดล ให้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท-เอก ในวิชาภาษาศาสตร์และเอเชียอาคเนย์ศึกษา ที่มหาวิทยาลัย ปารีส ประเทศฝรั่งเศส ระหว่าง พ.ศ. 2511-2513

ท่านเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นอดีตคณบดีคนแรกของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมแห่งเอเชีย) มหาวิทยาลัย มหิดล ระหว่าง พ.ศ. 2524-2542 และ พ.ศ. 2537-2544 รวม 4 วาระ วาระละ 4 ปี และเป็น รองอธิการบดีฝ่ายสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่าง พ.ศ. 2544-2548

ระหว่างดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี ใน พ.ศ. 2547 ได้รับความไว้วางใจจาก มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นคณบดีคนแรกของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2547-2548 จนเกษียณอายุราชการ

เนื่องจากผู้เขียนเป็นนักวิชาการแต่ใช้เวลาว่างเขียนงานวรรณกรรม ผู้วิจัย จึงนำเสนอผลงานของผู้เขียนเป็น 2 ส่วน คือ ผลงานทางวิชาการ และผลงานเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ผลงานทางวิชาการ เนื่องจากผู้เขียนมีอาชีพรับราชการ ปฏิบัติราชการ ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ดังนั้นผลงานส่วนมากจึงเป็นผลงานทางวิชาการ เช่น นานาภาษา ในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1 ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกและตระกูลจีนทิเบต, นานาภาษา ในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 2 ภาษาตระกูลไท, อรรถศาสตร์เบื้องต้น, อารยธรรมตะวันตก ภาคที่ 1,

อารยธรรมโรมัน, อารยธรรมอินเดีย, อารยธรรมจีน ภาคที่ 1, อารยธรรมจีน ภาคที่ 2, อารยธรรมยุคกลาง, พิธีกรรมในศาสนา, อารยธรรมไทย นอกนั้นยังมีงานวิจัยและบทความวิชาการรวม 45 เรื่อง เช่น พจนานุกรมไทย-มั่งขาว พ.ศ. 2515 เป็นต้น ผู้เขียนเคยให้สัมภาษณ์ในวารสารภาษาและวัฒนธรรม ว่า “ทำพจนานุกรมมั่งขาวปี พ.ศ. 2515 แล้วก็ทำพจนานุกรมเล่มใหญ่อีกเล่มหนึ่ง พอเสร็จในปี พ.ศ. 2517 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนชมเชยลงในคอลัมน์ชอยสวนพลู” (เรณู เหมือนจันทร์, กฤตยา อภินิษฐ์ และอัญชลี ชัยวรพร, 2544, หน้า 18) แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยทางวิชาการของท่านเป็นงานที่คุณค่าทางวิชาการสูง ทำให้ต้องใช้เวลาวางเขียนงานวรรณกรรม ที่มีความสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ผลงานเชิงสร้างสรรค์ มี 2 ประเภท ประเภทที่ 1 นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ มี 4 เรื่อง คือ อเล็กซานเดอร์มหาราชาธิราชใน พ.ศ. 2559, คลีโอพัตรา ราชนีน้าผึ้งยาพิษ พ.ศ. 2552, เรื่อง มายาในมายา พ.ศ. 2554, เจงกิสข่าน พ.ศ. 2556, ลอเรนซ์แห่งอาราเบีย พ.ศ. 2559 และนวนิยายที่รังสรรค์จากจินตนาการ มี 1 เรื่อง คือ ราชนีในความทรงจำ (ปกิณกะประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสตรีที่เป็นผู้นำ) พ.ศ. 2559

ประเภทที่ 2 เรื่องสั้น ส่วนมากลงในนิตยสารสกุลไทย แล้วลงรวมเล่มในครั้งหลังของงานรวมเล่มในรวมเรื่องสั้น “แสนรัก” ของคุณศุภร บุนนาค ผู้เป็นมารดา เมื่อ พ.ศ. 2551 มีเรื่องสั้นส่วนที่ท่านเขียน จำนวน 15 เรื่อง คือ กระเทียมลึบ คางคกที่ปีกัก ตามองล่ายภาคที่สอง บ้านผีเจาะปาก มหานครนินจา และสเติร์กลาวน้ำปลาพริกขี้หนู เป็นต้น (สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, 2562, หน้า 65-70)

3.2 สารความรู้เกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” นิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” หรือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล ขนาดหนังสือ 16 หน้ายกพิเศษ หน้า 655 หน้า แบ่งเป็น 75 บรรพดังนี้ บรรพที่หนึ่งมองโกล บรรพที่สองไปหาบอร์เต บรรพที่สามสนทนากับบิดา บรรพที่สี่พวกตาร์ทาร์ทำเหตุ บรรพที่ห้าเป็นหม้ายวันแรก บรรพที่หกเฮอสินต์ตัดสินใจ บรรพที่เจ็ดได้รู้เรื่องที่ยังไม่เคยรู้ บรรพที่แปดเมื่อมองโกลฝังศพ บรรพที่เก้าเบกเตอร์ บรรพที่สิบออกสนามครั้งแรก บรรพที่สิบเอ็ดครั้งไม่หยุดจุดไม่อยู่ บรรพที่สิบสองเหลือแต่เงาตนเอง บรรพที่สิบสามจามูกา บรรพที่สิบสี่ประหารเบกเตอร์ บรรพที่สิบห้าถูกเผาไต้ยุตจับได้ บรรพที่สิบหกซอร์กัน-ชีรา บรรพที่สิบเจ็ดเคราะห์ซ้ำกรรมซัด บรรพที่สิบแปดโจรขโมยม้า บรรพที่สิบเก้าหาร่มบาร์มิ บรรพที่ยี่สิบเสื้อคลุมขนสัตว์สีดำ บรรพที่ยี่สิบเอ็ดรบเผ่าเมอร์กิต บรรพที่ยี่สิบสองบอร์เต และโจชินโครร์ก บรรพที่ยี่สิบสามเตมูยีนกับที่รักทั้งสองของเขา บอร์เตและจามูกา บรรพที่ยี่สิบสี่ได้บุตรชายและบรียวาร บรรพที่ยี่สิบห้าข่านผู้ทรงคุณธรรม บรรพที่ยี่สิบหกขบวนการลดจำนวนเผ่าบนทุ่งหญ้าสเตปป์ บรรพที่ยี่สิบเจ็ดโนยัน

คนโปรดขององชาน เริ่มทอแสงแห่งอำนาจ บรรพที่ยี่สิบแปดเป็นและคือเจิ้งกิสข่าน บรรพที่ยี่สิบเก้าพิธีถวายความเป็นเจิ้งกิสข่าน บรรพที่สามสิบคำปฏิญาณของกษัตริ์ และการจัดการปกครองในระยะแรก บรรพที่สามสิบเอ็ดพระเจ้าจักรพรรดิกับพระญาติสายเจอร์กิน บรรพที่สามสิบสองคุณธรรมของพระเจ้าจักรพรรดิ บรรพที่สามสิบสามประมวลกฎหมายยาซา บรรพที่สามสิบสี่แคนเกา บรรพที่สามสิบห้าศึกตาร์ทาร์จะได้รับไหม บรรพที่สามสิบหกที่เคยเรียกกันว่าเผ่าตาร์ทาร์อยู่ที่ไหน บรรพที่สามสิบเจ็ดนโยบายที่ให้ผลตรงกันข้าม บรรพที่สามสิบแปดจะต้องรบกับพันธมิตรเก่า บรรพที่สามสิบเก้าการรบตามแบบเยสุเก บรรพที่สี่สิบเมื่อสิ้นองชาน บรรพที่สี่สิบเอ็ดการปูบ่าเหน็จรางวัล บรรพที่สี่สิบสองก่อนรบเผ่าไนมาน บรรพที่สี่สิบสามเรื่องของเผ่าไนมาน บรรพที่สี่สิบสี่สงครามกับเผ่าไนมาน บรรพที่สี่สิบห้าไม่มีจามูกาอีกแล้ว บรรพที่สี่สิบหกสมัชชาใหญ่-กูริไลต์ บรรพที่สี่สิบเจ็ดการประชุมสมัชชาอันนาร์นรมย์ บรรพที่สี่สิบแปดการแต่งงานเพื่อสร้างชาติมองโกล บรรพที่สี่สิบเก้าเตบ-เทนกัร บรรพที่ห้าสิบเฮอสินกับบอร์เตออกศึก บรรพที่ห้าสิบเอ็ดพอมดแห่งจักรวาลหรือพระเจ้าจักรพรรดินักวิทยาศาสตร์ บรรพที่ห้าสิบสองได้เขยหัวญ บรรพที่ห้าสิบสามสงครามกับชาติตังกูต บรรพที่ห้าสิบสี่ก่อนตีจักรวรรดิจีน บรรพที่ห้าสิบห้าราชทูตจีนผู้นำสงสาร บรรพที่ห้าสิบหกความสำคัญของราชธิดา บรรพที่ห้าสิบเจ็ดสงครามอย่างถึงพริกถึงขิงกับเจอร์กิน บรรพที่ห้าสิบแปดพระเจ้าจักรพรรดิกับพระโอรสองค์เล็ก บรรพที่ห้าสิบเก้าทรงสอนพระโอรส บรรพที่หกสิบขยายทุ่งเลี้ยงสัตว์ใหม่ บรรพที่หกสิบเอ็ดนางแม่มด บรรพที่หกสิบสองเสรีภาพในการนับถือศาสนา บรรพที่หกสิบสามสุลต่านโมฮัมมัดแห่งควาริชม บรรพที่หกสิบสี่เอเชียกลาง บรรพที่หกสิบห้าบอร์เตออกเดินทาง บรรพที่หกสิบหกการประชุมสัมพันธที่ได้ผลเกินคาด บรรพที่หกสิบเจ็ดเมื่อสิ้นมเหสีเอก บรรพที่หกสิบแปดคนคิดไม่ได้กิน คนกินไม่ได้คิด บรรพที่หกสิบเก้าการประชุมอันศักดิ์สิทธิ์ บรรพที่เจ็ดสิบถูกเป็นห่วงผูกคอต บรรพที่เจ็ดสิบเอ็ดกลับดินแดนมองโกล บรรพที่เจ็ดสิบสองยังอยู่สูงยิ่งหนาว บรรพที่เจ็ดสิบสามหวังว่าจะได้พัก บรรพที่เจ็ดสิบสี่ศึกตังกูตอีกครั้ง บรรพที่เจ็ดสิบห้าเสด็จไปเผ่าเทพเทนกัร

เนื้อเรื่องกล่าวโดยย่อ คือ เยสุเกเป็นบาทาตุรหรือชายผู้กล้าของเผ่าบอร์ยิกิน ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนสถานะเป็นหัวหน้าเผ่า เขาได้ลักพาตัวเฮอสินจากเผ่าเมอร์กิตมาเป็นภรรยาเอกนางให้กำเนิดบุตร 5 คนคือ เตมูยีน คาชาร์ คาชูน เตมูเก และเตมูสุน ทั้งยังมีบุตรกับนางโคอาชิน ภรรยาองค์อีก 2 คนคือ เบลกูเตกับเบกเตอร์ ทั้งสองฝ่ายไม่ถูกกันนัก เมื่อเตมูยีนอายุ 9 ขวบ เยสุเกพาไปหมั้นหมายกับบอร์เตลูกสาวของเดเซเซ็นชาวเผ่าอุงกิริต ซึ่งแก่กว่าเตมูยีน 1 ปี ขณะเดินทางกลับเยสุเกถูกเผ่าตาร์ทาร์ลอบวางยาพิษจนตาย เตมูยีนต้องกลับมาที่เผ่าของตนก่อนกำหนด เมื่อสิ้นเยสุเกคนในเผ่าก็เริ่มตีจากและทยอยนำเอาสมบัติของเยสุเกไปเป็นของตน

ดาร์โตะ-โอทซิกิน น้องชายเยสุเกมาพบเฮอส์ลินเพื่อแจ้งว่านางจะต้องเป็นสมบัติของตนตามประเพณี แต่นางปฏิเสธขอครองตนเป็นหม้ายและดูแลลูกตามลำพัง โดยมีความหวังที่จะเคียวกรำให้ลูก เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ต่อไป เมื่อฝั่งศพเยสุเกแล้วก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในชีวิตของ เตมูยีน เนื่องจากคนในเผ่าและญาติสนิทจาก ทั้งยังนำสัตว์เลี้ยงไปด้วยเกือบหมด ทำให้ต้อง อยู่อย่างยากลำบาก ดาร์กูโต กิริลตุก หัวหน้าเผ่าไต่ยุดที่เคยมาขอพึ่งบารมีเยสุเกนอกจาก ติจากแล้วยังตั้งตนเป็นศัตรูด้วย เตมูยีนได้พบกับจามูกาและได้เป็นอันดา (พี่น้องร่วมสาบาน) กัน เบกเตอร์ขัดแย้งกับเตมูยีนและฝ่าฝืนกฎที่ตั้งไว้หลายครั้ง เตมูยีนจึงประหารเบกเตอร์ด้วยมีด ดาร์กูโต กิริลตุกอ้างเหตุนี้จับตัวเตมูยีนไปลงโทษ เตมูยีนขี่ม้าหนีไปซ่อนตัวในป่าถึง 9 วัน เมื่อเห็นว่าหลบหนีไม่ได้แล้วจึงยอมออกมาให้จับ แล้วก็ถูกจำชื้อคาไว เตมูยีนได้รับการช่วยเหลือ จากซอกัน-ชีรา ช่วยปลดพันธนาการและมอบม้าให้ใช้หลบหนี เตมูยีนแสร้งเจนนพบกับ ครอบครัวของตน ต่อมาเมื่ออายุได้ 15 ปี เตมูยีนออกติดตามม้าที่ถูกปล้น โบออร์ซุได้ให้ ความช่วยเหลือ เตมูยีนไปแต่งงานกับบอร์เตตามประเพณี แล้วรับนางมาที่เกอร์ (กระโจม) แล้วนำเสื้อคลุมหนังสัตว์สีดำมาเป็นของค่านับแม่สามี นางมอบเสื้อคลุมให้เตมูยีนนำไปกำนัล โด-ซูลุข่าน หัวหน้าเผ่าเกรต พร้อมกับนำกำลังพลส่วนหนึ่งไปเป็นโนยันหรืออัศวินในอาร์กซ์ ด้วย โด-ซูลุข่านสนับสนุนให้เตมูยีนเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน มีหน้าที่ช่วยรบตามคำสั่ง ในระหว่างนี้ได้เจลมมาช่วยงานด้วย เผ่าเมอร์กิตมาปล้นเกอร์แล้วนำตัวบอร์เตไป โดยมอบให้ ซิลเจอร์น้องชายของซิลเดที่ถูกเยสุเกชิงเฮอส์ลินไปเป็นการแก้แค้น เตมูยีนได้รับความช่วยเหลือ จากโดซูลุข่าน และจามูกาหัวหน้าเผ่าจาตาร์ตจนรบได้ตัวบอร์เตมาขณะที่นางตั้งครรรภ์แก่ ใกล้คลอด ในช่วงแรกเตมูยีนอาศัยกับจามูกาแต่จามูการังเกียจที่เตมูยีนจนและมีเชื้อสาย ด้อยกว่าตน บอร์เตเตือนให้เตมูยีนรู้ตัวและให้แยกเกอร์ ปรากฏว่ามีคนของจามูกาแยกเกอร์ ตามเตมูยีนเป็นจำนวนมาก ชื่อเสียงความใจกว้างยุติธรรมรักลูกเผ่าของเตมูยีนทำให้มีผู้เข้ามา ร่วมเผ่าเพิ่มมากขึ้น เตมูยีนฝึกทหารอย่างเป็นระบบ ให้ทาสมีสถานะเป็นพลเมือง ให้ความสำคัญ กับการสอนความรู้ให้บุตรชายหญิงเท่ากัน ค่ายของเตมูยีนจึงขยายใหญ่ขึ้นอย่างรวดเร็ว ต่อมา คนของเตมูยีนไปปล้นม้าของเผ่าจาตาร์ตแล้วฆ่าคนของจามูกาตาย จามูกาจึงทำศึกและจับคน เหล่านั้นต้มในกระทะทั้งเป็น 70 คน แล้วนำเนื้อมาแบ่งกันกิน ความดุร้ายของจามูกาทำให้ คนหนีมาอยู่กับเตมูยีนมากขึ้น

เมื่ออายุ 30 ปี เตมูยีนสถาปนาตนเป็นข่านของชนชาติที่อยู่ในกระโจม จามูกา ก็สถาปนาตนเป็นข่านเช่นกัน ทำให้มองโกลในช่วงนั้นมี 3 ขั้วอำนาจสำคัญ เตมูยีนเรียกประชุม กูริลโต ที่ภูเขาเบอร์คาลคันดูลริมฝั่งแม่น้ำโคโนน ในพิธีเกอเกอซูหมอดีประจำเผ่าได้เข้าทรง แล้วอ้างว่าเตมูยีนคือผู้รับอาณัติจากสวรรค์ให้ปกครองมวลมนุษย์ในนาม “เจงกิสข่าน” ครั้งนี้

ได้สถาปนาอิสริยยศของพระราชวงศ์และปูนบำเหน็จให้ผู้มีความดีความชอบด้วย เจงกิสข่านทรงบัญญัติกฎหมายสา ต่อมาให้ย้ายที่ตั้งกระโจมมาที่ริมลำน้ำเคอร์เลนที่เคยเป็นถิ่นฐานเดิมของเผ่าเจอร์กินเรียกว่า “อะวาร์กา” แล้วทำการปฏิรูปกองทัพให้เป็นระบบ ยกเลิกระบบชั้นวรรณะให้คนเท่าเทียมกันฯ ทำให้เผ่าเจอร์กินก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว

ต่อมาได้ช่วยองข่านหรือโต-ฮูลข่านทำสงครามกับตาร์ตาร์ได้ชัยชนะ จากนั้นเจงกิสข่านจะให้มีการแต่งงานระหว่างเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงของบอร์ยิกินและเกรต แต่องข่านปฏิเสธเพราะรังเกียจเชื้อสายที่ต่ำต่่า จามุกายุงเซ็งคุมให้ยงข่านรบกับเจงกิสข่าน เพื่อยังพลาจันต้องหลบซ่อนตัวที่ทะเลสาบบาลจุนา เมื่อพื้นตัวได้ก็ตอบโต้คืนจนฝ่ายเกรตพ่ายแพ้งองข่านหนีไปพึ่งเผ่าโนมานแต่ถูกทหารฆ่าตาย และตัดพระเศียรไปให้กษัตริย์ตน ทหารเกรตของจามุกายุง อนุชาขององข่านที่เหลืออยู่ก็ถูกรวมกับทหารเจงกิสข่าน ต่อมาเจงกิสข่านไปรบกับโนมานได้ชัยชนะ จามุกาหนีจากทัพโนมานได้ทัน แต่ถูกลูกน้องจับตัวส่งเจงกิสข่านเพื่อหวังรางวัล จามุกาขอให้ประหารตนด้วยวิธีประหารชนชั้นสูง ค.ศ. 1205 ทรงจัดประชุมคูริลได้อีกครั้งเพื่อแบ่งพระราชอำนาจและปูนบำเหน็จรางวัลโดยไม่คำนึงถึงเชื้อสายแต่มอบตามความสามารถ ต่อมาให้มีการแต่งงานเพื่อเชื่อมสัมพันธ์กับอาณาจักรต่าง ๆ เตบ-เทนกิร์หรือเกอเกอชูกำเริบจึงถูกกำจัด ในขณะเดียวกันเจงกิสข่านก็ได้รับความนิยมนับถือมากขึ้น อาณาจักรอื่น ๆ มาสวามิภักดิ์ เจงกิสข่านให้พระธิดาสมรสด้วยเพื่อผูกพันทางการเมือง จากนั้นทรงบุกตีอาณาจักรเจอร์เซน (จีน) ได้เมืองซงตู (ปักกิ่ง) ฮองเต้จิ้นยอมถวายบรรณาการให้ แต่ต่อมาไม่นานก็หนีไปตั้งเมืองหลวงใหม่ที่เมืองโคเฟิง (เป่ยนจิง ซึ่งเคยเป็นราชธานีเอกของอาณาจักรซ่งเหนือมาก่อน) เจงกิสข่านจึงทรงจัดทัพไปรบซงตู (จงตู) อีกครั้งแล้วเผาเมืองจนพินาศย่อยยับ

เจงกิสข่านส่งกองคาราวานขนาดใหญ่ มีพ่อค้าถึง 450 คน ไปเปิดสัมพันธ์ทางการค้ากับอาณาจักรควาริชม แต่เจ้านครโอทราเกิดความโลภ ฆ่าพ่อค้าตายหมดแล้วยึดทรัพย์สมบัติไว้ จักรพรรดิเจงกิสข่านส่งทูตไปเฝ้าสุลต่านโมฮัมมัดที่ 2 เพื่อให้ลงโทษผู้กระทำความผิด แต่กลับสุลต่านกลับลงโทษทูตที่ส่งไป เจงกิสข่านจึงตัดสินใจทำศึกอีกครั้ง และสามารถยึดเมืองบริวารต่าง ๆ ได้หมด แล้วจัดระเบียบแผ่นดินเอเชียกลางใหม่ ขณะที่ทำศึกทางตะวันออกกลางจักรพรรดินีบอร์เตสินพระชนม์ เจงกิสข่านให้ทำหีบเก็บพระศพอย่างพิเศษ หลังจากการสิ้นพระชนม์ของมเหสี ทรงสนทนากับนักบวชหลายศาสนามากขึ้น แล้วจัดประชุม คูริลโตเพื่อกำหนดรัชทายาท แต่เกิดการทะเลาะกันเรื่องสายเลือดของโจซิ จึงให้เลิกประชุมกะทันหัน เมื่อประชุมอีกครั้งจึงตั้งโอโกโดพระโอรสองค์ที่ 3 เป็นผู้สืบทอด แล้วแบ่งอาณาเขตให้โอรสธิดาปกครอง ต่อมาได้ยกกองทัพไปปราบอาณาจักรตังกูตที่ไม่ยอมส่งคนมาช่วยรบ หลังจากรบชนะแล้วทรงให้มีการล่าสัตว์ พระองค์พลัดตกจากหลังม้าแล้ว

ประจวบคิวัณภพ ภัฏทงสรรพคตเมือเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1227 สณทที่ผังพระบรมศพยังเป็น
ปรศนทถึงปัจจุบัน

กลวิธีนำเสนอองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ในนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เป็งานเขียนบันเทิงคดีซึ่งมีจุดเด่นที่มีการนำเสนอข้อมูล
สำคัญในการเล่าเรื่องจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยผู้เขียนจะจำลองเหตุการณ์
และพฤติกรรมของตัวละครให้สมจริงผสมผสานจินตนาการแล้วถ่ายทอดเป็นดวบทวรรณกรรม
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ จึงเป็งานเขียนที่เขียนได้ยาก และมีแตกต่างจากนวนิยายอื่น
เนื่องจากจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้ถูกต้อง ไม่สามารถเขียนโดยใช้
จินตนาการเพียงอย่างเดียวได้ ยิ่งเป็นวนิยายที่แสดงวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน
หรือกลุ่มผู้อ่าน ยิ่งต้องใช้การพรรณนาอย่างละเอียด ดังที่ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ
กล่าวว่า

“...นวนิยายที่ผู้แต่งมุ่งแสดงวัฒนธรรมที่ผิดแผกไปจากวัฒนธรรมของผู้แต่ง
และผู้อ่าน...ต้องบรรยายเหตุการณ์ให้ละเอียดเป็นพิเศ พรรณนาภูมิประเทศและ
ชี้แจงเรื่องอุปกรณในการครองชีวิตมากเป็นพิเศกว่านวนิยายทั่ว ๆ ไป อีกพวกหนึ่ง
ก็คือนวนิยายที่ใช้ประเทศสมมุติ มีวัฒนธรรมสมมุติ ในนวนิยายชนิดนี้ ผู้แต่งจะต้อง
ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพเบื้องหลังของเรื่องราวที่เกิดขึ้น จึงต้องใช้กลวิธีพิเศไปจาก
นวนิยายทั่วไป...”

(หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543, หน้า 172-173)

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวของบุคคลในประวัติศาสตร์ จึงมีความสำคัญ
ในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญให้ผู้เขียน เลือกใช้สร้างเรื่องเล่าให้มีความสมจริงและน่าเชื่อถือ

อภิรักษ์ ชัยปัญหา เสนอแนวคิดการนำเสนอแบบศึกษาค้นคว้าในนวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์ไทย สรุปเนื้อหาโดยย่อว่า การศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ต้องศึกษากลวิธี
การนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีกลวิธีการนำเสนอ 4 ประการ คือ
1) การชี้แจงของผู้ประพันธ์ในส่วนคำนำ 2) การใช้วิธีเขียนเอกสารทางวิชาการ เช่น การใช้
การอ้างอิงแบบเชิงอรรถเพื่ออธิบายศัพท์ ภูมิหลังของเหตุการณ์ หรือบรรณานุกรม การแทรก
รูปภาพและแผนที่ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย 3) การคัดข้อมูลทางประวัติศาสตร์

มาเป็นความรู้เพิ่มเติม 4) การใช้ทวิจารณ์เป็นส่วนนำเรื่อง (อภิรักษ์ ชัยปัญหา, 2549, หน้า 1-17)

ผู้วิจัยจึงศึกษากลวิธีการนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจกิสซ่าน ของนักเรียนไทยทั้ง 3 เล่มด้วย โดยพบว่า นักเขียนไทยทั้ง 3 เรื่อง มีกลวิธีนำเสนอองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ 4 รูปแบบ คือ การนำเสนอผ่านคำนำ การอ้างอิงแบบวิชาการ การใช้ทวิจารณ์นำเรื่อง และการใช้รูปภาพประกอบ ดังนี้

1. การนำเสนอผ่านคำนำ

การนำเสนอคำนำในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเป็นส่วนที่ผู้เขียนใช้ชี้แจงจุดประสงค์ในการเขียนนวนิยาย บอกจุดเด่นของงานเขียนของตน หรือกล่าวถึงความน่าสนใจของหนังสือเพื่อเชิญชวนให้ผู้อ่าน อ่านนวนิยาย โดยพบว่า คำนำ มีการนำเสนอ ดังนี้

1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์การแต่ง นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการชี้แจงจุดมุ่งหมายของการประพันธ์ทั้ง 3 ส่วนวน แต่มีเนื้อหาในการชี้แจงแตกต่างกันกล่าวคือ

เรื่อง**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสซ่าน** ของประพันธ์กร มีการชี้แจงในคำนำว่าผู้เขียนต้องการนำเสนอประวัติชีวิตของจอมจักรพรรดิที่ทำให้ทั่วโลกเกรงกลัว และให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวผ่านการผูกเรื่องตามจินตนาการของผู้เขียนในรูปแบบนวนิยาย ที่มีลักษณะจริงบ้าง จินตนาการเสริมแต่งบ้าง ความที่ว่า

“...นี่คือธาตุแท้ที่เป็นอณูปั้นเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสซ่านขึ้นมาขายาโลกให้คลอนแคลนเมื่อ 700 ปีมาแล้ว อย่างทุกผู้ที่รับรู้เรื่องของเขาวัวแว่น--และกระทั่งบัดนี้ ก็จักคงมาลั่นทวนให้หวนหว่า...ตื่นตื่น...กร้าวแกร่ง...รันทดไปตามเนื้อเรื่องในแบบฝันของผู้เขียนที่ประจวบเหมาะเป็นอักษร ตามปัญญาสามารถเท่าที่จะทำไปได้ ในลักษณะเท็จบ้าง จริงบ้าง ในแบบฉบับนวนิยาย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 8-9)

เรื่อง**เจิ้งกิสซ่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีความแตกต่างจากนวนิยาย ทั้ง 3 ฉบับเนื่องจากพิมพ์รวมเล่มหลังจากผู้เขียนได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ทำให้ภรรยาของผู้เขียน คือ จินดา ศิริमानนท์ เป็นผู้เขียนคำนำแทน และให้ถ้อยแถลงของผู้เขียนที่พิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ “ไทยใหม่” ภายหลังที่เขียนนวนิยายเรื่องดังกล่าวเสร็จสิ้นไปแล้ว เมื่อ 22 มกราคม 2499 นำมาไว้ท้ายเล่มด้วย คำนำของ จินดา ศิริमानนท์ ชี้แจงให้ผู้อ่านทราบจุดประสงค์การเขียนนวนิยายว่า เพื่อแสดงให้เห็นธาตุแท้ของขุนศึก ความว่า

“...คุณสุภาเคยกล่าวกับข้าพเจ้าเสมอว่า ได้เขียนเรื่องนี้ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นธาตุแท้ของขุนศึก ไม่ว่าเวลาล่วงไปกี่ร้อยกี่พันปี ธาตุแท้ของขุนศึกย่อมไม่เปลี่ยนแปลง ต้องมีลีลาและวิธีการเหมือน ๆ กัน ไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ซึ่งผู้อ่านควรจะต้องศึกษาแล้วใช้วิจารณ์ญาณเทียบเคียงเอาเอง...” (จินดา ศิริमानนท์, 2531, อ้างอิงใน สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า คำนำ)

ส่วนคำนำของผู้เขียนที่เขียนช่วงที่ตีพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ระบุว่าต้องการเผยความโหดร้ายของขุนศึกเจงกิสข่านให้รับรู้

“...พลังจิตอันแรงแฝงฝังมากับความจงใจของบรรดาชนผู้เป็นช่างสังเกตและซึ่งขับออกมาจากเล่มหนังสืออ่านอันกองเป็นสุมตั้งเหล่านั้นแหละที่ผลักดันให้ข้าพเจ้าต้องนั่งลงเขียนสิ่งเหล่านี้ออกมา เพื่อจะเล่าถึงสิ่งต่าง ๆ บรรดาที่ได้อ่านและได้ยินได้รู้มาเกี่ยวกับเจงกิสข่าน-ผู้เป็นข่านแห่งข่าน, ผู้เป็นยอดนักกรรณแห่งนักกรรณทั้งหลาย, ผู้เป็นพระราชอำมหิตแห่งพระราชอำมหิตทั้งหลายบรรดาที่โลกจะได้เคยมีมา...ก็เพื่อที่จะเล่าถึงการรุกรานอย่างบ้าคลั่งของขบวนทัพพลศึกทองของชาวชาติมองโกลด้วย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 31)

นิยายเรื่องนี้จึงเน้นแสดงแนวคิดทางการเมืองเพื่อวิพากษ์ลักษณะแท้จริงของขุนศึก ที่มีความโหดร้ายทารุณ และมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณจินดา กล่าวว่า ไม่สามารถค้นหาภาพเจงกิสข่านที่ลักษณะตรงกับเรื่องมาประกอบในการตีพิมพ์ได้

“...รูปประกอบของเจงกิสข่านนั้น ดูที่ว่าจะหาไม่ยากนัก แต่แท้ที่จริงแล้ว ก็ยากเหลือเกินที่จะหารูปให้ตรงกับบุคลิกของเจงกิสข่าน พบแต่ในหนังสือรวมบุคคลสำคัญ ๆ ของจีน...แต่ไม่อาจนำมาลงได้ เพราะ...ดูเป็นใบหน้าตาแป๊ะแก่ที่สมบูรณ์เอิบอิ่มด้วยความที่บ่งบอกถึงความเมตตาการุณย์...” (จินดา ศิริमानนท์, 2531, อ้างอิงใน สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า คำนำ)

ผู้เขียนสืบค้นเอกสารที่คุณจินดา ศิริमानนท์ ปรึกษาหนังสือที่คุณสุภาใช้ให้กับห้องสมุดสุภา ศิริमानนท์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ภาพที่คุณจินดา กล่าวถึง คือ ภาพเจงกิสข่าน ในหนังสือ *The Secret History of Genghis Khan* ของ R.P. Lister ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1969 (พ.ศ. 2512) เนื่องจากเอกสารเล่มนี้พิมพ์หลังจากสุภาเขียนนวนิยาย จึงเป็นไปได้ว่า คุณจินดา ใช้เพื่อค้นรูปสำหรับรวมเล่มพิมพ์นวนิยายครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2531 แต่ภาพเจงกิสข่านในเอกสารนี้ เป็นภาพที่เขียนโดยจิตรกรชาวจีน ปัจจุบันภาพนี้ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์กรุงไทเป ไต้หวัน ดังนั้น ภาพปกนวนิยายฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 จึงเปลี่ยนไปใช้ภาพวาดชายชราใบหน้าค่อนข้างซีริม แวดตาเจ้าเล่ห์ดูซับซ้อนแทนภาพดังกล่าว ทำให้เห็นว่าภาพลักษณ์

ของเจงกิสข่าน ที่ปรากฏในนวนิยายของสุภานัน เป็นภาพกษัตริย์ยอดขุนพลที่โหดเหี้ยมทารุณ เจ้าเล่ห์ มีบุคลิกภาพซับซ้อนเหมือนกับขุนศึกทั่วไปในโลก อันเป็นภาพเชิงลบ

ส่วนเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เขียนคำนำ กล่าวถึงสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนและอยู่ได้ยากยิ่ง แต่เป็นสถานที่ให้กำเนิดจักรพรรดิเจงกิสข่านผู้สามารถสร้างจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ ไม่มีใครสามารถเทียบเทียมได้ ความว่า

“...มองโกเลีย เป็นดินแดนที่มีสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนชนิดหน้ามือเป็นหลังมืออย่างรวดเร็ว...ก็ทำให้ผู้คนและสัตว์เลี้ยงที่อ่อนแอดำรงชีวิตอยู่ยาก ทว่าอาณาบริเวณนี้กลับเป็นสถานที่ทดสอบความทรหดอดทนของมนุษย์ได้อย่างดี และที่นี้จักรพรรดินาม ‘เจงกิสข่าน’ ได้ถือกำเนิดขึ้นและสร้างจักรวรรดิของพระองค์ให้แผ่ไพศาลไปอย่างหาใครเทียบเทียม...” (“สุริยา”, 2556)

และยังกล่าวว่าเจงกิสข่านทรงเป็น “วิฆิตราช” ที่มีความสามารถทางการปกครอง มีความเป็นผู้นำ ซึ่งไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เป็นเพราะความสามารถของเจงกิสข่านเอง

“...ความสำเร็จของเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้เป็น “วิฆิตราช” นั้นคงไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่อย่างใด และไม่ใช่เรื่องธรรมชาติสามัญที่ใครจะเป็นและยิ่งใหญ่ได้เท่า... ‘การปกครองบนหลังม้า’ ได้นั้น ย่อมต้องมีคุณสมบัติสำคัญ และองค์ประกอบหลายอย่างอยู่ในพระองค์ อันผู้ที่ตนเรียกว่า ‘ผู้นำ’...ดังเช่น เป็นผู้มีใจเปี่ยมด้วยคุณธรรม กตัญญูต่อบุพพการี รักเผ่าพันธุ์อย่างไม่เอาเปรียบใคร...”

(“สุริยา”, 2556)

ข้อความข้างต้น แสดงจุดประสงค์ของผู้เขียนว่า นวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีเนื้อหามุ่งเทิดทูนพระเกียรติยศของเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่เท่าที่ประวัติศาสตร์โลกได้บันทึกไว้ และเน้นนำเสนอภาพลักษณ์เชิงบวกของเจงกิสข่าน

1.2 ชี้แจงที่มาของเรื่อง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยในยุคกรุงเรื่องหลายเรื่องใช้พื้นที่ส่วนคำนำชี้แจงแหล่งข้อมูลที่สำคัญในเรื่อง เพื่อเห็นกระบวนการค้นคว้าข้อมูลมาใช้ในการประพันธ์ พบว่ามีนวนิยายที่ชี้แจงแหล่งข้อมูลของเรื่อง 2 เรื่องคือ

เรื่อง**เตมูจิน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของประพันธ์กร กล่าวอ้างถึงข้อมูลบางส่วนว่าข้อมูลของกองทัพอเมริกาให้ความสำคัญกับพระประวัติของเจงกิสข่านเท่านั้น ความว่า “...กองทัพชาติอเมริกัน (A Fighting Force–Infantry Journal) ถึงกับเรียบเรียงประวัติศาสตร์จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่านนี้ไว้สำหรับนักการทหารศึกษา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 4)

แต่การชี้แจงของผู้เขียนมีจุดประสงค์เพื่อใช้อ้างอิง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจมากกว่าอ้างอิงที่มาของข้อมูล เมื่อสืบค้นย้อนไปตามหลักฐานที่ปรากฏ พบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ ประพันธ์รนำข้อมูลมาจากงานแปลหนังสือเรื่อง **เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ของ วาที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ แปลจากหนังสือ **Genghis Khan Emperor of All Men** ของ แฮโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) งานเขียนสารคดีประวัติศาสตร์ชีวิตเรื่องนี้ แลมป์ ได้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1927 (พ.ศ. 2470) และตีพิมพ์เพิ่มอีกหลายครั้ง

เรื่อง **เจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ไม่ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของข้อมูลโดยตรง แต่กล่าวว่า มีการสืบค้นข้อมูลจากหลายแหล่ง โดยมีโน้ตข้อความอธิบายไว้ ความเป็น

“...สำหรับเรื่อง ‘เจิ้งกิสข่าน’ นี้ ข้าพเจ้าไม่ทราบที่มาว่าจากหนังสือเล่มใด... ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นคุณสุภาหยิบหนังสือเรื่องใดมาแปล เห็นแต่พิมพ์ต้นฉบับส่งเรียงพิมพ์ ลงในหนังสือไทยใหม่รายวันแต่ละวัน โดยมีเศษกระดาษชิ้นเล็ก ๆ คงจะเป็นโน้ตข้อความจากฟุตโน้ตอยู่ใกล้แค่พิมพ์ดีดเท่านั้น...” (จินดา ศิริमानนท์, 2531, อ้างอิงใน สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 7)

ส่วนเรื่องเจิ้งกิสข่าน ของ “สุริยา” ไม่ได้ชี้แจงที่มาของเรื่องในหน้าคำนำ เนื่องจากระบุไว้ในบรรณานุกรมแล้ว

2. การอ้างอิงแบบเชิงวิชาการ

การอ้างอิงเชิงวิชาการที่พบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ พบ 2 ลักษณะ คือ การอ้างอิงแบบเชิงบรรณ และ การอ้างอิงแบบบรรณานุกรม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การอ้างอิงแบบเชิงบรรณ การอ้างอิงแบบเชิงบรรณเป็นการเขียนอ้างอิงในงานเชิงวิชาการ แต่พบว่ามีกรนำมาใช้ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ด้วย สำนักบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อธิบายการอ้างอิงแบบเชิงบรรณโดยสรุปว่า การอ้างอิงแบบเชิงบรรณ (Footnote Citation)...แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) เชิงบรรณโยง และเชิงบรรณเสริมความ ดังนี้ 1.1) เชิงบรรณอ้างอิง (Reference Footnote หรือ Citation Footnote)... 2) เชิงบรรณโยง (Cross-Reference Footnote) 3) เชิงบรรณเสริมความ (Content Note) (สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2562, หน้า 41-42)

ในนวนิยายเจิ้งกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 เล่ม พบว่า มีนวนิยายจำนวน 2 เล่ม ซึ่งมีผู้เขียนเป็นนักวิชาการ คือ เรื่อง **เจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ และเรื่อง **เจิ้งกิสข่าน** ของ “สุริยา” ซึ่งผู้เขียนเลือกใช้การอ้างอิงแบบเชิงบรรณเสริมความในนวนิยายโดยพบการใช้เชิงบรรณ 1 รูปแบบ คือ เชิงบรรณเสริมความ

สำนักบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กล่าวถึงเชิงบรรณเสริมความ ว่า

“...เชิงอรรถเสริมความ (Content Note) จะทำในกรณีที่ผู้เขียนต้องการอธิบายรายละเอียดของคำ ข้อความหรือแนวคิดเพิ่มเติมคำอธิบายที่ปรากฏในเชิงอรรถนี้ ผู้เขียนไม่ได้เขียนขึ้นเอง แต่จะเป็นการอ้างมาจากที่อื่น การพิมพ์มักจะพิมพ์หน้าเดียวกับคำหรือข้อความที่ต้องการขยายความเพิ่มเติม โดยรายละเอียดที่ปรากฏด้านล่างของหน้ากระดาษและให้แยกเนื้อหาที่มีเส้นคั่นระหว่างเนื้อหาและเชิงอรรถ...การลงรายละเอียดเชิงอรรถ ใช้สัญลักษณ์ตัวเลขกำกับเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาและส่วนที่ได้อ้างอิง...”

(สำนักบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2562, หน้า 42)

ผู้เขียนเลือกใช้เชิงอรรถเสริมความเพื่ออธิบายรายละเอียดเพิ่มเติม และอธิบายที่มาของข้อมูล พบว่า เรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้เชิงอรรถเสริมความจำนวน 90 ครั้ง และเรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ “สุริยา” มีการใช้เชิงอรรถ 11 ครั้ง แบ่งเป็น 8 ลักษณะ คือ

2.1.1 เพื่ออธิบายคำศัพท์ ชื่อตำแหน่งต่าง ๆ เนื่องจากนวนิยายเรื่องดังกล่าวเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจิ้งกีสข่าน ทำให้ผู้เขียนต้องใช้ศัพท์ภาษาต่างประเทศประกอบ ทำให้ผู้ประพันธ์นวนิยายทั้ง 2 เรื่อง ต้องใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายความหมายของคำศัพท์ ชื่อตำแหน่ง ชื่อสถานที่เป็นภาษามองโกลเสีย และภาษาอาหรับ เรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ใช้เชิงอรรถเสริมความเพื่ออธิบายคำศัพท์ ชื่อตำแหน่งและสถานที่ต่าง ๆ จำนวน 30 ครั้ง เช่น การอธิบายคำว่า คาซาน

“6. คำว่า คาซาน Kaghan นี้ แปลว่าท่านผู้เป็นข่านแห่งข่านทั้งหลาย เป็นคำมองโกลซึ่งแทรกตัวเข้าไปอยู่ในหลายภาษา รวมทั้งอิหร่านและอาหรับ หมายถึง ราชะของชาวมองโกลและชาวชาติตาดาร์โดยเฉพาะ” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 44)

ส่วนเรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ “สุริยา” พบว่า มีการใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายความหมาย จำนวน 5 ครั้ง เช่น ในบรรพที่ 19 ที่เตมูจินต้องไปพบโต-ฮูลูข่านที่เคยเป็นพี่น้องร่วมสาบานกับเยสุกายผู้เป็นพ่อ โดยต้องไปอยู่ในฐานะโนยัน และให้ผู้ติดตามอยู่ในฐานะ เนอร์เคอร์ “สุริยา” จึงต้องอธิบายความหมายของคำภาษามองโกล คือ “เนอร์เคอร์” และ “โนยัน”

“...¹ เนอร์เคอร์ เป็นภาษามองโกลเป็นลำดับชั้นของบุคคล เรียกได้ว่าตรงกับ ‘สมุน’ หรือ ‘ผู้ติดตาม’ แล้วแต่ว่าจะเป็นเนอเคอร์ของใคร”

²โนยัน เจ้าชายมีสกุลสูง หรือหัวหน้าเผ่าเล็กที่ไปหัดทำการอยู่ในสำนักของเผ่าใหญ่...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 184)

เนื่องจากภาษาในนวนิยายทั้งสองเรื่องไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในสังคมไทย การอธิบายโดยใช้เชิงอรรถจึงสามารถทำให้ผู้อ่านติดตามอ่านคำอธิบายภายหลังจากอ่านเนื้อเรื่องแล้วยังอาจศึกษาข้อมูลผ่านเชิงอรรถเพิ่มเติม เพื่อเข้าใจความหมายคำภาษาต่างประเทศ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถอ่านนวนิยายได้เข้าใจและมีอรรถรสมากยิ่งขึ้น

2.1.2 เพื่ออธิบายจาก ชื่อเมือง สถานที่ เครื่องแต่งกาย และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ พบว่า เรื่อง **เจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้เชิงอรรถเสริมความเพื่ออธิบายจาก ชื่อเมือง สถานที่ เครื่องแต่งกาย และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ จำนวน 29 ครั้ง เช่น ใช้เพื่ออธิบายเมืองคอเรสม์ ในเชิงอรรถที่ 2 ว่า

“...2. คอเรสม์นี้เป็นรัฐโบราณรัฐหนึ่งในประวัติศาสตร์ ชื่อในภาษาอังกฤษเขียนไว้หลายอย่างเป็นคอเรสม์ (Khorism) ก็มี แต่โดยมากแล้วโดยทั่วไปมักจะเขียนว่า คอเรสม์ (Khoresm) รัฐนี้เป็นมหาอาณาจักรของอิสลามิกชน และได้ประดิษฐานอยู่ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 12 อาณาบริเวณของมหาอาณาจักรแห่งนี้กว้างใหญ่มากทีเดียว ในยุคนั้น คือ ยาวเหยียดตั้งแต่ทะเลอาร์ลลงมาจนจรดอ่าวอิหร่าน ถ้าจะดูจากแผนที่ในปัจจุบันก็คือ บริเวณเขตรัฐคาซัคสถาน, อุซเบกิสถาน, ตุรกเมเนีย, ในสหภาพโซเวียตตอนใต้ ลงมารวมทั้งอิหร่านเดียนี่ทั้งประเทศนั่นเอง...ซึ่งข้าพเจ้าถือเอามาเป็นแกนกลางของนวนิยายเรื่องนี้...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 41)

นอกจาก สุภา จะอธิบายที่มาของเมืองคอเรสม์ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นเมืองร้างไปแล้ว ยังอธิบายอาณาเขตของอาณาจักรนี้โดยเทียบกับดินแดนที่ปรากฏในแผนที่โลกในสมัยที่แต่งนวนิยายเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพฉากได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

ส่วนนวนิยายเรื่อง **เจิ้งกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีการใช้เชิงอรรถ จำนวน 1 ครั้ง ตอนที่กล่าวถึงเจิ้งกิสข่านตรัสกับมเหสีบอร์เตว่าต้องให้ลูกสาวได้เรียนรู้หนังสืออูยгур ความว่า “...น้องคิดถูกแล้ว บรรดาลูกชายคงไม่มีเวลาวางจากการฝึกสู้รบมานั่งจดประวัติและตำนาน ลูกสาวเราอันที่จริงทุกคนก็ได้มีการศึกษาตีเรียนรู้ตัวหนังสืออูยгур² กันทุกคน คงช่วยราชการได้มาก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 309-310) ผู้เขียนเลือกอธิบายเพิ่มเติมว่า

“...² ชาวมองโกลไม่มีตัวหนังสือของตนเองมาใช้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มาก่อนรัชสมัยของจักรพรรดิเจิ้งกิสข่าน ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่สืบทอดบอกกันปากต่อปากจากปู่ถึงพ่อ จากพ่อ

ถึงลูก เมื่อเจงกิสข่านทรงตั้งจักรวรรดิมองโกลได้โปรดให้นำตัวอักษรของชนเผ่าอูยกูร์ (Uighur) ที่อยู่ข้างเคียงมาใช้เขียนหนังสือราชการ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 310)

สุริยา ได้อธิบายภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ก่อนสมัยเจงกิสข่านว่า ยังไม่มีอักษรใช้ และเจงกิสข่านเป็นชาวมองโกลพระองค์แรกที่เห็นความสำคัญของการมีตัวอักษรใช้บันทึก ข้อมูลต่าง ๆ และใช้ในการสื่อสาร ซึ่งแสดงถึงอัจฉริยภาพ พระสติปัญญา และเป็นพระราชกรณียกิจที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการรบ

2.1.3 เพื่อบอกที่มาของข้อมูลหรืออ้างอิงข้อมูล พบว่า เรื่องเจงกิสข่านของ สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้เชิงอรรถเสริมความเพื่อบอกที่มาของข้อมูลหรืออ้างอิงข้อมูลจำนวน 6 ครั้ง เช่น กล่าวถึงแหล่งข้อมูลบทกวีที่เชื่อว่ามาจากเรื่อง **Persian Great Sayings** ว่า

“...25. กลอนแปลบทนี้ ข้าพเจ้าขอเอามาจากโคลงสั้น ๆ บทหนึ่ง ของบัณฑิต กิซาอี (Kisa'i) มหากวีชาวอิหร่าน ผู้มีชีวิตอยู่ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 10 งานบางชิ้นของท่านผู้นี้มีรวมพิมพ์อยู่ในหนังสือ **Persian Great Sayings** มันเป็นหนังสือที่ซึ่งข้าพเจ้าได้อาศัยใช้วลีและคำสำคัญ ๆ มาประกอบนิยายเรื่องนี้เป็นอันมาก...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 96)

ดังนั้นการที่จะทราบว่าสุภา ใช้หนังสือเล่มใดในการค้นคว้าข้อมูลเพื่อเขียนนวนิยายเรื่องนี้ จึงสามารถพิจารณาได้จากเชิงอรรถส่วนหนึ่งด้วย ส่วนนวนิยาย **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีการใช้เชิงอรรถ เพื่อบอกที่มาของข้อมูลหรืออ้างอิงข้อมูล จำนวน 1 ครั้ง กล่าวถึงมุหัมมัดแห่งสุรว่า “...ท่านเข้าใจถูกแล้ว แต่ข้าพเจ้าคิดว่าเตมูยีนคงจะไม่ยอมรับตำแหน่งกูรข่านหรอก เพราะชื่อนี้ใช้กันทั้งสุลต่านเปอร์เซียหรือพวกอิสลามเช่นมุหัมมัดแห่งสุร¹ แห่งเมืองฆาซนี...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 267) ผู้เขียนได้เขียนเชิงอรรถเชื่อมโยงเพื่อให้ผู้อ่านที่สนใจไปอ่านหนังสือเพิ่มเติม คือ “¹โปรดดูได้จากหนังสือชื่ออารยธรรมตะวันออก: อารยธรรมอินเดีย ของ สุริยา รัตนกุล พ.ศ. 2545 หน้า 148” (“สุริยา”, 2556, หน้า 267) ถึงแม้ว่าจะคล้ายคลึงเชิงอรรถเชื่อมโยงแต่ผู้วิจัยจัดให้อยู่ในเชิงอรรถเสริมความเนื่องจากผู้เขียนไม่เขียนตามรูปแบบเชิงอรรถในงานวิชาการ เพื่อไม่ให้งานบันเทิงคดีมีความใกล้เคียงงานวิชาการมากเกินไป ทั้งยังไม่บรรจุหนังสือเล่มนี้ไว้ในส่วนบรรณานุกรม ผู้เขียนจึงต้องการให้ผู้อ่านรู้จักและสืบค้นเพิ่มเติมหากสนใจเท่านั้น แต่ข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า “สุริยา” ได้ประมวลความรู้เกี่ยวกับมองโกลจากแหล่งอื่น เพื่อใช้ประกอบสร้างนวนิยายนอกเหนือจากที่ปรากฏในบรรณานุกรมด้วย

2.1.4 เพื่อบอกแนวคิดหรือขยายความคิด พบเฉพาะในงานเขียนของ สุภา ศิริमानนท์ เท่านั้น โดยพบจำนวน 3 ครั้ง เช่น

“...3. คำสอนที่ว่า อิสลามิกชนคนใดทอดทิ้งอิสลามิกชนด้วยกัน ในเมื่อผู้นั้นควรจะช่วยเหลือได้จะมีบาปยิ่งเสียกว่าฆ่าคนตายลงโดยน้ำมือของตน คำกล่าวนี้มีบัญญัติอยู่ในคัมภีร์กุรอาน...ในนวนิยายของข้าพเจ้าเรื่องนี้จะเรียกขนานนามพระศาสดาผู้นี้ว่า มุฮัมมัดตามคำอาหรับ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 42)

ในกรณีนี้ ฮัจยี ราฮิม ได้ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บสาหัส ซึ่งผู้บาดเจ็บกล่าวว่าในตอนแรกจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งถ้าฮัจยี ราฮิม ไม่ช่วยเขาก็จะผิดหลักศาสนาที่กำหนดให้ช่วยเหลือมุสลิมที่ต้องการความช่วยเหลือ ตามที่ปรากฏในพระคัมภีร์ สุภาจึงเลือกขยายความแนวความคิดนี้ให้ผู้อ่านเข้าใจหลักปฏิบัติในส่วนนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.1.5 อธิบายที่มาของคำศัพท์ร่วมกับอธิบายภูมิหลังของเรื่อง การใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายที่มาของคำศัพท์ร่วมกับอธิบายภูมิหลังของเรื่อง พบในเรื่อง **เจิ้งก๊ชชาน** ของ สุภา ศิริमानนท์ นอกจากการอธิบายคำศัพท์แล้วยังบอกที่มาของข้อมูลที่ใช้อ้างอิงพร้อมอธิบายภูมิหลังอย่างยืดยาว เช่น ในเชิงอรรถที่ 1 ที่กล่าวถึงที่มาของคำว่า นักพรตพเนจรชาวอิสลาม ความว่า

“...1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อนวนิยายเรื่องนี้ขออธิบายว่าคำคำนี้ข้าพเจ้าจึงเอามาจากคำที่ใช้อยู่ในหนังสือประวัติศาสตร์ที่ว่า Dervish ซึ่งปรากฏว่ามีร่างของคำเป็นภาษาอิหร่านแปลตามตัวว่าภิกษุหรือผู้ขอ นั้นหมายความว่านักพรตผู้พเนจรปราศจากสมบัติใด ๆ เป็นผู้พอใจและความไม่มีตามคติในทางศาสนาอิสลาม นักพรตพวกนี้ได้มีการรวบรวมการจัดสรรกันเข้าอยู่ในระเบียบวินัยอันหนึ่ง...มีประมุขหรือหัวหน้าของตนเรียกว่า พีร์ Pir หรือชาอ์ค Shaikh หรือ Sheikh เพิ่งเคยอ่านกันซิดหรือไซค์...สาเหตุที่คนทั้งหลายให้ความเชื่อถือแก่นักพรตพเนจรเหล่านี้ โอกาสฝากแอบหากินดังกล่าวก็น่าจะถือโอกาสจากความงี่เง่าและความเชื่อมั่นในเรื่องโชคลางของคนทั้งหลายเป็นเครื่องมือ...เป็นทำนองการที่หลอกลวงชาวบ้านด้วยวิธีหลอกลวงให้กลัวเกรงอำนาจของชะตากรรมลึกลับนานาประการ เพราะฉะนั้นในสมัยต่อมาภาวะของนักพรตพเนจรเหล่านี้จึงเสื่อมทรามลง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 42)

2.1.6 เพื่ออธิบายตัวละครที่มีชีวิตจริงในประวัติศาสตร์เพิ่มเติม พบในเรื่อง **เจิ้งก๊ชชาน** ของสุภา ศิริमानนท์ เท่านั้น โดยพบถึง 5 ครั้ง เช่น เหตุการณ์ตอนที่นักพรตฮัจยี ราฮิมตอบกลับยะลาล อัลด-ดิน ด้วยโคลกที่โพเราะว่า

“...ท่านบรมมหากวีรู้ดาเกีนะหรือ? ¹²

ท่านได้มีชื่อเสียงกิตติคุณ
 ตลบอบอวลไปทั่วโลก
 ก็ด้วยเพลงด้วยโคลกอันสมบูรณ์
 เต็มเปี่ยมด้วยคุณค่า—และซึ่งหาได้ยาก...”

12. ที่ชื่อว่ารูดาเกี (Rudaki) ที่นำมากล่าวลงไว้เป็นการประกอบ ณ ที่นี้ มีใช้สมมุติหากเป็นผู้ที่เคยมีชีวิตมาแล้วจริง ๆ ในประวัติศาสตร์ รูดาเกีเป็นมหากวีชาวอิหร่านซึ่งเคยมีชีวิตอยู่ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 9”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 56-57)

ผู้เขียนใช้เชิงอรรถเพื่อแสดงให้เห็นว่า “มหากวีรูดาเกี” เป็นบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ และเขียนโคลกจริง ผู้เขียนได้นำโคลกที่มีเนื้อหาดีมาใช้เพื่อให้ตัวละคร “นักพรตฮัจยี ราฮิม” ซึ่งเป็นตัวละครสมมุติที่เป็นปัญญาชนนำโคลกของกวีท่านนี้มาใช้สื่อแนวคิดในนวนิยายของตน ความว่า (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 57)

ดังนั้นผู้เขียนจึงพยายามแสดงให้เห็นว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่ได้มาจากประวัติศาสตร์ และข้อมูลส่วนใดมาจากจินตนาการ เพื่อป้องกันไม่ให้อ่านเข้าใจว่าเป็นงานเขียนที่เกิดจากจินตนาการของตนทั้งหมด ซึ่งเป็นการผิดจรรยาบรรณของนักวิชาการ

2.1.7 อธิบายคำศัพท์และให้ความรู้ทางวัฒนธรรมเพิ่มเติม พบในนวนิยายเรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ เท่านั้น โดยพบจำนวน 4 ครั้ง เช่น การอธิบายคำว่า **ปิเลา** ซึ่งเป็นอาหารชนิดหนึ่ง ดังตัวอย่าง

“...46. คำว่า ‘ปิเลา’ นั้นเป็นภาษาอิหร่าน แปลว่า อาหารอย่างสามัญประกอบด้วย ข้าวและเนื้อวัว ใส่จานอย่างใหญ่...สำหรับท่านที่เคยบินไปยุโรปและได้แวะไปที่เมืองบัซดัต หรือเมืองบัสราห์ในประเทศอิรัก ที่ภัตตาคารสนามบินก็มีอาหารชนิดนี้จำหน่ายสำหรับผู้ต้องการ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 177)

สุภา ศิริमानนท์ ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงลักษณะอาหารชนิดนี้ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักในสังคมไทย และยังให้ความรู้เพิ่มเติมว่า ตนเคยพบว่ามีจำหน่ายที่ใดด้วย

ส่วนเรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ “สุรียา” พบว่า มีการใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายคำศัพท์และให้ความรู้ทางวัฒนธรรมเพิ่มเติม จำนวน 4 ครั้ง เช่น ในบรรพที่สิบแปดเนื้อเรื่องกล่าวถึงเผ่าเจอร์กินมาขโมยม้าของเตมุยีน นอกจากผู้เขียนจะเล่าเรื่องแบบผู้รู้ที่เล่าเรื่องเหตุการณ์การขโมยม้าครั้งนี้ ความว่า “...ว่ากันว่าเผ่าเจอร์กินทำเครื่องหมายลงไว้ในปฏิทิน

ปมเชือก¹ เลยทีเดียว ว่าสมควรจะไปดูลาดเลาเพื่อขโมยม้าของเผ่าต่าง ๆ เมื่อไร จึงจะจับเหยื่อได้มาก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 173) สุริยาใช้เชิงอรรถส่วนนี้เพื่ออธิบายความรู้เพิ่มเติมเพื่อไม่ให้เนื้อหาส่วนความรู้เกี่ยวกับปฏิทินปมเชือกทำให้นวนิยายกลายเป็นงานวิชาการ จึงใช้เชิงอรรถเพื่อให้ผู้อ่านได้อ่านเพิ่มเติมในภายหลังเพื่อเสริมความรู้ควบคู่กับการได้รับความบันเทิงจากนวนิยายที่ยังคงความดีเด่นในเชิงนวนิยายไว้ได้ว่า

“...¹ ปฏิทินปมเชือกเป็นพัฒนาการขั้นแรกของมนุษยชาติในความพยายามที่จะจำได้หมายรู้วันเวลาที่สำคัญในการดำรงชีวิต เชื่อกันว่าปฏิทินปมเชือกนี้มีมาตั้งแต่มีมนุษย์สมัยหิน ใช้ขมวดปมเชือกบ่งบอกช่วงเวลาที่มิผลไม่ว่า หรือมีปลาชุกชุม เผ่าเจอร์กินได้รับความรู้เรื่องปฏิทินปมเชือกนี้สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แล้วใช้ขมวดปมเชือกหมายเอาเวลาเทศกาลต่าง ๆ ตามความเชื่อของเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นเวลาที่เผ่าเหล่านั้นจะผลอตัวเมามาย เป็นโอกาสให้เผ่าเจอร์กินย่องไปตอตขโมยม้าของเผ่าต่าง ๆ มาเป็นของตน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 173)

การใช้เชิงอรรถอธิบายเช่นนี้ยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจภูมิหลังที่ทำให้ตัวละครแต่ละตัวมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปอย่างมีเหตุผล

นอกจากนี้ในบรรพที่สามสิบเอ็ด ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจงกิสข่านกับพระญาติวงศ์สายเจอร์กิน คนหนึ่ง คือ เกอเกอซู ซึ่งเป็นหมอผีที่เก่งกาจที่สุดในยุคนั้น โดยสุริยาได้กำหนดให้ตัวละครหมอผีเกอเกอซูเป็นผู้มีร่างกายซูบผอม เป็นคนอมโรค แต่เป็นหมอผีที่เก่งกาจที่สุด ความว่า “...เกอเกอซู มีร่างกายผ่ายผอม ดวงหน้าซูบ ตาลึกโหล ไม่แข็งแรงเหมือนน้องชายอีกคนของเขา แต่สติปัญญานั้นเกอเกอซูมีอยู่อย่างมากมายพอถ่วงดุลกับลักษณะทางกายภาพอันอมโรค...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 288) สุริยาได้ใช้เชิงอรรถอธิบายความรู้ทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของหมอผี ที่มีพื้นฐานมาจากองค์ความรู้ทางวิชาการ ที่ผู้เขียนมีความเชี่ยวชาญว่า

“...² พ่อมดหมอผีของมองโกลมักจะมีลักษณะทางกายภาพเหมือนกับเกอเกอซู คนนี้เพราะการจะเป็นพ่อมดหมอผีได้ในสังคมวัฒนธรรมนี้มักเริ่มต้นด้วยการที่บุคคลผู้นี้ป่วยเจ็บเจียนตายในตอนวัยรุ่น ครั้นรอดมาได้ก็มีร่างกายไม่แข็งแรง ต่อสู้กับตัวเองไว้ได้ด้วยสติปัญญาที่สูงกว่ามนุษย์ทั่วไป ชาวมองโกลถือว่าบุคคลเช่นนี้เป็นคน

ที่ติดต่อกับญาติปีศาจและเทพเจ้าได้ เรียกว่าเป็นม้าทรงของเทพเจ้า ความเชื่อเกี่ยวกับการได้รับพรให้เป็นพ่อมดหมอผีด้วยการผ่านการเจ็บไข้ครั้งใหญ่ในตอนอายุยังเข้าสู่วัยรุ่นนี้ก็มีในบรรดาของชาวเขาเผ่าที่อพยพลงมาจากทางเหนือ เช่นในประเทศไทยความเชื่อเช่นนี้ก็มีในชาวเขาเผ่าม้งในสมัยก่อนรุ่นปัจจุบันนี้ขึ้นไปประมาณหนึ่ง-สองชั่วคน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 288)

ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะบรรยายลักษณะของหมอผีผู้นี้ตามรูปภาพประกอบ และเนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาจากหนังสือ *Genghis Khan: life, death and resurrection* ของ จอห์น แมน (John Man) ก็ตาม แต่ผู้เขียนได้เชื่อมโยงลักษณะหมอผีในวัฒนธรรมมองโกล เข้ากับหมอผีม้งที่พบในประเทศไทย ที่มีลักษณะรูปร่างและกระบวนการเข้าเป็นร่างทรงที่ใกล้เคียงกันด้วย

2.1.8 ให้คำอธิบายเพิ่มเติมและวิพากษ์ข้อมูล พบในเรื่องเจิ้งกีสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ เพียงเรื่องเดียว และพบเพียง 1 ครั้ง คือ การอธิบายเพิ่มการที่เจิ้งกีสข่าน เรียกขาน หมูฮ้ามัด ว่าโอรส ในพระราชสาส์นว่าเป็นความจงใจ ความว่า

“...67. การกล่าวคำว่า ‘โอรส’ ลงไปในพระราชสาส์นฉบับนี้ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่า เจิ้งกีส-ข่าน ได้ทรงกระทำไปด้วยความจงใจทีเดียว...การที่จะใช้คำว่า “โอรส” กับเจ้าแผ่นดินองค์ใดได้นั้น จะต้องมีความจำกััดเฉพาะในกรณีที่ว่า กษัตริย์ฝ่ายที่ใช้เป็นบรมมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่และมีอำนาจครอบครองเหนือกว่า กษัตริย์องค์ที่จะเป็นฝ่ายผู้รับพระราชสาส์น...จะใช้คำว่า “โอรส” เช่นนี้ต่อกษัตริย์หรือมหากษัตริย์ผู้ทรงอยู่ในฐานะและศักดิ์เสมอกันอย่างเช่นที่เจิ้งกีส-ข่านได้ทรงใช้ในกรณีนี้ได้ เพราะเท่ากับเป็นการดูหมิ่นกันซึ่ง ๆ หน้า...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 388)

ทั้งนี้เพื่ออธิบายว่า เจงกิสข่านจงใจเขียนราชสาส์นให้มีเนื้อความดูหมิ่นยั่วยุ ให้ชาห์มุฮัมมัดซึ่งถือตนว่าเป็นยอดขุนพลและกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เกิดความโกรธจนสั่งประหารทูต เพื่อเป็นข้ออ้างทำศึกโดยชอบธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สุภา มีการตีความประวัติศาสตร์เพิ่มเติมจากทัศนะของตนนอกเหนือจากที่ระบุในหนังสือที่สุภาใช้เป็นข้อมูลในการเขียนนวนิยาย

2.2 การอ้างอิงแบบบรรณานุกรม หนังสือคู่มือสารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2554 กล่าวถึงลักษณะของบรรณานุกรม ว่า

“...การรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงในเนื้อหาของสารนิพนธ์ โดยรวบรวมไว้ในส่วนท้าย เพื่อให้ผู้อ่านสารนิพนธ์มีความเชื่อมั่นว่าสารนิพนธ์ได้มีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารดังที่ได้แสดงไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน ในกรณีที่ต้องการตรวจสอบข้อมูลหรือประสงค์ที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเป็นการให้เกิดเครดิตแก่เจ้าของข้อมูลที่เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงอีกด้วย...”

(กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2540, หน้า 37)

โดยปกติแล้วนวนิยายจะไม่นิยมระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในรูปแบบบรรณานุกรม แต่ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเริ่มมีการระบุที่มาของข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติม

เรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เป็นเรื่องเดียวที่ใช้การอ้างอิงแบบบรรณานุกรม ซึ่ง“สุริยา” (“สุริยา”, 2556, หน้า 655) ใช้หนังสือในการค้นคว้า 5 เล่มหลัก คือ หนังสือเรื่อง **Genghis Khan, Conqueror of the World** ของ Hartog, Leo de เรื่อง **Genghis Khan, Life, Death and Resurrection** ของ Man, John เรื่อง **Genghis Khan, His Life and Legacy** ของ Ratchnevsky, Paul เรื่อง **Genghis Khan, and the Making of the Modern World** ของ Weatherford, Jack และหนังสือ **Encyclopaedia Britannica. Macropaedia**

ซึ่งเอกสารทั้ง 5 เล่ม เป็นงานเขียนหนังสือประวัติศาสตร์ที่มีพื้นฐานมาจากงานวิจัยที่น่าเชื่อถือ เป็นผลงานทางวิชาการที่ทันสมัย มีการเดินทางไปสำรวจสถานที่ต่าง ๆ ในเอเชียกลางและมองโกเลีย ได้รับคำปรึกษาจากนักวิชาการชั้นนำของมองโกเลีย และการนำข้อมูลที่นำเอกสารชั้นต้นอย่าง **พงศาวดารลับของมองโกล** มาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารร่วมสมัยอื่น ๆ มีการนำเสนอข้อมูลหลากหลายและสอดคล้องการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์อย่างมีระเบียบแบบแผนทางการวิจัยทางประวัติศาสตร์ ทำให้หนังสือทั้ง 4 เล่มนี้

นำเสนอภาพเจงกิสข่านเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพซับซ้อน ไม่ใช่ฆาตกรเลือดเย็นที่โหดร้าย อย่างเดียวดังที่เอกสารประเภทประวัติศาสตร์ สารคดี นวนิยายในช่วงก่อนหน้านี้ได้บรรยายไว้

เหตุผลที่ “สุริยา” เป็นเพียงผู้เดียวที่มีบรรณานุกรม เนื่องจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ในยุคหลังนิยมเขียนบรรณานุกรม เพื่อยืนยันว่านวนิยายของตน มีความถูกต้องตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เมื่อพิจารณาเพิ่มเติมจากนวนิยายเล่มอื่นของ “สุริยา” เช่นเรื่อง *คสิโอพัตรา ราชนีน้าผึ้งพิษ* (2552), *อเล็กซานเดอร์มหาราชชาติอาชาไนย* (2549) ก็มีบรรณานุกรมแสดงที่มาของเอกสารหลักที่ใช้ในการค้นคว้าด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า นวนิยายเจงกิสข่านของ “สุริยา” ใช้เอกสารที่มีพื้นฐานมาจากการวิจัย และมุ่งนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของเจงกิสข่าน สู่ผู้อ่านชาวไทยในรูปแบบนวนิยาย

3. การใช้บทวิจารณ์นำเรื่อง

การใช้บทวิจารณ์นำเรื่องในนวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยพบเพียงสำนวนเดียว คือ เรื่อง *เจงกิสข่าน* ของ สุภา ศิริमानนท์ ที่ได้นำบทวิจารณ์ของ ทวีป วรติลก นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ชื่อดังของเมืองไทย ที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2538 และยังคงเป็นรองหัวหน้าพรรคกิจประชาคม ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามปากกา “ทวีปวร” นอกจากจะเป็นผู้ที่เคยมีอุดมการณ์ร่วมกันในช่วงที่ สุภา ศิริमानนท์ ถูกปราบปรามและคุมขังจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ช่วง พ.ศ. 2495 ในยุคกบฏสันติภาพแล้ว ทวีปวร ยังเป็นผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ พงศาวดาร และเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศจีนด้วย ย่อมเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันความน่าสนใจและความถูกต้องของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เล่มนี้ได้เป็นอย่างดี บทวิจารณ์ของทวีป วรติลก กล่าวถึงสภาพสังคมแวดล้อมในสมัยที่ สุภา ศิริमानนท์ คิดเขียนนวนิยายเรื่องนี้หลังจากพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้ว ทั้งยังเชื่อมโยงให้เห็นการนำเสนอแนวความคิดทางการเมืองสอดแทรกผ่านการสู้รบของขุนศึกแห่งยุคอดีตที่ใช้เป็นฉากของเรื่อง คือ ช่าง มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์ สะท้อนสภาพยุคสมัยที่ผู้นำทางการเมืองในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ใช้วิธี ยิงทิ้ง จำคุก นักการเมืองฝ่ายตรงข้าม และปัญญาชนว่า

“...การปกครองอันโหดร้ายทารุณของช่าง มุฮัมมัดดังกล่าว ที่แท้ก็เป็น การสะท้อนยุคสมัยของเมืองไทยในยุคที่คุณสุภามีประสบการณ์มานั่นเอง จากการ “เก็บ” “ยิงทิ้ง” ฯลฯ ที่มีอยู่ดาษดื่นในเมืองไทยยุคนั้น และนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามหลายคนของรัฐบาลจอมพล ป.ที่ถูกสังหารโหดหาตัวฆาตกรไม่ได้ ก็เป็นที่ทราบกันดีว่า มือเพชรฆาตได้แก่อัศวินของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ท.ส. จอมพล ป. สำหรับบรรดา นักเขียนอิสระอย่างนักพรตในเรื่องที่อาญาถึงทำทลายอำนาจของช่าง มุฮัมมัด

แห่งแผ่นดินขบวนคัดค้านการที่ชาห์จะประหารนักพรตนอกกรีตักพอจะเทียบได้กับนักศึกษา, ปัญญาชน, นักคิดนักเขียนมากมายที่เคยมีบทบาทเรียกร้องสันติภาพ จนถึงถูกจับในคดีกบฏสันติภาพเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2495 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง...”

(ทวีป วรดิolk, 2531 อ้างอิงใน สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 19-20)

ทวีป วรดิolk ยังได้แนะนำวิธีการอ่านงานเขียนของสุภา ที่มีลักษณะเป็น Serious Readers เพื่อให้ผู้อ่านค่อย ๆ อ่าน เพื่อได้ความบันเทิงควบคู่กับความรู้ทางวิชาการที่เป็นลักษณะพื้นฐานของผู้เขียน ที่เป็นนักหนังสือพิมพ์และนักวิชาการ ความว่า

“...ข้อเขียนของคุณสุภาค่อนข้างหนัก เพราะมุ่งไปยังผู้อ่านประเภท Serious Readers อย่างที่เคยเขียนและเคยทำหนังสือพิมพ์ประเภทนี้มาชั่วชีวิตของความเป็นนักหนังสือพิมพ์ ถ้าท่านผู้อ่านจะอ่าน ‘เจิ้งกีซ ชาน’ เพราะต้องการแต่เพียงความบันเทิงก็ขอได้โปรดอ่าน ‘เจิ้งกีซ ชาน’ ด้วยความเข้าใจในตัวผู้ประพันธ์ในแง่ที่ว่า เป็นนักวิชาการโดยพื้นฐาน และการประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ก็มุ่งที่จะให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้อ่านด้วย ทั้งนี้ ในรูปแบบของนวนิยาย...”

(ทวีป วรดิolk, 2531 อ้างอิงใน สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 18)

ความโดดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้จึงมีความเป็นวิชาการที่เน้นเสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์ และแนวคิดทางการเมืองในรูปแบบนวนิยายอย่างแนบเนียน

ทวีป วรดิolk ได้กล่าวถึงข้อจำกัดในการค้นคว้าข้อมูลที่น่าสนใจในนวนิยายที่หาได้ค่อนข้างจำกัดในขณะนั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อมูลเทียบกับข้อจำกัดในการค้นคว้าข้อมูลแล้ว นวนิยายเรื่องดังกล่าวก็ยังคงมีความน่าเชื่อถือ ความว่า

“...แต่ปรากฏการที่รัฐบาลขุนศึกของไทยได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อปิดกั้นความพยายามในการแสวงหาความรู้ก็ได้ตั้งมั่นขัดขวางอยู่เสมอต่งภูเขาแห่งอวิชา จนเป็นการพันวิสัยที่จะกระทำได้...เพราะฉะนั้นภายใต้เงื่อนไขจำกัดหลายต่อหลายประการในเบื้องต้นก็คือการใช้หนังสือประวัติศาสตร์ของอาณาจักรคอเรสม์และประวัติศาสตร์จักรวรรดิเมโกลตลอดจนหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่มอย่างที่คุณสุภาใช้ แต่ก็ไม่สามารถอ้างอิงให้ชัดเจนได้ ดังที่ผู้อ่านจะได้เห็นเมื่ออ่านรายละเอียดตามชั้นต่าง ๆ ที่คุณสุภาอุตสาหะค้นคว้ามามากมายและละเอียดถี่ถ้วนเป็นพิเศษที่ถือได้ว่าเป็นการให้

ความรู้แก่ผู้อ่านในยุคสมัยที่ต้องถูกจำกัดความรู้ สำหรับเอกสารหนังสือใด ๆ จากสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็เป็นอันว่าในยุคสมัยดังกล่าวนั้นเป็นอันสิ้นหวังไปเลยโดยสิ้นเชิง...”

(ทวีป วรดิolk, 2531 อ้างอิงใน สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 23)

ดังนั้นจึงเป็นการแสดงความคิดเห็นว่า ข้อมูลที่สุภาใช้นั้นมีปริมาณเหมาะสมและน่าเชื่อถือ ตลอดจนมีปริมาณมากพอแล้วในยุคนั้น นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับชื่อภาษาจีนที่สุภาแปลมาจากภาษาอังกฤษอีกทอดหนึ่ง ทำให้หลีกเลี่ยงผิดพลาดได้ เช่น

“..โดยที่มีชื่อเกี่ยวกับจีนอยู่เล็กน้อยที่ผมอยากจะขอชี้แจงเพิ่มเติม เพื่อความกระจ่างของท่านผู้อ่าน กล่าวคือ สำหรับคำว่ากษัตริย์ชุนั้น เข้าใจว่าคุณสุภาคงจะเขียนจากภาษาอังกฤษที่ว่า Sung ทำนองเดียวกับคำว่าอาณาจักรจีนซึ่งคงจะเขียนจากภาษาอังกฤษว่า...คำว่า Sung นี้ สำเนียงจีนกลางออกเสียงว่าซ่ง อย่างไรก็ตามการออกเสียงตามสำเนียงจีนกลางที่จีนในปัจจุบันถือเป็นมาตรฐานนั้น อย่างไรก็ตามแต่ผู้ที่ไม่เคยเรียนภาษาจีนเลย แม้แต่ผู้รู้ภาษาจีนดีสามารถอ่านออกเขียนได้ สำผัสที่เห็นชื่อจีนในภาษาอังกฤษ ก็ไม่มีทางที่จะออกเสียงให้ถูกต้องตามสำเนียงจีนกลางได้ถ้าไม่ได้เห็นตัวอักษรจีน...”

(ทวีป วรดิolk, 2531 อ้างอิงใน สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 21-22)

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นด้านพัฒนาการของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทยตามแนวคิดของ อภิรักษ์ ชัยปัญญ ศิษยานุรักษ์อิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 พบว่า นวนิยาย**เจิ้งก๊ี้ช ข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ เขียนในยุคปรับตัว พ.ศ. 2508-2517 ที่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย มีการมีการปรับตัวพัฒนาจากเรื่องอ่านเล่นเป็นวรรณกรรมเพื่อสังคม มีประพันธ์วิธีที่มีความน่าสนใจมากขึ้น โดยเริ่มมีการคาดหวังให้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ควบคู่กับความสนุกสนาน อย่างนวนิยายเรื่อง**ฟ้าใหม่** ของ ศุภร บุนนาค ทำให้มีการใช้การอ้างอิงแบบเชิงอรรถบ้างแล้ว แต่ยังไม่มีการนำบทวิจารณ์มาประกอบในส่วนนำเรื่อง ซึ่งปรากฏในนวนิยายยุครุ่งเรือง พ.ศ. 2522-2533 ที่มีผู้อ่านที่มุ่งหวังความบันเทิง มุ่งความรู้ทางประวัติศาสตร์ และมุ่งวิเคราะห์วิจารณ์ จึงเริ่มมีการนำบทวิจารณ์มาประกอบไว้หน้าเรื่อง (อภิรักษ์ ชัยปัญญหา, 2546, หน้า 96-101) ด้วยเหตุนี้ กองทุนสุภา ศิริमानนท์ จึงได้นำบทวิจารณ์ของทวีป วรดิolk มาพิมพ์ไว้เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้อ่านในยุคดังกล่าวด้วย จึงแสดงให้เห็นพัฒนาการของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

4. การใช้รูปภาพประกอบ

ผู้วิจัย พบว่า นวนิยายของ สุภา ศิริมานนท์ และ “สุริยา” มีการนำเสนอภาพแผนที่ นอกจากนี้ “สุริยา” ยังแทรกภาพ บุคคล สถานที่ และภูมิประเทศ ที่มีความสอดคล้องกับฉากในเรื่อง การสร้างสรรค์ภาพประกอบจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับสารได้มากขึ้น และเกิดจินตนาการทางการรับรู้ไปพร้อมกับการรับรสบันเทิงในนวนิยาย ดังที่ พิเชษฐ สุนทรโชติ เสนอว่าการสร้างสรรค์ภาพประกอบช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในการรับเนื้อหาสาระอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเสริมจินตนาการในการรับรู้ร่วมกับภาพประกอบ โดยมี 4 กลุ่ม คือ

1. ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก มักนิยมภาพประกอบที่เน้นภาพมากกว่าตัวหนังสือ ซึ่งภาพวาดนั้นจะสอดคล้องกับธรรมชาติในช่วงวัยการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งในแง่คิดและจินตนาการ

2. ภาพประกอบหนังสือสารคดี เป็นการสร้างภาพประกอบที่เน้นการสื่อสารความหมายและอารมณ์ของภาพโดยส่วนใหญ่ มักจะใช้เป็นภาพถ่ายซึ่งจะต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการบันทึกภาพ

3. ภาพประกอบหนังสือวิชาการ จะเน้นภาพประกอบที่เหมาะสม ถูกต้อง และเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระเป็นหลัก เพื่อสนับสนุนเนื้อหาวิชาการที่เขียนขึ้น

4. ภาพประกอบหนังสือนวนิยาย หรือเรื่องสั้น เป็นการเขียนภาพประกอบที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการให้อิสระแก่ผู้สร้างสรรค์ภาพได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ซึ่งภาพนั้นจะถ่ายทอดอารมณ์อย่างประสาบสอดคล้องกับเรื่องราวที่ผู้เขียนแต่งขึ้น (พิเชษฐ สุนทรโชติ, 2554, หน้า 175)

“สุริยา” มีกลวิธีเลือกภาพที่มีความสอดคล้องกับเรื่อง 3 ประเด็นหลัก คือ ภาพแผนที่ ภาพบุคคล ภาพฉากและภูมิประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ภาพแผนที่ หนังสือเจิ้งกีสข่าน ของสุภา ศิริมานนท์ ได้พิมพ์แผนที่แสดงพื้นที่อาณาจักรมองโกลภายหลังการสวรรคตของเจงกิสข่าน ใน ค.ศ. 1227 (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 852-853) ไม้ด้านท้ายเล่ม ซึ่งภาพ The Empire of Jenghis Khan at the Death 1227 (BW) มีแหล่งที่มาจากหนังสือ A Short History of the World, ของเฮช. จี. เวลส์ (Wells) พิมพ์ พ.ศ. 2465 (ค.ศ. 1922) (Wells, 1922, p. 207) ส่วนเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ได้ใช้แผนที่เป็นส่วนสำคัญในการช่วยแสดงฉากของเรื่องให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยพบวิธีการใช้แผนที่ 2 ส่วน คือ

4.1.1 การใช้แผนที่ในส่วนนำเรื่อง สุริยา (“สุริยา”, 2556, หน้า 6) ใช้แผนที่ในส่วนนำเรื่องจำนวน 2 ภาพ โดยเป็นภาพแผนที่แสดงพื้นที่อันเป็นมาตุภูมิเดิมของเจงกิสข่าน และส่วนที่เพิ่มขึ้นหลังจากการแผ่ขยายอำนาจของเจงกิสข่าน Mongol Homeland and Surround

Tribes ในแผนที่แสดงการกระจายตัวของชนเผ่าต่าง ๆ ในทุ่งหญ้าสเตปป์ เช่น เผ่าเคเรอิต เผ่าโนมาน โดยแสดงเปรียบเทียบกับภาพแผนที่จักรวรรดิมองโกลอันกว้างใหญ่ไพศาล ในช่วงปี ค.ศ. 1200 (พ.ศ. 1743) เพื่อให้เห็นการขยายพื้นที่จักรวรรดิได้กว้างใหญ่ที่สุด

4.1.2 การใช้แผนที่แทรกในเนื้อหา สุริยา ใช้การนำเสนอแผนที่จักรวรรดิมองโกล ที่พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านครอบครองแถบเอเชียกลางถึงยุโรป แทรกในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง (“สุริยา”, 2556, หน้า 536)

4.2 ภาพบุคคล เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ได้ใช้ภาพบุคคลในส่วนนำเรื่อง เพื่อส่วนสำคัญในการช่วยแสดงภาพลักษณ์ของตัวละครให้มีความชัดเจนมากขึ้น พบการใช้ภาพบุคคล 2 ส่วน คือ

4.2.1 การนำเสนอภาพบุคคลในส่วนนำเรื่อง (“สุริยา”, 2556, หน้า 28, 30, 32) สุริยาได้นำเสนอภาพวาดของเจงกิสข่านที่วาดโดยจิตรกรจีนในส่วนนำเรื่อง ภาพนี้เป็นภาพที่แพร่หลายที่สุด เป็นภาพชายชราหนวดเครายาวสีขาว ใบหน้าอวบอ้วนแววพระเนตร มีความมุ่งมั่นแต่แฝงด้วยความเมตตา ปัจจุบันภาพนี้ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์กรุงไทเป ได้หัว และยังมีภาพอนุสาวรีย์เจงกิสข่านที่มองโกเลีย ภาพวาดโอโกเดข่าน โอรสองค์ที่ 3 ของเจงกิสข่าน และภาพวาดบุคคลชาวมองโกลหลายรูป ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นภาพบุคคลที่ปรากฏในนวนิยายได้ชัดเจนมากขึ้น

4.2.2 การนำเสนอภาพบุคคลแทรกในเนื้อหา สุริยานำเสนอภาพวาดเจงกิสข่านในวัยหนุ่มในช่วงอายุที่สอดคล้องกับเนื้อหา (“สุริยา”, 2556, หน้า 212) นอกจากนี้ “สุริยา” ยังนำเสนอภาพวาดของ เตบ-เทนกี้ หรือหมอผีเกอเกอซู (“สุริยา”, 2556, หน้า 436) เพื่อช่วยให้ผู้อ่านนึกภาพหมอผีชาวมองโกลตามจินตนาการของผู้เขียนได้ชัดเจนขึ้น

4.3 ภาพฉากและภูมิประเทศ “สุริยา” (2556, หน้า 9–17, 29, 156) ยังได้นำเสนอภาพถ่ายสถานที่จริงในประเทศมองโกเลีย และภาพวาดฉากในการสู้รบหลายภาพทั้งส่วนนำเรื่อง และแทรกในเนื้อเรื่องหลายภาพ ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการตามการวาดภาพฉากของผู้เขียนได้ง่ายยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยพิจารณาภาพที่ “สุริยา” กับแหล่งที่มาของข้อมูลที่ “สุริยา” ใช้เขียนนวนิยาย พบว่า ภาพที่ผู้เขียนแทรกในนวนิยาย ตรงกับภาพประกอบในหนังสือ *Genghis Khan, Life, Death and Resurrection* ของ John Man หลายภาพ ประกอบกับพบว่า “สุริยา” แทรกภาพหน้าปกหนังสือ *Genghis Khan, His Life and Legacy* ของ Paul Ratchnevsky (“สุริยา”, 2556, หน้า 27) จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้เขียน ใช้ภาพเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ว่าตรงตามเอกสารที่ใช้อ้างอิงด้วย

ยังพบอีกว่าผู้เขียนได้นำการเสนอภาพประกอบในงานประเภทงานวิชาการ เพื่อช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานเขียนของตน และเมื่อพิจารณาจากหนังสือ นวนิยายของ “สุริยา” อีก 4 เรื่อง คือ **อเล็กซานเดอร์มหาราชชาติอาชาไนย** (พ.ศ. 2549), **คลีโอพัตรา ราชนิพิษน้ำผึ้ง** (พ.ศ. 2552), **มายาในมายา** (พ.ศ. 2554) และ **ลอเรนซ์แห่ง อาราเบีย** (พ.ศ. 2559) พบว่า มีการนำเสนอภาพถ่ายสี และภาพแผนที่ ภาพบุคคล ภาพฉาก และภูมิประเทศเช่นเดียวกัน จึงแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนและสำนักพิมพ์เห็นความสำคัญในการแทรก ภาพประกอบ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการเชื่อมโยงระหว่างภาพและเนื้อหา และเสริม อรรถรสในการอ่านนวนิยายได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในปัจจุบันเทคโนโลยีการพิมพ์ก้าวหน้ามากขึ้น ต้นทุน การผลิตลดลง จึงมีการนำเสนอภาพถ่ายสีมากขึ้นด้วย

อาจสรุปได้ว่า เนื่องจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็นนวนิยายที่มีลักษณะพิเศษและ เขียนได้ยาก นักเขียนจึงต้องศึกษาค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์จากพงศาวดาร หนังสือ ประวัติศาสตร์ เพื่อได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาใช้เป็นข้อมูลในการแต่งเพื่อให้เกิดความสมจริง ทั้งการดำเนินชีวิต ฉาก บทสนทนาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและยุคสมัย โดยนักเขียนต้อง ไม่ลืมว่าตนทำหน้าที่เสนอนวนิยายที่เป็นบันเทิงคดี ไม่ใช่นำเสนอสารคดีที่เน้นความรู้มากกว่า ความสนุกสนาน นักเขียนจึงต้องคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับ ความเป็นบันเทิงคดี ทำให้นักเขียนที่มีพื้นฐานเป็นนักวิชาการเลือกสอดประสานความรู้เชิง ประวัติศาสตร์กับการนำเสนอความบันเทิงเข้าด้วยกัน โดยนอกจากจะมีวิธีในการนำเสนอ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านการนำเสนอเนื้อเรื่องในนวนิยายแล้ว ยังนำเสนอผ่านทางแบบ ศึกษابันเทิงผ่านการนำเสนอคำนำ การใช้การอ้างอิงแบบวิชาการ การใช้บทวิจารณ์นำเรื่อง การคัดลอกพงศาวดารมาใช้อ้างอิง (อภिरักษ์ ชัยปัญญา, 2549, หน้า 1-17)

นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ฉบับ เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ต่างชาติที่มีรูปแบบการนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นที่น่าสนใจจำนวน 4 รูปแบบ คือ การนำเสนอผ่านคำนำ การอ้างอิงแบบวิชาการ การใช้บทวิจารณ์นำเรื่อง และการใช้รูปภาพ ประกอบ โดยพบว่าการนำเสนอผ่านคำนำ ผู้เขียนมักกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนซึ่งช่วยให้ ผู้อ่านทราบแนวการประพันธ์ได้ เช่น **เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริมานนท์ มีวัตถุประสงค์ต่างจาก ฉบับอื่น ที่เน้นเล่าพระราชประวัติและเหตุการณ์เจงกิสข่าน โดยสุภาเน้นวิพากษ์ให้เห็นธาตุแท้ ของขุนศึก ที่มีความโหดเหี้ยมทารุณ โดยเชื่อมโยงจากการสู้รบระหว่างชาห์มูฮัมมัดและเจงกิสข่าน กับขุนศึกในประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในช่วงชีวิตของผู้เขียน คือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นอกจากนี้ ยังมีการชี้แจงที่มาของข้อมูลในเรื่องเพื่อให้เกิด ความน่าเชื่อถือด้วย ส่วนการอ้างอิงแบบวิชาการที่พบมี 2 ลักษณะ คือ การใช้เชิงอรรถและ

บรรณานุกรม โดย**เจิ้งกัซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ และ**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ใช้เชิงอรรถเสริมความ โดยมีวัตถุประสงค์ 8 ข้อ คือ เพื่อใช้อธิบายศัพท์ และชื่อตำแหน่งต่าง ๆ ที่มาจากภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้อธิบายฉากชื่อเมือง ชื่อสถานที่ เครื่องแต่งกาย และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เพื่อบอกที่มาของข้อมูลหรืออ้างอิงข้อมูล เพื่อบอกแนวคิดหรือขยายแนวคิด เพื่ออธิบายที่มาของศัพท์ร่วมกับอธิบายภูมิหลังของเรื่อง เพื่อบอกรายละเอียดตัวละครที่มีชีวิตจริงในประวัติศาสตร์เพิ่มเติม เพื่อบอคำศัพท์และให้ความรู้ทางวัฒนธรรมเพิ่มเติม และเพื่อให้คำอธิบายเพิ่มเติมและวิพากษ์ข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาวัฒนธรรมที่แตกต่างกับผู้อ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาโดยไม่ต้องอธิบายแทรกในเนื้อเรื่องโดยตรงซึ่งจะทำให้กลายเป็นงานวิชาการ ทำให้ผู้อ่านศึกษาเพิ่มเติมจากเชิงอรรถเพื่ออ่านเรื่องได้เข้าใจและมีอรรถรส การอ้างอิงแบบบรรณานุกรมพบเฉพาะ**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านสามารถย้อนกลับไปศึกษาแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมได้ การใช้บทวิจารณ์นำเรื่องพบใน**เจิ้งกัซข่าน**ของ สุภา ศิริमानนท์ เนื่องจากเป็น การตีพิมพ์ในช่วงที่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยในขณะนั้นนิยมนำบทวิจารณ์ของผู้มีชื่อเสียง มาตีพิมพ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และเพื่อชี้แนะการอ่านนวนิยายเรื่องดังกล่าว ส่วนการใช้รูปภาพประกอบ พบว่า **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” และ**เจิ้งกัซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีการนำเสนอภาพแผนที่เพื่อให้เห็นอาณาเขตของอาณาจักรมองโกลที่กว้างใหญ่ไพศาล และพบว่า นวนิยาย**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีการใช้ภาพบุคคล สถานที่ ภูมิประเทศที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายมาเสนอในเรื่องโดยมีการนำเสนอในส่วนนำเรื่อง และแทรกในเรื่อง ซึ่งมีอิทธิพลจากการนำเสนอภาพในงานเขียนเชิงวิชาการประเภทสารคดี ตำรา แต่มีผลดีเนื่องจากช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการเห็นฉากและสภาพภูมิประเทศตลอดจนบุคคลได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อการจินตนาการเชื่อมโยงระหว่างภาพและรสของถ้อยคำในนวนิยายควบคู่กัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ไม่ปรากฏการคัดข้อมูลทางประวัติศาสตร์มานำเสนอก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่อง ดังเช่นที่ปรากฏในการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ของ อภิรักษ์ ชัยปัญหา (อภิรักษ์ ชัยปัญหา, 2549, 1-17) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากนวนิยาย**เจงกิสข่าน**เป็นพระราชประวัติจักรพรรดิชนชาติอื่น มีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไม่มากนัก และข้อมูลที่น่ามาใช้ในการเขียนไม่ได้มาจากเอกสารชั้นต้นประเภทพงศาวดาร แต่มาจากหนังสือประวัติศาสตร์ และสารคดีประวัติศาสตร์ที่มีนักวิชาการวิเคราะห์หรือรวบรวมไว้เป็นหลัก จึงไม่ได้มีการคัดลอกข้อมูลทางประวัติศาสตร์มานำเสนอเพิ่มเติม

ที่มาของข้อมูลในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง

การศึกษากลวิธีในการนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัยข้างต้น ทำให้สามารถทราบแหล่งที่มาของข้อมูลที่ผู้เขียนนวนิยายทั้ง 3 คน นำมาใช้เป็นวัตถุดิบเขียนนวนิยายของตน แต่เมื่อผู้วิจัยศึกษาตัวบทเพิ่มเติมจึงพบว่าผู้แต่งทั้ง 3 คน อาจใช้ข้อมูลจากเอกสารอีกด้วย

เอกสารประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเจงกิสข่านมีเป็นจำนวนมาก ทั้งพงศาวดาร บันทึกร่วมสมัย งานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ บทละคร วิทยานิพนธ์ และบทความ ซึ่งมีเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไปตามทัศนะของผู้เขียน ในยุคแรกเอกสารเกี่ยวกับเจงกิสข่านมักเป็นเอกสารที่บันทึกโดยผู้พ่ายสงคราม ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านจึงมีความโหดร้าย เป็นขุนศึกกระหายเลือดผู้มากในกามารมณ์ แย่งชิงทรัพย์สมบัติลูกเมียของศัตรู และฆาตกรผู้ชิงชังอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองกว่าจึงต้องทำลายให้สิ้นซาก เมื่อปรากฏเอกสารสำคัญอย่าง **พงศาวดารลับของมองโกล** ประกอบกับการลงสำรวจพื้นที่ทางโบราณคดีแถบเอเชียกลาง มองโกล และเขตมองโกเลียในประเทศจีน พร้อมกับการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ช่วงก่อน ค.ศ. 2000 ทำให้ปรากฏภาพลักษณ์ที่ดีของเจงกิสข่านมากขึ้น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนนวนิยายชาวไทยเลือกใช้ จึงมีความแตกต่างกันตามความก้าวหน้าทางวิชาการ และปัจจัยด้านความเป็นนักวิชาการของผู้เขียนด้วย โดยนวนิยายทั้งสามเรื่องมีการใช้ข้อมูลดังนี้

1. เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน

นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร นำจะนำข้อมูลพระราชประวัติเจงกิสข่านมาจากหนังสือแปลเรื่อง **เยินกิสข่านจอมจักรพรรดิ** (แลมบ์, ฮาโรลด์, 2493, หน้า 1-562) ของ ว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ ซึ่งแปลจากหนังสือ **Genghis Khan Emperor of All Men** ของ แฮโรลด์ แลมบ์ (Harold Lamb)

เนื่องจากผู้วิจัย พบว่า มีเนื้อหาสอดคล้องกันตั้งแต่ส่วนคำนำจนจบเรื่อง ซึ่งประพันธ์กร อาจใช้เอกสารจากหนังสือแปลเป็นเอกสารหลัก จำนวน 1 เล่ม และปรากฏหลักฐานว่าผู้เขียนนำโครงเรื่องจากรรณกรรมไทยเรื่องอื่นมาผสมผสานในนวนิยายของตนด้วย เช่น ฉากการรบ ป้อมค่าย เมือง ชูตันกรบได้อิทธิพลจากพงศาวดารจีนเรื่อง **สามก๊ก** ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เช่น เหตุการณ์ตอนที่ซีเปโนยอนอาสาเข้ารบกับกั๊กหยงนายทหารของอาณาจักรซ่งใต้ บุนจิว จิบสุราครึ่งถ้วยเพื่อรอคูซีเปโนยอนรบ ได้ยินเสียงกลองครู่เดียวก็หายไป ลักพักก็พบว่าซีเปโนยอนนำศีรษะปิงติดมาให้ทั้งที่ยังเหลือสุราอีกครึ่งจอก ความว่า

“...บุญจิวจับสุราไปครึ่งถ้วย และอีกครึ่งถ้วยจะดื่มอีกหน พอซีเปโนยอนเดินเข้ามากระทำค่านับ บุญจิวเอ่ยปากถามว่ามีได้รบกับปิงติดๆไฉน เราได้ยีนกลองรบ ลั่นแล้วโผล่หน้าออกไปดู แต่มีเห็นมีใครสู้กัน บุญจิวเอ่ยได้แค่นี้พอมิทหารเลวผู้หนึ่ง หัวศิระชะโลหิตยังโหลหยดเข้ามาให้ บุญจิวจำได้ว่าเป็นศิระชะปิงติดก็ตกใจร้องว่า เจ้าเอามาได้อย่างไร นี่หัวหน้าด่านกิมกวน ทหารเลวผู้นั้นก็ว่าทหารเอกฮวน รบด้วย ปิงติดมีทันครึ่งเพลง ศิระชะปิงติดก็มีอาการเป็นดังนี้ บุญจิวยินฉะนั้นยกมือคลำ หนวดนิ่งอันตกตะลึง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 275-276)

ซึ่งเป็นที่ได้ว่า ประพันธ์กร ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมสามก๊กตอนที่กวนอูอาสา รบฮัวหยง แล้วตัดศิระชะฮัวหยงมาให้ฮวนเสี้ยวและโจโฉในขณะที่สุรายังอยู่บนอยู่ ความว่า

“...กวนอูจึงว่าข้าพเจ้าจะอาสาออกไปครั้งนี้ ถ้าไม่ได้ศิระชะฮัวหยงเข้ามา ขอท่านจงเอาศิระชะข้าพเจ้าไว้แทนเถิด...”

...ฝ่ายหัวเมืองทั้งปวงซึ่งอยู่ในค่ายนั้น ได้ยินเสียงกลองและม้าล่อซื้อถึง ก็ชวนกัน ออกไปดูกวนอูจะรบกับฮัวหยง ครั้นออกไปถึงประตูค่ายก็เห็น กวนอูหิ้วเอาศิระชะฮัวหยง กลับเข้ามาทิ้งไว้ตรงหน้าค่าย นายทัพนายกองทั้งปวงเห็นก็ดีใจ จึงพากวนอูเข้าไปในค่าย โจโฉจึงเอามาจอกสุรานั้นมาค่านับ แล้วส่งให้กวนอู กวนอูนับตอบ แล้วรับเอามาจอกสุรานั้น มากิน สุรานั้นยังอยู่บนอยู่...”

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2555, หน้า 66-67)

นอกจากนี้ยังอาจได้รับอิทธิพลจาก**พระราชพงศาวดาร ฉบับราชหัตถเลขา** ตอน อะแซห่วนก็ขอดูตัวเจ้าพระยาจักรี โดยให้แม่ทัพกิมขอดูตัวเตมูยีนกับซีเปโนยอน แล้วทำนายว่า เตมูยีนจะได้เป็นใหญ่ในหมู่ฮวน (มองโกล) เป็นต้น

2. เจิงกีซข่าน

นวนิยายเรื่อง**เจิงกีซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ผู้วิจัยศึกษาจากเชิงอรรถและ เนื้อหาในนวนิยาย พร้อมกับสืบค้นที่ห้องสมุดสุภา ศิริमानนท์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ซึ่งภรรยาของ สุภา ศิริमानนท์ ได้บริจาคหนังสือและเอกสารที่ท่านเคยใช้เข้าเป็น สมบัติของห้องสมุดแห่งนี้ทั้งหมด จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่าผู้เขียนนำข้อมูลจากหนังสือ **Genghis Khan Emperor of All Men** (Lamb, 1927, pp. 1-240) ฉบับภาษาอังกฤษของ

แฮโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) โดยเฉพาะเหตุการณ์ตั้งแต่เจงกิสข่านเตรียมยกทัพมารบที่อาณาจักรควาริชม การรบและกลศึกในการรบอาณาจักรควาริชมจนกระทั่งถึงเหตุการณ์ที่เจ้าชายยะลาอัลดีนพ่ายศึกที่แม่น้ำซินด์แล้วข้ามแม่น้ำไปฝั่งอินเดีย

หนังสือ **Genghis Khan** (Ralph, 1936, p. 1-178) ของ ราล์ฟ ฟ็อกซ์ (Ralph Fox) ฉบับตีพิมพ์ พ.ศ. 2479 (ค.ศ. 1936) สำนักพิมพ์ “Background Books” ราล์ฟ ฟ็อกซ์ เป็นนักวิชาการสายนิยมมาร์กซิส งานเขียนเรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ ฟ็อกซ์ ใช้ข้อมูลจากเอกสารมากมายที่น่าสนใจ คือ หนังสือ**ประชุมพงศาวดาร ประวัติศาสตร์มองโกล** (Collection of Chronicles. The History of the Mongols) ของ ราชิด อัลดิน (Rashid ed-Din) ฉบับแปลโดย I. N. Berezine (Ralph, 1936, p. 161) บรรยาย บุญฤทธิ์ กล่าวถึงราชิด อัลดิน โดยสรุปว่าเขาเป็นขุนนางชาวอิหร่านที่รับราชการในราชสำนักอิลข่าน หนึ่งในสี่อาณาจักรซึ่งเป็นมองโกลที่ปกครองเปอร์เซียและอาหรับ งานเขียนของเขารวบรวมมาจากบันทึกมองโกลที่อยู่ในราชสำนักอิลข่าน และข้อมูลที่ได้จากราชทูตที่ถูกละทิ้งส่งมาที่ราชสำนักอิลข่าน (บรรยาย บุญฤทธิ์, 2553, หน้า 258) หนังสือของฟ็อกซ์ให้อิทธิพลด้านการมองประวัติศาสตร์เจงกิสข่านด้วยมุมมองแบบมาร์กซิสและชื่อตัวละคร เช่น “Chingis-Khan” ถ้ายกมาเป็น “เจ็งกีซ-ข่าน”, “Yeliu Ch’uts’ai” เป็น “เย่หลิว จู ท’ไส” หรือ “Jelal ed-Din Mankeboriti” เป็น “ยะลาอัล อัลดิน มังกุภารตี” เป็นต้น หนังสือเล่มนี้ยังเชื่อว่า เจงกิสข่านพยายามส่งสายลับไปควาริชม สอดคล้องกับเนื้อความในนวนิยายของสุภา นอกจากนี้เอกสารของราชิดอัลดิน ยังมีข้อวิจารณ์การกระทำผิดหลักศาสนาอิสลามของซำห์ (สุลต่าน) แห่งคอเคซัสที่สังหารทูตชาวมองโกล โดยยกหลักในมหาคัมภีร์อัลกุรอานมาเป็นข้อยืนยันด้วย เป็นต้น

ราล์ฟ ฟ็อกซ์ ยังใช้ข้อมูลจากหนังสือประวัติศาสตร์อิสลามชื่อ “Tabakal-t-Nasiri” เขียนโดย มินฮัจ อัล คิราจ จุซจานี (Minhaj-il-Siraj Juzjani) นักประวัติศาสตร์อิสลาม โดยใช้ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของ H. J. Raverty เป็นข้อมูลที่สำคัญ เนื่องจากจุซจานีเป็นนักประวัติศาสตร์อิสลามชาวเปอร์เซีย ที่ทำราชการกับรัฐสุลต่านมัมลุกแห่งเดลีทางตอนเหนือของอินเดีย และเป็นศัตรูสำคัญของมองโกล งานนิพนธ์ชุดนี้มี 23 เล่ม เล่มที่ 23 เป็นข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเจงกิสข่านและผู้สืบทอดอาณาจักรมองโกล จนถึงปี ค.ศ. 1259 และรายละเอียดเหตุการณ์การสังหารโหดที่ชาวมองโกลกระทำต่อมุสลิม (wikipedia, 2021, Online) ดังนั้น เอกสารที่ Juzjani เขียนขึ้น จึงมองเจงกิสข่านและชาวมองโกลในภาพลักษณ์ที่โหดร้าย แต่ก็ยกย่องในความเป็นขุนศึกชาญสงคราม

เนื้อหาในนวนิยายตอนหนึ่งกล่าวถึงการจัดงานเลี้ยงในราชสำนักของเจงกิสข่านแล้วราชทูตตังกูต (ซีเซี่ย) ทำตัวโกลัซติสนิยมสุรา-หาตุนมากเกินไป แล้วตีฝีปากเรื่อง

การสงครามไปร่วมรบควาริชม ทำให้เจงกิสข่านไม่พอพระทัย สุกา ศิริमानนท์ ระบุในเชิงอรรถว่า เนื้อความส่วนนี้มาจากบันทึกของเม่งฮุง ความว่า

“...78. เอกอัครราชทูตของพระเจ้าจักรพรรดิซุง (Sung) ที่ชื่อว่าเม่งฮุง หรือเม่งฮุง (Meung-Hung)...หนังสือในทำนองบันทึกความทรงจำของเขาที่ว่าด้วยชนชาติมองโกล และว่าด้วยเจ็งกิส-ข่านมหาราช โดยเฉพาะนั้น ได้เป็นหนังสือที่ก่อความสับสนอลหม่านไปไกล จนแม้ในชั้นหลัง ๆ นี้ ฉบับแปลภาษาอังกฤษก็ยังคงได้รับการยกย่องฐานเป็นตำราประวัติศาสตร์เล่มหนึ่ง ฉบับภาษาอังกฤษให้ชื่อไว้ว่า Meng-Hung's Memores...”

(สุกา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 504)

แสดงว่า สุกา ศิริमानนท์ อาจใช้เอกสารเหมิงต้าเป่ย์ลู่ (Mengda beilu) ฉบับแปลภาษาอังกฤษด้วย เอกสารนี้เป็นบันทึกความทรงจำของจ้าวกง (Zhao Gong), เหมิงกง (Meng Gong) หรือจ้าวหง (Zhao Hong) เขียนขึ้นราว ค.ศ. 1221 เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมองโกลทั้งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมการเมืองการปกครอง ตั้งแต่การตั้งรัฐ กิจการทหารม้า รวมไปถึงงานเลี้ยง ดนตรี และการเต้นรำในราชสำนักมองโกล นอกจากนี้ยังรายงานข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับมุคาลิ ผู้ว่าการรัฐที่เจงกิสข่านแต่งตั้งให้ปกครองจีนภาคเหนือ (ปักกิ่งในปัจจุบัน) และคนใกล้ชิดของเจงกิสข่านคนอื่น ๆ ในรายงานยังเล่าถึงความสามารถในการดึงดูดผู้มีความสามารถชาวจีนเข้าช่วยงานของจักรพรรดิด้วย (topwar, 2019, Online); (Chinaknowledge, 2010, Online)

นอกจากนี้ สุกา ศิริमानนท์ อาจใช้เอกสารอื่นอีก เช่น ส่วนที่กล่าวว่า เตมูจินในวัยเด็ก มีชีวิตยากจนและทุกข์ทรมาน เนื่องจากบิดามารดาทอดทิ้งให้อยู่อย่างเดียวดาย มาจากหนังสือของไมเคิล พรอว์ดิน ดังปรากฏในเชิงอรรถว่า “...ข้อความเหล่านี้ได้มาจากหนังสือประวัติศาสตร์เกี่ยวกับจักรวรรดิมองโกล ซึ่งเรียบเรียงโดยไมเคิล พรอว์ดิน...” (สุกา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 445) ทำให้ทราบว่าสุกา ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเจงกิสข่านจากหนังสือ **The Mongol Empire: Its Rise and Legacy** ของไมเคิล พรอว์ดิน (Michael Prawdın) นามปากกาของ ไมเคิล คาโร (Michael Charo) นักประวัติศาสตร์ชาวรัสเซีย-เยอรมัน (Wikipedia, 2021, Online); (Prawdın, 1953, Online) งานเขียนเกี่ยวกับมองโกลของพรอว์ดินส่งอิทธิพลให้ฮิตเลอร์ นำเจงกิสข่านมาเป็นต้นแบบในการแผ่ขยายอำนาจ นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากหนังสือ **Persian Great Sayings** โดยนำคำคมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเรื่องมาเป็นบทนำในแต่ละบท นอกจากนี้ยังอาจใช้เอกสาร **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน** เพื่อใช้สืบค้นคำสอนที่ตรงกับเนื้อหาเพื่อสร้าง

บรรยากาศให้อาณาจักรควาริชมเป็นนครอิสลามที่สมบูรณ์แบบ และอาจใช้หนังสือประวัติศาสตร์เปอร์เซียด้วย เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สุภา ศิริमानนท์ มีการค้นคว้าเอกสารและข้อมูลเพื่อให้เขียนนวนิยาย**เจงกิสข่าน**เป็นจำนวนมาก โดยมีเอกสารหลักเป็นหนังสือ **Genghis Khan** (เจงกิสข่าน) ของ ราล์ฟ ฟ็อกซ์ (Ralph Fox) และหนังสือ **Genghis Khan Emperor of All Men** ฉบับภาษาอังกฤษของ แฮโรลด์ แลมป์ นอกจากนี้ยังใช้ “**Collection of Chronicles The History of the Mongols**” ของ ราชิด อัลด-ดิน (Rashid ed-Din) และ “**Tabakal-t-Nasiri**” ของ มินฮาจ อัล ศิราจ จูซจาณี (Minhaj-il-Siraj Juzjani) ฉบับแปลภาษาอังกฤษเพิ่มเติม จึงทำให้ผู้เขียนสามารถบรรยายภาพนครกุรกันจ์ อดีตเมืองหลวงของอาณาจักรควาริชม (ปัจจุบันคือเมืองเฮอร์เกนซ์) และซามาร์คานด์เมืองหลวงใหม่ของอาณาจักรควาริชมได้อย่างดี แสดงให้เห็นว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ สุภา มีพัฒนาการด้านการค้นคว้าข้อมูลและมีการพัฒนากลวิธีการเขียนนวนิยายที่ก้าวหน้ากว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ ในยุคนั้นแล้ว เพียงแต่ยังไม่มีคามนิยมแสดงที่มาของหลักฐานเพื่อแสดงความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ อีกทั้ง สุภา ศิริमानนท์ ยังไม่สามารถรวมเล่มพิมพ์เผยแพร่ หรือเขียนนวนิยาย**เจงกิสข่าน** เล่ม 2 ได้ตามที่เคยหวังไว้ เนื่องจากเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เพราะอุดมการณ์ทางการเมืองของ สุภา มีความขัดแย้งกับแนวทางการปกครองแบบเผด็จการ ทั้งก่อน 2500 และเผด็จการหลัง พ.ศ. 2500 ดังนั้น สุภาจึงเลิกทำงานด้านหนังสือพิมพ์แล้วทำงานอื่นที่ไม่เสี่ยงต่อการถูกจับกุมดังปรากฏในประวัติของท่านว่า ได้ทำงานตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายอำนวยการสำนักงาน (Office Manager) และเป็นหนึ่งในคณะกรรมการบริหาร ของบริษัทอากาศเนย์ประกันภัยจำกัด ในช่วง พ.ศ. 2511 จนเกษียณ ต่อมาเป็นอาจารย์พิเศษคณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนกระทั่งเสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. 2529 (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 5)

3. เจงกิสข่าน

นวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนแสดงที่มาไว้ในส่วนบรรณานุกรมอย่างชัดเจนในท้ายเรื่อง โดยระบุว่า มีที่มาจากเอกสาร 5 เล่ม คือ 1) เรื่อง **Genghis Khan, Conqueror of the World** ของ Hartog, Leo de 2) เรื่อง **Genghis Khan, Life, Death and Resurrection** ของ Man, John 3) หนังสือ **Genghis Khan, His Life and Legacy** ของ Ratchnevsky, Paul 4) เรื่อง **Genghis Khan, and the Making of the Modern World** ของ Weatherford, Jack และ 5) หนังสือ **Encyclopaedia Britannica. Macropaedia** (“สุริยา”, 2556, หน้า 655) ซึ่งมีเนื้อหาต่างกัันดังนี้

Genghis Khan, Conqueror of the World ของ Hartog, Leo de ดีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2532 (ค.ศ. 1989) เป็นหนังสือที่เน้นแสดงอัจฉริยภาพทางด้านการทหารและการรวบรวมอำนาจแล้วจัดระบบการปกครองใหม่ จนกระทั่งกลายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด

Genghis Khan, His Life and Legacy (Ratchnevsky, 1992, pp. 1–313) ของ พอล ราชนอฟสกี (Paul Ratchnevsky) ต้นฉบับภาษาเยอรมัน เขียนเสร็จสิ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1978) แล้วตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) แล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษโดย “Thomas Nivison Haining” เป็นครั้งแรก พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) งานเขียนของราชนอฟสกี เป็นงานเขียนเชิงวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ มีการวิพากษ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากเอกสารชั้นปฐมภูมิหลายฉบับ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแต่ละฉบับ แล้วนำเสนอสิ่งที่มีความเป็นไปได้สอดคล้องกับบริบทสังคมวัฒนธรรมในยุคนั้นมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีเชิงอรรถเพื่ออธิบายขยายความมากถึง 650 รายการ มีการอธิบายศัพท์ภาษามองโกลโบราณใน **พงศาวดารลับของมองโกล** ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเป็นอย่างสูงในระดับสากลด้วย เนื้อความในพงศาวดารลับของมองโกลยังบันทึกการกระทำของเตมูจินที่นักประวัติศาสตร์อย่างราซิด อัลดิน ปกปิดเพื่อรักษาเกียรติคุณของข่านไว้ เช่น การฆาตกรรมเบกเตอร์ฟีชายต่างมารดา การหลงศรัทธาหมอผีเตบเทนกี้ การตัดสินใจเลือกผู้สืบทอดราชบัลลังก์ เพราะการแนะนำของมเหสี ไม่ได้จากความคิดของข่านเอง เป็นต้น การเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบรรพบุรุษที่บันทึกอย่างละเอียดในเอกสารของราซิด อัลดิน ส่วนในพงศาวดาร **หยวนลู่** ไม่ได้บันทึกไว้มากนัก หรือในตอนที่เอกสารอื่นกล่าวว่า เยสุเก พ่อของเตมูจินเป็นข่านเพื่อต้องการยกย่องเกียรติคุณให้สูงเด่นขึ้น แต่เอกสาร **เหมิงต้าเป่ย์ลู่** (Mengda beilu) ของจ้าวหง (Zhao Hong) บอกว่า เยสุเก เป็นเพียงผู้บัญชาการกองทหาร (Ratchnevsky, 1992, p. 15) ตามสถานะที่เป็นจริง เป็นต้น ผู้แปลหนังสือเล่มนี้กล่าวว่า ผลงานของ Ratchnevsky น่าจะเป็นประวัติจริงเกิข่านที่มีความน่าเชื่อถือและใกล้เคียงความจริงมากที่สุด หนังสือนี้ได้รับความนิยมนักวิชาการ และนำไปใช้อ้างอิงในงานเขียนหลัง ค.ศ. 1991 ก่อนการยกย่องให้เจงกิสข่านเป็นมหาบุรุษแห่งสหัสวรรษ

Genghis Khan, Life, Death and Resurrection (Man, 2004, pp. 1–388) ของ จอห์น แมน (John Man) หนังสือเล่มนี้ ดีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) ผู้เขียนมีกลวิธีการเขียนที่น่าสนใจ โดยการเริ่มต้นจากปมปัญหาที่วารสารพันธุศาสตร์มนุษย์ของอเมริกา ฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546 ลงตีพิมพ์บทความการค้นพบ ว่าผู้ชายกว่า 16 ล้านคน อาจสืบเชื้อสายมาจากเจงกิสข่าน ผู้เขียนจึงออกเดินทางเพื่อค้นหาคำตอบดังกล่าว ผู้อ่านจึงรู้สึกเหมือนกับตนได้ติดตามผู้เขียนไปสืบค้นข้อมูลพระราชประวัติเจงกิสข่าน โดยใช้การสืบค้นหลักฐาน

หลากหลายวิธี ทั้งการถ่ายภาพจากกล้องไลดาร์ หรือการสำรวจความสูงภูมิประเทศด้วยแสงเลเซอร์ (Light Detection and Ranging, LiDAR) เพื่อหาคำตอบจากสุสานฝังพระศพที่คาดว่าอยู่บนภูเขาเบอร์กาล คัลดุน เป็นต้น ผู้เขียนเดินทางไปทั่วยุเรเชียถึงมองโกเลีย เพื่อสัมผัสกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหนังสือ **พงศาวดารลับของมองโกล** และเอกสารอื่น ๆ เขาแสดงให้เห็นว่า วีรบุรุษชาวมองโกลผู้นี้เคยมีความยิ่งใหญ่ แต่เมื่อมองโกลเข้าร่วมในสหภาพโซเวียต เจงกิสข่านกลายเป็นสิ่งต้องห้าม ครั้นมองโกเลียแยกตัวเป็นประเทศใหม่ เจงกิสข่านจึงฟื้นขึ้นใหม่ แล้วกลายเป็นวีรบุรุษผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจให้สร้างรัฐชาติใหม่ได้สำเร็จ เอกสารนี้ทำให้เห็นสภาพพื้นที่จริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเจงกิสข่านในแต่ละช่วงวัย วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธโบราณฯ จึงช่วยให้ “สุรียา” สามารถบรรยายฉากมองโกลได้อย่างสมจริงมากขึ้น ส่วนที่โดดเด่น คือ การวิเคราะห์บุคลิกภาพและความสำเร็จของเจงกิสข่าน แรงผลักดันจากปัจจัยทั้งสภาพแวดล้อมและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจ และการกระทำของวีรบุรุษ และภาวะผู้นำของเจงกิสข่าน ซึ่ง “สุรียา” นำข้อมูลส่วนนี้ช่วยขบลักษณะความเป็นผู้นำที่โดดเด่นขึ้น เห็นว่างานเขียนของ จอห์น แมน มีอิทธิพลต่อนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องเจงกิสข่าน หลัง ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา

Genghis Khan, and the Making of the Modern World (เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 1–414) ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด (Jack Weatherford) ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) จากนั้น เรื่องชัย รักศรีอักษร แปลเป็นภาษาไทยแล้วพิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) เอกสารเล่มนี้มีจุดเด่น คือ ผู้เขียนศึกษาเอกสารชั้นต้นและชั้นรองเช่นเดียวกับนักวิชาการท่านอื่น แล้วค้นคว้าข้อมูลภาคสนาม เพื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวมองโกล ซึ่งยังคงรักษาเอกลักษณ์ชนเผ่าเร่ร่อนไว้ ผู้เขียนได้รับการช่วยเหลือและอธิบายคำศัพท์มองโกลโบราณ โดยนักวิชาการชาวมองโกเลีย ยังได้เดินทางไปเยือนสถานที่ซึ่งเคยมีใช้สถาปนาเป็นเจงกิสข่าน และสถานที่อื่น ๆ ผู้เขียนใช้การศึกษาในเชิงสหวิทยาการ ทำให้พบหลักฐานที่แสดงว่า การพิชิตโลกของเจงกิสข่านส่งผลกระทบต่อประวัติศาสตร์โลกในทุก ๆ ด้าน ทั้งประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แสดงให้เห็นคุณานุคุณของจักรพรรดิมองโกลต่อการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าประวัติศาสตร์โลก ให้กลายเป็นโลกในปัจจุบัน เช่น การริเริ่มกฎหมายที่ให้ความเสมอภาคแก่ประชาชน การให้เอกสิทธิ์และความปลอดภัยแก่ทูต การให้เสรีภาพทางศาสนา ความเป็นผู้นำ และความเมตตา ต่างจากการเล่าเรื่องเจงกิสข่านในอดีต “สุรียา” จึงใช้เอกสารเล่มนี้เป็นข้อมูลหลักเขียนนวนิยาย

ส่วนหนังสือ **Encyclopaedia Britannica Macropaedia** เป็นหนังสือสารานุกรมที่ได้รับความนิยมเชื่อถือและมีความถูกต้องในเชิงวิชาการ

อาจกล่าวได้ว่า หนังสือทั้ง 5 เล่ม มีคุณสมบัติดีเด่นต่างกัน แต่มีจุดร่วมเดียวกันคือ มีการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นหลายแหล่ง โดยเฉพาะเอกสารที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ แล้วอธิบายใหม่ อย่าง **พงศาวดารลับของมองโกล** แล้ววิพากษ์ร่วมกับหลักฐานชั้นรองจากงานวิชาการ ที่มีผู้ศึกษาช่วงก่อน ค.ศ. 1900 และการเขียนประวัติเจงกิสข่านของนักวิชาการเหล่านี้ ยังมีการคัดลอกคำพูด สุนทรพจน์ของเจงกิสข่าน และบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ทั้งเล่ม ทำให้เอกสารชุดนี้ได้ข้อสรุปใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ซึ่งเห็นภาพลักษณ์ที่แท้จริงของเจงกิสข่านในมิติด้านบวก ทั้งความเมตตา ความกล้าหาญ ความเป็นผู้นำซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่แตกต่างจากงานวิชาการก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้เขียนนำข้อมูลมาจากหนังสือ **ประวัติศาสตร์ลับราชินีมองโกล** (The Secret History of the Mongol Queens) ฉบับภาษาอังกฤษของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด (Weatherford, Jack) ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) กล่าวถึงบทบาทของสตรีมองโกลชั้นสูงที่โดดเด่นเท่าเทียมบุรุษ ราชธิดาของเจงกิสข่านที่มีความสามารถด้านอักษรศาสตร์ การปกครอง และการทหาร ช่วยเหลือท่านข่านแพ้อำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการสมรสทางการเมือง ทำให้ตัวละครสตรีในนวนิยายของ “สุรียา” มีบทบาทมากกว่านวนิยายอีก 2 เรื่อง บทบาทของบอร์เต ในฐานะภรรยาที่มีความรู้ความสามารถอย่างรอบด้าน สามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งช่วยเติมเต็มภารกิจในการสร้างชาติของวีรบุรุษ บทบาทของพระราชมารดาเฮอฮิน ผู้กล้าแกร่ง มีสติปัญญา และกล้าหาญ เป็นต้น ผู้วิจัยยังเชื่อว่าผู้เขียนน่าจะใช้เอกสารชั้นต้นอย่าง **พงศาวดารลับของมองโกล** ฉบับภาษาอังกฤษร่วมกับเอกสารอื่นด้วย เนื่องจากบทสนทนาหลายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อความบทสนทนาในพงศาวดาร ทั้งที่เอกสารของนักวิชาการ ที่ “สุรียา” ใช้ตัดตอนบทสนทนามาเพียงสั้น ๆ เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า “สุรียา” ยังคงสืบทอดขนบนิยมการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ด้านการค้นคว้าข้อมูลให้ตรงตามประวัติศาสตร์ และใช้หลักฐานจากพงศาวดาร เพื่อให้ใกล้เคียงความจริง ตามขนบนิยมการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย แต่ในฐานะผู้เขียน “สุรียา” ก็มีสิทธิ์เลือกใช้ข้อมูลที่ตรงกับโครงเรื่องของตน สามารถปรับแต่งข้อมูล เพื่อให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านเป็นมหาบุรุษผู้ทรงคุณธรรมได้ เช่น การระบุว่า ข่านไม่มักมากในกามารมณ์ และพึงพอใจเฉพาะบอร์เต เป็นต้น

อาจสรุปได้ว่า ความโดดเด่นของแหล่งข้อมูลที่ “สุรียา” ใช้คือ การใช้งานวิชาการด้านประวัติศาสตร์ที่มีการวิเคราะห์วิพากษ์ความน่าเชื่อถือของเอกสารชั้นต้นและชั้นรองอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งนำเสนอแนวคิดที่มีความเป็นไปได้และใกล้เคียงเหตุการณ์จริงมากที่สุด ซึ่งเอกสารประเภทนี้ช่วยให้ผู้เขียนสามารถใช้วิจารณญาณของตนเลือกใช้ข้อมูลได้ง่ายขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นที่มาของข้อมูลและการเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทย ทั้ง 3 ท่าน โดยสรุปดังนี้

ประพันธ์กร เป็นตัวแทนของนักเขียนที่ได้ยังคงได้รับอิทธิพลจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยในยุคแรก เช่น **ขุนศึก** ของ ไม้เมืองเดิม **ผู้ชนะสิบทิศ** ของ ยาขอบ ทั้งด้านที่มาของข้อมูลที่มีการใช้ข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ไม่มากนัก และยังได้รับอิทธิพลจากชนบทการใช้ข้อมูลจากนวนิยายปลอมพงศาวดารจีน โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือแปลเรื่อง **เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** เพียงเรื่องเดียวแล้วผสมผสานกับจินตนาการที่ได้รับอิทธิพลโครงเรื่องบางส่วนจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก พงศาวดารไทยบางตอน และยังมีการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ให้คล้ายเรื่องปลอมพงศาวดารจีน ซึ่งยังมีกลุ่มผู้อ่านที่ยังคงนิยมเรื่องเล่าประเภทนี้อยู่ ผู้เขียนเน้นเล่าเรื่องเพื่อความสนุกสนานมากกว่าความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิรักษ์ ชัยปัญญา ที่พบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยในยุคเริ่มต้น ช่วง พ.ศ. 2477-2491 วรรณกรรมประเภทนวนิยายได้รับความนิยมมากขึ้น นวนิยายยุคนี้มักใช้เค้าโครงจากพงศาวดารเน้นเรื่องราวการต่อสู้ของวีรบุรุษ กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกรักชาติ และผู้อ่านยังไม่ได้คาดหวังในเรื่องความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และผู้แต่งไม่ได้อ้างอิงหลักฐานที่มาของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในงานของตน (อภิรักษ์ ชัยปัญญา, 2547, หน้า 96-98) ถึงแม้ว่าประพันธ์กรจะเขียนหลัง พ.ศ. 2491 แต่ก็แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลและรูปแบบการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ตามรูปแบบดังกล่าวยังคงสืบทอดอยู่

दान สุภา ศิริमानนท์ เป็นนักเขียนที่ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายสมัยใหม่ที่ต้องสร้างเรื่องให้มีความซับซ้อน ดำเนินเรื่องด้วยบทสนทนาสลับกับการบรรยาย จึงมีการค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากเอกสารภาษาอังกฤษหลากหลายฉบับ มาเป็นวัตถุดิบสำหรับเขียนนวนิยาย ผู้เขียนตีความพฤติกรรมตัวละครตามเอกสารที่ค้นคว้า แล้วกำหนดบทบาทลักษณะนิสัยให้สอดคล้องกับข้อมูล โดยเน้นให้ตัวละครฮัจยีราฮิมเป็นผู้เผชิญกับเหตุการณ์การรบระหว่างชาติแห่งคอเรสม์ (ควาวิชม) กับเจงกิสข่าน ทั้งยังมีการใช้เชิงอรรถช่วยบอกที่มาและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล แสดงให้เห็นว่าเริ่มมีการพัฒนารูปแบบนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ก่อนที่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยช่วงหลัง พ.ศ. 2492-2500 จะปรากฏแล้ว โดยกลุ่มนักเขียนหัวก้าวหน้าที่ได้รับอิทธิพลมาร์กซิส ใช้นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เพื่อวิพากษ์รัฐบาลเผด็จการไทยผ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ชนชาติอื่นได้อย่างแนบเนียน โดยให้ความสำคัญกับแหล่งที่มาและความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งล้ำหน้ากว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ดังที่ อภิรักษ์ ชัยปัญญา ศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 แล้วพบว่า ช่วงนวนิยายช่วงยุครุ่งเรือง พ.ศ. 2522-2533 เริ่มมีการให้ความสำคัญกับ

กระบวนการสร้างสรรค์นวนิยาย โดยผู้อ่านมุ่งหวังให้ผู้แต่งนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องด้วย จึงยึดเทคนิคทางวิชาการ เช่น เชิงอรรถและบรรณานุกรมมาใช้เพื่อสร้างความเชื่อถือ (อภิรักษ์ ชัยปัญหา, 2547ก, หน้า 101-102) ความนิยมในยุคนี้ทำให้นวนิยายของสุภาที่เริ่มตีพิมพ์หลังการเสียชีวิตของผู้แต่งใน พ.ศ. 2529 ยังมีความทันสมัยและได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่าน แต่ก็สะท้อนความนิยมแห่งยุคด้วยการเพิ่มบทวิจารณ์ของ ทวีป วรดิสง ไวด้วย

ส่วน “สุริยา” ซึ่งเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในช่วงหลังยุครุ่งเรือง ยังคงสืบทอดรูปแบบการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในยุคดังกล่าวไว้อย่างเคร่งครัด จึงบอกที่มาของเอกสารที่ใช้ในบรรณานุกรม และอธิบายข้อมูลที่สำคัญผ่านเชิงอรรถด้วย แต่ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนยังสืบทอดความนิยมในการใช้เอกสารประเภทพงศาวดาร แม้ว่าจะเป็นพงศาวดารฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วก็ตาม “สุริยา” ยังใช้กลวิธีการแทรกภาพถ่ายสีประกอบในเนื้อเรื่องเพื่ออ้างอิงความถูกต้องของข้อมูลที่ตนใช้ จุดเด่นอีกประการหนึ่งของ “สุริยา” คือ การใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีการวิพากษ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลอย่างหลากหลาย ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ รวมไปถึงการขุดค้นทางโบราณคดีและวิทยาศาสตร์ ทำให้กลายเป็นหนังสือที่มีความน่าเชื่อถือ การเลือกใช้เอกสารกลุ่มที่มีการค้นพบและเปลี่ยนแปลงมุมมองใหม่ที่มีต่อจักรพรรดิ ซึ่งกำลังอยู่ในกระแสความนิยมแห่งยุคส่งผลให้นวนิยายมีความน่าสนใจยิ่งขึ้นด้วย การใช้ข้อมูลจากงานวิจัยทางประวัติศาสตร์นี้คล้ายคลึงกับการศึกษาของ ปรีดี พิศภูมิวิถี ที่ศึกษาเรื่อง **การวิเคราะห์ลักษณะการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทย ในนวนิยายฝรั่งเศสอิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องฟอลคอนแห่งอยุธยา และตากสินมหาราชชาตินักรบ ของแคลร์ คีฟ-ฟอกซ์** พบว่า นอกจากพงศาวดารฉบับแปลภาษาอังกฤษเป็นข้อมูลในการเขียนแล้ว ยังใช้วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกร่วมด้วย ความว่า

“...เรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบมีเอกสารภาษาฝรั่งเศสที่สันนิษฐานว่า ได้ใช้เป็นคู่มือในการเขียนนวนิยาย คือวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ Jacqueline de Fels เรื่อง Somdet Phra Chao Taksin Maharat: Le roi de Thonburi หรือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: พระมหากษัตริย์แห่งธนบุรี และมีเอกสารของบาทหลวงฝรั่งเศสจำนวนหนึ่งที่พอจะสามารถสร้างเป็นโครงเรื่องขึ้นได้...”

(ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2554, หน้า 107)

แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันนักเขียนนวนิยายที่เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ชนชาติอื่นเลือกงานทางวิชาการประเภทวิทยานิพนธ์ งานวิจัย และหนังสือประวัติศาสตร์ที่มี

ความน่าเชื่อถือมาใช้เป็นวัตถุดิบในการแต่งนวนิยายมากขึ้น แต่ก็พบว่า ผู้เขียนสามารถปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ รวมถึงสอดแทรกจินตนาการของตนในงานวรรณกรรมด้วย

ผู้วิจัยศึกษาภูมิหลังและปริทัศน์นวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย จากเอกสารพงศาวดาร หนังสือ และสื่ออื่น ๆ ในประเทศไทยที่มีเนื้อหากล่าวถึงเจงกิสข่าน ทำให้เห็นพัฒนาการและช่วงเวลาที่ชาวไทยมีการรับรู้เรื่องเจงกิสข่านในระดับที่แตกต่างกัน อันเป็นผลจากบริบทสังคมไทยและสังคมโลก ซึ่งส่งผลให้เจงกิสข่านในนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีความแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยจะได้นำความรู้นี้ไปใช้วิเคราะห์ประพันธ์วิธีในนวนิยาย และการศึกษาด้านภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในลำดับถัดไป

ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย

การวิเคราะห์ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อแรก ที่กำหนดว่า ศึกษาประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจะศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา โดยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดหลักในการศึกษานวนิยายของ กุหลาบ มลลิกะมาส (2559, หน้า 99-139); หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 70-74) แนวคิดของ ใช้แนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก); ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ข); วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 105-157); สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 21-109); ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 39-61); วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 155-178)

เนื่องจากผู้เขียนมีกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอกลวิธีการประพันธ์นวนิยายแต่ละฉบับ โดยแสดงผลการศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย 2 ประเด็น คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านโครงเรื่อง (Plot) ข้อมูลด้านแก่นเรื่องหรือสาระสำคัญของเรื่อง (Theme) ข้อมูลด้านมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ข้อมูลด้านตัวละคร (Character) ข้อมูลด้านฉาก เวลา และสถานที่ (Setting) ข้อมูลด้านบทสนทนา (Dialogue) และ 2) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ประกอบด้วย ข้อมูลด้านกลวิธีการใช้ถ้อยคำ ข้อมูลด้านกลวิธีการใช้สำนวนโวหาร ข้อมูลด้านกลวิธีเกี่ยวกับประโยค และข้อมูลด้านน้ำเสียงของผู้แต่ง ดังนี้

1. ประพันธ์วิธีของ “เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน” โดยประพันธ์กร
2. ประพันธ์วิธีของ “เจิ้งกิสข่าน” โดย สุภา ศิริमानนท์
3. ประพันธ์วิธีของ “เจงกิสข่าน” โดย “สุริยา”
4. การเปรียบเทียบประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย

ประพันธ์วิธีของ “เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน” โดยประพันธ์กร

นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่านเป็นเรื่องแรก มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ตั้งแต่การกำเนิดจนกระทั่งสวรรคต มีการเพิ่มเหตุการณ์จากจินตนาการบางส่วนเพื่อให้เรื่องมีความสมบูรณ์ตามความนิยมของกลุ่มผู้อ่านเรื่องจีนและเรื่องปรัมปรา

2115076504

พงศาวดารจีน มีประพันธ์วิธีที่น่าสนใจ 2 ประการ ได้แก่ เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และกลวิธีทางภาษา มีรายละเอียดดังนี้

1. เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ประการ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ และบทสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 โครงเรื่อง เป็นเค้าโครงของพฤติกรรมที่ปรากฏในนวนิยาย ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อให้เหตุการณ์ในเรื่องดำเนินไป โดยมีความขัดแย้งที่อาจเป็นปัญหาอุปสรรคที่ตัวละครต้องพบแล้วแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ ผู้วิจัยนำเสนอ 4 ประเด็น คือ การนำเสนอโครงเรื่อง โครงสร้างของโครงเรื่อง ความขัดแย้ง และกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ดังนี้

1.1.1 การนำเสนอโครงเรื่อง นวนิยายเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กำหนดโครงเรื่องจากพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่าน ผู้เขียนนำข้อมูลพระราชประวัติจากผลงานการแปลหนังสือประวัติศาสตร์เรื่อง Genghis Khan Emperor of All Men ของ ฮาโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) แปลโดย วาที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และพ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2493 โดยโรงพิมพ์ ส.ปรีชา และโรงพิมพ์โอเดียนสโตร์ ใช้ชื่อว่า เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ โดยนำเหตุการณ์หลักเกี่ยวกับภูมิหลังของเตมูยีน การสูญเสียบิดา การถูกคนในเผ่าทอดทิ้งจนต้องอยู่อย่างลำบาก การพบกับโตกรัลข่าน (โต-ฮูลู ข่าน) การสู้รบกับเผ่าต่าง ๆ การรวมเผ่ามองโกล การรบอาณาจักรจีน และการรบกับอาณาจักรคอเคซัส (คอวาริม) จนกระทั่งสวรรคต สอดประสานกับการสร้างเรื่องจากจินตนาการบางส่วนเพื่อให้เรื่องมีความสมบูรณ์ขึ้น เช่น ชีวิตในวัยเด็กของเตมูยีน การศึกษาความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตของชาวมองโกล การออกผจญภัยเพื่อค้นหาผู้ช่วย เหตุการณ์การประลองยุทธเลือกคู่ เป็นต้น

1.1.2 โครงสร้างของโครงเรื่อง ด้านโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยพิจารณาโครงเรื่องของ ประพันธ์กร ตามลำดับชั้นโครงเรื่องมีตอนเริ่มเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง จุดวิกฤตของเรื่อง จุดคลี่คลายของเรื่อง และตอนจบเรื่อง ผลการศึกษา พบว่า เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร มีการลำดับชั้นโครงเรื่องดังนี้

1) ตอนเริ่มเรื่อง (Beginning, Exposition) ประพันธ์กร เลือกใช้วิธีการเปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากเพื่อเป็นการปูพื้นเรื่อง บรรยายฉากแผ่นดินมองโกลบริเวณทะเลทรายโกบีที่เว้งว้างกว้างไกล ซึ่งมักมีเสียงพายุทรายพัดอยู่เป็นระยะ ความแห้งแล้งทำให้แม้แต่คนก็ยังอดอยาก เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่า มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นย่อมประสบปัญหาความอดอยากเช่นเดียวกัน ซึ่งความแร้นแค้นย่อมทำให้ขัดแย้งต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด ความว่า

“...กาลครั้งนั้น พ้าเหนือทะเลทรายโกบีไม่มีใครมีสีสันใหม่ ๆ หรืออาภักกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ มากมายนัก ในตอนกลางฤดูหนาว ยามวิกาลของคนข้างแรมฟ้ามักกระจ่าง ทางทิศเหนือมีประกายพวยพุ่งเป็นลำยาว คล้ายใครขว้างตาลแก้วขึ้นไปเป็นแสงวับวับชั่วครู่ แล้วก็หายวับลับขอบฟ้า นอกนั้นที่เกือบทุกหนต้องเฝ้าฟังอย่างจำใจไปเป็นนิจ ก็คือเสียงซู่ซ่ากระโชกโฮกฮือของพายุที่พัดทรายปลิวว่อนไม่ขาดระยะ เป็นดนตรีป่าเถื่อนที่จำเจเสียเต็มประดา มองจากอุดรทิศไปอีกฟากหนึ่ง ที่ราบสูงบางแห่งซึ่งมองเห็นไกลตาคุชลุต เสงยผาดขึ้นไปราวกับจะจวบรับขวัญกับก้อนเมฆเกล็ดน้ำเงินบนพื้นสีเทา ผุ่กนกผะอืดผะอมกับท้องซึ่งมีไส้กั่วแห่งขอตจากที่หนึ่ง มักจะถือโอกาสซึ่งพายุไม่ดุเดือดนัก...ในเมื่อมันทนทุกขทรมานด้วยความหิวโหยมิได้เลยเช่นเดียวกับมนุษย์ไม่ผิดกัน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11-12)

ผู้ประพันธ์เสนอฉากทะเลทรายโกบี เป็นดินแดนเกิดของเจงกิสข่าน ตรงตามข้อมูลในหนังสือแปล **เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ว่ามองโกลมีสภาพเป็นทะเลทราย ความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นยากลำบาก ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุของความขัดแย้งในเรื่องที่เกิดจากธรรมชาติ

แม้ฉากมองโกลที่ปรากฏในสมัยนั้นจะแตกต่างจากความเป็นจริงอย่างมาก เพราะเขตทะเลทรายโกบีอันแห้งแล้งตั้งอยู่เขตทางตอนใต้ของมองโกเลีย ส่วนสถานที่เกิดของเตมูจินนั้น อยู่บริเวณเมืองเคเลียม บอลด์อกทางตอนเหนือของมองโกเลียในปัจจุบัน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย เป็นเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือทุ่งหญ้าสเตปป์

หลังจากบรรยายสภาพภูมิอากาศแล้ว ผู้ประพันธ์เล่าสภาพความเป็นอยู่ของชาวมองโกลที่ต้องสู้ดิ้นรนเอาชีวิตรอด แม้แต่เด็กทารกเมื่ออายุได้ 6 เดือน มารดาจะป้อนนมม้า เมื่อโตครบขวบปีเด็กทารกจะต้องเดินออกดูตนเอง ความว่า “...ความกร้าวกร้านทะเลทรายโกบีจะต้องถูกธรรมชาติบังคับขับไล่ ให้ลืมตาแจ้วของตนขึ้นต่อสู้กับความโหยของท้องพ่อแม่เพียงแต่จะช่วยชีวิตทารกได้ในระยะ 6 เดือน ต่อมาต้องใช้วิธีรดนมม้าป้อน ครั้นพออายุครบขวบ...ก็ต้องคลานไปดูตนเอง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 12)

จากนั้นผู้ประพันธ์บรรยายวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ความนิยมบริโภคเนื้อวัว แกะ และม้า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ในป่า “...ออกทำการล่าสัตว์ กวาง หมู อีเห็น แม่สุนัขจิ้งจอก ก็ต้องตกเป็นเหยื่ออันโอชะของคนเถื่อนกลุ่มนั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 12)

จากนั้นบรรยายให้เห็นวิถีชีวิตแบบชนชาติเร่ร่อนอาศัยอยู่ในกระโจม (เกอร์) ตำแหน่งการนั่งในกระโจม ที่สัมพันธ์กับสถานะภาพของคน การแบ่งหน้าที่กัน ต้องเชี่ยวชาญการต่อสู้เพื่อใช้ป้องกันตนจากโจรที่ปล้นได้ทุกเมื่อ “...เมื่อพืชพันธุ์เหี่ยวแห้ง สัตว์ก็อดัดดหายากขึ้น ในตอนนี้ก็มีการต้องยกพวกออกปล้นสดม วัว แกะ สรรพอาหารอาวุธจากหมู่บ้านคนอื่นมากิน สู้เขาไม่ได้ก็ตายไปหรือหนีเอาชีวิตรอด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 13)

ผู้แต่งจำเป็นต้องบรรยายฉากของเรื่องทั้งสภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ตลอดจนวัฒนธรรมอย่างละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากต้องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจฉากและบรรยากาศที่มีความแตกต่างจากประเทศไทย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุของความขัดแย้งในเรื่องดีขึ้น

2) ตอนดำเนินเรื่อง (Rising Action) ผู้เขียนใช้การดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน โดยเริ่มเล่าตั้งแต่การกำเนิด ภูมิหลังของตัวละครเอก แนะนำตัวละครเตมุยีนว่าเป็นบุตรนางสุลันกับเยสุกายข่าน มีพี่น้องชายหญิง 3 คน ชื่อเตมุยีนนั้นบิดานำชื่อมาจากหัวหน้าเผ่าตาร์ทาร์ที่ตนจับได้ ความว่า

“...เด็กน้อยชาวชนเถื่อน นามว่าเตมุยีน ได้ถือปฏิสนธิมาจากครรภ์มารดาชื่อนางสุลัน พร้อมด้วยพี่น้องหญิงและชายอีกสามคน และในฐานะมีศักดิ์เกิดก่อนเป็นพี่เตมุยีนผู้แรกยังมีชื่อ บิดาเขาคือ เยสุกายข่าน ไปรบชนะจับตัวหัวหน้าศัตรูคนหนึ่งมาได้ และศัตรูผู้นั้นอันมีนามว่าเตมุยีน...เขาจึงเอามาขนานนามเจ้าลูกชายที่ขณะนั้นมีอายุเพียง 5 ปี ว่า เตมุยีน อันหมายความว่า “เหล็กกล้า” หรือนัยหนึ่งผู้ยิ่งใหญ่...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 16-17)

หลังจากแนะนำตัวละครแล้วจึงบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาในชีวิตของตัวละคร เพื่อไม่ให้ผู้อ่านเกิดความสับสน เข้าใจเรื่องที่มีความซับซ้อนได้ง่ายขึ้น เหตุการณ์ส่วนใหญ่ตรงตามประวัติศาสตร์ แต่ประพันธ์กร ได้เพิ่มเหตุการณ์ช่วงวัยเด็ก เพื่อเล่าว่าเตมุยีนมีความเก่งกาจตั้งแต่ยังเล็ก เพราะได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งการขี่ม้า การต่อสู้ มวยปล้ำ การยิงธนู และฟังตำนาน นิทาน เพื่อช่วยสร้างจินตนาการด้านการรบ และการเรียนรู้กลยุทธ์การรบจากการบิดา

จากนั้นจึงเริ่มเหตุการณ์ที่ทำให้เยสุกายข่านเสียชีวิต ตอนช่วงที่เตมุยีนอายุ 13 ขวบ เยสุกายข่านนำบุตรไปเลือกและหมั้นเจ้าสาวตามธรรมเนียม ระหว่างทางถูกศัตรูเผ่าตาร์ทาร์ลอบวางยาพิษจนเสียชีวิต เป็นจุดเริ่มต้นการพลิกผันชีวิตของตัวละครเอก เตมุยีน

ถูกแย่งตำแหน่งข่าน ถูกแย่งสัตว์เลี้ยง คนในเผ่าทรยศจนต้องใช้ชีวิตอย่างลำบาก ถูกตามล่าจนต้องลุกขึ้นมาสู้อย่างชาญฉลาด กระทั่งกลายเป็นผู้นำเผ่า

3) จุดวิกฤตของเรื่อง นวนิยายมีจุดวิกฤตหลายเหตุการณ์ตามโครงเรื่องรองที่แทรกตลอดช่วงชีวิตของตัวเอก เช่น จุดวิกฤตตอนที่ตัวละครเตมูยีนถูกเผ่าตาทิหจตุสจับตัวไปกักขัง จุดวิกฤตของเรื่องอยู่ในช่วงที่หัวหน้าเผ่าส่งนักรบในเผ่าตาทิหจตุสมาจับตัว เตมูยีนไปเป็นเชลย เช่น “...ครั้นได้ตัวเตมูยีนสมคะเนแล้ว ขุนพลตาทิก็ให้จำขังไว้หมายใจจะเอาตัวไปชำระลงโทษ ในละแวกสำนักแห่งตน ค็นนั้นจึงมีการฆ่าแพะแกะเลี้ยงฉลองโชคเอิกเกริกที่จะได้กำจัดข่านหัวหน้าม้งโกลสีนเชื้อจากเสียนในอก ให้เหล่าตาทิหจตุสเท่านั้นเป็นใหญ่แต่ก็คนเดียว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 61)

วิกฤตที่สำคัญ คือ ถูกเผ่าตาทิหจตุสจับตัวไปแต่สามารถหลบหนีได้ภายในคืนนั้น หลังจากนั้นเป็นช่วงที่เตมูยีนแสวงหาผู้ช่วยสำคัญในการสร้างอาณาจักรจนกระทั่งพบทหารคนสนิทที่เป็นผู้ช่วยคนสำคัญในเรื่อง คือ บอร์ซู (โบออร์ซู) สุโปไต ซิเบโนยอน ซึ่งมีบทบาทช่วยเหลือเตมูยีนอย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้ติดตามเตมูยีนไปยังสถานที่ต่าง ๆ คล้ายคลึงบทบาทของผู้ช่วยตัวละครเอก เช่น ตัวละครพลสิงห์ ที่เป็นผู้ช่วยเจ้าชายสีหนุโล ในเรื่องเขตรัตนนิรันดร์ของลพบุรี และเรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษอื่น ๆ ที่ตัวละครเอกมีผู้ช่วยสำคัญในการสร้างวีรกรรม

จุดวิกฤตของเรื่องช่วงเหตุการณ์ที่เย็นกิสข่านออกรบกับชาห์แห่งคอเรสม์ คือ เหตุการณ์การข้ามช่องแคบซังกาเรียน ที่มีความยากลำบากเพราะสภาพอากาศที่โหดร้าย แทบลดพระทัย เพราะเชื่อที่หิมะตกก่อนฤดูกาลเป็นลางร้าย แต่ยิลิวซุทสาย (เยลีว ฐูโน) แก้ไขด้วยปฏิภาณว่าเป็นสัญญาณแห่งชัยชนะ เย็นกิสข่านพร้อมกองทัพต้องพบจุดวิกฤต ดังตัวบทว่า

“...ครั้นแล้วระยะที่ทารุณที่สุดกว่าระยะทางของตอนใดก็ตามถึง นั่นคือการเข้าสู่ช่องแคบซังกาเรียน ซึ่งเรียกกันว่ามหาหาวะทวาร คือเป็นช่องภูเขาที่มีพายุหิมะกระหน่ำ รุนแรง โกรกเข้ามาไม่ขาดสาย ความเยือกเย็นได้ศูนย์เซ็นติเกรดนั้นเป็นสิ่งธรรมดา แต่พายุที่กระโชกซ้ำเติมนั้นเป็นสิ่งที่ทั้งผู้คนแลม้าต้องสูญเสียชีวิตนับไม่ถ้วน ยิ่งเคราะห์ดีอยู่ หน้อยเดียวที่เพิกเฉยเป็นเวลาไม่มีพายุคำซึ่งเรียกว่า ‘บุราน’ ระหว่างนี้มีฉะนั้นทั้งทัพ ชีวิตทุกชีวิตจะไม่มีเหลือเลยนอกจากจมเป็นมัมมี่อยู่ในน้ำแข็ง บางแห่งบางตอนทหารถึงกับต้องเจาะตัดแนวน้ำแข็งไปเป็นระยะไกล ม้าส่วนมากมีเลือดไหลออกจากผิวหนัง เพราะขาดหญ้าแห้งที่จะกินในเมื่อต้องเดินท่องหิมะเป็นเวลานาน ๆ บนชอนน้ำแข็ง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 403-404)

4) จุดคลี่คลายของเรื่อง นวนิยายมีจุดคลี่คลายของเรื่องหลายเหตุการณ์ สอดคล้องกับเหตุการณ์วิกฤตของโครงเรื่องย่อยในเรื่อง เช่น จุดคลี่คลายของเหตุการณ์ตอนที่ ตัวละครเตมูยีนถูกเผ่าตาดอิทจุตส์จับตัว จุดวิกฤตของเรื่องอยู่ในช่วงที่หัวหน้าเผ่าส่งนักรบในเผ่า ตาดอิทจุตส์มาจับตัว เตมูยีนไปเป็นเชลย เกิดตอนที่นักรบเกราะสีแดงที่ไม่ยอมเอ่ยชื่อ ให้การช่วยเหลือ โดยปลดข้อคาให้ในรุ่งเช้าก็นำไปซ่อนในกองขนแกะนอกที่พัก

“...ว่าแล้วนักรบผู้อารี มียอมบอกว่าเป็นใคร ก็ตั้งรางวัลชื้อคาโช่ตรวนให้แก่ เตมูยีน รุ่งขึ้นเหล่าตาดอิทจุตส์...ต่างก็ใช้หอกและมีดแหลมที่มแทงค้นหาเอาตามกอง ลินค้าตามเกวียนต่างทั่วไป เตมูยีนถูกปลายหอกที่มครั้งหนึ่งที่โคนขาบาดเจ็บไม่น้อย ...เตมูยีนรู้สึกประจุกถูกจับอย่างบนไฟอ่อนทั้งเป็น เพื่อจะให้รอดความตายก็ต้องทนเอา ครั้นเป็นยามปลอดภัยแล้วจึงให้ม้าและอาวุธให้เพื่อหลบหนี...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 66-67)

เตมูยีนรอดพ้นจากการถูกจับตัวไปเป็นเชลยแล้วฝึกฝนตนเพื่อขึ้นเป็น ข่านให้ได้ เตมูยีนต้องผ่านบททดสอบอีกหลายครั้งโดยวิกฤตครั้งสำคัญ

จุดคลี่คลายวิกฤตช่วงการเดินทางไปรบที่อาณาจักรคอเรสม์ คือ การตัดสินใจเดินทางต่ออย่างไม่ย่อท้อ เพราะหลังจากที่เย็นกิสข่านได้รับการเตือนพระสติ จากตัวยี่ลิวซุทสายแล้ว ทรงมีมานะแล้วทูลขวัญกำลังใจไพร่พล ทำให้ทหารมีความเชื่อมั่นใน พระบารมีของเย็นกิสข่านแล้วเดินทางผ่านอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ จนข้ามหุบเขาแห่งนี้มาได้ ความว่า

“...อย่างไรก็ดี ไม่มีอะไรจะมาทำลายบรมเดชานุภาพของเย็นกิสข่าน โองการ ของพระองค์ย่อมเป็นประกาศิตเสมอไป กำลังใจของทหารมังกอลยังมีอยู่ตามเดิม ทุกคนเชื่อมั่นว่า ไม่มีอะไรจะมาขวางทางมิให้เขาไปสู่สมรภูมิที่มีข้าศึกรอความตาย อยู่ได้อีกแล้ว แลความหวังอันนี้ล้นฤทธิ์ผล ในเมื่อก่อนหิมะละลาย กองทัพมหาประลัย ของจอมทัพทมิฬก็ผ่านพ้นทิวเขามฤตยูไปสู่ทุ่งรบเปื่องล่าง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 405)

จุดคลี่คลายของวิกฤตช่วงท้ายของพระชนม์ชีพที่พระองค์ทรงล้มป่วย หลังจากทราบข่าวการทิวคตของพระโอรสจู้ชี่ เป็นวิกฤตสุดท้ายที่เย็นกิสข่านจะต้องผ่านไปสู่

โลกหลังความตาย พระองค์ทรงรับรู้และเข้าใจว่า ต้องละทิ้งทุกอย่างไปแต่ไม่ทรงเสียดาย เพราะเข้าใจจักรกรรมของชีวิต ความว่า

“...พร้อมกันให้ม้าเร็วรีบถือรับสั่งไปตามราชโอรสทั้งสามมาเฝ้าโดยด่วน ทรงตรัส แก่ทุลลิตราชโอรสองค์สุดท้ายอันเป็นที่โปรดปรานมากกว่าองค์อื่นใดว่าบัดนี้ ข้ารู้ดี และเป็นข้อแน่นอนว่า ข้าจะต้องละทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างที่ข้ามีไปอย่างไม่มีวันได้กลับมา เห็นแลเซยชมมันอีก แต่ข้าไม่เสียดาย ข้าปลงตกลามานแล้ว ว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ใช่ ของจริงอะไร ชีวิตเกิดมาแล้ว ก็ต้องชราและมรณะในที่สุดทุกรูปทุกนาม สาวก พระพุทธศาสนาเคยบอกข้ามาเช่นนั้น แลบัดนี้ข้าก็ประจักษ์เป็นความจริง ยิ่งกว่าที่ข้า ประสบความจริงเมื่อรู้ข่าวการจากไปของจอมขุนพลผู้พิชิตอย่างซีเปโนยอน มฮูลี แลจูลิ ซึ่งทั้งสามคนนั้นไปคอยรับใช้ข้าอยู่ก่อนแล้ว ณ ที่ใดที่หนึ่ง คนเหล่านั้นเชื่อสัตย์ ภักดีต่อข้าเพียงใด ข้ารู้ดี แลทุกคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ข้าก็รู้ดีว่ามีความซื่อสัตย์จะแน่วแน่ ต่อตัวข้า ราชบัลลังก์ของข้า ตลอดจนอำนาจแลราชโอรสของข้า เพราะเหตุนี้ข้าจะไม่ กังวลใจอะไรอีกเลย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 409-410)

การที่ทรงเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตในผ่านพ้นวิฤตระหว่างความเป็น กับความตาย ทำให้มีสติและไม่เกรงกลัวต่อความตาย แล้วจึงฝากภาระต่าง ๆ ที่ยังไม่สำเร็จ แล้วสวรรคตอย่างสงบ

5) ตอนจบเรื่อง (Conclusion) นวนิยายใช้การปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม แม้ว่าตัวละครเอกเจงกิสข่านจะสวรรคตในตอนจบเรื่อง แต่ผู้เขียนสื่อให้เห็นความยิ่งใหญ่และภาพ ของผู้ที่มัสติสัมปชัญญะเพื่อรอรับความตายอย่างสงบ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่าน ทรงป่วย กะทันหัน เนื่องจากเสียพระทัยที่ทราบข่าวการทิวคตของพระโอรสจูลิ ช่วงพักทัพจากการรบ ที่อาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย) พระอาการจึงทรุดแล้วสวรรคต ความว่า

“...ทุกสิ่งทุกอย่าง พระองค์ทรงรับสั่งบัญชาอย่างชัดเจนแลละเอียด มีสุรเสียง เป็นปกติ แลมีพระอารมณ์เป็นขันติธรรม มิได้มีอาการสะดุ้งหว่นไหวต่อมรณะสัญญาณ ซึ่งย่างเข้ามาอย่างพงาดกราดเกรี้ยวท่ามกลางราตรีคืนนั้น

แลบัดนั้น เป็นอันว่ามหาจักรวรรดิยิ่งใหญ่ที่พระองค์สร้างขึ้นบนกองกระดูก และธารของดาวเลือด ด้วยภาวะการแปรสภาพเมืองมนุษย์ให้เป็นเมืองผีเมืองแล้ว เมืองเล่าไม่มีที่สิ้นสุด...ก็ถูกละไว้เบื้องหลัง ท่ามกลางป่าดงพงพีชายแดนราชวงศ์ซ้อง

...ท่ามกลางความเปลวเพลิงอันคารมมีแต่ลมหนาวและอองหิมะอันขาวโพลน โปรยปลิว
เกล็ดเพชรของม่านกระเซ็นกระจายไปทุกหนทุกแห่ง...เพิ่มความสัจฉริยไปทั่ว
อาณาเขตค่าย อันมีจอมจักรพรรดิมาประลัย ผู้พิชิตโลกครึ่งโลก บรรทมแน่นิ่ง
ดุจนิยาพอุยแต่เดียวดาย

เย็นกิสาน-เตมูยีน ถือกำเนิดมาสู่พิภพ ในท่ามกลางป่า ทะเลทรายแล
ความเถื่อนของอาณาจักรมรูกันดารเช่นใด ก็ทรงจากไปเมื่อยามเป็นจอมจักรพรรดิ
ในสภาพภูมิประเทศเช่นนั้นไม่มีผิคนเลย ในปีชวดครบรอบที่ห้าของปีสิบสอง
นักษัตรไทย อันตรงกับปี ค.ศ. 1277

(ประพันธ์, 2507, หน้า 511-512)

ประพันธ์ ใช้การปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม เพื่อสร้างความรู้สึก
ประทับใจ แล้วความเห็ดทูนย่องในวีรกรรมของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ที่ทรงรบเพื่อปกป้องภัย
ของอาณาจักรจนวาระสุดท้าย ทรงสามารถละวางภาระต่าง ๆ ด้วยการฝากฝังภาระให้ทายาท
ของพระองค์สานต่อภารกิจปราบอาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย) แล้วทรงกำชับให้ปฏิบัติตามกฎ
ธรรมนุญสาอย่างเคร่งครัด ห้ามไม่ให้ราชโอรสทะเลาะกัน ให้โอโกเดข่านสืบทอดตำแหน่ง
จักรพรรดิ ส่วนโอรสอีก 2 พระองค์ทรงมอบหมายหน้าที่ให้ต่างกัน ทรงบอกแผนการการสู้รบ
กับอาณาจักรซ้อง กำชับให้สังหารกษัตริย์ซีเซียให้ได้เพื่อกำจัดเสี้ยนหนามที่เป็นอันตรายกับ
มองโกล แล้วสั่งให้จัดการพระบรมศพด้วยการฝังเคียงข้างอัคมเฮสิบอร์เตที่บ้านเกิดของพระองค์

เมื่อทรงสั่งเสียและมอบภารกิจแล้วก็ละวางภารกิจและความรับผิดชอบ
ในหน้าที่ต่าง ๆ ที่ทำให้จิตใจโล่งเบาสบาย แล้วมีสติเตรียมรับความตายที่กำลังจะปรากฏ
“...ทุกสิ่งทุกอย่าง พระองค์ทรงรับสั่งบัญชาอย่างชัดเจนและเฝ้า มีสุรเสียงเป็นปกติ และมี
พระอารมณ์เป็นขันติธรรม มิได้มีอาการสะดุ้งหวั่นไหวต่อมรณะสัญญาณ ซึ่งย่างเข้ามาอย่าง
ผงาดกราดเกรี้ยวท่ามกลางราตรีคืนนั้น...” (ประพันธ์, 2507, หน้า 511)

ภาพการสวรรคตโดยพระอาการสงบ จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นผลจาก
การสร้างคุณประโยชน์ต่อชาวมองโกลมาตลอดพระชนม์ชีพ ผู้เขียนกล่าวว่าเย็นกิสานเกิดมา
ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ทุรกันดารของมองโกล และสวรรคตในขณะที่เป็นจักรพรรดิ
ในสถานที่เดียวกัน การสวรรคตของพระองค์จึงเป็นการสูญสลายของกายสังขารตามกฎ
ธรรมดาของโลก แต่สิ่งที่ยังคงอยู่ตราบนานเท่านานคือคุณธรรมความดีที่ปรากฏสืบต่อไป

1.1.3 ความขัดแย้ง ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน

ประกอบด้วย ความขัดแย้งหลายเหตุการณ์ ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ประเด็น คือ ความขัดแย้งที่พบในนวนิยาย และความขัดแย้งหลักในนวนิยาย

1) ความขัดแย้งที่พบในนวนิยาย ผู้วิจัยพบว่านวนิยายเรื่องนี้มีความขัดแย้ง 4 ประเภท คือ ความขัดแย้งภายใน ความขัดแย้งภายนอก ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

1.1) ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากจิตใจภายในของตัวละคร ทั้ง กิเลส อารมณ์ ความปรารถนา ความรัก ความเกลียดชัง นวนิยายมีประเด็นความขัดแย้งภายใน 5 ประเด็น คือ ความขัดแย้งในจิตใจของเตมูยีนที่ถูกลูกเฒ่าทรยศ ความขัดแย้งในใจเตมูยีนระหว่างการหนีศัตรูกับการสู้เพื่อรักษาเกียรติ ความขัดแย้งในใจเตมูยีนเรื่องกำเนิดของจูชิ ความขัดแย้งทางจิตใจระหว่างหน้าที่ในการรักษาชาติกับหน้าที่ต่อคนในครอบครัว และความขัดแย้งในจิตใจของเย็นกิสข่านที่เกิดมาจากการเชื่อถือโชคลาง ผู้วิจัยยกตัวอย่างที่น่าสนใจเพียง 2 ประเด็น คือ

1.1.1) ความขัดแย้งในจิตใจของเตมูยีนที่ถูกลูกเฒ่าทรยศ เมื่อตัวละครเยสุกายข่านถึงแก่มรณกรรม ชาวเฒ่าทรยศหักหลังครอบครัวเยสุกายด้วยการخنทรัพย์สมบัติ ต้อนสัตว์เลี้ยงอพยพหนีจากไป เตมูยีนทั้งรู้สึกทั้งแค้น และเสียตาย

“...อารมณ์หนึ่งแค้น อารมณ์หนึ่งห่วงเสียตายเล่า อีกอารมณ์หนึ่งกลับปลงว่าคนพวกนั้นมีสมควรเป็นพวกเราเพราะเราดูจล้นไร้ไม้ดอกกระนี้แล้ว ช่างเขาเถิด เบื้องหน้า บุญเรามี เราสบโอกาสแสดงความสามารถให้ประจักษ์ อย่างน้อยเท่าซานผู้พ่อของเรา วิดกโยกับผู้จะมาพึ่งและจะมาเป็นสมัครพรรคพวก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 51)

เมื่อเตมูยีนพิจารณาเหตุผลแล้วจึงเข้าใจความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ สามารถละอารมณ์โกรธแค้น และเสียตาย แล้วตั้งหวังเพื่อสร้างเนื้อสร้างตัวใหม่ด้วยตนเอง

1.1.2) ความขัดแย้งในใจเตมูยีนเรื่องกำเนิดของจูชิ แม้เตมูยีนจะยอมรับนางบูไตเป็นภรรยาและยังคงรักนางเช่นเดิม แต่สำหรับทายาทที่มีกำเนิดไม่แน่ชัดสร้างความขัดแย้งทางด้านจิตใจให้กับเตมูยีนอยู่บ่อยครั้ง เขามักคิดสงสัยว่าจูชิอาจเป็นลูกที่เกิดจากคนเฒ่าเมอร์กวอน เขาพยายามไม่ใส่ใจ แต่ก็นวนเวียนให้คิดมากอีกหลายครั้ง

“...เขาเคยสงสัยว่าจะเป็นลูกเลือดเมอร์กวอน ‘แต่จะเป็นเลือดอะไรก็ช่างมัน เมื่อออกจากท้องนางบูไตศรีภรรยาของเราเป็นใช้ได้’

เตมูยีนคิด แลเผด็จความคิดลงเอยสั้น ๆ เช่นนี้เสมอ ที่เกิดกลุ่มแลร้าวราน อารมณ์ในบางหน...มีเหมือนกันที่จูชี่มาเคียงข้างไปกับเขาสู่ท้องถื่นละแวกต่าง ๆ เพื่อสวดส่ายสายตาหาคุ้เช่นเดียวกับเขาทำครั้งเยสุกายผู้พอ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 213-214)

แม้จะมีความสงสัยในตัวจูชี่ แต่เตมูยีนก็เลียงดูอย่างดี และทำทุกอย่างเหมือนที่เยสุกายช่านเคยเลี้ยงตนมา ความสัมพันธ์ระหว่างเจงกิสข่านกับจูชี่ ในเรื่องนี้จึงคลี่คลายด้วยความเข้าใจและยอมรับเป็นบุตร ไม่มีความขัดแย้งอีกเหมือนใน ประวัติศาสตร์

1.2) ความขัดแย้งภายนอก เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละคร กับบุคคลอื่น มี 4 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือ ธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เป็นความขัดแย้ง ระหว่างตัวละครที่เป็นมนุษย์ด้วยกันเอง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** พบประเด็น ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 13 ประเด็น สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นความขัดแย้งที่สืบทอดมาตั้งแต่ชั้นบรรพบุรุษ

1) ความขัดแย้งระหว่างมองโกลและอาณาจักรจีน 2) ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายช่านกับเผ่า เมอร์กวอน (เมอร์กิต) 3) ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายช่านกับเผ่าตาทิหุตุตส์ (ไถยุด)

กลุ่มที่ 2 ความขัดแย้งที่ตัวละครเอกเป็นคู่ขัดแย้งโดยตรง

1) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าตาร์ทาร์กับเตมูยีน 2) ความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับเผ่าเมอร์กวอน 3) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าคาราอิทส์และเผ่าของเตมูยีน 4) ความขัดแย้งระหว่างซามูคา กับ เตมูยีน 5) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายคาเรย์ดากับเยินกิสข่าน 6) ความขัดแย้งระหว่างเยินกิสข่าน กับซาร์แห่งคาเรสม์

กลุ่มที่ 3 ความขัดแย้งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวละครเอก

1) ความขัดแย้งระหว่างซีเปโนยอนกับเผ่าบูซิกูล 2) ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรจีนและซ่งใต้ 3) ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าเกาหลือฮองและจักรพรรดิอาณาจักรจีน 4) ความขัดแย้งระหว่าง กาลิปี แห่งแบกแดดและซาร์แห่งคาเรสม์

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีการนำเสนอความขัดแย้งที่หลากหลาย ส่งผลกระทบต่อตัวละครเอก และตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง ทำให้นวนิยายมีความน่าสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยยกตัวอย่างที่น่าสนใจเพียงกลุ่มละ 1 เหตุการณ์ ดังนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างมองโกลและอาณาจักรจีน
ความขัดแย้งที่สำคัญระหว่างมองโกลกับอาณาจักรจีน เกิดจากบรรพบุรุษของเตมูจิน คือ กาบูลข่าน ถูกจักรพรรดิจีนให้คนลอบวางยาพิษจนตาย กลายเป็นความแค้นที่ชาวมองโกลต้องการสะสาง สำหรับประเด็นนี้ประพันธ์กรกล่าวไว้อย่างต่างจากประวัติศาสตร์ที่กล่าวว่าชาวตาร์ตาร์จับกาบูลข่านส่งจักรพรรดิจีน แล้วประหารด้วยการตอกตะปูตรึงกับแผ่นไม้รูปปลา

“...บรรพบุรุษของเขาผู้หนึ่งชื่อกาบูลข่าน เคยยิ่งใหญ่ถึงขนาดจับเคราขาวยาวเพื่อยของฮ่องเต้ผู้ทรงอำนาจของประเทศจีน อันเป็นมหาประเทศกว้างใหญ่ มหาศาล ทั้งที่ฮ่องเต้องค์นั้นก็มิได้เชื่อใจนักก็มิได้เชื่อใจนัก น่าสะพึงกลัว แต่เตมูจินก็ได้เสียใจว่าการที่บรรพบุรุษของเขาด้วยเหตุที่ไปจับเคราฮ่องเต้ ทั้งที่มีฐานะเปรียบกันไม่ได้ด้วยเหล้าตนเป็นกัระเหเร่รอน จึงเป็นเหตุให้บรรพบุรุษผู้นั้นถูกวางยาพิษตาย ด้วยกรรมนั้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 34-35)

ความขัดแย้งนี้เป็นความขัดแย้งที่สืบทอดมาจากชั้นบรรพบุรุษ แล้วกลายเป็นหน้าที่ของเตมูจินและชาวมองโกลต้องทวงคืนความยุติธรรม (แก้แค้น) ให้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมนี้พบในเรื่องจีนแทบทุกเรื่อง การทวงคืนความยุติธรรมของตัวละครเอกนอกจากแสดงความกตัญญูแล้ว ยังทำให้เห็นความพยายามฝ่าฟันอุปสรรคและปฏิบัติภารกิจของวีรบุรุษ ในฐานะผู้ปลดแอกอาณาจักรจีนที่กดขี่ชาวมองโกลอย่างไม่เป็นธรรมด้วย

(2) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าตาร์ตาร์กับเตมูจิน เผ่าตาร์ต้า (ตาร์ตาร์) เป็นศัตรูคู่อาฆาตกับเผ่ามองโกล ทั้งนี้แค้นที่ส่งกาบูลข่านให้อาณาจักรจีนและการลอบวางยาพิษเยสุกายข่าน เตมูจินจึงต้องการแก้แค้นเผ่าตาร์ตาร์ ดังนั้นเมื่อจักรพรรดิอาณาจักรจีน เกิดขัดแย้งกับตาร์ตาร์ เตมูจินจึงใช้โอกาสนี้เสนอตนช่วยเหลืออาณาจักรจีนโดยชักชวนโตกัรลข่านมารวมรบ ความว่า

“...พวกตารัต้าเป็นศัตรูมาครั้งบิดาเราคงจะกระทำความชั่วร้ายนานแล้วบัดนี้เป็นที่
จำเราจะทำเป็นกลความ น้าวธนูยิงหนเดียวให้ได้ทั้งสองตัว จึงเรียกสุโธมาหาแล้ว
สั่งว่า เจ้าอย่าเห็นแก่เหน็ดเหนื่อยจงเดินทางไปยังนครคาราคอร์ม แล้วเจรจาความ
นัดหมายแก่โตกรัลข่านมหามิตรร่วมสาบานแห่งพ่อเรา...เราจะได้ทำลายอิทธิพลของ
กองทัพตารัต้า อันเป็นหอกข้างแคร่มีรู้วันใดจะจู่โจมตีนครคาราคอร์มแลเราผู้พันธมิตร
ด้วยพวกตารัต้ารู้วานครคาราคอร์มกับเรามีสถานการณ์ต่อกันเช่นไรอยู่แล้ว...ตารัต้า
เป็นศัตรูร้ายเก่าแก่ของเรา ซึ่งจะต้องคิดผลาญกันอยู่ดังนี้ แผลผลการกระทำของพวกเรา
ครั้งนี้ ย่อมจะได้บุญคุณจากทัพจีน เจ้าจงไปหว่านล้อมให้โตกรัลข่านเห็นจริงเถิด
แล้วเอากำหนดนัดหมายมา การนี้เป็นการด่วนเราจะเตรียมทัพไว้ให้ออกเดินทาง
ได้ทันที...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 191-192)

ศึกครั้งนี้เตมูยีนเป็นฝ่ายได้ชัยชนะได้ล้างแค้นที่เผ่าตารัต้า
ทำไว้กับบรรพบุรุษของตน กำจัดอิทธิพลเผ่าตารัต้า และได้รับการยอมรับจากอาณาจักรจีน
มอญยศ “นายทหารผู้ใหญ่ปราบขบถ” ให้เตมูยีน การเสืกร่วมมืออาณาจักรจีนกำจัดตารัต้า
ยังแสดงความคิดที่ลึกซึ้ง ซึ่งสะท้อนว่า “ศัตรูของศัตรูก็คือมิตร” เตมูยีนต้องกำจัดตารัต้า
ที่อ่อนแอกว่าก่อน เพื่อบรรวมกำลังกำจัดจีนซึ่งแข็งแกร่งกว่าในอนาคต

(3) ความขัดแย้งระหว่างกาหลิบแห่งแบกแดด และชาห์
แห่งคาระสม เป็นความขัดแย้งที่ไม่ได้เกิดกับตัวละครเอกโดยตรง แต่ก็ส่งผลกระทบในทางอ้อม
สาเหตุเกิดจากชาห์แห่งคาระสมมีความขัดแย้งกับกาหลิบแห่งแบกแดด เนื่องจากชาห์ใช้อำนาจ
ทางการเมืองทหารถอดถอนอำนาจกาหลิบให้เหลือเพียงอำนาจทางศาสนา ไม่ให้มีอำนาจทาง
การเมือง

“...ชาห์ยิ่งใหญ่จนกระทั่งว่า ขนาดกาหลิบแห่งแบกแดดซึ่งเป็นสังฆ ราชายังถูก
พระองค์ประกาศลดอำนาจจากเดิมได้ด้วยปกตินั้น ผู้เป็นกาหลิบจะต้องมีทั้งอำนาจ
ทางการเมืองและทางศาสนา ในฐานะเป็นประมุขตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้า...พระองค์
จึงเกิดเขม่นขึ้นมา จึงใช้นิสัยคนองประกาศลดอำนาจเสียคงให้กาหลิบผู้มีอำนาจ
วุ่นวายได้เฉพาะทางที่เกี่ยวกับศาสนาโดยเฉพาะเท่านั้น....

ในกรณีนี้ อดีตกาลนานมาแล้ว ยังไม่เคยมีชาห์องค์หนึ่งองค์ใด ใจกล้าบ้าบิ่น
สามารถอาละวาดกับกาหลิบแห่งแบกแดดเช่นนั้นไม่ เพราะถือกันว่ากาหลิบนั้นมี

อิทธิพลยิ่งในทางศาสนา ยิ่งชนอิสลามเป็นผู้เคร่งในพระผู้เป็นเจ้าด้วยแล้ว กษัตริย์องค์ใดขึ้นนำตัวไปวุ่นวายต่อแย่งองค์กาหลิบย่อมเท่ากับนำตัวไปสู่กับการเสี่ยงซึ่งมีภัยอันตรายร้อยแปด...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 365)

การที่ชาห์ใช้อำนาจปลดกาหลิบทำให้กาหลิบแค้นใจ จึงให้ทูตโกนคีระสักราชสาส์นรอให้ผมขึ้นแล้วส่งไปขอให้เอ็นกิสข่านทรงช่วยเหลือ แต่เอ็นกิสข่านไม่ตอบรับ

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่พบทั้ง 3 กลุ่มนี้ทำให้เห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เตมูยีนต้องเผชิญมีมากมายหลายระดับ แต่วีรบุรุษก็มุ่งมั่นเผชิญความขัดแย้งอย่างกล้าหาญ จนสามารถคลี่คลายปัญหาที่มีความซับซ้อนได้ทั้งหมด

1.2.2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เป็นความขัดแย้งที่ตัวละครเอกต้องต่อสู้กับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 3 ประเด็น คือ สังคมที่เต็มไปด้วยโจรผู้ร้ายการปล้นชิง ค่านิยมแก้แค้นหรือการทวงคืนความยุติธรรม และความขัดแย้งจากศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

(1) สังคมที่เต็มไปด้วยโจรผู้ร้ายการปล้นชิง ความขัดแย้งที่ปรากฏในสังคมมองโกลคือการไม่มีกฎระเบียบ เกิดการปล้นชิงทรัพย์และสัตว์เลี้ยงกันอยู่เสมอ เตมูยีนและครอบครัวเองก็ต้องหลบหนีการปล้นกระโจนหลายครั้ง ดังตัวบทว่า “...หลายครั้งหลายหน เตมูยีนต้องพาแม่และน้องหลบหนีเหล่าโจรซึ่งมันเพียรจะเข้าปล้นเอาม้าและพาที่เขามีเพียงไม่ถึงสิบตัว...เตมูยีนคิดว่าการหลบเลี้ยงเอาตัวรอดได้แน่นอนดีกว่าจะต้องประจัญหน้าสู้กับโจรที่กำลังมากกว่า...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 68)

(2) ค่านิยมแก้แค้น หรือการทวงคืนความยุติธรรม ชาวมองโกลมีค่านิยมล้างแค้นเผ่าต่าง ๆ มีความแค้นที่ต้องชำระสะสางมากมาย ทำให้สังคมมีความวุ่นวาย เพราะมีการล้างแค้นอย่างไม่หยุดหย่อน ดังความที่ว่า

“...การพยายาบทแลแก้แค้นแบบใครดีใครได้ ผู้มีกำลังย่อมเป็นผู้พิชิตอย่างนี้เท่านั้น ที่เป็นลมหายใจเข้าออกของหัวหนาก็กต่าง ๆ แต่จะถืออุดมคติเช่นไร ครั้นนั้นก็มองโกลของเตมูยีนยังมีสภาพเพียงเพื่ก่อร่างสร้างตัว ยังเป็นรองก๊กอื่น ๆ ทั้งจำนวนและพลัง..ปีล่วงไป สิบเก้าปีในทะเลทรายเต็มไปด้วยความยุ่งยากด้วยการอยู่กิน การต้องสาละวนต่อสุระวังตัว ต้องรับรู้ถึงเล่ห์เพทุบายแลกลโกงในวิถีของความพยายาบท

อาฆาตเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด เป็นธาตุที่เพิ่มความเข้มแข็ง ทรหดชาญฉาดเชิงไหวพริบ แก่เตมูยีนและคณะ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 131-132)

การอยู่ในสภาพสังคมที่มีการล้างแค้นทวงคืน ความยุติธรรมอย่างไม่หยุดหย่อนเช่นนี้ ทำให้เตมูยีนต้องพัฒนาตนและกำลังพลให้แข็งแกร่ง เพื่อความอยู่รอด และจำเป็นต้องหยุดวงจรของความขัดแย้งด้วยการรวมชาติเป็นเอกภาพ เพื่อตัดต้นตอปัญหา

(3) ความขัดแย้งจากศาสนา ประพันธ์กรเล่าว่ามองโกล ในอดีต มีความขัดแย้งทางศาสนา ผู้เขียนกล่าวถึงประเด็นนี้ในช่วงที่เตมูยีนเดินทางไปพบ โตกรัลข่าน (โต-ฮูลู ข่าน) เผ่าคาราคิธส์ (เกรต) ที่นครคาราคอร์ม (คาราโครัม) เผ่านี้เป็นเผ่า เชื้อสายเติร์กขนาดใหญ่ มีอาณาเขตกว้างขวางและนับถือศาสนาคริสต์นิกายชามานิสติก หรือนิกายเนสโตเรียน (Nestorianism) ทำให้มีผู้อ้างศาสนาเพื่อรุกรานอยู่บ่อยครั้ง ความว่า

“...นครคาราคอร์ม เป็นอาณาจักรของโตกรัลข่านผู้มีฉายาว่าเปรส เตอร์ยอห์น แห่งเอเชีย ซึ่งชาวชนในเมืองนี้เรียกว่าชาวคาราคิธส์ล้วนนับถือศาสนาคริสต์นิกายชามานิสติก เป็นนครมั่งคั่งสมบูรณ์อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศจีน แลโดย เหตุที่มีเชื้อสายสืบมาจากชาวเตอร์ก ชนคาราคิธส์จึงเป็นทั้งนักรบและนักการค้า บ้านเมืองจึงมั่งคั่ง...โดยเหตุที่เป็นฝ่ายถือศาสนานิกายประหลาดกว่าชนเหล่าอื่น จึงมักต้องตกเป็นฝ่ายถูกรุกรานเป็นบางครั้งบางคราว จากศัตรูที่ถือศาสนาอื่นเพื่อ วัตถุประสงค์ในการขยายอำนาจ แพร่ศาสนา มีพวกชนกลุ่มมเหหมัดแลที่นับถือ ศาสนาพุทธ (จีน) ก็บ่อยครั้ง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 145-146)

ความขัดแย้งทางศาสนาจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ชนเผ่า ต่าง ๆ ใช้เป็นข้ออ้างสร้างความชอบธรรมแล้วรุกรานกันอยู่เสมอ

1.2.3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นความขัดแย้ง ที่ตัวละครต้องต่อสู้กับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ ผู้วิจัยพบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับ ธรรมชาติ 3 ประเด็น คือ ความแห้งแล้งของแผ่นดินมองโกล อาการที่แปรปรวนวิปริต และสภาพอากาศที่เลวร้ายระหว่างเดินทางไปอาณาจักรคอเรสม์ ดังนี้

(1) ความแห้งแล้งของแผ่นดินมองโกล มองโกลติดกับทะเลทรายโกบี ประพันธ์กร ใช้ความเปรียบว่าเหมือนเทพเจ้าสาปแช่ง เพื่อแสดงให้เห็นว่าทุกชีวิตต่างอยู่อย่างยากลำบาก ดังตัวบทว่า

“...มีว่าจะสองสามพันปีหรือเจ็ดร้อยปีมาแล้ว ตลอดจนกระทั่งกาลปัจจุบัน ภูมิภาคส่วนใหญ่ของทะเลทรายโกบี มันช่างแห้งแล้งกร้าวกร้านสิ้นดี ชีวิตไม่ว่าคนและสัตว์ที่เกิดมาในพื้นที่นี้ จึงเหมือนชีวิตที่เทพเจ้าสาปแช่ง ให้ต้องพบแต่ความหิวโหยโหยแรงตลอดกาล...ชีวิตมนุษย์บนภูมิภาคนี้ของเจ้าพ่อแห่งความกร้าวกร้านทะเลทรายโกบีจะต้องถูกระดมชาติบังคับขับไล่ ให้ล้มตายของตนขึ้นต่อสู่กับความโหยของท้อง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11-12)

ความแห้งแล้งกันดารทำให้ผู้คนต้องอดอยากและต้องรบเพื่อแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ว่า “...นักรบและหนุ่มฉกรรจ์จะต้องมีภาระหนักก็คือเมื่อพืชพันธุ์เหี่ยวแห้ง สัตว์ก็อดัดคุดหายากขึ้น ในตอนนี้ก็มีการต้องยกพวกออกปล้นสดม วัวแกะ สรรพอาหารอาวุธจากหมู่บ้านอื่นมากิน สู้เขาไม่ได้ก็ตายไปหรือหนีเอาชีวิตรอด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 13)

ธรรมชาติที่แห้งแล้งดำรงชีวิตได้ยากลำบากทำให้ชาวมองโกลต้องเลี้ยงสัตว์ อาหารส่วนใหญ่เป็นเนื้อสัตว์ ต้องเร่ร่อนเพื่อต้อนฝูงสัตว์ไปเลี้ยงในเขตทุ่งหญ้าที่สมบูรณ์กว่า ต้องอาศัยในเยิร์ต (Yurt) หรือ เกอร์ (กระท่อม) ที่สามารถรื้อแล้วเคลื่อนย้ายไปติดตั้งในที่ใหม่ได้ง่ายและรวดเร็ว

(2) อากาศที่แปรปรวนวิปริต ผู้เขียนกล่าวว่ามองโกลเป็นทะเลทรายแห้งแล้งมากในตอนกลางวัน ส่วนเวลากลางคืนหนาวจัด บางครั้งก็มีพายุทำให้คนตายอย่างกะทันหัน อากาศที่แปรปรวนทำให้ชาวมองโกลมีความลำบากในการใช้ชีวิต

“...ทุกหนทุกแห่งอันคลั่งไปด้วยคลื่นทราย พายุทรายและเห็บหิมะยามย่ำสนธยากลาง เสียงฟ้าคำรามลั่นครืนโครมไม่หยุดหย่อน ในฤดูร้อนแลร้อนจัดยามหนาวหนาวจัดเย็นเยือก ท่ามกลางความผันแปรวิปริต ที่หลายครั้งหลายคราจุ ๆ อสุณีบาตก็ฟาดเปรี้ยงมาอย่างไม่มีพิธีรีตอง ผู้คนล้มหายตายจากกันไปอย่างที่เราเรียกว่าเห็นกันอยู่หลัด ๆ เป็นปรากฏการณ์ซึ่งเหล่าเลือดมองโกลพวกเขาเคยชิน ถึงมันจะ

อย่างไร มันก็เป็นถิ่นนิवासถนาคชนิดที่ว่าเกษมสุขอยู่แล้ว เขาไม่มีความรู้ว่ายังมีที่ใดบ้าง จะสมบูรณไปด้วยทุ่งหญ้าธัญญาหารและฝูงปศุสัตว์ชนิดที่ไม่ต้องเร่งร้อนตระเวน โยกย้ายแสวงหา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 36)

(3) สภาพอากาศที่เลวร้ายระหว่างเดินทางไปอาณาจักร
คอเรสม์ ระหว่างการเดินทางไปรบอาณาจักรคอเรสม์กองทัพมองโกลต้องพบกับอุปสรรคจาก
ธรรมชาติ

“...ความโหดร้ายของภูมิประเทศแห่งทิวเขาเทียนชานและทิวเขาหลังคาพิภพ
คงเกรี้ยวกราดและไร้ความปรานีอย่างสม่ำเสมอแก่ทุกสิ่งตลอดไป หิมะคงสาธิตความเย็น
ยะเยือกขับเคี่ยวทรมานทัพมองโกลทวีขึ้น ยิ่งวันคืนผ่านไป ความอ่อนระโหยโรยแรง
ความอ่อนเปลี้ยเพลียกำลังก็เริ่มโอบกอบเข้ามาจับเกาะกินพลังทัพ ทหารมองโกลแล
ม้าศึกเริ่มป่วยเป็นโรคต่างชนิด แลแม้จะมีหมอผู้ชำนาญชาวจีนติดตามไปทำการรักษา
อย่างเข้มแข็ง ทหารมองโกลก็ยังมิวายจะต้องคอยล้มตายลงไปมากบ้างน้อยบ้างทุกวัน
ที่หนทางผ่านไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 402)

กองทัพมองโกลยังต้องผ่านช่องทางอันตรายที่สุดใน
การเดินทางครั้งนี้ คือ การเดินทางผ่านช่องแคบซังกาเรียน ความว่า

“...ครั้นแล้วระยะที่ทารุณที่สุดกว่าระยะทางของตอนใดก็ตามถึง นั่นคือการเข้าสู่
ช่องแคบซังกาเรียน ซึ่งเรียกกันว่ามหาหาวตะหวาร คือเป็นช่องภูเขาที่มีพายุหิมะ
กระหน่ำรุนแรง โกรกเข้ามาไม่ขาดสาย ความยะเยือกเย็นได้ศูนย์เซ็นติเกรดนั้นเป็นสิ่ง
ธรรมดา แต่พายุที่กระโชกซ้ำเดิมนั้นเป็นสิ่งที่ทั้งผู้คนแลม้าต้องสูญเสียชีวิตนับไม่ถ้วน
ยังเคราะห์ดีอยู่หน้อยเดียวที่เผชิญเป็นเวลาไม่มีพายุคำซึ่งเรียกว่า ‘บุราน’...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 404)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกต้องฝ่าฟันอุปสรรคจาก
ธรรมชาติอย่างไม่ย่อท้อ

1.2.4) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการต่อสู้ระหว่างโชคชะตากับสิ่งเหนือธรรมชาติ พบ 1 ด้าน คือ ฤกษ์ยามมีผลต่อชัยชนะของศัตรู ดังนี้

ฤกษ์ยามมีผลต่อชัยชนะของศัตรู เนื้อความส่วนที่ประพันธ์- ธร จินตนาการเพิ่มเติมจากประวัติศาสตร์ กล่าวถึงจักรพรรดิจินเกนทงกำลังพลมองโกล เข้าวรรบข่งใต้ เจงกิสข่านให้สุโบไต ซึ่งเป็นยอนคุมทัพไปรบแทนตน การรบมีต่อเนื่องมาหลายวัน เพราะความสามารถของมองโกลทำให้ทัพจิ้นรุกรบจนเกือบถึงเมืองหลวงของข่งใต้ แต่บังเอิญ เกิดฝนตกลงมาก่อนฤดูกาล กองทัพจิ้นต้องย้ายค่ายไปอยู่ที่สูงกว่าเดิม ตัวละครเสียวหั่น ที่ปรึกษาซิกิมออง กล่าวเวลาที่ฝนตกก่อนฤดูเป็นเพราะการตั้งฤกษ์บนฤกษ์ล่างผิดพลาด ความว่า “...ข้าพเจ้าจึงคิดว่าเราจะเสียเปรียบเพราะฤกษ์บนทำให้ธรรมชาติแปรผันไปก่อนเวลา จะว่า เปาเจ็กมีภูมิรู้ชำนาญฤกษ์มากกว่า จึงเป็นเหตุให้เปาเจ็กคิดกระทำได้เปรียบด้วยเหตุเป็นเช่นนี้ มิได้...ซิกิมอองว่าแล้วก็เข้าเฝ้าทูลชี้แจงจะให้อ้ายซัยภูมิตั้งค่าย...” (ประพันธ์ธร, 2507, หน้า 404)

ความคิดเห็นเรื่องฤกษ์ยามครั้งนี้ทำให้ตัวละครเกิดความหวาดวิตกต่อการรบ ทัพจิ้นต้องย้ายค่ายและตัดสินใจถอนทัพในที่สุด

2) ความขัดแย้งหลัก นวนิยายเรื่องนี้มีความขัดแย้ง 6 เหตุการณ์หลัก คือ ความขัดแย้งที่เกิดจากความแค้นแค้นของแผ่นดินมองโกล ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายข่านกับเผ่าตาทิฮุตุส (ไต้ยุด) ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายข่านกับเผ่าเมอร์ กวน (เมอร์กิด) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าดาร์ดาร์กับเตมูยีน ความขัดแย้งระหว่างความขัดแย้งระหว่างมองโกลกับอาณาจักรจิ้น และความขัดแย้งระหว่างเยนกีข่านกับชาห์แห่งคอเรสม์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1) ความขัดแย้งที่เกิดจากความแค้นแค้นของแผ่นดินมองโกล ผู้ประพันธ์เน้นนำเสนอความขัดแย้งที่เกิดจากความแค้นแค้นของแผ่นดิน ทำให้มองโกลเกิดความวุ่นวาย เพราะทำให้เกิดการปล้น ฆ่ากันเพื่อชิงทรัพย์สมบัติ สัตว์เลี้ยง ส่งผลให้คนเผ่าต่าง ๆ ต้องฝึกการสู้รบเพื่อต่อสู้กับโจร เตมูยีนจึงต้องเป็นนักรบเพื่อการมีชีวิตรอดในสังคมที่วุ่นวาย

2.2) ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายข่านกับเผ่าตาทิฮุตุส (ไต้ยุด) เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลให้เตมูยีนต้องถูกจับไปเป็นเชลย แต่หนีรอดได้เพราะรับการช่วยเหลือจากนักรบนิรนาม ความขัดแย้งนี้ทำให้ตัวเอกฝึกฝนการต่อสู้เพิ่มขึ้น เพื่อไม่กลายเป็นผู้ถูกล่าอีกครั้ง

2.3) ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายข่านกับเผ่าเมอร์กวน (เมอร์กิด) เป็นความขัดแย้งที่เสนอตั้งแต่ต้นเรื่อง เกิดจากเยสุกายแย่งชิงตัวนางฮูลันมาเป็นภรรยา เผ่าเมอร์กวนจึงแค้นเคืองเตมูยีนทนายของเยสุกายข่านด้วยการแย่งชิงนางบูไตคืนเช่นกัน แต่ครั้งนี้เตมูยีนต้องขอความร่วมมือจากโตกรัลข่านและมันลิดบิดานางบูไตเพื่อขอทหารไปรบ

กับเผ่าเมอร์กวานเพื่อชิงนางบูไตคืนมา เป็นจุดเริ่มต้นของการสู้รบในระดับที่สูงขึ้นกว่าการสู้รบระดับเผ่าเพื่อป้องกันตนจากขโมยตามปกติ และเป็นจุดเริ่มต้นแนวคิดการรวมเผ่าของเตมูจิน

2.4) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าตาร์ท้า (ตาร์ทาร์) กับเตมูจิน เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากเผ่าตาร์ทาร์ลอบทำร้ายกาบุลข่านบรรพบุรุษของเตมูจิน ถูกปลุกฝังให้หวงคืนความยุติธรรมรุ่นต่อรุ่น เผ่านี้ยังวางยาพิษเยสุเกบิดาของเตมูจิน ดังนั้นเมื่อเตมูจินได้รับข้อเสนอจากจินให้ปราบตาร์ทาร์จึงรีบรับอาสาช่วยกำจัดศัตรูคู่อาฆาตที่สำคัญก่อน 1 เผ่า เพื่อตนจะได้รับความไว้วางใจจากจินแล้วเตรียมตัวทวงคืนความยุติธรรมจากจินภายหลังจากการรวมเผ่าพันธุ์มองโกลเป็นหนึ่งเดียวได้สำเร็จ

2.5) ความขัดแย้งระหว่างมองโกลกับอาณาจักรจิน เป็นความขัดแย้งที่สั่งสมมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ เนื่องจากจินเป็นเจ้าจักรวรรดิของมองโกล เตมูจินต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ และส่งกำลังพลช่วยจินรบกับซ่งใต้ การถูกกดขี่มาตลอดทำให้เยนกีชข่านต้องการเป็นเอกราช เมื่อเป็นเอกราชจากจินแล้วเยนกีชข่านยังต้องการเป็นเจ้าจักรวรรดิเหนืออาณาจักรนี้ด้วย เพราะหลังประกาศเอกราชได้เพียง 2 เดือน เมื่อไว้องฮองเต๋หนีไปอยู่ราชธานีรองทางตอนใต้ และเกิดการกบฏจากกองทัพประชาชนกู่ชาติ เยนกีชข่านจึงอ้างเหตุนี้เข้าโจมตีอาณาจักรจินอีกครั้ง ทำให้จินกลายเป็นประเทศราชของจักรวรรดิมองโกลในที่สุด

2.6) ความขัดแย้งระหว่างเยนกีชข่านกับชาห์แห่งคอเรสม์ เป็นความขัดแย้งที่ทำให้เยนกีชข่านตัดสินใจพระทัยยกทัพออกไปรบเพื่อทวงคืนความยุติธรรม เพื่อลงโทษชาห์แห่งคอเรสม์ และอิบลากุท ที่เป็นเหตุสังหารพ่อค้าและราชทูตชาวมองโกล การรบครั้งนี้มองโกลชนะศึกทำให้ข่านกลายเป็นกษัตริย์นักรบผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลก

ความขัดแย้งในนวนิยายส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์นำมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แล้วเพิ่มเติมความขัดแย้งระหว่างบุคคลเพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจมากขึ้น

1.1.4 กลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า ประพันธ์กร มีกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องสำคัญ 3 ประเด็น คือ การสร้างความสมจริง การสร้างความสนใจใคร่ติดตาม และวิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม ดังนี้

1) ความสมจริง ประพันธ์กร เน้นแสดงประวัติชีวิตเจงกิสข่านให้มีลักษณะสมจริง จึงไม่ได้สอดแทรกเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่แสดงถึงบุญญาบารมีของกษัตริย์ ดังที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ที่มักนำเหตุการณ์เหนือธรรมชาติในพงศาวดารพงศาวดารกระซิบ หรือเรื่องเล่าอื่น ๆ แต่ผู้เขียนเน้นนำเสนอประวัติชีวิตเจงกิสข่านในฐานะมนุษย์ที่ต้องสู้ชีวิตฝ่าฟันอุปสรรค จนประสบความสำเร็จตามอุดมการณ์

2) การสร้างความสนใจใคร่ติดตาม ประพันธ์กร สร้างความน่าสนใจจากการนำเสนอเหตุการณ์ในชีวิตของเตมูยีนที่ต้องพบกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งแต่ก็สามารถแก้ไขได้เสมอ ด้วยสติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม ความเป็นผู้นำ และความสามารถทางการรบ เขาค่อย ๆ รวบรวมผู้มีความสามารถเช่น บอร์ซู (โบออร์ซู) สูปโต ซิเปโนยอน มารับใช้ตน และตัวละครเหล่านี้ต่างยกย่องให้ตัวเองเป็นผู้นำและมีความจงรักภักดี เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ ว่าตัวละครเอกต้องพบเหตุการณ์ใด และสามารถคลี่คลายสถานการณ์ด้วยวิธีใด จึงกลายเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่

3) วิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม ผู้วิจัยพบว่า ประพันธ์กร ใช้วิธีอื่น ๆ เพื่อนำเสนอโครงเรื่อง ทำให้โครงเรื่องมีความสนุกสนานมากขึ้น โดยการเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่ตรงกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์และช่วงเวลาการพบสุโปโตและซิเปโนยอน เพิ่มเหตุการณ์การผจญภัยระหว่างพบโตกรัลซ่าน (โต-รูล ซ่าน) ที่กรุงคาราคอร์ม (คาราโครัม) เพิ่มเหตุการณ์รบอาณาจักรซังไต เพิ่มเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย มีรายละเอียดดังนี้

3.1) การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์และช่วงเวลาการพบสุโปโตและซิเปโนยอน ประพันธ์กร เปลี่ยนแปลงช่วงเวลาที่ยูยีนได้พบกับขุนพลสุโปโตและซิเปโนยอนเร็วขึ้นกว่าเวลาจริงในประวัติศาสตร์ เพื่อให้ตัวละครทั้งสองกลายเป็นผู้ช่วยตัวเอง

3.1.1) การพบกันระหว่างสุโปโตกับเตมูยีนเป็นเหตุการณ์ที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากจินตนาการ ประพันธ์กรให้สุโปโตพบกับเตมูยีนช่วงอายุ 18 ปี ในขณะที่เตมูยีนเดินทางกลับไปตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ดินเดิมของบรรพบุรุษแถบ “...เทือกเขาคิงหน อันมีลำน้ำเคอรูลอน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 87) หนังสือ **เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ระบุว่า “เป็นเทือกเขาคิงงาน (Khingon) และลำน้ำเคอรูลอน (Kerulon) กับลำน้ำโอนอน (Onon)” (แลมบ์, ฮาโรลด์, 2493, หน้า 27) และทำการต่อสู้อย่างหนักหน่วงแต่เตมูยีนเป็นฝ่ายชนะ สุโปโตจึงเคารพในฝีมือขอยุ่ร่วมค่ายกับเตมูยีน

3.1.2) การพบกับซิเปโนยอนเร็วกว่าเวลาจริงในประวัติศาสตร์ ซึ่งประวัติศาสตร์ระบุว่า เจงกิสข่านพบกับซิเปโนยอนระหว่างการรบกับตารุกุไตกริลตุกในศึกสิบสองพันมิตร ในปี ค.ศ. 1201 ช่วงที่เตมูยีนอายุ 39 ปี จึงพบเร็วกว่าประวัติศาสตร์ 21 ปี ประพันธ์กร เปลี่ยนแปลงให้เตมูยีนพบกับซิเปโนยอนในช่วงอายุ 18 ปี หลังการได้ตัวละครสุโปโตเป็นขุนพลคนสนิท ประพันธ์กร กล่าวว่า ระหว่างเคลื่อนทัพไปปราบกบฏซิกูล เตมูยีนพบทหารหนุ่มรักษาเส้นทางไปบูซิกูล รูปร่างสูงกำยำ ต่อสู้ด้วยกระบี่ได้รวดเร็ว “...คาสแซร์เล่าให้ฟังว่า ตนถูกนายทัพหนุ่มร่างสูง มีความกำยำแลฝีมือกระบี่รวดเร็วกว่าบอร์ซูกระทำเอา ‘คนผู้นั้นอ้างว่าเป็น

ผู้รักษาเส้นทางที่จะไปบูชากัน ใครจะผ่านเข้าไปโดยมิได้รับอนุญาตไม่ได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 116) นักรบผู้นี้ยังต่อสู้กับคาสแซร์แล้วใช้กระบี่ฟันเกราะจนขาดเลือดไหล ฝ่ายเตมุยินเห็นเอาชนะได้ลำบาก จึงออกอุบายจับตัวซีเปโนยอน โดยให้คนชุดหลุมพรางไว้ ให้สุโบไตหลอกล่อร้องทำให้โกรธจนควมมาตามมาสังหารจึงตกหลุมพรางและถูกจับตัวส่งเตมุยิน เตมุยินไม่ได้สั่งประหารแต่สั่งให้สุโบไตเอาม้าและดาบมาคืนให้ซีเปโนยอนใช้โอกาสนี้รับสุโบไตอีกครั้งแล้วหนีไปตกกลางคืนซีเปโนยอนลอบเข้ามาในค่ายโดยที่เตมุยินไม่รู้ตัว วางดาบของตนไว้แทนที่ดาบประจำตัวเตมุยิน พร้อมกับลักเอาเกราะไป รุ่งเช้าจึงให้คนนำมามอบเพื่อแลกดาบของตนคืน เป็นการทดแทนที่เตมุยินเคยไว้ชีวิต เตมุยินเห็นซีเปโนยอนเป็นคนมีความสามารถและกตัญญูไม่ฆ่าตนทั้งที่มีโอกาส จึงต้องการเกลี้ยกล่อมให้มาอยู่กับตน จนกระทั่งซีเปโนยอนให้สุโบไตใช้เชือกมัดตนเองแล้วเข้ามาพบเพื่อขอเป็นข้ารับใช้ เพราะเห็นว่าเตมุยินรักลูกน้อง และมีคุณธรรม ซีเปโนยอนจึงเป็นขุนพลคนสนิทคอยติดตามตัวเอกไปทุกที่

3.2) การเพิ่มเหตุการณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ ประพันธ์กร แทรกเหตุการณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอนหนุมานอาสาสืบข่าวนางสีดา กับตอนหนุมานผูกผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ โดยให้ซีเปโนยอนลอบเข้าไปในค่ายหัวหน้าเผ่าตาดอิทจุตส์เพื่อสืบข่าวนางบูไตที่ถูกลักพาตัวไป ซีเปโนยอนอาสาไปสืบข่าวนางบูไตเพียงลำพัง แล้วบุกเข้าไปในค่ายตาดอิทจุตส์ไปค้นกระโจมต่าง ๆ และบุกเข้ากระโจมหัวหน้าเผ่าอย่างเงียบเชียบ เมื่อไม่พบนางบูไตจึงตัดหนวดหัวหน้าเผ่าในขณะหลับไปครึ่งหนึ่ง เมื่อตื่นขึ้นก็ตกใจและยอมบอกว่าบูไตอยู่กับเผ่าเมออร์กวนความว่า “...ซีเปโนยอนก็ตัวดปลายกระบี่ตัดหนวดขาวใต้คางหัวหน้าตาดอิทจุตส์เสียครึ่ง คนผู้นั้นตกใจตื่น ซีเปโนยอนก็จ็อกไว้แล้วว่า มึงเอานางบูไตชายาแห่งหัวหน้าเตมุยินซ่อนไว้ที่ใด มิบอกความจริงกูหาไว้ชีวิตมึงไม่...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 174-176)

ซีเปโนยอนทำหน้าที่อาสาสืบข่าวนางบูไตคล้ายคลึงกับเหตุการณ์หนุมานอาสาสืบข่าวนางสีดา เมื่อลักลอบเข้ามาในค่ายเผ่าตาดอิทจุตส์แล้วยังตัดหนวดเคราหัวหน้าเผ่าในขณะที่นอนหลับ คล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่หนุมานลอบผูกผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ แสดงให้เห็นว่า นวนิยายดังกล่าวมีการเพิ่มเหตุการณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีไทย

3.3) เพิ่มเหตุการณ์การผจญภัยระหว่างพบโตกรัลซ่าน (โต-รูล ซ่าน) ที่กรุงคาราคอร์ม (คาราโครัม) ประพันธ์กรเพิ่มเหตุการณ์ผจญภัยในขณะที่เตมุยินเดินทางไปพลโตกรัลซ่านนอกเหนือจากในประวัติศาสตร์ 3 เหตุการณ์ คือ การประลองยุทธ์เลือกคู่ การพบกับการลอบวางยาพิษในอาหาร และการวิวาทกับนางปรีที่ได้จากการประลองยุทธ์เลือกคู่

3.4) เพิ่มเหตุการณ์รับอาณาจักรข่งใต้

3.5) แทรกเหตุการณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก

3.6) การใช้เหตุบังเอิญ ประพันธ์กร มีการสร้างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครเพิ่มเติมนอกเหนือจากประวัติศาสตร์ เพื่อให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนานมากขึ้น จึงนำเอาเหตุบังเอิญที่ไม่สมเหตุสมผลมาใช้ด้วย เช่น กรณีที่ซีเบโนยอนถูกคนเฝ้าบูชีกุลวางยาพิษ แต่บังเอิญทำเหล้าและอาหารผสมยาพิษนั้นหล่นลงพื้น แล้วบังเอิญมีเด็กเล็กมาหยิบอาหารที่ตกมาทานต่อจึงรับพิษแทน ตัวละครซีเบโนยอนให้เหตุผลว่าเป็นเพราะยังมีบุญไม่ถึงที่ตาย ความเป็นว่า “...มันจึงสร้างทำเป็นยอมแพ้ และคิดฆ่าข้าโดยเอายาพิษใส่...ข้าเมาสุราแลบัดเอจอกสุราปนยาพิษตลอดจนอาหารตกลงไปจากที่ตั้งอาหาร พอมีเด็กเคราะห์ร้ายคนหนึ่งเชื่อซาเข้าไปในนั้น แลหยิบเอาเศษอาหารกินจึงต้องตายแทนข้าในทันที...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 138-139) เหตุบังเอิญแม้ค่อนข้างไม่สมเหตุผล แต่ก็ช่วยให้ตัวละครรอดชีวิตเพื่อมารับใช้เทมูจิน

3.7) บริบทสังคมไทยในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน เช่น การกล่าวถึงเพลงต้นตระกูลจีน ประพันธ์กร กล่าวถึงการปลุกใจให้ประชาชนอาณาจักรจีนมีความรักชาติและสามัคคีโดยร้องเพลงต้นตระกูลจีน ความเป็นว่า

“...กลียุคของเหตุการณ์ภายในประเทศจีนแลทหารจีนเอง เป็นผู้สร้างบันไดทองให้แก่เยินกิสข่าน...ในฐานะผู้พิชิตเข้าไว้--สมดังที่ลั่นเกล้ารัชกาลที่หกของต้นตระกูลไทย พระองค์หนึ่งกล่าวไว้ว่า ‘แม่นชาติย่อยยับอัปจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร’—เมืองจีนวอดวายลงครั้งนั้นก็เช่นกัน พวกคนมั่งมี พวกคักดินาปากกูรื่องว่า กูรักชาติจีน...ชาติเป็นของกูคนเดียวไว้ พวกชั้น ‘อ่อง’ พวกปล้นท้องปล้นความคิดของประชาชน พลอยฉิบหายไปด้วยพร้อมกับความบ้านแตกสาแหรกชาตินั้นอย่างย่อยยับอัปราชัย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 350)

การกล่าวถึงเพลงต้นตระกูลจีน จึงสอดคล้องกับสภาพสังคมในช่วง พ.ศ. 2497 ที่หลวงวิจิตรวาทการ ประพันธ์เนื้อร้องและทำนองเพลงปลุกใจชื่อ “เพลงต้นตระกูลไทย” เพื่อประกอบละคร “อาณาจักรพอชนรามคำแหง”

การเพิ่มโครงเรื่องนอกเหนือจากที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับกลวิธีของนวนิยายปลอมพงศาวดารที่เคยได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทย และแสดงว่าผู้แต่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเล่าเรื่องราวพระประวัติของเจงกิสข่านให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงมากกว่าความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์

1.2 แก่นเรื่อง ผู้วิจัยศึกษา 2 ประเด็นคือ แก่นเรื่อง และกลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง

1.2.1 แก่นเรื่อง จากการศึกษาพบว่าประพันธกรเสนอแก่นเรื่อง 2 ประเภท คือ แก่นเรื่องหลัก และแก่นเรื่องรอง ดังนี้

1) แก่นเรื่องหลัก คือ การยกย่องเจงกิสข่านผู้เป็นวีรบุรุษของโลกตะวันออก ที่กลายเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตโลก โดยแสดงให้เห็นชะตาชีวิตตั้งแต่การถือกำเนิด การก้าวสู่อำนาจ การปลดแอกมองโกลจากอาณาจักรจีน แล้วแผ่ขยายอำนาจจนถึงวาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพ ความเป็น

“...เมื่อเจ็ดร้อยปี โป้นลงมาแล้ว เจ้าหนุ่มเลือดมังกรผู้หนึ่งได้สร้างประวัติศาสตร์ของโลกขึ้นใหม่ ทุกบรรทัดทุกตอน ลาดปูความรู้สึกของผู้พบเห็นให้ล้นสะท้านไปด้วยความตระหนักตื่นเต้น ในความกล้ากล้าทรงอัจฉริยะพิเศษเลิศมนุษย์ของเจ้าหนุ่มน้อย ผิดล้ำชาวทะเลทรายโกปีผู้นั้น เปื่องบนความกระฉ่อนเอิกเกริกแห่งชีวประวัติของจอมขุนพลผู้มีนามกรว่าเตมูยีน ซึ่งถูกขนานลัญญลักษณ์ว่าเป็นผู้พิชิตโลก ยิ่งใหญ่กว่านะโปเลียน หรือแม้แต่ อเล็กซานเดอร์แห่งมาเซดอน...กว่า 30 ชาติจะต้องตกเป็นพลีแก่บัลลังก์ของจอมจักรพรรดิเมตตยู่ จนมีคำกล่าวจากผู้ที่จดจำได้ว่า เมื่อขุนพลผู้พิชิตโลกผ่านทัพไปทางใด นครต่าง ๆ ที่ขวางทางทัพจะพินาศย่อยยับเป็นพัศมธุลี...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 3-4)

2) แก่นเรื่องรอง เป็นสารที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอควบคู่กับแนวคิดหลัก นวนิยายเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธกร มีแก่นเรื่องรอง คือ อุปสรรคและปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ หลายเหตุการณ์ที่เข้ามาในชีวิตของเตมูยีน ซึ่งตัวละครจะต้องประสบปัญหาและแก้ไข

1.2.2 กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่องเป็นวิธีการส่งสารหรือนำเสนอสาระสำคัญของเรื่อง ผู้อ่านอาจจำเป็นต้องอ่านนวนิยายทั้งเรื่องเพื่อทราบได้ว่า ผู้เขียนใช้วิธีใดส่งสารให้กับผู้อ่าน นวนิยายเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน มีกลวิธีในการนำเสนอแก่นเรื่อง ดังนี้

1) การนำเสนอแก่นเรื่อง แสดงแก่นเรื่องหลักผ่านวิธีผสมผสาน คือ การบอกเล่าโดยตรงผ่านเสียงของผู้เล่า และพฤติกรรมของตัวละครเอก ทั้ง 4 ช่วงชีวิต ช่วงแรก การถือกำเนิด ภูมิหลังชีวิตที่เต็มไปด้วยความยากลำบากจากภูมิประเทศ และอุปสรรคจากความขัดแย้งต่าง ๆ ให้ต้องต่อสู้ฟันฝ่าด้วยความมานะพยายามอย่างไม่ย่อท้อ ช่วงที่ 2 การรวบรวม

ชนเผ่าที่แตกแยกในมองโกลให้กลายเป็นหนึ่ง จนถึงการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน การสร้างอาณาจักรมองโกลที่สงบสุขร่มเย็น ช่วงที่ 3 การรบเพื่อประกาศเอกราชจากอาณาจักรจีน แล้วก้าวเข้าสู่ความเป็นเจ้าจักรวรรดิ ช่วงที่ 4 การบุกทวงคืนความยุติธรรมจากอาณาจักรคอเรสม์ จนกระทั่งถึงเหตุการณ์สวรรคต มีแก่นเรื่องย่อยหลายแก่นเรื่องโดยมีชีวิตของเตมูยีนหรือเจงกิสข่าน เป็นตัวประธานหรือเป็นแกนกลางของเรื่อง

2) คุณค่าของตัวเรื่อง คือ นำเสนอประวัติชีวิตของเจงกิสข่านที่สมจริง สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ผสมกับการจินตนาการเพิ่มเติม บางตอนให้คุณค่าข้อคิดจากประสบการณ์ตัวละคร เช่น ข้อคิดจากการหมดอำนาจและผลประโยชน์

การหมดอำนาจและผลประโยชน์ ครั้งที่เยสุกายเสียชีวิต คนในเผ่าอพยพไปอยู่ที่อื่น แม้นางฮูลันจะนำธงประจำตัวไปขว้างไว้ เตือนให้ชาวเผ่าคิดถึงคุณความดีของเยสุกายข่านในยามมีชีวิตอยู่ แต่ทั้งหมดกลับจากไปโดยไม่มีใครคิดถึงคุณความดีของเยสุกายที่มีต่อคนในเผ่าเลย ทำให้เตมูยีนเข้าใจความเป็นมนุษย์และธรรมชาติโลกว่า เมื่อใดที่มีอำนาจก็มีคนเข้ามาหวังพึ่ง แต่เมื่อใดหมดอำนาจและผลประโยชน์แล้ว คนเหล่านั้นก็จากไป ดังตัวบทว่า

“...มันก็อย่างว่า...ยามเราดีมั่งมีศรีสุขอ้อมด้วยอำนาจวาสนาใครมันก็อยากปากหน้ามาหาพึ่งพา ครั้นเราเปลี่ยนพลีเสียอำนาจ คนก็ขาดแรงก็สิ้น ทุรกรรมเยี่ยงนี้ เตมูยีนเป็นเด็กอ่อนวัยก็จริง แต่เขาก็รู้มาแล้วจากปากนักเล่านิยายคลอพิณสายเดี่ยว ...ให้เขารับฟังและรับรู้ ฉะนั้น สาอะไรที่สิ่งอันเป็นจริงมาแล้วมันจะไม่ปรากฏตัวเป็นจริงของมันต่อไป โดยเฉพาะเหตุการณ์อันปรากฏต่อตาต่อใจเขาบัดนี้...อารมณ์หนึ่งแค้น อารมณ์หนึ่งห่วงเสียตายแล้ว อีกอารมณ์หนึ่งกลับปลงว่าคนพวกนั้นมีสมัตรเป็นพวกเรา เพราะเราดูจุลื่นไรไม่ตอกระนี้แล้ว ช่างเขาเถิดเบื้องหน้าบุญเรามี เราสบโอกาส แสดงความสามารถให้ประจักษ์ อย่างน้อยเท่าขานผู้พ่อของเรา วิตโยกับผู้จะมาพึ่ง แลจะมาเป็นสมัตรพรรคพวก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 50-51)

เตมูยีนเคยรับรู้เรื่องนี้จากนักเล่านิยายมาแล้ว เมื่อได้พบเจอเหตุการณ์จริงด้วยตนเอง จึงเกิดความเข้าใจถึงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้ตัวละครเอกไม่เสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นและพร้อมเผชิญปัญหาที่ตนได้รับ นวนิยายจึงสะท้อนให้เห็นความเสื่อมสลายของลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข ที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และพบเจอ ในกรณีนี้เตมูยีนได้พบ

ลัทธิธรรมนี้ตั้งแต่เด็ก แต่ก็ลุกขึ้นสู้ชีวิตด้วยความมุมานะ แล้วสร้างทุกอย่างขึ้นใหม่ด้วยกำลังความสามารถของตน

3) ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามแนวคิดสำคัญคือ เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีสข่าน เพื่อสื่อว่าผู้เขียนมุ่งนำเสนอวิถีชีวิตของเตมูยีน ซึ่งต่อมาได้สถาปนาเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์โลกนามเยนกีสข่าน ปรากฏในตัวอย่าง

“...เจ้าหนุ่มเลือดมังกรโกลผู้หนึ่งได้สร้างประวัติศาสตร์ของโลกขึ้นใหม่...ความรู้สึกของผู้พบเห็นให้สั่นสะท้านไปด้วยความตระหนกตื่นตะลึง...ความกระฉ่อนเอิกเกริกแห่งชีวประวัติของจอมขุนพลผู้มีนามกว่าเตมูยีน ซึ่งถูกขนานลัญญลักษณ์ว่าเป็นผู้พิชิตโลก ยิ่งใหญ่กว่าอะโปเลียส หรือแม้แต่อเล็กซานเดอร์แห่งมาเซดอน...เพราะเหตุที่ตลอดชีวิตการทำสงคราม ความยิ่งใหญ่มหาศาลของขุนพลผู้พิชิตโลก ผ่านที่ใด นั่นคือความตายอย่างเหลือจะคณน่านับของศัตรู...กว่า 30 ชาตินี้จะต้องตกเป็นพลีแก่บัลลังก์ของจอมจักรพรรดิอมฤตยู...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 3-4)

1.3 มุมมองการเล่าเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง คือ วิธีการเล่าเรื่องของนักเขียนหรือผู้แต่ง ที่กำหนดว่าจะเล่าเรื่องผ่านมุมมองหรือสายตาของใคร ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนใช้มุมมองการเล่าเรื่อง และมีกลวิธีการเล่าเรื่อง ดังนี้

1.3.1 ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องด้วยสรรพนามบุรุษที่สามแบบสัพพัญญูหรือผู้รู้ ผู้เล่าเรื่องอยู่นอกเรื่องเล่าแต่ไม่แสดงตัวตนในเรื่องเล่า โดยปรากฏเพียงเสียงในการเล่าเรื่องเท่านั้น

“...เยสุกายข่าน คำรามลั่นออกมาว่า ‘เตมูยีนลูกกูไ้ขุนพล’ เพียงนั้นก็ชะงักตาจ้องเขม็งไปเบื้องหน้าภาพซุลมุน การต่อสู้ของนักมวยเด็กรุ่นเป็นไปรวดเร็วยิ่งนัก นักมวยหนุ่มร่างใหญ่จับคว้าเอานักมวยร่างเล็กเหวี่ยงโครมลงไปแล้วโดดคร่อมทับซ้ำเร็วรวดเร็วดุจฟ้าแลบ มือก็ไขว่คว้าหาที่สำคัญจะกระทำใ้คู่ต่อสู้เป็นอันตราย ทว่านักมวยร่างบางก็สามารถพลิกเอี้ยวหลีกหลบเอาตัวรอดด้วยทันเชิง ต่างใช้ไหวพริบกำลังสู้กันเป็นพัลวัน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 25)

ข้อความข้างต้น ผู้เล่าปรากฏเพียงเสียงเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร เยสุกายชาน มองเห็นนักรบกำลังตรงเข้าไปทำร้ายเตมุยีน ที่ปลอมตัวลงแข่งมวยปล้ำ จึงร้องบอก เชิงสั่งห้ามว่า เด็กที่เข้าแข่งขันมวยปล้ำเป็นลูกของตนห้ามทำร้าย แล้วก็ปล่อยให้เด็กแข่งขัน มวยปล้ำต่อ นักมวยปล้ำที่ตัวใหญ่กว่าจับตัวเตมุยีนซึ่งเล็กกว่าเหวี่ยงออกไป แล้วเข้าคร่อมทับตัว ไว้อย่างรวดเร็ว แต่เตมุยีนสามารถพลิกกลับมาเป็นฝ่ายได้เปรียบอย่างรวดเร็ว

1.3.2 กลวิธีการนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง การใช้มุมมองแบบผู้รู้ทำให้สามารถ บรรยายเรื่องได้กระชับรวดเร็วและไม่สับสน เนื่องจากนวนิยายเรื่องเตมุยีน จอมจักรพรรดิ เย็นกิสชาน มีรายละเอียดและมีตัวละครหลายตัวการใช้มุมมองดังกล่าวจึงเหมาะสม เช่น เตมุยีน เดินทางไปอาณาจักรที่เจริญแล้วจึงคิดพัฒนามองโกลบ้าง ดังตัวอย่าง

“...เตมุยีนรู้ดีว่าเขายังต้องการรู้เห็นในสิ่งที่เขายังไม่รู้เห็นอีกเป็นอันมาก เขาเคยทราบถึงสร้างค่ายคูประตูหอรบของศัตรูที่มีวัฒนธรรมกว่า เช่นพวกตาร์ทาร์ แลกกองทัพของมหา จักรพรรดิเช่นกองทัพเงินของพระเจ้าซาซีฮองเต้ เขาคิดว่าเขาจะยัง หาทางออกไม่ได้เลย ถ้าหากต้องรบและต้องพบกำลังป้องกันเช่นนั้น อาณาพิภพเพียง เท่าที่เขามีอยู่จะก่อผลอะไรให้เขาสักแค่นี้ และด้วยความอยากรู้อยากเห็นเช่นนี้เอง เตมุยีน จึงอยู่ไม่ได้ แลคิดอย่างที่เขาจะมีภาวะจะต้องกระทำอีกถึงเจ็ดส่วน ในสิบส่วนหรือมากกว่านั้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 242)

ข้อความข้างต้น แสดงว่าผู้เขียนล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเตมุยีน โดยบรรยายให้เห็นความทะเยอทะยานในการพัฒนากองกำลังและเผ่าให้มีความเข้มแข็ง ทัดเทียมอาณาจักรจีนของพระเจ้าซาซีฮองเต้ และจากประสบการณ์นี้กลายเป็นสิ่งผลักดัน วีรบุรุษแสวงหาแนวทางการพัฒนานครคาราคอร์มให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับอาณาจักรจีน

ผู้ประพันธ์ยังเข้าใจความรู้สึกส่วนลึกในจิตใจตัวละครได้เป็นอย่างดี และตัวละครสามารถล่วงรู้จิตใจตัวละครอื่นได้จากการสังเกต เช่น ครั้งที่เจ้านครเฮียะ (ซีเซีย) จัดเลี้ยงถวายเย็นกิสชาน เจ้านครเฮียะสังเกตว่าเตมุยีนมีใจปฏิบัติตนจึงทูลถวาย ความว่า

“...เจ้าผู้ครองนครก็จัดหาอาหารอันเย็นกิสชานโปรดถวาย ครั้นตกค่ำก็จัดหาหญิง มาถวายล้วนแต่รูปงามให้ปรนปรีจนน้ำใจเหล่าจอมอัศวินแลนักรบชั้นหัวหน้าเป็นอันดี

แลเห็นเย็นกิสชานข้าเลื่องเนตรมองนางผู้เป็นธิดาเจ้าผู้ครองนครอยู่ เจ้าผู้ครองนคร
ก็สม คะเนนน้ำใจว่าจะได้เอาธิดาเป็นเครื่องผูกพระทัยมิให้เย็นกิสชานรุกรานตนอีก...
เย็นกิสชานเห็นนางนั้นร่างโปร่งผิวเนื้อสีขาว ริมฝีปากนางแดงจิมลิ้ม ยามยืมหางตายาว
ทำให้ดูมีเสน่ห์น่ารักคมคาย จริตจะก้านแม่ไซ้เป็นเชิงยวน แต่ก็มีลักษณะกระปิดกระบวน
ดุจต้นไม้ต้องลมไชยสะบัดใบ ก็พยักเอา ราชรีนนั้นก็ทรงสำราญด้วยนางผู้เป็นรสใหม่
มีรูจะเปรียบด้วยรสใด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 261)

ประพันธ์กร เลือกใช้การเล่าเรื่องแบบผู้รู้เพื่อสามารถบรรยายเรื่องได้อย่างรวดเร็ว
ซึ่งสอดคล้องกับความนิยมใช้กลวิธีการเล่าเรื่องประเภทอิงพงศาวดารจีน และนวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์ไทย ในช่วงเขียนนวนิยาย

1.4 ตัวละคร องค์ประกอบของบันเทิงคดีที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง คือ
ตัวละคร ผู้เขียนสามารถสร้างสรรค์ตัวละครให้มีบุคลิกลักษณะ นิสัย อารมณ์ และมีบทบาทใน
เนื้อเรื่องแตกต่างกันไปตามประเภทของตัวละคร การศึกษาเกี่ยวกับตัวละครครั้งนี้ มี 2 ประเด็น
คือ ตัวละครในนวนิยาย และกลวิธีการสร้างตัวละคร ดังนี้

1.4.1 ตัวละครในนวนิยาย แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ ตัวละครตามบทบาท
และตัวละครตามลักษณะ

1) ตัวละครตามบทบาท แบ่งตัวละครตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่องเล่า
ซึ่งแบ่งออกเป็น ตัวละครเอก ตัวละครปฏิปักษ์ และตัวละครสนับสนุน และยังสามารถแยกย่อย
ตามแนวคิดของ สมทรง บุรุษพัฒน์ ยังแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ตัวแสดงประกอบ (Participant)
เป็นตัวละครที่อาจมีบทบาทได้เล็กน้อยและไม่สำคัญมากนัก และสิ่งประกอบเรื่อง (Prop) เป็น
ตัวละครที่ไม่มีบทบาทในเรื่อง อาจเป็นมนุษย์ สิ่งมีชีวิต ไม่มีชีวิตหรือเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ
(สมทรง บุรุษพัฒน์, 2537, หน้า 104) ดังนี้

1.1) ตัวละครเอก เป็นตัวละครศูนย์กลางของเรื่อง มีความสำคัญต่อ
เรื่องเล่าในฐานะเป็นผู้แสดงบทบาทในเหตุการณ์สำคัญ หรือเหตุการณ์หลักของเรื่อง **เตมูยีน
จอมจักรพรรดิเย็นกิสชาน** ของ ประพันธ์กร มีตัวละครเอก 2 ตัวคือ เตมูยีน และบูไต ดังนี้

1.1.1) ตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก ประพันธ์กรกำหนดให้ เตมูยีน
หรือเย็นกิสชานเป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทมากและเป็นแกนกลางของเรื่อง เตมูยีน เป็นตัวละคร
ที่ผู้ประพันธ์ให้รายละเอียดอย่างละเอียด ทุกช่วงวัย ผู้วิจัยนำเสนอเพียง 3 ช่วงอายุ ดังตัวอย่าง

(1) วัยเด็ก ช่วงที่เตมูยีนอายุ 10 ปี ผู้ประพันธ์แนะนำตัวละครเตมูยีน ด้วยการบรรยายแบบผู้รู้ ผ่านการคิดคำนึงของเยสุกายข่าน (เยสุเก) ว่าเตมูยีนรูปร่างดี ออกกว้าง ผมน้ำตาลปนแดง รูปร่างค่อนข้างสูงผิวดำค่อนข้างคล้ำกว่าชาวเมืองโกลทั่วไป ดวงตาสีเขียวเล็กเฉียง ดังตัวบทว่า “...เยสุกายข่าน รู้เป็นอย่างดีว่า ลักษณะออกกว้างผมสีน้ำตาลปนแดงรวบห้อยไปทางหลัง ลักษณะร่างค่อนข้างสูง ผิวน้ำตาล รูปร่างไม่ใหญ่โตนักแต่ทว่าลำเข็งเกร็งแกร่ง หน้าตาคมสัน ดวงตาสีเขียวเป็นสีเหล็กห่างและเฉียงของเจ้าหนูน้อยอายุ 10 ขวบ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 16) การที่เตมูยีนต้องช่วยเหลือการงานครอบครัว และรับภาระหน้าที่ทำงานหนักตั้งแต่ยังเด็กทำให้เป็นผู้มีความเข้มแข็งและแข็งแกร่ง “...อายุสิบขวบซึ่งทำงานหนักตลอดเวลา ทำให้เขาแกร่งเกินวัยอย่างไม่น่าเชื่อ บางทีในระยะเวลาที่ไปสู่ดินแดนซึ่งต้องระวังมาก ๆ เขาต้องนั่งอยู่บนหลังม้าถึงสามวันสามคืนโดยไม่ได้หลับนอนเลย เพื่อคอยระวังศัตรูมาขโมยสัตว์เลี้ยง หรือบุกรุกเข้าทำร้าย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 18-19) แม้เตมูยีนจะมีรูปร่างค่อนข้างดีไปทางบอบบางแต่ก็มีกล้ามเนื้อหน้าท้องเด่นชัดดังที่ตัวละครเยสุกายข่านพิจารณารูปร่างลักษณะเด็กชายที่ปลอมตนไปแข่งมวยปล้ำกับผู้ชนะก็พามวยปล้ำเมื่อปีก่อน ตัวบทว่า “...แลมัทันเยสุกายจะได้คิดอะไรต่อไป พลันภาพหนึ่งก็แวบโผล่ขึ้น มีเจ้าเด็กน้อยผิวดำล่ำเกือบบอบบาง แต่กล้ามเนื้อแข็งแรงเป็นลอนอีกผู้หนึ่ง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 24) ข้อความข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าสภาพภูมิประเทศที่กันดารแห้งแล้งทำให้ต้องฝึกฝนทักษะสำคัญเพื่อการดำรงชีวิต ต้องระมัดระวังโจรที่อาจมีได้เสมอ ทำให้เตมูยีนมีสติและมีนิสัยระแวดระวังภัยอยู่ตลอดเวลา

ลักษณะนิสัยของเตมูยีนในช่วงนี้ฉายแวบความชาญฉลาด และลักษณะนิสัยดีเป็นพิเศษ กล่าวคือ เป็นผู้ที่ชอบฟังตำนานเรื่องเล่า และชอบซักถามช่างจดจำ รอบคอบ ช่างคิด มีปฏิภาณไหวพริบดี และเป็นผู้ที่รักษาคำพูด ทำให้มีความโดดเด่นกว่าเด็กในรุ่นเดียวกัน ความว่า “...การเจรจาพาที การสนใจฟังนิทานปรัมปราของนักรบแก่ ๆ นักเล่านิยาย..ทำอะไรไม่เอาเปรียบใคร เป็นคนรักษาวาจาสัตย์ทั้งเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบรอบคอบ ช่างจดจำ รู้จักแยกแยะคิด รู้จักใคร่ครวญ และรู้จักปรับปรุงความรู้เห็นความชำนาญ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 16-17) เตมูยีนยังเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่องานที่การงานในครอบครัว ด้วยการต้อนสัตว์เลี้ยงออกไปเลี้ยงในบริเวณที่มีหญ้าอุดมสมบูรณ์ มีทักษะการหาปลา การล่าสัตว์ด้วยการใช้หน้าไม้ เตมูยีนจึงช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวด้วยการหาอาหารมาให้ครอบครัวอยู่เสมอ ความร้นแค้นยังทำให้เตมูยีนมีนิสัยอดทนต่อความยากลำบาก แม้ในสภาวะที่ขาดแคลนอาหารและน้ำ ก็สามารถอดทนและเอาชีวิตรอดได้ ความว่า “...ด้วยความร้นแค้นของทะเลทรายบางตอน เขาก็สามารถทนได้... บางแหล่งไม่มีน้ำจะดื่มนับเป็นวัน...ชีวิตบนทะเลทรายระอุเดือดเช่นนั้น

การต้องอดทนต้องบากบั่นต่อสู้ให้ปลอดภัยและให้ได้มาซึ่งอุปโภคบริโภค มันเข้มข้นดุเดือด ทารุณกว่าที่ได้ในโลกก็ว่าได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 19)

ด้านการเรียนรู้ นอกจากเรียนรู้การต่อสู้จากบิดาแล้ว ยังเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากการขับร้องเพลงเล่าเรื่องบรรพบุรุษด้วย ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในงานเลี้ยงหลังการแข่งขันกีฬาสำหรับเด็ก เยสุกาย่านให้ศิลปินขับเพลงคลอพิณสายเดี่ยว “...เขาได้ศึกษาจากบทเพลงรำพันประวัติและจากคำบอกเล่าว่า บรรพบุรุษของเขาผู้หนึ่ง ชื่อกาบูลซาน...การที่บรรพบุรุษของเขาด้วยเหตุที่ไปจับเคราฮ่องเต้...จึงเป็นเหตุให้บรรพบุรุษผู้นั้น ถูกวางยาพิษตายด้วยกรณีนั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 34-35) นอกจากประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของบรรพบุรุษแล้วยังเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับโตกรัลซาน (โต-ซูล ซาน) เรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรคาเธียหรืออาณาจักรจีนที่ร่ำรวย มีบ้านเมืองยิ่งใหญ่งดงามด้วย

ประพันธ์กรได้เพิ่มเนื้อหาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ผ่านการขับร้องเพลงคลอพิณสายเดี่ยว เพื่อแสดงให้เห็นการศึกษาในรูปแบบของชาวมองโกล ที่มีลักษณะคล้ายชนชาติเอเชียทั่วไปในอดีต ที่มักเรียนรู้ผ่านตำนานเรื่องเล่า ดังนั้นเตมูยีน จึงเป็นตัวละครเอกที่มีความรู้ความสามารถเหมาะกับการเป็นผู้นำในอนาคต

(2) เตมูยีนในวัย 18 ปี กลายเป็นหนุ่มฉกรรจ์มีลักษณะ ลำสันมากกว่าเดิม เนื่องจากการฝึกซ้อมการรบและการทำงานหนัก ซึ่งทำให้ตัวละครมีลักษณะ องอาจสมชายชาติศรี ความว่า “...อายุเตมูยีนย่างเข้าสู่วัยสิบแปด ร่างของเขาเป็นหนุ่มฉกรรจ์ ความตรากตรำลำบากเท่านั้น ที่มันมีส่วนสร้างเขาให้ล่ำพี ดูเป็นลักษณะอันองอาจน่าคร้าม...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 100)

(3) ช่วงอายุ 53 ปี ในช่วงที่เย็นกิสซานอายุ 53 ปี พระพักตร์ เริ่มเหี่ยวบาง วรกายค่อนข้างผอมแต่มีกล้ามเนื้อให้เห็น ซึ่งเป็นเค้าวว่าในสมัยหนุ่มเคยมีความเข้มแข็งมากมาก่อน ยังทรงมีความแข็งแกร่งเหมือนสมัยหนุ่ม ความว่า “...ขณะนั้น ลักษณะพักตร์ของเย็นกิสซานเริ่มดำและเหี่ยวบางแล้ว วรกายผอมเกร็ง แม้จะมีกล้ามเนื้อขึ้น ประดับเป็นลอน แสดงสัญลักษณ์ความเข้มแข็งตอนหนุ่ม มีแต่ดวงพระทัยเท่านั้นที่ยังคง แข็งแกร่ง หื่นฮึกเหิมในทุกทางยิ่งกว่าเดิม...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 397-398)

และกล่าวถึงการแต่งกายเตรียมออกไปทำศึกกับชาวแห่ง อาณาจักรคอเรสม์ ว่า “...เย็นกิสซาน ทรงฉลองพระองค์ด้วยเสื้อคลุมยาวสีดำทับเครื่องทรงภายใน คาดเข็มขัดทองรัตเอน สวมเกราะหนังแรดถักหนา ซะโลมสีดำ ทรงพระมาลาเป็นพู่กรวย ประดับขนนกอินทรีสีเหลือง...ทรงม้าดำมีแผงเหล็ก...เสด็จเหาะย่างตรวจพล...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 397)

การให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครเตมูยีนและเอ็นกิสซ่านอย่างละเอียด เนื่องจากตัวละครนี้เป็นแกนของเรื่อง ผู้ประพันธ์สร้างให้เตมูยีนมีรูปร่างที่งดงาม มีมัดกล้ามเนื้อที่สมบูรณ์ เก่งกาจกล้าหาญ มีความสามารถในการรบ และเชี่ยวชาญวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ เป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริต รวมถึงเป็นผู้มีวาทีศิลป์ดีสามารถใช้คำพูดเจรจาจนใจให้คู่สนทนาคล้อยตามได้ สอดคล้องกับตัวละครเอกและวีรบุรุษในวรรณกรรมไทย

1.1.2) ตัวละครเอกบทบาทน้อย ผู้เขียนกำหนดให้ ตัวละครบูไต (บอร์เต) เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทน้อย

บูไต มีบทบาทสำคัญตอนการหมั้นหมาย การแต่งงาน และการถูกศัตรูลักพาตัว บูไตเป็นบุตรสาวของเมิงลิดเพื่อนสนิทเยสุกายพบกับเตมูยีนขณะติดตามบิดามาเยี่ยมเพื่อน เมื่อเห็นบูไตวัย 9 ขวบ ก็รู้สึกรักทันทีที่ได้พบ เขารับเลี้ยงดูให้ลูกชื่อนางบูไตทันที แม่เยสุกายขานจะทัดทานเพราะเห็นว่ายังเล็ก แต่เตมูยีนขอหมั้นหมายก่อนแล้วจะแต่งงานภายหลัง

วัยเด็กของบูไตเป็นเด็กที่มีลักษณะรูปร่างน่ารัก ผิวละเอียด หน้าตาหม่นดงดงาม และมีชื่อดีเนื่องจากพ้องกับบรรพบุรุษมองโกลในยุคตำนานเรื่องหมาป่าสีเทาสมรสกับนางกวางขาวชื่อบอร์เตซิโน

“...มณฑลคั้งของเตมูยีน จ้ให้เยสุกายกลับตระหลบตาเพ่งเด็กหญิงวัยเพียง 9 ขวบนั้นอีกหน พินิจแล้วก็รู้สึกได้ว่าตาเป็นตาคนแก่จึงอาจมองเด็กวัยผิวเผินที่อ่อนโยน จะมองทะลุตระหนักรู้เหมือนตาเตมูยีนซึ่งเป็นชั้นเดียวกันได้...นางนี้ลักษณะคมสันหมดจด สมแล้วจะเป็นคู่ชีวิตลูกเรา แลนามของนางก็ไพเราะมีความหมายเชิดฉันทตามความหมายของนิยายเก่าแก่ อันหมายถึงบรรพบุรุษมีเกียรติของชนชาติมองโกลตระกูลตาสีเทา นามนั้น...บูไต...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 45)

เมื่อเตมูยีนอายุได้ 18 ปี ได้เดินทางไปแต่งงานกับบูไตที่เผ่าของนาง ในช่วงนั้นบูไตเป็นหญิงสาววัยรุ่นที่สวยงาม ลักษณะรูปร่างบอบบาง ผิวขาวโปร่งดวงตาคมขำด้าสนิท แก้มอ้มงาม ดวงตาสดใสเหมือนตากลาง ผงงามสวยรวบสูงตั้งขึ้นเป็นรูปกรวยตามลักษณะการแต่งกายของชาวมองโกล ความว่า

“...บุไตแต่งกายงามอยู่ในชุดชนลัทธิสืบทอดเนื้อตัวสะอาดจนดูขบับรับนัยเนตรให้คมชัดดำสนิท ดูตามฤคหาวจรระแวง สองปรางเต่ง คางนั้นสสวย เอวองค้ออ่อนแอ้น กระชับรูป ทุกส่วนถูกแบ่งส่วนสัดส่วนจนมองเห็นกะทัดรัดเป็นคลื่นเป็นลอนกะจะตาผมของนางชมวดปมแล้วประดับด้วยเหรียญเงิน มองแต่ไกลดั่งประกายดาว โรจน์ล้ำขึ้นไปเส้นเมฆ คือ เส้นเกศนางงามสสวยตามนิยมนคติ รวบเป็นรูปกรวยทำด้วยเปลือกเปื๋นทำให้มีลักษณะบ่มสง่าในที่...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 104-105)

ภาพนางบุไตในนวนิยายค่อนข้างคล้ายคลึงกับนางเอกในวรรณคดีไทย บุไตในเรื่องนี้มีบทบาทน้อยมาก ปรากฏในช่วงการหมั้นหมายกับเตมุอิน การแต่งงาน และการถูกลักพาตัวโดยชาวเมอร์กิตเท่านั้น หลังจากนั้นก็ไม่มีบทบาทอีก และตอนท้ายเรื่องที่เย็นกิสข่านกล่าวว่าให้ฟังพระศพของพระองค์คุณางบุไต

1.2) ตัวละครปฏิบัติ เป็นตัวละครที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก มีส่วนในข้อขัดแย้งหรือมีความน่าชื่นชมน้อยกว่าตัวละครเอก พบว่า มีตัวละครปฏิบัติ 34 ตัว แบ่งเป็นตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก และตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มีดังนี้

1.2.1) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก พบ 12 รายการ คือ ขุนพลตาภูโต, โตกรัลข่านหรือวังข่าน, พระเจ้าซาซังฮองเต้, พระเจ้าไวฮองฮองเต้, พระเจ้าเจ็งเต็กฮองเต้, แม่ทัพบุณจิวิ, ซาห์แห่งคาระสม์ หรือเอ็ดมุฮัมหมัดซาห์แห่งคาระสม์, กาหลิบแห่งแบกแดด, อินาลจุท, เยลาดเอ็ดดิน, โตเมอร์มาลิก, เจ้านครเฮียะ (ซีเซีย) ผู้วิจันำเสนอเพียง 5 ตัว ดังนี้

(1) ขุนพลตาภูโต หัวหน้าเผ่าตาอิทจุตส์ (ไต้ยุต) ซึ่งเคยเป็นลูกน้องของเยสุกายข่านมาก่อน นวนิยายกล่าวเพียงว่า เป็นผู้สืบสายเลือดมาจากบรรพบุรุษบุชีกุลตาสีเทา เช่นเดียวกับเยสุกายข่าน ที่แสดงตัวเป็นศัตรูเผ่าเตมุอิน เนื่องจากต้องการเป็นใหญ่ในมองโกลแทนเยสุกายข่านที่เสียชีวิตแล้ว ความว่า

“...ไหนดจะชนเผ่าตาอิทจุตส์อันมีหัวหน้าสืบสายโลหิตจากบุชีกุลตาสีเทา ผู้บำเพ็ญตนเป็นศัตรูคู่อาฆาต แลเคยประกาศเสมอว่าเผ่าเขาคือชนมีอำนาจเต็มเปี่ยมในสิทธิครองอาณาจักรทั่วทะเลทรายโกบี ร้ายกว่านั้นก็คือคำขาดที่ว่าชนเผ่านี้แลคือศัตรูคู่แค้นกับชนเผ่ามองโกลของเยสุกาย ซึ่งความข้อนี้ผู้มารดาที่รู้ดีว่ามีวันใดก็วันหนึ่ง เลือดในไส้คนโตของนางจะต้องเผชิญเคราะห์กรรมอันมีเงา มีดทะมีนบอกลางมาแล้วอย่างชื่นชมแรงร้าย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 53)

ความมักใหญ่ใฝ่สูงทำให้ตากุไตเป็นตัวละครปฏิบัติตัวแรกที่ทำให้เตมูยีนต้องถูกจับตัวไปกักขังจองจำ 1 คืน แต่หนีรอดออกมาได้ และได้ต่อสู้กับเตมูยีนอีกหลายครั้ง เช่น การขโมยม้าของเตมูยีนไปแปดตัว ความว่า “...เหล่าตาทิหตุจตุลผู้พยายามอันทำตนเป็นเงาร้ายติดตามเตมูยีนตลอดมา แต่มีอาจเออาชนะการหนีจับเตมูยีนเป็นเฉลยได้ดังใจหมาย...ยังคงสั่งพวกตามล่าตลอดเวลา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 74) ท้ายสุดเตมูยีนสามารถเอาชนะตัวละครขุนพลตากุไตได้

(2) โตกรัลข่าน, วังข่าน (โต-ซูล ข่าน, องข่าน) โตกรัลข่านเป็นหัวหน้าเผ่าคาราอิทส์ (เกรต) ที่มีอิทธิพลและร่ำรวย เคยเป็นเพื่อนกับเยสุกายข่านบิดาของเตมูยีน เตมูยีนเข้าไปพึ่งบารมีโตกรัลข่านในช่วงแรก และได้รับการช่วยเหลืออย่างดีเพราะโตกรัลข่านเห็นวาระบงกช มีวาทศิลป์ และมีรูปลักษณ์งดงาม เตมูยีนยังเคยขอกำลังโตกรัลข่านช่วยเหลือนางบูไตที่ถูกชาวเมอร์กิตลักพาตัวไป เตมูยีนเคยชวนโตกรัลข่านร่วมรบเผ่าดาร์ตาร์ตามคำสั่งจักรพรรดิจีน เมื่อชนะศึกโตกรัลข่านได้รับการอวยยศเป็นวังข่าน ซึ่งสูงกว่าเตมูยีน ทำให้คิดว่าตนยิ่งใหญ่กว่าเตมูยีนแม้แต่ชาวเผ่าเคเรอิทส์ก็คิดเช่นนั้นจึงเริ่มขัดแย้งกับเตมูยีน แม้เตมูยีนจะกตัญญูและช่วยเหลือวังข่านเพราะบุญคุณก็ตาม “...โตกรัลข่านปกติเป็นคนมีนิสัยซื่อแลมิได้มีสติปัญญากว้างขวาง สันดานเป็นคนหยาบชอบฟังความข้างเดียว ดังเช่นกรณีเตมูยีน เจรจากความทู่ซื่อเป็นสัมพันธไมตรีทั้งที่พันธมิตรเดิมมีอยู่แล้ว ก็ยังยินยอมมลัมล้างสร้างไมตรีขึ้นใหม่ตามเตมูยีนเจรจา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 217)

เหตุที่โตกรัลข่านระแวงเตมูยีนเนื่องจากคิดว่าที่เตมูยีนยอมอ่อนน้อมตนในตอนแรกเพราะกำลังยังน้อย ครั้นชนะเผ่าดาร์ตาร์ (ดาร์ตาร์) แล้วกลับเข้มแข็งมากเกินไป ทั้งเชื้อสายของเผ่าบูซิกูล และซามูคา (จามูกา) จึงยกทัพไปค่ายออร์คูเพื่อปราบก๊กเตมูยีน แม้เตมูยีนจะพ่ายแพ้แต่ทัพวังข่านก็สูญเสียมากเช่นกัน (ไม่มีเหตุการณ์แต่งงานระหว่างเผ่า การหลบหนีไปที่แม่น้ำบาลจุนา) ในเวลาต่อมาเตมูยีนยกทัพไปปราบเผ่าเคเรอิทส์แล้วยึดคาราโครัมเป็นของตน วังข่านและบุตรชายหนีไปได้แต่ถูกพวกเติร์กฆ่าตาย

(3) พระเจ้าซาซีฮองเต้ ตัวละครพระเจ้าซาซีฮองเต้เป็นจักรพรรดิของอาณาจักรจิน หรืออาณาจักรเจอรุเซน เป็นอาณาจักรที่มีอาณาเขตกว้างขวางทรงสั่งให้แม่ทัพบุฉวนจิวนำทหารอาณาจักรจิน ได้รับคำสั่งจากพระเจ้าซาซีฮองเต้ให้ปราบปรามพวกดาร์ตาร์ (ดาร์ตาร์) ที่มักเข้ามาปล้นฆ่าพลเมืองในอาณาจักรจิน ถึงแม้ว่าในอดีตจะเคยช่วยเหลืออาณาจักรจินทำร้ายชาวมองโกล “...พระเจ้าซาซีฮองเต้ทราบนี้ก็ทรงพระพิโรธว่าพวกเมืองเถื่อนก่อกรรมทำมิให้แผ่นดินจีนมิสุข ก็ตั้งให้บุฉวนจิวขุนนางนายทหารผู้หนึ่งคุมพล

ห้าหมื่นยกไปปราบพวกตารต้า...บุญจิวก็ถืออาญาสิทธิ์เคลื่อน พลลงมาทางทิศที่ตั้งของนครคาราคอร์รัมเป็นที่หมายแรก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 191)

การรบครั้งนี้เตมูยีนช่วยให้จีนชนะศึกแต่พระเจ้าซาซีฮ่องเต้ เชื่อรายงานของบุญจิวว่า บุญจิวและทหารจีนเป็นผู้ปราบได้สำเร็จ พระองค์เป็นจักรพรรดิที่ไม่มีความสามารถทั้งด้านการปกครองและการใช้คน ยังหุบเอาเชื่อคำประจบสอพลอของทหาร กังฉินคิดว่าบุญจิวเป็นทหารที่เก่งกาจจนตัดสินใจประหารชีวิตโดยผิดพลาดเป็นเหตุให้อาณาจักรล่มสลาย

(4) ซาห์แห่งคาราเครมี หรือมุฮัมหมัดซาห์แห่งคาราเครมี เป็นจักรพรรดิแห่งอาณาจักรคาราเครมี (ควาริชม) รัฐอิสลามที่ทรงอำนาจและอิทธิพลมากในยุคนั้น ตอนแรกทรงยอมรับเป็นมิตรกับเยนกีซข่านเพื่อทำการค้า อุปนิสัยของซาห์เป็นผู้ที่ลุ่มหลงในอำนาจ ชอบคนสอพลอ ชอบใช้อำนาจ ทรงวิวาทแม้กระทั่งมหาอำมาตย์หรือพระราชมารดา ความว่า

“...ซาห์แห่งคาราเครมีผู้มีพระนิสัยทั้งร้อนนั้วเมา ชอบแต่คนสอพลอยยอพระเกียรติ หาคิดเช่นนั้นไม่ พระองค์ถือว่าเมื่อเป็นกษัตริย์ก็จำเป็นต้องมีอำนาจแลควรใช้มันแต่อาณานิคม พระทัยเป็นใหญ่ แม้แต่กับมหาอำมาตย์ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินที่อาชีร์ พระองค์ก็วิวาทด้วย กับพระมารดาของพระองค์เองซาห์ก็ทำอย่างทารุณในเมื่อไม่ชอบพระทัย แลชอบให้มุขอำมาตย์ขนานพระฉายาว่า ยอดขุนพล...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 386-387)

ด้วยลักษณะเช่นนี้ทำให้ซาห์ทรงมีปัญหาเกี่ยวกับเยนกีซข่าน แม้นคนของซาห์เป็นฝ่ายผิดก็ยินกรานจะช่วยเหลือเพราะเห็นแก่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และพรรคพวก ทรงให้ท้ายเจ้าเมืองโอทราที่สังหารพ่อค้าและยึดทรัพย์กองคาราวานมองโกล และสั่งให้ประหารทูตที่มาทวงถามความยุติธรรม เป็นเหตุให้เยนกีซข่านแค้นและทำสงคราม ซาห์ยังชี้ขาดไม่กล้ารบมองโกล จึงหนีไปตามเมืองต่าง ๆ จนสุดท้ายสวรรคตที่เกาะร้างกลางทะเลสาบ

(5) แม่ทัพบุญจิว ตัวละครแม่ทัพบุญจิวเป็นทหารผู้ใหญ่ของอาณาจักรจีน ได้รับคำสั่งจากพระเจ้าซาซีฮ่องเต้ ให้ปราบปรามพวกตารต้า (ตารตาร์) ที่มักเข้ามาปล้นฆ่าพลเมืองในอาณาจักรจีน โดยให้ยกพลทหารจำนวนห้าหมื่นนายเคลื่อนพลมาตั้งรกรอกอยู่ที่นครคาราคอร์รัมของโตกรัลข่านที่เป็นพันธมิตร (ในประเด็นนี้เห็นได้ว่าผู้เขียนสับสนเรื่องทิศทางและบริเวณที่ตั้งเผ่าต่าง ๆ ในมองโกล และประวัติศาสตร์กล่าวว่าทูตที่มาครั้งนี้คือ หว่านเอียนเซียง

ซึ่งปรากฏชื่อในนวนิยายกำลังภายในอิงประวัติศาสตร์ของ จินหลง หรือ กิมย้ง) “...พระเจ้าซาซีฮ่องเต้ ทราบนี้ก็ทรงพระพิโรธว่าพวกเมืองเถื่อนก่อกรรมชั่ว มิให้แผ่นดินจีนมีสุขก็ตั้งให้บุ๋นจิว...คุมพลห้าหมื่นยกไปปราบพวกตาร์ท้า...บุ๋นจิวก็ถืออาญาสิทธิ์เคลื่อน พลลงมาทางทิศที่ตั้งของนครคาราคอร์รัมเป็นที่หมายแรก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 191)

การรบกับตาร์ท้าบุ๋นจิวให้ก็หยงไปเชิญเตมูยีนกับซีเปโนยอน มาดูตัว เมื่อเห็นก็ทำนายว่าต่อไปจะได้เป็นใหญ่ในมองโกล ความว่า

“...บุ๋นจิวตกทายโตกรัลข่านแล้ว มีสนใจในลักษณะว่าเป็นคนมีบุญตามตำรา...แลบุ๋นจิวจ้องดู เตมูยีน พลังก็รำพึงว่าเจ้าฮวนหนุ่มนี้ลักษณะดี ภายหน้าจะเป็นใหญ่ในแดนฮวนทั้งนั้น ครั้นพิจารณาบุ๋นจิวซีเปโนยอนแล้วก็ถามว่า เจ้าฤา คือซีเปโนยอน ซีเปโนยอนก็กระทำการจะว่าซีเปโนยอนคือข้าพเจ้า ใช้แล้วท่านแม่ทัพ บุ๋นจิวจับสุราแลเหยิบขาห่านขึ้นเคี้ยวกลั้มเป็นที่สำราญใจแล้วว่า โตกรัลข่านแล้วว่าเจ้าข้าทหารเอกฮวนตายสามสี่คนในชั่วมิทันทีเพลง...บุ๋นจิวก็นึกในใจว่าไฉนเป็นคนชื่อเป็นคนเถื่อน...หากดีจริงจะปรนปรีอเกลี้ยกล่อมไว้เป็นพวก สิบไปเมื่อหน้าจะเป็นประโยชน์แก่เรา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 191)

บุ๋นจิวเป็นนายทหารที่มีฝีมืออ่อนด้อยแต่เป็นพระญาติของฮ่องเต้ จึงได้เป็นแม่ทัพ มีนิสัยชอบแอบอ้างความดีความชอบเป็นของตนเอง มักยุยงใส่ร้ายผู้ที่ปฏิบัติราชการเมือง บุ๋นจิวแอบอ้างความดีความชอบการปราบตาร์ท้าว่าเป็นผลงานของตน ทั้งยุยงให้โตกรัลข่านแตกแยกกับเตมูยีน ด้วยการใช้อำนาจสถาปนาโตกรัลข่านเป็นวังข่าน (หวางข่าน, กษัตริย์) ส่วนเตมูยีนที่มีความดีความชอบมากกว่ากลับให้เป็นแม่ทัพผู้ใหญ่ปราบขบถ แต่เตมูยีนไม่สนใจ ต่อมาได้กองกำลังจากเตมูยีนไปช่วยรบอาณาจักรซ่งก็แอบอ้างความดีเป็นของตนเช่นเดิม ท้ายที่สุดได้ต่อสู้กับกองทัพเจงกิสข่านครวรบกับอาณาจักรจิน (เจอรฺเชน) ถูกซีเปโนยอนขัดหอกมือจนเสียชีวิตแล้วตัดศีรษะให้ทหารจินดู เพื่อข่มขวัญที่สมรภูมิด่านเปียวกวน

1.2.2) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มี 23 รายการ ประกอบด้วย บุตรชายของโตกรัลข่าน, ราชธิดาเจ้านครเสี่ยะ, เจ้าชายคาเธย์ดำ, ลันดา, ตีรูด, กิ๋นยง, ปิงติด, ซิกิมอ่อง, เจิ้งเต็ก, ลิปุด, เปาเง็ก, ไปจิ่ว, เสี่ยวหงัน, เปียโป่วเซี่ยจื่อ, ฮวนเต้, ตุนฮวน, ลิงวัน, ตงอา, แม่ทัพอัฟกัน, อีมีร์มาลิด, ซามูคา (จามูกา), บุตรคนรองของวังข่าน, พระเจ้าเกาหลี่อ่อง ผู้วิจิตรนำเสนอมานเพียง 5 ตัว มีรายละเอียดดังนี้

(1) บุตรชายของโตกรัลชาน ตัวละครบุตรชายของวังชาน ไม่ค่อยมีบทบาทเท่าใดนัก มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับเตมูยีน ประพันธ์กรไม่ได้กล่าวถึงชื่อ ตัวละครนี้แต่มีอยู่กับบิดา เช่น ครั้งที่เตมูยีนขอเข้าพบโตกรัลชานครั้งแรกบุตรของโตกรัลชาน ก็อยู่ด้วยและเตมูยีนกล่าวว่าโอกาสหน้าจะได้ฟังบาร์มีบุตรชายโตกรัลชาน หลังจากเตมูยีน นำทัพมาปราบเคเรอิทส์เพื่อล้างแค้น วังชานและบุตรชายหนีไปได้แต่ถูกสังหารโดยพวกเติร์ก “วังชานและบุตรชายซึ่งหนีไปนั้น ถูกพวกเตอร์กอันเป็นศัตรูจับได้ให้ฆ่าเสียแล้วทั้งสองคน” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 235-236)

(2) อีนาลจุท ตัวละครอีนาลจุท เป็นเจ้าเมืองโอตรา (โอทรา) เป็นผู้ที่จับพ่อค้าชาวมองโกลและยึดสินค้าทั้งหมดเพราะความโลภ แล้วทูลซาหว่าพ่อค้ามองโกล เป็นสายลับ และยุยงให้ประหารชีวิตทั้งหมด เมื่อมองโกลตีเมืองโอตราได้จึงให้ใช้แท่งเงินหลอม แล้วเทกรอกเข้าตาจนตายอย่างทรมาน

(3) ซามูคา (จามูกา) ตัวละครซามูคาเป็นบุตรเขยของวังชาน มีความเคียดแค้นเตมูยีนจากชั้นบรรพบุรุษ จึงยุแหย่วังชานให้มีปัญหากับเตมูยีน เพื่อให้ตน ได้ประโยชน์ มีผลทำให้วังชานตัดสินใจรบกับเตมูยีน การรบครั้งนี้เตมูยีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้

(4) กีหยง ตัวละครสมมติ กีหยงเป็นนายทหารเอกคนหนึ่ง ของบุนจิ่ว แม่ทัพอาณาจักรจินมาแจ้งข่าวเตมูยีนว่า แม่ทัพบุนจิ่วได้ดูการรบบนเชิงเทิน แล้วต้องการพบเตมูยีนและซีเปโนยอน เมื่อกีหยงเห็นลักษณะเตมูยีนก็ตกใจ ว่า “กีหยงพิจารณา ดูลักษณะเตมูยีนก็สะดุ้ง แต่มิได้แสดงสีหน้าให้ปรากฏ” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 201) ทั้งนี้ เนื่องจากกีหยงเป็นผู้มีความสามารถในการดูลักษณะคน ผู้เขียนไม่ได้บรรยายลักษณะของ กีหยงไว้ ศีกรบกับช่งใต้ กีหยงเป็นผู้ไปเชิญเตมูยีนและซีเปโนยอนให้ซึกิมฮองดูตัว ก็ตกใจ ในลักษณะที่เปี่ยมบุญบารมีของเตมูยีน ตอนที่เจงกิสข่านรบอาณาจักรจินครั้งที่ 2 กีหยงรับคำสั่ง ตงอาร์บมองโกล และถูกคาสแซร์ใช้ดาบโค้งตัดศีรษะขาด

(5) เปาเจ็ก ตัวละครสมมติเปาเจ็ก เป็นนักรบชั้นอัศวินของ อาณาจักรซ้อง เป็นนักรบที่มีชื่อเสียงว่ามีสติปัญญาทางด้านกลยุทธ์ซึ่ง และยังเก่งด้านการรบด้วย เปาเจ็กพบกับสุโปโตเห็นฝีมือดีจึงถามชื่อ ทั้งสองสู้กันยาวนานจนค้ำก็จุดคบเพลิง สู้กันต่อจนถึงรุ่งเช้าอีกวัน เพราะฝีมือทัดเทียมกัน

1.3) ตัวละครสนับสนุน คือ ตัวละครที่เป็นผู้ช่วยตัวละครเอก หรือสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของตัวละครเอกให้เด่นชัดขึ้น มีตัวละครสนับสนุนมี 25 ตัว แบ่งเป็นตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมากและตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก มี 12 ตัว ประกอบด้วย เยสุกายข่าน (เยสุเก), นางฮูลัน (เฮอลีน), นักรบสวมเกราะแดงที่ไม่ยอมบอกชื่อ (ซอร์กัน-ชีรา), บอร์ซู (โบออร์ซู), มฮูลี, สุโปโต, ซีเปโนยอน, คาสแซร์, กิลดา, จูชิ (โจชิ), ทูลี (ตุลี), ซาตากาย (ซาซาตัย), โอโกโต (โอโกเด) ผู้วิชัยนำเสนอเพียง 5 ตัวดังนี้

(1) เยสุกายข่าน (เยสุเก) ในนวนิยายเรื่องนี้มีสถานะเป็นข่านสืบเชื้อสายจากกาบูลข่าน (คาบูลข่าน) บุคลิกเป็นผู้นำเปิดเผยจริงใจ เป็นนักรบมากความสามารถ มีครอบครัวอยู่ในปกครองหนึ่งหมื่นกระโจม เคยนำคนไปปล้นชิงตัวนางฮูลันมารดาของเตมูยีนมาจากชาวเผ่าคัตตู เมื่อแต่งงานกับนางฮูลันแล้วมีลูก 4 คน คนแรกชื่อเตมูยีนคนที่สองชื่อแคสซาร์ หรือคาสแซร์ คนที่สามเป็นสตรีซึ่งผู้เขียนไม่ได้ระบุชื่อ และคนที่ 4 คนสุดท้าย เป็นชายชื่อเบลกูโต ดังคำประพันธ์ว่า “...เด็กน้อยชาวชนเผ่า นามว่าเตมูยีน ได้ถือปฏิสนธิมาจากครรภ์มารดาของนางฮูลัน พร้อมด้วยพี่น้องหญิงและชายอีกสามคน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 15)

เยสุกายข่านในฉบับนี้มีฮูลันเป็นภรรยาเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีภรรยารอง ซึ่งแตกต่างจากประวัติศาสตร์ที่กล่าวว่ามีภรรยาอย่างน้อย 2 คน คือ นางเฮอลีน และนางโคอาชิน และมีบุตรกับนางเฮอลีน 5 คน

(2) ฮูลัน ตัวละครนางฮูลัน (เฮอลีน) ในเรื่องนี้เป็นหญิงที่เยสุกายข่านนำกำลังพลปล้นมาจากเผ่าเมอร์กิต เมื่อได้มาเป็นมเหสีของเยสุกายข่านก็เกิดความรักจนกระทั่งมีลูกด้วยกัน 4 คน ในนวนิยายเรื่องนี้ไม่มีบทบาทเท่าในประวัติศาสตร์ นางเป็นผู้หญิงที่มีสติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบดี แต่มีความอ่อนแอตามลักษณะหญิงที่ต้องอาศัยสามี ในคราวที่เยสุกายถึงแก่กรรม คนในเผ่าไม่ยอมรับเตมูยีนเป็นข่าน แล้วพากันอพยพไปอยู่ที่อื่น นางนำธงประจำตัวของเยสุกายไปแสดงเพื่อหยุดการอพยพ เมื่อไม่เป็นผลก็ร้องไห้ ความว่า

“...ฮูลันผู้แม่ มีปัญญาตระหนักรู้สภาพอันจะก่อพินาศด้วยอาการแตกแยก กระนั้นแล้ว นางผู้ให้กำเนิดหัวแต่เตมูยีนผู้บุตร ด้วยหัวใจและแหลมด้วยปัญญา ที่มี นางพยายามทุกวิถีทางจะยับยั้งมิให้เกิดการแตกสลายในหมู่พวก...มิโยงชายเก่า แฉกอันเป็นสัญลักษณ์ของบัญชาอาณัติแต่กาลก่อน จะถูกนำสะบัดโบกจากกระโจมหนึ่งไปสู่กระโจมหนึ่งด้วยอาการวิงวอนและอ้างธรรมเนียม ก็มีพักจะข่มให้นักรบขวัญเสียมากหลายยอมรับฟัง...ต่างก็เคลื่อนที่บ่ายหน้าหนีไปเพื่อเอาตัวรอด แลหวังพบที่พึ่งอันควรไว้วางใจว่า นางฮูลันทำการมิตลอดตั้งใจหมายก็ได้แต่ครวญ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 49-50)

ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครฮูลันเป็นหญิงที่อ่อนแอ อ่อนไหว ความว่า “...กาลครั้งนั้นขบวนผู้คนขบวนเกวียนและปวงปศุสัตว์...เหือดหายไปกว่าสาม ในสี่ส่วน แม่หม้ายแลบุตรบุตราได้แต่สลดหดหู่ใจแล้ว ยังมีรู้ที่จะแก้ไขสถานการณ์ให้คนคงที่เดิม สถานใด...ฝ่ายฮูลันผู้แม่ก็ก่นแต่กำสรดระลึกถึงท่านผู้พ่อ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 41-52)

แต่นางก็ให้คำแนะนำที่ดีให้กับเตมุยีนอีกหลายครั้ง เช่นในคราวที่เตมุยีนต้องการความก้าวหน้า นางแนะนำให้ไปหาโตกรัลข่าน (โต-ฮูลู ข่าน) เพื่อขอความช่วยเหลือ และมอบผ้าคลุมให้เตมุยีนนำไปกำนัลข่านจนเป็นที่พอใจ

(3) มฮูลี ตัวละครมฮูลีเป็นขุนพลคนสำคัญของเตมุยีน ปรากฏในนวนิยายครั้งแรก ตอนเตมุยีนตั้งใจชักชวนโตกรัลข่านให้ร่วมกับทัพอาณาจักรจิน ไปรบเผ่าตาร์ทาร์ ประพันธ์กรกล่าวว่าสุโบโตและมฮูลีมาสมัครเข้าร่วมกองทัพของเตมุยีน เพราะได้ยืมกิตติศัพท์ที่ดี เตมุยีนจึงสั่งให้ไปแจ้งข่าวโตกรัลข่านในที่นี้ พร้อมทั้งสุโบโตและมฮูลี คุมพลห้าพันเป็นทัพหน้าร่วรบตาร์ทาร์ด้วย ความว่า

“...สุโบโต พร้อมด้วย มฮูลี นักรบฝีมือดีซึ่งยกพวกมาสมัครใหม่เมื่อไม่นานมานี้ ด้วยพึงใจกิตติศัพท์ แลพลรบอีกสิบคนก็เดินทางไปตามคำสั่งของเตมุยีน จวบจนหัววัน ล่วงแล้ว ก็เดินทางกลับมาแจ้งว่าโตกรัลข่านตกลงด้วย นัดให้เตมุยีนยกทัพไปสมทบที่ สมรภูมิที่เดียวเถิด ทัพจินจะพุ่งเข้าสู่ตาร์ทาร์ด้านหนึ่ง ทัพคาราฮิซจะยกเข้าอีกด้านหนึ่ง ให้ทัพเตมุยีนยกเข้าสมทบพุ่งขึ้นสู่ด้านใต้ของทัพตาร์ทาร์เป็นศึกชนาบในตัว...เตมุยีนก็ให้ สุโบโตกับมฮูลีถือพลห้าพันเป็นทัพหน้าเตมุยีนพร้อมด้วยชีเปโนยอน กิลดาร์ คาสแซร์ เป็นทัพหนุน ให้บอร์ชูลูแลเบลกูโตอยู่รักษาค่ายออร์ดู...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 192-193)

(4) สุโบโต ตัวละครสุโบโตเป็นตัวละครในประวัติศาสตร์ ที่ผู้แต่งดัดแปลงชีวิตบางตอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น การพบกันระหว่างสุโบโตกับเตมุยีน เป็นเหตุการณ์ที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากจินตนาการ ประพันธ์กร ให้สุโบโตพบกับเตมุยีน ในขณะที่เตมุยีนเดินทางกลับไปตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ดินเดิมของบรรพบุรุษแถบ “เทือกเขาคิงหน อันมีลำน้ำเคอรูลอน” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 87) หนังสือเย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ ระบุว่า เป็น “เทือกเขาคิงงาน (Khingang) และลำน้ำเคอรูลอน (Kerulon) กับลำน้ำโอนอน (Onon)” (แลมบ์, ฮาร์โรลด์, 2493, หน้า 27; Lamb, Harold, 1927, p. 17)

นอกจากสุโบโตจะรบเก่งแล้ว ยังเป็นผู้มีสติปัญญา ความคิดรอบคอบ เช่น ตอนที่เดินทางไปตั้งถิ่นฐานที่เหมาะสม แม้จะเป็นเวลากลางวัน แต่ภูมิประเทศเหมาะแก่การหลบซ่อนซุ่มโจมตี ก็ให้หยุดการเดินทางแล้วส่งกองสอดแนมไปดูแลลาดเลาให้มันใจก่อน และพบสุโบโตนำกำลังพลดักซุ่มโจมตีเตมูยีนอยู่ แต่สุโบโตออกมารบเพียงคนเดียว

“...แลตรงนั้น ชายหนุ่มผู้หนึ่งดวงหน้าสีแดงคล้ำ สวมเกราะขาว ใบหน้าคมสัน ท่าทีมีสง่าปราศจากหวดเคราอายุยังน้อยกำลังควงทวนที่มแทงสู้อยู่กับบอร์ซู เตมูยีนก็จับตามดู ใจคิดว่าบอร์ซูจะเป็นสถานใดหนอ เพราะเจ้าหนุ่มหน้าแดงคล้ำนั้นดูคล่องทวน มีเบามือตรงไหนเลย แลหากกลุ่มม้าดำนับสิบ อันเป็นพวกนักรบฝ่ายนั้นกลุ่มรุมเข้าช่วยด้วย บอร์ซูเห็นที่จะเข้าตาจน เตมูยีนคิดแล้วก็คอยเชิงอยู่..”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 90)

ลักษณะของสุโบโตเป็นนักรบหนุ่มหน้าแดงคล้ำดูคมสัน สวมเกราะขาวมีทวนเป็นอาวุธ ออกมาต่อสู้กับบอร์ซูและเตมูยีน ทวนของสุโบโตหนัก เด็ดขาด แม่นยำ พันฆ่าของบอร์ซูขาดออกเป็นสองท่อน แต่บอร์ซูสามารถรวบตัวสุโบโตไว้ได้ เตมูยีนให้ไวชีวิต สุโบโตจึงยอมเป็นข้าของเตมูยีนพร้อมทั้งนำกำลังพล 50 คน ของตนเข้าสมทบกับเตมูยีน

(5) ซีเปโนยอน ประพันธ์กร เปลี่ยนบทบาทซีเปโนยอน ให้กลายเป็นผู้ช่วยเหลือและคอยติดตามเตมูยีนไปทุกที่ ทั้งให้พบตัวละครตัวนี้เร็วกว่าในประวัติศาสตร์ ที่ระบุว่าพบซีเปโนยอน หรือ เจเบ ในช่วงทำศึกกับจามูกาครั้งที่ 2 ในเหตุการณ์สงครามสิบสองพันปี ในปี ค.ศ. 1201 ช่วงที่เตมูยีนอายุ 39 ปี ประพันธ์กรให้เตมูยีนพบซีเปโนยอน ตั้งแต่สมัยยังหนุ่มช่วงอายุ 18 ปี อันเป็นช่วงสรรหาขุนพลเชี่ยวชาญศึกที่รู้ใจ

ซีเปโนยอนในนวนิยายเรื่องนี้เป็นหนุ่มน้อยรูปร่างสูง มีกล้ามเนื้อเล็กน้อยค่อนข้างบอบบาง “...ด้วยซีเปโนยอนแม้จะสูงหน่อย แต่ลักษณะเป็นคนล่ำในประเภทออกจะบอบบาง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 149) ในช่วงรบกับดาร์ดาร์มีการกล่าวถึงลักษณะซีเปโนยอนว่า “...ก็หยงพิจารณาดูลักษณะเตมูยีนก็สะดุ้ง แต่มิได้แสดงสีหน้าให้ปรากฏ ราพึงว่าเจ้าซีเปโนยอนผู้นั้นดูจางนางผู้หญิงแต่สูงกว่า จะใช้คนผู้บุ๋นจิวปรารถนาพบฤกษ์ไม่หนอ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 201)

ประพันธ์กร กล่าววาระหว่างเคลื่อนทัพไปปราบกบฏซิกูล เตมูยีนพบทหารหนุ่มรักษาเส้นทางไปบูซิกูล รูปร่างสูงกำยำ ต่อสู้ด้วยกระบี่ได้รวดเร็ว นักรบผู้นี้

ต่อสู้กับคาสแซร์และใช้กระบี่ฟันเกราะจนขาดเลือดไหล ฝ่ายเตมูยีนเห็นเอาชนะได้ลำบาก จึงออกอุบายจับตัวโดยให้คนชุดหลุมพรางไว้ ให้สุโบโตหลอกล่อร้องทำให้ชีเปโนยอนโกรธควมมาตามสั่งหารแล้วตกหลุมพราง แล้วจับตัวส่งเตมูยีน เตมูยีนไม่ได้สั่งประหารแต่ให้สุโบโตเอามาและคาบมาคืนให้ชีเปโนยอน ๆ ใช้โอกาสนี้รบกับสุโบโตแล้วหนีไป กลางคืนชีเปโนยอนลอบเข้าค่ายโดยเตมูยีนไม่รู้ตัว แต่ไม่สั่งหารเพราะเห็นแก่ความเมตตาที่เตมูยีนมิให้ตน จึงวางของสำคัญทิ้งไว้ให้รู้ รุ่งเช้าเตมูยีนเห็นของที่ชีเปโนยอนทิ้งไว้ก็เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เตมูยีนยิ่งอยากได้ชีเปโนยอนมาเป็นคนรับใช้ใกล้ชิด ต่อมาชีเปโนยอนถูกศัตรูให้ร้ายจึงต้องหนีมาพึ่งเตมูยีน

ครั้งที่บุไตถูกทัพผสมดาอิทจุตส์กับเมอร์กวณลักพาตัวไป ชีเปโนยอนอาสาเตมูยีนไปติดตามสืบข่าวนางบุไตเพียงลำพัง เตมูยีนก็อนุญาต ชีเปโนยอนบุกเข้าไปในค่ายดาอิทจุตส์ไปค้นกระโจมต่าง ๆ ในเวลากลางคืน และบุกเข้ากระโจมหัวหน้าเผ่าอย่างเงียบเชียบ เมื่อไม่พบนางบุไตจึงตัดหนวดหัวหน้าเผ่าครึ่งหนึ่งในขณะหลับ เมื่อตื่นขึ้นก็ตกใจและยอมบอกว่าบุไตอยู่กับเมอร์กวณ เตมูยีนจึงยกทัพไปชิงตัวมาได้สำเร็จ ชีเปโนยอนจึงมีบทบาทเป็นขุนพลคนสนิทคู่พระทัย ที่นอกจากจะมีความเก่งกาจ ทำงานโดยไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ยังมักอาสาการทำราชการได้ผลสำเร็จตามที่ต้องการด้วย

1.3.2) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย มี 12 ตัว คือ เบลกูโต, บุตรีของเยสุกายกับฮูลัน, พ่อของบอร์ซู, มั่นลิด (เดเซ-เซ็น), โกเปาหยู, ขุนพลปสดิน, ปสกิน, ตีรา, ขุนพลปะดิน, ลีองครักษ์, โปรี และ ปูรู ผู้วิจัยนำเสนอเพียง 5 ตัว ดังนี้

(1) บุตรีของเยสุกายกับฮูลัน ตัวละครบุตรีของเยสุกายกับฮูลันในนวนิยายประพันธ์กร เป็นพี่สาวของเบลกูโต แสดงว่านางเป็นบุตรคนที่ 3 จากทั้งหมด 4 คน “...เบลกูโตน้องคนสุดท้องกลัวพี่ทั้งสองวิวาทกัน ก็คิดมีคาสแซร์พี่รอง ออกไปช่วยพี่สาวหุงต้มอาหารมือเย็น มียอยากให้พี่ใหญ่แลพี่รองต้องเถียงกัน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 74) แต่ตัวละครนี้ไม่มีบทบาทอื่นและไม่กล่าวชื่อรูปร่างลักษณะ ทั้งยังไม่มีบทบาทอีกเลยตลอดทั้งเรื่อง

(2) มั่นลิด ประพันธ์กรไม่ได้กล่าวถึงลักษณะร่างกายและอุปนิสัย ตัวละครนี้เป็นบิดาของบุไต และเป็นสหายรักของเยสุกายข้ามเมื่อคราวที่เยสุกายมาเยี่ยม เตมูยีนมีโอกาสตามมาด้วย เมื่อได้พบบุไตจึงรบเร้าขอหมั้นหมาย มั่นลิดตอบปฏิเสธเพราะเกรงว่าเมื่อโตขึ้นเตมูยีนอาจไม่ต้องการนางบุไต แต่ก็ต้องยินยอมเพราะเตมูยีนยืนยันอย่างหนักแน่นว่ารักนางบุไต ผ่านไป 5 ปี เตมูยีนจึงไปขอบุไตแต่งงาน มั่นลิดกล่าวว่าตนคิดว่าเตมูยีนเสียชีวิตไปแล้ว ดังตัวบทว่า “...‘ชาวคราวของเจ้าจากนั้นมิได้มีผู้ใดพูดถึงอีกเลย นอกจากจะเชื่อว่าชีวิตของเจ้าสาบสูญเสียแล้ว ข้าจึงมิเคยคิดเลยว่าเจ้าจะมีชีวิตมาสู่บุตรแห่งข้าได้’

เตมุยีน ก็ตอบต่อพ่อตาด้วยการเล่าเรื่องย่อให้ฟังตามความเป็นมาโดยตลอด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 103) แต่มันลึกลับยีนดีที่เตมุยีนรอดชีวิตทั้งจัดงานแต่งงานให้อย่างสมเกียรติ หลังจากนั้นปรากฏบทบาทให้เตมุยีนยิ้มโพร่พลเพื่อแย่งชิงนางบูไตจากพวกเมอร์กวอน

(3) โกเปาหุย เป็นผู้คุมทัพบทหารช่างจีน มีความชำนาญในการสร้างอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ใช้ในการรบกับอาณาจักรคาเรลล์ มฮูลีซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการนครเยียนจึงส่งนายช่างผู้นี้และกองทหารช่างอีก และพลรถ เข้าร่วมศึก เป็นกองทหารที่มีส่วนสำคัญในการรบ เพราะช่วยสร้างอาวุธยุทธโปกรณ์สำคัญ เช่น เครื่องชดหิน เครื่องยิงระเบิดไฟ เป็นต้น

(4) ขุนพลปสดิน ตัวละครนี้ประพันธ์จินตนาการขึ้นเป็นขุนพลของเยสุกาย มีบทบาทตอนที่เตมุยีนแอบไปประลองมวยปล้ำกับปสกินเด็กที่อายุมากกว่าและเคยเป็นผู้ชนะมวยปล้ำเมื่อปีที่แล้ว ในการต่อสู้ครั้งนี้เตมุยีนเป็นฝ่ายชนะจับคู่ต่อสู้หักขาได้ทำให้ขุนพลผู้พ้อโกรธมากจะเข้าไปทำร้าย “...ขุนพลผู้พ้อก็ชักดาบปราดออกจากฝักจะทยานออกไป เขาคำรามอย่างเคียดแค้นว่า ไอร์ย่าที่โหนบ้งอาจมาทำร้ายลูกเราได้ถึงขนาดนี้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 26) แต่เยสุกายได้ยื่นกริ๊บเข้าไปขัดขวางอย่างรวดเร็ว สิ่งครึกษ์รีบเข้ามารวบตัวไว้ได้ เมื่อขุนพลได้ยินเยสุกายขานพูดว่าเป็นเตมุยีนก็ขอภัยว่า “...แม้กระทั่งข้าพเจ้าเป็นเตมุยีน การซึ่งเตมุยีนจะทำความพิณาศแก่ปสกินนั้น ไม่ว่าจะทำสถานใด ถึงโดยข้าจะโกรธแต่จะทำอันใดแก่เตมุยีนนั้นที่โหนจะทำได้ ด้วยเกรงเดชานุภาพแห่งท่าน...โปรดอภัยเถิด...ครั้งนี้มาพ่ายกำลังฝีมือและบุญเตมุยีน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 27)

ขุนพลปสดินกล่าวขอภัยที่คิดจะทำร้ายเตมุยีน ที่บุตรของตนพ่ายแพ้ก็เพราะ “กำลังฝีมือและบุญของเตมุยีน” ตัวละครนี้จึงสร้างเพื่อเสริมภาพตัวเองให้สูงส่งขึ้น

(5) โปรี เป็นตัวละครที่ประพันธ์จินตนาการขึ้น นางเป็นบุตรของปฐูผู้เฒ่า มีศักดิ์เป็นหลานของโตกรัลข่าน บิดาจัดงานประลองยุทธเลือกคู่ให้เพราะเกรงว่าจะไม่มีคู่ครอง ในการประลองชีเปโนยอนเอาชนะคู่ต่อสู้ได้ นางจึงให้บิดามาทวงสัญญาแต่ชีเปโนยอนบ่ายเบี่ยงว่ายังมีคนที่เก่งกว่า คือ เตมุยีน แล้วเสนอให้นางแต่งงานกับเตมุยีนเมื่อโปรีเห็นตัวเอกว่ามีความสามารถสูงส่งกว่า และรูปร่างเป็นที่พึงพอใจมากกว่าก็รู้สึกรักทันที ความว่า “...ฝ่ายนางโปรีธิดาร่างผ่องลักษณะ พิศรูปเตมุยีนเห็นงามสง่าท่าทีมีแววคมกว่าชีเปโนยอน ก็สะท้อนคิดว่า ผู้นี้จะมีฝีมือดีกว่าชีเปโนยอนสถานใด แลกังขาต่อไปว่าคนผู้นี้ลักษณะบอกว่าคงจะมีนางเจ้าหัวใจให้เรงอยู่แล้ว โหนจะมีจิตสุขสมด้วยเรา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 26)

นางจึงตัดสินใจแต่งงานเป็นภรรยาของของเตมูยีน โดยมีโตกรัลข่านเสด็จมาเป็นเกียรติและแสดงความยินดีในงาน ปรีมีบุตรชายกับเตมูยีน 1 คน แต่อาศัยอยู่กับมารดาที่เผ่าคาราอิทส์

2) ตัวละครตามลักษณะ จากการศึกษา พบว่า เมื่อพิจารณาตัวละครตามลักษณะแล้ว นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ตามแนวคิดของ อี. เอ็ม. พอร์สเตอร์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1) น้อยลักษณะ ประพันธ์กร กำหนดให้ตัวละครประกอบเป็นตัวละครน้อยลักษณะ หรือตัวละครที่มีลักษณะนิสัยน้อยอย่าง (Flat character) ซึ่งมีอุปนิสัยคงที่ แม้ตัวละครบางตัวจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบ้าง ก็เพราะมีเหตุผลที่เหมาะสม เช่น ตัวละครโตกรัลข่าน (โต-ฮูลู ข่าน) เป็นตัวละครที่ในช่วงแรกมีความชื่นชมเตมูยีนเพราะเป็นบุตรของเพื่อนร่วมสาบาน และมีกิริยามารยาทและวาทศิลป์ดี แต่กลับกลายเป็นอริกับเตมูยีนเพราะเหตุการณ์บังคับ เนื่องจากชาวบูซีกูลที่เป็นศัตรูกับเตมูยีนปล่อยข่าวในเผ่าคาราอิทส์ว่า เตมูยีนคิดทรยศ ทำให้ชาวเผ่าเชื่อตามนั้น และเริ่มเป็นปฏิปักษ์กับเผ่าของเตมูยีนจนวิวาทกันบ่อยครั้ง ข้าโตกรัลข่านยังถูกยุยงจากตัวละครชาวบูซีกูลและซามูคอาอยู่บ่อยครั้งว่า เตมูยีนคิดคดทรยศ ทำให้โตกรัลข่านหลงเชื่อว่าเป็นจริงจึงตัดสินใจทำศึกกับเตมูยีน เป็นต้น

2.2) ตัวละครมากลักษณะ ประพันธ์กร กำหนดให้ตัวละครเตมูยีนหรือเยนกีข่าน ตัวละครเอกที่เป็นแกนกลางของเรื่องเป็นตัวละครมากลักษณะ หรือมีลักษณะนิสัยหลายอย่าง (Round character) คล้ายกับบุคคลจริง ประพันธ์กรใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นชะตากรรมของตัวละครเอกที่ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ต้องเผชิญความสุขทุกข์ อุปสรรค และความผิดหวัง ทำให้ตัวละครต้องเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างสมจริงตามเหตุการณ์ที่มีผลกระทบกับตัวละคร และแสดงให้เห็นความสำเร็จในการแก้ไขคลี่คลายปัญหาของตัวละครออกจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่ผู้แต่งเลือกนำเสนอ

1.4.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร ประพันธ์กร มีกลวิธีการสร้างตัวละคร 3 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น และจากความคิดของตัวละคร มีรายละเอียด ดังนี้

1) การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ประพันธ์กร ใช้วิธีการพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง เนื่องจากใช้วิธีเล่าเรื่องแบบผู้รู้ (omniscient narrator) จึงพบวิธีการบรรยายลักษณะตัวละครผ่านการบรรยายของผู้เล่ามากที่สุด เพราะผู้เขียนสามารถให้รายละเอียดตัวละครได้อย่างครบถ้วน สามารถสร้างจินตภาพได้ตรงตามที่ต้องการ เช่น การบรรยายการแต่งกายของตัวละครเยนกีข่าน และลักษณะของตัวละครเยนกีข่านช่วง 57 ชันษา ความเป็นมาว่า

“...เย็นกิสข่าน ทรงฉลองพระองค์ด้วยเสื้อคลุมยาวสีดำทับเครื่องทรงภายใน คาดเข็มขัดทองรัดเอว สวมเกราะหนังแรดถักหนาชะโลมสีดำ ทรงพระมาลาเป็นพู่ กรวยประดับขนนกอินทรีสีเหลือง มีชายเป็นแถบสีแดงลงมาย้อยอยู่ในระดับกรรณ ซึ่งชายนี้ถ้าเป็นเวลามีลมพัดจัดก็ใช้ขมวดผูกมัดคงได้ ทรงม้ามามีแผงเหล็กและหนัง แรดถักอย่างหุ้มตลอดสองข้างม้า เสด็จเหาะย่างตรวจพล ขณะนั้นลักษณะพักตร์ ของเย็นกิสข่านเริ่มดำและเหี่ยวบางแล้ว วรกายผอมเกร็ง แม้จะมีกล้ามเนื้อขึ้นระดับ เป็นลอนแสดงสัญลักษณ์ความเข้มแข็งตอนหนุ่ม มีแต่ดวงพระทัยเท่านั้นที่ยังคง แข็งแกร่ง หื่นฮึกเหิมในทุกทางยิ่งกว่าเดิม...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 409)

หรือผู้แต่งบรรยายลักษณะเงือกกิสข่านขณะทรงม้าเข้าในเมืองบ๊อค-ฮารา ว่า

“...เย็นกิสข่าน ทรงม้าขาว ทรงมาลาห้อยพู่ชายแดงสวมเกราะแลเสื้อดำ พันแข้งด้วยเกราะสีแดงเกราะรอบคอแลแขนแดง เกราะแผงสองข้างม้ามดำ สวมรองเท้าหนัง กว้างหนา พระพักตร์สีเรือเหลือง ดูคล้ำแลมีรอยย่นเหี่ยวสองสามริ้ว แต่พระเนตรระหว่าง พระขนงเฉียงห่างนั้นยังคงกล้ำ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 426)

2) ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น ประพันธ์กร ใช้กลวิธีสร้างตัวละคร ผ่านมุมมองของตัวละครอื่น โดยให้ตัวละครบรรยายลักษณะตัวละครตัวอื่น ทำให้การนำเสนอ ตัวละครมีความน่าสนใจมากขึ้น เพราะส่วนมากผู้ประพันธ์จะนำเสนอตัวละครเอง ตัวอย่าง การนำเสนอตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครอื่น เช่น ตัวละครซีเปโนยอนวิจารณ์ลักษณะนิสัย ของตัวละครจูชิ ที่ได้รับคำสั่งจากเย็นกิสข่านให้มารบล่วงหน้าก่อนทัพหลวง ตัวบทว่า “...ซีเป โนยอนรู้ดีว่า จูชิเป็นผู้มีนิสัยบ้าบิ่นและดื้อด้านดันทุรังที่สุด ด้วยเขาเคยเป็นผู้อบรมมาตลอดเวลา แต่มันก็ช่วยไม่ได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 409) เหตุที่ซีเปโนยอนกล่าวเช่นนี้เพราะแนะนำให้ จูชิหลีกเลี่ยงการปะทะข้าศึกในที่แคบเพราะฝ่ายตนมีกำลังเป็นรอง แต่จูชิที่ยังเป็นเด็กหนุ่ม มีความหึงหวงพระนางและดื้อรั้น จึงไม่ทำตาม แม้ผลการรบจูชิจะเป็นฝ่ายชนะแต่ก็สูญเสียชีวิต นายทหารมากกว่าที่ควรเป็น

3) จากความคิดของตัวละคร ประพันธ์กร ใช้กลวิธีสร้างตัวละครจาก การแสดงความคิดเห็นของตัวละคร เช่น การนำเสนอตัวละครทหารมองไกลผ่านความคิดของ ซาห์แห่งคาเรสม์ ว่า

“...อย่างไรก็ดี ชาวความรุ่มร่ามสารพัดของทหารมงโกลที่กองสอดแนมมาบอกเป็นต้นว่า แต่งตัวด้วยเสื้อคลุมยาว แขนยาว มีเกราะรุ่มร่าม ถือดาบมือหนึ่ง ถือหอกมือหนึ่งเป็นอาวุธ แล้วยิงสพายแสงธนูด้วย ลักษณะอย่างนี้ทำให้ข้าห์คิดในพระทัยว่า เจ้าพวกนี้มันรบชนะได้ก็แต่ไอ้พวกนอกศาสนาด้วยกันเท่านั้น แต่กับทหารผู้เจนศึกแลเพ็งเผด็จศึกอินเดียมใหม่ ยังไม่ทันสิ้นกลิ่นคาวโลหิต แต่งตัวงาม ใช้ดาบมีด้ามโค้งคมกริบรูปวงเดือน มีเสื้อเกราะเป็นเหล็กคุ่มกันอาวุธ มีทุกสิ่งทุกอย่างบอกความเข้มแข็งแลมีสง่าดีกว่า ของกองทัพเรา เจ้าทัพนอกศาสนาทัพนี้ มีแต่จะพินาศในกลรบไม่เกินสองครั้งที่ปะทะกัน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 407-408)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงถึงข้าห์แห่งคอเรสม์ได้รับรายงานข่าวเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายที่รุ่มร่ามแตกต่างจากเครื่องแบบของทหารตน และมั่นใจในประสิทธิภาพอาวุธฝ่ายคอเรสม์ ว่ามีประสิทธิภาพสูง เช่น ดาบโค้งรูปวงเดือนที่มีความแข็งแรงทนทานและแหลมคมกว่าของทหารมงโกล จึงประเมินว่า ทหารมงโกลน่าจะด้อยกว่าทหารของตน ทั้งยังมองว่านักรบนอกศาสนาอย่างทหารมงโกลจะไม่สามารถเอาชนะทหารของตนได้อย่างแน่นอน

4) การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น นอกจากการแนะนำตัวละครด้วยวิธีต่าง ๆ แล้ว พบว่า ประพันธ์กร ยังมีกลวิธีอื่นที่ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้นด้วย ดังนี้

4.1) การตั้งชื่อตัวละคร ประพันธ์กร มีวิธีการตั้งชื่อตัวละคร 3 ลักษณะ คือ ชื่อตัวละครที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ การเรียกชื่อตามตำแหน่งหรือลักษณะของตัวละคร

4.1.1) การชื่อตัวละครที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ผู้เขียนใช้ชื่อตัวละครตามที่ปรากฏในเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลประกอบการเขียนเรื่อง เช่น เตมูยีน ฮูลัน เยสุกาย

4.1.2) การเรียกชื่อตามตำแหน่งหรือลักษณะของตัวละคร ในกรณี que เอกสารไม่ได้ระบุชื่อบุคคลในประวัติศาสตร์ไว้ ผู้เขียนเลือกกล่าวถึงโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ เรียกแทนชื่อตัวละคร เช่น ตัวละครสื่อองค์กรักข์ของเยสุกาย ผู้เขียนกล่าวโดยรวมว่าเยสุกายมือองค์กรักข์ประจำกายสี่คน แทนการกล่าวถึงชื่อโดยตรง ตัวละครที่ช่วยเหลือเตมูยีนจากการถูกจับกุมของตากูไต ผู้เขียนเลี่ยงกล่าวว่า นักรบเกราะแดง เป็นต้น

4.1.3) ตัวละครที่ไม่ปรากฏในเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลประกอบการเขียน ผู้เขียนใช้วิธีกำหนดชื่อตัวละครเลียนแบบชื่อตัวละครชาวมองโกลเอง เช่น ตัวละครขุนพลปสดิน ผู้เขียนให้ลูกของขุนพลปสดินชื่อ ปสกิน คล้ายคลึงกับชื่อบิดา ขุนพลตีรุคของเยสุกายข่าน มีลูกชายชื่อตีรา ผู้เฒ่าปูรู มีธิดาชื่อ โปรี เป็นต้น ส่วนตัวละครฝ่ายอาณาจักรจีน

ที่เอกสารประกอบการเขียนไม่ได้ระบุชื่อ เช่น ชื่อนายทหาร ผู้เขียนใช้การดัดแปลงชื่อตัวละคร ในวรรณกรรมจีนเรื่องสามก๊ก แล้วกำหนดบทบาทให้ตัวละครนั้น เช่น แม่ทัพขุนโจว ก็หยง ปิงติด เจิ้งเต็ก เปาเจ็ก เป็นต้น

4.2) การสร้างตัวละครอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงกัน การสร้างเหตุการณ์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวละคร ประพันธ์กรใช้กลวิธีการสร้างเหตุการณ์เพื่อ เปรียบเทียบความแตกต่างของตัวละคร เช่น การสร้างภาพเปรียบเทียบการสวรรคตของชาห์ แห่งคอเรสม์กับจักรพรรดิเย็นกิสข่าน เพื่อสื่อให้เห็นวาระสุดท้ายของตัวละครเย็นกิสข่าน และชาห์แห่งคอเรสม์ ที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

ชาห์แห่งคอเรสม์ ผู้ประพาศิตนเป็นทรราช ลังสังหารพ่อค้า มองโกล แล้วยึดทรัพย์สมบัติ สังหารราชทูต ได้รับผลตอบแทนในวาระสุดท้ายของชีวิต คือ ต้องสวรรคตอย่างอนาถาที่เกาะกลางทะเลสาบ ด้วยอาการป่วย อดอาหาร และน้ำ ทั้งต้องสวรรคต อย่างโดดเดี่ยว ไร้โอโรสติดาผู้เป็นที่รักอยู่ใกล้ ปราศจากข้าราชบริพารข้าทาสบริวาร ดังตัวบทว่า

“...แต่เนืองด้วยที่เกาะนั้นกันดารนัก ชาห์อาศัยอยู่ไม่ได้นาน ทั้งมีหาดเล็ก ติดตามไปด้วยเพียงคนสองคน แต่ไม่อาจจะใช้เรือออกจากเกาะติดต่อผู้ใดแลหา อาหารได้ ไม่ถึงสัปดาห์ต่อจากนั้น ชาตาของชาห์ก็ประสบสภาพอันแสนอนธนาถ ต้องอดอาหารและป่วยด้วยโรคขาดน้ำจิต ประกอบด้วยร่างกายแลกำลังใจต้อง ประสบความทุกข์ยากมากมายพระองค์จึงมีอาการอ่อนเปลี้ยเพลียลงหมดพระกำลัง และสุดท้ายไม่อาจทนทนความทรมานด้วยความอดอยาก ความป่วยแลความคับแค้น แสนเชยได้ ชีวิตของพระองค์ซึ่งคงจะถึงคราวอายุขัย ก็สิ้นสุดลงบนเกาะเล็ก อันเปล่าเปลี่ยว ปราศจากผู้รู้เห็น ปราศจากแม่แต่จะมีสิ่งอันใดควรค่ากับมนุษย์ ให้อยากไรเท่าใดจะเคยพานพบ พระองค์เสียชนม์ชีพโดยปราศจากสายตาของญาติ แลมิตร ข้าทาส แลบริพารใด ๆ อยู่เคียงข้าง เป็นการเสียพระชนม์ชีพของกษัตริย์ อย่างน่าสังเวช โดดเดี่ยว เดียวดาย ห่อเหี่ยว แลว่าเหว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 441-442)

ส่วนภาพการสวรรคตของจักรพรรดิเย็นกิสข่านมีความแตกต่าง จากชาห์แห่งคอเรสม์ เพราะพระองค์ถูกห้อมล้อมด้วยโอโรสและบุคคลที่เคารพศรัทธาพระองค์ สามารถฝากฝังภาระที่ยังทำไม่สำเร็จให้มีผู้สานต่อ แล้วสวรรคตด้วยพระอาการสงบ มีสติ เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนผ่านสถานะจากโลกมนุษย์ไปยังโลกแห่งความเป็นนิรันดร์ ความว่า

“...ทุกสิ่งทุกอย่าง พระองค์ทรงรับสั่งบัญชาอย่างชัดเจนและเฝ้ายาม มีสุรเสียงเป็นปกติ และมีพระ อารมณ์เป็นขันติธรรม มิได้มีอาการสะดุ้งหวั่นไหวต่อมรณะสัญญาณ...แลบัดนั้น เป็นอันว่ามหาจักรวรรดิยิ่งใหญ่ที่พระองค์ สร้างขึ้นบนกองกระดูกและธารของดาวเลือด ด้วยภาวะการแปรสภาพเมืองมนุษย์ให้เป็นเมืองผีเมืองแล้วเมืองเล่า ไม่มีที่สิ้นสุด...ก็ถูกละไว้เบื้องหลัง ท่ามกลางป่าดงพงพีชายแดนราชวงศ์ซ่ง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 511-512)

จักรพรรดิเย็นกิสข่านจึงสวรรคตโดยอาการสงบ ปราศจากความเจ็บปวด ไร้ความกังวล อันยอมส่งผลให้ดวงพระวิญญาณไปสถิตอยู่กับเทพเทนกีสบนฟ้านิรันดร์

การเปรียบเทียบข้างต้น แสดงถึงผลของการกระทำชั่วร้ายของชาห์แห่งคอเรสม์ ที่ส่งผลให้ต้องสวรรคตอย่างอนาถาบนเกาะร้าง ส่วนเย็นกิสข่านที่กระทำดีส่งผลให้สวรรคตในสถานที่อันเพียบพร้อมด้วยบุคคลที่เคารพรักพระองค์

1.5 จาก เวลา และสถานที่ ฉากเป็นการประกอบถ้อยคำของผู้ประพันธ์เพื่อกล่าวถึงสถานที่ เวลา ที่เกิดเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยศึกษา 2 ประเด็น คือ ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย และกลวิธีการนำเสนอฉาก

1.5.1 ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย ผู้วิจัยพบฉากในนวนิยายของ ประพันธ์กร มี 3 ลักษณะ คือ ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นเวลา และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1) ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยพบฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ เช่น ฉากมาตุภูมิของเตมูยีน, ฉากนครคาราคอร์ม, ฉากอาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย), ฉากอาณาจักรจีน, ฉากด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรจีน, ฉากเมืองคาเธย์ดำ (การราตีตาน), ฉากเทือกเขาเทียนชาน, ฉากอาณาจักรคาราเรสม์ (ควาริชม), สมรภูมิต่าง ๆ ในอาณาจักรคาราเรสม์ ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 5 ฉาก ดังนี้

1.1) ฉากมาตุภูมิของเตมูยีน ประพันธ์กรกล่าวถึงดินแดนมาตุภูมิของเตมูยีน ว่าเป็นพื้นที่บริเวณทุ่งหญ้าเหนือทะเลทรายโกบีที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของมองโกเลียในปัจจุบัน ความว่า

“...เดิมทีนั้นสมัยปู่ทวดเตมูยีนเริ่มแต่ครั้งกาบูลข่าน สืบมาในสมัยข่านผู้เป็นบิดา เยสุกายผู้พ่อเตมูยีน...ตระกูลยศคามงโกลของเขา ได้แผ่เดชานุภาพครอบครอง ดินแดนอันสมบูรณ์แห่งหนึ่งไว้ แถบภาคเหนือของทะเลทรายโกบี ณ ที่นั้นสะพรั่งไปด้วย ทุ่งหญ้างาม มีขอบเขตไพศาลจากทะเลสาบไบคัลไปทางตะวันออกจดเทือกเขา อันเรียกขานในปัจจุบันว่าเทือกเขาดิงกันแถบพรมแดนแมนจูเรียสมัยก่อน ทุ่งหญ้าแห่งนี้ สะพรั่งพร้อมด้วยภูมิอันเป็นหุบเขา มีลำน้ำไหลผ่านสองสายคือ เคอูลูลอนแลโอนอน ตามเนินเขา มีต้นเบิชแลเฟอร์ชุยอดสะพรั่งงาม บรรดาสรรพสัตว์สำหรับล่ายาท่อง และล่าเพื่อบันเทิงก็มีอยู่มิใช่น้อย น้ำท่ามีบริบูรณ์เนื่องจากมีหิมะละลาย ใครได้ยิน กิตติศัพท์ก็อยากเป็นเจ้าของเขาดิงกัน แต่ก็เป็นที่รู้กันว่าเป็นสิทธิตกทอดกันมาของ ตระกูลยัคคา คาบเกี่ยวมาในสมัยเยสุกายแลเตมูยีน แต่กลใดข่านเยสุกายจึงละถิ่น สมบูรณ์นั้นหากินเตลิดไปทั่วท้องทะเลทราย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 41)

ดินแดนมาตุภูมิของเตมูยีนเป็นเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่กว้างใหญ่ สลับกับภูเขา มีลำธารไหลผ่าน ภูเขาในเขตที่ลึกเข้าไปมีต้นเบิชแลเฟอร์ มีสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ จึงเหมาะสำหรับครอบครัวเตมูยีนใช้หลบซ่อนเริ่มต้นตั้งตัวใหม่

1.2) ฉากนครคาราคอร์ม (คาราโครัม) เป็นฉากที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับตัวละครเตมูยีนหลายช่วง ทั้งช่วงเตมูยีนมาพบโตกรัลข่าน หลังการแต่งงานกับนางบูไต ช่วงที่โตกรัลข่านรับตำแหน่งวังข่านจากจักรพรรดิจิ้น ช่วงที่วังข่าน ผิดใจแล้วลอบทำร้ายเตมูยีน และช่วงที่เตมูยีนยึดนครแห่งนี้มาเป็นฐานที่มั่นและกลายเป็น นครหลวงของมองโกล นครคาราคอร์มหลังจากที่โตกรัลข่านรับตำแหน่งวังข่านจากจักรพรรดิจิ้น มีดังนี้

“...เตมูยีนออกสำรวจดู นครคาราคอร์ม...เห็นว่าโดยทั่วไปนอกเขตแนวกระโจม บัดนี้ได้มีการก่อสร้างบ้านสร้างเรือนอยู่อาศัย เคหะสถานเหล่านั้นทำด้วยโคลนแห้ง และมุงด้วยหญ้า ซึ่งคงเอาแบบอย่างมาจากประเทศจีนในระยยะยุคหลัง ขนชาวคาราอิทส์ ที่มีได้เป็นนักรบ ถูกจัดให้มีอาชีพทำไร่ไถนาสำหรับส่งเป็นเสบียงแก่กองทัพ ทุกสิ่งทุกอย่าง คุณสมบัตินั้นดีกว่าเก่าก่อน เตมูยีนคิดว่าการที่ชาวคาราอิทส์สมบัตินั้นดี เช่นนี้เอง จึงทำให้เหลิงน้ำใจ และทำให้กันกรบมีกำลังอ่อนแอ ด้วยมัวหมกมุ่นเพลิดเพลิน อิ่มหมมพิ้มันมิได้ตั้งหน้าฝึกฝนออกกำลังแลฝึกปรี้อกำลังรบให้แก่วรรักษ์ชานาญศึก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 234-235)

ฉากคาราคอร์มมีความถูกต้องตามแหล่งข้อมูลที่ใช้แต่ง แตกต่างจากประวัติศาสตร์ที่กล่าวว่าเผ่านี้ก็เป็นชนเผ่าเร่ร่อน อาศัยอยู่ในเกอร์เช่นเดียวกับเผ่ามองโกล

1.3) ฉากอาณาจักรจีน หรือเมืองเซียงอาน เป็นฉากที่ผู้ประพันธ์เพิ่มเข้ามาในนวนิยาย โดยเล่าว่าเจงกิสข่านมอบให้สุโบไต ซีเปโนยอน และกิลดาร์นำทหารมองโกลจำนวนสามหมื่นไปช่วยอาณาจักรจีนรบกับซ่งใต้ โดยไปรวมทัพที่เซียงอาน (เยียนจิง, จงตู) ก่อนเพราะขณะนั้นเจงกิสข่านยังมีฐานะเป็นนายทหารผู้ใหญ่ปราบขบถของอาณาจักรจีนอยู่ ผู้ประพันธ์บรรยายความสวยงามของอาณาจักรจีน ว่า

“...สุโบไต ยกทัพม้าเข้าอาณาจักรใหญ่ของจีนแล้วก็พบแต่สิ่งอันล้นลานตาลานใจยิ่งนัก ด้วยมิเคยเห็นมาก่อนแลมิเคยรู้ว่าจะมีนครใดโอ้โง่งามสง่าเช่นนี้ คำบอกเล่าที่เคยฟังมาแต่ก่อน ได้เห็นเองแล้วจึงรู้ว่ายากจะพรรณนาได้ซึ่งใจเหมือนของจริง บรรดาพลรบทั้งนั้นก็ตื่นตาตื่นใจ ด้วยความเป็นไปในกำแพงใหญ่นั้นแตกต่างกับภูมิภาคของตนราวฟ้าดิน นับแต่กำแพงใหญ่อันยาวเหยียดสุดลูกหูลูกตาแน่นหนา มั่นคงทำด้วยอิฐแลหินขนาดมาขึ้นไปวิ่งเรียงแปดตัวได้สบาย มีหอคอยสำหรับทหารขึ้นตรวจการเห็นได้ไกลทั้งใน กำแพงนอกกำแพง มีประตูเป็นตอน ๆ ทำด้วยไม้ซุงทั้งต้นหนาถึงสองชั้นสามชั้น แลมีกองทหารรักษาการจำนวนมากป้องกันรักษา หากทหารมียอมให้ใครเข้าออกแล้ว จะไม่มีทางใดเข้าได้เลย ด้วยหมดกำลังม้าจะกระโดดข้ามแลสุดที่ทัพม้าของชาวมองโกลจะมีวิธีใดเข้าตลุยให้แตกหัก สุโบไตแลซีเปโนยอนก็นึกหวั่นใจว่าคนจีนมีสติปัญญาสูงรู้จักป้องกันตัวเช่นนี้ หากข้าศึกมีวิธีใดให้แยบยลแล้วยกมาโจมตี ก็คงมีอาจจะบุกรุกได้สำเร็จ จะต้องเสียพลมากเหลือประมาณอีกด้วย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 263-264)

ตัวละครยังได้ชมบ้านเรือนที่สร้างเป็นตึกจากอิฐ ไม้ และหิน ได้พบอาวุธยุทโธปกรณ์ของอาณาจักรจีนหลายอย่าง เช่น เครื่องยิงหิน พลุไฟ ระเบิดไฟ เป็นต้น

1.4) ฉากเทือกเขาเทียนชาน การเดินทางข้ามเทือกเขาเทียนชานเพื่อไปรบอาณาจักรคาราคอร์มเต็มไปด้วยความยากลำบากและอุปสรรคนานาประการ เช่น เกิดมีหิมะตกก่อนฤดูกาล ประพันธ์กร บรรยายไว้ว่า

“...ทัพมงโกลเคลื่อนเป็นทิวขนานใหญ่เข้าลูกแล้วลูกเล่าบนทางแคบและขรุขระ บางครั้งมีหิมะโปรยมาตลอดคืนตามทางคดเคี้ยวตะปุ่มตะป่ำต่ำ ๆ สูง ๆ อย่างไม่ลดราวาคอกหรือเมตตาทั้งคนแลม้า ซึ่งต่างก็เดินคุ่มไปอย่างทอ้งไม่รู้อัน...”

เวลาผ่านไปเป็นเดือน...ระยะทางแสนวิบากบนทางแคบตามเชิงเขาใหญ่เขาแลหุบห้วยของลูกแล้วทิวเล่าก็ยังไม่ถึงวันสิ้นสุด เย็นก็สืบกัน เมื่อเห็นหิมะโปรยลงมา ก่อนฤดูกาลก็สงสัย สันหรณ์จนก่อให้เกิดทศทัตว่าอาจเป็นลางแพ้วของตน แต่เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นต้นไม้ใหญ่ ๆ โงนเงนขาวโพลงไปทุกทิศทุกทาง ก็สันหรณ์วิตกในพระทัยว่าอาจเป็นลางวิบัติ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 400-401)

ผู้เขียนบรรยายการเดินทางข้ามช่องแคบซังกาเรียนว่าเป็นภูเขาสูงชัน มีหิมะตกหนาเดินทางลำบาก เย็นก็สืบกันทรงทัตพระทัยคิดว่าเป็นลางร้ายแต่เยลิว ฐโณตอบว่าเป็นลางดี แสดงว่าจะมีชัยแก่ข้าศึก กองทหารมอญโกลจึงมีกำลังใจและข้ามช่องแคบนี้ได้

1.5) สมรภูมิต่าง ๆ ในอาณาจักรคอเรสม์ ผู้เขียนให้รายละเอียดการสู้รบกับอาณาจักรคอเรสม์อย่างละเอียด เนื่องจากเป็นเมืองขนาดใหญ่ มีอารยธรรมสูงส่ง บ้านเมืองงดงาม และเป็นการรบมีความโหดเหี้ยมที่สุด การชนะเมืองนี้ทำให้เจงกิสข่านแผ่ขยายอาณาจักรได้กว้างใหญ่ไพศาล ผู้วิจัยพบฉากสมรภูมิรบ 14 สมรภูมิ คือ ฉากสมรภูมิโคเจนด์, ฉากสมรภูมิโอดรา, ฉากเมืองบ็อคฮารา, ฉากสมรภูมินิซาปूर, เมืองเออร์เกนซ์, ฉากนครซามา คานด์, ฉากเกาะกลางทะเลสาบอาราล, ฉากสมรภูมินครเออร์เกนซ์, ฉากสมรภูมิเมืองเมอฟ, ฉากเมืองฮิรัท, ฉากเมืองบามิยาน, ฉากสมรภูมิในป่าใกล้เมืองบามิยาน และ ฉากเมืองก้าซนา ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 6 ฉาก ดังนี้

1.5.1) เมืองเออร์เกนซ์ เป็นเมืองที่มีการรบอย่างดุเดือดสมรภูมินี้เนื่องจากราชโอรสทูลีเป็นแม่ทัพ ทูลีมีความสามารถด้านการรบคล้ายคลึงกับเยนกีซข่าน ส่วนแม่ทัพของฝ่ายคาเรสม์ คือ ราชโอรสเยลาตเอ็ดดิน ซึ่งรบเก่งมากเช่นกัน ทูลีใช้วิธีการปิดล้อมเมือง แล้วใช้เครื่องซัดหินระดมยิงทำลายกำแพงเมือง ความว่า

“...ตระเวนไปจนถึงเมืองหนึ่งชื่อเออร์เกนซ์ ก็ด่อนทหารเข้าล้อมไว้แล้วเปิดฉากโจมตีอย่างดุเดือด ด้วยผู้รักษามือเออร์เกนซ์คือเยลาตเอ็ดดินได้สั่งให้ต่อสู้ทรหด เหนียวแน่น และใช้แบบปิดประตูเมืองรักษากำแพงไม่เปิดออกมาสู้กัน...ยิ่งกว่านั้นที่ร้ายกว่าก็คือเกิดขาดแคลนหินที่จะใช้ซัด ถึงกับต้องใช้วิธีตัดซุงท่อนโต ๆ โยนเข้าน้ำไว้

ให้ไม่อมน้ำอ้อมตัวเพื่อเพิ่มน้ำหนัก แล้วจึงเอามาใช้ระดมยิงกำแพงขนาดใหญ่
ยิงติดต่อกันไปทุกวันประมาณสิบวัน กำแพงเมืองนี้ไม่สู้มั่นคงนักทานกำลังไม่ได้
ก็ทลายล่มลง...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 454)

เมื่อก่อนหินหมดทุลสังให้ใช้ท่อนไม้แช่น้ำใช้ยิงแทนก้อนหิน
จนกระทั่งกำแพงเมืองพังทลายลง แต่ยอดเจดีย์ดินหนีไปได้ เมื่อเมืองแตกทุลสังสังหารชาวเมือง
ให้หมด

1.5.2) ฉากนครสามคานด์ นอกจากบรรยายความงดงามของเมือง
แล้วยังกล่าวถึงภาพการสู้รบกับเมืองที่มีป้อมค่ายสูงใหญ่โดยใช้อาวุธของทหารช่างชาวจีน เช่น

“...ครั้นเครื่องมือใช้การได้ ทหารมโกลก็ลงมือรุกเข้าโจมตี หน่วยทหารจีน
ของโกเปาหยุดก็ออกทำการยิงเครื่องมือต่าง ๆ

กำแพงเมืองสามคานด์ แม้จะแน่นหนามั่นคงอย่างไรเมื่อโดนหินก้อนใหญ่
กระแทกกระเด็นหนักเข้าหลายวันก็สั่นสะเทือน กระบอกเพลิงหลายกระบอกตกเข้าไป
ในเมืองแลเกิดลูกกลมไหม้ขึ้น เครื่องขัดหินขนาดเบาเป็นอันมาก ยิ่งถูกบันเรื่อนแล
สุหระพยับเย็นไปก็มี...ทหารมโกลเล่อก้อโห่ร้องเอิกเกริกปนกับเสียงถูกหินขัด
ปะทะกำแพงตลอดวัน ชาวเมืองมิเคยยินมิเคยเห็นมาก่อนก็พากันออกสั่นขวัญแขวน
ประกอบด้วยเคยรู้ข่าวทัพซำห์ปะทะทัพมโกลแล้วเสียชีวิตเป็นแสนต้องหนีไปมิกล้า
อยู่ลู่หน้าเช่นนั้น ชาวเมืองแลทหารก็เรวรนเสียขวัญ ไม่เป็นอันมีจิตใจสู้สมบุรณ์
ตามปกติ ที่จะคิดป้องกันให้แข็งแรงก็อ่อนแอแปลงไปทุกที่...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 432-433)

เมืองสามคานด์ (ซามาร์คานด์) เป็นเมืองหลวงของ
อาณาจักรคาระสม (คาริซม) มีกำแพงเมืองที่สูงใหญ่และสวยงามมากกว่าเมืองอื่น ๆ ในอาณาจักร
มีสุหระขนาดใหญ่และมีความร่ำรวย เมื่อเสร็จสงครามเมืองแห่งนี้เหลือเพียงซากปรักหักพัง

1.5.3) ฉากเกาะกลางทะเลสาบอาราล ซำห์แห่งคาระสมหลบหนี
การตามล่าของทหารมโกลไปยังเมืองต่าง ๆ แต่ก็เกือบถูกจับได้หลายครั้ง แต่ที่ทรงหนีรอด
มาได้เพราะไม่มีทหารมโกลคนใดเคยเห็นซำห์องค์นี้ ประพันธกรบรรยายภาพการหลบหนี

ของชาห์ไปยังสถานที่ต่าง ๆ เมื่อทหารมองไกลตามมามากก็ทรงแล่นเรือหนีไปจนถึงเกาะที่รกร้าง
กลางทะเลสาบที่มีชาวประมงเพียงไม่กี่คนอยู่บนเกาะ ความว่า

“...แต่เนื่องด้วยที่เกาะนั้นกันดารนัก ชาห์อาศัยอยู่ไม่ได้นาน ทั้งมีหาคเล็ก
ติดตามไปด้วยเพียงคนสองคน แต่ไม้อาจจะใช้เรือออกจากเกาะติดต่อผู้ใด แลหา
อาหารได้ไม่ถึงสัปดาห์ต่อจากนั้น ชาตาของชาห์ก็ประสบสภาพอันแสนเหน็ดเหนื่อย...
ชีวิตของพระองค์ซึ่งคงจะถึงคราวอายุขัย ก็สิ้นสุดลงบนเกาะเล็กอันเปล่าเปลี่ยว
ปราศจากผู้รู้เห็น ปราศจากแม่แต่จะมีสิ่งอันใดควรค่ากับมนุษย์ให้ยากไร้เท่าใดจะเคย
พานพบ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 441-442)

1.5.4) ฉากสมรภูมิเมืองเมอฟ พระราชโอรสทูลีนากองกำลัง
เข้ายึดเมืองเมอฟ แต่ถูกตอบโต้จนทหารกล้าหนึ่งพันคนเสียชีวิตหมด ทูลีจึงให้สร้างป้อมดิน
ล้อมเมืองแปดจุด แล้วระดมยิงธนูทั้งวันทั้งคืน จนชาวเมืองสง้อหาม่าเป็นตัวแทนเจรจายกยาคึก
ทูลียอมรับแต่ขอให้คนสำคัญในเมืองออกมารับ เมื่อตัวแทนออกมาก็คุมตัวแล้วบังคับทหาร
เปิดประตูเมือง

“...ราษฎรต่างหลงเชื่อว่าทูลีไม่ทำอันตรายก็เก็บเข้าของเครื่องใช้ติดตัวชนิดมีค่า
เอาไป ครั้นถึงที่ราบกว้างแห่งหนึ่งหน้าเมือง ทหารมองไกลก็ให้หยุดตอนรวมไว้เป็นกลุ่ม
แล้วทูลีให้เอาแท่นทองออกมาตั้ง ทหารก็เอามีดตัดศีรษะบรรดาทหารเดรัจฉานไม่เลือกหน้า
ให้ปรากฏแก่สายตาทูลีได้ชม ฝ่ายราษฎรเชลยครั้นเห็นภาพอันสยดสยองแล้ว ที่หวัง
จะมีชีวิตรอดไม่มีใครกล้าคิดเลย แต่ทหารมองไกลก็ทำเพียงเลือกคัดช่างมีฝีมือไว้ใช้งาน
พวกหนึ่ง เด็กอายุน้อยและผู้หญิงที่ยังไม่อาจเป็นภรรยาได้โดยเร็ว ที่คัดเอาไว้ใช้งาน
อีกพวกหนึ่ง นอกนั้นก็เป็นชายฉกรรจ์ก็มัดมือไขว้หลังแล้วตัดศีรษะสิ้น เสรีจจากนี้
จึงหวนกลับเข้าเมืองรื้อคันเก็บทรัพย์สมบัติ กำแพงเมืองป้อมปราการให้รื้อทิ้งราบ
ลงกับดิน จนเห็นทุกสิ่งถูกทำลายวิบัติสิ้นแล้ว ท้าวมองไกลก็ละเมืองเมอฟออกไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 474)

ทูลียังให้ทหารกลับมาตรวจตราหาผู้รอดชีวิตแล้วสังหาร
ให้หมดอีกครั้ง จากนั้นก็ใช้ไฟเผาเมืองเมอฟจนมอดไหม้ทั้งเมือง

1.5.5) ฉากเมืองบามิยาน เมืองบามิยานสามารถต่อต้านการโจมตีของมองโกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นสาเหตุให้พระนัดดาที่เกิดจากโอรสของพระองค์ที่วงศ์ในสนามรบ “...แลราชนัดดาองค์หนึ่งกระทำวีรกรรมอันห้าวหาญ บุกเข้าทำหน้าที่ตลุยจะป็นกำแพงเมืองต้องอาวุธตาย พระองค์เสียพระทัยด้วยเป็นบุตรของโอรสโอรสองค์รองจากจุชิ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 481) เย็นกิลข่านทรงพระพิโรธจึงนำศึกด้วยตนเอง ทหารก็มีกำลังใจในการรบมากขึ้นจึงสามารถยึดเมืองได้

“...ด้วยประการฉะนี้ ชาติกรรมของเมืองบามิยานจึงถูกส่งไปสู่รกรากในลักษณะที่ไม่มีใครจะบรรยายได้ถูกต้องทหารมองโกลทำลายทุกสิ่งทุกอย่างเป็นพวงคลีโดยสิ้นเชิงที่แม้แต่หนูจะหลบหนีเข้าไปหาความปลอดภัยก็มีเหลือ เสาร์เอนตันเดียวก็มีให้มีพลจากพื้นพสุธา บรรดาโบสถ์สุเหร่า ปราสาทแลกระท่อมทับ ตลอดจนกำแพงเมืองถูกพังทลายราบเป็นเศษเล็กเศษน้อยแล้วสุมด้วยเพลิง ศพทุกศพถูกตัดศีรษะขาดออกจากกันไม่ให้เป็นที่สงสัยว่าจะมีคนเจ้าเล่ห์เพทุบาย อาศัยคนตายพรางตาทุกรูถูกอุกบาติยานทั้งเมืองดิ่งลงสู่หุบเหว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 474)

1.5.6) ฉากเมืองกาซนาและลำน้ำสินธุ เป็นฉากสมรภูมิที่สำคัญ เพราะเมื่อเยลาตเอ็ดดินชนะมองโกลก็เกิดความล้าพองใจและกล่าววาจาล่วงเกินแม่ทัพอัฟกัน ทำให้แม่ทัพนำกองกำลังของตนเดินทางกลับ เยลาตเอ็ดดินจึงต้องทำศึกเพียงลำพัง

“...ทัพเยลาตเอ็ดดิน กระเซาะกระเซิงไปจนถึงทางข้ามแม่น้ำสินธุ โดยมีทหารมองโกลเร่งมาตามไปไม่ห่างนั้น ครั้นเยลาตเอ็ดดินสำรวจดูเห็นแม่น้ำนั้นกว้างใหญ่แลมีกระแสน้ำไหลเชี่ยวกราก สุดที่ทัพม้าของตนจะข้ามไปได้ ก็ลึงเลรีอมีรู้จะทำอย่างไรพอดีเสียงกึกก้องตามมาทางหลังเป็นการจวนตัว เยลาตเอ็ดดินลอบคาดดู เห็นมีชัยภูมิเป็นต่อข้าศึกอยู่แห่งหนึ่ง ด้านซ้ายมีเทือกเขากำบังกัน ด้านขวายันแม่น้ำ แลตนจะหนีมือด้วยจนตรอกอยู่ก็ให้ทหารสามหมื่นแบ่งจัดเป็นปีกคอยรับข้าศึกในชัยภูมินั้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 484-485)

ทหารมองโกลวางแผนโอบล้อมทัพเยลาตเอ็ดดินไว้ แต่บุกลำบากเพราะชัยภูมิเป็นรอง แต่กองทัพบมองโกลก็เร่งบุกทุกวิถีทางจนตีได้ทัพได้ เยลาตเอ็ดดิน

ตัดสินใจขี่ม้าลงไปที่ราบริมแม่น้ำแล้วควมม้าลงน้ำข้ามไปอินเดีย เจงกิสข่านห้ามไม่ให้ทหารยิงธนูสังหาร เยลาดเอ็ดดิน และตรัสว่า “...หากข้ามีลูกชายเก่งเช่นนี้สักคนก็จะไม่เลวเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 488) เย็นกิสข่านสั่งให้ปีลาโนยอนนำทหารตามไล่ล่าเจ้าชายให้ได้ แต่ถูกสกัดจากทหารเมืองละฮอร์และมัลตานจึงตามไม่ทัน แต่ช่วงเดินทางกลับก็ทำลาย 2 เมืองนี้จนราบเรียบ

2) ฉากที่เป็นเวลา ฉากที่เป็นเวลา สามารถแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ ฤดูกาล ช่วงเวลา เช่น ฤดูกาล ช่วงเวลาในวัน ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของประพันธ์กร เป็นเหตุการณ์ตลอดช่วงชีวิตของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ตั้งแต่การกำเนิดของ เตมูยีน ในปี ค.ศ. 1162 จนถึงเหตุการณ์การสวรรคตเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1227

3) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ค่านิยม ระบบการเมือง ชนชั้นเพศ เชื้อชาติ ฯลฯ เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของประพันธ์กร มีฉากทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องหลายฉาก เช่น ฉากพิธีแต่งงานของเตมูยีนกับบูไต ฉากการพักผ่อนล่าสัตว์ระหว่างการพักทัพ ฉากประชุมคูร์ไลต์ ฉากการสวรรคต

3.1) ฉากพิธีแต่งงานของเตมูยีนกับบูไต ผู้เขียนกล่าวถึงพิธีครั้งนี้ว่า เกิดขึ้นที่เผ่าของนางบูไต พิธีแต่งงานของชาวมองโกลจะให้เจ้าสาววิ่งจากกระโจมหนึ่งไปยังอีกกระโจมหนึ่ง เพื่อให้เจ้าบ่าววิ่งไล่จับตัว มีญาติเจ้าสาวช่วยกันขัดขวางเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวต้องจับเจ้าสาวให้ได้ จับได้แล้วต้องนำเจ้าสาววางพาดบนหลังม้าแล้วขี่นำไปที่เผ่าของตนจึงเสร็จพิธี ว่า

“...รอเวลาที่จะถูกส่งตัวให้เจ้าบ่าว โดยวิธีออกวิ่งจากกระโจมหนึ่งไปสู่กระโจมหนึ่ง เพื่อรอให้เตมูยีนวิ่งไล่จับตัวให้ได้เพราะตามชนบทพิธีนั้น จะต้องให้ญาติพี่น้องและพวกพ้องข้างหญิงที่เป็นผู้รับใช้สนิทขัดขวางช่วยด้วย แต่ใครจะช่วยขัดขวางอย่างไร เตมูยีนก็ไล่ต้อนติดตามเจ้าสาวของเขา จนสามารถถนัดคิดว่าตัวเองขึ้นวางพาดบนหลังม้าสำเร็จตามกติกาวิวาท์ประหลาดพาควบขับไปออร์คูค่ายพ่านักของเขาจนได้ โดยการมีสุไบไต คาสแซร์ พร้อมด้วยคนใช้ติดตามของนางบูไต ถือพานของขวัญจากมันลิตบรจุเสื้อขนสัตว์ยาวอย่างที่เป็นของขวัญแก่นาง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 105)

ถึงแม้พิธีการแต่งงานข้างต้นจะแปลกไปจากประเพณีแต่งงานของชาวมองโกล แต่เนื้อหานี้ตรงกับเอกสารที่ผู้แต่งใช้เป็นข้อมูลในการเขียนนวนิยาย ความว่า “...เจ้าสาวนั่งสงบเสงี่ยมอยู่เฉย ๆ จนถึงเวลาฤกษ์ซึ่งเจ้าสาวจะต้องวิ่งหนีไปตามกระโจมให้เตมูยีนวิ่งไล่จับ...ญาติพี่น้องผู้หญิงและพวกคนใช้จะเข้าขัดขวาง แต่ในที่สุดเตมูยีนไล่จับตัวเจ้าสาวได้... แล้วเดินทางไปสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดของเตมูยีน...” (แลมบ์, แฮโรลด์, 2493, หน้า 46)

3.2) ฉากการพักผ่อนล่าสัตว์ระหว่างการพักรบ ประพันธกร เลื่อนนำเสนอเหตุการณ์การพักรบของเยนกีซข่านหลังการรบชนะเมืองนิสาปูร์ (นิซาเพอร์) ผู้เขียนกล่าวถึงสถานที่พักรบต่างไปจากข้อมูลในหนังสือเยนกีซข่านจอมจักรพรรดิ ที่กล่าวว่า “...เมื่อฤดูร้อนได้เวียนมาถึงมหาข่านแห่งมองโกลได้นำกำลังกองทัพม้าส่วนใหญ่หลบอากาศร้อนขึ้นไปอยู่ตามป่าสูงบริเวณเทือกเขาฮินดูกูช (Hindu Gush) พระองค์ทรงอนุญาตให้พวกทหารสร้างค่ายสำหรับเป็นที่พักผ่อนขึ้น...” (แลมบ์, แฮโรลด์, 2493, หน้า 298-299) ประพันธกรกล่าวว่า เยนกีซข่านให้พักหลบร้อน เนื่องจากทหารกล้าศึกมานานจึงพักผ่อนบริเวณเมืองนิสาปูร์ เพราะเป็นช่วงฤดูร้อน เนื่องจากทหารมองโกลไม่ชินกับอากาศร้อนและเริ่มป่วยไข้ ดังนั้นพระองค์จึงให้ทหารออกกำลังกายด้วยการล่าสัตว์เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง และสร้างวินัย ความว่า

“...ครั้นมาเกิดมีอันเป็นด้วยทหารเกิดป่วยเจ็บอ่อนเปลี้ยไป พระองค์เห็นว่า นอกจากด้วยอากาศเปลี่ยนแล้ว การหยุดพักผ่อนทำให้ทหารมิได้ออกกำลังกาย จึงทรงสั่งให้มีการออกล่าสัตว์ ซึ่งเป็นกีฬาที่ทหารมองโกลถือว่าวิเศษนักขึ้นสลับจากสงคราม การล่าสัตว์ครั้งนี้ผิดกว่าครั้งก่อน ๆ...ด้วยเยนกีซข่านทรงประสงค์ให้สนุกแต่มีระเบียบวินัยไปด้วยในตัว...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 458)

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้แทรกจินตนาการเพิ่มเติมในการพักผ่อนด้วยการเล่นเกมกีฬาต่าง ๆ นอกเหนือจากสัตว์ เช่น การต่อสู้หมูป่าด้วยมือเปล่า การต่อสู้กับงูเห่าขนาดใหญ่ด้วยมือเปล่า การใช้ธนูสังหารสุนัขจิ้งจอก หมูป่า และเสือด่าที่เข้ามารุมทำร้ายเยนกีซข่านในขณะล่าสัตว์ แต่เยนกีซข่านสามารถเอาชนะได้ด้วยมือเปล่า เป็นต้น

3.3) ฉากประชุมคุร์ลัต เยนกีซข่านทรงเรียกประชุมคุร์ลัตที่อาณาจักรคาเรสม์ โดยมีผู้ปกครองเผ่าภายใต้การปกครองของเยนกีซข่านเข้าร่วมประชุม ในการประชุมได้กำชับให้ปฏิบัติตามกฎหมายชา (ยาสา) มอบอำนาจการปกครองอาณาจักรต่าง ๆ ที่ยึดได้ให้ผู้ที่จะนกีซข่านเลือก แล้วยกทัพกลับมองโกล

3.4) ฉากการสวรรคต ประพันธกร กล่าวว่ามีม้าเร็วแจ้งข่าวการทิวคตของพระโอรสโงจิ ก่อนที่เย็นกิสข่านจะยกทัพไปรบอาณาจักรซ่งใต้ พระอาการทรุดหนักทรงฝากฝังงานราชการที่ยังไม่แล้วเสร็จ กำชับให้มีความรักสามัคคีกัน และสั่งให้สั่งทหารกษัตริย์เฮียะ ที่เป็นอันตรายกับอาณาจักรมองโกลให้ได้ ทั้งฝากฝังให้น้าพระบรมศพของพระองค์ฝังเคียงข้างกับอัครมเหสีบูไตที่มองโกล ประพันธกรกล่าวถึงการสวรรคตว่า

“...แลบัดนั้น เป็นอันว่ามหาจักรวรรดิยิ่งใหญ่ที่พระองค์สร้างขึ้นบนกองกระดูกและธารของดาวเลือด ด้วยภาวะการแปรสภาพเมืองมนุษย์ให้เป็นเมืองผีเมืองแล้วเมืองเล่าไม่มีที่สิ้นสุด...ก็ถูกละไว้เบื้องหลัง ท่ามกลางป่าดงพงพีชายแดนราชวงศ์ซ้อง...ท่ามกลางความเปล่าเปลี่ยวกันดาร มีแต่ลมหนาวแลละอองหิมะอันขาวโพลนโปรยปลิวเกล็ดเพชรของมังกรกระเซ็นกระจายไปทุกหนทุกแห่ง...เพิ่มความสงัดวิเวกไปทั่วอาณาเขตค่าย อันมีจอมจักรพรรดิมหาประลัย ผู้พิชิตโลกครึ่งโลก บรรทมแน่นิ่งดุชนิยาภาพอยู่แต่เดียวดาย...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 512)

1.5.2 กลวิธีการนำเสนอฉาก การพิจารณาวิธีการที่ผู้เขียนเลือกใช้สร้างสรรค์ฉากให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ยุคสมัย ชนชั้น ตลอดจนวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ปรากฏในนวนิยายได้อย่างแจ่มชัดมากนักน้อยเพียงไร ผู้วิจัยศึกษา 3 ประเด็น คือ ความถูกต้องน่าเชื่อถือของฉากที่มีความสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์

1) ความถูกต้องน่าเชื่อถือของฉากที่มีความสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยพบฉากที่มีความสมจริง และการบรรยายฉากที่ไม่สมจริงตามประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมมองโกล ดังนี้

1.1) ฉากที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบฉากที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมมองโกล ดังนี้

1.1.1) การข้ามกองไฟเพื่อชำระล้างให้บริสุทธิ์

“...ระเบียบการสำหรับผู้เข้าปัสถ์ดินแดนมองโกลต้องปฏิบัติทำตามนั้น แรกทีเดียวที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบอันเคร่งครัด คือต้องเดินผ่านกองไฟสองกองซึ่งจัดไว้ทำพิธีกองไฟนี้ ถือว่าหากอาคันตุกะผู้มาเยี่ยมมีสิ่งใดเป็นโรคภัยหรือกาลกิณีติดตัวมาจะถูกกลืนหายไปเ็นกองไฟศักดิ์สิทธิ์นี้...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 362)

1.1.2) ฉากสถาปัตยกรรมอาคารสิ่งก่อสร้างในอาณาจักรคาเรม

“...พระองค์มีด้านรายทางอันมีป้อมปราการ มีกำลังทหารแลอาวุธพอเพียงถึงสี่แห่งเรียงกันเป็นดับสามารถ จะรับหน้าไม่ว่าทัพชนิดใดของใคร ได้แก่นครบ็อคฮารา ซึ่งเป็นตัวนครหลวงอันรุ่งเรืองด้วยศิลปวิทยาการ แลรายเรียงด้วยสุเหร่าสัญลักษณ์อันเป็นมหาเดชาณุภาพของพระผู้เป็นเจ้า นอกนั้นก็ยังมีเมืองบอลห์ เมืองฮิรท์ แลเมืองสมาคานต์ด้านสำคัญซึ่งมีป้อมปราการมโหฬารแน่นหนาตั้งตระหง่าน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 387)

1.1.3) เทพเจ้าเทนกิริ (เทนกิริ) เป็นเทพแห่งฟ้าไนรันดร์ของลัทธิเตงกิริในมองโกเลีย ประพันธ์กรกล่าวว่าเียนกิสข่านนับถือเทพเจ้าองค์นี้องค์เดียวตรงตามประวัติศาสตร์ ว่า “...พระผู้เป็นเจ้าของกาหลิบก็มีชื่อองค์เดียวกับที่เียนกิสข่านมีความศรัทธา นับถือ คือ เทพเทนกิริซึ่งเียนกิสข่าน เชื่อมั่นเสมอว่าในโลกนี้ พระผู้เป็นเจ้าจะมีได้แต่องค์เดียว คือ เทพเทนกิริของชาวมองโกลที่พระองค์มีศรัทธาเท่านั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 389)

1.1.4) ฉากกองทัพเียนกิสข่านช่วงออกไปรบอาณาจักรคาเรม ผู้ประพันธ์บรรยายภาพกองทัพของเียนกิสข่านก่อนรบ ผ่านสายตาของจักรพรรดิเียนกิสข่าน ที่ตรวจความพร้อมกองทัพก่อนรบว่าเป็นกองทัพที่มีแสนยานุภาพมาก และพัฒนาจากกองทัพในระดับชนเผ่า เป็นกองทัพระดับอาณาจักรที่พร้อมพร้อม มีความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ความเป็น

“...ครั้นตรวจพลทั่วแล้ว รู้สึกว่าเป็นกองทัพที่เข้มแข็งพร้อมด้วยอาวุธ ยุทโธปกรณ์ดีกว่าสมัยใด ทหารทุกกองทุกหน่วยมีเครื่องมืออันจำเป็นใช้ติดตัว สมบูรณ์ เป็นต้นนอกจากอาวุธประจำตัว เช่นทหารม้าหนักมีดาบ ธนูพร้อมกลองไล่ลูกธนู แลยังมีตะโบ สำหรับใช้ตะโบหัวลูกธนู มีเชือกบ่วงบาศก์และเชือกสำหรับใช้ในการผูกมัดสัมภาระหรือใช้งานอื่นในการรบ เช่นผูกเกวียนหรือบรรทุกของเวลาม้าติดหล่ม มีถุงน้ำสำหรับม้าและคนกิน มีเสบียงแห้ง สายอะไหล่ธนู เฉพาะม้าของกองม้าหนักมีเกราะเป็นแผงกำบังพร้อม ทหารทุกคนมีธนูสะพายแล่ง สองคนประจำ ม้าดีถึงห้าตัวสำหรับพลัดเปลี่ยนขี่ ทุกคนสวมหมวกเหล็ก

เฉพาะกองทหารรักษาพระองค์ให้มีโล่ใช้เป็นเครื่องป้องกันอาวุธในเวลาประจัญบานด้วย นอกจากนี้ ได้เตรียมปศุสัตว์แลอาหารสำหรับปศุสัตว์ หมอรักษา

โรคชาวจีน หน่วยทำจารกรรม ผู้ทำหน้าที่ปกครองเวลาฮึดเมืองได้ มีเกวียนบรรทุก
ยุทธโศปกรณ์แลลัทธิการต่าง ๆ ไปด้วยมากมาย ทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมสรรพ...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 397-398)

กองทัพของเยนกีซข่านในช่วงนี้ยังมีกองทหารจีน และ
ทหารช่างชาวจีนที่มีความสามารถในการสร้างยุทธโศปกรณ์สำคัญในการรบกับเมืองที่มี
ป้อมค่ายสูง เช่น เครื่องซัดหิน เครื่องระเบิดไฟ ความว่า “...มฮูลีได้จัดส่งทหารจีนหนึ่งกองพล
พร้อมด้วยรถศึกห้ามอัธรามาร่วมด้วย โดยจัดให้โกเปาหยูเป็นผู้คุมทัพมา ทหารจีนกองนี้ล้วนผู้
ชำนาญในการช่างฝีมือในทางซ่อมสร้างสรรพายุทธโศปกรณ์ ตลอดจนสามารถในการใช้อาวุธ
เช่น เครื่องซัด ใช้เครื่องระเบิดไฟ...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 399)

1.2) ฉากที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม

1.2.1) เหล้าหมักจากข้าวเจ้า ฉากที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ต่าง
ไปจากมองโกล เช่น การให้ตัวละครดื่มเหล้าหมักจากข้าวเจ้า ความว่า “...ทุกคนดื่มจนเมเริ้ว
แฉเหล้าข้าวเจ้ากันอย่างชนิดปล่อยให้เมากายเมาใจเป็นที่น่าสนใจทั่วหน้า...” (ประพันธกร, 2507,
หน้า 95) ซึ่งมองโกลในสมัยนั้นไม่มีการหมักเหล้าชนิดนี้ แต่มีเหล้านมม้าหรือกumis

1.2.2) สู้ไบโตมีอาชีพลีงกวาง ได้พบกับกองเกวียนของเตมุยีน
และบอร์ชู ก็คิดว่าเป็นพวกที่มารุกราน จึงออกมาต่อสู้ด้วย เมื่อสู้ไบโตยอมแพ้และขอเป็นสมัคร
พรรคพวกของเตมุยีนได้นำกวางของตนอพยพตามไปด้วย บางส่วนก็ฆ่าและทำอาหาร
ดังเนื้อความว่า “...ครั้งนั้นเตมุยีนก็ได้สมัครพรรคพวกอีกประมาณห้าสิบ กระโจมเกวียน ผูกกวาง
อีกเกือบสองร้อยสมทบเดินทางไป...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 95)

ซึ่งฉากดังกล่าวไม่สอดคล้องกับพื้นที่บริเวณลำน้ำเคอรูเลน
และแม่น้ำโอนอนพื้นที่ป่าบริเวณดังกล่าวเป็นเขตเลี้ยงสัตว์ประเภทแกะและวัว บริเวณภูเขา
เป็นเขตที่มีสัตว์ป่าชุกชุมจึงมีอาชีพล่าสัตว์ ส่วนเขตมองโกลที่เลี้ยงกวางเป็นพื้นที่แถบเขตไซบีเรีย
ที่หนาวเย็นซึ่งอยู่เหนือบริเวณดังกล่าวขึ้นไปอีก ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุที่ผู้เขียนเลือกบรรยายฉากนี้
เพราะเชื่อถือตามเอกสารที่ใช้เขียนนวนิยาย

1.2.3) ฉากการรบกกัตาต การรบกับกกัตาตซึ่งเป็นชาวมองโกล
เผ่าหนึ่งอาศัยอยู่เป็นบ้านเมืองมีกำแพงเมือง เวลาจะต้องตีฝ่าประตูเมืองเข้าไป ไม่สอดคล้อง
กับสภาพความเป็นอยู่แบบชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในทุ่งหญ้าโล่งแจ้ง ไม่มีกำแพงเมือง ทั้งอาวุธที่ใช้
ในการรบของชาวมองโกลไม่ใช่ทวนอย่างที่บรรยายในนวนิยาย จึงเห็นได้ชัดว่าฉากการรบ
ประพันธกร ได้นำแบบอย่างมาจากนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนที่แปลเป็นภาษาไทย

“...ครั้นจะให้ถือข้าไปอาณาจักรบุชิกุนขอพลมาช่วยก็จะไม่ทันท่วงที ในใจก็วุ่นวายเสียขวัญ สุโบไตบอกสิ่งใดจึงมักฟังเอาโดยคิดไม่ถึงว่าจะเป็นกลลวง ในที่สุดวิตกหนักมีรู้จะคิดแก้ได้ด้วยวิธีใด จึงจำใจแต่งตั้งให้สุโบไตเป็นยามรักษาเหตุที่ประตูค่ายทางเข้าเพื่อหวังใจว่าจะได้รู้ว่าพวกมงโกลกรีทัพมาทางทิศใด ครั้นตกเวลาคึกสงัด สุโบไตสมคะเนก็ยิงธนูเพลิงให้อาณัติสัญญาณขึ้น แลขณะอีกเส้นเดียวทัพเตมูยินจะเข้าประตู สุโบไตก็แกว่งทวนทิมแทงยามรักษาการกว่าสิบคนตายสิ้นแล้วเปิดประตูเมืองรออยู่ ครั้นนั้น เตมูยินก็คิดกลให้ทหารทำอีกกระทึกทั้งเสียงม้าเสียงคน และให้เคาะเกราะกลองนี้ก้องทำเสียงอื้ออึงดูจว่าเป็นทัพใหญ่ใช้พลม้าห้อยตะปิงเข้าไปในกำแพงเมือง ด้านนอกก็ให้ทำเสียงโกลาหลวิ่งวนมั่วดูว่ามีพลหนุนเนื่องมากมายมิขาดสาย...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 114–115)

1.2.4) ฉากการรบกับกบฏชุกกุล การรบกับกบฏชุกกุลซึ่งเป็นมองโกลเผ่าย่อยที่มีความเข้มแข็งเผ่าหนึ่งนั้น จริงแล้วเป็นหนึ่งในการรบศึก 12 เผ่า ที่จามุการวมกองกำลังจาก 12 เผ่า มารบกับเตมูยินครั้งที่ 2 โดยหนึ่งในนั้นมีเผ่าตาร์ทาร์หรือกักตาด และเผ่าไดยุตของตาร์ทูไต กิรลิตุก หรือในเรื่องนี้คือกบฏชุกกุล เกิดในช่วงที่เตมูยินรวบรวมเผ่ามองโกลแล้วแต่ประพันธกรนำมาเสนอเป็นเหตุการณ์แรกเพื่อให้เตมูยินได้ชี้เปโนยอนเป็นขุนพลคู่พระทัย

สภาพฉากของกบฏชุกกุลตามคำบรรยายของพันธกรเป็นเมืองที่มีป้อมปราการทางด้านข้างเป็นป่าทึบ ส่วนอีกด้านเป็นลำธารที่น้ำได้แห้งหมดในช่วงฤดูหนาว ความว่า

“...คาสแซร์จึงชวนกิลดาร์มาสำรวจภูมิประเทศ เห็นทางด้านหนึ่งเป็นป่าทึบ อีกด้านหนึ่งเป็นลำธารขึ้นด้วยเป็นฤดูหนาวน้ำเหือดสมคะเนดังที่สุโบไตแนะนำไว้ คาสแซร์ก็จัดนักรบชั้นรองสิบคน คุมพลลั่นเหล้าเชลยศึกเป็นกองบุกโดยกำหนดการสั่งทุกตัวม้าแขวนลูกกระพรวนไม้ไผ่จำนวนห้าเกราะต่อตัวม้าหนึ่ง สั่งการให้แยกเป็นหมู่ละห้าละสิบตัว กระจายเป็นแนวหน้ากระดานดาหน้าพร้อมกันตลุยเข้าหาข้าศึกเมื่อได้อาณัติสัญญาณ จัดดังนี้แล้วก็รีบแยกทางกับกิลดาร์ ให้กิลดาร์คุมอยู่ด้านหน้าพงไม้ทึบ ส่วนคาสแซร์คุมพลซ่อนตัวอยู่แถบริมตลิ่งอันมีน้ำเหือดตามแนวยาว...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 124–125)

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์สร้างฉากไม่สอดคล้องกับฉากมองโกลที่เป็นทุ่งหญ้าสเตปป์ขนาดใหญ่ เผ่าต่าง ๆ ปลูกกระโจมติดกับพื้นดิน ไม่มีป้อมปราการ ในช่วงฤดูหนาวน้ำในแม่น้ำจะกลายเป็นน้ำแข็งไม่ได้เหือดแห้งเช่นบทประพันธ์ ทั้งอาจเนื่องมาจากผู้ประพันธ์ใช้มโนการรับจากนิยายแปลจีนที่เกี่ยวกับสงครามมาใช้ ฉากจึงไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของมองโกลในขณะนั้น

1.2.5) ฉากนครคาราคอร์รัมของเยนกีส์خان ประพันธ์กร สร้างฉากนครคาราคอร์รัมที่ตัวละครเยนกีส์خانแย่งชิงได้จากตัวละครวังข่าน (โต-ฮูลู ข่าน) ว่าเตมูยีนนำไพร่พลชาวมองโกลมาอาศัยบริเวณนี้ทันทีแล้วสถาปนาเป็นนครหลวงของอาณาจักร ซึ่งมีความแตกต่างจากประวัติศาสตร์ที่ระบุว่า จักรพรรดิเจงกิสข่านทรงสร้างนครหลวงที่อะวาการ์ ส่วนคาราคอร์รัมนั้นโอโกเตข่าน โอรสองค์ที่ 3 ของเจงกิสข่านให้สร้างเป็นนครหลวงหลังจากได้รับสืบทอดราชสมบัติจากเจงกิสข่านแล้ว และเริ่มมีการก่อสร้างตึกสูงที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบจีน โดยใช้สถาปนิกและช่างเชลยชาวจีนเพื่อใช้เป็นที่พักเก็บสมบัติที่ได้รับจากการสงคราม

ประพันธ์กรกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวมองโกลในกรุงคาราคอร์รัมว่าอาศัยในกระโจมเกวียน มีบ้านเรือนสร้างจากโคลนแห้งและหญ้าเป็นหลัง ๆ บางหลังเป็นกระโจมดำที่ทำจากหนังสัตว์ สร้างขึ้นฉากสำหรับเก็บข้าวสาลี ข้าวฟ่าง ฟางแห้ง ความว่า

“...หมดห่วงเรื่องแคว้นจีน เยนกีส์خان หันมาปรับปรุงนครคาราคอร์รัมอย่างระมัดระวังกระโจมเกวียนยังมีไว้สำหรับการเคลื่อนที่โยกย้าย แต่เรื่องที่พักอาศัยให้เปลี่ยนเป็นปลูกบ้านเรือนทำด้วยโคลนแห้งและหญ้าเป็นหลัง ๆ หยุ่อม ๆ ทั่วไปรอบ ๆ บ้าน ให้ตั้งกระโจมสีดำซึ่งด้วยหนังสัตว์ หรือสักหลาดสีดำล้อมระวางเป็นนิเวศสถานทำนองค่ายทหาร จัดตั้งยุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวฟ่างฟางแห้งและข้าวสาลีสำหรับให้คนแลสัตว์เลี้ยงได้มีใช้กินตลอดปี มีโรงพักแรมของผู้เดินทาง ที่ผ่านไปมาด้วยกองคาราวาน...

เฉพาะสถานที่ประทับ จัดไว้โถงหน้อย ให้ปลูกเป็นพลับพลาสูง กั้นด้วยแพรขาวอย่างดี แล้วร้อยริ้วแพรเขียวเหลืองเป็นครุยสลัป สองข้างบนมีโต๊ะตั้งอาหารเนื้อสัตว์ผลไม้ไว้เป็นระเบียบ สำหรับผู้เข้าเฝ้าหากหิวกระหายจะหยิบบริโภคมตามชอบใจ ตรงกลางสุดโถงโถงเป็นที่ประทับทำด้วยไม้แคร่เตี้ย ๆ มีม้ายาววางสองข้างสำหรับขุนนาง นายทหารเข้าเฝ้าเพลาสวดจ้อออกจะต้องมีมเหสีหรือนางสนมติดตามออกมา

นั่งเคียงข้างด้วย บนแคร่ที่ตั้งไว้ต่ำกว่าถัดไปข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งมีมหาดเล็กรับใช้คอยรินน้ำจันทน์หรือของอื่น ๆ ถวายตามพระประสงค์ รวมทั้งอาลักษณ์ชาวญวณเกอร์ แลยี่ลิวซุทสาย และปราชญ์สาขาต่าง ๆ...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 360-361)

1.2.6) ฉากการล่าสัตว์และเล่นกีฬาระหว่างพักทัพ ช่วงระหว่างพักทัพหลังจากศึกนครคอเรสม์ เจงกิสข่านให้พักทัพและมีการกีฬาล่าสัตว์เพื่อพักผ่อนจากสงคราม ผู้เขียนได้แทรกจินตนาการเพิ่มเติมในการพักผ่อนด้วยการเล่นเกมกีฬาต่าง ๆ นอกเหนือจากสัตว์ เช่น การต่อสู้หมูป่าด้วยมือเปล่า การต่อสู้กับงูเห่าขนาดใหญ่ด้วยมือเปล่า เช่น

“...ระหว่างนี้เอง พอเย็นก็ขานเสด็จตรวจการปฏิบัติล่าสัตว์ที่โน่นที่นี้มาถึงเห็นความซุกมุนนั้น แลเคยรู้ฤทธิเจ้าสัตว์อันทรงพลังดุจช้างสารชนิดนี้ดีว่าเป็นการเกินกำลังมนุษย์จะต่อต้านมันได้ จึงทรงรับสั่งให้นักรบพล่าชั้นเอกอีกสี่คนซึ่งตามขบวนเสด็จลงไปช่วย นักมวยปล้ำทั้งสี่มีมือขนาดจับเหล็กท่อนขนาดกำมืออโคงได้ บ้างก็ตรงเข้าใช้สองมือสอดเข้าไปบีบเค้น บ้างก็รับภาระจับหัวตั้ง บ้างก็จับหางกระชากรูตัวนั้น ทนมือชนิดนี้ไม่ได้ด้วยกระดูกลำตัวหัก หมดกำลังก็คลายตัวออก...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 463)

นอกจากนั้น ยังมีฉากการใช้หนูสังหารสุนัขจิ้งจอก หมูป่า และเสือดำที่เข้ามารุมทำร้ายเย็นกิสข่านในขณะล่าสัตว์ ซึ่งถึงแม้จะทำให้เห็นความเป็นผู้แข็งแกร่งมากกว่ามนุษย์ปฤชนทั่วไป แต่ก็ทำให้ไม่น่าเชื่อถือในคราวเดียวกัน

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ใช้ข้อมูลประกอบการเขียนนวนิยายไม่มากเท่าที่ควร ทำให้เลือกข้อมูลที่ยังไม่สอดคล้องกับฉากสถานที่และวัฒนธรรมมองโกลมานำเสนอในเรื่อง ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นวนิยายเรื่องดังกล่าวเสื่อมความนิยมไปเนื่องจากพื้นสมัยและไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน

2) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับเนื้อเรื่องและตัวละครที่ส่งอิทธิพลต่อกัน ประพันธกรเขียนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างฉากที่มีอิทธิพลต่อตัวละครได้อย่างดี ทำให้เข้าใจเหตุผลที่ชาวมองโกลต้องฆ่าและแย่งชิงทรัพยากรกันเนื่องจากสภาวะแวดล้อมและวัฒนธรรมชนเผ่า

3) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับแนวคิด ประพันธ์กร เน้นเชิดชูจักรพรรดิ เจงกิสข่าน ในฐานะจักรพรรดิผู้มีความสามารถในการรบและการพิชิตอาณาจักรต่าง ๆ กลายเป็นอาณาจักรที่กว้างใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ ดังนั้นฉากส่วนใหญ่ของเรื่องจึงเป็นฉากการรบกับเผ่าและอาณาจักรต่าง ๆ โดยเน้นการรบกับอาณาจักรที่กว้างใหญ่ และมีอำนาจมากในอดีต เช่น อาณาจักรจิน อาณาจักรเยี่ยะ (ซีเซี่ย) อาณาจักรคาราเครม (ควาริชม)

ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวการสู้รบระหว่างเผ่าต่าง ๆ ในเขตทุ่งหญ้าสเตปป์ เพื่อรวบรวมแผ่นดินและก่อตั้งอาณาจักรมองโกลน้อยกว่าการสู้รบกับอาณาจักรใหญ่ในอดีต เช่น อาณาจักรจิน อาณาจักรคาราเครม และอาณาจักรช่งใต้ ที่ถึงแม้ในประวัติศาสตร์ เจงกิสข่านยังไม่ได้ไปรบกับอาณาจักรช่งใต้ แต่ผู้ประพันธ์ก็ได้สอดแทรกลงไปในเรื่องเพิ่มเติมด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ประพันธ์สามารถนำเสนอฉากได้สอดคล้องกับแนวคิดในการเชิดชูความเป็นจักรพรรดินักรบผู้ยิ่งใหญ่ของโลก

1.6 บทสนทนา เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเล่าเรื่อง เนื่องจากการสนทนาหรือการพูดคุยของตัวละคร สามารถทำให้เห็นลักษณะนิสัยและพัฒนาการของตัวละครได้ ผู้วิจัยศึกษาบทสนทนา 2 ประเด็น คือ การใช้บทสนทนา และกลวิธีการนำเสนอบทสนทนา

1.6.1 การใช้บทสนทนา เมื่อพิจารณาบทสนทนาในนวนิยายที่ศึกษา พบว่า ประพันธ์กร มักใช้บทสนทนาสั้น ๆ แต่ก็พบส่วนบทสนทนาที่มีขนาดยาวบ้าง โดยส่วนมากคล้ายการบรรยาย และพิมพ์เรียงกันไปอย่างกลมกลืนกับบทบรรยายโดยใช้เครื่องหมาย “อัญประกาศ” การใช้บทสนทนายังทำให้ผู้อ่านทราบรายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ พบว่า ประพันธ์กร มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ ช่วยให้รู้จักตัวละคร ช่วยให้มีความเข้าใจไม่ซ้ำซาก และทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจ ดังนี้

1) ช่วยดำเนินเรื่อง ประพันธ์กรใช้บทสนทนาช่วยดำเนินเรื่องอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้เหตุการณ์ผ่านการคิดและการกระทำของตัวละคร เช่น บทสนทนายาระหว่าง ซีเปโนยอนกับเตมูจิน ช่วงที่ซีเปโนยอนขอให้สุโบไตใช้เชือกมัดตน แล้วนำเข้าไปพบเตมูจิน โดยล่ำฟัง เพื่อขอสวามิภักดิ์ ความว่า

“...เตมูจินลุกขึ้นไปแก้เชือกที่มัดซีเปโนยอน ให้นั่งตามสบาย แล้วกล่าวขึ้น ‘ซีเปโนยอน หน้าตาเจ้าดูจุฬารบกับใครมา เสื้อผ้าก็มีรอยยับเยิน และเจ้าจะประสงค์สิ่งใดจากเรา จงพูดไปเถิด’ ซีเปโนยอนกระทำคารวะ ตอบด้วยโหวตหวั่นเพียง ‘ข้าจะมาอาสาอยู่ด้วยท่าน เพราะพอใจในน้ำใจท่านว่ารู้จักปกครองคน’ สุโบไตแลเตมูจินฟังแล้วปิติยินดีนัก เตมูจินถึงกับครวญว่าเป็นบุญของเราแล้วที่เทพเจ้าเทนกัร

คิดให้เจ้าระลึกถึงเรา แต่เราว่าเจ้ามาสู่เราได้ยังไงไร ด้วยมีทัพเมอร์กวรหลายหมื่นขวางอยู่ ซิเปโนยอนก็ว่า เพราะมั่งจะมาสู่ท่าน เมื่อมีทัพขวางอยู่ข้ามีอาจรอได้ จึงจำใจบุกรุกที่หักฝ่าเข้ามา...ข้าเคยจะได้เป็นนักรบผู้ใหญ่ในทัพตาดแต่เป็นเพราะมีคนสอพลอชั้นที่ปรึกษาขัดขวางไว้ จึงเป็นได้เพียงผู้รักษาหมู่บ้านตำบลนี้...

คิดถึงท่านว่ามีอัยยาคัยน้ำใจใหญ่รักคนมีฝีมือ แม้เป็นศัตรูก็มีมา ข้าจึงปลงใจเห็นว่าคนเช่นท่านนี้แหละจะเป็นที่พึ่งแก่ข้าได้ ข้าจึงบ้ายหน้ามั่งมายังท่าน แต่การจะสมควรแก่ใดในน้ำใจท่าน ก็สุดแต่ท่านจะเห็นดีเกิด สู้ไปโตฟังแล้วสบใจจึงสอตกลงว่า ซิเปโนยอนมาสู่เรามีประโยชน์ยิ่งนัก เพราะเพียงแค่นี้ที่หากลวงข้าศึกว่าจะมีทัพมาช่วยเราสองหมื่นอันความข้อนี้แม้จะไม่มีทัพยกมาจริง แต่หากข้าศึกเชื่อแล้วแต่จำลักษณะการบุกรุกฝ่าทัพอย่างทรงของซิเปโนยอนได้ เห็นทีจะครั้นคร้ามหวาดระแวงกลัวภัยแตกตื่น ห่วงหน้าพะวงหลังอยู่ แต่เราอยากรู้ความข้อหนึ่งซิเปโนยอน เจ้าผ่านมาก่อนถึงทัพเมอร์กวร มีนักรบกกต่าง ๆ ตั้งอยู่เบื้องนั้น ยังมีเครื่องหมายธงชายเก่าแฉกเป็นพวกเราพวกนั้นยังเป็นปกติฤ...

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 137-139)

บทสนทนาข้างต้น เติมูยินถามด้วยข้อความขนาดสั้น เปิดโอกาสให้ตัวละครซิเปโนยอนตอบด้วยบทสนทนาขนาดยาวเพื่อบอกเล่าเรื่องราว บรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร พร้อมทั้งบรรยายเหตุผลของพฤติกรรมของตัวละคร หลังถามคำถามสั้น ๆ แล้วซิเปโนยอนได้ตอบคำถามยืดยาวเพื่อให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมรู้เหตุการณ์ที่ผู้ประพันธ์ต้องการเล่าด้วย บทสนทนายังช่วยดำเนินเรื่องให้เร็วขึ้น โดยผู้อ่านไม่รู้สึกว่าผู้เขียนเป็นผู้บรรยายเรื่องทั้งหมด

2) ช่วยให้รู้จักตัวละคร ประพันธ์กร ใช้บทสนทนาของตัวละครเพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครอื่นมากขึ้นด้วย เช่น เหตุการณ์ที่องค์กรทั้งสี่คนของเยสุกายข้ามจับตัวขุนพลที่กำลังเข้าไปทำร้ายเติมูยินระหว่างการเข้าแข่งขันมวยปล้ำ ความว่า “...ทันทีนั้น สิ่งครึกษ์ซ้ายขวาของเยสุกายก็ตรงเข้าช่วยจับขุนพลจนหมอบไม่อาจกระตุกกระดิกได้ แลขุนพลได้ยินสุรเสียงเยสุกายตระหนกหู ก็ครางว่า มิรู้เลยว่าชายร่างเล็ก คู่ต่อสู้บุตธข้า คือ เติมูยินแห่งท่านโปรดอกภัยเกิด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 26)

เติมูยินปลอมตัวเข้าแข่งขันมวยปล้ำกับเด็กอายุมากกว่า แม้ตัวเขามีร่างกายเล็กกว่าคู่ต่อสู้ แต่ก็สามารถเอาชนะได้ทั้งที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบทั้งอายุและขนาดรูปร่าง เป็นต้น

3) ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก ประพันธ์กร ให้ตัวละครทูลสนทนากับทหารในกองทัพของตน โดยอ้างคำสั่งของเยนิกิสข่านต่อการจัดการเมืองต่าง ๆ หลังยึดมาได้ ว่า

“...ทูลีให้ประหารเสียจนสิ้น แล้วทูลีก็ออกคำสั่งแก้ทหารว่า เย็นกิสข่านพ่อข้า
สั่งมิให้ละชีวิตแก่ผู้ใดโดยน้ำใจมีเมตตาต่อข้าศึก ด้วยคนพวกนี้ ไม่มีวันจะสำนึกใน
บุญคุณของเรา มันมีแต่จะจงเกลียดจงชังลอบทำร้ายและสาปแช่งเรา ฉะนั้นไม่มีอะไร
ดีกว่าตัดต้นตอคือบั่นเสียให้หมดกังวลใจ ฉะนั้นต่อไปพวกเจ้าฆ่าใครแล้ว ก็ยังจะต้อง
ตรวจดูด้วยว่าไอ้ที่ตายไปแล้วนั้นตายไปแล้วจริง ๆ หรือเป็นศพปลอมอย่างที่พบมานั้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 455-456)

ตัวอย่างข้างต้น เย็นกิสข่านสั่งสอนบุตรชายเรื่องการทำศึก ต้องขาดเมตตา
ปรานี เพราะทูลีเคยละเว้นชีวิตชาวเมืองหนึ่งของคาเรสมัวไว้ แต่ภายหลังคนในเมืองทรยศ
ร่วมกันฆ่านายทหารมองโกลที่อยู่ดูแลเมือง ประพันธ์กร เลือกให้เย็นกิสข่านสอนทูลี
แทนการบรรยายของผู้ประพันธ์ ทำให้มีความน่าสนใจขึ้นและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดา
กับบุตร โดยเฉพาะตัวละครทูลี (ตุลึ) ที่เฉลียวฉลาดรอบเก่งและเชี่ยวชาญการวางแผนยุทธวิธีการรบ
คล้ายคลึงกับบิดามากที่สุด

1.6.2 กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา ผู้วิจัย พบว่า ประพันธ์กรมีกลวิธี
การนำเสนอบทสนทนา 1 ประเด็น คือ เพื่อความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัยและตัวละคร
มีรายละเอียดดังนี้

ความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัยและตัวละคร ประพันธ์กร ใช้บทสนทนา
แทรกการบรรยายเพื่อสร้างความสมจริง เนื่องจากผู้ประพันธ์ใช้การบรรยายมากที่สุด
บทสนทนายาวเหยียดอยู่กับเตมูยีนในวัย 13 ขวบ เขาพบกับนางบูไต อายุ 9 ขวบ ขณะที่ตามบิดา
แม้บิดาจะตัดทอนว่านางอายุน้อยเกินไป ก็ไม่ยินยอมและจะรอให้นางโตก่อนจึงจะแต่งงาน

“...‘เห้ย...หล่อนยังเล็กนักละ เตมูของพ่อเอ๋ย เจ้าจะเอาตุ๊กตาเล็ก ๆ เช่นนี้ไปตั้งไว้
ดูเล่นอะไระ รอเข้าไปอีกหน่อยไม่ดีกว่า’

‘ข้าผู้ลูก...ไม่ต้องการนางใดอีกแล้วในโลกนี้พ่อผู้ยอดคน’ เตมูยีน คำนึงทันควัน
ดวงตาสีเขียวของเขาจ้ำจรัสไปด้วยประกายเหล็กกล้าแสดงความเด็ดเดี่ยว ‘นางนี้จะ
เป็นคู่ซิ่นชั่วชีวิตของลูก...เวลานี้หล่อนเล็กก็ให้หล่อนเล็กของหล่อนไปก่อนสิ แต่อีกไม่กี่ปี
พอหล่อนสลัดวัยกะจิตหิรดน้ำออกไปแล้วสวมใส่ถ้วยอรชรอ่อนช้อย หล่อนก็จะงามเฉิด
มีนางใดหาบั่น...ทุกสิ่งทุกอย่างหล่อนก็จะทำได้เหมือนเมียอื่นของใคร ๆ แต่คงจะ

ดีกว่าและดีที่สุดเท่าที่ชีวิตของ ลูกประสงค์สรร พอโปรดอย่าขัดศรัทธาแก่กล้า
ของลูกเลย ลูกปักใจมั่นไม่แคลนแคลอนเสียแล้ว ได้โปรดเถิด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 44-45)

ประพันธ์กรเริ่มปรับปรุงแบบงานเขียนให้มีลักษณะคล้ายนวนิยายมากขึ้น
จึงเริ่มปรับให้มีบทสนทนามากขึ้น โดยใช้บทสนทนาแทรกในเหตุการณ์สำคัญ ใช้เครื่องหมาย
“อัญประกาศ” แต่ยังพิมพ์รวมกับบทบรรยาย ไม่ได้แยกอย่างชัดเจนเช่นนวนิยายในปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

การใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรม
เพราะการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะย่อมช่วยสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความ
ประทับใจ สร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการอ่านวรรณกรรม จากการศึกษา พบว่า ประพันธ์กร
มีกลวิธีสร้างสรรค์วรรณศิลป์ 4 ลักษณะ คือ กลวิธีการใช้ถ้อยคำ กลวิธีที่ใช้สำนวนโวหาร
กลวิธีเกี่ยวกับประโยค และกลวิธีด้านน้ำเสียงหรือทางเสียงของผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลวิธีการใช้ถ้อยคำ ผู้วิจัยศึกษากลวิธีที่ใช้ถ้อยคำ 3 ลักษณะ คือ การใช้
คำ การเลือกใช้คำ และการใช้คำอย่างมีศิลปะ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การใช้คำ ผู้วิจัยพบว่าประพันธ์กรมีกลวิธีที่ใช้คำ 3 ลักษณะ คือ ใช้คำ
ที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล การเลือกเสียงของคำ ตลอดจน
การเล่นคำ ดังนี้

1) คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล
นวนิยายของ ประพันธ์กร มีการใช้คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล
เช่น การใช้สรรพนาม การใช้ราชาศัพท์กับท่านของมองโกล ดังนี้

1.1) การใช้สรรพนาม เช่น ตัวละครเยสุกายข่านใช้สรรพนาม “กู”
และเรียกขุนพลด้วยคำว่า “ไอ้” แสดงถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างตัวละคร 2 ตัว
จากบริบททางวัฒนธรรมไทยในอดีต ตัวละครกษัตริย์หรือผู้มีอำนาจนิยมใช้สรรพนาม “กู”
ดังตัวอย่างว่า “...เยสุกายข่าน คำรามลั่นออกมาว่า “เตมูยีนลูกกูไอ้ขุนพล” เพียงนั้นก็ชะงัก
ตาจ้องเขม็งไปเบื้องหน้าภาพซูลมุน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 25)

1.2) การใช้ราชาศัพท์กับท่านของมองโกล เช่น ผู้ประพันธ์ใช้ราชาศัพท์
กับเยสุกายข่าน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละครที่เทียบได้กับชนชั้นปกครอง เช่น
“...เสียงปรบมือกราวหนึ่งเป็นรางวัลจากนักรบ แล้วก็มเปรี้ยวจอกหนึ่งจากหัตถ์เยสุกายข่าน
ผู้พอ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11)

2) การเลือกเสียงของคำและการเล่นคำ เป็นกลวิธีการสร้างคำที่เน้นให้เสียงมีความสละสลวยงดงาม จากการศึกษาพบว่าผู้ประพันธ์บทกวีมีการเลือกเสียงของคำและการเล่นคำ 3 วิธี คือ การเล่นเสียง การเล่นคำ และคำภาษาถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

2.1) การเล่นเสียง เป็นกลวิธีการเลือกพยางค์หรือสระคำที่มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าการใช้คำทั่วไป เพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่งดงาม ประพันธ์บทกวีมีความโดดเด่นในการเล่นเสียงคำในภาษาร้อยแก้ว เช่น

2.1.1 ค่ายคู่ประตู่หอรบ ประพันธ์บท เล่นเสียงคำสัมผัสอักษร คำว่า ค่าย และคำว่า คู่ และเล่นเสียงสระของคำว่า คู่ กับคำว่า ประตู่ ดังความว่า “...เตมูยีนจึ่งหมกมุ่นครุ่นคิดตามประสาว่าจำต้องให้เสริมค่ายคู่ประตู่หอรบให้เป็นที่แข็งแรงกว่าเก่า เขาคาดว่ามีศัตรูก็อื่นแ่่อ่านาจรุกรานเขาก...” (ประพันธ์บท, 2507, หน้า 144)

2.1.2 จิตเจื่อนเลือนราง ประพันธ์บท เล่นเสียงอักษร “จ” คำว่า จิต กับคำว่า เจื่อน และเล่นเสียงอักษร “ล” คำว่า เลือน กับ ลาง เช่น “ไปรีเมื่อยาระแวงเลย ว่าเราจะไม่สงวนสิ่งพึงสงวนนี้ไว้อย่างไม่มีวันจิตเจื่อนเลือนราง” (ประพันธ์บท, 2507, หน้า 168)

2.2) การเล่นคำ เป็นกลวิธีการเลือกสรรถ้อยคำเพื่อเรียบเรียงเป็นประโยคให้มีความงดงาม โดยการพลิกแพลงคำให้มีความหมายแปลกหรือพิเศษออกไป ทำให้คำมีพลังมากขึ้น ประพันธ์บทมีการเล่นคำ ดังนี้

ยอดขึ้นของยอดคน ประพันธ์บท เล่นคำว่ายอด เพื่อสื่อถึงบุคคลที่ดีเลิศ 2 คน คือ ยอดขึ้น หมายถึง นางบูโด และยอดคน หมายถึง เตมูยีน ความว่า

“...คู่ขึ้นสาวสดของชานหนุ่ม ทำให้ท่านได้บันสพแลเสพลุชอย่างที่เขาทุกคนรอคอย และด้วยธรรมนิยมมงโกล แม้บูโดจะเป็นยอดขึ้นของยอดคน หน้าที่แม่บ้านของบูโดก็ต้องทำเช่นคนทั่วไป หล่อนต้องรับภาระดูแลระจิม รีดนมม้า แลทอผ้าขนสัตว์ เย็บปักเสื้อผ้าด้วยเอ็นสัตว์ เย็บถักทำรองเท้าจิปาละ...” (ประพันธ์บท, 2507, หน้า 105-106)

หรือการเล่นคำว่าเสียง เพื่อให้เห็นภาพเสียงที่ดังขึ้นพร้อมกัน และมีความสลับสนวนววย ดังตัวบทว่า “...เสียงร้องเสียงสาปแข่งเสียงม้าย่ำสลับกันออกมานอกด่าน เป็นโกลาหล ซิเปโนยอนต่อนพลหนึ่งหมื่นยิงกระหน่ำหลังทัพตงอาร์นไป...” (ประพันธ์บท, 2507, หน้า 321)

2.3) คำภาษาถิ่น เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้อิงประวัติศาสตร์จักรพรรดิชาวมองโกล นอกจากผู้เขียนใช้ชื่อตัวละครภาษามองโกลแล้ว ประพันธ์บท ยังแทรกภาษามองโกลไว้ในนวนิยายหลายคำ เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกถึงบรรยากาศวัฒนธรรมทางภาษามองโกล เช่น กียัท, กียัท หมายถึง กระแสน้ำไหลเชี่ยวกราก เป็นคำที่เียนกิสข่านใช้กล่าวถึงยอดขุนพล ตัวอย่างเช่น

“...เตมูยีนรู้ข่าวแล้วสวดคิดว่า เจ้านี้เป็นกียัท (น้ำไหลเชี่ยวกรากซึ่งมีสิ่งใดขวาง) เป็นนักรบคู่ใจเรา อย่างแท้จริงเด็ดขาดแท้เทียว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 126) หรือ

“...ส่วนที่นับว่าเคราะห์ดีที่สุดก็คือเขาได้พวกยออดอัควินกียัท (กระแสน้ำไหลเชี่ยวกราก) อันทรงพลังฝีมือ ชื่อสัตย์ และมีปัญญาตีมาไว้ในมือในขณะนั้นถึงท่านาย มีบอร์ซู ซิเปโนยอน สุโบไต คาสแซร์ กิลดาร์ บุคคลเหล่านี้ต่อไปในอนาคตเป็นจุดจลลาราชรถศึกของเตมูยีนทำให้เขาสามารถพลาญโลกเข้าไปเกือบครึ่งโลก ทำลายแหล่งอารยธรรมทั่วไปในนครที่รอยเท้าทหารมงโกลวินาศลายเหลือคณนานับ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 143)

การใช้ชื่อกลศึกเป็นภาษามองโกล แล้วอธิบายด้วยภาษาไทย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะกลศึกง่ายขึ้น เช่น กลศึกตีลัคมา (ตุลัคมา) ความว่า “...จนกิลดาร์สามารถตีฝ่าขึ้นไปปักธงชัยเฉลิมพลไว้บนยอดเขา แลเตมูยีนตัดสินใจใช้ กลศึกตีลัคมา คือ กลวิธีขบิวก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 228)

ตัวละครชนชาติจีน ประพันธ์กร ใช้ชื่อตำแหน่งและชั้นยศเป็นภาษาจีน เนื่องจากในช่วงสร้างงานวรรณกรรมยังมีความเข้าใจว่าอาณาจักรจีนใช้วัฒนธรรมเหมือนกับอาณาจักรช่งใต้ ดังนั้น การใช้ชื่อตำแหน่งภาษาจีนทำให้การกล่าวถึงตัวละครอาณาจักรจีนน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่น ตำแหน่งวงโสเย และตำแหน่งฮองเตหรือจักรพรรดิ ความว่า

“...ฝ่ายซิกิมฮองขึ้นดูการรบอยู่บนหอคอย ให้ินิกนิยชมมสุโบไต ว่าฝีมือเข้มแข็งเสมอด้วยเปาเจ็กอันยากจะมีผู้ต้านทานได้ สุโบไตถูกชมกระนั้นก็ถ่อมว่า ข้าพเจ้ามีฝีมือแต่เล็กน้อย เป็นด้วยบาร์มีท้าน วงโสเย คุ่มกันแลด้วยเดชะฮิกินหารแห่งพระเจ้าซาซื่อฮองเต ปกเกล้าดอก จึงบันดาลให้เกิดพรเป็นพลังสู้คนผู้นั้นได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 288)

หรือตอนที่ผู้สำเร็จราชการอาณาจักรจีนออกประกาศเพื่อปลุกเร้าให้ชาวจีนผู้รักชาติออกมารวมสู้รบกับมองโกล ได้เรียกชาวมองโกลเป็นภาษาจีนว่า พวกฮวน ที่เป็นคำดูถูกว่าเป็นคนป่า ความว่า

“...บัดนี้พวกฮวนมงโกลมีกำลังเป็นทัพใหญ่หลวงเข้ามาตีนครเซียงฮาน คึกครั้งนี้เป็นศึกใหญ่ด้วยข้าศึกสามารถหักด่านรายทางเข้ามาได้รวดเร็วกว่าอัศจรรย์ จึงเป็นหน้าที่ของชาวจีนผู้รักชาติประเทศชาติ แลมหาภักดิ์ริยของตนจะพึงร่วมใจกันหาทางต่อสู้ระงับยับยั้งการกระทำอันทรนงของฮวนป่านี่ให้จงได้ มิฉะนั้นแล้วหากพวกฮวนกำเริบ

เข้าตีนครเชียงอนกระทำร้ายต่อบ้านเมืองแลองค์ฮ่องเต้ได้สำเร็จ แผ่นดินจีนทั้งประเทศก็จะลุกเป็นไฟ พวกฮวนเป็นคนป่าอันดุร้ายก็กระทำข่มเหงเอาด้วยสันดานหยาบตามอำเภอใจ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 312)

2.1.2 การใช้คำอย่างมีศิลปะ การใช้คำอย่างมีศิลปะ เป็นความสามารถในการเลือกใช้คำภาษาไทยมาเรียงร้อยประโยคเพื่อสื่อสารความรู้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ไพเราะน่าฟัง ใช้คำได้เหมาะสมกับกาลเทศะ จากการศึกษาพบการใช้คำ 2 ลักษณะ คือ คำซ้อน คำซ้ำ และกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ ดังนี้

1) คำซ้อน ประพันธ์กร ใช้การซ้อนคำเพื่อเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยพบว่า ประพันธ์กรใช้คำซ้อน 3 ลักษณะ คือ การซ้อนคำ 2 คำ, ซ้อนคำ 3 คำ และการซ้อนคำ 4 คำ ดังนี้

1.1) ซ้อน 2 คำ เช่น

การซ้อนคำ ทมิฬ และมีด เพื่อให้ภาพเคราะห์ร้าย “...ลำดับนั้นโชคของเตมูยีนับแต่ยอมรับเป็นขานมาแล้วเพียงชั่วเดือน มิรู้วเคราะห์อันทมิฬมีดอันใดต่ออันใด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 57)

ซ้อนคำ “ยาจก” และ “วณิก” เช่น “..คนพวกนี้จะมองเห็นยาจกวณิกเป็นเพื่อนอันควรยกย่อง คนมีปัญญานั้นดอกบางที่อาจจะเห็นคนโง่เป็นคนน่าสงสาร...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 57)

1.2) ซ้อน 3 คำ เช่น

ขยาด หวาด กลัว มีตัวบทว่า “...จนต่อมาเมื่อคาสแซร์แสดงฝีมือให้ข้าศึกขยาดหวาดกลัวกระนั้นแล้วภายหลังก็ตามติดพิทักษ์มิห่างโดยไม่เนิ่นนาน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 58)

หรือซ้อนคำ จู๋ ย่ายี้ และปีทา มีเนื้อความว่า “...บ้านเมืองที่มีกำแพงใหญ่รอบล้อมยากแก่ศัตรูจะจู๋ย่ายี้ปีทา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 189)

1.3) คำซ้อน 4 คำ เช่น

การใช้คำซ้อน ดีด สี ตี เป่า ที่มีความหมายแตกต่างกันแต่เมื่อนำมาซ้อนกันแล้ว หมายถึง เครื่องดนตรี ความว่า “...เครื่องบำเรอสุขนันทนประการ พร้อมด้วยเหล่าสนมกรมวังปรนเปรอพระทัยให้เกษมสำราญทุกทิวาราตรี ท่ามกลางปราสาทราชวังถูกห่ก้อมด้วยดนตรีเครื่องดีดสีตีเป่า บริบูรณ์พูนสุข...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 189)

2) การซ้ำคำ เป็นการใช้คำหรือวลีเดียวกันวางไว้ในตำแหน่งต่างกันที่มีความหมายเดียวกันทุกตำแหน่ง ช่วยให้ใช้คำได้อย่างไพเราะและมีความหมายหนักแน่นขึ้น บางครั้งใช้เพื่อเน้นย้ำให้เกิดความสนใจข้อความนั้น ประพันธ์กร ใช้การซ้ำคำเช่น

ใช้คำซ้ำมีจังหวะ เช่น ประจักษ์ตาประจักษ์ใจ และถนัดมือถนัดตรส ว่า “...ฝีมือแกร่งเกินอายุ ประจักษ์ตาประจักษ์ใจตระหนกแน่แล้วครานี้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 32) และ “...ต่างจัดเอาออกมาแสดงสุดแต่ถนัดมือถนัดตรส...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 32)

3) กลวิธีการใช้คำอื่น ๆ ประพันธ์กร มีกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การใช้หน่วยวัดระยะทาง หน่วยบอกเวลา บอกปริมาณ การใช้คำแผลง การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องสมัย และการใช้คำบริภาษ มีรายละเอียดดังนี้

3.1) การใช้หน่วยวัดระยะทาง เช่น การใช้หน่วยวัด “เส้น” ตัวอย่างเช่น “...เด็ก ๆ จะต้องขี่มาเดินทางไปยังจุดที่กำหนดให้คือ หนทางที่ผ่านมาแล้วบนทะเลทรายสามร้อยเส้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 22)

3.2) หน่วยบอกเวลา ประพันธ์กรใช้หน่วยวัดเวลาอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศการใช้ภาษาของสังคมในอดีต เช่น

เวลาสนทนา “...และเป็นเวลาจวนสนทนาแสงตะวันตก หางจะเปิด แข่งขันต่อไปก็เป็นเวลามีดคำเห็นไม้ถนัด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 24)

ชั่วจิตใจ “...ทว่านักมวยร่างบางก็สามารถพลิกเอี้ยวพลิกหลบ เอาตัวรอดด้วยทันเชิง ต่างใช้ไหวพริบกำลังสู้กันเป็นพัลวัน ชั่วมีก็จิตใจ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 25)

ชั่วหม้อข้าวเดือด/หม้อข้าวเดือด “...แลยามนั้นเองเจ้านายขมัง ธนุศาสน์ผู้หนึ่ง ก็จึงได้มีโอกาสเข้าช่วยเหลือผู้ซึ่งสาแดงฝีมือนำธนูหน้าไม้ด้วยเจนแจ้ง แม่นยำเชิงนี้ หน้าไม้ปลายกระดูกหมีลั่นแล่นจากแสงลูกแล้วถูกเป้าเป็นชุด ครั่งละสามสี่ดอก... มิเคยเคลื่อนจากเป้าหมายจนเกือบหม้อข้าวเดือด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 58)

และยังพบการสร้างสรรคหน่วยวัดระยะเวลาที่แปลงมาจากสำนวนไทย ชั่วเดียวหมากเหล็ก หมายถึง ใช้ระยะเวลาไม่นาน หลายครั้ง เช่น

ชั่วนมแพะตัวเดียวถูกรีด “...อย่าห่วงข้าจนกว่าถ้าเห็นมิเป็นการ แลข้ามิได้ตามท่านไปชั่วนมแพะตัวเดียวถูกรีด ท่านจึงจะหวนมาช่วยแก้ไขชีวิตข้าก็มาต่อเวลานั้นเถิด--แต่เราคงมีอาจจะมีอันตรายเป็นเหตุใดเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 79)

ชั่วอย่างเนื้อสุก/ชั่วปิ้งเนื้อสุก “...คาสแซร์ยืนคุมเชิงอยู่หนึ่ง ๆ กับ พลเกวียนสิบกว่าคน ส่วนอีกด้านก็ยังเป็นปกติ เสียงดาบกับทวนดังปะทะกันรวดเร็ว ยังไม่มี ที่จะยุติลงเลย จวบจนล่องไปอีกชั่วอย่างเนื้อสุก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 90-91)

“...ข้าเห็นเจ้านั่นโง่หงจึงต้องเข้าสู่กันกับมัน แต่ถ้ายข้าเกิด แลจะลงโทษสถานใดก็สุดแท้แต่จะโปรดเพราะเหตุที่ข้าเสียที่มานำความเลื่อมมาสู่ท่าน ข้าทาน ผีมือมันไม่ได้แม้เพียงมีทันชั่วปิ้งเนื้อสุก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 116)

ชั่วรัตนม “...ว่าแล้วก็โผนม้ารำกระบี่ตลุยสู่ช่องทางผ่าเข้าไปใน หมู่ทหารที่รายล้อมอยู่ ซิเปโนยอนและม้าขาวเบนไปทางใด ทางนั้นก็ราบลู่ ถูกเจาะเป็นช่อง แลมาถึงชั่วรัตนมและมีทหารเหล่าใดขวางไว้ได้” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 120)

3.3) บอกประมาณ

“...ข้าหนักอึ้งบางก็ที่อยู่ไกลมาขอเป็นพันธมิตรก็มีถึงหักก แต่เตมูยินคิดว่า เขายังจะต้องทำงานอีกถึงแก่สืบส่วน—เขายังห่างไกลกับคำว่าเป็นผู้พิชิต...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 143-144)

3.4) การใช้คำแผลง เช่น การใช้คำ บันสบ แผลงมาจากคำ สบ หมายถึง การพบ ดังตัวบทว่า “...คู่ขึ้นสาวสดของข้าหนุ่ม ทำให้ท่านได้**บันสบ**แลเสพลุซอย่าง ที่ชายทุกคนรอคอย และด้วยธรรมเนียมมงโกล แม่บูไตจะเป็นยอดขึ้นของยอดคน หน้าที่แม่บ้าน ของบูไตก็ต้องทำเช่นคนทั่วไป...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 105-106)

3.5) การใช้คำซ้ำ คือ การนำคำประเภทเดียวกันมาวางซ้ำกัน เพื่อบอกความเป็นพหุพจน์ เน้นน้ำหนักคำให้เกิดความรู้สึกถึงจำนวนที่มากขึ้น แสดงความไม่แน่ใจ หรือให้เกิดภาพพจน์มักใช้เครื่องหมายไ้มยมก คำซ้ำเพื่อสร้างภาพพจน์ด้านเสียง ภาพธรรมชาติ เช่น

สร้างภาพพจน์ด้านเสียง เช่น “...เขาเหินบดาบยาว เวลาม้าวิ่ง ดังกริ่ง ๆ เมื่อกระทบข้างอานม้า...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 77-78)

เพื่อซ้ำเสียงง่าหน้าไ้มว่า “...เขายกหน้าไ้มคู่มือขึ้นเล็งค่อนข้าง รวดเร็ว ลั่นสายหน้าไ้มเสียงหวือ ๆ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 21)

สร้างภาพธรรมชาติให้ชัดขึ้น เช่น “...เตมูยินเห็นการณเป็นไป เช่นนั้นแล้วก็ตระหลบม้าตามคุมมาข้างหลัง ครั้นพอใกล้รู้ง อรุณสาดแสงส่ายอดไ้มเป็นสายของ ราง ๆ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 79)

3.6) การใช้คำพ้องสมัย ผู้วิจัย พบว่า นวนิยายเรื่อง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิซข่าน** ของประพันธ์กร มีการใช้คำพ้องสมัยหลายคำ เช่น พิศรูป ผีวิพากพิพวน

“...พิศรูปเตมูยีนเห็นงามสง่าท่าที่มีแววมกกว่าซีเปโนยอน ก็สะท้อนคิดว่า ผู้นี้จะมีฝีมือดีกว่าซีเปโนยอนสถานใด แลกังขาต่อไปว่าคนผู้นี้ลักษณะบอกว่า คงจะมีนางเจ้าหัวใจให้เรงอยู่แล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 165)

“...ท่านยกย่องข้าด้วยคำชื่นตะล่อมใจก็ยามเมื่อท่านอยู่ใกล้ นางแกะ ผีวิต่อตานางเสียงผาผู้เนื้อทิพย์ คำนี้ท่านมีลืมหึงให้นางแกะต้องระทมเพราะจำคำ ท่านไปเห็นธรรมชาติพิสดารเสียแล้วฤ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 167)

หรือพบคำว่า “พิพากพิพวน” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า กังวล อักววน รวนเร นึกกลับไปกลับมา อาการที่รู้สึกปั่นป่วนในท้อง อาการที่รู้สึกกระอักกระอ่วนลงใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 836) ดังตัวบทว่า “...แต่กระนั้น ยังมีใจสังหรณ์คิดว่าคงมีพันข้าศึกตามติด แต่ที่จะเตลิดเปิดเปิงไปโดยมีมีจุดหมายอยู่เช่นนี้ เตมูยีนก็ยังพิพากพิพวนห้วงว่าจะได้ยากนัก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 59)

3.7) การใช้สำนวนไทย ประพันธ์กร ใช้สำนวนไทยในการเล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายคำที่สื่อไม่ตรงกับภาษาสื่อสารตามปกติ แต่เกิดความรู้สึกประทับใจ จากความหมายเชิงเปรียบเทียบอย่างมีศิลปะ โดยพบว่า มีการใช้สำนวนไทยจำนวนมาก เช่น หัวแก้วหัวแหวน, น้ำอดน้ำทน, คีกลือเหนือใต้, ยิ่งปืนนัดเดียวได้นกสองตัว, มะงุมมะงาหรา, เกลือเป็นหนอน หรือ หนอนบ่อนไส้, ตัดต้นไฟเหนือลม, น้ำน้อยยอมแพ้ไฟ, คีกลือเหนือใต้, เอาใจออกหาก, ปากมีลิ้นกลืนน้ำนม, ราวพญาสุรย์, ปากยังไม่ลิ้นกลืนน้ำนม, คิดบัญชี, เซ้นครก ขึ้นภูเขา, ทองไม่รู้ร้อน, คดในข้องอในกระดูก ผู้วิจัยนำเสนอเพียง 5 สำนวน ดังนี้

คีกลือเหนือใต้ ตัวอย่างเช่น “...แม้ท่านจะเป็นทุกข์โยกกับคน อันประมาทหมิ่น มีน้ำใจออกห่างความอับวาสนาของเรา...ชีวิตทุกชีวิตของชนเผ่าเรานั้น จำจะต้องผ่านการขัดใช้ให้สาสมค่า เราจะอดมือกินมือ เราจะเผชิญประชันกับคีกลือเหนือใต้ เราจะหนีหรือสู้มันจนตัวตาย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 51-52)

เอาใจออกหาก ตัวอย่างเช่น “...ยิ่งวันผ่านไป นอกจากฝูงปศุสัตว์ ถูกกวาดต้อนขโมยเพิ่มทวีแล้ว พลเกวียนเห็นมีมีสุขสงบในอารักขาของข่านน้อย ต่างก็เอาใจออกหาก แยกทางหนีไปเข้าพวกอื่นอีกเป็นอันมาก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 57)

ปากมีลิ้นกลืนน้ำนม ตัวอย่างเช่น “...จึงเริ่มด้วยตาฤดูไต้หัวหน้า ชนเหล่าตาอิทจุตส์ศัตรูตัวฉกาจ รู้ความจากพวกมกโกลเข้าเก่าของเยสุกาย...ให้รู้ว่าบัดนั้นเยสุกาย

สิ้นแล้ว เด็กน้อยถูกยกเป็นขานแทน แลตนมิสมัครใจอยู่ในอารักขาด้วยเด็กปากมิลันกลืนน้ำนม...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 56)

ราพณาสุรย์ ตัวอย่างเช่น “...วิธีรูกฟุ้งอย่างรวดเร็วของเขาจะยิ่งได้รับผลเกรียงไกรไพศาลกว่าธรรมดา--วิธีเหล่านี้เอง หกเดือนที่ล่วงไป ในค่ายออร์ดูอันเรียกกันทั่วไปทุกถิ่นที่ถูกทัพออร์ดูเหยียบจนราพณาสุรย์ในระยะหลังต่อมา..” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 100)

คดีในข้ออในกระดุก เช่น “...กษัตริย์เสียดสารภาพความทรยศคดีในข้ออในกระดุกด้วยการเตรียมทัพ ซึ่งได้รับการสนับสนุนส่วนหนึ่งจากแผ่นดินช่องพวกเตอร์กบางเผ่าคอยรอไว้ปะทะทัพมกิลอย่างเอาจริงเอาจัง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 505)

3.8 การใช้คำบริภาษ หรือคำด่าว่าประณาม นวนิยายของประพันธ์กรมีการใช้คำบริภาษ เช่น ซาห์แห่งคอเรสม์ (ควาริชม) บริภาษเจงกิสข่านว่าเป็นสุนัข เนื่องจากเจงกิสข่านลงท้ายราชสาส์นว่า “รักพระองค์ดุจโอรส” ดังตัวบทว่า

“...ในการที่เียนกิสข่านไ้อวดมาในสาส์นว่าเป็นผู้พิชิตชาติเตอร์ก พระองค์จึงรู้สึกเขม่นไม่น้อยอยู่แล้ว ยิ่งมาพบการแสดงทรงว่ามีอาณาเขตแคว้นแคว้นเท่าพระองค์แลลงเอย หนังสืออย่างฮึกเหิมด้วยการแสดงความรักต่อ พระองค์อย่างแสนทุเรศเป็นการเหยียดหยามว่ารักพระองค์ดุจโอรส...ซาห์ก็ตวาดถามราชทูตซึ่งเป็นชาวมหะหมัดที่เียนกิสข่านแต่งตั้งมาว่า ไอ้หมาเียนกิสข่านตัวนี้มันเป็นใครกันแน่...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 377)

2.2 กลวิธีการใช้โวหาร ประพันธ์กร มีกลวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำให้มีความงดงามและสื่อความหมายได้ดี 2 ประการ คือ จินตภาพ และภาพพจน์ ดังนี้

2.2.1 จินตภาพ ประพันธ์กร สามารถใช้ภาษาเพื่อบรรยายหรือพรรณนาให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพ จินตนาการสถานการณ์ หรือเรื่องราวในนวนิยายได้ดี ผู้วิจัย พบว่าประพันธ์กร มีการใช้จินตภาพ 6 ด้าน คือ จินตภาพด้านการเห็น จินตภาพด้านรส จินตภาพด้านกลิ่น จินตภาพด้านเสียง จินตภาพด้านการสัมผัส และจินตภาพด้านการเคลื่อนไหว ดังนี้

1) จินตภาพด้านการเห็น ประพันธ์กร สามารถบรรยายเพื่อสร้างจินตภาพได้ดี เช่น การบรรยายให้เห็นภาพสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่งดงาม เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของตัวละคร ในช่วงที่สุโบไตและซีเบโนยอนนำทัพมกิลมาช่วยอาณาจักรจันรบกับ

อาณาจักรช่งใต้ โดยทัพมองโกลต้องเข้าประชิดทัพที่นครเซียงอาน (เยียนจิง) เมืองหลวงอาณาจักรจีน ดังตัวบทว่า

“...สุโขทัย ยกทัพมาเข้าอาณาจักรใหญ่ของจีนแล้วก็พบแต่สิ่งอันลานตาลานใจ ยิ่งนัก...ก็ตื่นตาตื่นใจ ด้วยความเป็นไปในกำแพงใหญ่นั้นแตกต่างกับภูมิภาคของตน รวบรวมดิน นับแต่กำแพงใหญ่อันยาวเหยียดสุดลูกหูลูกตาแน่นหนามั่นคงทำด้วยอิฐ แลหินขนาดมาขึ้นไปถึงเรียงแปดตัวได้สบาย มีหอคอยสำหรับทหารขึ้นตรวจการเห็น ได้ไกลทั้งในกำแพงนอกกำแพง มีประตูเป็นตอน ๆ ทำด้วยไม้ซุงทั้งต้นหนาถึงสองชั้น สามชั้น แลมีกองทหารรักษาการจำนวนมากป้องกันรักษา หากทหารมิยอมให้ใคร เข้าออกแล้ว จะไม่มีทางใดเข้าได้เลย ด้วยหมดกำลังม้าจะกระโดดข้ามแลสุดที่ทัพม้า ของชาวมองโกลจะมีวิธีใดเข้าตลุยให้แตกหัก..”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 263-264)

หรือการให้รายละเอียดสร้างจินตภาพเกี่ยวกับสีม้าและรูปลักษณะ ของจุดบนหน้าผากม้าที่เตมูยีนใช้ในการแข่งขันว่า “...เด็กบางคนได้ม้าฝีเท้าดีเหมือนเตมูยีน ได้จากพ่อของเขา แต่ในที่สุดเจ้าม้าดำหน้าดำรูปขาวหลามตัดที่หน้าผาก ฝีเท้าเร็วพอใช้ แต่กำลังของมันทรหดกว่า ก็พาเตมูยีนมาถึงก่อนเพื่อน...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 23)

2) จินตภาพด้านรส ประพันธกร มีการใช้จินตภาพด้านรสชาติ เช่น ตอนที่บุณจิวแม่ทัพจีนให้ซีเปโนยอนดื่มสุราที่มีรสชาติดีและรุนแรง ความว่า

“...คิดพลางบุณจิวก็ส่งถ้วยสุราให้แก่ซีเปโนยอนว่า เจ้าจงดื่มสุรานี้ ให้หมดถ้วยเถิด เป็นสุราดีแต่รสแรง ใครกำลังมึนแล้วจะหมดกำลังพักอยู่กับโต๊ะ ซีเปโนยอน จึงว่า ถ้าสุรานี้รสดี ข้าพเจ้าชอบใจจะดื่มได้ไม่อันฤ...ซีเปโนยอนก็ดื่มสิ้นไปสิบถ้วย...บุณจิวตรึก ในใจว่าไอ้รูปดังผู้หญิงแต่หนิสุราชนิดนี้ได้เป็นคนมีกำลังนัก” (ประพันธกร, 2507, หน้า 203)

3) จินตภาพด้านกลิ่น ประพันธกร มีความสามารถในการบรรยาย ให้ผู้อ่านรับรู้จินตภาพด้านกลิ่น เช่น การบรรยายกลิ่นหอมของดอกไม้ว่า “...สิ่งใหม่แปลก ในสายตาของนักรบเมืองเถื่อนยังมีอีกที่เห็นแล้วก็ประหลาดใจ...ผู้คนลงไปในเรือลอยแพตั้ง อยู่ในทะเลสาบลำคลอง นั่งกินเหล้าข้าวปลาอาหารอย่างสบายอกสบายใจ ดอกไม้สีเขียวเหลือง ขาวม่วงแดงหลายสีบ้างก็มีกลิ่นหอม...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 203)

4) จินตภาพด้านเสียง ประพันธ์กร มีความสามารถของผู้ประพันธ์ ในการแสดงจินตภาพด้านเสียง เช่น การประลองทวนระหว่างเป่าแฉ่งและสุโสบโต เป่าแฉ่งใช้ กลเบ็กมึเขียวแล้วพองหอกใส่สุโสบโต ทวนแหวกอากาศมีเสียงแต่ก็มีเสียงหัวเราะเยาะดังขึ้น ความว่า

“...เป่าแฉ่งก็ลอบใช้กลทวนเรียกว่าเบ็กมึเขียวตลบม้าเปียงตัวให้ม้าสุโสบโต ซึ่งควบไล่มาโดยกำลังแรงแซงขึ้นหน้า เป่าแฉ่งตลบม้าสอดทวนโดยรวดเร็วพองเข้าอก สุโสบโต ทวนนั้นก็แหวกอากาศแล้วมีเสียงหัวเราะเยาะอยู่ แลผู้หนึ่งกระดกตัวโผน ขึ้นมาจากใต้ท้องม้าร้องว่าท่านเป่าแฉ่งคงมีเคยใช้กลทวนเก๋มามาก่อน ทว่าครั้งนี้ถ้ายให้ สนวนป่าเถิดที่มีการบังคับม้าได้ดังใจ ตกลงไปแต่มีกลิ้งจากหลังม้าสู่ดินด้วยสามารถ เอาเท้าหนีบท้องม้าไว้ได้จึงรอดตาย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 287)

5) จินตภาพด้านการสัมผัส ประพันธ์กร สามารถใช้ภาษาเพื่อสร้าง จินตภาพด้านสัมผัส เช่น เตะมูยีนคิดคำนึงถึงรสสัมผัสตัวบูโตและมีปรารถนาในตัวเอง ความว่า

“...เตะมูยีนคิดถึงการงานในหน้าที่ตลอดเวลาก็จริง แต่บางวันและบางคืนเมื่อยาม เดือนกระจำฟ้า..อารมณ์หนุ่มของเขากษณะนั้นจึงอดมิได้จะมีให้กระหวัดคั่นถึง นางหญิงร่าเริงน้อยผู้อายุกาลก่อนนั้นเพียงเก้าปีปลาย ทว่าจากความทรงจำของเขา ดูว่านางยังงามตริ้งตา แลบัดนี้นางอายุเลยสิบสี่ มาถึงขอบบัดนี้ก็คงจะสลัดผิวเด็ก ไปสู่ความตระการผ่องของวัยกำดัดแห่งความทราชมสวาท อันเขาพอจะวาดฝันว่า คงหยดหยาดมีผิวดึงใจจะหนึ่งไว้เลย หนใดเวียนคิดไว้จะนี้จิตถวิลก็ซึ่งอยู่ในอก ให้เตะมูยีน เผ้าแต่ครวญถึงนางนั้นมิวาย ครั้นทุกซั่มหนักกรุ่นกำเรีบด้วยพิชป่วนรัญจวน จะให้ทน รำพึงไปแต่เดียวดายจะนั้นมีได้แล้ว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 100-101)

6) จินตภาพด้านการเคลื่อนไหว ประพันธ์กร สามารถบรรยายการจัดทัพ และการเคลื่อนไหวของทหารได้อย่างเห็นภาพ เช่น

“...นายทัพหน้าบูชิกุนมีน้ำใจครั้นคร้ามเสียงอื้ออึงแลคะเนการผิวดังนี้ จึงสั่งให้ ไพรพลตั้งรับเป็นหน้ากระดานสองชั้นสามชั้นตามแนวกว้าง ฝ่ายกองเชลยของเตะมูยีน

เพียงห้าร้อย ซึ่งถูกสั่งให้สร้างทำเป็นผลุบ ๆ โผล่ ๆ ออกมาสู้อย่างแบบยิงด้วยธนูแล้ว ธิบชุกตระหลบอยู่ในป่า ครั้นพอแนวรบทัพหน้าบุชิกนถอยร่นไปรวมกันเป็นกลุ่ม กองเซลยมมโกลกก็จะรีบตรึงกันออกมาปะทะเป็นแนวลึกเรียงแปดเรียงสิบสอง เป็นอย่างมากต่อไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 125-126)

หรือในตอนที่แสดงการรบที่ซูลมุน ผู้ประพันธ์สามารถบรรยายให้ผู้อ่าน เห็นภาพการเคลื่อนไหวในการรบได้ชัดเจน เช่น “...แล้วซีเปโนยอนเหลือบไปเห็นเตมูยีนควมม้า แกว่งดาบเข้ามาพลรบแตกเป็นช่อง นักรบสวมเกราะเงินคนหนึ่งก็ผลจะเข้าจับมือ ซีเปโนยอน ได้ที่โถมเข้าตัดหัวนักรบคนที่เหลืออยู่ แล้วควงกระบี่เข้าป้องกันโตกรัลชานไว้มิให้พลรบตาร์ท้า ฮือเข้ารุกล้อมพันแทงได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 197)

2.2.2 ภาพพจน์ ประพันธ์กร มีความสามารถใช้ภาษาภาพพจน์เพื่อสร้าง จินตภาพให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม และรับรสวรรณศิลป์อย่างหลากหลาย โดยพบภาพพจน์ 4 ภาพพจน์ คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และสัญลักษณ์ ดังนี้

1) อุปมา ผู้วิจัย พบว่า ประพันธ์กร มีการใช้ภาพพจน์อุปมาอุปไมย เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจน โดยสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ อุปมา และอุปมา-อุปไมย

1.1) อุปมา ประพันธ์กร ใช้ภาพพจน์อุปมาเพื่อใช้เปรียบเทียบให้เห็น ภาพมากกว่าการใช้ภาพพจน์แบบอื่น เช่น ประกายพวยพุ่ง...คล้าย...ขว้างดาลแก้ว, ตายดัง ใบไม้ร่วง, เร็วดุจฟ้าแลบ, เร็วเท่าความคิด, เสียงดังพลั่ว...ดุจกระบอกข้าวหลามแตก, ประดุจถูกจับอย่างบนไฟอ่อนทั้งเป็น, รวดเร็วดุจลมพัดตะเกียงดับวูบท่ามกลางพายุใหญ่, ยิ่งกว่าหัวตนเองหาย, ดุจลัทธิราชรถศึก, เหมือนเอามิดฆ่าแกะไปฆ่าเลี้ยงผา, เร็วดุจกังหัน, ดุจเอากิ่งไม้กวาดขยะ, แดงดังลูกตำลึงสุก, เร็วดุจพายุ, ดุจลมเพชรหึง, ราวแผ่นดินจะแยก, ดุจแขนขวาขาด, โกรธยิ่งกว่าไฟไหม้ป่า, มีศักดิ์ดุจปีศาจ, ดุจน้ำออกจากกระบอก ผู้วิจัยเสนอ เพียง 6 ตัวอย่าง ดังนี้

1.1.1) ประดุจถูกจับอย่างบนไฟอ่อนทั้งเป็น เช่น ตอนที่เตมูยีน ชอนตัวในกองชนแกะที่อบร้อน มีอุณหภูมิสูงมาก ทำให้เตมูยีนรู้สึกเหมือนกับถูกย่างบนเตาที่มี ไฟอ่อน ๆ ทั้งเป็น ความว่า “...เตมูยีนถูกปลายหอกที่มิดครั้งหนึ่งที่โคนขาบาดเจ็บไม่น้อย... ภายใต้วงแขนสั้วยามถูกไอร้อนแดดและทรายอบจากพื้น เตมูยีนรู้สึกประดุจถูกจับอย่างบนไฟอ่อน ทั้งเป็น เพื่อจะให้รอดความตายก็ต้องทนเอา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 66-67)

1.1.2) เหมือนเอามีดฆ่าแกะไปฆ่าเลี้ยงผา เช่น “...ครั้นเราจะฆ่าเจ้าเลี้ยงก็เหมือนเอามีดฆ่าแกะไปฆ่าเลี้ยงผาเลี้ยงศักดิ์มีด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 165)

1.1.3) ดูกะเอากิ่งไม้กวาดขยะ เช่น “...ซิกิม้องต้อนพลทัพหลวงออกตั้งรับทั้งห้าหมื่น จากนั้นให้เชิญเสด็จพระเจ้าชาชีถอยไปสู่ด่าน ตงกวนก่อน แลซิกิม้องมองไปด้านทิศตะวันตก เห็นทัพม้าม่งโกลบุกปักชายเข้าศึกหน่วงหนักดูกะเอากิ่งไม้กวาดขยะ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 299)

1.1.4) ดุจลมเพชรหึง, ราวแผ่นดินจะแยก เช่น “...ทุกคนเสียขวัญอยู่แล้ว ครั้นรู้ว่าทัพม้าม่งโกลบุกเข้ามาอีกดุจลมเพชรหึงมีรูจำนวน เห็นแต่ฝุ่นตระหลบแลเสียงม้าย่ำหนักดังราวแผ่นดินจะแยกกระนั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 346)

1.1.5) โกรธยิ่งกว่าไฟไหม้ป่า เช่น “...ทูลโกรธยิ่งกว่าไฟไหม้ป่าในการเสียหายครั้งนี้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 60)

1.1.6) มีกำลังศักดิ์ดาดุจปีศาจ ตัวอย่างเช่น “...ช่วงไม่ถึงครึ่งวันจงประจำตัวของจุชก็สะบัดใบอยู่ตรงหน้าชาห์ช่วงระยษะณูยง ชาห์ก็ตกพระทัยว่าถ้าม่งโกลมีกำลังศักดิ์ดาดุจปีศาจ ทหารเราล้มตายและบาดเจ็บเป็นผักปลาเหมือนมิได้สู้กัน..นับว่าศึกครั้งนี้กล้าแข็งรุนแรงเกินคาด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 411)

1.2) อุปมาอุปไมย ประพันธ์กร มีการใช้คำเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย เช่น ความเปรียบ “ฉันใด...ฉันนั้น” ดังตัวอย่าง “...เตมูยินใช้ทั้งมิดยารมิดสันธนูแลกระทั้งมยหมัดเป็นสิ่งที่สุดท้ายป้องกันจนสิ้นท่า เหล่าตาดิหตุจตุลสืบคนยี่สิบคนตายไป อีกหลายสิบหลายร้อยคนที่เข้ามาแทนที่ น้ำน้อยมิอาจรู้ไฟฉันใด เตมูยินฉันนั้นเพียงแต่มีต้องตาย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 150) และความเปรียบ “ตราบใด...ตราบนั้น” ตัวอย่างเช่น “...เกิดเป็นชายชาติ มิใช่การรบชนะศัตรูแลได้เริงสุขด้วยสตรีดอกฤาที่เป็นสุขอันชายปรารถนา ฉะนั้นเจ้าอย่าถวิลกังวลเลยว่ตราบใดชายชาติรักดาบที่เผด็จศึก ตราบนั้นสตรีใดงามแลให้สุขแก่เราเรามีคิดจะสืมลงเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 169)

2) อุปลักษณ์ เป็นการกล่าวเปรียบให้สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ประพันธ์กร มีการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ หลายคำ เช่น คีลาอันเป็นหลักชัย, ปากอีกา, ถ้ำเสือ, กองทัพเพชรหึง, เป็นผักปลา, เป็นสีเหล็ก เป็นสีเหล็ก ผู้วิจัยเสนอเพียง 3 ตัวอย่าง ดังนี้

2.1) คีลาอันเป็นหลักชัย เช่น “...บรรดานักรบและที่ปรึกษาทั้งวัยรุ่นและอาวุโสทั้งหลาย ต่างจับกลุ่มปรึกษาหันหน้าเข้าหากันพิมพ์มาถึงการจากไปอย่างน่าตระหนกใจหาย... บัดนี้น้ำลึกเหือดแห้งไปเสียแล้ว คีลาอันเป็นหลักชัยแกร่งดุจรากหิมาลัยก็โค่นล้มไปแล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 48)

2.2) เป็นปากอึกา เช่น ในขณะที่เตมูยีนหลบหนีเผ่าตาอิทจุตส์ โดยซ่อนตัวในลำน้ำ ปรากฏมีคนผู้หนึ่งมองเห็นเตมูยีน เตมูยีนเกรงว่าชายผู้นี้จะบอกที่ซ่อนของตนให้คนอื่น ๆ มารุมจับ ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “ปากอึกา” หมายความว่า “...แต่พอมองไปปะดวงตาคู่หนึ่ง จ้องเขม็งมาที่ตรงเขาซ่อนตัว วูบนั้นความรู้สึกเตือนว่า จะต้องเสียอิสรภาพจากตาคู่นั้น ด้วยเดี๋ยวมันคงจะเป็นปากอึกากองขึ้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 53)

2.3) เป็นผักปลา ใช้แสดงการล้มตายของทหารคอเรสม์จากฝีมือทหารมองโกล เช่น “...ชั่วไม่ถึงครึ่งวันธงประจำตัวของจูซีกีสะบัดโบกอยู่ตรงหน้าซาห้ชั่วระยะ ๓๐ นาที ซาห้ก็ตกพระทัยว่าถ้ามองโกลมีกำลังศักดิ์ดาดุจปีศาจ ทหารเราล้มตายและบาดเจ็บเป็นผักปลาเหมือนมิได้สู้กัน และราวตั้งให้แต่ฝ่ายมองโกลรุกรบฆ่าฟันเอาตายเดียวจะนั้น นับว่าศึกครั้งนี้กล้าแข็งรุนแรงเกินคาด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 411)

3) บุคลาธิษฐาน ประพันธ์กร มีการใช้บุคลาธิษฐานเพื่อให้สิ่งที่ไม่ใช่คน เหมือนมีชีวิตและแสดงอาการอย่างคน เช่น “ฝูงนกพะอืดพะอม” ตัวอย่างเช่น “...ฝูงนกพะอืดพะอม กับท้องซึ่งมีไส้ก๊วแห้งขอดจากที่หนึ่ง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11) หรือการให้โอกาส ด้วยการเลื่อนชั้นแสดงกิริยาก้าวเดินสลับ ๆ เข้ามาหาเตมูยีน เพื่อสื่อว่าโอกาสในการก้าวหน้า หรือเลื่อนชั้นเข้ามาหาเตมูยีนเอง (ผู้วิจัยพิมพ์ “คั่น” ตามต้นฉบับ) และให้แผ่นดินช่องแสดงอาการ “ยีนผางด” อยู่ใกล้แผ่นดินจีน ดังเนื้อความว่า “...โอกาสเลื่อนคั่นขุนสงคราม ก้าวสลับ ๆ เข้ามาหาเขารายแล้วรายเล่า...แผ่นดินช่องซึ่งมีอำนาจยีนผางดอยู่ทางทิศใต้ห่างออกไป...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11)

4) สัญลักษณ์ ประพันธ์กร มีการใช้ภาพพจน์สัญลักษณ์ เช่น เหล็ก และกรงเล็บจิ้งจอก ดังนี้ เหล็กแทนความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว เช่น “...ดวงตาสีเขียวของเขา จ้าจรัสไปด้วยประกายเหล็กสำแดงความเด็ดเดี่ยว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 44) และ “กรงเล็บจิ้งจอก” หมายถึง อันตรายที่เกิดจากชายเจ้าเล่ห์อย่างตารุกูโต “สุนัขหนุ่ม” หมายถึง ชายหนุ่มไร้เดียงสาอย่างเตมูยีน ซึ่งแปลกไปจากการใช้ภาษาปกติ เพราะสุนัขในสำนวนไทย มักมีความหมายในทางลบ เช่น “...ตารุกูโตหัวหน้าตาอิทจุตส์จึงปลงตงว่าปัญญาตนคงมีทรยศ บอกให้ตนคิดผิดเป็นแท้...พบแล้วสุนัขหนุ่มอ่อนวัยผู้นั้น โฉนเลยจะหนีกรงเล็บจิ้งจอกเจนสนามได้ จะสังหารเสียให้สม เจ้าสุนัขหนุ่มกำเริบจะเป็นข่านแข่งรัศมีแล้วรับพัสดานมันให้สิ้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 58)

5) การกล่าวเกินจริง หรืออติพจน์ ประพันธ์กร ใช้การกล่าวเกินจริง เช่น ก็ต้องธนูมีนับ เช่น หัวหน้าทัพบูชีกุลยอมแพ้เพราะทหารมองโกล ระดมยิงธนูจำนวนมากมาย ทหารรักษาค่ายจึงต้องยอมเปิดประตูเมือง หมายความว่า “...เหตุไฉน

พลรบหมู่ใหญ่นี้ จึงลี้ภัยมาถึงได้เร็วนัก...ก็ตอบว่ามีทหารของเตมูยีนควบคุมบังคับให้พวกตนมาทำการลวงเพื่อจะให้พลรักษาค่ายเปิดประตูรับ นายทัพก็ร้องว่าเป็นกลข้าศึก ให้พวกรักษาค่ายได้ยืนความ ทันทีนั้นตัวนายทัพก็ต้องธนูมีนับสิ้นชีวิต...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 128-129)

หรือเตมูยีนลังเลใจว่า กองทัพของตนจะฝ่ากองทัพที่มีกำลังพลมากมายได้อย่างไร ประพันธ์กร เปรียบกำลังพลศัตรูกับ “คลื่นในมหาสมุทร” ความว่า “...เตมูยีนมองไม่เห็นช่องในขณะนั้นว่า เขาจะสามารถเดินทัพขนาดหมื่นสองหมื่นเข้าไปสู่พลรบอันมีจำนวนดุจคลื่นในมหาสมุทรมากกว่าร้อยเท่าได้ด้วยวิธีใด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 188)

พงศพัศมธุลี เช่น จะบดขยี้ทัพศัตรูให้กลายเป็นผง โดยใช้คำว่า “พงศพัศมธุลี” ความว่า “...และคนอย่างเตมูยีน ยังไม่อาจจะเดินดุ่มไปสู่ความตายอย่างโง่งง เขาจะขยี้ทัพจินกาทัใด ๆ ให้เป็นผงพัศมธุลีเมื่อใดก็ได้ ถ้าเขามองเห็นช่องและโอกาสเหมาะมาถึง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 188)

กระที่บทะเลทรายให้เมล็ดเล็กกว่าเดิม เช่น กล่าวว่าไม่มีประโยชน์ที่จะทำกษัตริย์จีนมาถล่มตนเอง ความว่า “...ซีเปโนยอนจะจับเอาตัวบุณจิวไปเป็นประกันทัพสุโบไตก็ว่าจับไปแล้วไม่มีประโยชน์อันใดนอกจากจะเป็นการทำให้ชาซีฮองเต้กระที่บทะเลทรายให้เมล็ดเล็กกว่าเดิม ท่านอย่าว่าวามก่อนเตมูยีนสั่งความเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 205)

6) การกล่าวเย้ย ประชด ประพันธ์กร ใช้การกล่าวเย้ยและกล่าวประชด เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เช่น เตมูยีนให้คนไปส่งสารประชดองข่านที่ทำลายความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันด้วยการยกทัพทำร้ายเตมูยีน ทั้งที่เตมูยีนช่วยเหลือองข่านทุกอย่าง โดยเปรียบเทียบความสัมพันธ์เหมือนล่อลวงระแทะ องข่านทำให้ล่อลวงจนไม่สามารถเป็นมิตรต่อกันได้ ทั้งนี้เพราะองข่านโง่งงหลงเชื่อคำยุยงที่ไม่จริง ความว่า

“...ทัพคาราฮิถ์กระเจิงกลับไปแล้ว ในฐานะผู้ชนะเตมูยีนจึงสั่งคำพูดไปถากถางวังข่านว่า มิเสียแรงข้าทำตัวเสมอต้นเสมอปลายมาดูล้อเกวียนลากเกวียน แต่บัดนี้ล้อเกวียนหลุดไปแล้ว ด้วยน้ำใจของท่านที่บ่มบ่ามโง่งงซึ่งมาเกรี้ยวกราดเอากับข้า ท่านมุ่งจะสังหารข้าเสีย แล้วผลของมันเล่าเป็นอย่างไร ล้อเกวียนหลุดออกไปแล้วมิใช่ถาคอยดูไปเถิดเวลาข้างหน้าจะบอกแก่ท่านเองว่า สิบไปถึงท่านจะมีอาชานิยตัวดีมาชี้อาชาชาติสัตว์นั้นจะมีก็แต่ไอ้ชนิดตาบอดดอก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 229-230)

7) ข้อความที่มีเสียงสัมผัส มีดุลแห่งความหมายและน้ำหนักเสียงเท่ากัน เช่น

“...เวลาระเริงสุชล่วงไปด้วยการเอาใจถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันระหว่างคู่ขึ้นวัยสิบสามและวัยเก้าขวบปี ท่ามกลางอาการกระจีกระจอลอเคลียหรธา...มาเร็วขึ้นตาผู้หนึ่งก็กระหืดกระหอบมาด้วยข้าวคั่ววนรื้อบร้อนของชานผู้พ่อแจ้งข้าวแกงต้มยูน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 47)

“...ซักความกันแล้วจึงรู้ว่าบัดนั้นชานเยสุกายกำลังร่อแร่ด้วยอุบัติเหตุแลอยากพบบุตรหัวแก้วหัวแหวนโดยที่ตัวไปเสียทำศัตรู...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 47)

“...เตมูยินสะอีกสะอื่นครวญคร่ำรำพันถึงพ่อผู้จากไกลมีมีวันหวนกลับครู่ใหญ่...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 47)

“...ความรู้สึกนึกคิดของชาวมงโกลระยะนั้นก็มีแหกคอกนอกกรอบกฎธรรมดาข้อนี้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 48)

“...ณ กระโจมนักรบปิยะมิตรชานผู้พ่อ เวลาระเริงสุชล่วงไปด้วยการเอาใจถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ระหว่างคู่ขึ้นวัยสิบสามและวัยเก้าขวบปี ท่ามกลางอาการกระจีกระจอลอเคลียหรธา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 47)

“...โดยระเบียบชาน จะเรียกเก็บส่วยสาอากรอันหมายถึงนมและปศุสัตว์จากพลเกวียนในอารักขาประการใด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 57)

“...คนมีปัญญานั้นตอบบางที่อาจจะเห็นคนโง่เป็นคนน่าสงสารยิ่งสภาพของเราปัจจุบันไรที่นาคาที่อยู่เกือบไม่มีแม่ที่จะซุกหัวนอน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 71)

8) สัทพจน์ ประพันธ์กรใช้ภาษาเลียนเสียงธรรมชาติเช่น ชูซ่า และโฮกฮือ เพื่อเลียนเสียงลมพายุทะเลทรายที่มักพัดผ่านอย่างรุนแรงน่ากลัว ว่า “...นอกนั้นที่เกือบทุกหูต้องเฝ้าฟังอย่างจำใจไปเป็นนิจ ก็คือเสียงชูซ่ากระโชกโฮกฮือของพายุที่พัดทรายปลิวว่อนไม่ขาดระยะ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 10) หรือ ประพันธ์กร ใช้คำว่า อ้อด เพื่อเลียนเสียงล้อเกวียนลั่นขณะจอดเกวียน ความว่า “...ขบวนเกวียนอ้อดสุดท้ายสิ้นเสียงไปพักใหญ่ ๆ หลังจากวางยามจัดแนวป้องกันจูโจมลักลอบโดยไม่รู้ตัวแล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 20-21)

9) นามนัย ประพันธ์กร มีการใช้ภาพพจน์แบบนามนัยไม่มากนัก เช่น กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เตมูยินจะได้รับการอวยยศจากจักรพรรดิจีน หลังได้ชัยชนะจากการรบตามคำสั่งของพระองค์ แล้วผู้ประพันธ์เรียกเตมูยินว่า “ขุนสงคราม” เพื่อแสดงให้เห็นคุณสมบัติของเตมูยินในฐานะนักรบที่กระหายสงครามและมีชัยชนะเหนืออาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในสมัยนั้น

ความว่า “...โอกาสเลื่อนคันขุนสงคราม ก้าวสวบ ๆ เข้ามาหา เขารายแล้วรายเล่า... แผ่นดินซ้อง ซึ่งมีอำนาจยืนผงาดอยู่ทางทิศใต้ห่างออกไป...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11)

หรือการใช้คำว่า “ไ้ร่มธง” เพื่อแสดงการเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของเตมูยีน เช่น “...ไ้ยืนความจากผู้สมัครมาอยู่ไ้ร่มธงกระนั้นเห็นเป็นเชิงจะใช้พลอำนาจเข้ายื้อแย่งเอาทุกสิ่งมาเป็นสิทธิครองโดยง่ายได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 56)

2.3 กลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน มีการใช้ประโยคสองลักษณะ คือ ประโยคสั้น ๆ และประโยคยาวขึ้น ทำให้เนื้อความในประโยคมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ และดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว ดังนี้

2.3.1 ประโยคสั้น ๆ ประพันธ์กร มักใช้ประโยคสั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วยประโยคความเดียวเป็นหลัก ทำให้ประโยคกระชับสื่อความได้ชัดเจน ซึ่งเป็นอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก และนิยายแปลจีนที่เป็นที่นิยมในยุคสมัยนั้น เช่น

“...กลยุทธ์ฟ้าแลบของทัพม้าม่งโกล พุ่งรุดเข้าโจมตีเป็นผลครั้งนี้เป็นสิ่งที่เกินกว่าที่คาราอิทส์จะคาดคิดว่าเป็นไปได้ พลรบคาราอิทส์ตกอยู่ในที่ล้อม วังข่านและบุตรชายต้องอาวุธบาดเจ็บแต่ยังมีถึงที่ตายก็หลบรอดหนีไปได้

เตมูยีนได้ประกาศแก่พลรบคาราอิทส์อย่างห้วน มีความว่า บัดนี้ทัพเจ้าแตกโดยง่ายตายด้วยมีน้ำใจประมาทว่าเราไม่มีทัพใหญ่ จะใช้เคลื่อนเข้าโจมตีรวดเร็วมิให้รู้ตัว ส่วนวังข่านแม่ทัพแลบุตรชายก็หนีไปแล้ว พวกเจ้าจงยอมอ่อนโดยดีอย่าให้เราต้องฆ่าเลย ด้วยเราเห็นว่า ซึ่งพวกเจ้าได้ทำการต่อสู้แก่เราอย่างอาจหาญโดยมีน้ำใจจะป้องกันเจ้านายบ้านเมืองของตนนั้น ย่อมควรยกย่องเป็นวีรชนผู้กล้าหาญ จงมาเป็นพวกด้วยเราเถิด เราจะรับไว้ด้วยความเต็มใจ...ชาวทัพคาราอิทส์ส่วนมากฟังแล้วเห็นดีด้วย ก็ยินยอมเป็นพวก สวามีภักดีต่อทัพเตมูยีน เตมูยีนจึงให้เคลื่อนกำลังเข้าสู่นครคาราคอร์มันครแห่งทรายดำ ย่ำเข้าไปในฐานะผู้พิชิต...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 234)

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ประพันธ์กรใช้ประโยคสั้น ๆ จึงบรรยายความได้กระชับดำเนินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว แต่ใช้ร่วมกับประโยคความรวมบ้าง เพื่อช่วยบรรยายความให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ลักษณะประโยคสั้น ๆ อย่างนี้ ประพันธ์กรน่าจะได้รับอิทธิพลจากรูปแบบประโยคในวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก นวนิยายจีน และนวนิยายปอลมพงศาวดารจีน ที่รู้เรื่องในบรรณพิภพก่อนหน้านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย

2.3.2 ประโยคยวขึ้น ประพันธ์กร ยังนิยมใช้ประโยคยวขึ้น ประกอบด้วย ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน เช่น การใช้ประโยคทวีภาพ ความว่า

“...ภาพแห่งการเผาทรัพย์สินบ้านเรือนลูกโซติช่วง ภาพข้าวนาป่าพีช ถูกย่ำแหลกละเอียดถูกถอนทิ้งสิ้นราก ภาพการตัดหัวแลที่มแทงมีเลือกหญิงชายเดมาหรือเด็ก- -เหล่านี้หวนมาสู่ความสยดสยองในใจดังว่ากำลังเพ็งเกิดเมื่อวานนี้แล้ววันนี้ก็จู่โจมโหมมาอีกแล้ว อารมณ์ขลาดกลัวจึงจับเกาะกัตจิตชาวเมืองจีน รวว่าไฟประลัยกัลป์ลงมาล้างโลกแล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 346)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ประพันธ์กร ใช้ประโยคทวีภาพเพื่อเสนอ ภาพสงครามให้มีความรุนแรง แล้วเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ๆ จนมีความหนักหน่วงมากที่สุด ทำให้ให้เห็นภาพสงครามที่โหดร้ายค่อย ๆ เกิดขึ้น การเผาบ้านเมืองของกองทัพมองโกล ภาพการเผาข้าว เผาป่า และภาพของการฆ่าฟันผู้คนจนล้มตายทั้งเมืองราวกับไฟบรรลัยกัลป์ ล้างโลก

2.4. น้ำเสียงหรือทางเสียงของผู้แต่ง ประพันธ์กร ใช้น้ำเสียงเสียดสีเพื่อยั่วยุ ให้ฝ่ายตรงข้ามรู้สึกโกรธจนคุมสติไม่อยู่แล้วหลงกลออกมาทำศึก เช่น ตอนที่เตมูยีนพบซีเปโนยอน ช่วงที่ซีเปโนยอนยังเป็นหนึ่งในนักรบนักรบบูชิกัน ทั้งคู่สู้รบกัน สิบโตใช้น้ำเสียงและคำพูดเสียดสี เพื่อให้มาประลองฝีมือรบ ความว่า

“...คิดแล้วซีเปโนยอนก็แรงกระบี่ ฝ่ายสิบโตสมน้ำใจกร้อยั่วด้วยกล ‘ซีเปโนยอน เจ้าจะรีบรบให้หมดกำลัง จนอ่อนลั่นเชิงจะให้เราได้แทงอกเจ้าส่งไปเมืองผีแล้วเจ้า ก็จะต้องไปกินนมม้ากับปู่ทวดของเจ้าที่นั่น กระนั้นๆ’ ว่าดังนั้นแล้ว เห็นซีเปโนยอนโกรธ สิบโตก็ยั่วอีก ‘ฝีมือเจ้าก็พอได้ความดก แต่บัดเดียวเถิดข้าจะใช้เชิงตัดหัวเจ้าไปให้ เตมูยีนให้ได้’...ทันทีที่ยั่วฉะนั้นแล้วนั้นสิบโตก็รีบชักม้าหนี แลซีเปโนยอนต้องคำเห็บ เจ็บใจนัก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 114-115)

ผลของการประชดทำให้ซีเปโนยอนรู้สึกโกรธจนหลงกล ควบคุมตามสิบโต อย่างกระชั้นชิด หวังฆ่าสิบโตให้ได้ ทำให้ตกลงไปในหลุมพรางที่ถูกขุดดักไว้ แล้วกิลดาร์ก็นำ เชือกมามัดตัวซีเปโนยอนส่งให้เตมูยีน หรือเตมูยีนใช้คำพูดและแสดงน้ำเสียงเตือนสติมารดา ไม่ให้เสียใจที่ต้องสูญเสียทุกอย่างหลังการมรณกรรมของเยสุกายชานว่า

ผู้เขียนในฐานะผู้เล่าใช้น้ำเสียงแสดงความชื่นชมและเทิดทูนความยิ่งใหญ่ของ เจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดินักรบผู้ยิ่งใหญ่ เนื่องจากทรงมีความเพียรและกองทัพของพระองค์ ก็เกรียงไกร มีวินัยไม่ย่อท้อต่อความลำบาก แม้ต้องผ่านช่องซังกาเรียนที่อันตราย ความว่า “... ไม่มีอะไรจะมาทำลายบรมเดชานุภาพของเยนกีซข่าน โองการของพระองค์ย่อมเป็นประกาศิต เสมอไป กำลังใจของทหารมโกลยังมียู่ตามเดิม ทุกคนเชื่อมั่นว่าไม่มีอะไรจะมาขวางทางมิให้เขา ไปสู่สมรภูมิที่มีข้าศึกรอความตายอยู่ได้อีกแล้วแลความหวังอันนี้สัมฤทธิ์ผล...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 405)

หรือใช้น้ำเสียงแสดงความหดหู่ใจต่อชะตากรรมของชาวเมืองบามิยานทั้งเมือง ที่ถูกสังหารด้วยการตัดศีรษะอย่างโหดเหี้ยม ความว่า

“...ชะตากรรมของเมืองบามิยานจึงถูกส่งไปสู่นรกในลักษณะที่ไม่มีใครจะ บรรยายได้ถูกต้อง ทหารมโกลทำลายทุกสิ่งทุกอย่างเป็นผงกลีโดยสิ้นเชิง ที่แม้แต่รูกูหนุ จะหลบหนีเข้าไปหาความปลอดภัยก็มีเหลือ...ศพทุกศพถูกตัดศีรษะขาดออกจากกัน ไม่ให้เป็นที่ยังสงสัยว่าจะมีคนเจ้าเล่ห์เพทุบาย อาศัยคนตายพรางตาทุกรัฐอุด--บามิยานทั้งเมืองดิ่งลงสู่ขุมอเวจีอย่างวินาศย่อยยับ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 474)

ประพันธ์กรใช้น้ำเสียงหลากหลาย เพื่อสร้างพลังชักนำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม เนื้อความในนวนิยาย แต่ยังไม่มีความเด่นชัดและโดดเด่นเท่านักเขียนอีกสองท่าน

ประพันธ์วิธีของ “เจิ้งกีสข่าน” โดย สุภา ศิริमानนท์

นวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านเรื่องที่สอง มีเนื้อหาเฉพาะช่วงที่การทำสงครามระหว่างจักรพรรดิยอซุนดึกในประวัติศาสตร์สองพระองค์ คือ เจงกิสข่านแห่งมองโกล และชาห์มูฮัมมัด แห่งอาณาจักรคอเรสม์ (สุลต่านโมฮัมมัดที่สอง แห่งอาณาจักรควาริชม) โดยมีชนวนมาจากการสังหารพ่อค้าและทูตชาวมองโกล โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อแสดงธาตุแท้ของขุนศึก และสะท้อนภาพทางการเมืองไทย จึงเป็นนวนิยายที่น่าสนใจด้านประพันธ์วิธีและแนวคิดอีกเรื่องหนึ่ง นวนิยายมีประพันธ์วิธีที่น่าสนใจ 2 ประการ ได้แก่ เนื้อหาและและกลวิธีการนำเสนอ และกลวิธีทางภาษามีรายละเอียดดังนี้

1. เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ประการ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ และบทสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 โครงเรื่อง เป็นเค้าโครงที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินเรื่องอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดบทบาทและความขัดแย้งทั้งหมดของตัวละครที่แสดงออกในเรื่อง ผู้วิจัยศึกษาโครงเรื่องของนวนิยายเรื่องเจิ้งก๊ิกซ่าน 4 ประเด็น คือ การนำเสนอโครงเรื่อง โครงสร้างของโครงเรื่อง ความขัดแย้ง และกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ดังนี้

1.1.1 การนำเสนอโครงเรื่อง นวนิยายเรื่องเจิ้งก๊ิกซ่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ อาศัยเหตุการณ์เพียงบางส่วนของชีวิตประวัติเจิ้งก๊ิกซ่านในประวัติศาสตร์ ช่วงการเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตและการค้า ระหว่างเจิ้งก๊ิกซ่าน (เจงกิสข่าน) แห่งอาณาจักรมองโกลกับชาห์มูฮัมมัด แห่งอาณาจักรคอเรสม์ (สุลต่านโมฮัมมัดที่สองแห่งอาณาจักรควาริชม) สุลต่านผู้ยิ่งใหญ่และเป็นขุนศึกผู้พิชิตที่เกรียงไกร ศูนย์กลางทางอำนาจของโลกอิสลามในยุคนั้น จนถึงเหตุการณ์ที่เจิ้งก๊ิกซ่านยกทัพมาทวงคืนความยุติธรรมจากสุลต่านแห่งควาริชม ทำลายอาณาจักรและเมืองบิรวารจนย่อยยับ สุลต่านสวรรคตอย่างอนาถาที่เกาะร้างกลางทะเลสาบอาเบสคูน (ทะเลสาบแคสเปียน) ส่วนเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน พระโอรสพ่ายแพ้ศึกที่ยุทธการลำน้ำซินด์ (สินธุ) แต่สามารถหลบหนีเข้าอินเดียได้ หลังจากนั้นก็กลับมาสู่เอกราชแต่ล้มเหลว

1.1.2 โครงสร้างของโครงเรื่อง ด้านโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยพิจารณาโครงเรื่องนวนิยายเจิ้งก๊ิกซ่าน ตามลำดับชั้นโครงเรื่อง ประกอบด้วย ตอนเริ่มเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง จุดวิกฤตของเรื่อง จุดคลี่คลายของเรื่อง และตอนจบเรื่อง โดยพบว่านวนิยายมีการลำดับชั้นโครงเรื่อง ดังนี้

1) ตอนเริ่มเรื่อง (Beginning, Exposition) สุภาศิริमानนท์ เลือกใช้วิธีการเปิดเรื่องด้วยการพรรณนาฉากทุ่งมหาคาราคุมในเขตอาณาจักรคอเรสม์ ตอนช่วงปลายฤดูหนาว ก่อนฤดูใบไม้ผลิ บริเวณนี้จึงมีหิมะปกคลุมไปทั่วบริเวณ ความว่า

“...เบื้องหน้าของเราออกไปนั่นคือทุ่งมหาคาราคุมอันมหึมา ฤดูใบไม้ผลิกำลังจะย่างเข้ามาถึงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้น พายุหิมะชุดสุดท้ายซึ่งเกิดขึ้นล่าช้ากว่าปกติ ก็ยังพัดกระหน่ำอยู่อย่างรุนแรงหนักหน่วง เสียงหวาดหวิวแห่งพายุนั้น กลิ้งตัวของมันไปอย่างรวดเร็วตามผิวของเนินทราย ซึ่งมีอยู่เป็นหย่อม ๆ ตลอด ทุ่งราบคาราคุมอันแลสุดลูกหูลูกตา อาการกรรโชกของแรงลมมีภาวะไม่แตกต่างอะไรกับความบ้าคลั่ง

ซึ่งอาละวาดและทำร้ายต่อทุก ๆ สิ่งที่เป็นชีวิต พยายามทำลายบดขยี้สิ่งทั้งหลาย บรรดาที่เกิดขวางทิศทางของมันลง ให้แหล่งลาญแม้แต่ยอดผลของพุ่มไม้ ซึ่งได้ฟูปลง กับดินมาตลอดฤดูหนาว และเพิ่งจะมีอาการประหนึ่ง โผล่ผลุดขึ้นมาเหนือกองทราย ที่ทับถมมันอยู่เพื่อต้อนรับกลิ่นอายแห่งฤดูใบไม้ผลิที่กำลังเยิ้มกรายเข้ามาถึงนั้น เสียจนต้องหงิกงอมันพุกกลับจมลงไปอีก เกล็ดหิมะสีขาวพ่องรอนกระจายอยู่ทั่วพื้น ธรณี

ทางขวามือออกไปในระยะอันไม่ไกลนัก กระท่อมดินขนาดใหญ่หลังหนึ่ง ยังคง โตทันพายุหิมะอยู่อย่างสงบนิ่ง หลังคาของกระท่อมนี้เป็นรูปโดมสูงเพรียว เมื่อมองฝ่าความทึบของอากาศเข้าไป จะแลเห็นอุรุแห่งกองคาราวานผืนหนึ่ง หลบซ่อน อยู่ริมผนังประมาณสิบกว่าตัวยืนเปียดแทรกและอิงอยู่กับกำแพงดิน ของกระท่อม หลังจากนั้น เพื่อหลบพายุและความหนาวเย็น สรรพสิ่งของซึ่งบรรทุกต่างมายังคงกองอยู่ บนหลังของมันอย่างเต็มเพียบ คณะชนแห่งกองคาราวาน หายหัวไปเสียข้างไหนเล่า? ทำไมพวกเขาจึงไม่ปลดบรรทุกสรรพวัตถุอันหนักแปล้เหล่านั้นลงมาจากหลังของมัน และเอากองไว้กับพื้นดินเล่า?...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 33-34)

ข้อความข้างต้น สุภา ศิริमानนท์ เปิดเรื่องด้วยวิธีการพรรณนาฉากทุ่ง มหาคาราคุมในเขตอาณาจักรคอเรสม์ ในช่วงปลายฤดูหนาวที่ยังคงมีพายุหิมะพัดอย่างรุนแรง อย่างละเอียด โดยสามารถให้ภาพพจน์ด้านเสียงของลมพายุที่พัดอย่างรุนแรง มีเสียงลมพัดดัง เห็นภาพของต้นไม้ที่กำลังพยายามผลิใบเมื่อใกล้ถึงต้นฤดูใบไม้ผลิ ตัดกับภาพกระท่อมที่มีอุรุ ของกองคาราวานสินค้ายืนเปียดกันอยู่ท่ามกลางอากาศหนาวเย็น แต่ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่

เห็นได้ว่าผู้เขียนเริ่มต้นเปิดเรื่องด้วยฉากดังกล่าวเพื่อเห็นบรรยากาศ เลวร้ายที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น ทำให้กระท่อมปราศจากผู้อาศัย แล้วจึงตั้งคำถามเพื่อชี้ให้ผู้อ่าน เกิดความสนใจใคร่รู้ว่าเหตุใดจึงไม่มีใครอยู่ในกระท่อมนั้น และเหตุการณ์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของ ปัญหาความขัดแย้งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นความโหดร้ายของขุนศึกอันเป็นแก่นสำคัญของเรื่อง

จากนั้น ผู้เขียนจึงใช้ฉากนาฏการให้ตัวละครนักพรตฮัจยีราฮิมจุลา ตัวหนึ่งมาที่กระท่อม เพื่อเป็นประจักษ์พยานรู้เห็นเหตุการณ์เลวร้ายและการสู้รบของกษัตริย์ ยอดขุนพลทั้ง 2 พระองค์ ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ความว่า “...เจ้าเบกิร์เพื่อนยากของข้า! อีกสอง สามก้าวเท่านั้นแหละเจ้าก็จะได้ฟางของโปรดของเจ้าเป็นรางวัล! มองไปข้างหน้านั้นซิ ,

เจ้าเบียร์เพื่อนคู่ทุกข์คู่ยากของข้า, เห็นไหมละเจ้าว่าเราได้มาถึงและได้พบอะไรเข้าแล้วในบัดนี้!...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 35) เมื่อถึงกระท่อมเขาร้องเรียกคนในกระท่อมหลายครั้ง ก็ไม่มีเสียงตอบ เมื่อค้นหาด้านในจึงพบว่า มีชายฉกรรจ์สี่คนนั่งพับพนักกระท่อมอยู่ ตอนรุ่งเช้าพบว่า เหลือคนบาดเจ็บสาหัสเพียง 1 คน นักพรตจึงช่วยเหลือนพาเดินไปที่กระท่อมของชนเผ่าเร่ร่อน ในทุ่งมหาคาราคูมอีกแห่งหนึ่ง แล้วได้สนทนากับตัวละครสำคัญตัวอื่น การเปิดเรื่องด้วยฉากนาฏการ ให้ผู้อ่านสนใจติดตามตัวละครฮัจยีราฮิมผู้เป็นประจักษ์พยานและนำผู้อ่านเข้าไปรู้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง โดยเล่าเรื่องตามลำดับปฏิทิน

2) ตอนดำเนินเรื่อง (Rising Action) สุภา ศิริมานนท์ เริ่มโดยใช้การดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยกล่าวถึงชาห์แห่งคอเรสม์ว่าเป็นกษัตริย์นักรบที่โหดร้ายผสานกับการจินตนาการเหตุการณ์เพิ่มเติม โดยให้ตัวละครที่สำคัญของฝ่ายคอเรสม์มาพบและสนทนากันที่กระท่อมของชนเผ่าเร่ร่อน ในเขตทุ่งมหาคาราคูมของคอรัค-โซบัน หรือผู้เฒ่าตุร็กเมนผู้เป็นเจ้าของกระท่อม โดยมีนักพรตฮัจยีราฮิม และมาสมุด-ยาลวซ์ ที่บาดเจ็บสาหัสเป็นแขกรออยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเจ้าชายยะลาลอัลดินหลงทางขณะประพาสล่าสัตว์เข้ามาพบ ตัวละครหนุ่มตุร็กเมนก็เข้ามาสมทบ บทสนทนาแสดงการวิพากษ์พฤติกรรมของชาห์แห่งอาณาจักรคอเรสม์ (สุลต่านแห่งคอเรสม์) ที่ทำให้คารา-คือนซาร์ กลายเป็นจอมโจร ความว่า

“...ในตอนที่ชาห์ มูฮัมมัดเกิดมีความต้องการที่จะได้ม้าลัศ 100 ตัว ขึ้นมา ชาห์คนนั้นก็ให้เที่ยวออกตระเวนล่าเอา พร้อมด้วยเหล่าทหารชาวชาติคิปซัคของเขาเป็นจำนวนมากมาย นับเป็นกองทัพ ๆ ซึ่งการออกตระเวนนี้ ได้เหยียบย่ำเข้าไปในหมู่ที่ตั้งของเหล่าชาวชาติเร่ร่อน บรรดาที่ทางกระท่อมพักพิงอยู่ตามทุ่งราบทั่ว ๆ ไป และแล้วแทนที่เขาจะแสวงหามาเพียง 100 ตัว ดังที่ตั้งประสงค์ไว้แต่เดิม เขากลับเที่ยวกวาดต้อนเอาไปรวมทั้งสิ้นถึง 300 ตัว ซึ่งที่เลือกคัดเอาไปแต่ม้าพันธุ์ดีชนิดตัวผู้ทั้งสิ้น และท่านรู้ไหมเล่า ว่านอกจากม้าแล้ว เขายังได้พากันก่อกรรมทำเข็ญอันใดขึ้นไว้อีก? ทหารคิปซัคของเขามันได้เที่ยวฉกชิงกระชากเอาเครื่องประดับซึ่งทำด้วยโลหะเงิน บรรดาที่พวกสตรีของชาวชาติเร่ร่อนเหล่านั้นแขวนอยู่กับทรงอกไปอย่างหน้าด้านและทารุณ พวกเปรตนั้นมันอ้างว่าอะไรนะหรือ? มันอ้างว่าการกระทำของมันนี้แหละ เป็นการลงโทษต่อพฤติกรรมของชายชาติเร่ร่อนคนหนึ่ง ซึ่งได้เคยแอบเข้าไปขโมยข้าวของมาจากขุนพลชั้นช่านคนหนึ่งแห่งชาติคิปซัค ขโมยคนนั้นเป็นใครก็ไม่มีใครรู้, ช่านคนนั้น เป็นใครก็ไม่มีใครรู้, เกิดการขโมยมาแต่ครั้งไหนก็ไม่มีใครรู้?...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 67-68)

บทสนทนาข้างต้น นักพรตฮัจยี ราฮิม อธิบายสาเหตุที่คารา-ค็อนซาร์ กลายเป็นจอมโจรผู้ไร้เมตตา เพราะชาห์มูฮัมหมัดนำกองกำลังทหารปล้นทรัพย์สมบัติประชาชน เช่น เมื่อต้องการม้าก็ปล้นม้าของประชาชนไป ปล้นทรัพย์สินเครื่องประดับของประชาชน โดยปรีกปรา่ขอหาว่าลงโทษที่ชาวเร่ร่อนคนหนึ่งเป็นขโมย โดยสร้างเรื่องขึ้นมาเป็นข้ออ้างเอง และไม่มีหลักฐาน เหตุผลจากความอยุติธรรมดังกล่าวทำให้คารา-ค็อนซาร์ถูกบีบคั้นจนต้องเป็น จอมโจรที่โหดร้ายเพื่อความอยู่รอด

เจ้าชายยะลาล อัลด-ดินได้ชวนคาราคอนซาร์ให้ไปสมัครเป็นทหาร เพื่อใช้ความสามารถที่มีทำหน้าที่รับใช้ชาติแทนการปล้นคาราวานสินค้า

จากนั้นผู้เขียนได้แสดงให้เห็นสภาพปัญหาความขัดแย้งภายในอาณาจักร ที่ทำให้แตกประชาชนความสามัคคี ความหวาดกลัวของราษฎรที่มีต่อการปกครองแบบเผด็จการ ของชาห์ การทุจริตของข้าราชการ และความอยุติธรรมของระบบยุติธรรมในอาณาจักร

นอกจากปัญหาภายในอาณาจักรแล้ว ยังมีปัญหานอกอาณาจักร ที่เกิดจากการเมือง การเหยียดชาติพันธุ์ และศาสนา เช่น ข่านออสมานราชบุตรเขยของชาห์ ที่ปกครองนครซามาร์คานด์ก่อการกบฏเนื่องจากขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติ จนชาห์ต้องยกทัพไปปราบกบฏ หรือความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับกาหลิบแห่งแบกแดด เพราะชาห์ ต้องการเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดในโลกอิสลาม

เจงกิสข่านส่งราชทูตถวายบรรณาการและราชสาส์นแด่ชาห์แห่งคอเรสม์ ชาห์ไม่พอใจที่เจงกิสข่านเรียกชาห์ว่า โอรส แต่ยังไม่มียุทธหามานักจนกระทั่งเจงกิสข่าน ส่งกองคาราวานสินค้าที่มีค่ามหาศาลผ่านเมืองโอทรา

3) จุดวิกฤตของเรื่อง เรื่อง **เจงกิสข่าน** มีจุดวิกฤตเริ่มจากเจงกิสข่าน ส่งกองคาราวานมาค้าขายที่คอเรสม์ เจ้าเมืองโอตราสั่งทหารพ่อค้าทั้งหมดแล้วยึดเอาสินค้าไปขาย แล้วนำเงินที่ได้ถวายชาห์ เจงกิสข่านส่งทูตมาเพื่อทวงความยุติธรรม แต่ชาห์สั่งทหารราชทูต ส่วนทูตอีกสองคนถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัส เจงกิสข่านกริ้วมากจึงส่งสาส์นประกาศสงครามว่า ชาห์ต้องการสงครามก็จะได้สงคราม ให้เตรียมกองทัพควาริชมรอรบให้พร้อม

4) จุดคลี่คลายของเรื่อง นวนิยายเรื่อง **เจงกิสข่าน** มีจุดคลี่คลายของเรื่อง ตอนที่เจงกิสข่านตามทันเจ้าชายยะลาล อัลด-ดิน ก่อนจะข้ามแม่น้ำซินด์ ทรงใช้กองทัพโอบล้อม แต่ถูกเจ้าชายโต้กลับ ทหารมองโกลที่ซุ่มอยู่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ได้ และสังหารทหารฝ่ายเจ้าชาย จนหมด เจ้าชายขึ้นม้ากระโจนลงแม่น้ำซินด์แล้วว่ายน้ำข้ามไปฝั่งอินเดียได้สำเร็จ

5) ตอนจบเรื่อง สุภา ศิริมานนท์ ใช้การปิดเรื่องแบบยังไม่จบ โดยสรุป เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจ้าชายยะลาลอัลดดินหลังจากสามารถหนีไปอินเดียได้ว่า

ทรงสามารถรวบรวมกองทัพได้กลับมากู้บ้านเมืองอีกครั้ง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะเจงกิสข่านวางแผนรื้อข่ายทางการเมืองไว้อย่างแน่นหนาแล้ว

“... แต่อย่างไรก็ดี, ความจงใจของสุลต่านยะลาล อัลด-ดิน ในแง่ที่ทรงปรารถนาจะจัดตั้งกองทัพของพระองค์ให้ยิ่งใหญ่มหาศาล เพื่อที่จะกวาดล้างกำลังของมองโกลออกไปจากคอเรสม์ให้จงได้นั้น ปรากฏว่าไม่สำเร็จผลดังที่หมาย พระองค์ไม่สามารถที่จะรวบรวมจัดตั้งกองทัพขนาดใหญ่ได้เลยจนแล้วจนรอด ซึ่งความล้มเหลวไม่บรรลุผลอันนี้ก็มิใช่สาเหตุเนื่องมาแต่หลายอย่างหลายประการด้วยกัน ข้อสำคัญอันยิ่งใหญ่ที่เดียวก็คือ เจ้าชายยะลาล อัลด-ดิน มิใช่คนของพื้นนั้น พระองค์ทรงแพ้เปรียบเป็นอย่างยิ่งใหญ่ที่ต้องมาดำเนินการสู้รบอยู่ในเขตแคว้นแคว้นซึ่งหาใช่ปิตุภูมิของพระองค์ไม่ และในเขตแคว้นแคว้นเหล่านี้หรือเล่า จอมขุนศึกเจ็งกีส-ข่านก็ได้วางแผนสายของพระองค์ไว้เสียแล้วโดยแน่นหนา...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 848)

สาเหตุที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้การจบแบบไม่จบ เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องการแตงนวนิยายภาค 2 ต่อ ดังที่ผู้เขียนกล่าวในคำแถลงของผู้แต่งหลังจากพิมพ์นวนิยายตอนสุดท้ายในหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ และฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 นำมารวมพิมพ์ไว้ท้ายนวนิยายความว่า

“...ข้าพเจ้าเองก็ไม่อยู่ในวิสัยและไม่มีความสามารถที่จะตัดทอนหรือลดความจงใจของตนเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปล่อยค้างไว้เพียงแค่ภาค 1 นี้ ภาค 2 อันเป็นภาคจบของเรื่อง จะได้สร้างทำขึ้นในกาลต่อไปเท่าที่จะมีโอกาสข้าพเจ้าเข้าใจว่าความยาวของภาคจบนั้น ถึงแม้จะไม่ยาวเสมอด้วยภาคแรกนี้ก็ตามแต่ก็คงจะอยู่ในขนาดทัดเทียมกัน...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 850)

ผู้ประพันธ์ต้องการเขียนเรื่องนี้ต่อ ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับเจงกิสข่าน หลังจากครอบครองอาณาจักรคอเรสม์แล้ว แต่ผู้แต่งไม่ได้เขียนเรื่องนี้ต่อจนกระทั่งเสียชีวิต

1.1.3 ความขัดแย้ง ความขัดแย้งในนวนิยายเจ็งกีสข่าน ประกอบด้วย ความขัดแย้งหลายเหตุการณ์ ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ประเด็น คือ ความขัดแย้งที่พบในนวนิยายและความขัดแย้งหลักในนวนิยาย

1) ความขัดแย้งที่พบในนวนิยาย มี 4 ประเภท คือ ความขัดแย้งภายใน ความขัดแย้งภายนอก ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

1.1) ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) ผู้วิจัยพบประเด็นความขัดแย้งภายใน 1 ประเด็น คือ ความขัดแย้งทางจิตใจของตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม มีรายละเอียดดังนี้
ความขัดแย้งทางจิตใจของตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม ตัวละครนี้เกิดความขัดแย้งทางจิตใจเมื่อเห็นทรัพย์สินที่ปราศจากเจ้าของ ก็เกิดความอยากได้แต่จิตใจฝ่ายดีได้ดักเตือนให้เขาเห็นว่าการคิดอยากได้ของคนอื่นเป็นสิ่งที่ผิดคุณธรรมตามหลักศาสนา

“...เจ้าสมบัติเหล่านี้ ถ้าเพียงแต่ข้าจะยื่นมือของข้าออกไปเหนือมัน ข้าก็จะกลายเป็นเจ้าของของสิ่งทั้งหมดนั้นพร้อมด้วยทรัพย์สินอันมั่งคั่งบนหลังต่างของมันเหล่านั้นในฉับพลัน ไม่มีปัญหาเลย..ไม่มีปัญหาเลย!

แต่แล้วอีกเสียงหนึ่งก็แว่วกังวานขึ้นในจิตใจของเขา

แต่, แต่ทว่า ในฐานะของผู้ชวนขายแสวงหาสัจธรรมเช่นตัวเจ้านี้ละ, ฮัจยี ราฮิม นักพรตผู้จาริกแสวงบุญ ย่อมจะต้องไม่มีความต้องการใด ๆ จริตของเจ้าเป็นจริตของผู้ไม่ต้องการความมี ในฐานะของภิกษุผู้มีเพียงแต่วิสัยของการเดินทางท่องเที่ยวเรื่อย ๆ ไม่มีวันยับยั้งอยู่กับที่...สวดเพลงวิงวอนด้วยภาษาอาหรับอันศักดิ์สิทธิ์ไปเรื่อย ๆ ตลอดระยะทางอันปราศจากความลึนสนุนั้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 38-39)

นักพรตฮัจยีราฮิมหักห้ามความอยากได้ในทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น แม้ไม่พบเห็นเจ้าของ เพราะระลึกหลักคำสอนของศาสนา และเห็นว่าตนกลายเป็นผู้ถือบวชเป็นฮัจยีแล้ว ไม่ควรยึดครองสมบัติดังกล่าวเป็นของตนแม้ไม่มีใครเห็นก็ตาม

1.2) ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) ผลจากการศึกษาพบว่า นวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ มีความขัดแย้งภายนอก 3 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ไม่พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ **เจิ้งกิชข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 14 ประเด็น แบ่งกลุ่มโดยยึดตัวละครเอกและตัวละครปฏิบัติสำคัญเป็นหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นความขัดแย้ง

ระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับคนอื่น ๆ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเจงกิสกับตัวละครอื่น และความขัดแย้งระหว่างตัวละครอื่น ๆ ดังนี้

กลุ่มที่เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครชาห์แห่งคอเรสม์กับตัวละครอื่น ๆ มี 7 เหตุการณ์ คือ 1) ความขัดแย้งระหว่างคาราคอนซาร์กับชาห์แห่งคอเรสม์ 2) ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับเหล่านักพรตจากบัลซาดัต 3) ความขัดแย้งระหว่างพระราชชนนีตุรคาน คาคุนกับชาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์ 3) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับสมาชิพลแห่งบัลซาดัต (กาหลิบ แห่งแบกแดด 5) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับเจ้าชายยะลาลอัด-ดิน 6) ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับสุลต่านอัสมาน 7) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับนักพรตจากบัลซาดัต (แบกแดด)

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเจงกิสกับตัวละครอื่น มี 2 เหตุการณ์ คือ 1) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์และเจงกิสข่าน และ 2) ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับพระโอรสจูชิ-ข่าน

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครอื่น ๆ มี 8 เหตุการณ์ คือ 1) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าผู้ปกครองอาณาจักร 2) ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง 3) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายจูชิ-ข่าน (โจชิ) กับชาฆาไต (ชาฆาตย์) 4) ความขัดแย้งระหว่างคูลานคาคุนกับจูชิข่าน 5) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายยะลาลอัดดินกับขุนนางเมืองกูร์กันจ์ 6) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายจูชิ-ข่าน (โจชิ) กับชาฆาไต (ชาฆาตย์) 7) ความขัดแย้งระหว่างคูลานคาคุนกับจูชิข่าน 8) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายยะลาลอัดดินกับขุนนางเมืองกูร์กันจ์ ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 6 เหตุการณ์ความขัดแย้ง ดังนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าผู้ปกครองอาณาจักรกับชนชั้นใต้ปกครอง ความขัดแย้งนี้ผู้เขียนนำเสนอผ่านการบอกเล่าของทาสชาวรัสเซีย (ชาวรัสเซีย) ของมีร์ซา ยูซุฟ ที่เล่าว่า ดินแดนรัสเซียในสมัยนั้นมีผู้ปกครองเมืองดำรงตำแหน่งเจ้าชายปกครองโดยเจ้าชายเหล่านี้เป็นขุนพลนำทหารออกรบด้วย เหล่าเจ้าชายในแต่ละรัฐมักขัดแย้งและรบกันเองเพื่อแย่งอำนาจ เขตแดน ทรัพย์สิน และประชาชน เมื่อชนะศึกก็จะกวาดต้อนผู้คนและชนทรัพย์สินไป ความว่า“...พวกเจ้าชายของพวกเราเหล่านี้ เขาก็มักจะต่อสู้ชิงอำนาจกันเองอยู่เรื่อย ๆ ตามธรรมเนียมของท้องถิ่นแห่งเรา ถือว่าเมื่อเจ้าชายคนใดชนะในการศึกเช่นนั้น ๆ ก็กวาดต้อนเอาผู้คนพลเมืองทั้งผู้ชายผู้หญิง, เอาสตรีรุ่นสาวรุ่นนาง, และตลอดจนแม้แต่เด็ก ๆ...” (สุภาศิริมานนท์, 2551, หน้า 119)

ผู้ชนะจะนำประชาชนที่แย่งชิงได้ไปเป็นทาสและอาจนำไปขายเป็นทาสในดินแดนอื่น ทาสของมีร์ชา ยูซุฟ ก็เป็นชาวรัสเซียเช่นกัน ความขัดแย้งที่เกิดจากความโลภและความโหดร้ายของชนชั้นศักดินา ทำให้ราษฎรถูกขายเป็นทาส แผ่นดินมีความวุ่นวาย

(2) ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ความขัดแย้งนี้เกิดจากความระแวงของชนชั้นปกครองที่เกรงว่าราษฎรจะเป็นปฏิปักษ์กับตน จึงมักส่งคนสอดแนมดักฟังข่าวเพื่อหาทางกำจัดศัตรูทางการเมืองของตน โดยแสดงออกในเหตุการณ์ที่ราชอาลักษณ์มีร์ชา ยูซุฟ ห้ามไม่ให้บินท์ ซานกีจา พูดถึง อาบู จาฟาร์ว่า

“...‘หยุด! บินท์ ซานกีจา, อย่าพูด ! มิฉะนั้นเคราะห์กรรมอันร้ายมหันต์จะตกต้องมาสู่เคหสถานของเรานี้, รู้ไหม ? ใคร ๆ จะรู้ไปไม่ได้ที่เดียวว่าอะไรได้เกิดขึ้นที่นี่ในวันนี้, จะให้ใครรู้ไม่ได้...ว่าข้าได้พูดสนทนากับเขา !...ขอเจ้าจงอย่าได้เอ่ยถึงเขาถึงอาคันตุกะผู้มาช่วยครุชชัวยามคนนี้ให้ข้าได้ยินอีกเลยเป็นอันขาด เจ้าจงรับรู้ไว้ด้วยว่าเรามีชีวิตอยู่กันในทุกวันนี้ในท่ามกลางรูหนูนสอดรู้สอดฟัง ท่ามกลางหุ่นขี้ขี้ซึ่งคอยแต่จะเงี่ยเข้าสับเสียงสนทนาต่าง ๆ ไม่ว่าเรื่องอะไร หูซึ่งคอยจะแนบเข้ามาฟังแม้แต่เสียงกระซิบแผ่วเบาจากปากของพวกเรา เจ้าจงจำไว้ให้ดีว่า ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน เราจะต้องขึ้นใจอยู่เสมอในคำของท่านบรมมหาราชวืซอหนึ่ง ที่สอนไว้ว่าเฉพาะแต่ความเงียบเท่านั้น ที่เรียกได้ว่าเป็นความเข้มแข็ง นอกไปจากนั้นแล้วก็ล้วนแต่เป็นความอ่อนแอทั้งสิ้น!’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 123-124)

ความขัดแย้งข้างต้นทำให้ตัวละครต้องระมัดระวังการพูดคุยเรื่องที่เป็นความลับ หรือเรื่องที่มีความอ่อนไหวเพื่อไม่ให้ทางการรับรู้ เพราะอาจเป็นอันตรายแก่ตน

(3) ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับเหล่านักพรตจากบัลขาดาดี (แบกแดด) ความขัดแย้งนี้มีเหตุจากการเมืองการปกครอง เนื่องจากชาห์เห็นว่าเหล่านักพรตที่เคยจาริกแสวงบุญที่แบกแดด อาจเป็นสายลับที่กาหลิบส่งมา อีกทั้งปัญญาชนเหล่านี้มักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับการปกครองของชาห์ ทำให้ชาห์พิโรธแล้วสั่งจับตัว ชาฮิด เมจ อัลด-ดิน บัลขาดาดี ไปขังไว้ที่คุกดินในเขตพระราชวัง มีการทรมานทำร้ายร่างกายอย่างโหดร้าย ต่อมาเหล่านักพรตรวมกันประท้วงให้ชาห์ปล่อยตัวนักโทษ ชาห์สั่งทหารมาจับใช้แส้โบย ทำร้ายร่างกายจนต้องวิ่งหนีเอาตัวรอด

“...เพศฆาตคนหนึ่งก็จะเดินออกมายังแถวของบุคคลเหล่านั้น พลังจิตของผมของผู้ต้องประหารคนแรก และกำไว้แน่น เพื่อให้คอโก่งยืดออกมา และแล้วผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าเพศฆาต...ก็จะกระชับดาบของเขาด้วยมือทั้งสอง และฟันฉับลงไปตรงก้านคอเพียงฉับเดียวเท่านั้น คอของผู้เคราะห์ร้ายก็จะขาดกระเด็น โลหิตสาตกกระจาย !...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 172-173)

แล้วสั่งให้นำนักโทษในคุกมาประหารชีวิตด้วยการตัดหัวถึง 14 คน เหลือคนที่ซำห์ยอมปล่อยเป็นอิสระเพียง 1 คน คือ ตูฮาน ส่วนซาอิด เมจ อัด-ดิน บัซดาดี หัวหน้ากลุ่มนักพรตปัญญาชนนั้น ถูกหัวหน้าเพศฆาตลงไปยังหารที่คุกใต้ดินจนสิ้นชีวิต

และครั้งหนึ่ง ขุนพลญฮัน ปาลาห์วันจับนักพรตที่สงสัยว่าถูกส่งมาจากซาหลิฟ (กาหลิบ) แห่งแบกแดด ซำห์สั่งให้ทรมานโดยเอาตัวนบเสาะเหล็กที่เผาไฟจนร้อนแดง แล้วแขวนคอศพประจานกลางเมือง ความว่า “...จัดการทรมานมันเสียโดยการนบด้วยเหล็กซึ่งเผาไฟจนร้อนแดงฉาน หลังจากนั้นก็นำเอาตัวมันไปแขวนคอห้อยไว้ ณ บริเวณจัตุรัสของตลาดกลางเมือง ทั้งนี้ได้กระทำโดยการตัดเอาลิ้นของมันออกเสียก่อน ลิ้นซึ่งพูดสิ่งที่จัญไรไม่ได้เรื่อง !...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 321)

(4) ความขัดแย้งระหว่างซำห์แห่งคอเรสม์กับซาหลิฟแห่งบัซดัด (กาหลิบ แห่งแบกแดด) กาหลิบของนครแบกแดดชื่อ นาซีร์ ขัดขวางไม่ให้ซำห์แห่งคอเรสม์ขึ้นเป็นผู้นำสูงสุดของอิสลาม เพราะเห็นว่าซำห์ไม่เหมาะสม ซำห์ไม่พอพระทัยและอาฆาตแค้น ว่า

“...องค์ซาหลิฟแห่งกรุงบัซดัด ซึ่งทรงพระนามว่า นาซีร์ นั้นเอง การที่ซำห์มุฮัมมัด ทรงทักท้วงถือเอาเช่นนี้ก็มิใช่เพราะเหตุอันใดอันเลย หากเป็นด้วยสาเหตุข้อเดียวที่ว่า ซาหลิฟนาซีร์ ไม่ทรงยินยอมที่จะอนุวัติให้ซำห์ มุฮัมมัด ได้รับการสถาปนาขึ้นสู่ตำแหน่งประมุขผู้ยิ่งใหญ่ของชาวมุสลิมมานทั้งปวงเท่านั้นโดยแท้ เมื่อพระองค์ทรงมีพระบรมราชภาระที่จักต้องเอาชนะโลกทั้งโลกไว้ให้ตกอยู่ในอำนาจภายใต้พระบาท...ยอมเป็นความจำเป็นอันยิ่งยวดที่พระองค์จักต้องทรงทำลายซาหลิฟนาซีร์ให้พินาศแหลกลาญลงเสียก่อน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 379)

ข้อความข้างต้นกล่าวว่า เพราะชาห์แห่งคอเรสมต้องการเป็นผู้นำ แต่เนื่องจากตำแหน่งของกาหลิบเป็นผู้นำโดยการสืบทอดสายเลือดจึงปฏิเสธ ชาห์ทรงพิโรธแล้วทำลายกาหลิบให้ตนได้ครองตำแหน่งผู้นำ เพื่อใช้เป็นบันไดอำนาจศาสนาทำศึกครองโลก ชาห์ให้ทหารสู้กับกาหลิบก่อนแล้ววางแผนไปรบกับอาณาจักรจีนในภายหลังแต่ไม่สำเร็จ

(5) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสมและเจงกิสข่าน ความขัดแย้งของกษัตริย์นักรบผู้ยิ่งใหญ่ทั้ง 2 พระองค์ เกิดจากความต้องการครอบครองอาณาจักรที่กว้างใหญ่ไพศาลหรือครอบครองโลก ดังนั้นจักรพรรดิทั้งสองพระองค์ต่างก็ส่งจารบุรุษสืบข่าวอีกอาณาจักรหนึ่งตลอดเวลา ชาห์เองก็มีประสงค์ปราบกาหลิบแห่งแบกแดดให้เสร็จแล้วจะยกกองทัพปราบอาณาจักรทางทิศตะวันออก ส่วนเจงกิสข่านก็ส่งจารบุรุษสืบข่าวคอเรสม ให้แทรกซึมเข้าไปในระบบราชการของชาห์จนบางคนมีตำแหน่งใหญ่โตเพื่อเตรียมทำสงครามกับอาณาจักรคอเรสมด้วยเช่นกัน ความขัดแย้งจึงถูกสั่งสมทีละน้อย

ครั้งแรก เจงกิสข่านส่งราชทูตเจริญสัมพันธไมตรี แต่เนื้อความในสาส์นแสดงการข่มและดูหมิ่นชาห์แห่งคอเรสมซึ่ง ๆ หน้าด้วยการเรียกชาห์ว่า “โอรส” อันเป็นคำที่เจ้าจักรวรรดิใช้เรียกกษัตริย์ในอารัก্ষ แต่ชาห์ยังข่มใจไม่ยอมมีปัญหาด้วย แต่ก็พยายามล้วงความลับจากราชทูตมองโกล โดยเรียกทูตไปถามในเวลากลางคืน

ครั้งที่สอง เจงกิสข่านให้จัดกองคาราวานมีอุซุนเป็นหัวหน้า มีพ่อค้าสี่ร้อยห้าสิบคน อุซุนห้าร้อยตัวไปค้าขายที่อาณาจักรคอเรสม เมื่อเข้าถึงเมืองโอดราร์ (โอดรา) อุซุนผู้นำคาราวานนำหนังสืออนุญาตทำการค้าที่ลงตราประทับชาห์แห่งคอเรสมแก่เจ้าเมืองโอดรา ให้เปิดทางทำการค้า แต่อีนาลซิด-คาอีร์-ข่าน เจ้าเมืองโอดรากลับส่งรายงานเท็จไปทูลชาห์ว่า พ่อค้ามองโกลเป็นจารบุรุษ บังอาจเรียกชื่อข่านโดยตรง เจ้าเมืองประหารพ่อค้าและยึดทรัพย์สินไปขายแล้วนำเงินถวายชาห์ คนขับเกวียนคนหนึ่งรอดไปทูลเจงกิสข่าน เจงกิสข่านจึงให้ส่งทูตไปทวงความยุติธรรมอีกครั้ง

ครั้งที่สาม ทูตจากมองโกลสามคนถูกส่งไปทวงความยุติธรรม ขอให้ส่งคนผิดมาให้เจงกิสข่านลงโทษ ชาห์ปฏิเสธและราชทูตถูกตัดเคราแล้วสังหารจนตาย ส่วนทูตอีกสองคนบาดเจ็บสาหัส และถูกทรมานโดยใช้เชือกผูกขาให้ม้าลากครูดกับพื้นดิน นำไปทิ้งที่ชายแดน แต่ก็รอดชีวิตไปทูลเจงกิสข่าน ทำให้เจงกิสข่านทรงพิโรธและตัดสินใจพระทัยทำศึกกับชาห์แห่งคอเรสม

(6) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายยะลาลอัลดิน กับขุนนางของเมืองกูร์กันจ์ เจ้าชายยะลาลอัลดินนำข่าวการเปลี่ยนรัชทายาทมาแจ้งที่นครกูร์กันจ์ โดยมี

เจ้าชายอุซลาห์ ซาห์เป็นพยาน แต่ขุนนางผู้ใหญ่และชาวเมืองไม่พอใจเนื่องจากรดาเจ้าชายมีเชื้อสายตุรกีเมนที่ต่ำต้อย จึงวางแผนสังหาร

“...พวกขุนนางชั้นชานและชั้นเบคทั้งทหารและพลเรือนบรรดาที่เป็นเชื้อชาติคิปซัค ต่างก็แสดงความไม่พอใจกันโดยทั่วไป บุคคลเหล่านี้ปฏิเสธที่จะยอมรับรองเอาองค์สุลต่านได้อื่นบรรดาที่ได้มีสายเลือดคิปซัค

เมื่อเกิดความไม่พอใจขึ้นดังนี้ ขุนนางชั้นชานและชั้นเบคของชาวชาติคิปซัคทั้งหลายแห่งกรุงกูร์กันก็ลงมือวางแผนการที่จะก่อความยุ่งยากทันที จุดหมายขั้นแรกทีเดียวก็คือ พวกเขาวางแผนที่จะสังหารเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 819)

เห็นได้ว่า สุภา ศิริमानนท์ กำหนดความขัดแย้งของตัวละคร ปฏิบัติสำคัญในเรื่อง คือ ซาห์แห่งคอเรสม์ และความขัดแย้งที่เกิดในอาณาจักรคอเรสม์มากที่สุด เพื่อให้เห็นสภาพบ้านเมืองที่วิปริตมีชนชั้นคักดินาที่โหดร้าย สามารถทำลายชีวิตคนได้อย่างไม่ละอายต่อหลักศีลธรรม ภาพกระบวนการยุติธรรมที่ล้มเหลว การทุจริตภาชีเพื่อประโยชน์ของชนชั้นปกครอง เพื่อสะท้อนภาพประเทศไทยในยุคสมัยที่แต่ง นอกจากนั้นยังมีความขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติ การเหยียดเชื้อชาติ ทำให้ชาวคอเรสม์พลาดโอกาสมีผู้นำที่เข้มแข็งอย่างเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน ด้วย ความขัดแย้งเหล่านี้เปิดโอกาสให้ขุนศึกอีกคนหนึ่งคือ เจงกิสข่าน อ้างความชอบธรรมยกทัพมาทำสงครามจนบ้านเมืองล่มสลาย

1.2.2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เป็นความขัดแย้งที่ตัวละครเอกต้องต่อสู้กับคนในสังคม เช่น อาจต้องต่อสู้กับค่านิยมของคนในสังคม **เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 7 ประเด็น คือ

- 1) ความขัดแย้งระหว่างนักพรตฮัจยีราฮิมกับความยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรม
- 2) ความขัดแย้งทางศาสนา 3) ความขัดแย้งระหว่างอาบูจาฟาร์กับคำสอนทางศาสนา
- 4) ความขัดแย้งระหว่างอาบูจาฟาร์กับการปกครองของซาห์แห่งคอเรสม์ 5) ความขัดแย้งระหว่างซาห์กับอาณาจักรที่อยู่ในอารักขา 6) ความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ 7) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าเมอร์กิต (เมอร์กิต) กับอาณาจักรคอเรสม์ ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 5 เหตุการณ์ความขัดแย้ง ดังนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างนักพรตฮัจยีราฮิมกับความยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรม ความขัดแย้งนี้เกิดจากนักพรตฮัจยีราฮิมถูกจับไปให้ทานสะกิม

ตัดสินคดีเนื่องจากมีทรัพย์สินมากกว่าอัตราที่นักบวชพึงมี ท่านสะกิมซึ่งอวดอ้างว่าตนมีความ
 ยุติธรรม ตัดสินให้ยึดอัฐูที่กำลังแบกตัวละครมาสมุดที่บาดเจ็บสาหัส แม้ปล่อยตัวนักพรตแต่ก็
 ให้เสียค่าธรรมเนียมการตัดสินคดีด้วยลาเบกัรที่เขามีเพียงตัวเดียว และต้องการยึดเหรียญ
 ทองคำด้วย

“...เอาเหรียญทองคำหนึ่งดินาร์นั้นมาให้ข้า! ข้าจะเอามันไปชำระค่าแห่ง
 การประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมที่ข้าได้ให้แก่เจ้าเมื่อสักครู่นี้!”

ฮัจยี ราฮิม แบมือของเขาคลายออกมา และแล้วสะกิมผู้ละโมภก็ฉวยเอา
 เหรียญนั้นมาทันที แต่เขาก็ต้องงงจ้งจ้งอีกวาระหนึ่ง เหรียญอันนั้นมันก็คงเป็น
 เหรียญทองแดงหนึ่งตีร์มอันเดิมดี ๆ นั่นเอง !...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 85)

นักพรตจึงจำเป็นต้องเล่นกลโดยอ้างสัตยาธิษฐานว่า
 หากเหรียญทองแดง 1 ตีร์มกลายเป็นทอง 1 ดินาร์ได้ แสดงว่าสะกิมตัดสินคดีความได้ถูกต้อง
 ยุติธรรม เมื่อจบคำสัตยาธิษฐานทุกคนเห็นเหรียญทองแดงกลายเป็นเหรียญทองคำ สะกิมจึง
 ให้นำเหรียญทองมาให้เขาแทน แต่เมื่อเขาหยิบเหรียญไปก็กลายเป็นเหรียญทองแดงเช่นเดิม
 นักพรตจึงรอดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมมาได้โดยไม่ต้องจ่ายเหรียญทองคำที่มีเพียงเหรียญ
 เดียว เหตุการณ์นี้เป็นการเสียดสีกระบวนการยุติธรรมที่มีแต่ความอยุติธรรม ทำให้เกิดปัญหา
 ความขัดแย้งในสังคม และปัญหาอื่นอีกหลายประการ

(2) ความขัดแย้งทางศาสนา มีความขัดแย้งทางศาสนา
 ปรากฏในนวนิยายหลายตอน เช่น จอมโจรคาราคอนซาร์ขู่บังคับทาสชาวเรื่อนนอกศาสนา
 ซึ่งกำลังบาดเจ็บสาหัสจำนวน 5 คน ให้เร่งฝีเท้าเดินเร็วขึ้น ทาสทั้ง 5 คนถูกล่ามคอแล้วใช้เชือก
 ร้อยที่ห้วงคอผูกไว้กันไม่ให้หนี ความว่า “...เฮ้ย, ออกเดินไปเถอะ, มึง, ไอ้พวกสัตว์ซึ่งมิได้มีศรัทธา
 ต่อพระอัลเลาะห์เป็นเจ้า ! เดินไปเร็ว ๆ เข้า ถ้าพวกมึงขึ้นอีตอาดล่าช้า ดาบของกูนี่แหละ ที่จะ
 เฉือนเนื้อพวกมึงออกเป็นชิ้น ๆ และปล่อยให้เป็นซากเน่า ๆ อยู่ตามข้างทาง จำไว้ให้ดี !...”
 (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 72-73)

เหตุที่จอมโจรคาราคอนซาร์ทำเช่นนี้ เพราะเห็นว่าทาส
 ทั้ง 5 คน เป็นพวกนอกศาสนา ไม่จำเป็นต้องทำดีด้วย ทั้งที่ในอดีตคาราคอนซาร์ก็เคยพบ
 ความอยุติธรรมและถูกทรมานเช่นนี้มาก่อน แต่เมื่อมีโอกาสก็กระทำกับคนอื่นเช่นกัน

(3) ความขัดแย้งระหว่างอาบู จาฟาร์กับคำสอนทางศาสนา
 ตัวละครอาบู จาฟาร์ เป็นบัณฑิต กวี นักคิดนักเขียนหนุ่มที่มีความสามารถมาก หลายคนเชื่อว่า
 อนาคตจะเป็นมหากวีที่ทัดเทียมกับมหากวีที่มีชื่อเสียงในอดีต แต่เนื่องจากคิดนอกกรอบคำสอน
 ทางศาสนาจึงขัดแย้งกับอาลี และอิหม่าม ดังเหตุการณ์ที่มีรีซา ยูซุป เล่าให้ฮัจยี ราฮิมฟังว่า

“...ท่านอาคันตุกะผู้จาริกแสวงบุญ, เขา-ชายหนุ่มคนนั้นนะ ต่อมาเขาได้กลับ
 กลายเป็นคนซึ่งไม่เชื่อในพระเจ้า, ไม่ยอมเชื่อในสิ่งใด ๆ กลายเป็นคนนอกกรีต,
 ปฏิเสธทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่าง-เขากลายเป็นนักคิดอิสระ ไปเสียเลย ๆ ! และยิ่งกว่านั้น,
 เขายังบังอาจพูดและกระทำตามสิ่งที่เขาคิดใหม่ ๆ ด้วยตัวของเขาเองเหล่านี้อย่าง
 เปิดเผย...ไม่หวั่นเกรงพระราชอาญาใด ๆ เสียอีกด้วย เขาบังอาจขัดแย้งโต้เถียงกับ
 พวกพระคุณเจ้าอาลี และอิหม่ามทั้งหลาย บรรดาซึ่งมีวัยวุฒิสูง...เราเป็นสี่เทา
 แล้วอย่างไม่เกรงกลัวอะไรเสียเลย...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 108)

ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ตัวละครอาบู จาฟาร์ ถูกจับ
 และตัดสินจำคุกเตรียมถูกประหารชีวิต แต่เขาก็สามารถหนีรอดไปได้ บิดาและน้องชายของ
 อาบูจาฟาร์จึงต้องรับโทษแทนทั้งที่ไม่ได้กระทำความผิด

(4) ความขัดแย้งระหว่างอาบูจาฟาร์กับการปกครองของ
 ชาร์แห่งคอเรสม์ ตัวละครอาบู จาฟาร์ ซึ่งเป็นนักคิดอิสระขัดแย้งกับคณะบัณฑิตในราชสำนัก
 ของชาร์ และถือเป็นปฏิปักษ์กับการปกครองของชาร์ด้วย ดังตัวบทว่า “...เขาคัดค้านคำพูด
 และกฎและระเบียบของพวกบัณฑิตแห่งราชสำนักชาร์เหล่านั้น และเขามักจะเทศนาคำสอน
 แปลก ๆ ซึ่งผู้ฟังที่มีสติปัญญาเป็นสามัญก็ฟังดูน่างงไปหมด เขาทำให้จิตใจของคนเหล่านี้
 เกิดความไขว้เขว...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 109)

ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ตัวละครอาบูจาฟาร์ถูกจำคุก
 และรอการตัดสินประหารชีวิต แม้เขาสามารถหนีรอดออกไปได้แต่บิดาของเขาก็ถูกนำไปขังไว้ใน
 ในคุกมืดตลอดชีวิตและตายในคุก แม้ญาติพี่น้องของเขาก็ถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรมเพราะ
 เมื่อบิดาของอาบูจาฟาร์ตาย ทางการก็จับน้องชายของเขาไปขังแทน

(5) ความขัดแย้งระหว่างชาร์กับอาณาจักรที่อยู่ในอารักขา
 ชาร์แห่งคอเรสม์ เป็นยอดนักรบที่มีชื่อเสียงเพราะสามารถปราบอาณาจักรต่าง ๆ เช่น แคว้นกูร์,
 แคว้นกาซนี, แคว้นบอลค์, แคว้นบาเมียน, แคว้นเทอร์เมซ และดินแดนอื่น ๆ ให้เข้ามาอยู่ใน

อำนาจของพระองค์ เพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองและป้องกันการก่อกบฏ ชาห์จึงสั่งให้ข้านแต่ละเมือง จะต้องส่งบุตรชายคนโตมาเป็นตัวประกันไว้กับชาห์ “...การที่พวกเขาต้องมาพำนักประจำอยู่กับชาห์เช่นนี้ ก็เพราะเหตุว่าบิดาของพวกเขาจำเป็นต้องส่งมาไว้เสมือนหนึ่งตัวจำนอง... ทรงวางระเบียบที่จะต้องให้มีการควบคุมดูแลพวกท่านรุ่นหนุ่มเหล่านี้ไว้อย่างเข้มงวดเคร่งครัดมาก การสอดส่องพฤติกรรมต่าง ๆ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 147-148)

สุภา นำเสนอภาพความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมภายในอาณาจักรคอเรสมามากมาย เพื่อให้เห็นความหลากหลายและความวุ่นวาย ไร้ระเบียบ ก่อนการเกิดสงครามล้างอาณาจักรแห่งนี้ในเวลาต่อมา

1.2.3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในนวนิยาย**เจิ้งกีสข่าน** มี 1 ประเด็น คือ การเดินทางที่ยากลำบากของกองคาราวาน ดังนี้

(1) การเดินทางที่ยากลำบากของกองคาราวาน สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า การเดินทางข้ามเทือกเขาเทียนชั่น (เทียนซาน) เต็มไปด้วยความยากลำบาก ทुरกันดาร์

“...ในการเดินทางของกองคาราวาน, ภายหลังจากวาระที่ได้ผ่านสิ่งต่าง ๆ แหล่งต่าง ๆ ไปมากมายแล้วก็เคลื่อนขบวนเข้าถึงเทือกเขาอันมีชื่อเสียงที่เรียกชื่อว่า เทือกเขาเทียนชั่น ความมีชื่อเสียงของเทือกเขาแห่งนี้ก็คือ ความที่มันเต็มไปด้วยป่าทึบและทुरกันดาร์แสนสาหัส...เทือกเขาเทียนชั่นเป็นรูปร่างซึ่งเสมือนเกือกม้าขนาดมหึมา...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 470-471)

แต่อุซุนก็สามารถนำกองคาราวานมองโกล เดินทางผ่านเทือกเขาเทียนชั่นที่อันตรายไปถึงเมืองโอตาราร์ (โอทรา) ได้โดยสวัสดิภาพ เมืองโอทราเป็นเมืองพรมแดนระหว่างมองโกลและคอเรสม์ อุซุนต้องนำสาส์นตราประทับไปแสดงกับเจ้าเมืองเพื่อผ่านด่านไปค้าขายที่นครซามาร์คานด์ต่อไป

(2) ความขัดแย้งหลัก นวนิยายเรื่อง**เจิ้งกีสข่าน** มีความขัดแย้งหลัก คือ ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับเจิ้งกีสข่าน เนื่องจากเป็นความขัดแย้งที่ทำให้เกิดปัญหาระหว่างอาณาจักรคอเรสม์กับมองโกล เป็นเหตุผลให้เจิ้งกีสข่านยกทัพมาทำลายอาณาจักรคอเรสม์

1.1.4 กลวิธีนำเสนอโครงเรื่อง สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง 5 ประการ คือ ความสมจริง, ความสนใจใคร่ติดตาม, ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับ

องค์ประกอบอื่น ๆ, การสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์, และกลวิธีอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม มีดังนี้

1) ความสมจริง สุภา ศิริมานนท์ สร้างนวนิยายให้มีความสมจริงตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยให้ตัวละครที่มีชีวิตจริงในอดีตมีพฤติกรรมและกระทำตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ แล้วสร้างตัวละครสมมติให้เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของตัวละครในประวัติศาสตร์เพื่อสร้างอารมณ์สะท้อนใจ และเห็นธาตุแท้ของขุนศึกที่มุ่งหวังอำนาจความร่ำรวยและความยิ่งใหญ่ โดยไม่สนใจความทุกข์ของผู้อยู่ใต้ปกครอง

2) ความสนใจใคร่ติดตาม สุภา ศิริมานนท์ ใช้เหตุการณ์ความผันของชาห์แห่งคอเรสม์ เพื่อสร้างความสนใจใคร่ติดตาม เนื่องจากแสดงให้เห็นว่า ชาห์แห่งคอเรสม์มีความกังวลทางจิตใจ เพราะกลัวสูญเสียอำนาจและความนิยมจากประชาชน ผู้เขียนกล่าวว่าชาห์แห่งคอเรสม์มีอุปนิสัยที่แปลกประหลาด คือ เห็นคลื่นมหาชนจำนวนมหาศาลมาร้องแซ่ซ้องสดุดีเสียงดังสนั่น ต่อมากลับเห็นคลื่นมหาชนอีกกลุ่มเดินคุ่มเข้ามาหาพระองค์จนเกิดความกลัวทรงร้องสั่งห้ามให้หยุด แต่มหาชนเหล่านั้นก็ยังเคลื่อนที่เข้ามาเรื่อย ๆ ชาห์เห็นว่าคนเหล่านั้นพกมีดปลายแหลมหวังสังหารพระองค์ มีบุรุษเพียงคนเดียวที่สามารถใช้มีดแทงเข้าที่ข้อหัวใจของชาห์จนสวรรคต จากนั้นเหล่ามหาชนก็ร้องสรรเสริญบุรุษผู้นั้นด้วยเสียงอันดังว่า “...ขอให้ยะลาล อัต-ดิน จงทรงพระเจริญ! พระโอรสาธิราชผู้ยิ่งใหญ่ และซึ่งเป็นพระราชทายาทแห่งชาห์ของคอเรสม์ ยะลาล อัต-ดิน! ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน!...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 135) ทำให้ชาห์คิดว่าประชาชนได้ทูลพระองค์ไปสนับสนุนโอรสของพระองค์หมดแล้ว เมื่อตื่นบรรทม ทำให้ชาห์รู้สึกหวาดระแวงว่าโอรสจะทำการก่อกบฏอย่างที่เห็นในความฝัน

การแทรกเรื่องความฝัน นอกจากช่วยทำให้เรื่องมีความน่าสนใจแล้วยังทำให้เห็นสภาพทางจิตใจของผู้มีอำนาจที่มักหวาดระแวงและเกรงกลัวการสูญเสียอำนาจซึ่งเป็นเหตุผลให้ชาห์ทรงตัดสินพระทัยปลดเจ้าชายยะลาล อัตดิน จากตำแหน่งรัชทายาทในเวลาถัดมา

3) ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ สุภา ศิริมานนท์ นำโครงเรื่องการสู้รบกันระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับเจงกิสข่านแห่งมองโกลเพื่อสะท้อนภาพสังคมไทย ในสมัยที่เขียนนวนิยายเรื่องนี้ขึ้นหลังจากที่ตนถูกจับกุมขังจากคดีทางการเมืองในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังที่ ทวีป วรดิลก นำเสนอบทวิจารณ์ว่า

“...ยุคสมัยที่คุณสุภาเขียน “เจงกิสข่าน” ขึ้นซึ่งอยู่ในระหว่างปี พ.ศ.2497 – 2489 อันเป็นระยะเวลาภายหลังที่ตนเองถูกจับกุมขังแล้วได้รับอิสรภาพเพียงปี

เศษ ๆ เป็นยุคที่มีการเผด็จอำนาจอย่างเหี้ยมโหดของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ หลังจากที่ได้มีการจับใหญ่และเข่นฆ่า นักการเมืองฝ่ายค้านอย่างเหี้ยมโหด อาทิ คุณเตียง ศิริขันธ์ ซึ่งก็เป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่งของคุณสุภาในทางส่วนตัว จึงไม่มีปัญหาที่ว่า คุณสุภาจะต้องถูกเพ่งเล็งจากทางการ เจ้าหน้าที่ที่ครองอำนาจเยี่ยงขุนศึกในประเทศล้าหลังทั้งหลาย พุดง่าย ๆ ก็คือ คุณสุภาแทบจะกระดิกตัวไม่ได้เอาเลย...”

(ทวีป วรดิolk 2531 อ้างอิงใน สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 14)

ดังนั้น สุภา ศิริมานนท์ จึงให้น้ำหนักกับความขัดแย้งภายในอาณาจักรคอเรสม์อย่างมาก โดยเฉพาะความขัดแย้งในมหานครกรุงกัณฑ์ ซึ่งมีเสียงใกล้เคียงกับกรุงเทพฯ ความขัดแย้งที่เกิดจากการปกครองที่โหดร้ายของชาห์แห่งคอเรสม์ ที่จับกุมนักพรต นักคิด นักปราชญ์ มาคุมขังสังหารเนื่องจากขัดแย้งกับการปกครองของชาห์ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้คอเรสม์เกิดความวุ่นวายและอ่อนแอลง ในขณะเดียวกันกลุ่มอำนาจของขุนศึก เจงกิสข่านของมองโกล เริ่มแผ่ขยายอิทธิพลด้วยการส่งจารบุรุษหรือสายลับที่ตนไว้วางใจ แทรกซึมหาข่าวเพื่อเตรียมยึดครองอาณาจักรคอเรสม์

สุภา ศิริมานนท์ จึงนำโครงเรื่องการทำสงครามระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับเจงกิสข่าน มานำเสนอเพื่อแสดงให้เห็นธาตุแท้ของขุนศึกที่ปกครองแผ่นดินด้วยอำนาจเผด็จการ ไม่คำนึงถึงความสุขทุกข์ของประชาชน การให้ความสำคัญกับการเสนอปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในอาณาจักรคอเรสม์ เพื่อสะท้อนภาพสังคมในยุคนั้น ปรากฏว่าหลังจากที่ สุภา ศิริมานนท์ เขียนนวนิยายเรื่องนี้เสร็จเพียง 1 ปี ในพ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็รัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้สำเร็จคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในนวนิยายอย่างประหลาด

4) การสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ สุภา ศิริมานนท์ สื่อสารให้ผู้อ่านเห็นสังขรณ์ของอำนาจ เมื่อมีอำนาจผู้คนยอมมารุมล้อมเพราะต้องการผลประโยชน์ แต่เมื่อใดที่สูญเสียอำนาจบุคคลเหล่านั้นก็มีท่าทีเปลี่ยนไป โดยสะท้อนผ่านตัวละครชาห์แห่งคอเรสม์ ในครั้งที่มิอำนาจไม่ว่าคิดหรือทำอะไรจะมีผู้คนล้อมหน้าล้อมหลังแสดงความจงรักภักดี สรรเสริญพระบารมีอยู่ไม่ขาด แต่เมื่อรบแพ้สูญเสียอำนาจหลายครั้ง ขุนนางก็เริ่มเปลี่ยนแปลงท่าทีไปบางคนถึงกับไม่ยอมเข้าเฝ้า ความว่า

“...ข้าห์ มุฮัมมัด แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ เพิ่งจะทรงสว่างวาบในพระทัยของพระองค์เดี๋ยวนั้นเองว่า ณ บัดนี้ โครงสร้างต่าง ๆ บรรดาที่พระองค์ได้ทรงสถาปนาขึ้นไว้, ระเบียบต่าง ๆ บรรดาที่พระองค์ได้ทรงตราตั้งขึ้น เพื่อความเกาะยึดเหนียวกันอยู่เป็นมหาอาณาจักรของมุสซุลมานอันเกรียงไกรนั้น ได้พังทลายลงเสียแล้ว...รากฐานแห่งอำนาจของพระองค์ที่ได้สร้างสมมาหลายชั่วคนจากพระราชบรรพบุรุษได้ย่อยยับแหลกลาญลงแล้ว...ก็ทรงได้พระสำนึกว่า ในบัดนี้ถ้อยคำทั้งมวลอันคนทั้งหลายเคยลั่นไว้เพื่อถวายและเพื่อแสดงความจงรักภักดีและความสวามิภักดิ์อันน้อมยอมกราบมาแต่ปางหลังนั้น ได้สลายกระจายไปเสมือนหนึ่งฝุ่นธุลี ที่ต้องกระแสมกระโชก...อนิจจา!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 730)

สุภา ศิริमानนท์ แสดงให้เห็นสังขรณ์ว่า อำนาจเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่นั่นคงถาวร ตราบเท่าที่มีอำนาจจะมีผู้คนให้ความสำคัญยกย่อง แต่เมื่อไม่มีอำนาจและผลประโยชน์คนเหล่านั้นก็จากไป ผู้นำที่ขาดคุณธรรมเมื่อสูญเสียอำนาจก็就会被ประณาม โดยเฉพาะข้าห์แห่งคอเรสม์ถูกประณามการกระทำผิดหลักศาสนาและเป็นต้นเหตุให้ราษฎรผู้บริสุทธิ์เสียชีวิต

5) วิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม นวนิยายเรื่องนี้ยังพบมีกลวิธีอื่นเพิ่มเติม คือ การแทรกเหตุการณ์ที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ

5.1) การเพิ่มเหตุการณ์ที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ สุภา ศิริมานนท์ เพิ่มเหตุการณ์ในจินตนาการให้ข้าห์แห่งคอเรสม์พบชายป่วยเป็นโรคเรื้อน 6 คน ที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ เพื่อแสดงสังขรณ์และความเป็นจริงในชีวิต และแสดงว่าชนชั้นศักดินาไม่ได้มีความศักดิ์สิทธิ์เหนือมนุษย์ดังกล่าวอ้าง แต่เป็นมนุษย์ที่ต้องเผชิญความตายเช่นคนทั่วไป

หลังจากหนีการไล่ล่าของกองทัพเจงกิสข่านไปที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ ข้าห์พบว่า บนเกาะมีผู้ป่วยโรคเรื้อน 6 คน คนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้ปกครองประชากรในเกาะ เมื่อเห็นข้าห์แต่งตัวด้วยเครื่องแต่งกายราคาแพง มีอาหารและมีกระโจมที่พัก จึงใช้อำนาจของผู้นำคนป่วยในเกาะ บีบบังคับให้ข้าห์ถอดชุดออก ให้เปลือยกายเหมือนทุกคนบนเกาะ แล้วนำอาหารของข้าห์มาบริโภค ทำให้ข้าห์กลายเป็นผู้ถูกกระทำจากผู้ที่ไม่มีอำนาจเหนือตนบ้าง

ข้าห์ต้องสวรรคตอย่างน่าอนาถตัวแข็งทื่อไม่สวมเสื้อผ้า นกกาจิกดวงเนตรกินจนเบ้าตากลวงโบ๋ ขุนพลตีมูร มาลิก เมื่อเห็นสภาพเช่นนี้จึงเข้าใจความเป็นจริง

ว่าซาห์เป็นเพียงคนธรรมดา ถึงกับเสียดายเวลาที่อุทิศเวลาและร่างกายคอยรับใช้ ทั้งเกิดทุนบุชารากับเป็นอิสคานดาร์ หรือ อเล็กซานเดอร์มหาราชองค์ที่สอง ความว่า

“...ซาห์ได้ หลังเลือดของข้ามามากมายเหลือคนน่าด้วยความเชื่ออันลุ่มหลงว่าซาห์ มูฮัมมัด แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์พระองค์นี้คือ อิสคานดาร์...ซาห์เคยหลงเชื่อ...

...พระองค์จะได้ทรงเป็นผู้นำที่แข็งแกร่งและปราศจากความกลัวใด ๆ แห่งกองทัพอันยิ่งใหญ่ของบรรดามุสซุลมานทั้งหลาย เพื่อแก่การที่จะบุกตะลุยไปสู่ชัยชนะด้วยกัน...เสียดายที่ไปมัวลุ่มหลงต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษาภาพลวงตาแบบเดียวกับที่มันมักจะลวงเรา ในเมื่ออยู่ท่ามกลางทะเลทรายอันระอุร้อน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 763-764)

ตัวละครตีมูร์ มาลิก ได้เห็นความจริงว่า ซาห์แห่งคอเรสม์ผู้นำที่แข็งแกร่งซึ่งถูกยกย่องเป็นอเล็กซานเดอร์มหาราชองค์ที่สอง เป็นเพียงภาพลวงทั้งสิ้น ตีมูร์ มาลิก ยังเห็นความจริงอีกว่า ซาห์ก็สามารถตายได้เหมือนมนุษย์ทั่วไป ไม่ใช่เทพเจ้าอย่างที่ถูกลอกลวง จึงทำให้ตัวละครตัวนี้รู้สึกเสียใจที่เสียเวลาติดตามรับใช้กษัตริย์ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเช่นนี้

1.2 แก่นเรื่อง แก่นเรื่องหรือสาระสำคัญของเรื่องเป็นแนวคิดหลักของเรื่องที่คุณเขียนต้องการสื่อสารถึงผู้อ่าน ผู้วิจัยศึกษาแก่นเรื่อง 2 ประเด็น คือ แก่นเรื่องของนวนิยายแจ้งกิจข่านและกลวิธีการเสนอแก่นเรื่อง ดังนี้

1.2.1 แก่นเรื่องของนวนิยาย ผู้วิจัยศึกษาแก่นเรื่องของนวนิยายแจ้งกิจข่าน 2 ประเด็น คือ แก่นเรื่องหลัก และแก่นเรื่องรอง มีรายละเอียดดังนี้

1) แก่นเรื่องหลัก สุภา ศิริमानนท์ นำเสนอแก่นเรื่องหลัก การแสดงธาตุแท้ของขุนศึก หรือกษัตริย์ขุนศึกที่ปกครองโดยใช้อำนาจเผด็จการให้ปรากฏ เนื่องจากผู้นำเหล่านี้สร้างภาพลวงให้ชนชั้นใต้ปกครองเกิดความความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาอย่างมกมาย แต่แท้จริงแล้วผู้ปกครองใช้อำนาจเผด็จการ มีความโหดร้ายทารุณ กดขี่คุกคามประชาชนเพื่อมุ่งหวังเฉพาะผลประโยชน์ส่วนตนไม่ได้ทำเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังใช้อำนาจมืดทำลายล้างชีวิตผู้เห็นต่าง เพื่อผดุงไว้ซึ่งอำนาจของตน

ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะร่วมของผู้ปกครองเผด็จการในประวัติศาสตร์โลกที่มีความคล้ายคลึงกัน เพราะผู้ปกครองและขุนศึกเหล่านี้หวังขยายอำนาจอิทธิพลและเขตแดนเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของตน ไม่ได้ทำเพื่อความสุขของประชาชนส่วนรวม

แต่อย่างใด ดังเช่น ซาห์แห่งคอเรสม์ ที่ต้องการมีอำนาจเหนือกาหลิบแห่งนครแบกแดด เพื่อหาข้ออ้างทำสงครามขยายอำนาจในนามสงครามศาสนา ความว่า

“...ฆาหลิฟนาซีร์ไม่ทรงยินยอมที่จะอนุมัติให้ซาห์ มุฮัมมัด ได้รับการสถาปนาขึ้นสู่ตำแหน่งประมุขผู้ยิ่งใหญ่ของชาวมุสลิมมานทั้งปวง...เมื่อพระองค์ทรงมีพระบรมราชภาระที่จักต้องเอาชนะโลกทั้งโลกไว้ให้ตกอยู่ในอำนาจภายใต้พระบาท...ชั้นแรกทีเดียวยอมเป็นความจำเป็นอันยิ่งยวดที่พระองค์จักต้องทรงทำลายฆาหลิฟนาซีร์ให้พินาศแหลกลาญลงเสียก่อน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 378-379)

แม้ตัวละครเจงกิสข่านเอง ก็ต้องการมีอำนาจเหนืออาณาจักรคอเรสม์ด้วยเช่นกัน เห็นได้จากการที่เจงกิสข่านส่งสายลับและจารชนแทรกซึมไปอาณาจักรต่าง ๆ แม้แต่ข้าราชการผู้ใหญ่ของซาห์ก็เป็นสายลับของเจงกิสข่าน ความปรารถนาที่แท้จริงของเจงกิสข่าน แทรกในเหตุการณ์ส่งราชทูตไปทวงความยุติธรรมจากเจ้าเมืองโอดราด้วยอาการซึ่งขัดตัวบทว่า “...เพราะเหตุที่เขาได้กล่าวจาเราะกับซาห์ด้วยถ้อยคำและด้วยวิธีพูดอย่างกล้าหาญ ซาญชัยตามแบบที่พระองค์ทรงสอนและทรงกำชับนั้นแหละ ที่ได้เป็นผลให้อัฟวกหมาทั้งหลาย...ได้รุมกันฉีกอับนั เค็ฟเรจ บัอฆรา ออกเสียเป็นชิ้น ๆ ?...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 490)

ตัวบทข้างต้นกล่าวถึง ราชทูตมองโกลจาเราะกับซาห์แห่งคอเรสม์ ด้วยกิริยาก้าวร้าวตามที่เจงกิสข่านสั่ง แต่กลายเป็นเหตุให้ราชทูตถูกซาห์สังหาร ประเด็นนี้ สุภา ศิริमानนท์ มองว่า เจงกิสข่านจงใจหาเหตุอ้างความชอบธรรมเพื่อยกทัพไปรบอาณาจักรคอเรสม์ สุภาสะท้อนว่า บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการประลองอำนาจของกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสองพระองค์ คือ ชาวคอเรสม์ที่ถูกขูดรีดภาษีล่วงหน้า 3 ปี เกิดความอดอยาก บ้านเมืองพังพินาศ และประชาชนบาดเจ็บล้มตายอย่างมหาศาล

2) แก่นเรื่องรอง นวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ มีแก่นเรื่องรอง คือ แก่นเรื่องความรักชาติ แก่นเรื่องความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต แก่นเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีรายละเอียดดังนี้

2.1) แก่นเรื่องความรักชาติ ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นว่า การกล่าวอ้างของผู้ปกครองว่ารักชาติ ให้ประชาชนเสียสละตนเองเพื่อชาติไม่เป็นความจริง เพราะขุนศึกคิดถึงประโยชน์ตนมากกว่าประโยชน์ชาติ สุภา ศิริमानนท์ จึงยกย่องเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน ที่มีความกล้าหาญและอุทิศตนเพื่อชาติชาติบ้านเมือง ไม่รักตัวกลัวตายซ่อนตนอยู่ในป้อม

เพื่อให้ข้าศึกเลิกทัพไปเองอย่างพระบิดา แต่ทรงต่อสู้กับมองโกลในที่กว้างเพื่อปกป้องประชาชน
ความว่า

“...สำหรับทรศนะของฉันทน์, ลักษณะของบุคคลซึ่งจะเป็นผู้นำของบ้านเมืองได้
ในยามนี้สมควรจะต้องเป็นบุคคลผู้ซึ่งมีความใคร่ที่จะทำงานการสงครามของเขา
ในสนามยุทธอันโล่งแจ้งของทุ่งราบเปิดเผยและโปร่ง หากจะมุ่งหน้าแต่เอาป้อมปราการ
เป็นที่พึ่งไม่ เขาจะต้องมิใช่บุคคลประเภทที่ปิดประตูขังตนเองเข้าไว้เบื้องหลังกำแพง
ปราการ...ก็เพราะว่า ไม่ว่ากำแพงปราการไหน ๆ จะแข็งแกร่งทนทานเท่าใดเพียงใด
เจ้าพวกทหารมองโกลก็จักต้องพบวิธีที่จะบุกเข้าตีเอาชนะได้เสมอไปสักวันหนึ่งแน่นอน
อย่าสงสัยเลย!”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 825)

ข้อความข้างต้นแสดงว่า สุภาเห็นว่าผู้ที่รักษาดียอย่างแท้จริง ไม่ใช่
ผู้ที่ร้องสรรเสริญผู้นำ หรือสอพลอร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างที่ชาห์ชื่นชอบ แต่ผู้นำ
ต้องเป็นผู้มีปัญญาและกล้าทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อบ้านเมืองเหมือนเจ้าชายยะลาล อัลด-ดิน

2.2) แก่นเรื่องความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นแก่นแท้
ของชีวิตมนุษย์ที่ต้องพบกับความตาย ไม่ว่าจะเป็นผู้มียศถาบรรดาศักดิ์หรือมีอำนาจสูงส่งเพียงใด
ก็ไม่อาจรอดพ้นความตายไปได้ ผู้แต่งจึงแสดงทัศนะเกี่ยวกับความตายและการเสื่อมอำนาจ
ของชาห์แห่งคอเรสม์ แม่ทัพตีมูร มาลิก พบว่า ชาห์สวรรัตบนเกาะก็เกิดความสังเวชใจ แล้วว่า

“...พวกเจ้าจงพิจารณาพิศดูร่างของบุรุษที่นอนตายอยู่นั้นซี ! บุรุษผู้เคยดำรงตำแหน่ง
ปาดิชาห์ของข้าและของพวกเจ้านั้นนะ !...แต่เดี๋ยวนี้เล่า...บุรุษผู้นั้นยังจะมีกำลังอีก
ที่เดียวหรือแม้เพียงแต่จะบิดเป่านกกาที่มากอยจิกพระเนตรของพระองค์กิน ? ไม่มีแล้ว
ไม่มีเลย ! พระองค์ทรงนอนเหยียดยาวอยู่ที่นั่น, ทรงถูกล้อมหมดสิ้นแล้วจากความทรงจำ
ของคนทั้งหลาย... ไม่มีแม้แต่ทางกงซุลวาร์ที่จะคลุมร่างอันเปล่าเปลือย... ไม่มีแม้แต่
ดินจากมาตุภูมิสักกำมือเดียวเพื่อที่จะกลบหลุมศพของพระองค์เองได้ !...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 765)

หรือความเลื่อมอำนาจของพระราชชนนีตูลาน ษัตริเจ้าเล่ห์ ที่มักใหญ่ใฝ่สูง ผู้เคยมีอิสริยยศสูงสุดในอาณาจักรคอเรสม์ ต้องกลายเป็นเชลยถูกเลี้ยงด้วย กระดุกสัตว์ที่เหลือจากการเสวยของเจงกิสข่านเท่านั้น ความว่า

“...เจ็งกิส-ข่าน จะคอยโยนกระดุกเศษอาหารต่าง ๆ มาให้นาง แทะกัตกิน...กระดุกเหล่านี้คือกระดุกของแกะหรือวัวซึ่งเจ็งกิส-ข่าน ได้ทรงเสวยเนื้อเสียจน แพบจะหมดเกลี้ยงแล้วทั้งนั้น...เจ็งกิส-ข่านก็ได้ทรงตัดอาหารของนางเสียด้วย คือทรงทรมาน ให้นางหิวโหย พร้อมทั้งจะตะครุบเศษกระดุกซึ่งพระองค์โยนมาให้นั้นอย่างลนลานทีเดียว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 817)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองก็ต้องพบกับความตาย ชนชั้น ปกครองจึงควรพิจารณาว่า จะเป็นพระราชให้คนสาปแช่งอย่างซาห์แห่งคอเรสม์ และพระราชชนนี ตูลาน ษัตริ หรือเป็นวีรบุรุษที่คนสรรเสริญเพราะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเจ้าชาย ยะลาล อัลด-ดิน

2.3) แก่นเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้ประพันธ์แสดง แก่นเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมีความเห็นว่า ประชาชนควรมีสิทธิแสดงความคิดเห็น อย่างสุจริต แต่เพราะระบอบเผด็จการ จึงทำให้ปัญญาชนถูกคุกคาม จับกุม กักขัง ทำให้เสีย อิสรภาพ หรือแม้แต่ถูกสังหาร เช่น ตัวละครอาบู จาฟาร์ ปัญญาชนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งต่อ การปกครองของซาห์และศาสนา ความว่า

“...เขาคัดค้านคำพูดและกฎและระเบียบของพวกบัณฑิตแห่งราช สำนักซาห์เหล่านั้น และเขามักจะเทศนาคำสอนแปลก ๆ ซึ่งผู้ฟังที่มีสติปัญญาเป็นสามัญก็ฟังดู งูมงงไปหมด เขาทำให้จิตใจของคนเหล่านี้เกิดความไขว่ไขว...เมื่อคณะอิหม่ามได้ให้คำตักเตือน... เขาก็กลับโต้เถียงคัดค้านและยืนยันในความเป็นนักคิดอิสระของเขาอีกอย่างอาจหาญเกินตัว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 109)

ทำให้ถูกตัดสินให้ลงโทษด้วยการตัดลิ้นตัดมือ แต่เพราะเขา หายตัวไป ซาห์จึงสั่งให้จับบิดาและน้องชายของอาบู จาฟาร์ ไปจำคุกแทน หรือเหตุการณ์ที่ นักพรตปัญญาชนออกมาเดินขบวนเพื่อขอให้ปล่อยตัว ซาฮิด เมจ อัลด-ดิน กลับถูกทหารม้า คิบัชชของซาห์ล้อมปราบและสังหารอย่างโหดเหี้ยม ความว่า

“...ทหารม้าชาวชาติคิบัชชซึ่งเป็นหน่วยรักษาพระองค์ของซาห์ก็ ปรากฏขบวนเข้ามาสู่จตุรัสทันที...พวกเขาได้ควมม้าเข้าใส่ฝูงนักพรตและฝูงชนเหล่านั้นอย่างไม่ ปราณี แล้วย้ายเหล็กประจำตัวของพวกเขาได้หวดลงสู่ฝูงชนโดยไม่มีการยับยั้ง...เสียงร้อง

เพราะความเจ็บปวดโศกโศกครวญครางไปตลอดเวลาที่วังหนี่...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 168)

การปกครองแบบเผด็จการของขุนศึกจึงจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เน้นปราบปรามผู้เห็นต่าง ผู้นำเหล่านี้มักชอบคำเอนยอสรรเสริญอย่างไม่สมเหตุสมผล อันเป็นหนทางไปสู่ความล่มสลายของชาติ

1.2.2 กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง เป็นวิธีการส่งสารหรือนำเสนอสารัตถะของเรื่อง ผู้อ่านอาจจำเป็นต้องอ่านนวนิยายทั้งเรื่องเพื่อทราบได้ว่าผู้เขียนใช้วิธีใดส่งสารให้กับผู้อ่าน **เจ็งกีซข่าน** มีกลวิธีในการนำเสนอแก่นเรื่อง ดังนี้

1) การนำเสนอแก่นเรื่อง สุภา ศิริमानนท์ นำเสนอแก่นเรื่องผ่านวิธีผสมผสาน คือ การบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียน ผ่านทางเสียง และพฤติกรรมตัวละครคู่ปักษ์ 2 พระองค์ คือ เจ็งกีซข่าน (เจงกิสข่าน) และชาห์มูฮัมมัด แห่งคอเรสม์ โดยมีตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม ที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากจินตนาการเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของตัวละครมหากษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์ พฤติกรรมชั่วร้ายของขุนศึกทั้ง 2 ค่อย ๆ ปรากฏให้เห็น แต่เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้ยังเขียนไม่จบ จึงเห็นพฤติกรรมโหดร้ายของชาห์แห่งคอเรสม์มากกว่า โดยผู้วิจัยคาดว่าหาก “สุภา” เขียนต่ออาจให้ตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม เข้าไปสัมผัสกับการปกครองของเจงกิสข่าน และนำเสนอพฤติกรรมของเจงกิสข่านมากขึ้น ดังตัวบทที่ว่า

“...จิตใจและแบบธรรมเนียมของขุนศึกนั้น แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วกว่าเจ็ดร้อยปี จิตใจและแบบธรรมเนียมนั้น ๆ มันก็ยังหาได้เปลี่ยนแปลงไปเท่าใดนัก ไม่อ่านจิตใจและแบบธรรมเนียมของเจ็งกีซ ข่าน หรือของชาห์แห่งคอเรสม์ออกไปก็เท่ากับอ่านจิตใจของเหล่าขุนศึกทั้งหลายแห่งปัจจุบันสมัย ไม่ว่าชาติใดภาษาใดนั่นเอง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 851)

2) คุณค่าของตัวเรื่อง นวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ มีคุณค่าด้านการสะท้อนแนวคิดทางการเมือง และภาพสังคมไทยในยุคขุนศึกหรือสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังที่ ทวีป วรดิลก นำเสนอบทวิจารณ์นวนิยายเรื่องดังกล่าวว่า

“...ยุคสมัยที่คุณสุภาเขียน “เจ็งกีซ ข่าน” ขึ้นซึ่งอยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2497-2489 อันเป็นระยะเวลาภายหลังที่ตนเองถูกจับกุมคุมขังแล้วได้รับอิสรภาพเพียงปีเศษ ๆ เป็นยุคที่มีการเผด็จอำนาจอย่างเฉียบขาดของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ หลังจากที่ได้มีการจับใหญ่และเข่นฆ่านักการเมืองฝ่ายค้านอย่างเหี้ยมโหด อาทิ คุณเตียง ศิริขันธ์ ซึ่งก็เป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่ง

ของคุณสุภาในทางส่วนตัว จึงไม่มีปัญหาที่ว่า คุณสุภาจะต้องถูกเพ่งเล็งจากทางการ
เจ้าหน้าที่ที่ครองอำนาจเยี่ยงขุนศึกในประเทศล้าหลังทั้งหลาย พูดย่าง ๆ ก็คือคุณสุภา
แทบจะกระดิกตัวไม่ได้เอาเลย...”

(ทวีป วรดิolk 2531 อ้างอิงใน สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 14)

นวนิยายเรื่องนี้จึงเน้นสะท้อนให้เห็นปัญหาของการปกครองประเทศ
โดยระบอบเผด็จการ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องผลประโยชน์และผดุงอำนาจของตน ไม่ได้ทำ
เพื่อส่วนรวม การปกครองของขุนศึกยังมีลักษณะข่มขู่คุกคามปัญญาชนและประชาชนที่เห็นต่าง
การลงโทษอย่างอุกฤษฏ์ธรรม ส่งผลให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการปกครอง

3) การตั้งชื่อเรื่อง สุภา ศิริमानนท์ ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ชื่อ
ตัวละครเอกในเรื่อง คือ เจ็งกิชχαν (เจงกิสخان) ซึ่งเป็นตัวละครขุนศึกที่มีอำนาจมากกว่าชาห์
แห่งคอเรสม์ ซึ่งจะเข้ามาทำลายรัฐบาลขุนศึกของชาห์แห่งคอเรสม์ อันเป็นปรากฏการณ์ที่มัก
เกิดขึ้นซ้ำกันทางประวัติศาสตร์

1.3 มุมมองการเล่าเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง คือ วิธีการเล่าเรื่องของนักเขียน
หรือผู้แต่ง กำหนดว่าจะเล่าเรื่องผ่านมุมมองของใคร สุภา ศิริमानนท์ ใช้มุมมองการเล่าเรื่อง
และกลวิธีการเล่าเรื่อง ดังนี้

1.3.1. มุมมองการเล่าเรื่อง สุภา ศิริमानนท์ ใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบ
สรรพนามบุรุษที่ 3 แบบผู้รู้ ที่ปรากฏเป็นเสียงเล่า เช่น

“...ความพินาศอย่างร้ายกาจของกองทัพชุดหน้าในครั้งนี้ได้สร้างความสั่นสะเทือน
ให้แก่พระทัยของชาห์ มุฮัมมัด เป็นอย่างลึกลับทีเดียว ความสั่นสะเทือนอันนั้นเองที่ได้
ทำให้พระองค์ทรงหวนคิดไปถึงว่า มันจะยังเป็นความจำเป็นอันใดอยู่อีกหรือต่อการที่
จะต้องทรงยกกรีธาทัพไปรื้อฟื้นคหาลิฟถึงดินแดนอาเรเบียโน่น ?...นี่คือข้อฉงน
สงสัยของพระองค์ ! พระอัลเลาะห์ที่เป็นเจ้าคงจะทรงพระพิโรธต่อพฤติกรรมของเรา
เป็นแน่ !...นี่คือสิ่งที่ชาห์ มุฮัมมัด ทรงตรึกอยู่ในพระทัย และแล้วจากนั้นก็ให้ทรง
วินิจฉัยล้มเลิกเจตนาการตั้งเดิมเสียโดยฉับพลัน ทรงสั่งให้กองทัพของพระองค์
ยกกลับคืนไปสู่มหานครบูคารา อันเป็นที่ซึ่งพระองค์ได้ทรงปลงพระทัยวางแผน
การผจญภัยเพื่อสร้างพระบารมีลงไว้ ณ เมืองนั้น...ถึงแม้จะเป็นการวางลงเพียง
ชั่วขณะก็ตามที !...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 380)

1.3.2 กลวิธีการนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง สุภา ศิริमानนท์ จำเป็นต้องใช้ มุมมองดังกล่าว เนื่องจากตัวละครที่ผู้เขียนกำหนดให้เดินทางไปพบการปกครองที่โหดร้ายของ ซาห์แห่งคอเรสม์ ไม่ใช่ผู้เล่าเรื่อง แต่มีหน้าที่เป็นประจักษ์พยานไปพบเรื่องต่าง ๆ แล้วสนทนา และวิพากษ์การปกครองของซาห์กับตัวละครอื่น ๆ แล้วถ่ายทอดความคิดที่ตนมองเห็นเท่านั้น ส่วนผู้เขียนที่เป็นผู้เล่าสามารถแสดงความคิดเห็นตอบโต้ตัวละคร ตั้งคำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ เพื่อกระตุ้นผู้อ่านให้คิดวิเคราะห์ตามตลอดการสนทนา เช่น ผู้เขียนเล่าเหตุการณ์ที่ซาห์สังหารภริยา ชาวบ้านลวงหน้า 3 ปี เพื่อใช้เป็นทุนรอนศึกกองทัพมองโกล ผู้เขียนใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ ด้วยน้ำเสียงเสียดสีประชดประชัน ความว่า

“...ความลึนเปลืองนั้นหรือเล่าก็จะเกรงกลัวไปไย ? ซาห์ มูฮัมมัด ได้ทรงจัดตั้ง เจ้าพนักงานสรรพากรผู้เรียกประเมินและจัดเก็บภาษีออกไปยังเขตแขวงต่าง ๆ ทัวทั้ง บรรพมหาดินจักรของพระองค์โดยรีบด่วนเพื่อการทั้งนี้ โดยทรงวางพระบรมราชเจตนา ไปเสร็จสรรพว่า ให้พวกเจ้าพนักงานทั้งหลายเหล่านั้นพยายามรีดเอาภาษีต่าง ๆ มาจาก อาณาประชาราษฎร์ให้จงได้เป็นการลวงหน้าถึงสามปี ซึ่งทั้งนี้ทั้ง ๆ ที่การณ์ก็ได้ปรากฏ อยู่แล้วอย่างเห็น ๆ กันว่า แม้แต่ภาษีประจำปีนั้นเองก็ยังเรียกเก็บได้อย่างยากเย็น แล่นเชียว !

นอกจากการจัดเตรียมสร้างกำแพงปราการรายล้อมดังกล่าวนี้แล้วซาห์ก็ยังได้ ทรงจัดตั้งให้รวบรวมจัดตั้งกองทหารแม่นธนูขึ้นมาเป็นพิเศษเฉพาะด้วย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 523)

ผู้เขียนใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ “ความลึนเปลืองนั้นหรือเล่าก็จะเกรงกลัวไปไย?” เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นว่าเป็นการกระทำที่น่าละอายเพราะเป็นการขูดรีดภาษีประชาชน ที่ยากจน เพื่อตอบสนองความทะเยอทะยานอยากครองโลกของซาห์ โดยไม่สนใจความทุกข์ยาก ของประชาชน

ผู้เขียนยังจำเป็นต้องเล่าเรื่องต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดมุมมองเพื่อให้ผู้อ่าน เข้าใจเหตุการณ์มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงตัวละครหลายตัวได้อย่างไม่จำกัด ทั้งช่วยให้บรรยายเรื่องได้อย่างกระชับและรวดเร็วขึ้นด้วย

1.4 ตัวละคร ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับตัวละคร 2 ประเด็น คือ ตัวละครในนวนิยาย และกลวิธีการสร้างตัวละคร

1.4.1 ตัวละครในนวนิยายเรื่องเจิ้งก๊ี้ซ่าน การศึกษาเกี่ยวกับตัวละครครั้งนี้

มี 2 ประเด็น คือ ตัวละครตามบทบาท และตัวละครตามลักษณะ มีรายละเอียดดังนี้

1) ตัวละครตามบทบาท ตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายสามารถแบ่งออกเป็น ตัวละครเอก ตัวละครปฏิบัติ และตัวละครสนับสนุน และสามารถแยกย่อยได้อีก 2 ประเภท คือ ตัวแสดงประกอบ ซึ่งมีบทบาทในเรื่องมาก และสิ่งประกอบเรื่องที่มีบทบาทในเรื่องน้อย มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ตัวละครเอก เป็นตัวละครศูนย์กลางของเรื่อง มีความสำคัญต่อเรื่องเล่า ในฐานะเป็นผู้แสดงบทบาทในเหตุการณ์สำคัญ หรือเหตุการณ์หลัก เรื่องเจิ้งก๊ี้ซ่าน มีตัวละครเอก 2 ตัว คือ ตัวละครเจิ้งก๊ี้ซ่าน และบอร์เต คาตุน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1) ตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก สุภา ศิริมานนท์ กำหนดให้ เจิ้งก๊ี้ซ่าน เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก การปรากฏตัวของเจิ้งก๊ี้ซ่านอยู่ช่วงกลางของเรื่อง ผู้แต่งให้ตัวละครตัวนี้ค่อย ๆ ปรากฏตัวออกมาอย่างช้า ๆ แต่เป็นตัวละครที่จะต้องทำลายล้าง ตัวละครปฏิบัติและอารยธรรมของคอเรสม์ให้สูญหายไป

การปรากฏของเจิ้งก๊ี้ซ่านครั้งแรกในนวนิยาย เกิดจากการบอกเล่าของตัวละครชื่อกูรคาน บาส ตูร อดีตทหารเชื้อสายเมอร์กิตของมองโกลที่หลบหนีราชภัยมายังอาณาจักรคอเรสม์ แล้วตกเป็นเชลยของเจ้าชายยะลาล อัลดิน เมื่อกูรคาน บาสตูรพ้นจากอาการบาดเจ็บ เขาจึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับเจิ้งก๊ี้ซ่าน (เจิ้งก๊ี้ซ่าน) ว่า

“...เจิ้งก๊ี้ซ่าน ผู้เป็นข่านแห่งข่าน! คาฆาน เจิ้งก๊ี้ซ่าน ผู้ยุทธ์ บุษบศรแดง ซึ่งไม่มีใครจะเอาชนะเขาได้นั่นเอง!

เจิ้งก๊ี้ซ่านผู้นี้แหละ ที่กำลังกรีธาทัพนำเอาชาวชาติมิงโกลปริมาณมหาศาลเข้าเหยียบย่ำทำลายแคว้นแคว้นแดนดินต่าง ๆ อื่น ๆ โดยทั่วไปอยู่ในบัดนี้ เพื่อแก้การที่จะทำลายโลกนี้ลง ให้เหลือกลาญคาตินของเขา!...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 302)

ส่วนตัวละครอาลี ญัน ลามผู้แปลภาษาให้เจ้าชายสอสนวน กูรคาน บอกเล่าความโหดร้ายของเจิ้งก๊ี้ซ่านว่า “...เขามีความพยายามหาอาวุธที่เดียวต่อทุก ๆ คน บรรดาที่ได้เข้าต่อสู้กับเขา! เขาจะต้องติดตามสังหารผลาญชีวิตบุคคลเหล่านั้น ตลอดจนดะระลงไปจนถึงชั่วญาติอันห่างไกล แม้แต่เด็กทารกเล็ก ๆ ที่เพิ่งคลอดก็ไม่ใช่เว้น!” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 303)

เหตุการณ์ในนวนิยาย เป็นช่วงที่เจงกิสข่านมีพระชนมายุ
ห้าสิบแปดชันษา จนถึงหกสิบเอ็ดชันษาแต่ยังแข็งแรงสามารถทำศึกได้

และกล่าวถึงเตมูยีนด้วยวิธีการให้ตัวละครมาสนุดยาลวัช
เล่าพระราชประวัติให้ราชเลขาของชาห์แห่งคอเรสม์ฟัง เพื่อจดบันทึกถวายชาห์ ส่วนตัวละคร
บอร์เตแทบไม่มีบทบาทเลย

จากข้อมูลข้างต้นเห็นว่า ผู้เขียนประกอบสร้างให้ตัวละคร
เจงกิสข่าน เป็นชายสูงอายุแต่ยังมีเค้าความแข็งแรง เมื่อครั้งยังเป็นหนุ่มยังปรากฏร่องรอย
มัดกล้ามเนื้อหน้าท้อง แม้ปัจจุบันจะท่วมขึ้น จุดสังเกตที่สำคัญ คือ การมีเคราสีแดงท่งท่งทำการเดิน
ราวกับหมา มีความสอดคล้องกับการบรรยายของนักประวัติศาสตร์ชาวเปอร์เซียชื่อ จูไวน์
ตัวละครดูภายนอกขรึม ไม่ค่อยพูด แต่ก็สามารถแสดงอารมณ์โกรธเกรี้ยวเมื่อเห็นทูตถูกทำร้าย
ถึงกับนำดินขึ้นมาโรยศีรษะวังวนไปมาพร้อมกับการร้องไห้เสียงดังให้คนในกองทัพเห็น เพื่อเราให้เกิด
อารมณ์โกรธแค้นร่วมกัน แล้วทุกคนจะร่วมลงมือให้ทำศึกกับคอเรสม์ แสดงให้เห็นว่าตัวละคร
เจงกิสข่าน ในนวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ มีบุคลิกภาพซับซ้อนและเจนจัดทางการเมือง

1.1.2) ตัวละครเอกที่มีบทบาทน้อย พระนางบูรเต ฆาตุณ (บอร์เต
คาตุณ) อัครมเหสีของเจงกิสข่าน ช่วงเวลาในนวนิยายทรงอยู่วัยชรา ร่างกายค่อนข้างอ้วนมาก
ลมหายใจหนักและยาว แสดงถึงความหนักพระทัยและครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลา ตัวบทว่า

“...มเหสีคนแรกและดั้งเดิมของพระองค์ ซึ่งบัดนี้ชราและอ้วนมากแล้ว ชื่อพระนาง
บูรเต ได้ทรงกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อพระองค์เพื่อเป็นการให้อุทิศในยามที่พระองค์
จะทรงดำเนินงานพระราชสงครามอันยิ่งใหญ่เช่นนั้น เสมือนดังที่พระนางมักจะทรง
ปฏิบัติมาทุก ๆ ครั้ง...ถ้อยคำต่าง ๆ ของพระนางเป็นถ้อยคำซึ่งเต็มสมบูรณไปด้วย
ความฉลาดล้ำลึกและภูมิปัญญาอันสูง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 438)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มเหสีบอร์เตเป็นคู่คิด
ที่คอยให้คำปรึกษาและตักเตือนเจงกิสข่าน พระนางมีสติปัญญาความคิดลึกซึ้ง ทำให้เจงกิสข่าน
ยินยอมรับฟังความคิดเห็นของพระนาง ทรงตักเตือนให้เจงกิสข่านอย่าหักโหมทำสงคราม
เพราะพระชนมายุมากแล้วอาจเป็นอันตรายได้ทุกเมื่อ และขอให้ตั้งรัชทายาทเพื่อป้องกันไม่ให้
โอรสที่ขัดแย้งกันอยู่แล้ว ต้องแย่งชิงราชสมบัติกันในอนาคตหากไม่มีเจงกิสข่านอยู่ เจงกิสข่าน
รับฟังและไม่ลงโทษที่กล่าวเรื่องอับมงคลเช่นนี้ เพราะเห็นว่าพระนางเป็นผู้ซื่อสัตย์ต่อพระองค์

อย่างแท้จริง “...คนที่กำลังหาญกล้าเป็นทำนองตักเตือนพระองค์ให้มีพระสำนึกถึงความตายได้นั้น จะมีก็แต่พระนางบูรเตผู้เฒ่าและเชื้อสัจย์ภักดีต่อพระองค์นี้คนเดียวโดยแท้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 439) หากผู้อ่านพูดเรื่องนี้จะต้องโทษประหารชีวิตเท่านั้น

เจงกิสข่านนึกย้อนอดีต ทำให้เห็นภาพของพระนางบูรเตสมัยสาว ๆ ว่านางมีรูปร่างงดงามสะอิดสะเอ้ง ความว่า

“...ตั้งแต่ครั้งสมัยที่พระนางบูรเตยังเป็นสาว, สะอิดสะเอ้ง, จะเยื้องกรายก็แคล่วคล่องราวกับอาการไหวสะเทือนของบุปผชาติที่กำลังปลั่งผุดผาด มีลักษณะมารยาทประดุจหนึ่งนางกระจงน้อยแห่งทุ่งราบ กาลสมัยดังกล่าวนี้แหละ ที่พระองค์ได้ทรงกระทำและสอนวิธีแบบนี้แก่แม่ยอดหญิงบูรเตของพระองค์เอง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 447)

บทบาทของพระนางบูรเต ฆาตุน ในนวนิยายมีไม่มากนัก เพียงแค่เป็นผู้เตือนให้เจงกิสข่านแต่งตั้งรัชทายาทให้เรียบร้อย เพื่อไม่ให้โอรสของนางต้องต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงราชสมบัติ ซึ่งสุภา ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เล็กน้อยเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างเจงกิสข่านกับพระนางบูรเตยังคงแน่นแฟ้นและมีบทบาทมากขึ้น เพราะผู้ที่ทูลเตือนเรื่องรัชทายาท คือ มเหสีรองชาวตาร์ตาร์นามว่า ยิซุข แต่บทสนทนาดังกล่าวก็ทำให้เห็นว่าเจงกิสข่านรักและไว้วางพระทัยพระนางบูรเตมากกว่าใคร เนื่องจากเป็นคู่ชีวิตที่หวังดีต่อพระองค์อย่างแท้จริง พระนางไม่ได้ติดตามเจงกิสข่านไปทำศึกที่อาณาจักรคอเรสม์ เนื่องจากชรามากแล้วจึงอยู่ดูแลความเรียบร้อยในมองโกล

1.2) ตัวละครปฏิบัติ เรื่อง **เจงกิสข่าน** มีตัวละครปฏิบัติ 72 ตัว แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก และตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย และตัวละครปฏิบัติที่ไม่ใช่มนุษย์ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก มีจำนวน 17 ตัว ประกอบด้วย ซาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์, เจ้าชายยะลาล อัต-ดิน มังกุฎารดี, พระราชชนนีสุลต่านา ตูรคาน คาคุน, ขุนพลตีมูร มาลิด, นักพรตฮัจยี ราฮิม, ซาห์ลิฟนาซีร์แห่งแบกแดด, สุลต่านออสมาน, คารา-ค็อนซาร์, คอร์ดุค-โซบัน, ทานฮะกิม, มีร์ซา ยูซุฟ, บินท์ ซานกีจา, อาบู จาฟาร์, อิหม่าม ยีฮับ อัต-ดิน ซิบบาคู, คูรบัน คิชิด, ชายขี่เรือกอนบนเกาะอาเบสคูน, คักลัป หรือคุณปู่สาล่าฟกา ผู้วิจัยขอนำเสนอเพียง 7 ตัว คือ

(1) ซาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์ (สุลต่านแห่งคอเรสม์) ซาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์เป็นกษัตริย์ที่โหดร้ายและมีอำนาจมากที่สุดในโลกอิสลามยุคนั้น พระองค์เป็นกษัตริย์นักรบที่กระหายสงคราม กรีธาทัพไปปราบเมืองต่าง ๆ ไว้ในราชอาณาจักรมากมาย

และปกครองประชาชนอย่างโหดร้ายเมื่อต้องการสิ่งใดของประชาชนก็สามารถปล้นชิงได้ทุกเมื่อ ตัวละครฮัจยีราฮิม กล่าวถึงชาห์ผู้นี้ว่า “...ที่นี้แหละเจ้า คือที่ตั้งแห่งราชบัลลังก์ของมุฮัมมัด... ชาห์แห่งคอเรสม์ มหาราชผู้ทรงพระเดชานุภาพอันเกรียงไกรที่สุดแต่ก็โหดร้ายชั่วช้าที่สุดของดินแดนแห่งอิสลามมิกทั้งมวลละ!” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 77)

ชาห์มีความลุ่มหลงในอำนาจและพึงพอใจในความเป็นกษัตริย์นักรบ ที่ทรงสามารถเอาชนะกษัตริย์ต่าง ๆ ได้ เป็นปาดิชาห์ หรืออธिरาชาผู้อยู่เหนือราชาทั้งมวล ทรงพึงพอใจกับสมัญญานาม “อิสคานดาร์มหาราช” หรืออเล็กซานเดอร์มหาราช แห่งมาซิโดเนีย แสดงให้เห็นว่าทรงปรารถนาครอบครองโลกในอนาคต ชาห์มีภาพลักษณ์เป็นผู้โหดร้ายกระหายสงคราม “...เมื่อใดชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ มาแสดงพระองค์ให้ปรากฏ ณ พระแท่นบนยอดเหนือพระทวารแห่งพระบรมมหาราชวังแล้วไซ้ร ก็จะเป็นเครื่องหมายอันน่าสยดสยองอย่างหนึ่ง! นั่นคือ จะต้องมีคนใดคนหนึ่งถูกประหารชีวิต! ใครคนใดคนหนึ่งจะต้องตาย!” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 169)

ชาห์ยังเคยส่งคนปลอมเป็นโจรทำร้ายขุนนางที่กล่าววาล้วงเกินพระองค์ หรือบุคคลที่ไม่ยอมจ่ายภาษี นอกจากโหดเหี้ยมแล้วยังลุ่มหลงสตรีแม้มีสตรีในฮาเร็มถึง 300 คน ก็ยังไม่เพียงพอ ยังให้ชุดคร่ำสตรีชาวเผ่าเร่ร่อนมาเป็นสนมเพิ่มเติมอีก “...องค์ชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ ได้ทรงลุ่มหลงในนางผู้ทรงโฉมของชาวเรา ยิ่งกว่าที่จะเคยทรงพิศวาสหญิงใด ๆ ทั้งหลายอันบรรดาซึ่งเป็นมเหสีของพระองค์มาแล้วนั้นเทียว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 244)

ชาห์ยังทรงหวาดระแวงราชโอรสจะแย่งอำนาจ เมื่อพระราชชนนีให้ปลดเจ้าชายยะลาอัล-ดิน ออกจากตำแหน่งรัชทายาทจึงไม่คัดค้าน ทำให้เจ้าชายเองก็ไม่พอพระทัยพระบิดาด้วยเช่นกัน ต่อมาทรงเข้าข้างเจ้าเมืองอิหร่านที่จับกองคาราวานเจงกิสข่าน หาวาเป็นจารบุรุษแล้วยึดทรัพย์พร้อมประหารพ่อค้า ทำให้เจงกิสข่านกริ้วหนัก ยกทัพมาถล่ม คอเรสม์จนพินาศ ชาห์ต้องหลบหนีไปหลายที่และสิ้นพระชนม์ที่เกาะกลางทะเลอาเบสคูนอย่างอนาถาความว่า “...ชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์บรรทมเหยียดยาวแข็งที่อยู่ออยู่ ณ ชายหาดตอนหนึ่ง บนพระสรีระของพระองค์นั้นหรือเลากก็เปล่าเปลือยจะหาผ้าผ่อนสักชิ้นหนึ่งก็ไม่มี บนพระเศียรปรากฏว่ามีกาตัวหนึ่งจับอยู่ กำลังจิกพระเนตรของพระองค์กินจนเป็นบ้ำลึกโหลที่สุด...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 761)

ชาห์แห่งคอเรสม์จึงเป็นตัวละครปฏิกิริยา ที่มีเกียรติยศทัดเทียมหรือใกล้เคียงกับเจงกิสข่านมากที่สุด แต่ชาห์เป็นผู้ปกครองที่เป็นเผด็จการปกครอง

บ้านเมืองด้วยความโหดร้าย ทำทุกอย่างเพื่อปกป้องผลประโยชน์และอำนาจของตนอย่างโจ่งแจ้ง แตกต่างจากตัวละครเจิ้งกัซ่านที่มีบุคลิกภาพซับซ้อน

(2) เจ้าชายยะลาล อัต-ดิน มังกุการติ เป็นโอรสองค์โตของซำห์แห่งคอเรสม์ (ควาริชม) ขึ้นชอบกิปาลาสัตว์ “...ยะลาล อัต-ดิน มังกุการติ ผู้โอรสองค์ใหญ่ของกษัตริย์ซำห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ กำลังเสด็จออกกลาสัตว์เป็นการสนุกสนานในบริเวณพื้นทรายอันกว้างใหญ่ของทุ่งมหาคารา-คุม มันเป็นกิปาลอันเป็นที่นิยมอย่างหนึ่งสำหรับบุคคลเช่นพระองค์...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 46)

เจ้าชายเป็นขุนศึกกล้าหาญ เป็นผู้รักชาติและประชาชน แต่ถูกถอดออกจากตำแหน่งรัชทายาท เนื่องจากเกิดจากมารดาที่ไม่ใช่ชนชั้นสูง ช่วงท้ายการศึกทรงสามารถรบต้านทานมองโกลได้หลายครั้ง แต่เกิดความหึงผยองในชัยชนะทำให้ผู้ที่เคยช่วยเหลือถอนตัว ในที่สุดก็ทรงพ่ายแพ้กองทัพมองโกลที่ยุทธการลุ่มน้ำซินด์

(3) พระราชชนนีสุลต่านา ตูรคานา ซาตุน เป็นพระราชชนนีของซำห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์ เดิมเป็นสตรีชาวคิปชัคและได้สมรสกับซำห์ ดาด้ช พระราชบิดาของซำห์มุฮัมมัด พระนางเป็นผู้อำนาจทางการปกครองและได้รับความนับถือจากประชาชนเนื่องจากมีเชื้อสายคิปชัคที่สูงส่ง แม้เป็นสตรีชราที่มีพระวรกายเล็กแต่เป็นสตรีที่มีอำนาจและแฝงด้วยความโหดร้าย ความว่า

“...พระเนตรที่แฝงฝังอยู่ในพระพักตร์เล็ก ๆ นั้น ไม่ใช่หยันตาของบุคคลอย่างธรรมดา หากเป็นพระเนตรซึ่งดำสนิท และคมกร้าวมากทีเดียว ทรงมองทุก ๆ สิ่งราวกับจะให้มันทะลุออกไป แสงอันกราดกล้าของพระเนตรนั้นหรือเล่าก็ราวจะแผดเผาให้สิ่งที่ถูกทอดสายพระเนตร ต้องไหม้เป็นจุณไปกระนั้น กล่าวง่าย ๆ ก็คือ พระเนตรทั้งสองของพระนางมีภาวะประดุจดั่งเบ้าไฟอันเหลวกลิ้ง รังสีได้มีปรากฏอย่างชัดเจนแก่มนุษย์ทุก ๆ คนที่จะได้ฟังประสบพบเห็น!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 224)

มักแสดงให้เห็นว่าพระนางมีอำนาจเหนือกว่าซำห์แห่งคอเรสม์ และมักข่มซาห์อยู่เสมอ ทรงจัดการให้ซำห์เปลี่ยนรัชทายาทจากเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน เป็นเจ้าชายคุทบ อัต-ดิน อุซลาร์ ราชโอรสองค์สุดท้ายที่มีพระราชมารดาเป็นชาวคิปชัคแล้วให้ซำห์ส่งเจ้าชายยะลาล อัต-ดินไปครองเมืองที่ห่างไกล

พระนางยังให้ท้ายเจ้าเมืองโอตธาร์ (โอทรา) ที่ประหารพ่อค้าชาวมองโกลและราชทูต จนเป็นต้นเหตุให้เกิดสงคราม ในท้ายสุดพระนางถูกจับไปเป็นทาสที่อาณาจักรมองโกล ให้อยู่หน้ากระโจมเจงกิสข่าน ถูกห้ามไม่ให้ใครให้อาหารเว้นแต่เจงกิสข่านจะประทานกระดูกที่แกะแล้วให้เป็นอาหารเท่านั้น

(4) ตีมูร มาลิก ตัวละครตีมูร มาลิกเป็นผู้บัญชาการทหารรักษาวังที่เชี่ยวชาญในการรบ เป็นหนุ่มร่างสูงเสียงก้องดังมีอำนาจพองนาเกรงขาม “...พออัศวินหนุ่ม ร่างสูง กล่าวถ้อยคำดังว่ามานี้จบลง ก็มีเสียงตะโกนเชิงตะคอกดังเข้ามาในห้องเสียงหนึ่ง ก้องกัมปนาทราวกับเสียงคำรณคำรามของฟ้า ซึ่งสำหรับเสียงเช่นนี้ สำหรับผู้ที่รู้จักและจำได้ ก็ย่อมฟังดูน่าเกรงขามถึงสิ้นสะนั้น...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 268) เขาเคยช่วยเหลือตัวละครกุลยามิลมาตุณ ไม่ให้เลือดดาวขาวของชาห์แห่งคอเรสมัทำร้าย

ตอนที่ชาห์หนีไปอาศัยที่ทะเลสาบอาเบสคูน ตีมูรมาลิกไปรับชาห์กลับก็พบว่า ชาห์สวรรคตมีสภาพศพน่ารังเกียจเหมือนมนุษย์ทั่วไปก็เสียใจที่ตลอดชีวิตอุทิศตนช่วยเหลือ คิดว่าชาห์ คือ อิสคานดาร์มหาราชาที่ไม่เคยแพ้ย่าย

“...ชาห์ มูฮัมมัด แห่งมหาอาณาจักรคอเรสมัพระองค์นี้ คือ อิสคานดาร์...ข้าเคยหลงเชื่อเหลือเกินว่าในวาระที่ประชาชนของเราตกอยู่ในท่ามกลางมหันตภัยแห่งความเป็นความตายนั้น พระองค์จะได้ทรงเป็นผู้นำที่แข็งแกร่ง...ข้ากำลังเสียดายยิ่งนักในวันแห่งวัยหนุ่มของข้าที่ล่วงไปแล้วอย่างไม่มีวันจะคืนหลัง! เสียดายที่ไปมั่วลุ่มหลงต่อสุเพื่อพิทักษ์รักษาภาพลวงตาแบบเดียวกับที่มันมักจะลวงเรา ในเมื่ออยู่ท่ามกลางทะเลทรายอันระอุร้อน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 763-764)

หลังจากเหตุการณ์นี้ ตีมูรมาลิกจึงตัดสินใจหันหน้าปฏิบัติเป็นนักพรตในศาสนาอิสลาม และไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอีก

(5) นักพรตฮัจยี ราฮิม ตัวละครสมมุติชื่อนักพรตฮัจยีราฮิม เป็นนักบวชศาสนาอิสลาม ชาวนครบัซดัต (แบกแดด) ที่เคยไปจาริกแสวงบุญที่มหานครเมกกะเป็นผู้ถือสันโดษ เป็นสุภาพชน และเป็นปัญญาชน มีเคราดกยาวสวมเสื้อคลุมยาวถึงเท้าสวมหมวกแหลมสูงรูปกรวย และพันผ้ารอบศีรษะด้วย

“...เคราซึ่งดกยาวและหนานุ่มและ แลดูสกปรก เขาสวมเสื้อคลุมยาวปกข้อเท้า และสวมหมวกวัดศีรษะชนิดยอด แหลมสูงเหมือนรูปกรวย อันเป็นเครื่องหมายของ

นักพรตพเนจรแห่งอิสลามิก ที่นับว่าพิเศษกว่านั้นก็คือ เขายังมีผ้าพันศีรษะสีขาว อีกผืนหนึ่งต่างหาก ซึ่งเป็นเครื่องหมายบอกให้รู้แก่ผู้ที่ได้พบเห็นว่าเขาผู้นี้คือ นักพรต แสงบุญ ซึ่งได้จาริกผ่าน มหานครเมกกะอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวมุสลิมทั่วพิภพนั้น มาแล้ว...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 36)

ตัวละครนี้ผ่านการเล่าเรียนที่กรุงบัสแดด (แบกแดด) จนเป็นปราชญ์หลายด้าน เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ นิทาน นิยายปรัมปรา สามารถอ่านเขียน ภาษาปาห์ลาวีของชาวอิหร่านพื้นเมืองได้ และเป็นผู้นับถืออิสลามลัทธิซุฟี

ก่อนที่ฮัจยีราฮิมจะถือบวช เคยเป็นนักปราชญ์หนุ่มชื่อ อาบู จาฟาร์ เขาเคยอาศัยอยู่ในเมืองกรูกันจ์เป็นนักศึกษาที่คงแก่เรียน เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ จนอาจถึงขั้นกวีที่มีชื่อเสียงอย่าง ฟิรโดวซี รูดากี และอาบู ซา’อิด แต่เนื่องจากบทกวีที่เขาแต่ง แสดงความคิดอิสระแตกต่างจากคำสอนทางศาสนา และเป็นปฏิปักษ์จากกฎระเบียบการปกครอง ของซาร์และบัณฑิตในราชสำนักของซาร์ อาบู จาฟาร์ จึงถูกตัดสินลงโทษ ตัวละครนี้ได้หนี หายไปแล้วกลับมาอีกครั้งเป็นตัวละคร นักพรตฮัจยี ราฮิม

ช่วงเกิดสงครามมาฮมุด ยาลวัชนำนักพรตฮัจยี ราฮิม ไปอยู่ในกองทัพบองโกล ได้เข้าเฝ้าเจงกิสข่านพูดคุยกันแล้วทรงขอให้มาฮมุดสวดมนต์ แล้วหมนตัวเหมือนลูกช้างให้ทอดพระเนตร ฮัจยี ราฮิม ก็ทำตามพระประสงค์ ตัวละครนี้กลายเป็น ประจักษ์พยานที่ได้เห็นสงครามระหว่างมองโกลและคอเรสม์

(6) คูרבัน คิซิค เป็นคนร่างสูงใหญ่ ไหล่มนกลมแข็งแรง ปีกบิน อาศัยในกระท่อมเก่าโกโรโกโส มีอาชีพทำนา มีฐานะยากจน ต้องทำงานอย่างหนัก เพราะประสบภาวะแห้งแล้ง ทหารมาแจ้งคูרבันว่าซาร์ให้เกณฑ์ทหารไปรบ

“...คราวนี้ไม่ใช่ท่านข้าหลวงหรือหอก, คูרבัน! แค่องค์ซาร์ แห่งคอเรสม์นั้นเลยที่เดียวแหละที่มีพระบรมราชประสงค์ให้มาตามตัวเข้าไป—ไปพร้อมกับม้า ประจำตัวด้วยตัวหนึ่ง, เอาดาบไปด้วย...และแล้วก็หอก เพื่อจะให้เจ้าไปรวมกันกับพระองค์เพื่อ ต่อสู้กับไอ้พวกปีศาจยัจจและมาจัจจ ซึ่งมาแต่ดินแดนต่างถิ่นอันสกปรก!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 544)

คูרבันได้เข้าร่วมรบที่เมืองซามาร์คานด์แต่รอดมาได้ พร้อมอินันซ์-ข่าน ได้พาซาร์หนีจากเมือง ในตอนนั้นเขาภูมิใจที่ได้ช่วยซาร์ผู้สูงส่งเสมือนเทพ มีความรู้สึกราวตัวเองเป็นวีรบุรุษ แต่เมื่อกลับบ้านรู้ว่าชาวบ้านต่างไม่พอใจที่ซาร์ ที่ไม่กล้าหาญ

ทิ้งให้ชาวคอเรสม์เผชิญสงคราม ส่วนพระองค์ผู้เป็นชนวนสงครามกลับหนีไปเรื่อย ๆ เขาจึงคิดว่า สิ่งที่ทำมาล้วนเป็นความโง่งมทั้งสิ้น เขาจึงเดินทางกลับบ้านไปพบกับครอบครัว ระหว่างทางเห็นซากศพมากมาย บ้านเรือนถูกเผาผลาญประชาชนที่รอดชีวิตต่างอยู่กันอย่างยากลำบาก แม้จะคิดได้ว่าปัญหาเกิดจากการปกครองเผด็จการ แต่ครอบครัวเลือกปล่อยให้เรื่องต่าง ๆ เจริญหายไป และยอมเป็นชาวนาให้ถูกกดขี่เช่นเดิม

(7) ชายขี่เรือหนักคนบนเกาะอาเบสคูน เป็นตัวละครที่สุภาศิริมานนท์ จินตนาการขึ้น เพื่อให้เป็นตัวละครที่ทำให้ชาห์รับรู้การกดขี่ข่มเหงผู้ที่ด้อยอำนาจกว่า ในยามที่ชาห์ตกอับ และเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นว่า ชาห์คือมนุษย์ไม่ได้มีคุณวิเศษหรืออิทธิฤทธิ์เหมือนที่กล่าวอ้างให้หลงศรัทธา

ชายขี่เรือมีแผลเหวอะหวะตามร่างกายมีน้ำหนองไหลเยิ้ม บางส่วนผิวหนังแห้งตกระเด็น เนื้อตัวสกปรก มีผ้าขาดรุ่งริ่งปกปิดร่างกายเท่านั้น ถูกนำมาปล่อยเกาะ เพราะเชื่อว่าถูกพระเจ้าสาปแช่ง ชายคนหนึ่งอ้างตัวเป็นชาฮีหรือผู้ปกครองเกาะ บังคับให้ชาห์ถอดเสื้อเพื่อให้แต่งตัวขาววันเหมือนกัน ชายทั้งหกนำเสปียงมาทำอาหารแบ่งให้ชาห์แต่ชาห์ไม่รับ ชายทั้ง 6 คน ยังแย่งเอาเสื้อคลุมชาห์มาสวมใส่เพราะเชื่อว่าการสวมใส่เสื้อคลุมของปาติชาห์จะทำให้หายจากโรคเรื้อน แต่ก็พบว่าไม่หายจากโรคแต่อย่างใด เมื่อผ่านไปสิบห้าวัน ตีмур มาลิก และนายทหารมารับชาห์ จึงเห็นชาห์สวรรคตอยู่ในสภาพตัวแข็งขึ้นอืดแล้ว

1.2.2) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มีจำนวน 52 ตัว ประกอบด้วย เจ้าชายอุซซาลห์ ชาห์, เจ้าชายอัค ชาห์, ชายฉกรรจ์ชาวเซอร์คาสเซียน 20 คน, ชาวเผ่าเร่ร่อน, ทาสนอกศาสนา 5 คน, เลมีียนของท่านฮะกิม, คารา-มัดซุม, เด็กสาวเชื้อสายตุรกี, อดีตคนรักของนักพรตฮัจยี ราฮิม, ชาอิก เมจ อัค-ดิน บัซดาดี, มาฮมุด ญานัน ปาลาห์วัน, บิดาของอาบู จาฟาร์, ทุฆาน, กุล ยามิล, วากิล, วีซีร์, มหาดเล็กชรา, อิหม่ามสามคน, โอรัสองค์โตของข่านยะลาล อัคดิน มังกุลาโร, เหล่านักพรตพเนจร, เจ้ากรมการอาหาร, เหล่าทหารม้าคิปชัค, เหล่าทาสในโรงเหล็ก, อุสตา , ฮัสซัน, อิลาน-ท้อซ, ซุลัม, อาลี ญัน, ซาบัน, กูรคาน บาช ตูร์, ทหารผู้รอดชีวิตชาวตาตาร์เมอร์กิต, หญิงชรามารดาของครอบครัว คิซิด, ชาวนาเพื่อนบ้านของครอบครัว คิซิดสี่คน, ฮะซิบ, มุสตาฟา, นายช่างเหล็ก, ภรรยาครอบครัว คิซิด, ลูกทั้งสี่คนของครอบครัว คิซิด, เบ็ค อินันซ์-ข่าน, อิหม่ามกูซลู, กูรขาน โนยอน, อิหม่ามรูกี อัค-ดิน, บุตรชายรูกี อัค-ดิน, ตูโก-ข่าน, อัลฟ์-เออร์-ข่าน, ซยูนจ-ข่าน, บาลัน-ข่าน, เบ็ค-เตกิน, คยูซ-บูค-ข่าน, โอมาร์ ข่าน, อมิน อัล-มุลค์, อากรัก, มูซาฟาร์ มาลิก และ อาซัม มาลิก ผู้วิจัยนำเสนอเพียง 7 ตัว มีรายละเอียดดังนี้

(1) เจ้าชายอุซลาห์ ซาห์ โอรสองค์เล็กของซาห์ เกิดจากมเหสีคนปัจจุบัน ผู้มีเชื้อสายคิปปัคอันสูงส่ง ทำให้พระโอรสองค์นี้ได้รับความรักความเมตตาจากซาห์ และพระราชชนนีตูลาคาน คาคุน มากเป็นพิเศษ มีอายุไล่เลี่ยกับโอรสของช่านยะลาลอัดดิน มังกุภาโร พระโอรสองค์โตของซาห์แห่งคอเรสม์ ต่อมาพระราชชนนีตูลาคาน คาคุนใช้อำนาจกดดันซาห์ตั้งเจ้าชายอุซลาห์ ซาห์ เป็นรัชทายาทแทนเจ้าชายยะลาลอัดดิน เจ้าชายองค์นี้สิ้นพระชนม์ในขณะรบกองทัพมองโกลที่เมืองนาซา

(2) ทาสนอกศาสนา 5 คน ตัวละครนี้เป็นตัวละครที่ผู้เขียนจินตนาการขึ้น เพื่อสื่อให้เห็นความขัดแย้งทางศาสนาในอาณาจักร ทาสนอกศาสนาทั้ง 5 คนแสดงให้เห็นความโหดร้ายของจอมโจรคารา-คือนซาร์ พวกเขาถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัส เสื้อผ้าขาดรุ่งริ่ง ถูกมัดมือไขว้หลัง มีบ่วงร้อยคอไม่ให้หลบหนี แล้วใช้เชือกร้อยบ่วงคอสำหรับจูงทาสไปยังที่ต่าง ๆ สาเหตุที่ถูกคารา-คือนซาร์ทำร้ายเนื่องจากนับถือศาสนาแตกต่างกัน ความเป็นมาว่า “...เฮ้ย, ออกเดินไปเถอะ, มึง, ไอ้พวกสัตว์ซึ่งมิได้มีศรัทธาต่อพระอัลเลาะห์เป็นเจ้า! เดินไปเร็ว ๆ เข้า ถ้าพวกมึงขึ้นอีตาดล่าช้า ดาบของกูนี่แหละที่จะเหมือนเนื้อพวกมึงออกเป็นชิ้น ๆ และปล่อยให้มันเป็นซากเน่า ๆ อยู่ตามข้างทาง จำไว้ให้ดี!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 72-73)

(3) กุล ยามิล เป็นหญิงสาวชนเผ่าเร่ร่อนชาวตุร็กเมนที่ถูกซาห์หุดคร่ามาเป็นนางบำเรอ เมื่อแรกเข้ามาอยู่ในราชวังนางไม่ยอมให้ซาห์แตะต้องตัว แต่ยิ่งขัดขืนซาห์ก็ยิ่งประสงค์ตัวของนางมากขึ้น ซาห์จึงให้นางไปอยู่ในฮาริม (ฮาเร็ม) ในเขตพระราชวัง ตัวละครตัวนี้เป็นตัวละครที่จินตนาการขึ้น เพื่อแสดงถึงนิสัยหมกมุ่นในกามารมณ์ของกษัตริย์ขุนศึก

(4) เหล่าทหารม้าคิปปัค เป็นกลุ่มทหารม้าที่เข้ามาสลายการชุมนุมของเหล่านักพรตอย่างไร้ความปราณี “...พวกเขาได้ควมม้าเข้าใส่ฝูงนักพรตและฝูงชนเหล่านั้นอย่างไม่ปราณี แล้วยกลายเหล็กประจำตัวของพวกเขาได้หวดลงสู่ฝูงชนโดยไม่มีการยับยั้ง...นักพรตผู้เดินขบวนทั้งหลายก็วิ่งหนีกันไปคนละทิศละทาง...เสียงร้องเพราะความเจ็บปวดโอดโอยครวญครางไปตลอดเวลาที่วิ่งหนี...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 168) เป็นตัวละครในจินตนาการของผู้เขียน เพื่อสะท้อนถึงอำนาจทหารตำรวจ ที่ทำตามนโยบายปราบปรามปัญญาชนที่เห็นต่างจากแนวคิดท่านผู้นำ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายก

(5) มาฮมุด ญานัน ปาลาห์วัน เป็นหัวหน้าเพศผสมชาติของซาห์ ได้รับสมญานามว่า “เจ้าชายแห่งความโหดร้ายทารุณ” เป็นคนรูปร่างสูงใหญ่ ไหล่กว้าง ลำสัน มือใหญ่ผิดปกติข้อมือข้อนิ้วโปง สามารถใช้ดาบประหารนักโทษได้แม่นยำ มีถุงย่ามไว้ใส่

หัวผู้ถูกประหาร เป็นตัวละครในจินตนาการของผู้เขียนที่แสดงการลงโทษที่โหดร้ายของผู้นำเผด็จการ

(6) ซาบัน เป็นนายแพทย์เชี่ยวชาญการรักษาจากสมุนไพรมารักษาเชลยชาวมองโกลให้รอดชีวิตเพื่อสอบปากคำ ซาบันเป็นตัวแทนของศาสตร์ด้านการแพทย์ ที่เจริญก้าวหน้าอย่างมากในโลกมุสลิมสมัยนั้น ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากสำนักของฮิปปોકเรติส บิดาการแพทย์ชาวกรีก “...บัณฑิตแพทย์ฮิปปોકเรติสแห่งกรีกผู้นี้คือ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นแพทย์คนแรกของมนุษย์เรา ที่สามารถรักษาโรคต่าง ๆ และขับไล่ความตายออกไปให้พ้นจากมนุษย์ได้ด้วยวิธีของแพทยศาสตร์!” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 299)

(7) โอมาร์ ข่าน เป็นบุตรชายของเจ้าครองนครยาเซอร์ที่ถูกส่งตัวเป็นตัวประกันในฐานะประเทศราช เป็นคนเดียวที่พระราชชนนีตรุณาคาตุณไว้ชีวิตเพราะขบวนพระนางจะต้องหนีไปพึ่งเจ้าเจ้าครองนครยาเซอร์ “...สมเด็จพระนางเจ้าทรงยกเว้นเด็กน้อย โอมาร์ ข่าน ไว้ก็เพราะเหตุนี้ เหตุอันเป็นความเห็นแก่ตัว อย่างเดียวนี้เท่านั้นเอง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 812-813) แต่ต่อมาก็ถูกพระนางสั่งตัดหัวระหว่างทางในขณะนอนหลับ เนื่องจากพระนางตรุณาคาตุณต้องการไปเมืองอิสลาแทนโดยไม่ประสงค์ให้ใครรู้ และโอมาร์ ข่านหมดประโยชน์ต่อพระนางแล้ว

1.2.3) ตัวละครปฏิปักษ์ที่ไม่ใช่มนุษย์ ประกอบด้วยตัวละครที่เป็นสัตว์ 3 ตัว คือ ลาซ็อบเบกิร์, ม้าทรงของเจ้าชายยะลาล เอ็ด-ดิน และกวางที่ถูกเจ้าชายยะลาล เอ็ด-ดิน ไล่ล่า ผู้วิจัยนำเสนอ 1 ตัว มีรายละเอียดดังนี้

ม้าทรงของเจ้าชายยะลาล เอ็ด-ดิน เป็นม้าพันธุ์คอเคเซียนสีดำ รูปร่างทะมัดทะแมงปราดเปรียว “...โดยม้าพันธุ์คอเคเซียนตัวผู้สีดำเป็นมันสนิทราวกับสีของถ่านหิน ทะมัดทะแมงและดุเปรียวเป็นพิเศษ ตัวที่พระองค์ได้ทรงอยู่...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 48)

1.3) ตัวละครสนับสนุน เรื่อง **เจิ้งก๊ิกข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีตัวละครสนับสนุน จำนวน 33 รายการ แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก และตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย ตัวละครสนับสนุนที่ไม่ใช่มนุษย์

1.3.1) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก จำนวน 18 ตัว ประกอบด้วย จูชี-ข่าน (โจชิ), สุกุได บาฆาตุร (สุโกได), โตคุซาร์ โนย็อน (โตคุซาร์ โนยอน), คาตุณ หรือ คุซูลตุ, อาลี โฆญา-บุคารี, ซาฆาโต (ซาฆาตัย), อุเกได (โอโกเด), ตูลี-ข่าน (โตลี), มาฮมุด ยาลวัช, อุซุน, อิบน์ เค็ฟเรจ บือฆรา, เยห์หลิว จู ท’ไล (เยลู่ ฉู่ไฉ), อิสมาฮิล โฆญา,

อลัค-โนย็อน (อลัค โนยอน), บุรกุจิโนย็อน, เจเบ-โนย็อน, ซิกิ-ซูดูซุ-โนย็อน (ซิกิ-คูดูคู), ซาอีซ อัล-อิสลามผู้วิจัยนำเสนอเพียง 7 ตัว มีรายละเอียดดังนี้

(1) จูชิ-ชาน (โจชิ) เป็นโอรสพระองค์แรกของเจ็งกิสข่าน (เจงกิสข่าน) กับพระนางบูรเต้ (บอร์เต) ผู้ประพันธ์บรรยายว่าทำทางปราดเปรียว มุ่งมั่น แต่ใบหน้ามีแววเคร่งเครียดเสมอ ความว่า

“...ทำทางปราดเปรียวทะมัดทะแมงเอาจริงเอาจังอย่างเห็นได้ชัด ใบหน้าของเขาบอกถึงความเคร่งเครียดและความเข้มแข็งอยู่เสมอ นัยน์ตาเป็นสีดำสนิท เคราตามคางของเขานั้นหรือเล่าแม้จะมีอยู่ไม่คกหนาอะไรงี้ก็ตาม แต่ความสิ้นเกรียนของมันก็ทำให้ใบหน้าทวีความเข้มขึ้นอีกอีกโข การตกแต่งเคราก็เป็นไปอย่างมีลำดับ ตอนที่เส้นขนาดยาวพอนั้นก็ได้ถูกถักสอดกันเข้าไว้คล้าย ๆ การถักเปี่ยม ซึ่งเขาตัดปลายของมันให้เห็บไว้กับหูข้างซ้ายของเขาเอง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 359-360)

จูชิ-ชาน เป็นคนดีตั้งแต่ครั้งที่ยังเด็ก เมื่อครั้งที่กองทัพจูชิตติดตามพวกเมอร์กิตมาถึงอาณาจักรคอเรสม์ ได้เข้าต่อสู้กับกองทหารของซาร์ท แม่สุโบโตจะกล่าวห้ามไว้ก่อนแล้ว เพราะพื้นที่แคบไม่ควรรบแบบประจัญหน้า แต่จูชิกลับเสียหน้าจึงสั่งทหารบุกโจมตีทันที แม้ครั้งนั้นจูชิจะชนะ แต่ก็สูญเสียทหารมากเกินไป จูชิยังต้องการเป็นจักรพรรดิสืบต่อจากบิดา เจงกิสข่านจึงทรงหวาดระแวง ส่งคนตามสอดส่องความประพฤติ และส่งให้ไปบัญชาการกองทัพรักษามณฑลไกล ๆ ท้ายสุดต้องยึดอาณาจักรที่ไกลออกไปให้จูชิไปครอบครองเพื่อรักษาอำนาจและเพื่อความปลอดภัยของตน

(2) สุกุโด บาฆาตุร (สุโบโต) เป็นยอดขุนพลที่เชี่ยวชาญการรบ มีชื่อเสียงเป็นที่หวาดกลัว ผู้เขียนบรรยายว่า

“...มีอายุสูงมากแล้ว แต่ก็ยังเรียกไม่ได้ว่าเป็นผู้ชรา ลักษณะท่าทีโดยทั่วไปก็ต้องจัดว่าเป็นบุรุษผู้แข็งแรงอย่างยิ่งคนหนึ่ง ไม่ต้องสงสัย ลำสัน, รูปร่างใหญ่เป็นพิเศษ, อกใหญ่และหนา และที่น่าสังเกตยิ่งกว่าโฉมลักษณะอันใด ก็คือ แขนขวาของเขาคอก พิการ! ใบหน้าของเขาก็มีรอยแผลเป็นยาวพาดขวางจนเกือบจะตลอดส่วนกลางของหน้า ซึ่งบอกอยู่โดยชัดแจ้งว่าเจ้าของใบหน้าได้รอดตายมาจากอันตรายแห่งแผลอันฉกรรจ์นี้อย่างประหลาดทีเดียว เพราะว่าแผล ดังกล่าวนั้นได้เป็นผลให้

นัยน์ตาข้างหนึ่งบอดไป และนัยน์ตาอีกข้างหนึ่งก็กลับเหลือกกว้างออกมาจนแลดู
เกลือกกลนอย่างน่าเกลียดตลอดเวลา ลูกตาที่ล้นไปนออกมาจากเบ้าตาเพราะเหตุจาก
บาดแผลนั้นก็เลยทำให้บุรุษผู้เจ้าของ สามารถแลเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้โดยรอบ บรรดาที่
จะผ่านเข้ามาใกล้ตัวเขา...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 360)

(3) พระนางคุณาน ชาติคุณ หรือ คุณูลตุ เป็นราชธิดาของ
โสมมุต ขาวตาดาร์เมอร์ทิท ได้เป็นมเหสีคนล่าสุดของตัวละครเจิ้งก๊ี้ชาน ในทัศนะของทหาร
ที่รอดชีวิตจากการรบกับทัพจูชิตูหลาแห่งคอเรสม์ว่า นางทรมานต่อเชื้อชาติของตนเข้าข้าง
สวามี

“...คาซานมหาราช...ซึ่งมีวัยสูงกว่านางมากมายราวกับจะเป็นพ่อ... ทรงมี
สำนึกว่า ในทุก ๆ ครั้งที่พระองค์ทรงมาคลุกคลีอยู่กับนาง โดยเห็นทางออกมาเสียจาก
สภาของขุนนางทหารแห่งกองทัพของพระองค์นั้นแล้ว อาทิปฏิกิริยาและอารมณ์ของนาง
ก็จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นคนละคนเลยทีเดียว นางจะเป็นหญิงสาวผู้รุ่มร้อนวุ่นวายไม่เหมือน
อย่างที่เคยเป็นมาตามปกติแต่อย่างใดทั้งสิ้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 451)

คุณาน ชาติคุณ เป็นหญิงที่มีหลายบุคลิกตามความ
ต้องการและอารมณ์ของตน มีเล่ห์กลมารยา มักให้ญาติผู้ใหญ่ในเวลาต่อมาได้วางอุบายให้เจิ้งก๊ี้ชาน
หาดินแดนที่ห่างไกล เพื่อส่งราชโอรสจูชิตู-ชาน ไปครอบครองเพื่อป้องกันอันตรายลูกชายของนาง
เป็นบุตรคนสุดท้ายที่มีสิทธิ์ในราชบัลลังก์

(4) มาฮุมุด ยาลวัช ตัวละครมาฮุมุดยาลวัช เป็นชาว
อาณาจักรคอเรสม์ (ควาริชม) ปรากฏในช่วงต้นเรื่องถูกทำร้ายอาการสาหัสที่กระท่อมกลางทุ่ง
คาราคูม ได้นักพรตฮัจยีราฮิมช่วยไว้ แต่ตัวละครตัวนี้ไม่ยอมบอกรายละเอียดใดกับฮัจยีราฮิม
ช่วงกลางของเรื่องเป็นราชบุตรของเจิ้งก๊ี้ชานมาถวายราชสำนักขอเจริญสัมพันธไมตรีกับคอเรสม์
ตัวละครตัวนี้ถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัส ได้นักพรตฮัจยีราฮิมช่วยเหลือไว้ และมีชาวบ้านคนหนึ่ง
จำเขาได้ในช่วงฟังคำพิพากษาของท่านสะกิม ว่าเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยมากค้าขายที่เมืองทาบรีซและ
บัลการ์ “...เรารู้จักนี่...เรารู้จักว่าคนเจ็บคนนี่คือใคร เขาเป็นนายวานิชผู้มีฐานะมั่งคั่งคนหนึ่งทีเดียว
ของมหานครกูร์กันจ์ เขาชื่อว่า มาฮุมุด ยาลวัช ยังไงเล่า! เอ้า, ดูที่นั่นสิ! ดูที่นั่นสิ, นั่น, เห็นไหม?

ตรงรอยที่มันถูกตีตรารูปพรรณนั้นแหละ รอยเหล็กเผาไฟที่พิมพ์นาบอยู่นั้นมันเป็นตราประจำของเขาแท้ ๆ ที่เดียวละ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 81)

ตัวละครตัวนี้เป็นพ่อค้าชาวนครกูรกันจ์ที่เดินทางค้าขายระหว่างคอเรสม์และอาณาจักรมองโกล ทำให้ได้พบเจองิสข่านและยอมเป็นจารบุรุษรับใช้เจองิสข่าน

“...เจ็งกีซ-ข่าน ได้มอบหมายภารกิจสำคัญให้มาฮมุด ยาลวัช ไปด้วยสองสามประการ นั่นคือ เขาพึงต้องสังเกตสังเกตให้รู้แจ้งว่าสถานการณ์บ้านเมืองในทางภาคตะวันตก..คือ ในมหาอาณาจักรคอเรสม์นั้นกำลังเป็นอยู่อย่างไร? เขาจะต้องสำรวจให้รู้มาให้แจ้งได้ว่ากองทัพของชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์นั้นเป็นกองทัพใหญ่ขนาดไหน, ใช้กำลังพลอย่างไร, และชาห์กำลังอยู่ในความเตรียมพร้อมที่จะทำการรบศึกใด ๆ หรือหาไม่?...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 79)

(5) อิบน์ เค็ฟเรจ บือฆรา เป็นหัวหน้าคณะทูตที่เจองิสข่านส่งไปยื่นข้อเสนอชาห์เกี่ยวกับสัญญาอนุญาตการค้า ประณามการกระทำผิดสัญญาระหว่างประเทศ และผิดหลักศาสนา ทั้งขอให้ส่งผู้ทำผิดไปให้เจองิสข่านลงโทษ ถ้าหากไม่ทำจำเป็นจะต้องทำสงครามกัน ชาห์ทรงพิโรธปฏิเสธไม่ยอมส่งเจ้าเมืองอิทราให้ ข่าน (นักรบ) ชาวคิปชัคคนหนึ่งตรงเข้าตัดเศราของราชทูต อิบน์ เค็ฟเรจ บือฆรา ยังมีสติกล่าวเตือนว่า การทำร้ายทูตผิดหลักศาสนา ตามที่ระบุในพระคัมภีร์ความว่า “...พวกท่านทุกคนอยู่ที่นี่คงจะเคยอ่านหรือมีฉะนั้นก็ต้องเคยได้ยินมาบ้าง คัมภีร์กรุอ่านได้บัญญัติลงไว้ว่า บุคคลที่เป็นทูตย่อมไม่สมควรที่จะถูกละเมิดในความปลอดภัยแห่งร่างกาย!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 482) แต่ชาห์อ้างว่า อิบน์ เค็ฟเรจ บือฆรา ไม่ใช่ทูต แต่เป็นคนทรยศศาสนา นักรบในท้องพระโรงช่วยกันรุมทำร้ายราชทูตจนตาย ส่วนทูตอีกสองคนบาดเจ็บสาหัส

(6) เยห์หลิว จู ท’ไส (เยลู่วี่ ฉู่ไฉ) เป็นปราชญ์ที่ปรึกษาชาวจีน ซึ่งมีต้นตระกูลเป็นเชื้อพระวงศ์เหลียว หรือคิตาน แต่หลังจากราชวงศ์เหลียวล่มสลายก็รับใช้ราชวงศ์จินมาหลายชั่วอายุคน เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญความรู้หลายแขนงทั้งการเมือง การปกครอง ปรัชญา การแพทย์ โหราศาสตร์ ภาษาและอักษรศาสตร์หลายภาษา ฯลฯ เป็นผู้ที่เจองิสข่านไว้วางพระทัยมาก บุคลิกรูปร่างผอมสูง สุภาพอ่อนน้อมแต่นัยน์ตาดุกร้าว “...เยห์หลิว จู ท’ไส บรมบัณฑิตชาวจีนผู้มีร่างสูง, ผอม, กิริยาพาทีโดยทั่วไปเป็นคนสุภาพอ่อนน้อม และ

นัยน์ตาของเขานั้นหรือเล่า ก็เรียกได้ว่าเป็นนัยน์ตาซึ่งค่อนข้างดุร้าย และมักจะมองอะไรสิ่งใด ด้วยอาการอันคมฉาบราวกับจะแทงสิ่งนั้น ๆ ให้ทะลุ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 484-485)

(7) ซาอีซ อัล-อิสลาม ประมุขนักบวชอิสลามของอาณาจักรคอเรสม์ ได้รับความไว้วางพระทัยจากชาห์มากสามารถร่วมโต๊ะเสวยได้ในที่เดียวกัน ขอติดตามซาห์ไปทำศึกปราบเผ่าตาดาร์เมอร์กิต โดยมีหน้าที่ช่วยทำนายผลการรบ แต่แท้จริงแล้วตัวละครนี้เป็นจารบุรุษที่เจ็งกิสข่านส่งมา ทำหน้าที่ส่งรายงานเกี่ยวกับอาณาจักรคอเรสม์ไปถวายผ่านทางข้าหลวงใหญ่มองโกล ที่ประจำอยู่ที่ด่านสถานีจุดแรกที่จะผ่านเข้าจีน โดยมีเหรียญโพทซ์ซาทองคำ (โพทซ์ซา) เป็นเครื่องหมาย ตัวละครซาอีซ อัล-อิสลาม บอกเล่าเรื่องของตนผ่านตัวละครจุชิ-ข่าน ว่า

“...ตลอดเวลาสามปีที่แล้วมา ข้าพเจ้าได้เป็นผู้รับใช้ที่ซื่อสัตย์อย่างยิ่งคนหนึ่งของเจ็งกิส-ข่าน องค์พระผู้ครอบครองโลก, เป็นเจ้าโลก! ทุก ๆ รอบเดือน ข้าพเจ้าได้ส่งรายงานต่าง ๆ ของข้าพเจ้าไปยังท่านข้าหลวงใหญ่ ประจำเขตแขวงมองโกล เขตแขวงที่หนึ่ง ซึ่งอยู่ตรงจุดแรกแห่งเส้นทางหลวงที่จะตัดเข้าสู่ประเทศจีน...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 359-360)

ซาอีซ อัล-อิสลาม ขออนุญาต จุชิ-ข่าน กลับมองโกล แต่จุชิ-ข่านปฏิเสธและให้กลับไปทำหน้าที่เพื่อรอโอกาสหน้า ตัวละครตัวนี้เป็นตัวละครที่ผู้เขียนจินตนาการขึ้น เพื่อแสดงว่าเจ็งกิสข่านเตรียมความพร้อมในการขยายอำนาจไปอาณาจักรคอเรสม์แล้ว จึงส่งจารบุรุษแฝงตัวทำราชการกับซาห์ โดยที่ซาห์แห่งคอเรสม์ไม่รู้ตัวมาก่อน

1.3.2) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย จำนวน 14 ตัว ประกอบด้วย ทหารหน่วยตุรกาอูดส์, จารบุรุษมองโกล, ราชทูตคนที่สาม, ไต-เซเช็น (เดเซเช็น), สาวใช้ของคุณลานคาตุณ, ทหารยามของคุณลานคาตุณ, คนขับเกวียนที่รอดตาย, ทูตสองคนที่ติดตามราชทูต อิบน์ เค็ฟเรจ บือฆรา, เดมาโซรี, บุตรบุญธรรมของช่างโซรี, อัยกันบู, หน่วยสอดแนม, เม่งฮั้ง และคุลลัน ผู้วิฉัยกตัวอย่างเพียง 7 ตัว ดังนี้

(1) อิสมาอิล โฆญา เป็นตัวละครที่มีจริงในประวัติศาสตร์ เดิมเป็นชาวอุยกูร์ (อุยกูร์) แต่เจ็งกิสข่านได้มาช่วยราชการเป็นผู้ออกแบบดัดแปลงอักษรอุยกูร์มาใช้บันทึกภาษามองโกลตามคำสั่งเจ็งกิสข่าน รับราชการตำแหน่งสมุหราชเลขาธิการ มีหน้าที่รักษาราชเลขาธิการหยกของเจ็งกิสข่าน

(2) เม่งฮั้ง เป็นตัวละครที่มีชีวิตจริงในประวัติศาสตร์ เม่งฮั้งเป็นราชทูตของราชวงศ์ซ่ง ที่จักรพรรดิซ่งได้ส่งมาเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับมองโกล เพื่อร่วมต้านราชวงศ์จิน ในนวนิยาย สุภา กล่าวว่า เขาเป็นบุคคลที่เจ็งกิสข่านโปรดปราน

จึงได้รับพระราชทานเนื้อดำที่ทรงกัดและเคี้ยวแล้วจากปากของเจงกิสข่าน เม่งฮู่เห็นเหตุการณ์ที่ทูตตั้งทูตเกลียดชังคุณานาคาตุนมากเกินไป จนทำให้เจงกิสข่านหึงหวง ทั้งยังตอบคำถามเจงกิสข่านด้วยคำออกย่อนจึงทรงพิโรธ กลายเป็นชนวนศึกให้เจงกิสข่านไปรบซีเซียหลังเสร็จศึกอาณาจักรคอเรสม์ จากนั้นทรงหันมาคุยกับเม่งฮู่ บังคับให้ตีมสุราหกถ้วยทั้งที่คออ่อน เมื่อตีครบก็พลอยหลับไปไม่ได้สติ เจงกิสข่านก็ทรงพระสรวลอย่างพอพระทัยที่แขกให้เกียรติพระองค์

เนื้อความส่วนนี้สุภา ได้มาจากเอกสาร**เหมิงต้าเป่ย์ลู่**

(Mengda beilu) ฉบับแปลภาษาอังกฤษด้วย เอกสารนี้เป็นบันทึกความทรงจำของจ้าวกง (Zhao Gong), เหมิงกง (Meng Gong), หรือ จ้าวหง (Zhao Hong) เขียนขึ้นราว ค.ศ. 1221 (Chinaknowledge, 2010, Online) ช่วงก่อนการเดินทางไปรบอาณาจักรคอเรสม์

(3) อี้กัณบุ เป็นราชทูตตั้งทูตที่เข้าร่วมงานเลี้ยงของเจงกิสข่าน เป็นคนช่างพูด แต่ทำกิริยาไม่เหมาะสมต่อหน้าเจงกิสข่านเนื่องจากเกลียดชังเหสีคุณานาคาตุนมากเกินไป เขาเล่านิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ถวายจนคุณานาคาตุนทรงพระสรวลดุสไส ทำให้เจงกิสข่านเกิดอาการหึงหวง เมื่อเจงกิสข่านถามอี้กัณบุทวงคำสัญญาที่ราชบุรณาสัญญาว่าจะมอบทหารเข้าร่วมทำการศึกกลับตอบด้วยถ้อยคำออกย่อนว่า “...อะฮา ! ถ้าแม่หากพระองค์ท่านทรงมีทหารอยู่ไม่พอเพียงแก่การที่จะออกไปสู่การรณรงค์สงคราม, ไฉนเล่าพระองค์จึงจะทรงเป็นคาซ่านได้?...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 510) ทำให้เจงกิสข่านพิโรธทรงเตือนว่า คำพูดของทูตแทนของกษัตริย์ให้ระวังตัวและกล่าวอาฆาตว่า หากเสร็จการรบกับคอเรสม์แล้วต่อไปจะยกทัพไปทำลายอาณาจักรตั้งทูตทันที แล้วให้ธมนำราชทูตกลับไปโดยไม่ได้ทำร้าย

(4) คุณาลาน เป็นโอรสองค์สุดท้ายที่เกิดจากคุณาลาน คาตุนผู้เขียนผูกเรื่องให้กลายเป็นชนวนหนึ่งที่ทำให้เจงกิสข่านตัดสินใจตีอาณาจักรอื่นเพิ่มเติมเพื่อส่งให้โอรสองค์โตไปครองเมืองที่ห่างไกล จะได้ไม่เป็นอันตรายต่อพระโอรสคุณาลาน (ซึ่งแท้จริงแล้วเจงกิสข่านให้โอรสที่เกิดจากอัครมเหสีบอร์เตเท่านั้น ที่มีสิทธิ์ในราชบัลลังก์)

(5) เฉ่าโม่ริ ชายชราชาวมองโกลที่แอบหนีมาอาศัยในถ้ำบนภูเขา ได้สนทนากับเจงกิสข่านขณะป็นเขามาขอพรเทพเจ้าเพื่อทำสงคราม ท้ายที่สุดถูกส่งลงโทษฐานที่หนีไม่เข้าร่วมกองทัพ เป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อให้เห็นโฉมหน้าแท้จริงของเจงกิสข่าน ที่นิยมใช้อำนาจเผด็จการเช่นเดียวกับขุนศึกคนอื่น เฉ่าโม่ริต้องเข้าร่วมสงคราม แล้วได้พบกับคุรบัน คิชิด แล้วถูกคุรบันฆ่าตายไม่ได้กลับคืนมองโกล สมบัติที่ติดตัวมาทำการรบ คือ ค้อนเหล็ก จึงเป็นตัวละครมองโกลที่แสดงให้เห็นความสูญเสียชีวิตเพื่อความทะเยอทะยานของเจงกิสข่าน

(6) คนขับเกวียนที่รอตตาย เป็นคนที่รอตตายจาก โศกนาฏกรรมที่เมืองโอทรา คนขับเกวียนสามารถหลบหนีมาได้ แล้วขึ้นม้าจากสถานีม้าของ มองโกล ไปกราบทูลฟ้องเจงกิสข่านเรื่องที่เจ้าเมืองโอทราสังหารพ่อค้าและทูต

(7) ทูตสองคนที่ติดตามราชทูต อิบน์ เค็ฟเรจ บือฆรา เป็นทูตชาวมองโกล ที่เจงกิสข่านให้ติดตามราชทูตมาทูลขอคนผิดไปลงโทษ ทูตสองคนถูกทำร้าย ร่างกายบาดเจ็บสาหัสจนสลบ ถูกผูกเชือกให้ม้าลากไปจนถึงชายแดน แล้วให้ทิ้งร่างไว้ ตามมณเฑาะกรรม

1.3.3) ตัวละครสนับสนุนที่ไม่ใช่มนุษย์ 1 ตัว คือ ม้าเทพซุลเด ซือซีเต๋อร์

(1) ม้าซีเต๋อร์ เป็นม้าเพศผู้พันธุ์ดี ขนสีขาวผ่องเหมือน เงินยวง นัยน์ตาสีแดง เป็นม้าทรงของเทพซุลเด เทพแห่งสงครามตามความเชื่อของลัทธิขัหมัน (ซามาน) ดังนั้นจึงไม่มีใครเคยขี่ม้าตัวนี้ มีเพียงใช้ในพิธีกรรมสำหรับสงครามเท่านั้น

“...ม้าตัวนั้นเป็นม้าผู้พันธุ์ดีพิเศษ, สีขาวผ่อง, และได้มีชื่อของมันว่า ซือเต๋อร์ การที่, กล่าวว่าม้าซีเต๋อร์เป็นม้าพันธุ์ที่พิเศษก็เพราะว่า นอกจากรูปร่างทรงงดงาม และแข็งแรงแล้ว ขนและผมคอของมันยังเป็นสีขาวราวกับ เงินยวงทีเดียวทั้ง ๆ ที่ ผิวหนังของมันเป็นสีดำตามธรรมดา นัยน์ตาของเจ้าซีเต๋อร์ นั้นหรือเล่าก็เป็นนัยน์ตาที่ แสดงความดุคิดจากม้าทั้งหลายอื่น มีแสงสีแดงเป็นประกายอยู่เสมอราวกับแบ้าแห่ง อัคคี ม้าซีเต๋อร์ตัวนี้ตั้งแต่มันเอากำเนิดขึ้นมาก็ปรากฏว่ายังไม่เคยรู้จักเลี้ยวหรือของ อาน คืออย่างไร และเพราะเหตุนี้จึงแสดงว่า ยังไม่มีมนุษย์คนใดจะได้เคยขี่มันเลย นั่นเอง แม้แต่เจิ้งกีซ-ข่าน !...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 372)

ในยามสงครามหรือเวลาที่เจงกิสข่านออกรบ นักบวช ซามานจะทำพิธีอัญเชิญเทพซุลเดทรงม้าตัวนี้เพื่อให้เทพแห่งสงครามทรงม้าตัวนี้ออกศึกโดยไม่ มีคนขี่ เพื่อตามไปปกป้องกองทัพมองโกล และเชื่อว่าช่วยให้ได้ชัยชนะในการสงครามเสมอ

2) ตัวละครตามลักษณะ ตัวละครสามารถจำแนกตามลักษณะเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ตัวละครน้อยลักษณะ และตัวละครมากลักษณะ เรื่องเจิ้งกีซข่าน มีตัวละคร จำแนกตามลักษณะ ดังนี้

2.1) ตัวละครน้อยลักษณะ สุภา ศิริमानนท์ กำหนดให้ตัวละครประกอบส่วนใหญ่ เป็นตัวละครน้อยลักษณะ หรือมีลักษณะนิสัยน้อยอย่าง (Flat character) ซึ่งมีอุปนิสัยคงที่

2.2) ตัวละครมากลักษณะ สุภา ศิริमानนท์ กำหนดให้ตัวละครเจิ้งกัซ-ซาน (เจงกิสข่าน) และตัวละครชาห์มูฮัมหมัดแห่งคอเรสม์ คู่มือปฏิบัติที่เป็นแกนกลางของเรื่องเป็นตัวละครมากลักษณะ มีลักษณะนิสัยหลายอย่าง (Round character) คล้ายกับบุคคลจริง ที่มีทั้งรัก โลภ โกรธ หลง กลัว เช่น ตัวละครชาห์แห่งคอเรสม์ยามที่เรื่องอำนาจ มักแสดงอำนาจพูดจาเสียงดังซึงซัง แต่เมื่อต้องสู้รบกับกองทัพมองโกลจริง ๆ กลับเกรงกลัวและหนีไปเรื่อย ๆ อย่างไร้จุดหมาย บางครั้งถึงกับพูดติดขัด หรือเมื่อตกอับก็มีอารมณ์หม่นหมองเป็นต้น

1.4.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีในการสร้างตัวละคร 4 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น จากความคิดของตัวละคร และให้ตัวละครแนะนำตัวเอง มีรายละเอียดดังนี้

1) การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง สุภา ศิริमानนท์ ใช้การพรรณนาของผู้เล่าเพื่อพรรณนาตัวละครเพศเมฆชาติของชาห์แห่งคอเรสม์ ว่า

“...บุรุษผู้นี้แหละคือบุรุษซึ่งคนสามัญทั้งหลายทั่วไปขนานนามว่าเป็น “เจ้าชายแห่งความโหดร้ายทารุณ” ของกรุงกูร์กันจ์ ชื่อของเขาคือ มาฮมุด ญาฮัน ปาลาห์วัน เป็นคนรูปร่างสูงใหญ่อย่างพิเศษ ไหล่กว้างลำสัน, ออกกว้างใหญ่, บั้นเอวเล็ก มือทั้งสองของเขาก็ใหญ่อย่างผิดปกติ ข้อมือและนิ้วมือจะโปนไปด้วยกระดูกอย่างใหญ่และหนา คำรำลือเกี่ยวกับเขาผู้นี้ที่พูด ๆ กันไปทุกสารทิศ ก็คือ เขาสามารถฟันผู้ถูกประหารได้อย่างเด็ดขาดฉับพลันและแม่นยำยิ่งนัก เครื่องแต่งกายของเขาก็ละม้ายคล้ายคลึงกับเหล่าเพศเมฆชาติทั้งหลายอื่น ณ ที่นั่น แต่มีพิเศษอยู่ประการหนึ่งที่ว่าเสื้อมิได้ปล่อยลอยชาย หากได้ยัดลงข้างในผ้าถุงกึ่งกางเกงสีเหลืองแก่แบบสีหนังขามัวส์ แล้วก็รัดเอวจนแน่นตึงด้วยเข็มขัดหนังชนิดกว้างหนา บนไหล่ของหัวหน้าเพศเมฆชาติผู้นี้มีถุงย่ามซึ่งทอดักแบบพรมใบหนึ่งห้อยแขวนอยู่ด้วย ขนาดพอสมควร ถุงย่ามใบนี้แหละคือที่สำหรับใส่ศีรษะของผู้ถูกประหาร...เขามีหน้าที่ที่จะต้องนำไปถวายให้ชาห์ทอดพระเนตรตามประเพณี...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 169-170)

ข้อความข้างต้น ผู้เขียนพรรณนาตัวละครมาฮฺมุด ญาฮัน ปาลาห์วัน ผู้ได้ชื่อว่า “เจ้าชายแห่งความโหดร้ายทารุณ” ลักษณะรูปร่างสูงใหญ่มีกล้ามเนื้อ และมีความแข็งแรง สามารถลงดาบสังหารนักโทษได้อย่างรวดเร็ว และยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายว่า เขาต้องพกถุงย่ามด้วยเสมอเพื่อใส่ศีรษะนักโทษประหารไปให้ชาห์ทอดพระเนตร

2) ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น นวนิยายแจ้งก๊ิซข่าน ใช้กลวิธีการสร้างตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น เช่น ตัวละครมาฮฺมุด ยาลวซ์ กล่าวแนะนำนักพรตฮัจยี ราฮิม นักบวชในศาสนาอิสลามลัทธิซูฟี (ซูฟีย์ ตอริกัต) ให้แจ้งก๊ิซข่านรู้จัก ความว่า

“...เขาเป็นมุสซุลมาน และเป็นคนที่ดีนรชนขวายอยู่เสมอในอันที่จะเสาะแสวงหาวิชาความรู้พะยะคะ แล้วก็เป็้นนักเทศน์นักสวดอีกด้วย เขาร้องเพลงสวดได้ไพเราะมาก ร้องได้มากมายหลายเพลงยิ่งกว่าใคร ๆ ที่ข้าพระองค์จะเคยรู้จัก นอกจากการร้องเพลง เขายังเต้นระบำได้ด้วย...เต้นเพื่อความครึกครื้นตามแบบของนักพรตชาวอาหรับ เขาสามารถยืนนิ่ง ๆ แล้วก็หมุนตัวได้รอบ ๆ เร็วจี๋เหมือนอย่างลูกข่าง และข้อสำคัญที่สุดในตัวของบุคคลผู้นี้ก็คือ เขาเป็นคนที่พูดสิ่งต่าง ๆ ล้วนแต่ที่เป็นจริงเป็นสัจจะ บุคคลเช่นนี้แบบนี้แหละที่ประชาชนสามัญหรือนัยหนึ่งพวกชาวบ้านโดยทั่วไปทุกแห่งหนพากันนับถือบูชา และให้ความสนับสนุนเกื้อกูลเขาด้วยวิธีอวยทาน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 667)

ข้อความข้างต้น มาฮฺมุด ยาลวซ์ แนะนำแจ้งก๊ิซข่านว่า นักพรตฮัจยี ราฮิม เป็นนักบวชที่มีความรู้ด้านศาสนา เทศน์อธิบายคำสอนได้ดี ร้องเพลงสวดได้ไพเราะ เป็นนักบวชที่ปฏิบัติตนน่าเลื่อมใส ยังชีพด้วยการรับการบริจาคและมีความสามารถในการเต้นระบำ ด้วยการหมุนรอบตัวเร็วเหมือนลูกข่าง ซึ่งเป็นรูปแบบการทำสมาธิตามแบบลัทธิซูฟี

3) จากความคิดของตัวละคร สุภา ศิริमानนท์ สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครผ่านการคิดคำนึงของตัวละครเอง เช่น รู้ว่าตัวละครฮัจยี ราฮิม นักพรตชาวมุสลิม เป็นผู้มีคุณธรรมซื่อสัตย์ เคร่งครัดตามหลักศาสนาผ่านการคิดของตัวละคร ความว่า

“...ฮัจยี ราฮิม เอ๋ย, สู้เจ้าไม่รู้ดอกหรือ ว่า ที่นี้, ที่ตรงกระท่อมนี้ละ กองคาราวานทั้งกองได้สูญเสียเจ้าของของมันไปหมดสิ้นแล้ว?

เมื่อความคิดอันกังวานในใจของเขามาสะดุดหยุดก็กลิ้งที่คำว่ากองคาราวาน ซึ่งไร้เจ้าของ นักพรตผู้จาริกแสวงบุญคนนั้นก็รู้สึกว่ามีค่าล้ำกว่าประหลาดอะไร อย่างหนึ่งวบบขึ้นมาทันที อ้า, มันจะอะไรเสียอีก! ก็สมบัติของกองคาราวานอันไร้เจ้าของ นั่นนะซิ ! แล้วเขาก็ติดต่อไปโดยมิได้ตั้งใจ

เจ้าสมบัติเหล่านี้ ถ้าเพียงแต่ข้าจะยื่นมือของข้าออกไปเหนือมัน ข้าก็จะกลายเป็น เจ้าของอูฐทั้งหมดนั่น พร้อมด้วยทรัพย์สินอันมั่งคั่งบนหลังต่างของมันเหล่านั้น ในฉับพลัน ไม่มีปัญหาเลย...ไม่มีปัญหาเลย!

แต่แล้วอีกเสียงหนึ่งก็แว่วกังวานขึ้นในจิตใจของเขา

แต่, แต่ทว่า ในฐานะของผู้ชวนขายแสวงหาลัทธิธรรมเช่นตัวเจ้านี้ละ, ฮัจยี ราฮิม นักพรตผู้จาริกแสวงบุญ ย่อมจะต้องไม่มีความต้องการใด ๆ จริตของเจ้าเป็นจริตของผู้ไม่ต้องการความมี ในฐานะของภิกษุผู้มีเพียงแต่วิสัยของการเดินทางท่องเที่ยวเรื่อย ๆ ไม่มีวันยับยั้งอยู่กับที่...สวดเพลงวิงวอนด้วยภาษาอาหรับอันศักดิ์สิทธิ์ไปเรื่อย ๆ ตลอดระยะทางอันปราศจากความสิ้นสุดนั้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 38-39)

ข้อความข้างต้นตัวละครฮัจยี ราฮิม นักพรตชาวมุสลิมแสดงความเป็นผู้มีคุณธรรมตามหลักศาสนา เพราะนักพรตเห็นทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของในกระโจมกลางทุ่งคาราคูณ ใจหนึ่งต้องการหยิบไปเป็นของตน แต่จิตใจที่มั่นคงในความดีงามได้ดักเตือนตัวเองไม่ให้ทำเช่นนั้น เพราะผิดหลักศาสนา ซึ่งพฤติกรรมนี้แตกต่างกับชนชั้นปกครองที่มักแสวงหาทรัพย์จากอำนาจ ที่ตนมี เช่น เจ้าเมืองโอทราและสุลต่านแห่งคอเรสม์ที่ทำผิดหลักศาสนา เจตนาใส่ร้ายกองคาราวาน ของเจงกิสข่าน เพราะโลภอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น จนเป็นต้นเหตุให้เกิดสงคราม

4) ตัวละครแนะนำตัวเอง สุภา ศิริमानนท์ ให้ตัวละครเป็นผู้แนะนำตนเอง ผ่านการสนทนา เช่น นักพรตฮัจยีราฮิมได้แนะนำตนเองกับมีร์ซา ยูซุฟว่า

“...บุคคลทั้งหลายโดยทั่วไปเรียกข้าพเจ้าว่า ฮัจยี ราฮิม บัฆดาดี โดยชาติกำเนิด ข้าพเจ้าก็มาจากหมู่บ้านย่อม ๆ และแคบ ๆ แห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่แถบใกล้ ตัวเมืองบัลรา...”

‘เชญชีท่าน, ขอได้โปรดกล่าวต่อไปตามแต่ใจของท่านเถิด!’

‘ตัวของข้าพเจ้านี้ได้รับการศึกษามา ณ กรุงบัฆดัด จากมหาวิทยาลัยมาตราซาฮัน ยิ่งใหญ่ภายใต้การอบรมบ่มสอนของเหล่าปรมาจารย์ผู้มีชื่อเสียงกว้างไกลไปทุก ทิศานุกิต ในบรรดานักศึกษา ณ ที่นั่นซึ่งหมายรวมถึงตัวข้าพเจ้านี้ด้วย ต่างก็พากัน

มุ่งหน้าเพื่อจะรับเอาแสงสว่างอันเรืองรองของภูมิปัญญาเท่าที่ได้มีสั่งสมอยู่ในแหล่ง
ซึ่งสูงและศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว ในอันที่จะได้นำประทีปแห่งปัญญาไปเพื่อแผ่เจือจานแก่
ประชาชนโลกต่อไปเบื้องหน้า สมดังมาดหมายในหม่อนักศึกษารุ่นข้าพเจ้านี้...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 102-103)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนให้ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่องราว
ของตนเองให้ตัวละครอื่นฟัง ทำให้ผู้อ่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครฮัจยีราฮิมมากขึ้น
ทราบว่าเขาเป็นชาวเมืองบัสรา เรียนที่มหาวิทยาลัยมาตราซาที่สอนการศาสนาอิสลาม และมี
ปณิธานในการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

5) การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น สุภา ศิริमानนท์ ใช้กลวิธีตั้งชื่อ
ตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครมากขึ้น ดังนี้

5.1) การตั้งชื่อตัวละคร สุภา ศิริमानนท์ มีวิธีการตั้งชื่อตัวละคร 2 วิธี
คือ การตั้งชื่อตัวละครที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ และการเรียกชื่อตัวละครที่จินตนาการใหม่
ดังนี้

5.1.1) ชื่อตัวละครที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ สุภา จะใช้ชื่อจริง
โดยถ่ายทอดจากภาษาอังกฤษให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด ทั้งเสียงภาษามองโกล และอาหรับ
แต่บางครั้งอาจมีความแปลกไปบ้าง เนื่องจากถ่ายชื่อภาษาจีนที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษในยุคที่
การติดต่อกับประเทศจีนไม่สามารถทำได้ เพราะเหตุผลทางการเมืองจึงมีความผิดพลาด เช่น
เย่ห์หลิว จู ท’ไฮ (เยลู่ ฉู่ไฉ) รัฐบุรุษมองโกลชาวคีตาน เป็นต้น

5.1.2) ส่วนตัวละครที่จินตนาการขึ้นมาใหม่ ผู้เขียนเลือกใช้ชื่อ
ที่มีเสียงคล้ายคลึงกับเชื้อชาติของตัวละครนั้น ๆ

1.5 ฉาก เวลา และสถานที่ ผู้วิจัยศึกษาฉากในนวนิยายเรื่องเจิ้งก๊ชชาน 2 ประเด็น
คือ ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย และกลวิธีการนำเสนอฉาก

1.5.1 ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย ฉากเป็นการประกอบถ้อยคำของผู้ประพันธ์
เพื่อกล่าวถึง สถานที่ เวลา ที่เกิดเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่อง ฉากจะช่วยให้ผู้อ่านทราบบรรยากาศ
ของเรื่อง ฉากที่ดีต้องสามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสอดคล้องกับยุคสมัย ช่วงเวลา ที่เกิดเหตุการณ์
ในเรื่อง ฉากในนวนิยายเรื่องเจิ้งก๊ชชานแบ่งได้ 3 ลักษณะคือ ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพ
เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นเวลา และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1) ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ นวนิยายเจิ้งก๊ชชาน ของ
สุภา ศิริमानนท์ พบฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ มีจำนวน 29 ฉาก คือ ฉากทุ่ง

มหาคาราคุมและการล่าสัตว์ที่ทุ่งคาราคุม, กระจงของชนเผ่าตุร็กเมน, ฉากมหานครกูร์กันจ์ พระบรมมหาราชวังของชาห์แห่งคอเรสม์ และคุกใต้ดินในพระบรมมหาราชวัง, ฉากการรบกับชนชาติตาดาร์เมอร์กิต, ฉากการรบระหว่างทัพของชาห์แห่งคอเรสม์กับจูซี-ชานบริเวณทุ่งราบติดชายแดนคอเรสม์, ฉากชายแดนอาณาจักรมองโกล, ฉากนครซามาแคนด์, ฉากศาลาลับในวังเมืองบูคาราที่ต้อนรับราชทูตและห้องทรงพระอักษรของชาห์แห่งคอเรสม์, ฉากภูเขาใกล้ค่ายชั่วคราวของเจงกิสข่าน, ฉากทุ่งน่านอกเมืองซามาแคนด์, ฉากนครบูคารา, ฉากเมืองเคลีฟ, ฉากเมืองไอตราร์, ฉากเมืองเญนด์และเมืองเอ็นซีเคนท์, ฉากเมืองเบนาเซต, ฉากเมืองโฆเญนท์, ฉากสมรภูมินครบูคารา, ฉากนครซามาร์คานด์, ฉากสมรภูมิเมืองเค-ลีฟ (เคลีฟ), ฉากเมืองนาซาปุระ (นิซาปุระ), ทุ่งราบในแคว้นดาอุเลตาบัดใกล้เมืองฮามาตัน, ฉากเกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ, ฉากแคว้นมาวารันนาฮ์ร์, ฉากสมรภูมิกูร์กันจ์, ฉากเมืองอิสาล, ฉากเมืองมิงกิชลัค, ฉากเมืองนาซา, ฉากสมรภูมิเมืองกันดาหาร เมืองซัสนี เมืองเปอร์วัน และเมืองบอลัค, ฉากสมรภูมิลำน้ำซินด์ (สินธุ) ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 7 ฉาก มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ฉากทุ่งมหาคาราคุมและการล่าสัตว์ที่ทุ่งคาราคุม ฉากทุ่งคาราคุมเป็นฉากแรกที่ปรากฏในนวนิยาย มีลักษณะเป็นทุ่งกว้าง ในฤดูหนาวมีหิมะปกคลุมและมีพายุหิมะพัดผ่านทำให้มีอากาศหนาวเย็น

“...เบื้องหน้าของเราออกไปนั่นคือทุ่งมหาคาราคุมอันมหึมา ฤดูใบไม้ผลิกำลังจะย่างเข้ามาถึงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้น พายุหิมะซัดสุดท่ายซึ่งเกิดขึ้นล่าช้ากว่าปรกติก็ยังพัดกระหน่ำหน้าอยู่อย่างรุนแรงหนักหน่วง เสียงหวาดหวีแห่งพายุนั้น กลิ้งตัวของมันไปอย่างรวดเร็วตามผิวของเนินทรายซึ่งมีอยู่เป็นหย่อม ๆ ตลอด ทุ่งราบคาราคุมอันแลสุดลูกหูลูกตา อาการกรรโชกของแรงลมมีภาวะไม่แตกต่างอะไรกับความบ้าคลั่งซึ่งอาละวาดและทำลายต่อทุก ๆ สิ่งที่เป็นชีวิต พยายามทำลายบดขยี้สิ่งทั้งหลายบรรดาที่เกิดขวางทิศทางของมันลง ให้แหลกลาญแม้แต่ยอดผลิของพุ่มไม้ ซึ่งได้ฟูปลงกับดินมาตลอดฤดูหนาว และเพิ่งจะมีอาการประหนึ่ง โผล่ผลุดขึ้นมาเหนือกองทรายที่ทับถมมันอยู่เพื่อต้อนรับกลิ่นอายแห่งฤดูใบไม้ผลิที่กำลังเฝ้ามกรายเข้ามาถึงนั้นเสียจนต้องหงิกงอม้วนฟูกลับจมลงไปอีก เกล็ดหิมะสีขาวพองร่อนกระจายอยู่ทั่วพื้นธรณี...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 35-34)

ทุ่งแห่งนี้มีกระท่อมหลังหนึ่ง มีธนูผูกไว้ แต่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของกระท่อม นักพรตฮัจยีราฮิมเข้าไปดูในกระท่อมพบศพจำนวนสี่ศพฝังผนังอยู่ แต่รุ่งเช้ากลับพบว่าศพหายไปสามศพ และยังไม่เสียชีวิตหนึ่งศพ

เจ้าชายยะลาอัล-ดิน มังกุการดี พร้อมด้วยทหาร 20 นาย ออกประพาสล่าสัตว์ที่ทุ่งคาราคุมในช่วงฤดูใบไม้ผลิ แล้วประทับในกระท่อมสี่ตำตามแบบชาวคอเรสม์

“...ในการออกเดินทางล่าสัตว์ครั้งนี้ คณะผู้ล่าสัตว์ได้ใช้วิธีจัดขบวนควมม้า มุ่งตรงไปข้างหน้า โดยเรียงรายกันเป็นรูปครึ่งวงกลม...ด้วยความมุ่งหมาย ที่จะไล่ต้อนสัตว์ต่าง ๆ อาทิเช่น กวาง รวมตลอดทั้งฝูงลาป่าซึ่งดุและเปรี้ยวเหล่านั้น...พวกบ่าวไพร่ทั้งหลาย ซึ่งอยู่ทางโน้นย่อมจะได้ลงมือการกระท่อมสี่ตำ ซึ่งมีหลังคายอดเป็นรูปแหลม สีขาวตามแบบธรรมเนียมของเขาขึ้นไว้เรียบร้อยแล้วอย่างไม่มีปัญหา...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 47)

สภาพทุ่งคาราคุมในช่วงฤดูใบไม้ผลิมีความงดงามด้วยไม้ดอกนานาชนิดความว่า “...ระยะกาลที่กล่าวนี้เป็นต้นฤดูใบไม้ผลิแล้ว ไม้ดอกนานาชนิดของท้องถิ่นได้เริ่มผลิผลขึ้นมาเหนือพื้นทรายอย่างกระจ่างกระจายทั่วไปทั้งบริเวณ ประหนึ่งว่า มันจะพยายามเร่งรีบแสดงตัวของมันแบ่งออกมาให้รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะรวดเร็วได้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 47) ซึ่งเป็นภาพที่แตกต่างจากช่วงฤดูหนาวที่เต็มไปด้วยหิมะ

แต่สักพักก็เกิดพายุหลงฤดูพัดกระหน่ำอย่างรุนแรงพัดเอาหิมะตกมาปกคลุมทุ่งคาราคุมอีกครั้ง “...ปรากฏว่าพายุได้พัดกระหน่ำ รุนแรงขึ้นและรุนแรงขึ้นอยู่ตลอดเวลา หิมะซึ่งขาดหายไปแล้วหลายวันก็ได้กลับร่อนว่อนลงมาอีกอย่างหนาที่บจนกระทั่งกลบร่องรอยของเส้นทางคมนาคมอันพอจะใช้เป็นเครื่องสังเกตในการเดินทางหายไปหมด...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 49)

1.2) ฉากมหานครกูร์กันจ์ พระบรมมหาราชวังของชาห์แห่งคอเรสม์ และคุกใต้ดินในพระบรมมหาราชวัง กูร์กันจ์เป็นเมืองที่มีความงดงามตามแบบอารยธรรมอิสลาม ทางเข้านครแห่งนี้เต็มไปด้วยมีท่งนาข้าวสาเลีปาและสวนที่ได้รับการดูแลอย่างงดงาม มีท่งหญ้าสีเขียว อาคารบ้านเรือนมีหลังคาแบนราบปลูกอยู่เป็นกลุ่ม มีคฤหาสน์ขนาดใหญ่หลายแห่ง สุเหร่าที่สวยงามและมีระบบการชลประทานที่ดี ผู้เขียนให้ตัวละครฮัจยีราฮิมมองเมืองแห่งนี้จากมุมมองบนภูเขาสูงแล้วค่อย ๆ ฉายภาพเข้าไปในเมือง ความว่า

“...เมื่อมองตรงออกไปยังหน้าผาที่ว่่านี่ ณ เขตเบื้องล่าง นักพรตฮัจยี ราฮิม ก็ได้แลเห็นทุ่งราบอันเป็นนาข้าวสาลี ซึ่งกำลังชูดอกออกช่อไสว และในอีกด้านหนึ่งนั้น หรือเล่าก็ปรากฏว่าเป็นป่าและสวนซึ่งได้รับการทะนุบำรุงดูแลอย่างประณีต มีทุ่งหญ้า สีสเขียวสดอยู่เป็นแปลง ๆ สลับกันไปนำดูน่าชมอย่างยิ่ง ระหว่างทิวแถวของแมกไม้ เหล่านั้น ไม่ว่าจะเหลียวมองไปทิศใดทางไหน จะมีเคหสถานซึ่งหลังคาของมันแบน ๆ ราบ ๆ ปลูกเรียงรายกันไปเป็นบ้านขนาดย่อม ๆ แต่ก็มิอยู่มากมายเป็นกลุ่ม ๆ นอกจากบ้านดังกล่าวเหล่านี้แล้ว ก็มีหมู่กระโจมของชาวชาติเร่ร่อนกางตั้งอยู่ อีกต่างหาก กระโจมเหล่านั้นมองเพียงปราดเดียวก็เห็นได้ว่าสีสนของมันคล้ำไปด้วย ควันไฟ ท่ามกลางละแวกบ้านย่อม ๆ และกระโจมซึ่งแลดูเป็นจุด ๆ นี้ ก็มีคฤหาสน์ ขนาดใหญ่ของบุคคลชั้นชานของชาวชาติคิบัลต์ตั้งตระหง่านอยู่เป็นแห่ง ๆ คฤหาสน์ จำพวกนี้พุ่งสูงขึ้นไปจนมีลักษณะเสมือนปราสาทหรือป้อมปราการอันมหึมา ซึ่งตาม มุมของมันมีหอคอย หรือมุขยื่นออกมา เพื่อใช้เป็นที่สังเกตการณ์อยู่เป็นประจำ น่าเกรงขาม สิ่งซึ่งสะดุดสายตาจนน่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ หอชนิดยอดแหลม ของสุเหร่า อันมีปรากฏอยู่ประปรายตรงโน้นบ้างตรงนี้บ้าง สลับกันไปกับบ้านย่อม ๆ และคฤหาสน์ต่าง ๆ หอชนิดนี้มันทำให้ความสำนึกของบุคคลผู้ได้พบเห็นต้องหวน ระลึกไปถึงปลายหอกของศาสนาอิสลามนั่นเองทีเดียว มันมองดูสง่า, กร้าว, และคมเฉียบ เคียงคู่อยู่กับหอยอดแหลมเหล่านี้ก็ได้แก่สุเหร่า ซึ่งโดมของมันล้วนแต่มุงไว้ด้วย กระเบื้องหลากสี แลดูสุกสกาวเปล่งปลั่งจนสุดสายตาของมนุษย์ที่ได้พบ อีกด้านหนึ่ง แห่งที่ตั้ง ณ เบื้องหน้าของนักพรต ก็เป็นทุ่งนาชนิดที่มีการทนน้ำชลประทานอย่างดี ของยุคนั้น นาแต่ละแปลง ๆ มีน้ำขังเจิ่งอยู่ มองแต่ไกลก็มีภาวะราวกับกระจกเงา แผ่นมหิมามหาศาล ซึ่งวางราบทอดตัวเพื่อรับแสงแดดอยู่โดยสนิทหนึ่งในเนือนา อันเป็นประจักษ์กระจกแห่งธรรมชาตินี้...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 75-76)

พระบรมมหาราชวังของชาติแห่งคอเรสม์ ณ เมืองกูร์กันจ์ มีความกว้างขวางยิ่งใหญ่สวยงามตามรูปแบบสถาปัตยกรรมอิสลาม เช่น อาคารสำคัญที่ใช้เป็นที่ออกมหาสมาคมและวาระราชการ ในขณะที่ชมหอคอยริมกำแพงเก่าชาห์ก็เสด็จ มีลักษณะดังนี้

“...ณ ยอดสูงสุดของบันไดเวียน ชาห์ได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้นไป ด้วยท่าที่อันสง่า จากที่ตรงนั้นออกไปคือหลังคาชนิดรูปทรงแบนราบ และในบริเวณใกล้เคียงกัน

ตอนข้าง ๆ กำแพงแห่งส่วนสูงสุดของหอคอยประจำพระราชวัง ได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งยืนอยู่ในอาการซึ่งเสมือนจะได้คอยรับเสด็จซาห์อยู่ก่อนแล้ว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 147)

ในพระราชวังยังมีฮาริม (ฮาเร็ม) เป็นสถานที่ที่ซาห์แสวงหาความสุขกับเหล่าสตรีสาวสวยที่นำมาจากสถานที่ต่าง ๆ “...ลานขนาดเล็ก ๆ อันอยู่ภายในพระราชฐานของพระองค์เอง... ซาห์ได้จับจ้องลงไปนั่งและนาน เพราะ ณ ตรงนั้นได้มีกระโจมสีขาวของคนชาติเร่ร่อนกระโจมหนึ่งกางอยู่กระโจมแห่งนี้แหละที่เป็นที่อยู่ของไข่มุกเม็ดใหม่แห่งฮาริมของพระองค์นั่นเอง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 145)

พระบรมมหาราชวังของซาห์มีคุกใต้ดินสำหรับขังนักโทษการเมืองด้วย สุภา ศิริमानนท์ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับคุกใต้ดินในพระบรมมหาราชวังอย่างละเอียดว่า คุกแห่งนี้ตั้งอยู่ที่หอคอยแห่งหนึ่งในเขตพระบรมมหาราชวัง

“...ที่พื้นชั้นล่างสุดของหอคอยอันมีภาวะเป็นคุกมืดแห่งนี้ ปรากฏว่ามีช่องกลม ๆ อันแลดูอับทึบอยู่จำนวนหนึ่ง ช่องกลม ๆ เหล่านี้มีเหล็กตะแกรงปิดทึบอยู่อย่างแน่นหนาจากช่องดังกล่าวนี้ที่มักจะได้ยินเสียงร้องครวญครางอย่างน่าสมเพชราวกับเสียงของคนซึ่งใกล้จะตายดังลอดออกมาอยู่เป็นระยะ ๆ...ก็จะปรากฏว่ามีมือของมนุษย์โผล่ออกมาสลอน ความและโบทกขุกขยิกไปมาในอากาศอย่างมากที่สุดเท่าที่จะสามารถยื่นออกมาได้จากรูของเหล็กตะแกรงที่ปิดปากช่อง มีอดังกล่าวเหล่านี้พอมเกร็งจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกแล้วทั้งสิ้นมันคือภาพของนรกบนพื้นพิภพเราดี ๆ นี่เอง!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 165)

ซาห์ใช้คุกใต้ดินเป็นที่คุมขังนักโทษทางการเมือง และผู้ที่ปฏิบัติต่อการปกครองของพระองค์

1.3) ฉากการรบระหว่างทัพของซาห์แห่งคอเรสม์กับจูชิ-ชาน บริเวณทุ่งติดชายแดนคอเรสม์ หลังจากกองทัพของซาห์พบว่า กองทัพจูชิ-ชาน เป็นผู้สังหารเผ่าเมอร์กิต จึงให้ติดตามไปทาง ๆ จนพบทัพมองโกลตั้งค่ายอยู่แถบเชิงเขา

“...นั่นคือ ณ เชิงเขาที่นั่น ได้มีกองกระโจมในจำนวนอันมหาศาลตั้งเรียงรายอยู่เป็นพืด เป็นปริมาณอันมากเสียจนคาดคะเนไม่ถูกเหมือนกันว่าควรจะเป็นสักเท่าใด...ณ. บริเวณกองกระโจมอันประหลาดดังกล่าวนี้ ได้มีสิ่งใดหรือมีอะไรอยู่อีกบ้าง อาทิเช่น ได้มองเห็นฝูงม้า, ฝูงอูฐ, และฝูงเกวียนชนิดล่อใหญ่และสูง ซึ่งเกวียนแต่ละคัน

กับบรรทุกเต็มไปด้วยทรัพย์สินต่าง ๆ ม้า, และอูฐ, และเกวียนเหล่านี้ก็ล้วนแต่มีจำนวนมิใช่น้อยเหมือน ๆ กันทั้งนั้น!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 335)

เมื่อจุชิ-ชานรู้ตัวจึงให้ชายชราชาวมุสลิมมาเข้าเฝ้านายทัพ เพื่อถามว่าเหตุใดจึงเคลื่อนทัพตามมา และออกปากจะแบ่งทรัพย์สินและทาสชาวเมอร์กิดที่จับได้ให้ส่วนหนึ่ง ซาห์ไม่พอพระทัยบอกทูตว่าแม่เจงกิสข่านไม่ให้ต่อสู้ แต่พระเจ้าประสงค์ให้ซาห์สู้กับกองทัพมองโกลเพื่อกวาดล้างคนนอกศาสนา ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องสู้รบกัน ซาห์ถอยออกไปบัญชาการรบในระยะไกล แล้วให้ทหารปูผ้าดาสตาร์คานเพื่อนั่งเสวยพระกระยาหาร “...พอปูดาสตาร์คานเสร็จ มหาดเล็กอีกส่วนหนึ่งก็นำเอาขนมมมเนยนานาชนิดบรรดามีกรากเข้ามาถวายทันที อาทิเช่น โรตีสวน ๆ, ลูกอมงุ่นแห้ง, และแดงแซ่ฮิม, ...และน้ำจันทน์!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 343)

ในการรบครั้งนี้ต่างฝ่ายต่างรบสุดความสามารถ ฝ่ายซาห์เสียทหารไปมาก แต่ก็ยังมีกำลังพระทัยในการรบ เมื่อพลบค่ำทั้งสองฝ่ายจึงพักรบ ช่วงเวลานั้นจุชิ-ชานได้พบกับซาฮิส อัล อิสลาม จารบุรุษของเจงกิสข่าน ครั้นรุ่งเช้าปรากฏว่าทัพมองโกลได้หนีหายไปแล้ว “...ทหารมองโกลแม่สักคนเดียวก็ไม่มีเหลืออยู่ ไม่มีแม่แต่ทหารมองโกลที่ตายด้วยบาดเจ็บ! ไม่มีเอาจริง ๆ ทั้งนี้ นอกออกไปเสียจากซากศพของชนชาวเมอร์กิดซึ่งได้ถูกฆ่า และถูกลับถูกหน้อย่างทารุณทั้งไวเกลื่อนกลาด...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 367) ฝ่ายซาห์สันนิษฐานว่ามองโกลเสียเปรียบจึงล่าถอยไป ส่งทหารตามไปแต่ไม่ทันเพราะเคลื่อนตัวรวดเร็ว

1.4) ฉากอาณาจักรมองโกล ผู้เขียนบรรยายภาพฉากอาณาจักรมองโกล ใกล้เคียงเทือกเขาเทียนชาน หลังจากเจงกิสข่านปราบอาณาจักรจีนและใกล้เคียงได้อย่างราบคาบแล้ว และเตรียมกองทัพให้พร้อม โดยเริ่มบรรยายภาพแผ่นดินแถบลุ่มแม่น้ำอีร์กิสซ์ ความว่า

“...ภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าเรา ณ บัดนี้ คือ บริเวณที่เป็นแหล่งตั้งต้นของแม่น้ำอีร์กิสซ์ บริเวณดังกล่าวนี้เป็นเขตแขวงอันกว้างใหญ่แห่งหนึ่ง ทุ่งราบซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยหญ้าสีเขียวขจี ทอดตัวของมันไกลออกไปจนสุดสายตา ในทางด้านหนึ่งของทุ่งราบหรือทุ่งหญ้านี้ มีเนินดินขนาดสูงพอประมาณอยู่แห่งหนึ่ง ซึ่งก็เพราะเหตุที่ได้มีอยู่แต่เพียงแห่งเดียวนี้เอง จึงทำให้รู้สึกประหนึ่งว่าจะเป็นเนินดินอันโดดเดี่ยว และ ณ ตอนเชิงของเนินดินดังกล่าวนี้ ได้ปรากฏว่ามีกระโจมขนาดใหญ่กระโจมหนึ่ง

ตั้งอยู่อย่างสง่า สีเหลืองนวลเข้มของผ้าไหมอย่างดีพิเศษซึ่งใช้ทำกระโจมนั้น ได้เป็นเครื่องช่วยขับราศีของมันให้เด่นและเปลืองสกาต่อสายตาของมนุษย์ทั่วไป บรรดาที่ได้ประสบพบเห็น กระโจมอันทำขึ้นด้วยแพรสีเหลืองแห่งนี้แหละคือที่พำนักของมหาราชแห่งมหาราชพระองค์นั้น เจ็งกีซ-ข่าน! เป็นกระโจมซึ่งเจ็งกีซ-ข่านได้ทรงยึดเอามาจากจักรพรรดิราชของจีนพระองค์หนึ่งภายหลังการสัประยุทธ์ใหญ่!”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 369-370)

ความข้างต้น ผู้เขียนบรรยายภาพมองไกลแถบลุ่มแม่น้ำฮิรกีซ แล้วบรรยายภาพทุ่งหญ้าขนาดล้นสีเขียวกว้างไกลสุดลูกหูลูกตา ภูมิประเทศเป็นเนินดินสูงสลับกับพื้นราบ มีกระโจมหรือเกอ์ตั้งอยู่ เกอ์ตรงกลางบุด้วยผ้าไหมสีเหลืองเมื่อต้องแสงแดดจึงดูคล้ายทองคำ เป็นที่ประทับของเจ็งกีซข่าน (เจงกิสข่าน) จากนั้นจึงบรรยายสถานที่โดยรอบที่เป็นเกอ์ผ้าสักหลาดสีขาว 2 หลัง ของมเหสีคูลาน คาตุณ ธิดาของโสมตูข่านชาวเมอร์กิท อีกเกอ์เป็นของนางทาสี 7 นาง ที่ช่วยดูแลเจงกิสข่าน

วิธีตั้งเกอ์จะตั้งแผ่ออกไปเป็นวงกลมซ้อนกัน โดยให้เกอ์ประธานของเจงกิสข่าน ตั้งอยู่ศูนย์กลางเรียกว่า ครุเย็น ความว่า

“...วิธีตั้งวงกระโจมให้แผ่กางออกไปเป็นวงกลมซ้อนวงกลมเรื่อย ๆ เช่นนี้ เป็นวิธีหรือเป็นแบบแผนอย่างหนึ่งของเจ็งกีซ-ข่าน เองโดยเฉพาะ และทั้งก็มักจะใช้ในอาณาบริเวณซึ่งเป็นเขตที่ตั้งกระโจมสีเหลืองของพระองค์เท่านั้นด้วย แบบแผนอันนี้มีชื่อเรียกกันตามภาษาพื้นบ้านของสมัยนั้นว่าเป็นแบบวิธี ‘ครุเย็น’...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 373-374)

การตั้งเกอ์จะตั้งแผ่เป็นวงกลมซ้อนกันไปเรื่อย ๆ โดยมีเกอ์ของเจงกิสข่านตั้งอยู่ศูนย์กลางตามแบบแผนที่คิดขึ้น

ถัดจากกระโจมเป็นเขตทุ่งหญ้ายิ่งกว้างใหญ่ ถัดจากนั้นไปเป็นเทือกเขาที่มีป่าปกคลุม ส่วนที่ตั้งเป็นกลุ่มกระโจมจะเป็นเขตปศุสัตว์ ทั้งอูฐ ม้า เลี้ยงกันอยู่เป็นฝูงใหญ่

“...ไกลออกไปจนพ้นเขตทุ่งราบสูง, และจนกระทั่งถึงเขตเทือกเขาอันมีป่าและพฤษชาตินานาพรรณปกคลุมอยู่ ระหว่างบริเวณที่ตั้งของครุเย็นต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้ใช้เป็นที่เลี้ยงปศุสัตว์ อันจะปรากฏว่ามีอูฐอยู่เป็นฝูง ๆ และม้าเป็นพัน ๆ หมื่น ๆ สัตว์ทั้งหลายเช่นที่กล่าวนี้ มักจะจับฝูงกันอยู่และก็และเล็มหญ้าอันเขียวชอุ่มแห่งทุ่งราบเต็มไปทั้งบริเวณ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 374-375)

1.5) ฉากศาลาลับในวังเมืองบุคคาราที่ต้อนรับราชทูต และห้องทรงพระอักษรของชาห์แห่งคอเรสม์ ในคืนวันถวายราชสาส์นมหาดเล็กได้เชิญมาฮมุด ยาลวัช ไปเข้าเฝ้าชาห์ที่ศาลาลับในวัง เพื่อสอบถามข้อมูลของเจงกิสข่าน เป็นศาลาลับที่ไม่มีใครสามารถเข้าไปได้

“...มาฮมุด ยาลวัช เดินขึ้นไปบนระเบียงยกพื้นอันมีขนาดกว้างยาวพอสมควรแห่งหนึ่ง...บนระเบียงยกพื้นดังกล่าวนี้มีศาลาย่อม ๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกระโจมที่สร้างทำขึ้นอย่างถาวรตั้งอยู่อันหนึ่ง เป็นศาลาซึ่งมีรูปร่างของมันแปลกพอใช้ทางด้านหน้าของศาลาประหลาดแห่งนั้นมีม่านชนิดหนักและหนา ปิดกั้นไว้พอเป็นพิธี...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 393-394)

ชาห์สอบถามประวัติมาฮมุด ยาลวัช เมื่อทราบว่าเป็นชาวมุสซูลมาน ในเมืองกูร์กันจ์ จึงเรียกร้องให้เห็นแก่ศาสนาโดยตอบคำถามตามจริง แล้วถามเรื่องราวเกี่ยวกับเจงกิสข่าน มาฮมุด ยาลวัช เล่าให้ฟังโดยสัญญาว่าจะพูดความจริงเท่านั้น แต่ก็สังเกตเห็นว่า ชาห์มีอารมณ์พิโรธจำเป็นต้องตอบอย่างระมัดระวัง มาฮมุดตอบคำถามชาห์ว่ากองทัพของชาห์ยิ่งใหญ่มีแสนยานุภาพมากกว่าเจงกิสข่านทำให้คล้ายพิโรธ แต่ก็ให้มาฮมุดไปตอบคำถามอาลักษณ์ที่ห้องสมุดของพระองค์ต่อไป

ห้องทรงพระอักษรของชาห์แห่งคอเรสม์ ชาห์ให้มาฮมุดตอบคำถามของมีรชายูซุฟ ในห้องทรงพระอักษรมีเสมียนหม่อม ช่วยจดบันทึกคำให้การ ทางเข้าห้องทรงพระอักษร ค่อนข้างซับซ้อน

“...แม้ว่าจะเป็นเส้นทางเดินภายในปราสาทราชวัง แต่ก็ช่างคดเคี้ยวไปคดเคี้ยวมา และดูรู้สึกลำบากโกลาเลเสียจริง ๆ ภายหลังจากวาระที่ได้เลี้ยวไปเลี้ยวมาแล้วเป็นอันมาก ในที่สุดทั้งสองคนก็ได้ไปถึงห้องโถงแห่งหนึ่ง ซึ่งรูปพรรณสัณฐานโดยทั่วไปเรียกได้ว่าเป็นวงกลม ๆ และตอนเพดานของห้องดังกล่าวนั้นก็ยังมีลักษณะเป็นโดมสูง ๆ...นอกจากนี้ใหญ่ ๆ ดังกล่าวนี้อันแล้ว ปรากฏว่ายังมีชั้นเก็บของและเก็บม้วนกระดาษเอกสารอยู่อีกหลายอันเหมือนกัน ตามชั้นเหล่านั้นได้มีม้วนกระดาษวางกองทำนองสุ่ม ๆ ... ซึ่งล้วนแต่มีฝุ่นละอองจับแลดูเขรอะ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 400-401)

มาฮมุด ยาลวัช เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งชาติกำเนิด ประวัติชีวิต ลักษณะนิสัย ครอบครัว กำลังพล ฯลฯ โดยมีราชอาลักษณ์ มีรชา ยูซุฟ เป็นคู่สนทนา

และเสมียนหนุ่ม (หญิงสาวชื่อปิ่นท์ ชานกีกา ปลอมตัวมา) เป็นผู้บันทึกคำให้การ ระหว่าง การสนทนา ทาสนำเหล้าองุ่นมาให้มาสมุดดื่ม มาสมุดดื่มเพื่อให้สงสัยและค่อย ๆ แสดง อาการเมามาย เรื่องราวเกี่ยวกับเจงกิสข่านที่ราชทูตเล่าเป็นความจริง แม้แต่จำนวนทหาร ในครอบครองของข่าน ทำให้มีรีชา ยูซุฟ และปิ่นท์ ชานกีกา ทราบจำนวนที่แท้จริงว่ามีทหาร จำนวนน้อยกว่าชาติ เพราะชาติสามารถรวบรวมทหารในนามสงครามศาสนาได้มากมาย จึงไม่เชื่อคำเตือนของราชทูตที่ว่ากลัวคอเรสม์จะพิณาศ เพราะไม่อยากให้บ้านเกิดตนล่มสลาย แต่ทั้งสองสรุปว่าราชทูตเล่าเรื่องเท็จ

“...‘เขาเป็นเสมียนหมาจึงจอกผู้เต็มไปด้วยเล่ห์กระเท่ห์ เขาไม่ต้องการที่จะบอก ความจริงอะไรแก่เราเลย!’

มีรีชา ยูซุฟ กระซิบตอบเบา ๆ อย่างรวดเร็ว

‘เจ้าหมายความว่าคนอย่างพวกเหล่าทูตเหล่านี้จะหรือ? ก็เจ้าจะไปเอาความ สัตย์ซื่ออันใดกับบุคคลจำพวกทูตเล่า? เราจะหาทูตที่ดีด้วยแล้วก็เป็นคนซื่อสัตย์ด้วย ไม่พบเลยในโลกนี้!’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 424-425)

1.6) ฉากสมรภูมินครบุคารา เมื่อทหารที่เกณฑ์มาเตรียมพร้อมรับศึก มองโกลในนครบุคาราแล้ว สุภา ศิริमानนท์ แสดงให้เห็นความวุ่นวายระหว่างรับศึก มีเหล่า เร-ฮิส พร้อมด้วยทหารยามคอยตรวจตราความสงบเรียบร้อยในเมือง ใครที่ส่อเจตนาทุจริต หรือเร่ร่อนตามถนนจะถูกจับเข้าคุกมืด “...ภาระหน้าที่ของผู้รักษาภูและระเบียบ...ก็ได้แก่ การจะส่งคนที่ต้องสงสัยว่ามีเจตนาไม่สุจริต หรือส่อความไม่สุจริตทั้งปวงบรรดาที่เดินเร่ร่อน อยู่ในท้องถนนไปเข้าคุกมืด...หมายถึงสถานที่สำหรับ ชังลิมจนตายไปนั่นเอง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 626) เช้ารุ่งขึ้นกระโจมของทหารมองโกลก็ตั้งด้านหน้าเมืองบุคารา ชาวเมืองเห็น ความมีระเบียบวินัยของทหารมองโกลและทหารม้าที่เคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็ว ต่อมาช่วงเวลา กลางคืน หน่วยทหารม้าของอินันซ์-ข่าน จำนวนห้าพันนายออกไปรบกับทหารมองโกลไม่ให้ทัน ตั้งตัว ขณะที่ทหารม้าที่เกณฑ์มากำลังปะทะกับมองโกล กองกำลังทหารอาชีพของอินันซ์-ข่าน กลับควมม้าออกไปอีกทางแล้วเร่งหนีไป เมื่อเห็นว่าโกลมากแล้วจึงพ่อนม้าแล้วหยุดพัก แต่ทหารมองโกลกลับตามมาทันสังหารทหารและอินันซ์-ข่านตายทั้งหมด

ชาวเมืองบุคาราจึงขอยอมแพ้มอบเมืองให้มองโกล เจงกิสข่าน และตุลีสข่าน ทรงม้าเข้าเมืองบุคารา เจงกิสข่านเข้าชมในเมืองอย่างสนใจและดำรงสถาณหลายสิ่ง

ที่อยากรู้ เช่น ทำไมต้องโพกผ้า จากนั้นประกาศว่าทรงมาลงโทษผู้ทำผิดเพราะชาห์สังหารทูตพ่อค้า และนำทรัพย์สินในกองคาราวานของพระองค์ไป

นักพรตฮัจยีราฮิม ตูฆาน ขอเข้าพบมาสมุดยาลวัช มาสมุดทูลเจงกิสข่านว่า ครั้งที่ตนมาทำราชการสายลับแล้วถูกทำร้าย รอดมาได้เพราะได้นักพรตฮัจยีราฮิม ช่วย เจงกิสข่านชวนให้เข้าร่วมงานเลี้ยง ให้ฮัจยีราฮิมสวดและร้องเพลงตามแบบปฏิบัติของตน นักร้องชาวมองโกลร้องเพลงสรรเสริญเจงกิสข่าน

เจงกิสข่านตั้ง ตาฮิร-ข่าน เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองบูคารา ตาฮิร-ข่าน สังฆาบ้านถมคองรอบปราสาทแห่งหนึ่งที่อิซตีอาร์ กุซลู ช่องสุ่มกำลังพลสี่ร้อยคนต่อต้านมองโกล โดยมีกูรข่านทหารหนีทัพชาวมองโกลคอยช่วย ท้ายที่สุดทหารทั้งสี่ร้อยคนเสียชีวิตหมด แต่สามารถต้านมองโกลได้ถึงสิบสองวัน ต่อมาตาฮิร-ข่านให้ชาวเมืองออกมานอกเมืองบูคารา แล้วทำงาน 3 ชั้น ชั้นแรกแยกช่างฝีมือ ชั้นที่สองแยกเด็กหนุ่ม ชั้นที่สามแยกหญิงสาวและเด็กเล็กหน้าตาดี แล้วเริ่มสังหารคนที่ไม่ถูกเลือกจนหมด จากนั้นจึงเผาเมืองทิ้ง

1.7) ฉากนครซามาคานด์ (ซามาร์คานด์) นครแห่งนี้เดิมเป็นเมืองหลวงของราชวงศ์ “คาราขานิค” เชื้อสายตุรกี มีอารยธรรมสูงส่งกว่าอาณาจักรอิสลามอื่น ๆ ในสมัยนั้น ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำซีร์ดาร์ยาและลุ่มแม่น้ำอามูดาร์ยา สุลต่านผู้ครองเมืองชื่อสุลต่านออสมาน (ออสมาน) เป็นบุตรเขยของชาห์แห่งคอเรสม์ ภายหลังกอบกูรชาห์จึงยกกองทัพมาปราบแล้วประหารราชวงศ์ทั้งหมด เมื่อชาห์แห่งคอเรสม์ย้ายเมืองหลวงจากนครกูร์กันจัมมาที่ซามาร์คานด์ นครแห่งนี้จึงกลายเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรคอเรสม์ (ควาริซม) ตั้งแต่ตอนนั้น และชาห์แห่งคอเรสม์ ก็มีพระราชอำนาจมากขึ้น

เจงกิสข่านเดินทางจากบูคารามายังซามาร์คานด์ ในปีมะโรง ค.ศ. 1220 แบ่งกำลังเป็น 2 ส่วน เดินทางไปกับสองฟากแม่น้ำซาร์ฟขาน และกำชับไม่ให้ทำรุนแรงกับประชาชน กองทัพของโอรสทั้งสี่พระองค์มารวมตัวที่นี่ โดยกวาดต้อนเชลยศึกมาด้วยจำนวนมาก มองโกลให้ทหารแยกกันตั้งทัพล้อมเมืองทั้งสี่ด้าน ส่วนซามาร์คานด์มีทหารหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นนาย ช่างศึกยี่สิบเชือก แต่ชาห์ใช้ตุโก-ข่าน พระญาติที่ไร้ความสามารถเป็นผู้ควบคุมการรบ กองทหารซามาร์คานด์ปะทะทัพหน้ามองโกลแล้วพ่ายแพ้ตายไปหนึ่งพันนาย เมื่อปะทะกันอีกครั้งฝ่ายมองโกลใช้กลยุทธ์แกล้งพ่ายแพ้แล้วถอยหนี ทหารซามาร์คานด์หลงกลจึงถูกสังหารหมดเหลือรอดเพียงสามคน จากนั้นเจงกิสข่านให้ระดมจู่โจมโดยไม่หยุด ประชาชนคณะตระลาการ และชาฮิซ อัล-อิสลาม และอิหม่ามในเมืองประชุมกันขอยอมอ่อนน้อม เมื่อเข้าเมืองได้จึงสั่งให้เชลยศึกหรือทำลายกำแพงเมือง ทหารคิปชัคสามหมื่นคนขอเข้าร่วม

กองทหารมองโกล เจงกิสข่านรับไว้แล้วให้ชุดทหารมองโกล วันต่อมาเจงกิสข่านก็สั่งสังหารทหารเหล่านี้ทั้งหมด

มองโกลทำลายเชือกกันคลองเคอร์ดิซทำให้น้ำท่วม ทำลายฐานรากกำแพงเมืองจนพังทลาย แล้วเข้าสังหารทหารซามาร์คานด์ ทหารมองโกลแยกเชลยศึกที่มีความสามารถทางการช่างจัดส่งกลับมองโกล ส่วนที่เหลือสังหารจนหมดสิ้น

2) ฉากที่เป็นเวลา เรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ นำเสนอเหตุการณ์ช่วงที่เจงกิสข่านสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับอาณาจักรควาริชม จนกระทั่งถึงการได้ชัยชนะ เจ้าชายยะลาตเอ็ดดิน แห่งควาริชมที่ยุทธการแม่น้ำซินด์ ผู้ประพันธ์กล่าวว่า ต้องการเขียนนวนิยายต่อ ภาค 2 ความว่า “...ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปล่อยค้างไว้เพียงแค่ภาค 1 นี้ ภาค 2 อันเป็นภาคจบของเรื่องจะได้สร้างขึ้นในกาลต่อไปเท่าที่จะมีโอกาส...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 850) แต่ไม่ปรากฏว่ามีการแต่งเพิ่มเติมแต่อย่างใด

จึงสรุปได้ว่า สุภา นำเสนอเหตุการณ์ช่วงเดินทัพไปทวงความยุติธรรมจากอาณาจักรควาริชม ตั้งแต่ ค.ศ. 1219 ถึงฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1221 เป็นระยะเวลาเวลา 3 ปี

3) ฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถในการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และหลักฐานอื่น ๆ ทำให้สามารถเสนอฉากที่มีความสอดคล้องและถูกต้องตามวัฒนธรรม ทั้งฝ่ายอาณาจักรคอเคสและอาณาจักรมองโกล เช่น วัฒนธรรมการข้ามไฟตามความเชื่อลัทธิซามาน ที่เชื่อว่าการข้ามไฟช่วยชำระล้างสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ก่อนเข้าภายในอาคาร ความว่า

“...สถานที่โดยรอบของบริเวณที่ตั้งกระโจมของมหาราชเจงกิส-ข่านนั้นหรือเล่า ก็ได้รับการจัดตกแต่งไว้ให้มีสง่าตามสมควรเช่นเดียวกัน เบื้องหน้ากระโจมสี่เหลี่ยมของพระองค์มีแท่นบูชาขนาดใหญ่อันหนึ่งซึ่งทำด้วยหิน บนแท่นบูชาดังกล่าวนั้นได้จุดไฟให้ลุกโชนอยู่ตลอดเวลา...คนทั้งหลายที่จะเข้าเฝ้าถวายคำนับต่อองค์เจงกิส-ข่าน นั้น จักต้องเดินผ่านไประหว่างกองไฟบนแท่นบูชา...”

“ไฟนั้นมีคุณค่ายิ่งนัก! ไฟคือเครื่องชำระล้างมลทินทั้งปวง, ไฟเป็นสิ่งที่ทำความบริสุทธิ์ให้เกิดแก่ความคิด, ไฟคือเครื่องขับไล่เจ้าตัวมารแห่งความไม่เป็นสุขและแห่งความปราศจากโชคให้เหือดหายไปได้โดยฉับพลัน เจ้าตัวมารแห่งความไร้สุขและความไร้โชค...พัวพันอยู่กับผู้ประสงค์ร้ายและผู้มุ่งทำการร้ายทุก ๆ อย่างก้าวทีเดียว!”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 370-371)

นอกจากวัฒนธรรมในการข้ามไฟเพื่อชำระล้างให้เกิดความบริสุทธิ์ ชำระล้างมลทินก่อนเข้าเฝ้าเจงกิสข่านแล้ว สุภา ศิริमानนท์ ยังแสดงฉากทางวัฒนธรรม อีกมากมายด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับรายละเอียดทางวัฒนธรรม และพยายามนำเสนอให้ถูกต้องตรงความเป็นจริงมากที่สุด

1.5.2 กลวิธีการนำเสนอจาก เวลา สถานที่ การพิจารณาวิธีการที่ผู้เขียน เลือกใช้สร้างสรรค์ฉากให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ยุคสมัย ชนชั้น และวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ปรากฏในนวนิยายได้อย่างแจ่มชัดมากน้อยเพียงไร

1) ความถูกต้องน่าเชื่อถือของฉากที่มีความสมจริง สอดคล้องกับ ประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ สุภา ศิริमानนท์ มีการบรรยายฉากที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม และมีการสืบค้นข้อมูลเพื่อสร้างฉากทางวัฒนธรรมให้มีความน่าเชื่อถือทั้งเรื่อง ยกตัวอย่างเช่น

1.1) ฉากที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม

1.1.1) การแสดงความเคารพตามวัฒนธรรมชาวคอเรสม์ ผู้เขียนบรรยายให้เห็นการแสดงความเคารพตามวัฒนธรรมของชาวคอเรสม์ด้วยการก้มศีรษะ แล้วกล่าวคำ “สะลาม” เพื่อทักทายผู้เฒ่าเฒ่าตุรกีเมน ความว่า

“...ข้าหนู่มก้มพระเศียรลงนิตหนึ่งตามประเพณี
‘สะลาม! ท่านมีข่าวบาร์เลย์บ้างไหม? ข้าพเจ้ายินดีจะจ่ายราคาให้เป็นสองเท่า’
ผู้เฒ่าตุรกีเมน ตอบออกมาทันทีด้วยอาการอันสงบ ‘ท่านอาคันตุกะผู้ทรงเกียรติ,
ในทะเลทรายอันกว้างเช่นนี้ ขนมน้อยมีค่าสูงยิ่งกว่าเงินทองมากมายนัก แต่ถึง
อย่างไร ๆ ก็ตาม เราก็พอจะมีสำหรับแบ่งสรรเจือจานแด่อาคันตุกะผู้พลัดถิ่น
หลงทางมา...’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 52)

1.1.2) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับเนื้อเรื่องและตัวละครที่ส่ง อิทธิพลต่อกัน สุภา ศิริमानนท์ สามารถสร้างฉากที่สอดคล้องกับตัวละครในเรื่อง มีการแต่งกาย ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานภาพของตัวละคร เช่น ตัวละครเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน มังกุ ภารตี

“...ขณะที่ชายเฒ่าพูด สายตาของเขาก็จับจ้องด้วยความหลงใหลเป็นอย่างยิ่ง ในเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ขานหนุ่มได้สวมอยู่ เพราะโดยเสื้อผ้าอาภรณ์เหล่านั้นมันย่อมบอก ได้ชัดเจนที่ว่า ผู้สวมจะต้องเป็นบุคคลชั้นใด ชั้นใดใด มันทำด้วยแพรพรรณอย่างดีวิเศษ เลือกลุมที่สวมทับอยู่เพื่อให้เกิดความอบอุ่นนั้นหรือเลาก็กทำด้วยแพรอย่างหนาสีแดงเข้ม เลือดคน และ...มาตัวผู้สืดำกลับเป็นมันตัวนั้นก็เป้นมาพันธุอันพิเศษ มีสง่าราศี ซึ่งจะ ไม่มีผู้ใดสามารถใช้ได้เป็นอย่างดีเด็ดขาดนอกไปเสียบุคคลชั้นสูงสุดเท่านั้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 51-52)

1.1.3) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับแนวคิด สุภา ศิริमानนท์ สามารถใช้ฉากสื่อแนวความคิดสำคัญของเรื่อง เพื่อเผยธาตุแท้ของขุนศึกที่มีความโหดร้าย ลุ่มหลงในอำนาจ ใช้อำนาจจริงแก่ชนปะชาชน เช่น การบอกเล่าของทาสชาวรัสเซียที่เล่าว่า สาเหตุที่ต้องมาเป็นทาส เพราะผู้ปกครองแผ่นดินทำศึกแย่งชิงทรัพย์สมบัติแล้วนำตนมาขาย เป็นทาส ตัวละครชาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์มีความโหดร้าย ให้ทหารปล้นชนปะชาชน และฉุดคร่าผู้หญิงมาเป็นสนมของตน จับนักคิดปัญญาชนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองมาลงโทษ อย่างโหดร้าย ทั้งลุ่มหลงในอำนาจ ชอบให้คนสรรเสริญความยิ่งใหญ่ของตน เช่น การที่ชาห์ เสด็จออกมหาสมาคม จะมีขบวนร้องเพลงสรรเสริญบารมีเทียบเท่าอิสคานดาร์มหาราช

“...พอสันเสียงของชาห์ สรรพสำเนียงต่าง ๆ ที่เกิดประดัง กันขึ้นโดยพร้อมเพรียงกันที่...นั่นแหละคือเพลงประโคมสรรเสริญจอมขุนศึกอิสคานดาร์ ซึ่งขุนศึก แห่งคอเรสม์ได้จัดเป็นเครื่องสังเวยเบิกอรุณประจำวัน เพื่อเป็นการบูชาพระกิตติคุณ ที่สามารถ เหยียบย่ำชีวิตมนุษย์ลงไว้ได้ เป็นปริมาณหึมามหาศาล!” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 151)

ผู้เขียนนำเสนอฉากดนตรีประโคมในท้องพระโรงเพื่อ สรรเสริญชาห์มุฮัมมัดเสมอทอดขุนพลผู้เกรียงไกรในอดีต อย่างอิสคานดาร์มหาราช (อเล็กซาน-เดอร์มหาราช) แสดงว่า ทรงปรารถนาเป็นกษัตริย์ทอดขุนพลที่เก่งการรบ ไม่ได้ปกครองแผ่นดิน เพื่อความสุขของปะชาชน แต่ต้องการทำสงครามแผ่ขยายดินแดนให้กว้างใหญ่ เห็นได้ว่า ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงตัวละครชาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์ในฐานะกษัตริย์ แต่มักกล่าวว่าเป็นเพียง ขุนศึกที่เชี่ยวชาญในการสงครามเท่านั้น คำแถลงของผู้เขียนว่า

“...จิตใจและแบบธรรมเนียมของขุนศึกนั้น แม้กาลเวลา จะเปลี่ยนแปลงไปแล้วกว่าเจ็ดร้อยปี จิตใจและแบบธรรมเนียมนั้น ๆ มันก็ยังหาได้เปลี่ยนแปลงไป เท่าใดนักไม่ อ่านจิตใจและแบบธรรมเนียมของเจิ้งกัซ ข่าน หรือของชาห์แห่งคอเรสม์ออกไป

ก็เท่ากับอ่านจิตใจของเหล่าขุนศึกทั้งหลายแห่งปัจจุบันสมัย ไม่ว่าชาติใดภาษาใดนั่นเอง...”
(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 851)

กษัตริย์ที่เน้นการสงครามแสวงหาผลประโยชน์ ทำร้าย
ทำลายประชาชน จึงเป็นเพียงแค่ขุนศึกชาญสงครามเท่านั้น ไม่ใช่กษัตริย์ที่แท้จริง

1.1.4) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับการสร้างบรรยากาศในเรื่อง
สุภา ศิริमानนท์ ใช้การพรรณนาฉากต่าง ๆ อย่างละเอียด บรรยายภาพเสมือนการดูภาพยนตร์
เช่น เหตุการณ์ตอนที่ฮัจยีราฮิมเดินทางเข้าไปในกระท่อมร้างที่ทุ่งมหาคาราคุม ขณะที่ฮัจยี ราฮิม
นอนเปียกกับลาในกระท่อมที่มืด ทำให้เขายังไม่เห็นภาพใด ๆ เห็นแต่เพียงร่างชายสี่คนคล้ายกับ
เสียชีวิตไปแล้ว เมื่อถึงรุ่งเช้าแสงสว่างจึงค่อย ๆ เผยให้เขาเห็นภาพที่อยู่ต่อหน้า ความว่า

“...เช้าวันรุ่งขึ้น พอกระแสนมตอนเบิกอรุณเริ่มปรากฏ เมฆหมอกก็เริ่มกระจายตัว
ตามไปกับสายลมของตอนเช้าเช่นนั้นจนฟ้าโปร่ง นั่นก็เป็นลักษณะธรรมชาติของธรรมชาติ
ทางเบื้องตะวันออกมีแสงสีสุกสกาเวียงรุ่งขึ้นมาด้วยดวงอาทิตย์ ซึ่งเคลื่อนโผล่
ขึ้นมา--และโผล่สูงขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ

แสงอันสดใสที่สาดมาปะทะนัยน์ตาและใบหน้าของเขาตามช่องเหนือหลุมฝังศพ
ซึ่งเขาเห็นมันเมื่อวาน ทำให้ฮัจยี ราฮิม รู้สึกประหนึ่งฟากฟ้าด้านนั้น จะเต็มไปด้วย
แสงรังสีอันแดงฉาน เขากระวีกระวาดลุกยืนหยัดขึ้นทันที พลาง ตบหลังสัต์ควายาก
และกล่าวออกมาเบา ๆ ‘เราไปกันเถอะ, เจ้าเบกิร์ของข้า! เราจำเป็นต้องเดินทาง
ต่อไปอีกนาน...’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 40)

ข้อความข้างต้นเป็นภาพเหตุการณ์ช่วงเช้าค่อย ๆ เผย
การมองเห็นของฮัจยีราฮิม ค่อย ๆ ชัดขึ้นเนื่องจากเป็นช่วงก่อนรุ่งสาง บรรยากาศช่วงนี้
จึงค่อนข้างเงียบและมีอากาศเย็น เมื่อเวลาผ่านไปชั่วครู่เริ่มมีแสงเงินแสงทองและค่อย ๆ สว่าง
มากขึ้น ๆ เมื่อฟ้าสว่างแสงอาทิตย์ชัดขึ้นมีลำแสงส่องลอดหมอกเมฆลงมาเป็นสาย ลอดช่อง
เหนือหลุมศพที่ฮัจยีราฮิมพักอยู่ตลอดคืน เมื่อแสงกระทบดวงตาและใบหน้าทำให้เขาตื่นขึ้น

เห็นได้ว่า สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถในการบรรยาย
ฉากและบรรยากาศที่ปรากฏในเหตุการณ์แวดล้อมของเหตุการณ์ช่วงต่าง ๆ ของตัวละคร
ได้สมจริงให้ความรู้สึกเหมือนการดูภาพยนตร์

1.1.5) ความสามารถในการบรรยายฉาก สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถในการบรรยายและพรรณนาฉากให้ผู้อ่านเห็นภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ดี บางฉากมีการนำเสนอภาพเปรียบเทียบเพื่อเห็นความแตกต่าง เช่น ฉากการสงครามที่เมืองบูคารา กองทัพมองโกล และกองทัพคอเรสม์มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ภาพกองทัพมองโกล ที่มีวินัยเป็นระเบียบ ม้าที่ขี่แม้ขนาดตัวเล็กแต่วิ่งได้เร็ว บังคับให้วิ่งและหยุดได้ตั้งใจผู้ขี่ ความว่า

“...ลักษณะอาการที่พวกเขาเคลื่อนไหวอย่างมีระเบียบวินัยนั้นก็ดี และหรือแม้แต่ลดจนลักษณะรูปโฉมของชนเหล่านั้นกับม้าของพวกเขาที่ดี ยิ่งความแปลกประหลาดและความสมเหตุให้แก่วามหานครบูคาราอย่างมาก ชาวบูคาราไม่เคยเห็นทรรคนภาพเช่นนี้แบบนี้มาแต่ก่อนเลย ม้าที่พวกเขาใช้การอยู่นั้นหรือเล่าที่เป็นเสมอเพียงแต่ม้าขนาดเล็กและเตี้ย ๆ แต่ถึงอย่างนั้น อาการเคลื่อนไหวของมันก็เต็มไปด้วยความประเปรียวอย่างน่าพิศวงทีเดียว มันพุ่งตัวปรูดปราดไปข้างหน้าไม่ต่างอะไรกับอาการพุ่งตัวของหนูป่าที่กำลังบันดาลโทะสะเพราะโดนรังแก แล้วต่อมาอีกสักเพียงึดใจเดียว ผู้ที่อยู่บนหลังที่สามารถกระตุกให้มันเลี้ยวเอี้ยวตัวได้อย่างแคล่วคล่อง และแล้วก็หยุดก็กลง ณ จุดใดจุดหนึ่งตามที่เขาจะมีปรารถนา จนดูราวกับว่าอาการโกรธจัดที่มองเห็นเมื่อตะกี้นั้นได้ปลาสนาการไปเสียแล้วอย่างพลิดทิ้งกระนั้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 630)

ส่วนกองทัพการเกณฑ์ของนครคอเรสม์ ถึงแม้จะมีหลายหมื่นคน แต่ก็เกณฑ์ประชาชนและชาวนาทั่วไประบ นอกจากไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้วอาวุธที่ใช้ยังเป็นเครื่องมือการเกษตรทั้งพลั่ว ชะแลงตามมีตามเกิด ทั้งยังถูกต้อนมาราวกับสัตว์เลี้ยง ความว่า

“...อีกสักครู่หนึ่งต่อมา ชาวมหานครบูคาราก็ได้มองเห็นว่า ได้มีขบวนทหารม้า ขบวนใหญ่เคลื่อนที่ตรงมาข้างหน้ายังแนวกำแพงปราการขบวนหนึ่ง ขบวนทหารม้าดังกล่าวนี้ มิได้เคลื่อนมาแต่เฉพาะพวกตนเปล่า ๆ แต่ได้ไล่ต้อน คนเดินเท้ามาข้างหน้าเป็นฝูง ๆ ...เป็นปริมาณนับหมื่นนับแสน รูปร่างของคนเดินเท้าเหล่านี้ไม่แตกต่างอะไรไปจากลักษณะของชาวไร่ชาวนา ต่างแบกเอาพลั่วหรือเหล็กชะแลงหรือเสายาว ๆ มากันคนละอย่าง ๆ คนอันมากมาย เหล่านี้ถูกต้อนรุมมาเสมือนฝูงปศุสัตว์...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 631)

ผู้เขียนสามารถบรรยายภาพทหารทั้งสองฝ่ายที่มีความแตกต่างกัน นอกจากทำให้เห็นแสนยานุภาพของทหารมองโกลที่เหนือกว่ากองทหารเกนต์ที่ปกป้องบูคาราแล้ว ยังทำให้เห็นความเดือดร้อน และความตายของราษฎรผู้บริสุทธิ์อันเกิดจากผู้ปกครอง

1.6 บทสนทนา ผู้วิจัยศึกษาการใช้บทสนทนา 2 ประเด็น คือ การใช้บทสนทนา และกลวิธีการนำเสนอบทสนทนา

1.6.1 การใช้บทสนทนา เมื่อพิจารณานวนิยายที่ศึกษา พบว่า การใช้บทสนทนาในนวนิยายของ สุภา ศิริมานนท์ มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ ช่วยดำเนินเรื่อง ช่วยให้รู้จักตัวละคร ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก ทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา ดังนี้

1) ช่วยดำเนินเรื่อง สุภา ศิริมานนท์ ใช้บทสนทนาช่วยในการดำเนินเรื่อง สลับกับการบรรยายของผู้เขียน เช่น เหตุการณ์ที่เจงกิสข่านถามทหารยามว่าอยู่เฝ้าหน้ากระโจมพระนางคูลานซาตุนเห็นอะไรบ้าง หลังจากที่ได้ตอบว่าเห็นคบไฟขาวเฝ้าเร่ร้อนหลายดวงแสดงว่าชาวเผ่าเหล่านั้นกำลังอพยพเพราะเกรงกลัวทหารมองโกล เจงกิสข่านยังใช้บทสนทนาเพื่อหยั่งถึงขวัญกำลังใจและความพร้อมของทหาร และการตอบสนองต่อคำสั่งของข่าน ว่า

“...คาซานมหาราช

‘แล้วก็สำหรับเหล่าทหารหาญทั้งหลายละ พวกเขาพูดกันเองว่าอย่างไรบ้าง?’

ทหารยามรักษาการณ์

‘พวกเขากล่าวแก่กันและกันว่า เดียวนี้กองทัพของเราก็ได้กินแกะเท่าที่ได้มีอยู่ มากมายนั้นหมดเกลี้ยงไปแล้ว... พวกเขาได้กล่าวกันว่า เพราะฉะนั้นองค์คาซานมหาราชซึ่งทรงพระบัญชาอันฉลาดล้ำเลิศยิ่งกว่าทหารสามัญอย่างเรา ๆ, ซึ่งทรงเห็นทุก ๆ สิ่ง, ทรงรอบรู้ในทุก ๆ สิ่ง ก็ย่อมจะทรงกริธาทัพนำพวกเราทั้งหลายไปยังแหล่งแห่งที่ซึ่งจะปรากฏว่ามีอาหารพอเพียงและเหลือเฟือสำหรับท้องทั้งหลายไม่ว่าของคนหรือของม้าเป็นแน่นอน’

เจงกิส-ข่าน ตรัสตอบอย่างรวดเร็ว

‘จริงของเจ้า! คาซานย่อมเห็นทั้งหมด, ย่อมรู้ทั้งหมด, และย่อมคิดทั้งหมด! นี่แน่ะ, เจ้าจงวิ่งไปที่ผู้บังคับการกองพันที่ชื่อว่าซาฮานให้ข้าหน้อยชิบอกเขาว่า ข้าสั่งให้เขาขึ้นม้ามาที่นี่เดี๋ยวนี้ทันที ให้เอาทหารม้ามาด้วยหกร้อยคน!’

ทหารยามรักษาการณ์

‘ข้าพระองค์จะไปในบัดนี้, ข้าแต่ข่านแห่งข่าน!’

เจ้กิช-ชาน

‘อ้า, คอยประเดี๋ยวก่อน เจ้าจงบอกแก่ชาฮานว่าข้าจะนั่งนับนิ้วคอยเขาอยู่ที่นี่, คอยเขาอยู่บนเนินดินนี้แหละ...ข้าง ๆ ลานหญ้าเล็ก ๆ แห่งนี้, รูไหม ?’...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 851)

บทสนทนาข้างต้น เกิดจากเจ้กิชชานต้องการทราบความพร้อม ความตื่นตัว และความรู้สึกลอยๆทำสงครามกับทหารยามหลังจากออกมาจากกระโจมของ พระนางคุณานาตามุน ทหารรายงานว่าได้กินเนื้อสัตว์ที่ต้อนมาเลี้ยงในกองทัพหมดแล้ว ต้องการให้ชานนำทำสงครามเพื่อแสวงหาแหล่งที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์มาเพิ่ม ทั้งแสดงความเชื่อมั่นว่า เจ้กิชชานต้องรู้ว่าจะต้องนำไปทำสงครามที่ใด เจ้กิชชานจึงทดสอบความพร้อมความตื่นตัวของทหาร ด้วยการสั่งให้ทหารยามส่งข่าวให้ผู้บังคับกองพันชื่อชาฮานเรียกรวมกำลังพล 600 นาย ให้ครบอย่างรวดเร็ว โดยพระองค์จะจับเวลาด้วยการนั่งนับนิ้วรอ

ผลจากการสนทนาต่อจากนั้น คือ ทหารเริ่มเคลื่อนไหวเมื่อนับได้ 200 และทหารทั้ง 600 นาย สามารถจัดกองทหารม้ามีเครื่องแต่งกายครบพร้อมรบภายในระยะที่ ทรงเวลานับได้ 600 และเมื่อนับครบ 700 และพับนิ้วที่ 7 ทหารนำม้าทรงมาถวายให้เจ้กิชชาน ทรงสำหรับตรวจตราพล แล้วทรงสั่งให้ทหารทั้งหมดปล้นสัตว์เลี้ยงของเผ่าคาราซาที่อยู่ภูเขา ลูกัดไปมาให้หมด แล้วทรงนับต่อไปเมื่อนับครบ 1000 ทหารสามารถนำสัตว์เลี้ยงมาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เจ้กิชชานมั่นใจพระทัยว่าทหารของพระองค์มีวินัย รวดเร็ว มีศักยภาพทางการทหาร สูงกว่าทหารเมืองคอเรสม์ และพร้อมทำสงครามครั้งใหม่แล้ว

2) ช่วยให้รู้จักตัวละคร สุภา ศิริมานนท์ ใช้บทสนทนาช่วยให้รู้จัก ตัวละครมากขึ้น เช่น ตัวละครมีร์ชา ยูซุฟ สนทนากับนักพรตฮัจยีราฮิม มีร์ชา ยูซุฟ เล่าเรื่อง เด็กชานูฆาน และเด็กสาวบินท์ ชานกีกา ทำให้ผู้อ่านรูปลักษณะรูปร่าง ลักษณะนิสัย คุณสมบัติ ของตัวละครตัวนี้ดีขึ้น ความว่า

“...ก็ได้มีเด็กหญิงบินท์ ชานกีกา เข้ามาอยู่และปฏิบัติแทน เด็กคนนี้เป็นเด็ก กำพร้า พ่อของเธอเคยเป็นทาส แต่อย่างไรก็ดี, บินท์ ชานกีกาก็เป็นเด็กที่เฉลียวฉลาด มากคนหนึ่ง เธอเป็นเด็กขยันขันแข็ง มีความเอาใจใส่อย่างยิ่งต่อบทเรียน ทั้งการอ่าน การเขียน...และตลอดทั้งในการท่องจำบทกลอนบทเพลงชั้นเยี่ยม ๆ ทั้งหลาย สมอง ของเธอพัฒนาไปในทางอันเต็มด้วยความหวังทีเดียว...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 113)

ข้อความข้างต้น ทำให้ผู้อ่านรู้จักลักษณะนิสัย ความสามารถ ความชื่นชอบ และสติปัญญาของตัวละครบิณฑ์ ชานกีจา ผ่านบทสนทนา

3) ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก สุภา ศิริमानนท์ ใช้บทสนทนาแทนบทบรรยาย เพื่อไม่ให้ซ้ำซากน่าเบื่อ เช่น ให้ผู้ได้รับผลกระทบบอกเล่าประสบการณ์เลวร้ายจากการกระทำที่ขาดคุณธรรมและไม่เป็นธรรมจากชนชั้นปกครอง ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมและเห็นใจชะตาชีวิตของตัวละคร เช่น ทาสชาวรัสเซียของมีร์ชา ยูซุฟ บอกเล่าเหตุผลที่ตนถูกขายเป็นทาสให้นักพรตฮัจยีราฮิม และมีร์ชา ยูซุฟ เจ้านายของตนฟังว่า

“...พวกเจ้าชายของพวกเราเหล่านี้ เขาก็มักจะต่อสู้ชิงอำนาจกันเอง อยู่เรื่อย ๆ ตามธรรมเนียมของท้องถิ่นแห่งเราถือว่า เมื่อเจ้าชายคนใดชนะในการศึกเช่นนั้น ๆ ก็กวาดต้อนเอาผู้คนพลเมืองทั้งผู้ชายผู้หญิง, เอาสตรีรุ่นสาวรุ่นนาง, และตลอดจนแม้แต่เด็ก ๆ ก็ไม่ละเว้น ไปจากดินแดนของเจ้าชายผู้แพ้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 119)

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงสาเหตุที่คุณปู่สลาฟ ทาสชาวรัสเซียกำลังสนทนากับนักพรตฮัจยีราฮิม และมีร์ชา ยูซุฟ แล้วบอกเล่าเหตุที่ตนต้องกลายเป็นทาสว่า ดินแดนรัสเซียในสมัยก่อนมีผู้ปกครองเมืองตำแหน่งเจ้าชาย แต่ละคนก็เป็นขุนศึกที่เชี่ยวชาญการรบและมักรบแย่งชิงอำนาจ ทรัพย์สิน ที่ดิน และแรงงานอยู่เป็นประจำ ตนถูกจับได้ขณะที่ยังเป็นเด็ก แล้วถูกเจ้าชายผู้ชนะศึกนำมาขายแลกเปลี่ยนเป็นเงินที่อาณาจักรคอเรสม์ โชคดีที่มีร์ชา ยูซุฟ ผู้เมตตาได้ซื้อตนไว้เป็นทาส ส่วนพี่สาวของตนถูกนำไปขายอีกที่หนึ่ง ครอบครัวของตนต้องแตกแยกเพราะความโลภและความโหดร้ายของชนชั้นปกครองที่มีต่อราษฎร

4) สร้างความสมจริง สุภา ศิริमानนท์ ใช้บทสนทนาเพื่อให้นวนิยายมีความสมจริง เช่น เหตุการณ์ที่ซาร์แห่งคอเรสม์ตัดสินพระทัยหนีเงาภิเษกขึ้น ทรงแสดงความน่ากลัวของกองทัพมองโกลที่แผ่ตัวในพุ่มไม้แล้วกระโจนออกมาสังหารศัตรูโดยที่ศัตรูไม่รู้ตัว ทรงปรึกษากับเจ้าชายยะลาลอดดินว่าจะต้องทำอย่างไร บทสนทนาตอนนี้ทำให้เห็นภาพบิดากับบุตรที่เดิมมีความขัดแย้งกัน แต่เมื่อพบปัญหาก็สามารถทิ้งความขัดแย้งมาช่วยเหลือกันได้ ความว่า

“...ซาร์ มูฮัมมัด

‘... แต่ทว่า แต่ทว่า...ถ้าแม่หากเจ้าพวกตาดาร์มันจะยกกองทัพเทพรวดลงมาจากเทือกเขาจริง ๆ แล้ว พ่อคิดว่าพวกมันอาจจะตัดเส้นทางถอยของเราในอันที่จะถอยเข้าสู่อินเดียเสียสิ้นที่เป็นได้’

ชาน ยะลาล อัด- ดิน

‘แต่ทำไมเราถึงจะถอยลงไปสู่ที่นั่นเล่าพะยะคะ?’

ซาร์ มูฮัมหมัด

‘ยังมีรายงานอีกกระแสหนึ่งซึ่งที่สำคัญไม่ใช่น้อยเหมือนกัน นั่นคือ มีรายงานยืนยันว่า หน่วยทหารรุดหน้าของมงโกลหลายหน่วยได้ไปปรากฏตัวอยู่แล้วพร้อมสรรพในทางเขตทะเลทรายแห่งแคว้นคิซิล-คุม’

ยะลาล อัลด-ดิน

‘แต่เราก็ได้จัดส่งกำลังหนุนจากหน่วยทหารชาวซาติตุร์กเมนไปยัง ณ ที่นั่นแล้วเป็นจำนวนหนึ่งหมื่นคนนี่พะยะคะ!’

ซาร์ มูฮัมหมัด

‘พอยังเชื่ออยู่ว่า ถึงอย่างไรทหารซาติตุร์กเมนเหล่านี้ก็ยังคงจะไม่สามารถสกัดยับยั้งเจ้าพวกมงโกลไว้ได้เป็นแน่นอน...’

ยะลาล อัลด-ดิน

‘ถ้าเรื่องของเรื่องจะต้องเป็นไปอย่างที่เสด็จพ่อทรงคาดหมาย ก็แปลว่าในช่วงระยะเวลาอีกเพียงไม่กี่วันข้างหน้า เจ็งกีซ-ข่าน ก็จะมาเคาะอยู่ที่ประตูของบูคาราแล้ว! แต่แล้วทำไมเราจึงจะไม่เตรียมตัวให้พร้อมสรรพที่จะเผชิญหน้ากับภาวะดังที่คาดหมายนี้เสียเล่าพะยะคะ ?’...

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 590-591)

ข้อความข้างต้น ซาร์แห่งคอเรสม์ปรึกษาราชการสงครามกับยะลาล อัลด-ดิน เรื่องศึกเจงกิสข่าน ซาร์ทรงเกรงกลัวมองโกลจนถึงกับพูดติดขัด ในขณะที่เจ้าชายมีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ไม่เห็นด้วยกับการหนีไปอินเดียเพื่อรอเวลามากู้แผ่นดินใหม่ แต่เสนอให้ระดมกำลังทัพเข้าต่อสู้ป้องกันเมือง

5) ทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา สุภา ศิริमानนท์ ทำให้นวนิยายน่าสนใจ เช่น การให้ตัวละครมีร์ซา ยูซุป สั่งห้ามบินท์ ซานกีจา ไม่ให้พูดถึง อาบูจาฟาร์ เพราะเป็นนักโทษการเมืองที่ถูกซาร์สั่งให้ล่าตัวมาลงโทษ แสดงให้เห็นว่ามีร์ซา ยูซุป กลัวคนอื่นได้ยิน แล้วไปฟ้องทางการซึ่งอาจทำให้ทั้งสองคนถูกลงโทษจนถึงแก่ชีวิตได้ ความว่า

“...‘หยุด! บินท์ ซานกีจา, อย่าพูด! มิฉะนั้นเคราะห์กรรมอันร้ายมหันต์จะตกต้องมาสู่เคหสถานของเรา, รู้ไหม? ใคร ๆ จะรู้ไปไม่ได้ที่เดียวว่าอะไรได้เกิดขึ้นที่นี่ในวันนี้, จะให้ใครรู้ไม่ได้...ว่าข้าได้พูดสนทนากับเขา!...ขอเจ้าจงอย่าได้เอ่ยถึงเขาถึงอาคันตุกะผู้มาช่วยครุช่วยยามคนนี้ให้ข้าได้ยินอีกเลยเป็นอันขาด เจ้าจงรับรู้ไว้ด้วย

ว่าเรามีชีวิตอยู่กันในทุกวันนี้ในท่ามกลางรัฐอันสุดรู้สึดพัง ท่ามกลางหวนชั่วช้า ซึ่งคอยแต่จะเงี่ยเข้าสัดับเสียงสนทนาต่าง ๆ ไม่ว่าเรื่องอะไร หูซึ่งคอยจะแนบเข้ามาฟัง แม้แต่เสียงกระซิบแผ่วเบาจากปากของพวกเขา...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 123-124)

บทสนทนาข้างต้น ทำให้เห็นบรรยากาศความตึงเครียดและความกลัว ต่ออำนาจเผด็จการ จึงต้องระมัดระวังการพูดคุยเรื่องที่เป็นความลับ หรือเรื่องที่มีความอ่อนไหว ไม่ให้ทางการรับรู้ เนื่องจากอาจเป็นอันตรายแก่ตน ทั้งนี้เพราะชาห์หวาดระแวงว่าราษฎรจะรับแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับตน แล้วจะทำให้ปกครองได้ยากจึงป้องกันอย่างเข้มงวด

1.6.2 กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีการนำเสนอบทสนทนา 1 ประเด็น คือ มีความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัยและตัวละคร มีรายละเอียดดังนี้

ความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัยและตัวละคร สุภา ศิริमानนท์ สร้างบทสนทนาให้มีความสมจริง และใช้ภาษาเหมาะสมกับระดับความรู้ และสถานะของตัวละคร เช่น ตัวละครคุรบัน คิซิด เป็นชาวนาฐานะทางบ้านยากจน มีความรู้น้อย ใช้คำพูดชื่อ ๆ มีสำนวนแบบชาวบ้าน เมื่อสนทนากับเพื่อนบ้าน ความว่า

“...‘แต่ทว่า...ก็แล้วเจ้าพวกข้าหลวงนั้นจะมาเอาอะไรกับพวกเราอีกเล่า?

พวกเราไม่ใช่ทหารทแหนด้อย่างใดเลยทั้งนั้น! พวกเราทำเป็นแต่การหวาน ข้าวไธนา, ซึ่ง...เมื่อหวานเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ก็พวกขุนนางทหารพวกเบ็ดนั้นแหละที่มาขนเอาไปจากพวกเราเลย ๆ ! ทำไมนะ, พวกเขาจะปล่อยให้เราอยู่ของเราดี ๆ ... ไม่มายุ่งเกี่ยวกับเราเสียเลยไม่ได้หรือยัง?’

คนที่สามได้กล่าวถามขึ้นอีกผู้หนึ่งว่า

‘แต่ทว่า...คุรบัน, ไฉ้เจ้าทหารม้าคนนั้นมันมากล่าวอะไรเอากับเอ็ง บ้างเล่า? บอกพวกเราหน่อยได้ไหม?’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 548-549)

การสนทนาของตัวละครข้างต้นใช้ภาษาพูดที่สมจริง เหตุการณ์ข้างต้นเกิดจากเพื่อนบ้านเห็นทหารม้าคิปซิดเข้ามาคุยกับคุรบัน คิซิด จึงสงสัยและอยากรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น คุยเรื่องอะไรกัน บทสนทนายระหว่างชาวบ้านทั้งสองคนใช้ภาษาแบบชาวบ้าน สังเกตได้จาก

มีการใช้อุทานเสริมบท “ทหารทแห่น” และใช้สรรพนามเอ็งเมื่อเรียกคุรบัน ทำให้บทสนทนา มีความสอดคล้องกับสถานะตัวละคร

2. การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

ผู้วิจัยศึกษากลวิธีสร้างสรรค์วรรณศิลป์ของสุภา ศิริमानนท์ จำนวน 4 ประเด็น คือ กลวิธีการใช้ถ้อยคำ กลวิธีที่ใช้สำนวนโวหาร กลวิธีเกี่ยวกับประโยค และกลวิธีด้านน้ำเสียง หรือทางเสียงของผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลวิธีการใช้ถ้อยคำ ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีที่ใช้ถ้อยคำ 3 ลักษณะ คือ การใช้คำ การเลือกใช้คำ และการใช้คำอย่างมีศิลปะ ดังนี้

2.1.1 การใช้คำ ผู้ประพันธ์มีการใช้คำ 3 ลักษณะ คือ ใช้คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ ดังนี้

1) คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล ประเด็นนี้ สุภา ศิริमानนท์ ใช้คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล 2 ประการ คือ การใช้สรรพนาม และการใช้ราชาศัพท์กับชนชั้นกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ ดังนี้

1.1) การใช้สรรพนาม สุภา ศิริमानนท์ เลือกใช้สรรพนามข้าพเจ้า และท่าน ตัวละครนักพรตธัมมิจิ ราชิม ชาวนครบั้งดัด (แบกแดด) ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ข้าพเจ้า” และใช้สรรพนามแทนตัวคู่สนทนาว่า “ท่าน” เพื่อแสดงความเป็นสุภาพชน และปัญญาชน เช่น

“...‘สวรรค์ได้ทรงโปรดเถิด, ท่านเจ้าของถิ่นผู้มีเกียรติแห่ง หุบผาอันสงบเงียบ เชียบนี้ ข้าพเจ้า, นักพรตธัมมิจิ ราชิม แห่งมหานครบั้งดัด ขอแสดงความเคารพอันสูง ต่อท่านทั้งหลาย บรรดาที่ได้มีทราอยู่อย่างชั่วนิรันดร์ ณ ที่นี้ด้วย’

หยุดไปนิดหนึ่ง คล้ายจะคิดอะไรในใจแล้วก็พึมพำกับตนเอง

‘...ท่านเจ้าของคณะคาราวานที่ไม่ยอมขานรับเรานี้อยู่ที่ไหนนะ? แต่, เอ หรือว่าเขาจะอยู่ข้างในกระท่อมละกะมัง?’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 36-37)

การใช้สรรพนามเอ็งในบทสนทนาของชาวบ้าน เช่น “...‘แต่ว่า... คุรบัน, ไ้เจ้าทหารม้าคนนั้นมันมากล่าวอะไรเอากับเอ็ง บ้างเล่า? บอกพวกเราน้อยได้ไหม?’ ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 549)

1.2) การใช้ราชาศัพท์กับชนชั้นกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ สุภา ศิริमानนท์ ใช้คำราชาศัพท์กับกษัตริย์ของอาณาจักรคอเรสม์และมองโกลเพื่อแสดงสถานะทางสังคมของตัวละคร เช่น

“...ข้าห์ มูฮำมัด ได้ทรงยกพระกรทั้งสองขึ้นทอดประทับอุระของพระองค์เอง ด้วยอาการอันเต็มไปด้วยคารวะ พร้อมกับก้มพระวรกายลงถวายคำนับ...พระองค์ได้ทรงพระดำเนียรอย่างเบา ๆ แบบเขย่งและเร็วพอควร ตรงไปยังพระราชมารดาที่ประทับนั่งเฉยอยู่นั้น พลังตรัสขึ้นเบา ๆ รวากับเสียงกระซิบ ตามราชประเพณี ทั้ง ๆ ที่ยังก้มพระปฤษฎางค์...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 223)

ใช้ราชาศัพท์กับเจ้าชายยะลาล อัต-ดิน มังกุฎารตี เช่น “...ชนของยะลาล อัต-ดิน ขมวดเข้าหากันอย่างฉุนชวย สายพระเนตรจับจ้อง ไปยังนักพรตพเนจรคู่สนทนาคับด้วยอาการประหลาดล้นพ้น...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 36)

2) การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ เป็นกลวิธีการสร้างคำที่เน้นให้เสียงมีความสละสลวยงดงาม จากการศึกษาพบว่า ผู้ประพันธ์มีกลวิธีในการเลือกเสียงคำและการเล่นคำ 3 วิธี คือ การเล่นเสียง และคำภาษาถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

2.1) การเล่นเสียง เป็นกลวิธีการเลือกพยางค์เลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัส เป็นพิเศษกว่าการใช้คำทั่วไป ทำให้เกิดเสียงที่งดงาม สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีการเล่นเสียงดังนี้

2.1.1) การเล่นเสียง มีการเล่นเสียงสัมผัสทำให้ภาษาในนวนิยายมีเสียงไพเราะ เช่น การพรรณนาความงามของทุ่งคาราคุมช่วงฤดูใบไม้ผลิ ความว่า

“...ระยะกาลที่กล่าวนี้เป็นต้นฤดูใบไม้ผลิแล้ว ไม้ดอกนานาชนิดของท้องถิ่นได้เริ่มผลิผลิดขึ้นมาเหนือพื้นทรายอย่างกระจาดกระจายทั่วไปทั้งบริเวณ ประหนึ่งว่า มันจะพยายามเร่งรีบแสดงตัวของมันเบ่งออกมาให้รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะรวดเร็วได้ ภายหลังจากวาระที่มันได้ถูกกดจมนิ่งอยู่ใต้พื้นพสุธามาเสียเป็นเวลาช้านานตลอดฤดูหนาวที่เพิ่งจะผ่านพ้นสิ้นไปนี้กระนั้น กองพะเนินของหิมะที่ทับถมกันอยู่ จนจับตัวแข็งด้วยอำนาจแรงลมหนาวก็กำลังละลายตัวของมันอย่างไม่ยับยั้งอยู่ โดยทั่วไปจากการแผดเผาของแสงอาทิตย์อันกล้า จนกระทั่งจะมองไปทางสารทิศ ไหนก็ดูระยับระยับ เคืองนัยน์ตาไปด้วยอาการสะท้อนของแสงทั้งหลายเหล่านี้...”

แต่อย่างไรก็ดี ในวันที่สามของการออกลาสต์ว์ ปรากฏว่าอากาศได้กลับกลายเปลี่ยนแปลงเป็นเลวร้ายลง ท้องฟ้าซึ่งได้เริ่มสว่างแจ่มใสมาแล้วเมื่อวันก่อน ๆ ได้กลับมืดมัวสลัวลงโดยกะทันหัน จากทิศเหนือพ่นท่งราบอันเป็นถิ่นของชาวชาติคิปซ์ขึ้นไป ลมหนาวและพายุหิมะซึ่งหมุนตัวของมันอย่างประหลาด ได้พัดกระโชกและกว้านตลบลงมาอีก...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 47-48)

จากตัวบทข้างต้นเห็นได้ว่า สุภา ศิริमानนท์ นิยมใช้ภาษาร้อยแก้วที่มีเสียงสัมผัสทำให้ข้อความมีความงดงาม ทั้งการเล่นเสียงอักษร และเสียงสระ ตัวอย่างเช่น

เสียงอักษร “ผ” เช่นคำว่า ผลิ กับ ผุด และ ผัด กับ ผา, เสียงอักษร “ร” เช่นคำว่า รวด กับ เร็ว

เสียงสระ “อัว” เช่นคำว่า มัว กับ สลัว เป็นต้น

2.2) คำภาษาถิ่น สุภา ศิริमानนท์ เลือกใช้คำภาษาอาหรับสอดแทรกในบทสนทนาเพื่อสร้างบรรยากาศเหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลามในเขตอาณาจักรคอเรสม์ และภาษามองโกลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมองโกล เช่น เหตุการณ์ที่ฮัจยีราฮิมขอให้มาฮมุด ยาลวัชช่วยเหลือไถ่ตัวลาซื่อ เบกิร์ ที่ถูกทำชะกิมยัดเป็นค่าตัดสินคดี และขอให้ช่วยเหลือเครื่องแต่งกายให้ตุคาน ความว่า

“...ฮัสซัน, เจ้าจงพาเด็กน้อยคนนี้ไปยังแผนกตัดเครื่องเสื้อผ้าของเรา นี่ที่เถอะ และเจ้าจงจัดการให้เขาได้มีเครื่องแต่งกายอันเหมาะสมสำหรับการ เดินทาง...สำหรับการเดินทางไกล ๆ นะ, เข้าใจไหม? จะเอาอย่างไรก็ได้, สุดแต่แต่เจ้าจะเห็นเหมาะสมที่เดียว!”

‘ได้เท่าหมายถึงจะให้ทุก ๆ สิ่งอย่างที่เขาต้องการเช่นนั้นหรือขอรับ?’

‘จงจัดการแต่งกายให้เขาชนิด ซอร์ ตา พาย รู้ไหมล่ะ? และจงให้แก่เขาทุก ๆ สิ่งจนครบถ้วน เสื้อโค้ทตัน, เสื้อชั้นใน, ผ้าซุลวาร์, ถุงเท้า, รองเท้าบู๊ท, เข็มขัด, ผ้าโพกศีรษะ หาให้เขาจงทุก ๆ สิ่งจนครบ!’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 208)

มาสมุด ยาลวัช ร้องล้งคนรับใช้ชื่อ ฮัสซัน ให้จัดการดูแลเปลี่ยนเครื่องแต่งกายตั้งแต่หัวจรดเท้า โดยใช้ภาษาอาหรับว่า “ซอร์ ตา พาย” ซึ่งหมายถึง ให้ดูแลการแต่งกายตั้งแต่หัวจรดเท้า

2.1.2 การใช้คำอย่างมีศิลปะ จากการศึกษาพบการใช้คำอย่างมีศิลปะ 2 ลักษณะ คือ คำซ้อน และคำซ้ำ ดังนี้

1) คำซ้อน ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ ใช้คำซ้อนในนวนิยายเพื่อให้เกิดจินตภาพและให้สำนวนภาษามีความงดงาม เช่น

1.1) ซ้อน 2 คำ เช่น

สลับ/ซับซ้อน มีตัวบทว่า “...ขณะนี้ ดวงอาทิตย์ได้เริ่มลอยสูงพ้นขึ้นมาจากเนินทรายอันมีอยู่อย่างมากมาย ระเกระกะสลับซับซ้อนของทุ่งคาราคูมอันกว้างใหญ่ไพศาลนั้นแล้ว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 45)

กลับ/กลาย, เปลี่ยน/แปลง, เลว/ร้าย เช่นตัวบทว่า “...แต่อย่างไรก็ดี ในวันที่สามของการออกไล่สัตว์ ปรากฏว่าอากาศได้กลับกลายเปลี่ยนแปลงเป็นเลวร้ายลง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 48)

เรียวแรง เช่นตัวอย่าง “...มือซึ่งยื่นตรงออกไปยังร่างของนักพรต เพื่อขอความกรุณาและอ้อนวอนนั้นหล่นลงอย่างไม่มี ความหมายเพราะหมดเรียวแรง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 42)

1.2) ซ้อน 3 คำ เช่น

การซ้อนคำ หนาว เยือก เย็น เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่า อากาศมีความหนาวเย็นมาก มีตัวบทว่า “...เขาคงจะต้องหนาวเยือกเย็นไม่น้อย เกล็ดหิมะที่โปรยปรายลงมาอยู่โดยไม่ขาดระยะจับอยู่ตามเครื่องแต่งกายของเขาจนดูขาวโพลนไปทั้งร่าง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 36)

มืด มัว สลัว ตัวอย่างเช่น “...ท้องฟ้าซึ่งได้เริ่มสว่างแจ่มใสมาแล้วเมื่อวันก่อน ๆ ได้กลับมื้อมัวสลัวลงโดยกะทันหัน...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 48)

คร้าม ขาม เกรง ทำให้รู้สึกถึงความเกรงกลัวมากขึ้น เช่น “...เจ้าพวกนี้ล้วนแต่น่าคร้ามขามเกรง! มันร้ายเหมือน ๆ อย่างไอ้ตัวแมงมุมพิษร้าย คารา-คูรทนั้นแหละ!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 141)

2) การซ้ำคำ เป็นการซ้ำคำหรือวลีเดียวกัน เพื่อให้เกิดเสียงไพเราะและความหมายหนักแน่นขึ้น สุภา ศิริमानนท์ ใช้คำซ้ำมีจังหวะ เช่น จะตายมีตายแหละ ดังตัวอย่าง

“...ผู้มีศรัทธาปสาทะอย่างแก่กล้าต่อองค์พระอัลลาห์ยังจะคิดถึงนกเหยียนนกเหยวอยู่อีกหรือ ทั้ง ๆ ที่กำลังจะตายมีตายแหล่อยู่เช่นนี้!...อย่าไปคิดอีกเลย, เอ้า, ตื่นน้ำนี้เสียก่อนเถอะ!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 42)

3) กลวิธีการใช้คำอื่น ๆ นอกจากการใช้คำข้างต้นแล้วยังพบมีการใช้คำที่น่าสนใจหลายประการ แตกต่างกันตามความสามารถและความถนัดของผู้ประพันธ์ นวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การใช้หน่วยวัดระยะทาง, หน่วยบอกเวลา, การใช้คำเสริมสร้อย, การใช้คำซ้ำคำบริภาษ, สุภาสิตสำนวนไทย, ใช้คำคมสุภาสิตอาหรับ มีรายละเอียดดังนี้

3.1) การใช้หน่วยวัดระยะทาง สุภา ใช้หน่วยวัดระยะทางแบบอาหรับในเนื้อหาเกี่ยวกับอาหรับ เช่น

ฟาร์ฮัส/ไมล์ เช่น “...ซาร์ มูฮัมหมัด ทรงมีพระบรมราชปรารภนาที่จะได้กำแพงปราการรายล้อมเมือง, กำแพงปราการก็จักต้องเกิดขึ้น! ความยาวเหยียดของกำแพงปราการรายล้อมดังกล่าวนี้ปรากฏว่ามีอยู่ถึงสิบสองฟาร์ฮัส หรือนัยหนึ่งประมาณ 55 ไมล์!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 523)

ตัวอย่างข้างต้นกล่าวถึงการเตรียมการสร้างกำแพงนครซามาร์-คานด์ เพื่อเตรียมรับศึกเงกิสข่าน ว่าซาร์ให้ขยายความยาวกำแพงจากเดิมจำนวนสิบสองฟาร์ฮัส

3.2) หน่วยบอกเวลา เช่น “ชั่วอึดใจ” ตัวอย่างเช่น “...อัศวินฉกรรจ์กล่าวขึ้นอย่างเรียบ ๆ พร้อมกับค้อมตัวและศีรษะลงคำนับเล็กน้อย แขนทั้งสองของเขากอดประทับอยู่แต่ทรวงอกเป็นแบบแสดงคารวะและแล้วชั่วอึดใจเดียวต่อจากนั้น เขาก็ยืดกายตรงขึ้นมาอีก...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 268-269)

3.3) การใช้คำเสริมสร้อย เช่น

3.3.1) นกเหยียนนกเหยว ตัวอย่างดัวบทประพันธ์ เช่น

“...ผู้มีศรัทธาปสาทะอย่างแก่กล้าต่อองค์พระอัลลาห์ยังจะคิดถึงนกเหยียนนกเหยวอยู่อีกหรือ ทั้ง ๆ ที่กำลังจะตายมีตายแหล่อยู่เช่นนี้!...อย่าไปคิดอีกเลย, เอ้า, ตื่นน้ำนี้เสียก่อนเถอะ!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 42)

3.3.2) แต่ก่อนรอนชะไร ตัวอย่างเช่น “...การต่อสู้ครั้งนี้ นับว่าเป็นครั้งแรกที่เดี่ยวที่หน่วยทหารของชาวชาติตุรกีเมนสามารถเอาชนะชนะเหนือหน่วยทหารของชาวชาติมิงโกลได้...และทั้งก็เป็นความมีชัยของกำลังส่วนข้างน้อยต่อกำลังส่วนข้างมากเสียด้วย

แต่ก่อนร่อนชะโรมาไม่เคยปรากฏเลยว่าหน่วยทหารของมงโกลจะพ่ายแพ้แก่ใครฝ่ายใด...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 823)

3.4) ใช้คำซ้ำเพื่อสร้างภาพพจน์ด้านเสียง และด้านภาพ ดังนี้

3.4.1) สร้างภาพพจน์ด้านเสียงโดยใช้เครื่องหมายไม้ยมกแสดงซ้ำเสียงคำ ซึ่งพบการใช้คำซ้ำแบบนี้เป็นจำนวนมาก เช่น “...ขณะนั้นเองก็มีสำเนียงอันแหลมเล็กของกระดิ่งดังรัวเนิบ ๆ เบา ๆ เข้ามาในระยะไกลตามผีเท้าเดินของสิ่งมีชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 34)

3.4.2) สร้างภาพพจน์ด้านภาพ เช่น “...ในที่สุดก็มาหยุดยืนอยู่ตรงช่องแคบ ๆ และต่ำ ๆ อันหนึ่ง ซึ่งพอกเข้าไวด้วยดินจนหนาเตอะ...ทางเบื้องหลังกระท่อมนั้นออกไปเป็นลานทรายปนดินแคบ ๆ มีลักษณะเป็นเนินเตี้ย ๆ เป็นหย่อม ๆ อันแสดงสภาพของมันอยู่โดยเด่นชัดว่าเป็นหลุมฝังศพ ประมาณสองสามแถว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 36)

3.5) คำบริภาษ ตัวอย่างเช่น หญิงรับใช้ของตัวละครกุลยามิลสาธุณกล่าวถึงพระราชชนนีตฤคาน ฆาตุนด้วยอารมณ์แค้น เนื่องจากพระนางให้ทหารจับเจ้านายของตนไปขังไว้ จึงพูดถึงด้วยถ้อยคำตำหนิอย่างรุนแรง โดยใช้คำว่า ยายแก่, นางแก่, นางแก่แรงทั้ง

“...ตั้งแต่หน้าที่แรก ที่ยายแก่นี้เข้าครอบงำอำนาจ แกก็ได้สั่งให้ทหารมาคุมตัวเอาท่านหญิงน้อยผู้เปรียบเสมือนดอกไม้แรกแย้มและซึ่งจริตกิจริยาเต็มไปด้วยความน่ารักยืมหัวของชาวเราไปกักขังไว้เสียแล้ว ณ หอคอยศิลาแห่ง พระบรมมหาราชวัง และนอกจากนั้น, นางแก่นั้นยังสั่งให้เพิ่มทหารยาม รักษาหอคอยขึ้นจากเดิมเป็นสองเท่าอีกด้วย...เขากล่าวกันว่า นางแก่แรงทั้งผู้มีเล่ห์ราคะคนนั้นได้สั่งการไว้ว่าให้กักขัง กุล ยามิล ไว้ที่นั่นจนกระทั่งเธอจะตายวายชนม์ลงไป...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 275)

หรือตัวละครกูรฆานนายทหารหนีทัพมองโกลมาเข้าร่วมฝ่ายคอเรสม์ และช่วยรบที่นครบูคาราร้องดาเจงกิสข่านว่า ไ้อ้เจ้าแก่, ไ้อ้ชาติหมาแดง, ไ้อ้คนแตกเด็กทารก ดังความในตัวอย่าง

“...ทำไมพวกเจ้าถึงได้ไม่แสดง ออกมาเล่า ว่าพวกเจ้าน่ะมีความกล้าหาญจริง ๆ อย่างไรหรือเปล่า? แล้วก็นี้ไ้อ้เจ้าแก่ผู้มีหน้าตาเหมือนขนมทอดและบอกรสชาติบูดเปรี้ยว ที่มีชื่อว่าเจ็งกีซ-ข่าน นะ ไปหลบซ่อนอยู่เสียที่ไหนล่ะเว้ย ไ้อ้ชาติหมาแดง, ไ้อ้คนแตกเด็กทารก?” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 695)

ข้อความข้างต้น กุรฆานร้องทำให้ทหารมองไกลออกมาสู่กัน แล้วเรียกหาว่าเจงกิสข่านว่าเป็นคนแก่ หน้าตาเหมือนขนมทอดที่เน่าเสียมีกลิ่นเหม็นบูด มัวไปหลบซ่อนที่ไหน บอกว่าข่านมีชาติกำเนิดจากสุนัขขนแดง กินเนื้อเด็กทารก

3.6) สุภาภิตสำนวนไทย สุภา ศิริमानนท์ ใช้สำนวนภาคิตไทย เช่น ตอนที่กล่าวถึงเจงกิสข่านเลือกใช้จารชนปล่อยข่าวทำลายความสามัคคีในกองทัพเจ้าชายยะลาอัลดีน โดยใช้สำนวน ยุให้ร่ำดำให้ร่ำ เช่น “...ภายหลังจากการดำเนินกลวิธีทางเส้นใน ยุให้ร่ำดำให้ร่ำ เป็นการบ่อนทำลายสามัคคีภาพของบุคคลชั้นหัวหน้าในกองทัพของเจ้าชายยะลา อัล-ดีน ลงแล้ว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 831) ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเป้าหมายการใช้จารชนชัดขึ้น

หรือ “กำแพงมีหูประตูดมีช่อง” ในเหตุการณ์ที่ซาร์ระวังไม่ให้เกิดการสนทนาของพระองค์เด็ดขาดไปให้ผู้อื่นได้ยินความว่า “...ซาร์ทรงถืออย่างระมัดระวังมากในคำพังเพยบทหนึ่งของชาวเมืองเองที่ว่า ‘กำแพงมีหู’ เพราะฉะนั้น สำหรับห้องวาราชการของพระองค์ห้องนี้จึงทรงพยายามอย่างเต็มกำลังอยู่ตลอดเวลาที่จะมิให้กำแพงของมันเกิดมีหูขึ้นมาได้โดยเด็ดขาด...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 252) ทำให้ซาร์ใช้วิธีสร้างห้องที่สามารถเก็บเสียงได้ไม่มีหน้าต่างสำหรับปรึกษาข้าราชการลับ เพื่อกันข้อความจากการสนทนาเด็ดขาดออกไป

3.7) ใช้คำคมสุภาภิตอาหรับ สุภา ศิริमानนท์ เลือกใช้คำคม ภาคิตอาหรับในส่วนเริ่มต้นตอนทุกตอน เพื่อสร้างบรรยากาศอาณาจักรคอเรสม์ให้นวนิยาย ทำให้ผู้อ่านได้รับกลิ่นอายของวัฒนธรรมอิสลาม เช่น ส่วนเริ่มต้นตอนที่ 7. “ราชอาลักษณ์ผู้เฒ่าของซาร์” สุภา ศิริमानนท์ ยกคำคมของ อิบน์ ฮัซม์ ปราชญ์ชาวอาหรับไว้ในนวนิยาย ว่า

“...อาคันตุกะผู้นี้แหละหรือ? เขาได้เดินทางมาเยือนถึงที่พำนักแห่งข้าซึ่งบัดนี้แม้ว่าที่อาศัยของเราทั้งสองต่างก็อยู่ห่างกันอย่างไกลแสนไกล และทั้งนี้ แม้ว่าตลอดระยะทางอันห่างไกลนั้นจะเต็มไปด้วยภัยอันตรายนานา...คำของ อิบน์ ฮัซม์, สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 11...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 99)

ข้อคิดคำคมที่ สุภา ศิริमानนท์ เลือกใช้ จะมีเนื้อหาคำสอนหรือเนื้อความสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบทของนวนิยาย

2.2 กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร สุภา ศิริमानนท์ มีกลวิธีเรียบเรียงถ้อยคำให้มีความงดงามและสื่อความหมายได้ดี 2 ประการ คือ มีความสามารถในการใช้ จินตภาพ และภาพพจน์ มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 จินตภาพ สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถใช้ภาษาเพื่อบรรยายหรือพรรณนาให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพ เรื่องราวในนวนิยายได้ดี ผู้วิจัยพบว่าสุภา ศิริमानนท์ มีการใช้จินตภาพครบทั้ง 6 ด้าน คือ จินตภาพด้านการเห็น จินตภาพด้านรส จินตภาพด้านกลิ่น จินตภาพด้านเสียง จินตภาพด้านการสัมผัส และจินตภาพด้านการเคลื่อนไหว มีรายละเอียดดังนี้

1) จินตภาพด้านการเห็น สุภา ศิริमानนท์ สามารถพรรณนาให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้อย่างชัดเจน เช่น

1.1) สามารถบรรยายให้เห็นแสง เช่น

“...แสงอันสดใสที่สาดมาปะทะนัยน์ตาและใบหน้าของเขาตามช่องเหนือหลุมฝังศพซึ่งเขาเห็นมันเมื่อวาน ทำให้ฮัจยี ราฮิมรู้สึกประหนึ่งฟากฟ้าด้านนั้น จะเต็มไปด้วยแสงรังสีอันแดงฉาน เขากะระกือระवादลุกยืนหยัดขึ้นทันที พลางตบหลังสัตว์คู่ยากและกล่าวออกมาเบา ๆ ‘เราไปกันเถอะ, เจ้าเบกิร์ของข้า !’...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 40)

ข้อความข้างต้นผู้เขียนพรรณนาให้ผู้อ่านเห็นภาพแสง ในขณะที่นักพรตฮัจยีราฮิมมองหลุมศพในช่วงเช้า ภาพในวันนี้แตกต่างจากเมื่อวานก่อน เพราะในวันนี้มีแสงสว่างจากดวงอาทิตย์สาดเข้ามาในกระท่อม สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

“...จากนั้น ตราอันมีลวดลายงดงามและเด่นสง่าชัดก็ปรากฏเป็นรอยอยู่บนแผ่นกระดาด ซึ่งแม้ว่าภายในกระโจมจะมีแต่แสงริบหรี่ของเปลวถ่านที่ลุกโชนอยู่ก็ยังสามารถแลเห็นตราที่ประทับดังกล่าวนี้ได้ โดยตระหนักว่า เป็นแบบของลัญจกรซึ่งมีศักดิ์สง่าอย่างยิ่งอันหนึ่ง รอยดุนของมันนูนขึ้นมาจนแลดูตั้งเป็นสันและเป็นเงาทีเดียว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 71)

ข้อความข้างต้นผู้เขียนบรรยายให้เห็นแสงสว่างของไฟที่ลุกโชนจากถ่านที่ตัวละครจุดไว้ในกระโจม ทำให้เห็นลวดลายของลัญจกร

1.2) จินตภาพด้านรูปลักษณ์ เช่น

“...ในขณะที่เขาคลี่มันออกเพื่อจะใช้เป็นผ้าพันแผลนั่นเอง เขาก็ได้พบว่าจากรอยพับของผ้าซาลมา ซึ่งทำด้วยผ้าฝ้ายสีนวลอย่างละเอียดชั้นดี ได้มีแผ่นทองคำแบน ๆ เป็นวงรูปไข่อันหนึ่งตกลงกับพื้น ฮัจยี ราฮิมหยิบมันขึ้นมาพิจารณาดูอย่างงง ๆ บนแผ่นทองคำเล็ก ๆ ขึ้นนั้นมีรอยสลักอย่างประณีตงดงามเป็นรูปเหยี่ยวตัวหนึ่งซึ่งปีกทั้งสองของมันแผ่กางออกไปเพื่อแสดงอำนาจ ข้างใต้รูปเหยียวนั้นมีอักขระประหลาดแบบหนึ่งจารึกอยู่ ลักษณะของอักขระเช่นนี้เขาไม่เคยเห็น และอ่านไม่ออก

แต่ก็พอจะคาดหมายได้ว่าเป็นอักษรของชาวชาติใด มันเหมือนกับแถวของมดซึ่งวิ่งไปบนรอยเส้นทาง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 43)

ผู้เขียนให้รายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะของตัวอักษรบนเหรียญไพฑูริย์ทองคำ ที่ใช้เป็นตราผ่านด่านและการทูตของราชสำนักมองโกลได้อย่างละเอียด

2) จินตภาพด้านรสและกลิ่น สุภา ศิริमानนท์ สามารถบรรยายให้เกิดจินตภาพด้านรส เช่น บรรยายกระยาหารเช้าของชาห์ที่เจ้ากรมเครื่องเสวยจัดไว้มากมาย ทุกสิ่งถูกจัดวางไว้บนถาดเงินแท้มีค่าและล้วนเป็นอาหารที่เลิศรส ดัชนีว่า

“...บนถาดนั้นมีด้วยเงินและน้ำชาอุ่น ๆ ควันกรุณ-ชาที่ว่านี้ได้จัดปรุงเป็นพิเศษตามพระรสนิยมของชาห์เอง คือเหาะเกลือลงไว้เล็กน้อยพร้อมด้วยผสมกับไขมันแกะกลิ่นที่ลอยตลบพุ่งอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระองค์ ณ บัดนี้ก็คล้ายคลึงกับกลิ่นซูปเครื่องเสวย ประกอบอย่างอื่น ๆ ที่นำมาด้วย ก็มีโรตีสี่ซึ่งนั้นเป็นชิ้นบาง ๆ และปั้นเสียจนกรอบพอสมควร, มีไขมันซึ่งดูประหนึ่งจะใช้เป็นเครื่องทาประกอบโรตีสี่แบบที่ในสมัยใหม่ใช้เนยทาขนมปังนั่นเอง ไขมันนี้ตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ สำหรับที่จะทรงจิ้มขึ้นเสวย ได้เป็นคำ ๆ เลยกี่เดียว, นอกจากนั้น ยังมีเนยใสซึ่งละลายไว้จนอุ่นอีกประมาณอ่างหนึ่งขนาดย่อม ๆ แล้วก็มิคริมอันทำมาจากนมวัว, และมีน้ำผึ้งอย่างดีอีกหนึ่งชามต่างหาก...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 162)

ข้อความข้างต้นผู้เขียนบรรยายให้เห็นภาพอาหารแถบเอเชียกลางที่นิยมโรตีสี่ทอดทาเนยผสม มีรสสัมผัสที่กรอบ ส่วนชาเป็นชาผสมไขมันแกะและโรยนมทำให้มีรสแตกต่างจากชาแบบไทย เป็นต้น

3) จินตภาพด้านกลิ่น สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถในการบรรยายให้เห็นจินตภาพด้านกลิ่น เช่น การให้ภาพกลิ่นต่างที่ปรากฏในเมืองกูร์กันจ์ (เออร์เกนซ์) ความว่า

“...อย่างไรก็ดี ท่ามกลางความมืดและสกปรกดังกล่าวนี้นี้ ก็เป็นการแน่นอนด้วยเช่นเดียวกันที่ว่า พวกอิหม่ามทั้งหลายนี้จะได้กลิ่นโชยชายอยู่ตลอด เส้นทางของถนนอันแคบที่เขาผ่านไป กลิ่นที่ว่านี้บางครั้งก็เป็นกลิ่นพริกไทยอันฉุนแรง บ้างก็เป็นกลิ่นซึ่ง

ซึ่งตลปั้ง และบ้างก็เป็นกลืนลูกจันทน์เทศ แหล่งซึ่งส่งกลืนต่าง ๆ เหล่านี้ออกมา กระทบมานะประสาทของพวกเขา ก็ได้แก่ร้านซึ่งจำหน่ายสิ่งของเครื่องกินจำพวก เครื่องเทศเพื่อปรุงอาหารของชาวเมืองนั่นเอง กลืนอับ ๆ ตู ๆ อีกอย่างหนึ่งซึ่งก็ย่อมจะ กระทบกับความรู้สึกของบุคคลเหล่านี้ด้วย ก็ได้แก่กลืนของหนังฟอกอันโขยขาย ออกมาจากร้านทำเครื่องหนัง และอานม้ากับบังเหียนและรองเท้าสูง ๆ แบบที่อับบูห์ ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายสามัญอันเป็นที่นิยมของชาวเมืองสมัยนั้น...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 127)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นภาพกลืนที่อึดหามในเมืองนี้ต้องสุดคมในขณะที่ เดินทางผ่าน คือ กลืนเครื่องเทศต่าง ๆ ที่นิยมของชาวเมืองเช่นกลืนพริกไทยที่ฉุนแรง กลืนขิง กลืนของลูกจันทน์เทศ นอกจากนี้ ยังมีกลืนที่เกิดจากอาชีพและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น กลืนฟอกหนังในการผลิตเครื่องหนังต่าง ๆ เป็นต้น

4) จินตภาพด้านเสียง สุภา ศิริมานนท์ มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็น ความสามารถของผู้ประพันธ์ในการแสดงจินตภาพด้านเสียง เช่น

4.1) เสียงกระดังจากโบสถ์ของชาวคริสต์ ตัวอย่างเช่น

“...ข้าพเจ้าได้รู้ได้เข้าใจเสียแล้วว่า ไม่ว่าที่ไหนหรือนิกายไหน ๆ มันก็เหมือน ๆ กันเสียแทบทั้งนั้น--เหมือนกันราวกับจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ว่าได้ ไม่ว่า สุเหร่าของมุฮัมมัด, ไม่วามหาวิหารของฮิซา ซึ่งมีเสียงกระดังดังระรัวกรังกรึงอยู่ตลอดวัน ตลอดคืน...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 109-110)

ข้อความข้างต้นตัวละครมีร์ชา ยูซุฟบอกเล่าถึงแนวคิดของ อาบู จาฟาร์ ให้ตัวละครฮัจยี ราฮิม ฟังว่า อาบู จาฟาร์มีทัศนคติศาสนในศาสนาและนิกายต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกัน และศาสนสถานอย่างสุเหร่าในศาสนาอิสลาม โบสถ์ในคริสต์ศาสนาของท่านนบีฮิซา (พระเยซู) ก็มีเสียงกระดังดังแสดงถึงความเคารพศรัทธาของมหาชนอยู่ตลอดวัน เช่นเดียวกัน ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสามารถสร้างสรรค์จินตภาพด้านเสียง ได้อย่างดี

4.2) เสียงเครื่องดนตรีที่บรรเลงขณะชาห์ออกมหาสมาคม เช่น

“...พอลิ้นเสียงของชาห์ สรรพสำเนียงต่าง ๆ ที่เกิดประดังกันขึ้น โดยพร้อมเพรียงกันที่ นั่นคือเสียงของกลองคึกและของกลองตัมบูรีอันแผดพว่า ฉาบทำด้วย โลหะทองแดงที่ได้รับการตีกระหน่ำ แตรคึกซึ่งมีรูปร่างแบบทรม์เปิดหลายอันก็ถูกเป่ากังวาน ออกมาพร้อม ๆ กันกับเสียงขลุ่ยผิว...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 151)

ข้อความข้างต้น เป็นเสียงเครื่องดนตรีในพิธีออกมหาสมาคมของชาติแห่งคอเรสม์ ที่ประกอบด้วยเสียงกลองคึก กลองตัมบูริน (แทมบูริน) ฉาบ ทรัมเบ็ต และขลุ่ย

5) จินตภาพด้านการสัมผัส สุภา ศิริमानนท์ สามารถใช้ภาษาพรรณนาให้เกิดเป็นจินตภาพด้านการสัมผัส เช่น เหตุการณ์ที่สาวใช้ของคูลาน คาคุน มาปลุกเจงกิสข่านในเวลากลางคืนโดยใช้สัญญาณลับ ทรงใช้มือคลำเพื่อจะทราบว่าเป็นใคร ความว่า

“...พระองค์ทรงค่อย ๆ เหยียดพระหัตถ์เพื่อทอดพระกรให้ยืดออกไปข้าง ๆ อย่างช้า ๆ และระมัดระวัง และในขณะที่ทรงกระทำเช่นนั้น, องค์คาซานก็ได้ทรงรู้สึกว่ปลายนิ้วพระหัตถ์ของพระองค์ได้ไปกระทบกับแพรไหมนุ่ม ๆ อันเป็นอารมณ์ของใครสักคนหนึ่ง พระองค์ได้จับต้องลูบไล้เลยไปอีก เป็นร่างของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งนั่งตัวอยู่อย่างหวาด ๆ, หัวไหล่ก็เล็กและบาง, ผมเผ้าก็ม้วนและขมวดเข้าไว้อย่างแปลกประหลาดมากทีเดียว คนคนนี้เป็นใครกันนะ ?...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 447)

ข้อความข้างต้น สุภา ศิริमानนท์ บรรยายภาพเจงกิสข่านใช้มือสัมผัสกับผ้าแพรที่มีผิวสัมผัสอ่อนนุ่ม แล้วต้องคลำต่อไปพบว่ากำลังสัมผัสกับร่างเด็กผู้หญิง หัวไหล่เล็กบาง ผมม้วนขมวดแปลกไปจากทรงผมของหญิงชาวมองโกลเลย จึงทรงทราบว่าผู้ที่ปลุกพระองค์เป็นเด็กสาวรับใช้ชาวจีนของพระนางคูลาน คาคุน

6) จินตภาพด้านการเคลื่อนไหว สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถสร้างภาพการเคลื่อนไหวให้เห็นภาพอย่างหลากหลาย ทั้งการรบที่รวดเร็วรุนแรง การเคลื่อนที่อย่างเชื่องช้า หรือการเคลื่อนที่ปกติ ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่ทหารควมม้าอย่างรวดเร็วเพื่อรายงานข่าวราชทูตถูกฆ่าและทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส ความว่า

“...ผู้ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มตลบแห่งฝุ่นนั้น เป็นชายขี่ม้ารวมสามคนซึ่งกำลังควม อย่างเต็มฝีเท้าเพื่อมุ่งตรงเข้าสู่เขตกองกระโจม พอถลาเข้าถึงกระโจมสีดำ อันเป็นหมู่ระวางหน้าหมู่แรกสุดของกองกระโจมใหญ่ ม้าตัวหนึ่งในจำนวนสามตัวก็เซหลุน ๆ ไปทรุดลงกับพื้นดินทันที คนขี่ที่นั่งอยู่บนหลังถูกแรงสะบัดเหวี่ยงข้ามหัวม้าไปอย่างรวดเร็ว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 488-489)

ตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์บรรยายภาพชายสามคนควมม้าสามตัวอย่างรวดเร็วเต็มฝีเท้า เพื่อแจ้งข่าวด่วนให้ทันเวลา เมื่อหยุดม้ากะทันหันทำให้คนขี่ม้าที่อยู่หน้าสุด

ถูกแรงเหวี่ยงจนลอยข้ามหัวม้าไปด้านหลัง การเร่งม้าเต็มฝีเท้าทำให้ผู้อ่านเห็นภาพการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว และทำให้รับรู้ได้ว่าชาวที่นำมาแข่งครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง

2.2.2 ภาพพจน์ สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสร้างจินตภาพ ให้ผู้อ่านรับรสทางวรรณศิลป์ได้หลายด้าน พบว่า มีการใช้โวหารภาพพจน์ ดังนี้

1) อุปมา ผู้วิจัย พบว่า สุภา ศิริमानนท์ ใช้ภาพพจน์อุปมาเพื่อเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้ชัดเจนขึ้น เช่น ประดุจจะจมลึกลงสู่ห้วงนีก, ดูราวกับม่านเคลือบที่อันกว้างใหญ่, ผิวโหนกแก้มชิดเหมือนเถาเถาที่มอดสนิท, สีดำสนิทราวกับสีของถ่าน, สีเหลืองทองคล้ายสีของผลไม้สุก, ขนม้าดุ่มนปลาบราวกับสีของผืนไหมกำมะหริด, ริปบิ้นสีแดงเลือดนกประดุกกำมะหยี่, ครวณาประดุกห้องนั่งเล่น ดังนี้

1.1) ประดุจจะจมลึกลงสู่ห้วงนีก ผู้เขียนเปรียบเทียบการคิดวนไปมาว่าเหมือนกับสภาวะการจมลงไปในห้วงแห่งความคิด ดังตัวบทว่า “...นักพรตพเนจรคิดวนไปวนมา ประดุจจะจมลึกลงสู่ห้วงนีกอะไรสักอย่างหนึ่ง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 43)

1.2) ดูราวกับม่านเคลือบที่อันกว้างใหญ่ ผู้เขียนบรรยายผืนที่คลุ้งขึ้นไปทั่วบริเวณเหมือนม่านเคลือบที่อันกว้างใหญ่ ดังตัวบทว่า “...คณะผู้ล่าสัตว์ได้ใช้วิธีจับขบวนควมม้ามุ่งตรงไปข้างหน้าโดยเรียงรายกันเป็นรูปครึ่งวงกลม ทั้งสิ่งต่าง ๆ ซึ่งตลบคลุ้งพล่านไว้ทางเบื้องหลัง จนดูราวกับม่านเคลือบที่อันกว้างใหญ่...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 47)

1.3) ผิวโหนกแก้มชิดเหมือนเถาเถา ผู้เขียนเปรียบเทียบโหนกแก้มที่ชิดไม่มีเลือดฟาดเหมือนกับสีที่เถาที่มอดสนิท (สีเทาอมขาว) ดังตัวบทว่า “...ร่างของชายผู้หนึ่งได้นอนนิ่งอยู่โดยสงบ อาศัยแสงไฟและแสงสว่างสลัว ๆ ข้างหน้า สังเกตได้ว่าใบหน้าของชายที่นอนอยู่นั้นขาวซีด โหนกแก้มปราศจากสีสันของโลหิตจนดูประหนึ่งสีของเถาเถาที่มอดสนิท...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 53)

1.4) ผู้เขียนใช้ความเปรียบอุปมาทำให้สามารถบรรยายลักษณะของม้าได้อย่างเห็นภาพชัดเจนขึ้น เช่น สีดำสนิทราวกับสีของถ่านหิน, สีเหลืองทองคล้ายสีของผลไม้สุก, ขนม้าดุ่มนปลาบราวกับสีของผืนไหมกำมะหริด, ริปบิ้นสีแดงเลือดนกประดุกกำมะหยี่ ดังตัวอย่าง

“...ในจำนวนม้าสิบสองตัวนี้, มีอยู่หกตัวเป็นสีดำสนิทราวกับสีของถ่านหิน อีกหกตัวเป็นสีเหลืองทอง คล้าย ๆ สีของผลไม้สุกบางชนิด ขนของม้าทั้งสิบสองมองดุ่มนปลาบราวกับสีของผืนไหมกำมะหริด ขนคออันยาวเป็นพวงนั้นหรือเล้าก็ได้รับการหวีแต่งไว้โดยเรียบร้อยเหมือน ๆ กันทุก ๆ ตัว ได้รับการถักเป็นเปีย ๆ พร้อมด้วยริบบิ้นสีแดงเลือดนกประดุกกำมะหยี่ ถักสอดเข้าไว้ในตอนปลาย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 290)

1.5) มีครุณาประดุจดั่งห้องนั่งเล่น ผู้เขียนเปรียบเทียบธรรมเนียมการจุดกองไฟแล้วนั่งล้อมสนทนากันเหมือนการอยู่ในห้องนั่งเล่น ตัวอย่างคือ

“...คนทั้งหลายเหล่านั้นได้จัดที่ทางให้ครูบ้นได้พำนักใกล้ ๆ กองไฟของกองกระโจมในตอนค่ำ กองไฟเช่นนี้เป็นลักษณะธรรมเนียมสามัญอีกประการหนึ่งของชาวชาติละแวกนั้น อันเป็นที่ซึ่งใช้สำหรับนั่งล้อมรอบกันเข้ามาสนทนาเรื่องราวต่าง ๆ กันไปบ้าง, หุงหาอะไรกินบ้าง มีครุณาประดุจดั่งห้องนั่งเล่นของบ้านเรือน... และเป็นสถานที่ซึ่งเต็มไปด้วยชีวิตชีวาของคนเดินทางที่เดียว...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 777)

การใช้ภาพพจน์อุปมาของสุภา มีความแตกต่างจากความเปรียบของคนไทยที่ใช้สนทนากันปกติ อาจเป็นไปได้ว่าผู้เขียนต้องการใช้ความเปรียบแตกต่างจากการใช้ภาษาทั่วไป เพื่อสร้างบรรยากาศการสนทนาของชาวต่างชาติ

2) อุปลักษณ์ เป็นการกล่าวเปรียบโดยตรงว่า สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง สุภา ศิริमानนท์ ใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์เช่น บิดา...ความหิวโหย, มารดา...ความต้องการ หรือความปรารถนา, ครูอาจารย์...ความกลัว ดังตัวอย่าง

“...บิดาของข้าพเจ้านะหรือท่าน? ก็ได้แก่ ความหิวโหย นั้นแหละ... บิดาของข้าพเจ้าผู้นี้ได้ติดตามข้าพเจ้าราวกับเงาเรื่อยมาตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าเดินทางข้ามทะเลทราย มารดาของข้าพเจ้านะหรือท่าน? ก็ได้แก่ ความต้องการ หรือความปรารถนา นั้นแหละ มารดาผู้นี้ได้มีน้ำตาสำหรับที่จะหลังให้แก่ความ เสร้าเสียใจใด ๆ... และในทรวงอกของท่านนั้นหรือเล่าก็ได้มีน้ำนมสำหรับที่จะ เป็นอาหารหล่อเลี้ยงทารกผู้เอากำเนิดขึ้นมาใหม่แม้แต่หยดเดียวไม่ ครูอาจารย์ ของข้าพเจ้านะหรือท่าน? ก็ได้แก่ ความกลัว ที่คนธรรมดาสามัญทั้งปวงมีอยู่แก่คมดาบของเจ้าพวกเพชฌฆาตนั้นเอง ...ครูของข้าพเจ้าได้แก่ความกลัว, ความกลัว, ได้ยินไหม ท่านผู้ยิ่งใหญ่อาวุโสผู้อารี?...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 115)

ตัวอย่างข้างต้น สุภา ศิริमानนท์ การใช้โวหารอุปลักษณ์ดังกล่าว เกิดตอนที่นักพรตฮัจยีราฮิม ตอบราชอาลักษณ์มีร์ซา ยูซุฟ ว่าตนได้ถือกำเนิดใหม่ในสภาวะ

นักบวช โดยมีความหิวโหย เป็นบิดา หมายถึง ต้องอยู่อย่างสันโดษบริโภคนิเวศเพื่อความอยู่รอด มีความต้องการหรือความปรารถนาเป็นมารดา หมายถึง การละจากความอยากและความต้องการ ในสิ่งที่ฟุ่มเฟือย ครูบาอาจารย์ คือ ความกลัว หมายถึง ความกลัวที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเป็นสิ่งที่ สอนให้ธัมมชโยกลายเป็นคนกล้าหาญกล้าสู้เพื่อความถูกต้อง สิ่งเหล่านี้ทำให้ตัวละคร กลายเป็นนักพรตผู้ถือความสันโดษตามหลักคำสอนของศาสนา

3) บุคลาธิษฐาน สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้บุคลาธิษฐานหลายแห่ง เช่น ลมพายุ...บ้าคลั่ง, อุรุรังครวญคราง/อุรุรังอุทธรณ์ด้วยความรำคาญและเหนื่อยหน่าย, ความเร่าร้อนความวิบัติหายนะ/วนเวียนอยู่รอบ ๆ, กิ่งต้นไม้ทอดค้อยอย่างอ้อยอิ่ง, ทะเล-กลิ้ง และ ทะเล-คำราม และ คาบร่ำร้องต้องการดื่มเลือด ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 3 ตัวอย่าง ดังนี้

3.1) อุรุรังครวญคราง/อุรุรังอุทธรณ์ด้วยความรำคาญและเหนื่อยหน่าย ดังตัวบทว่า “...อุรุทั้งผืนนั้นชูหัวอันคลุมเต็มอยู่ด้วยเกล็ดหิมะขึ้นมาเป็นครั้งคราว เสียงร้องครวญครางของมันดังสลับและผสมอยู่กับเสียงหวาดหวิวของพายุอยู่เป็นจังหวะ ๆ มันคงจะร้องอุทธรณ์ด้วยความรำคาญและเหนื่อยหน่ายเป็นแน่ละ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 34)

3.2) ทะเล-กลิ้ง และ ทะเล-คำราม ผู้เขียนให้ทะเลแสดงอาการเหมือนคนด้วยการกลิ้ง และส่งเสียงคำราม ตัวบทว่า “...อยู่ตามชายฝั่งทะเลและมหาสมุทร เหล่านั้น เพื่อรับฟังเสียงกลิ้งและกระหน่ำคำรามของคลื่นอันไพเราะ และซึ่งมีอยู่โดยไม่เคยขาดสาย...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 105)

3.3) คาบร่ำร้องต้องการดื่มเลือด นายทหารยามตอบเจกิสซ่านว่า นักรบมองโกลกำลังต้องการทำสงครามจึงใช้คำว่า “คาบร่ำร้องต้องการดื่มเลือด” เพื่ออธิบายความต้องการของทหารชาวมองโกล ตัวอย่างเช่น “...คาบทั้งหลายทุกเล่มบรรดามีก็ได้กำลัง ร่ำร้องต้องการดื่มเลือดอยู่เหมือน ๆ กันทั้งนั้นแล้ว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 460)

4) สัญลักษณ์ สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้ภาพพจน์สัญลักษณ์ เช่น

พายุ แทนอุปสรรคในการเดินทาง ดังตัวบทว่า “...ข้าพเจ้าก็ได้เริ่มออกเดินทางเรื่อย ๆ มา แต่ทว่าบังเอิญในระหว่างการเดินทางของข้าพเจ้านั้นก็ได้ประสบอุปสรรคต่าง ๆ เสียมากมายเป็นเวลานาน ต้องเผชิญกับมหาพายุซึ่งไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 104)

5) การกล่าวเกินจริง สุภา ศิริमानนท์ ใช้ภาพพจน์การกล่าวเกินจริง ดังนี้

5.1) แสงอาทิตย์เผาทุกอย่างไหม้เป็นจุณ ผู้เขียนกล่าวเกินจริงว่า แสงแดดที่ประเทศฮินดูสถานหรืออินเดีย ร้อนแรงมากถึงขนาดทำให้ทุกสิ่งไหม้เป็นจุณได้

ตัวบทกล่าวว่า “...ข้าพเจ้าได้ย่ำตระเวนผ่านมาแล้ว ณ อาณาบริเวณซึ่งแสงอาทิตย์ได้แผดเผาอย่างกับจะทำให้ทุก ๆ สิ่งไหม้เป็นจุณ ณ ประเทศอินคุสถาน...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 105)

5.2) แสงจากนัยน์ตากล้าแข็งราวเผาทุกอย่างให้กลายเป็นจุณ และสายตาคมกล้าเหมือนเบ้าไฟเหลว ผู้เขียนกล่าวว่า แวดตาของสมเด็จพระราชชนนี ตรุคานาคาตุณ มีความคมกล้าและแข็งกร้าวเหมือนไฟ และร้อนแรงเหมือนไฟในเบ้าหลอมเหล็ก ดังตัวบทว่า

“...พระเนตรที่แผ่ผั่งอยู่ในพระพักตร์เล็ก ๆ นั้น ไม่ใช่เนัยน์ตาของบุคคลอย่างธรรมดา หากเป็นพระเนตรซึ่งดำสนิท และคมกร้าวมากทีเดียว ทรงมองทุก ๆ สิ่งราวกับจะให้มันทะลุออกไป แสงอันกราดกล้าของพระเนตรนั้นหรือเล่าก็ราวจะแผดเผาให้สิ่งที่ถูกทอดสายพระเนตร ต้องไหม้เป็นจุณไปกระนั้น กล่าวง่าย ๆ ก็คือ พระเนตรทั้งสองของพระนาง มีภาวะประดุจดั่งเบ้าไฟอันเหลวกลิ้งรังสีได้มีปรากฏอย่างชัดเจนแก่มนุษย์ทุก ๆ คน ที่จะได้พึงประสบพบเห็น!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 224)

6) การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้วและไม่ต้องการคำตอบ สุภา ศิริमानนท์ ใช้กลวิธีใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพื่อให้ผู้อ่านคิดใคร่ครวญเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีเหตุผลถูกต้องเหมาะสมตามที่ผู้ประพันธ์นำเสนอหรือไม่ บางคำถามก็สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น

6.1) ตั้งคำถามกับการปราบปรามปัญญาชน สุภา ศิริमानนท์ สะท้อนให้เห็นบริบททางสังคมไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้เปรียบเสมือนขุนศึกเป็นผู้ใช้อำนาจปราบปรามปัญญาชนเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ความว่า

“...ในทันทีนี้เอง ความตระหนกตกสั่นก็เกิดขึ้นแก่เขาอย่างบอกไม่ถูกอีกคำรบหนึ่ง เพราะแทนที่จะมีร่างของคนสี่คนอย่างที่เขาได้เห็นอยู่กับสายตาลด ๆ เมื่อคืน ซึ่งคนทั้งสี่นั่งคู้พิงกำแพงของผนังอยู่ราวกับปราศจากชีวิตนั้น ในบัดนี้ กลับปรากฏว่ามีอยู่เพียงร่างเดียวเท่านั้นเอง! มันอะไรกันเล่านี้? นัยน์ตาสีน้ำตาลของเขาเบิกกว้างและปากเผยอค้างโดยไร้สำนึก...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 40)

ข้อความข้างต้น ผู้เขียนถามด้วยความแปลกใจ เนื่องจากศพที่เคยฝังผนังกระท่อมสี่ศพ หายไปสามศพเหลือเพียงแค่ศพเดียว เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านติดตามและเกิดความอยากรู้อยากเห็นว่าศพเหล่านั้นหายไปไหน เมื่อติดตามเรื่องไปเรื่อย ๆ พบว่า หลังการประชุมลับของชาห์และข้าราชการบริพารคนสนิทในห้องพระมตองกลางคืน มักพบคนตายอย่างสยดสยองในเวลาเช้าตรู่ทุกครั้งบางศพไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นใคร บางศพถูกมัดกระสอบพร้อมก้อนหินหนัก ๆ ทิ้งลงแม่น้ำโขง โดยไม่สามารถจับคนกระทำผิดมาลงโทษได้

6.2) การบริหารบ้านเมืองโดยไม่คำนึงถึงประชาชน สุภา ศิริมานนท์ กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ชาห์แห่งคอเรสม์เรียกเก็บภาษีราษฎรล่วงหน้าสามปีเพื่อใช้เป็นทุนสำหรับทำศึกกับเจงกิสข่าน ความว่า

“...ความสิ้นเปลืองนั้นหรือเลาก็จะเกรงกลัวไปไย? ชาห์ มุฮัมมัด ได้ ทรงจัดส่งเจ้าพนักงานสรรพากรผู้เรียกประเมินและจัดเก็บภาษีออกไปยังเขตแขวงต่าง ๆ ทัวทั้งบรมมหาอาณาจักรของพระองค์โดยรีบด่วนเพื่อการทั้งนี้ โดยทรงวางพระบรมราชเจตนาไปเสร็จสรรพว่า ให้พวกเจ้าพนักงานทั้งหลายเหล่านั้นพยายามรีดเอาภาษีต่าง ๆ มาจากอาณาประชาราษฎรให้จงได้เป็นการล่วงหน้าถึงสามปี ซึ่งทั้งนี้ทั้ง ๆ ที่การณ์ก็ได้ปรากฏอยู่แล้วอย่างเห็น ๆ กันว่า แม้แต่ภาษีประจำปีนั้นเองก็ยังเรียกเก็บได้อย่างยากเย็นแสนเข็ญ! ...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 523)

ข้อความข้างต้น สุภา ศิริมานนท์ ตั้งคำถามการกระทำของชาห์แห่งคอเรสม์ ที่ตัดสินพระทัยบริหารบ้านเมืองตามใจชอบ โดยไม่คำนึงถึงสุขทุกข์ของราษฎร จึงทำทุกอย่างที่ต้องการอย่างฟุ่มเฟือย ชาห์ยังให้เก็บภาษีล่วงหน้าสามปีเพื่อใช้เตรียมรบศึก นอกจากนี้ ชาห์ยังรับสั่งให้เผาทำลายหมู่บ้านริมฝั่งแม่น้ำไซฮุน หรือ ซีร์ ดารยา จนถึงชายแดนอาณาจักรคารา-คิตัน (การา-คิตาน) เพื่อไม่ให้มองโกลยึดเป็นที่พักและหาอาหาร ทำให้ราษฎรทุกข์ยากแสนสาหัส บางส่วนยอมเข้ากับกองหน้าทัพมองโกลเพื่อกลับมาแก้แค้นชาห์และข้าราชการที่โหดร้าย

7) การกล่าวเย้ย, ประชด สุภา ศิริมานนท์ ใช้กลวิธีถากถางเสียดสีเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อการกระทำของเหล่าข่าน หรือเหล่าขุนนางที่อยู่แวดล้อมชาห์แห่งคอเรสม์ ล้วนแต่ไม่มีความสามารถ ประจบประแจงและขาดหลักการเป็นขุนนางที่ดี ไม่ยึดประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นหลัก เมื่อชาห์วินิจฉัยราชการผิดพลาดกลับไม่ทักท้วง

และกลับเห็นดิงงามไปด้วย ดังเหตุการณ์ที่ชาห์อวดอ้างตนว่าที่เจ้าเมืองโอดราร์ (โอทรา) ชื่อ อินาลซิค คาลิร ช่าน สามารถป้องกันทัพหน้ามองโกลได้ 5 เดือนเต็ม เป็นเพราะตนคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า จึงมอบทหารฝีมือดีไว้ป้องกันเมืองสองหมื่นคน ความว่า

“...ช่านผู้มีจิตใจเต็มไปด้วยความใคร่ในการสรรเสริญพระบารมี
แบบจิตใจของทาสพากันร้องแซ่ซ้องก้องขึ้น

‘อ้อฮา! ขอให้ช่านคาลิรจงเจริญ!’ ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า

537)

ข้อความข้างต้นผู้เขียนเลียดสีเหล่าข้าราชการที่ยกยอเกียรติยศของตน
ทั้งที่รู้ว่าวินิจฉัยผิดพลาด แต่ไม่ยอมทัดทานให้แก้ไข ผู้เขียนเรียกคนเหล่านี้ว่า “มีจิตใจเป็นทาส”

8) ลัทธิพจน์ สุภา ศิริमानนท์ใช้ภาษาเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น

เสียงพายุหิมะปลายุฤดูหนาว เสียงดังหวาดหวี ตัวอย่างเช่น “พายุ
หิมะชุดสุดท้ายซึ่งเกิดขึ้นล่าช้ากว่าปรกติก็ยังพัดกระหน่ำอยู่อย่างรุนแรงหนักหน่วง เสียงหวาดหวี
แห่งพายุนั้น” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 33)

9) นามนัย เป็นการใช้คำหรือวลีที่แสดงคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งมาใช้
แสดงความหมายแทน สุภา ศิริमानนท์ ใช้ภาพพจน์นามนัย เช่น

9.1) ไต้ธวัชชัยลีเชียวขจี ผู้เขียนกล่าวถึงเจ้าชายยะลาล เอ็ด-ดิน
ทรงชักชวนหนุ่มตุร็กเมนให้สมัครเป็นทหารของอาณาจักรคอเรสม์ โดยใช้คำว่าภายใต้ธวัชชัย
ลีเชียวขจีอันสง่าตระหง่านของเรา แทนอาณาจักรคอเรสม์ ความว่า “...ถ้าแม่หากท่านยังสามารถ
ที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้นอกเหนือไปจากการติดตามรั้งความงอนการาวาน...โดยกลายไปเป็น
ทหารเอกคนหนึ่งภายใต้ธวัชชัยลีเชียวขจีอันสง่าตระหง่านของเรา...ถ้าหากท่านมีปรารถนา...
ไปพบกับข้าพเจ้า ณ กรุงกูร์กันจ์...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 70)

9.2) เสือดาวแห่งทุ่งคาราคุม ผู้เขียนให้ตัวละครผู้เฒ่าตุร็กเมน
กล่าวคำว่า “เสือดาวแห่งทุ่งคาราคุม” เพื่อแทนตัวจอมโจรคารา-ค็อนซาร์ ตัวบทว่า
“...เขานั้นแหละคือ เสือดาวแห่งทุ่งคาราคุมละท่าน, เขาคือบุรุษผู้เป็นมหาภัยอันเป็นที่น่า
หวาดคร้ามขามเกรงของเหล่ากองคาราวานตลอดเส้นทางนี้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 73)

9.3) เจ้าเสือเคราแดง ผู้เขียนให้ตัวละครยะลาล อัลดิน เรียกเจงกิส-
ช่าน ว่า “เจ้าเสือเคราแดง ความว่า “...เสด็จพ่อทรงคาดหมายว่าเจ้าเสือเคราแดงตัวนั้น
มันกำลังมุ่งตรงอย่างเร็วรี่มาที่นี่มิใช่หรือ?...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 594)

10) การอ้างถึง สุภา ศิริमानนท์ ใช้การอ้างถึงในนวนิยายเรื่องเจิ้งกิส-
ช่าน ในเหตุการณ์ที่นักพรตฮัจยีราฮิมถูกสะกิมดัดสันคัตที่มีทรัพย์สินมากกว่าสถานภาพนักบวช

ของตน แล้วคิดค่าพิพากษาเป็นลาของนักพรต ทำให้นักพรตต้องแก้ไขสถานการณ์ด้วยการอ้าง
คุณความดีความบริสุทธิ์ของสะกิมเพื่ออธิษฐานเปลี่ยนเหรียญทองแดง 1 ดิรั่ม เป็นเหรียญ
ทองคำ 1 ดินาร์ เพื่อให้สะกิมเชื่อถือและปล่อยตนไป ความว่า

“...โอ, ท่านผู้มากด้วยปัญญาและยุติธรรม ถ้าแม่หากว่าภูมิปัญญาและความคิด
อันฉลาดแหลมของท่านจะมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องเสมอดั่งสีขาวประดุจปุยมะแห่งเครา
ของท่านนั้นแล้วไซ้ร ก็ขอให้ความศักดิ์สิทธิ์แห่งพระเป็นเจ้าจงทรงบันดาลให้เหรียญ
ทองแดงน้อยในมือของข้าพเจ้า ณ บัดนี้ ได้กลายร่างจากดิรั่มทองแดงของมันไปเป็น
เหรียญทองคำหนึ่งดินาร์ด้วยเถิด’

พอล่าวจบ ฮัจยี ราฮิม ก็ค่อย ๆ แบมือ...บนฝ่ามือของเขาบัดนั้น เหรียญทองคำ
หนึ่งดินาร์อันสุกสกาวเปล่งปลั่งได้วางสะท้อนรับแสงแดดอยู่อย่างน่าพิศวง...หาใช่
เหรียญทองแดงเพียงหนึ่งดิรั่มอันเดิมไม่! ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 84)

2.2 กลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค นวนิยายเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็น
กิสข่าน มีการใช้ประโยคสองลักษณะ คือ ประโยคสั้น ๆ และประโยคยาวขึ้น ทำให้เนื้อความ
ในประโยคมีความกระชับไม่เยิ่นเย้อ และดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว ดังนี้

2.2.1 ประโยคสั้น ๆ สุภา ศิริमानนท์ ใช้ประโยคสั้น ๆ ในบทสนทนา แต่พบ
ไม่มากนัก เช่น

“...ฮัจยี ราฮิม ถามออกไปเบา ๆ

‘ท่านเป็นใคร?’

‘ข้าพเจ้าชื่อมาฮมูด’

‘ท่านมาจากคอเรสม์หรือ?’

ผู้บาดเจ็บคนนั้นไม่ได้ตอบคำถาม นิ่งอยู่นิดหนึ่ง แล้วก็ตรงออกมาอีก

‘ข้าพเจ้ามีเหยี่ยวทองคำ’

‘ออย! อะไรกันเล่า?’ นักพรตพเนจรอุทานออกมาด้วยความประหลาดใจ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 41-42)

2.2.2 ประโยคยาวขึ้น สุภา ศิริมานนท์ มักใช้ประโยคยาว และใช้คำพุ่มเพื่อย ถึงแม้ว่าจำมีความงดงามแต่ทำให้ประสิทธิภาพการสื่อความด้อยลงไป ตัวอย่างเช่น

“...ราชโอรสองค์หนึ่งซึ่งดูเป็นที่รู้สึกว่าจะเป็นผู้ที่มีการรณอย่างแรงกล้า ยิ่งกว่าใคร ๆ ทั้งหมดในอันที่จะได้เห็นว่าองค์คาพานได้ประสบความตายลงเสีย ในขณะใดขณะหนึ่งอย่างเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ก็คือ ราชโอรสองค์หัวปีนั่นเองทีเดียว ราชโอรสองค์นี้ชื่อ จูชิ ซึ่งปรากฏว่าเป็นบุรุษผู้มีอัธยาศัยแข็งกร้าวรุนแรงผู้หนึ่งจนถึง ขนาดที่เรียกได้ว่าจะไม่มีความใคร่ในโลกลีนี้จะสามารถอบรมให้กลายเป็นคนละมุน ละไมได้อีกแล้ว จูชิ-ซ่าน เป็นเจ้าชายหนุ่มผู้ทรงถือพระทัยของตนว่ายิ่งด้วยความคิด และปัญญาของใคร ๆ ทั้งสิ้น และซึ่งในบัดนี้ก็ได้มีชนมาช่วยร่วมสืบบีแล้ว สำหรับเจ้าชาย ราชโอรสหัวปีผู้นี้ ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ย่อมจะมีปราชญ์อย่างเหลือเกินในอันที่จะ กระชากเอาบังเหียนแห่งอำนาจออกมาเสียจากพระหัตถ์ของเจิ้งกีซ-ซ่าน แล้ว และพร้อมกันในการเดียวก็จัดส่งพระราชบิดาของตนเองไปกักเก็บไว้ยังกระโจม ซึ่งมีไว้สำหรับเลี้ยงดูคนชราที่อ่อนแอและพิการเสียเลย...นั่นเป็นข้อซึ่งเจิ้งกีซ-ซ่าน ทรงหวาดระแวงอยู่เสมอ เพราะฉะนั้น, พระองค์จึงได้พยายามจัดส่งจูชิ-ซ่าน ผู้ราชโอรส ของพระองค์เองผู้นี้ไปไว้เสียในตำแหน่งหนึ่งซึ่งอยู่ไกลสุดขอบเขตแห่งมหาอาณาจักร และพร้อม ๆ กันนั้น ก็ได้จัดส่งจารชนและสายลับต่าง ๆ อีกจำนวนหนึ่งให้คอยติดตาม สอดส่องพฤติการณ์ของเจ้าชายจูชิไว้ตลอดเวลาด้วยว่า จะมีความคิดความสำนึก อันเร้นลับอยู่ในจิตใจของตนเองอย่างไรบ้าง...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 440-441)

ข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า สุภา ศิริมานนท์ มักใช้ประโยคความซ้อน และประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น สร้างเป็นประโยคขนาดยาว ๆ ทำให้ผู้อ่านต้องอ่านอย่างระมัดระวัง เพื่อทำความเข้าใจสารที่ผู้เขียนต้องการสื่อ แต่ก็ทำให้ผู้อ่านที่เกิดความเพลิดเพลินและให้จินตภาพ ได้ดี

2.3 น้ำเสียงหรือหางเสียงของผู้แต่ง การใช้น้ำเสียงเป็นการแสดงเจตนาของผู้เขียน โดยวิธีซ่อนเร้นความหมายทางถ้อยคำบางประการ เพื่อแสดงจุดมุ่งหมายของผู้เขียนว่าต้องการ ให้ตัวละครมีชีวิตเหมือนมนุษย์เพียงใด สุภา ศิริมานนท์ มักใช้น้ำเสียงหลักดำเนินตัวละครชั้น คักคินา เพื่อวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของขุนศึกที่คล้ายคลึงกันทั่วโลก คือใช้อำนาจเผด็จการ ต้องการผลประโยชน์ส่วนตัว เบียดบังความสุขของประชาชน เช่น เหตุการณ์ตอนที่ซาร์

ให้พนักงานปูผ้าลาดแล้วนั่งเสวยพระกระยาหาร ในขณะที่ทหารกำลังรบกับกองทัพมองโกลของจูชี่ มีอาหารโอชะรสมากมาย สุภาใช้น้ำเสียงเสียดสีว่า

“...พวกมหาดเล็กห้องเครื่องผู้มีหน้าที่เฉพาะในการจัดของเสวยที่กำลังจัดการอยู่ร่วนวายเกี่ยวกับการกิจของตน นั่นคือ ได้รับขนานนามและถ้อยอันทำด้วยทองคำแท้ ๆ ออกมาจากหลังต่างของฝูงอูฐ แล้วจากนั้นก็ขนเครื่องปรุงอาหารและอาหารจำพวก เนื้อสัตว์ซึ่งปรากฏว่ามีอยู่เป็นกองพะเนิน ล้วนแต่เป็นของสด ๆ ซึ่งแลดูน่ากิน ...เพื่อแก่การที่จะได้สร้างสรรค์พระพลังในเนื้อกล่อมของชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์...เพื่อพระองค์ผู้เดียวโดยเฉพาะ! ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 344)

สุภา ศิริमानนท์ เสียดสีพฤติกรรมบ้ายศบ้าอำนาจของชาห์ ในขณะที่ทหารทำการรบ ชาห์กลับเสวยพระกระยาหารในภาชนะทองคำราคาแพง อาหารโอชะรสหลายชนิด ที่ดูไม่เข้ากับสถานการณ์ในการรบ และอาหารมีจำนวนมากมากเกินไปเกินความต้องการบริโภคอาหารของคนปกติคนเดียว สุภาเน้นน้ำเสียงหนักที่ประโยคสุดท้ายพร้อมกับใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์เพื่อแสดงการอุทานอย่างประหลาดใจ ให้ผู้อ่านย้อนถามตัวเองว่ามองเห็นพฤติกรรมอันผิดปกติของชนชั้นปกครองหรือไม่

ประพันธ์วิธีของ “เจงกิสข่าน” โดย “สุริยา”

นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่านเรื่องที่สาม มีเนื้อหากล่าวถึงพระราชประวัติตั้งแต่การถือกำเนิดจนกระทั่งถึงการสวรรคต โดยเน้นนำเสนอคุณูปการและความเป็นผู้นำที่จักรพรรดิผู้นี้มอบไว้ให้แก่โลก นอกเหนือจากบทบาทด้านการรบที่รู้จักกันทั่วไป เนื่องจากนวนิยายเขียนในยุคที่มีการค้นพบเอกสารทางประวัติศาสตร์ชิ้นใหม่ และผลงานทางวิชาการที่ทันสมัย ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาทันสมัย แตกต่างจากนวนิยายสองเรื่องแรก ผนวกกับฝีมือการประพันธ์ของผู้เขียน ทำให้นวนิยายมีความน่าสนใจมากขึ้นด้วย “สุริยา” มีประพันธ์วิธีที่น่าสนใจ 2 ประการ ได้แก่ เนื้อหาและและกลวิธีการนำเสนอ และกลวิธีทางภาษามีรายละเอียดดังนี้

1. เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ประการ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ และบทสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 โครงเรื่อง เป็นเค้าโครงของพฤติกรรมที่ปรากฏในนวนิยาย ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อให้เหตุการณ์ในเรื่องดำเนินไป โดยมีความขัดแย้งที่อาจเป็นปัญหาอุปสรรคที่ตัวละครต้องพบแล้วแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ ผู้วิจัยนำเสนอ 4 ประเด็น คือ การนำเสนอโครงเรื่อง โครงสร้างของโครงเรื่อง ความขัดแย้ง และกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ดังนี้

1.1.1 การนำเสนอโครงเรื่อง นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เล่าเรื่องราวพระราชประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่เกิด การพบกับปัญหาอุปสรรคในชีวิตที่เต็มไปด้วยอุปสรรค การเริ่มต้นตัวจากการเป็นหัวหน้าเผ่าเล็ก ๆ การยอมสมัครเป็นอัศวินในอารักขาของผู้มีอำนาจเพื่อเรียนรู้ศาสตร์และศิลป์ด้านการปกครอง การรวบรวมสมัครพรรคพวกที่มีความสามารถโดยไม่คำนึงถึงชนชั้นหรือสถานะทางสังคม แล้วเริ่มปราบชนเผ่าต่าง ๆ ของมองโกลไว้ในอำนาจ รวมแผ่นดินให้เป็นเอกภาพแล้วสร้างชาติสร้างอารยธรรมมองโกล จากนั้นจึงสถาปนาตนเป็นเจงกิสข่าน แล้วเริ่มทำสงครามปลดแอกมองโกลจากอำนาจอาณาจักรจีน การเสด็จไปปราบอาณาจักรควาจิสม ตั้งกุต ทำให้ขยายอาณาเขตของจักรวรรดิไปได้กว้างไกลเป็นผู้ประสบความสำเร็จในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิต และความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม

1.1.2 โครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่องจากสถานการณ์ในตอนเริ่มเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง จุดวิกฤตของเรื่อง จุดคลี่คลายของเรื่อง และตอนจบเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีโครงสร้างเรื่อง ดังนี้

1) ตอนเริ่มเรื่อง (Beginning, Exposition) นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เลือกใช้วิธีการเปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากแผ่นดินมองโกล โดยเริ่มจากช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญของชนเผ่ามองโกล ภูมิประเทศของเอเชียกลาง ภูมิอากาศ และชาติพันธุ์ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจฉากซึ่งจะทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้นด้วย ความว่า

“...ขณะนั้นเป็นเวลาจวนเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษที่สิบสาม ทวีปยุโรปกำลังจ้วเจีย ตื่นขึ้นจากความหลับใหลของอารยธรรมยุคกลาง อันบางคนเรียกว่ายุคมืด และแสงสว่างเดียวที่เห็นกันได้แจ่มชัด คือ แสงสว่างที่ส่องมาจากเทียนที่จุดไว้ในโบสถ์วิหาร ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการยังไม่เริ่มต้น และชาวยุโรปยังไม่มีความสนใจโลกภายนอก ใครจะทำอะไรกันอยู่ในดินแดนเอเชียตอนกลาง ชาวยุโรปก็ไม่สนใจ บางคนไม่ทราบ

เสียด้วยซ้ำไปว่ามีดินแดนเอเชียตอนกลางอยู่จริง และถ้านักเดินทางคนใดไปเล่าว่า
ในเอเชียกลางมีชนเผ่าต่าง ๆ อยู่เป็นร้อยเผ่า ก็คงได้รับเสียงโห่ฮาปาดอย่างคนที่ไม่เชื่อถือ
ดินแดนเอเชียตอนกลางค่อนข้างลึกลับจริง เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นเหตุ
แนวทิวเขาใหญ่สองแนว คือ ทิวเขาอัลไตและทิวเขาเทียนชานหักเป็นข้อศอกให้แกกัน
ทำให้บริเวณตรงกลางที่เป็นหุบเขากว้างใหญ่นั้นเป็นที่สัญจรไปมาลำบาก พื้นที่สูงบ้าง
ต่ำบ้าง ทำให้การเข้าสู่ดินแดนมองโกเลียจากทางด้านตะวันตกเป็นไปด้วยความยาก
ลำบาก ทางด้านใต้ทะเลทรายใหญ่โกบี ก็ทอดตัวเป็นอุปสรรคแก่การคมนาคม
ทางเหนือเป็นป่าใหญ่ไซบีเรีย ซึ่งมีต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ขึ้นหนาทึบ ต้นสน ต้นซีดาร์ และ
ต้นบีช ขึ้นอยู่หนาแน่นสองข้างแม่น้ำลำธาร ลักษณะพื้นที่เป็นที่สูงลาดชัน มีหุบเหวลึก
ที่ราบสูงมองโกเลียปิดตัวเองไม่ติดต่อกับดินแดนอื่นนอกมองโกเลีย ที่ราบสูงมองโกเลีย
มีขนาดความสูงประมาณ 1,200–1,800 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีทิวเขาขนาดกลาง
คั่นอยู่หลายทิวเขา อันได้แก่ ทิวเขาซายัน ทิวเขาอันเกย์ ทิวเขายาโบลโนวี และมี
แนวความคิดเรื่องมีใจผู้ร้ายคอยจ้องทำร้ายอยู่ตามหุบเขาลึก ๆ ทำให้บริเวณเหล่านี้
เป็นที่เปลี่ยวอย่างยิ่ง เสียงลมพัดใบไม้เสียดสีกันดังราวกับเสียงคร่ำครวญของภูตผี
ทุ่งหญ้าสเตปป์เป็นภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงตัวเองตามฤดูกาลอย่างน่าอัศจรรย์ใจ
ยามฤดูใบไม้ผลิต้นพืชขึ้นคลุมพื้นที่ราวกับพรมสีเขียวแผ่ขยายไปสุดลูกหูลูกตา แล้วมี
ดอกไม้บานนานาสีประดับไปจนถึงฤดูร้อนระยะเวลานี้ทุ่งหญ้าสเตปป์ในมองโกเลีย
งดงามราวเทพเจ้ารังสรรค์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 33–34)

ผู้ประพันธ์เริ่มต้นด้วยการบรรยายฉากเปรียบเทียบช่วงเวลาของ
วัฒนธรรมโลก ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่สิบสาม ซึ่งทวีปยุโรปกำลังอยู่ในยุคมืด คนยุโรปยังไม่
รู้จักดินแดนแถบเอเชีย เพราะสภาพภูมิประเทศที่ถูกขวางกั้นด้วยเทือกเขาอัลไตและเทือกเขา
เทียนชานอันสูงชัน เส้นทางคมนาคมผ่านเทือกเขานี้จึงทุรกันดารผ่านได้ยากลำบาก จากนั้นจึง
บรรยายลักษณะภูมิประเทศของมองโกเลียที่มีลักษณะเป็นเนินเขาสลับที่ราบ ทางใต้มีทะเลทรายโกบี
ทางตอนเหนือเป็นป่าสนติดกับเขตไซบีเรีย เป็นต้น ซึ่งฉากที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นนี้ นอกจากช่วย
ทำให้เห็นภาพมองโกเลียได้ชัดเจนแล้ว ยังมีความถูกต้องตามภูมิศาสตร์ด้วย

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังบรรยายฉากทางวัฒนธรรม ทั้งชื่อชนเผ่าต่าง ๆ
ที่อาศัยในบริเวณนี้ วิถีการดำรงชีวิต ที่อยู่อาศัยประเภทกระท่อม เรียกว่า เยิร์ตหรือเกอร์
ตระกูลภาษา สภาพสังคมแบบชนเผ่าเร่ร่อนที่ต้องเคลื่อนย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ไม่ตั้งเป็นหลักแหล่ง

เช่นเดียวกับคนในยุคปัจจุบัน ผู้ประพันธ์บรรยายฉากสภาพสังคมมองโลกก่อนช่วงที่เตมูยีนเกิดอย่างยืดยาว เนื่องจากช่วยให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมมองโลกที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของผู้อ่านชาวไทย อันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุผลวิธีการคิดและการกระทำของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องได้ดีขึ้นด้วย

จากนั้น “สุริยา” จึงเริ่มเรื่องด้วยเหตุการณ์การเกิดของเตมูยีนบริเวณฝั่งขวาแม่น้ำโอ-นอน ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดเดลียมบอสด็อก แนะนำบิดามารดา พี่น้อง ความว่า

“...เตมูยีนถือกำเนิดในวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1162 ที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโอ-นอน ที่ในปัจจุบันนี้เป็นเมืองชื่อเดลียมบอสด็อก บิดาเป็นนักรบคนสำคัญของเผ่าเล็ก ๆ เผ่าหนึ่ง ชื่อเผ่าบอร์ยิกินบิดาชื่อเยสุเก เยสุเกมีชัยในการรบกับเผ่าเมอร์กิต แล้วจับสาวสวยชื่อเฮอลินมาเป็นภรรยา เฮอลินเดิมเป็นเผ่าอุงกีร์ตแล้วมาเป็นภรรยาของคนชั้นหัวหน้าของเผ่าเมอร์กิต เมื่อถูกจับมาอยู่ในกระโจมของเยสุเกก็อยู่กับเยสุเก ต่อมา มีลูกชายเรียงกันกับเยสุเกถึงสี่คน คนแรกคือเตมูยีน คนที่สองชื่อคาซาร์ คนที่สามชื่อคาซิอุน และคนที่สี่ชื่อเตมูเก และมีลูกหญิงเป็นคนสุดท้าย เยสุเกมีภรรยายู่ง่อนเฮอลินคนหนึ่ง ชื่อโคอาซิน โคอาซินมีลูกชายกับเยสุเกอยู่สองคนคือเบลกูเต และเบกเตอร์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 36-37)

2) ตอนดำเนินเรื่อง (Rising Action) “สุริยา” กล่าวถึงชีวิตในวัยเด็กในช่วงแรกที่ตัวเอกใช้ชีวิตอย่างปกติและสะดวกสบาย เนื่องจากบิดาเป็นนักรบผู้กล้าและจะได้เป็นหัวหน้าเผ่าในเวลาต่อมา เยสุเกนำเตมูยีนไปพบบอร์เตคูหมันที่เผ่าอุงกีร์ต และให้อยู่ฝึกงานกับครอบครัวฝ่ายหญิงระยะหนึ่ง ระหว่างการเดินทางกลับเยสุเกถูกเผ่าตาร์ทาร์ลอบวางยาพิษจนเสียชีวิต เตมูยีนต้องกลับมาดูแลครอบครัว ลูกเผ่าต่างแยกย้ายออกไปเพราะเกรงว่าเตมูยีนไม่สามารถปกป้องลูกเผ่าได้ ตาร์ทูไต กิรลิดุก ริชยาเตมูยีนที่มีความสามารถและถูกหมอผียุยงว่าเตมูยีนจะเป็นอันตรายต่อการขยายอำนาจของตาร์ทูไต ๆ จึงให้คนจับเตมูยีนมาจองจำในฐานะเชลย โดยอ้างว่าตนเป็นผู้มีความยุติธรรมจะต้องลงโทษผู้ที่สังหารเบกเตอร์น้องต่างมารดา

3) จุดวิกฤตของเรื่อง นวนิยายเรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีจุดวิกฤตเรื่องตอนเหตุการณ์ที่หัวหน้าเผ่าไต้ยุด ตาร์ทูไต กิรลิดุก ริชยาเตมูยีนที่มีความสามารถและได้รับการยุยงจากหมอผีว่าเตมูยีนจะเป็นอันตรายกับการขยายอำนาจของตาร์ทูไตในอนาคต

จึงให้คนจับมาจองจำไว้ในค่ายในฐานะเชลย โดยอ้างว่าตนเป็นผู้มีความยุติธรรมจะต้องลงโทษบุคคลที่สังหารเบกเตอร์น้องต่างมารดา

“...ตารุกุโต กิริลิตุกเห็นเตมุยีนอยู่ในคุขณิภาพไม่แสดงความดีนรณ ตารุกุโต กิริลิตุก ก็เกิดความสงสารคนที่เขาเห็นมาแต่เล็กขึ้นนิด ๆ จึงโบกมือให้ครอบครัวโดยุต ครอบครัวหนึ่งเอาเตมุยีนไปจำขังไว้ในกระโจม ให้ปล่อยให้เดินไปมาได้แต่ไม่ให้ถอดเสื้อผ้า เป็นอันขาด เวลานั้นเป็นเวลาทีเตมุยีนเข้าตาร้ายถึงที่สุด แต่เขาก้ยังรักษาขวัญและกำลังใจไว้ได้...” (‘สุริยา’, 2556, หน้า 154-155)

แต่เตมุยีนสามารถหนีออกมาได้ ด้วยการช่วยเหลือของทาสเผ่าไต่ยุด ชื่อซอร์กันชिरา เมื่อหลบหนีมาได้ ได้แต่งงานแล้วสมัครเป็นโนยันช่วยราชการโต-ฮูลูชาน เผ่าเมอร์กิตลักพาตัวภรรยาเตมุยีน เขาจึงรวบรวมทหารรบเพื่อแย่งชิงตัวมาได้ เตมุยีนได้สู้รบ หัวหน้าเผ่าต่าง ๆ ในมองโกล เพื่อรวบรวมแผ่นดินจนกระทั่งเหลือเพียง 3 เผ่าใหญ่ คือ เผ่าเกรต จาดาร์ต และบอร์ยิกิน ต่างฝ่ายต่างสถาปนาอำนาจให้อยิ่งใหญ่ขึ้น เตมุยีนใช้วิธีการสถาปนาเป็น เจงกิสข่าน เผ่าเกรตอาศัยข้ออ้างเรื่องการแต่งงานล่อเตมุยีนให้มาติดกับดักแล้วรบ เจงกิสข่าน พ่ายแพ้ แต่ก็รวบรวมไพร่พลตีโต้กลับ เตมุยีนเป็นผู้ชนะแล้วรวมเผ่าเกรตเข้ากับมองโกล จากนั้นรบนชนะเผ่าโนมาน สามารถรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นปึกแผ่น แล้วจึงสร้างอารยธรรม ด้านต่าง ๆ เจงกิสข่านยกทัพไปปราบอาณาจักรจีนเพื่อปลดแอกมองโกล แล้วได้ชัยชนะและได้ อาณาจักรจีนเป็นประเทศราช

4) จุดคลี่คลายของเรื่อง จุดคลี่คลายในนวนิยายของ ‘สุริยา’ เกิดขึ้น หลังจากชนะศึกอาณาจักรจีน พระจักรพรรดิทรงต้องการทำการค้ากับอาณาจักรควาริชม แต่กองคาราวานถูกเจ้าเมืองโอตราฮีดพ่อค้าถูกฆ่า เจงกิสข่านจึงส่งทูตขอให้ส่งโทษเจ้าเมือง โอตรา แต่ทูตกลับถูกสังหาร เจงกิสข่านจึงต้องทวงความยุติธรรมด้วยการยกทัพไปรบควาริชม ได้ภายในเวลา 3 ปี ต่อมาทรงไปรบเผ่าตังกูตได้ชัยชนะ

5) ตอนจบเรื่อง ‘สุริยา’ ใช้การจบเรื่องแบบสุขนานุกรม ถึงแม้ว่าท้ายเรื่อง จะกล่าวถึงการสวรรคตของเจงกิสข่าน ซึ่งเล่าว่าเจงกิสข่านทรงออกล่าสัตว์แล้วพลัดตกจาก หลังม้า ทรงรู้สึกกลัวไปทั้งพระวรกายจากอาการพระอังสาผิดรูปทรง ทรงออกจากงานเลี้ยง ไปพักผ่อนไว้ว่ากำหนดแล้วมีอาการไข้ แพทย์พบว่ากระดูกซี่โครงหักตำอวัยวะภายในจนอักเสบ แต่ก็ระบับความเจ็บปวดแล้วสั่งสอนโอรสให้สามัคคีกัน รับสั่งให้ฝังพระองค์เคียงคู่อัศวมเหสี บอร์เตที่ภูเขาดันแม่น้ำโฮ-นอน กำชับไม่ให้แพร่งพรายเรื่องนี้เพื่อประโยชน์ทางการทหาร รับสั่ง วิธีรบนชนะอาณาจักรช่งใต้ ทรงคุยกับโบออร์ซุสหายรัก ขอให้ดูแลกบิลโอรสของโตลุย ทรงสวรรคตด้วยพระอาการสงบท่ามกลางวงล้อมของโอรส สหายสนิท และบุคคลที่พระองค์รัก

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านผู้พิชิตโลกทรงคิดอย่างไรเกี่ยวกับพระองค์เองนั้น เป็นเรื่องน่าคิด พระองค์ตรัสน้อย และไม่ตรัสพร่ำเพ้อถึงเรื่องที่เป็นนามธรรม แต่เราพอจะเดาจากที่พระองค์เคยมีลายพระหัตถ์ถึงหลวงจีนในลัทธิเต๋าที่พระองค์นับถือคนหนึ่ง ทรงเขียนจดหมายนั้นเมื่อก่อนจะเสด็จเข้าโจมตีราชอาณาจักรควาริซม พระองค์ได้เขียนไว้ว่า ‘เราไม่คิดว่า เราเป็นอัจฉริยบุคคลหรือเป็นเครื่องจักรสำหรับทำสงคราม อย่างที่คนเขาพูดกัน เราเป็นนายทหารธรรมดาที่ได้รับพรจากเทพเจ้าแห่งท้องฟ้าสี่คราม คือ องค์เทพไท่เทนกัร เราเป็นคนธรรมดาที่เวลาทำอะไรก็พิจารณาถึงเหตุและผล เทพเจ้าเทนกัรได้สาปแช่งอารยธรรมต่าง ๆ ที่ร่ายรอบอารยธรรมของมองโกล อารยธรรมเหล่านั้นจึงพ่ายแพ้เรา เทพเจ้าเทนกัรทรงรังเกียจความเย่อหยิ่งจองหองของคนในอารยธรรมเหล่านั้น ที่หลงใหลไซ้ซ่อนอยู่แต่ในวัตถุ ไม่มีความดีในจริยธรรม อันใดเลย ดูความดีความชั่วกันแต่เปลือกนอก ดูแต่เครื่องแต่งตัวหรือภาชนะเครื่องใช้ ว่าทำด้วยทองหรือเงินหรือไม่ ตัวเราเองนั้นทำตัวอย่างธรรมดาสามัญ เมื่อเราเป็น เตมูยีน เราเคยแต่งตัวอย่างไร กินใช้อะไรเวลาเป็นพระจักรพรรดิเจงกิสข่านเราก็ยัง แต่งตัวอย่างนั้น ใช้เครื่องใช้ภาชนะอย่างเดิม เรากินอาหารชนิดเดียวกับที่เราให้ทหาร ของเรากิน เราใช้เสื้อขนสัตว์ชนิดเดียวกับที่คนเลี้ยงแกะของเราใช้ เวลาได้อะไรมาเราก็แบ่งกันในหมู่ทหารเหมือนกับเป็นวงศาคณาญาติ เราเกลียดความหรุหราฟุ่มเฟือย เราเกลียดความล้าละเลเทเมา เราทำตัวอย่างบุคคลธรรมดา เราเลี้ยงรักทหารของเรา เหมือนเลี้ยงบุตร ทหารของเราและตัวเราต่างรักกันเหมือนเป็นญาติร่วมสายโลหิต’ และในอีกตอนหนึ่งทรงเขียนไว้ว่า ‘เราไม่ติดใจยกย่องความเจริญของจักรวรรดิใด ไม่ว่าจักรวรรดิจีนหรือราชอาณาจักรควาริซม ก็มีแต่กลิ่นบูดเปรี้ยวเน่าเหม็นของความไร้ ศีลธรรม เรายกย่องจักรวรรดิที่มาก่อนเราจักรวรรดิเดียวเท่านั้น คือ จักรวรรดิฮั่น ของอัครดิลาผู้อาจหาญตีกรุงโรม’...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 654-655)

1.1.3 ความขัดแย้ง นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของ “สุรียา” ประกอบขึ้นด้วยความขัดแย้งหลายเหตุการณ์ ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ประเด็น คือ ความขัดแย้งที่พบในนวนิยาย และความขัดแย้งหลักในนวนิยาย ดังนี้

1) ความขัดแย้งในนวนิยาย ผู้วิจัยพบว่านวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนกำหนดความขัดแย้งไว้ 2 ประเภท คือ ความขัดแย้งภายใน และความขัดแย้งภายนอก ดังนี้

1.1) ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) มี 1 ลักษณะย่อย คือ ความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง (man against himself) นวนิยายเรื่องเงือกสีข่าน ของ “สุริยา” พบประเด็นความขัดแย้งภายใน 2 ประเด็น คือ ความขัดแย้งในใจเตมูยีนต่อการเปลี่ยนแปลงท่าทีของจามูกา และความขัดแย้งในจิตใจเตมูยีนต่อชาติกำเนิดของโจชิ มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1) ความขัดแย้งในใจเตมูยีนต่อการเปลี่ยนแปลงท่าทีของจามูกา เตมูยีนรู้สึกคับข้องใจที่อันดาของตนเปลี่ยนไป เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังการรบแพ้เมอร์กิตเพื่อชิงตัวบอร์เตคืนมาแล้ว เตมูยีนตั้งค่ายอยู่อาศัยร่วมกับเผ่าของจามูกา คนของจามูกาเริ่มยกย่องให้ความสำคัญกับเตมูยีน จามูกาจึงริษยาและมีท่าทีเปลี่ยนไปเพราะคิดว่าเตมูยีนจะแย่งอำนาจตน บอร์เตสังเกตเห็นจึงอธิบายสาเหตุให้เตมูยีนฟัง แล้วชวนย้ายไปตั้งถิ่นฐานของตนเอง ความว่า

“...การที่ต้องยกกองคาราวานของตนเองแอบย่องหนีจามูกาไปในกลางดึก ได้มีผลเปลี่ยนแปลงภาวะจิตใจของเขา...เตมูยีนเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวขึ้นในคืนนั้นเอง ก่อนหน้านั้นเขาเคยคิดถามตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าระหว่างพี่น้องอันดาคนเดียวในโลกของเขากับความเป็นกुरुข่าน...เขาจะเลือกสิ่งใด คืนนี้เขารู้แล้วว่าเขาไม่มีสิทธิ์จะเลือก เพราะจามูกาได้เลือกก่อนแล้วอย่างเลือดเย็น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 223)

1.1.2) ความขัดแย้งในจิตใจเตมูยีนต่อชาติกำเนิดของโจชิ “สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีนให้ความรักและดูแลบอร์เตอย่างดี แม้ว่าจะผ่านมือชาวเมอร์กิตก็ตาม เพราะเห็นว่าตนผิดที่ไม่สามารถปกป้องคนรักได้ แต่เมื่อเห็นบอร์เตตั้งครรภ์แก่ใกล้คลอดก็ยังคงคลั่งเคลงใจว่า เป็นลูกของตนหรือของคนเผ่าเมอร์กิต แต่ประเพณีมองโกลห้ามไม่ให้ส่งสัยหรือซักถามใด ๆ ต่อภรรยาที่เคยถูกลักพาตัว จึงเก็บความสงสัยไว้ในใจ ตัวบทว่า

“...เขาพอใจในข้อวัตรปฏิบัติตามความฉลาดหลักแหลมของคนมองโกลโบราณที่ห้ามสามีภรรยาพูดเรื่องความหลังเมื่อภรรยาถูกจับเป็นเชลยไปอยู่ในเผ่าอื่น จริงอยู่ข้อห้ามนี้ได้ทำให้คู่แต่งงานจำนวนมากอยู่กันต่อไปได้โดยไม่มีเรื่องบาดใจกัน แต่ข้อห้ามนี้ได้ทำให้เตมูยีนไม่แน่ใจในทายาทคนแรกของเขา อย่างไม่สามารถถอนความสงสัยได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 215)

“สุริยา” เน้นย้ำความขัดแย้งประเด็นนี้ เพราะมีเนื้อหาที่แสดงว่า เตมูยีนมีความขัดแย้งทางจิตใจบ่อยครั้ง แม้จะยอมรับโจชิเป็นบุตรของตนก็ตาม

“...ครรรค์ของบอร์เตขยายขนาดขึ้นทุกวัน เตมูยีนยังคงมีความสงสัยไม่แน่ใจ แต่เขาก็ปฏิบัติตามอย่างดี ตามแบบฉบับของสามีชาวมองโกลที่ตกอยู่ในสถานะเดียวกับเขา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 225)

ผลจากการไม่พูดคุยกันให้เข้าใจกันทำให้เตมูยีนสงสัยชาติกำเนิดของโจชิ เมื่อบอร์เตคลอดจึงตั้งชื่อลูกคนแรกว่า โจชิ หมายถึง อาคันตุกะ เหตุนี้กลายเป็นชนวนความบาดหมางระหว่าง โจชิ และชาฆาตย์ ลูกคนที่สอง ที่แก่งแย่งตำแหน่งทายาทในเวลาต่อมา

1.2) ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน มีความขัดแย้งภายนอก 3 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

1.2.1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 22 ประเด็น คือ ความขัดแย้งระหว่างเฮอฮินกับโคอาชิน, ความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับเบกเตอร์, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับกลุ่มพี่น้อง, ความขัดแย้งระหว่างมองโกลกับเผ่าตาร์ทาร์, ความขัดแย้งระหว่างญาติของเยสุเกกับเฮอฮิน, ความขัดแย้งระหว่างตาร์กูไต-กิริลตุกับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างจามูกากับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับโจรขโมยม้าเผ่าเจอร์กิน, ความขัดแย้งระหว่างเผ่าเมอร์กิตกับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับชาซา-เบกี, ความขัดแย้งระหว่างองข่านกับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างเผ่าไนมานกับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างเตบเทนกี้กับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรดั่งกุตกับมองโกล, ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรจีนกับมองโกล, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับโปลตาฮู-ตาฮู, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับสุลต่านแห่งควาริชม, ความขัดแย้งระหว่างโอรสของเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับโอรส, ความขัดแย้งระหว่างมเหสีรองทั้งสามคน, ความขัดแย้งระหว่างกาหลิบแห่งแบกแดดกับสุลต่านแห่งควาริชม, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับกษัตริย์ดั่งกุต ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 7 เหตุการณ์โดยไม่ให้ซ้ำกับความขัดแย้งหลัก ดังนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับเบกเตอร์ เกิดจากเบกเตอร์ไม่ถูกชะตากับเตมูยีน เขามักทำตัวเกร็งแก่งของเตมูยีน จึงทะเลาะถึงขั้นไม่ลงมือกันบ่อย ๆ “...ลูกของโคอาชินซึ่งโตกว่าลูกของเฮอฮินก็รังแกลูกของเฮอฮิน โดยเฉพาะเบกเตอร์ ลูกคนเล็กของโคอาชินนั้นกดขี่ร่ำรับกับเตมูยีนอยู่เสมอ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37) เมื่อเยสุเกถึงแก่มรณกรรม เบกเตอร์ทำตัวเป็นปฏิปักษ์กับเตมูยีน ทำให้เตมูยีนต้องสังหารด้วยการใช้มีดสั้นแทงตัดชั่วหัวใจถึงแก่ความตาย

(2) ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับกลุ่มพี่น้อง เจงกิส-
ข่าน มีปัญหากระทบกระทั่งขัดแย้งกับกลุ่มพี่น้อง ดังนี้

ความขัดแย้งกับเบลกูเต หลังจากชนะศึกตาร์ตาร์
จับเชลยได้มาก เจงกิสข่านต้องการทำตามคำสั่งบรรพบุรุษด้วยการประหารชีวิตเชลยทั้งหมด
แต่เบลกูเตเกิดความสงสารชาวตาร์ตาร์แอบส่งข่าวให้รู้ ชาวตาร์ตาร์จึงหนีรอดไปได้ เจงกิสข่าน
ทรงกริ้ว สั่งดโมให้เข้าร่วมประชุมเป็นการลงโทษ

ความขัดแย้งกับญาติสามคน เกิดจากญาติทั้งสามคน
ขัดคำสั่งเจงกิสข่านที่ห้ามปล้นทรัพย์เผ่าตาร์ตาร์ในขณะรบ ไม่ช่วยการรบแต่เที่ยวปล้นทรัพย์
จึงสั่งลงโทษริบสมบัติทั้งหมด ญาติทั้งสามคนจึงหนีออกไปพึ่งบารมีองข่านและจามูกา

ความขัดแย้งกับกุซาร์ กุซาร์เป็นญาติสนิทลูกของ
เนกุน-ไตชิ ลูกของเจงกิสข่าน เคยช่วยฝังศพเยสุเก แต่เพราะริษยาเจงกิสข่านทำให้เลือกร่วมมือ
จามูกาการบเจงกิสข่าน ท้ายสุดไปช่วยเผ่าโนมานรบกับเจงกิสข่านด้วย

(3) ความขัดแย้งระหว่างหมอผีเกอเกอซู-เบกกับเจงกิสข่าน
ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดจากหมอผีเกอเกอซู-เบก หรือเตบ-เทนกวี ริษยาที่เจงกิสข่าน
ครองอำนาจเหนือมองโกลทั้งหมด หลงคิดว่าที่เจงกิสข่านยิ่งใหญ่ได้เพราะตนเป็นผู้ทำพิธีกรรม
แต่คราวปูนบำเหน็จรางวัลกลับได้น้อยกว่าราชวงศ์หลายองค์ จึงเริ่มยุแหย่ให้เจงกิสข่านผิใจ
กับเหล่าราชวงศ์ เช่น ทำให้คาร์ซาน้อยใจเจงกิสข่านจนไม่เข้าประชุม แล้วยุแหย่เจงกิสข่านว่า
คาร์ซาคิดกบฏ เจงกิสข่านหลงเชื่อเพราะศรัทธาลัทธิชามานมากจึงจับคาสาร์จะลงโทษประหาร
พระราชมารดาเฮอลีนซึ่งตอนนี้อยู่อาศัยที่เกอร์ในเขตที่ดินในการปกครองของพระองค์ รีบขั้รถ
ระแทะเข้าเฝ้าเจงกิสข่าน ถอดเสื้อเผยให้เห็นถันทั้งคู่ที่หย่อนยานเพื่อเตือนให้เห็นแก่ความเป็น
พี่น้อง เจงกิสข่านละอายพระทัยจึงไม่ลงโทษและพระราชทานทรัพย์เป็นค่าทำขวัญ แต่พระราช-
มารดาเฮอลีนก็สิ้นพระชนม์ด้วยอาการพระหทัยวาย หลังจากเหตุการณ์นี้ไม่นานนัก

ต่อมาเกอเกอซู-เบกกับน้องทั้ง 6 คน ยึดทรัพย์และ
ที่ดินของเตมูเก-โอทชิกิน ที่รับมรดกจากพระราชมารดาเฮอลีน เตมูเกจึงเข้าเฝ้าบอร์เตคาตุณ
ให้ช่วยเหลือ บอร์เตพูดอธิบายเหตุผลที่แท้จริงว่า เกอเกอซู-เบก ต้องการยุราชวงศ์แตกกัน
เพราะหวังชิงราชสมบัติ เจงกิสข่านได้สติจึงสั่งหารหมอผี เพราะพระองค์ไม่ได้มีอันเป็นไปจาก
การสังหารหมอผี จึงชื่อกันว่าเจงกิสข่านเป็นพ่อมดแห่งจักรวาล จากนั้นทรงตั้งหมอผีคนใหม่
มาแทนที่เกอเกอซู

(4) ความขัดแย้งระหว่างกุซลากับชาวเผ่าการาคีตาน กุซล
สังหารหัวหน้าเผ่าการา-คีตาน ผู้เป็นพ่อตาของตนแล้วตั้งตนเป็นกษัตริย์ เนื่องจากนับถือ

ศาสนาคริสต์นิกายเนสโตเรียน จึงรังเกียจชาวมุสลิม ได้ออกกฎหมายห้ามสวดมนต์ปฏิบัติศาสนกิจ และสังหารชาวบ้านอย่างโหดร้าย ความว่า

“...กุซลุทหมันไส้ที่คนอยู่กูร์เหล่านั้นพากันถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด... กุซลุทจึงว่าพวกมุสลิมทำให้ตนหนวกหูนอนไม่หลับ แล้วกุซลุทก็ห้ามพวกนั้นสวดมนต์ แล้วก็ห้ามอ่านพระคัมภีร์ด้วย...ดังนั้นเมื่อกุซลุทยกทัพไนมานและการาคีตานปนกันไปรบเมืองบาลาซากุน พวกอยู่กูร์มุสลิมที่อยู่ในเมืองก็พากันปิดประตูเมืองเพื่อไม่ให้กุซลุทกลับเข้าเมืองได้อีก กุซลุทซึ่งมีฝีมือรบไม่เลวจึงโจมตีทำลายเมืองของพวกการาคีตานเสีย แล้วก็ฆ่ามุสลิมจนเป็นเปื้อน แล้วแถมเผาเมืองที่ตนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นการลงท้าย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 545-546)

เมื่อชาวบ้านทนไม่ไหวจึงส่งสาส์นขอให้จักรพรรดิเจงกิสข่าน ยกทัพมากำจัดกุซลุท เจงกิสข่านให้เจเบมารบและกำจัดกุซลุทได้ ทรงให้อิสระแก่ชาวการาคีตาน เลือกนับถือศาสนาได้ตามความศรัทธา

(5) ความขัดแย้งระหว่างกาหลิบแห่งแบกแดดกับสุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชม เนื่องจากกาหลิบแห่งแบกแดดไม่พอพระทัยที่สุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชม ใช้อำนาจเกินขอบเขตจึงให้ราชทูตโทกอนมมแล้วสักราชสาส์น รอให้ผมขึ้นแล้วเดินทางผ่านควาริชม ผ่านเทือกเขาเทียนชานไปพบเจงกิสข่านที่มองโกล เพื่อถวายราชสาส์น ขอร้องให้พระองค์ยกทัพช่วยรบกับสุลต่าน “...พระองค์ชวนพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านให้ช่วยกันล้างแผ่นดินให้สิ้นคนเลวอย่างสุลต่านโมฮัมหมัด ซึ่งกาหลิบไม่ถือว่าเป็นมุสลิมแต่เป็นศิษย์ของซาตาน แล้วทรงนัดวันกับพระเจ้าจักรพรรดิมาด้วย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 558) แต่ข่านไม่เห็นด้วย เพราะไม่ใช่เรื่องของพระองค์ ทรงปฏิเสธเพราะต้องการเป็นมิตรและทำการค้ากับควาริชม

(6) ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับโอรส เกิดจากเจงกิสข่านรู้สึกเสียพระทัยที่เอาใส่พระทัยการรบและการปกครองบ้านเมืองมากเกินไป จนลืมดูแลโอรสทั้งสิ้น ทำให้ไม่มีคุณสมบัติดังที่ทรงหวัง ความว่า

“...การประชุมเลือกรัชทายาทครั้งนี้ทำให้จักรพรรดิเจงกิสข่าน ทรงเสียพระทัยไม่น้อย ทรงประจักษ์ในพระทัยว่าพระองค์เสียเวลาในชีวิตไปกับการรบพุ่งในสนามรบมากเกินไป มิได้ทรงเอาใจใส่ดูแลฝึกพระโอรสตามสมควร พระโอรสทั้งหลายทุกองค์ จึงไม่มีคุณสมบัติที่พระองค์คาดหวัง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 609)

แม้จะได้โอโกเดเป็นรัชทายาทที่เหมาะสมที่สุดเพราะทุกคนลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ เพราะอัยยาคัยอ่อนโยนเข้ากับคนอื่นได้ดี แต่โอโกเดก็เจ้าสำราญนิยมนงานเลี้ยงสังสรรค์ และดื่มเหล้าจนเมามายมากเกินไป

(7) ความขัดแย้งระหว่างชาวมองโกลเพราะหลงใญ่วัตถุนิยมเกิดจากเจงกิสข่าน พบว่า การมีทรัพย์สินสมบัติมากมายที่ได้จากการทำศึก แต่ความสงบสุขตามวิถีมองโกลดั้งเดิมกลับลดลง เพราะวัตถุนิยมเริ่มครอบงำชาวมองโกล ทำให้มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันตลอด เช่น มาลิก บุตรของเมิงลิกทะเลาะกับเจลงเมเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเจลงเมขโมยเข็มขัดหัวหยกของตนไป หลังจากการร่วมงานเลี้ยงของเจงกิสข่านเมื่อคืน เจงกิสข่านไล่เกลี้ยและสืบดูจึงรู้ว่ามาลิกถอดเข็มขัดไม่ได้หายไปไหน จึงสั่งสอนมาลิกไม่ให้กล่าวโทษผู้อื่น โดยไม่รอบคอบ เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้เจงกิสข่านรู้สึกเบื่อที่วัตถุนิยมเริ่มเข้าครอบงำชาวมองโกล

“...แม้พระองค์จะบอกเลิกไม่รับฟัง และไม่ตัดสินคดีคนทะเลาะกัน แต่ทหารมองโกลที่กำลังถูกโรควัตถุนิยมเข้าครอบงำก็ไม่สามัคคีกันดังแต่ก่อนต่างมองดูเพื่อนบ้าน ดูว่าของใครจะสวยจะดีกว่าของใคร บรรดาภรรยาทั้งหลายก็ทำให้เรื่องยิ่งร้ายแรงขึ้น พวกผู้หญิงนินทาขุดค่อนบางที่ก็ถึงตบกัน พระจักรพรรดิทรงฟังแล้วนิกรระอาอย่างยิ่ง...” (‘สุริยา’, 2556, หน้า 636)

นอกจากนี้ ศีลธรรมก็เริ่มเสื่อมทรามลง เช่น มูกาลิ โกรธเจเบที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับทาสีของตน เจงกิสข่านต้องไล่เกลี้ยคดีด้วยการเสนอสินไหมทดแทนความผิดให้เจเบ ความวุ่นวายทำให้ทรงคิดว่าควรนำพาประชาชนของพระองค์เลิกลงใญ่วัตถุนิยมเสีย

1.2.2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เรื่องเจงกิสข่าน ของ ‘สุริยา’ พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 1 ประเด็น คือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นมีรายละเอียดดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น สังคมมองโกลมีการแบ่งชนชั้นด้วยอาชีพและสายตระกูล ชนชั้นสูงดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ด้อยกว่า ทำให้เกิดการรบฆ่าฟันกันดังนี้

การแบ่งชนชั้นด้วยอาชีพ สังคมมองโกลให้คุณค่ากับม้าว่าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญ ผู้ที่มีม้ามากเป็นคนร่ำรวยและเป็นชนชั้นสูง “...สังคมมองโกลถือว่าม้าเป็นสมบัติที่มีค่าสูงสุด คนมองโกลไม่มีวันที่จะคิดว่าเขามีม้ามากเกินไป คนรวยคือคนที่มีม้ามากที่สุด...ชนชั้นที่ถือว่าเป็นชนชั้นสูงสุดก็คืออัศวินที่รบบนหลังม้า...” (‘สุริยา’, 2556, หน้า 218)

ส่วนคนที่มิอาชีพลี้งแพะเล้งแกะ หรือมีม้าน้อยจัดเป็นพวกชนชั้นล่าง “...ส่วนคนที่มิมีม้าแต่พอใช้ไม่กี่ตัว แต่เล้งแพะเล้งแกะจำนวนมาก กลับถูกมองว่าเป็นคนละชั้นกับคนชั้นสูง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 218)

ถึงแม้ว่าทั้งเตมูยีนและจามูกาจะมีบิดาเป็นหัวหน้าเผ่าเหมือนกัน แต่เผ่าจาดาร์ตมีม้ามาก นิยมรับประทานเนื้อม้า จึงถือว่าตนเป็นชนชั้นสูง ส่วนเผ่าบอร์ยิกินนิยมเล้งแพะเล้งแกะ จึงถูกเหยียดเป็นชนชั้นต่ำ “...แต่บางครั้งเขาก็นี้กรังเกียจที่กองคาราวานของเตมูยีนมีแพะแกะจำนวนมากราวกับเป็นคนชั้นล่าง ข้างฝ่ายเตมูยีนเห็นประโยชน์ของการมีแพะ มีแกะไว้กินไม่อดอยาก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 218)

การแบ่งชนชั้นด้วยสายตระกูล การแบ่งชนชั้นด้วยวิธีนี้มีต้นกำเนิดจากบรรพบุรุษสตรีคนเดียวกัน นางแต่งงานสองครั้ง ครั้งแรกแต่งงานกับเศรษฐีมิอาชีพลี้งสัตว์ มีบุตรชายโชน เมื่อสามีคนแรกเสียชีวิตจึงแต่งงานใหม่มีบุตรชายสี่คน บุตรที่เกิดจากสามีคนแรกเป็นชนชั้นกระดูกขาว ส่วนบุตรที่เกิดจากสามีคนที่สองเป็นชนชั้นกระดูกดำ

“...คนมองโกลนับสายตระกูลในแต่ละเผ่าว่ามีทั้งกระดูกขาวและกระดูกดำ กระดูกขาวคือคนที่สืบสายตระกูลลงมาจากลูกของสามีคนเดียวหรือสามีคนที่หนึ่งของสตรีบรรพบุรุษที่ถือกันว่า เป็นต้นเค้าของสายตระกูล ส่วนคนที่เป้นญาติสายข้างเคียง หรือเป็นเชื้อสายของสามีคนที่สองหรือสามีคนที่สามของหญิงนั้นถือว่าเป็นกระดูกดำ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 219)

นอกจากนี้ มีธรรมเนียมว่าชนชั้นกระดูกขาวที่จะแต่งงานกันต้องมาจากต่างตระกูลกัน ส่วนชนชั้นกระดูกดำมักแต่งงานกันภายในชนชั้นเดียวกันแต่ต่างตระกูลกัน ชนชั้นกระดูกขาวไม่สามารถแต่งงานกับชนชั้นกระดูกดำได้ “สุริยา” ยังกล่าวว่าช่วงที่เตมูยีนมีชีวิตอยู่การแบ่งชนชั้นเริ่มน้อยลงแล้ว แต่ยังถูกนำมาอ้างสร้างความชอบธรรมในการทำสงครามกับคู่ขัดแย้งอยู่ จามูกาเป็นสายกระดูกขาว เตมูยีนเป็นสายกระดูกดำ จามูกาจึงถือว่าตนสูงส่งกว่า

แม่ในสายตระกูลของเจงกิสข่าน สายของเยสุเกก็เป้นสายกระดูกดำและเป็นสายย่อย จึงได้รับการยอมรับน้อยกว่าสายอื่น “...ในเผ่าบอร์ยิกินที่เตมูยีนถือกำเนิดนั้น สายของเยสุเกบิดาเขาจัดว่าเป็นคนชั้นกระดูกดำและเป็นสายเล็ก คนที่เป็นชั้นกระดูกขาวและเป็นสายใหญ่ยังมีอีกหลายคน ล้วนแล้วมีอาวุโสสูงกว่าในเชิงอายุมากกว่าเตมูยีนทั้งนั้น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 263)

1.2.3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เรื่องเจงกิสข่านของ “สุริยา” มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 3 ประเด็น คือ สภาพอากาศที่เลวร้าย

ของมองโกล, สภาพอากาศร้อนผิดปกติ และ สภาพอากาศที่เลวร้ายที่อินเดีย มีรายละเอียดดังนี้

(1) สภาพอากาศที่เลวร้ายของมองโกล ผู้ประพันธ์บรรยายว่าสภาพอากาศของมองโกลในแต่ละฤดูกาลมีความแตกต่างกันมาก ส่งผลให้สิ่งมีชีวิตแถบนี้ อยู่อย่างยากลำบาก ว่า

“...พอถึงเดือนตุลาคมปุ๋ยหิมะไม่ทราบว่าจะปลิวมาจากไหนเข้าปกคลุมทุกสิ่งให้ขาวโพลน...ทั้งคนและสัตว์ทนต์ทุกขัทรมานเพราะความหนาวและความขาดแคลนอาหาร แม้แต่น้ำในลำธารก็แข็งจับเป็นก้อน จะต้องผิวน้ำออกหาตัวปูปลาในลำธารมากินก็ไม่มี ต้องรอจนถึงเดือนเมษายนน้ำภูมิประเทศจึงจะกลับสวยงามเหมือนได้พรของเทพเจ้าอีกครั้งหนึ่ง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

ข้อความข้างต้น กล่าวว่า ช่วงฤดูใบไม้ผลิของมองโกลมีทุ่งหญ้าเขียวขจีสวยงาม แต่เมื่อถึงฤดูร้อนก็ร้อนจัด ส่วนฤดูหนาวมีหิมะปกคลุม ผิวน้ำตามแม่น้ำจับเป็นน้ำแข็ง สภาพอากาศเช่นนี้ทำให้นุชช้อยู่ได้ยากลำบาก ผู้ที่อาศัยจึงต้องฝึกความแข็งแรงเพื่อรับมือกับสภาพอากาศที่เลวร้าย

(2) สภาพอากาศร้อนผิดปกติ หลังการรบอาณาจักรจีน เจงกิสข่านนำทัพกลับมองโกล แต่เนื่องจากฤดูร้อนที่มาเร็ว และร้อนมากกว่าปกติทำให้ไม่สามารถเดินทางได้สะดวก เจงกิสข่านจึงตัดสินใจพักทัพแถบทะเลสาบในทะเลทรายโกบี

“...ฤดูใบไม้ผลิก็ต้องยอมพ่ายแพ้รังสีของฤดูร้อนซึ่งเข้ามาอย่าง รวดเร็ว ความร้อนและความแห้งแล้ง ใอน้ำและความชื้นแทบไม่มีในอากาศ พระจักรพรรดิทรงคิดว่าเป็นความเขลาที่จะพากองทัพข้ามทะเลทรายโกบีในยามนี้ พระองค์จึงมีบัญชาให้ตั้งค่ายพักกลางทางทางด้านใต้ของทะเลทรายโกบีที่ตำบลโต-ลอนเนอร์ ซึ่งมีทะเลสาบถึง 7 แห่ง ทศนิยมภาพดงาม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 523)

แต่การที่พระองค์พักทัพที่ทะเลทรายโกบีไม่เดินทัพกลับมองโกลทันทีกลายเป็นผลดี เนื่องจากจักรพรรดิยุ้งก็ทำผิดสัญญายอมเป็นประเทศราช

ด้วยการลอบอพยพหนีไปอยู่ราชธานีรองที่ไคเพิง ทำให้เจงกิสข่านยกทัพกลับไปรบเมืองซงตู (จตุ) ได้ทันที

(3) สภาพอากาศที่เลวร้ายที่อินเดีย เจงกิสข่านกรีธาทัพบุกอินเดีย แต่พบกับอุปสรรคจากสภาพอากาศเขตร้อนชื้น ทหารมองโกลไม่เคยชินกับอากาศแบบนี้ จึงเริ่มล้มป่วย แม้แต่ม้าศึกก็เริ่มป่วยเช่นกัน ความว่า

“...ภูมิอากาศของอินเดียที่พระองค์คิดว่าเป็นภูมิประเทศที่ร้ายกาจกับพระองค์ รวบรวมว่าฝ่ายอินเดียมีเทวดามานับดาลและให้ร้ายต่อกองทัพของพระองค์...

ทหารมองโกลคุ้นเคยกับที่สูงที่มีอากาศแห้งและหนาวเย็น ม้ามองโกลวิ่งปร้อเท่าไรเท่ากันในอากาศแห้งและหนาว แต่พอมาถึงที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุ ความผิดปกติอากาศและผิวน้ำทำให้ทั้งทหารและม้าอ่อนเพลียป่วย ทหารล้มเจ็บกันราวใบไม้ปลิดจากขั้ว พระจักรพรรดิเจงกิสข่านเมื่อได้พบกับอากาศชื้นในระยะแรกก็ทรงพระประชวร...และเริ่มมีคนตายหลังจากที่ถูกยุงในลุ่มแม่น้ำกัด...ทั้งธนูและเกาทัณฑ์ที่เป็นอาวุธสำคัญของมองโกลที่เคยเชิดช้อลือเลื่องกระเดื่องในความแม่นยำ พอถูกอากาศชื้นของลุ่มแม่น้ำสินธุเข้าก็มีอันเป็นสายหย่อนอย่างไม่น่าเชื่อ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 618-619)

สภาพอากาศร้อนชื้นมีอยู่มาก ยังทำให้ทหารเริ่มตายจากการถูกยุงกัด ที่สำคัญที่สุด คือ ธนูอันทรงพลังของชาวมองโกลไม่สามารถใช้ได้ เนื่องจากสภาพอากาศทำให้สายธนูหย่อน แม้จะแก้ไขทุกวิธีแต่ก็ไม่สามารถใช้ได้

“...สิ่งร้ายกาจที่มาช่วยตัดสินใจให้พระองค์เลิกความคิดที่จะเข้าที่อินเดีย ก็คือพระองค์ได้พบว่า ทั้งธนูและเกาทัณฑ์ที่เป็นอาวุธสำคัญของมองโกล...ที่เคยเชิดช้อลือเลื่อง กระเดื่องในความแม่นยำ พอถูกอากาศชื้นของลุ่มแม่น้ำสินธุเข้าก็มีอันเป็นสายหย่อนอย่างไม่น่าเชื่อ...รับสั่งให้ชั้นชะเนาะ ชันสายให้ตึง ใช้ไปได้สักเล็กน้อยสายก็หย่อนอีก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 619)

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้เจงกิสข่านยกเลิกการเข้ารุกรานอินเดีย แล้วเลิกทัพกลับมองโกล

2) ความขัดแย้งหลัก เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีความขัดแย้งหลัก คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เช่น กรณีค่านิยมล้างแค้น ทำให้เผ่าต่าง ๆ ต้องต่อสู้

ล้างแค้นกันไปมาไม่มีที่สิ้นสุด และ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ที่ต้องต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ทรัพย์สิน จนทำให้เกิดการสู้รบแย่งชิงอาณาจักร

แต่ความขัดแย้งหลักที่ทำให้ตัวละครเตมุยินต้องต่อสู้เพื่อยุติวงจรความขัดแย้ง มี 8 เหตุการณ์ คือ ความขัดแย้งระหว่างมองโกลกับเผ่าตาร์ทาร์, ความขัดแย้งระหว่างตาร์ทูไต-กิริลตุกับเตมุยิน, ความขัดแย้งระหว่างจามูกากับเตมุยิน, ความขัดแย้งระหว่างองข่านกับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรจีนกับมองโกล, ความขัดแย้งระหว่างสุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชมกับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งกับตังกูต (ซีเซีย, เซียตะวันตก)

2.1) ความขัดแย้งระหว่างมองโกลกับเผ่าตาร์ทาร์ เป็นความขัดแย้งที่ก่อตัวขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน และมีการต่อสู้ล้างแค้นกันตลอดเวลา “...เผ่าตาร์ทาร์เกลียดเยสุเกและเผ่าบอร์ยิกินของเยสุเกมาก และเยสุเกก็เกลียดเผ่าตาร์ทาร์มากเช่นกัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 59) ช่วงที่เตมุยินถือกำเนิด เยสุเกรบชนะและฆ่าหัวหน้าเผ่าตาร์ทาร์ชื่อเตมุยิน อูจ แล้วนำชื่อนี้ไปตั้งให้ลูกชายหัวปีชื่อ “เตมุยิน” ความว่า

“...เยสุเกบิดาของเขาคได้ไปรบกับเผ่าตาร์ทาร์เผ่าหนึ่ง รบชนะและฆ่าหัวหน้าเผ่าตาร์ทาร์คนหนึ่งซึ่งชื่อ เตมุยิน ตาย เมื่อเยสุเกกลับกระโจม เห็นว่าบุตรชายคนแรกคลอดแล้วไม่ทราบว่ายเยสุเกคิดอย่างไร จึงตั้งชื่อบุตรชายคนแรกของตนว่า เตมุยิน ตามชื่อของคน ที่ตนได้ฆ่า คำว่า ‘เตมุยิน’ แปลว่า ‘ช่าง, นายช่าง’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 58)

ในขณะที่เยสุเกเดินทางกลับจากเผ่าอุงกิริต ชาวตาร์ทาร์สี่คนปลอมตัวเป็นนักเดินทาง วางยาพิษในอาหารทำให้เยสุเกถึงแก่กรรม

“...เยสุเกเห็นว่าเป็นการดีที่ตนถูกคนเผ่าตาร์ทาร์วางยาพิษ เขาคงจะปลอดภัย เขาต้มน้ำอย่างเต็มอิ่มแล้วขอบคุณเจ้าภาพอีกครั้งก่อนจะลาไป

ขึ้นมาได้สักระยะหนึ่ง เยสุเกเริ่มปวดมวนในท้อง...“สงสัยว่าเราคงโดนตีเข้าแล้ว...อายคนเผ่านี้มันเป็นเช่นนี้หรือ เตรียมถุงน้ำใส่ยาพิษไว้ถุงหนึ่งเพื่อเจอเหยื่อเอาก็เป็นทีของมัน พ่อคนรอบคอบ ช่างจัด ช่างเตรียม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 60)

ก่อนสิ้นลมเยสุเกบอกเรื่องที่ดินถูกคนเผ่าตาร์ทาร์วางยาพิษ เหตุการณ์นี้กลายเป็นความแค้นที่เตมุยินและเผ่าบอร์ยิกินต้องทวงคืนในอนาคต เตมุยินสามารถปราบเผ่าตาร์ทาร์ได้ทั้งหมดผู้ชายที่สูงเกินลอร์ดจะถูกฆ่าทิ้ง

2.2) ความขัดแย้งระหว่างตารุโกโต-กิริลิดุกกับเตมุยีน เป็นผู้นำเผ่าไต้ยุด เมื่อครั้งเยสุเกยังอยู่ตารุโกโต-กิริลิดุก มาขอเข้าร่วมเผ่ากับบอร์ยิกินเนื่องจากไม่ถนัดในการรบ และจะได้ผลประโยชน์ได้จากทรัพย์สินที่เยสุเกรบมาได้ด้วย เมื่อเยสุเกเสียชีวิตเขาคิดอยากเป็นหัวหน้าเผ่าแทน ตอนแรกให้คนมาส่งข่าวเตมุยีนจะไปรบ เตมุยีนในวัยเด็กกลับนำการรบได้ดีกว่าจึงแค้นและแยกตัวออกไป ทั้งกล่าวคำอาฆาตไว้ ต่อมาอ้างเหตุที่เตมุยีนสังหารเบกเตอร์จึงส่งคนไปจับมาเป็นเชลย แต่เตมุยีนหนีไปได้ ตารุโกโต-กิริลิดุกเข้าร่วมกับฝ่ายศัตรูเตมุยีนเสมอ เช่นสงคราม 13 พันธมิตร ก็ร่วมมือกับจามูกากำจัดเตมุยีน จนฝ่ายเตมุยีนพ่ายแพ้ ในสงคราม 12 พันธมิตรธนู จากค่ายตารุโกโต-กิริลิดุก ทำร้ายเตมุยีนจนเกือบเสียชีวิต

2.3) ความขัดแย้งระหว่างจามูกากับเตมุยีน ทั้งสองเคยเป็นเพื่อนร่วมสาบานกันมาถึงสามครั้ง “สุรียา” เล่าว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสองเริ่มปรากฏตั้งแต่วัยเด็ก เพราะจามูกาต้องการเก่งเหมือนเตมุยีน “...จามูกาจึงต้องแอบหัวพันหัวเหวี่ยงตามลำพัง เรื่องที่เขาเลียนแบบเตมุยีนไม่ได้...ดังนั้นเมื่อวันคืนล่วงไป และเขาก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทีละน้อย ความริษยาของเขาก็โตขึ้นตามตัวเจ้าของ...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 141)

ความริษยาของจามูกาทำให้กลายเป็นคนแค้นแค้นซึ่งดีกับเตมุยีนเสมอ ยิ่งคนเผ่าจาดาร์ตันับถือและอพยพตามเตมุยีน ยิ่งทำให้เกิดความโกรธแค้นจนกลายเป็นคู่ขัดแย้งสำคัญของเตมุยีน

2.4) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าเมอร์กิตกับเตมุยีน เผ่าเมอร์กิต ขัดแย้งกับครอบครัวเตมุยีน ตั้งแต่สมัยที่เยสุเกแย่งชิงเฮอสินภรรยาของซิเลดู ชาวเผ่าเมอร์กิตเมื่อ 16 ปีก่อน มาเป็นภรรยา เมอร์กิตรอเวลาแค้นถึง 16 ปี โดยส่งกำลังคนเข้ามาชิงตัวบอร์เตไป แล้วให้อยู่กับซิลเจอร์น้องชายแท้ ๆ ของซิเลดูอดีตสามีของเฮอสิน เตมุยีนขอกำลังจากโต-ซูลุข่าน และจามูกา เข้ารบเผ่าเมอร์กิตช่วยบอร์เตไว้ได้ แล้วสังหารเผ่าเมอร์กิตจนแทบสิ้นเผ่าพันธุ์ การรบครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของทำศึกขยายอำนาจของเตมุยีน

2.5) ความขัดแย้งระหว่างองข่านกับเจงกิสข่าน เกิดจากเจงกิสข่านต้องการกระชับความสัมพันธ์กับองข่าน (โต-ซูลุข่าน) ให้เผ่าเกรตกับมองโกลสนิทแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงเสนอให้มีการแต่งงานโดยเสนอให้ราชธิดาขององข่านสมรสกับโจซิ และถวายราชธิดาองค์โตให้สมรสกับนัดดาขององข่าน คือ ลูกชายคนโตของเซ็งคุม แต่เจงกิสข่านคาดคะเนน้ำใจองข่านผิด เพราะองข่านเพียงหลอกใช้งานเท่านั้น องข่านยังคิดว่าเตมุยีนอาจเอื้อมเก็นฐานะโนยันของพระองค์ จึงอ้างเหตุผลการจัดวางที่นั่งในกระโจม ที่ต้องสับสนับกับลำดับการนั่งมาเป็นข้ออ้างปฏิเสธเจงกิสข่าน ทำให้พระจักรพรรดิรู้ว่า องข่านเพียงแค่หลอกใช้พระองค์และดูถูกเชื้อสายชนชั้นว่าต่ำกว่า ทำให้การแต่งงานครั้งนี้ยกเลิกไป

ต่อมาเซ่งคุ่มถูกจามูกายูงให้ชักชวนองชานลอบกำจัดเตมูยีน โดยส่งคนไปแจ้งว่า องชานเปลี่ยนใจเรื่องการจัดพิธีแต่งงาน เมื่อเจงกิสข่านมาถึงสถานที่ที่กำหนด เซ่งคุ่มและจามูกาก็นำทัพเข้ารบเจงกิสข่าน แม่เจงกิสข่านจะวางแผนและระวังตัวอย่างดีแล้ว แต่ข้าศึกไม่หลงกล ทำให้ฝ่ายเจงกิสข่านเสียหายหนักต้องล่าถอยไป ทรงตั้งหลักที่ทะเลสาบ บุนนอร์

เมื่อฟื้นตัวและรวบรวมกำลังพลเพียงพอ เจงกิสข่านจึงเร่งแก้แค้น องชาน ด้วยการส่งจารบุรุษทำลายความชอบธรรมขององชาน แล้วบุกโจมตีเผ่าเกอร์ตอย่างรวดเร็ว จึงชนะเผ่าเกอร์ตได้โดยง่าย องชานหนีไปได้แต่ถูกทหารรักษาด่านเผ่าไโนมานสังหารแล้วตัดศีรษะไปถวายไตบุกาหัวหน้าเผ่าไโนมาน เซ่งคุ่มถูกทหารติดตามปล่อยให้ออดอาหารตาย ส่วนจามูกาหนีไปพึ่งหัวหน้าเผ่าไโนมาน จากนั้นเจงกิสข่านจึงรวบรวมเผ่าเกอร์ตเข้ากับมองโกล

2.6) ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรจีนกับมองโกล อาณาจักรจีนของชนเผ่าเจอร์เซนกับมองโกล มีความแค้นมาอย่างยาวนาน เพราะในอดีตจีนเคยให้เผ่าตาร์ทาร์จับอัมบากัยข่านและเออร์กิน-บารักก ตอกตะปูตรึงแผ่นไม้จนตาย จีนต้องการให้มองโกลขัดแย้งกันจึงยุยงเผ่าตาร์ทาร์ให้ทำลายเผ่ามองโกล

หลังจากสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน เจ้าชายยุงกีมารักราชบรรณาการจากมองโกล ยุงกีโกรธที่เจงกิสข่านไม่ยอมจัดต้อนรับให้ยิ่งใหญ่ เมื่อขึ้นเป็นจักรพรรดิจีนก็พยายามจับเจงกิสข่านมาลงโทษ ท่านข่านจึงตั้งพระทัยจะทวงคืนความยุติธรรมที่จักรวรรดิจีนเคยรังแกมองโกล ปลดแอกมองโกลให้เป็นอิสระจากอาณาจักรจีน เห็นได้จากคำอธิษฐานของท่านข่านต่อเทพเทนกิริว่า

“...โอ้ เทพเจ้าเทนกิริผู้ทรงฤทธานุภาพ...มาบัดนี้สมควรแก่เวลาแล้ว พระองค์จะทรงพระกรุณา ให้ชาติมองโกลได้แก้แค้นความอยุติธรรมที่จักรวรรดิของคือ จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์เป็นเวลานานด้วยพันทปี มีการนำบรรพบุรุษหัวหน้าเผ่ามองโกล เช่น เออร์กิน-บารักก และปู่ทวดของข้าพระองค์ คือ อัมบากัยข่านไปทรมานและประหารชีวิตในเมืองหลวงของจีน โดยหาสาเหตุมิได้ จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์ ไม่ว่าเผ่าใหญ่เผ่าน้อย รุกรานเหยียบหัวกดคอไว้ไม่ให้ได้เงยหน้า จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 489-490)

เจงกิสข่านจึงรบอาณาจักรจีนเพื่อทวงคืนความยุติธรรม และปลดแอกมองโกลจากอำนาจอาณาจักรจีน

2.7) ความขัดแย้งระหว่างสุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชมกับ เจงกิสข่าน “สุรียา” กล่าวว่า สุลต่านไม่พอพระทัยเจงกิสข่านมานาน เนื่องจากกริชยาที่เจงกิสข่าน ชนอาณาจักรจีน เมื่อเจงกิสข่านส่งราชสาส์นขอเจริญสัมพันธไมตรีและขอทำการค้ากับสุลต่าน เนื้อความในราชสาส์นที่เรียกพระองค์เป็น “บุตร” ทำให้สุลต่านไม่พอพระทัยหนักขึ้น ต่อมา เจงกิสข่านส่งกองคาราวาน 450 คน ไปทำการค้าที่ควาริชม อีนาลจุตผู้ว่าการเมืองโอทรา เห็นทรัพย์สมบัติแล้วเกิดความโลภ จึงสังหารคนในกองคาราวานแล้วยึดทรัพย์ทั้งหมด เหลือคนรอดชีวิตกลับไปมองโกล 3 คน ท่านข่านส่งทูตมาประท้วงให้ลงโทษผู้ว่าการเมือง แต่สุลต่านกลับทำร้ายทูต เจงกิสข่านโกรธแค้นจึงยกทัพรบอาณาจักรควาริชม

“...กองทัพใหญ่หิม่าของพระเจ้าจักรพรรดิมองโกลเริ่มออกเดินทางไปทางทิศ ตะวันตก ใน ค.ศ. 1219 อันเป็นปีเถาะ และไปถึงราชอาณาจักรควาริชมในฤดูใบไม้ผลิ ของปีถัดไป กองทัพของพระองค์ข้ามทะเลทรายโกบีอันกว้างใหญ่...ภายในเวลาไม่ถึง ขวบปี กองทัพของจักรวรรดิมองโกลก็ได้ทุกแคว้นและเมืองใหญ่น้อยใน ราชอาณาจักรควาริชม มีผู้บันทึกไว้ว่ากองทัพมองโกลรบกับเมืองต่าง ๆ ในควาริชม เมืองในควาริชมก็แหลกสลายระเนนระนาดเหมือนแมลงวันถูกตบด้วยพัดอันใหญ่... สุลต่านโมฮัมหมัดไม่กล้าอยู่สู้หน้าพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่าน...หนีจากพระราชวังไปลง เรือพายไปแฝงตัวอยู่บนเกาะเล็กเกาะหนึ่งในทะเลสาบแคสเปียน ไม่ช้าก็ถูกมหาเดเล็ก คนหนึ่งลอบปลงประชนม์...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 562-563)

ชัยชนะของเจงกิสข่านทำให้ทรงครอบครองดินแดนเอเชียกลาง ไว้ในอำนาจ ครอบครองอาณาเขตยิ่งใหญ่ที่สุดในยุค

2.8) ความขัดแย้งกับดั่งกุต (ซีเซีย, เซียตะวันตก) เจงกิสข่าน ทรงแค้นเคืองลีเซียกษัตริย์ดั่งกุต ที่ไม่ยอมส่งทหารไปช่วยรบอาณาจักรควาริชม พระองค์ ยกทัพมองโกลทำสงครามกับดั่งกุต เมื่อ ค.ศ. 1226 เพราะเห็นว่าหากปล่อยไว้อาณาจักรดั่งกุต จะร่วมมือกับอาณาจักรซึ่งได้รับกับมองโกลในอนาคต จึงทรงตัดไฟแต่หัวลมโดยให้สังหารลีเซีย และทำลายดั่งกุตให้ได้ นวนิยายมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากประวัติศาสตร์โดยให้เจงกิสข่าน สังหารลีเซียได้ก่อนจึงสวรรคต

1.1.4 กลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า “สุริยา” มีกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง 5 ประการ คือ ความสมจริง, ความสนใจใคร่ติดตาม, ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ, การสื่อสารความหมายถึงความจริงในชีวิตมนุษย์ และวิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม ดังนี้

1) ความสมจริง “สุริยา” นำเสนอเรื่องอย่างสมจริงตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยการสร้างตัวละครในประวัติศาสตร์ ให้มีบทบาทใกล้เคียงมนุษย์ มีบทบาทและพฤติกรรมตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ผสมกับการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครเจงกิสข่านให้มีความโดดเด่นขึ้น กลายเป็นวีรบุรุษยอดนักรบ (วิชิตราช) และวีรบุรุษคุณธรรม (ธรรมิกราช) และกษัตริย์ที่เปี่ยมไปด้วยภาวะผู้นำ

2) ความสนใจใคร่ติดตาม “สุริยา” สร้างเรื่องให้มีความสมจริง คือ การใช้ข้อมูลจากเอกสารจากการวิจัยที่แปลกใหม่ โดยใช้เอกสารทางวิชาการที่ได้รับความเชื่อถือและเป็นที่นิยมในปัจจุบัน เช่น หนังสือของ จอห์น แมน (John Man) เรื่อง **Genghis Khan, Life, Death and Resurrection** (Man, 2004) มีเนื้อหากล่าวถึงภาวะผู้นำและความสามารถในการปกครอง การสู้รบของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ซึ่งเน้นกลยุทธ์ในการก้าวสู่ความยิ่งใหญ่ สู้รบสำเร็จ และภาวะผู้นำของเจงกิสข่าน และหนังสือ **Genghis Khan, and the Making of the Modern World** ของแจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด (Weatherford, 2004) ศาสตราจารย์ด้านมานุษยวิทยาจากวิทยาลัยมาคาเลสเทอร์เซนตพอล รัฐมินเนโซตา เคยร่วมกับนักวิชาการคณะหนึ่ง เดินทางลงพื้นที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเจงกิสข่าน ณ ประเทศมองโกเลีย และกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์มองโกลในเวลาต่อมา และจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ มีการนำเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีการจัดบันทึกพร้อมสมัยและใกล้เคียงยุคเจงกิสข่านมารวบรวมศึกษา หนึ่งในเอกสารสำคัญ คือ หนังสือ **ประวัติศาสตร์ลับของมองโกล** ที่คาดว่าบันทึกโดย ชิเก-คุตุคุ (Shigi Qutuqu) น้องบุญธรรมของเจงกิสข่าน หลังการสวรรคต 5 ปี (เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 404) เอกสารชิ้นนี้มีจุดเด่นที่บันทึกเรื่องราวสำคัญเกี่ยวกับเจงกิสข่านทั้งในด้านบวกและด้านลบ มีบันทึกการสื่อสารคำพูดของเจงกิสข่านและบุคคลอื่น ทำให้สามารถวิเคราะห์บุคลิกภาพเจงกิสข่านได้ดียิ่งขึ้น

การนำเอกสารทางวิชาการที่ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเจงกิสข่านในแง่มุมใหม่ ส่งอิทธิพลให้ “สุริยา” นำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านแตกต่างจากนวนิยายอีก 2 เล่มที่ใช้ข้อมูลจากนักวิชาการในอดีต

จากการศึกษาพบว่า “สุริยา” น่าจะใช้ข้อมูลจากหนังสือ **พงศาวดารลับของมองโกล** โดยตรง ด้วยเนื่องจากมีการนำบทสนทนาหลายตอนในหนังสือดังกล่าว ดังนั้นความน่าสนใจของเรื่องนี้จึงเป็นการรับรู้วีรกรรมของเจงกิสข่านในมุมมองใหม่ที่แตกต่าง

ไปจากเดิม ที่กล่าวถึงกษัตริย์นักการทหารที่มีความโหดร้ายทารุณ เป็นผู้ที่ทำลายล้างอารยธรรม

3) ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ “สุริยา” มีการใช้ผลการศึกษาทางการแพทย์ เรื่อง มรดกทางพันธุกรรมของชาวมองโกล ของ แอม เจ ฮุม เจเน็ต ที่ศึกษาพันธุกรรมประชากรระดับภูมิภาคขนาดใหญ่ ตั้งแต่เขตเอเชียทอดยาวจากมหาสมุทรแปซิฟิกไปจนถึงทะเลแคสเปียน ผลการศึกษา พบว่า ชาย 16 ล้านคน อาจสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน ความว่า “...โครโมโซม Y ของบุคคลเดียวแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว...โครโมโซมนี้ปรากฏในประชากรชายประมาณ 16 ล้านคน หรือ 0.5% ของจำนวนประชากรทั้งหมดของโลก หลักฐานที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่าเจงกิสข่านเป็นบรรพบุรุษผู้ถ่ายทอด โครโมโซม Y อย่างชัดเจน...” (Am J Hum Genet, 2003, online)

โดยปรับเปลี่ยนให้เหตุการณ์นี้กลายเป็นคำทำนายของหมอผีชาวมานของมองโกลในอดีตที่พยากรณ์ไว้ว่า ในอนาคตจะมีผู้ปราบยุคเข็ญในมองโกล เป็นบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ที่จะมีบุตรหลานสืบเชื้อสายมากถึงสิบหกล้านคน โดยให้เมิงลิกเป็นผู้บอกเล่าคำทำนายให้เตมูจินในวัยเด็กฟัง ความว่า

“...‘ได้สิท่าน’ เมิงลิกไม่ทันรู้สึกตัวว่าได้พูดกับเตมูจินราวกับว่าเตมูจินเป็นผู้ใหญ่ รุนราวคราวเดียวกับเมิงลิกเอง ‘เรื่องนี้ที่จริงรู้กันทั่วไป ไม่ได้เป็นเรื่องปิดบัง เรื่องมีอยู่ว่า ในอนาคตกาลภายในร้อยปีจะมีเอกบุรุษมาถือกำเนิดเป็นชาวมองโกล แล้วบุคคลผู้นี้จะสามารถรบชนะเผ่าทั้งหลายในดินแดนมองโกลเสียได้ทั้งหมด แล้วรวมเผ่ามองโกลเข้าเป็นเผ่าเดียว แล้วจะรบชนะทุกเผ่าที่ไม่ใช่มองโกล สามารถจัดตั้งจักรวรรดิมองโกลอันเกรียงไกร แผ่อำณาเขตไปจนจรดมหาสมุทรหลายด้าน บุคคลผู้นี้จะมีอายุยืนกว่าร้อยปี และจะทำให้เชื้อชาติมองโกลของเราเจริญขึ้นและออกลูกหลานจนเต็มทวีปเอเชีย ประมาณว่า จะมีคนเชื้อสายมองโกลที่สืบสายเลือดจากบุคคลผู้นี้ไม่น้อยกว่าสิบหกล้านคน’

‘อืม’ เตมูจินอยากตอบมีร่องตะโกนอย่างเด็ก ๆ เมื่อได้ฟังเรื่องเหลือเชื่อ แต่แล้วก็สะดุ้งใจออกเสียงว่า ‘อืม’ แต่เพียงเบา ๆ ทำไมบุคคลผู้นี้จึงเก่งอย่างนี้ละท่าน คนอะไรจะมีลูกหลานถึงสิบหกล้านคน’

‘เทนกัร จอมเทพเป็นผู้ส่งท่านลงมาโลกมนุษย์ ท่านผู้นี้จะไม่แพ้ใครทั้งนั้น นอกจากพระจอมเทพเทนกัรองค์เดียวเท่านั้น’ เมิงลิกตอบขัดถ้อยคำอย่างแน่วใจและเชื่อถือนิ่งสิ่งที่ตนพูด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 86-87)

การปรับข้อมูลงานสำรวจพันธุ์กรรมจากรายงานการวิจัยที่ดีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ ให้กลายเป็นเหตุการณ์การพยากรณ์ของหมอผีชามานในอดีต เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อว่า ข้อมูลการพยากรณ์เป็นเรื่องจริง เพราะถูกยืนยันด้วยวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

4) การสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ “สุริยา” สื่อสารให้เห็นความจริงของชีวิตในยามยากของครอบครัวเตมูยีน เมื่อสูญเสียเยสุเก ลูกเฒ่าจำนวนมากอพยพไปอยู่กับหัวหน้าเผ่าที่แข็งแกร่ง เพราะไม่เชื่อมั่นว่าเด็กอายุน้อยจะสามารถปกป้องชาวเผ่าได้ ส่วนตารูกูโต กิริลตุก ที่เคยมาขออาศัยเยสุเก เพราะตนเองไม่มีความสามารถด้านการรบ ต้องให้เยสุเกช่วยเหลือ เมื่อขาดเยสุเกก็พาลูกน้องตีจากไป คนเหล่านี้ไม่ได้นึกถึงคุณความดีที่เยสุเกเคยทำไว้ในอดีตเลย คิดถึงเพียงความอยู่รอดของตนเท่านั้น

“...ตารูโต-โทชิกินพูดขึ้นว่า ‘กำลังพอเหมาะทีเดียวที่จะถูกเถียงกันเรื่องนี้ มันไม่ใช่เหลือแต่พวกเราเผ่าบอร์ยิกินยี่สิบเจ็ดม้าย่างที่ท่านเข้าใจ ความจริงมันแทบจะไม่เหลืออะไรอยู่แล้ว อีกหน่อยเราจะเป็นเหมือนสุภาพชนมองโกลเก่าแก่ของเราที่เปรียบความเป็นอยู่โดดเดี่ยวของเราว่า เหมือนกับเรามีเงาของเราเท่านั้นที่เป็นเพื่อน และมีหางของม้าคู่ใจเท่านั้นสำหรับแทนสัปดาห์แมลง ก่อนถึงภาวะเช่นนั้นเราควรทำอย่างไร’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 126)

เหตุการณ์นี้ทำให้เตมูยีนเรียนรู้สัจธรรมของชีวิตว่า เมื่อใดที่ขาดอำนาจและผลประโยชน์ บุคคลนั้นก็จะเป็นที่ต้องการของสังคมอีกต่อไป จึงเหลือเพียงครอบครัวและตนเองเท่านั้นที่จะพึ่งพาได้ในยามยาก

5) วิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม “สุริยา” สร้างความน่าสนใจให้ตัวเรื่องเพิ่มเติม โดยการเพิ่มเหตุการณ์การมีคำทำนาย คำพยากรณ์ของตัวละครต่าง ๆ เช่น หมอผีหัวหน้าเผ่า เพื่อแสดงว่าเจงกิสข่านเป็นผู้ปกครองในคำทำนายที่เทพเทนกีส่งมายังโลกมนุษย์เพื่อปราบยุคเข็ญ และเป็นผู้ได้รับสิทธิในการครอบครองแผ่นดินทั้งหมด หรือการพยากรณ์ของหมอผีทูรา-เบกิ ที่พยากรณ์ว่า เผ่าเมอร์กิตจะล่มสลายเพราะสตรี ความว่า

“...การรบครั้งนี้เป็นการรบครั้งใหญ่ที่สุดของเผ่าเมอร์กิต และเป็นการรบครั้งสุดท้าย สมดังคำกล่าวของพ่อมดหมอผีซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่เข้าร่วมตั้งเผ่าเมอร์กิตมา เพราะพ่อมดหมอผีทูรา-เบกิได้เคยทำนายไว้ว่าเผ่าเมอร์กิตนั้นแพ้ธาตุน้ำ และจะถึง

ซึ่งหายนะเพราะสตรีเพศ หัวหน้าเฝ้าเมอร์กิตลืมหัดทำนายของบรรพบุรุษเสียสนิท จนกระทั่งถูกกองทัพรวมเฝ้า ซึ่งโต-พรุสเป็นผู้นำไล่ไปจนถึงทางตันที่บริเวณแม่น้ำคิลกับแม่น้ำเซเลนกา ไหลมาบรรจบกัน เมื่อถูกทางน้ำกั้นจนเขาหนีต่อไปไม่ได้ หัวหน้าเฝ้าเมอร์กิต จึงนึกได้ถึงคำทำนายเก่าแก่ และเมื่อนึกได้ถึงว่าสงครามนี้เริ่ม เพราะเขาต้องการไปกวาดต้อนสตรีในเฝ้าบอร์ยิกินมาเป็นของตนตรงกับคำทำนายอีกด้วย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 203)

การแสดงให้เห็นความแม่นยำของคำทำนายส่งผลต่อความเชื่อมั่นในคำทำนาย นอกจากแสดงให้เห็นว่า สังคมมองไกลในยุคนั้นให้ความสำคัญและเชื่อถือการทำนายของหมอดูแล้ว ยังทำให้เชื่อมั่นว่าเตมูยีนเป็นบุรุษในคำทำนายเป็นผู้มีบุญที่จะมาเพื่อปราบกบฏและช่วยให้สังคมมองไกลพบความสงบสุข

1.2 แก่นเรื่อง ผู้วิจัยนำเสนอการศึกษาแก่นเรื่องนวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” 2 หัวข้อ คือ แก่นเรื่องของนวนิยายเจงกิสข่าน และกลวิธีการเสนอแก่นเรื่อง ดังนี้

1.2.1 แก่นเรื่องของนวนิยายเจงกิสข่าน ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา 2 ประเด็น คือ แก่นเรื่อง และแก่นเรื่องรอง มีรายละเอียดดังนี้

1) แก่นเรื่อง (Theme) แก่นเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” คือ การยกย่องจักรพรรดิเจงกิสข่าน ผู้ทรงเป็นจักรพรรดิวิชิตราชและธรรมิกราช เป็นวีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรมมองโกล ทรงมีภาวะความเป็นผู้นำ และคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความมีชั้นดีธรรม นวนิยายเน้นแก่นเรื่องเหตุการณ์ และพฤติกรรมของตัวละครไปพร้อมกัน โดยให้ตัวละครเตมูยีนหรือเจงกิสข่านเป็นแกนกลางของเรื่อง ตัวละครหลักจะต้องพบบุคคลต่าง ๆ ประสบชะตากรรมชีวิต และพบกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต แต่ตัวละครสามารถใช้สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม ความเป็นผู้นำ มาใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้เป็นผลสำเร็จ

ดังนั้น “สุริยา” จึงเล่าพระราชประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ตั้งแต่การถือกำเนิด ชีวิตในวัยเด็ก การตั้งเฝ้าสร้างฐานะด้วยความสามารถของตน การได้รับสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน การรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นหนึ่ง การปลดแอกอำนาจอาณาจักรจีนและกลายเป็นเจ้าประเทศราชเหนืออาณาจักรจีน การรบอาณาจักรควาจิสม และอาณาจักรต่งกูตจนกระทั่งสวรรคต

2) แก่นเรื่องรอง (Sub Theme) “สุริยา” เสนอแก่นเรื่องรองที่มีความเกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องหลักตั้งแต่ต้นเรื่อง ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ

ที่ทำให้เจงกิสข่านประสบความสำเร็จ สามารถก้าวพ้นอุปสรรคในชีวิต ซึ่งลักษณะเหล่านี้เริ่มปรากฏฉายแววตั้งแต่ยังเด็ก มีการฝึกฝนพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องด้วยความอดทนความไม่ย่อท้อ หรือยอมแพ้ต่ออุปสรรค จนกลายเป็นจักรพรรดิวิจิตรราชและธรรมิกราช ที่ชาวมองโกลให้ความเคารพอย่างสูงสุด มีแก่นเรื่องรอง ดังนี้

2.1) ความเป็นผู้นำ เป็นแก่นเรื่องรองที่ปรากฏตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ตัวละครเอก คือ เตมูจิน เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็กอายุเพียง 9 ขวบ ซึ่งถือว่าเด็กเกินไปสำหรับการเป็นผู้นำครอบครัวแทนบิดา แต่เตมูจินตั้งใจและพยายามพัฒนาตนเพื่อเป็นหัวหน้าครอบครัวให้ได้

“...ทุกคนในครอบครัวรวมทั้งเบกเตอร์ต่างยอมรับในใจว่าเตมูจินเป็นผู้นำไม่ใช่เพราะเขาเป็นลูกชายคนแรกของภรรยาเอกเฮอสินของหัวหน้าเผ่าที่ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น แต่ทำทางอันมีสง่าราศี เปี่ยมไปด้วยภาวะผู้นำ การตัดสินใจที่รวดเร็วและถูกต้องสามารถพาทุกคนในเผ่าไปรบชนะเผ่าคาลกาได้มาหลายมาหลายรอบ พอกินไปได้ตลอดฤดูหนาว ทำให้ทุกคนในครอบครัวจำเป็นต้องยอมรับเตมูจินว่าแทนเยสุเกได้...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 123)

เขาสามารถนำนักรบปล้นกระโจมเผ่าคาลกาได้ตั้งแต่เด็ก ทำหน้าที่หาอาหารแบ่งหน้าที่คนในครอบครัวให้ทำตามความถนัดเพื่อเอาชีวิตรอดจากหน้าหนาวที่แสนโหดร้าย เขาจำเป็นต้องลงโทษเบกเตอร์ที่ฝ่าฝืนกฎการอยู่ร่วมกันหลายครั้งเพื่อรักษากฎและค่อย ๆ พัฒนาขึ้นตามลำดับ เมื่อรับตำแหน่งเจงกิสข่านก็ทรงดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งทรัพย์สินและอาหารที่หามาได้อย่างยุติธรรม ทรงพัฒนาอาณาจักรให้ก้าวหน้าทุกด้าน ทั้งเริ่มก่อตั้งประชาชาติหรือประเทศโดยให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหลัก การมีวิสัยทัศน์ในการจัดระบบสวัสดิการ การบริหารโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมออกความคิดเห็น ทำให้อาณาจักรมองโกลเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ดังที่ผู้เขียนเสนอไว้ในส่วนคำนำว่า “...การขึ้นเป็นกษัตริย์ที่ใครต่อใครกล่าวถึงว่า ‘ปกครองบนหลังม้า’ ได้นั้น ย่อมต้องมีคุณสมบัติสำคัญและองค์ประกอบหลายอย่างอยู่ในพระองค์ อันผู้ที่เรียกกันว่า ‘ผู้นำ’ หลายคนไม่มี หรือมีไม่ครบอย่างแน่นอน...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 3)

2.2) คุณธรรม เป็นแก่นเรื่องรองที่ปรากฏตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง เช่นเดียวกัน ตัวละครเตมูจินเป็นผู้ที่มีคุณธรรมตั้งแต่วัยเด็กเด็กหลายประการ เช่น มีความกตัญญูกตเวทิต่อมารดาบิดา ทำหน้าที่ดูแลครอบครัวต่อจากบิดา ยินยอมให้ตำรูกูไต-กิลติถูก

แยกเผ่าโดยช่วยปลดธงวิญญาณให้ด้วยตนเองเพื่อแสดงการให้เกียรติ การช่วยเหลือให้ซอร์กัน-ซิริา พ้นจากการเป็นทาส เพราะเคยช่วยเหลือตนให้รอดชีวิต

2.3) คุณูปการ ผู้เขียนยังนำเสนอคุณูปการของจักรพรรดิเจงกิสข่านที่มีต่อชาวมองโกล และเปลี่ยนแปลงมองโกลให้กลายเป็นชาติอารยะ เช่น การนำอักษรอุยกูร์มาประยุกต์ใช้ การรวมอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่น การปลดแอกอาณาจักรจีน การให้ทาสเป็นอิสระ การปรับปรุงกองทัพ การสร้างระบบคุณธรรมนิยม การแบ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการสู้รบอย่างเป็นธรรม เป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ประชาชนสามารถนับถือศาสนาได้อย่างเสรี ฯ

2.4) ความรัก เป็นแก่นเรื่องรองที่มีความโดดเด่นตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องเช่นกัน ผู้เขียนเสนอความรักที่หลากหลาย เช่น ความรักในครอบครัว เนื่องจากขาดบิดาไปแต่เยาว์วัย เตมูยีนจึงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว โดยมีมารดาคอยให้การสนับสนุน มารดา ยังช่วยให้วีรบุรุษเติบโตมาอย่างมีศักยภาพด้วยการสอนวิชาความรู้ที่ตนมี เสียสละเสียสละมรดกแพงเพื่อเป็นบันไดสู่ความก้าวหน้าของบุตร การได้รับความรักและเลี้ยงดูอย่างดีทำให้วีรบุรุษมีจิตใจละเอียดอ่อน ชอบช่วยเหลือผู้คน เป็นต้น ความรักระหว่างคู่ชีวิตที่เป็นคู่ทุกข์คู่ยาก ความรักในพวกพ้องเผ่าพันธุ์ ตัวละครเอกต้องได้รับความทุกข์จากการแก้แค้นปล้นชิงทรัพย์สมบัติ แม้แต่บอร์เตผู้เป็นภรรยาที่ถูกเผ่าเมอร์กิตแย่งชิงไป วีรบุรุษจึงมีปณิธานแก้ไขปัญหาให้แผ่นดินมองโกลมีความสงบสุขด้วยการรวมเผ่าพันธุ์เข้าด้วยกัน และตั้งจักรวรรดิมองโกลที่ยิ่งใหญ่ เพื่อให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างสงบสุข ปกครองด้วยกฎหมายที่เท่าเทียมกัน วีรบุรุษมีความยุติธรรม และรักษากฎเหมือนคนในครอบครัว ดังคำกล่าวตอนท้ายเรื่องว่า “...เรากินอาหารชนิดเดียวกับที่เราให้ทหารของเรา...เวลาใดอะไรมาเราก็แบ่งกันในหมู่ทหารเหมือนกับเป็นวงศ์ญาติ...เราเลี้ยงรักทหารของเราเหมือนเลี้ยงบุตร ทหารของเราและตัวเราต่างรักกันเหมือนเป็นญาติร่วมสายโลหิต...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 653)

1.2.2 กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุรียา”

มีกลวิธีในการนำเสนอแก่นเรื่อง ดังนี้

1) การนำเสนอแก่นเรื่อง “สุรียา” นำเสนอแก่นเรื่องผ่านวิธีผสมผสาน คือการบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียนผ่านทางเสียง และการกระทำของตัวละครที่เผชิญกับความขัดแย้ง แล้วส่งผลกระทบให้ตัวละครแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญาความสามารถ ความเป็นผู้นำ คุณธรรม และความรัก จนสร้างวีรกรรมได้เป็นผลสำเร็จ

2) คุณค่าของตัวเรื่อง นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุรียา” ให้คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ และชีวประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่าน สอดแทรกความรู้ด้านวัฒนธรรมของชนชาติมองโกลไว้อย่างน่าสนใจ ทั้งยังโดดเด่นด้วยการให้ความสำคัญกับตัวละครมีอิทธิพล

ต่อกันและกัน โดยเฉพาะอิทธิพลบุคคลภายในครอบครัว ทั้งบิดาและมารดาในฐานะผู้บ่มเพาะวีรบุรุษ

2.1) บิดาและมารดาในฐานะผู้ผลักดันบ่มเพาะวีรบุรุษ “สุริยา” ไม่ได้มองเจงกิสข่านเป็นอัจฉริยะตั้งแต่กำเนิด แต่มองว่าการเติบโตของวีรบุรุษเกิดจากการบ่มเพาะเรียนรู้ ของครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดามีส่วนสำคัญในการผลักดันให้วีรบุรุษเรียนรู้และปูทางสู่ความสำเร็จ เช่น เยสุเก เป็นบิดาที่ให้แบบอย่างและแนวคิดที่ดีแก่บุตร เป็นแรงบันดาลใจให้บุตรต้องการเป็นวีรบุรุษนักรบที่มีความยุติธรรมเช่นเดียวกับตน เป็นผู้สอนทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ในแผ่นดินที่เต็มไปด้วยอันตราย สอนทั้งการขี่ม้า ยิงธนู การผลิตธนู การผลิตอาวุธ ฯ ตัวอย่างเช่น ตอนเยสุเกนำเตมูจินเดินทางไปพบคู่มั่น เยสุเกสอนทักษะการใช้ชีวิต ว่า

“.....ที่ลูกกังวลว่าจะทำอย่างไรถ้าเจอโชคร้ายทั้งที่อายุเพิ่งเท่านี้ พ่อคิดว่าถ้าเรายังสู้ด้วยกำลังไม่ได้ เราก็ต้องสู้ด้วยสติปัญญาให้มาก รู้จักเก็บความลับ ระหว่างนี้อย่าให้ใครรู้จุดอ่อนของตนเอง แล้วก็ต้องตรวจสอบสองดูให้มาก ๆ ว่าคนอื่นมีจุดอ่อนจุดแข็งตรงไหน จำให้แม่น คนเรานี้ถ้าไม่พูดมากปากสว่างนักละก็ความจำก็มักจะแม่นยำ เพราะความจำมันไม่โดนเสียงลมปากดีเสียจนสติไม่อยู่กับตัว จำไว้ว่าลูกไม่ควรให้ราคากับคนที่พูดมาก คนชอบยอ คนช่างประจบสอพลอ เพราะจะเสียเวลาของลูกเองแล้วจะทำให้ลูกไม่มองเห็นอะไรตามที่เป็นอย่างจริง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 52)

นอกจากนี้ ยังสอนความรู้ทางด้านการเมือง การปกครองคน การบริหารอำนาจให้กับเตมูจิน เพื่อเตรียมพร้อมเป็นผู้นำต่อจากตน ความว่า

“...ส่วนเรื่องการสู้รบทำสงครามนั้น คนเป็นหัวหน้าเผ่ารบเก่งอย่างเดียวไม่พอ หรือลูก การรบเมื่อออกสนามถึงตัวกันนั้นมันเป็นขั้นตอนท้าย ๆ ของการรบแล้ว ที่ต้องคิดมาก่อนคือต้องรู้จักคน ทั้งนักรบฝ่ายเราและฝ่ายเขาเท่าที่เรารู้ได้ ต้องรู้จักภูมิประเทศ รู้จักฤดูกาลลมฟ้าอากาศ รู้ต้นทุนฝ่ายเขาและฝ่ายเรา และรู้ด้วยว่าฝ่ายเขารบเพื่ออะไร ฝ่ายเรารบเพื่ออะไร เราต้องการอะไรจากการรบแต่ละครั้ง เรื่องการเมืองของเผ่าก็ต้องรู้ ใครเป็นพันธมิตรกับใคร เพื่ออะไร จะเป็นมิตรกันนานไหม ใครแตกกับใครเพราะอะไรเราก็ต้องรู้ รวมความที่เรา ต้องคิดในกระดานหมากรุกในใจของเราก่อน จะถืออาวุธไปรบจริง ๆ ที่สำคัญมากคือเจ้าต้องไม่ลืมว่าการหาข่าว

เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ควรเลี้ยงคนที่ขยันหาข่าวได้ดีและไวใจได้ แล้วก็ต้องคอยตรวจสอบข่าวและคนข่าวของเราอยู่เสมอด้วย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 52-53)

ตอนที่เยสุเกถึงแก่กรรมแล้ว เธอสิ้นคิดว่าลูกได้เรียนวิชาการต่อสู้ที่มีความสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตเยสุเก มีเนื้อความว่า “...เยสุเกพ่อของเจ้าจัดไว้ว่ามีความสำคัญอันดับหนึ่ง เช่นเดียวกับฝีมืออาวุธและกำลังกาย..” (“สุริยา”, 2556, หน้า 99)

ส่วนเธอสิ้นมารดาของเตมุยีน เป็นสตรีที่มาจากเผ่าอุงกิรัต ซึ่งเป็นเผ่าที่มีความรู้ มีสติปัญญามาก เพราะอยู่ใกล้กับอาณาจักรจีน มีโอกาสเรียนรู้วิชาการแขนงต่าง ๆ จากอาณาจักรที่เจริญ เธอสิ้นจึงสอนความรู้ให้ทั้งหมด ทั้งยังช่วยบ่มเพาะให้เตมุยีนมีสติปัญญาสูงส่ง ฉลาดหลักแหลม มีปฏิภาณไหวพริบ ดังที่เยสุเกกล่าวชื่นชมเธอสิ้นให้เตมุยีนฟังว่า

“...‘จะ พ่อ เรื่องสติปัญญาที่ลูกก็พอจะฟังแม่ได้ใช่ไหม ส่วนเรื่องฝึกอาวุธ หัดยิงหน้าไม้และลูกศร กับเรื่องทำการยุทธ์บนหลังม้าก็เป็นสิ่งที่ลูกจะต้องฝึกเอง’

‘แม่ของเจ้าเขาเป็นผู้หญิงฉลาดมาก แล้วเขาก็เป็นคนไม่หวั่นหวามองอะไรตามความเป็นจริง...’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 52)

เมื่อเยสุเกสิ้นบุญแล้ว เธอสิ้นจึงตัดสินใจถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการต่อสู้ ความว่า

“...ความรู้ที่จำเป็น เป็นความเป็นความตายนี้ไม่เห็นจะต้องเรียนจากใคร คนใดที่ช่างสังเกตและมีความจำดีย่อมหาวิชาไวสอนตัวเองได้เสมอ และวิชาจะถูกต้องต่อความเป็นจริงได้ยิ่งกว่าที่เรียนจากคนอื่น ถ้าคนอื่นสอนจะหาคนที่สอนลูกอย่างหมดเปลือกหมดไส้หมดพุงได้สักกี่คน แต่ความรู้พื้นฐานก็มีอยู่บ้าง ที่เมื่อรู้แล้วก็จะหัดสังเกตเองได้ง่ายขึ้น นั่นก็คือชื่อของดาวและกลุ่มดาว พร้อมทั้งทิศทางและฤดูกาลที่จะเห็นดาวเหล่านั้น ของแค้นนี้แม่ก็สอนให้ลูกได้ แล้วลูกก็หัดสังเกตแล้วทำแผนที่ดาวในใจของลูกเอง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 99)

เธอสิ้นจึงทำหน้าที่เป็นทั้งบิดาและมารดา อบรมสั่งสอนและมอบการศึกษาให้บุตรธิดาของตนเป็นผู้มีความรู้ สามารถเผชิญชีวิตในโลกภายนอกได้

“สุริยา” นำเสนอให้เห็นว่าที่ เหตุที่ เตมูยีน เป็นผู้มีสติปัญญาความสามารถ ทั้งด้านการรบ การปกครอง และวิชาการหลายแขนงได้นั้น เกิดจากการบ่มเพาะ และปลูกฝังของบิดามารดาเมื่อยังเป็นเด็ก สถาบันครอบครัวโดยเฉพาะบิดามารดาจึงเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของเตมูยีน

2.2) คุณค่าของครอบครัวในนิยาย “สุริยา” สอดแทรกเหตุการณ์ที่ทำให้เห็นคุณค่าของครอบครัว สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ในนิยาย เช่น เหตุการณ์ การสูญเสียเยสุเก ญาติสนิทเข้ามาช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ในนิยายที่เตมูยีนยากจนทุกคนในครอบครัวต่างช่วยเหลือกันหาอาหาร แบ่งหน้าที่กันทำเพื่อให้ทุกชีวิตอยู่รอดได้ ความว่า

“...กระโจมกลายเป็นที่รวมญาติ คาร์ซาริบวิ่งไปบอกดาไรโต-โอทซิกินและเนกุนโตชิ ชายทั้งสองย่องมาเงียบ ๆ ในความมืด กุซาร์ผู้ดีใจจนออกนอกหน้าก็ตามบิดามาด้วย แลกเปลี่ยนข่าวสารกันจนตึกตื่น แต่เฮอสินก็ไม่มีอะไรจะเลี้ยงดูญาติ นอกจากน้ำต้มปลา ปลาตัวย่อม ๆ ตัวเดียวที่ดาซาร์จับได้ถูกสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ คลุกเกลือแล้วต้มในหม้อใบใหญ่ แล้วคนชั้นสูงของเผ่าบอร์ยิกินซึ่งเวลานี้ตกยากก็นั่งจิบซูปปลาร้อน ๆ ของเฮอสินด้วยสีหน้าพอกพอใจเหมือนเมื่อครั้งที่ได้กินน้ำต้มทั้งตัวในสมัยเมื่อเยสุเกยังอยู่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 52)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์สอดแทรกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่ากับผู้อ่าน นอกเหนือจากสาระสำคัญในเรื่อง ถึงแม้ว่าข้อมูลส่วนนี้ “สุริยา” จะเพิ่มเติมจากจินตนาการ เพื่อให้เตมูยีนเป็นผู้ที่มีความอบอุ่นเพราะได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากประวัติศาสตร์ที่กล่าวว่า ญาติทางฝั่งบิดาไม่มีใครช่วยเหลือครอบครัวเตมูยีนเลย ทั้งยังทรยศหักหลังจนบางครั้งเตมูยีนต้องตกอยู่ในอันตรายจนเกือบถึงแก่ชีวิต และเป็นสาเหตุที่ทำให้เตมูยีนเป็นคนขี้ระแวงและลงโทษผู้ที่ทรยศด้วยโทษสูงสุดเสมอ

2.3) การตั้งชื่อเรื่อง “สุริยา” ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ชื่อตัวละครเอกของเรื่อง คือ เจงกิสข่าน

1.3 มุมมองการเล่าเรื่อง ผู้วิจัยศึกษามุมมองการเล่า 2 ประเด็น คือ มุมมองการเล่าเรื่องในนวนิยาย และการนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง ดังนี้

1.3.1 มุมมองการเล่าเรื่องในนวนิยาย เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ใช้การเล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 แบบลัทธิพยานหรือแบบผู้รู้ โดยสุริยาแสดงตนเป็นผู้เล่า

อยู่นอกเรื่องแบบไม่มีตัวตนอยู่ในเรื่อง โดยปรากฏ “เสียง” ช่วยแสดงความคิดเห็นของผู้เล่าบรรยาย หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครต่าง ๆ สามารถรู้เหตุการณ์และสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่จะเกิดกับตัวละครในอนาคต ทั้งรู้สภาวะจิตใจของตัวละครได้อย่างไม่จำกัด

1.3.2 การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง “สุริยา” จำเป็นต้องใช้มุมมอง
การเล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 แบบผู้รู้ เนื่องจากนวนิยายมีรายละเอียดมาก มีตัวละคร และมีความขัดแย้งมากด้วยเช่นกัน การใช้มุมมองดังกล่าวจึงเหมาะสมกับตัวเรื่องกว่าวิธีอื่น ผู้เขียนสามารถบรรยายเรื่องได้กระชับ รวดเร็ว การเล่าแบบไม่มีข้อจำกัดมุมมองของ “สุริยา” ยังสามารถทำให้ผู้เขียนเสนอมุมมองได้ทุกตำแหน่ง สามารถนำเสนอเรื่องได้ไม่จำกัดช่วงเวลา (time) รู้เรื่องเหตุการณ์ที่เกิดในอดีตได้ แม้กระทั่งรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่วงหน้ากับตัวละครได้ด้วย เช่น ผู้ประพันธ์ล่วงรู้เหตุการณ์ในอดีตผ่านการนิยัยอนของตัวละคร การให้ผู้เล่าเรื่องเล่าย้อนด้วยตนเองในฐานะผู้รู้ และการเล่าย้อนของตัวละคร ดังนี้

1) การนิยัยอน “สุริยา” ใช้การสนทนาของตัวละครเปิดโอกาสให้ตัวละครนิยัยอนเหตุการณ์ไม่จำกัดเวลา เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดและประสบการณ์ของตัวละครต่อความเข้าใจปัญหานั้น เช่น เติมยินถามเยสุเกว่า หากไม่มีบิดาตนต้องทำอะไร เยสุเกจึงนิยัยอนเรื่องราวของเยสุเกที่กำพร้าบิดาเมื่ออายุ 13 ขวบ ซึ่งชาวเมืองโกลถือว่าโตแล้ว ว่า

“...เยสุเกได้ยืนลูกถามก็นึกเสียวแปลบในใจ เยสุเกเองก็เป็นลูกกำพร้าพ่อ แต่พ่อของเยสุเกตายเมื่อเยสุเกอายุสิบสาม จัดว่าโตแล้ว เยสุเกเองก็ต้องพึ่งพาชีวิตมาด้วยสติปัญญาและความสามารถในการรบของตนเอง กว่าจะได้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินนี้ เยสุเกก็ต้องใช้ความอดทนอดกลั้นและใช้สติปัญญาอย่างมาก คิดแล้วจึงตอบลูกว่า ‘เจ้าอายุเต็มเก้าปีบริบูรณ์ แล้วก็ใช้สติปัญญามาเรื่อย ไม่เคยเสียเปรียบใคร ผู้ใหญ่มองแล้ว ทั้งเดเซเซ็นกับพ่อก็เห็นสมควรแล้วที่ลูกจะไปอยู่บ้านคู่มั่น ผิดหัดความเป็นผู้ใหญ่อยู่นอกแคววงกระโຈມของตัวเอง...’”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 51-52)

การใช้วิธีนิยัยอนแสดงความคิดและการกระทำของตัวละคร ของ “สุริยา” จึงมีเหตุผลซับซ้อน และน่าเชื่อถือ ทั้งยังทำให้ตัวละครมีลักษณะคล้ายมนุษย์มากขึ้นด้วย

2) ผู้เล่า เล่าย้อนในฐานะผู้รู้ “สุริยา” ใช้กลวิธีการเล่าย้อนโดยเสียงเป็นเสียงของ “สุริยา” ที่ทำหน้าที่เป็นผู้เล่าในฐานะผู้รู้ ซึ่งรู้เรื่องราวทั้งหมดในเรื่อง แล้วเล่าให้

ผู้อ่านทราบ เช่น ช่วงกล่าวถึงเผ่าเมอร์กิตและเผ่าตาร์ดาร์ “สุริยา” เล่าความเกี่ยวพันของเตมุยีนกับเผ่าตาร์ดาร์ว่า

“...ชีวิตของเตมุยีนนับว่ามีเรื่องผูกพันกับเผ่าตาร์ดาร์มาตั้งแต่ต้น ชื่อของเตมุยีนเอง ก็เป็นชื่อของหัวหน้าเผ่าตาร์ดาร์เผ่าหนึ่ง เรื่องมีอยู่ว่าเมื่อเตมุยีนแรกเกิดมานั้นยังไม่ทันได้ตั้งชื่อ เยสุเกบิดาของเขาได้ไปรบกับเผ่าตาร์ดาร์เผ่าหนึ่ง รบชนะและฆ่าหัวหน้าเผ่าตาร์ดาร์คนหนึ่งซึ่งชื่อเตมุยีนตาย เมื่อเยสุเกกลับกระโจม เห็นว่าบุตรชายคนแรกคลอดแล้วไม่ทราบว่ายesuเกิดอย่างไร จึงตั้งชื่อบุตรชายคนแรกของตนว่า เตมุยีน ตามชื่อของคนที่เขาได้ฆ่า คำว่า ‘เตมุยีน’ แปลว่า ‘ช่าง, นายช่าง’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 58)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” เล่าความสัมพันธ์ระหว่างเตมุยีนกับเผ่าตาร์ดาร์ ตั้งแต่บิดารบชนะหัวหน้าเผ่าที่ชื่อเตมุยีน จึงนำชื่อศัตรูที่เยสุเกชนะมาตั้งเป็นชื่อของลูกชายคนโต

3) ผู้เล่าเหตุการณ์ในอนาคตในฐานะผู้รู้ “สุริยา” ใช้วิธีการเล่าเรื่องในอนาคต เพื่อย้ำความสำคัญของตัวละครที่มีอิทธิพลต่อตัวละครเอกในเรื่อง เช่น เมื่อพูดถึงกุซาร์ลูกพี่ลูกน้องที่คอยให้ความช่วยเหลือเตมุยีนในยามยาก และยังคงดีต่อเตมุยีนอย่างสม่ำเสมอจนวาระสุดท้ายของชีวิต ความว่า

“...กุซาร์เป็นเพื่อนรุ่นพี่ที่เตมุยีนเคารพ เพราะเขาทำแต่สิ่งที่ดีและมีใจอารีรอบกุซาร์ได้ช่วยเตมุยีนอย่างจริงจังในคราวนี้ และยังจะได้ช่วยเตมุยีนต่อไปอีกหลายครั้งในภายภาคหน้าจะได้เป็นผู้ร่วมงานคนสำคัญของเตมุยีน ไม่ใช่ในตำแหน่งนายพลของกองทัพ แต่เขาจะเป็นจเรทำหน้าที่ตรวจตราทุกข์ สวัสดิการคนในกองทัพทั้งหมด กุซาร์เป็นคนอายุยืนสมกับความมีใจเมตตาปราณีของเขา กุซาร์ถึงแก่กรรมภายหลังพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสขานสองปี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 71-72)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” กล่าวถึงกุซาร์ ผู้คอยช่วยเหลือครอบครัวเตมุยีนในเวลาที่เยสุเกเสียชีวิต แสดงถึงความมีน้ำใจและจริงใจไม่ต้องการผลประโยชน์

เช่นบุคคลอื่น แล้วเล่าถึงเหตุการณ์ในอนาคตที่ตัวละครนี้จะมีส่วนช่วยงานราชการของเตมูยีนอย่างเต็มความสามารถด้วย

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า “สุรียา” มีความสามารถใช้มุมมองผู้เล่าแบบผู้นำเสนอมุมมองได้อย่างหลากหลาย มีลีลาการเขียนที่แพรวพราว สามารถสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสนุกสนานชวนอ่าน

1.4 ตัวละคร ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับตัวละคร 2 ประเด็น คือ ตัวละครในนวนิยาย และกลวิธีการสร้างตัวละคร ดังนี้

1.4.1 ตัวละครในนวนิยาย การศึกษาตัวละครในนวนิยายครั้งนี้ มี 2 ประเด็น คือ ตัวละครตามบทบาท และตัวละครตามลักษณะ ดังนี้

1) ตัวละครตามบทบาท การแบ่งตัวละครตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่องเล่า ซึ่งแบ่งออกเป็น ตัวละครเอก ตัวละครปฏิปักษ์ และตัวละครสนับสนุน ในการศึกษาแล้วยังแบ่งย่อยอีก 2 ประเภท คือ ตัวแสดงที่มีบทบาทมาก และตัวแสดงที่มีบทบาทน้อย ดังนี้

1.1) ตัวละครเอก เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุรียา” มีตัวละครเอก 2 ตัว คือ เตมูยีน หรือเจงกิสข่าน และบอร์เต หรือบอร์เต-คาตุ่น มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1) ตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก “สุรียา” กำหนดให้เตมูยีนและบอร์เต เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก โดยเฉพาะตัวละครบอร์เต “สุรียา” นำบทบาทของตัวละครในประวัติศาสตร์ตัวอื่นมาเพิ่มให้บอร์เตมีบทบาทมากขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เตมูยีน ตัวละครเตมูยีนหรือเจงกิสข่านตัวละครเอกที่เป็นแกนกลางของเรื่อง เตมูยีนเป็นตัวละครที่มีพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย มีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อตัวตัวละคร

ช่วงอายุ 9 ขวบ เตมูยีนเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าบรรดาพี่น้องทั้งหมด มีนิสัยห้าวหาญไม่เกรงกลัวใคร มักปกป้องน้อง ๆ จากการรังแกของเบกเตอร์น้องต่างมารดา ความว่า “...เตมูยีนไม่เคยกลัวใคร ถึงตัวเล็กกว่าก็ต่อสู้ด้วยสติปัญญา เตมูยีนถือว่าตัวเองต้องรังแกเบกเตอร์เป็นการตอบแทนที่เบกเตอร์ทำกับตนก่อน และเหตุผลสำคัญของเตมูยีนก็คือต้องการคุ้มครองน้อง ๆ ของตน...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 37) นอกจากนี้มีความเฉลียวฉลาดแล้วยังเป็นผู้ใหญ่เกินอายุคอยช่วยดูแลน้องเสมอ “...เตมูยีนลูกคนโตฉลาดเฉลียวไม่เคยเสียเปรียบใครเลย แล้วก็เป็นผู้ใหญ่เกินอายุสามารถดูแลว่ากล่าวน้องให้อยู่ในคำพูดจนนางเบาใจ...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 39) เตมูยีนเป็นเป็นคนรักพี่น้อง เมื่อน้อง ๆ ถูกเบกเตอร์ลูกคนที่สองของนางโคอาชินรังแก จะเข้าปกป้องคุ้มครองน้อง ๆ ทันที ความว่า “...เตมูยีนไม่เคยกลัวใคร ถึงตัวเล็กกว่าก็ต่อสู้ด้วยสติปัญญา เตมูยีนถือว่าตัวเองต้องรังแก

เบกเตอร์เป็นการตอบแทนที่เบกเตอร์ทำกับตนก่อน และเหตุผลสำคัญของเตมุยีนก็คือต้องการคุ้มครองน้อง ๆ ของตน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37) เตมุยีนเป็นผู้ที่ไม่ยอมอดกลั้น หากน้องหรือคนที่อยู่ในความดูแลของตนถูกรังแก ต้องให้การช่วยเหลือปกป้องเสมอ เตมุยีนยังมีความห่วงใย ขยันขันแข็งช่วยงานครอบครัว พุดสิ่งที่จริงไม่ประจบประแจง และเข้ากับเด็กได้ดี

เสียง มีกระแสเสียงแจ่มใสเสียงนุ่มหวาน เมื่อมีกริยาชิงช้า เสียงจะทุ้มสละสลวยเหมือนเสียงพิน ซึ่งน้ำเสียงเป็นที่ติดใจของผู้ฟังตามลักษณะผู้มีบุญความว่า

“...เตมุยีนพูดอย่างหนักแน่นเพราะตนเองเชื่อถืออย่างแท้จริงในถ้อยคำที่ตนพูด ความจริงใจทั้งหมดของเตมุยีนลงไปประสมอยู่ในกระแสเสียงที่กล่าวออกมาจากใจ ทำให้เสียงของเตมุยีนที่เคยนุ่มและหวานตามลักษณะของผู้มีบุญกลับกลายเป็นทุ้มลงและปลายสั้นเล็กน้อยเหมือนเสียงสวดของสายพิน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 191)

เตมุยีนในวัย 18 ปี เป็นช่วงที่อยู่กับโตซูล-ชาน มีอาหารบริบูรณ์ ทั้งเนื้อสัตว์และนม ไม่ต้องอดอยากกินหัวเผือกหัวมันเหมือนเมื่อก่อน ประกอบกับได้ออกกำลังกายฝึกรบอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เตมุยีนมีร่างกายแข็งแรงสมกับเป็นนักรบมีความสูงใกล้เคียงกับเบลกูเต ความว่า “...เตมุยีนอยู่อย่างมีความสุขในเผ่าเกรตของบิดาบุญธรรมได้จนเต็มดวงผ่านไปสามครั้ง ในช่วงเวลานี้ร่างกายเขาแข็งแรงเป็นนักรบเต็มตัว...เมื่ออาหารดีและเขาได้ฝึกซ้อมการรบอยู่ทุกวัน ร่างกายเขาจึงโตใหญ่ขึ้นพอดีพอดพวยกับน้องชายคาซาร์และเบลกูเต...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 191) ช่วงนี้เตมุยีนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและบุคลิกภาพดีขึ้น มีลักษณะพิเศษที่ทำให้ผู้ที่พบหน้าให้ความเคารพนับถือ และมีลักษณะพิเศษที่สร้างแรงดึงดูดใจคนเชื่อฟังเหมือนกับผู้นำที่มีชื่อเสียง แม้แต่ ตาร์กูโต-กิริลตุกเองก็รู้สึกแปลกใจที่พูดคุยกับเตมุยีนเหมือนคุยกับคนอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ตั๋วบทว่า “...ดารีโต-โอทซิกินกล่าวแล้วก็อดนึกประหลาดใจตนเองไม่ได้ ว่าทำไมจึงพูดกับเตมุยีนหลานชายราวกับว่าเตมุยีนเป็นผู้ใหญ่ระดับเดียวกับตน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 95) “สุริยา” ยังสร้างให้เตมุยีนมีประสาทสัมผัสดีกว่าคนธรรมดาเป็นพิเศษ เช่น สามารถได้ยินเสียงตาน้ำไหลแล้วเดินทางไปหาตาน้ำได้ การได้ยินเสียงจากที่ไกล ๆ

เตมุยีนมีลักษณะเป็นผู้เปิดเผยตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อน อันเป็นลักษณะของวีรชนที่น่านับถือ สามารถวิเคราะห์คนได้อย่างลึกซึ้ง เช่น เมื่อเห็นจามูกาไม่เล่าเรื่องราวด้านลบของตนทั้งที่เตมุยีนไม่เคยปกปิด ก็รู้ว่า จามูกาปิดบังและปิดป้องข้อเท็จจริง จึงไม่ควรไว้วางใจจามูกา “...การที่จามูกาเล่าเรื่องตัวเองแบบครึ่งปิดครึ่งเปิดนี้ทำให้

เตมุยินสะเทือนใจ และเริ่มมองจามูกาด้วยสายตาที่เที่ยงตรง ไม่ได้บิดเบี้ยวไปเพราะความรัก แต่จามูกาไม่รู้สึกรู้สีกตัวเลยว่าเตมุยินเริ่มไม่ไวใจตน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 217)

เตมุยินช่วงอายุ 34 ปีเตมุยินมีรูปร่างสูงใหญ่ มีมัดกล้ามเนื้อที่ทรงพลัง ไม่อ้วนลงพุง ท่าเดินองอาจ ไม่มัวเมาในกามารมณ์ ดังตัวบทว่า

“...เขาเป็นคนที่รูปร่างสูงใหญ่มาก ความสูงของเขาเป็นรองแต่น้องคาสาร์ ซึ่งรูปร่างเหมือนยักษ์เท่านั้น แล้วร่างสูงของเตมุยินเต็มไปด้วยมัดกล้ามเนื้อที่ทรงพลัง เขาไม่อ้วนลงพุงเหมือนหัวหน้าเผ่าอื่น ท่าทางการเดินของเขาองอาจระวางตระไว เหมือนพญาเสือ และสามารถอยู่บนหลังม้าได้ทีละหลายวันเหมือนทหารเอกของเขา ไม่เคยปลื้มตัวเข้าไปนอนในกระโจมเมื่อยังไม่เสร็จภารกิจ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 252)

กล่าวโดยสรุป คือ “สุริยา” ประกอบสร้างให้เตมุยิน มีรูปร่างหน้าตาดี มีลักษณะสง่าผ่าเผยตั้งแต่เด็ก แม้อายุยังน้อยแต่ก็มีแววเป็นผู้นำและมีจิตใจดี รักเด็ก เข้ากับคนได้ง่าย เมตตาปราณี ลักษณะดังกล่าวปรากฏชัดเจนมากขึ้นเมื่อเตมุยินได้ไปเป็นโนยน์ของโต-ซูลุ ช่าน ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการได้ฝึกปรี้ออาวุธ และมีโอกาสเข้าสมาคมกับนักรบ เรียนรู้ศิลปะทางการปกครองจากโต-ซูลุ ช่าน ทำให้มีความรู้ คิดลึกซึ้ง สุขุม มีความเป็นผู้นำมากขึ้น เมื่อจำเป็นต้องต่อสู้แย่งชิงภรรยาคืนมาจากเมอร์กิต จึงเป็นจุดเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองให้กลายเป็นผู้นำเต็มตัว และเริ่มมีอุดมการณ์รวมแผ่นดินเพื่อหยุดวงจรการแค้นและความวุ่นวายในมองโกล เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าตัวละครเตมุยินของ “สุริยา” เป็นวีรบุรุษปुरुชนที่ต้องฝึกฝนฝีมือ พัฒนาตนจนมีความสามารถรอบด้าน จึงสามารถรบชนะดินแดนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เหนือสิ่งอื่นใดคือ มีความเป็นผู้นำและคุณธรรม จึงสามารถเอาชนะใจประชาชน และสร้างคุณูปการให้กับมองโกลมากมาย

(2) บอร์เต เป็นลูกสาวคนโตของเดเซเช็น อายุมากกว่าเตมุยิน 1 ปี ในขณะที่ทำการหมั้นหมาย นางมีอายุ 10 ขวบ บอร์เตมีบุคลิกดี สามารถคาดคะเนและเข้าใจน้ำเสียงกริยาท่าทางของผู้พูดได้อย่างถูกต้อง เช่น เหตุการณ์ที่จามูกาเริ่มไม่ทานอาหารร่วมกับเตมุยิน แล้วให้เตมุยินแยกไปเลี้ยงสัตว์แกะริมแม่น้ำ ส่วนตนพาพวกไปเลี้ยงม้าที่เชิงเขา บอร์เตก็เข้าใจได้ทันทีว่าจามูกาต้องการให้แยกตัวออกไป ความว่า

“...มันชวนแยกที่พักอย่างนี้แล้วพี่ท่านจะยืนนิ่งอยู่ทำไมหรือ พี่ท่านไม่รู้หรือว่า จามูกาเขาไม่ได้เป็นเพื่อนของท่านแล้ว เขาต้องการเป็นกู่ข่านแต่ผู้เดียวในโลก ถ้ามี พี่ท่านอยู่ก็ขวางทางเขา’

เตมูยีนได้สติจากถ้อยคำของภรรยา แล้วสั่งคนสนิทของเขาทุกคน “เราจะเลิก การพักผ่อนกับเผ่าจาดาร์ต เวลาตีมน้ำผึ้งพระจันทร์กับมิตรภาพสิ้นสุดลงแล้ว...เราจะ ชิงลาจากที่นี่ พี่น้องอันดาคนเดียวของเราได้ตายจากเราไปแล้ว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 221-222)

เมื่อได้รับคำแนะนำจากบอร์เต เตมูยีนจึงสั่งลูกน้อง อพยพไปตั้งถิ่นฐานของตนเพื่อสร้างเผ่าที่เข้มแข็งด้วยกำลังของตนเอง

นอกจากบอร์เตจะมีความมั่งคั่งความคิดลึกซึ้ง มีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้แล้ว ยังมีความสามารถด้านการเร่ร่อนตามแบบอย่างสตรีชาวมองโกลด้วย เช่น การตัดเย็บผ้าจากขนสัตว์ เช่น บทสนทนาระหว่างเตมูยีนกับบอร์เตในขณะที่เย็บผ้า ว่า

“...‘ขยันจริงน้องรัก เป็นจักรพรรดินีแล้วยังทำงานมือไม่ว่างอีกหรือ’ จักรพรรดินี ก็เป็นคนนะคะ พระจักรพรรดิก็คงเป็นคน รู้จักรักร่อนหนาว และยังต้องการผ้าพันคอคนะคะ’ บอร์เตพูดขยอขยอน เพราะรู้ว่าพระจักรพรรดิโปรดอย่างนั้น และพระองค์ก็ไม่โปรดให้นาง ใช้ราชาศัพท์กับพระองค์ด้วย ‘วันนี้ได้หนังของลูกแกะขนหยิกสีดำมาสองตัว พอจะทำ ผ้าพันคอให้พระจักรพรรดิใช้เวลาเสด็จออกยามค่ำคืน’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 304)

แม้บอร์เตจะเป็นจักรพรรดินี แต่ก็ยังคงทำหน้าที่ภรรยา ตามแบบอย่างสตรีชาวมองโกล ด้วยความรักที่มีต่อเจงกิสข่าน แม้เจงกิสข่านเองก็เห็นว่าบอร์เต ทำหน้าที่ได้ดีไม่บกพร่อง จึงยกย่องให้เป็นใหญ่กว่ามเหสีองค์ใด “...จะเป็นคนสามัญหรือเป็น จักรพรรดินี บอร์เตก็ดูแลเครื่องแต่งพระองค์มิให้บกพร่อง บอร์เตเป็นคู่คิด คู่ปรึกษาคู่กาย และคู่ใจ พระองค์ไม่เคยหายรักหรือคิดจะทอดทิ้งนางเลย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 304)

ความเฉลียวฉลาดรอบรู้ของบอร์เตได้รับการถ่ายทอด จากเตเซเซ็น ชาวเผ่าอุยгурิรต์ผู้เป็นบิดา “...พระจักรพรรดิอดแย้มสรวลมิได้ก็ตรัสล่อนางเบา ๆ ว่า ‘นี่ก็ตำราไหนอีกละนี้ พุดจาหลักแหลมเสร็จเป็นฉาก ๆ แล้วก็ลงท้ายด้วยการถ่อมตัวว่าตัวเอง ปัญญาต่ำถ้อย นื่องจะวางแผนให้พี่รักไปถึงไหน’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 308) นางจึงเป็นผู้เติมเต็ม

ส่วนที่เจงกิสข่านขาดไปจากการไม่รู้หนังสือ และเป็นผู้ช่วยเหลือให้เจงกิสข่านกลายเป็นข่านที่โดดเด่นที่สุดในมองโกลยุคนั้น เจงกิสข่านจึงมอบหมายให้บอร์เตบรมพระธิดาทุกองค์ให้ฉลาดหลักแหลม เช่นเดียวกับพระนาง เพื่อประโยชน์ในอนาคต เพื่อให้ธิดาเป็นผู้ช่วยเหลืองานราชการของเจงกิสข่านในหลาย ๆ ด้าน “...พระมเหสีบอร์เตก็ได้จัดให้พระราชธิดาทุกพระองค์หัดเรียนเขียนอ่านตัวหนังสืออยู่กูร์ จนสามารถช่วยราชการได้เมื่อเวลาที่พระองค์ต้องการ “สุรียา” เน้นว่าราชธิดาของเจงกิสข่านมีความสามารถมากกว่าราชบุตร เนื่องจากถอดแบบมาจากพระราชมารดาบอร์เต ราชธิดาเหล่านี้กลายเป็นผู้ช่วยทำให้ราชบัลลังก์และอาณาจักรมองโกลมีความมั่นคงผ่านการสมรสระหว่างราชธิดากับกษัตริย์ประเทศราชที่สวามิภักดิ์เจงกิสข่านด้วย

ข้อดีอีกประการหนึ่งของบอร์เตคือ นางมีจิตใจกว้างขวาง ไม่มีจิตริษยาแค้นและสมอื่น ๆ เลย “...จิตใจกว้างขวางสมกับเป็นคนตำแหน่งใหญ่ ปราศจากความอิจฉาริษยาผู้น้อย...แสดงว่านางมีใจรักในราชการ...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 310)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า “สุรียา” ประกอบสร้างให้ตัวละครบอร์เต มีบทบาทในนวนิยายอย่างมาก สอดคล้องกับลักษณะประเพณีวัฒนธรรมของชาวมองโกล ที่สตรีจำเป็นต้องมีความสามารถรอบด้าน เพื่อการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมของมองโกล บอร์เตจึงมีรูปร่างหน้าตางดงาม มีกิริยาวาจาดี แต่ก็มีความเข้มแข็งเชี่ยวชาญศาสตร์ความรู้แขนงต่าง ๆ เช่น รู้หนังสือ ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนเติมเต็มความสามารถของเตมูจินที่กล่าวว่า ไม่รู้หนังสือให้ปราศจากข้อด้อย และขับเน้นบทบาทสามีให้โดดเด่นยิ่งขึ้น บอร์เตจึงเป็นสตรีที่เป็นคู่ทุกข์คู่ยาก คู่คิดและเป็นเบื้องหลังความสำเร็จของสามี

“สุรียา” ยังให้บอร์เตมีบทบาทเด่นชัดขึ้น โดยให้เป็นอัครมเหสีพระองค์เดียวที่ใส่ใจช่วยเหลืองานของเจงกิสข่าน “สุรียา” นำบทบาทของมเหสีองค์อื่นให้กลายเป็นของบอร์เตด้วย เช่น การเตือนให้เจงกิสข่านเลิกละการล่าตามประวัติศาสตร์เป็นบทบาทของยิซุย คาตุนชาวตาร์ตาร์ แต่ “สุรียา” ให้เหตุการณ์นี้เป็นการกระทำของบอร์เตผู้ที่ตามเสด็จเจงกิสข่านไปรบที่ควาริชม คือ มเหสียิซุย แต่ “สุรียา” ให้เป็นบทบาทของบอร์เตเป็นต้น

1.2) ตัวละครปฏิปักษ์ เป็นตัวละครที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก เป็นผู้ที่มีส่วนในข้อขัดแย้งหรือมีความน่าชื่นชมน้อยกว่าตัวละครเอก เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุรียา” มีตัวละครปฏิปักษ์ที่เป็นศัตรูของเจงกิสข่าน จำนวน 42 รายการ ผู้วิจัยแบ่งตัวละครเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวละครปฏิปักษ์ที่มีบทบาทมาก และตัวละครปฏิปักษ์ที่มีบทบาทน้อย มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1) ตัวละครปฏิปักษ์มีบทบาทมาก จำนวน 16 ตัว ประกอบด้วย โต-ฆรรุข ข่าน (องข่าน), ตาร์กูไต-กิลติค, จามูกา, โตฆรรุข-ข่าน หรือองข่าน, เซ็งคุม, บุรี-เบอเกอ,

ซาซา-เบกิ, ไตบุกา หรือ ตายังข่าน, กุซลุก, หลีอันชวน, ไวมิง, เจ้าชายยุงกีแห่งเว่ย หรือจักรพรรดิยุงกี, หัวหน้าเผ่าการา-คีตาน, ผู้ว่าการแคว้นโอทรา, สุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชม และลีเซียน ผู้วิจยนำเสนอฟีเพียง 7 ตัว ดังนี้

(1) ตาร์กูไต-กิริลตุก เป็นหัวหน้าเผ่าไต้ยุด หรือต้ายิซิดุส เป็นเครื่องญาติสายตรงสายหนึ่งของอัมบากัยข่าน เคยนำลูกน้องขอยู่กับเผ่าบอร์ยิกินของเยสุเก เพราะตนเองรบไม่เก่ง แล้วอาศัยแบ่งสมบัติที่ปล้นมาได้ เมื่อเยสุเกเสียชีวิตก็อยากตั้งตนเป็นหัวหน้าเผ่าแทน ต่อมานำไพร่พลของตนและชาวบอร์ยิกินส่วนหนึ่งแยกไปตั้งเผ่าเป็นอิสระเป็นคนเชื่อถือไสยศาสตร์มาก เมื่อหมอผีเกิดนิมิตเห็นภาพเตมูยีนซ้อนภาพตน ตาร์กูไตก็เชื่อทูราเบกิไปจับเตมูยีนมาเป็นเชลยแต่เตมูยีนก็หนีไปได้ เขาเคยร่วมกับจามูกาเล่นเกมงานเตมูยีนหลายครั้ง สุดท้ายในศึก 12 พันธมิตร ตาร์กูไตเป็นฝ่ายพ่ายศึก แต่ก็สามารถหลบหนีไปได้ แต่ลูกน้องตาร์กูไตทรยศสังหารเขาแล้วนำหัวมาให้เตมูยีน

(2) จามูกา เป็นหนุ่มน้อยรูปงามชาวเผ่าจาตาร์ต มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับเตมูยีน นวนิยายของ “สุรียา” จามูกาพบกับเตมูยีนช่วงอายุ 11 ปี “...เตมูยีนได้รู้จักกับเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับตัวเขา เด็กหนุ่มคนนี้มีรูปงามและมีนามว่า จามูกา แห่งเผ่าจาตาร์ต เตมูยีนได้พบกับจามูกาโดยบังเอิญเมื่อเขาย้ายกระโจมมาอยู่โค้งแม่น้ำโอ-นอน...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 136)

ในขณะที่อยู่ในป่าเตมูยีนช่วยจามูกาสังหารหมีที่กำลังจะฆ่าเขา จามูกาอยากเรียนรู้วิธีขวางหินแบบที่เตมูยีนใช้ฆ่าหมีเพื่อช่วยเขา เพราะในใจคิดริษยาความเก่งของเตมูยีน เมื่อเลียนแบบเตมูยีนไม่ได้ก็โกรธ ความริษยาของจามูกาค่อย ๆ เพิ่มขึ้น

“สุรียา” กล่าวเพียงว่า ทั้งคู่กลายเป็นเพื่อนสนิทกัน เพราะจามูกาเป็นเพื่อนคนเดียวที่เตมูยีนมี “...เตมูยีนนั้นพอใจในมิตรภาพของจามูกาอยู่มาก และจามูกาก็เป็นเพื่อนคนเดียวที่เขาเคยมี...เพื่มีคราวที่มารู้จักจามูกานี้แหละ ที่เตมูยีนได้มีเพื่อนที่แท้จริง...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 136) จากความสนิทสนมทำให้ทั้งสองสาบานเป็นอันดาหรือเพื่อนร่วมสาบานกัน “...จามูกาเป็นเพื่อนสนิทจริงใจกับเตมูยีนที่ริมฝั่งแม่น้ำโอ-นอน เมื่อทั้งสองอายุได้ราวสิบขวบสิบเอ็ดขวบ รักใคร่กับเตมูยีนจนแลกของขวัญกันอยู่เสมอ และได้สาบานเป็นพี่น้องอันดากับเตมูยีน...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 202) ต่อมาคนทั้งสองห่างกันไป เพราะจามูกาติดตามบิดาย้ายกระโจมไปอยู่ที่อื่น จนกระทั่งอายุได้ 16 ปี จึงขึ้นเป็นหัวหน้าเผ่าแทนบิดาที่ถึงแก่กรรม ตอนที่เผ่าเมอร์กิตแย่งชิงตัวเฮอสินไป จามูกาส่งกำลังช่วยรบจนชิงตัวบอร์เตมาได้

จามูกาเป็นคนที่ชอบแข่งขันและมีความปรารถนาตำแหน่งกูรข่าน หรือจักรพรรดิผู้ปกครองโลก “...จามูกาเป็นนักรบชั้นดีคนหนึ่งของสมัย เก่งทั้งเรื่องการสู้รบตัวต่อตัว และการคิดวางแผนกลยุทธ์ จามูกาเป็นคนที่ชอบยืดหยุ่นเก่งดีและเป็นอีกคนหนึ่งที่ได้ฟังคำกล่าวเรื่องจะมีกษัตริย์ผู้เข้มแข็งมารวมเผ่ามองโกลเผ่าเล็กเผ่าน้อยเข้าเป็นชาติมองโกล แล้วได้เป็นพระจักรพรรดิผู้ครองโลก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 202) จามูกาจึงไม่พอใจ ที่เตมูจินมีความสามารถ และได้รับความนิยมนอกจากทหารมากกว่าตน จึงแสดงอาการรังเกียจจนบอร์เตสังเกตเห็น และขอร้องให้เตมูจินย้ายกระโจมไปตั้งเผ่าของตนเอง

“...จามูกาเป็นคนที่มีความทะเยอทะยานสูงเช่นเดียวกับเตมูจิน รบเก่ง คิดยุทธวิธีเก่ง ส่วนที่เขาดำรงกับเตมูจิน คือ เขาเป็นคนโกรธแล้วบ้าเลือด อาจลงโทษข้าศึกที่จับได้ด้วยวิธีแปลก ๆ เช่น เอาลงต้มในกระทะเหล็กใบใหญ่ หรือให้สมุนเอามือถือแทงเหล็กแล้วตบปากคนที่พูดไม่ถูกหูเขาจนฟันร่วงหมดปาก จามูกาวางตัวเป็นข่านใหญ่ ไม่ใคร่สนิทสนมไม่ว่ากับใคร แต่พลพรรคของเขาก็กลัวเกรงเขามาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 208-209)

จามูกาเริ่มทวีความริษยามากขึ้น เมื่อเตมูจินข่านได้สถาปนาเป็นเจงกิสข่าน ก็โกรธแค้นเพราะเห็นเตมูจินเป็นคู่แข่ง “...จามูกาเกิดโมโหโกรธาด้วยแรงริษยา จนเกิดความคลุ้มคลั่ง ที่เคยโหดร้ายทารุณอยู่แล้วก็ทวีความทารุณหนักขึ้นไม่ว่าใครจะพูดอะไรก็ไม่ถูกหูจามูกาไปหมด ‘อนิจจา อ้ายพี่น้องอันดาคนนี้ มันเกิดมาเพื่อลบรำคดีหรืออย่างไร...’” (“สุริยา”, 2556, หน้า 287) จามูกาจึงทำร้ายผู้คนเผ่าต่าง ๆ มากมายเพื่อระบายโทสะ

หลังจากจามูกาพ่ายแพ้เจงกิสข่านจนสูญเสียทหารของตนหมดแล้ว จึงไปอยู่กับองข่าน คอยเลี้ยงมให้เซ็งกุมและองข่านพิศใจและทำลายเตมูจินเมื่อเผ่าเกรตพ่ายแพ้ก็หนีไปช่วยเผ่าโนมานรบ เมื่อเผ่าโนมานแพ้ก็หนีไปแต่ถูกพลทหารของตนจับตัวส่งเจงกิสข่าน เจงกิสข่านขอให้กลับมาเป็นอันดาที่ดีอีกครั้ง แต่จามูกาขอให้สังหารด้วยวิธีของชนชั้นสูง เพื่อให้ดวงวิญญาณคอยปกป้องเจงกิสข่าน ราชวงศ์ และเชื้อสายชาวมองโกลตลอดไป

(3) โตฆรุส-ข่าน เป็นหัวหน้าเผ่าเกรต เคยได้รับการช่วยเหลือจากเยสุเกซิงตำแหน่งข่าน ทำให้นับถือกันเป็นอันดา แต่ยังไม่ทันได้ทำพิธีเยสุเกก็สิ้นชีวิตก่อน

ลักษณะนิสัย เป็นผู้มีความโลภต้องการทรัพย์สิ่งสิ่งมีค่า เช่น รับเลื้อคลุมขนเซเปิลสีดำจากเตมูยีน ดังตัวบทว่า “...เพื่อเห็นแก่เลื้อคลุมขนสัตว์สีดำ ข้าขอประสิทธิ์ประสาทพรให้เจ้าจงเชิดซื้อเลื้อคลุมขนสัตว์สีดำ เพื่อเห็นแก่เลื้อคลุมขนสัตว์สีดำ ข้าขอรับเตมูยีนแห่งเผ่าบอร์ยิกินไว้ในเผ่าเกรตของข้าขอให้โน้ยันคนใหม่ของข้าจงมีความสุข สวัสดิ์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 196)

โตซรุล-ชาน เป็นผู้สนับสนุนเตมูยีนให้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินเต็มตัว นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีเล่ห์เหลี่ยมแพรวพราวเล่นการเมืองแบบร้ายลึก “สุริยา” กล่าวว่า จุดประสงค์ที่ดีกับเตมูยีนเพราะเห็นแก่ของกำนัล และองชานใช้ความสามารถของเตมูยีนเป็นใบเบิกทางสู่การเลื่อนสถานะตนเป็นกษัตริย์ ช่วยเตมูยีนรบเผ่าเมอร์กิตเพื่อชิงบอร์เตคืนมา และเป็นพันธมิตรทำการศึกอีกหลายครั้ง

ต่อมาเมื่อเตมูยีนตั้งเผ่าเป็นของตนเองและเติบโตกลายเป็นเผ่าใหญ่ ก็เริ่มระแวง ใช้การแต่งตัวราวเทพใช้พิธีกรรมหลัง ๆ เพื่อเสริมสถานะและความน่าเชื่อถือ

ตอนที่เตมูยีนช่วยเหลือจากการก่อกบฏ โตซรุลชาน ซึ่งมีตำแหน่งใหม่เป็นองชาน แสดงเล่ห์เหลี่ยมธาตุแท้ให้ปรากฏ พยายามย้าให้เตมูยีนรู้สึกวาทนยังเป็นเพียงโน้ยันคอยรับใช้อองชาน และตั้งตำแหน่งที่ไม่เคยมีคือตำแหน่ง “ผู้ประสานการ” แต่ไม่ให้ตำแหน่งที่มีอำนาจมากกว่านี้เพราะเกรงว่าเตมูยีนจะปองร้ายตน

ในช่วงท้ายหลงเชื่อคำยุยงของจามูกากับเซ็งคุมบุตรชาย จึงทรยศหักหลังเจงกิสข่านด้วยการส่งกองทัพลอบทำร้าย เจงกิสข่านพ่ายศึกหนีไปตั้งหลักที่ทะเลสาบบุญนอร์ แล้วรวบรวมกองกำลังตีได้อย่างรวดเร็วทำให้องชานหรือโตซรุล-ชาน พ่ายศึกหนีไปอาศัยเผ่าโนมานแต่ถูกทหารชาวโนมานสังหารแล้วตัดศีรษะไปถวายตายังข่านกษัตริย์โนมาน

(4) เจ้าชายยุงกีแห่งเว่ย หรือจักรพรรดิยุงกี จักรพรรดิฉินส่งเจ้าชายยุงกีมาตั้งกองรับราชบรรณาการ เจงกิสข่านจัดต้อนรับพอเพียงประมาณไม่สมพระเกียรติ เมื่อกลับจีนก็พยายามจัดกองทัพไปลงโทษที่เจงกิสข่านกระด้างกระเดื่อง เมื่อจักรพรรดิสวรรคตยุงกีได้ขึ้นครองราชย์ จึงส่งทูตมาเชิญราชสาส์นถึงเจงกิสข่านให้ส่งบรรณาการ เมื่อเจงกิสข่านทราบว่ายุงกีได้เป็นจักรพรรดิก็สรวล สบถคำหยาบคายเป็นภาษามองโกล แล้วถ่มเซพะ แล้วขึ้นม้าจากไป เมื่อพร้อมเจงกิสข่านจึงประกาศรบ นอกจากปลดแอกได้แล้วยังได้จีนเป็นเมืองขึ้นด้วย

(5) ผู้ว่าการแคว้นโอทรา เป็นผู้มีความโลภเมื่อเห็นทรัพย์สินในกองคาราวานสินค้าของเจงกิสข่านมีค่ามาก แล้วอยากได้จึงสังหารพ่อค้าแล้วยึดทรัพย์สินไว้เอง

(6) สุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่งควาริชม เป็นสุลต่านเชื้อสายเติร์ก ปกครองอาณาจักรด้วยความโหดร้ายทารุณใช้อำนาจปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสมบูรณ์ ทำทุกอย่างตามใจโดยไม่สนใจผลที่เกิดขึ้น มักลงโทษทรมานผู้คนอย่างไร้เหตุผล

“...สุลต่านโมฮัมหมัดที่สองใช้ความเป็นกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสมบูรณ์ ทรงทำทุกอย่างตามลำพังอำเภอใจของพระองค์ ไม่ทรงปรึกษาใครทั้งสิ้น ไม่ทรงตั้งให้มีสภาหรือคณะที่ปรึกษา สิ่งที่ทำให้พระองค์อยู่ในพระราชอำนาจได้ก็คือความโหดร้ายทารุณ ผู้คนกลัวจนหวั่นเหมือนเต่าเข้ากระดอง...การทำทารุณแบบเอาคนขึ้นบนปลายหอกให้สวนทวารตายไปทีละน้อยอย่างทรมานห้าวันเจ็ดวันเป็นวิธีที่ในความเห็นของพระองค์เป็นการลงโทษอย่างธรรมดา ๆ ที่โหดร้ายกว่านั้นยังมีอีกมาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 554)

มีนิสัยเจ้าคิดเจ้าแค้นชอบจับผิดเรื่องเล็กน้อย เกลียดช้างจักรพรรดิเจงกิสข่าน เพราะริษยาที่รบชนะอาณาจักรจีนได้ เพราะทรงหมายตาไว้เช่นกัน กริ้วที่ราชสาส์นขอเป็นไมตรีของเจงกิสข่านเรียกสุลต่านว่าน้องซึ่งถือเป็นการดูหมิ่นอำนาจของพระองค์ นอกจากนี้ยังรู้สึกแค้นว่าเจงกิสข่านจะมีแผนการร้าย นอกจากนี้สุลต่านยังมีวาจาร้าย มักด่าว่าตำหนิผู้อื่นอยู่เสมอ ส่วนมากเป็นคำพูดที่ไม่ได้คิดกรองความรุนแรงหรือผลกระทบก่อน เพราะเชื่อมั่นในความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของตน ทูตที่มาประท้วงถูกสุลต่านถูกลงโทษด้วยการเอาไม้ตีสับหน้า แล้วปล่อยไปพร้อมกับสารถีหยาบถึงเจงกิสข่าน ความว่า

“...ให้เอาดาบกรีดหน้าตาأيคนที่จะเป็นทูตให้และ แล้วค่อยส่งไป อัยพระจักรพรรดิตอดด้านเข้าใจยาก จะได้ตระหนักสักทีว่าไม่ต้องการมีไมตรีกับأيพวกนอกศาสนา ของที่ใส่กองคาราวานตุ๊กจะไม่คืนให้ เพราะตุ๊กไม่ได้เรียกร้องต้องการให้ส่งมาตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตาม ใดๆ ตุ๊กก็ไม่ทนเป็นมิตรเป็นสหายกับคนที่เดิมชื่อว่าเตมูยีน ตุ๊ก ตั้งชื่อตนเองเป็นข่านแห่งสากลจักรวาล ให้ญโตคับโลกอย่างนี้ใครจะเป็นมิตรด้วยได้ มันก็แค่أيหัวหน้าเผ่าเล็ก ๆ เหมือนสวะลอยน้ำหัวพลัดซัดเซ เป็นพวกคนป่าเถื่อน กินเนื้อม้าดิบ นั่งเอากันทับเนื้อม้าให้ร้อนแล้วก็หาว่าสุกแล้ว ป่าเถื่อนอย่างนี้ใครจะไปคบกับ

พวกมัน' สุลต่านโมฮัมหมัดเมื่อโมโหพูดพรูสวาทวาจาแล้วหยุดไม่ได้ ใครจะเข้าไปขวาง ก็จะถูกต้อนหมด บ่าวไพร่แอบกระซิบเรียกสุลต่านว่า 'สุลต่านปากไม่มีหูรูด'..."

(“สุริยา”, 2556, หน้า 561)

เจงกิสข่านกริ้วเพราะนอกจากไม่ลงโทษอย่างยุติธรรมแล้วยังทำร้ายทูตมองโกลด้วย จึงยกทัพมาปราบควาริชม ภายในเวลา 1 ปี ระหว่าง ค.ศ. 1219–1220 เจงกิสข่านสามารถรบชนะเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรควาริชมได้แล้วตามล่าสุลต่านอย่างไม่ลดละ

“...กองทัพใหญ่หิมามาของพระเจ้าจรรพรมองโกลเริ่มออกเดินทางไปทางทิศตะวันตก ใน ค.ศ. 1219 อันเป็นปีเถาะ และไปถึงราชอาณาจักรควาริชมในฤดูใบไม้ผลิ ของปีถัดไป กองทัพของพระองค์ข้ามทะเลทรายโกบีอันกว้างใหญ่ ผงคลีและฝุ่นทราย ตลบแทบจะบดบังดวงอาทิตย์ นักรบ มองโกลมีจิตใจอันร่าเริงยิ่งนัก บรรดาจะไรรบ กับกองทัพควาริชมเร็ว ๆ เพราะอยากฆ่าปากลากลิ้นสุลต่านโมฮัมหมัดออกมาดูว่ามีลิ้นที่แฉก จึงพรูสวาทได้อย่างไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน ภายในเวลาไม่ถึง ขวบปี กองทัพของจักรวรรดิมองโกลก็ตีได้ทุกแคว้นแคว้นและเมืองใหญ่น้อย ในราชอาณาจักรควาริชม มีผู้บันทึกไว้ว่ากองทัพมองโกลรบกับเมืองต่าง ๆ ในควาริชม เมืองในควาริชมก็แตกสลายระเนนระนาดเหมือนแมลงวันถูกตบด้วยพัดอันใหญ่ สุลต่านโมฮัมหมัดไม่กล้าอยู่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 562)

สุลต่านหนีเจงกิสข่านไปเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง สุดท้ายลงเรือหนีไปซ่อนตัวที่เกาะร้างกลางทะเลสาบอาเบสคัน แล้วสิ้นพระชนม์อย่างน่าอนาถ

(7) ลีเซียน เป็นกษัตริย์อาณาจักรตังกูตที่ทำผิดข้อสัญญา กับเจงกิสข่าน ด้วยการไม่ส่งทหารไปรบที่ควาริชม ทั้งพูดหยาบว่าหากไม่มีกำลังเพียงพอ ก็ไม่ควรไปรบ ทำให้เจงกิสข่านตัดสินใจสั่งพระทัยทำลายตังกูตทั้งหมด ลีเซียนถูกประหารชีวิต ทั้งครอบครัว

1.2.2) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มี 26 ตัว คือ เตมูยีน (เตมูยีน-อุจ), นักเดินทางสี่คน, อัลมาลิก, โจรชโมยมาจากเผ่าเจอร์กิน 4 คน, ทูรา-เบกี, ชาวเผ่าเมอร์กิต, ตกโต-เบกี, ซิลเจอร์, หัวหน้าที่ำเเจเรต, อินันชา-บิลเก, กอริชู เบกี, เบลดา,

กือเบอร์ซุ, ภรรยาเอกของซาซา-เบกิ, ภรรยารองของซาซา-เบกิ, อินันชาน, บุรจุชาน, ญาติฝ่ายบิดาของเจงกิสข่านสามคน, ราชินีเกอเบซุ, อะลันไตชิ, พี่เลี้ยงของไตบูกา, ตกโต-เบกิ, หลีซุนยู, คณะนักบวชเผ่าองกุต, ทูตจักรพรรดิจีน, ธิดาหัวหน้าเผ่าการา-คีตาน นำเสนอเพียง 7 ตัว ดังนี้

(1) ทูรา-เบกิ เป็นบุตรชายคนโตของหัวหน้าเผ่าแห่งแม่น้ำทูรา เขาผ่านพิธีฝึกฝนเป็นพอมด จนได้นามเบกิต่อท้ายชื่อ ตาร์กูโต-กิริลตุก ศรัทธาเลื่อมใสทูรา จึงพามาอยู่ในเผ่าและให้การอุปถัมภ์ ต่อมาเขาเข้าฉานสมาธิเห็นภาพเทมูจินซ้อนภาพตาร์กูโต เป็นนิมิตที่ทำนายว่า เทมูจินจะแข่งอำนาจกับตาร์กูโต จึงยุยงให้จับเทมูจินมาเป็นเชลยเพื่อไม่ให้เปลี่ยนนาม ที่ทำเช่นนี้เพราะทูรา-เบกิรักสหายต้องการให้ตาร์กูโต-กิริลตุก เลี้ยงดูตนตลอดไป

(2) ชาวเผ่าเมอร์กิต ยกกองกำลังไปปล้นกระโจมเทมูจิน ในขณะที่กระโจมเหลือเพียงบอร์เตและนางโคอาชิน อ้างว่าเพื่อชำระแค้นที่เยสุเกเคยชิงตัวเฮอสินภรรยาของขิลเกุ ไปเมื่อ 16 ปีที่แล้ว ต่อมาเทมูจินพร้อมทัพเผ่าเกรตและจาตาร์ตยักทัพไปรบ เผ่าเมอร์กิตเป็นฝ่ายพ่ายแพ้จนเกือบสิ้นเผ่าพันธุ์ แต่ขออ่อนน้อมต่อโต-ฮูลุข่านได้ทันเวลา

(3) กอริซุ เบกิ เป็นนายทหารฝีมือดีของเผ่าโนมานแต่ทำศึกแพ้มองโกล เมื่อฟังคำสประมาทจากปากเทมูจิน กอริซุ เบกิ ก็วิ่งสวนดาบของเทมูจินซึ่งเปลือยคม ถูกล้างอยู่ในมือจนตาย แสดงให้เห็นว่าชาวโนมานที่กล้าหาญยังมีอยู่ ไม่ได้ซี้ซั้วทั้งหมด

(4) บุรจุชาน เป็นบุตรแท้ ๆ ของอินันชาน แต่มีข้อขัดแย้งกับอินันชาน เพราะบิดาไม่พอใจที่บุรจุชานกับต้ายข่านแย่งสตรีคนเดียวกัน จึงตัดปัญหาสังหารสตรีนางนั้น บุตรทั้งสองโกรธมากจึงช่วยกันสังหารบิดาจนตาย แล้วแย่งสมบัติกัน เจงกิสข่านมาระงับเหตุไว้ได้ ทั้งสองจึงหนีเอาตัวรอด เมื่อเจงกิสข่านปราบเผ่าโนมาน บุรจุชานหนีไปได้ เมื่อทราบข่าวสถาปนาเจงกิสข่านก็แต่งโคลงดูหมิ่นพระจักรพรรดิ เทมูเก-โอทชิกินจึงอาสาไปปราบ

(5) หลีอันชวน เป็นผู้มีความสามารถทางด้านการรบและมีความเข้มแข็ง ได้จับตัวหลีซุนยูกษัตริย์ซีเซียซังไว้ แล้วขึ้นเป็นกษัตริย์แทน ต่อมารบแพ้เจงกิสข่านต้องถวายราชธิดา บรรณาการ และยอมเป็นกษัตริย์ในอารักขาเพื่อหย่าศึก

(6) คณะนักบวชเผ่าองกุต เหล่านักบวชชาวองกุตไม่พอใจที่อลากุสวามีภักดีเจงกิสข่าน จึงลอบสังหารอลากุส เจงกิสข่านให้กองทัพไปปราบและจะตัดศีรษะนักบวชทั้งหมด บุตรชายอลากุสขอไต่โทษเพราะเป็นนักบวชเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้และมีความสำคัญต่อเผ่า เจงกิสข่านจึงให้ประหารเฉพาะผู้ลงมือฆ่าอลากุสเท่านั้น

(7) หัวหน้าเผ่าการา-คีตาน เห็นกุซลุผู้มีเชื้อสายข่านโนมาน จึงให้สมรสกับธิดาของตน แต่กุซลุเกลียดชังการสังหารแล้วตั้งตนเป็นผู้ปกครองแทน

1.3) ตัวละครสนับสนุน เรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีตัวละครสนับสนุน จำนวน 90 รายการ ผู้วิจัยแบ่งตัวละครเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก และตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก 40 ตัว ประกอบด้วย เยสุเก บาฆาตุร์, เฮอลีน, คาร์ซา, คาซึน, เตมูเก, เตมูลิน, โคอาซิน, เบลกูเต, เบกเตอร์, เดเซเซ็น, เม็งลิก, ดาริไต-โอทซิกิน, เนกุนไตชิ, กุซาร์, ซอร์กัน-ชีรา, โบออร์ซู, เจลเม, โจชิ, ซาฆาตัย, โอโกเด, โตลย, มูกาลี, สุกโบเด, เกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกี้, เจเบ, อลาเกย์-เบกี, มูกาลี, จากา-กัมบู, ญิบโล, บาซุก หรือ อี้ตีกุตแห่งอุยгур, อาร์สแลน แห่งการร์ลุก, อิลลา-อะฮัย หรือ เยลูอาไห่, ยาฟาร์, เยลูฉูโน, แม่ทัพพลีวโบลิน, ซิโม มิงกัน, อลาคุช-เตกินกูรี, นางโปลาสูย-ตาฮุน, กาหลิบแห่งแบกแดด ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 7 ตัว ดังนี้

(1) เยสุเก บาฆาตุร์ เป็นชายผู้กล้าสืบเชื้อสายมาจาก กานูลข่านผู้ยิ่งใหญ่สมัยมคคามองโกล ต่อมากลายเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน มีภรรยา 2 คน ภรรยาเอกชื่อ เฮอลีน มีบุตรชาย 4 คน คือ เตมูลิน คาร์ซา คาซึน เตมูเก และบุตรสาว 1 คน เป็นคนสุดท้อง ชื่อ เตมูลิน ภรรยารองชื่อโคอาซิน มีบุตรชาย 2 คน คือ เบลกูเต และเบกเตอร์ ถูกชนเผ่าตาร์ทาร์ลอบวางยาพิษจนตายขณะกลับจากพาเตมูลินไปหมั้นหมายกับบอร์เต

(2) เฮอลีน เป็นหญิงสาวชาวเผ่าอุงกิร์ต เคยแต่งงานกับ ชาวเผ่าเมอร์กิตแล้ว แต่ถูกเยสุเกแย่งชิงมาเป็นภรรยา “สุริยา” ให้ตัวละครเฮอลีนเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความรู้ด้านศาสตร์หลายแขนง มีความเข้มแข็งมากกว่าสตรีนางใด และรักศักดิ์ศรี เมื่อสามีเสียชีวิตนางปฏิเสธไม่แต่งงานใหม่กับน้องชายของเยสุเก ตามธรรมเนียม เพื่อเลี้ยงลูกตามลำพังด้วยความเชื่อว่าบุตรธิดาของนางจะเติบโตขึ้นมา มีความสามารถด้วยตัวของนางเอง ไม่ต้องเสียศักดิ์ศรีไปพึ่งพาใคร ความว่า

“...นางจะต้องลงทุนเหนื่อยยากเลี้ยงบุตรทุกคนให้เติบโตแข็งแรง เป็นนักรบที่เก่งกล้า โชคของนางช่างดีอย่างน่าอัศจรรย์ที่มีลูกชายที่กล้าสู้แข็งแรง เฉลียวฉลาดเรียงกันถึงสี่คน เปรียบเหมือนทองคำธรรมชาติเรียงกันถึงสี่ก้อน นางจะต้องพากเพียรเลี้ยงลูก ๆ ของนางให้เติบโตเป็นลูกธนูทองที่แหลมคม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 79)

เฮอลีนยังมีความสามารถด้านการสู้รบตามแบบฉบับสตรีชาวมองโกล ไม่แตกต่างจากชาย เมื่อเยสุเกสิ้นไปแล้วนางจึงรับหน้าที่สอนวิชาการต่าง ๆ รวมถึงการสู้รบแม้แต่หินก้อนเล็กก็สามารถขว้างเพื่อทำร้ายศัตรูได้ ซึ่งเตมูลินในนวนิยายของ “สุริยา” จึงสามารถชดก่อกองหินทำลายศัตรูได้อย่างแม่นยำ และใช้อาวุธได้หลายชนิด ความว่า “...นางก็เตรียมพร้อมต่อสู้อยู่เสมอ เพลงดาบนางก็ไม่แพ้ใคร และในเครื่องแต่งกายแบบมองโกล

อันปลูกปุยของนางก็มีเม็ดเล็กปลายแหลมซ่อนอยู่ เป็นเครื่องสำหรับช่วยตัวในยามจำเป็น... ผู้หญิงก็เป็นแม่เสีย ยังมีลูกเกาะมือเกาะตีนก็เป็นเสียแม่ลูกอ่อนเขี้ยวคม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 99)

เฮอลีนยังเป็นแม่ที่รักบุตรีดาอย่างยิ่ง เมื่อครั้งที่เฮลีนเสียชีวิต แม่นางต้องการให้ฝังร่างเฮลีนที่อื่น แต่เมื่อนางมอบหน้าที่หัวหน้าครอบครัวแก่เตมุอินแล้ว นางยอมไม่ออกความเห็นขัดแย้ง เพื่อเปิดโอกาสให้เตมุอินแสดงภาวะผู้นำด้วยการตัดสินใจชี้ขาด เป็นผู้ให้คำแนะนำที่ชาญฉลาดในการดำเนินชีวิต ยอมเสียสละสิ่งมีค่าเพื่อความก้าวหน้าของบุตร บั้นปลายชีวิตได้รับการสถาปนาเป็นพระราชมารดาของจักรพรรดิ เป็นผู้ไกลเกลี่ยความบาดหมางระหว่างจักรพรรดิเจงกิสข่านกับคาร์ชา

จากข้อความที่ยกมาข้างต้นแสดงว่า “สุริยา” สร้างให้ตัวละครเฮอลีนเป็นสตรีชาวมองโกลที่มีความอ่อนหวานสวยงาม แต่ซ่อนความสามารถทางด้านการรบและศาสตร์แขนงต่าง ๆ เป็นผู้ยึดมั่นในความถูกต้อง และตระหนักในเกียรติศักดิ์ศรีของตน สิ่งเหล่านี้ล้วนถูกปลูกฝังสู่บุตรีดาของนางให้เชี่ยวชาญการต่อสู้และมีสติปัญญาปราดเปรื่องยิ่งกว่าผู้ใดในยุค เฮอลีนจึงเป็นสตรีที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของบุตรอย่างแท้จริง

(3) โบออร์ซู เป็นบุตรเศรษฐีนาอันแห่งเผ่าอารุสัด มีอายุอ่อนกว่าเตมุอิน 2 ปี พบเตมุอินขณะไปตามม้าที่เผ่าเจอร์กินขโมยไป โบออร์ซูช่วยเหลือชิงม้าคืนมา และตัดสินใจเป็นพี่น้องอันดากับเตมุอิน “...ถ้าเช่นนั้นขอให้เราเป็นสัมพันธมิตรกัน ร่วมต่อสู้ในสงครามที่จะเกิดต่อไปภายหน้าราวกับว่าเป็นพี่น้องท้องเดียวกัน ได้อะไรมาก็แบ่งกันอย่างพี่น้องอันดาเถิด” โบออร์ซูบอกตกลงด้วยความยินดี...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 177)

โบออร์ซูกลายเป็นสหายสนิทและขุนพลของเตมุอิน และถึงแก่อสัญกรรมหลังเจงกิสข่าน

(4) โจชิ เป็นโอรสคนแรกของเตมุอินกับบอร์เต มีกำเนิดที่คลุมเครือ เนื่องจากบอร์เตถูกชาวเมอร์กิตลักไปหลายเดือนกว่าเตมุอินจะรวบรวมกำลังพลไปช่วยเหลือได้สำเร็จ โจชิเกิดตอนที่เตมุอินยังคงเป็นโนยันฝึกทำราชการกับโต-ฆรุส ข่าน เมื่อแรกเกิดมีลักษณะดีแข็งแรง เตมุอินแคลงใจว่าเป็นบุตรของตนหรือคนเผ่าเมอร์กิต เตมุอินตั้งชื่อว่า โจชิ “สุริยา” ให้ตัวละครเฮอลีนเฝ้ามองเหตุการณ์นี้อย่างเข้าใจและเป็นห่วงว่า “..มีแต่นางเฮอลีนมารดาของเตมุอินเองเท่านั้น ที่นึกแปลก ๆ กับคำว่า “โจชิ” เพราะโจชิแปลว่า “แขก, อาคันตุกะ, ผู้มาเยี่ยมเยียน” แต่เฮอลีนก็กลัดลิ้นตัวเองเบา ๆ นึกเตือนตัวเองว่าไม่ควรคิดสิ่งที่ต่อไปจะเป็นเลี่ยนหนาม นางควรแสดงความยินดีที่บัดนี้เตมุอินได้มีทายาทคนแรก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 227)

โจชเป็นคนใจร้อน ทำอะไรเร็ววาม ตอนโตออกทำศึกกับบิดา แต่ทะเลากับชาวชาติยเรือชาติกำเนิด เจงกิสข่านให้โจชและเชื้อสายโจชครองดินแดนแถบรัสเซีย โจชสิ้นพระชนม์ก่อนที่เจงกิสข่านจะเดินทางกลับมองโกล

(5) กุซาร์-เบกี เป็นลูกของเนกุนไตซึ่งเป็นผู้ชายของเยสุเก จึงมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องกับเตมูจิน เมื่อเยสุเกถึงแก่กรรมไปอาศัยกับเผ่ากุตุลา เมื่อคราวที่เจงกิสข่านรับการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน กุซาร์ทำหน้าที่ถวายคำปฏิญาณ คำกล่าวปฏิญาณที่กุซาร์กล่าวในวันนั้นได้จารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและสืบทอดถึงปัจจุบัน เนื้อหาสรรเสริญความสามารถด้านการรบที่เข้าทำลายศัตรู นำสตรีของศัตรูมารับใช้ การสัญญาจะติดตามออกทำศึก ล่าสัตว์ สัญญาจะปฏิบัติตามคำสั่งของเจงกิสข่านหากผิดจากนั้นจะยอมให้รับราชบาตรพรากครอบครัว ภรรยาและสตรีของตน และยอมให้เนรเทศหรือตัดศีรษะระดับทุ่งหญ้า และขอให้บารมีของข่านแผ่ไปในทิศทั้งสี่ และสุกสว่างดังดวงอาทิตย์ “...ด้วยคำปฏิญญานี้ขอให้เทพเจ้าเทนกกรียกเตมูจินหัวหน้าเผ่าของเรา ขึ้นเป็นเจงกิสข่าน ข่านแห่งสากลจักรวาลองค์จาตุรนต์รัศมี ผู้มีรัศมีแผ่ไปในทิศทั้งสี่ ดังดวงทิวากรผู้เสด็จมาเยือนให้แสงสว่างแก่โลกตั้งแต่บัดนี้ไปสิ้นอสงไขยกาลป์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 279) ตอนท้ายเกิดริษยาและผัดใจกับเจงกิสข่าน จึงเข้าร่วมกับเผ่าไนมานเล่นงานมองโกล แต่ก็กลับมาสวามิภักดิ์เจงกิสข่านอีกครั้ง

(6) เจเบ เดิมชื่อเจอร์โก ในนวนิยายของ “สุริยา” ปรับเปลี่ยนไปจากประวัติศาสตร์เล็กน้อย โดยกล่าวว่า เจอร์โกยิงธนูถูกคอม้าตัวโปรดของเตมูจิน เจอร์โกขอให้ซอร์กันชิราพาไปสารภาพความผิดกับเตมูจินอย่างลูกผู้ชาย และขอรับใช้เตมูจินทุกเรื่อง และทุกครั้งตลอดชีวิต เตมูจินให้อภัยแล้วตั้งชื่อให้ใหม่ว่า เจเบ แปลว่า ลูกศร ให้เป็นองครักษ์ขี่ม้าระวังทางขวามือของเตมูจิน ต่อมากลายเป็นนายพลที่เก่งกาจคนหนึ่ง

(7) เกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกกริ เป็นบุตรชายคนโตของเมิงลิก เป็นหมอผีชาแมนผู้สามารถติดต่อกับเทพเทนกกริ จึงมีนามต่อท้ายว่า เบกี เป็นชายรูปร่างผอมซูบเหมือนหนังหุ้มกระดูก “...เกอเกอซูยี่มน้อย ๆ หน้าอันผอมซูบเหมือนมีแต่หนังหุ้มกระดูก เมื่อแยกยี่มดูเหมือนหนังที่โหนกแก้มซึ่งตึงยืงขึ้น ยี่มของเกอเกอซูไม่น่าดูเลยสักนิด น่าสะพรึงกลัวมากกว่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 257)

“สุริยา” สร้างตัวละครให้เป็นคนซูบผอมโหนกแก้มตึง เคยมีประสบการณ์เฉียดตายก่อนเป็นหมอผี ตัวยกบอกว่า “...ข้าพเจ้าเกิดมาเพื่อจะเป็นพอมดหมอผี เมื่ออายุได้สิบหกปีข้าพเจ้าล้มป่วยเกือบถึงแก่ชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ พอฟื้นจากอาการป่วย ผมของข้าพเจ้าก็ร่วงหมดศีรษะ อันเป็นข้อบ่งชี้ว่าข้าพเจ้าเป็นพอมดหมอผีอย่างแน่นอน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 257-258)

“สุริยา” สร้างตัวละครตัวนี้จากข้อมูลในหนังสือ

Genghis Khan, Life, Death and Resurrection ของ จอห์น แมน (John Man) โดยเชื่อมโยงหมอผีกับความรู้เกี่ยวกับหมอผีในวัฒนธรรมม้งในประเทศไทย ที่ผู้เขียนเคยศึกษาริวิจัยในฐานะที่นักวิจัยและนักวิชาการ ซึ่งมักพบว่า ผู้ที่เป็นหมอผีมักมีประสบการณ์ป่วยหนักหรือเสียชีวิตมาก่อน เมื่อรอดมาได้จะมีความสามารถติดต่อกับภูตผีหรือเทพเจ้าได้ และนำรูปภาพเกเกอซูในหนังสือเล่มเดียวกันมาเป็นภาพประกอบในหนังสือนวนิยายเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลด้วย

เกอเกอซู-เบกิ เป็นผู้อ้างว่าได้พบเทนกักรี้แล้วฝากบอกวาทะเทนกักรีมอบพื้นโลกทั้งหมดให้เตมูยีนปกครอง “...เจ้าจงไปประกาศในโลกข้างล่างให้ดังไปทั่วทุ่งหญ้าสเตปป์ว่า ตัวข้าเทนกักรี้เทพแห่งท้องฟ้าและเทพสูงสุดในสวรรค์ขอสั่งว่า เราได้มอบพื้นผิวทั้งหมดของโลก ทั้งทั้งบริเวณทุ่งหญ้าสเตปป์ และบริเวณรอบนอกไปให้แก่เตมูยีนและเชื้อสายของเตมูยีนทั้งหมด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 258) และเป็นผู้ทำพิธีสถาปนาเตมูยีนขึ้นให้เป็นเจงกิสข่าน แต่ต่อมาเมื่อมีความริษยาเจงกิสข่านและราชวงศ์ จึงยุยงให้แตกกัน เมื่อถูกจับได้เจงกิสข่าน มอบโทษประหารชีวิตโดยออกอุบายให้คาร์ซานนำเกอเกอซูไปเล่นมวยปล้ำแล้วสังหารด้วยการหักกระดูกสันหลัง

1.3.2) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย มีจำนวน 50 ตัว ประกอบด้วย มารดาของบอร์เต, ลูกของเยสุเก, โตบู, ยูเรียนฮัย เอลชิ, อัยรัช, เมเรเกิน, เซเซ็น, กุบชिर, เอลชิ, เออดิช, ลูกชายสามคน ของซอร์กัน-ชีราและเออดิช, นายนัศเรซลี, ปิตาของเจลม, ซูห์ลัน, กอร์ชิ, กุซาร์-เบกิ, อัลตัน-โอทชิกิน, บุตรชายทั้งหกของเม็งลิก, เจอร์เซเดย์, กิลดาร์, ไตซู, ชิกิอูร์, อัลตุ่น, อัลตานี, เซเซยีเกิน, บาโต, กิซิลิก, กูยิลดาร์, จูร์เซเด, ซอร์กักตานี-เบกิ, อิบากา-เบกิ, นายา, กุลัน, โบโรซูล, ผู้เฒ่ายูซุน, ตูกา, อิลา นิเออร์, ตากุซาร์, ลูกชายอลากูซ, คาคา, ทูตของกาห์ลิป, พ่อค้ามองโกล 450 คน, ทูตมองโกล 3 คน, ยิสูเกิน, ยิซุย, ออร์ดา, บาตู, ชิบัน และมาลิก ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 7 ตัว มีรายละเอียดดังนี้

(1) โตบู เป็นพี่ชายของเยสุเก เมื่อทราบว่ายเยสุเกถูกพิษก็เข้ามาอ้างว่าขอเสื้อคลุมหนังหมีขาวคืน เป็นหนึ่งในนักรบของเยสุเกที่ขออพยพไปอยู่เผ่าเกเรต

(2) ยูเรียนฮัย เป็นนักรบอาวุโสในกลุ่มของเยสุเก เป็นผู้นำชาวเผ่าขออนุญาตเสอลินไปอยู่กับโต-ซูล ข่าน หัวหน้าเผ่าเกเรต ก่อนไปได้เตือนให้ระวังดูแลฝูงสัตว์เลี้ยงให้ดี เพราะอาจมีคนมาขโมยไป

(3) เออดิช เป็นภรรยาของซอร์กัน-ชีรา เห็นเตมูยีนพูดด้วยความสุภาพกับตน ก็ให้ความเมตตา นางสงสารที่เตมูยีนถูกใส่ข้อหา

(4) นายันเศรษฐี เป็นผู้ร่ำรวยชาวเผ่าอารูรัต นายันในภาษามองโกล หมายถึง เศรษฐี สนิทกับเยสุเกมากแต่ยังไม่ทันได้สาบานเป็นพี่น้องอันดาแต่เยสุเกสิ้นชีวิตก่อน (ในประวัติศาสตร์ชื่อ นาคุ-บายัน)

(5) บุตรชายทั้งหกของเมิงลิก เมิงลิกมีบุตรทั้งหมด 7 คนคนแรก คือ เกอเกอซู-เบกี ส่วนอีก 6 คนเป็นตัวละครประกอบที่ช่วยเหลือเมิงลิกในการทำพิธีกรรม และช่วยเมิงลิกยุยงราชวงศ์ให้แตกกันในภายหลัง เมื่อเจงกิสข่านประทานโทษตายให้ เกอเกอซู-เบกี ตัวละครทั้งหกคนก็หมดความสำคัญด้วย

(6) ยิสูเก็น มเหสีรองของเจงกิสข่าน เป็นบุตรีหัวหน้าเผ่าตาร์ตาร์ เป็นพี่ของยิซุย ต้องการเป็นอัครมเหสีแทนบอร์เตที่สวรรคต จึงพยายามใช้เล่ห์กลมารยาประจบโอโกเดที่จะได้เป็นรัชทายาท นอกจากนี้ยังใช้วิธีสอดแนมสอดรู้ พร้อมดูหมิ่นชาติกำเนิดของกุลุน เพื่อแย่งชิงตำแหน่ง แต่เจงกิสข่านทรงรำคาญเพราะเห็นว่าไม่จริงใจและเฉลียวฉลาด สามารถช่วยงานพระองค์ได้เหมือนบอร์เต

(7) ยิซุย มเหสีรองของเจงกิสข่าน เป็นบุตรีหัวหน้าเผ่าตาร์ตาร์ อยากเป็นอัครมเหสีแทนบอร์เตเช่นกัน จึงร่วมมือกับพี่สาวทำทุกวิถีทางแต่ไม่สำเร็จ

2) ตัวละครตามลักษณะ การศึกษาตัวละครตามลักษณะตามแนวคิดของ อี. เอ็ม. พอร์สเตอร์ พบว่า เมื่อพิจารณาตัวละครตามลักษณะ สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท

2.1) ตัวละครน้อยลักษณะ นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กำหนดให้ตัวละครประกอบเป็นตัวละครน้อยลักษณะ หรือตัวละครที่มีลักษณะนิสัยน้อยอย่าง (Flat character) ซึ่งมีอุปนิสัยคงที่ แม้ตัวละครบางตัวจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบ้างก็เพราะมีเหตุผลที่เหมาะสม

2.2) ตัวละครมากลักษณะ นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ให้ตัวละครเอก เตมูจิน และบอร์เต ตัวละครปฏิบัติที่มีความสำคัญต่อเรื่องเช่น ตาร์กูไต-กิริลตุก จามูกา โต-ซูล ข่าน ตัวละครสนับสนุนที่สำคัญเช่น โอรสทั้ง 4 พระองค์ เกอเกอซู-เบกี เป็นตัวละครมากลักษณะ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้จากสถานการณ์ที่กระทบ โดย “สุริยา” สร้างให้ตัวละครมีลักษณะคล้ายคลึงมนุษย์ สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีปัจจัยที่สำคัญมากระทบ เช่น ตัวละครกุซาร์ ในช่วงวัยเด็กมีความสนิทสนมกับเตมูจินมาก ยังช่วยเตมูจินฝังศพบิดา แต่บิดาพาอพยพหนีครอบครัวเตมูจินทำให้ความสัมพันธ์เริ่มห่างเหินกัน เมื่อเตมูจินสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน กุซาร์ก็ขอเข้ามาเป็นพวกด้วยและเป็นผู้กล่าวปฏิญาณตนต่อเจงกิสข่าน แต่เมื่อมีเรื่องมากระทบจิตใจจากการที่กุซาร์ฝ่าฝืนคำสั่งปล้นและรวบรวมทรัพย์สิน

แล้วถูกเงงกิสข่านลงโทษก็โกรธ หนีไปพึ่งโต-ฮรุสข่าน ต่อมาก็ช่วยเผ่าโนมานรบเตมุยีน เมื่อถึงบั้นปลายชีวิตสำนักได้ก็ขอเข้ามาพึ่งบารมีใหม่ เป็นต้น

1.4.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร ทำให้ทราบว่าผู้ประพันธ์มีวิธีการสร้างตัวละครอย่างไร แสดงบทบาทใดในเรื่อง จากการศึกษา พบว่า ผู้เขียนมีกลวิธีในการสร้างตัวละคร 3 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น และจากความคิดของตัวละคร มีรายละเอียด ดังนี้

1) การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง “สุริยา” ใช้การพรรณนาบอกลักษณะตัวละคร เช่น การพรรณนาลักษณะตัวละครจามูกา ความว่า

“...โต-ฮรุสไม่ใช่คนฉลาดซึ่มลึกคนเดียวในหมู่ชาวมองโกล...จามูกาที่เคยเป็นเพื่อนสนิทหรือที่เรียกว่าพี่น้องอันดากับเตมุยีนนั่นเอง ๆ จามูกาเป็นเพื่อนสนิทวังไล่จับกับเตมุยีนที่ริมฝั่งแม่น้ำโอ-นอน เมื่อทั้งสองอายุได้ราวสิบขวบสิบเอ็ดขวบ รักใคร่กับเตมุยีน จนแลกของขวัญกันอยู่เสมอ และได้สาบานเป็นพี่น้องอันดากับเตมุยีน ต่อมาคนทั้งสองห่างกันไปเพราะจามูกาติดตามบิดาซึ่งย้ายกระโจมไปอยู่ที่อื่น บัดนี้เมื่ออายุได้สิบหกปี จามูกาได้เป็นหัวหน้าเผ่าแทนบิดาผู้ถึงแก่กรรม จามูกาเป็นนักรบชั้นดีคนหนึ่ง ของสมัย เก่งทั้งเรื่องการสู้รบตัวต่อตัวและการคิดวางแผนกลยุทธ์ จามูกาเป็นคนที่ชอบยื้อแย่งแข่งดีและเป็นอีกคนหนึ่งที่ได้ฟังคำกล่าว เรื่องจะมีกษัตริย์ผู้เข้มแข็งมารวมเผ่ามองโกลเผ่าเล็กเผ่าน้อยเข้าเป็นชาติมองโกล แล้วได้เป็นพระเจ้ารพรรดิผู้ครองโลก...ดังนั้นหัวหน้าเผ่าหนุ่มผู้นี้จึงนิยมการรบอย่างถึงพริกถึงขิง ไม่เกรงผู้ใด จามูกาไม่ได้มาขอเป็นโนยันของโต-ฮรุส แต่ส่งทูตมาขอเป็นพันธมิตรและยินดีร่วมรบกับโต-ฮรุสในเรื่องการยกไปรบเผ่าเมอร์กิต...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 202)

ข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า ผู้เขียนเลือกบรรยายแนะนำตัวละครเองอย่างละเอียดในฐานะผู้รู้ ทำให้กล่าวถึงตัวละครได้รวดเร็ว สามารถอธิบายได้อย่างละเอียด และทำให้ผู้อ่านเห็นภาพจามูกาได้ทุกแง่มุม

2) ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น “สุริยา” ใช้วิธีนำเสนอตัวละครผ่านทางความคิดเห็นของตัวละครอื่น เช่น การแสดงลักษณะนิสัยของ เกอเบซุมเหลสีของโตบูกา หรือต่ายข่าน ชาวโนมาน ความว่า

“...โบออร์ซูเคยกราบทูลพระจักรพรรดิถึงความปากร้ายของพระราชินีแห่งไวมาน ว่า ‘นางกล่าวว่าพวกมองโกลของเราใส่เสื้อผ้าสีดำชะมุกชะมอมและมีกลิ่นไม่สู้ดี’

‘นางเคยดมกลิ่นพวกเราหรืออย่างไร จึงทราบว่าพวกเรากลิ่นดีหรือไม่ดี ถึงนางจะมีผิวหลายคน แต่เราก็ไม่เคยได้ยินว่านางเคยมีผิวเป็นชาวมองโกล’ พระจักรพรรดิตรัสอย่างยิ้ม ๆ

‘นางพูดด้วยว่าอายพวกมองโกลหุบตาเถื่อน เป็นพวกอยู่หลังภูเขา แล้วบอกด้วยว่า เผ่าไวมานน่าจะจับบรรดาลูกสาวของเผ่ามองโกลไปไว้เป็นนางทาสให้มีหน้าที่ ริดนมวัวและนมแพะ’

‘อ้าวไวมานว่าพวกเราสกปรกกลิ่นไม่ดี แล้วจะให้ลูกสาวของเราไปทำหน้าที่ ริดนมวัวให้เผ่าไวมานอีกหรือ ไม่กลัวมือของสาวมองโกลสกปรก ริดนมวัวให้กินแล้วเผ่าไวมานจะท้องขึ้นท้องเสียหรือ’ พระจักรพรรดิรับสั่งแล้วพระองค์ก็ทรงติดตลกอย่าง พระอารมณ์กำลังระรื่น ‘ที่นางเกอเบซูพูดถึงพวกเราชาวมองโกลมากมายนี้เราคิดว่า นางสนใจในพวกเรา ผู้หญิงดำเขาวาผู้หญิงรัก ผู้หญิงให้ตักเขาวาผู้หญิงกวักมือ มิใช่หรือ โบออร์ซูน้องเรา...’

(“สุริยา”, 2556, หน้า 390-391)

บทสนทนาระหว่างเจงกิสข่าน กับโบออร์ซูทำให้ทราบลักษณะนิสัยของเกอเบซูม เหลือของโตบุกว่านางมีนิสัยเย่อหยิ่ง เหยียดเชื้อชาติ และมักดูหมิ่นชาวมองโกลว่าเป็นคนเถื่อน ด้อยอารยธรรม และมีความเชื่อมั่นว่าจะชนะศึกมองโกลแล้วจะนำสตรีมองโกลมาเป็นคนรับใช้ นอกจากนี้ยังทราบว่า นางมีสามีหลายคน เพราะเกอเบซูก่อนเป็นมเหสีของโตบุกานางเคยเป็นมเหสีของบิดาโตบุกามาก่อน และหลังจากพ่ายศึกเจงกิสข่านก็รับนางเป็นสนมด้วย

3) จากความคิดของตัวละคร “สุริยา” ใช้วิธีนำเสนอตัวละครผ่านทางความคิดเห็นของตัวละคร เช่น กล่าวถึงสติปัญญาความฉลาดของซอร์กัน-ชิรา ผ่านทางความรู้สึกนึกคิดของเตมูยีน เมื่อพบว่าม้าที่เขาให้หลบหนี โดยอ้างว่าไม่ได้ให้ม้าดีเท่าดี แต่แท้จริงแล้วเลือกม้าที่ฝีเท้าดีมีความอดทนสูง เพื่อช่วยให้เตมูยีนหนีรอดได้ ความว่า “...เตมูยีนมองหน้าซอร์กัน-ชิรา อย่างนับถือ ชายคนนี้มีฉลาดเป็นกรดทีเดียว ภายใต้ท่าทางที่ซุ่มกระตือรือร้นหลังงอของเขา นี่คงคิดแผนการมาตั้งแต่เลือกม้าตัวที่จะขี่มาตามเรา เขาบอกแต่เพียงสั้น ๆ ว่า “ข้าพเจ้านับถือสติปัญญาของท่าน ข้าพเจ้าจะขอลาไปในบัดนี้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 167)

4) ตัวละครแนะนำตัวเอง “สุริยา” ใช้วิธีนำเสนอตัวละครแนะนำตัวเอง เช่น การมองตนเองของเจงกิสข่าน ที่สุรียนำเอาข้อความในสำเนาที่จักรพรรดิเจงกิสข่าน มีพระราชหัตถเลขาถึงนักพรตลัทธิเต๋าคนหนึ่ง เพื่อเชิญนักพรตไปพบจักรพรรดิขณะไปรบ ที่อาณาจักรควาริชม ความเป็นมาว่า

“...เราไม่คิดว่าเราเป็นอัจฉริยะบุคคลหรือเป็นเครื่องจักรสำหรับทำสงคราม อย่างที่คนเขาพูดกัน เราเป็นนายทหารธรรมดาที่ได้รับพรจากเทพเจ้าแห่งท้องฟ้าสี่คราม คือ องค์เทพไท่เทนกี้ เราเป็นคนธรรมดาที่เวลาทำอะไรก็พิจารณาถึงเหตุและผล เทพเจ้าเทนกี้ได้สาปแช่งอารยธรรมต่าง ๆ ที่รายรอบอารยธรรมของมองโกล อารยธรรมเหล่านั้นจึงพ่ายแพ้เรา...ตัวเราเองนั้นทำตัวอย่างธรรมดาสามัญ เมื่อเราเป็น เตมูยีน เราเคยแต่งตัวอย่างไร กินใช้อะไร เวลาเป็นพระจักรพรรดิเจงกิสข่านเราก็ยัง แต่งตัวอย่างนั้น ใช้เครื่องใช้ภาชนะอย่างเดิม เรากินอาหารชนิดเดียวกับที่เราให้ทหาร ของเรากิน เราใช้เสื้อขนสัตว์ชนิดเดียวกับที่คนเลี้ยงแกะของเราใช้ เวลาได้อะไรมาเราก็ แบ่งกันในหมู่ทหารเหมือนกับเป็นวงศ์ญาติญาติ เราเกลียดความหรูหราฟุ่มเฟือย เราเกลียดความส่ำมะเลเทเมา เราทำตัวอย่างบุคคลธรรมดา เราเลี้ยงรักทหารของเรา เหมือนเลี้ยงบุตร ทหารของเราและตัวเราต่างรักกันเหมือนเป็นญาติร่วมสายโลหิต...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 453-654)

จากข้อความข้างต้น แม้จะเป็นข้อความจากจดหมาย แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ ตัวละครเจงกิสข่านมองและวิเคราะห์ตนเองอย่างละเอียด ทั้งสภาวะจิตใจ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งเอกสารฉบับนี้ทำให้เห็นว่า เจงกิสข่านทำตัวเรียบง่าย มีความถ่อมตน ใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผล มีความยุติธรรมและโอบเอื้ออารีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเหมือนเป็นญาติ ร่วมทุกข์ร่วมสุข และทรง กินอยู่อย่างปกติเหมือนที่ประชาชนของพระองค์เป็น ไม่ได้ฟุ้งเฟ้อตามพระยศที่สูงขึ้นแต่อย่างใด

จากข้อมูลข้างต้นสรุปว่า “สุริยา” มีใช้กลวิธีการสร้างตัวละคร 4 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น จากความคิดของตัวละคร และตัวละครแนะนำตัวเอง ทำให้ผู้อ่านสามารถรู้จักนิสัยใจคอของตัวละครด้วยวิธีหลากหลาย และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

5) การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น นอกจากการแนะนำตัวละคร ด้วยวิธีต่าง ๆ แล้ว “สุริยา” ยังมีกลวิธีทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้นด้วย ดังนี้

5.1) การตั้งชื่อตัวละคร “สุรียา” ใช้ชื่อตัวละครตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ แต่อาจเปลี่ยนแปลงบทบาทบ้างเพื่อให้สนุกสนานขึ้น จุดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้ คือ การใช้ชื่อตัวละครมองโกล โดยวิธีการทับศัพท์จากชื่อบุคคลภาษามองโกล จากเอกสารประวัติศาสตร์ภาษาอังกฤษที่ผู้เขียนใช้ และสารานุกรมบริแทนนิกา เป็นเอกสารอ้างอิงทำให้ชื่อตัวละครถูกต้องตามประวัติศาสตร์ ส่งผลต่อบรรยากาศในเรื่อง เช่น เยสุเก (Yisügei), เฮอลิน (Hö'elün), โคอาชิน (Qo'aqchin), อัมباقัย ข่าน (Ambaqai Qahan), เนกุน-ไตชิ (Nekün-taishi), เตมูยีน (Temüjin), คาสาร์ (Qasar), คาชูฮุน (Qachi'un), เตมูเก (Temüge), เตมูเก-โอทชิกิน (Temüge-otchigin), เตมุลุน (Temülün), เดเซ-เซิน (Dei-sechen), โต-ฮูลข่าน (To'oril qan), องข่าน (Ong Qan), จากา-กัมบู (Jaqa-gambu), เทบ-เทนกัร (Teb-tenggeri), เม็งลิก (Mönglik) เป็นต้น

ตัวละครบางตัว “สุรียา” ใช้คุณสมบัติของตัวละครมาตั้งเป็นชื่อตัวละคร เช่น นาคุ-บายัน (Naqu-bayan) ปิตาของโบออร์ซู สุรียาใช้ชื่อว่า บายันเศรษฐี เนื่องจาก นาคุ หมายถึง เศรษฐี ซึ่งแตกต่างจากชื่อที่ปรากฏจริงในประวัติศาสตร์เล็กน้อย ส่วนชื่อตัวละครเจงกิสข่าน ผู้ประพันธ์ใช้ตามพระนามที่ถ่ายทอดมาจากภาษาอังกฤษว่า (Genghis Khan) ในสารานุกรมบริแทนนิกา Encyclopaedia Britannica และเป็นที่รู้จักทั่วไปในประเทศไทย

5.2) การเปรียบเทียบภาพพฤติกรรมตัวละครที่ต่างกัน “สุรียา” ใช้การสร้างภาพเปรียบเทียบระหว่างตัวละคร 3 เล่าอำนาจในมองโกล คือ โต-ฮูล ข่าน จามูกา และเตมูยีน ซึ่งมีการแข่งขันบารมีที่มีความแตกต่างกัน

1.5 ฉาก เวลา และสถานที่ ฉากเป็นการประกอบถ้อยคำของผู้ประพันธ์เพื่อกล่าวถึงสถานที่ เวลา ที่เกิดเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยศึกษาฉากในนวนิยายของ “สุรียา” 2 ประเด็น คือ ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย และกลวิธีการนำเสนอฉาก มีดังนี้

1.5.1 ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย ฉากจะช่วยให้ผู้อ่านทราบบรรยากาศของเรื่อง และสามารถจินตนาการเห็นภาพที่ผู้ประพันธ์วาดขึ้นด้วยวิธีการทางภาษา ผู้วิจัยพบฉากในนวนิยายของ “สุรียา” 3 ลักษณะ คือ ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นเวลา และฉากที่มีสภาพเป็นวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1) ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ เรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” พบฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ 19 รายการ คือ ฉากมองโกล, ฉากกระโจมของเยสุเก, ฉากเผ่าอุงกิร์ต, ฉากเผ่าตาร์ทาร์, ฉากเผ่าคาลก้า, ฉากที่ตั้งกระโจมของเตมูยีน ใกล้แม่น้ำไอนอน, ฉากหนองน้ำทางไปเผ่าเจอร์กิน, ฉากมองโกล ช่วงปี ค.ศ. 1170, ฉากรบเผ่าเมอร์กิต, ฉากเผ่าเกรต, ฉากค่ายที่ตั้งถิ่นฐานแรกริมแม่น้ำไอนอน, ฉากค่ายอะวาการ์, ฉาก

เผ่าเกรต, ฉากทะเลสาบปันจุนี, ฉากเผ่าโนมาน, ฉากอาณาจักรจีน (เจอร์เซน), ฉากอาณาจักรควาริชม, ฉากอาณาจักรตังกุต ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเพียง 7 ฉาก ดังนี้

1.1) ฉากมองไกล “สุริยา” บรรยายฉากมองไกล เป็นทุ่งราบสลับเนินทางด้านใต้มีทะเลทรายโกบี และทางตอนเหนือเป็นเขตป่าสนที่กว้างใหญ่ไกลโซปีเรีย มีลำธารที่มีต้นปืชขึ้นข้างลำธาร มีทิวเขาที่สูงใหญ่หลายแห่ง ส่วนทุ่งหญ้าสเตปป์ที่เป็นทุ่งหญ้าที่มีหญ้าสั้น ๆ ขึ้นปกคลุม อากาศมีความแตกต่างกันอย่างมาก คือ ช่วงฤดูใบไม้ผลิทุ่งหญ้าสีเขียวขจี มีดอกไม้สวยงาม ฤดูร้อนอากาศร้อนแห้งสามารถทำให้ผิวไหม้ได้ ส่วนฤดูหนาวก็หนาวจัด มีหิมะ น้ำในแม่น้ำจับเป็นน้ำแข็ง

1.2) ฉากเผ่าตาร์ทาร์ เผ่าตาร์ทาร์อยู่ทางใต้ของทะเลสาบบูยเนอร์ เนื่องจากเป็นเผ่าที่มีอาณาเขตติดกับอาณาจักรจีน ทำให้เผ่านี้ได้รับอิทธิพลทางภาษาและวัฒนธรรมจากจีนด้วย “...ทางตะวันออกของเผ่าเมอร์กิตและนับว่าเป็นทางใต้ของทะเลสาบบูยเนอร์ มีเผ่าที่พูดภาษามองโกลอีกเผ่าหนึ่งมีชื่อว่า เผ่าตาร์ทาร์...พวกนี้กลัรบกับกองทัพจีนและจัดว่ามีความสามารถสู้กับกองทัพจีนทีเดียว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 57)

นวนิยายของ “สุริยา” กล่าวถึงการรบเผ่าตาร์ทาร์ โดยเสริมจินตนาการเพิ่มเติมต่างจากประวัติศาสตร์ ว่า เตมูยีนช่วยเหลือองข่านจากการก่อกบฏ แล้วจึงร่วมกันเดินทางมาปราบเผ่าตาร์ทาร์ทันที โดยไม่ได้มาตามคำสั่งจักรพรรดิจีน ครั้นนี้เตมูยีนใช้จิตวิทยากับทหารว่า เทพเทนกัรบออกกลยุทธ์การรบกับตาร์ทาร์ให้ใหม่ คือ ให้รบแล้วตามสังหารให้ได้ชัยชนะอย่างแตกหักก่อน ห้ามไม่ให้เข้าไปขโมยทรัพย์สินตามประเพณีการรบแบบเดิม ทำให้กลยุทธ์ไพร่เงินล่อเบี่ยงเบนความสนใจข้าศึกของเผ่าตาร์ทาร์ใช้ไม่ได้ผล จึงถูกกองทัพมองโกลกับเผ่าเกรตโจมตีจนพ่ายแพ้ย่อยยับ

“...ทหารรวมเผ่าของพระองค์และเผ่าเกรตเห็นพระองค์ทำเช่นนั้น ความโหดร้ายทารุณ ที่ทุกคนมีประจำตัวอยู่แล้วก็ทำให้ทุกคนสู้รบกับเผ่าตาร์ทาร์อย่างดุเดือดเผ็ดมันราวกับกองทัพของปีศาจ เผ่าตาร์ทาร์ต่างก็สู้รบป้องกันตัวเต็มที่ และโยนสิ่งของทองเหลือง ข้าวของงาม ๆ ทุกอย่างออกมา หวังจะให้ทหารมองโกลก้มลงเก็บ...ทหารของพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่าน ไม่มีใครโยนดีกับทรัพย์สินสมบัติ ทุกคนมัวแต่เมาเลือดในการฆ่าฟันตาร์ทาร์...ผู้ชายถูกฆ่าตายเสียเกือบหมดเผ่า ผู้หญิงและเด็กถูกกวาดต้อนไปอยู่ในทัพของมองโกล แล้วไฟก็ลุกโชติช่วงไปทั่วอาณาบริเวณของเผ่าตาร์ทาร์ทั้งหมด พระเจ้าจักรพรรดิทรงทำลายล้างเผ่าตาร์ทาร์แสร้อยแค้นสามร้อยปีที่ตาร์ทาร์ทำไว้กับมองโกลอย่างไม่เคยทรงทำกับเผ่าใดมาก่อนเลย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 335-336)

1.3) ฉากที่ตั้งกระโจมของเตมูยีนใกล้แม่น้ำโอนอน เนื่องจากที่อยู่เดิมมาอยู่ที่ใหม่ ซึ่งเป็นทุ่งโล่งกว้างเหมาะกับการตั้งค่ายขนาดใหญ่ เสี่ยงถูกปล้นได้ง่ายจึงย้ายไปอยู่ที่ใหม่ใกล้แม่น้ำโอนอน

“...ครอบครัวเขาจะตั้งกระโจมอยู่ในที่เดิมคงจะไม่เหมาะสม เพราะอาณาบริเวณกว้างขวางยากแก่การป้องกัน จึงหารือกันย้ายที่อยู่ไปอยู่ใกล้แม่น้ำโอนอน ตอนที่โหลเป็นวงโค้งโอบป่าสนไว้ ครอบครัวของเตมูยีนจึงเปลี่ยนวิธีทำมาหากินจากการสู้รบ ทรัพยากรจับเชลยชนเผ่าอื่น ๆ มาเป็นการล่าสัตว์และหาของป่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 131-132)

การย้ายไปอยู่ในที่สมบูรณ์และสันโดษแบบนี้ แม้จะอันตราย เพราะไม่มีทหารช่วยคุ้มกัน แต่ก็ทำให้ครอบครัวเตมูยีนสามารถดำรงชีพด้วยอาหารป่า ล่าสัตว์ ล่าหนูม้ามืด เก็บผักป่า จับปลาเป็นอาหาร ครอบครัวเตมูยีนที่มีสัตว์เลี้ยงเหลือไม่กี่ตัว จึงอยู่รอดได้

1.4) ฉากนครอะวาการ์ที่มั่นแรกของเตมูยีน “สุริยา” กล่าวว่า หลังจาก que เตมูยีนมีนโยบายรวมเผ่ามองไกลด้วยคุณธรรม ทำให้เผ่าต่าง ๆ หลังโหลมาขอเข้าร่วมเผ่ามากขึ้น ความว่า “...เผ่าจาแลร์และเผ่าตาร์กุดก็ชวนกันมา เผ่าเอ็งกูรพากันตามมาทั้งเผ่า เผ่าบายาอูต และเผ่าซางซิดูตมา มีหัวหน้าเผ่านำมาด้วย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 162-163) เมื่อมีประชากรมากขึ้น การตั้งกระโจมบนที่ตั้งพื้นที่ซึ่งเขาจึงไม่เหมาะสม ต้องย้ายลงที่ราบที่กว้างขวางขึ้น

ที่ตั้งราชสำนักแห่งแรกของเจงกิสข่านเป็นทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นที่อยู่เดิมของเผ่าเจอร์กิน เป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นบริเวณที่แม่น้ำเซนเกอร์ บรรจบกับลำน้ำเคอร์เลน เหมาะกับการเลี้ยงสัตว์ฝูงใหญ่เพื่อเป็นอาหารเลี้ยงประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น

“...พระองค์ให้ชื่อพระนครแห่งนี้ว่า “อะวาร์กา” เป็นที่โล่งเปิดกว้าง ตั้งต้นตั้งแต่ จุดที่แม่น้ำทั้งสองบรรจบกัน เปิดโล่งไปจนสุดหุบเขาเขียวโดยไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาบดบัง ไม่มีทั้งภูเขา เนินเขา หรือต้นไม้ใหญ่ขึ้นจนต้นเดียว คนทั้งหลายเรียกดินแดนนี้ว่า เป็นผืนดินที่ว่างเปล่า แต่คนมองไกลเห็นว่าเป็นภูมิประเทศที่เป็นคุณแก่เผ่าที่มีอาชีพ ในการเลี้ยงสัตว์ เพราะทุ่งหญ้ามืดมิดสามารถผลิตหญ้าเลี้ยงปศุสัตว์จนสัตว์ทั้งหลาย กินไม่ทัน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 319)

เฒ่าของเตมูยีนมีคนเพิ่มขึ้นรวดเร็วถึง 30,000 คน ในระยะเวลาอันสั้น แต่เตมูยีนใช้ความสามารถในการบริหารจัดการ และการจัดแบ่งหน้าที่ทำงานตามความสามารถ และสวัสดิการที่ดีทำให้มีอาหารเพียงพอ มีความปลอดภัย และมีความสุขสงบจากสงครามเป็นระยะเวลายาวนานถึง 4 ปี เอื้อให้จักรพรรดิใช้ช่วงเวลานี้เขียนกฎหมายยาสาปรับปรุงพัฒนาของกองทัพตามแนวคิดของพระองค์ เพิ่มศักยภาพกองทัพให้เข้มแข็งพร้อมรบต่อไป

เมื่อได้หน่วยทางการปกครองใหม่ที่มีความเป็นระบบระเบียบแล้ว จึงให้ล้มเลิกระบบกระดูกขาวกระดูกดำที่แบ่งคนเป็นชนชั้น เปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถเข้ารับราชการและสามารถเจริญก้าวหน้าได้ตามความสามารถของตน ไม่จำกัดตำแหน่งสูงไว้ให้ชนชั้นสูงและราชวงศ์เช่นในอดีต การปรับเปลี่ยนใช้ระบบคุณธรรมยังช่วงให้ระบบการปกครองของพระองค์มีความเข้มแข็ง ดังตัวบทว่า “...การปกครองของพระองค์เป็นประชาธิปไตยในแง่ที่พระองค์ทรงคิดว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน จะสูงหรือต่ำกว่ากันอยู่ที่ความประพฤติและความสามารถ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 320)

1.5) ฉากศึก 13 พันธมิตร, ศีก 13 ทัพ เป็นสงครามที่เตมูยีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ เหตุเกิดจากน้องชายแท้ ๆ ของจามูกาปล้นม้าของเฒ่าบอร์ยิกิน จึงถูกคนของเตมูยีนฆ่าตาย จามูกาโกรธแค้นมากจึงรวบรวมเฒ่าที่เป็นศัตรูกับเตมูยีนได้ 13 เฒ่า เข้ารบกับเตมูยีนจนพ่ายแพ้ ทหารที่หนีไม่ทัน 70 คน ถูกจามูกาจับลงต้มในหม้อเหล็ก 70 ใบ แล้วนำเนื้อแบ่งกันกิน

“สุริยา” ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการรบมากนัก อาจเนื่องจากการรบที่เตมูยีนพ่ายแพ้ แต่นั่นกล่าวถึงผลทางความรู้สึกที่ชาวมองโกลมองเห็นว่า จามูกา มีความโหดร้ายน่าหวาดกลัว ต่างจากเตมูยีนที่มีคุณธรรมความเมตตา เหมาะเป็นผู้นำ ส่งผลให้ชาวเฒ่าจาดาร์ตบางส่วนลอบออกมาเป็นพวกเตมูยีนมากขึ้น จนประกาศตั้งตนเป็นข่านได้สำเร็จ

“...ไม่ช้าไม่นานเรื่องของคนเจ็ดสิบคนที่ตายในหม้อต้มของจามูกาก็น่าสอกลิ่นล้นไปทั่วทุ่งหญ้าสเตปป์ รู้กันไปถึงนอกเฒ่ามองโกล แล้วเนื่องจากเลขเจ็ดเป็นเลขแห่งมรณะและความชั่วร้ายในความคิดของชาวทุ่งหญ้าสเตปป์ ผู้คนก็หนีเฒ่าจาดาร์ตอย่างรุนแรง...ผู้คนในเฒ่าจาดาร์ตจำนวนมากทนไม่ได้จึงหนีแตกฉานไปทุกทิศทุกทางจำนวนมากหนีมาขอพึ่งใบบุญเตมูยีน เตมูยีนเห็นเป็นโอกาสที่จะประกาศตนเป็นข่านอย่างเต็มภาคภูมิ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 237)

หลังจากเหตุการณ์นี้เตมูยีนต้องสถาปนาตนเป็นข่าน เมื่อ ค.ศ.1189 ขณะอายุได้ 34 ปี และมีหน้าที่ดูแลทุกข์ความพลัดภัยของคนในเผ่าให้ดีขึ้น

1.6) ฉากอาณาจักรจีน (เจอร์เซน) เดิมเป็นชนเผ่าเจอร์เซน อยู่แถบแมนจูเรีย ประเทศจีน แต่มีหัวหน้าเผ่าที่กล้าหาญจึงรบชนะอาณาจักรช่งเหนือ แล้วยึดเมืองไคเฟิง ราชธานีของช่งเหนือมาเป็นราชธานีรองของตน ส่วนเมืองหลวงชาวเจอร์เซนใช้ชื่อเมืองหลวงรองของอาณาจักรคิตาน (เหลียว) ชื่อเมืองเยียนจิง เป็นเมืองหลวงชื่อว่าเมืองชงตู (จตุ)

“...ใน ค.ศ. 1115 ชนเผ่าเจอร์เซนซึ่งภาษามองโกลเรียกว่า เผ่าเจอร์ชิต พวกนี้ อยู่ในแคว้นแมนจูเรียภาคตะวันออก ได้ตั้งตัวเป็นประเทศที่มีกษัตริย์ปกครอง ตั้งราชวงศ์ของตนเอง เรียกว่า ราชวงศ์จิน แล้วเข้ารบกับชนเผ่าคิตานทางภาคเหนือของรัฐคิตาน อันได้แก่ อาณาจักรเหลียว ราชวงศ์ช่งเห็นเป็นโอกาสดีที่จะได้ราชวงศ์จิน (พวกเจอร์เซน) เป็นพันธมิตรไว้รบกับพวกคิตาน จึงทำสัญญาเป็นพันธมิตรก ราชวงศ์จิน (พวกเจอร์เซน)...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 469)

เจงกิสข่านยกทัพไปรบอาณาจักรจีน ช่วงก่อนเดือนธันวาคม ค.ศ. 1213 โดยทัพหลักบัญชาการรบโดยเจงกิสข่านและโตลุย ส่วนทัพที่สองบัญชาการรบโดยชาฮาดัย ว่า

“...ก่อนสิ้นเดือนธันวาคม ค.ศ. 1213 กองทัพทั้งสามก็เริ่มต้นเข้าอาณาเขตของกรุงปักกิ่ง กองทัพที่หนึ่งของเจงกิสข่านและโตลุยและกองทัพที่สองของพระราชบุตรองค์โตสามองค์ยกอ้อมไปทางใต้เข้าสู่ที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำเหลือง...ที่ดินในบริเวณดังกล่าวกำลังเต็มไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ยังมิได้เก็บเกี่ยว พระจักรพรรดิมีรสนิยมไม่ผิดอะไรกับพวกเผ่าเร่ร่อนที่พระองค์เคยเป็น พระองค์ไม่เห็นค่าของข้าวและข้าวโพดที่เต็มท้องทุ่ง ทรงปล่อยให้ผีเท้าม้าทั้งกองทัพ يأ พระองค์ทรงพาทหารเผ่าบ้านเผ่าเมืองที่ไม่ยอมอ่อนน้อม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 508)

ช่วงนั้นชาวจีนย้ายเข้าไปอยู่ในเมืองมากมายทำให้เกิดโรคระบาด ชาฮาดัยออกความคิดเห็นต่อนักขบถที่อยู่นอกเมืองเป็นโล่มนุษย์รบกับทหารเพื่อป้องกัน

ไม่ให้ยิงธนูถูกทหารมองโกล เจงกิสข่านให้ยาฟาร์เป็นราชทูตเข้าไปในเมืองซีจิงเพื่อสืบความลับทางการทหาร และหาทางทำลายเมือง ยาฟาร์แนะนำเจงกิสข่านให้เลือกทำลายเมืองด้วยวิธี 2 วิธี คือ น้ำ และไฟ เจงกิสข่านเลือกทำลายเมืองด้วยไฟ จึงใช้ท่อนไม้ผูกฝ้ายชุบน้ำมันแล้วยิงเข้าไปในเมือง เกิดไฟไหม้ลุกลามไปทั่วเมืองเจงกิสข่านจึงได้ชัยชนะ

เมื่อ ค.ศ. 1214 จักรพรรดิเจงกิสข่านยกทัพตีเมืองหลวงซงตู (จางตู, ปักกิ่งในปัจจุบัน) บุกเข้าเมืองได้โดยง่าย จักรพรรดิยฺกียอมอ่อนน้อมและขอถวายราชบรรณาการจำนวนมาก เจงกิสข่านจึงยกทัพกลับมองโกลผ่านทะเลทรายโกบีแต่เนื่องจากฤดูแล้งมาเร็วและยาวนาน จึงให้พักทัพที่ตำบลโต-ลอนเนอร์ ขณะที่เจงกิสข่านพักทัพ จักรพรรดิยฺกียกราชจากซงตูไปเมืองหลวงรองไคเฟิง ทิ้งพลทหารรักษาเมืองไว้เพียง 4 กองร้อย และนายพัน 2 นาย เมื่อเจงกิสข่านทราบเรื่องก็ทรงพิโรธยกทัพกลับคืนมาตีเมืองจางตูอีกครั้ง แล้วสั่งให้ทหารติดตามจุดไฟเผาเมืองซงตูจนมอดไหม้ การรบครั้งนี้ทรงประกาศชัยชนะเหนืออาณาจักรจีน

1.7) ฉากอาณาจักรดั่งกุต (ซีเซีย, ซีเยตตะวันตก) เป็นเผ่าพันธุ์ที่มีภาษาพูดตระกูลทิเบต อยู่แถบลุ่มแม่น้ำฮวงโห แถบมณฑลกันสู (กานซู) ครอบครองดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นเส้นทางกองคาราวานการค้าระหว่างจีนกับเอเชียกลาง

“...พวกดั่งกุตมีกำลังกล้าแข็งในระยะเดียวกับที่พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านเถลิงอำนาจ เป็นการยากที่จะรบกับพวกดั่งกุต...เป็นที่มั่นที่มั่นคง สร้างกำแพงเมืองแข็งแรง มีคูน้ำล้อมรอบ เมืองของพวกดั่งกุตมั่นคงมาก พวกดั่งกุตมีกำลังทหารถึง 150,000 คน ซึ่งนับว่าเป็นสองเท่าของจำนวนทหารประมาณเจ็ดหมื่นที่ติดสอยห้อยตามเจงกิสข่าน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 469)

เจงกิสข่านเห็นว่า ได้อยุร์เป็นประเทศราชแล้วก็ต้องการได้ซีเซียเป็นประเทศราชด้วย จึงยกกองทัพขนาดใหญ่มารบดั่งกุตที่เมืองโวลไฮยา แต่เจงกิสข่านพ่ายแพ้ทหารที่หนีได้ก็ปิดประตูเมืองหลบอยู่หลังกำแพงเมืองที่สูงใหญ่ เจงกิสข่านจึงคิดกลยุทธ์ตีเมืองด้วยการปล่อยให้น้ำทะเลลักเข้าท่วมเมืองที่มีป้อมปราการสูงได้เป็นครั้งแรก เมื่อเจงกิสข่านรบชนะหลี่อันชนวนกษัตริย์ดั่งกุตถวายราชธิดาเป็นบาทบริจาริกา

การรบอาณาจักรดั่งกุต ครั้งที่ 2 เป็นฉากที่สำคัญอีกฉากหนึ่ง เนื่องจากการรบครั้งสุดท้ายของเจงกิสข่าน เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1226 เจงกิสข่านเคลื่อนทัพจากมองโกลผ่านแม่น้ำแอตชินถึงซูโจวและกันโจว เป็นการรบเพื่อทำลายดั่งกุตอย่างแท้จริง

มีการแสดงความโหดร้ายเพื่อข่มขวัญข้าศึก เช่น ยิงธนูไปที่ดาทหารตั้งกุดแล้วให้ทหารที่เหลือไล่สังหาร เป็นต้นเมืองทั้งสองจึงแตกพ่ายอย่างรวดเร็ว ช่วงฤดูใบไม้ผลิเดินทางไปรบเมืองเสียมโจว

“...ครั้นถึงฤดูใบไม้ร่วงกองทัพมองโกลเคลื่อนผ่านกองทัพที่เน่าจนไหมแล้วไปทางตะวันออกเข้าสู่เมืองเสียมโจว กองทัพมองโกลเอาปืนใหญ่ที่เพิ่งประดิษฐ์ระดมยิงเมืองจนราบเป็นกองอิฐกองไม้ กล่าวกันว่าไม่มีใครรอดออกมาได้จากเมืองเสียมโจว แล้วกองทัพมองโกลก็เอาแพซึ่งทำขึ้น โดยเอาถุงหนังพองลมผูกได้แพพาทั้งกองทัพม้าข้ามแม่น้ำ ฮวงโหไปยังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ แล้วเข้าตีเมืองเสียมโจวซึ่งเป็นเมืองหลวงของกษัตริย์ดั่งกุด และเมืองนิงเซีย ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่สำคัญที่สุดของดั่งกุด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 640–641)

กองทัพมองโกลปิดล้อมเมืองนิงเซีย (หนิงเซีย) ตลอดฤดูหนาว จนดั่งกุดเริ่มขาดเสบียงอาหาร และทหารตายจำนวนมาก จากนั้นเจงกิสข่านสั่งสุบเดนาทัพตีเมืองลานโจว โอโกเดไปตีเมืองเสียมแม่น้ำห่วยมณฑลเซนสี แม้ดั่งกุดส่งทูตเจรจายกย่องเจงกิสข่านก็ไม่ยอม จนกระทั่ง ค.ศ. 1227 เจงกิสข่านเริ่มให้ทหารระดมยิงธนูเข้าเมืองนิงเซียทุกวันไม่ให้ทหารดั่งกุดพัก จนช่วงฤดูร้อนเสบียงในดั่งกุดหมดชาวเมืองทนไม่ไหวจึงจับลี้เซียนส่งให้มองโกล เจงกิสข่านให้ลี้เซียนเขียนหนังสือขอภัยโทษ ลี้เซียนเขียนข้อความยืดเยื้อแม้เจงกิสข่านจะเสียดายความสามารถ แต่ก็ต้องสังหารเพื่อไม่ให้เป็นภัยต่อมองโกลในอนาคต (มีการดัดแปลงข้อมูลจากประวัติศาสตร์คือให้ปราบดั่งกุดได้ก่อนที่เจงกิสข่านจะสวรรคต)

ข้อมูลข้างต้นฉากส่วนใหญ่ที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มักเป็นฉากชนเผ่า ธรรมชาติ และสมรภูมิรบ

2) ฉากที่เป็นเวลา สามารถแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ ฤดูกาล ช่วงเวลา เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” นำเสนอพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่การกำเนิดใน ค.ศ. 1162 จนกระทั่งถึงเหตุการณ์การสวรรคตในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1227

3) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ค่านิยม ระบบการเมือง ชนชั้นเพศ เชื้อชาติ ฯลฯ เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีฉากวัฒนธรรมหลายฉาก เช่น

3.1) ฉากหลุมฝังศพเยสุเก การฝังครั้งนี้ เนกุนไตชิ และดาร์ไต-โอบุชกินเลือกที่ราบไม่มีทางน้ำไหลผ่านเป็นที่ฝังศพเยสุเก เมื่อฝังแล้วจะใช้ต้นไม้หนามปลูกคลุมไว้เพื่อไม่ให้ใครสังเกตเห็น “...ในที่ราบ ไม่มีอะไรเป็นที่สังเกต พอกลบหลุมแล้วเราจะเอาวัวคราดดิน

แล้วหวานต้นหนามเล็บแรงไว้ให้เต็มพื้นที่ ผู้คนคงไม่ต้องการมาเหยียบย่ำหนาม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 90)

3.2) ฉากเทศกาลพระจันทร์สีเลือด เทศกาลเฉลิมฉลองวันพระจันทร์สีเลือด เป็นงานเฉลิมฉลองในวันพระจันทร์เต็มดวง ช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ กล่าวกันว่าพระจันทร์จะดวงกลมโตและมีสีแดง เตมูยินใช้โอกาสนี้หลบหนีชาวเผ่าไต่ยุด เพราะชาวเผ่าไต่ยุดตีฆูมิสเพื่อฉลองงานเทศกาลจนเมามาย ความว่า

“...ต้นฤดูใบไม้ผลิเผ่าไต่ยุดมีเทศกาลเฉลิมฉลองที่สนุกสนานกันเป็นการใหญ่เรียกว่า เทศกาลพระจันทร์สีแดง เตมูยินตั้งใจดัดรับฟังข่าวว่าเขาจะทำอะไรกันจะมีอะไรกันอย่างไรใจจดใจจ่อ ทุก ๆ กระจิมแม่บ้านต่างทำฆูมิสและเครื่องดองของเมาอีกหลายอย่างสำหรับรื่นเริงกันให้เต็มที่...คนทั้งหลายคงกินฆูมิสกันจนเมาสลบไสล...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 162-163)

3.3) ฉากงานแต่งงานเตมูยินและบอร์เต เตมูยินเดินทางไปเผ่าอุงกิรัตเพื่อแต่งงานกับบอร์เต งานแต่งงานของทั้งสองเป็นงานพิธีที่เรียบง่ายตามแบบฉบับชาวมองโกลจะมีการดื่มแกละและเลี้ยงฆูมิสแก่แขกที่เข้าร่วมงาน ความว่า

“...เมื่อเสร็จการกล่าวในพิธีแต่งงานเดเซเซ็นจึงชวนทุกคนในกระจิม กินเลี้ยงแกละดื่มอันเป็นอาหารชั้นดีสำหรับงานแต่งงาน...เตมูยินในฐานะแขกใหม่ทำหน้าที่ตัดแกละออกเป็นชิ้น ๆ ใส่จานของพ่อตา แม่ยาย และเจ้าสาว ตามลำดับ แล้วเจ้าสาวบอร์เตจึงทำหน้าที่ตัดแกละต่อไปใส่ในจานของทุกคน...แล้วเดเซเซ็นก็รินฆูมิสลงในถ้วยของทุกคนแล้วเติมน้ำเล็กน้อยลงในถ้วยของเด็กแล้วทั้งครอบครัวก็นั่งจิบฆูมิสอยู่ด้วยกันเงียบ ๆ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 191-192)

3.4) ฉากการจัดและฝึกกองทหารด้วยแนวคิดใหม่ “สุริยา” กล่าวถึงความสามารถในการฝึกทหารของเตมูยินด้วยแนวคิดใหม่ ทำให้กองกำลังที่มาจากต่างเผ่ามีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว และมีศักยภาพเป็นนักรบมืออาชีพ ความว่า

“...เตมูยินจัดให้นักรบของเขาได้ฝึกซ้อมฝีมือการรบทุกวัน มวยปล้ำแบบมอง... เป็นสิ่งที่ต้องฝึกซ้อมทุกวันเพื่อบ่มเพาะความแข็งแกร่งของร่างกายและความว่องไวพร้อมทั้งไหวพริบ เตมูยินสอนเพลงดาบให้นักรบผู้เยาว์ในเผ่าด้วยตนเองเสียตั้งแต่แรก เพื่อให้นักรบตัวน้อย ๆ นั้นมีพื้นฐานที่ดีในการต่อสู้ แล้วจึงสั่งให้ผู้เรียนประดาบ

กันเป็นคู่ ๆ ด้วยความสุขุมรอบคอบช่างคิดช่างตรองในสิ่งที่เขาลงมือทำทุกสิ่ง เขาไม่ปล่อยให้คู่ซุ่มดาบคู่ไคสนิทสนมกันจนเกินไปและเรียนรู้ทางของกันและกัน เขาจะจับนักดาบของเขาแยกคู่เสมอ ๆ เพื่อให้ นักดาบของเขามีไหวพริบสามารถต่อสู้กับใครก็ได้โดยไม่เลือกคู่ต่อสู้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 235)

เตมูยีนฝึกทหารด้วยวิธีใหม่ โดยให้ฝึกตั้งแต่อายุน้อยและคละเฝ้าและสลับเปลี่ยนกัน เพื่อไม่ให้สนิทสนมกันเกินไป และมีความเป็นหนึ่งเดียวกันไม่ว่ามาจากเผ่าใด มีการฝึกความแข็งแกร่งและทักษะการต่อสู้ระยะประชิดด้วยมวยปล้ำแบบมองโกล ฝึกความเชี่ยวชาญอาวุธที่รบชนะได้ในระยะไกล เช่น ธนู ฝึกปฏิภาณไหวพริบพลิกแพลงการรบได้ ทำให้ทหารที่ฝึกด้วยวิธีใหม่มีศักยภาพสูงกว่า ทหารอาณาจักรอื่นที่ใช้วิธีเกณฑ์ตามหมายเรียก

3.5) ฉากสถาปนาเป็นข่าน เมื่อค.ศ. 1189 เตมูยีนอายุ 34 ปี สถาปนาไรต์มิดิสสถาปนาเตมูยีนเป็นข่านปกครองมองโกล จัดพิธีบริเวณทะเลสาบสีฟ้าเชิงเขารูปหัวใจ

“...ครั้งนั้นเครื่องญาติของเตมูยีนทุกสายต่างพาทรัพย์สมบัติใส่เกวียนมาจอดแน่นริมทะเลสาบสีฟ้าที่อยู่เชิงเขารูปหัวใจ ต่างอุ้มลูกจูงหลานพากันมาหมดทุกคน บรรดามิตรสหายคนที่ชอบพอกับเตมูยีนก็พากันมาด้วย เตมูยีนจึงประกาศตนเป็นข่านอย่างเป็นทางการในวันนั้น วันนั้นเป็นวันแรกที่เขาสวมเครื่องแต่งตัวอย่างข่าน สวมเสื้อคลุมยาวทำด้วยขนสัตว์ย้อมสีม่วงห้อยพู่ทองที่ชาย แต่นอกจากคทาเกียรติยศที่ข่านทุกองค์จะต้องถือไว้ในหัตถ์ซ้าย หัตถ์ขวาของข่านองค์ใหม่กลับถือหอกยาวปลายแหลมเปี้ยบ เป็องพระปฤษฎางค์สะพายคันธนูและกระบอกใส่ลูกธนูจำนวนมาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 238)

3.6) ฉากการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน สถาปนาไรต์มิดิสสถาปนาเตมูยีนข่านขึ้นเป็นจักรพรรดิ มีพระนามว่า เจงกิสข่าน เมื่อ ค.ศ. 1206 ตรงกับ พ.ศ. 1749 เจงกิสข่านให้จัดพิธีถวายความเป็นเจงกิสข่าน ณ ภูเขาคักดิลีร์ ใกล้แม่น้ำไอ-นอน ที่เคยหลบซ่อนตาร์ทูโต กิรลิดูก เมื่อครั้งเยาว์วัย และทรงเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือพระองค์ว่า

“...ภูเขาอันศักดิ์สิทธิ์ที่องค์จักรพรรดิเจงกิสข่านรับสั่งถึงนั้น คือ ภูเขาอันสูงเสียดฟ้า ตอนเชิงเขามีป่า ในสมัยที่ยังเป็นเด็กเตมูยีนเคยขึ้นไปเล่นบนภูเขานี้ และรู้จัก

ทางหนีที่ไต่บันงูเขานี้เหมือนกับที่เขารู้จักสายเส้นบนฝ่ามือของตนเอง ในตอนที่หนี
เผ่าไต่ยุด เตมูยีนก็ขึ้นมาซ่อนบนงูเขานี้ เขามีความรู้สึกว่างูเขานี้ให้พลังแก่เขาในทุกเมื่อ
ที่เขาขึ้นมาปลีกวิเวกขึ้นมารับพลังจากงูเขานี้เขาถือว่าเป็นเสมือนบิดา ดังนั้นในยาม
จะทำพิธีครั้งสำคัญที่สุดในชีวิต พิธีอันที่จะตั้งเขาเป็นจักรพรรดิของชาวมองโกลทั้งปวง
เขาจึงต้องมาทำพิธี ณ สถานที่นี้ เพื่อพิธีจะได้ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด และจะทำให้เขานั่งอยู่ใน
หัวใจของคนเผ่ามองโกลทั้งมวลชั่วกาลนาน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 271)

โดยให้หมอผีเตบเทนกี้ หรือ เกอเกอซู-เบกี เป็นผู้กระทำพิธี
เข้าทรงเชิญเทพเทนกี้มาเป็นผู้อุปถัมภ์แห่งสวรรค์ และสถาปนาเตมูยีนเป็นเจงกิสข่าน
“สุริยา” กล่าวถึงขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมที่ใช้ความเชื่อในลัทธิเตงกี้ของชาวมองโกล
เป็นเครื่องมือสร้างอำนาจทางการเมือง และเรียกร้องความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน
หลังจากเสร็จสิ้นการอัญเชิญเทพเทนกี้มาอุปถัมภ์จากสวรรค์ให้เตมูยีน เป็นเจงกิสข่าน
ผู้ครอบครองผืนแผ่นดินและมวลมนุษย์ทั้งหมดแล้ว จึงจัดอาหารเลี้ยงฉลองตามวัฒนธรรม
มองโกล เช่น แกะ แพะย่าง

3.7) ฉากทำพิธีขอพรเทพเทนกี้ก่อนรบอาณาจักรจีน จักรพรรดิ
เจงกิสข่าน เสด็จเข้าทำพิธีสวดมนต์ขอพรเทพเทนกี้เพื่อให้มีชัยชนะอาณาจักรจีน ครอบครอง
ของพระองค์ก็เข้าร่วมพิธีด้วย

“...พระองค์จึงเสด็จเข้าไปทำพิธีในกระโจมที่พระองค์ให้กางไว้บนยอดเขา
และทรงสั่งข้าทหารตลอดจนครอบครัวทุกคน รวมทั้งครอบครัวของพระองค์เอง คือ
พระมเหสีบอร์เตและพระโอรสธิดาทุกพระองค์ ให้สวดมนต์ภาวนาและทำพิธีขออาหาร
เพื่อเป็นการอ้อนวอนให้เทพเจ้าเทนกี้พอพระทัยเป็นเวลาสามวัน พระองค์เองปรากฏ
พระวรกายในเสื้อคลุมที่ถอดพระบันเหน่ง คือ เข็มขัดดอก พระองค์ทรงเอา
พระบันเหน่งขึ้นพาดพระพาหาแล้วทรงทำพิธีค้ำบเทพเจ้าเทนกี้เป็นจำนวนเก้าครั้ง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 489)

“สุริยา” กล่าวถึงวิธีการทำพิธีสวดมนต์ขอพรเทพเทนกี้
ตามวัฒนธรรมมองโกล แล้วกล่าวถึงเนื้อความปลุกใจก่อนรบอาณาจักรจีน มีใจความว่า
เป็นการรบเพื่อทวงคืนความยุติธรรมให้บรรพชน และปลดแอกมองโกลให้เป็นเอกราช

3.8) ฉากประชุมกูริไลต์ ค.ศ. 1206 เป็นการประชุมกูริไลต์ครั้งพิเศษ เพราะมีการสถาปนารัฐชาติมองโกลอย่างเป็นทางการในนาม “เยเค มองโกล อุลุส” หรือสหพันธ์ชนเผ่าผู้อยู่ในกระโจม และการสมรสระหว่างเผ่าเจงกิสข่านประกาศสถาปนารัฐชาติมองโกลขึ้นใหม่ เพื่อรวมชนเผ่าต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยแสดงให้เห็นวัฒนธรรมร่วมกันของชนเผ่า คือ การอาศัยอยู่ในกระโจม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนสามารถรวมเป็นเอกภาพได้ “...คำกล่าวถึงวัฒนธรรมที่ทุกเผ่ามีส่วนร่วมคือเป็นชนชาติผู้อยู่กระโจมและร่อนเร่ไปบนหลังอาซาฟงแล้วจับใจหัวหน้าเผ่าทุกคนในมหาสมัชชาครั้งนั้น ความคิดว่าจะปกครองโลกจากหลังม้าทำให้ทุกเผ่าเกิดความฮึกเหิม เกิดพลังรวมใจกันอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 425-426)

เจงกิสข่านใช้การแต่งงานสร้างเครือข่ายการเมืองที่แน่นแฟ้นขึ้นหลากหลายระดับ ทั้งให้ราชธิดาของพระองค์สมรสกับกษัตริย์ที่ยอมเป็นประเทศราชสำคัญ ๆ เช่น อุยกูร์ องกุต ให้อูซซา กนิษฐาบุญธรรมสมรสกับนายทหารที่มีความดีความชอบ และให้สตรีชั้นสูงที่เป็นบุตรสาวหัวหน้าเผ่าที่ทรงบงชนะสมรสกับทหารที่มีความดีความชอบ ทำให้มีมิตรแน่นแฟ้นขึ้น “...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านก็ทรงเริ่มรัชกาลของพระองค์ด้วยการแต่งงานให้คู่บ่าวสาวถึง 50 คู่ ทั้งการแต่งงานในเผ่าเดียวกัน และการแต่งงานข้ามเผ่าซึ่งเป็นการผูกสัมพันธ์มิตรที่แน่นแฟ้นกว่าการให้ของขวัญ หรือการสัญญากันเฉย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 429) บรรยายการประชุมครั้งนี้จึงมีภาพความสุขสนุกสนาน และทานเลี้ยงในงานสมรส

1.5.2. กลวิธีการนำเสนอฉาก เวลา สถานที่ การพิจารณาวิธีการที่ผู้เขียนเลือกใช้สร้างสรรค์ฉากให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ยุคสมัย ชนชั้น ตลอดจนวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ปรากฏในนวนิยายได้อย่างแจ่มชัดมากนักน้อยเพียงไร

1) ความถูกต้องน่าเชื่อถือของฉากที่มีความสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีการบรรยายฉากที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ดังนี้

1.1) อาหารของชาวมองโกล ผู้เขียนบรรยายฉากวัฒนธรรมการกินของชาวมองโกลได้ถูกต้อง เพราะชาวมองโกลนิยมรับประทานเนื้อต้มเป็นอาหารหลัก และมักดื่มเหล้าที่หมักจากนมม้า เรียกว่า ภูมิส ความว่า

“...เฮอสินเติมน้ำลงไปหม้ออีกเล็กน้อย ก็จะเคี้ยวให้เนื้อเปื่อยกว่านี้อีกสักหน่อย วันนี้แม่วัวให้มน้อย อาจจะไม่มีพอสำหรับทุกคน คงต้องเอาไว้มั้เด็ก ๆ ดื่มนส่วนของเยสุเถ่าหากว่ากลับมาในวันนี้นางก็มีภูมิสเตรียมไว้ให้แล้ว ภูมิสทำจากนมของแม่ม้าปล่อยทิ้งไว้ให้เปรี้ยว ชายชาวมองโกลชอบภูมิสกันนัก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 39)

1.2) วัฒนธรรมการพูดอ้อม ชาวมองโกลมีวัฒนธรรมการพูดอ้อม เนื่องจากความเชื่อเรื่องภูติผี เช่น จะไม่พูดคำว่าปล้นเพราะภูติผีไม่ชอบคำนี้แล้วจะบันดาลให้ เกิดสิ่งไม่ดีขึ้น

“...ไปเที่ยวเตร่คราวนี้เป็นอย่างไรคะ ทำไมพี่ท่านไม่เล่าอะไรให้ฟังเหมือนแต่ ก่อน’...เธอมะมีดวงตาวังที่จะใช้คำว่าเที่ยวเตร่ แทนที่จะถามตรง ๆ ว่าไปรบหรือไปปล้น คราวนี้เป็นอย่างไร เรื่องการไปรบหรือการไปปล้นแย่งชิงทรัพย์สมบัตินี้เป็นเรื่อง ละเอียดอ่อนมาก คนมองโกลจะไม่ใช้ถ้อยคำที่ตรงไปตรงมา ด้วยเกรงว่าภูติผีปีศาจ แอบได้ยินเข้าจะเกิดความเกลียดชังพวกคนที่ไปทำอย่างนั้น หรือจะมาขโมยทรัพย์ สมบัติต่ออีกทอดหนึ่ง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 41)

1.3) การอยู่ฝึกงานบ้านคู่หมั้น ตามธรรมเนียมชาวมองโกลฝ่ายชาย ต้องอยู่ฝึกงานบ้านฝ่ายหญิง เพื่อเรียนรู้การทำงาน นิสัย และการปรับตัวเข้ากับครอบครัว ฝ่ายหญิง “...บางครั้งคนมองโกลก็มีวิธีฝึกลูกของตนให้เข้าไปอยู่ในความปกครองของบิดาของ คู่หมั้น เรียกว่าไปฝึกหัดอยู่กับพ่อตา จะได้รู้จักสนิทสนมกับคู่หมั้น...อันจะมีผลทำให้ชีวิตแต่งงาน ในระยะต่อไปราบรื่น...จะได้สนิทสนมกับญาติชายของฝ่ายหญิง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 47)

1.4) กระท่อมหรือเกอร์และการจัดพื้นที่ในกระท่อม “สุริยา” บรรยาย ฉากกระท่อมของชาวมองโกล และการจัดสรรพื้นที่ในกระท่อมตามประเพณี ความว่า

“...ในกระท่อมของชาวมองโกลไม่ว่าเผ่าใด ด้านตะวันตกของกระท่อมจัดเป็น ด้านของเพศชาย และเป็นด้านที่ใช้ต้อนรับแขกด้วย ผืนของกระท่อมซึ่งทำหน้าที่เป็น ทั้งฝาและหลังคาของที่อยู่อาศัยทำด้วยขนแกะอัดแน่นจนเป็นผ้าสักหลาดหนาดีกซ้อน กันหลายชั้น มองดูคล้ายผ้านวมที่สามารถถอดออกมาได้เป็นผืน ๆ ในเวลาที่จะย้าย กระท่อมไปตั้งในที่ใหม่ กองไฟอันอบอุ่นเปล่งแสงให้ความสว่างและความอบอุ่นตั้งอยู่ ใต้ปล่องไฟเตี้ย ๆ กลางกระท่อม เชื้อเพลิงในกองไฟได้มาจากของเสียที่ถ่ายออกมา คล้ายหญ้าแห้งจากวัวและม้า ใกล้ปล่องไฟมีรูกว้างลึกสี่บหนึ่งสูงจากพื้นราวสี่หรือห้า ฟุตสำหรับให้ควันออกและให้อากาศถ่ายเท ถูหนึ่งใส่น้ำสะอาดและนมของแม่วัวที่ รีดใหม่ ๆ ในวันหนึ่ง ๆ แขนงอยู่ใกล้ช่องลมสำหรับไว้ต้อนรับแขกที่มักจะมีมาอยู่เสมอ เพราะเดเซเซ็นเป็นคนที่กว้างขวางของเผ่าอุกกีร์ต เป็นธรรมเนียมของคนมองโกลที่จะ

ต้อนรับแขกและแม้แต่คนที่เดินทางผ่านมาที่ไม่รู้จักธรรมเนียมรับแขกเช่นนี้ทำให้คนมองไกลสามารถเดินทางไกลไปในที่ต่าง ๆ โดยไม่อดตาย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 55)

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงกระโจม วัสดุการทำกระโจม การจัดสรรพื้นที่ภายในกระโจม เช่น ทางด้านตะวันตกของกระโจมเป็นพื้นที่ของผู้ชาย และเป็นที่รับแขก ฝาและหลังคาทำจากขนแกะนำมาแผ่นแล้วตีอัดจนแน่นกลายเป็นผืนผ้าสำหรับคลุมกระโจม ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการจากได้ถูกต้องตรงตามวัฒนธรรม

1.5) เชื้อสายชาติพันธุ์ “สุริยา” มีความสามารถในการบรรยายฉากทางวัฒนธรรมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อสายชาติพันธุ์ เป็นเหตุให้มีการต่อสู้ระหว่างเผ่าพันธุ์ เช่น

“...เมื่อตอนใกล้จะสิ้นคริสต์ศตวรรษที่สิบสอง มีเผ่าที่ประสมเลือดมองไกลที่นับว่ามีกำลังมากอยู่ใกล้ทะเลสาบไบคาลอยู่สองเผ่าใหญ่ คือ เผ่าเมอร์กิตและเผ่าตาร์ตาร์ เผ่าเมอร์กิตอยู่ตอนปลายลำน้ำชีเชเลนกาอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทะเลสาบไบคาล พวกนี้เป็นพวกล่าสัตว์และเก็บของป่า ทางตะวันออกของเผ่าเมอร์กิตและนับว่าเป็นทางใต้ ของทะเลสาบบูยร์นอร์ มีเผ่าที่พูดภาษามองไกลอีกเผ่าหนึ่ง มีชื่อว่า เผ่าตาร์ตาร์ เผ่าตาร์ตาร์เป็นเผ่านักรบ พวกนี้กลัรบกับกองทัพจีนและจัดว่ามีความสามารถสู้กับกองทัพจีนทีเดียว...พวกตาร์ตาร์พูดภาษามองไกลแต่มีลักษณะทางคำศัพท์และไวยากรณ์ใกล้เคียงกันอยู่ใน ระหว่างพวกตาร์ตาร์ด้วยกัน พวกตาร์ตาร์นี้คนที่ไม่รู้จักคิดว่าเป็นมองไกล เนื่องจากพวกตาร์ตาร์รบเก่งมาก่อนพวกมองไกล คนนอกเผ่าจึงรู้จักชื่อตาร์ตาร์มากกว่าชื่อเผ่าอื่น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 57)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” บรรยายฉากทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับชาติพันธุ์ 2 ชาติพันธุ์ ที่เป็นศัตรูกับมองไกล แต่ในเอกสารทางประวัติศาสตร์มักเรียกมองไกลเป็นตาร์ตาร์ การสอดแทรกความรู้ที่ถูกต้องแต่อ่านง่ายสนุกสนาน ช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการภาพชนเผ่าต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

1.6) ชัยภูมิผังศพ

“...เนกุนไตชิงเสริมตาริไต-โอทชิกินขึ้นว่า ‘การหาที่ขุดหลุมไม่ใช่ของยาก มีข้อสำคัญอยู่สองข้อ คือ ต้องอยู่ในที่ราบกว้างไม่มีอะไรเป็นเครื่องหมาย และต้องไม่อยู่ในทางน้ำไหล มีร่องรอยของธารน้ำเก่าก็ไม่ได้ มิฉะนั้นทางน้ำจะทลายหลุมผังศพหมดในชั่วฤดูเดียว นี่มีข้อสังเกตอยู่แค่นี้เท่านั้นเอง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 78)

1.7) การสืบทอดมรดก

“...เจ้าคนไม่มีราคาที่จะปะทะคารมกับใครได้ แม้แต่คำกล่าวโบราณของมองโกลบทต้น ๆ เจ้าก็ยังไม่รู้ มองโกลถือว่าบุตรชายคนโตของภรรยาเอกเป็นผู้รับและเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินสมบัติทุกอย่างถ้าหากว่าบิดาตายไปก่อนเวลาอันควร และเป็นผู้รับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัวให้มีกินมีใช้ ดำรงชีวิตต่อไปได้...อย่างที่เจ้าทำ จะออกไปดูแลสัตว์เฉพาะในเวลาที่ยากไปบ้างละ นั่นคือคนไม่มีความรับผิดชอบ เจ้าจะร่วมมือลึทธิในสมบัติได้อย่างไร ในเมื่อเจ้าไม่รู้จักทำหน้าที่ที่มีต่อมัน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 104)

1.8) การใช้ไขมันสัตว์ชำระร่างกาย ชาวมองโกลเชื่อว่าน้ำเป็นของสูงและมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงต้องนำไขมันมาชำระล้างแทน ความว่า “...เบลกูเตวางมีดที่กำลังแลเนื้อมือหยิบชิ้นไขมันที่แลบาง ๆ ไว้ แล้วถูมือทั้งสองจนเรียบเป็นมัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 116)

1.9) บอร์ท หรือเนื้อแห้งทุบบรรจุในถุงหนัง อาหารชนิดนี้ปรากฏตอนที่เตเซเซ็นส่งบอร์ทให้เตมูจินและบอร์เตใช้เป็นเสบียงรับประทานขณะเดินทางกลับไปกระโจมของเตมูจิน ความว่า “...เตเซเซ็นพูดแล้วส่งถุงหนังที่บรรจุอาหารสำหรับกินในขณะเดินทางให้กับเตมูจิน...ทุกคนนั่งทับถุงเนื้อแห้งที่อยู่บนอานม้า ชาวมองโกลชอบรับประทานเนื้อแห้งด้วยวิธีนี้ เพราะเนื้อจะนุ่มและมีกลิ่นเฉพาะซึ่งชาวมองโกลว่าเป็นกลิ่นที่ชวนกินมาก และอีกมากมาย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 193-194)

ข้อความข้างต้นเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่เรียกว่า บอร์ท เป็นเนื้อวัวหรือเนื้อสัตว์ทั้งตัว ซ้าแหละเอาแต่ส่วนเนื้อนำเนื้อไปตากแห้งแล้วนำมาทุบจนเป็นเส้นละเอียด นำเนื้อที่ทุบแล้วยัดใส่ในกระเพาะสัตว์ตัวนั้น จะสามารถบรรจุเนื้อสัตว์ตัวนั้นได้ทั้งตัว บอร์ทเป็นอาหารที่ชาวมองโกลนิยมทำเป็นเสบียงในขณะเดินทาง สามารถเทน้ำร้อนแล้วแบ่งเนื้อในถุงละลายในน้ำร้อน เนื้อจะพองใหญ่ขึ้นแล้วรับประทานได้ที่ กองทัพเจงกิสข่านมีการเตรียมเสบียงชนิดนี้ไปใช้ในการรบทำให้ประหยัดเวลาประกอบอาหาร ประหยัดเนื้อที่เก็บอาหาร

1.10) ฉากราชาอาณาจักรควาริชม

“...ราชาอาณาจักรควาริชมเป็นราชาอาณาจักรใหญ่มีผู้คนพลเมืองหลายเชื้อชาติ กล่าวคือ มีทั้งคนอาหรับ เตอร์ก และเปอร์เซีย เพ็ชรรวบรวมกันตั้งเป็นอาณาจักรขึ้นได้ ก่อนจักรวรรดิมองโกลของพระเจ้ารพรรดิเจงกิสข่านได้เพียงสิบสองปีเท่านั้น นับเป็น อาณาจักรเลือดใหม่ที่ผู้คนยังมีเนื้อเลือดที่สดแรง ไม่ป่วยเปื่อยอ่อนเพลียเหมือนประเทศ ที่ปกครองโดยราชวงศ์เก่า ๆ ทั้งหลาย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 552-553)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ประพันธ์พยายาม สร้างฉากให้มีฉากที่เป็นทั้งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม สภาพภูมิประเทศ ให้ละเอียดบรรจงที่สุด เนื่องจากฉากมีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศในเรื่องได้ และสังเกตข้อผิดพลาดของนวนิยายในอดีต เกิดจากข้อจำกัดด้านข้อมูลจึงอาจผิดพลาดได้

2) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับเนื้อเรื่องและตัวละครที่ส่งอิทธิพลต่อกัน “สุริยา” มีความสามารถใช้ฉากที่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและตัวละคร เช่นการบรรยายฉากขณะที่ เฮอร์ลีนต้องเร่งไปช่วยคาร์ซา ที่ถูกเจงกิสข่านสังกักขังและให้ลงโทษเชียนดี เนื่องจากเชื้อค้ายุง ของหมอมผีเกอเกอซู-เบกี ความว่า

“...เจ้าสารถิคนใหม่ช่างไม่รู้ใจพระราชมารดาเฮอร์ลีนเสียเลย งานแค่จับอูฐตัวสีขาว ที่นางโปรดปรานมาเทียมรถให้นางนั่งก็ยังทำเชื่องช้าราวกับว่านางจะเดินทางในตอนเช้า อตรนทนไม่ได้เฮอร์ลีนจึงต้องส่งเสียงทวาดออกไปว่า ‘นี่เราจะเดินทางเดี๋ยวนี้แหละ ไม่ใช่ ตอนเช้า งานแค่จับอูฐมาเทียมรถนี่จะต้องใช้เวลาสักกี่ชั่วโมงกัน ถ้าเจ้าทำไม่ได้ ก็จงเลิกไป ให้คนที่ทำได้ทำ เราจะเดินทางเดี๋ยวนี้’ เพื่อย้ำคำว่าเดี๋ยวนี้เฮอร์ลีนลุกจาก ที่นั่งได้ก็เดินไปคอยรถที่ประตูกระโจม มือไม่หยิบจับข้าวของเอาไปสักอย่างเดียว สารถิรีบลงลานเทียมอูฐให้นาง นางก็ขึ้นรถโดยไม่รีรอ ปากสั่งว่า ‘ไปเข้าเฝ้า พระจักรพรรดิเดี๋ยวนี้’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 445)

ข้อความข้างต้น แสดงความสามารถในการบรรยายฉากที่มี ความสัมพันธ์กับตัวละครและเนื้อเรื่อง เปิดฉากโดยใช้สัญญาณให้เห็นตัวละครเฮอร์ลีนรีบร้อน

หาอุฐมาเทียมมรถระโจมที่ได้รับพระราชทานเป็นรถประจำตำแหน่งจากเจงกิสข่าน เพราะสารพัดจัดเตรียมอุฐมาเทียมเกวียนไม่ทันใจ แสดงให้เห็นว่าพระราชมารดากระวนกระวายใจในเรื่องที่เกิดขึ้นมาก และเห็นภาพสารพัดที่สนลนทำอะไรไม่ถูกและไม่ทันใจนึกของพระราชมารดา

3) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับแนวคิด “สุริยา” สามารถสร้างฉากให้สอดคล้องกับแนวคิดในนวนิยาย เช่น เหตุการณ์ที่มีความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับเบกเตอร์ ช่วงที่ต้องย้ายจากทุ่งกว้างไปอยู่ใกล้แม่น้ำโอ-นอน ความว่า

“...หลายชีวิตในกระโจมหน้าป่าสนในวงโค้งของแม่น้ำโอ-นอน ต่างได้รับบทเรียนชีวิตกันถ้วนหน้า ว่าเมื่อไม่มีพ่อผู้มีพระคุณหาเลี้ยงแล้วชีวิตเป็นเช่นไร แกะที่เคยมีเป็นฝูงใหญ่ถูกจับฆ่ากินไปทีละตัว...จึงจำเป็นต้องดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และหาของป่า มีชีวิตอย่างชนเผ่าเร่ร่อนดั้งเดิม ยืนยันว่าโชคดีเมื่อในระยะแรกที่ย้ายกระโจมมาเป็นกลางฤดูร้อนและต้นฤดูใบไม้ร่วง ในป่าสนมีสิ่งสารพัดชุกชุม ผีมือธนูของลูก ๆ ของเยสุเกในระยะนี้จัดจ้านนัก สามารถหาเนื้อสัตว์ป่านานาชนิดมาลงหม้อต้มของเฮอลินได้บ่อย ๆ บางครั้งก็ช่วยกันจับปลาในลำธารใหญ่ซึ่งเป็นต้นของแม่น้ำโอ-นอน บริเวณ นี่ยังเป็นธรรมชาติล้วน ๆ ยังไม่มีมือมนุษย์ไปตัดรอนจนกระทั่งต้นไม้แห้งโกรน และปูปลาต้องดิ้นรนหาที่อยู่ใหม่ ชาวมองโกลทั้งหลายถ้าไม่มีธนูแล้วจะไม่เดินทางขึ้นเหนือมายังต้นแม่น้ำโอ-นอน บริเวณต้นแม่น้ำโอ-นอน จึงเป็นที่รักชู้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 139)

ข้อความข้างต้น เป็นฉากพื้นที่แถบริมแม่น้ำโอ-นอน ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าสนขึ้นรกทึบ และไม่มีชาวมองโกลนิยมเดินทางผ่านมาทางนี้มากนัก เหมาะสำหรับครอบครัวเตมูยีนเพราะอยู่เพียงครอบครัวเดียวโดดเดี่ยวหากตั้งอยู่ที่โล่งกว้างมีโจรมาปล้นกระโจม จะไม่สามารถป้องกันตัวได้ เป็นที่เหมาะแก่การดำรงชีพเพราะสามารถหาอาหารป่าจับปลาจากแม่น้ำ เพราะไม่มีสัตว์เลื้อยคลานหรือสัตว์เป็นอาหารตามปกติ

4) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับการสร้างบรรยากาศในเรื่อง “สุริยา” มีความสามารถในการสร้างฉากให้สอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่องทั้งในด้านชื่อชนเผ่า ชื่อแม่น้ำ ลำธาร ภูเขา และสถานที่สำคัญ เช่น เมืองต่าง ๆ จะใช้ภาษามองโกล เช่น

ชื่อเผ่า เช่น เผ่าเมอร์กิด (Merkids), เผ่าองกุต (Önggüt), เผ่าไนมาน (Naimans), เผ่าอุงกิรัต (Onggirats), เผ่าไต้ยู่ต (Tayichi'ut), เผ่าซูลดู (Süldüs), เผ่ายูเรียงกัต (Uriyangqad), เผ่าตังกุต (Tangqut), เผ่าเจอร์กิน (Jürkin), เผ่าบอร์ยิกิน (Borjigin)

ชื่อแม่น้ำ เคลูเรน (Kelüren), เบอร์ดัน-คัลดูน, (Burqan-qaldun), คิลโค (Kilqo), กิมูรกา (Kimurqa), โอนอน (Onon), ตูอูล (Tu'ula)

ชื่อทะเลสาบ เช่น บาลจุนา (Baljuna),

การใช้ชื่อเผ่า แม่น้ำ ลำธาร ภูเขา ตามชื่อภาษามองโกลทำให้ฉากในนวนิยายมีบรรยากาศเหมือนสัมผัสเรื่องจริง

5) ความสามารถในการบรรยายฉาก “สุริยา” สามารถบรรยายฉากได้อย่างละเอียดและเห็นภาพอย่างชัดเจน ทั้งมีความสมจริงและถูกต้องตามประวัติศาสตร์ด้วย

1.6 บทสนทนา เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเล่าเรื่องในนวนิยาย เนื่องจากการพูดคุยตอบโต้กันของตัวละครทำให้เห็นลักษณะนิสัยและพัฒนาการของตัวละคร เห็นเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคตได้ ผู้วิจัยศึกษา 2 ประเด็น คือ การใช้บทสนทนา และกลวิธีการนำเสนอบทสนทนา ดังนี้

1.6.1 การใช้บทสนทนา ผู้วิจัยพบว่า “สุริยา” ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ของการใช้บทสนทนาเพื่อ ช่วยดำเนินเรื่อง ช่วยให้รู้จักตัวละคร ช่วยให้มีความรู้วิธีการไม่ซ้ำซาก ทำให้บทประพันธ์ น่าอ่านน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา มีรายละเอียดดังนี้

1) ช่วยดำเนินเรื่อง “สุริยา” ใช้บทสนทนาช่วยดำเนินเรื่อง เช่น พิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน เพื่อให้เห็นบรรยากาศการทำพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ พิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่านเป็นพิธีที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรก ไม่มีใครเคยได้รับเกียรติขนาดนี้ เจงกิสข่านเป็นคนแรกที่ได้เข้าพิธีกรรมนี้ หมอผีเกอเกอซู-เบกี หรือ เตบเทนกี้เป็นผู้คิดรูปแบบพิธีกรรม ดังนี้

“...เม็งลิกบิดาของเตบ-เทนกี้ ภาคภูมิใจเหลือเกินว่าเทพเจ้าลงมาประทับในกายของลูกชายเกอเกอซูของเขา จนร้องอุทานออกมาว่า

‘โอ้ องค์เทนกี้ พระองค์เสด็จมาแล้วหรือ’

‘ใช่ ใช่ พระองค์เสด็จมาแล้ว’ ลูกชายทั้งหกคนของเม็งลิกผู้เป็นน้องของเกอเกอซู ร้องประสานเสียงพร้อมกันราวกับพวกคณะนักร้องหมู่ของละครกรีกโบราณ

เจงกิสข่านจึงตรัสถามเกอเกอซูเตบ-เทนกี้เหมือนกับว่าพระองค์กำลังถือบทละครที่เกอเกอซูแต่ง แล้วถึงระยะที่พระองค์จะต้องตรัสถามอันเป็นส่วนหนึ่งของคำพูดในพิธี

‘ข้าแต่พระบิดา พระองค์มีพระประสงค์จำนงสิ่งใดหรือ พระองค์จึงเสด็จมา
เหยียบพื้นโลกหล้านี้’

‘เรามีธุระสำคัญ’ เตบ-เทนกี้ตอบด้วยเสียงเหมือนกำลังละเมออยู่ในฝัน

‘ธุระอะไรพระเจ้าข้า โปรดเมตตาให้ข้าพระองค์รับรู้’ เจงกิสข่านรับสั่งด้วยเสียง
กังวานใสราวแก้วเจียรนัยที่ถูกนิ้วมือกระดูกของเตบ-เทนกี้ดีด

‘เรามาเพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตรแห่งเรา’

‘ข้าพเจ้ารอรับพระบัญชา ณ บัดนี้’ องค์เจงกิสข่านตรัสกับพอมดหมอผีเตบ-
เทนกี้

‘เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่าเจงกิสข่าน’ พูดแล้วเตบ-เทนกี้ก็เอามือคว้า
คนโทเงินที่ตั้งอยู่ตรงหน้าพราเสกคาถาลงไปในคนโทด้วยเสียงอันดัง แต่เป็นภาษาที่
ชาวมองโกลทุกคนฟังไม่เข้าใจ ลงท้ายแต่ละประโยคด้วยคำว่า ‘ซิคัจฉะ ซิคัจฉะ’ ซ้ำ
แล้วซ้ำอีก เจงกิสข่านจึงขยับองค์เข้าไปใกล้พอมดเตบ-เทนกี้ในระยะพอเอื้อมถึงกัน

พอมดเตบ-เทนกี้จึงร้องเพลงขึ้นด้วยเสียงอันดังราวฟ้าผ่า ซึ่งไม่ใช่เสียงของ
เกอเกอซูเอง ชาวมองโกลทุกคนที่อยู่ในที่นั้นมองกันและกันด้วยความรู้สึกสยง
ขนลุกขนพอง

‘มา มานี้ เจงกิสข่าน’ เตบ-เทนกี้สั่งด้วยเสียงปานฟ้าร้อง ‘มาให้พ่อเจิมเจ้า
ด้วยน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ในคนโทนี้ เมื่อเจิมแล้ว เจ้าจะเป็นผู้ที่ใครมีอาจทำร้ายได้ เจ้าจะ
ปกครองมหาอาณาจักรมองโกลของเจ้าได้หลายสิบปีจนกระทั่งถึงที่ที่เจ้านอนตายเอง
บนพูกด้วยความชรา จะไม่มีใครยิ่งใหญ่กว่าเจ้าอีกในโลกนี้ ทิวพื้นปฐพีเคียรแห่งราชัน
...พวกเขาได้มีส่วนร่วมในพิธีอันยิ่งใหญ่ที่เทพเจ้าเทนกี้ประทานให้มนุษย์ในโลกหล้า
คนหนึ่งแต่เพียงผู้เดียวและครั้งเดียว จะไม่มีพิธีเช่นนี้อีกแล้ว...

(“สุริยา”, 2556, หน้า 273-275)

ข้อความข้างต้น ช่วยดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านเห็นพิธีกรรมการสถาปนา
เตมูยีนข่าน ขึ้นเป็นเจงกิสข่าน ในพิธีมีบทสนทนาของเมิงลิก บิดาของหมอผีที่เข้าร่วมเป็นสักขี-
พยาน เป็นผู้กล่าวว่าเทพเทนกี้มาแล้ว จากนั้นจึงเป็นการสนทนายาระหว่างเกอเกอซู-เบกี กับ
เตมูยีนข่าน ในพิธีกรรม บทสนทนาแสดงถึงการอัญเชิญเทพเทนกี้มาประทับร่างหมอผีแล้ว
เป็นตัวแทนมอบอำนาจให้เจงกิสข่าน การใช้คำแทนตัว พ่อ กับ ลูก ทำให้ประชาชนชาวมองโกล
ที่เข้าร่วมพิธีมีความเชื่อมั่นว่า เทพเทนกี้เสด็จมามอบอำนาจให้เจงกิสข่านจริง ๆ ทั้งยังให้พร
ให้ไม่มีใครสามารถทำร้ายเจงกิสข่านได้อีกด้วย

2) ช่วยให้รู้จักตัวละคร “สุริยา” ใช้บทสนทนาระหว่างเธอสิ้นกับเตมุยิน เรื่องวิธีการผากตัวกับ โต-ซรุล ข่าน เพื่อเรียนรู้การปกครอง แต่เตมุยินคิดไม่ตกว่าจะทำอย่างไร โต-ซรุล ข่านจึงจะยอมรับ ทั้งไม่อยากเสียหน้าบริวารเยสุเกที่เคยหนีไปพึ่งพาข่านก่อนหน้านี้ว่า

“...เตมุยินเห็นแม่จึงไป ก็รีบเร้าอยากฟังต่อเหมือนเมื่อเขายังเล็ก ๆ รอฟังปมขมวดของนิทานจากแม่ ‘อะไรจ๊ะ แม่จ๋า อะไรที่จะทำให้โต-ซรุลหมดระแวง ยินดีรับลูกด้วยความจริงใจ’

เธอสิ้นจึงว่า ‘โต-ซรุลนั้นอะไรก็ติดอกน่ะลูกนะ แต่โต-ซรุล เป็นคนโลภ เสียนิสัยเหลือเกิน จริงอยู่อันว่าของขวัญของกำนันใคร ๆ ก็ชอบ แต่โต-ซรุล เป็นยิ่งกว่านั้น คือ เขาไม่ปิดบังความรู้สึกของเขาเสียเลยว่าเขาเป็นคนชอบของกำนัน ยิ่งแพงยิ่งชอบ เพราะฉะนั้นจะทำให้คนอย่างนี้ชอบนั้นไม่ยากเลย เขาก็โปรดปราน ชอบพอเราเท่าราคาของที่เรานำไปกำนันแหละ...’

(“สุริยา”, 2556, หน้า 185)

บทสนทนาข้างต้นทำให้ผู้อ่านรู้ว่า โต-ซรุล ข่าน เป็นคนโลภ การเข้าหา และเป็นที่พอใจของโต-ซรุลข่านได้นั้น ต้องนำของกำนันที่มีมูลค่าสูงไปด้วยเท่านั้น และต่อมาเตมุยินเธอสิ้นได้มอบผ้าคลุมขนเซบิลสีดำแก่เตมุยินไปกำนันข่านจนเป็นที่ยอมรับ

3) ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก “สุริยา” ใช้การสนทนาประกอบหลังการบรรยายเรื่องเพื่อช่วยทำให้ไม่ซ้ำซากและมีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น เช่น เหตุการณ์ที่ผู้ประพันธ์บรรยาย องข่าน หรือ โต-ซรุล ข่านพยายามการแสดงอำนาจผ่านการแต่งกายหรูหราเหมือนสุลต่าน มีการประดับเพชรพลอยมีค่า แตกต่างจากวัฒนธรรมมองโกล ผู้ประพันธ์ให้ตัวละครขุนพลของเตมุยิน 5 คน โบออร์ซู คาซาร์ มูกาสี เบลกูเต และสุโปเต สนทนากันเพื่อวิจารณ์การกระทำขององข่าน ว่า

“...โบออร์ซูเป็นผู้เปิดประเด็นเรื่องนี้ในกลางฤดูใบไม้ร่วง วันหนึ่งที่บรรดานายทหารตามข่านแห่งชนเผ่าผู้อยู่กระเจิมออกล่าสัตว์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ‘ท่านคิดอย่างไรนะ โต-ซรุล ผู้เฒ่าแกคิดอะไรขึ้นมา จึงลุกขึ้นแต่งตัวเหมือนสุลต่าน เพชรพลอยเต็มไปหมด แกเสียสติไปหรือเปล่า’

คาซาร์เอออร์รับคำ ‘จริงนั่นแหละ แกคงเสียสติ คนปกติใครจะทำอย่างนั้น’

มูกาลีผู้ถูกบิดานำมาถวายเตมูยีนเมื่อนานมาแล้ว และได้เป็นนายประตูอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ครั้นเติบโตขึ้นมีสติปัญญาและมีฝีมือเย็บในเพลงอาวู...ส่วนเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองของเขาก็กังไม่ใช้ธรรมดา เตมูยีนจึงโปรดปรานเขามาก มูกาลีพูดซ้ำ ๆ ว่า ‘ไม่น่าจะใช่ละ ถ้าองข่านเสียสติจริง ป่านนี้เฝ้าเกรตทั้งเฝ้าคงเกิดเรื่องระส่ำระสาย น้องชายกับบุตรชายขององข่านคงแย่งกันเป็นใหญ่ แล้วก็คงมีข่าวว่าองข่านถูกจับขังหรือถูกฆ่าไปแล้ว แต่นี่ก็ไม่ได้ข่าวเช่นนั้น’....”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 255-256)

ข้อความข้างต้น เป็นบทสนทนาของทหารเอกของเจงกิสข่าน 5 คน กำลังวิพากษ์วิจารณ์องข่านที่ใช้วิธีการแสดงอำนาจด้วยการแต่งตัวหรูหราประดับเครื่องประดับมีค่า ประดิษฐ์ลีลาการพูด ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้โดยไม่ต้องใช้การบรรยายของผู้เขียนอย่างเดียว

4) สร้างความสมจริง “สุริยา” ใช้บทสนทนาช่วยสร้างความสมจริง เช่น การสนทนาระหว่างเยสุกับเฮอลีน ทำให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีของสามีภรรยาที่สามารถปรึกษาสุขทุกข์กันในฐานะคู่ชีวิต สามารถคุยเล่นหยอกเย้าให้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด

“...เฮอลีนเห็นเรื่องยาวออกไปไกลกว่าสิ่งที่ตัวเองต้องการรู้จึงวนเวียนคำถามกลับไปใหม่ ‘แล้วที่พี่ไปคราวนี้ได้ไปรบกับใครคะ’

‘รบกับผีอะไรละ ในระยะเดินทางห้าวันรอบเขตแดนของเราไม่มีสิ่งมีชีวิตอะไรโผล่มาให้เห็นสักตัวหนึ่ง ช่างหายหัวกันเจียบเจียบไปถึงไหนต่อถึงไหน มองดูทุกแห่งราบเรียบไปหมด ไม่เหลือแม้แต่เสากระโจมหรือเศษขยะสักกอง’

‘อ้อ เป็นไปได้ยังไงคะ เฝ้าเพื่อนบ้านของเราหายไปไหนหมด’

‘ไม่รู้ซี พี่เสียเวลาวนเวียน พวกเราทุกคนก็ช่วยกันค้นหาเพื่อจะได้พบใครสักคนจะได้จับมาถามเอาความจริงว่ามีอะไรเกิดขึ้น แต่ก็ไม่มีใคร...จึงต้องกลับมามือเปล่านี่ไง’...

(“สุริยา”, 2556, หน้า 43-44)

ข้อความข้างต้น เฮอลีนถามเยสุเรื่องการออกไปรบแย่งชิงทรัพย์สินจากเผ่าอื่น ๆ แต่ปรากฏว่าไม่มีเผ่าใดตั้งถิ่นฐานบริเวณใกล้ ๆ ให้ได้รบ แสดงให้เห็นว่า ชนเผ่าต่าง ๆ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอำนาจภายในพื้นที่เขตทุ่งหญ้า แนวโน้มการรวมเผ่ามีมากขึ้น

5) ทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา “สุริยา” สามารถนำบทสนทนามาใช้อธิบายความหมายของคำ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งเจงกิสข่านได้อย่างน่าสนใจ ตัวละครมีการพูดคุยหยอกล้อกันทำให้เรื่องที่มีข้อมูลหนักกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจขึ้นผ่านการสนทนาของตัวละครกุกซาร์ และซาซา-เบกี ดังนี้

“...‘ແມ່ພ່ອນຄົນໂຄລຊິດ ທ່ານໄປນັ່ງຢູ່ໃນໃຈຂ້ານທ່ານຫຼືຈຶ່ງຮູ້ວ່າທ່ານໂປຣດຊີໂອໄນ ໄມໂປຣດຊີໂອໄນ’ ສາສາ-ເບກີ ອັດຕະແຮນະແຮນໄມໄດ້ ເມື່ອຄິດວ່າກຸຊາຣ໌ທຳຕົວເປັນຄົນໃນ ຂອງຄ້າຍເຕມູຍິນເສີຍຕັ້ງແຕ່ຕົວເອງຍັງໄມ້ທັນໄດ້ ເດີນທາງໄປເຂົ້າເຝົ້າ

‘ທ່ານກືຮູ້ນີ້ນາ ຂື້ອທີ່ເປັນອັບມັງຄລເສີຍແລ້ວ ໃດຈະອຍາກເອົາມາຕັ້ງເປັນຂື້ອຕົວ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຍິນວ່າເຄອເຄອຊູຫຼືເອເຕບ-ເທນກືຮຸ້ພ່ອມດທີ່ສື່ອກັນວ່າຫຼືພິດຕາທິພິດສາຣພັດ ກຳລັງຕິດຕໍ່ກັບເທພເຈົ້າເທນກືຮຸ້ເພື່ອຫາຂື້ອທີ່ເໝາະສົມຢູ່’ ກຸຊາຣ໌ໄຂ້ຄວາມ

ອັລຕັນຄົນພູດນ້ອຍຈຶ່ງພູດຂຶ້ນລອຍ ໆ ອີກວ່າ ‘ຂື້ອນີ້ທ່ານອ່ອນເລື່ອງການຂາວເສີຍແລ້ວ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຍິນມາວ່າຂ້ານທ່ານຕົກລົງເລືອກຂື້ອ ‘ເຈງກືສຂ້ານ’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 273-275)

ข้อความข้างต้น ตัวละครกุกซาร์ กับอัลตัน-โอทซิกิน และซาซา-เบกี กำลังปรึกษากันว่าควรจะไปพึ่งพาใครดี ระหว่างโต-ซูล ข่าน แห่งเผ่าเกรตที่มีอำนาจมาก กับเตมูยีนที่กำลังเพิ่งสร้างตัวและจะสถาปนาอำนาจให้ยิ่งกว่าตำแหน่งข่าน แล้วทั้งสามก็วิจารณ์ว่า เตมูยีนคงไม่เลือกตำแหน่งกุกซาร์ เพราะกลายเป็นตำแหน่งอับมงคล เพราะจากมุกานำไปใช้แล้ว ส่วนชื่อที่จะตั้งใหม่ดูมีอำนาจดี จากนั้นจึงชวนกันไปอยู่ค่ายเตมูยีน

1.6.2 กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา ผู้วิจัยพบว่า “สุริยา” มีกลวิธีนำเสนอบทสนทนา ที่มีความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัย และตัวละคร ดังนี้

1) ความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัย และตัวละคร “สุริยา” มีความสามารถในการใช้บทสนทนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย บุคลิก และสถานภาพของตัวละคร เช่น บทสนทนา ระหว่างกุกซาร์และเตมูยีน เมื่อเตมูยีนเข้ามาในกระโจมเพื่อคารวะศพเยสุเก เตมูยีนคารวะมารดา คาริโต-โอทซิกิน และเนกุนไตชิ ส่วนกุกซาร์เพียงแต่ยิ้มให้แล้วกล่าวคำทักทาย ว่า

“...เตมูยีนเพียงแต่ยิ้มให้ แล้วพูดทักทายว่า ‘อ้อ พี่กุกซาร์ก็มาด้วย ขอบคุณพี่มาก’ ‘พี่เสียใจด้วยมาก’ กุกซาร์พูดแล้วจับมือเตมูยีนไว้นั่น ‘ขอบใจ’ เตมูยีนบีบมือกุกซาร์ แล้วถามว่า ‘คุณพ่ออยู่ที่ไหน’

‘ยังอยู่ที่ที่นอน เราทุกคนรอให้ลูกคนโตมาเสียก่อนจึงจะฟัง’ ดาริโต-โอทซิกินตอบ
 เตมูยีนจึงเดินไปเปิดผ้าห่มดูหน้าบิดา เห็นหน้าสีเขียวคล้ำ เอามือจับดูก็เย็น
 ดังก่อนหิน เตมูยีนจึงว่า ‘ตอนจากกับข้าพเจ้า ดวงหน้าคุณพ่อยังยิ้มแย้มเหมือนดวง
 อาทิตย์ตอนกลางวัน เวลานี้กลายเป็นอาทิตย์ตกดินเรื่องนี้ก็ไม่มีอะไรมาก มันทำเราก่อน
 เราจึงต้องตอบแทน ข้าพเจ้าจะไม่หยุดการแก้แค้น จนกว่าไม่มีคำว่าเผ่าตารตารอยู่ใน
 โลก’

‘ค่อย ๆ คิด ค่อยพูดค่อยจากันเกิด เตมูยีน’ เนกุนไตชิให้สติ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 90)

บทสนทนาข้างต้นให้ความรู้สึกถึงความโศกเศร้าแต่ต้องเก็บอารมณ์
 ให้นิ่งเงียบ เตมูยีนพูดด้วยน้ำเสียงเรียบเพื่อไม่แสดงอาการเสียใจ การพูดกับกุซาร์ เตมูยีนใช้
 ภาษาพูดปกติ ส่วนการพูดกับดาริโต-โอทซิกิน และเนกุนไตชิ ใช้คำแสดงความสุภาพมากขึ้น
 เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับรายละเอียดเรื่องวัย บุคลิก และสถานภาพของตัวละครด้วย

2. การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

การใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวรรณกรรม เนื่องจาก
 ช่วยสื่อความและสร้างความประทับใจ อารมณ์สะท้อนใจจากการอ่านวรรณกรรม จากการศึกษา
 พบว่า มีการสร้างภาษาวรรณศิลป์ การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
 เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีกลวิธีสร้างสรรค์วรรณศิลป์ 4 ลักษณะ กลวิธีการใช้
 ถ้อยคำ กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร กลวิธีเกี่ยวกับประโยค และกลวิธีด้านน้ำเสียงหรือทางเสียง
 ของผู้แต่ง ดังนี้

2.1 กลวิธีการใช้ถ้อยคำ ผู้วิจัยศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ 3 ลักษณะ คือ การใช้
 คำ การเลือกใช้คำ และการใช้คำอย่างมีศิลปะ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การใช้คำ ผู้วิจัยพบว่าผู้ประพันธ์มีความสามารถใช้คำอย่างมีศิลปะ
 2 ด้าน คือ ใช้คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล การเลือกเสียง
 ของคำ ตลอดจนการเล่นคำ ดังนี้

1) คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล
 “สุริยา” ใช้คำที่มีความหมายเหมาะสม คือ การใช้สรรพนาม การใช้ราชาศัพท์กับขานของมองโกล
 มีรายละเอียดดังนี้

1.1) การใช้สรรพนาม “สุริยา” มีการใช้คำสรรพนาม สอดคล้องกับสถานภาพบุคคล ลักษณะนิสัยจากหลักฐานที่พบจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการสมัยปัจจุบัน เช่น แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด, จอห์น แมน เป็นต้น

กู, มึง ตัวละครเบกเตอร์ใช้สรรพนามกู เพื่อแสดงอำนาจและความก้าวร้าวในขณะมีอารมณ์โมโห เช่น “...กูไม่ไล่ กูไม่แบ่ง กูไม่สนใจภาษีตมองโกล กูเป็นคนจับได้ กูจะกินคนเดียว’...’ ‘อายลูกหมา อายหมาหมู่ พวกมึงจะแย่งเอาปลาที่พวกมึงไม่มีสิทธิ์หรือพวกมึงรู้จักกูน้อยไป’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 145)

เธอ กับ ฉัน ตัวละครซอร์กัน-ชีรา ใช้สรรพนาม “ฉัน” แทนตัวและใช้ “เธอ” เมื่อพูดกับนางเออติซผู้เป็นภรรยา เช่น “...เธอใช้สองตา ของเธอดูสิ แล้วเธอก็จะเข้าใจเรื่องเอง คงไม่ต้องให้ฉันแฉเสีย จนนคนแอบได้ยินหรอกนะ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 159)

เรา พระจักรพรรดิเจงกิสข่านใช้สรรพนามแทนตัว “เรา” เป็นปกติ แม้จะสถาปนาเป็นเจงกิสข่านแล้ว เพื่อแสดงความเป็นกันเอง ไม่ถือตัว เป็นสุภาพชน โดยมีหลักฐานจากราชสาส์นที่เจงกิสข่านส่งถึงนักพรตเต๋า ก็ใช้สรรพนาม “เรา” เช่นกัน “สุริยา” จึงให้เตมูยีน และเจงกิสข่าน ใช้สรรพนามนี้เป็นปกติ เช่น “...เราก็คงหวังว่าจะเป็นได้อย่างนั้นเวลาคงเป็นเครื่องรักษาเยียวยาทุกสิ่ง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 159)

1.2) การใช้ราชาศัพท์กับข่านของมองโกล “สุริยา” มีการใช้ราชาศัพท์กับเจงกิสข่าน โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ผ่านพิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน ส่วนเจงกิสข่านมักใช้คำสามัญตลอด เพื่อแสดงความเป็นผู้ไม่ยึดติดในบรรดาศักดิ์ ตัวละครอื่นใช้ราชาศัพท์กับเจงกิสข่านแสดงให้เห็นความละเอียดอ่อนและความรู้สึกซึ่งทางด้านภาษาและวัฒนธรรมการใช้ภาษา เช่น หลังเสร็จพิธีการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน คนแรกที่พูดราชาศัพท์กับเจงกิสข่าน คือ เตมูเก ความว่า

“...‘พะยะคะ ท่านทรงพระกรุณาแก่ข้าพระองค์มาก ข้าพระองค์จะถวายความจงรักภักดีตราบเท่าสิ้นชีวิต’ ดังนั้นเตมูเกจึงเป็นคนแรกที่ กราบทูลเจงกิสข่านด้วยภาษาชั้นสูง ทำนองราชาศัพท์ แล้วถวายคำนับด้วยท่าทางสง่าตามแบบแผนของนักรบบมองโกลที่มีทั้งความองอาจกล้าหาญ และความอ่อนน้อมอยู่ในตัว ทำให้องค์เจงกิสข่านแย้มพระสรวลเล็กน้อย อย่างเอ็นดูพระอนุชาสุดท้อง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 272)

โบออร์ซู ใช้ราชาศัพท์กับพระจักรพรรดิอย่างเคร่งครัดทุกครั้ง เพื่อแสดงความเคารพเจกษาน ความว่า “...เป็นธรรมดาโลกพะยะคะ เวลานี้พระองค์ทรงเป็น พระจักรพรรดิแห่งจักรพรรดิ จักรพรรดิสูงสุดผู้เป็นยอดในโลก ก็เป็นธรรมดาที่พระองค์จะต้อง ทรงรู้สึกว้าเหว่บ้าง แต่เรื่องนี้ไม่ควรเป็นพะยะคะ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 624)

2) การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ เป็นกลวิธีการสร้างคำ ที่เน้นให้เสียงมีความสละสลวยงดงาม จากการศึกษา พบว่า ผู้ประพันธ์มีกลวิธีในการเลือก เสียงคำ ตลอดจนการเล่นคำ 3 วิธี คือ การเล่นเสียง การเล่นคำ และคำภาษาถิ่น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1) การเล่นเสียง “สุริยา” มีการเล่นเสียงทั้งเสียงสระและพยัญชนะ เช่น

เล่นเสียงสระ และอักษร เช่น รบ รับ ขับ เคี้ยว ความว่า “...ลูกของ โคอาชิน ซึ่งโตกว่าลูกของเฮอลีน ก็รังแกลูกของเฮอลีน โดยเฉพาะเบกเตอร์ลูกคนเล็กของ โคอาชินนั้น กอดปล้ำรบบับเคี้ยวกับเตมูยีนอยู่เสมอ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37)

เล่นเสียงพยัญชนะ เช่น เชิด/ซื้อ และ ลือ/เลื่อง ความว่า “...เพื่อ เห็นแก่สื่อคลุมขนสัตว์สีดำ ขำขอประสิทธิ์ประสาทพรให้เจ้าจงเชิดซื้อสื่อเลื่องในยุทธภพ ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 196)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์นิยมเล่นเสียงคำในภาษาร้อยแก้ว เพื่อให้เกิดความไพเราะ และเพื่อให้สำนวนมีความสละสลวยงดงามขึ้น

2.2) การเล่นคำ เป็นกลวิธีการเลือกสรรถ้อยคำเพื่อเรียบเรียงเป็น ประโยคให้มีความงดงาม โดยการพลิกแพลงคำให้มีความหมายแปลกหรือพิเศษออกไป “สุริยา” มีการเล่นคำหลายแห่ง ซึ่งทำภาษาร้อยแก้วของ “สุริยา” ที่มีความงดงาม เช่น

เล่นคำว่า “ทน” เช่น “คนที่อยู่ได้ในถิ่นนี้จึงเป็นมนุษย์พันธุ์พิเศษ ที่ทนร้อนทนหนาวทนหิวทนต่อความกลัวและความสิ้นหวัง” (“สุริยา”, 2556, หน้า 35)

เล่นคำว่า “ต่าง” เช่น “เมื่อมองภาษาจะพบว่าลัทธิพุทธภาษารวม ตระกูลใหญ่อัลตาอีกด้วยกันทั้งนั้น แต่ต่างพวกต่างมีภาษาของตนเอง ที่ต่างคนต่างรักและ แห่นหวง กลายเป็นว่าต่างพวกต่างพูดคนละภาษา” (“สุริยา”, 2556, หน้า 35)

เล่นคำว่า “คำ” เช่น คนในเผ่าบอร์ยิกินที่ได้ฟังเตมูยีนประกาศว่า ตนจะเป็นช่างสร้างจักรวรรดิก็เห็นว่าพูดเกินความเป็นจริง ผู้เขียนใช้คำว่าคำใหญ่คำโต “...ตอน เด็ก ๆ เพื่อนล้อเตมูยีนว่าจะช่างทำอะไร ช่างตีมีด หรือว่าช่างไม้ แต่เตมูยีนยึดอกพูดอย่าง

หนักแน่นว่า จะเป็นช่างสร้างจักรวรรดิ ทุกคนก็เห็นชั้นที่เด็กพูดคำใหญ่คำโตถึงเพียงนั้น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 58)

2.3) คำภาษาถิ่น เนื่องจากเรื่อง เจงกิสข่าน เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้ภาษามองโกล หรือภาษาของชนชาติตัวละครในเรื่อง เพื่อสร้างบรรยากาศความน่าเชื่อถือ และทำให้นวนิยายมีความน่าอ่านมากขึ้น “สุริยา” ใช้คำภาษามองโกล เช่น เฮอสินแนะนำให้เตมุยีนไปเป็นโนยันของโต-ซรุล ข่าน อย่าไปในฐานะโนเคอร์ ความว่า

“...เฮอสินฟังลูกแล้วไม่พูดจาสิ่งใด นางนิ่งไปนานแล้วจึงตอบว่า “ถ้าลูกกลัวเจ้าพวกหาที่พึ่งหาคณันจะหัวเราะเยาะ ลูกก็อย่าไปในฐานะคนหาที่พึ่ง ลั่นไร่ไม้ดอกอย่างที่เราถนัดไปเป็นโนเคอร์¹ เจ้าจงไปในฐานะที่เจ้าเป็นเจ้านาย เป็นเจ้านายอย่างในสมัยโบราณ เจ้าชายที่เป็นหัวหน้าเผ่าเล็กเผ่าน้อยที่ไปอยู่ในสำนักของเผ่าใหญ่ที่เขาเรียกว่าโนยัน²...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 184)

โดย “สุริยา” ใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายความหมายของ โนเคอร์ และโนยัน ไว้ในเชิงอรรถเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายจากการอ่านเชิงอรรถเพิ่มเติม เพื่อเสริมความเข้าใจเรื่อง การที่ “สุริยา” ใช้ภาษามองโกลแทรกในเนื้อนวนิยายหลายคำ ทำให้เชื่อว่าเป็นบทสนทนาของชาวมองโกล และมีรู้สึกถึงบรรยากาศของมองโกลจริง

2.1.2 การใช้คำอย่างมีศิลปะ การใช้คำอย่างมีศิลปะ เป็นความสามารถในการเลือกใช้คำในภาษาไทยมาใช้เรียงร้อยเพื่อสื่อสารความรู้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ไพเราะน่าฟัง ใช้คำได้เหมาะสมกับกาลเทศะ จากการศึกษาพบการใช้คำ 2 ลักษณะ คือ คำซ้อน และคำซ้ำ ดังนี้

1) คำซ้อน เป็นการใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน วางซ้อนติดกันในข้อความเพื่อเพิ่มน้ำหนักความหมายให้หนักแน่นมากขึ้น “สุริยา” มีใช้การซ้อนคำ ดังนี้

ซ้อนคำว่า เย็น และ เยียบ เช่น “...เบกเตอร์ตกใจมาก เขาไม่เคยเห็นเตมุยีนโกรธอย่างเยียบเย็นเช่นนี้มาก่อน เขาไม่ตั้งใจจะกล่าวเกินเลยไปว่าเฮอสินมีชู้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 105)

ลูกผี/ลูกสาว เช่น “...ตนเองก็ไม่อยากอยู่กับเผ่าบอร์ยิกันอยู่แล้ว กลับไปได้คราวนี้ดูจะเปิดแน่ ไปหาที่ตั้งเฉพาะเผ่าโดยุตของเราดีกว่า ไม่ขอยุ่งเกี่ยวกับเจ้าลูกผี ลูกสาวนี้อีกแล้ว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 111)

สบถ/สาบาน เช่น “...มีโยที่ตาร์กูไต กิรลิดูกจะ**สบถสาบาน**อยู่ในใจ อย่างไรแต่เขาก็ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากพาพวกโดยุต...ตามรอยเตมุยีน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 111)

ดู/เด็ด/เด็ด/มัน เช่น “...ทหารรวมเผ่าของพระองค์และเผ่าเกรต เห็นพระองค์ทำเช่นนั้น ความโหดร้ายทารุณที่ทุกคนมีประจำตัวอยู่แล้วก็ทำให้ทุกคนสับสนกับ เผ่าตาร์ตาร์อย่าง**ดูเด็ดเด็ดมัน** รวากับกองทัพของปีศาจ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 335)

2) การซ้ำคำ เป็นการใช้คำหรือวลีเดียวกันวางไว้ในตำแหน่งต่างกันที่มีความหมายเดียวกันทุกตำแหน่ง ช่วยให้คำที่ใช้มีความไพเราะและมีความหมายหนักแน่นขึ้น บางครั้งใช้เพื่อเน้นย้ำให้เกิดความสนใจข้อความนั้น “สุริยา” ใช้การซ้ำคำ เช่น คนครึ่งผีครึ่ง “...เตมุยีน ท่านไม่ต้องพูดมาก อย่างไรอย่างไรข้าพเจ้าก็ไม่เปลี่ยนใจ ใครจะอยู่กับคนครึ่งคน ครึ่งผีอย่างท่านได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 118)

3) อื่น ๆ นอกจากการใช้คำข้างต้นแล้ว ยังพบมีการใช้คำที่น่าสนใจหลายประการ แตกต่างกันตามความสามารถและความถนัดของผู้ประพันธ์ “สุริยา” มีกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เลือกใช้ หน่วยบอกเวลา, คำแผลง, คำซ้ำ, การใช้สำนวนภาษาชิตไทย, การใช้สำนวนภาษิตมอญ, สำนวนหรือข้อความจากวรรณคดีไทย, การใช้คำเสริมสร้อย ดังนี้

3.1) หน่วยบอกเวลา

ดวงอาทิตย์ยอแสง เตมุยีนให้เบลกูเต ไปส่งข่าวตาร์กูไต-กิรลิดูก ให้บุกโจมตีเผ่าคาลกาในช่วงเวลาที่พระอาทิตย์กำลังตกดิน ความว่า “...เตมุยีนจึงบอกให้เบลกูเต พี่ต่างมารดา ซึ่งตัวโตใหญ่เหมือนคนโตแล้ว ให้ข้ามมาไปบอกตาร์กูไต กิรลิดูกว่าเขาจะเข้าตี ในเวลานี้แหละ ทั้ง ๆ ที่ดวงอาทิตย์ยังยอแสงอยู่...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 103)

ตั้งแต่ดาวประกายพริกยังไม่ขึ้น “...เตมุยีนก็พาสัมครพรรคพวก ทั้งสองเผ่ากลับกระโจมที่พัก ได้เล่าข่าวให้เฮอสินและโคอาชินฟังตั้งแต่ดาวประกายพริกยังไม่ขึ้น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 114)

3.2) การใช้คำแผลง เช่น จำเริญ ดังตัวอย่าง “...อันว่าบุตรนั้นถึงจะ จำเริญวัยโตใหญ่เป็นแม่ทัพชนะรอบทิศ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 624)

3.3) คำซ้ำ ใช้คำซ้ำเพื่อสร้างภาพพจน์ด้านเสียง ภาพธรรมชาติ ดังนี้

ตะแห่งวตะแห่ง “..และข้าก็จะใช้สิทธิของข้าในการที่จะออกไป
คูมันในเวลาที่เขาอยากไป ไม่ใช่ทำตามคำเรียกร้องตะแห่งวตะแห่งของอัยเด็กเมื่อวานขึ้น
ที่อยากทำตัวเป็นหัวหน้าเผ่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 103)

กลางวันแสด ๆ “...ตารักุโต กิริลิตุกเห็นสีหน้าเตมุยีนเปลี่ยนได้
เร็วยิ่งกว่านักแสดงละคร ก็ยิ่งอกสั่นขวัญแขวน คิดว่าผีมาลงเตมุยีนในเวลากลางวันแสด ๆ...”
 (“สุริยา”, 2556, หน้า 118)

ปราด ๆ “...เตมุยีนแน่ใจว่าเขาจะถึงกระโจมของเขาในเวลาพลบค่ำ
สมองของเขาจึงวาดแผนปราด ๆ ต่อไปถึงเรื่องที่จะต้องทำในอนาคตระยะใกล้และระยะไกล...”
 (“สุริยา”, 2556, หน้า 168)

3.4) การใช้สำนวนภาษิตไทย นวนิยายเรื่องเงงกิสซ่าน ของ “สุริยา”
มีความโดดเด่นในการใช้สำนวนภาษิตไทยในการเขียนนวนิยายทำให้ใช้คำกระชับ มีพลัง เห็นภาพ
ที่ต้องการสื่อได้ชัดเจนขึ้น เช่น ไม่มีปีไม่มีขลุ่ย (34), คอทั้งสันหลังเหล็ก (35), เกลียด..เข้า
กระดุกดำ (38), คอหอยกับลูกกระเดือก (39), คดในข้องอในกระดุก (43), ตกเป็นเบี้ยล่าง (63),
มิดแปดด้าน (67), ปากคอเราะราย (94), หูผีจุมกมด (69,95), ตัดช่องน้อยแต่พอดัว (79),
ลำหักลำโค่น (98), ลูกเล็กเด็กแดง (99), ลูกเสือลูกจระเข้ (99), ชี้นตายปลายเป็น (99),
ชักใบให้เรือเอน (104), เอาข้างเข้าถู่ (104), รุกฆาต(108), เจ้าก็เจ้าการ (108), ขำหน้าขำตา (108),
เจ้าก็เจ้าการ (108), ไม่รู้สีกูรู้สม (109), ทองไม่รู้ร้อน (109), เด็กเมื่อวานขึ้น (111), คนปากสว่าง
(111), หัวเด็ดตีนขาด (112), ตัวลั่นขวัญแขวน (114), อิมหมีพีมัน (115), เชือดเนื้อเถื่อนหนัง (118),
เคียงบ่าเคียงไหล่ (119), เด็กอมมือ (120), ชักดินชักงอ (127), แง่งสี่เบี้ย (159), ลูกนกลูกกา
(165), ปีกกล้าขาแข็ง (182), ลูกกำพร้าวพ่อตายหัวหายตะพายขาด (197), หัวซุกหัวซุน(197),
ถึงพริกถึงขิง (202), ฝิไม่มีญาติ(246), หนูปากคอก (334), พังอีร้าคำอีรม (370), แง่งสี่เบี้ย
(370), ตัดไม้ข่มนาม (387), แปรพัคตร์ (399), ชักใบให้เรือเสีย (402), ข้าที่ขายเจ้า บ่าวที่ขายนาย
(407), กระเหียนกระหือรือ (508), ทอดธุระ(522), กระด้างกระเดื่อง (522), ลิงหลอกเจ้า (528),
ยกหูชูหาง (528), คดในข้องอในกระดุก (545), หน้าอินทร์หน้าพรหม (563), ปากปลาร้า (564)
ผู้วิจัยยกตัวอย่างเพียง 7 ตัวอย่าง ดังนี้

ไม่มีปีไม่มีขลุ่ย ใช้บรรยายภาพอากาศที่แปรปรวน บางครั้ง
อากาศกำลังดี แต่กลับมีหิมะตกมาทั้งที่ไม่มีสัญญาณบอก “...จู่ ๆ พายุลูกเห็บก็พัดมาอย่างไม่มี
ปีมีขลุ่ย จากแดดอ่อนที่อุ่นเลียผิวหนังอยู่เมื่อตะกี้ เมื่อพัดมาแล้วก็พัดอยู่อย่างนั้นถึงสามวัน...”
 (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

คอตทั้งสันหลังเหล็ก ผู้ประพันธ์ใช้กล่าวถึงพืชและสัตว์ที่สามารถอยู่ได้ในที่สภาพอากาศโหดร้ายต้องมีความแข็งแกร่งและทรหดอดทน ว่า “...พืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตได้ในถิ่นนี้ จึงเป็นพืชและสัตว์ที่คอตทั้งสันหลังเหล็ก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 35)

เกลียด..เข้ากระดูกดำ “...สุริยาใช้สำนวนเข้ากระดูกดำ เบกเตอร์จะคิดอย่างไรนั้นเราไม่รู้ แต่เดมูยีนนั้นเกลียดเบกเตอร์เข้ากระดูกดำ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 38)

คอตหอยกับลูกกระเดือก “...คาสาร์ค่อนข้างดีอ อารมณร์อน แต่ก็ทำตามพี่ชาย ไปไหนไปด้วยกันราวกับคอตหอยกับลูกกระเดือก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 39)

คุดในช่องอในกระดูก “...พวกที่ไม่ใช่ชาวมองโกลแท้เป็นมองโกลประสมเตอร์ก เช่น เผ่าตาร์ตาร์ ก็มีความหวังจะเป็นราชากับเขาเหมือนกัน พวกนี้คุดในช่องอในกระดูกมาก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 43)

ตกเป็นเบี้ยล่าง เธอสิ้นคิดว่างนางอาจเป็นฝ่ายเสียเปรียบนางโคอาชิน ว่า “...นางซึ่งใจอยู่ว่าจะทำอะไรกับสามแม่ลูกจึงจะดี...เบลกูเต้คงต้องเข้าข้างแม่ของตัวเอง แต่ถ้านับจำนวนคนในเวลานี้ นางก็ตกเป็นเบี้ยล่างของภรรยาบ่อย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 63)

ฟังอีร่าค่าอีรม “...นางหันไปหาพี่ชายของเยสุเก ฝ่ายนั้นไม่ฟังอีร่าค่าอีรม นางยังไม่ทันออกปากขอความช่วยเหลืออะไร พี่โตบูริบพูดว่า ‘ฉันมาขอผ้าห่มหนังหมีขาวของฉันทันที ฉันทักลวงว่าเธอจะเอาไปฝังไว้กับศพของเยสุเก’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 63)

3.5) การใช้สำนวนภาษิตมองโกล

สุภาษิตเก่าของเผ่าอุงกีร์ต เช่น “...เธอจะต้องอยู่ช่วยเดมูยีนเป็นธรรมชาติธรรมชาติของแม่เสือจะต้องช่วยลูกเสือ ถ้าไม่ได้ลั่นสาก ๆ ของแม่เสือ ลายของลูกเสือจะขึ้นเห็นเด่นชัดได้อย่างไร...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 68)

สุภาษิตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของจิตใจมนุษย์ เมิงลิกับเดมูยีนกลับไปฝั่งศพบิดา เดมูยีนถามว่าคนในเผ่าจะมีท่าที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เมิงลิกตอบว่ามนุษย์เปลี่ยนแปลงเป็นธรรมชาติของอำนาจและผลประโยชน์ ความว่า

“...เมิงลิกจึงว่า ‘ก็เป็นธรรมชาติของโลก เมื่อนายอยู่นายเคยนำพวกไปรบไปปล้นสะดม ได้ทรัพย์สินเงินทองมาแบ่งกันอยู่เสมอ สมุนก็อยู่ได้สบาย ยิ่งนายที่เป็นคนรักความยุติธรรมอย่างเยสุเก...สมุนบริวารก็พอใจรักนายคนนั้น แต่เวลาที่นายไม่อยู่เสียแล้ว ที่สุภาษิตมองโกลเรียกว่า เป็นเวลาที่แม่น้ำในแม่น้ำก็เหือดแห้ง

ภูเขาและก้อนศิลาทั้งหลายก็กลิ้งลงมากระทบกันแตกละเอียด ไม่สามารถอาศัย
ร่มเงาได้อีกต่อไป...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 85-86)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” ให้เมิงลิกใช้ภาษิตมองไกลเตือนให้เตมูยีน
เข้าใจความเป็นธรรมชาติของโลก เมื่อไรอำนาจและผลประโยชน์ผู้จะหลบหน้าเป็นธรรมชาติ

เรามีเงาของเราเท่านั้นที่เป็นเพื่อน และมีหางของม้าคู่ใจเท่านั้น
สำหรับแทนแซ่ปัดแมลง สุภาษิตมองไกลข้างนี้ ดาริต-โอทซิกิน พูดเตือนครอบครัวเฮอสินว่า
นักรบของบอร์ยิกินลดน้อยลงแล้ว ถ้าไม่แก้ไขต่อไปคนเหล่านี้จะอพยพออกไปอีกทำให้ต้องอยู่
อย่างโดดเดี่ยว ปราศจากผู้คนคอยช่วยเหลือ โดยยกสุภาษิตมองไกลขึ้นมาประกอบ ความว่า

“...มันไม่ใช่เหลือแต่พวกเราเผ่าบอร์ยิกินยี่สิบเจ็ดม้าอย่างที่ท่านเข้าใจความจริง
มันแทบจะไม่เหลืออะไรอยู่แล้ว อีกหน่อยเราจะเป็นเหมือนสุภาษิตมองไกลเก่าแก่...
ของเราที่เปรียบความเป็นอยู่โดดเดี่ยวของเราว่า เหมือนกับเรามีเงาของเราเท่านั้น
ที่เป็นเพื่อน และมีหางของม้าคู่ใจเท่านั้นสำหรับแทนแซ่ปัดแมลง ก่อนถึงภาวะเช่นนั้น
เราควรทำอะไร...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 126)

การพูดสุภาษิตนี้ทำให้ตัวละครนั่งอึ้ง เนื่องจากรับรู้ความหมาย
ว่าพวกตนอาจต้องถูกลูกเผ่าทอดทิ้งให้อยู่ลำพังในไม่ช้า

คนเดินทางที่ไม่มีม้า ก็เท่ากับคนที่ตายแล้ว เช่น “...เกรงว่าท่าน
จะไปไม่พ้นหรงกเมื่อไม่มีม้า จำภาษิตมองไกลไม่ได้หรือ ที่ว่าคนเดินทางที่ไม่มีม้า ก็เท่ากับคนที่
ตายแล้ว...” (“สุริยา”, 2555, หน้า 165)

3.6) ส่วนนวนหรือข้อความจากวรรณคดีไทย

ส่วนนวนจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ เช่น ส่วนนวนชี้ต้นตาย
ปลายเป็น “...นั่นคือ ความสำคัญของภูมิประเทศและความสำคัญของข่าวสาร” สองอย่างนี้
อาจชี้ต้นตายปลายเป็นให้แก่นักรบได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 99)

ส่วนนวนจากวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน เช่น ไก่อกระตูกแห่งหมา
เลี่ยมมันไม่รู้จักเจียมใจบ้างหรือ ความว่า “...คราวนี้เบลกูเตอดปากไม่ได้ อุทานว่า ‘อูวะ อ้ายเผ่า
เมอร์กิตนี่มันความรู้สึกลึกซึ้งเหลือเกิน เรื่องเกิดสิบหกปีมาแล้วเพิ่งจะคิดแก้แค้น น้ำหน้าอย่างนี้มัน

ยังคิดจะมีเมียอีกหรือ ไก่อ๊ะกระดูกแห้งหมาเลียมันไม่รู้จักเจียมใจบ้างหรือ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 200)

เป็นข้อความที่ได้รับอิทธิพลจากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดวชิรญาณ ตอนพลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง ปรากฏเนื้อความที่นางพิมพิราลัย ด่าขุนช้าง ว่า

“...หมามันจะเกิดชิงหมาเกิด มึงไปตายเสียเถิดอ้ายห้าเปี้ย
หน้าตาเช่นนี้จะมีเมีย อ้ายมะม่วงหมาเลียไม่เจียมใจ...”

(วชิรญาณ, ม.ป.ป., สืบออนไลน์)

3.7) การใช้คำเสริมสร้อย

อารีอารอบ เช่น “...กุซาร์เป็นเพื่อนรุ่นพี่ที่เตมูอินเคารพ เพราะเขาทำแต่สิ่งที่ดี และมีใจอารีอารอบ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 70)

เสียตมเสียตาย เช่น “...คาสาร์ฟังถ้อยคำหวานหูก็ชื่นใจจนตัวลอย ไม่คิดจะกราบทูลแนะนำต่อไป พวกมันแยกจากที่เฝ้าไปกับโบออร์ซู เพื่อไปกวัดขันให้ผู้มีหน้าที่จัดการเลี้ยงสัตว์พาหนะด้วยหญ้าและปลายข้าวอย่างไม่เสียตมเสียตาย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 371)

-มนุษย์มนา เช่น “...ซอร์กัน-ชิราเป็นคนที่น้ำใจเป็นมนุษย์มนา เขาเห็นเตมูอินมาทำให้บ้านเขาสะอาด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 161)

-ทกลั่วทหาร เช่น “...พระองค์จึงได้ใช้เวลานานในการตระเตรียม ทกลั่วทหาร เพื่อเข้าสู่สงครามซึ่งความเป็นข่านองค์เอกในดินแดนมองโกเลีย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 396)

3.8) การใช้คำบริภาษ คำบริภาษที่ “สุริยา” ใช้เป็นคำด่าประณามที่ไม่ค่อยรุนแรงนัก เช่น องข่านกล่าวบริภาษทหารชายแดนเผ่าไโนมานว่า “ตาถั่ว” ตัวบทว่า “อุบะ นี่เจ้าตาถั่ว เจ้าไม่รู้จักเราองข่านประมุขเผ่าเกรเดหรือ ซาตินี้เจ้ามัวไปทำอะไรอยู่” (“สุริยา”, 2556, หน้า 363)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายว่า “ตาที่มีจุดขาวมัว ๆ อยู่กลางตาดำ ทำให้มองไม่ค่อยเห็น โดยปริยายหมายความว่า เชื้อ” เช่น ของวางอยู่ตรงหน้า ไม่เห็นก็ตาถั่วแล้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 490) ดังนั้นองข่านจึงด่าว่านายทหารเผ่าไโนมาน ว่าเป็นคนเชื้อซ้ำไม่รู้จักรองข่าน ทำให้นายทหารคนนั้น

เกิดบันดาลโทสะสังหารองขาน แล้วตัดศีรษะไปถวายให้กษัตริย์ในมานดูว่าใช้องขานตัวจริงหรือไม่

2.2 กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร “สุริยา” มีกลวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำให้มีความงดงาม และสื่อความหมายให้ผู้อ่านมองเห็นภาพที่บรรยายชัดเจน 2 ประการ คือ จินตภาพ และภาพพจน์ ดังนี้

2.2.1 จินตภาพ ผู้วิจัยพบว่า “สุริยา” มีความสามารถใช้ภาษาสร้างจินตภาพครบทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย จินตภาพด้านการเห็น จินตภาพด้านรส จินตภาพด้านกลิ่น จินตภาพด้านเสียง จินตภาพด้านสัมผัส และจินตภาพด้านการเคลื่อนไหว ดังนี้

1) จินตภาพด้านการเห็น เรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ใช้คำบรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจน เช่น การบรรยายความสวยงามและรูปลักษณ์ของเสื้อคลุมหนังสัตว์สีดำอมเทาที่บอร์เตนำมาค่านับแม่สามี ว่า

“...เวลาเข้ามิดเตมูยีนตื่นขึ้นเพราะแสงเทียนที่จุดให้ภายในกระโจมสว่างดังกลางวัน...มารดาของบอร์เตกำลังกางเสื้อคลุมขนสัตว์สีดำที่สวยงามตั้งแต่เตมูยีนเคยเห็นมา มารดาบอร์เตค่อย ๆ เอามือแตะเสื้อคลุมให้พาดอยู่อย่างสวยงาม ขนสัตว์สีดำที่เย็บเป็นเสื้อคลุมถูกจับจีบอย่างประณีต ขนสัตว์นั้นดูใหม่เอี่ยมเป็นมันราวกับว่าเจ้าสัตว์คล้ายหนูหรืออื่น ผู้เป็นเจ้าของขนและทำรังอยู่ในรูน้ำแข็งแถบขั้วโลกเพิ่งถูกถลกหนังเมื่อวันวาน สีดำมันนั้นลึกซึ้งยิ่งกว่าถ่านหิน แต่ทว่ามีเงาเหลือบในตัวเป็นดำเมี่ยมและดำอ่อน ๆ ไกลไปทางสีเทา เสื้อคลุมนี้ไม่มีแบบอะไรมาก รวากับว่าผู้ตัดเย็บเสียดยางหนังไม่ยอมตัดให้เป็นหลายตะเข็บ ใส่ได้ทั้งผู้หญิงผู้ชาย เตมูยีนเห็นเสื้อขนสัตว์งามนี้แล้วตกตะลึงพูดไม่ออก ได้แต่กระซิบว่า ‘เสื้อคลุมขนสัตว์สีดำของใครหนอ’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 192-193)

2) จินตภาพด้านรส “สุริยา” มีการใช้จินตภาพด้านรส เช่น เตมูยีนไปรบแล้วได้น้ำมันมาเป็นอาหารชั้นเลิศ เธอสิ้นนำไปต้ม อีกส่วนนำไปทำเค็มไว้กินได้นาน ๆ

“...เย็นวัน นั้นทุกคนในกระโจมล้อมวงกันกินน้ำมันต้ม อิมหมีพื้มัน แล้วเธอสิ้นกับโคอาชินและมีเบลกูเตร่วมด้วยก็ชวนกันแลเนื้อผ้าที่เหลืออีกค่อนข้างใส่เกลือทำเค็มไว้ เธอสิ้นภาคภูมิใจมากที่เตมูยีนทำการได้สำเร็จทั้งที่เป็นครั้งแรก เธอพูดแกมโอ้อวดว่า ‘โอ ดูซิ นี่ฉันใช้เกลือหมดไปครึ่งถุงเชียวนะ น้ำมันช่างมากจริง ๆ น้ำมันนี้มันอ้วนมาก’

โคอาชินต้องอ้อมเนื้อม้าขึ้นติดมันจนแทบเรือ วันนี้นางอารมณ์ดีไม่น้อยที่มันได้
คำอวดโอ้ของเฮอลีนอย่างที่เคยรู้สึก แต่นางก็พูดค่อนข้างแกล้งเล็กน้อยว่า ‘ก็มันอ้วน
มากนะซี เวลาวิ่งเร็ว ๆ มันจึงขาหัก ถ้าขามันไม่หักก็คงจับมันไม่ได้หรอก...’

(“สุริยา”, 2556, หน้า 115–116)

3) จินตภาพด้านกลิ่น ของ “สุริยา” มีความสามารถในการบรรยายให้เห็น
จินตภาพด้านกลิ่น เช่น การบรรยายเมืองที่โตฮุรุสไปสร้างไว้บริเวณป่าดำใกล้แม่น้ำลูดา
เป็นปราสาทขนาดใหญ่ เพื่อแสดงความเป็นผู้มีบารมี ไม่คุ้นเคยกลิ่นรูป กายาณฯ ที่จุดในวัง
ความว่า

“...โต-ฮุรุสเหม็นกลิ่นรูปหอมและกายาณตลอดจนกลิ่นเครื่องเทศนานาชนิด
ที่อบร่าอยู่ในพระราชวัง ซึ่งดูเหมือนจะอบอวลอยู่ในม่านทุกม่าน ในพรหมทุกพื้น
แม้จนกระทั่งเมื่อโต-ฮุรุสสั่งห้ามจุดเครื่องหอม กลิ่นหวานเอียน ๆ ของมันที่ประสมกัน
ไม่รู้ว่ากลิ่นอะไรต่อมิอะไร ยังกลิ่นซีไคลของเจ้าชะมดนั่นอีกเล่า ก็ทำให้โต-ฮุรุส
คลื่นเหียนจนใกล้จะเป็นลม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 215)

ข้อความข้างต้นสามารถสร้างจินตภาพกลิ่นรูปหอมและกายาณ
เครื่องเทศ ที่ถูกอบร่าในวังทุกที่ และเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่แบบราชาทั่วไป ก็ต้องจุดกลิ่น
เครื่องหอมต่าง ๆ ปนกันทำให้โต-ฮุรุส ข่าน รู้สึกคลื่นเหียนถึงอากาศบริสุทธิ์ริมแม่น้ำ
ของทุ่งหญ้าสเตปป์

4) จินตภาพด้านเสียง เรื่องเงงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีเนื้อหาที่แสดง
ให้เห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ในการแสดงจินตภาพด้านเสียง เช่น เสียงกลองดังตึก ๆ
ความว่า “...ลำน้าแห่งมหากาพย์ประสมกับเสียงดนตรีที่ดึงดูดอารมณ์ก้องไปทั่วหุบเขา
ในบริเวณทิวเขาอัลไต บรรดาข่านที่เคยเป็นมิตรกับเผ่าไนมานก็สะท้อนถอนใจ เสียงกลองที่ดัง
ตึก ๆ เหมือนกับแมงมุมตือกร้องให้ก็ดึงดูดใจคนทั้งหลายที่มาเข้ากับพระจักรพรรดิ...”
(“สุริยา”, 2556, หน้า 456)

5) จินตภาพด้านการสัมผัส เรื่องเงงกิสข่าน ของ “สุริยา” สามารถใช้
ภาษาพรรณนาให้เกิดเป็นจินตภาพ เช่น เฮอลีนสัมผัสสร้างที่ไร้วิญญาณของเยสุเก ร่างค่อย ๆ
เย็นลง และเริ่มแข็ง ความว่า “...เธอเข้าไปคุกเข่ายังที่ศพทอดกายอยู่เอื้อมมือจับมือเยสุเก

มากำไว้ มือของเยสุสเถียงกันว่าน้ำแข็ง แข็งกระด้าง เ็นชา เหมือนจะบอกว่า “เฮอสิ่น ร่างนี้ ไม่มีเจ้าของแล้ว น้องกับลูกต้องใช้สติปัญญาช่วยตัวเองละนะ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 68-69)

6) จินตภาพด้านการเคลื่อนไหว เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” สามารถบรรยายให้เห็นการเคลื่อนไหวของเตมูยีน ที่ช่วยจามูกาซึ่งกำลังถูกหนีภูเขานาคใหญ่ทำร้าย เตมูยีนขว้างหินสังหารหมีได้อย่างเห็นภาพ ว่า

“...ปั๊บเดียว ไม่ต้องซ้าก่อนหินก้อนที่สอง เตมูยีนเหวี่ยงก้อนหินเต็มแรงเข้าที่ กระบอกตาของเจ้าหมีผู้ถูกอาจ ลูกตาหลุดพรวดสะเทือนไปถึงกะโหลก มันร้องลั่น เสียงแหลมผิดกับเสียงหมีทั่วไป ความลั่นสะเทือนของคลื่นเสียงทำให้ใบไม้ในบริเวณนั้น ลั่นไหวพร้อมกันเป็นอวัจรรยยิ่งนัก เจ้าหมีร่างชวนเซแต่มันก็เข้ากอดมนุษย์คู่ปล้ำของมันไม่วางมือ เตมูยีนเกรงมนุษย์คนนั้นจะเป็นอันตรายจึงซ้าก่อนหินก้อนที่สอง เสียงกะโหลกหมีแตกดังโพละ แล้วมันสมองสี่เหลี่ยมปนเทาที่ไหลลงอาบน้ําหมีทำให้เห็นน้ํามันไม่ถนัด เจ้าหมีทรุดลงนั่งกับพื้น มนุษย์ที่อยู่ในอ้อมกอดของหมีรีบผลักตัวออกมาเป็นอิสระ ดูท่าทางเขาเจ็บไม่ใช่น้อย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 133-134)

ผู้เขียนสามารถแสดงการเคลื่อนไหวของเตมูยีนโดยการขว้างก้อนหินเข้ากระตบเป้าตาหมีอย่างเร็ว ทำให้ลูกตาหลุดร่วงออกมา ความเจ็บสะเทือนไปถึงกะโหลกหมีจนร้องเสียงแหลมเพราะเจ็บปวด เสียงร้องทำให้ใบไม้บริเวณนั้นลั่นไหว หมีเกิดอาการชวนเซแต่พยายามต่อสู้กับจามูกา เตมูยีนขว้างหินก้อนที่สองทำให้กะโหลกแตกมันสมองไหลเยิ้มออกมา หมีจึงทรุดตัวลงหมดแรงและตายไป

2.2.2 ภาพพจน์ “สุริยา” มีความสามารถใช้ภาษาภาพพจน์เพื่อสร้างจินตภาพให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และรับรสวรรณศิลป์ได้อย่างดี และมีกลวิธีหลากหลาย โดยพบมากถึง 12 ชนิด คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ ความขัดแย้งคู่ขนาน การกล่าวเกินจริง การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้ว และไม่ต้องการคำตอบ การกล่าวเย้ยหรือประชด สัทพจน์ นามนัย การกล่าวอ้างถึง อนุนามนัย ดังนี้

1) อุปมา “สุริยา” มีความโดดเด่นด้านการใช้ภาพพจน์อุปมา ช่วยให้การบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

ผิวหนังไหม้เกรียมเหมือนถูกเปลวเพลิงเลีย ตัวอย่างเช่น “...แต่พอกกลางฤดูร้อนความร้อนชนิดที่ราวกับจะทำให้ผิวหนังไหม้เกรียมแล้วลอกออกเหมือนถูกเปลวเพลิงเลีย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

สวยงามเหมือนได้พรของเทพเจ้า ผู้เขียนเปรียบเทียบอากาศช่วงฤดูใบไม้ผลิว่า งดงามเหมือนกับเทพเจ้าให้พร ตัวอย่างเช่น “...แม้แต่น้ำในลำธารก็แข็งจับเป็นก้อน จะต้อยผิวหน้าออกหาตัวปลาในลำธารมากินก็ไม่มี ต้องรอจนถึงเดือนเมษายนภูมิประเทศจึงจะกลับสวยงามเหมือนได้พรของเทพเจ้าอีกครั้งหนึ่ง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

เปรียบเทียบอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเหมือนอารมณ์ของนางแม่มดแก่ ซึ่งสามารถจินตนาการได้ถึงความรุนแรงและเกิดได้ทุกเวลา “...ลักษณะภูมิอากาศของดินแดนมองโกเลียเปลี่ยนแปลงเร็วและไม่มีการบอกให้รู้ตัว ราวกับอารมณ์ของนางแม่มดร้ายซึ่งเที่ยวลึงอยู่ตามที่ต่าง ๆ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

รบกัณงายเหมือนหญิงแม่บ้านไปจ่ายตลาด ผู้ประพันธ์ใช้ความเปรียบว่าคนมองโกเลียสมัยนั้นรบกัณเป็นปกติ “...ในดินแดนมองโกเลียในตอนนั้นรบกัณงายเป็นรายวันเหมือนกับหญิงแม่บ้านไปจ่ายตลาด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

เหมือนตุ๊กตาผ้าที่เอาชนแกะที่ยัดไว้ ออก ผู้ประพันธ์บรรยายอาการเยสูกที่ถูกยาพิษ อาการหายใจเฮือกสุดท้าย แล้วหยุดหายใจและไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ “...เสียงเยสูกหายใจยาวเฮือกสุดท้าย แล้วคอก็พับลงเหมือนตุ๊กตาผ้าที่เอาชนแกะที่ยัดไว้ ออก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 61)

แก้มแดงเหมือนลูกแอปเปิล ตัวอย่างเช่น “...นางรัดเข็มขัดผ้าที่คาดเอวเพื่อให้มัดทะแมง หวีผมให้เรียบตึงแล้วเอาหมวกคลุมไว้ เอาชิ้นไขมันกวางที่แขวนไว้นอกกระโถมมาถูทำความสะอาดใบหน้า แก้มของนางที่แดงอยู่แล้วก็ดูแดงจนใสเหมือนลูกแอปเปิล...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 78)

ลูกชายเปรียบกับทองคำธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น “...โชคของนางช่างดี อย่างน่าอัศจรรย์ที่มีลูกชายที่ล้ำสันแข็งแรง เฉลียวฉลาดเรียงกันถึงสี่คนเปรียบเหมือนทองคำธรรมชาติ เรียงกันถึงสี่ก่อน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 78)

สังเกตว่าความเปรียบอุปมาของ “สุริยา” ไม่ใช่ความเปรียบที่พบในสังคมไทยทั้งหมด แต่พยายามเปรียบให้ต่างออกไป แต่สื่อภาพได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น รบกัณงายเหมือนหญิงแม่บ้านไปจ่ายตลาด เป็นสิ่งที่พบได้ทุกวันเหมือนการทำผิดกลายเป็นปกติในสังคม

2) อุปลักษณ์ เป็นการกล่าวเปรียบโดยตรงว่า สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เปรียบอีกสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2560, หน้า 127) “สุริยา” มีการใช้ ภาพพจน์อุปลักษณ์เพื่อให้เห็นภาพสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ดังนี้

ความร้อนทำให้มองไกลเป็นเตาไฟใหญ่ ตัวอย่างเช่น “...แต่พอกกลางฤดูร้อน...ทำให้เดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคมกลายเป็นเตาไฟใหญ่ที่นายช่างเหล็กใช้ตีเหล็กประดิษฐ์อาวุธ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

คือเสือ/เป็นเสือเขี้ยวคม/เป็นแมวตาบอด ตัวอย่างเช่น “...แต่เธอสิ้นก็คือแม่เสือดั้งที่ต่อมาคนทั้งหลายได้เห็น ว่า ลูกของเธอโตขึ้นเป็นเสือเขี้ยวคมทั้งหมดเมื่อลูกมีนิสัยอย่างเสือ แม่จะอ่อนแอเป็นแมวตาบอดได้อย่างไร...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 63)

เป็นร้วกันขโมย/เป็นไม้กันสนัข ตัวอย่างเช่น เมิงลิกแนะนำให้เธอสิ้นขอความช่วยเหลือจากคาริโต-โอทซิกิน เพราะเห็นว่าจะช่วยเหลือได้ “...เขาไม่เก่งเท่าเยสุเก็ทจริง แต่เขาก็ยังเป็นร้วกันขโมย หรือเป็นไม้กันสนัขให้ท่านได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 68)

แผลแห่งความสูญเสีย/ยาแรง ตัวอย่างเช่น “...เธอสิ้นฟังแล้วนิ่งงัน นี่เป็นสิ่งที่นางไม่เคยคาดคิดมาก่อน...นางไม่ได้เกลียดชังน้องชายของสามี แต่แผลแห่งความสูญเสียของนางยังสดเกินกว่าที่จะเอายาแรง ๆ มาเยียวอย่างฉับพลัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 70-71)

เป็นลูกธนูทอง ตัวอย่างเช่น “...นางจะต้องพากเพียรเลี้ยงลูก ๆ ของนาง ให้เติบโตเป็นลูกธนูทองที่แหลมคม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 79)

3) บุคลาธิษฐาน “สุริยา” มีการใช้โวหารทำให้สิ่งที่ไม่ใช่คน ให้แสดงอาการเหมือนมีชีวิต หรือแสดงอาการเหมือนคน เช่น

อากาศเป็นศัตรูคู่แค้น ผู้เขียนบรรยายสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและโหดร้ายต่อมนุษย์ที่อาศัย ทำให้เหมือนอากาศเป็นศัตรูคู่แค้นที่จงใจทำให้มนุษย์ดำรงชีพอย่างยากลำบาก “...อากาศของทะเลทรายโกบีนี้ร้ายแรงจริงเปลี่ยนแปลงไปมากลบลอกหลอกให้หลงดีใจออกเดินทาง แล้วอากาศก็กลับกลายเป็นร้ายเหมือนเป็นศัตรูคู่แค้นกันมาแต่ชาติก่อน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

เดือนพอมลง/เดือนสอตรง ผู้ประพันธ์ให้ดวงจันทร์แสดงอาการพอมลง และ สอตรง เหมือนคนว่า “เดือนดวงเก่าพอมลง ๆ แล้วลาจากไป เดือนดวงใหม่สอตรงมาเพียงเสี้ยว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 107)

ใต้พระบารมี “...ราษฎรเดือดร้อนอยู่ทุกหย่อมหญ้า ให้กลายเป็นประเทศที่มีสันติสุขอยู่ใต้พระบารมีอันปกแผ่ร่มเย็นในประเทศที่เป็นไทแก่ตัวที่พระองค์ทรงจัดตั้งขึ้น น่าที่จะเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมแก่คนทุกเผ่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 418)

ลูกหนู...ชิมเลือด เช่น “...ลูกหนูทะเลาะแค้นหนึ่งมิดแล้วปักชิมเลือด พระจักรพรรดิ รวากับพู่ห้อยสำหรับประดับพระมาลา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 512)

4) สัญลักษณ์ “สุริยา” มีการใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

ชีวิตสีเทา-ความหดหู่เศร้าหมอง/เมฆหมอก-ปัญหา อุปสรรค ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า โลกสีเทา เพื่อแสดงว่าชีวิตซอร์กัน-ชिरา มีความหดหู่เศร้าหมอง และอยู่ในเมฆหมอก หมายถึง การมีชีวิตที่เต็มไปด้วยอุปสรรค ความว่า “...ซอร์กันชिरาคิดว่าเขาจะต้องงุ่มง่ามอยู่ในชีวิตสีเทาอย่างอยู่ในเมฆหมอกเรื่อยไปจนแก่ตาย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 157)

พันธุ์ไม้ใบหญ้า หมายถึงประชาชนมองไกล “...บริเวณทุ่งหญ้าสเตปป์ในระยะนี้ จึงมีผู้คนลั่งอยู่เสมอเพราะการอพยพของเผ่าต่าง ๆ เข้ามาหาเตมูยีน... เป็นการโอนเอนของพันธุ์ไม้และใบหญ้าที่หันหน้า เข้าหาความอบอุ่นดุจแสงตะวันของหัวหน้าที่มีความเมตตาการุณย์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 232)

แมลงวัน “...บอร์เตรู้ว่าการล่อแมลงวันด้วยน้ำผึ้งได้ผลดีกว่าล่อด้วยน้ำส้ม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 451)

จิ้งจอก หมายถึง เจ้าเล่ห์ “...บัดนี้บุรุษชานนั้งอยู่บนคาบไม้ซึ่งสายธนูตั้งเขม็งรอให้ขบวนของพระจักรพรรดิมาจิ้งจอกผ่านมา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 455)

5) ความขัดแย้งคู่ขนาน เรื่องเงือกสีขาน ของ “สุริยา” พบภาพพจน์ความขัดแย้งคู่ขนาน คือ “ไฟเย็น” เตมูยีนรู้สึกโกรธเบกเตอร์ที่ด่าตนแล้วลามถึงบิดามารดา จึงเกิดการโกรธมาก ตัวอย่าง เช่น “...ดวงตาดำโตเหมือนไฟเย็นของเตมูยีนลุกโผลงเขาหิบบกอนหินขนาดเหมาะมือที่มารดาชอบซุกไว้ใช้ต่างอาวุธไว้ในที่ต่าง ๆ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 104)

6) การกล่าวเกินจริง หรืออติพจน์ “สุริยา” ใช้การกล่าวเกินความจริง เช่น

จับตามอง...อยู่ทุกกระดิก ตัวอย่างเช่น “...ยินดีให้จามูกามาร่วมทำสงครามเป็นฝ่ายเขาได้ตามที่จามูกาเสนอมา แต่เขาก็จับตามองจามูกาอยู่ทุกกระดิกที่จามูกาเคลื่อนไหว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 203)

เลือดไหลพลั่ง ๆ ดังน้ำพุ เช่น “...เจ้าชายโตบูกาถูกดาบของดาซาร์เป็นแผลฉกรรจ์แขนขาดตั้งแต่โคนแขน เลือดไหลพลั่ง ๆ ดังน้ำพุ....” (“สุริยา”, 2556, หน้า 245)

หิมะกลบสัตว์ให้จมเหลือแต่ลูกตา ซึ่งเป็นภาพที่ดูรุนแรงเกินจริง แต่ทำให้รู้สึกว้ากวมอากาศโหดร้ายมากอย่างที่บรรยายภาพให้เห็น “...บางครั้งพายุหิมะพัดเอาทรายขึ้นฝังกลบขบวนอัฐคาราวาน จนสัตว์ทั้งหลายจมเหลือแต่ลูกตา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34-35)

เห็นทะเลถึงดับใต้ไต้ฟง ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อบรรยายว่าเฮอสินไม่เคยคิดว่าจะถูกเกลียดชัง แต่เพราะเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้นทำให้เห็นความจริงทั้งหมด ความว่า “...นางไม่เคยคิดว่าโคอาชินกับลูก ๆ จะจงเกลียดจงชังนางนัก สามิตายครั้งนี้นางเห็นทะเลเข้าไปถึงใต้ไต้ฟงของคน นี่ขนาดว่าร่างของเยสุเกย้งนอนอยู่ในกระโจมนะ เบกเตอร์ยังพูดจาได้สับรอนถึงเพียงนี้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 62)

หนาวเยือกจับกระดูก เฮอสินเศร้าเสียใจกับการจากไปของเยสุเก จึงรู้สึกเศร้าใจมากบรรยายกาตรอบ ๆ มีแต่ความเงียบสงัดและความโดดเดี่ยว “...บรรยายกาตรอันเศร้าสลด ทั้งเงียบปราศสรรพสำเนียงและทั้งหนาวเยือกจับกระดูก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 68)

7) การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง “สุริยา” ใช้ภาพพจน์นี้เช่น “เมาเลือด” หมายถึง การฆ่าฟันสังหารศัตรูเผ่าตาร์ทาร์อย่างบ้าคลั่ง ไม่หยุดพัก ความว่า “...ทหารของพระเจ้ากรพรรดิเจงกิสข่านไม่มีใครโยกกับทรัพย์สมบัติ ทุกคนมัวแต่เมาเลือดในการฆ่าฟันตาร์ทาร์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 335)

“เปลือกเมือง” และ “ซากกระโจม” หมายถึง การได้บ้านเมืองที่มีแต่พื้นที่เปล่า ๆ ไม่มีสิ่งที่มีค่าที่สุดอย่างพลเมืองที่สามารถใช้เป็นกำลังหลักในการพัฒนาเมืองได้ ความว่า “...เมื่อพระองค์รับชนะบางทีก็จะได้แต่เปลือกเมือง หรือซากกระโจม และชนเผ่าที่ครอบครองกระโจมนั้นตายหมด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 337)

8) การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้วและไม่ต้องการคำตอบ “สุริยา” ใช้ภาพพจน์ชนิดนี้ เช่น การกล่าวถึงปฏิกิริยาทางจิตใจของโต-ซูลข่าน ต่อการขยายอำนาจของเตมูยีน ความว่า “...แต่เผ่าเกรตของพระองค์จะเหลือแต่ชื่อ อาจจะถูกดูดซึมเข้าไปเป็นบริวารของเจงกิสข่านทั้งหมด พระองค์จะทนได้หรือ พระองค์แก้พ้อที่จะทนภาวะจำยอมอย่างนั้นหรืออย่าเลยนะที่พระองค์จะไม่ปฏิเสธตรง ๆ แต่ผิดผ่อนขอเวลา ไม่ให้บัวข่านน้ำขุ่นจะดีกว่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 332)

9) การกล่าวเย้ย, ประชด “สุริยา” ใช้ภาพพจน์นี้ เช่น ประชดต้ายข่านที่เป็นคนลัษเล ขาดความเฉลียว ไม่เหมาะกับการเป็นกษัตริย์ว่า ควรนั่งสูบมอระกู่ ไม่ควรออกความคิดเห็นใด ๆ เลย ความว่า “...ในสภานั้นต้ายข่านเชิญชนอลากูซให้มาช่วยตนรบ

พวกมองโกล คนอย่างตายังขำนั้นถ้านั่งสูบมอระกู่อยู่เงียบ ๆ ไม่ออกความคิดอะไรเลยจะนับว่าเป็นการดีที่สุด ถ้าลุกขึ้นคิดอะไรบางอย่างก็จะชวนคนที่ร่วมคิดให้หายนะไปด้วย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 397)

10) สัทพจน์ “สุริยา” ใช้ภาพพจน์เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น

เสียงกระทบพื้นดังกึก ๆ ตัวอย่างคือ “...เธอสิ้นตกใจจนตัวสั่น พ้นกระทบกันกึก ๆ นางอยากจจะร้องกรี๊ด แต่ก็ระงับสติอารมณ์ไว้ได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 61)

เสียงนกร้องกึก ๆ ช่วงที่ตาร์ทูโตะส่งคนไปจับเตมูอิน ความว่า “...เสียงนกจากริมแม่น้ำส่งเสียงกึก ๆ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 153)

เสียงจุกปากเพื่อห้ามไม่ให้พูด เช่น “...พระจักรพรรดิทรงพระสรวล นิด ๆ ทรงอดภาคภูมิใจในพระองค์เองไม่ได้ รับสั่งว่า ‘จู้ จู้ ย่าอิงไป...’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 506)

11) นามนัย “สุริยา” ใช้ภาพพจน์นามนัย เช่น “เลื้อยเขี้ยวคม” กล่าวถึง ตัวละครเดเซเซินที่มีความเก่งกาจด้านการรบอย่างรอบด้านว่า “...เลื้อยเขี้ยวคมอย่างเดเซเซิน คงไม่ปล่อยให้แขกมาถึงประตูกระโจม โดยตัวเองไม่ได้สะกดรอยมาข้างหลังหรอก นี่จำวิธีปฏิบัติของเดเซเซินว่าที่พ่อตาของลูกละ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 55)

12) การกล่าวอ้างถึง “สุริยา” ใช้การกล่าวอ้างถึงหัวหน้าเผ่าที่มีชื่อเสียงของมองโกล เพื่อให้การเทียบเคียงกับเหตุการณ์ที่เตมูอินถูกจับ เป็นเรื่องปกติที่หัวหน้าเผ่าหลายคนเคยพบแล้วทั้งนั้น ว่า

“...เตมูอินเป็นคนที่ขี้ขลาดที่สุดคนหนึ่ง เขานึกได้ว่าบรรดาหัวหน้าเผ่าคนสำคัญทั้งหลายก็เคยถูกจับเป็นเชลยเมื่อยังเป็นเด็กทั้งนั้น โตซูลผู้มีอำนาจแห่งเผ่าเกรตเคยถูกจับเป็นเชลยสองครั้งเมื่อเขายังเยาว์อยู่ ครั้งแรกเพราะเหตุผลทางการเมือง ครั้งที่สองเพราะผู้มาจับต้องการค่าไถ่ น้องชายของโต-ซูลชื่อยากัมบูก็เคยถูกพวกตังกูตจับเป็นเชลย แต่ยากัมบูฉลาดมีความสามารถมากจึงเติบโตขึ้นเป็นขุนนางใหญ่ในดินแดนของพวกตังกูต แม้แต่จามูกาเพื่อนสนิทของเตมูอินเองก็เคยถูกจับเป็นเชลยในเผ่าเมอร์กิตอยู่หลายปี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 154)

การที่เตมูอินถูกจับเป็นเชลย จึงไม่ใช่เรื่องน่าอัปยศหรือเสื่อมเสียเกียรติ และไม่จำเป็นต้องหลบซ่อนปิดบังแต่อย่างใด

13) อนุภาษณ์ “สุริยา” ใช้ภาพพจน์อนุภาษณ์ เช่น “แผ่นดินเปื้อนเลือด”
ตัวบทกล่าววว่า

“...พระมหากษัตริย์ของท่านอยู่เหนือเกล้าฯ น้อมมิใช่คนช่างเจรจาอย่างทีพระองค์ก็ประจักษ์ใจอยู่แล้ว...หากแต่น้องเห็นว่าสิ่งที่พระองค์กระทำลงไปเป็นสิ่งที่ดีทีวิเศษเกินกว่าคนอื่นจะทำได้อยู่แล้ว การที่จะเปลี่ยนแผ่นดินที่เปื้อนเลือด ผู้คนฆ่าฟันกันไม่รู้วาก็เผ่าตออีกเผ่า ไม่มีกฎหมาย ราษฎรเดือดร้อนอยู่ทุกหย่อมหญ้า ให้กลายเป็นประเทศที่มีสันติสุข อยู่ใต้พระบารมีอันปกแผ่ร่มเย็นในประเทศที่เป็นไทแก่ตัว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 418)

2.2 กลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยค นวนิยายเรื่องเงือกสีข่าน ของ “สุริยา” ใช้ประโยคสองลักษณะคือ ประโยคสั้น ๆ และประโยคยาวขึ้น ทำให้เนื้อความในประโยคกระชับไม่เยิ่นเย้อ ดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว ดังนี้

2.2.1 ประโยคสั้น ๆ “สุริยา” ใช้ประโยคขนาดสั้นในบทสนทนา เช่น บทสนทนายหว่างเตมูยีนกับยูเรียนฮัย ที่ขออนุญาตเดินทางไปอยู่กับโต-ฮูล ข่าน เผ่าเกรต ว่า

“...เตมูยีนถามเฉย ๆ ว่า ‘ท่านจะไปอยู่กับใคร’

‘เผ่าเกรตเป็นเผ่าใหญ่ และโต-ฮูล ตัวหัวหน้าก็ได้ยินชื่อเสียงว่ามีความยุติธรรมตามสมควร พวกเราก็กะกันว่าจะไปอยู่กับเผ่าเกรต’ ยูเรียนฮัยผู้ที่อาวุโสที่สุดในหมู่สมุนของเยสุเกกล่าวตอบ

‘ดีแล้ว ท่านไปอยู่กับเผ่าใหญ่ มีกำลังคนมาก เราก้หวังว่าท่านคงจะได้มีโอกาสทำงานที่สำคัญ ขอให้ท่านโชคดี’

‘ขอบพระคุณเตมูยีนท่าน’

‘ท่านไปคราวนี้จะไปกันสักกี่คน’

‘หกคน มีแต่เพื่อนสนิทของข้าพเจ้าทั้งนั้น คนที่ไปก็มีข้าพเจ้ายูเรียนฮัย เอลฮิน้องชายข้าพเจ้า อัยรัช เมรเกิน เซเซ้น แล้วก็กูบฮิร รวมเป็นหกคน...มีบางคนที่ชำนาญภูมิประเทศแถบแม่น้ำและลำธารเล็ก ๆ ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือนี้ ข้าพเจ้าไม่ทราบวว่าพวกเขาจะอยู่หรือจะไป’ ‘อีกหนอยก็จะได้อู...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 102)

2.2.2 ประโยคยารขึ้น “สุริยา” มักใช้ประโยคความเดียวกับประโยคความรวม เขียนบรรยายเนื้อความในนวนิยาย มีสำนวนงดงาม เข้าใจง่ายไม่สับสน สามารถสร้างจินตภาพได้ดี เช่น

“...เมื่อคืนนี้ข้าพเจ้านอนแล้วฝันไป ในฝันนั้นข้าพเจ้าเห็นทุกสิ่งทุกอย่างชัดเจนราวกับยังตื่นอยู่ แล้วข้าพเจ้าก็เห็นว่ามีเขาตัวหนึ่ง มันลากกระโจมใหญ่มากอย่างที่ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นมาก่อน กระโจมทั้งสูงและกว้างขวางเหมือนบรรจุนกได้หลายร้อยคน พอข้าพเจ้ามองอย่างพิศวงงงงวยอยู่นั้น ประตูกระโจมก็เปิดออก แล้วท่านของเรา คือ เตมูยีน ก็ก้าวมาในมือของเตมูยีนถือแส้ แล้วเตมูยีนได้เป่าแส้เป็นภาษามองโกล ความว่า กำลังร่างกายของข้าพเจ้านั้นเทพเจ้าเทนกรีเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาท ข้าพเจ้าได้รับอาณัติจากสวรรค์ให้มาเป็นจอมคนในโลกเบื้องล่าง และพระแม่แห่งธรณีเป็นผู้นำทางให้ข้าพเจ้ามาปราบยุคเข็ญในโลกมนุษย์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 262)

2.3 น้ำเสียงหรือหางเสียงของผู้แต่ง การใช้น้ำเสียงเป็นสารที่ผู้เขียนจงใจแสดงหรือซ่อนเร้นความหมายผ่านถ้อยคำ ซึ่งสารที่น่าเสนอจะแสดงจุดมุ่งหมายของผู้เขียนว่าต้องการถ่ายทอดให้ตัวละครเป็นเช่นใด **เรื่องเจงกิสข่าน** ผู้เขียนมักใช้น้ำเสียงเชิดชูตัวละครเอก เช่น ชื่นชมที่เตมูยีนรบชนะชนเผ่าต่าง ๆ และสร้างเผ่าของตนขึ้นใหม่ด้วยคุณธรรม ความว่า

“...กิตติศัพท์แห่งความรักข้าพหรรและพวกพ้องของเตมูยีนแผ่ขยายไปไกลมากคนพากันเล่าเรื่อง วิธีการปกครองของเขาจากปากสู่ปาก ความยุติธรรมในการแบ่งทรัพย์สิน ข้าวของภายหลังการรบแต่ละครั้งเป็นที่กล่าวขวัญอย่างยิ่ง ในเมื่อสิ่งนี้เป็นสิ่งที่นักมองโกลเห็นว่าสำคัญมาก เผ่าต่าง ๆ จึงพากันมาเข้าด้วยกับเตมูยีนไม่ขาดสาย เตมูยีนทำตัวเท่ากับข้าพหรรของเขา อาหารที่รับประทาน ก็เป็นอาหารอย่างเดียวกัน อาหารของทหารในค่ายของเตมูยีน ในตอนนี้มีทั้งเนื้อแพะ เนื้อแกะ และเนื้อวัว กินกันอิ่มทุกมือไม่ว่านาย ว่าข้าพหรร...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 251)

หรือใช้น้ำเสียงตำหนิโต-ฮูลู ข่าน เผ่าเกรตที่มุ่งใช้ความเชื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้คนรักดี มากกว่าการทำความดีและการเป็นผู้มีคุณธรรม เช่น

“...ค่ายนี้มีเฝ้าเกรตเป็นแกนกลางทำทุกอย่างประกอบด้วยพิธีรีตอง นับถือ หมอผีและถวายเครื่องเซ่นสรวงบูชาแต่เทพยดาฟ้าดินมิได้ขาด ค่ายนี้เรียกได้ว่าการกำลังกินบุญเก่า เพราะเดี๋ยวนี้มีนักรบวัยกลางคนและวัยชราเป็นจำนวนมาก แต่ที่ยังอยู่ได้ที่ไม่มีใครมาทำร้าย เพราะองชานสร้างสายใยทางการเมืองไว้มากกว่าใยแมงมุมเสียอีก..” (“สุริยา”, 2556, หน้า 243)

การเปรียบเทียบประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย ร่วมสมัย

การเปรียบเทียบประพันธ์วิธีของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ทั้ง 3 เรื่อง มี 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และ 2) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

1. การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ด้าน คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ และบทสนทนา มีรายละเอียดการศึกษา ดังนี้

1.1 โครงเรื่อง กุหลาบ มัลลิกะมาส อธิบายโครงเรื่อง กล่าวโดยสรุปว่า โครงเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่อง ที่แสดงปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งเกี่ยวกับตัวละครในด้านเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต โครงเรื่องที่ดีเป็นที่นิยมของผู้อ่าน เป็นโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (Conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่องเป็นปัญหาที่มีความรุนแรง มีผลกระทบหรืออิทธิพลต่อวิถีชีวิตตัวละครเอกในเรื่อง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 101)

สุพรรณิ วราทร มีความคิดเห็นคล้ายกันว่า “โครงเรื่องที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญสองประการ คือ พฤติกรรมและความขัดแย้งที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ การดิ้นรนต่อสู้และอุปสรรค” (สุพรรณิ วราทร, 2519, หน้า 107)

โครงเรื่อง จึงหมายถึง เค้าโครงของพฤติกรรมที่ปรากฏในนวนิยาย ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เพื่อให้เหตุการณ์ในเรื่องดำเนินไป โดยมีความขัดแย้งที่อาจเป็นปัญหาอุปสรรคที่ตัวละครต้องพบแล้วแก้ไขปัญหานั้นให้สำเร็จ

ผู้วิจัยนำเสนอ 4 ประเด็น คือ การนำเสนอโครงเรื่อง โครงสร้างของโครงเรื่อง ความขัดแย้ง และกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ดังนี้

1.1.1 การนำเสนอโครงเรื่อง เนื่องจากโครงเรื่องพระราชประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่าน เป็นโครงเรื่องชีวิตที่มีปัญหาอุปสรรคและปรากฏความขัดแย้งมากมายตลอดชีวิต แต่ทรงฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ มาอย่างยากลำบาก จึงเป็นโครงเรื่องที่มีความน่าสนใจ

นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการนำประวัติชีวิตมาใช้เป็นโครงเรื่องแตกต่างกัน คือ กลุ่มที่เชิดชูกษัตริย์วีรบุรุษ คือ **เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ **เรื่องเจงกิสข่าน** นำประวัติชีวิตตั้งแต่การถือกำเนิดจนถึงการสวรรคตมาใช้เป็นโครงเรื่อง ส่วนกลุ่มที่มีเนื้อหาวิพากษ์ คือ **เรื่องเจ็งกีสข่าน** หยิบยกเอาประวัติชีวิตช่วงที่แสดงความโหดร้ายและการต่อสู้อย่างรุนแรงระหว่างกษัตริย์ผู้พิชิตทั้ง 2 พระองค์ มาเป็นโครงเรื่อง

จึงสรุปได้ว่า นักเขียนไทยทั้ง 3 ท่าน คือ ประพันธ์กร, สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” ได้นำพระราชประวัติเจงกิสข่านมาเป็นโครงเรื่องในการแต่งนวนิยายของตน โดยหยิบยกส่วนที่สอดคล้องกับแนวคิดและจุดมุ่งหมายในการเขียนนวนิยายของตน

1.1.2 โครงสร้างของโครงเรื่อง Kenedy (1983, pp. 8–10 อ้างอิงใน ธรรมนูญ สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 166–167) กล่าวว่า โครงสร้างของโครงเรื่อง ประกอบด้วย ตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลาง และตอนจบ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งให้ละเอียดมากขึ้น โดยแบ่งเป็น 5 ชั้น คือ ตอนเริ่มเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง จุดวิกฤตของเรื่อง จุดคลี่คลายของเรื่อง และตอนจบเรื่อง ดังนี้

1) ตอนเริ่มเรื่อง (Beginning, Exposition) ถือว่าเป็นตอนที่สำคัญที่สุด เป็นส่วนที่จะสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านให้อยากติดตามเรื่องต่อไป การเริ่มเรื่องอาจจะเริ่มด้วยการแนะนำตัวละคร สถานที่หรือเหตุการณ์สำคัญ บางครั้งอาจเริ่มด้วยข้อขัดแย้ง หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เป็นการปูเรื่องให้ดำเนินต่อไป (ธรรมนูญ สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 166) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านทั้ง 3 เล่ม มีวิธีการเริ่มเรื่องคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ใช้กลวิธีในการเริ่มเรื่องแตกต่างกัน คือ กลุ่มเรื่องที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษ คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ **เจงกิสข่าน** ใช้การเปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉาก ส่วนกลุ่มเรื่องที่วิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกีสข่าน** ใช้การเปิดเรื่องด้วยการพรรณนา อาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างนี้เกิดจากความถนัดด้านการใช้ภาษาในการเลือกใช้โวหารที่นักเขียนแต่ละท่านมีความถนัด แต่ลักษณะรวมทั้งสามเรื่อง คือ การเสนอฉากมองไกลที่มีความแตกต่างจากภูมิประเทศที่ผู้อ่านคุ้นชิน เพื่อปูพื้นให้ผู้อ่านรับรู้ฉากทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องตามที่คุณประพันธ์ต้องการสื่อ ช่วยให้สนุกสนานมากขึ้น

2) ตอนดำเนินเรื่อง (Rising Action) เป็นการเล่าเรื่องต่อจากการเปิดเรื่อง สามารถเริ่มด้วยการแนะนำตัวละคร สถานที่สถานการณ์ ข้อขัดแย้ง หรือปัญหาเพื่อปูเรื่อง มี 2 ลักษณะ คือ การเริ่มเรื่องตามลำดับปฏิทิน และการเริ่มเรื่องแบบย้อนเหตุการณ์สลับไปมา (ธรรมนูญ สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 166) นวนิยายทั้ง 3 เรื่องมีการเริ่มเรื่อง ดังนี้

กลุ่มเรื่องที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษ คือ **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน และเจงกิสข่าน** ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ การดำเนินเรื่องส่วนใหญ่เป็นไปตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แต่มีรายละเอียดเหตุการณ์ต่างกันเล็กน้อย เนื่องจากใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นข้อมูลในการเขียนต่างกัน

นวนิยาย **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร มีการเพิ่มเติมเหตุการณ์ช่วงวัยเด็ก เพื่ออธิบายสาเหตุที่ทำให้เตมุยีนมีความเก่งกล้าสามารถตั้งแต่ยังเล็ก เนื่องจากการได้รับการสั่งสอนวิชาความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในมองโกล ทั้งการขี่ม้า การต่อสู้มวยปล้ำ การยิงธนูจากปิตา การเรียนรู้กลยุทธ์ทางการศึกจากการฟังตำนานนิทาน ซึ่งมีส่วนในการสร้างจินตนาการด้านการรบให้เตมุยีนในตอนที่ การสูญเสียบิดาและลูกพี่ลูกน้องจากต้องพบกับวิกฤตที่สำคัญ คือ ถูกเผ่าไดยุดจับตัวไป แต่สามารถหลบหนีได้ภายในคืนนั้น หลังจากนั้น เป็นช่วงที่เตมุยีนแสวงหาผู้ช่วยสำคัญในการสร้างอาณาจักร จนกระทั่งพบทหารคนสนิท ที่เป็นผู้ช่วยคนสำคัญในเรื่อง คือ บอร์ชู (โบออร์ชู), สุไบไต, ซีเปโนยอน ซึ่งมีบทบาทช่วยเหลือเตมุยีนอย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้ติดตามเตมุยีนไปยังสถานที่ต่าง ๆ คล้ายคลึงบทบาทของผู้ช่วยตัวละครเอก เช่น ตัวละครพลสังหารที่เป็นผู้ช่วยเจ้าชายสีหนุโล ในเรื่องเศวตฉัตรน่านเจ้าของลพบุรี และเรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษอื่น ๆ ที่ตัวละครเอกมีผู้ช่วยสำคัญในการสร้างวีรกรรม

ส่วนเรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีการเพิ่มเหตุการณ์การฝึกฝนวิชาการรบการล่าสัตว์ตอนเด็ก แล้วกล่าวถึงดาร์กูไต กิรลิดูกฤษยาเตมุยีนที่มีเก่งกาจเฉลียวฉลาด และได้รับการยกย่องจากหมอผีว่า เตมุยีนจะเป็นศัตรูของดาร์กูไตในอนาคต จึงส่งคนจับไปจองจำไว้ในค่ายเผ่าไดยุดในฐานะเชลย โดยอ้างว่าตนจำเป็นต้องลงโทษที่เตมุยีนสังหารเบกเตอร์พี่น้องต่างมารดาเพื่อผดุงความยุติธรรม

กลุ่มเรื่องที่มีเนื้อหาวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก คือ นวนิยาย**เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ เริ่มโดยใช้การดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งกล่าวว่าชาห์แห่งคอเรสม์ เป็นกษัตริย์นักรบที่โหดร้าย ผสมกับการจินตนาการเหตุการณ์เพิ่มเติม โดยให้ตัวละครที่สำคัญของฝ่ายอาณาจักรคอเรสม์ มาพบและสนทนากันที่กระโจมของชนเผ่าเร่ร่อนในเขตทุ่งมหาคาราคุมของคอรัคุด-โซบัน หรือผู้เฒ่าตุร์กเมนผู้เป็นเจ้าของกระโจม โดยมีนักพรตฮัจยีราฮิม และมาฮมูด-ยาลวัช ที่บาดเจ็บสาหัส เป็นแขกรออยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเจ้าชายยะลาลอัดดีน หลงทางขณะประพาสล่าสัตว์เข้ามาพบ ต่อมาตัวละครหนุ่มตุร์กเมนก็เข้ามาสมทบพบสนทนาแสดงการวิพากษ์พฤติกรรมของชาห์แห่งอาณาจักรคอเรสม์ (สุลต่านแห่งคอเรสม์) ที่ทำให้คารา-คือนซาร์ กลายเป็นจอมโจร

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ใช้กลวิธีในการดำเนินเรื่องคล้ายกัน คือ ใช้การดำเนินเรื่องตามปฏิทิน ให้ตัวละครพบเจอเหตุการณ์ ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่นำไปสู่จุดวิกฤตของเรื่อง

3) จุดวิกฤตของเรื่อง (Climax) บางครั้งเรียกว่า จุดสุดยอดของเรื่อง ซึ่งหมายถึงเหตุการณ์หรือความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น เมื่อความขัดแย้งได้พัฒนามาจนถึงจุดสูงสุด หรือถึง “ทางตัน” และเป็นเหตุให้เกิดผลบางอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 166-167)

กลุ่มเรื่องที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษ คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิส-ข่าน** และ **เจงกิสข่าน** มีจุดวิกฤตของเรื่องหลายเหตุการณ์ตามโครงเรื่องรองที่มีอยู่มากมาย เนื่องจากนำเสนอพระราชประวัติตลอดช่วงชีวิต

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน มีจุดวิกฤตของเรื่องในตอนที่ตัวละครเตมูยีนถูกเผ่าตาทิหจุดส์จับตัว จุดวิกฤตของเรื่องอยู่ในช่วงที่หัวหน้าเผ่าสั่งนักรบในเผ่าตาทิหจุดส์มาจับตัวเตมูยีนไปเป็นเชลย จุดวิกฤตช่วงรวบรวมเผ่ามองโกลให้เป็นเอกภาพเป็นช่วงที่วังข่านลอบทำร้ายเตมูยีนจนเกือบเอาชีวิตไม่รอด แต่สามารถหนีไปได้ และจุดวิกฤตของเรื่องในช่วงเหตุการณ์ที่เย็นกิสข่านดัดสินพระทัยออกรบกับชาห์แห่งคอเรสม์ คือ เหตุการณ์การข้ามช่องแคบซังกาเรียนที่มีความยากลำบากเพราะสภาพอากาศที่โหดร้าย ส่วนเรื่องเจงกิสข่านมีจุดวิกฤตตอนที่ตัวละครเตมูยีนถูกตาร์กูไต-กิร ลิดุก หัวหน้าเผ่าไถยุดจับกุมตัวไปเป็นเชลย ตอนรวบรวมเผ่า คือ ตอนที่องข่านร่วมกับจามูกาและเซ็งคุมลอบทำร้ายจนแตกทัพ แล้วถอยร่นไปตั้งหลักที่ทะเลสาบบุญนอร์

ส่วนกลุ่มนวนิยายที่มุ่งวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกีซข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ มีจุดวิกฤตของเรื่องเริ่มจากเจงกิสข่านส่งกองคาราวานมาค้าขายที่คอเรสม์ เจ้าเมืองโอดราสังหารพ่อค้าทั้งหมดแล้วยึดเอาสินค้าไปขายแล้วนำเงินที่ได้ถวายชาห์ เจงกิสข่านส่งทูตมาเพื่อทวงความยุติธรรม แต่ชาห์สังหารราชทูตส่วนทูตอีกสองคนถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัส เจงกิสข่านกริ้วมาก จึงส่งสาส์นเตือนว่าชาห์ต้องการสงครามก็จะได้สงคราม

4) จุดคลี่คลายของเรื่อง (Falling Action) เมื่อเรื่องผ่านจุดวิกฤตแล้วผู้แต่งจะค่อยๆ คลายปมเงื่อนต่าง ๆ ที่เคยสร้างปริศนาไว้ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 167)

กลุ่มเรื่องที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษ คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิส-ข่าน** และ **เจงกิสข่าน** มีจุดคลี่คลายของเรื่องหลายเหตุการณ์สอดคล้องกับเหตุการณ์วิกฤตของโครงเรื่องย่อยในเรื่อง เช่น

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน มีจุดคลี่คลายของเหตุการณ์ ตอนที่ตัวละครเตมุยีนถูกเผ่าตาอิทจุตส์จับตัว จุดวิกฤตของเรื่องอยู่ในช่วงที่หัวหน้าเผ่าสังหารบ ในเผ่าตาอิทจุตส์มาจับตัว เตมุยีนไปเป็นเชลยเกิดตอนที่นักรบเกราะสีแดงที่ไม่ยอมเอ่ยชื่อ ให้การช่วยเหลือ โดยปลดข้อคาให้ ในรุ่งเช้าก็นำไปซ่อนในกองขนแกะนอกที่พัก

และ**เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” มีจุดคลี่คลายของเรื่อง หลังจากชนะศึก อาณาจักรจีน พระจักรพรรดิทรงต้องการทำการค้ากับอาณาจักรควาริชม แต่กองคาราวาน ถูกเจ้าเมืองโอตราบียิต พ่อค้าถูกฆ่า เจงกิสข่านส่งทูตขอให้ส่งโทเยเจ้าเมืองโอตราแต่กลับถูกสังหาร เจงกิสข่านจึงต้องทวงความยุติธรรมคืนมา ทรงปราบอาณาจักรควาริชมได้ภายในเวลา 2 ปี ต่อมาทรงไปรบเผ่าตังกูตได้ชัยชนะ

ส่วนกลุ่มนวนิยายที่มุ่งวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีจุดคลี่คลายของเรื่อง ตอนที่เจงกิสข่านตามเจ้าชายยะลาล อัลด-ดิน มาทัน ก่อนจะข้ามแม่น้ำซินด์ ใช้กองทัพโอบล้อมแต่ก็ถูกเจ้าชายโต้กลับ ทหารมองโกลที่เจงกิสข่าน ให้ชุมนุมอยู่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ได้ เจ้าชายจึงขึ้นมาแล้วกระโจนลงแม่น้ำซินด์ว่ายน้ำข้ามไปฝั่ง อินเดีย

สรุปคือ นวนิยายทั้งสามเรื่องแสดงเหตุการณ์การคลี่คลายของสงคราม ควาริชมด้วยชัยชนะของเจงกิสข่าน เพื่อเดินทางไปสู่การจบเรื่องเหมือนกัน แต่นวนิยายกลุ่มเชิดชู วีรบุรุษ กล่าวถึงเหตุการณ์การสวรรคตของเจงกิสข่าน ส่วนนวนิยายที่มุ่งวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก ตัดจบเพียงเหตุการณ์ที่เจ้าชายยะลาลอัลดินข้ามแม่น้ำซินด์ (สินธุ) และเดินทางมากอบกู้เอกราช ในภายหลังแต่ไม่สำเร็จ

5) ตอนจบเรื่อง (Ending) ผู้วิจัย พบว่า การจบเรื่องในนวนิยายเรื่อง เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยทั้ง 3 เรื่อง มีการจบเรื่อง มี 2 แบบ คือ การจบเรื่องแบบสุขนานุกรม กับการจบเรื่องแบบยังไม่จบ ดังนี้

นวนิยายกลุ่มที่มุ่งเชิดชูวีรบุรุษเจงกิสข่าน คือ **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร และ**เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” ใช้การปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม คือ ให้เหตุการณ์สวรรคตด้วยอาการมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์เพื่อจากไปสู่ปรภพอย่างสงบ และภาพการสวรรคตยังถูกขยายให้เปี่ยมความหมายมากขึ้นในงานเขียนของ “สุรียา” ที่กล่าวว่า ทรงมอบภารกิจที่ยังค้างค้างให้ทายาทสานต่อ การจัดการพระบรมศพให้ผั่งเคียงข้างอัครมเหลสี ที่ภูเขาคักดีลีทธี โดยกำชับไม่ให้แพร่พรายเพื่อประโยชน์ทางการทหาร และรับสั่งวิธีรับชนะ อาณาจักรช่งใต้ ทรงคุยกับโบออร์ซูพระสหายรักร่วมทุกข์สุข ขอให้ดูแลกุบิลโอรสของโตลุย แล้วสวรรคตด้วยพระอาการสงบท่ามกลางวงล้อมของโอรส สหายสนิทที่พระองค์รัก ซึ่งแสดง

ให้เห็นว่า ทรงเตรียมพร้อมทางด้านจิตใจก่อนตาย อันเป็นการคลี่คลายความขัดแย้งกับตนเอง เพื่อคลายอุปสรรคที่จะเปลี่ยนสถานะสู่โลกแห่งความตายด้วยความสงบสุข

ส่วน **เจิ้งกิชข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีเนื้อหาวิพากษ์การปกครองของกษัตริย์ขุนศึก ใช้การปิดเรื่องแบบยังไม่จบ โดยสรุปเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจ้าชายยะลาอดีตินว่า ทรงหนีไปอินเดียได้และสามารถรวบรวมกองทัพกลับมาที่บ้านเมืองอีกครั้งแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะเจิ้งกิชข่านวางเครือข่ายทางการเมืองไว้อย่างแน่นหนาแล้ว

กล่าวโดยสรุป คือ กลุ่มเรื่องที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษ ใช้วิธีการปิดเรื่องแบบสุนาฏกรรม เพื่อแสดงเหตุการณ์การสวรรคตอย่างมีสติสัมปชัญญะ ไร้ความกังวลและมีความสุข สอดคล้องกับการเปลี่ยนสถานะจากจักรพรรดิผู้เป็นใหญ่ในหมู่มนุษย์ ไปสู่โลกของเทพเทนกัรี เทพแห่งฟ้านิรันดร์ของชาวมองโกล ส่วนเรื่องที่มีเนื้อหาวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก ใช้การจบเรื่องแบบยังไม่จบเพื่อติดตามเรื่องที่เกิดขึ้นหลังการรบอาณาจักรคอเรสม์ แต่ผู้เขียนไม่ได้เขียนต่อ เนื่องจากเหตุการณ์มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

1.1.3 ความขัดแย้ง โครงเรื่องที่ตีความต้องประกอบด้วยความขัดแย้ง (conflict) ซึ่งเป็นปมปัญหาของเรื่อง ที่มักเกิดขึ้นกับตัวละครหลักกับฝ่ายปรปักษ์หรือฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครหลัก เพื่อสร้างความน่าติดตามและอาจนับเป็นสาระสำคัญที่ผู้แต่งนำเสนอไว้ในเรื่องเล่า (วีรวุฒิ อินทรพร, 2561, หน้า 179-180); สแตนตัน (Stanton, 1965, p. 18 อ้างอิงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 165-166) กล่าวถึงความขัดแย้งว่า มี 3 ลักษณะด้วยกัน คือ ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict), ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) และความขัดแย้งหลัก (Main Conflict) นวนิยายเรื่องเจิ้งกิชข่านของนักเขียนชาวไทยทั้ง 3 คน มีการนำเสนอความขัดแย้ง 3 ประเภท ดังนี้

1) ความขัดแย้งที่พบในนวนิยาย ผู้วิจัย พบว่า นวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนกำหนดความขัดแย้งไว้ 2 ประเภท คือ ความขัดแย้งภายใน และความขัดแย้งภายนอก ดังนี้

1.1) ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากจิตใจภายในของตัวละคร ทั้งกิเลส อารมณ์ ความปรารถนา ความรัก ความเกลียดชัง มี 1 ลักษณะย่อย คือ ความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง (man against himself) ซึ่งตัวละครต้องต่อสู้กับความคิดขัดแย้งที่ปรากฏในจิตใจของตนเอง

1.1.1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิชข่าน** นี้มีประเด็นความขัดแย้งภายใน 5 ประเด็น คือ ความขัดแย้งในจิตใจของเตมูยีนที่ถูกลูกเฒ่าทรยศ ความขัดแย้งในใจเตมูยีนระหว่างการหนีศัตรูกับการสู้เพื่อรักษาเกียรติ ความขัดแย้งในใจเตมูยีนเรื่องกำเนิด

ของจุติ ความขัดแย้งทางจิตใจระหว่างหน้าที่ในการรักษาชาติกับหน้าที่ต่อคนในครอบครัว และความขัดแย้งในจิตใจของเย็นกิสขานที่เกิดมาจากการเชื่อถือโซคลาง

1.1.2) **เจ็งกิชขาน** ของ สุภา ศิริमानนท์ พบประเด็นความขัดแย้งภายใน 1 ประเด็น คือ ความขัดแย้งทางจิตใจของตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม

1.1.3) **เจงกิสขาน** ของ “สุริยา” พบประเด็นความขัดแย้งภายใน 2 ประเด็น คือ ความขัดแย้งในใจเตมูยีนต่อการเปลี่ยนแปลงท่าทีของจามูกา และความขัดแย้งในจิตใจเตมูยีนต่อชาติกำเนิดของโจชิ

1.2) ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครกับบุคคลอื่น หรือตัวละครกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติหรือสังคม มี 4 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

1.2.1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เป็นมนุษย์ด้วยกันเอง มีดังนี้

(1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสขาน** พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 13 ประเด็น คือ ความขัดแย้งระหว่างมองโกลแลอาณาจักรจีน, ความขัดแย้งระหว่างเผ่าตาร์ทาร์กับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายขานกับเผ่าเมอร์กวน (เมอร์กิต), ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายขานกับเผ่าตาทิทจุตส์ (ไต้ยุด), ความขัดแย้งระหว่างซีเปโนยอนกับเผ่าบูซิกุล, ความขัดแย้งระหว่างเตมูยีนกับเผ่าเมอร์กวน, ความขัดแย้งระหว่างเผ่าคาราฮิธส์และเผ่าของเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างซามูคากับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรจีนและซ่งใต้, ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าเกาหลือฮงและจักรพรรดิอาณาจักรจีน, ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายคาเธียร์ดากับเย็นกิสขาน, ความขัดแย้งระหว่างกาหลิบแห่งแบกแดดและชาห์แห่งคาราเรสม์, ความขัดแย้งระหว่างเย็นกิสขานกับชาห์แห่งคาราเรสม์

(2) **เจ็งกิชขาน** ของ สุภา ศิริमानนท์ พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 14 ประเด็น แบ่งกลุ่มโดยยึดตัวละครเอกและตัวละครปฏิบัติสำคัญเป็นหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับคนอื่น ๆ, ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเจงกิสกับตัวละครอื่น และความขัดแย้งระหว่างตัวละครอื่น ๆ ดังนี้

กลุ่มที่เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครชาห์แห่งคอเรสม์กับตัวละครอื่น ๆ มี 7 เหตุการณ์ คือ 1) ความขัดแย้งระหว่างคาราคอนซาร์กับชาห์แห่งคอเรสม์,

4) ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับเหล่านักพรตจากบัซดาดิ, 5) ความขัดแย้งระหว่างพระราชชนนี
 ตูรคาน คาคุนกับชาห์มูฮัมหมัดแห่งคอเรสม์, 6) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับซาหลิฟ
 แห่งบัซดาดิ (กาหลิบ แห่งแบกแดด), 7) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับเจ้าชายยะลาล
 อัลด-ดิน, 8) ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับสุลต่านออสมาน, 9) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่ง
 คอเรสม์กับนักพรตจากบัซดาดิ (แบกแดด)

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเจงกิสกับตัวละครอื่น
 มี 2 เหตุการณ์ คือ ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์และเจงกิสข่าน และความขัดแย้ง
 ระหว่างเจงกิสข่านกับพระโอรสจูงชี-ข่าน

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครอื่น ๆ มี 8 เหตุการณ์ คือ
 2) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าผู้ปกครองอาณาจักร, 3) ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่
 บ้านเมือง, ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายจูงชี-ข่าน (โจชิ) กับชาซาไต (ชาซาตัย), ความขัดแย้ง
 ระหว่างคูลานคาคุนกับจูงชีข่าน, ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายยะลาลอัลดินกับขุนนางเมืองกูร์กันจ์
 12) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายจูงชี-ข่าน (โจชิ) กับชาซาไต (ชาซาตัย), 13) ความขัดแย้งระหว่าง
 คูลานคาคุนกับจูงชีข่าน, 14) ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชายยะลาลอัลดินกับขุนนางเมืองกูร์กันจ์

(3) เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” พบประเด็นความขัดแย้ง
 ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 22 ประเด็น คือ ความขัดแย้งระหว่างเฮอสินกับโคอาชิน, ความขัดแย้ง
 ระหว่างเตมูยีนกับเบกเตอร์, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับกลุ่มพี่น้อง, ความขัดแย้ง
 ระหว่างมองโกลกับเผ่าตาร์ทาร์, ความขัดแย้งระหว่างญาติของเยสุเกกับเฮอสิน, ความขัดแย้ง
 ระหว่างตาร์ทูไต-กิลติคกับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่างจามูกากับเตมูยีน, ความขัดแย้งระหว่าง
 เตมูยีนกับโจรขโมยม้าเผ่าเจอร์กิน, ความขัดแย้งระหว่างเผ่าเมอร์กิดกับเตมูยีน, ความขัดแย้ง
 ระหว่างเจงกิสข่านกับชาซา-เบกี, ความขัดแย้งระหว่างองข่านกับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้ง
 ระหว่างเผ่าไนมานกับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างเตบเทนกี้กับเจงกิสข่าน, ความขัดแย้ง
 ระหว่างอาณาจักรตังกูตกับมองโกล, ความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรจีนกับมองโกล, ความขัดแย้ง
 ระหว่างเจงกิสข่านกับโปลตาฮุย-ตาฮุน, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับสุลต่านแห่งควาริชม,
 ความขัดแย้งระหว่างโอรสของเจงกิสข่าน, ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับโอรส, ความขัดแย้ง
 ระหว่างมเหสีรองทั้งสามคน, ความขัดแย้งระหว่างกาหลิบแห่งแบกแดดกับสุลต่านแห่งควาริชม,
 ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับกษัตริย์ตังกูต

1.2.2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เป็นความขัดแย้ง
 ที่ตัวละครเอกต้องต่อสู้กับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม

(1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 3 ประเด็น คือ สังคมที่เต็มไปด้วยโจรผู้ร้ายการปล้นชิง คำนินยอมแก้แค้น หรือการทวงคืนความยุติธรรม และความขัดแย้งจากศาสนา

(2) **เจิ้งกีสข่าน** พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 7 ประเด็น คือ ความขัดแย้งระหว่างนักพรตฮัจยีราฮิมกับความอยู่ดีธรรมของกระบวนการยุติธรรม, ความขัดแย้งทางศาสนา, ความขัดแย้งระหว่างอาบูจาฟาร์กับคำสอนทางศาสนา, ความขัดแย้งระหว่างอาบูจาฟาร์กับการปกครองของชาห์แห่งคอเรสม์, ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับอาณาจักรที่อยู่ในอารักข, ความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ, ความขัดแย้งระหว่างเผ่าเมอร์กิท (เมอร์กิต) กับอาณาจักรคอเรสม์

(3) **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม 1 ประเด็น คือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ซึ่งสังคมมองโกลมีการแบ่งชนชั้นด้วยอาชีพ สายตระกูล แม้แต่ชนชั้นปกครองก็แบ่งแยกกันเป็นสายกระดูกขาวกระดูกดำ

สรุปได้ว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง เห็นว่าความขัดแย้งที่สร้างปัญหาให้กับสังคมมองโกล คือ การแบ่งชนชั้น ความขัดแย้งทางด้านค่านิยมล้างแค้น ความขัดแย้งทางความเชื่อทางศาสนา ในเรื่องเจิ้งกีสข่าน กล่าวว่าความขัดแย้งทางสังคมที่สร้างปัญหาให้กับอาณาจักรควาริชม คือ ความขัดแย้งด้านชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนา กระบวนการยุติธรรม ที่อยู่ดีธรรม และการปกครองที่เป็นเผด็จการ

1.2.3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นความขัดแย้งที่ตัวละครต้องต่อสู้กับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยทั้ง 3 คน มีดังนี้ 1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** เป็นความขัดแย้งที่ตัวละครต้องต่อสู้กับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ ผู้วิจัยพบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 3 ประเด็น คือ ความแห้งแล้งของแผ่นดินมองโกล อากาศที่แปรปรวนวิปริต และสภาพอากาศที่เลวร้ายระหว่างเดินทางไปอาณาจักรคอเรสม์ 2) **เจิ้งกีสข่าน** พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 1 ประเด็น คือ การเดินทางที่ยากลำบากของกองคาราวาน 3) **เจงกิสข่าน** พบประเด็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 3 ประเด็น คือ สภาพอากาศที่เลวร้ายของมองโกล, สภาพอากาศร้อนผิดปกติ และสภาพอากาศที่เลวร้ายที่อินเดีย

สรุปได้ว่าผู้เขียนนวนิยายทั้ง 3 ท่าน เห็นว่าสภาพภูมิอากาศของมองโกล เป็นภูมิอากาศที่มนุษย์ทั่วไป โดยเฉพาะในเขตร้อยอย่างประเทศไทยไปอยู่อาศัย

ได้อย่างยากลำบาก และมีส่วนให้ชาวมองโกลต้องต่อสู้ชีวิตและมีความแข็งแกร่ง ภูมิอากาศเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรกัน

1.2.4) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการต่อสู้ระหว่างโชคชะตา กับสิ่งเหนือธรรมชาติ พบเฉพาะเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน โดยพบ 1 ด้าน คือ ฤกษ์ยาม มีผลต่อชัยชนะของศัตรู

จากข้อมูลข้างต้นสรุปว่า ผู้เขียนสร้างประเด็นความขัดแย้งทั้งความขัดแย้งภายใน ความขัดแย้งภายนอก โดยมีเหตุผลที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งภายนอกโดยส่วนมากเป็นความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ โดยความขัดแย้งภายนอกที่พบมากที่สุด คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ที่เป็นต้นเหตุให้เตมูยีนต้องต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคทั้งขนาดเล็กและใหญ่ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นวีรบุรุษที่สามารถรวบรวมอาณาจักรให้เป็นเอกภาพแล้วสถาปนารัฐชาติขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหยุดวงจรการต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างเผ่าต่าง ๆ ในมองโกล ส่วนที่พบรองลงมา คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ส่วนความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอว่า ธรรมชาติที่โหดร้ายดำรงชีวิตได้ยาก เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ในภูมิภาคนี้ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอด ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ปรากฏเด่นชัดในนวนิยายของประพันธ์กร เพราะอิทธิพลของนิยายอิงพงศาวดารจีนที่มักแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะฤกษ์ยามในการทำศึก

2) ความขัดแย้งหลัก นวนิยายทั้ง 3 เรื่องมีความขัดแย้งหลักทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

2.1) นวนิยายกลุ่มเชิดชูวีรบุรุษ คือ มีความขัดแย้งหลักเหมือนกันคือ

1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เช่น **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน** ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายข่านกับเผ่าตาทิหุตุส (ไถยุต) ความขัดแย้งระหว่างเยสุกายข่านกับเผ่าเมอร์กวอน (เมอร์กิต) ความขัดแย้งระหว่างเผ่าตาร์ทาร์กับเตมูยีน ความขัดแย้งระหว่างมองโกลกับอาณาจักรจีน และความขัดแย้งระหว่างเย้นกิสข่านกับชาห์แห่งคอเรสม์ และ **เจงกิสข่าน** ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ที่ต้องต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ทรัพย์สิน จนกระทั่งวีรบุรุษเจงกิสข่านต้องมาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้นเพื่อให้สังคมสงบสุข 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เช่น เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน มีความขัดแย้งที่เกิดจากความแห้งแล้งของแผ่นดินมองโกล และเรื่องเจงกิสข่าน คือ กรณีค่านิยมล้างแค้น ทำให้เผ่าต่าง ๆ ต้องต่อสู้ล้างแค้นกันไปมาไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความวุ่นวายในมองโกล เป็นสาเหตุให้วีรบุรุษต้องรวบรวมเผ่า

และสถาปนารัฐมอบอารยธรรม เช่น การสร้างกฎหมาย ตัวอักษร เพื่อสร้างรัฐที่สงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง

2.2) นวนิยายกลุ่มที่มีเนื้อหาวิพากษ์การปกครองของกษัตริย์ขุนศึก คือ **เจิ้งกิสข่าน** มีความขัดแย้งหลักของ 2 เหตุการณ์ คือ 1) ความขัดแย้งระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์ และเจิ้งกิสข่าน เนื่องจากเป็นความขัดแย้งที่ทำให้เกิดปัญหาระหว่างอาณาจักรคอเรสม์กับมองโกล เป็นเหตุผลให้เจิ้งกิสข่านยกทัพมาทำลายอาณาจักรคอเรสม์ 2) กลุ่มที่เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครชาห์แห่งคอเรสม์กับตัวละครอื่น ๆ มี 7 เหตุการณ์ ทั้งความขัดแย้งกับคาราคอนซาร์ เหล่านักพรตจากบัลขัตดี พระราชชนนีตุรคาน คาคุน ซาหลิฟแห่งบัลขัตดี (กาหลิบ แห่งแบกแดด) เจ้าชายยะลาล อัค-ดิน สุลต่านอัสมาน และนักพรตจากบัลขัตดี (แบกแดด) เพื่อแสดงให้เห็น ชาติคู่แค้นของชาห์แห่งคอเรสม์ที่มีความโหดร้าย เผด็จการ และลุ่มหลงในอำนาจ ผลประโยชน์ ความสุขทางกามารมณ์ โดยไม่สนใจความทุกข์ของราษฎรเช่นกษัตริย์ขุนศึกทั่วไป

1.1.4 กลวิธีนำเสนอโครงเรื่อง ผู้วิจัยพบว่านักประพันธ์ทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธี ในการนำเสนอโครงเรื่องที่น่าสนใจ 5 ประเด็น ดังตาราง

ตาราง 30 แสดงกลวิธีในการนำเสนอโครงเรื่องในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจิ้งกิสข่าน

การใช้คำ	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธ์กร	สุภา	“สุริยา”
1 ความสมจริง	•	•	•
2 ความสนใจใคร่ติดตาม	•	•	•
3 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ		•	•
4 การสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์	•	•	•
5 วิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม	•	•	•
รวม	4	5	5

จากตารางข้างต้นแสดงการใช้กลวิธีนำเสนอโครงเรื่องในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เจิ้งกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ผู้เขียนมีกลวิธีนำเสนอโครงเรื่อง คล้ายคลึงกัน โดยทั้ง 3 ฉบับ พยายามสร้างโครงเรื่องให้มีความสมจริง มีความสนใจใคร่ติดตาม มีการสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ และใช้วิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม

เพื่อให้นวนิยายน่าสนใจและสนุกสนาน ส่วนประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ มีในนวนิยายของ สุภา และ “สุริยา” ไม่ปรากฏในนวนิยายของประพันธ์กร

1. ความสมจริง ผู้เขียนมีวิธีสร้างความสมจริงให้กับโครงเรื่องคล้ายคลึงกัน คือ นำเรื่องราวพระราชประวัติจากหนังสือของนักวิชาการที่โด่งดังและน่าเชื่อถือในแต่ละยุค แต่มีกระบวนการคัดเลือกเอกสารมาใช้แตกต่างกัน ประพันธ์กร ใช้หนังสือของ ฮาร์โลด แลมบ์ (Harold Lamb) แปลเป็นภาษาไทยเพียงเล่มเดียว แล้วผสมผสานกับจินตนาการ ส่วน สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” เลือกเอกสารต้นฉบับภาษาอังกฤษหลายเล่ม และใช้เอกสารชั้นต้นที่แปลเป็นภาษาอังกฤษร่วมด้วย ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ผนวกกับประพันธ์กรที่มีการพัฒนาทำให้มีความสมจริงมากขึ้น

2. การสร้างความสนใจใคร่ติดตาม ผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีสร้างความสนใจใคร่ติดตามแตกต่างกัน คือ ประพันธ์กรนำเสนอเรื่องราวการผจญภัยและฝ่าฟันอุปสรรคของตัวละครเอกเตมูยีน แต่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ด้วยสติปัญญาความสามารถ คุณธรรม โดยมีขุนพลคนสนิทเช่นซีเปโนยอน สุโปโต เป็นผู้ช่วยเหลือ ส่วน สุภา ศิริमानนท์ ใช้เรื่องความฝันของชาห์แห่งคอเรสม์แสดงความต้องการจากจิตใต้สำนึก ที่ต้องการคนสรรเสริญ อำนาจอิทธิพล และผลประโยชน์ เมื่อเห็นคนที่จะทำร้ายตนในฝันคล้ายเจ้าชายยะลาลอัลดิน เมื่อตื่นขึ้นมาตอนรุ่งเช้าก็เริ่มสงสัยความจงรักภักดีของเจ้าชายแล้วปลดจากตำแหน่งทนายท ส่วนนวนิยายของ “สุริยา” มีการใช้เอกสารที่มีการนำเสนอข้อมูลที่ค้นพบใหม่อย่างพงศาวดารลับของมองโกลทำให้นวนิยายมีความน่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากเสนอภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านเปลี่ยนแปลงไปจากภาพจำที่คนไทยเคยรับรู้ในอดีต

3. ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ผู้วิจัย พบว่า สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” มีการแสดงโครงเรื่องสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น สุภา ศิริमानนท์ นำโครงเรื่องการรบระหว่างชาห์แห่งคอเรสม์กับเจงกิสข่านในประวัติศาสตร์ สะท้อนภาพสังคมไทยยุครัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ปกครองบ้านเมืองด้วยอำนาจเผด็จการ มีการกักขังปัญญาชน และบังคับสูญหาย เช่น กรณีคุณเตียง ศิริขันธ์ ต่อมาก็มีการล้มล้างอำนาจการปกครองของขุนศึกผู้นี้ เช่นเดียวกับในนวนิยาย ส่วนนวนิยายของ “สุริยา” มีการใช้ผลการศึกษาทางการแพทย์ เรื่องมรดกทางพันธุกรรมของชาวมองโกล ของ แอม เจ ฮูม เจเนต ผลการศึกษา พบว่า ชาย 16 ล้านคน อาจสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน

4. การสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ ผู้วิจัย พบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีในการสื่อสารความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ เช่น ประพันธ์กร และ “สุริยา” แสดงความเป็นจริงของชีวิตเตมูยีนเมื่อหมดอำนาจและผลประโยชน์ ชาวเผ่าทั้งหลายเลือกทรยศ

แล้วตีตนออกห่าง สุกา ศิริमानนท์ แสดงให้เห็นลักษณะของการสูญเสียอำนาจผ่านตัวละคร ซาห์แห่งคอเรลล์ เมื่อซาห์รบแพ้จนต้องถอยหนี บ่อยครั้งเข้าขุนนางที่เคยแวดล้อมสรรเสริญซาห์ ต่างก็พากันตีจาก และซาห์ก็ถูกประณามว่าเป็นต้นเหตุของสงครามจนราษฎรผู้บริสุทธิ์ ต้องเสียชีวิต

5. วิธีการอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม ผู้วิจัย พบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีอื่น ๆ ในการ นำเสนอโครงเรื่องที่น่าสนใจ แตกต่างกันตามความถนัด ความสามารถ และรูปแบบการเขียน ของผู้เขียนแต่ละคน ดังนี้

ประพันธ์กร ได้รับอิทธิพลจากนิยายอิงพงศาวดารจีน นิยายปรัมปราพงศาวดารจีน จึงเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่ตรงกับประวัติศาสตร์โดยใช้จินตนาการ และโครงเรื่องในวรรณกรรมจีน พงศาวดารไทย เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาที่พบกับซีเปโนยอนและสุไบโต เร็วขึ้นจาก ประวัติศาสตร์ โดยให้ตัวละครขุนพลอยู่วัยเดียวกับเตมูยีนและพบกันตั้งแต่อายุ 18 ขวบก่อนพบ วังช่าน (โต-พล ข่าน) เพื่อให้เป็นตัวละครที่คอยติดตามพระเอก 2) การเพิ่มโครงเรื่องที่ ได้รับ อิทธิพลจากรามเกียรติ์ ตอนหนุมานอาสาสืบข่าวนางสีดา ถึงหนุมานผูกผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ ให้ซีเปโนยอนอาสาสืบข่าวนางบูโดที่ถูกลักพาตัว แล้วลอบเข้าไปตัดเศราหัวหน้าเผ่าตอนกลางคืน เพื่อสืบข่าว 3) การเพิ่มเหตุการณ์ผจญภัยในกรุงคาราโครัมแล้วพบเหตุการณ์สำคัญ คือ การประลองยุทธเลือกคู่ การถูกลอบวางยาพิษแต่รอดได้โดยบังเอิญ การได้วิวาทกับเจ้าสาว ที่ได้จากการประลองยุทธเลือกคู่ 4) เพิ่มเหตุการณ์การช่วยอาณาจักรจีนรบซ่งใต้ 5) การแทรก เหตุการณ์ที่ได้รับอิทธิพลวรรณกรรมสามก๊ก กวนอูตัดหัวฮัวหยงขณะที่เหล่ายังอุ้มอยู่ ให้กลายเป็น ซีเปโนยอนตัดหัวแม่ทัพศัตรูได้ในขณะที่เหล่ายังเหลื่ออยู่ 1 จอก 6) การใช้เหตุบังเอิญ อย่างไม่สมเหตุสมผล เช่น ซีเปโนยอนถูกวางยาพิษ แต่อาหารหกแล้วเด็กคนหนึ่งมาเก็บอาหารกิน จึงเสียชีวิตแทน 7) การเพิ่มบริบทสังคมสมัยที่แต่ง เช่น การกล่าวถึงเพลง “ต้นตระกูลจีน” โดยให้ชาวเมืองจีนร้องเพลง “ต้นตระกูลจีน” เพื่อปลุกใจก่อนรบมองโกล ซึ่งหลงวิจิตรวาทการ แต่งเพลง “ต้นตระกูลไทย” ก่อนที่ประพันธ์กรแต่งนวนิยาย 1 ปี เห็นได้ว่า ประพันธ์กร เน้นเล่าเรื่อง ให้สนุกสนานมากกว่าความถูกต้องของข้อมูล

สุกา ศิริमानนท์ เพิ่มเติมเหตุการณ์การสวรรคตที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคุณ ให้มีความหมายมากขึ้น โดยให้ซาห์ถูกชายขี่เรือบนเกาะใช้อำนาจบังคับให้ซาห์ถอดเสื้อคลุม จนเปลือยเปล่า เอาเสื้อคลุมไปสวมใส่เพราะคิดว่าจะช่วยให้หายจากโรคเรื้อน ท้ายที่สุดซาห์ ก็สวรรคตขึ้นอืดอยู่ที่เกาะ ทหารที่มารับเห็นการสวรรคตอย่างอนาถจึงเข้าใจสัจธรรมว่าที่แท้ ซาห์ก็คือมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้าอย่างที่เคยถูกปลูกฝังให้ศรัทธามาตลอด เมื่อตัวละครขุนพล มาฮมุดตาสว่าง จึงฝังพระศพซาห์แล้วเร้นตัวไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอีก

“สุริยา” เพิ่มเหตุการณ์ที่หัวหน้าเผ่า หมอผีชามาน ทำนายว่า เตมูยีนเป็นบุคคลที่เทพเทนกีสั่งลงมากำเนิดยังโลกมนุษย์เพื่อปราบยุคเข็ญ นอกจากสร้างความน่าสนใจให้กับเรื่องแล้ว ยังทำให้เห็นว่าภารกิจในการปราบยุคเข็ญเป็นสิ่งที่ชาวมองโกลให้ความหวังรอคอย วีรบุรุษผู้มีอำนาจบาปมีปราบความขัดแย้งแล้วทำให้มองโกลกลายเป็นดินแดนแห่งความสุข

สรุปได้ว่านวนิยาย**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน และเจงกิสข่าน** มีโครงเรื่องแสดงประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่ถือกำเนิดจนสวรรคตเหมือนกัน แต่มุ่งเชิดชูวีรบุรุษในด้านที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีโครงเรื่องรอง และประพันธ์วิธีที่น่าเสนอแตกต่างกันไป ส่วน **เจงกิสข่าน** มีโครงเรื่องเหตุการณ์การสู้รบระหว่างเจงกิสข่านกับชาห์มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์เพื่อวิพากษ์ให้เห็นธาตุแท้ของขุนศึก

1.2 แก่นเรื่อง แก่นเรื่องหรือสาระสำคัญของเรื่องเป็นแนวคิดหลักของเรื่องที่คุณเขียนต้องการสื่อสารถึงผู้อ่าน

1.2.1 แก่นเรื่องของนวนิยาย แก่นเรื่องสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ แก่นเรื่องหลัก และแก่นเรื่องรอง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง มีแก่นเรื่องหลักและแก่นเรื่องรอง ดังนี้

1) แก่นเรื่อง แก่นเรื่องเป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุดที่คุณเขียนต้องการสื่อสารถึงผู้อ่าน จากการศึกษพบว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีแก่นเรื่องหลัก แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีแก่นเรื่องเชิดชูวีรบุรุษ และกลุ่มที่มีแก่นเรื่องวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ขุนศึก

1.1) กลุ่มที่มีแก่นเรื่องเชิดชูวีรบุรุษเจงกิสข่าน มี 2 เรื่อง คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร และ**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ทั้งสองเรื่องมีเนื้อหาเชิดชูวีรกรรมของวีรบุรุษเจงกิสข่าน โดยเล่าเรื่องราวพระราชประวัติ ตั้งแต่การถือกำเนิดชีวิตในวัยเด็ก การตั้งเผ่าสร้างฐานะด้วยความสามารถของตน การได้รับสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน การรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นหนึ่ง การปลดแอกอำนาจอาณาจักรจีนและกลายเป็นเจ้าประเทศราชเหนืออาณาจักรจีน การรบอาณาจักรควาจิสม และอาณาจักรตังกูต จนกระทั่งสวรรคต แต่มีประเด็นการเชิดชูแตกต่างกัน กล่าวคือ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร เชิดชูเจงกิสข่าน ในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิตที่ผ่านอุปสรรคปัญหาในชีวิตมากมาย ตั้งแต่ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่โหดร้าย และชะตาชีวิตที่พลิกผัน แต่สามารถหล่อหลอมให้เจงกิสข่านผลักดันตัวเอง ให้กลายเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตโลก ผู้ครอบครองอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีแก่นเรื่องเชิดชูจักรพรรดิเจงกิสข่าน เป็นวีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรมมองโกล มีคุณธรรม และมีความเป็นผู้นำ

นวนิยายจึงเน้นแก่นเรื่องเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครไปพร้อมกัน โดยให้ตัวละครเตมูยีนหรือเจงกิสข่านเป็นแกนกลางของเรื่อง ตัวละครหลักจะต้องพบบุคคลต่าง ๆ ประสบชะตากรรมชีวิต และพบกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต แต่ตัวละครสามารถใช้สติปัญญาความสามารถ คุณธรรม ความเป็นผู้นำมาใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เป็นผลสำเร็จ

1.2) กลุ่มที่มีแก่นเรื่องวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ขุนศึก มี 1 เรื่อง คือนวนิยาย**เจ็งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ นวนิยายเลือกเหตุการณ์ช่วงที่เจงกิสข่านเดินทางไปรบอาณาจักรคอเรสม์ (ควาริชม) เพื่อลงทัณฑ์ชาวแห่งคอเรสม์ที่สังหารพ่อค้าและทูตมองโกล

เรื่องเจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ นำเสนอให้เห็นธาตุแท้ของขุนศึก หรือกษัตริย์ขุนศึก ที่ใช้วิธีปกครองโดยสร้างภาพลวงให้คนเกิดความความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาอย่างมกมาย แต่กลับปกครองประเทศโดยใช้อำนาจเผด็จการ ที่มีความโหดร้ายทารุณ กดขี่คุกคามประชาชนเพื่อผลประโยชน์ของตน ผู้เขียนต้องการให้อ่านพิจารณาพบลักษณะร่วมของผู้ปกครองที่ใช้อำนาจเผด็จการในการปกครองประเทศ ซึ่งสามารถพบได้ในผู้ปกครองเผด็จการในประวัติศาสตร์หลายคน เนื่องจากผู้ปกครองและขุนศึกเหล่านี้ มีความมุ่งหวังขยายอำนาจ อิทธิพล และเขตแดนเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่และผลประโยชน์ของตน ไม่ได้ทำเพื่อความสุขของประชาชนส่วนรวม

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีแก่นเรื่องเชิดชูวีรบุรุษ และกลุ่มที่มีแก่นเรื่องวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ขุนศึก กลุ่มที่มีแก่นเรื่องเชิดชูวีรบุรุษ มีประเด็นการเชิดชูวีรบุรุษแตกต่างกัน คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน** เน้นเชิดชูความเป็นจักรพรรดิยอดนักรบผู้พิชิตโลก **เจงกิสข่าน** เน้นเชิดชูความเป็นผู้นำ เป็นจักรพรรดินักรบ และผู้ทรงธรรมและสร้างคุณประโยชน์ให้แผ่นดินมองโกล ส่วนกลุ่มที่มีแก่นเรื่องวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกิสข่าน** เน้นวิพากษ์วิจารณ์ให้เห็นธาตุแท้ของกษัตริย์ขุนศึก ที่ปกครองโดยใช้อำนาจเผด็จการโหดร้าย กดขี่ คุกคามประชาชน

2) แก่นเรื่องรอง (Sub Theme) เป็นสารที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอควบคู่กับแนวคิดหลัก ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความเป็นมนุษย์มากขึ้น

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร มีแก่นเรื่องรอง คือ อุปสรรคและปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ หลายเหตุการณ์ที่เข้ามาในชีวิตของเตมูยีน ซึ่งตัวละครจะต้องประสบปัญหาและแก้ไข ส่วน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีแก่นเรื่องรอง คือ แก่นเรื่องความรักชาติ แก่นเรื่องความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต แก่นเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และ**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เสนอแก่นเรื่องรองที่มีความเกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องหลักตั้งแต่ต้นเรื่อง ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอให้เห็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้

เจงกิสข่านประสบความสำเร็จ สามารถก้าวพ้นอุปสรรคในชีวิตจนกระทั่งกลายเป็นจักรพรรดิ
วิชิตราช และธรรมิกราช ที่ชาวมองโกลให้ความเคารพอย่างสูงสุด มีแก่นเรื่องรอง คือ ความเป็น
ผู้นำคุณธรรม และความรัก

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง
นำเสนอแก่นเรื่องรองนอกเหนือจากแก่นเรื่องหลักด้วยวิธีการแตกต่างกัน ตามมุมมองที่ผู้เขียน
มีต่อบุคคลและเรื่องราวในประวัติศาสตร์

1.2.2 กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่องเป็นวิธีการ
ส่งสารหรือนำเสนอสาระสำคัญของเรื่อง ผู้อ่านอาจจำเป็นต้องอ่านนวนิยายทั้งเรื่องเพื่อทราบได้ว่า
ผู้เขียนใช้วิธีใดส่งสารให้กับผู้อ่าน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน, เจิงกีซข่าน**
และ**เจงกิสข่าน** มีกลวิธีในการนำเสนอแก่นเรื่อง ดังนี้

1) การนำเสนอแก่นเรื่อง นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีกลวิธีนำเสนอแก่นเรื่อง
โดยใช้วิธีผสมผสานเหมือนกัน มีรายละเอียดดังนี้

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร แสดงแก่น
เรื่องหลักผ่านวิธีผสมผสาน คือ การบอกเล่าโดยตรงผ่านเสียงของผู้เล่า และพฤติกรรมของ
ตัวละครเอกทั้ง 4 ช่วงชีวิต ช่วงแรกการถือกำเนิด ภูมิหลังชีวิตที่เต็มไปด้วยความยากลำบาก
จากสภาพภูมิอากาศภูมิประเทศ และอุปสรรคจากความขัดแย้งต่าง ๆ ให้ต้องต่อสู้ฟันฝ่า
ด้วยความมานะพยายามอย่างไม่ย่อท้อ ช่วงที่ 2 การรวบรวมชนเผ่าที่แตกแยกในมองโกล
ให้กลายเป็นหนึ่ง จนถึงการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน การสร้างอาณาจักรมองโกลที่สงบสุขร่มเย็น
ช่วงที่ 3 การรบเพื่อประกาศเอกราชจากอาณาจักรจีน แล้วประกาศตนเป็นเจ้าประเทศราช
ช่วงที่ 4 การบุกทวงคืนความยุติธรรมจากอาณาจักรคอเรสม์ จนกระทั่งถึงเหตุการณ์สวรรคต
มีแก่นเรื่องย่อยหลายแก่นเรื่อง โดยมีชีวิตของเตมูยีนหรือเจงกิสข่านเป็นตัวประธาน หรือเป็น
แกนกลางของเรื่อง

เจิงกีซข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ นำเสนอแก่นเรื่องผ่านวิธีผสมผสาน
คือ การบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียนที่บอกเล่าผ่านทางเสียง และพฤติกรรมตัวละครคู่ปักษ์
2 พระองค์ คือ เจิงกีซข่าน (เจงกิสข่าน) และซำห์มุฮัมมัด แห่งคอเรสม์ (ควาริชม) โดยมีตัวละคร
นักพรตฮัจยี ราฮิม ที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากจินตนาการ เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรม
ของตัวละครมหากษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์ โดยพฤติกรรมชั่วร้ายของกษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์ ค่อย ๆ
ปรากฏออกมาให้เห็น แต่เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้ยังเขียนไม่จบ จึงเห็นพฤติกรรมโหดร้าย
ของซำห์แห่งคอเรสม์มากกว่า

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” ผู้ประพันธ์ นำเสนอแก่นเรื่องผ่านวิธีผสมผสาน คือ การบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียนที่บอกเล่าผ่านทางเสียง และการกระทำของตัวละครเอก ที่ต้องเผชิญกับความขัดแย้ง อันส่งผลกระทบให้ตัวละครแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญา ความสามารถ ความเป็นผู้นำคุณธรรมและความรัก จนสร้างวีรกรรมได้เป็นผลสำเร็จ

สรุปได้ว่านวนิยายทั้ง 3 เรื่อง เน้นนำเสนอแก่นเรื่องด้วยวิธีผสมผสาน ทั้งจากการบรรยายของผู้ประพันธ์ที่ใช้เสียงของผู้ประพันธ์เป็นหลัก เพื่อนำเสนอสาระสำคัญของเรื่อง ร่วมกับการนำเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงสารที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) คุณค่าของตัวเรื่อง นวนิยายทั้ง 3 เล่ม นอกจากให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีคุณค่าอื่น ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง ดังนี้

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน มีคุณค่าจากการนำเสนอประวัติชีวิตของเจงกิสข่านมีลักษณะสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ผสานกับการจินตนาการเรื่องเพิ่มเติมหลายส่วน บางตอนให้คุณค่าข้อคิดที่ได้จากประสบการณ์ของตัวละคร เช่น ข้อคิดจากการหมดอำนาจและผลประโยชน์ เช่น กรณีที่เยสุกายถึงแก่กรรมคนในเผ่าต่างตีตนออกห่างพากันอพยพไป ตัวละครเอกพบกับความเสื่อมสลายของลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข ตั้งแต่วัยเด็กแต่ก็ลุกขึ้นสู้ชีวิตด้วยความมุ่งมั่น แล้วสร้างทุกอย่างขึ้นใหม่ด้วยกำลังความสามารถของตน

เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ มีคุณค่าในฐานะที่เป็นการสะท้อนแนวคิดทางการเมือง และภาพสังคมไทยในยุคขุนศึกหรือสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เหล่ารัฐบาลขุนศึกมักใช้อำนาจปกป้องผลประโยชน์และผดุงอำนาจของตน ไม่ได้ทำเพื่อส่วนรวมยังมีลักษณะข่มขู่คุกคามปัญญาชนและทำลายประชาชนที่เห็นต่าง มีการลงโทษอย่างอยุติธรรมส่งผลให้ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการปกครอง

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” ให้คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ และชีวประวัติของจักรพรรดิเจงกิสข่าน และสอดแทรกความรู้ด้านวัฒนธรรมของชนชาติมองโกลไว้อย่างน่าสนใจ ทั้งยังโดดเด่นด้วยการให้ความสำคัญกับตัวละครมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอิทธิพลของครอบครัว ทั้งบิดาและมารดาในฐานะผู้ผลักดันบ่มเพาะวีรบุรุษ และคุณค่าของครอบครัวในยามยาก คุณูปการของเจงกิสข่านต่อการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์โลก

สรุปได้ว่า วรรณกรรมทั้งสามเรื่องเป็นหนังสือที่มีคุณค่ามากกว่าการเสนอประวัติบุคคลและประวัติศาสตร์ที่เป็นแนวคิดหลักของเรื่อง

3) การตั้งชื่อเรื่อง ผู้ประพันธ์นวนิยายทั้งสามเรื่องมีกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องที่มีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” ใช้การตั้งชื่อเรื่องจากชื่อตัวละครเอกเหมือนกัน คือ **เจ็ทกีซ่าน** (เจงกิสข่าน) และ **เจงกิสข่าน** ตามลำดับ เนื่องจากเจงกิสข่าน เป็นจักรพรรดิที่มีชื่อเสียงทั่วโลก การใช้ชื่อตัวละครที่ผ่านการสถาปนาเป็นจักรพรรดิเจงกิสข่านแล้ว สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า นวนิยายเน้นนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชประวัติของพระองค์ ส่วน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ต้องการเสนอแนวคิดสำคัญ คือ นำเสนอวิถีชีวิตของเตมูยีน เหตุและปัจจัยที่ทำให้เตมูยีนก้าวขึ้นเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลก

1.3 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) เป็นมุมมองที่ผู้เขียนใช้สื่อถึงผู้อ่านผ่านผู้เล่าเรื่อง โดยกำหนดว่าจะเล่าเรื่องผ่านมุมมองหรือสายตาของใคร จึงจะทำให้งานเขียนของตนมีความน่าสนใจและโดดเด่น หรือแปลกใหม่ อาจเรียกว่าเป็นการเลือกผู้เล่าเรื่องก็ได้ นวนิยายที่ศึกษามีมุมมองการเล่าเรื่อง ดังนี้

1.3.1. มุมมองการเล่าเรื่องในนวนิยาย นวนิยายที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษาทั้ง 3 เรื่อง ใช้วิธีการเล่าเหมือนกัน คือ ผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 แบบสัพพัญญูหรือแบบผู้รู้ (Omniscient) ที่ผู้เล่าเรื่อง (Narrator) ปรากฏเพียงแค่เสียงที่แสดงความคิดเห็น ดังที่ สรณัฐ ไตลังคะ ให้คำจำกัดความวิธีเล่าแบบนี้ว่า “...ผู้เล่าเรื่องแบบนี้ลักษณะคล้ายกับผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 1 แบบ Authorial narrator ตรงที่อยู่นอกเรื่องเล่า ความแตกต่างคือ แบบ Authorial narrator มี ‘ตัวตน’ ในเรื่อง (ด้วยการเรียกตัวเองว่า ‘ข้าพเจ้า’ แต่แบบ Omniscient ไม่มีตัวตนในเรื่อง แต่มี ‘เสียง’...” (สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 58)

เหตุที่ผู้เขียนเลือกใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเช่นนี้ เพื่อให้ผู้เล่าสามารถเล่าเรื่องได้อย่างละเอียดและรวดเร็ว เนื่องจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องนี้มีตัวละครและเหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์ การใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 แบบสัพพัญญูหรือแบบผู้รู้ จึงมีความเหมาะสมกับลักษณะเรื่อง

1.3.2 การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง จากข้อสรุปข้างต้น พบว่า ผู้ประพันธ์นวนิยายทั้งสามเรื่อง เลือกใช้มุมมองแบบผู้แต่งเป็นผู้รู้แจ้งมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องดังนี้

1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** มีรายละเอียดและมีตัวละครหลายตัว ผู้เขียนสามารถบรรยายเรื่องได้อย่างกระชับและรวดเร็วไม่สับสน เช่น เหตุการณ์ที่เจงกิสข่าน มีความเห็นต่อราชสำนักจากกาหลิบแห่งแบกแดดชวนเจงกิสข่านรบกับชาห์แห่งคอเรสม์ ผู้เขียนใช้มุมมองเจงกิสข่านแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวว่า

“...เย็นกิษชานอ่านแล้วไม่สนพระทัย ด้วยเห็นว่าไม่ใช่ฐานะการอะไรของตน พระผู้เป็นเจ้าของกาหลิบก็มีใช้องค์เดียวกับที่เย็นกิษชานมีความศรัทธานับถือ คือ เทพเทนกิริ ซึ่งเย็นกิษชาน เชื่อมั่นเสมอว่าในโลกนี้ พระผู้เป็นเจ้าของจะได้แต่องค์เดียว คือ เทพเทนกิริของชาวมงโกลที่พระองค์มีศรัทธาเท่านั้น...ยิ่งกว่านั้น พระองค์ก็มี สันถวไมตรีอยู่กับชาห์ จึงไม่มีเหตุอันใดจะทำสงครามด้วยกิจการของกาหลิบเพียง เท่านั้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 389)

ผู้เขียนรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของเจงกิษชานต่อศาสนของกาหลิบว่า พระองค์ไม่ต้องการรบกับชาห์เพราะต้องการเป็นโมตีทำการค้ากัน และความแค้นระหว่าง กาหลิบกับชาห์แห่งคอเรสม์ ก็เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับพระองค์จึงไม่ควรยุ่ง อีกทั้งทรงนับถือเพียง เทพเทนกิริไม่ต้องการพรจากเทพเจ้าอื่นใดอีก จึงตัดสินใจปฏิเสธ การใช้มุมมองผู้เล่าเป็นผู้รู้แจ้ง ทำให้ประพันธ์กรเล่าเรื่องให้เข้าใจเหตุผลที่เจงกิษชานปฏิเสธการรบได้ง่ายขึ้น

2) **เจงกิซชาน** ของ สุภา ศิริमानนท์ จำเป็นต้องใช้มุมมองดังกล่าว เนื่องจากเนื้อเรื่องมีความซับซ้อน มีตัวละครมาก การใช้การเล่าเรื่องแบบผู้รู้ทำให้สุภาสามารถ เล่าเรื่องที่ซับซ้อนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ในบางเหตุการณ์สามารถเล่าเรื่องในอนาคตที่จะเกิดกับ ตัวละครได้ด้วย เช่น ตอนที่เจงกิษชานตีป้อมปราการเมืองฆูราซานซึ่งตั้งอยู่บนเขาสูง และจับได้ พระราชมาดาของชาห์ ชื่อ ตูรคาน คาตุณ ผู้เขียนเล่าต่อว่าหลังจากโดนจับตัวแล้วเจงกิษชาน นำไปเลี้ยงไว้ให้อยู่หน้ากระโจม แล้วโยนเศษกระดูกให้แกะกิน เป็นที่น่าสงสาร ความว่า

“...สำหรับตูรคาน ฆาตุณ หญิงชราเจ้าเล่ห์ผู้เหี้ยมโหด ซึ่งเป็นสมเด็จพระราชมารดาของชาห์ มูฮัมหมัดนั้น เจงกิซ-ชาน ได้ทรงกำหนดว่าให้เก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นเครื่องแสดงบุญญาบารมี...ของพระองค์ในเวลาที่พระองค์ทรงเปิดการเลี้ยงครั้งต่าง ๆ ณ พระกระโจมหลวง...ในระหว่างวาระที่นางร้องเพลงเหล่านี้ เจงกิซ-ชาน จะคอยโยนกระดูกเศษอาหารต่าง ๆ มาให้นางแกะกัดกิน...กระดูกเหล่านี้คือกระดูกของแกะหรือวัว ซึ่งเจงกิซ-ชาน ได้ทรงเสวยเนื้อเสียจนแทบจะหมดเกลี้ยงแล้วทั้งนั้น คนใดใครอื่นจะโยนอาหารหรือเศษอาหารให้นางมิได้...”

และก็นั่นเอง-คือวาระสุดท้ายของสมเด็จพระนางเจ้าตูรคาน ฆาตุณ ราชชนนีของชาห์ มูฮัมหมัด สตรีเจ้าเล่ห์ผู้เต็มไปด้วยจิตใจอันมักใหญ่ใฝ่สูง....”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 817)

ผู้เล่าเรื่องทำหน้าที่เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตุรคาน ซาตุณ (ตุรคาน คาคุน) ในอนาคต ว่าต้องถูกจองจำและต้องทำสิ่งที่เสื่อมเกียรติด้วยการร้องเพลงขอเศษอาหารที่เจงกิสข่านสวดยเหลือแล้ว เพื่อทำโทษในฐานะที่พระนางให้ท้ายเจ้าเมืองโอทราจนเกิดสงคราม

3) เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” จำเป็นต้องใช้มุมมองดังกล่าว เนื่องจากเรื่องมีรายละเอียดมาก ผู้เขียนสามารถบรรยายเรื่องได้อย่างกระชับและรวดเร็ว การเล่าแบบไม่มีข้อจำกัด มุมมองของ “สุริยา” ยังสามารถทำให้ผู้เขียนเสนอมุมมองได้ทุกตำแหน่ง สามารถนำเสนอเรื่องได้ไม่จำกัดช่วงเวลา (Time) รู้เรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตได้ กระทั่งรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่วงหน้ากับตัวละครได้ ผู้ประพันธ์สามารถรู้เหตุการณ์ในอดีตผ่านการนึกย้อนของตัวละคร และให้ผู้เล่าเรื่องเล่าย้อนด้วยตนเองในฐานะผู้รู้ และการเล่าย้อนของตัวละคร ดังนี้

การนึกย้อน “สุริยา” ใช้การสนทนาของตัวละครเปิดโอกาสให้ตัวละครนึกย้อนเหตุการณ์ไม่จำกัดเวลา เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดและประสบการณ์ของตัวละครต่อความเข้าใจปัญหานั้น เช่น เติมูยีนถามเยสุเกว่า หากไม่มีบิดาตนต้องทำอะไร เยสุเกจึงนึกย้อนเรื่องราวของตนที่เป็นลูกกำพร้าบิดาเมื่ออายุ 13 ขวบ บิดาเติมูยีนฟังตนเองจึงจะดีที่สุด การใช้วิธีนึกย้อนแสดงความคิดและการกระทำของตัวละครในนวนิยาย ของ “สุริยา” จึงมีเหตุผลซับซ้อน และน่าเชื่อถือ และยังทำให้ตัวละครมีลักษณะคล้ายมนุษย์ขึ้นด้วย หรืออาจเล่าเหตุการณ์ในอนาคตในฐานะผู้รู้ได้ด้วย เช่น เมื่อพูดถึงกุซาร์ลูกพี่ลูกน้องที่คอยให้ความช่วยเหลือเติมูยีนในยามยาก และยังคงดีต่อเติมูยีนอย่างสม่ำเสมอจนวาระสุดท้ายของชีวิต ความว่า

“...กุซาร์เป็นเพื่อนรุ่นพี่ที่เติมูยีนเคารพ เพราะเขาทำแต่สิ่งที่ดีและมีใจอารีรอบ... ในภายภาคหน้าจะได้เป็นผู้ร่วมงานคนสำคัญของเติมูยีน ไม่ใช่ในตำแหน่งนายพลของกองทัพ แต่เขาจะเป็นจเรทำหน้าที่ตรวจตราทุกข์ สวัสดิการคนในกองทัพทั้งหมด กุซาร์เป็นคนอายุยืนสมกับควมมีใจเมตตาปราณีของเขา กุซาร์ถึงแก่กรรมภายหลังพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านสองปี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 71-72)

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ว่าผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน เลือกกลวิธีการเล่าเรื่องเหมาะสมสอดคล้องกับนวนิยายที่ตนเขียน และมีความสามารถเล่าเรื่องที่มีรายละเอียด มีตัวละคร และเหตุการณ์มากมายได้กระชับและรวดเร็วเข้าใจง่ายอย่างมีศิลปะ

1.4 ตัวละคร ตัวละคร เป็นองค์ประกอบของบันเทิงคดีที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง ผู้ประพันธ์สามารถสร้างให้ตัวละครมีบุคลิกลักษณะ นิสัย อารมณ์ และบทบาทในเรื่องแตกต่างกันไป ตามประเภทของตัวละคร ผู้เขียนที่มีความสามารถอาจทำให้ตัวละครคล้ายมีชีวิต

อับบราม กล่าวไว้ว่า ตัวละคร คือ บุคคลที่เสนอมาในบทละครหรือวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า ซึ่งผู้อ่านจะตีความเอาเองว่ามีศีลธรรมจรรยาและอารมณ์อย่างไรจากการที่ตัวละครนั้น ๆ แสดงออกด้วยคำพูดที่เรียกว่า บทสนทนา หรือด้วยการกระทำที่เรียกว่า บทบาทพื้นฐานอารมณ์ และศีลธรรมจรรยาของตัวละคร เป็นเหตุจูงใจให้ตัวละครนั้น ๆ พูดหรือมีบทบาทเช่นนั้น ตัวละครอาจจะ “คงที่” หรือไม่เปลี่ยนแปลงในด้านท่าทางและอารมณ์ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง (ทองสุข เกตุโรจน์, 2538, หน้า 37)

การศึกษาเกี่ยวกับตัวละครครั้งนี้มี 2 ประเด็น คือ ตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน และกลวิธีการสร้างตัวละคร ดังนี้

1.4.1 ตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน การศึกษาเกี่ยวกับตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย แบ่งเป็น 2 หัวข้อ คือ ตัวละครตามบทบาท และตัวละครตามลักษณะ

1) ตัวละครตามบทบาท การแบ่งตัวละครตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่องเล่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ตัวละครเอก ตัวละครปฏิกักษ์ และตัวละครสนับสนุนและยังสามารถแยกย่อยตามแนวคิดของ สมทรง บุรุษพัฒน์ ได้อีก 2 ประเภท คือ ตัวแสดงประกอบ (Participant) เป็นตัวละครที่อาจมีบทบาทได้เล็กน้อยและไม่สำคัญมากนัก และสิ่งประกอบเรื่อง (Prop) เป็นตัวละครที่ไม่มีบทบาทในเรื่อง อาจเป็นมนุษย์ สิ่งมีชีวิต ไม่มีชีวิตหรือเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2537, หน้า 104) ดังนี้

1.1) ตัวละครเอก เป็นตัวละครศูนย์กลางของเรื่อง มีความสำคัญต่อเรื่องเล่าในฐานะเป็นผู้แสดงบทบาทในเหตุการณ์สำคัญ หรือเหตุการณ์หลักของเรื่อง

1.1.1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร มีตัวละครเอก 2 ตัว คือ เตมูยีน และบูไต

(1) ตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก ประพันธ์กร กำหนดให้ เตมูยีน หรือเย็นกิสข่าน เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทมากและเป็นแกนกลางของเรื่อง ผู้ประพันธ์ให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครตัวนี้อย่างละเอียด ทุกช่วงวัย ตัวละครเอกมีรูปร่างตั้งแต่อายุน้อย มีพลังกำลังมากและเชี่ยวชาญการต่อสู้ มีนิสัยดี ชอบฟังตำนานเรื่องเล่า และชอบซักถาม ช่างจดจำ รอบคอบ ช่างคิด มีปฏิภาณไหวพริบดี และเป็นผู้ที่รักษาคำพูด

การให้รายละเอียดเกี่ยวกับเตมูยีนและเย็นกิสชานมากกว่าตัวละครอื่น เนื่องจากตัวละครนี้เป็นแกนของเรื่อง ผู้ประพันธ์สร้างให้เตมูยีนมีรูปกายที่งดงาม มีมัดกล้ามเนื้อสมบูรณ์ มีความเก่งกาจกล้าหาญ เชี่ยวชาญการรบและวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ เป็นผู้ชายเจ้าเสน่ห์ รวมถึงเป็นผู้มีวาทีศิลป์ดี สามารถใช้คำพูดเจรจาจูงใจให้คู่สนทนาค่อยตามได้ สอดคล้องกับตัวละครเอกและวีรบุรุษในวรรณกรรมไทย

(2) ตัวละครเอกบทบาทน้อย ผู้เขียนกำหนดให้ ตัวละครบูไต (บอร์เต) เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทน้อย มีบทบาทสำคัญตอนการหมั้นหมาย การแต่งงาน และการถูกศัตรูลักพาตัวไป บูไตเป็นหญิงสาววัยรุ่นที่สวยงามลักษณะรูปร่างบอบบาง ผิวขาวโปร่ง ดวงตาคมชัดดำสนิท แก้มอ้มงาม ดวงตาสดใสเหมือนตากลวง ผงามสวยรวบสูงตั้งขึ้นเป็นรูปกรวย ตามลักษณะการแต่งกายของชาวมองโกล ภาพนางบูไตในนวนิยายจึงค่อนข้างคล้ายคลึงกับนางเอกในวรรณคดีไทย บูไตในเรื่องนี้มีบทบาทน้อยมาก ปรากฏในช่วงการหมั้นหมายกับเตมูยีน การแต่งงาน และการถูกลักพาตัวโดยชาวเมอร์กิตเท่านั้น หลังจากนั้นก็ไม่มีบทบาทอีกเลย ยกเว้นตอนท้ายเรื่องเย็นกิสชานกล่าวว่าให้ฝั่งพระศพของพระองค์ไว้คู่นางบูไต

1.1.2) **เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีตัวละครเอก 2 ตัว คือ ตัวละครเจงกิสข่าน และบอร์เต คาตุน มีรายละเอียด ดังนี้

(1) ตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก สุภา ศิริमानนท์ กำหนดให้ เจงกิสข่าน เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก การปรากฏตัวของเจงกิสข่านอยู่ช่วงกลางของเรื่อง ผู้แต่งให้ตัวละครตัวนี้ค่อย ๆ ปรากฏตัวออกมาอย่างช้า ๆ แต่เป็นตัวละครที่จะต้องทำลายล้าง ตัวละครปฏิปักษ์และอารยธรรมของคอเรสมิให้สูญหายไป เหตุการณ์ในนวนิยายเป็นช่วงที่ เจงกิสข่าน มีอายุห้าสิบแปดชันษา แต่ยังมีเค้าความแข็งแรงเมื่อครั้งยังเป็นหนุ่มยังปรากฏ ร่องรอยมัดกล้ามเนื้อหน้าท้อง แม้ปัจจุบันจะท่วมขึ้น จุดสังเกตที่สำคัญ คือ การมีเคราสีแดง ท่วงท่าการเดินราวกับหมี มีความสอดคล้องกับการบรรยายของนักประวัติศาสตร์ชาวเปอร์เซีย ชื่อ จูไวน์ มีนางสนมห้าร้อยนาง แต่มักอยู่กับคู่หลาน คาตุน มเหสีรองที่อายุน้อยและงดงาม จนหลงและเกิดอาการหึงหวงเมื่อนางพูดคุยกับทูตดังกุดสนุกสนาน ตัวละครดูภายนอกขรึม ไม่ค่อยพูด แต่ก็สามารถแสดงอารมณ์โกรธเกรี้ยวเมื่อเห็นสภาพทูตถูกทำร้าย ถึงกับนำดินขึ้นมา โรยศีรษะวิ่งวนไปมาพร้อมกับร้องไห้เสียงดังให้คนในกองทัพเห็น เพื่อทำให้เกิดอารมณ์โกรธแค้น ร่วมกันแล้วมีมติให้ทำศึกกับคอเรสมิ แสดงให้เห็นว่าตัวละครเจงกิสข่าน ในนวนิยายเรื่องนี้ มีบุคลิกภาพซับซ้อน เจนจัดทางการเมือง และมีธาตุแท้ไม่ต่างกับขุนศึกทั่วไป

(2) ตัวละครเอกที่มีบทบาทน้อย พระนางบูเต้ คาตุน (บอร์เต คาตุน) อัครมเหสีของเจงกิสข่าน ช่วงเวลาในนวนิยายทรงอยู่วัยชรา ร่างกายค่อนข้าง

อ้วนมาก ลมหายใจหนักและยาว แสดงถึงความหนักพระทัยและครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลา แม้เจงกิสข่านจะมีสตรีรายล้อมมากมาย แต่เมเฮลิบอร์เตยังเป็นคู่คิดคอยให้คำปรึกษาอยู่ พระนางมีสติปัญญาความคิดที่ลึกซึ้งทำให้เจงกิสข่านยินยอมรับฟังความคิดเห็น บทบาทของบุเตคาตุโน ในนวนิยายมีไม่มากนัก เพียงแค่เป็นผู้เตือนให้เจงกิสข่านแต่งตั้งรัชทายาทให้เรียบร้อย เพื่อไม่ให้โอรสของนางต้องต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงราชสมบัติ ซึ่งสุภาพรปรับจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เล็กน้อย

1.1.3) เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีตัวละครเอก 2 ตัว คือ เตมูยีน หรือเจงกิสข่าน และบอร์เต หรือบอร์เต-คาตุโน มีรายละเอียด ดังนี้

(1) ตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก “สุริยา” กำหนดให้เตมูยีน และบอร์เต เป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทมาก โดยเฉพาะตัวละครบอร์เต “สุริยา” นำบทบาทของตัวละครในประวัติศาสตร์ตัวอื่นมาเพิ่มให้บอร์เตมีบทบาทมากขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

เตมูยีน ตัวละครเตมูยีนหรือเจงกิสข่านเป็นตัวละครเอกที่เป็นแกนกลางของเรื่อง ตัวละครมีพัฒนาการมากขึ้นตามประสบการณ์ในแต่ละช่วงวัย และทุกครั้งที่มีการเหตุการณ์กระทบกับตัวละคร “สุริยา” ประกอบสร้างให้เตมูยีนมีรูปร่างหน้าตาดี สง่าผ่าเผย ตั้งแต่เด็ก แม้อายุน้อยแต่ก็มีแววเป็นผู้นำและผู้กล้า มีจิตใจดีรักเด็กเข้ากับคนได้ง่าย เมตตาปราณี ลักษณะดังกล่าวปรากฏชัดเจนมากขึ้นเมื่อเตมูยีนได้ไปเป็นโนยอนของโต-ฮูล ข่าน ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ได้ฝึกปรี้ออาวุธ และมีโอกาสเข้าสมาคมกับนักบวช เรียนรู้ศิลปะทางการปกครองจากโต-ฮูล ข่าน ทำให้มีความรู้คิดลึกซึ้ง สุขุม มีความเป็นผู้นำมากขึ้น เมื่อต้องต่อสู้แย่งชิงภรรยาคืนจากเมอร์กิต จึงเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นผู้กล้า และเริ่มมีอุดมการณ์รวมแผ่นดินเพื่อหยุดวงจรการแค้นและความวุ่นวายในมองโกล แสดงว่าเตมูยีนของ “สุริยา” เป็นวีรบุรุษปวงชนที่ต้องฝึกฝนฝีมือ พัฒนาตนจนมีความสามารถรอบด้าน จึงสามารถรบชนะดินแดนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เหนือสิ่งอื่นใดคือมีความเป็นผู้นำและคุณธรรมจึงสามารถเอาชนะใจประชาชนและสร้างคุณูปการให้กับมองโกลมากมาย

บอร์เต “สุริยา” ประกอบสร้างให้ตัวละครบอร์เต มีบทบาทมากขึ้น สอดคล้องกับลักษณะประเพณีวัฒนธรรมของชาวมองโกลที่สตรีจำเป็นต้องมีความสามารถรอบด้านเพื่อการดำรงชีวิตได้ในมองโกล บอร์เตมีรูปร่างหน้าตาดีงาม มีกิริยา วาจาดี แต่ก็มีคามเข้มแข็งเชี่ยวชาญศาสตร์ความรู้แขนงต่าง ๆ เช่น รุ่หนังสือ ประวัติศาสตร์ ซึ่งเติมเต็มความสามารถของเตมูยีนที่กล่าวว่าไม่รู้หนังสือให้ปราศจากข้อด้อย และขับเน้น บทบาทสามีให้โดดเด่นยิ่งขึ้น บอร์เตจึงเป็นสตรีที่เป็นคู่ทุกข์คู่ยาก คู่คิดและเป็นเบื้องหลังความสำเร็จของสามี

“สุริยา” ยังให้บอร์เตมีบทบาทเด่นชัดขึ้น โดยให้เป็น
 อัครมเหสีพระองค์เดียวที่ใส่ใจช่วยเหลืองานของเจงกิสข่าน “สุริยา” นำบทบาทของมเหสีองค์อื่น
 ให้กลายเป็นของบอร์เตด้วย เช่น การเตือนให้เจงกิสข่านเลือกทายาท

1.2) ตัวละครปฏิบัติ ตัวละคร เป็นตัวละครที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับ
 ตัวละครเอก เป็นผู้ที่มีส่วนในข้อขัดแย้งหรือมีความน่าชื่นชมน้อยกว่าตัวละครเอก

1.2.1) **เตมูจิน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** มีตัวละครปฏิบัติ 34 ตัว แบ่งเป็นตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมากและตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มีดังนี้

(1) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก พบ 12 รายการ ประกอบด้วย ขุนพล ตาตูไต, โตกรัลข่าน/วังข่าน, พระเจ้าซาซีฮองเต้, พระเจ้าไวฮองฮองเต้, พระเจ้าเจ็งเต็กฮองเต้, แม่ทัพบุนจิ่ว, ซาห์แห่งคาราส์ม หรือเอ็ดมูฮัมหมัดซาห์แห่งคาราส์ม, กาหลิบแห่งแบกแดด, อินาลจุท, เยลาดเอ็ดดิน, โตเมอร์มาลิด, เจ้านครเฮียะ (ซีเซีย)

(2) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มี 23 รายการ ประกอบด้วย บุตรชายของโตกรัลข่าน, ราชธิดาเจ้านครเฮียะ, เจ้าชายคาเธียดำ, ลันดา, ตีรูด, กิหยง, ปิงติด, ซิกิมฮอง, เจ็งเต็ก, ลิปุด, เปาเง็ก, โปจิ่ว, เลียวหงัน, เปียโป่วเซียจือ, ซวนเต้, ตุนซวน, ลิงวัน, ตงอา, แม่ทัพอัฟกัน, อีมีร์มาลิด, ซามูคา (จามูกา), บุตรคนรองของวังข่าน, พระเจ้าเกาหลือฮอง

1.2.2) **เจ็งกีซข่าน** มีตัวละครปฏิบัติ 72 ตัว แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก และตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย ตัวละครปฏิบัติที่ไม่ใช่มนุษย์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก มีจำนวน 17 ตัว ประกอบด้วย ซาห์มูฮัมหมัดแห่งคอเรสม์, เจ้าชายยะลาล อัต-ดิน มังกุการดี, พระราชชนนีสุลต่านาตูรคาน คาตุน, ขุนพลตีมูร์ มาลิด, นักพรตฮัจยี ราฮิม, ซาห์ลิฟนาซีร์แห่งแบกแดด, สุลต่านออสมาน, คารา-ค็อนซาร์, คอรัคุด-โซบัน, ทานสะกิม, มีร์ซา ยูซุฟ, ปินท์ ซานกีจา, อาบู จาฟาร์, อิหม่าม ยีฮับ อัต-ดิน ซิบาคู, คูรบัน คิชิด, ชายขี่เรือดคนบนเกาะอาเบสคูน, คักลับ หรือคุณปู่สลิฟกา

(2) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มีจำนวน 52 ตัว ดังนี้ เจ้าชายอุซูลาห์ ซาห์, เจ้าชายอัค ซาห์, ชายฉกรรจ์ชาวเซอร์คาสเซียน 20 คน, ชาวเผ่าเร่ร่อน, ทาสนอกศาสนา 5 คน, เสมีนของท่านสะกิม, คารา-มัดซุม, เด็กสาวเชื้อสายตุรกี, อดีตคนรักของนักพรตฮัจยี ราฮิม, ซาอีค เมจ อัต-ดิน บัซดาดี, มาฮุมุด ญานัน ปาลาห์วัน, บิดาของอาบูจาฟาร์, ฆูมาน, กุล ยามิล, วากิล, วีซีร์, มหาดเล็กขรา, อิหม่ามสามคน, โอรสองค์โตของข่าน

ยะลาล อัลดิน มังกุภาโร, เหล่านักพรตพเนจร, เจ้ากรมการอาหาร, เหล่าทหารม้าคิบัต, เหล่าทาสในโรงเหล็ก, อุสตา, ฮัสซัน, อิลาน-ทอซ, ซุลัม, อาลี ญัน, ซาบัน, กุรคาน บาฆ ดุร, ทหารผู้รอดชีวิตชาวตาตาร์เมอร์กิต, หญิงชรามารดาของคุרבัน คิซิค, ชาวนาเพื่อนบ้านของคุרבัน คิซิคสี่คน, สะซิบ, มุสตาฟา, นายช่างเหล็ก, ภรรยาคุרבัน คิซิค, ลูกทั้งสี่คนของคุרבัน คิซิค, เบ็ค อินันซ์-ข่าน, อิสมิอาร์ กุซลู, กุรขาน โนยอน, อิหม่ามรุกี อัลด-ดิน, บุตรชายรุกี อัลด-ดิน, ตูโก-ข่าน, อัลฟ์-เออร์-ข่าน, ซยุนจ์-ข่าน, บาลัน-ข่าน, เบ็ค-เตกิน, คยูซ-บุค-ข่าน, โอมาร์ ข่าน, อมิน อัล-มุลค์, อากรีค, มุซาฟาร์ มาลิก และ อาซิม มาลิก

1.2.3) **เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” มีตัวละครปฏิบัติที่เป็นศัตรูของเจงกิสข่าน จำนวน 42 รายการ ผู้วิจัยแบ่งตัวละครเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก และตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มีรายละเอียดดังนี้

(1) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทมาก มีจำนวน 16 ตัว ประกอบด้วย โต-ซรุส ข่าน (องข่าน), ตาร์กูโต-กิลิดูก, จามูกา, โตซรุส-ข่าน หรือองข่าน, เซ็งคุม, บุรี-เบอเกอ, ซาซา-เบกี, โตบูกา หรือ ตายังข่าน, กุซลูก, หลี่อันชวน, ไวมิง, เจ้าชายยุงกีแห่งเว่ย หรือจักรพรรดิยุงกี, หัวหน้าเผ่าการา-คีตาน, ผู้ว่าการแคว้นโอทรา, สุลต่านโมฮัมมัดที่สองแห่งควาริชม และลีเซียน

(2) ตัวละครปฏิบัติที่มีบทบาทน้อย มีจำนวน 26 ตัว คือ เตมูยีน (เตมูยีน-อุจ), นักเดินทางสี่คน, อัลมาลิก, โจรขโมยมาจากเผ่าเจอร์กิน 4 คน, ทูรา-เบกี, ชาวเผ่าเมอร์กิต, ตกโต-เบกี, ซิลเจอร์, หัวหน้าเผ่าเจอร์เรต, อินันซา-บิลเก, กอริซุ เบกี, เบลตา, กือเบอร์ซุ, ภรรยาเอกของซาซา-เบกี, ภรรยารองของซาซา-เบกี, อินันข่าน, บุยรูดข่าน, ญาติฝ่ายบิดาของเจงกิสข่านสามคน, ราซีนีเกอเบซุ, อะลันไตชิ, พี่เลี้ยงของโตบูกา, ตกโต-เบกี, หลี่ซุนยู่, คณะนักบวชเผ่าองกุต, ทูตจักรพรรดิจีน, ฑิดาหัวหน้าเผ่าการา-คีตาน

1.3) ตัวละครสนับสนุน คือ ตัวละครที่เป็นผู้ช่วยตัวละครเอกหรือสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของตัวละครเอกให้เด่นชัดขึ้น

1.3.1) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ตัวละครสนับสนุน มี 25 ตัว แบ่งเป็นตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมากและตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย ดังนี้

(1) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก มี 12 ตัว คือ เยสุกายข่าน (เยสุเก), นางฮูลัน (เฮอลัน), นักรบสวมเกราะแดงที่ไม่ยอมบอกชื่อ(ซอร์กัน-ชีรา), บอร์ซุ (โบออร์ซุ), มฮูลี, สูปโต, ซิเบโนยอน, คาสแซร์, กิลดา, จูซิ (โจซิ), หูลี (ตุลี), ซาตากาย (ซาฆาตัย), โอโกโต (โอโกเต)

(2) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย มี 12 ตัว คือ เบลกู-ไต, บุตรีของเยสุกายกับฮูลัน, พ่อของบอร์ซู, มั่นลิก (เดเซ-เซ็น), โกเปาหุย, ขุนพลปสดิน, ปลกิน, ตีร่า, ขุนพลปะดิน, ลีองครักษ์, โปรี และปูลู

1.3.2) **เจิ้งกีซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีตัวละครสนับสนุนจำนวน 33 รายการ แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย และตัวละครสนับสนุนที่ไม่ใช่มนุษย์

(1) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก จำนวน 18 ตัว คือ จูชี่-ข่าน (โจชี่), สิบไต บาสาตุร (สือไบไต), โตคูซาร์ โนยอน (โตคูซาร์ โนยอน), คูลาน คาคุน หรือ คูซูลตุ, อาลี โสญา-บุคารี, ซาซาไต (ซาซาตัย), อูเกไต (โอโกเต), ตูลี-ข่าน (โตลี), มาฮมุด ยาลวัช, อูซุน, อิบน์ เค็ฟเรจ บือฮรา, เยห์หลิว จู ทูไฮ (เยลู่ ฉู่ไฮ), อิสมาอีล โสญา, อัลค-โนยอน (อัลค โนยอน), บุรูกิโนยอน, เจเบ-โนยอน, ซิกิ-ฮูตูซุ-โนยอน (ซิกิ-คูตูคุ), ซาอีหม อัล-อิสลาม

(2) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย จำนวน 14 ตัว คือ ทหารหน่วยตุรกาอุดส์, จารบุรุษมองโกล, ราชทูตคนที่สาม, ไค-เซเซ็น (เดเซเซ็น), พระโอรสคูลาน, สาวใช้ของคูลานคาคุน, ทหารยามของคูลานคาคุน, คนขับเกวียนที่รอดตาย, ทูตสองคนที่ติดตามราชทูต อิบน์ เค็ฟเรจ บือฮรา, เต๋าโสรี, บุตรบุญธรรมของซางโสรี, อัยกันบู, หน่วยสอดแนม, เม่งฮัง

(3) ตัวละครสนับสนุนที่ไม่ใช่มนุษย์ มี 1 ตัว คือ ม้าของ เทพซุลเด ชื่อ ซีเต๋อ

1.3.3) **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีตัวละครสนับสนุนจำนวน 90 รายการ ผู้วิจัยแบ่งตัวละครเป็น 2 กลุ่มคือ ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก และตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทน้อย มีรายละเอียดดังนี้

(1) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก 40 ตัว มี เยสุเก บาสาตุร์, เฮอลีน, คาร์ซา, คาซึน, เตมูเก, เตมูลุน, โคอาชิน, เบลกูเต, เบกเตอร์, เดเซเซ็น, เม็งลิก, ดาริไต-โอทซิกิน, เนกุนไตชิ, กุซาร์, ซอร์กัน-ชีรา, โบออร์ซู, เจลเม, โจชี่, ซาซาตัย, โอโกเต, โตลย, มูกาสี, สือไบเต, เกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกี้, เจเบ, อลาเกย์-เบกี, มูกาสี, จากา-กัมบู, กูปีไล, บาซูก หรือ อี้ดีกุดแห่งอูยกูร์, อาร์สสัน แห่งการลุก, อิลา-อะฮัย หรือ เยลู่ อาไห่, ยาฟาร์, เยลู่ฉู่ไฮ, แม่ทัพหลิวไบหลิน, ซิโม มิงกัน, อลาคุช-เตกินกูร์, นางโอบาฮุย-ตาฮุน, และกาหลิบแห่งแบกแดด

(2) ตัวละครสนับสนุนที่มีบทบาทมาก มี 50 ตัว คือ มารดาของบอร์เต, ลุงของเยสุเก, โตบู, ยูเรียนัยย เอลชิ, อัยรัช, เมรเกิน, เซเซ็น, กุบชिर, เอลชิ, เออดิช, ลูกชายสามคน ของซอร์กัน-ชีราและเออดิช, นายนเศรฐฐี, บิดาของเจลม, ชูห์ลัน, กอร์ชิ, กุซาร์-เบกี, อัลตัน-โอทซิกิน, บุตรชายทั้งหกของเม็งลิก, เจอร์เซเคย์, กิลดาร์, ไตชู, ซิกิ อูร์, อัลตุน, อัลตานี, เซเซยีเกิน, บาโด, กิซลิก, กุยิลดาร์, จูรเซเด, ซอร์กักตานี-เบกี, อิบากา-เบกี, นายา, กุลัน, โบโรซูล, ผู้เผ่ายูซุน, ตูกา, อิลา นีเออร์, ตากูซาร์, ลูกชายอลากูซ, คาคา, หูตของ กาลิปล, พ่อค้ามองโกล 450 คน, หูตมองโกล 3 คน, ยิสูเกิน, ยิชูย, ออร์ดา, บาตู, ชิบัน และ มาลิก

2) ตัวละครตามลักษณะ อี. เอ็ม. ฟอรัสเตอร์ (Forster, 1963, p 46 อ้างอิงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 86; กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 113; ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2551, หน้า 51-53; วีระวัฒน์ อินทรพร, 2561, หน้า 208-209) แบ่งตัวละครตามลักษณะเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) ตัวละครน้อยลักษณะ (simple or flat character) เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยไม่ซับซ้อน ที่สามารถเข้าใจได้อย่างไม่ยาก มีลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดเรื่อง และ 2) ตัวละครมากลักษณะ (complex or round character) เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยซับซ้อน คล้ายมนุษย์จริงคาดเดาได้ยาก มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยหรือทัศนคติตามเหตุการณ์ และบริบทแวดล้อม เรียกว่า ตัวละครแบบพลวัต

การศึกษา พบว่า เมื่อพิจารณาตัวละครตามลักษณะตามแนวคิดของ อี. เอ็ม. ฟอรัสเตอร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้

2.1) ตัวละครน้อยลักษณะ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของ นักเขียนไทยร่วมสมัย มีการสร้างตัวละครแบบน้อยลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ให้ตัวละคร ประกอบ เป็นตัวละครน้อยลักษณะ หรือตัวละครที่มีลักษณะนิสัยน้อยอย่าง (Flat character) ซึ่งมีอุปนิสัยคงที่ แม้ตัวละครบางตัวจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบ้างก็เพราะมีเหตุผลที่เหมาะสม จากข้อมูลข้างต้นเห็นว่า การสร้างตัวละครของนักเขียนทั้ง 3 ท่าน แม้กำหนดให้ตัวละครประกอบเป็นตัวละครน้อยลักษณะ แต่ก็มีแตกต่างกันบางประเด็น กล่าวคือ ตัวละครของ ประพันธ์กร ส่วนใหญ่เป็นตัวละครน้อยลักษณะไม่ค่อยมีมิติเนื่องจาก ผู้ประพันธ์เน้นเล่าเหตุการณ์และการบรรยายมากกว่าการสร้างตัวละครให้มีชีวิตจริงตามแบบ นวนิยาย ส่วน สุภา ศิริมานนท์ และ “สุริยา” สร้างตัวละครที่ไม่ค่อยมีผลต่อเรื่อง หรือมีผลกระทบ ต่อเนื้อเรื่องน้อย ให้เป็นตัวละครน้อยลักษณะ

2.2) ตัวละครมากลักษณะ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของ นักเขียนไทยร่วมสมัย มีการสร้างตัวละครแบบมากลักษณะแตกต่างกัน คือ ประพันธ์กร

กำหนดให้ตัวละครเตมูยีน หรือเย็นกิสซ่าน ตัวละครเอกที่เป็นแกนกลางของเรื่อง เป็นตัวละครมากลักษณะ หรือมีลักษณะนิสัยหลายอย่าง (Round character) ให้มีลักษณะคล้ายกับบุคคลจริงเพียงตัวเดียว เพื่อขบขันให้ตัวละครเตมูยีนมีวีรกรรมที่เด่นชัดขึ้น ส่วน สุภา ศิริมานนท์ กำหนดให้ตัวละครเจ็งกีซซ่าน (เจงกิสซ่าน) ตัวละครชาห์มูฮัมมัดแห่งคอเรสม์ คู่ปฏิปักษ์ที่เป็นแกนกลางของเรื่อง เป็นตัวละครมากลักษณะ มีลักษณะนิสัยหลายอย่าง (Round character) คล้ายกับบุคคลจริง โดยเฉพาะอารมณ์ในด้านลบ เพื่อแสดงให้เห็นการปกครองเผด็จการของกษัตริย์ซุนตีก อันนำไปสู่การวิพากษ์พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วน “สุริยา” ให้ตัวละครเอก เตมูยีน บอร์เต มารดาเฮอลีน และตัวละครปฏิปักษ์ที่มีความสำคัญต่อเรื่อง เช่น ตาร์กูโต-กิริลตุก, จามูกา, โต-ฆรูล ซ่าน ตัวละครสนับสนุนที่สำคัญ เช่น โอรสทั้ง 4 พระองค์ เกอเกอซู-เบกิ เป็นตัวละครมากลักษณะ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้จากสถานการณ์ที่กระทบ โดย “สุริยา” สร้างให้ตัวละครมีลักษณะคล้ายคลึงมนุษย์ สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีปัจจัยที่สำคัญมากระทบ เพื่อให้ตัวละครมีลักษณะคล้ายคลึงมนุษย์มากที่สุด ทำให้เห็นอารมณ์และผลกระทบจากความขัดแย้งต่อตัวละครได้ชัดเจนขึ้น

จากข้อมูลพบว่า นักประพันธ์ทั้ง 3 ท่าน ให้ความสำคัญกับการสร้างตัวละครเอก และตัวละครสำคัญให้เป็นตัวละครหลายลักษณะ มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ ส่วนตัวละครประกอบฉากหรือตัวละครที่มีความสำคัญน้อยจะเป็นตัวละครน้อยลักษณะ

1.4.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร กลวิธีการสร้างตัวละครสามารถทำให้ทราบว่าผู้ประพันธ์มีวิธีการสร้างตัวละครอย่างไร แสดงบทบาทใดในเรื่อง รีมมอน-คีนัน กล่าวว่า กลวิธีการสร้างตัวละคร (Characterization) มี 4 วิธี คือ การรู้จักลักษณะและนิสัยตัวละครโดยการพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง การรู้จักลักษณะนิสัยของตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น การรู้จักนิสัยและทัศนคติของตัวละครจากความคิดของตัวละคร และการรู้จักตัวละครทางอ้อมจากการที่ผู้เขียนบรรยายลักษณะภายนอกของตัวละคร (Rimmon-Kenan, 1982, p. 59-70) อ้างอิงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 89)

ผลการศึกษา พบว่า ผู้เขียนมีกลวิธีในการสร้างตัวละคร 5 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น จากความคิดของตัวละคร และให้ตัวละครแนะนำตัวเอง และการเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 31 แสดงกลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน

การใช้คำ	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”
1 การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง	•	•	•
2 ผ่านมุมมองของตัวละครอื่น	•	•	•
3 จากความคิดของตัวละคร	•	•	•
4 ตัวละครแนะนำตัวเอง		•	
5 การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น	•		•
รวม	4	4	4

ข้อมูลจากตารางข้างต้น แสดงการใช้กลวิธีในการสร้างตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 เรื่อง มีความคล้ายคลึงกัน 3 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของตัวละครอื่น จากความคิดของตัวละคร และแตกต่างกันบางส่วน

1. การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง กลวิธีนี้ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้พรรณนาลักษณะ รูปร่างหน้าตานิสัยใจคอ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร

ประพันธกร ใช้กลวิธีนี้แนะนำตัวละครมากที่สุด ทำให้ผู้เขียนสามารถให้รายละเอียดตัวละครได้อย่างครบถ้วน สามารถสร้างจินตภาพได้ตรงตามที่ต้องการ เช่น การบรรยายการแต่งกาย และลักษณะของเย็นกิสข่านช่วง 57 ชันษา ความว่า “...ขณะนั้นลักษณะพักตร์ของเย็นกิสข่านเริ่มดำและเหี่ยวบางแล้ว วรกายผอมเกร็ง แม้จะมีกล้ามเนื้อขึ้นประดับเป็นลอน แสดงสัญลักษณ์ความเข้มแข็งตอนหนุ่ม มีแต่ดวงพระทัยเท่านั้นที่ยังคงแข็งแกร่ง หื่นฮึกเหิมในทุกทางยิ่งกว่าเดิม...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 409) ส่วน สุภา ศิริमानนท์ ใช้กลวิธีนี้พรรณนาตัวละครเพศเมียของชาห์แห่งคอเรสม์ ว่า “...บุรุษผู้นี้แหละคือบุรุษซึ่งคนสามัญทั้งหลายทั่วไปขนานนามว่าเป็น “เจ้าชายแห่งความโหดร้ายทารุณ”...เป็นคนรูปร่างสูงใหญ่อย่างพิเศษ ไหล่กว้างลำสัน, ออกกว้างใหญ่, บั้นเอวเล็ก...เขามีหน้าที่ที่จะต้องนำไปถวายให้ชาห์ทอดพระเนตรตามประเพณี...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 169-170) เหตุที่สุภาเลือกใช้วิธีนี้เนื่องจากสามารถบรรยายรายละเอียดตัวละครได้อย่างละเอียด และเกิดภาพ ทำให้รู้สึกถึงความหวาดกลัวอำนาจมืดของชาห์แห่งคอเรสม์ได้ตามต้องการ ส่วน “สุริยา” ใช้เล่าเพื่อสามารถบอกข้อมูลที่ซับซ้อน เช่น การพรรณนาลักษณะตัวละครจากฉากต่อการจากเลาลักษณะของโตษฐูลข่าน โดยเหตุที่ได้พบเตมูยีนครั้งแรก ความต้องการเป็นข่านที่ยิ่งใหญ่ในมองโกลของจามูกา เพื่อให้ผู้อ่าน

รู้ลักษณะที่แท้จริงของจามูกาได้ง่ายขึ้น ดังตัวบทที่ว่า “...โต-ฮรุส ไม่ใช่คนฉลาดซึ่มลึกคนเดียว ในหมู่ชาวมองโกล ปรากฏว่าหัวหน้าเผ่าอายุเยาว์เท่าเดมุยีนก็คิดอย่างเดียวกับโต-ฮรุส เขาคือจามูกา ที่เคยเป็นเพื่อนสนิทหรือที่เรียกว่าพี่น้องอันดากับเดมุยีนนั่นเอง ...จามูกาเป็นนักรบชั้นดีคนหนึ่งของสมัย...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 202)

อาจสรุปได้ว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้รู้จึงเลือกใช้กลวิธีการสร้างตัวละครจากการพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง เพราะเป็นกลวิธีที่สะดวกและช่วยให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครได้ง่ายที่สุด

2. ผ่านมุมมองของตัวละครอื่น สรณัฐ ไตลังคะ กล่าวถึงการรู้จักตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครอื่น กล่าวโดยสรุปว่า การรู้จักตัวละครที่สรุปโดยผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ น่าเชื่อว่าตัวละครนั้นมีนิสัยอย่างที่ยบรรยายจริง แต่ถ้าหากเป็นการสรุปของตัวละครอื่น ๆ อาจจะเชื่อถือไม่ได้ทั้งหมด เพราะตัวละครนั้นอาจมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องหรือมีอคติ (สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 92)

ประพันธ์กร ใช้กลวิธีสร้างตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครอื่น เพื่อให้การนำเสนอตัวละครมีความน่าสนใจมากขึ้น เช่น ให้ตัวละครซีเปโนยอนวิจารณ์ลักษณะนิสัยของตัวละคร จูชิ ว่า “...ซีเปโนยอนรู้ว่า จูชิเป็นผู้มีนิสัยบ้าบิ่นและดื้อด้านด้นทุรังที่สุด ด้วยเขาเคยเป็นผู้อบรมมาตลอดเวลา แต่มันก็ช่วยไม่ได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 409) ผู้อ่านสามารถทราบนิสัยจูชิจากซีเปโนยอน โดยเชื่อว่า จูชิมีพฤติกรรมเช่นนี้จริง เพราะมาจากความคิดของขุนศึกมากระสบการณ์ ส่วน สุภา ศิริमानนท์ ใช้กลวิธีนี้ โดยให้มาฮมุด ยาลวัช กล่าวแนะนำนักพรตฮัจยีราฮิม นักบวชในศาสนาอิสลามลัทธิซูฟีให้เจงกิสข่านรู้จัก เจงกิสข่านจะเชื่อถือการแนะนำตัวละครครั้งนี้ว่าเป็นจริงเพราะมาจากปากของ มาฮมุด ข้าทาสที่ซื่อสัตย์ของพระองค์ ความว่า “...เขาเป็นมุสซุลมาน...ข้อสำคัญที่สุดในตัวของบุคคลผู้นี้ก็คือ เขาเป็นคนที่พูดสิ่งต่าง ๆ ล้วนแต่ที่เป็นจริงเป็นสัจจะ บุคคลเช่นนี้แบบนี้แหละที่ประชาชนสามัญหรือนัยหนึ่งพวกชาวบ้านโดยทั่วไป ทุกแห่งหนพากันนับถือบูชา และให้ความสนับสุนนเกื้อกูลเขาด้วยวิธีอวยทาน” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 667) นอกจากนี้ “สุรียา” ก็เลือกใช้การแนะนำตัวละครวิธีนี้ด้วย เช่น ให้โบออร์ซูวิจารณ์เกอเบซุมเหลสีของโตบูกา หรือต่ายยังข่านชาวโนมาน ว่ามีนิสัยเย่อหยิ่ง ดูหมิ่นเชื้อชาติ และมักดูหมิ่นชาวมองโกล ความว่า “...โบออร์ซูเคยกราบทูลพระเจ้ารพรรดิถึงความปากร้ายของพระราชินีแห่งโนมานว่า ‘นางกล่าวว่าพวกมองโกลของเราใส่เสื้อผ้าสีดำชะมุกชะมอม และมีกลิ่นไม่สู้ดี’... แล้วบอกด้วยว่า...จะจับบรรดาลูกสาวของเผ่ามองโกลไปไว้เป็นนางทาสให้มีหน้าที่รีดนมวัว...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 390-391)

สรุปได้ว่านักเขียนทั้ง 3 ท่าน เลือกใช้กลวิธีสร้างตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครอื่น เพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจมากขึ้น เพราะผู้อ่านจะต้องพิจารณาด้วยว่าเรื่องที่ตัวละครพูดนั้น น่าเชื่อถือหรือมีข้อเท็จจริงอย่างไร

3. จากความคิดของตัวละคร เป็นกลวิธีที่ผู้อ่านสามารถรับรู้พฤติกรรมของตัวละคร ผ่านการแสดงความคิดเห็นของตัวละครอื่น ประพันธ์กร ใช้กลวิธีสร้างตัวละครจากความคิดของตัวละคร เช่น นำเสนอตัวละครทหารมอญโกสผ่านความคิดของชาวไทแห่งคาเรสมว่ากองทัพที่รุ่มร่ามอย่างกองทัพมอญโกสน่าจะพ่ายแพ้กองทัพของตน ความว่า “...อย่างไรก็ดี ข้าพความ รุ่มร่ามสารพัดของทหารมอญโกสที่กองสอดแนมมาบอก...ทำให้ข้าพคิดในพระทัยว่า เจ้าพวกนี้ มั่นรบนะได้ก็แต่ไอพวกนอกศาสนาด้วยกันเท่านั้น...เจ้าทัพนอกศาสนาทัพนี้ มีแต่จะพินาศ ในกลรบไม่เกินสองครั้งที่ปะทะกัน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 407-408) ส่วนนวนิยายของ สุภา ศิริมานนท์ ให้ตัวละครฮัจยี ราฮิม แสดงความเป็นผู้มีคุณธรรมซื่อสัตย์ ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนยึดถือ ผ่านการคิดปฏิเสธการทำชั่วของตนเอง ความว่า “...แต่แล้วอีกเสียงหนึ่งก็แว่วกังวานขึ้นในจิตใจ ของเขา--แต่, แต่ทว่า ในฐานะของผู้ชวนขายแสวงหาสวรรค์เช่นตัวเจ้านี้ละ, ฮัจยี ราฮิม-นักพรต ผู้จาริกแสวงบุญ ย่อมจะต้องไม่มีความต้องการใด ๆ...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 38-39) ส่วน “สุรียา” กล่าวถึงสติปัญญาความฉลาดของซอร์กัน-ชีรา ผ่านทางความรู้สึกนึกคิดของ เตมูยีน เมื่อพบว่าม้าที่เขาให้หลบหนี โดยอ้างว่าไม่ได้ให้ม้าฝีเท้าดี แต่แท้จริงแล้วเลือกม้าที่ฝีเท้าดี มีความอดทนสูง เพื่อช่วยให้เตมูยีนหนีรอดได้ ความว่า “...เตมูยีนมองหน้าซอร์กัน-ชีรา อย่าง นับถือ ชายคนนี้ฉลาดเป็นกรดทีเดียว ภายใต้ท่าทางที่ซุ่มกระที่อกก้มหน้าหลังของเขา นี่คงคิด แผนการมาตั้งแต่เลือกม้าตัวที่จะขี่มาตามเรา เขาบอกแต่เพียงสั้น ๆ ว่า “ข้าพเจ้านับถือสติปัญญา ของท่าน ข้าพเจ้าจะขอลาไปในบัดนี้...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 167)

สรุปได้ว่านักเขียนทั้ง 3 ท่าน เลือกใช้กลวิธีสร้างตัวละครผ่านความคิดของตัวละคร เพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจ ผู้อ่านสามารถพิจารณาได้ว่า ตัวละครแต่ละตัวมีทัศนคติกับตัวละคร ตัวอื่นอย่างไร โดยผู้เขียนไม่ต้องใช้การบรรยาย

4. ตัวละครแนะนำตัวเอง พบว่า สุภา และ “สุรียา” ใช้กลวิธีนี้ในนวนิยาย ดังนี้ สุภา ศิริมานนท์ มีการแนะนำตัวละครในเรื่องโดยให้ตัวละครเป็นผู้แนะนำตนเองผ่านการสนทนา เช่น นักพรตฮัจยีราฮิมได้แนะนำตนเองกับมีร์ชา ยูซุป ว่าเขาเป็นชาวเมืองบัลรา เรียนที่ มหาวิทยาลัยมาดราซา ที่สอนการศาสนาอิสลาม และมีปณิธานในการนำความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อประชาชน ความว่า “...ตัวของข้าพเจ้านี้ได้รับการศึกษามา ณ กรุงบัสดัต จากมหาวิทยาลัย มาดราซาอันยิ่งใหญ่...ด้วยต่างก็พากันมุ่งหน้าเพื่อจะรับเอาแสงสว่างอันเรืองรองของภูมิปัญญา

...เพื่อแม่เจ้าจนแก่ประชาชนโลกต่อไปเบื้องหน้าสมดังมาดหมายในหมูกักศึกษารุ่นข้าพเจ้า
นี้...”(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 102-103)

ส่วน “สุริยา” กล่าวถึงตัวละครเจงกิสข่านวิจารณ์ตนเองในพระราชหัตถเลขาถึง
นักพรตลัทธิเต๋าคนหนึ่ง ความว่า “...เราไม่คิดว่าเราเป็นอัจฉริยบุคคลหรือเป็นเครื่องจักรสำหรับ
ทำสงครามอย่างที่คนเขาพูดกัน เราเป็นนายทหารธรรมดาที่ได้รับพรจากเทพเจ้าแห่งท้องฟ้า
สงครามคือองค์เทพไท่เทนกี้...เราทำตัวอย่างบุคคลธรรมดา เราเลี้ยงรักทหารของเราเหมือน
เลี้ยงบุตร...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 453-654)

ผู้วิจัย พบว่า ผู้ประพันธ์ทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถสร้างตัวละครแตกต่างกัน สุภา
ศิริमानนท์ มีความสามารถสร้างสรรค์ตัวละครได้ครบทั้ง 4 วิธี คือ การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง
ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น จากความคิดของตัวละคร และตัวละครแนะนำตัวเอง ส่วน
ประพันธ์กร ใช้เพียง 3 วิธี โดยไม่ได้เลือกใช้กลวิธีให้ตัวละครแนะนำตัวเอง การเลือกใช้กลวิธีที่
หลากหลาย ทำให้ผู้อ่านสามารถรู้จักนิสัยใจคอของตัวละครได้หลายวิธี โดยไม่ต้องใช้การบรรยาย
ของผู้เขียนในฐานะผู้รู้เพียงอย่างเดียว

5. การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น ผู้วิจัยยังพบอีกว่านักเขียนทั้ง 3 ท่าน
ยังมีกลวิธีอื่นช่วยให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น ดังนี้

5.1 การตั้งชื่อตัวละคร นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีลักษณะร่วมในการตั้งชื่อตัวละคร คือ
การใช้ชื่อตัวละครที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดย “สุริยา” มีลักษณะโดดเด่นมากที่สุด
เนื่องจากใช้วิธีการทับศัพท์จากชื่อบุคคลภาษา mongol จากเอกสารประวัติศาสตร์
ภาษาอังกฤษ ที่ผู้เขียนใช้ และสารานุกรมบริแทนนิกาเป็นเอกสารอ้างอิงทำให้ชื่อตัวละครถูกต้อง
ตามประวัติศาสตร์ ส่งผลต่อบรรยากาศในเรื่อง เช่น เยสุเก (Yisügei), เฮอลิน (Hö'elün), โคอาชิน
(Qo'aqchin), อัมباقัย ข่าน(Ambaqai Qahan) นวนิยายที่โดดเด่นรองลงมาคือสุภา ศิริमानนท์
ใช้การถอดศัพท์จากเอกสารภาษาอังกฤษ แต่มีความคลาดเคลื่อนบ้าง เนื่องจากการถ่ายเสียง
ภาษาจีนจากเอกสารภาษาอังกฤษ เช่น เยห์หลิว จู ท'ไส (Yeliu-Ch'uts'ai) ส่วน ประพันธ์กร
ใช้ชื่อตัวละครที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ตามเอกสารฉบับแปลที่ใช้เป็นข้อมูลในการเขียน

ส่วนที่แตกต่างกัน คือ นวนิยายของสุภา ศิริमानนท์ และ ประพันธ์กร ตัวละคร
ที่จินตนาการเพิ่มเติมจะตั้งชื่อตัวละครให้มีเสียงคล้ายคลึงกับเชื้อชาติของตัวละครนั้น ๆ
นอกจากนี้ประพันธ์กรยังใช้ชื่อตำแหน่ง หรือลักษณะเด่นของตัวละครแทนชื่อตัวละครด้วย เช่น
นักรบเกราะแดง และตัวละครที่ไม่ปรากฏในเอกสารที่ใช้จะตั้งชื่อเลียนแบบตัวละครชาว mongol
เช่น ปูรู มีลูกชื่อโปรี และตั้งชื่อเลียนแบบตัวละครสามก๊ก เช่น บุนจิว กิ๋นยง เป็นต้น

5.2 การสร้างตัวละครอื่นเทียบเคียงกัน ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนนวนิยายทั้ง 3 ท่านใช้กลวิธีการสร้างตัวละครอื่นเทียบเคียงกัน ดังนี้

5.2.1 ประพันธ์กร สร้างภาพเปรียบเทียบการสวรรคตของชาห์แห่งคอเรสม์กับจักรพรรดิเย็นกิซข่าน เพื่อสื่อให้เห็นวาระสุดท้ายของตัวละครเย็นกิซข่านและชาห์แห่งคอเรสม์ที่มีความแตกต่างกัน การสวรรคตของชาห์แห่งคอเรสม์ผู้โหดร้ายสวรรคตอย่างอนาถาที่เกาะกลางทะเลสาบ ส่วนภาพการสวรรคตของเย็นกิซข่าน ด้วยอาการสงบเพียบพร้อมด้วยบุคคลที่เคารพเทิดทูนพระองค์ในฐานะจักรพรรดินักรบผู้ยิ่งใหญ่

5.2.2 “สุริยา” สร้างภาพเปรียบเทียบตัวละครโต-สุรุลข่าน จามูกา และเตมุยิน ซึ่งกลายเป็นสามเสาอำนาจที่สำคัญของมองโกล ให้ตัวละครแต่ละตัวมีแนวทางการแสดงอำนาจต่างกัน โต-สุรุลข่าน เลือกใช้แนวทางทางจิตวิทยาให้ประชาชนเกิดความศรัทธาด้วยการแต่งกายทรงงดงาม เครื่องประดับมีค่า จามูกา ใช้การปกครองเผด็จการโหดร้ายให้ประชาชนเกรงกลัว ส่วนเตมุยินข่าน ปกครองด้วยคุณธรรมมีใจเมตตาต่อประชาชน

1.5 จาก เวลา และสถานที่ จากประกอบด้วยถ้อยคำของผู้ประพันธ์ อาจกล่าวถึงสถานที่ ยุคสมัย หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคลก็ได้ นวนิยายบางเรื่องอาศัยฉากมากกว่าส่วนประกอบอย่างอื่น ทำให้เนื้อเรื่องมีความหมาย บางเรื่องฉากเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง (หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543, หน้า 170) ผู้วิจัยศึกษาจากในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทย 2 ประเด็น คือ ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย และกลวิธีการนำเสนอฉาก

1.5.1 ฉากที่ปรากฏในนวนิยาย จาก แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ สถานที่บรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัส ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Griffith, 1994, pp. 12-15 อ้างอิงใน สรณัฐ ไตลังคะ, 2560, หน้า 98) พบว่ามีการนำเสนอฉากดังนี้

1) ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพ เป็นฉากที่กล่าวถึงธรรมชาติ บรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น กลิ่น เสียง ภาพ หรือสถานที่ในเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนทั้ง 3 ท่านมีการสร้างฉากที่มีลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

เตมุยิน จอมจักรพรรดิเย็นกิซข่าน พบฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ คือ ฉากมาตุภูมิของเตมุยิน, ฉากนครคาราคอร์ม, ฉากอาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย), ฉากอาณาจักรจีน, ฉากด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรจีน, ฉากเมืองคาเธียดำ (การาดีสถาน), ฉากเทือกเขาเทียนชาน, ฉากอาณาจักรคาราเรสม์ (ควาริชม), สมรภูมิต่าง ๆ ในอาณาจักรคาราเรสม์ ซึ่งฉากที่มีความสำคัญเป็นฉากเมืองและอาณาจักรที่เจงกิสข่านไปรบเพื่อขยายอาณาเขต

จากมาตุภูมิของเตมูยีน เปิดฉากแรกด้วยการบรรยายถิ่นที่อยู่ของเยสุกาย ว่าอยู่แถบทะเลทรายโกบี เมื่อสิ้นปีดาเตมูยีนจึงต้องเดินทางไปถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมที่สืบทอดมาตั้งแต่ยุคกาทูลข่านทางตอนเหนือของทะเลทรายโกบี บริเวณแม่น้ำเคอูลอนและโอนอน

“...ตระกูลยัคคามังโกลของเขา ได้แผ่เดชานุภาพครอบครองดินแดนอันสมบูรณ์แห่งหนึ่งไว้ แถบภาคเหนือของทะเลทรายโกบี ณ ที่นั่นสะพรั่งไปด้วยทุ่งหญ้างาม มีขอบเขตไพศาลจากทะเลสาบไบคัลไปทางตะวันออกจดเทือกเขา อันเรียกขานในปัจจุบันว่า เทือกเขาดิงกานแถบพรมแดนแมนจูเรียสมัยก่อน ทุ่งหญ้าแห่งนี้สะพรั่งพร้อมด้วยภูมิอันเป็นหุบเขา มีลำน้ำไหลผ่านสองสายคือ เคอูลอนแลโอนอน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 41)

ประพันธ์กร แสดงฉากเมืองอื่น ๆ เช่น ฉากนครคาราคอร์ม, ฉากอาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย), ฉากอาณาจักรจิ้น, ฉากด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรจิ้น, ฉากเมืองคาเธียดำ (การาคีตาน) เป็นเมืองที่มีความเจริญมากกว่ามองโกล มีป้อมค่ายและอาคารที่งดงาม เมื่อเจงกิสข่านในบทประพันธ์ของ ประพันธ์กร เห็นเมืองที่มีความเจริญเช่นนี้ก็มีความคาดหวังว่าจะพยายามพัฒนาให้มองโกลมีความเจริญยิ่งใหญ่อีกเหมือนกัน

แม้ประพันธ์กร ให้ความสำคัญกับฉากการรบเพื่อรวบรวมแผ่นดินมองโกล แต่ให้ความสำคัญฉากการรบในเมืองที่ยิ่งใหญ่เหล่านี้โดยเฉพาะอาณาจักรจิ้นและคอเรสม์ ซึ่งเป็นอาณาจักรขนาดใหญ่มากกว่า เพราะชัยชนะอาณาจักรเหล่านี้แสดงความปราชัยของผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลก

การมีชัยชนะเหนือเมืองที่มีป้อมปราการสูงใหญ่อย่างเมืองเซียงอาน (เยียนจิง) เมืองหลวงของอาณาจักรจิ้น “...สุโขโต ยกทัพม้าเข้าอาณาจักรใหญ่ของจิ้นแล้วก็พบแต่สิ่งอันลาลาตาลใจยิ่งนัก...กำแพงใหญ่อันยาวเหยียดสุดลูกหูลูกตาแน่นหนามั่นคงทำด้วยอิฐแลหิน ขนาดม้าขึ้นไปวิ่งเรียงแปดตัวได้สบาย มีหอคอยสำหรับทหารขึ้นตรวจการเห็นได้ไกลทั้งในกำแพงนอกกำแพง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 263-264) จึงแสดงแสนยานุภาพทางการทหารมองโกล ที่พัฒนาเหนืออาณาจักรจิ้น มองโกลสามารถประกาศเอกราช และได้อาณาจักรจิ้นเป็นประเทศราชในเวลาเดียวกัน จากนั้นประพันธ์กรเน้นฉากการรบที่อาณาจักรคอเรสม์อย่างละเอียดทุกสมรภูมิ เช่น ฉากสมรภูมิโคเจนด์, ฉากสมรภูมิโอดรา, ฉากเมืองบ็อคฮารา, ฉากสมรภูมินิซาปูร์, เมืองเออร์เกนซ์, ฉากนครซามาตานด์, ฉากเกาะกลางทะเลสาบอาราล,

จากสมรภูมินครเออร์เกนซ์, จากสมรภูมิเมืองเมอฟ, จากเมืองฮีรัท, จากเมืองบามิยาน, จากสมรภูมิในป่าใกล้เมืองบามิยาน และจากเมืองก่าชนา ประพันธ์กร สามารถบรรยายการรบที่ดุเดือดในสมรภูมิเหล่านี้ เช่น จากสมรภูมิเมืองเมอฟ พระราชโอรสทูลีนาของกำลังเข้ายึดเมืองเมอฟ แต่ถูกตอบโต้จนกองทัพทหารกล้าตายเสียชีวิตหมด จึงสร้างป้อมดินล้อมเมืองแปดจุดแล้วระดมยิงธนูทั้งวันทั้งคืน ชาวเมืองส่งอิหม่ามเป็นตัวแทนเจรจายำศึก ทูลียอมรับแต่ขอให้คนสำคัญในเมืองออกมาจับเมื่อคนในเมืองออกมาก็คุมตัวแล้วบังคับทหารเปิดประตูเมือง

“...ทหารมงโกลก็ทำเพียงเลือกตัดข้างมีฝีมือไว้ใช้งานพวกหนึ่ง เด็กอายุน้อยแลผู้หญิงที่ยังไม่อาจเป็นภียได้โดยเร็ว ที่คัดเอาไว้ใช้งานอีกพวกหนึ่ง นอกนั้นที่เป็นชายฉกรรจ์ก็มัดมือไขว้หลังแล้วตัดศีรษะสิ้น เสรีจจากนี้จึงหวนกลับเข้าเมืองรื้อค้นเก็บทรัพย์สมบัติ กำแพงเมืองป้อมปราการให้รื้อทิ้งราบลงกับดิน จนเห็นทุกสิ่งถูกทำลายวิบัติสิ้นแล้ว ท้าวมง โกลก็ละเมืองเมอฟออกไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 474)

ทั้งนี้ เพราะนวนิยายเรื่องนี้ต้องการแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของเจงกิสข่าน ในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิต จากที่ผู้เขียนนำเสนอจึงมีความสอดคล้องกับแก่นของเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนพยายามบรรยายฉากโดยอ้างอิงจากหนังสือแปล **เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ซึ่งแปลจากหนังสือ **Genghis Khan Emperor of All Men** ของแฮโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) นอกจากนั้นผู้เขียนได้นำฉากจากนิยายอิงพงศาวดารจีนและนิยายปลอมพงศาวดารจีนมาผสมผสาน ทำให้ฉากที่บรรยายค่อนข้างสับสน หากอ่านนวนิยายแล้วเทียบกับแผนที่ในปัจจุบันจะพบว่ามีฉากให้ข้อมูลสถานที่ตั้งผิดพลาดหลายแห่ง

นวนิยาย **เจ็งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ พบฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ มีจำนวน 33 ฉาก คือ ฉากทุ่งมหาคาราคูม, ฉากการล่าสัตว์ที่ทุ่งคาราคูม, กระโจมของชนเผ่าตุรกีเมน, ฉากนครกูร์กันจ์, ฉากพระบรมมหาราชวังของชาห์แห่งคอเรสม์, เมืองกูร์กันจ์, ฉากคุกใต้ดินในพระบรมมหาราชวัง, ฉากการรบกับชนชาติตาตาร์เมอร์กิต, ฉากการรบระหว่างทัพของชาห์แห่งคอเรสม์กับจูชิ-ข่าน บริเวณทุ่งราบติดชายแดนคอเรสม์, ฉากชายแดนอาณาจักรมองโกล, ฉากนครซามาร์คานด์, ฉากศาลาลับในวังเมืองบูคาราที่ต้อนรับราชทูต, ห้องทรงพระอักษรของชาห์แห่งคอเรสม์, ฉากภูเขาใกล้ค่ายชั่วคราวของเจงกิสข่าน, ฉากทุ่งน่านอกเมืองซามาคานด์, ฉากนครบูคารา, ฉากเมืองเคิลฟ, ฉากเมืองโอดราร์, ฉากเมืองเยนดและเมืองเอ็นซีเคนท์, ฉากเมืองเบนาเซต, ฉากเมืองโฆเยนท์, จากสมรภูมิ

นครบุศรา, ฉากนครสามารค์คานต์, ฉากสมรภูมิเมืองเค-ลิฟ (เคลิฟ), ฉากเมืองนาสาปุระ (นิสาปุระ), ทุ่งราบในแคว้นดาอุเลตาบัดใกล้เมืองฮามาตัน, ฉากเกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ, ฉากแคว้นมวาร์นนาฮ์ฉากสมรภูมิกูร์กันจ์, ฉากเมืองฮิลา, ฉากเมืองมิงกิชัด, ฉากเมืองนาซา, ฉากสมรภูมิเมืองกันดาฮาร์, เมืองซซัน, เมืองเปอร์วัน และเมืองบอลด์, ฉากสมรภูมิลำน้ำซินด์ (สินธุ) เนื่องจากผู้เขียนต้องการวิพากษ์ระบอบการปกครองของขุนศึกที่มุ่งขยายอำนาจ ปกครองโดยใช้เผด็จการ กดขี่ และทำร้ายประชาชนในปกครอง สุภา ศิริमानนท์ จึงนำเสนอฉากเมืองกูร์กันจ์ (เออร์เกนซ์) เมืองหลวงเก่าของอาณาจักรคอวาริชมเป็นฉากหลัก

ฉากนครกูร์กันจ์ เมืองหลวงของอาณาจักรคอเรลล์ (ควาริชม) เป็นเมืองที่มีความงดงามตามแบบอารยธรรมอิสลาม เส้นทางเข้าสู่นครแห่งนี้เต็มไปด้วยธรรมชาติ ทุ่งนาข้าวสาลี ป่า และสวน ที่ได้รับการดูแลอย่างประณีตสวยงาม มีทุ่งหญ้าสีเขียวขจี อาคารบ้านเรือนมีหลังคาแบนราบ ปลูกอยู่เป็นกลุ่มมีอุทยานขนาดใหญ่หลายแห่ง มีสุเหร่าที่สวยงาม และมีระบบการชลประทานที่ดี ผู้เขียนให้ตัวละครฮัจยีราฮิมมองเมืองแห่งนี้จากมุมมองบนภูเขาสสูงแล้วค่อย ๆ ฉายภาพเข้าไปในเมือง แต่เมืองที่งดงามกลับพบเห็นสิ่งที่ปรนเปรอความสุขของผู้ปกครองอย่างฮาเร็ม ขณะที่ประชากรในชนบทอยู่อย่างยากลำบาก ในนครกูร์กันจ์ยังมีคุกใต้ดินในเขตวังของซาร์ ใช้สำหรับกักขังจองจำนักโทษทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครอง

“...ที่พื้นชั้นล่างสุดของหอคอยอันมีภาวะเป็นคุกมืดแห่งนี้...ช่องกลม ๆ เหล่านี้มีเหล็กตะแกรงปิดทับอยู่อย่างแน่นหนา จากช่องดังกล่าวนี้ที่มักจะได้ยินเสียงร้องครวญครางอย่างน่าสมเพชราวกับเสียงของคนซึ่งใกล้จะตายดังลอดออกมาอยู่เป็นระยะ ๆ...ก็จะปรากฏว่ามีมือของมนุษย์โผล่ยื่นออกมาสลอน...มือนึงกล่าวว่าเหล่านี้ผมเกร็งจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกแล้วทั้งสิ้น มันคือภาพของนรกบนพื้นพิภพเราดี ๆ นี่เอง!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 165)

ข้อความข้างต้น สะท้อนการปกครองที่โหดร้ายของขุนศึกที่อยู่ดิฐธรรมและไร้มนุษยธรรม ปกป้องพวกพ้องที่ทำผิด จนเป็นเหตุให้อำนาจภายนอกที่เข้มแข็งกว่าอย่างกองทัพมองโกลของเจงกิสข่านเข้ามาทำลาย เนื่องจากเจ้าเมืองโอทราเกิดความโลภยึดทรัพย์ของกองคาราวานมองโกล ลังหารพ่อค้าและทูต แม้เจงกิสข่านจะให้โอกาสส่งคนผิดมาลงโทษ ซาร์ก็เลือกปกป้องคนผิด เจงกิสข่านจึงยกทัพมารบและได้ชัยชนะ ฉากเมืองที่งดงาม

จึงกลายเป็นฉากสมรภูมิในช่วงท้ายเรื่อง และสุภาใช้ฉากสมรภูมิเมืองต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงความทุกข์ยากของประชาชนควาริชมต้องได้รับการกระทำของชนชั้นปกครอง

ฉากที่สำคัญอีกฉากหนึ่ง คือ ฉากเกาะกลางทะเลสาบอาเบสคุณ (ทะเลสาบอาราล หรือแคสเปียน) ซาห์มูฮัมมัดไปหลบซ่อนที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคุณ สุภา สอดแทรกจินตนาการจุดจบของขุนศึกบ้าอำนาจให้สวรรคตอย่างเอนี่จอนาถและโดดเดี่ยว เพราะผู้ป่วยโรคเรื้อนบนเกาะ 6 คน แสดงตัวเป็นชาอัสสัมบังคับให้ซาห์มูฮัมมัดให้อำนาจตน ให้ซาห์มูฮัมมัดปล่อยให้อยู่ในสภาพเปลือยเปล่าเหมือนกัน เมื่อขุนพลตีมูรมาลิดมารับ ก็พบว่ากลายเป็นศพแล้ว เนื่องจากคนไข้เรื้อนแย่งชุดของซาห์มูฮัมมัดไปสวมใส่เพราะเชื่อว่าสามารถรักษาอาการโรคเรื้อนได้ ตีมูรมาลิดและทหารที่ขึ้นไปบนเกาะจึงเข้าใจสภาวะความเป็นจริงว่า ซาห์มูฮัมมัดไม่ใช่เทพเจ้า และแท้จริงแล้วชนชั้นปกครองก็เป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาต้องเผชิญความตายเหมือนประชาชนทั่วไป

ฉากที่ผู้เขียนแสดงความประทับใจและชื่นชมมากที่สุด คือ ฉากการรบเมืองเปอร์วัน เจ้าชายยะลาลอัลดิน ที่ สุภา มองว่าเป็นวีรบุรุษผู้เสียสละเพื่อชาติอย่างแท้จริง เจ้าชายส่งสาส์นท้ารบมองโกล เจงกิสข่านส่งอนุชาบุญธรรมชื่อ ชิกิ-ฮูตูฮู-โนยอน (ชิกิ-คูตูคู) บัญชาการรบที่ทุ่งราบเมืองเปอร์วัน เจ้าชายสามารถเอาชนะกองทัพมองโกลได้ ความว่า “...เกิดความว่าวุ่นทางจิตใจ กองทัพมองโกลก็เริ่มถอยหนี--และถอยหนีอย่างแทบจะไม่เป็นขบวน!... จึงเป็นผลให้ทหารของยะลาล อัลดิน สามารถเข้าโจมตีเช่นฆ่าทหารมองโกลลงเสียได้ในชั่วขณะที่กำลังพยายามจะควมหนีไปโดยไม่คิดชีวิตนั้น...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 829-830) ในสมรภูมิต่อมาเจ้าชายพ่ายแพ้จนต้องขี่ม้ากระโดดข้ามแม่น้ำสินด์ไปรวบรวมกองกำลังกอบกู้เอกราช แต่สุภาบอกว่า เจงกิสข่านได้วางแผนสายของตนไว้ที่คอเรสมั่นหมัดสิ้นแล้ว ความพยายามของเจ้าชายจึงไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากเอกสารที่น่าเชื่อถือหลายแหล่ง จึงสร้างฉากอาณาจักรคอเรสมั่นได้อย่างดงามเหมือนจริง

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” พบฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ 19 รายการ คือ ฉากมองโกล, ฉากกระโจมของเยสุเก, ฉากเผ่าอุงกิริต, ฉากเผ่าตาร์ตาร์, ฉากเผ่าคาลก้า, ฉากที่ตั้งกระโจมของเตมูยีนใกล้แม่น้ำโอนอน, ฉากหนองน้ำทางไปเผ่าเจอร์กิน, ฉากมองโกล ช่วงปี ค.ศ. 1170, ฉากรบเผ่าเมอร์กิต, ฉากเผ่าเกรต, ฉากค่ายที่ตั้งถิ่นฐานแรกริมแม่น้ำโอนอน, ฉากค่ายอะวาการ์, ฉากเผ่าเกรต, ฉากทะเลสาบบันจูนิ, ฉากเผ่าโนมาน, ฉากอาณาจักรจีน (เจอร์เซน), ฉากอาณาจักรควาริชม, ฉากอาณาจักรควาริชม, ฉากอาณาจักรตังกูต ผู้เขียนให้ความสำคัญกับการสร้างฉากให้มีความเหมือนจริงมากที่สุด โดยมีฉากทางกายภาพที่สำคัญ คือ ฉากมองโกล

จากมองโกล “สุรียา” บรรยายจากมองโกลเป็นที่ราบทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ สลับเนิน ทางด้านใต้มีทะเลทรายโกบี และทางตอนเหนือเป็นเขตป่าสนที่กว้างใหญ่ใกล้ไซบีเรีย มีลำธารที่มีต้นพืชขึ้นข้างลำธารมีทิวเขาที่สูงใหญ่หลายแห่ง ส่วนทุ่งหญ้าสเตปป์ที่เป็นทุ่งหญ้า ต้นสั้น ๆ ขึ้นปกคลุม มีอากาศแตกต่างกันอย่างมาก คือ ช่วงฤดูใบไม้ผลิเป็นทุ่งหญ้าสีเขียวขจี มีดอกไม้สวยงาม ฤดูร้อนอากาศร้อนแห้งสามารถทำให้ผิวไหม้ได้ ส่วนฤดูหนาวก็หนาวจัด มีหิมะ น้ำในแม่น้ำจับเป็นน้ำแข็ง สภาพอากาศที่แปรปรวนทำให้ผู้ที่อาศัยในดินแดนแถบนี้ต้องมีความแข็งแรงมากกว่าปกติเพื่อความอยู่รอด และเป็นสาเหตุให้เกิดการต่อสู้แย่งชิงสัตว์เลี้ยง และทรัพย์สิน และความขัดแย้งระหว่างเผ่าต่าง ๆ และจากที่สำคัญสำหรับวีรบุรุษช่วงวัยเด็ก หลังจากสูญเสียบิดา คือ จากที่ตั้งกระโจมของเตมูจินใกล้แม่น้ำโอรอน เนื่องจากที่อยู่เดิมเป็นที่โล่งกว้าง เหมาะกับการตั้งค่ายขนาดใหญ่ เสี่ยงกับการถูกปล้นได้ง่ายจึงย้ายไปอยู่ที่ใหม่ ใกล้แม่น้ำโอรอนซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะสามารถดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ หารากไม้ในป่า หรือจับปลาในแม่น้ำมาเป็นอาหารได้ เพราะปกติคนมองโกลไม่รับประทานเนื้อปลา แต่เมื่อยากจน ถึงที่สุด ครอบครัวเตมูจินจำต้องทำทุกอย่างเพื่อรอดชีวิต

“...ครอบครัวเขาจะตั้งกระโจมอยู่ในที่เดิมคงจะไม่เหมาะ เพราะอาณาบริเวณกว้างขวางยากแก่การป้องกัน จึงหารือกันย้ายที่อยู่ไปอยู่ใกล้แม่น้ำโอรอนตอนที่อยู่เป็นวงโค้งโอบป่าสนไว้ ครอบครัวของเตมูจินจึงเปลี่ยนวิธีทำมาหากินจากการสู้รบทรัพย์สินจับเชลยชนเผ่าอื่น ๆ มาเป็นการล่าสัตว์และหาของป่า...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 131-132)

สถานที่แห่งนี้ยังอยู่ใกล้ภูเขาที่เตมูจินหนีไปหลบซ่อนการตามล่าของ ตาร์กูไต-กิริลตุก หัวหน้าเผ่าไต่ยุด คู่ขัดแย้งสำคัญของเตมูจินอีกคนหนึ่ง

เมื่อฝ่าฟันอุปสรรคชีวิตในวัยเด็กได้แล้ว จากที่สำคัญอีกฉากหนึ่ง คือ ฉากนครอะวาการ์ที่มั่นแรกของเตมูจิน “สุรียา” เมื่อนโยบายการรวมเผ่าเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกัน อย่างเท่าเทียมกันของเตมูจินประสบความสำเร็จ เตมูจินจึงต้องย้ายถิ่นฐานใหม่เพราะมีคนมากขึ้น ทำให้ที่ตั้งค่ายเดิมที่ตั้งบนพื้นที่เชิงเขาไม่เหมาะสม ต้องย้ายลงที่ราบที่มีบริเวณกว้างขวาง ที่ตั้งราชสำนักแห่งแรกของเจงกิสข่าน จึงเป็นทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ถิ่นเดิมของเผ่าเจอร์กิน เป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำเซนเกอร์บรรจบกับลำน้ำเคอร์เลน เหมาะกับการเลี้ยงสัตว์ฝูงใหญ่

“...พระองค์ให้ชื่อพระนครแห่งนี้ว่า “อะวาร์กา” เป็นที่โล่งเปิดกว้างตั้งต้นตั้งแต่จุดที่แม่น้ำทั้งสองบรรจบกัน เปิดโล่งไปจนสุดหาลำฟ้าเขียวโดยไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาดบัง ไม่มีทั้งภูเขา เนินเขา หรือต้นไม้ใหญ่ขึ้นจนต้นเดียว...คนมองโกลเห็นว่าเป็นภูมิประเทศ

ที่เป็นคุณแก่เผ่าที่มีอาชีพในการเลี้ยงสัตว์ เพราะทุ่งหญ้าที่หมา สามารถผลิตหญ้าเลี้ยงปศุสัตว์จนสัตว์ทั้งหลายกินไม่ทัน หญ้าที่ถูกกินแล้วก็งอกใหม่อีก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 319)

เตมูยีนใช้ที่แห่งนี้เป็นฐานที่มั่นในการขยายอำนาจจนกลายเป็นหนึ่งในสามเผ่าที่ทรงอิทธิพลสูงสุด คือ เผ่าเกรตของโต-ฮูล ช่าน เผ่าบอร์ยิกิน ของเตมูยีน และเผ่าจาดาร์ตของจามูกา นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับฉากศึก 13 พันธมิตร เนื่องจากเตมูยีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ “สุริยา” ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการรบมากนัก แต่พยายามแก้ไขความเข้าใจผิดของนักวิชาการในอดีต ที่เชื่อว่าเตมูยีนเป็นคนโหดร้าย โดยยืนยันว่าผู้ที่ต้มเชลยศึกทั้งหมด แล้วนำมารับประทาน คือ จามูกา “...ไม่ช้าไม่นานเรื่องของคนเจ็ดสิบคนที่ตายในหม้อต้มของจามูกา ก็ลือกันลั่นไปทั่วทุ่งหญ้าสเตปป์ รู้กันไปถึงนอกเผ่ามองโกล...ผู้คนในเผ่าจาดาร์ตจำนวนมาก...หนีมาขอพึ่งใบบุญเตมูยีน เตมูยีนเห็นเป็นโอกาสที่จะประกาศตนเป็นข่านอย่างเต็มภาคภูมิ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 237) หลังจากเหตุการณ์นี้เตมูยีนต้องสถาปนาตนเป็นข่าน เมื่อ ค.ศ. 1189 ขณะอายุได้ 34 ปี และมีหน้าที่ดูแลทุกข์ ความปลอดภัยของคนในเผ่าให้ดียิ่งขึ้น “สุริยา” ยังให้ความสำคัญกับฉากเผ่าเกรต เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกับเตมูยีนตั้งแต่เริ่มเป็นอัศวินในอารักขาของโต-ฮูล ช่าน การได้เป็นบุตรบุญธรรม การช่วยเหลือโต-ฮูลช่าน ทำศึกขยายอำนาจ และความขัดแย้งที่เกิดจากโต-ฮูลช่าน เชื่อคำใส่ร้ายของเซ็งคุม และจามูกา จึงทำร้ายเตมูยีน เตมูยีนจึงต้องรบเพื่อชำระหนี้แค้น การปราบเผ่าเกรตทำให้เตมูยีนกลายเป็นข่านที่มีอำนาจสูงสุดในมองโกล เมื่อยกทัพไปรบกับเผ่าไฉมานได้ชัยชนะเตมูยีนจึงมีอำนาจสูงสุด และครอบครองพื้นที่ทั้งหมดในเขตทุ่งหญ้าสเตปป์ แล้วสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน

“สุริยา” ยังให้ความสำคัญกับฉากการรบอาณาจักรจีนเพื่อปลดแอกจากการเป็นชาติในอารักขาของจีน เจงกิสข่านยกทัพไปรบอาณาจักรจีน โดยกล่าวถึงฉากรบที่สำคัญ เช่น ชิงโจว จงตู (เยียนจิงหรือปักกิ่งในปัจจุบัน) ช่วงก่อนเดือนธันวาคม ค.ศ. 1213 โดยทัพหลักบัญชาการรบโดยเจงกิสข่านและไต้ลุย ส่วนทัพที่สองบัญชาการรบโดยซาฆาดัย ว่า “...ก่อนสิ้นเดือนธันวาคม ค.ศ. 1213 กองทัพทั้งสามก็เริ่มต้นเข้าอาณาเขตของกรุงปักกิ่ง...พระองค์ไม่เห็นค่าของข้าวและข้าวโพดที่เต็มท้องทุ่ง ทรงปล่อยให้ผีเฝ้าม้าทั้งกองทัพยำพระองค์ทรงพาทหารเผ่าบ้านเผ่าเมืองที่ไม่ยอมอ่อนน้อม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 508)

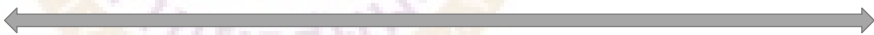
สำหรับฉากอาณาจักรควาริชม “สุริยา” เลือกกล่าวถึงโดยรวม ๆ ไม่บรรยายการรบทุกเมืองอย่างละเอียดเหมือนฉบับอื่น เนื่องจากใช้ข้อมูลจากหนังสือของพอล ราชนอฟสกี (Paul Ratchnevsky) อีกเหตุผล คือ การรบควาริชมมีการทำลายชีวิตผู้คน

จำนวนมาก ไม่เป็นประโยชน์กับการเชิดชูเจงกิสข่านตามภาพลักษณ์ใหม่ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ และฉากสำคัญฉากสุดท้ายที่ผู้เขียนให้ความสำคัญ คือ ฉากการสวรรคตที่อาณาจักรดังกุต เพราะบาดเจ็บจากการตกจากหลังม้าขณะล่าสัตว์ แล้วสวรรคตด้วยอาการสงบ

จากข้อมูลข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนนำเสนอฉากที่สถานที่เดียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน ประพันธ์ร เน้นฉากการรบเพื่อเชิดชูเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิ ยอดนักรบ ส่วน “สุรียา” ใช้ฉากเพื่อเชิดชูเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้ทรงคุณธรรม ผู้สร้างชาติ และอารยธรรมมองโกล และสุภา ใช้ฉากเพื่อแสดงธาตุแท้ของจักรพรรดิขุนศึกที่กระหายในอำนาจ และผลประโยชน์ มีความทะเยอทะยานโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ของประชาชน

2) ฉากที่เป็นเวลา สามารถแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ ฤดูกาล ช่วงเวลา เช่น ฤดูกาล ช่วงเวลาในวัน ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ท่าน มีฉากที่เป็นเวลาที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ตาราง 32 แสดงช่วงเวลาการนำเสนอพระราชประวัติเจงกิสข่านในนวนิยายไทย

นวนิยาย	เหตุการณ์ในเรื่อง				
	ภูมิหลัง	รวบรวม เผ่าสร้าง มองโกล	ปลดแอกจีน	รบควาริชม	รบดังกุต- สวรรคต
เตมูยีน จอมจักร- พรรดิเย็นกิสข่าน					
เจ็งกีสข่าน					
เจ็งกีสข่าน					

ข้อมูลจากตารางข้างต้นสังเกตได้ว่าช่วงเวลาการนำเสนอพระราชประวัติเจงกิสข่านในนวนิยายไทยร่วมสมัยทั้ง 3 เรื่อง มีความแตกต่างกัน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน และเจ็งกีสข่าน นำเสนอพระราชประวัติตั้งแต่การกำเนิด เมื่อ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1162 ถึง สิงหาคม ค.ศ. 1227 เป็นช่วงเวลา 65 ปี ส่วนเจ็งกีสข่าน นำเสนอเหตุการณ์ช่วงเดินทางไปทวงความยุติธรรมจากอาณาจักรควาริชม ตั้งแต่ ค.ศ. 1219 ถึงฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1221 เป็นเวลา 3 ปี

3) ฉากที่มีสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ค่านิยม ระบบการเมือง ชนชั้น เพศ และเชื้อชาติ นักเขียนไทยทั้ง 3 ท่าน นำเสนอฉากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ดังนี้

เจ๊กกิช่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ มีความโดดเด่นในการนำเสนอฉากวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาณาจักรคอเรสม์ (ควาวิชม) และวัฒนธรรมอิสลามภายในอาณาจักรแห่งนี้เป็นอย่างดี และมีการค้นคว้าข้อมูลวัฒนธรรมมองโกลด้วยเช่นการสวดมนต์ขอพรเทพเทนกี้ **เจ๊กกิช่าน** ของ “สุริยา” มีฉากทางวัฒนธรรมแทรกอยู่ในนวนิยายมากมายและมีความถูกต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมมองโกล ทำให้นวนิยายสามารถจำลองฉากมองโกลได้อย่างสมจริง ส่วน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย่นกิช่าน** ของ ประพันธ์กร มีการใช้จินตนาการของผู้เขียนสร้างฉากทางวัฒนธรรมหลายอย่างทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ เช่น สถาปัตยกรรมของเผ่าต่าง ๆ ในมองโกลกลายเป็นบ้านเมืองที่มีวัฒนธรรมคล้ายชาวจีน ซึ่งแตกต่างจากสภาพจริงที่ยังคงเป็นเผ่าเร่ร่อนอาศัยในกระโจมเป็นต้น

1.5.2 กลวิธีการนำเสนอฉาก การพิจารณาวิธีการที่ผู้เขียนเลือกใช้สร้างสรรค์ฉาก ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ยุคสมัย ชนชั้น วัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ปรากฏในนวนิยายได้อย่างแจ่มชัดมากนักน้อยเพียงไร ผู้วิจัยพบว่านักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีนำเสนอฉาก 5 วิธี ดังนี้

1) ความถูกต้องน่าเชื่อถือของฉากที่มีความสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ ประพันธ์กร มีความสามารถสร้างฉากที่มีความสมจริง เช่น การข้ามกองไฟเพื่อชำระล้างให้บริสุทธิ์ ชาวมองโกลจะให้อาคันตุกะที่มาเยือนข้ามกองไฟเพื่อชำระล้างสิ่งไม่ดีที่อาจแฝงตัวเข้ามา ดังตัวอย่าง “...ระเบียบการสำหรับผู้เข้าปัสตูดินแดนมองโกลต้องปฏิบัติ...คือ ต้องเดินผ่านกองไฟสองกองซึ่งจัดไว้ทำพิธีกองไฟนี้ ถือว่าหากอาคันตุกะผู้มาเยี่ยมมีสิ่งใดเป็นโรคร้ายหรือกาลกิณีติดตัวมาจะถูกกลืนหายไปกองไฟศักดิ์สิทธิ์นี้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 362) นอกจากนี้ยังมีฉากที่มีความสมจริงอีกเช่น ฉากสถาปัตยกรรมอาคารสิ่งก่อสร้างในอาณาจักรคาเรสม์ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเทนกี้ ฉากกองทัพเย่นกิช่านช่วงออกไปรบอาณาจักรคาเรสม์เป็นกองทัพที่แปลกจากกองทัพอื่น ๆ เนื่องจากมีการต้อนฝูงสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารไปด้วย ตัวบทว่า “...นอกนี้ได้เตรียมปศุสัตว์แลอาหารสำหรับปศุสัตว์ หมอรักษาโรคชาวจีน หน่วยตำรวจกรรม ผู้ทำหน้าที่ปกครองเวลายืดเมืองได้ มีเกวียนบรรทุกยุทธโธปกรณ์แลสัมภาระต่าง ๆ ไปด้วยมากมาย ทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมสรรพสารพัดเป็นที่พอพระทัย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 398) ส่วนฉากที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม เช่น การดื่มเหล้าหมักจากข้าวเจ้า ซึ่งชาวมองโกลจะดื่มภูมิสเหล้าที่หมักจากนมม้า การรบกับกักตาด (ตาร์ทาร์) ที่มีป้อมปราการ ซึ่งที่จริงอาศัยในเยิร์ตเหมือนชาวมองโกล การรบกับกักบูชีกูล ฉากนครคาราคอร์ม

แท้จริงสร้างในสมัยโอโกเดซ่าน จากการล่าสัตว์และเล่นกีฬาระหว่างพักทัพมีความเหนือจริง อาจสรุปได้ว่าความสามารถในการสร้างฉากที่สมจริงเนื่องจากบรรยายฉากตามข้อมูลที่ใช้ และสร้างฉากที่ไม่สมจริงเกิดจากการจินตนาการเพิ่มของผู้ประพันธ์โดยขาดข้อมูลอ้างอิง

สุภา ศิริमानนท์ มีความสามารถสร้างฉากให้สมจริง เช่น การกล่าว “สะลาม” เพื่อทักทายกันในอาณาจักรคอเรสม์ การบรรยายสถาปัตยกรรมสอดคล้องกับ วัฒนธรรมอิสลาม เป็นต้น ส่วน “สุรียา” มีความสามารถบรรยายฉากได้ถูกต้องตามวัฒนธรรม เช่น อาหารของชาวมองโกล สามารถบรรยายวัฒนธรรมการกินได้สอดคล้องกับวัฒนธรรม เช่น การดื่มกumis การทานเนื้อม้าต้มใส่เกลือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงวัฒนธรรมการพูดอ้อม การอยู่ฝึกงานบ้านคู่หมั้น การอยู่อาศัยในเกอร์, กระโจม หรือเยิร์ต การบรรยายถึงเชื้อสายชาติพันธุ์ การเลือกชัยภูมิผังศพ การสืบทอดมรดก การใช้ไขมันสัตว์ชำระร่างกาย การรับประทานบอร์ท เพื่อเป็นเสบียงในการรบ เช่น “...เดเซเซ็นพูดแล้วส่งถุงหนังที่บรรจุอาหารสำหรับกินในเวลาเดินทางให้กับเตมูจิน...ทุกคนนั่งทับถุงเนื้อแห้งที่อยู่บนอานม้า ชาวมองโกลชอบรับประทานเนื้อแห้งด้วยวิธีนี้ เพราะเนื้อจะนุ่มและมีกลิ่นเฉพาะซึ่งชาวมองโกลว่าเป็นกลิ่นที่ชวนกินมาก และอีกมากมาย...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 193-194) ฉากราชอาณาจักรควาริชม ซึ่งแสดงว่า “สุรียา” ค้นข้อมูลเกี่ยวกับมองโกลอย่างละเอียดในทุกด้านเพื่อสร้างเป็นฉากในนวนิยาย ที่ถูกต้องสมจริง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับเนื้อเรื่องและตัวละครที่ส่งอิทธิพลต่อกัน ประพันธ์กร กล่าวถึงฉากสภาพภูมิอากาศมองโกลเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการแย่งชิงสัตว์เลี้ยงกัน สุภา ศิริमानนท์ บรรยายการแต่งตัวของเจ้าชายเติร์กที่สอดคล้องกับสภาพตัวละคร

3) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับแนวคิด ประพันธ์กร เน้นฉากการรบกับเผ่าและอาณาจักรต่าง ๆ เพื่อเน้นแนวคิดเชิดชูจักรพรรดิเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิต สุภา ศิริमानนท์ เน้นกล่าวถึงฉากที่แสดงความโหดร้ายของขุนศึก เช่น การสร้างคุกในวังเพื่อกำจัดกักขังผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครอง เจงกิสข่านสั่งให้ทูตเจรจาอย่างแข็งกร้าวเพื่อยั่วให้ข้าศึกปฏิบัติผิดธรรมเนียมการทูต เพื่อหาเหตุอ้างความชอบธรรมเข้ารบอาณาจักรควาริชม เพื่อวิพากษ์ธาตุแท้ของผู้นำเผด็จการทหารที่สุภาเรียกว่า “ขุนศึก” ส่วน “สุรียา” เน้นฉากมองโกลเพื่อเน้นเชิดชูจักรพรรดิเจงกิสข่านในฐานะผู้สร้างชาติและอารยธรรมมองโกล

4) ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับบรรยายภาคในเรื่อง สุภา มีจุดเด่นที่เล่าเรื่องได้สมจริงโดยการพรรณนาฉากต่าง ๆ อย่างละเอียด บรรยายภาพเสมือนการดูภาพยนตร์ เช่น

“...เช้าวันรุ่งขึ้น พอกระแสมตอนเบิกอรุณเริ่มปรากฏ เมฆหมอกก็เริ่มกระจายตัวตามไปกับสายลมของตอนเช้าเช่นนั้นจนฟ้าโปร่ง นั่นก็เป็นลักษณะธรรมชาติ ทางเบื้องตะวันออกมีแสงสีสุกสกาแวเรืองรองขึ้นมาด้วย ดวงอาทิตย์ซึ่งเคลื่อนโผล่ขึ้นมา--และโผล่สูงขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ แสงอันสดใสที่สาดมาปะทะนัยน์ตาและใบหน้าของเขา ตามช่องเหนือหลุมฝังศพซึ่งเขาเห็นมันเมื่อวาน ทำให้ฮัจยีราฮิมรู้สึกประหนึ่งฟากฟ้าด้านนั้นจะเต็มไปด้วยแสงรังสีอันแดงฉาน เขากะวีระกวาดลูกยืนหยัดขึ้นทันที...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 40)

“สุริยา” มีความสามารถในการสร้างฉากให้สอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่องทั้งในด้านชื่อชนเผ่า ชื่อแม่น้ำ ลำธาร ภูเขาและสถานที่สำคัญเช่นเมืองต่าง ๆ จะใช้ภาษามองโกล โดยถ่ายทอดมาจากภาษามองโกลที่ปรากฏในเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลในการแต่ง เช่น เผ่าเมอร์กิด (Merkids), เผ่าองกุต (Önggüt), เผ่าไนมาน (Naimans), เผ่าอุงกีรัต (Onggirats), เผ่าไตยูต (Tayichi'ut), เผ่ายูเรียงกัต (Uriyangqad), เผ่าตังกุต (Tangqut), เผ่าบอร์ยิกิน (Borjigin)

5) ความสามารถในการบรรยายฉาก **เจิ้งกัซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ สามารถในการบรรยายและพรรณนาฉากให้ผู้อ่านเห็นภาพฉาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ดี บางฉากมีการนำเสนอภาพเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัด เช่น ฉากการสงครามที่เมืองบูคารา กองทัพมองโกล และกองทัพคอเรสมี่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ภาพกองทหารมองโกลที่มีวินัย มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนทหารคอเรสมี่ที่เกณท์ชาวบ้านมาไร้ระเบียบวินัย ความว่า “...ขบวนทหารม้ายังกล่าวนี้มีได้เคลื่อนมาแต่เฉพาะพวกตนเปล่า ๆ แต่ได้ไล่ต้อน คนเดินเท้ามาข้างหน้าเป็นฝูง ๆ...เป็นปริมาณนับหมื่นนับแสน...เอาพลั่วหรือเหล็กขะแสงหรือเสายาว ๆ มากันคนละอย่าง ๆ คนอันมากมายเหล่านี้ถูกต้อนรุมมาเสมือนฝูงปศุสัตว์...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 631) ส่วน “สุริยา” สามารถบรรยายฉากได้อย่างละเอียด ถูกต้อง ตามประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว

สรุปได้ว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถบรรยายฉากแตกต่างกัน โดย สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” ซึ่งเป็นนักวิชาการ มีความสามารถในการแสวงหาข้อมูลมาใช้ประกอบการเขียนอย่างหลากหลาย และรู้จักเลือกข้อมูลที่น่าเชื่อถือทำให้สามารถสร้างฉากได้อย่างเหมาะสม มีความสมจริง สอดคล้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ส่วน ประพันธ์กร มีความสามารถบรรยายฉากได้สมจริง แต่ส่วนที่จินตนาการขึ้นเองมีความผิดเพี้ยนจาก

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมองโกล บางส่วนจึงขาดความสมจริง แต่ก็สะท้อนอิทธิพลของนิยายปลอมพงศาวดารจีนอย่างเด่นชัด

1.6 บทสนทนา เป็นการพูดโต้ตอบกันของตัวละครในเรื่อง มีความสำคัญเพราะทำให้เห็นเหตุการณ์ในอนาคต ลักษณะนิสัย ตลอดจนพัฒนาการของตัวละครได้ บทสนทนาต้องทันสมัย สอดคล้องกับยุคสมัยและสอดคล้องสภาพภาพของตัวละครในเรื่อง เพื่อให้เกิดความสมจริง (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2551, หน้า 60-61) ผู้วิจัยศึกษาบทสนทนาในนวนิยาย 2 ประเด็น คือ ลักษณะบทสนทนา และกลวิธีการนำเสนอบทสนทนา

1.6.1 ลักษณะบทสนทนา บทสนทนาเป็นองค์ประกอบในนวนิยายที่ช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยาย ทำให้ดำเนินเรื่องได้น่าสนใจมากขึ้น ไม่น่าเบื่อ ทั้งยังทำให้น่าติดตาม เพราะผู้อ่านสามารถเข้าใจลักษณะนิสัยตัวละครด้วย ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยทั้ง 3 ฉบับ มีลักษณะบทสนทนา ดังนี้

ตาราง 33 แสดงลักษณะบทสนทนาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน

การใช้คำ	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธ์กร	สุภา	“สุริยา”
1. ช่วยดำเนินเรื่อง	•	•	•
2. ช่วยให้รู้จักตัวละคร	•	•	•
3. ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก	•	•	•
4. สร้างความสมจริง		•	•
5. ทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา		•	•
รวม	3	5	5

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีลักษณะบทสนทนาแตกต่างกัน ประพันธ์กร มีการใช้บทสนทนาน้อยที่สุด ส่วน สุภา และ “สุริยา” แม้มีลักษณะการใช้บทสนทนาเหมือนกัน แต่ก็มีควมน่าสนใจและสมจริงต่างกัน ดังนี้

1. ช่วยดำเนินเรื่อง ผู้แต่งใช้บทสนทนาช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยาย ผู้วิจัย พบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน ใช้บทสนทนาแทนการบรรยาย เช่น ประพันธ์กร ให้ตัวละครทูลนิพนธ์กับทหารในกองทัพ ว่าเจงกิสข่านมีบัญชาให้พระองค์จัดการฆ่าชาวเมืองต่าง ๆ ที่ยึดได้ทันที แทนการบรรยายโดยผู้ประพันธ์ ด้านสุภา ศิริमानนท์ ให้ตัวละครเจงกิสข่าน (เจงกิสข่าน)

สนทนากับทหารยาม แล้วตรัสสั่งทหารยามส่งข่าวให้ผู้บังคับกองพันชื่อชานาญเรียกรวมกำลังพล 600 นาย ให้ครบอย่างรวดเร็ว โดยพระองค์จะจับเวลาด้วยการนั่งบนนิ่วรอ เพื่อตรวจความพร้อม และแสนยานุภาพทางการทหาร นอกจากเห็นความว่องไว มีวินัย และตื่นตัวพร้อมรบ อยู่ตลอดเวลาแล้ว ยังเห็นว่าเจงกิสข่านวางแผนรบอาณาจักรคอเรสมานานแล้ว ส่วน “สุรียา” ใช้การสนทนาระหว่างหมอฟีเกอเกอซูเบกี กับเจงกิสข่าน ดำเนินเรื่องเหตุการณ์การสถาปนา เตมูยีนข่าน กลายเป็นเจงกิสข่านได้อย่างน่าสนใจ นอกจากเห็นพิธีกรรมที่แตกต่างจากการราชาภิเษกในวัฒนธรรมไทยแล้ว ยังแสดงให้เห็นเบื้องหลังความเชื่อว่าเจงกิสข่านได้อำนาจจากสวรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วย

อาจสรุปได้ว่า นักเขียนไทยทั้ง 3 คน สามารถใช้บทสนทนาช่วยดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจ ทำให้เรื่องสนุกสนานสมจริงมากขึ้น

2. ช่วยให้รู้จักตัวละคร ผู้เขียนนวนิยายอาจใช้บทสนทนาเพื่อให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร อีกตัวดีขึ้น หรือทำให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครที่กำลังสนทนามีทัศนะอย่างไรกับตัวละครที่กล่าวถึง เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่านักเขียนทั้ง 3 ท่านใช้บทสนทนาช่วยให้รู้จักตัวละครได้อย่างดี

ประพันธ์กร ใช้บทสนทนาระหว่างเยสุกายข่าน กับขุนพลองครักษ์ทั้งสี่ของตนว่า ชายร่างเล็กที่ปลอมตัวมาแข่งมวยปล้ำกับเด็กอายุมากกว่าเป็นเตมูยีนบุตรของตน ทำให้องครักษ์ทั้งสี่ต้องรีบขอย้ายและไม่เข้าไปทำร้ายเตมูยีน ผู้อ่านสามารถทราบลักษณะร่างกายของเตมูยีนขณะอายุ 13 ขวบได้ แต่ประพันธ์กร ไม่ได้ใช้บทสนทนาในนวนิยายมากนัก ด้านสุภาศิริมานนท์ ใช้บทสนทนาระหว่างมีร์ชา ยูซุฟ กับนักพรตฮัจยีราฮิม บอกลักษณะและประวัติชีวิต บิดพี่ข่านก็ผ่านบทสนทนา ส่วน “สุรียา” ให้เฮอฮันสนทนากับเตมูยีน แล้วแนะนำให้เข้าพบ โต-ฮรุล ข่าน เพื่อเป็นโน้มน้าว โดยวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของโต-ฮรุล ให้เตมูยีนฟัง พร้อมให้นำเสื้อคลุมขนเซเบิลสีดำไปเป็นของกำนัลด้วย

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักเขียนไทยทั้ง 3 คน มีความสามารถใช้บทสนทนาช่วยให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครได้ดี แต่ “สุรียา” และ สุภา มีความโดดเด่นด้านนี้มากที่สุด

3. ช่วยให้วิธีการไม่ซ้ำซาก การใช้บทสนทนาช่วยให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในตัวเรื่อง นอกเหนือจากการบรรยายฉาก บรรยายพฤติกรรมตัวละครโดยผู้เขียนเพียงอย่างเดียว จึงทำให้นวนิยายไม่น่าเบื่อ

ประพันธ์กร ให้ตัวละครทูลี (โตลุย) ถ่ายทอดคำสั่งของเจงกิสข่านให้สังหารประชาชนในเมืองที่รบชนะ เพื่อไม่ให้เหลือประชาชนที่กล้าต่อต้านเจงกิสข่านอีก ทำให้อ่านทราบว่าเจงกิสข่านไม่พอพระทัยที่โตลุยปล่อยชาวเมืองให้มีชีวิต แล้วภายหลังลูกขึ้นมามีอำนาจสังหารทหารมองโกลที่รักษาเมืองตายหลายนาย ไม่ให้ผู้เล่าบรรยายว่าเจงกิสข่านสั่งการอย่างไร

ด้าน สุภา ศิริमानนท์ ให้ตัวละครคุณปู่สลาฟ ทาสชาวรัสเซียสนทนากับฮัจยีราฮิม และมีร์ชา ยูซุฟ ในบทสนทนาคุณปู่สลาฟเล่าว่า ตนถูกเจ้าชายรัสเซียที่มักทำสงครามชิงอำนาจกันเอง จับตนมาขายเป็นทาสที่ควาริชมตั้งแต่เด็กจนตอนนี้วัยชราแล้ว ยังไม่เคยมีโอกาสดูพบกับพี่สาวที่ถูกนายอีกคนซื้อไป ส่วน “สุรียา” ให้ตัวละครโบออร์ซู คาซาร์ เบลกูเต และสุโบเด พุดคุ้ยวิจารณ์เหตุที่โต-มรุล ข่าน พยายามใช้จิตวิทยาเพื่อให้ชาวเผ่าเกรตครัทธาตนด้วยการแต่งตัวหรูหรา มีเครื่องประดับราคาแพง ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไร้สาระไม่ใช่ผู้นำที่ชาวมองโกลควรสวมักดี จากข้อมูลที่กำลังมาแสดงให้เห็นว่า นักเขียนไทยทั้ง 3 ท่าน สามารถใช้บทสนทนาแทนการบรรยาย เพื่อให้นวนิยายเกิดความน่าสนใจ

4. สร้างความสมจริง การใช้บทสนทนาทำให้เรื่องมีความสมจริงทั้งด้านบรรยากาศ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร จนกระทั่งผู้อ่านเห็นภาพเสมือนเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นจริง ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ และ “สุรียา” มีความสามารถด้านนี้ ดังเช่น

สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เจงกิสข่านได้รับรายงานว่าทูตชาวมองโกลที่รอดตาย แต่สภาพร่างกายที่สับสนสับสนจากการถูกทำร้าย ถวายรายงานว่าทูตชาวมุสลิมที่ทรงส่งไปเตือนชาห์ให้ส่งเจ้าเมืองอิทรามาลงโทษถูกสังหาร ตัวยก

“...ข้าแต่องค์คาซานผู้ยิ่งใหญ่...ข้าห์มีประสงค์ที่จะทำให้จิตใจของเขาเบิกบานด้วยการทำร้ายข้าพระองค์...เขาได้สั่งให้ทหารเอาไฟมาเผาหนวดเคราของเรา--เคราซึ่งชายชาติทรนักรบทั่วไปถือว่าเป็นเกียรติอย่างหนึ่งของตน!...”

‘ก็แล้วอิบน์ เค็ฟเรจ บ็อฆราละ, เขาหายไปเสียข้างไหน?’

บุรุษผู้ดีตวาดอีกคนหนึ่งกราบทูล

‘เพราะเหตุที่เขาได้กล่าวเจรจากับข้าห์ด้วยถ้อยคำและด้วยวิธีพูดอย่างกล้าหาญชาญชัย ตามแบบที่พระองค์ทรงสอนและทรงกำชับนั้นแหละ ที่ได้เป็นผลให้อัฟวกหมาทั้งหลายบรรดาที่คำรามเห่าหอนอยู่รอบ ๆ ไอ้เจ้าประมุขที่มีสภาพไม่แตกต่างอะไรไปจากหมูอ้วน ๆ สักตัวหนึ่งของคอเรสมันนั้นเที่ยวที่ได้รุ่มกันฉีกอิบน์ เค็ฟเรจ บ็อฆรา ออกเสียเป็นชิ้น ๆ?’

เจ็งกีซ-ข่าน ตรัสอย่างดังราวกับเสียงตะโกน

‘อะไรนะ? เจ้าพูดว่าอะไรนะ? อะไรกัน, มันฆ่าทูตของข้าเสียแล้ว หรือนี้? อิบน์ เค็ฟเรจ บ็อฆรา ผู้กล้าหาญและผู้เต็มไปด้วยความจงรักภักดีของข้าได้ถูกมันรุ่มฆ่าเสียแล้วอย่างนั้นหรือ?’...

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 489-490)

บทสนทนาช่วงนี้แสดงให้เห็นบรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ช่วงแรกตัวละครทุกคนแปลกใจที่อุปทูตกลับมาในสภาพบาดเจ็บ เมื่อเจงกิสข่านขานฟังการรายงานเริ่มมีบรรยากาศกดดัน เจงกิสข่านค่อย ๆ ทวีความโกรธขึ้นเรื่อย ๆ และเมื่อทราบว่ เอ็ฟเร็จ บ็อชรา ถูกสังหาร ก็โกรธเกรี้ยวจนคล้ายกับคนเสียสติ เหตุการณ์นี้จึงสมจริงมากขึ้น

ส่วน “สุริยา” มีความสามารถใช้บทสนทนาสร้างความสมจริงให้กับนวนิยาย ด้วยการใช้บทสนทนาที่สอดคล้องกับสถานภาพ เพศ และอายุ เช่น ช่วงที่เจงกิสข่านปรับรูปแบบกองทัพ ให้มีระเบียบ เป็นกองทัพสมัยใหม่ มีนักรบอาชีพ ทรงให้ขุนพลที่ใกล้ชิดร่วมแสดงความคิดเห็น ตัวละครสามารถแสดงความคิดเห็นได้สอดคล้องกับลักษณะนิสัย ดังตบเท้าว่า

“...‘คาศาร์คนใจร้อนโพล่งขึ้นว่า ‘กองทัพเรานั้นไม่จัดว่าอยู่ในระดับใช้ไม่ได้ อย่างแน่นอน ขอพิสูจนก็คือเราชนะ และพระองค์ก็เป็นพระ จักรพรรดิอยู่ที่นี้อย่างไรละ’

พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงชินกับวิธีพูดแบบเปิดประตูआาของคาศาร์ ไม่ทรงถือสาคาศาร์แม้จะพูดกวน ๆ อย่างไร ทรงทราบว่าคาศาร์พูดให้ดีกว่านั้นไม่ได้ แต่ใจนั้นจริงรักภักดีไม่ย่อหย่อนรับสั่งอย่างอารมณ์ดีว่า ‘เออ เราชนะ นี่เป็นเรื่องที่รู้แล้ว ไม่ชนะจะมานั่งกันพร้อมหน้าอย่างนี้ได้อย่างไร แต่พวกท่านคิดว่ากองทัพที่ทุกท่านควบคุมดูแลอยู่ ไม่มีข้อบกพร่องบ้างหรืออย่างไร’

โบออร์ซุคนช่างคิดจึงออกความเห็นบ้าง ‘ตอนที่รวมกำลังกันเข้าประจัญบานนั้น ทหารของเรากล้าหาญมากและเข้าทำพร้อมกันได้ดีแล้ว แต่เวลาเริ่มรบหรือเมื่อถูกข้าศึกโจมตีก่อนนั้นข้าพเจ้าว่ายังเข้ารวมกันเป็นรูปแบบหรือเป็นกลุ่มก้อนที่จะทำให้ได้เปรียบไม่เร็วเท่าที่ควร’

สุโบเต-บาซาตุร์ จึงพูดขึ้นบ้างว่า ‘เรื่องจัดกระบวนได้ข้านี้ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยว่าควรแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง เราจะต้องฝึกทหารบ่อยกว่านี้และมากกว่าที่เป็นอยู่ ทหารในกองต้องรู้ว่าที่ของตนอยู่ที่ไหน อยู่ทางซ้ายขวาหน้าหลังของใคร ทุกคนต้องจำที่ของตนให้ดี’

มูกาสียอดนักรบ ซึ่งชื่อติดแผ่นดินต่อมาเป็นพันปี ออกความเห็น ‘เราอย่าลืมนะ เราเป็นกองทัพม้า กองทหารราบที่รักษาแนวไม้ได้ปล่อยให้ข้าศึกเข้าทะเลาะลงได้ก็นับว่าแย่อยู่แล้ว แต่ของเราเป็นกองทัพม้าจำเป็นต้องรักษาขบวนเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าเรารวนไปสักนิดก็จะเกิดการกระทบกระทั่งกันในหมู่พวกเราเอง เมื่อสัตว์ตัวโต ๆ อย่างม้ากระทบกระทั่งกันอลวนเป็นร้อย ๆ ม้า คนของเราอาจจะถึงตายได้ทั้งที่ยังไม่โดนอาวุธของข้าศึก และจะเป็นเหตุให้เราออกอาวุธไม่ได้ ไม่ว่าธนูหรือหน้าไม้ถ้าม้าต่อม้ากระทบกันล้มสน ก็อย่าหวังเลยว่าจะยิงถูกข้าศึก อาจจะถูกกันเองเสียมากกว่า’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 380-381)

ข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า คาร์ซามีนิสัยที่อ ๆ มักพูดโพล่งออกมาทันที แม้เป็นทหารที่มีฝีมือทางด้านยิงธนูและรบเก่ง แต่ไม่ใช่ผู้ที่มีความคิดลึกซึ้ง จึงไม่ใช่เสนานิการทหารที่ดี ส่วนโบออร์ซู เสนอความคิดด้วยความสุภาพอ่อนน้อมต่อเจงกิสข่าน มองประเด็นที่บกพร่องเป็นหลัก สอดคล้องกับนิสัยละเอียดถี่ถ้วนและซื่อสัตย์ ส่วนสุโบเด เป็นหนึ่งในสี่ขุนพลสุนัขล่าเนื้อของเจงกิสข่าน มีความเชี่ยวชาญกลยุทธ์ในการศึก จึงเห็นด้วยกับแนวคิดของโบออร์ซู ส่วนมูกาสี เป็นเสนานิการที่เก่งกาจ จึงสามารถออกความคิดเห็นในการออกแบบยุทธวิธีได้ทั้งระบบ

เห็นว่า สุภา และ “สุรียา” สามารถนำเสนอบทสนทนาที่มีความสมจริง ทำให้นวนิยายน่าสนใจ และสนุกสนานมากขึ้น

5. ทำให้บทประพันธ์น่าอ่านน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา ผู้วิจัยพบว่า สุภา และ “สุรียา” สามารถทำให้บทสนทนามีชีวิตชีวน่าสนใจ เช่น เหตุการณ์ที่ตัวละครมีรีซา ยูซูป สั่งห้ามไม่ให้บินท์ ซานกีกา กล่าวถึงอาบู จาฟาร์ เพราะเป็นบุคคลต้องห้ามที่ทางการคอเรสม์ต้องการตัวมาลงโทษ เพราะเผยแพร่ปรัชญาแปลก ๆ ทำให้ซาท์แห่งคอเรสม์คิดว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครอง บทสนทนาแสดงอาการเคร่งเครียดและเกรงกลัวต่อการปกครองของซาท์ ส่วน “สุรียา” สร้างชีวิตชีวาให้กับบทสนทนาด้วยการคุยหยอกล้อกัน เช่น การหยอกล้อกันของกูซาร์ และซาซา-เบกี ญาติใกล้ชิดของเจงกิสข่าน หรือการคุยหยอกล้อกันระหว่างเจงกิสข่าน และบอร์เตคาตุน ในฐานะสามีภรรยา เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า สุภา และ “สุรียา” มีการใช้บทสนทนาอย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อช่วยให้นวนิยายมีความสนุกสนาน ตามรูปแบบของนวนิยายที่ได้รับอิทธิพล การเล่าเรื่องแบบตะวันตก ส่วน ประพันธ์กร แม้ปรับรูปแบบการเล่าให้มีความเป็นนวนิยายมากขึ้น แต่ก็ยังคงสืบทอดการเล่าเรื่องที่ได้รับอิทธิพลจากนิยายอิงพงศาวดารจีนอยู่ จึงพบการบรรยายของผู้เล่าเรื่องมากกว่าบทสนทนา

1.6.2 กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา การพิจารณาบทสนทนา อาจใช้คำถามว่า บทสนทนาที่ปรากฏเหมาะสมกับยุคสมัยของเรื่อง ตัวละคร หรือไม่ มีความหมายแท้จริงเช่นไร (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2551, หน้า 60-61) ผู้วิจัยพบว่านวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีความสามารถสร้างบทสนทนาให้มีความสมจริงเหมาะสมกับยุคสมัยและตัวละคร ดังนี้

ประพันธ์กร ใช้บทสนทนาแทรกการบรรยายเพื่อสร้างความสมจริง โดยใช้ประโยคสั้น ๆ เช่น เหตุการณ์ที่เตมูยีนวัยเด็กปลอมตัวลงแข่งการแข่งขันมวยปล้ำกับเด็กที่อายุมากกว่า เยสุกายข่านเห็นก็รู้ว่าเป็นลูกจนหลุดปากพูดออกมา เมื่อเห็นว่าพ่อของเด็กที่แพ้จะเข้าไปทำร้ายจึงร้องห้าม ความว่า

“...เยสุกายดำริได้เท่านี้ พลันจำทวงท่าได้ถึงอาการยืนมันแล้วถลาเข้าหาคู่ต่อสู้ในปริบตาเดียวนั้น ทำให้ชานต้องหลุดปากว่า ‘เอ๊ะไอนั้นมันลูกกูนี่ เจ้าเตมุยิน แต่มีรู้ว่านี่มันมาสู้กันเรื่องไร...’ แล้วเยสุกายก็เรียกนักรบผู้พ่อเจ้าคู่ปล้ำผิวทมิฬร่างใหญ่...

เยสุกายชาน คารามลั่นออกมาว่า ‘เตมุยินลูกกูไอ้ขุนพล’ เพียงนั้นก็ชะงักตาจ้องเขม็งไปเบื้องหน้า ภาพซุลมุน การต่อสู้ของนักมวยเด็กกรุ่นเป็นไปรวดเร็วยิ่งนัก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 25)

แต่สังเกตได้ว่า ผู้เขียนไม่ได้แยกบทสนทนาจากบทบรรยาย และใช้วิธีการพิมพ์รวมในย่อหน้าเดียวกัน แต่ใช้เครื่องหมาย (“ ”) เพื่อแยกบทสนทนาออกจากบทบรรยายเท่านั้น แสดงว่า นวนิยายเรื่องนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากการเล่าเรื่องจากวรรณกรรมสามก๊ก นิยายอิงพงศาวดาร และนิยายปλοมพงศาวดารจีน ที่เคยรุ่งเรืองในประเทศไทยก่อนมีนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย บทสนทนาจึงมีไม่มากนักแต่ก็ช่วยให้เกิดความสมจริงได้

สุภา ศิริมานนท์ ใช้บทสนทนาที่เหมาะสมกับตัวละคร มีการใช้ราชาศัพท์กับชาวต่างชาติทั้งนี้เพื่อวิพากษ์ให้เห็นว่าตัวละครขุนศึกเป็นผู้หลงตนเอง ชื่นชอบการสรรเสริญ มักหลงมัวเมาในกามกริษา และหลงในอำนาจ ขัดกับสถานภาพอันสูงส่งที่สังคมยกย่อง เช่น ชาติสั่งให้ว่ากิล (สมุหราชวัง) นำหญิงสาวบริสุทธิ์ที่ไม่ยินยอมรับใช้ชาติ ส่งไปทำโทษที่หอพรหม ซึ่งเป็นห้องลับไว้ลงโทษศัตรูของชาติ ความว่า

“...ชาติตรัสขึ้นอย่างสงบ

‘คืนนี้เจ้าจงนำผู้หญิงคนนี้มาให้ข้าที่หอพรหม, รู้ไหม? เอ้อ, และเดี๋ยวนี้ล่ะว่ากิลกับเอกอัศวรวิศิรมายู่นี่พร้อมกันแล้วหรือยัง?’

‘บุคคลเหล่านั้นได้มาคอยพร้อมกันอยู่แล้วพระเจ้าข้า, ขอพระองค์ผู้ยิ่งใหญ่ด้วยพระบรมเกียรติอันรุ่งเรืองได้ทรงโปรด...และนอกจากนั้น, ผู้บัญชาการ กรมข่าวสาสน์และคณะอิหม่ามทั้งสามก็ได้มาถึงแล้วเช่นเดียวกันด้วยพระเจ้าข้า’

‘แล้วก็ชาน ยะลาล อัต-ดินละ, มาอยู่วี่นี้แล้วหรือยัง?’

‘สมเด็จพระราชทายาทแห่งมหาราชบัลลังก์ยังไม่เสด็จมาถึงพะยะค่ะ’...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 139-140)

ตัวอย่างข้างต้น สุภา ศิริมานนท์ ใช้ราชาศัพท์เกินจริงเพื่อยกย่องชาวต่างชาติแห่งคอร์เรสม์ ผู้มีฉายานามว่า อิสคานดาร์มหาราช หรืออเล็กซานเดอร์มหาราช ให้สูงส่ง

เกินความจริง การใช้บทสนทนามีรูปแบบเช่นเดียวกับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยที่มีการพัฒนาจากการเล่าเรื่องแบบเก่า ทำให้เรื่องเล่าของสุภา น่าสนใจและมีความสมจริงมากขึ้น

“สุริยา” สามารถใช้บทสนทนาได้สอดคล้องกับสถานภาพบุคคล เพศ ช่วยวัย บทสนทนาจึงสมจริง เช่น ตอนที่เตมูยีนฟังขุนพลของตนวิจารณ์องค์ท่าน ตัวละครแต่ละตัวใช้บทสนทนาและมีวิธีแสดงเหตุผลได้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ๆ ดังบทว่า

“...เตมูยีนจึงเอ่ยขึ้นว่า ‘คณาจารย์อย่าเที่ยวพูดว่าใครต่อใครเขาเป็นบ้าในเมื่อเขาไม่ทำสิ่งที่เราทำ...องค์ท่านเขาทำปฏิบัติการจิตวิทยากับลูกน้องของเขาเองนะแหละ แล้วดูเหมือนเขาจะทำได้ผลด้วย แต่เราไม่ใช้วิธีนี้หรอกมันไม่ใช่วิธีของเรา’

คณาจารย์ทำหน้าม้อย แต่ก็ยืนยันว่า ‘ข้าพเจ้าคิดเห็นเช่นนั้นจริง ๆ’

สุโขเดจึงถามว่า ‘ปฏิบัติการจิตวิทยาอะไรนะท่าน ท่าน ข้าพเจ้าไม่เข้าใจองค์ท่านจริง ๆ’

เตมูยีนจึงตอบว่า ‘ท่านมาถูกทางแล้ว ถ้าท่านคิดต่อไปอีกสักนิดหนึ่ง ท่านก็คงจะเข้าใจองค์ท่านดี ท่านคงไม่ต้องรอให้องค์ท่านเรียกช่างทองมาตะไบทองให้ฟังทองอาบผมมล้างเมสสิองหรือกระนั้น จึ่งจะคิดออก’

‘ท่านท่านหมายความว่าอะไร ข้าพเจ้าไม่เข้าใจเลย’ นายทหารห้าคนพูดขึ้นเกือบพร้อมกัน

‘ให้เวลาท่านคิดอีกหน่อย ท่านก็คงคิดออก’ เตมูยีนไม่ยอมเผยใต้ “ว่าแต่ว่าเวลานี้คนทั้งหลายต่างพากันเล่าลือเรื่องตัวเรา...ไม่ว่าข้าพเจ้าที่เกี่ยวกับเรามาจากไหน’

เบลกูเตจึงตอบว่า ‘เราไม่ทราบต้นตอที่แน่นอน แต่คิดว่าคงไม่ใช่ข่าวปลอม เพราะค่ายไหนจะมาปล่อยข่าวให้ความดีแก่เราก็คงจะใจกว้างเกินไปหน่อยละกระมัง ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นคำพูดที่แท้จริงของคนที่ยากหนีร้อนมาพึ่งเย็นบอกต่อ ๆ กัน ไม่ได้ปล่อยข่าวแน่ ๆ เพราะค่ายของเราก็ไม่ได้ปล่อยข่าวนี้...’

(“สุริยา”, 2556, หน้า 256-257)

เห็นได้ว่า ตัวละครคณาจารย์เป็นคนชื่อ ๆ นิสัยโผงผาง แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าเตมูยีนผู้เป็นพี่ชาย จะกลายเป็นคนอ่อนโยนเหมือนเด็กและกลัวพี่ชายเหมือนที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาที่ตัวละครแต่ละตัววิจารณ์องค์ท่านทำให้ผู้อ่านทราบว่า องค์ท่านมีกลวิธีทางการเมืองเพื่อผดุงอำนาจของตนด้วยวิธีการทางจิตวิทยา โดยยกตนให้สูงส่ง เรียกร้องความศรัทธาจากชาวมองโกล ซึ่งแตกต่างจากเตมูยีนที่เน้นใช้คุณธรรม

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า นวนิยายกลุ่มที่ศึกษา มีกลวิธีในการสร้างสรรค์บทสนทนา ให้มีความสมจริง เหมาะสมกับยุคสมัย และตัวละคร โดยนวนิยายของ “สุริยา” มีความโดดเด่นในการใช้บทสนทนาที่สมจริง และสร้างบรรยากาศของเรื่องได้ดีที่สุด

1.2 กลวิธีทางภาษา การศึกษากลวิธีทางภาษาหรือลีลาการเขียน เป็นการศึกษาการแสดงออกในการเขียนเรื่องโดยใช้ภาษา ผู้วิจัยพบกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่น 2 ประการ คือ 1) กลวิธีทางภาษาของผู้ประพันธ์ในภาพรวม และ 2) อุตลักษณ์กลวิธีทางภาษาของผู้ประพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 กลวิธีทางภาษาของผู้ประพันธ์ในภาพรวม ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ กลวิธีการใช้ถ้อยคำ กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร กลวิธีการใช้ประโยค และกลวิธีใช้น้ำเสียง ดังนี้

1) กลวิธีการใช้ถ้อยคำ ท่วงทำนองการแต่งเป็นกลวิธีในการแสดงออกทางภาษาในการประพันธ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวต่างกัน สามารถพิจารณาได้จากการเลือกใช้ถ้อยคำ การสรรคำใช้ การใช้ท่วงทำนองในการเขียน ท่วงทำนองเกี่ยวกับการสร้างประโยค กลวิธีการใช้ถ้อยคำ 3 ลักษณะ คือ การใช้คำ การเลือกใช้คำ และการใช้คำอย่างมีศิลปะ มีรายละเอียดดังนี้

1.1) การใช้คำ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2560, หน้า 123-134) เสนอวิธีพิจารณาการใช้ถ้อยคำว่าสามารถพิจารณาได้ 4 ประการ คือ คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ คำที่มีความหมายจำเพาะเจาะจง คำภาษาถิ่น ผู้วิจัยไม่พบการใช้คำที่มีความหมายเจาะจง จึงไม่นำมารายงานไว้ด้วย

ตาราง 34 แสดงการใช้คำในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยรวมสมัย

การใช้คำ	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธ์กร	สุภา	“สุริยา”
1 คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล			
1.1 การใช้สรรพนาม	•	•	•
1.2 การใช้ราชาศัพท์	•	•	•

ตาราง 34 (ต่อ)

การใช้คำ	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”
2 การเลือกเสียงคำตลอดจนการเล่นคำ			
2.1 การเล่นเสียง	•	•	•
2.2 การเล่นคำ	•		•
3 ภาษาถิ่น	•	•	•
	5	4	5

ข้อมูลจากตารางข้างต้นอธิบายว่า นักเขียน 3 ท่านมีความสามารถใช้คำ อย่างดี คือ คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล โดยเลือกใช้สรรพนาม และราชาศัพท์ได้เหมาะสม มีการเลือกเสียงคำตลอดจนการเล่นคำ เล่นเสียง และเล่นคำ ทั้งสามารถใช้ภาษาถิ่นซึ่งในที่นี้หมายถึง ภาษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตัวละคร

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีการใช้คำ ดังนี้

1. คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล นักเขียนทั้ง 3 ท่านมีความสามารถในการใช้คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของบุคคล
2 ประเด็น คือ การใช้สรรพนาม และการใช้ราชาศัพท์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การใช้สรรพนาม นักเขียนทั้ง 3 มีกลวิธีในการใช้สรรพนามต่างกัน อันเนื่องมาจากยุคสมัย และแนวของนวนิยายที่แต่ง แต่มีความเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร เช่น นวนิยายของ ประพันธ์กร ก่อนที่เตมูยีนจะรับการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน สุโขโตใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ข้า” แทนตัวเตมูยีนว่า “ท่าน” เช่น สุโขโตพูดกับเตมูยีนว่า “...เตมูยีน ท่านมีการข้างหน้าจะทำอีกมากมายนัก...ข้ามิได้พูดกับท่าน แล้วดอกฤาว่ายากทัพบาครั้งนี้เป็นที่เราก็จะขยี้บุชิกุนเสียให้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 131) ส่วน สุภา ศิริमानนท์ ให้ตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ข้าพเจ้า” และใช้สรรพนามแทนตัวคู่สนทนาว่า “ท่าน” เพื่อแสดงความเป็นสุภาพชน ส่วนเจงกิสข่านใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ข้า” เพื่อแสดงอำนาจ “...เจงกิส-ข่าน ทรงมีพระบัญชาดังนี้ ในระหว่างที่ข้าไม่อยู่...ขุนพลแม่ทัพผู้สุขุมรอบคอบจะเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นผู้บัญชาการสูงสุดเหนือกองทัพทั้งหลายทั้งปวงในนามของข้า...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 616-617) และ “สุริยา” มีการใช้คำสรรพนาม สอดคล้องกับสถานภาพบุคคล ลักษณะนิสัย เช่น เบกเตอร์ ใช้สรรพนาม “กู” แทนตัว และใช้สรรพนาม “มึง” กับเตมูยีนและน้อง ๆ เพื่อแสดงอำนาจและความก้าวร้าวในขณะมีอารมณ์โมโห เช่น “...กูไม่ใส่ กูไม่แบ่ง กูไม่สนใจภาชิตมองโกล...พวกมึง

จะแย่งเอาปลาที่พวกมันไม่มีสิทธิ์หรือ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 145) ส่วนเจงกิสข่านใช้สรรพนามแทนตัว “เรา” เป็นปกติ แม้จะสถาปนาเป็นเจงกิสข่านแล้วเช่น “...เราก็คงหวังว่าจะเป็นได้อย่างนั้น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 159)

1.2 การใช้ราชาศัพท์ นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการใช้ราชาศัพท์เหมือนกัน แต่วิธีการใช้แตกต่างกัน คือ ประพันธ์กร ใช้ราชาศัพท์กับกับเยสุกายข่าน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละครที่เทียบได้กับชนชั้นเจ้า เช่น “...แล้วก็นมเบียร์จอกหนึ่งจากหัตถ์เยสุกายข่านผู้พ่อ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 11) และใช้กับเจงกิสข่านด้วย เมื่อเตมูยีนสถาปนาเป็นเยนกีข่านแล้วก็ใช้ราชาศัพท์ เช่น “...อัยยาคัยประหลาดของเยนกีข่านอยู่ตรงว่า เมื่อทำสงครามชนะแล้วสิ่งพอพระทัยยิ่งกว่าอื่น...พระองค์ไม่ประสงค์ยึดเอานครใดนครหนึ่ง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 356) ส่วน สุภา ศิริमानนท์ ใช้ราชาศัพท์กับชาห์แห่งคอเรสม์และเชื้อพระวงศ์ และใช้ราชาศัพท์กับเจงกิสข่าน สุภาศิริमानนท์ ใช้ราชาศัพท์กับกษัตริย์ของคอเรสม์และมองโกลเพื่อแสดงสถานะทางสังคมของตัวละคร เช่น “...ชาห์ มูฮัมมัด ได้ทรงยกพระกรทั้งสองขึ้นกอดประทับอุระของพระองค์...ที่ยังก้มพระปฤษฎางค์...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 223) ด้าน “สุริยา” ให้ตัวละครอื่นใช้ราชาศัพท์กับเจงกิสข่านเพื่อแสดงความเคารพต่อเจงกิสข่าน ความว่า “...เป็นธรรมดาโลกพะยะคะ เวลานี้พระองค์ทรงเป็นพระจักรพรรดิแห่งจักรพรรดิ จักรพรรดิสูงสุดผู้เป็นยอดในโลก ก็เป็นธรรมดาที่พระองค์จะต้องทรงรู้ลึกกว่าเหวบ้าง...พระองค์อย่าปรามมภ์ไปเลยในไม่ช้าทั้งสี่พระองค์ก็คงสามัคคีกันได้เองพระเจ้าข้า” (“สุริยา”, 2556, หน้า 624) ส่วนตัวเจงกิสข่าน ใช้คำพูดสุภาพเรียบง่ายเพื่อแสดงการไม่ยึดติดในตำแหน่ง

การศึกษา พบว่า ผู้เขียนมีความสามารถใช้คำได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของตัวละคร แม้มีการเลือกใช้สรรพนามที่แตกต่างกันแต่ก็มีความเหมาะสมตามความนิยมใช้ภาษาในขณะที่เขียน ผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน เลือกใช้คำราชาศัพท์กับตัวละครเจงกิสข่าน ในฐานะที่เป็นกษัตริย์ แต่มีรายละเอียดปลีกย่อยต่างกัน เช่น สุริยาไม่ใช้ราชาศัพท์กับเตมูยีน ตั้งแต่เกิดจนถึงก่อนสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน โดยเริ่มใช้ราชาศัพท์ตั้งแต่การสถาปนาเป็นเจงกิสข่านเป็นต้นไป เพราะผู้ประพันธ์กล่าวว่าเจงกิสข่าน “เป็นอเนกนิกรสโมสรรสมมุติ” เพราะที่ประชุมกูริลได้มีมติเป็นเอกฉันท์ และรับราชาภิเษกอย่างถูกต้องแล้วจึงมีสิทธิ์ใช้ราชาศัพท์

2. การเลือกเสียงของคำและการเล่นคำ เป็นกลวิธีการสร้างคำที่เน้นให้เสียงมีความสละสลวยงดงาม จากการศึกษา พบว่า ผู้ประพันธ์มีกลวิธีในการเลือกเสียงคำ ตลอดจนการเล่นคำ 2 วิธี คือ การเล่นเสียง และการเล่นคำ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเล่นเสียง เป็นกลวิธีการเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าการใช้คำทั่วไป เพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่งดงาม พบว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ใช้กลวิธีการเล่นคำ ดังนี้ เตมูยีน

จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร มีความโดดเด่นในการเล่นเสียงคำในภาษาร้อยแก้ว เช่น ค่ายคูประตูหอรบ จิตเจื่อนเลือนราง **เจ็งกีซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีการเล่นเสียง สัมผัสอักษร ทำให้เสียงไพเราะ เช่น “...ระยะกาลที่กล่าวนี้เป็นต้นฤดูใบไม้ผลิแล้ว ไม้ดอกนานา ชนิดของท้องถิ่น ได้เริ่มผลิผลุดขึ้นมาเหนือพื้นทรายอย่างกระจัดกระจายทั่วไปทั้งบริเวณ ประหนึ่งว่ามันจะพยายามเร่งรีบแสดงตัวของมันเบ่งออกมาให้รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะรวดเร็วได้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 47) ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีการเล่นเสียงทั้งเสียงสระ และพยัญชนะ เล่นเสียงอักษรเช่น รบ รับ ขับ เคี้ยว ความว่า “...ลูกของโคอาชินซึ่งโตกว่าลูกของ เฮอลินก็รังแกลูกของเฮอลิน โดยเฉพาะเบกเตอร์ลูกคนเล็กของโคอาชินนั้น กอดปล้ำรบรับขับเคี้ยวกับเตมูยีน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์นิยมเล่นเสียงคำในภาษาร้อยแก้ว เพื่อให้เกิดความไพเราะ และเพื่อให้สำนวนภาษามีความสละสลวยงดงาม

2.2 การเล่นคำ เป็นกลวิธีการเลือกสรรถ้อยคำเพื่อเรียบเรียงเป็นประโยคให้มีความงดงาม โดยการพลิกแพลงคำให้มีความหมายแปลกหรือพิเศษออกไป ทำให้คำมีพลังมากขึ้น ผู้ประพันธ์ทั้ง 2 ท่าน มีการเล่นคำ ดังนี้ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** มีการเล่นคำ เช่น ยอดขึ้นของยอดคน และเล่นคำว่า “เสียง” เพื่อให้เห็นภาพความสับสนวุ่นวาย ว่า “...เสียงร้องเสียงสาปแข่งเสียงม้าย่ำสลับกันออกมานอกด่านเป็นไกลาหล...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 321) และ**เจงกิสข่าน** มีการเล่นคำหลายแห่งทำภาษาร้อยแก้วมีความงดงาม เช่น เล่นคำว่า “ทน” เช่น “...คนที่อยู่ได้ในถิ่นนี้จึงเป็นมนุษย์พันธุ์พิเศษที่ทนร้อนทนหนาวทนหิวทนต่อความกลัวและความสิ้นหวัง” (“สุริยา”, 2556, หน้า 35) **เจ็งกีซข่าน** ไม่นิยมใช้การเล่นคำแต่โดดเด่นด้านการพรรณนามากกว่า

สรุปได้ว่า ประพันธ์กร และ “สุริยา” มีความนิยมใช้กลวิธีการเล่นคำในภาษาร้อยแก้ว เพื่อช่วยให้ข้อความมีความงามสละสลวย และมีความหมายพิเศษ ส่งผลให้นวนิยายมีพลังทางภาษามากขึ้น

3. คำภาษาถิ่น เนื่องจากนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่เหตุการณ์เกิดขึ้นในมองโกลและควาริชม ดังนั้น การใช้คำภาษาถิ่นหรือในที่นี้คือการใช้ภาษามองโกลหรือภาษาที่สอดคล้องกับเชื้อชาติตัวละครในเรื่อง ย่อมสามารถสร้างบรรยากาศความน่าเชื่อถือ และทำให้นวนิยายมีความน่าอ่านมากขึ้น ดังที่ วีรวัดณ์ อินทรพร กล่าวว่า “...การใช้คำพิเศษ เช่น การใช้คำภาษาโบราณเพื่อแสดงยุคสมัย ดังตัวอย่างในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หรือการใช้คำภาษาถิ่นของตัวละคร เพื่อแสดงสีสันท้องถิ่น (Local color) เพื่อสร้างบรรยากาศและอารมณ์ร่วม...” (วีรวัดณ์ อินทรพร, 2561, หน้า 270) การศึกษาภาษาถิ่นครั้งนี้จึงหมายถึง การใช้ภาษา

ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมตัวละคร ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน แทรกภาษามองโกล และภาษาอาหรับ เพื่อสร้างบรรยากาศด้วย ประพันธกร มักแทรกคำว่า กิยัท ซึ่งเป็นภาษามองโกล หมายถึง กระแสน้ำไหลเชี่ยวกราก เมื่อกล่าวถึงขุนพลซีเปโนยอนและสุโบโต เนื่องจากเอกสารที่ประพันธกรกล่าวถึงศัพท์ภาษามองโกลมีไม่มากนัก ยังมีชื่อกลยุทธ์ในการศึกที่เจงกิสข่านใช้ เช่น กลศึกตีลัคมา (ตุลัคมา) นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้ภาษาจีนเมื่อกล่าวถึงตัวละครอาณาจักรจีน เช่น ตำแหน่งวงนโสัย และเมื่อกล่าวถึงชาติอนารยชนจะใช้คำว่า “ฮวน” เป็นต้น ด้าน สุภา ศิริमानนท์ เลือกใช้คำภาษาอาหรับสอดแทรกในบทสนทนา เพื่อสร้างบรรยากาศเหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลามในเขตอาณาจักรคอเรสม์ เช่น เหตุการณ์ที่ฮัจยีราฮิมไปขอให้ มาฮมุด ยาลวัช ช่วยเหลือโกลาที่ถูกลิดเป็นค่าตัดสินคดีของท่านสะกิม และขอให้ช่วยหา เครื่องแต่งกายให้ตัวละครตุคาน มีการกล่าวว่าให้แต่งกายชนิด “ซอร์ตาพาย” หรือตั้งแต่ หัวจรดเท้า ตัวอย่างเช่น “...‘จงจัดการแต่งกายให้เขาชนิด ซอร์ ตา พาย รู้ไหมล่ะ?...เสื้อคัพตัน, เสื้อชั้นใน, ผ้าซุลวาร์...หาให้เขาจนทุก ๆ สิ่งจนครบ!’...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 208) การใช้คำว่า ซอตาพาย คือ ให้ดูแลตั้งแต่หัวจรดเท้า และเรียกชนิดผ้าด้วยภาษาอาหรับทำให้ เห็นภาพอารยธรรมอิสลามในอาณาจักรคอเรสม์ที่เป็นศูนย์กลางของเรื่องส่วน “สุรียา” มีการใช้ คำภาษามองโกลจำนวนมาก เช่น เธอสิ้นแนะนำให้เตมูยีนไปเป็นโนยันของโต-ฮูล ข่าน อย่าไป ในฐานะ โนเคอร์ โดยใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายความหมายของ โนเคอร์ และ โนยัน เพื่อให้ผู้อ่าน เข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง และมีการใช้ภาษามองโกลจำนวนมาก ทั้งชื่อตัวละครก็ใช้ ภาษามองโกลด้วย แสดงให้เห็นการค้นคว้าข้อมูลอย่างดี

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน มีการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับภาษา ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตัวละครในนวนิยาย นำภาษาเหล่านั้นมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศ ของบุคคล เมือง และสถานที่ ตามที่ปรากฏในนวนิยายด้วย

1.2) การใช้คำอย่างมีศิลปะ ธีัญญา สังขพันธานนท์ เสนอว่า ควรพิจารณาลักษณะเด่นในการใช้ถ้อยคำของนักเขียนนั้น ๆ ว่ามีความเด่นเฉพาะตัวอย่างไร และการใช้คำนี้ก่อให้เกิดความหมายหรือแสดงน้ำเสียงของผู้แต่งอย่างไรบ้าง ซึ่งอาจพิจารณา ได้จากลักษณะของการใช้คำ 2 ลักษณะ คือ การใช้คำซ้อน และการซ้ำคำ (ธีัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 210-211) ส่วนการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาการใช้ถ้อยคำอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย จึงพิจารณา 3 ประเด็น คือ การใช้คำซ้อน และการซ้ำคำ และกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ ดังนี้

ตาราง 35 แสดงการใช้คำอย่างมีศิลปะในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน
ของนักเขียนไทยร่วมสมัย

	การใช้คำอย่างมีศิลปะ	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
		ประพันธ์กร	สุภา	“สุริยา”
1	คำซ้อน	•	•	•
2	การซ้ำคำ	•	•	•
3	กลวิธีการใช้คำอื่น ๆ			
3.1	การใช้หน่วยวัดระยะทาง	•	•	•
3.2	หน่วยบอกเวลา	•	•	•
3.3	บอกประมาณ	•		
3.4	การใช้คำแผลง	•		•
3.5	การใช้คำซ้ำ	•	•	•
3.6	การใช้คำพ้องสัมผัส	•		
3.7	การใช้สำนวนไทย	•	•	•
3.8	การใช้สำนวนภาษิตมองไกล			•
3.9	การใช้สำนวนหรือข้อความจากวรรณคดีไทย			•
3.10	การใช้คำเสริมสร้อย		•	•
3.11	การใช้คำบริภาษ	•	•	•
3.12	การใช้คำคมสุภาษิตอาหรับ		•	
		10	9	11

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถในการใช้คำอย่างมีศิลปะ โดย “สุริยา” พบมากที่สุดถึง 11 ชนิด ส่วนประพันธ์กร พบ 10 ชนิด และสุภา ศิริमानนท์ พบการใช้ภาพพจน์ 9 ชนิด แต่มีกลวิธีการใช้และปริมาณการใช้แตกต่างกันไปตามความถนัด และพลังฝีมือของผู้เขียน

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีการใช้คำอย่างมีศิลปะดังนี้

1. คำซ้อน การใช้คำซ้อนเป็นวิธีที่ช่วยไขความให้ชัดเจนและเพิ่มน้ำหนักของความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึก และสร้างจินตนาการแก่ผู้อ่านด้วย (ฉัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 211) นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการใช้คำซ้อนเพื่อให้ภาษาในนวนิยาย

มีความงดงามขึ้น ประพันธ์กรมีการใช้คำซ้อน 2 คำ เช่น ทมิฬมืด คำซ้อน 3 คำ เช่น ขยาดหวาดกลัว และซ้อน 4 คำ เช่น ดิดลีตีเป่า ส่วนสุภา ศิริमानนท์ ใช้คำซ้อน 2 คำเช่น เรียวแรง คำซ้อน 3 คำ เช่น หนาวเยือกเย็น ส่วน “สุริยา” คำซ้อน 2 คำ เช่น สบถสาบาน และซ้อน 4 คำ เช่น ดุเดือดเผ็ดมัน

2. การซ้ำคำ นักเขียนใช้คำซ้ำเพื่อเน้นข้อความและความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2538ก, หน้า 211) นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการใช้การซ้ำคำเพื่อช่วยให้คำมีความหมายหนักแน่นยิ่งขึ้น เช่น ประพันธ์กร ซ้ำคำว่า “ประจักษ์ตาประจักษ์ใจ” สุภา ศิริमानนท์ ซ้ำคำว่า “จะตายมีตาย” “สุริยา” ใช้คำว่า “คนครึ่งผีครึ่ง”

3. กลวิธีการใช้คำอื่น ๆ นอกจากกลวิธีที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้งานเขียนน่าสนใจขึ้น ดังนี้

3.1 การใช้หน่วยวัดระยะทาง ประพันธ์กร ใช้หน่วยวัดระยะทางแบบโบราณ เช่น เส้น “หนทางที่ผ่านมาแล้ววนทะเลทรายสามร้อยเส้น” ส่วนสุภา ศิริमानนท์ ใช้หน่วยวัด ฟาร์ฮัส ซึ่งเป็นหน่วยวัดระยะทางของอาณาจักรคอเรสม์ และไมล์ เพื่ออธิบายระยะทางเทียบกับการวัดระยะทางแบบสากล เช่น “ปรากฏการณ์ลุ่มดังกล่าวนี้อยู่ลึบสองฟาร์ฮัสหรือนัยหนึ่งประมาณ 55 ไมล์” ส่วน “สุริยา” ใช้การบอกระยะทางโดยเทียบกับเวลาแทน เป็นต้น

3.2 หน่วยบอกเวลา ประพันธ์กร และ สุภา ศิริमानนท์ ใช้การบอกหน่วยเวลา เป็นช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมบางอย่างที่ผู้อ่านสามารถคาดเดาได้ เช่น “ชั่วอึดใจ” แต่ประพันธ์กร มีการสร้างสรรค์หน่วยบอกเวลาเพิ่มจากการทำงานในชีวิตประจำวันของชาวมองโกล เช่น “ชั่วนมแพะตัวเดียวถูกรีด, ชั่วยางเนื้อสุก, ชั่วหม้อข้าวเดือด ส่วน “สุริยา” ใช้หน่วยวัดเวลา เช่น ดวงตะวันยอแสง เพื่อให้สอดคล้องกับการบอกเวลาของชาวมองโกลในอดีต

3.3 บอกประมาณ ประพันธ์กรใช้การบอกประมาณที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก และเรื่องจีนที่แปลเป็นไทย เช่น “เขายังต้องทำงานอีกเกือบลับส่วน” ไม่พบการใช้บอกประมาณในนวนิยายอีก 2 เรื่อง

3.4 การใช้คำแผลง เป็นคำที่แตกต่างจากปกติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 791) ซึ่งเกิดจากการแปลงเสียงเดิมให้ต่างออกไป ผู้วิจัยพบการใช้คำแผลงในนวนิยายของ ประพันธ์กร เช่น บันสพ แผลงมาจาก สบ แปลว่า พบ ดังตัวอย่าง “...คู่ขึ้นสาวสดของชานหม่ม ทำให้ท่านได้บันสพแลเสพสุข...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 105) และพบในนวนิยายของ “สุริยา” คำว่า จำเริญ แผลงมาจาก เจริญ เช่น “...อันว่าบุตรนั้นถึงจะจำเริญวัยโตใหญ่เป็นแม่ทัพชนะรอบทิศ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 624)

3.5 การใช้คำซ้ำ เป็นการใช้คำเดียวกันมาวางซ้ำกัน เพื่อบอกความเป็นพหูพจน์ เน้นหนักคำ เพิ่มความรู้สึกถึงจำนวนที่มากขึ้น บอกความไม่แน่ใจเพื่อให้เกิดภาพพจน์ อาจใช้บ่อยครั้งเพื่อแทนเสียงที่ซ้ำ ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน ใช้คำซ้ำ ประพันธ์การใช้สร้างภาพพจน์ ด้านเสียง เช่น เสียงหวิว ๆ ดังกริ่ง ๆ สร้างภาพให้ชัดเจน เช่น “...อรุณสาดแสงส่วยอดไม้ เป็นสายทองราง ๆ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 79) สุภา ศิริमानนท์ ใช้คำซ้ำเพื่อภาพพจน์ ด้านเสียง เช่น “...กระดิ่งดังรัว ๆ เนิบ ๆ เบา ๆ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 34) เพื่อให้ภาพชัดเจนขึ้น เช่น “ช่องแคบ ๆ” ส่วน “สุริยา” ใช้คำซ้ำเพื่อภาพพจน์ด้านเสียง เช่น ตะแห่งว ตะแห่งว ใช้เพื่อให้เกิดภาพชัดเจน เช่น “กลางวันแสด ๆ”

3.6 การใช้คำพ้องสัมผัส พบในนวนิยายของประพันธ์กร เท่านั้น เช่น คำว่า “ผิว” ตัวบทว่า “...ท่านยกย่องข้าด้วยคำชื่นตะล่อมใจก็ยามเมื่อท่านอยู่ใกล้นางแะ ผิวต่อตางนางเสียงผาผู้เนื้อทิพย์ คำนี้ท่านมีลืมหึงให้นางแะต้องระทมเพราะจำคำท่านไปสิ้นหรรษาใจ ผิดเสียแล้วฤ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 167)

3.7 การใช้สำนวนสุภาษิตไทย สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร ส่วนคำว่าสุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักยาวให้บันรักสั้นให้ต่อ น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1227, 1245) “สุริยา” มีความสามารถในการใช้สำนวนสุภาษิตไทยเพื่อเขียนนวนิยายเพื่อสื่อความหมายได้อย่างมีชั้นเชิงมากที่สุดถึง 54 สำนวน และแต่ละสำนวนที่ใช้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา เช่น เกลียด...เข้ากระดูกดำ “สุริยา” ใช้สำนวนเข้ากระดูกดำเพื่อสื่อความว่าเตมุยีนเกลียดเบกเตอร์น้องชายต่างมารดามาก เพราะมักทำร้ายน้องของตน ตัวบทว่า “...เบกเตอร์จะคิดอย่างไรนั้นเราไม่รู้ แต่เตมุยีนนั้นเกลียดเบกเตอร์เข้ากระดูกดำ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 38) ประพันธ์กร ใช้สำนวนสุภาษิตไทยเป็นลำดับถัดมา สุภา ศิริमानนท์ ใช้สำนวนสุภาษิตไทยน้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น “ยุให้รำด่าให้รู้” ว่า “...ภายหลังจากการดำเนินกลวิธีทางเส้นในยุให้รำด่าให้รู้ เป็นการบ่อนทำลายสามัคคีภาพของบุคคลชั้นหัวหน้าในกองทัพ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 831)

3.8 การใช้สำนวนสุภาษิตมองไกล พบเฉพาะเรื่อง **เจงกิสข่าน** ซึ่งการใช้สำนวนสุภาษิตมองไกล ทำให้นวนิยายมีกลิ่นอายวัฒนธรรมมองไกลมากขึ้น เช่น “คนเดินทางที่ไม่มีม้าก็เท่ากับคนที่ตายแล้ว” ตัวบทว่า “...เกรงว่าท่านจะไปไม่พ้นหอรอกเมื่อไม่มีม้า จำาษิตมองไกลไม่ได้หรือ ที่ว่าคนเดินทางที่ไม่มีม้า ก็เท่ากับคนที่ตายแล้ว...” (สุริยา , 2555, หน้า 165) ที่มาของสุภาษิตมองไกลนี้ มาจากหนังสือประวัติศาสตร์ที่ “สุริยา” ใช้เป็นข้อมูล ซึ่งตัดตอนคำพูดของบุคคลในอดีต ที่บันทึกไว้ในหนังสือ **พงศาวดารลับของมองไกล**

3.9 การใช้สำนวนหรือข้อความจากวรรณคดีไทย พบเฉพาะในนวนิยาย **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ และขุนช้างขุนแผน เช่น “ชีวิตันตายกลายเป็น” จากวรรณคดีรามเกียรติ์ ตัวอย่างเช่น “...นั่นคือความสำคัญของภูมิประเทศและความสำคัญของข่าวสาร” สองอย่างนี้อาจชีวิตันตายกลายเป็นให้แก่นักรบได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 99)

3.10 การใช้คำเสริมสร้อย พบเฉพาะนวนิยายเรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เท่านั้น เช่น มนุษย์มนา “...ซอร์กัน-ชิราเป็นคนที่มีความน่าสนใจเป็นมนุษย์มนา เขาเห็นเตมูยีนมาทำให้บ้านเขาสะอาด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 161)

3.11 การใช้คำบริภาษ พบในนวนิยายของประพันธ์กร เช่น ซาห์แห่งคอเรสม์ (ควาริชม) บริภาษเจงกิสข่านว่าเป็นสุนัข เพราะเจงกิสข่านลงท้ายราชสาส์นว่า “รักพระองค์คุจโอรส” ตัวบทว่า “...ซาห์ก็ดวดถามราชทูตซึ่งเป็นชาวมหะหมัดที่เย็นกิสข่านแต่งตั้งมาว่า โอ้หมาเย็นกิสข่านตัวนี้มันเป็นใครกันแน่...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 377) ส่วนสุภา ศิริमानนท์ เช่น กุรขานนายทหารหนีทัพมองโกลมาเข้าร่วมฝ่ายจักรคอเรสม์และช่วยรบที่บูคาราร้องดา เจงกิสข่านว่า “...แล้วก็นี้อีเจ้าแกผู้มีหน้าตาเหมือนขนมทอดและบอกรสชาติบูดเปรี้ยว ที่มีชื่อว่าเจ็งกีซ-ข่าน นะ ไปหลบซ่อนอยู่เสียที่ไหนล่ะเว้ย โอ้ชาติหมาแดง, ไอ้คนแตกเด็กทารก?” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 695) ความขำขันกุรขานร้องทำให้ทหารมองโกลออกมารบกัน แล้วด่าว่าเจงกิสข่านหน้าตาเหมือนขนมทอดที่เ็นเสียมีกลิ่นเหม็นบูดมัวไปหลบซ่อนที่ไหน ประณามว่าข่านกินเนื้อเด็กทารก และมีชาติกำเนิดจากสุนัขขนแดง เนื่องจากในนวนิยายเรื่องนี้ เจงกิสข่านมีเคราสีแดง ส่วน “สุริยา” กล่าวว่า องข่านกล่าวบริภาษทหารชายแดนเผ่าไนมานว่า “ตาถั่ว” ดังตัวบท “อุบะ นี่เจ้าตาถั่ว เจ้าไม่รู้จักเราองข่านประมุขเผ่าเกรตหรือ ชาตินี้เจ้ามัวไปทำอะไรอยู่” (“สุริยา”, 2556, หน้า 363) จึงถูกทหารฆ่าตายเพราะไม่พอใจ

3.12 การใช้คำคมสุภาษิตอาหรับ ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ มีลักษณะเด่น คือ มีการคัดลอกคำคมและสุภาษิตอาหรับเป็นส่วนนำในแต่ละบทในนวนิยาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ให้ความหมาย คำคม คือ ถ้อยคำที่หลักแหลมชวนให้คิด และสุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 258, หน้า 1245) ทำให้บรรยากาศของเรื่องสอดคล้องกับวัฒนธรรมอาหรับของอาณาจักรคอเรสม์ที่เป็นฉากหลักในเรื่อง

สรุปได้ว่า ผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถเลือกใช้คำซ้อนและคำซ้ำเหมือนกัน เนื่องจากช่วยให้นวนิยายมีภาษาที่สละสลวยงดงามน่าอ่านขึ้น และยังมีกลวิธีการใช้คำอื่น ๆ อย่างหลากหลายเพื่อสร้างงานวรรณศิลป์ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษา

เฉพาะตน เช่น ประพันธ์กร เลือกใช้คำอื่น ๆ อีกเช่น ใช้หน่วยวัดระยะทาง, หน่วยบอกเวลา, บอกปริมาณ, การใช้คำแผลง, การใช้คำซ้ำและการใช้คำพ้องสัมผัส, คำบริภาษ สุภา ศิริमानนท์ ใช้คำอื่น ๆ เช่น การใช้หน่วยวัดระยะทาง, หน่วยบอกเวลา, การใช้คำเสริมสร้อย, การใช้คำซ้ำ คำบริภาษ, สุภาสิตสำนวนไทย, ใช้คำคมสุภาสิตอาหรับ ส่วน“สุรียา” เลือกใช้หน่วยบอกเวลา, คำแผลง, คำซ้ำ, การใช้สำนวนภาษิตไทย, การใช้สำนวนภาษิตมองโกล, สำนวนหรือข้อความจากวรรณคดีไทย, การใช้คำเสริมสร้อย และคำบริภาษ ด้วยเหตุผลข้างต้น ทำให้นวนิยายทั้ง 3 เล่ม มีศิลปะในการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน

2) กลวิธีการใช้โวหาร กุหลาบ มัลลิกะมาส ระบุว่า ท่วงทำนองในการแต่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งที่ใช้ในการพรรณนาความอย่างมีศิลปะ ในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาพในจิตหรือจินตภาพ และโวหารภาพพจน์ (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 124-126)

2.1) จินตภาพ ภาพในจิตหรือจินตภาพ (Image) เป็นการใช้อย่างที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่าน เป็นภาพที่ปรากฏในจินตนาการตามที่เคยพบมา ภาพในจิตหรือจินตภาพนี้เห็นด้วยใจคิดด้วยความรู้สึก (Mental Pictures) (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 124) พบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน นำเสนอจินตภาพได้ครบทั้ง 6 ด้าน คือ จินตภาพด้านการมองเห็น จินตภาพด้านรส จินตภาพด้านกลิ่น จินตภาพด้านเสียง จินตภาพด้านสัมผัส และจินตภาพด้านการเคลื่อนไหว โดยผู้วิจัยยกตัวอย่างเปรียบเทียบเฉพาะจินตภาพด้านการเคลื่อนไหว ดังนี้

ประพันธ์กร มีความสามารถบรรยายให้เห็นการเคลื่อนไหวในการต่อสู้ ด้วยถ้อยคำที่สั้นกระชับ เห็นการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว เช่น “...เตมูยีนจึงลุกพรวดขึ้น โตกรัลข่านจะจับก็มีทัน ก็หยงเห็นฉะนั้นก็ชักกันหย่นฟาดไปที่ตัวเตมูยีน แต่เตมูยีนหลบทัน ก็ถีบโต๊ะคว่ำ ตัวก็หยงกระเด็นล้มฟุบ ซิเปโนยอนก็ล้มฟุบลงฟุ้งตัวปราดเข้ารวบขาปูนจิวไว๋สองข้าง ยกขึ้นเหนือหัวฟาดลงมาเบา ๆ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 204-205)

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ บรรยายเหตุการณ์ที่ทหารควมม้าอย่างรวดเร็ว เพื่อรายงานข่าวราชทูตถูกฆ่าและทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส ความว่า “...ผู้ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มตลบแห่งผ่นนั้น เป็นชายขี่ม้ารวมสามคนซึ่งกำลังควมอย่างเต็มฝีเท้าเพื่อมุ่งตรงเข้าสู่เขตกองกระโจม...ม้าตัวหนึ่งในจำนวนสามตัวก็เซหลุน ๆ ไปทรุดลงกับพื้นดินทันที คนขี่ที่นั่งอยู่บนหลังถูกแรงสะบัดเหวี่ยงข้ามหัวม้าไปอย่างรวดเร็ว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 488-489)

และ “สุรียา” ใช้การบรรยายเหตุการณ์ที่จามูกาทำร้ายทหารของตน เพราะไม่พอใจที่ทหารที่ล่าเนื้อแพะมาได้ แล้วเนื้อแพะกินกันโดยไม่นำมาให้ตนก่อน

ตามธรรมเนียม แม้ไม่มีส่วนร่วมล่าแพะเลยก็ตาม ทหารหมดความอดทนจึงจับจามูกาส่งให้
เจงกิสข่าน ดังตัวบทว่า

“...แล้วต่างคนก็เอามีดเอาดาบแล่เถื่อแพะจะกินทั้งดิบ ๆ ด้วยความหิวกระหาย
จามูการู้สึกไม่ทันใจที่สมุนไม่จัดการนำเนื้อแพะมาให้ตนก่อนตามธรรมเนียม ก็เตะต่อย
สมุนลงจมนดินคาซากแพะ รวากับนัตกัณสมุนที่เหลืออยู่เจ็ดคนถึงจุดที่ทนยอมต่อไป
ไม่ไหวขึ้นพร้อมกัน ต่างกลุ่มรวมเข้าทำร้ายจามูกาจนหมอบ แล้วช่วยกันมัดพากันจะไป
เอารางวัลจากพระเจ้ากรพรรดิเจงกิสข่าน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 409)

สรุปคือ ประพันธ์กร สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” มีความสามารถ
ในการใช้ภาษาบรรยายให้เกิดจินตภาพครบทั้ง 6 ด้าน ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพ
ที่ผู้เขียนกล่าวถึงได้อย่างดี

2.2) ภาพพจน์ พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย กล่าวว่า
“ภาพพจน์” คือ สำนวนภาษารูปแบบหนึ่งเกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ
ให้ผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือให้มี
ความหมายพิเศษ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, 182) จากการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์
เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ท่าน พบว่า ผู้เขียนสามารถใช้ภาษาภาพพจน์ ดังนี้

ตาราง 36 แสดงการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย
ร่วมสมัย

ภาพพจน์	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธ์กร	สุภา	สุริยา
1. อุปมา	•	•	•
2. อุปลักษณ์	•	•	•
3. บุคลาธิษฐาน	•	•	•
4. สัญลักษณ์	•	•	•
5. การกล่าวเกินจริง หรือ อติพจน์	•	•	•
6).การกล่าวเย้ย, ประชด	•	•	•

ตาราง 36 (ต่อ)

ภาพพจน์	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธกร	สุภา	สุริยา
7. ข้อความที่มีเสียงสัมผัสมีดุลแห่งความหมาย และน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน	•		
8. สัทพจน์	•	•	•
9. นามนัย	•	•	•
10. ความขัดแย้งคู่ขนาน			•
11. การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง			•
12. การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้วและไม่ต้องการ คำตอบ		•	•
13. การกล่าวอ้างถึง		•	•
14. อนุนามนัย			•
พบ	10	10	13

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงความสามารถในการใช้ภาพพจน์ด้านต่าง ๆ โดย พบว่า “สุริยา” มีการใช้ภาพพจน์มากที่สุดถึง 13 ชนิด ส่วนสุภา ศิริमानนท์ และประพันธกร พบการใช้ภาพพจน์ 10 ชนิด แต่มีการใช้แตกต่างกันไปตามความถนัดและพลังฝีมือของผู้เขียน

1. อุปมา หมายถึง สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบ เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งให้เหมือน คล้าย หรือต่างกับอีกสิ่งหนึ่ง สิ่งที่เปรียบมีคุณสมบัติบางประการเหมือนกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 1427; วรวรรณ์ ศรียาภย์, 2563, หน้า 5-53) นักเขียนทั้ง 3 ท่านมีการใช้ภาพพจน์อุปมาจำนวนมาก ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประพันธกร ใช้ภาพพจน์อุปมา เช่น ยิ่งกว่าหัวตนเองหาย ตัวอย่างเช่น “...คนมีฝีมือแก่วกกล้าและรู้คุณเช่นซีเปโนยอนนี้ เสียตายนักมิได้ไว้เป็นกำลังของท่าน เตมูยีนฟังความตระหนัก ก็มีน้ำจิตอาวรณ์ถวิลถึงซีเปโนยอน ยิ่งกว่าหัวตนเองหาย...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 122) และพบว่า ประพันธกรใช้อุปมาอุปไมยด้วยเช่น ตราบใด...ตราบนั้น ตัวอย่างเช่น “...เกิดเป็นชายชาติ มิใช่การรบชนะศัตรูแลได้เริงสุขด้วยสตรีดอกฤาที่เป็นสุข อันชายปรารถนา ฉะนั้นเจ้าอย่าถวิลกังวลเลย ว่า ตราบใดชายชาติรักดาบที่เผด็จศึก ตราบนั้น สตรีใดงามแลให้สุขแก่เราเรามีคิดจะลี้มลงเลย...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 169) ซึ่งพบมากในเรื่องเพลงผไทลื้อที่ได้รับอิทธิพลจากสามก๊ก

ความเปรียบอุปมาของ สุภา ศิริमानนท์ มีทั้งความเปรียบที่พบทั่วไป เช่น ผิวโหนก แก้มซีดเหมือนถั่วถ่าน แต่ก็พบว่า มีการใช้ความเปรียบแปลกใหม่สามารถสื่อภาพได้ชัดเจน และน่าสนใจ เช่น ดูราวกับมานเคลื่อนที่อันกว้างใหญ่ ตัวอย่างเช่น “...คณะผู้ล่าสัตว์ได้ใช้วิธี จัดขบวนควมม้ามุ่งตรงไปข้างหน้าโดยเรียงรายกันเป็นรูปครึ่งวงกลม ทั้งสิ่งต่าง ๆ ซึ่งตลบคลุ้ง พล่านไวกว้างเบื้องหลังจนดูราวกับมานเคลื่อนที่อันกว้างใหญ่...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 47) หรือ “สุริยา” มีความเปรียบอุปมาที่น่าสนใจเช่น สวयงามเหมือนได้พรของเทพเจ้า “...แม้แต่น้ำ ในลำธารก็แข็งจับเป็นก้อนจะต้อยผิวหน้าออกหาตัวปูปลาในลำธารมากินก็ไม่มี ต้องรอจนถึง เดือนเมษาน้ำภูมิประเทศจึงจะกลับสวयงามเหมือนได้พรของเทพเจ้าอีกครั้งหนึ่ง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34) ซึ่งทำให้ได้บรรยากาศความสวयงามช่วงฤดูใบไม้ผลิของมองโกเลีย

2. อุปลักษณ์ คือ การเปรียบของสองสิ่งว่ามีคุณสมบัติอย่างเดียวกัน อาจใช้คำเชื่อม เป็น คือ เทา มาเชื่อมระหว่างของสองสิ่งนั้น (วรวรรณ ศิริยาภัย, 2563, หน้า 5-53) พบว่า ทั้ง 3 ท่าน มีการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ แตกต่างกันไป “ประพันธ์กร” ใช้ภาพพจน์แบบที่พบได้ทั่วไป เช่น ถั่วเสื่อ ตัวอย่างเช่น “...เทาที่เขาจำได้มิได้คิดหวนไหวว่าหากการหวนไปสู่ถั่วเสื่อครั้งนี้ แม้นพบตาอิทจุตส์ตนใดก็เทากับน้ำเนื่อไปบ่อนปากมัน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 64) ส่วนสุภา ศิริमानนท์ มีอุปลักษณ์ที่น่าสนใจและสื่อความหมายตัวบทได้ดี เช่น “...‘บิดาของ ข้าพเจ้านะหรือท่าน? ก็ได้แก่ ความหิวโหย นั้นแหละ... บิดาของข้าพเจ้าผู้นี้ได้ติดตามข้าพเจ้า ราวกับเงาเรื่อยมาตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าเดินทางข้ามทะเลทราย มารดาของข้าพเจ้านะหรือ ท่าน? ก็ได้แก่ ความต้องการ หรือ ความปรารถนา...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 115) ส่วน “สุริยา” ใช้อุปลักษณ์ที่สื่อภาพได้ดี เช่น สภาพอากาศที่ร้อนอย่างรุนแรงทำให้มองโกเลีย เป็นเตาไฟใหญ่ ดังตัวอย่าง “...แต่พอกกลางฤดูร้อน...ทำให้เดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคม กลายเป็นเตาไฟใหญ่ที่นายช่างเหล็กใช้ตีเหล็กประดิษฐ์อาวุธ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 34)

3. บุคลาธิษฐาน เป็นการสมมติขึ้นให้มีกิริยาอาการเหมือนมนุษย์...อาจแยกย่อยเป็น ...สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คน แต่ทำกิริยาอาการเหมือนหนึ่งเป็นคน..สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คนหรือไม่มีตัวตน (นามธรรม) สมมติขึ้นเป็นคน (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 128) ทั้ง 3 ท่าน มีการใช้ บุคลาธิษฐาน แต่ที่โดดเด่น คือ สุภา ศิริमानนท์ เช่น คำพูดที่นายทหารยามตอบเจกิสขานว่า นักรบมองโกเลียกำลังต้องการทำสงคราม จึงใช้คำว่า “ดาบร่าร้องต้องการดื่มเลือด” เพื่ออธิบาย ความต้องการของทหารชาวมองโกเลีย ตัวอย่าง “...ดาบทั้งหลายทุกเล่มบรรดามีก็ได้กำลังร่าร้อง ต้องการดื่มเลือด...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 460)

4. สัญลักษณ์ คือ การใช้สภาพหรือลักษณะของสิ่งหนึ่งใช้แทนความหมายที่ผู้ประพันธ์ ต้องการ เช่น “ระฆัง” แทนความมีชื่อเสียง “อีกา” แทนคนชั้นต่ำ (วรวรรณ ศิริยาภัย, 2563,

หน้า 5-55) นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถในการใช้ภาพพจน์บุคคลาธิษฐาน เช่น ประพันธกร ให้หลักแทนความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว เช่น “...ดวงตาสีเขียวของเขา จ้าจรัสไปด้วยประกายเหล็ก ส่องแสงความเด็ดเดี่ยว...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 44) สุกา ศิริमानนท์ ให้พายุ แทนอุปสรรคในการเดินทาง เช่น “...ข้าพเจ้าก็ได้เริ่มออกเดินทางเรื่อย ๆ มา แต่ทว่าบังเอิญในระหว่างการเดินทางของข้าพเจ้านั้นก็ได้ประสบอุปสรรคต่าง ๆ...ต้องเผชิญกับมหาพายุซึ่งไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้...” (สุกา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 104) และ “สุริยา” ให้ชีวิตสีเทาเป็นความหดหู่เศร้าหมอง เช่น “..ซอร์กันซึราคิดว่า เขาจะต้องงุ่มง่ามอยู่ในชีวิตสีเทาอย่างอยู่ในเมฆหมอกเรื่อยไปจนแก่ตาย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 157)

5. การกล่าวเกินจริง หรืออติพจน์ เป็นข้อความกล่าวเกินจริงที่มีอาจเกิดขึ้นได้แต่ผู้รับสารเข้าใจรับรู้ถึงสุนทรียภาพได้ด้วยจินตนาการ (วรวรรณ ศรีภักย์, 2563, หน้า 5-54) นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการใช้ภาพพจน์การกล่าวเกินจริง แต่ที่น่าสนใจและเห็นภาพเด่นชัด เช่น “สุริยา” กล่าวว่ามีการจับตาจากทุกกระดิก ซึ่งแสดงถึงความไม่ไว้วางใจต้องดูทุกขณะ ความว่า “...ยินดีให้จามูกามาร่วมทำสงครามเป็นฝ่ายเขาได้ตามที่จามูกาเสนอมา แต่เขาก็จับตามองจามูกาอยู่ทุกกระดิกที่จามูกาเคลื่อนไหว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 203)

6. การกล่าวเย้ย, ประชด เริ่มตั้งแต่ขั้นต้นด้วยการประชดประชัน เยาะไปจนถึงแดกดัน และเหยียดหยามเป็นขั้นที่สุด แต่มิได้กล่าวตรง ๆ มีวิธีการพูดที่ตั้งใจให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายที่แท้จริงเอาเอง (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2560, หน้า 130) นักเขียนทั้ง 3 มีการใช้คำกล่าวประชด สุกา ศิริमानนท์ ใช้การประชดเพื่อเสนอแนวคิดวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก โดยประชดตัวละครที่ยังยอมเป็นทาส ว่า “...ข้าพเจ้ามีจิตใจเต็มไปด้วยความใคร่ในการสรรเสริญพระบารมีแบบจิตใจของทาสพวกนี้ร้องแซ่ซ้องก้องขึ้น ‘อ้อฮา! ขอให้ข้าพเจ้าอึ้งเจริญ !’...” (สุกา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 537) ข้อความข้างต้นผู้เขียนเสียดสีเหล่าข้าราชการที่มุ่งสรรเสริญกษัตริย์ของตนทั้งที่รู้ว่กษัตริย์ทำผิด สุกา กล่าวว่าข้าราชการพวกนี้ “มีจิตใจเป็นทาส”

7. ข้อความที่มีเสียงสัมผัสมีดูแลแห่งความหมายและน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน เช่น ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ชั่วช่วงฝืนขัดคน (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2560, หน้า 131) ผู้วิจัยพบลักษณะข้อความดังกล่าวเฉพาะงานเขียนของ ประพันธกร เช่น “...คนมีปัญญานั้นคอบางที่อาจจะเห็นคนโง่เป็นคนน่าสงสาร ยิ่งสภาพของเราปัจจุบันไรที่ราคาที่อยู่เกือบไม่มีแม่ที่จะซุกหัวนอน...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 71)

8. สัทพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงฝนตก เสียงฟ้าร้อง เสียงน้ำไหล เสียงสัตว์ส่งเสียงต่าง ๆ เสียงเครื่องดนตรี มาประกอบการเล่าเรื่องราว เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม (วรวรรณ ศรีภักย์, 2563, หน้า 5-54) ผู้วิจัยพบว่านักเขียนทั้ง 3 ท่าน

มีการใช้ศัพท์พจน์ ตัวอย่างเช่น ประพันธ์กร เลียนเสียงพายุทะเลทราย “...ก็คือเสียงซู่ซ่ากระโชกโฮกฮือของพายุที่พัดทรายปลิวว่อนไม่ขาดระยะ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 10) สุภา ใช้เลียนเสียงพายุ “เสียงหวาดหวีแห่งพายุนั้น” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 33) หรือ “สุรียา” เลียนเสียงนกร้องแก้ว ๆ เช่น “...เสียงนกจากกริมแม่น้ำส่งเสียงแก้ว ๆ...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 153) สรุปได้ว่าผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน มีการใช้ภาพพจน์แบบศัพท์พจน์

9. นามนัย คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง อาจเป็นคำ ๆ เดียวหรือข้อความโดยใช้คำอื่นแทนไม่เรียกตรง ๆ ทั้ง 3 ท่าน มีการใช้ภาพพจน์นามนัย เช่น ประพันธ์กร เรียกเจงกิสข่านว่า “ขุนสงคราม” สุภา ศิริमानนท์ ให้ตัวละครตัวละครยะลาฮ์ อัดดิน เรียกเจงกิสข่านว่า “เจ้าเสือเคราแดง” และ “สุรียา” กล่าวว่าเดเซเซ็นเป็น “เสือเขียวคม”

10. ความขัดแย้งคู่ขนาน เช่น “ความขมขื่นอันหวานชื่น” ในบทละครโรมิโอและจูเลียต (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 129) พบในนวนิยายของ “สุรียา” เช่น ไฟเย็น “...ดวงตาดำโตเหมือนไฟเย็นของเตมูยีนลูกโพลง...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 104)

11. การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง เป็นความพยายามสื่อสารอารมณ์อันลึกซึ้ง ถ้าจะอธิบายถอดความก็จะได้ความหมายกว้างไกลกว่าถ้อยคำที่กล่าวแต่เพียงสั้น ๆ แต่เข้มข้น (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 129) พบในงานเขียนของ สุภา ศิริमानนท์ และ “สุรียา” เช่น “สุรียา” ใช้คำว่า “เปลือกเมือง” และ “ซากกระโจม” หมายถึง การได้บ้านเมืองที่มีแต่พื้นที่เปล่า ๆ ไม่มีสิ่งที่มีค่าที่สุดอย่างพลเมืองที่สามารถใช้เป็นกำลังหลักในการพัฒนาเมืองได้ ตัวบทว่า “เมื่อพระองค์รับชนะบางทีก็จะได้แต่เปลือกเมือง หรือซากกระโจม และชนเผ่าที่ครอบครองกระโจมนั้นตายหมด” (“สุรียา”, 2556, หน้า 337)

12. การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้วและไม่ต้องการคำตอบอีก เช่น “...เชลลี (Shelly) กวีอังกฤษถามว่า ‘ถ้าฤดูหนาวมาถึงแล้วจะนี้ ฤดูใบไม้ผลิจะอยู่ห่างไกลหรือไหน...’” (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2560, หน้า 130) ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริमानนท์ ใช้โวหารนี้เพื่อยั่วยุให้ผู้อ่านคิดพิจารณาเห็นความเลวร้ายของชาห์ ที่ขูดรีดภาษีประชาชนล่วงหน้าถึง 3 ปี

13. การกล่าวอ้างถึง เป็นการอ้างถึงข้อความหรือบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ดำเนินนิทาน ฯลฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยพบลักษณะดังกล่าวในนวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ และ “สุรียา” ตัวอย่างเช่น สุภา กล่าวถึงตัวละครนักพรต ฮัจยีราฮิม อ้างความยุติธรรมเปลี่ยนให้เหรียญทองแดงกลายเป็นทองคำ และในนวนิยายของ “สุรียา” กล่าวอ้างถึงจากากัมพูเคยถูกจับเป็นเชลย เพื่อให้เห็นการที่เตมูยีนถูกจับเป็นเชลย ไม่ใช่เรื่องเสียเกียรติ ความว่า “...น้องชายของโต-ฮูลล์ ชื่อยากัมพู ก็เคยถูกพวกดั่งกุดจับเป็นเชลย แต่ยากัมพูฉลาดมีความสามารถมาก จึงเติบโตขึ้นเป็นขุนนางใหญ่ในดินแดนของพวกดั่งกุด แม้แต่จามูกาเพื่อนสนิทของเตมูยีนเอง

ก็เคยถูกจับเป็นเชลยในเผ่าเมอร์กิตอยู่หลายปี...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 154) เพื่อให้เห็นว่า วีรบุรุษต้องเคยผ่านการถูกเหยียดหยามมาก่อน

14. อนุภาษมนัย คือ การใช้คุณสมบัติเด่นส่วนน้อยเพื่อแทนความหมายทั้งหมด พบเฉพาะนวนิยายของ “สุริยา” ในบทสนทนาของบอร์เตกับเจงกิสข่าน บอร์เต กล่าวถึงการปราบทุกเผ่าแล้วรวมเป็นแผ่นดินเดียวกันช่วยหยุดยั้งการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ระหว่างเผ่าต่าง ๆ ความว่า “...การที่จะเปลี่ยนแผ่นดินที่เปื้อนเลือด ผู้คนฆ่าฟันกันไม่รู้วาทิเผ่าต่อกิเผ่า ไม่มีกฎหมาย ราชฎรเดือดร้อนอยู่ทุกหย่อมหญ้า ให้กลายเป็นประเทศที่มีสันติสุขอยู่ใต้พระบารมีอันปกแผ่ร่มเย็นในประเทศที่เป็นไทแกตัวที่พระองค์ทรงจัดตั้งขึ้น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 418)

ตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า นักเขียนนวนิยายทั้ง 3 ท่าน มีความสามารถในการใช้ภาพพจน์แตกต่างกัน โดย “สุริยา” มีความสามารถใช้ได้หลากหลายถึง 13 ชนิด และพบการใช้ภาพพจน์บ่อยครั้งที่สุด อาจเนื่องจากเป็นงานวรรณกรรมยุคหลังที่มีการรับภาพพจน์ชนิดต่าง ๆ มาใช้เพิ่มมากขึ้น จึงใช้ภาพพจน์ได้อย่างเหมาะสมสื่อภาพได้ชัดเจนที่สุด ส่วน ประพันธ์กร และ สุภาศิริมานนท์ ใช้ภาพพจน์ใกล้เคียงกัน คือ 10 ชนิด แต่มีความแตกต่างกัน คือ ประพันธ์กร มักใช้ภาพพจน์ อุปมา, อุปลักษณ์, บุคลาธิษฐาน, สัญลักษณ์, การกล่าวเกินจริง หรือ อติพจน์, การกล่าวเย้ยหรือประชด, ข้อความที่มีเสียงสัมผัสมีดุลแห่งความหมายและน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน, สัทพจน์ และนามนัย ซึ่งเป็นภาพพจน์ที่พบในงานวรรณกรรมไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะข้อความที่มีเสียงสัมผัสมีดุลแห่งความหมายและน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน เช่น “...เวลาระเริงสุขล่งไปด้วยการเอาใจถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันระหว่างคู่ขึ้นวัยสิบสามและวัยเก้าขวบปี ท่ามกลางอาการกระจี้กระจอตลอดเคลียหรรษา...มาเร็วชินตาผู้หนึ่งก็กระหืดกระหอบ มาด้วยข่าวด่วนรีบร้อนของขานผู้พอแจ้งข่าวแก่เตมูยีน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 47) เป็นความนิยมทางวรรณศิลป์ที่สืบทอดมาจากงานวรรณกรรมไทยยุคเก่า ในขณะที่ สุภาศิริมานนท์ มีการใช้ภาพพจน์ที่แปลกใหม่ขึ้น เช่น การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้วและไม่ต้องการคำตอบ ตัวอย่างเช่น “...ความลื่นเปลืองนั้นหรือเลาก็จะเกรงกลัวไปเีย? ซาห์ มูฮำมัด ได้ทรงจัดส่งเจ้าพนักงานสรรพากรผู้เรียกประเมินและจัดเก็บภาษีออกไปยังเขตแขวงต่าง ๆ...พยายามรีดเอาภาษีต่าง ๆ มาจากอาณาประชาราษฎรให้จงได้เป็นการล่วงหน้าถึงสามปี...” (สุภาศิริมานนท์, 2551, หน้า 523) เพื่อตั้งคำถามให้ผู้อ่านพิจารณาว่า การกระทำของซาห์แห่งคอเรสม์ที่ขูดรีดภาษีล่วงหน้า 3 ปี เหมาะสมหรือไม่

3) กลวิธีเกี่ยวกับประโยค กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวว่า ท่วงทำนองที่เกี่ยวกับการสร้างประโยค (Syntax) นักเขียนแต่ละคนจะมีวิธีการเรียบเรียงประโยคที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมีความแตกต่างกัน อาจเป็นประโยคยาวมีลีลาหนัก-ช้า บางคนชอบประโยค

สั้นกะทัดรัด สามารถพิจารณาได้เป็น 4 แบบใหญ่ คือ ประโยคสั้น ๆ ประโยคยาวขึ้น ประโยคยาวแบบโวหาร และประโยคบาโรก (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2560, หน้า 124-126) ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน ใช้ประโยค 2 ลักษณะ คือ ประโยคสั้น ๆ และประโยคยาวขึ้น ดังนี้

3.1) ประโยคสั้น ๆ พบว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการใช้ประโยคสั้น ๆ ที่น่าสนใจ คือ เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร มักใช้ประโยคสั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วย ประโยคความเดียวเป็นหลัก ทำให้ประโยคกระชับสื่อความได้ชัดเจน ซึ่งเป็นอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก และนิยายแปลจีนที่เป็นที่นิยมในยุคสมัยนั้น เช่น “...กลยุทธ์ฟ้าแลบของทัพม้ามังกร พุ่งรุดเข้าโจมตีเป็นผลครั้งนี้เป็นสิ่งที่เกินกว่าที่คาราอิทส์จะคาดคิดว่าเป็นไปได้ พลรบคาราอิทส์ตกอยู่ในที่ล้อม วังข่านและบุตรชายต้องอาวุธบาดเจ็บ แต่ยังมีถึงที่ตายก็หลบรอดหนีไปได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 234) ยังพบว่า บทสนทนากับบทบรรยาย มีการพิมพ์เรียงกันไปได้โดยไม่ได้แยกบรรทัดเช่นเดียวกับนิยายจีนก่อน พ.ศ. 2500 ด้วย และเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” พบการใช้ประโยคสั้น ๆ ในบทสนทนา เช่น บทสนทนายาระหว่างเตมูยีนกับยูเรียนฮัย ที่มาขออนุญาตเดินทางไปอาศัยอยู่กับโต-ฮูล ข่าน เผ่าเกรต ความว่า

“...ดีแล้ว ท่านไปอยู่กับเผ่าใหญ่ มีกำลังคนมาก เราก็หวังว่าท่านคงจะได้มีโอกาสทำงานที่สำคัญ ขอให้ท่านโชคดี”

‘ขอบพระคุณเตมูยีนท่าน’

‘ท่านไปคราวนี้จะไปกันสักกี่คน’

‘หกคน มีแต่เพื่อนสนิทของข้าพเจ้าทั้งนั้น คนที่ไปก็มีข้าพเจ้ายูเรียนฮัย เอลซิน้องชายข้าพเจ้า อัยรัส เมรเก็น เซเซ็น แล้วก็กูบชिर รวมเป็นหกคน คนเหลืออยู่เป็นพวกที่มาเป็นนักรบที่หลัง แต่เคยเป็นคนเลี้ยงแกะและคนเลี้ยงม้าก่อน มีบางคนที่ย่านาญภูมิภาคแถบแม่น้ำและลำธารเล็ก ๆ ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือนี้ ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะอยู่หรือจะไป’ ‘อีกหน่อยก็จะได้รู้’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 102)

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ พบประโยคสั้น ๆ ในบทสนทนาเพียงบางบทเท่านั้น เนื่องจากสุภา นิยมใช้ประโยคยาวที่มีความซับซ้อน ตัวอย่างประโยคสั้น ๆ ของสุภา เช่น

“...ฮัจยี ราฮิม ถามออกไปเบา ๆ

‘ท่านเป็นใคร?’

‘ข้าพเจ้าชื่อมาฮมุด’

‘ท่านมาจากคอเรสม์หรือ?’

ผู้บาดเจ็บคนนั้นไม่ได้ตอบคำถาม นิ่งอยู่นิดหนึ่ง แล้วก็ตรงออกมาอีก

‘ข้าพเจ้ามีเหยี่ยวทองคำ’

‘ออย! อะไรกันเล่า?’ นักพรตพเนจรอุทานออกมาด้วยความประหลาดใจ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 41-42)

สรุปได้ว่า ประพันธ์กรนิยมใช้ประโยคสั้น ๆ ทำให้สื่อความ
ได้กระชับ ส่วน “สุริยา” มักใช้ประโยคสั้น ๆ ในบทสนทนา ส่วน สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้
ประโยคสั้น ๆ เพียงเล็กน้อย โดยพบในบทสนทนาบางบทเท่านั้น

3.2) ประโยคยาวขึ้น ผู้วิจัยพบว่า เรื่อง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิ**
เย็นกิสข่าน ประพันธ์กร นิยมใช้ประโยคสั้น ๆ มากกว่าประโยคยาว ๆ แต่ก็ใช้ประโยคยาวขึ้น
ประกอบด้วย ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน เช่น การใช้ประโยคทวีภาพเพื่อแสดงภาพ
ความรุนแรงของการเผาเมืองหลวงอาณาจักรจีนที่เพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ตัวอย่างเช่น

“...ภาพแห่งการเผาทรัพย์สินบ้านเรือนลูกโซติช่วง ภาพข้าวนาป่าพืชถูกย่ำ
แหลกละเอียดถูกถอนทิ้งสิ้นราก ภาพการตัดหัวแลที่มแทงมีเลือกหญิงชายเฒ่าหรือ
เด็ก—เหล่านี้ หวนมาสู่ความสยดสยองในใจดังว่ากำลังพึงเกิดเมื่อวานนี้แล้ววันนี้
ก็จู่โจมโหมมาอีกแล้ว อารมณ์ขลาดกลัวจึงจับเกาะกััดจิตชาวเมืองจีน รวบรวม
ไปประลัยกัลป์ลงมาล้างโลกแล้ว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 346)

ส่วนเรื่อง **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ นิยมใช้ประโยคยืดยาว
ถึงแม้จะมีความไพเราะแต่ลดทอนคุณค่าของนวนิยายในด้านกลวิธีการใช้ภาษามากที่สุด เนื่องจาก
ทำให้ต้องอ่านอย่างตั้งใจเพื่อพิจารณาสารของผู้เขียน จึงอ่านนวนิยายให้เข้าใจได้ไม่ถนัดนัก เช่น

“...เจ้าทั้งสองจักต้องล้อมเมืองโอตราบัวไว้ให้แน่นกระชับทุกด้านจนกระทั่งเจ้า
จะสามารถจับเป็นไอ้เจ้าข้าหลวงผู้ครอบครองเมืองนี้ได้ ต้องจับเป็นให้ได้, จงจำไว้ให้ดี—

ไอ้ข้าหลวงผู้ครอบครองเมืองโอตราร์นี่ก็คือ อินาสลิด-คาฮิร-ข่าน! เจ้าทั้งสองจักต้องนำตัวมันมาให้ข้าภายใต้พันธนาการแห่งโซ่ตรวนเท่านั้น, มิใช่อะไรที่เป็นศพแล้ว! ตัวของข้าเองนี่แหละที่จะเป็นผู้เลือกสรรหาวิธีการว่าจะลงโทษแก่นักฆ่าคนเสียเป็นเมื่อผู้ใดอย่างไรดี, ข้าจะคิดหาวิธีใหม่ ๆ เอาของข้าเองภายหลัง!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 601)

และเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีการใช้ประโยคยาวเขียนบรรยายเนื้อความในนวนิยาย มีสำนวนงดงาม เข้าใจง่าย ไม่สับสน สามารถสร้างจินตภาพได้ดี เช่น

“...การรบกับเผ่าไนมานนี้พระเจ้าพรตทรงจัดกองทัพอย่างละเอียดรอบคอบที่สุดด้วยพระองค์เอง ทรงคัดเลือกตัวหัวหน้าในทุกตำแหน่งได้ คนที่พระองค์ไว้วางพระราชหฤทัยในความสามารถ ในความกล้าหาญ และเหนืออื่นใดคือในความจงรักภักดี พระเจ้าพรตเจงกิสข่านทรง รอบคอบเป็นที่สุดในการเตรียมรบคราวนี้ ทรงทราบดีว่าเผ่าไนมานเป็นเผ่าที่มีกำลังแข็งแรง ยังไม่เคยบอบช้ำเพราะการรบกับใคร เผ่าไนมานมีชื่อเสียงในเรื่องการคิดยุทธวิธีแปลกๆ ที่คนมองไกลนึกไม่ถึง เผ่าไนมานไม่ใช่เชื้อชาติมองไกล มีวิธีคิดนอกกรอบที่คนมองไกลเข้าใจยาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 388)

สรุปได้ว่า “สุริยา” มีความสามารถในการใช้ประโยคยาวในการเขียนบรรยาย พรรณนาเนื้อความในนวนิยายได้ดีที่สุด ประพันธ์รพบการใช้ประโยคยาวเล็กน้อย เช่น ประโยคทวีภาพเพื่อบรรยายภาพให้ค่อย ๆ ทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่วน สุภา ศิริमानนท์ นิยมใช้ประโยคยาวขึ้นและซับซ้อนมากที่สุด แม้มีสำนวนงดงามแต่ทำให้นวนิยายอ่านยาก

4) น้ำเสียงหรือหางเสียงผู้แต่ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลน้ำเสียงหลักที่นักเขียนนวนิยายอิงประวัติเจงกิสข่านชาวไทย ทั้ง 3 ท่าน เพื่อศึกษาสารที่ผู้เขียนต้องการสื่อ จากการศึกษาพบว่า มีการใช้น้ำเสียงหลักที่เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้ตัวละครให้มีความโดดเด่นขึ้น หรือด้อยลง โดยผู้อ่านจะเข้าใจหรือถูกจะถูกโน้มน้าวใจเพื่อให้ความรู้สึกร่วม หรือเข้าใจร่วมกับสารที่ผู้เขียนต้องการสื่อในตัวละคร ดังที่ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสำราญ 2547, หน้า 63 อ้างอิงใน ประภาพร ธนิตติเกษม, 2563, หน้า 289) กล่าวถึงกลวิธีการใช้น้ำเสียง โดยสรุปว่า กลวิธีการใช้น้ำเสียงเป็นการแสดงเจตนาของผู้เขียนในการแสดงหรือซ่อนเร้นความหมาย

บางประการผ่านถ้อยคำ อาจแสดงอารมณ์ขันล้อเลียน อ่อนโยน นุ่มนวล ประชดประชัน หรืออาจมีน้ำเสียงหลายอย่างผสมกันก็ได้ อยู่ที่จุดมุ่งหมายของผู้เขียนว่าต้องการถ่ายทอดให้ตัวละครมีชีวิตเหมือนมนุษย์มากน้อยเพียงใด

น้ำเสียงหลักที่ผู้เขียนนวนิยายทั้งสามท่านมีร่วมกัน คือ เพื่อเชิดชูตัวละคร และกล่าวตำหนิตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม ดังนี้

4.1) การใช้น้ำเสียงเชิงบวกเพื่อเชิดชูตัวละคร เช่น เชิดชู ชื่นชม ลักษณะการใช้ภาษาเช่นนี้ พบมากใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ **เจงกิสข่าน** เนื่องจากนวนิยายสองเรื่องนี้เน้นเชิดชูตัวละครวีรบุรุษ ดังนี้

4.1.1) น้ำเสียงเชิดชูตัวละครเอก “สุรียา” ใช้ภาษาเสียงเชิดชูตัวละครเอก เพื่อแสดงว่า ภารกิจหรือการกระทำของตัวละครเอกเป็นการกระทำที่ดั่งม้านายก่อง เช่น การแสดงความมีเมตตาให้เผ่าต่าง ๆ มารวมกับเผ่าบอร์ยิกิน โดยให้มีสถานะเป็นประชาชนเท่าเทียมกัน และคิดระบบสวัสดิการให้ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบของตน และมีอาหารกินอย่างพอเพียง ความว่า

“...คำพูดอย่างคนขัดสนจนยากของหัวหน้าเผ่าเจอเรตกระทบจุดที่อ่อนไหวในดวงใจของเตมูยีน...หลังจากพ่ายแพ้แล้วมารดา ตัวเขาและน้องเล็ก ๆ ต้องอดมือกินมือ...เตมูยีนรู้จักความหิวดี แล้วรู้จักหัวอกของคนที่เป็นหัวหน้า ต้องรับผิดชอบสวัสดิภาพของทุกคนในเผ่า แต่เผ่า...ทำไมเขาไม่ตั้งดูบบริวารให้เข้ามาหาเขาด้วยความเมตตาปรานี...ที่นี้เราเตมูยีนจะไม่ต้องเปลือยคมดาบหรือขึ้นสายคันธนู แต่เราจะเอาชนะเผ่าเล็กเผ่าน้อยด้วยมนุษยธรรม...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 229-230)

“สุรียา” ใช้ภาษาชื่นชมเตมูยีน ที่คิดช่วยเหลือชาวมองโกลด้วยมนุษยธรรมและคุณธรรม ที่เสนอให้รวมเผ่าโดยผู้เข้าร่วมจะมีสถานะและได้สวัสดิการอย่างเท่าเทียมกัน มีผู้ชื่นชมแนวคิดนี้จนชื่อเสียงของเตมูยีนขจรขยายไปทั่วทั้งแผ่นดินมองโกล และมีผู้มาสวามิภักดิ์ขอเข้าร่วมสหพันธรัฐด้วยจำนวนมาก แม้ทาสติดที่ดินก็หนีมุลนายมาเข้าร่วมด้วย

“...กิตติศัพท์แห่งความรักข้าทหารและพวกพ้องของเตมูยีนแผ่ขยายไปไกลมากคนพากันเล่าเรื่อง วิธีการปกครองของเขาจากปากสู่ปาก ความยุติธรรมในการแบ่ง

ทรัพย์สิน ข้าวของภายหลังการรบแต่ละครั้งเป็นที่กล่าวขวัญอย่างยิ่ง...สิ่งที่นักบริบ
มองไกลเห็นว่าสำคัญมาก เผ่าต่าง ๆ จึงพากันมาเข้าด้วยกับเตมูจินไม่ขาดสาย เตมูจิน
ทำตัวเท่ากับข้าทหารของเขา อาหารที่รับประทาน ก็เป็นอาหารอย่างเดียวกัน อาหาร
ของทหารในค่ายของเตมูจิน ในตอนนี้มีทั้งเนื้อแพะ เนื้อแกะ และเนื้อวัว กินกันอิ่มทุกมื้อ
ไม่ว่านายว่าข้าทหาร...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 251)

ข้อความข้างต้นแสดงว่า ปัจจัยที่ทำให้เตมูจินสามารถขยาย
เผ่าได้อย่างรวดเร็ว เกิดมาจากชื่อเสียงความยุติธรรมในการแบ่งทรัพย์ที่ได้จากสงคราม
การจัดสวัสดิการที่เหมาะสม การทำตัวให้คนในเผ่าเข้าถึงได้ง่ายไม่มีระบบชนชั้นเป็นสิ่งที่กั้นขวาง
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน ทำให้มีผู้สวามิภักดิ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มองไกล
มีเผ่าที่ทรงอำนาจสามเผ่า คือ เผ่ามองไกลของเตมูจิน เผ่าเกรตขององข่าน และเผ่าจาตาร์ต
ของจามูกา

4.2) การใช้น้ำเสียงเชิงลบเพื่อบำบัดตัวละครเอก ผู้วิจัยพบว่า
เจ็งกีซข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ ใช้น้ำเสียงเชิงลบกับเจงกิสข่าน เนื่องจากต้องการวิพากษ์
พฤติกรรมของขุนศึกที่ต้องการประโยชน์ส่วนตัว เบียดบังความสุขทุกข์ของประชาชน เช่น

4.2.1) น้ำเสียงประชดประชันตัวละครปฏิบัติ “สุริยา” ใช้น้ำเสียง
ประชดประชันเมื่อกล่าวถึงตัวละครที่เป็นปฏิปักษ์กับตัวละครเอก เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามว่า
ตัวละครปฏิบัติมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำความผิดและเลวร้าย เช่น องข่าน หรือ โต-ฮูล
ข่าน ความว่า

“...ค่ายนี้มีเผ่าเกรตเป็นแกนกลางทำทุกอย่างประกอบด้วย
พิธีรีตอง นับถือหมอผีและถวายเครื่องเซ่นสรวงบูชาแด่เทพยดาฟ้าดินมิได้ขาด ค่ายนี้เรียกได้ว่า
กำลังกินบุญเก่า เพราะเดี๋ยวนี้มีนักรบวัยกลางคนและวัยชราเป็นจำนวนมาก แต่ที่ยังอยู่ได้ก็ไม่มี
ใครมาทำร้าย เพราะองข่านสร้างสายใยทางการเมืองไว้มากกว่าใยแมงมุม...” (“สุริยา”, 2556,
หน้า 243)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” ใช้น้ำเสียงประชดประชัน เพื่อให้
ผู้อ่านทราบว่าแท้จริงแล้วโต-ฮูล ข่าน หลอกใช้เตมูจินเพื่อประโยชน์ทางการเมืองเท่านั้นไม่ได้
มีความผูกพันอย่างแท้จริง เมื่อเตมูจินรู้ว่าองข่านคิดเช่นนี้ การรบกับองคค์ข่านเพื่อตอบโต้ที่ลอบ
ทำร้ายเตมูจิน จึงเป็นเรื่องจำเป็น ไม่ถือว่าเป็นการออกตัญญู

4.2.2) น้ำเสียงตำหนิตัวละครปฏิบัติ “สุริยา” เลือกใช้น้ำเสียงตำหนิตัวละครที่เป็นปฏิปักษ์กับตัวละครเอกเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามว่า ตัวละครปฏิบัติมีพฤติกรรมเลวร้าย ขัดกับความดีงามของสังคม แตกต่างกับตัวเอกที่มีพฤติกรรมดีงาม เช่น กล่าวร้ายความโหดร้าย โง่เง่า เจ้าอารมณ์ และเผด็จการของจามูกา ทำให้ไม่มีใครอยากรับใช้ความว่า

“...จามูกาเป็นคนที่มีความทะเยอทะยานสูงเช่นเดียวกับเตมุยีน รบเก่ง คิดยุทธวิธีเก่ง ส่วนที่เขาดำรงกับเตมุยีนคือ เขาเป็นคนโกรธแล้วบ้าเลือด อาจลงโทษข้าศึกที่จับได้ด้วยวิธีแปลก ๆ เช่น เอาลงต้มในกระทะเหล็กใบใหญ่ หรือให้สมุนเอามือถือแทงเหล็กแล้วตบปากคนที่พูดไม่ถูกหูเขาจนฟันร่วงหมดปาก...จามูกาเป็นขานของเผ่าจาดารัต ที่น่าจะเรียกได้ว่าเขาเป็นสมบูรณาญาสิทธิราช...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 208-209)

หรือตำหนิตัวละครที่ไม่สามารถระงับอารมณ์โทสะได้ ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกรงกลัวการถูกลงโทษ ความว่า “...เพราะกิตติศัพท์ที่เขาได้คนทั้งเป็นในกระทะเหล็กทีละหลาย ๆ คน ทำให้ไม่มีใครอยากอยู่ในกองทัพของเขา เพราะไม่รู้วาทนเองจะพลัดพลั้ง (ที่จามูกาเรียกว่า ‘สำแดงความโง่’) ออกมาเมื่อไร ในเมื่อคนเราไม่ได้เก่งออกมาจากท้องแม่กันทุกคน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 208-209)

หรือการใช้น้ำเสียงตำหนิตัวละครความโลภของโต-ซูล ข่าน ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และมีอำนาจทรัพย์สินมากอยู่แล้ว แต่ยังเห็นแก่อำนาจต้องการใช้ประโยชน์จากความสามารถของเตมุยีน ไม่ได้ส่งเสริมด้วยความจริงใจ “...โต-ซูลข่าน ยินดีจนออกนอกหน้า โนย่นคนใหม่ของข่านี่ช่างทำอะไรถูกใจข่านัก เพื่อเห็นแก่เสื้อคลุมขนสัตว์สีดำ ข่าจะรับเจ้าและสหายของเจ้าพร้อมพี่ชายน้องชายไว้ในเผ่าเกรต หวังว่าเจ้าจะมีฝีมือลายมือเทียบเทียมกับสหายเยสุเกของข่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 209)

4.2.3) คำพูดเสียดสีตัวละครปฏิบัติ ประพันธ์กร ให้ตัวละครนักรบใช้บทสนทนาที่มีลักษณะเสียดสียั่วให้ฝ่ายตรงข้ามรู้สึกโกรธจนคุมสติไม่อยู่ แล้วหลงกลออกมาทำศึก เช่น ตอนที่เตมุยีนพบซีเปโนยอนเมื่อครั้งเป็นนักรบบูชิโกน สุโบดียจึงพูดเสียดสีซีเปโนยอน เพื่อให้เรงออกมารบเพราะความโกรธ ความว่า

“...จึงคิดว่าอย่ากระนั้นเลย คนมีฝีมือในทัพนี้ยังมีเตมูยีนอยู่อีก เราจะมัดชักข้า
เสียเวลาอยู่ด้วยเหตุใด คิดแล้วซีเบโนยอนก็เร่งกะปี ฝ่ายสุโบโตสมน้ำใจก็ร้องยั่วด้วยกล
‘ซีเบโนยอนเจ้าจะรีบรบให้หมดกำลัง จนอ่อนลั่นเชิงจะให้เราได้แทงอกเจ้าส่งไป
เมืองผีแล้ว เจ้าก็ต้องไปกินนมม้ากับปู่ทวดของเจ้าที่นั่น กระนั้นๆ’ ว่าดังนั้นแล้ว
เห็นซีเบโนยอนโกรธ สุโบโตก็ยั่วอีก ‘ฝีมือเจ้าก็พอได้ความดก แต่บัดเดียวเกิดข้าจะ
ใช้เชิงตัดหัวเจ้าไปให้เตมูยีนให้ได้’...ทันทีที่ยั่วฉนั้นแล้วนั้นสุโบโตก็รีบชักม้าหนี
แลซีเบโนยอนต้องคำเห็บเจ็บใจนัก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 114-115)

ซีเบโนยอนรู้สึกโกรธ แล้วควมมาตามสุโบโตอย่างกระชั้นชิด
หวังฆ่าสุโบโตให้ได้ จึงหลงกลตกลงไปในหลุมพราง กิลดาร์ก็นำเชือกมามัดตัวซีเบโนยอนส่งให้
เตมูยีน

จากการศึกษาเรื่องน้ำเสียงที่ใช้ในการเล่าเรื่อง พบว่า ผู้เขียนใช้น้ำเสียง
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์สำคัญของการเล่าเรื่อง นวนิยายที่เน้นเชิดชูวีรกรรมของวีรบุรุษ
ใช้น้ำเสียงเชิงบวก เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามชื่นชม และซาบซึ้งใจในวีรกรรมของวีรบุรุษ ส่วนนวนิยาย
ที่เน้นวิพากษ์ตัวละครเอก มักใช้น้ำเสียงตำหนิ หรือลึงเลสงสัยเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกร่วมแล้ววิจารณ์
ตัวละครนั้น เช่น การเสวยอาหารที่เลิศหรูของกษัตริย์เป็นเรื่องปกติ แต่ทว่าในยามสงครามและ
ผู้คนอดอยาก ซาห์กลับทำตัวเป็นปกติ ผู้เขียนจึงช่วยย้าให้คิดว่าพฤติกรรมเช่นนี้สมควรหรือไม่
ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ “สุริยา” ซึ่งเป็นนักเขียนสตรี มีความสามารถถ่ายทอด
น้ำเสียงได้หลากหลายและชัดเจนกว่าผู้เขียนที่เป็นบุรุษ

1.2.2 อัตลักษณ์กลวิธีทางภาษาของผู้ประพันธ์ ผู้วิจัย พบว่า นักเขียนทั้ง
3 ท่าน มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากเหตุผลด้านแนวความคิดและอุดมการณ์ที่สื่อออกมา
ในนวนิยายแล้ว ยังมีเหตุผลจากความสามารถและประสบการณ์ทางภาษาของผู้เขียนด้วย
นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง แม้จะเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แต่ผู้เขียน
มีอิสระในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านทรรคนะของตนได้อย่างเต็มที่ จึงสามารถชี้แจง แก้ไข
ตลอดจนตอบโต้ข้อมูลที่สังคมรับรู้เกี่ยวกับเจงกิสข่านให้มีภาพตามที่ต้องการด้วย
อัตลักษณ์และกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นของนักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีดังนี้

1) อัตลักษณ์กลวิธีทางภาษาของ ประพันธ์กร ผู้วิจัยพบว่า ประพันธ์กร
เป็นผู้เขียนที่มิกานเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และพงศาวดารจีน จึงใช้สำนวนภาษาซึ่งได้รับ
อิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊กเป็นแม่แบบ ผู้เขียนจึงประกอบสร้างให้ตัวละครเตมูยีน
เป็นวีรบุรุษเป็นผู้สืบเชื้อสายจากข่านมองโกลอันสูงส่ง รูปร่างม เณลียวฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบดี

มีคุณธรรม มีความสามารถทางการรบที่ยอดเยี่ยมและมีวาทีศิลป์ดี และมีความเป็นผู้นำ สิ่งเหล่านี้ทำให้วีรบุรุษได้รับการยอมรับจากเหล่าทหารที่มีความสามารถ ทำให้ตั้งกลุ่มทางการเมืองและขยายอำนาจได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับการที่มีแนวคิดชาตินิยมทำให้ใช้ภาษาในเชิงบวก เพื่ออธิบายการกระทำของเจงกิสข่านให้มีเหตุผล และมีความชอบธรรม เช่น เมื่อคราวอาณาจักรจีนเกิดขัดแย้งกับตาร์ทาร์ แล้วมีราชสาส์นจากจักรพรรดิจีนขอให้เตมูยีนช่วยปราบปราม เตมูยีนใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนเพราะมองไกลเองก็มีความแค้นกับอาณาจักรจีนเช่นกัน แต่เมื่อเห็นว่ามีคุณแก่ฝ่ายตนมากกว่าจึงยอมช่วย ความว่า

“...พวกตาร์ทาร์เป็นศัตรูมาครั้งบิดาเราคงจะกระทำความชั่วร้ายนานแล้วบัดนี้เป็นที่จำเราจะทำเป็นกลความ น้าวรณูยงหนเดียวให้ได้ทั้งสองตัว จึงเรียกสุโงโตมาหาแล้วสั่งว่า เจ้าอย่าเห็นแก่เหน็ดเหนื่อยจงเดินทางไปยังนครคาราคอร์รัม แล้วเจรจาความนัดหมายแก่โตกรัลข่าน มหามิตรร่วมสาบานแห่งพ่อเรา...เราจะได้ทำลายอิทธิพลของกองทัพตาร์ทาร์ อันเป็นหอกข้างแคร่มีรู้วันใดจะจู่โจมตีนครคาราคอร์รัมแลเราผู้พันธมิตร ด้วยพวกตาร์ทาร์รู้ว่านครคาราคอร์รัมกับเรามีสถานการณ์ต่อกันเช่นไรอยู่แล้ว...ตาร์ทาร์เป็นศัตรูร้ายเก่าแก่ของเรา ซึ่งจะต้องคิดผลาญกันอยู่ดังนี้ แลผลการกระทำของพวกเรานี้ย่อมจะได้บุญคุณจากทัพจีน เจ้าจงไปหว่านล้อมให้โตกรัลข่านเห็นจริงเถิด แล้วเอากำหนดนัดหมายมา การนี้เป็นการด่วนเราจะเตรียมทัพไว้ให้ออกเดินทางได้ทันที...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 191-192)

ข้อความนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นการตัดสินใจอย่างรอบคอบ และชาญฉลาดของเตมูยีนว่า การรบตาร์ทาร์เป็นประโยชน์แก่มองไกลถึง 2 ด้าน คือ ได้ชำระแค้นตาร์ทาร์ และได้บุญคุณกับอาณาจักรจีน ไม่ใช่การตัดสินใจรบโดยไร้เป้าหมายทำให้เจงกิสข่านมีภาพของนักรบและนักปกครองที่ชาญฉลาดอันเป็นภาพเชิงบวก

การอ้างเหตุผลด้านยุทธวิธีและธรรมเนียมการรบในการสังหารชาวจีนในอาณาจักรจีนทั้งหมด เนื่องจากเคยไว้ชีวิตแต่กลับมามาต่อต้านและสังหารทหารมองไกลในภายหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้ลุกขึ้นมาต่อต้านมองไกลอีก มีเหตุผลจำเป็นด้านยุทธวิธี ความว่า

“...ในครั้งนี้เป็นที่ไว้วางใจว่าชนจีนจะยินยอมเป็นพวกโดยสุจริต ปัญหาใหม่ของยุ่งยากก็เกิดแก่เอ็นกิสชานอย่างยากเย็น ที่จะต้องจัดกำลังทัพเข้ารักษาเส้นทางชนแลแนวที่พิชิตไว้หลังให้อยู่ในอำนาจเด็ดขาด ดังนั้นคำสั่งเฉียบขาดจากนโยบายที่จำต้องเปลี่ยนไปตามรูปการ จึงมีขึ้นว่า ทุกแห่งที่ทัพมิงโกลผ่านไปได้ด้วยการต้องใช้กำลังรุกรบ ที่นั่นจำต้องพลาญทำลาย ไม่ว่าลูกเด็กเล็กแดงให้ประหารชีวิตนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องหลาบจำแลเป็นกลยุทธ์วิธีเดียวที่เอ็นกิสชานทรงเห็นว่าจะเป็นเครื่องทำลายกำลังความรักชาติรักษาวงศ์จีนได้สิ้นเชิง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 316-317)

การอ้างเหตุผลด้านยุทธวิธีทำให้ภาพด้านลบของเจงกิสข่านคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากการตัดสินใจสังหารล้างเมืองเป็นเหตุผลที่มีความจำเป็น เพราะเป็นเพียงยุทธวิธี เดียวที่จะสามารถเอาชนะได้ เพราะเจงกิสเคยไว้ชีวิตชาวจีนแล้ว แต่ชาวจีนกลับทรยศมองโกล ก่อการกบฏ ครั้นนี้เจงกิสข่านจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้ยุทธวิธีดังกล่าวได้

การอ้างความชอบธรรมในการประกาศสงครามกับอาณาจักรคอเรสม์ (ควาจิสม) ประพันธ์กร เลือกละเลยคำอ้างความชอบธรรมในการยกทัพไปรบกับชาติแห่งคอเรสม์ ว่าเป็นการกระทำโดยความชอบธรรม เพราะชาติแห่งควาจิสมสังหารพ่อค้ามองโกลแล้วยึดสินค้าไป เมื่อส่งทูตไปประท้วงเพราะเห็นแก่สัมพันธไมตรีอันดี ชาติก็กลับทำร้ายทูตอีกสองครั้ง จึงเป็นเหตุสมควรให้เจงกิสข่านประกาศสงคราม ดังตัวบทว่า

“...จากนั้น แล้ววันหนึ่งชาติแห่งคอเรสม์ก็ได้รับสาส์นอีกฉบับหนึ่ง สำนัดถึงอัครราชทูตแห่งมองโกลของเอ็นกิสข่านความว่า...มิตรผู้เป็นศัตรู...ข้าเอง ต้องการสันติสุขแลความเป็นมิตร แต่ฝ่าพระบาทต้องการชีวิตแลเลือด ก็จะเป็นไรมี...แต่ถ้าฝ่าบาทเคยทราบว่บัลลังก์ของข้าสร้างขึ้นจากกองกระดูก โลหิต แลชีวิตของคนนับล้านมาแล้ว ฝ่าบาทคงไม่โอหังถึงกับท้าทายข้าอย่างซื่อสัตย์หมดยางอายเช่นที่กระทำไปเป็นแน่ ฉะนั้นพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น ทรงทราบดีว่าฝ่าบาทจะได้รับอะไรตอบแทนที่สาสมค่า แลบัดนี้พระองค์มีอะไรดีไว้รับมือทัพมิงโกลก็ขอให้เตรียมไว้เถิด ที่ทูลเตือนมาล่วงหน้า ก็เพื่อเป็นรางวัลแก่ไมตรีที่ยังน่าอาลัย ในอดีต...มิตรมากมายเป็นศัตรู ตีละ...เราจะต้องยุทธนากันให้คู่ควรแก่ศักดิ์ที่สุด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 393)

ประพันธ์กร ใช้ถ้อยคำบรรยายให้เห็นว่า เจงกิสข่านใช้ความอดทนอดกลั้น และทรงมีขันติธรรมและยอมให้อภัยหลายครั้ง แต่เมื่อการกระทำเพื่อโมติริชของพระองค์ถูกปฏิเสธ จึงเป็นเหตุผลชอบธรรมที่เจงกิสข่านจะกรีธาทัพไปดขยี้อาณาจักรคอเรสมให้ราบคาบอย่างสาสม ความผิดทั้งหมดจึงมีสาเหตุมาจากชาวผู้ละโมบและไร้คุณธรรม

เห็นได้ว่า ประพันธ์กร สามารถเลือกสรรคำภาษามาใช้เรียงร้อยเพื่อแสดงอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจนด้วยการประกอบสร้างให้เจงกิสข่านเป็นผู้มีชาติกำเนิดสูงส่ง มีบารมี และมีความสามารถในการรบ ทั้งยังใช้ภาษาป้องกันและคลี่คลายไม่ให้เกิดภาพด้านลบ และใช้ภาษาสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของเจงกิสข่าน เนื่องจากถูกบีบคั้นจนไม่สามารถตั้งมั่นในขันติธรรมและยินยอมได้แล้ว จึงตัดสินใจกระทำความรุนแรงเพื่อยุติปัญหาอย่างไม่เต็มใจนัก ความเป็นวีรบุรุษและจักรพรรดิผู้พิชิตจึงมีความเด่นชัดควบคู่กัน

2) อัตลักษณ์กลวิธีทางภาษาของสุภา ศิริमानนท์ เนื่องจาก สุภา ศิริमानนท์ มีอาชีพเป็นนักเขียนหนังสือพิมพ์ และเป็นนักวิชาการหัวก้าวหน้า ที่มีอุดมการณ์แบบมาร์กซิส ดังนั้นงานเขียนของสุภาจึงเป็นวรรณกรรมแนวเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคทางชนชั้นตามระบอบประชาธิปไตย ผู้เขียนเคยถูกจำคุกอย่างไม่เป็นธรรม ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งยังพบเห็นปัญญาชนผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยถูกรัฐบาลสั่งจำคุกและบังคับสูญหาย ผู้เขียนจึงเลือกนำเหตุการณ์การสู้รบระหว่างเจงกิสข่านกับชาวแห่งคอเรสม (ควาริชม) มาเขียนเป็นนวนิยาย โดยให้ฉากหลักของเรื่องเกิดที่นครกูร์กันจ์เมืองหลวงของอาณาจักรคอเรสม เพื่อแสดงให้เห็นว่าขุนศึกในประวัติศาสตร์ที่มีความโหดร้ายทารุณอย่างชาห์มักถูกทำลายโดยขุนศึกอีกคนที่มีความแข็งแกร่งสูงกว่า

สุภา ศิริमानนท์ มีการใช้ภาษาที่เป็นอัตลักษณ์ด้วยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านพิจารณาเหตุผลให้เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ว่า ชนชั้นปกครองกดขี่ชนชั้นได้ปกครอง และลดทอนความเป็นมนุษย์ด้วยการใช้ความเชื่อหลอกลวงว่าตนมีความพิเศษเหนือมนุษย์ แล้วขูดรีดประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม เช่น ตอนที่ชาห์มุฮัมมัดตัดสินใจพระทัยหลบหนีเจงกิสข่าน และสั่งให้เจ้าชายยะลาสดินหนีไปกับพระองค์ แต่เจ้าชายทุลหัตตานว่า

“...นี่ก็แปลว่าเสด็จพ่อจะทรงละทิ้งการดำเนินการป้องกันบ้านเกิดเมืองนอนของเราเองไปเสียเลยกระนั้นหรือพะย่ะค่ะ? หม่อมฉันขอกราบทูลให้ทรงทราบว่า ถ้าเมื่หากการณ์จะเป็นไปเช่นนั้นจริง ๆ ไชร์ ประชาชนทั้งหลายก็ย่อมจะเป็นฝ่ายถูกต้องแล้วที่เขาจะพากันบริภาษบรมอติตกษัตราธิราชทุก ๆ พระองค์ในบรมราชวงศ์บรรดา

ที่สืบสายมาในตำแหน่งชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ว่า มิได้กระทำการใดอันใด
ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั้งหลายเลย นอกจากจะเอาแต่เพียงการขูดรีดภาษี
และเอาแต่กดขี่บีบคั้นแก่พวกเขา และแล้วในยามที่มีภัยมาเผชิญหน้า ชาห์ทั้งหลาย
เหล่านี้ ก็หนีเอาตัวรอดไปโดยลำพัง ทอดทิ้งพวกเขาให้อันตรายนั้น ๆ อย่างปราศจาก
การป้องกันแม้แต่ชาห์องค์สุดท้ายซึ่งได้ทอดทิ้งให้พวกเขาต้องแหลกลาญลงด้วย
น้ำมือของกองทัพชาวซาดีตาดาร์...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 597-598)

สุภา ศิริमानนท์ ยังใช้ภาษากล่าวเียนยอและสตุดีพระเกียรติยศของ
ชาห์มุฮัมมัด เพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ซับซ้อนสูงเหล่านี้ต้องการให้ประชาชนสรรเสริญยกย่อง
ความว่า

“...ผู้ขึ้นนั้นหรือ? ไม่ใช่ใครที่โหดเลย! พระองค์คือองค์พระผู้พิทักษ์ที่ยิ่งใหญ่
แห่งศาสนาอิสลาม, คือองค์พระผู้เป็นประหนึ่งเสาหลักที่มาแห่งมหาอุดมการณ์,
คือองค์พระผู้ซึ่งเป็นที่ครั่นคร้ามขามเกรงอย่างยิ่งแก่เจ้าคนพวกนอกศาสนา
ที่แสนจะสกปรกโสโครก, คือองค์พระผู้ซึ่งเป็นที่รู้ที่รำลึกกันทั่วไปทุกสารทิศว่าทรงมี
พระพิโรธและพระราชวินิจฉัยในสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็วรุนแรงไม่ต่างอะไรไปจาก
ความฉับพลันของอสุนีบาต และของแสงสว่างแลบแห่งฟ้า พระบรมมหาราชอำนาจ
ในพระองค์มีอยู่อย่างกว้างไกลไพศาลจนถึงขนาดที่ว่าแม่เหล่ามหาลิฟแห่งบัลลังก์และ
แห่งนาซีร ซึ่งสืบเชื้อสายเนื่องลงมาแต่พระบรมศาสดาพยากรณ์แท้ ๆ ก็มีอยู่ไม่เท่า
เทียม! เอกบุรุษผู้นี้แหละคือชาห์แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์! ชาห์ อาลา อัต-ดิน
มุฮัมมัด !...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 315)

ข้อความข้างต้น สุภา ศิริमानนท์ บรรยายถึงขบวนเสด็จของชาห์
ที่ประดับตกแต่งอย่างงดงาม ตามรายทางจะต้องมีผู้ร้องสรรเสริญพระบารมีให้เลิกลอยกว่า
ความเป็นมนุษย์ โดยชาห์นิยมให้ยกย่องพระองค์ในฐานะผู้พิทักษ์ศาสนา เป็นเสาหลักในการทำศึก
กำจัดคนนอกศาสนา และความมีอำนาจเหนือกาหลิบของนครแบกแดด ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า
ชาห์ขึ้นชอบค่านิยมยกย่อง ซึ่งตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่ต่ำช้า มีธาตุแท้เป็นคนโหดร้าย เคยสั่ง
จำคุกและสังหารปัญญาชนที่ต่อต้านการปกครองของตนมาแล้วมากมาย

ส่วนเจงกิสข่าน ซึ่งเป็นจักรพรรดิของมองโกลก็มีธาตุแท้ไม่แตกต่างจากชาห์แห่งควาริชม แม้พระองค์มีภาพความสุชุมลุ่มลึก มีคุณธรรมและเป็นที่รักของเหล่าทหารราบไว้เบื้องหน้า แต่เบื้องหลังกลับเป็นผู้วางแผนอย่างแยบคายเพื่อหลอกล่อให้ชาห์แห่งคอเรสม์สังหารทูตของตนเพื่อใช้เป็นข้ออ้างแสดงความชอบธรรมในการยกทัพขยี้อควาริชม เป็นโอกาสขยายอำนาจและอาณาเขตของตนให้ยิ่งใหญ่ขึ้น และพระองค์ก็ยังมีลักษณะเผด็จการและมีโทษที่น่ากลัว จนกระทั่งไม่มีแม่ทัพคนใดกล้าพutsch แสดงความคิดเห็น ความว่า

“...หาได้มีแม่ทัพหรือแม่ทัพกบรมาราชโอรสคนใด องค์ใดกล้าหาญพอที่จะกราบทูลถามองค์มหาราชผู้ประมุขของตนไม่ว่า พระองค์กำลังจะทรงมุ่งกรีธาทัพของพระองค์เองไปทำศึก ณ แห่งหนตำบลใด...สงสัยอยู่คราคร่ำว่าเจงกีส-ข่าน จะทรงนำทัพเข้าต่อสู้ศึก ณ ที่ใดแน่? แต่ก็เพราะเหตุแห่งพระราชอาภักดิ์ที่ปริยาอันเต็มไปด้วยความเคร่งขรึมถึงถึง อยู่ตลอดเวลาของพระองค์นั่นเองที่ได้กลับเย็บริมฝีปากของแม่ทัพนายกอง ตลอดจนราชโอรสทั้งหลายเสียสิ้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 616)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม่สุภาจะสร้างให้เจงกิสข่านเป็นบุรุษวัยชราที่ยังมีความแข็งแรงสามารถสู้ศึกต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็ง แต่ก็ทรงมีลักษณะเผด็จการและใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดกระทั่งไม่มีผู้ใดกล้าทูลถามหรือแสดงความคิดเห็น เพราะเกรงจะพิโรธ

สุภา ยังกล่าวว่า เสียงหัวเราะของเจงกิสข่านที่ได้ยินบิณฑ์ ชานกีจาร์้องเพลงสรรเสริญญูลิสถานเพื่อแสดงอารมณ์โศกเศร้าที่คอเรสม์สิ้นแล้ว ด้วยความโศกเศร้าเสียงของเจงกิสข่าน น่ากลัวเหมือนเสียงหมาป่าที่กระหายเลือด ดังบทว่า “...ฟังดูเสมือนหนึ่งเป็นเสียงเห่ากระโชกและเสียงหอนของสุนัขป่าพันธุ์ทางซึ่งแก่ ๆ แล้วตัวโตตัวหนึ่งขนาดใหญ่นั่นทีเดียว...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 683) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนเริ่มเปิดเผยให้ผู้อ่านเห็นนิสัยอันแท้จริงของเจงกิสข่าน ความว่า

“นั่นละ, นั่นละ, คือเพลงที่ข้ารักชอบละ! ไฉนเด็กน้อยคนนี้นักร้องเพลงเก่งดีเสียงของมันก็ไพเราะ ! ตลอดเวลาที่มันร้องเสียงของมันร่าและเคลือบเหมือนหนึ่งว่ามันจะร้องพร้อม ๆ กับการร่ำให้อยู่ในส่วนลึกแห่งจิต ! ดีจริง ๆ ขอให้โลกทั้งโลกร้องให้ไปเถอะวะในเวลาที่จะถึง-ข่านหัวเราะ....ให้ร้องให้ไปทีเดียวที่ข่านเจิ้งกีส มหาราชะ

หัวเราะ ! เป็นความจริงนะเจ้า ที่ว่า ในขณะที่ตื่นของข้าเหยียบลงไปบนหัวของปรบัคซ์
ที่เรียกกันว่าเป็นประเภทที่ได้ต่อสู้มาอย่างเหนียวแน่นไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ และคือรึ้น
นั่นนะ ข้ารักชอบที่จะได้เห็นได้ฟังว่า ศัตรูของข้าร้องคร่ำครวญและวิงวอนร้องขอชีวิต
ขอความเมตตากรุณา, ข้าชอบดูน้ำตาที่ไหลพรากลงมาอาบใบหน้าอันหมดสง่าราศี
ของไอ้คนจำพวกอย่างนั้น ใบหน้าอันเปล่าเปลือยและลุ่ม ๆ และหมดความหมายใด ๆ
แล้วในโลก! ข้าชอบเพลงอันฟังดูเต็มไปด้วยความเศร้าสลดใจเพลงนี้! ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 683-684)

เจงกิสข่านของ สุภา ศิริमानนท์ จึงเป็นผู้ที่นกระหายในการทำสงคราม
เช่นเดียวกับขุนกษัตริย์ขุนศึกพระองค์อื่น ๆ ทรงทำศึกเพื่อขยายอำนาจและอิทธิพลให้กว้างใหญ่
ไพศาล โดยไม่คำนึงถึงความสุขทุกข์ของราษฎร เช่นเดียวกับซาร์แห่งคอเรสม์ เพียงแต่พระองค์
มีความสุขและมีมารยาสามารถบดบังธาตุแท้ได้ดีกว่าผู้อื่นเท่านั้น เจงกิสข่านจึงไม่ใช่วีรบุรุษ
ที่แท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของกิมย้งผู้เขียนนิยายกำลังภายในมังกรหยก

ตัวละครในประวัติศาสตร์ที่สุภา ยกย่องให้เป็นวีรบุรุษ คือ
เหล่าทหารเกณฑ์ที่เกณฑ์มาจากชาวบ้าน เพราะพวกเขาต้องเสียสละทรัพย์สินสมบัติและชีวิต
เพื่อปกป้องบ้านเมือง อีกพระองค์หนึ่ง คือ เจ้าชายยะลาลอัดดิน ที่ต่อสู้อย่างกล้าหาญเพื่อปกป้อง
ประชาชนและประเทศชาติ ดังปรากฏในคำรัสของซาร์แห่งคอเรสม์ที่ตัดสินพระทัยมอบตำแหน่ง
ซาร์พระองค์ต่อไปให้เจ้าชายยะลาล อัดดิน เมื่อครั้งเดินทางไปอยู่ที่เกาะอาเบสคูณ ความว่า

“...เจ้าชายยะลาล อัด-ดิน เป็นเอกบุรุษองค์เดียวในกาลบัดนี้ที่
สามารถจะกู้ฐานะของประเทศบ้านเมืองไว้ได้ เจ้าชายยะลาล อัด-ดิน เป็นชายชาติทหารกล้า
ผู้ไม่ทรงหวาดหวั่นพริ้งต่ออริราชศัตรู และนอกจากจะไม่ทรงหวาดหวั่น พริ้งแล้วยัง
ทรงเป็นผู้ซึ่งใคร่ที่จะออกไปเผชิญหน้าต่อกรกับอริราชศัตรูอยู่โดยไม่เปลี่ยนแปลงอีกด้วย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 750)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนใช้ภาษาประกอบสร้างให้
เจงกิสข่าน มีลักษณะธาตุแท้ไม่แตกต่างไปจากกษัตริย์ขุนศึกทั่วไป เพียงแต่ถูกปิดบังไว้ด้วย
มารยาและศิลปะการปกครองปกครองและวิธีบริหารอำนาจทางการเมือง เจงกิสข่านในนวนิยาย
ของสุภา จึงมีความซับซ้อนโดยมีทั้งภาพเชิงบวกและภาพเชิงลบผสมกัน

3) อัดลักษณะกลวิธีทางภาษาของ “สุรียา” ผู้วิจัยพบว่า “สุรียา” หรือ
ศาสตราจารย์กิตติคุณ คุณหญิงสุรียา รัตนกุล เป็นนักเขียนที่นำเสนอภาพเจงกิสข่านภายใต้
อุดมการณ์ราชาชาตินิยมใหม่ และยกย่องเชิดชูเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิ เนื่องจากสายตระกูล

ของผู้เขียนทางฝั่งมารดา ตั้งแต่คุณตาถึงมารดาล้วนมีความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ทั้งสิ้น นอกจากนี้คุณตา คือ ศาสตราจารย์พิเศษ พระวรเวทย์พิสิฐ (เซ็ง คิวะศรียานนท์) ยังเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอย่างสูงในวิชาภาษาไทย และได้รับการยกย่องจากสถาบันต่าง ๆ (arts.chula, 2564, สื่อออนไลน์) และมารดาของท่าน คือ คุณศุภร บุนนาค ก็เป็นนักเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นชื่อดังที่มีผลงานวรรณกรรมที่เป็นอมตะ มีสำนวนภาษาและกลวิธีทางภาษาที่ละเมียดละไม ยิ่งในวัยเด็ก “สุริยา” มีหน้าที่ช่วยมารดาพิมพ์ต้นฉบับนวนิยายหลายเรื่อง จึงเป็นโอกาสให้ผู้เขียนซบซาบเอาความสามารถทางภาษาที่ยอดเยี่ยมไว้อย่างดี ดังนั้น เมื่อทักษะอันยอดเยี่ยมที่มีผสานรวมกับความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ และความเป็นนักวิชาการของ “สุริยา” ด้วยแล้ว ยิ่งทำให้นวนิยาย**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีเนื้อเรื่องดีและมีกลวิธีทางภาษา มีสำนวนภาษาที่โดดเด่นมากกว่าฉบับอื่น

“สุริยา” มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสร้างภาพเชิงบวกและสร้างความชอบธรรมให้กับเจงกิสข่านได้อย่างดี เช่น เมื่อครั้งที่เตมูจินยัง是孩子 หลังจากบิดาเสียชีวิต ตาร์กูโต กิรลิดุก พยายามประกาศตนเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินเนื่องจากเชื้อสายของ ตาร์กูโต มีสิทธิ์เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งทางสายตรงมากกว่าสายของเยสุเก ความว่า

“...การที่มีข่าวมาว่าตาร์กูโต กิรลิดุก ประกาศตนเองเป็นหัวหน้าเผ่าไต่ยุด แล้วยังแถมแอบอ้างว่าตนเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินอีกด้วย เตมูจินยิ้มอย่างขบขันในใจ แล้วกล่าวแต่เพียงว่า ‘เรื่องอ้างสิทธิ์นี้ใคร ๆ ก็อ้างกันได้ เมื่อมีปากก็พูดไป ความจริงจะเป็นอย่างไรนั้นจะต้องตัดสินกันในสนามรบ’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 143)

ผู้เขียนใช้ภาษาปฏิเสธการอ้างสิทธิ์ดังกล่าว ด้วยการให้เตมูจินแสดงอาการขบขันเพื่อทำให้ผู้อ่านเห็นว่า การอ้างเช่นนั้นเป็นเรื่องไร้สาระ เนื่องจากเหตุผลของเตมูจิน มีความถูกต้องเหนือกว่า คือ ให้เหตุผลว่าทุกคนสามารถอ้างสิทธิ์ได้ แต่ผู้ที่รับชนะเท่านั้นจึงมีสิทธิ์เป็นหัวหน้าเผ่าได้อย่างถูกต้อง การใช้ภาษาเช่นนี้ยังแสดงให้เห็นว่า เตมูจินมีความคิดเป็นผู้ใหญ่เกินวัย และยังเป็นนักสู้มาตั้งแต่อายุน้อย

“สุริยา” ยังเลือกใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นใจเตมูจินจากการถูกบีบบังคับ ให้แยกตัวออกมาจากจามูกออันดาที่สนิทสนมมาตั้งแต่เยาว์วัย และทำให้เห็นว่า เตมูจินรู้สึกเสียใจ และไม่สามารถเลือกให้ความสัมพันธ์กลับมาเป็นเช่นเดิมได้ ความว่า

“...การที่ต้องยกกองคาราวานของตนเองแอบย่องหนีจามูกาไปในกลางดึก ได้มีผลเปลี่ยนแปลงภาวะจิตใจของเขาอย่างที่เขาไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะเป็นไปได้ เตมูจินเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวขึ้นในคืนนั้นเอง ก่อนหน้านั้นเขาเคยคิดถามตนเอง

ซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่า ระหว่างพี่น้องอันดาคนเดียวในโลกของเขา กับความเป็นกู่ขาน (ขานของขาน หรือขานแห่งสากลจักรวาล) เขาจะเลือกสิ่งใด คืบนี้เขารู้แล้วว่าเขาไม่มีสิทธิ์จะเลือก เพราะจามูกาได้เลือกก่อนแล้วอย่างเด็ดเ็น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 143)

ข้อความข้างต้นผู้เขียนอธิบายว่า การย่องออกมาจากจามูกา ไม่ใช่ความผิดของเตมุยีน แต่เป็นเพราะเตมุยีนถูกบีบบังคับ และเหตุการณ์ครั้งนี้เตมุยีนได้เรียนรู้ความเป็นจริงของชีวิตที่ทุกสิ่งล้วนต้องมีการเปลี่ยนแปลง แม้แต่เพื่อนรักก็สามารถขัดแย้งได้เช่นกัน ผู้เขียนใช้คำว่า “ถามตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่า” เพื่อแสดงให้เห็นว่าเตมุยีนยังไม่สามารถรับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้ จึงถามตนเองซ้ำหลายครั้ง กว่าที่จะมั่นใจและเห็นจริงว่า เวลาของมิตรภาพจบสิ้นแล้ว และใช้คำว่า “จามูกาได้เลือกก่อนแล้วอย่างเด็ดเ็น” เพื่อเสนอผู้อ่านว่า ผู้ที่เป็นต้นเหตุและเป็นฝ่ายผิด คือ จามูกา และเตมุยีนไม่มีสิทธิ์เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้

“สุริยา” เลือกเหตุการณ์ที่แสดงถึงคำสัญญาของเจงกิสข่านที่มอบไว้กับทหารคนสนิทผู้ร่วมชะตากรรมขณะพ่ายศึกหลบหนีของข่านไปจนถึงทะเลสาบบาลจุนา ซึ่งขาดแคลนน้ำและอาหารถึงขนาดต้องดื่มน้ำโคลน ดังตัวบทว่า

“...พระจักรพรรดิทรงจับใจในความจงรักภักดีติดต่อยตามพระองค์ ไม่ลดละของเหล่าทหาร จึงรับสั่งว่า ‘เราจะไม่มีวันลืมพวกเจ้าและความลำบากที่เราได้รับร่วมกันในวันนี้ และเราจะเรียกพวกท่านว่า ‘สหายร่วมดื่มน้ำตามกับเรา’ ในภายภาคหน้า ทุกท่านในที่นี้ จะได้รับยศเป็นแม่ทัพ เป็นผู้แม่จักรวรรดิมองโกลให้เชิดชื่อลือเลื่องไปในอนาคต’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 361-362)

ผู้เขียนใช้ภาษาแสดงถึงความผูกพันระหว่างทหารและเจงกิสข่าน เหล่าทหารต่างจงรักภักดียอมร่วมทุกข์กับเจงกิสข่าน ไม่ทอดทิ้งพระองค์ในยามที่ลำบากที่สุด พระองค์จึงให้ทหารเหล่านั้นร่วมดื่มน้ำตามสาบานว่าต่อไปหากได้มีอำนาจ จะให้ทหารที่ร่วมทุกข์ครั้งนี้ได้เป็นแม่ทัพและได้ร่วมสุขหลังจากผ่านอุปสรรคครั้งนี้ไปได้ ซึ่งเจงกิสข่านก็ทรงปฏิบัติตามคำสาบานครั้งนั้นอย่างเคร่งครัด ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า “สหายดื่มน้ำตาม” แสดงถึงการไม่ถือพระองค์ และถือคุณธรรมน้ำมิตรอันเป็นคุณลักษณะของวีรบุรุษผู้กล้า การใช้ภาษานี้เน้นพฤติกรรมเชิงบวกของเจงกิสข่าน จึงช่วยขับเน้นให้อัตลักษณ์ความเป็นวีรบุรุษผู้กล้าเด่นชัดขึ้น

“สุริยา” ยังมีความสามารถในการใช้ภาษาลดทอนความรุนแรง เมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมในด้านลบของเจงกิสข่านที่มีบันทึกในประวัติศาสตร์ เช่น เหตุการณ์ที่

ทรงหลงเชื่อหมอมณีเตบเทนกี้ว่า คาร์ชาติดกบฏ แล้วจับคาร์ชาไปขังแล้วรับสั่งให้เสียน แต่พระราชมารดาเฮอลีนเดินทางมาห้ามและเตือนสติได้ทัน

“...คาสาร์วิ่งมาฟ้อง พระองค์กลับกล่าวเยาะเย้ย คาสาร์ พระองค์ละอายพระทัย ยิ่งนัก ที่พระองค์มีปฏิกริยาดังนั้นเป็นเพราะคาสาร์ทำตัวใหญ่โตเรียกว่ากร่างก็ได้ ไม่พูดจาหลงให้พระองค์ตามที่ทรงเป็นพระจักรพรรดิ กิริยาก็หะสิ่งตึงตังเหมือนคาสาร์ คนเก่า ที่วิ่งอยู่ตามริมแม่น้ำโอ-นอน พระองค์จึงสมน้ำหน้าว่า “โดนเสียบ้างก็ดี” พระองค์สืมนึกไปว่าท่าทีของพระองค์จะทำให้เตบ-เทนกี้ได้ใจ แล้วอาจทำร้าย พระราชวงศ์องค์อื่นได้ พระองค์นึกสงสัยว่าเตบ-เทนกี้เป็นอะไรไปจึงก่อเรื่องขึ้นเช่นนั้น เข่นคาสาร์เป็นส่วนตัว หรือจะซิมลางลงทาบबारมีของพระองค์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 447)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” ไม่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เจงกิสข่านหลงเชื่อ เตบเทนกี้ว่าน้องชายจะทำการกบฏ จนสั่งจับตัวแล้วเสียนตัวอย่างรุนแรง กล่าวแต่เพียงว่าคาร์ชาน้อยใจเพราะเจงกิสข่านเชื่อหมอมณีมากกว่าตน เป็นสาเหตุให้พระราชมารดาเฮอลีนเดินทางมาตักเตือน “สุริยา” ยังใช้ความสามารถทางภาษาลดทอนความร้ายแรงของเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า เจงกิสข่านพลั้งเพลอและสืมนึกว่าการหยอกล้อด้วยความหมั่นไส้ของพระองค์ จนกล่าวสมน้ำหน้าว่า “โดนเสียบ้างก็ดี” จะส่งผลกระทบรุนแรง เพราะทำให้เตบเทนกี้ได้ใจแล้วรังแกราชวงศ์องค์อื่น ซึ่ง “สุริยา” พยายามให้เหตุผลว่า พระองค์ไม่ได้ตั้งใจแต่เกิดโดยคาดไม่ถึง ทำให้ผลของการกระทำของเจงกิสข่านเปลี่ยนแปลงไปจากประวัติศาสตร์ในทางบวกมากขึ้น จนผู้อ่านที่ไม่สังเกตเห็นว่าการทำผิดครั้งนี้เป็นเรื่องเล็กน้อย

“สุริยา” ใช้วิธีหลบเลี่ยงไม่กล่าวถึงการสังหารชาวเจอร์เซนทั้งเมืองอย่างโหดเหี้ยม แล้วให้จุดไฟเผาเมืองจนมอดไหม้ โดยกล่าวว่า การเผาเมืองเกิดจากฝีมือของชาวคีตานที่เคียดแค้นชาวเจอร์เซน เนื่องจากในอดีตที่เคยทำลายอาณาจักรคีตานของตน ว่า

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านกรี๊วพระจักรพรรดิราชวงศ์จิ้น (เจอร์เซน) ซึ่งพระองค์เรียกว่าพระจักรพรรดิตระกูลบัดสตัย เป็นอันมาก รับสั่งให้ไล่ทุกคนไปให้พ้นพระพักตร์ และทรงใช้ชาวคีตานไล่จุดเพลิงล้างทั่วพระราชวังเมืองซงตู รับสั่งว่าบางทีเพลิงจะทำให้เมืองซงตูสะอาดขึ้นได้ เมื่อทรงสั่งการแล้วพระองค์ประทับแรมอยู่ในเมืองซงตูชั่วคืนเดียว ก็ทรงทนอากาศอันร้อนอบอ้าวของเมืองซงตู (ปักกิ่ง) ในเวลานั้นไม่ได้

ทรงต้องการเสด็จไปในที่ที่สูงอากาศแห่ง และเป็นทุ่งโล่ง อย่างที่ชาวมองโกลชอบ พระองค์ทรงปล่อยให้ทหารติดตามซึ่งเป็นพันธมิตร อยู่ดูแลจัดการการทำลายล้าง เมืองซงตู ทรงตั้งทหารติดตามคนหนึ่งชื่อ คาดา ให้ดูแลการริบทรัพย์จับเชลยแทน พระเนตรพระกรรณ เพราะทรงทราบอยู่ว่าชาวติดตามเกลียดชาวเจอร์เซนที่มารุกรานตน ในสมัยก่อน และทำทารุณกรรมกับพวกติดตามไว้มาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 530)

จากข้อความข้างต้น เจงกิสข่านยกทัพไปรบอาณาจักรจีน (เจอร์เซน) หลังจากจักรพรรดิจีนหลบหนีไปอยู่เมืองโคเฟิง ราชธานีรองของจีน ทรงกลัวจึงสั่งให้ทหารติดตามที่มาสวามิภักดิ์จุดไฟเผาเมืองซงตู โดยไม่ให้รายละเอียดว่าทหารมองโกลสังหารชาวจีนเป็นจำนวนเท่าใด และเลี่ยงใช้การสลับฉากเพื่อกล่าวว่า เจงกิสข่านรู้สึกรับอับอายในเมืองซงตู (จิงตู) จึงเสด็จไปพักในที่ทางตอนเหนือซึ่งเป็นทุ่งโล่งกว้างอากาศถ่ายเทได้สะดวก แล้วกล่าวถึงการริบทรัพย์ทำให้ไม่ต้องกล่าวถึงการสังหารล้างเมืองว่าชาวจีนเสียชีวิตไปเป็นจำนวนเท่าใด การใช้ภาษาร่วมกับการสลับฉากเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจทำให้ “สุริยา” ไม่ต้องกล่าวถึงผู้เสียชีวิต และยังรักษาภาพเชิงบวกของเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้เมตตาผู้มีคุณธรรมไว้ได้

เห็นได้ว่า **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร และ **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มีการเลือกใช้ภาษาในเชิงบวกเพื่อบรรยายเหตุการณ์หรือการกระทำของเจงกิสข่านในทำนองเชิดชู และใช้ภาษาประกอบสร้างให้ภาพเชิงลบในประวัติศาสตร์มีน้ำหนักน้อยลง และปิดเบนความผิดพลาดให้กลายเป็นการกระทำที่ปราศจากเจตนาร้าย ช่วยให้เกิดการกระทำที่มีความชอบธรรมมากขึ้น ส่วน **เจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีความพยายามใช้ภาษาคล้อย่อยให้ผู้อ่านค่อย ๆ เห็นธาตุแท้ของความเป็นขุนศึกของเตมูยีนที่ถูกบดบังและฉาบทาไว้ด้วยความสุขุม ความมีคุณธรรม ว่าแท้ที่จริงแล้วก็ไม่ได้แตกต่างจากซาท์แห่งคอเรสม์ เพราะมักใช้อำนาจเผด็จการ และตอบสนองความทะเยอทะยานในเรื่องอำนาจ และผลประโยชน์บนความทุกข์ยากของประชาชนไม่ต่างกัน

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาระดับวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ไปใช้วิเคราะห์ทัศนคติแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน และภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัยในบทต่อไป

วัฒนวิถีสและภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน

การศึกษาวิจัยในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน เพื่อศึกษาวิเคราะห์วัฒนวิถีสแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน และภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้วจัดระบบข้อมูล เพื่อใช้ศึกษาโดยใช้แนวคิด 2 แนวคิดหลัก คือ

1. แนวคิดวัฒนวิถีสแห่งวีรบุรุษ ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174-175) และแนวคิดชีวิตวิวัฒน์หรือการเดินทางของวีรบุรุษ ของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47-243); ปัทมัตถร ธรรมกวินทิพย์ (2556, หน้า 19-27); มอยเยอร์ (Moyers, 1991; Campbell, 1991a, p. 180 อ้างอิงใน บาร์นี บุญทรง, 2552, หน้า 196)

2. แนวคิดภาพลักษณ์ของวีรบุรุษเจงกิสข่าน ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้ประยุกต์จากแนวคิดภาพตัวแทนของ สจ๊วต ฮอลล์ (hall, 1997, p. 15; pp. 17-19 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112, 112-113); (hall, 1997, pp. 24-25 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์ 2551, หน้า 20; จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28-29); O'Shaughnessy and Jane Stadler', 2005, p. 90 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำเภา, 2551, หน้า 13-14, 15-16) และแนวคิดศาสตร์ของเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 331-337)

การวิจัยในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยเรื่องการประกอบสร้างวัฒนวิถีสแห่งวีรบุรุษ ตามแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน ผลการวิจัยประเด็นนี้จะแสดงให้เห็นว่า นักเขียนนวนิยายไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ท่าน พยายามนำเสนอโครงสร้างชีวิตเจงกิสข่านในฐานะวีรบุรุษทางวัฒนธรรม หรือวีรบุรุษทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากพบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาเป็นพระราชประวัติ กษัตริย์ไทยในอดีต มักนำเสนอเหตุการณ์อัศจรรย์ อธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ที่แสดงถึงความเป็นบุญญาธิการและบุญบารมีของกษัตริย์ เพื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระบุญญาธิการของกษัตริย์ในอดีต

การศึกษาววัฒนวิถีสแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของวีรบุรุษตั้งแต่จุดเริ่มต้น จนกลายเป็นวีรบุรุษ 2 แนวคิด คือ การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174-175) และแนวความคิดชีวิตวิวัฒน์การออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp.

47-243) กล่าวคือ วีรบุรุษเดินทางออกจากโลกปกติหรือโลกปัจจุบันที่ตนอยู่ ไปยังดินแดนเหนือธรรมชาติหรือมีความแปลกประหลาด โดยต้องผ่านการทดสอบมากมาย แล้วท้ายสุดได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่และมีพลังอำนาจเพิ่มขึ้น อาจเป็นพลังทั้งทางด้านสติปัญญา วัตถุ หรือแม้กระทั่งด้านจิตใจที่วีรบุรุษต้องการ ผลการวิจัยประเด็นนี้จะทำให้เข้าใจวิถีที่นำพาเดมูอีนหรือเจงกิสข่าน ก้าวสู่ความเป็นวีรบุรุษ ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อแสวงหาสาระสาระเพื่อมอบให้กับสังคมมองโกล และโลก

การศึกษาภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยจะนำเสนอภาพลักษณ์จากกระบวนการประกอบสร้างของนักเขียนไทย ภาพที่สร้างขึ้นเป็นการนำ “ความจริง” หรือภาพต้นแบบมานำเสนออีกครั้ง โดยการนำเสนอครั้งนี้ไม่ใช่ภาพจริงดั้งเดิม แต่เป็น “ตัวแทน” หรือ “ภาพลักษณ์” ที่ “คล้ายคลึง” กับภาพต้นแบบ (วันชนะ ทองคำผา, 2554, หน้า 14) การศึกษานี้จึงแสดงผลวิจัยที่พิจารณาว่า ผู้เขียนนวนิยายทั้งสามท่าน ใช้ภาษาเล่าเรื่องเกี่ยวกับเจงกิสข่านในลักษณะใด มีการนำเสนอภาพลักษณ์วีรบุรุษเจงกิสข่าน อย่างไร และผู้เขียนใช้กลวิธีใดประกอบสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านเพื่อให้นวนิยายน่าสนใจ

ผลการวิจัยที่นำเสนอในบทนี้ คือ ชีวิตวิวัฒน์ และภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน มี 2 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. วัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน
 - 1.1 แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี
 - 1.2 ชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษเจงกิสข่าน
2. ภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย

วัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน

“วัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษ” เป็นคำที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อใช้ศึกษาวิถีชีวิตของวีรบุรุษตั้งแต่จุดเริ่มต้น จนกลายเป็นวีรบุรุษ 2 แนวคิด คือ การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174-175) และชีวิตวิวัฒน์หรือแนวคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47-243) มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี

การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174-175) ลอร์ด แรกแลน นำเสนอแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในหนังสือ *The Hero a Study in Tradition, Myth, and Drama* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี

ค.ศ. 1956 ใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบตำนานและปกรณัมกรีกที่เป็นตำนานต้นแบบหลายตำนาน แล้วสรุปเป็นแนวคิดที่ว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี มีแบบโครงสร้างชีวิตที่คล้ายคลึงกัน 22 เหตุการณ์สำคัญ อันเป็นผลมาจากเค้าเงื่อนทางพิธีกรรมตามวิถีทางของบุคลิกลักษณะแห่งพิธีกรรม แนวคิดนี้นอกจากสามารถนำมาศึกษาวีรบุรุษในตำนาน วรณคดี และวรรณกรรมแล้ว ยังสามารถปรับใช้ศึกษาประวัติชีวิตของวีรบุรุษประวัติศาสตร์อื่น ๆ ได้ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น เพื่อศึกษาว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีเสนอโครงสร้างชีวิตเจกิสซ่านแบบใด ทั้งนี้เนื่องจากพบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์กษัตริย์ไทยในอดีต มักนำเสนอเหตุการณ์สำคัญ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ จากพงศาวดาร เพื่อแสดงบุญญาธิการและบุญบารมีของกษัตริย์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอผลการศึกษาได้ 1 ประเด็น ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า ผู้เขียนเน้นเสนอภาพเจกิสซ่านเป็นวีรบุรุษทางประวัติศาสตร์ ในฐานะจักรพรรดินักรบ ผู้มีความสามารถปราบปรามรวบรวมมณฑลผืนต่าง ๆ ให้เป็นเอกภาพ ปราบดินแดนต่าง ๆ แล้วครอบครองอาณาจักรที่มีขนาดกว้างใหญ่ และผู้นำที่มีคุณธรรมเป็นธรรมิกราช ที่มีความเป็นผู้นำและนักปกครองที่ดี สร้างคุณูปการให้กับชาวมองโกลมากมาย แต่ก็มีเนื้อหาบางส่วนที่สอดคล้องกับภาพของวีรบุรุษทางวัฒนธรรมประเพณีด้วย ทำให้เป็นโครงสร้างชีวิตที่มีความน่าสนใจ โดยมีเหตุการณ์สอดคล้องกับแนวคิด 16 เหตุการณ์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 37 แสดงแบบโครงสร้างชีวิตของเจกิสซ่านในนวนิยายเรื่อง “เจกิสซ่าน”
ของนักเขียนไทยร่วมสมัยตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี
ของลอร์ดเรกแลน

เหตุการณ์	พบ			ไม่พบ
	ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”	
1. มารดาวีรบุรุษมักเป็นเจ้าหญิงพรหมจรรย์	•	–		
2. บิดาของวีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์	•	–	•	
3. บิดามักจะเป็นญาติใกล้ชิดของมารดา				•
4. การเกิดของวีรบุรุษมีความแปลกกว่าปกติ			•	
5. การได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า		•	•	
6. เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย	•	•	•	

ตาราง 37 (ต่อ)

เหตุการณ์	พบ			ไม่พบ
	ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”	พบ
7. วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้	•	•	•	
8. การได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล	•		•	
9. มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก				•
10. การกลับคืนมาตุภูมิในวัยหนุ่มหรือไปยังดินแดนที่จะได้ครอบครองในอนาคต	•	•	•	
11. หลังจากวีรบุรุษมีชัยชนะเหนือกษัตริย์ ยักษ์ มังกร หรือสัตว์ร้าย	•	•	•	
12. การได้สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่เคยไปอาศัย	•	•	•	
13. การได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์	•	•	•	
14. การปกครองแผ่นดินอย่างปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง	•	•	•	
15. การบัญญัติกฎหมาย	•	•	•	
16. ต่อมาวีรบุรุษถูกพระเจ้าพิโรธ หรือประชาชนเสื่อมศรัทธา				•
17. วีรบุรุษถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง				•
18. วีรบุรุษถึงแก่กรรมกรรมอย่างลึกลับ	•	–	•	
19. วีรบุรุษมักมีมรณกรรมบทยอดเขา	•	–	•	
20.) หากวีรบุรุษมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ได้สืบสันตติวงศ์				•
21. ร่างกายของเขาไม่ได้ถูกฝัง		–		•
22. การมีสุสานศักดิ์สิทธิ์		–	•	
พบ	13	9	15	6
รวมที่พบ		16		6

หมายเหตุ: เครื่องหมาย (–) แสดงว่าในเนื้อเรื่องไม่มีการกล่าวถึง

ข้อมูลจากตารางข้างต้น แสดงแบบโครงสร้างชีวิตของเจงกิสข่าน ในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด

แรกแล่น พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิด 16 เหตุการณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการบอกรหัสหมายเลขเหตุการณ์ตามแนวคิดของลอร์ดแรกแล่น ในเครื่องหมาย () และวางไว้ท้ายหัวข้อเพื่อรายงานผลการศึกษา ดังนี้

1.1 เหตุการณ์ที่ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี

นวนิยาย “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ดแรกแล่น จำนวน 16 เหตุการณ์ คือ มารดาวีรบุรุษมักเป็นเจ้าหญิงพรหมจรรย์ (1), บิดาของวีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์ (2), การเกิดของวีรบุรุษมีความแปลกกว่าปกติ (4), การได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า (5), เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย (6), วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้ (7), การได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล (8), การกลับคืนมาตุภูมิในวัยหนุ่มหรือไปยังดินแดนที่จะได้ครอบครองในอนาคต (10), หลังจากวีรบุรุษมีชัยชนะเหนือกษัตริย์ ยักษ์ มังกร หรือสัตว์ร้าย (11), การได้สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่เคยไปอาศัย (12), การได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์ (13), การปกครองแผ่นดินอย่างปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง (14), การบัญญัติกฎหมาย (15), วีรบุรุษถึงแก่กรรมอย่างลึกลับ (18), วีรบุรุษมักมีมรดกกรรมบทยอดเขา (19) และการมีสุสานศักดิ์สิทธิ์ (22) มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 มารดาวีรบุรุษมักเป็นเจ้าหญิงพรหมจรรย์ (1) ลอร์ด แรกแล่น กล่าวว่า

วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “มีมารดาเป็นเจ้าหญิงพรหมจรรย์” (Lord Raglan, 1975, p. 174) นวนิยายทั้งสามเรื่องกล่าวถึงมารดาของเตมูจินแตกต่างกัน เตมูจิน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่านของ ประพันธ์กร ว่าเยสุกาย (เยสุเก) บิดาของเตมูจินยกกำลังพลไปรบแย่งชิงนางฮูลัน (เฮอลีน) ที่กำลังจะแต่งงานกับชิลตู เจ้าบ่าวเผ่าเมอร์กอน (เมอร์กิต) เพราะได้ข่าวว่านางมีความมั่งคั่งและยังโสด เยสุเกจึงนำบริวารไปแย่งชิงนางมาได้ก่อนแต่งงานกับชิลตู ความว่า

“...เยสุกายโปรดปรานเจ้าลูกแก้วคนนี้อีกสถานหนึ่งก็คือเป็นลูกคนหัวปีจากภรรยาที่เขาแย่งมาจากคนอื่น นางฮูลันเป็นสาวถิ่นไกลผู้ซึ่งกำลังจะแต่งงานกับคู่ครอง แต่ถูกเยสุกายขานยกพลไปดักแย่งเอามาเป็นเมียของตนเสียเพราะรู้ว่านางฮูลันนี้เป็นสตรีงามนัก...แต่นางก็ฉลาดพอที่จะยอมรับความเป็นผู้จากเยสุกายข่าน ซึ่งแล้วกาลต่อมาภายหลังก็รักจริง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 17)

เจิงกีซข่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ กล่าวถึงพระราชมารดาฮูลัน (เฮอลีน) ผ่านบทสนทนาระหว่าง มเหสีรองชื่อพระนางคูลาน ชาติเดียวกับเจงกิสข่าน โดยนางส่งสาวใช้ไปทูลเชิญเจงกิสข่านมา เพื่อร้องเรียนให้คุ้มครองความปลอดภัยให้ตนและโอรสองค์น้อยที่ยังเป็นทารก เนื่องจากโอรสองค์โตของข่าน คือ โจจิ กำลังสังหารชาวเผ่าเมอร์กิตของนาง โดยอ้าง

ความเป็นสายเลือดเดียวกับพระราชมารดาเฮอลีน เพื่อให้ท่านชานช่วยปกป้องตนและโอรส ความว่า “...‘ราชมารดาของ พระองค์คือพระนางอ้อยลุนนั้นก็หาใช้ชนเผ่าม่งโกลแต่อย่างใดไม่ แต่เป็นเอกสตรี ผู้สืบสายโลหิตมาแต่ชาติพันธุ์เดียวกับหม่อมฉันนี่เองอย่างแท้จริง เป็นเลือด เมอริกทุก ๆ หยดทีเดียว!’...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 459) ซึ่งบทสนทนากล่าวเพียงว่า พระราชมารดาเป็นชาวเมอริกิตซึ่งเป็นชนเผ่าเดียวกันกับพระนางคูลาน ฆาตุณ ไม่ใช่ชาวมองโกล เท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงการแย่งชิงเจ้าสาวในอดีต

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า เฮอลีน ชนชั้นสูงของเผ่าอุงกิริต นางไม่ใช่หญิงสาวพรหมจรรย์ เนื่องจากเคยแต่งงานกับชิลตู ชนชั้นสูงเผ่าเมอริกิตไปแล้ว เวลาต่อมาเยสุเกจึงได้ยกกำลังพลไปชิงตัวมาเป็นภรรยาของตน ความว่า “...เยสุเกมีชัยในการรบ กับเผ่าเมอริกิต แล้วจับสาวสวยชื่อเฮอลีนมาเป็นภรรยา เฮอลีนเดิมเป็นเผ่าอุงกิริตแล้วมาเป็น ภรรยาของคนชั้นหัวหน้าของเผ่าเมอริกิต เมื่อถูกจับมาอยู่ในกระท่อมของเยสุเกก็อยู่กับเยสุเก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37) นอกจากนางจะมีเชื้อสายชนชั้นสูงแล้ว มารดาของเตมูยีนยังมีสถานะ ทางสังคมสูงด้วย เนื่องจากธรรมเนียมของมองโกลที่ถือว่าผู้หญิงที่ได้จากการแย่งชิงมาแสดงถึง ความเก่งกล้าและเกียรติของผู้ชาย ทำให้เยสุเกยกย่องนางเฮอลีนไว้ในฐานะภรรยาหลวง ซึ่งมี สถานะเหนือกว่านางโคอาชิน (Qo'agchin) ภรรยารอง ที่แต่งงานกับเยสุเกก่อนหน้านี้

ดังนั้น เฮอลีน จึงเป็นสตรีพรหมจรรย์และเป็นหญิงจากชนชั้นสูง ที่สังคม มองโกล ในสมัยนั้นให้ความสำคัญ จึงเห็นได้ว่ามารดาของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์กับวีรบุรุษ ในวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกัน เนื่องจากวีรบุรุษในตำนานมักถูกกล่าวขานว่าเป็นบุตรของ เทพเจ้าที่ลงมาสมสู่กับนางมนุษย์ที่เป็นพรหมจรรย์ แล้วให้กำเนิดบุตรลักษณะพิเศษต่างจาก มนุษย์ทั่วไป เช่น เป็นมนุษย์กึ่งเทพที่มีพลังมหาศาล มีสติปัญญามาก มีบุญบารมี ผู้คนจึงให้ ความเคารพ แต่วีรบุรุษในประวัติศาสตร์มักเกิดจากการฝึกฝนตนเองจนมีความสามารถสูงส่ง กว่าผู้อื่น แต่ชาติกำเนิดที่สูงส่งก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้วีรบุรุษได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้นด้วย

1.1.2 บิดาของวีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์ (2) ลอร์ด แรกแลน กล่าวว่า “บิดาของ วีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์” (Lord Raglan, 1975, p. 174) นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง กล่าวไว้ต่างกันดังนี้

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เยสุกาย (เยสุเก) มีสถานะเป็นชาน ที่แวดล้อมด้วยเหล่าขุนพลมากมาย ในเผ่ามักจัดประลองฝีมือการต่อสู้ อยู่เสมอ เตมูยีนลงแข่งขันและมีชัยชนะ ฉายแววความสามารถเหนือคนทั่วไปทำให้เยสุกายชาน (เยสุเก) ภาคภูมิใจและคาดหวังว่า ในอนาคตเตมูยีนต้องเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่กว่าตน “...ผลพิชิต ที่เตมูยีนภาคภูมิใจและคั่นองอยู่ในอารมณ์ ก็คือ คำชมเชยของเยสุกายชานว่า เตมูยีน เจ้าควร จะเป็นจักรพรรดิชาน ยิ่งใหญ่กว่าพ่อในกาลข้างหน้า...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 23)

ในค่ายของเยสุกายข่าน (เยสุเก) มีการขับเพลงคลอพิณสายเดี่ยวเพื่อเล่า นิทานนิยายปรัมปรา บอกเล่าเรื่องราวเชื้อสายอันสูงส่งของข่าน เตมูยีนจึงรับรู้เรื่องราวของ บรรพบุรุษว่า เชื้อสายของตนสืบทอดจากกาบูลข่าน (กาบูลข่าน) ข่านผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของมองโกล ที่เคยบุกไปทำทลายอำนาจจักรพรรดิจีน (เจอรฺเชน) มาแล้วความว่า

“...และก็จากเพลงนั้นอีก ที่เขาได้มีโอกาสรับรู้ว่ายเยสุกาย พ่อของเขาสืบเชื้อ มาจากข่านแห่งตระกูลยัคดา คือตระกูลมองโกลผู้ยิ่งใหญ่มานานแล้ว และมีผู้นับหน้า ถือดา ย่อมเป็นผู้อยู่ภายใต้ปกครองกว่าหมื่นกระโจมในปัจจุบัน...”

...บรรพบุรุษของเขาผู้หนึ่ง ชื่อกาบูลข่าน เคยยิ่งใหญ่ถึงขนาดจับเคราขาว ยาวเพื่อยของฮ่องเต้ผู้ทรงอำนาจของประเทศจีน อันเป็นมหาประเทศกว้างใหญ่ มหาศาล ทั้งที่ฮ่องเต้องค์นั้นก็มิเคยอาภินิหารลือลั่นน่าสะพึงกลัว แต่เตมูยีนก็ได้เสียใจ ว่าการที่บรรพบุรุษของเขาด้วยเหตุที่ไปจับเคราฮ่องเต้ ทั้งที่มีฐานะเปรียบกันไม่ได้ ด้วยเหลาตนเป็นกักระเหเร่ร่อน จึงเป็นเหตุให้บรรพบุรุษผู้นั้นถูกวางยาพิษตาย...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 34-35)

เจงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวเพียงว่าบิดามารดาได้ทอดทิ้งให้ เตมูยีนอยู่เพียงลำพัง ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเยสุเกเลย

ส่วนเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เยสุเกยังไม่ได้มีสถานะเป็นข่าน แต่เป็นบาชาตุร์ ชายผู้กล้าประจำเผ่าบอร์ยิกิน เป็นนักรบที่รบชนะเผ่าใหญ่ ๆ มาแล้วหลายครั้ง

เนื่องจากสังคมมองโกลในสมัยนั้น ยังเป็นชนเผ่าเร่ร่อนหลายเผ่าและไม่มี บุคคลใดรวมเผ่าได้สำเร็จ ตำแหน่งหัวหน้าเผ่าจึงเป็นตำแหน่งสูงสุด เป็นชนชั้นปกครอง ผู้วิชัย จึงจัดให้เตมูยีนมีบิดาเป็นข่านด้วย ทั้งยังให้รายละเอียดว่าเยสุเก มีเชื้อสายเป็นชนชั้นสูงของเผ่า บอร์ยิกิน (Borjigin) ที่สืบทอดมาอย่างยาวนานจนกระทั่งถึงบาตูข่านผู้เป็นบรรพบุรุษชั้นทวด เดิมทีเยสุเกไม่ได้เป็นหัวหน้าเผ่าแต่เป็นบาชาตุร์ ชายกล้าหาญที่รบเก่ง มีความสำคัญในการเป็น ผู้นำเผ่าย่อยในยุคนั้น “...เยสุเกเป็นนักรบที่สามารถมาก นับเป็นชนชั้นที่เรียกว่าเป็นบาชาตุร์ (ชายกล้าหาญ) ของเผ่าบอร์ยิกิน ต่อมาได้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37)

นอกจากต้องมีฝีมือรบเพื่อป้องกันตัวแล้ว ต้องรวบรวมคนไปปล้นชิง ทรัพย์สมบัติ และสัตว์เลี้ยงของเผ่าอื่นเพื่อดำรงชีพ และความมั่งคั่ง ผู้นำที่มีความสามารถในการรบจึงได้รับการยกย่องมากที่สุด “...การที่ชายบาชาตุร์ (ชายกล้าหาญ) ชาวมองโกล ออกไปรบ เป็นเรื่องธรรมดาสามัญในชีวิตประจำวัน บางครั้งก็เป็นไปตามข่าวที่มีมาว่าที่นั่นที่นี้

ร่ำรวยได้ทรัพย์สินสมบัติมา จึงควรพาสัมครพรรคพวกไปชิงสมบัติต่อ..” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37-38)

ด้วยความเป็นผู้นำ และความสามารถในการรบที่โดดเด่น สามารถหาทรัพย์สินสมบัติและสัตว์เลื้อยมาสร้างความมั่งคั่งให้ชาวเผ่าได้มาก ทำให้เยสุเกได้รับความนิยม มีสมัครพรรคพวกมากขึ้น จึงแยกกระโจมตั้งตนเป็นหัวหน้าเผ่าย่อยโดยมีตารูกูโต กิริลตุก หัวหน้าเผ่าไดยุต ซึ่งเป็นเครือญาติและมีบรรพบุรุษเชื้ออาแลนโกคนเดียวกันมาอยู่ด้วย ทำให้มีกระโจมในปกครองและมีนักรบประจำเผ่าจำนวนมาก ตามเอกสารจีนกล่าวว่าหัวหน้าเผ่ามองโกลมีสถานะเทียบเท่าเจ้าชาย ดังนั้นเตมูยีนจึงเป็นบุตรชายของหัวหน้าเผ่าที่มีสิทธิ์เป็นผู้สืบทอดด้วย

1.1.3 การเกิดของวีรบุรุษมีความแปลกกว่าปกติ (4) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่าวีรบุรุษ “มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการกำเนิดที่แปลกกว่าปกติ” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

พระราชประวัติของเจงกิสข่านในช่วงการกำเนิดตามที่ปรากฏในเอกสารพงศาวดารและเอกสารอื่นหลายฉบับ ระบุเหตุอัศจรรย์ระหว่างการกำเนิดซึ่งมีความแปลกไปจากปกติว่า ขณะที่เตมูยีนคลอดออกมาจากครรภ์มารดาได้กำก้อนเลือดออกมาด้วย ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน กล่าวถึงเนื้อความในหนังสือพงศาวดารลับของมองโกล บทที่ 59 มีเนื้อความว่า “ในช่วงเวลาที่เขาเกิด ได้กำก้อนเลือดขนาดเท่ากระดูกข้อนิ้วมือ ไว้ที่มือด้านขวา” (Onon, 2005, p. 64) ส่วนบทความของ ทรีเซีย คาร์สเวลล์ กล่าวถึงเหตุอัศจรรย์ว่า “มีชาวเล้าลือว่าเด็กทารกกำก้อนเลือดไว้ในมือ เป็นลางบอกเหตุว่าเขาจะกลายเป็นวีรบุรุษ” (Carswell, 1994-2019, p. 39) ส่วนสารคดีไขปริศนาตามล่าสุสานลับโบราณเจงกิสข่าน เล่าว่า “กล่าวกันว่าเตมูยีนเกิดมาพร้อมกับมือกำลิ่มเลือด และเรื่องความเชื่อหมอผี นี่คือเครื่องหมายที่เขาถูกกำหนดชะตาให้ยิ่งใหญ่หลายเรื่อง” (สงคราม, 2561, สื่อออนไลน์) นอกจากนี้หลักฐานประเภทพงศาวดารและหลักฐานที่อ้างอิงพงศาวดารล้วนกล่าวถึงเหตุการณ์นี้ แต่นวนิยายทั้ง 3 เล่ม ไม่ได้นำเสนอเหตุการณ์นี้ไว้ มีเพียง “สุริยา” ที่กล่าวถึงเหตุอัศจรรย์อื่นที่สามารถเกิดได้ในชีวิตจริงอย่างคำพยากรณ์

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร ไม่ได้กล่าวถึงการเกิดที่มีความพิเศษไปจากธรรมดา แต่กล่าวถึงความสามารถทางด้านการทหารการปกครอง ความศรัทธาในความเชื่อเพื่อเผ่าเผ่า นอกจากนี้นี้ยังมีความเชื่อว่า เจงกิสข่านเป็นเทวทูตที่สวรรค์ส่งมาเกิดเพื่อปราบกบฏผู้ช่วยชาวมองโกลให้พ้นจากทุกข์เข็ญ ความว่า

“...กระแสแห่งความชื่นชมอย่างแท้จริงต่อเยนกีซข่านเตมูยีนนั้นก็เปี่ยมท่วมล้นอยู่ในจิตใจบรรดานักรบแลชนชาวมองโกล...ด้วยต่างมีความเลื่อมใสในจิตใจเอื้ออารีของเตมูยีน แลเชื่อในฝีมือสติปัญญาแลกำลังทัพม้าอันเกรียงไกร บางพวกเชื่อกันว่า เยนกีซข่านผู้นี้

ก็คือบ๊อบโต เทวทูต อันสรวงสวรรค์ส่งมาเกิดเพื่อปราบกษัตริย์คแลปรัมทุกซึกเซี่ยมของโลก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 249)

เจ็งกีซข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ ไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ช่วงการเกิดของเตมูยีน **เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” ไม่ได้กล่าวถึงเช่นเดียวกัน แต่กล่าวถึงคำพยากรณ์ของหมอดิชาวมองโกลในอดีต ที่เคยทำนายไว้ว่า มองโกลจะมีบุคคลที่เทพเทนกีสั่งลงมาปราบยุคเข็ญรวมแผ่นดินที่แตกแยกให้กลายเป็นมหาอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ คำทำนายนี้เป็นที่รำลือไปทั่ว แต่ไม่เคยมีใครมีความโดดเด่นและมีความสามารถขนาดนั้น เมิงลิก บริวารผู้ซื่อสัตย์ของเยสุเก เป็นผู้ได้ยินแล้วนำมาเล่าให้เตมูยีนฟัง หลังจากเยสุเกเสียชีวิต ด้วยทว่า

“...‘...ได้ลิ้นท่าน’ เมิงลิกไม่ทันรู้สึกตัวว่าได้พูดกับเตมูยีนราวกับว่าเตมูยีนเป็นผู้ใหญ่ รุนราวคราวเดียวกับเมิงลิกเอง ‘เรื่องนี้ที่จริงรู้กันทั่วไป ไม่ได้เป็นเรื่องปิดบัง เรื่องมีอยู่ว่า ในอนาคตกาลภายในร้อยปี จะมีเอกบุรุษมาถือกำเนิดเป็นชาวมองโกล แล้วบุคคลผู้นี้จะสามารถรบชนะเผ่าทั้งหลายในดินแดนมองโกลเสียได้ทั้งหมด แล้วรวมเผ่ามองโกลเข้าเป็นเผ่าเดียว แล้วจะรบชนะทุกเผ่าที่ไม่ใช่มองโกล สามารถจัดตั้งจักรวรรดิมองโกลอันเกรียงไกร แผ่อณาเขตไปจนจรดมหาสมุทรหลายด้าน บุคคลผู้นี้จะมีอายุยืนกว่าร้อยปี และจะทำให้เชื้อชาติมองโกลของเราเจริญขึ้นและออกลูกออกหลานจนเต็มทวีปเอเชีย...มองโกลที่สืบสายเลือดจากบุคคลผู้นี้ไม่น้อยกว่าสิบหกล้านคน...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 86-87)

เหตุที่เมิงลิกเล่าเรื่องนี้ให้เตมูยีนฟัง เพราะได้ยินเตมูยีนพูดว่าการรวมเผ่าจะช่วยให้ชาวมองโกลอยู่รวมกันได้อย่างปกติสุข ไม่มีการฆ่าฟันกัน ไม่มีผู้คนต้องล้มตายอีกต่อไป เมิงลิกยังบอกว่า ชาวมองโกลต่างเฝ้ารอการมาถึงของบุรุษในคำทำนาย ที่เล่าลือว่าจะมีเอกบุรุษมารวบรวมแผ่นดินมองโกลให้ยิ่งใหญ่เหนือจักรวรรดิทั้งหลายด้วย ดังด้วยทว่า “...กิตติศัพท์เรื่องของเตมูยีนแพร่สะพัดไป ชาวมองโกลทั้งหลายพากันคิดว่า ‘นี่ละกระมัง คงใช่ข่านคนที่มีเรื่องเล่าไว้ในนิทานปรัมปราว่าจะมาเป็นผู้รวมชาติมองโกลให้เป็นปึกแผ่น สร้างจักรวรรดิมองโกลให้ใหญ่ยิ่งเหนือจักรวรรดิทั้งหลาย’...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 252)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจัดให้การเกิดของวีรบุรุษเจงกิสข่านในนวนิยายไทย มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการเกิดของวีรบุรุษที่แปลกกว่าปกติ

1.1.4 การได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า (5) ลอร์ด แรกแลน กล่าวว่าวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีมัก “ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

นวนิยายกล่าวว่า “เตมุยีน” เป็นบุตรเทพเจ้าและเป็นผู้ได้รับความเมตตาจากเทพเจ้า ทั้งในช่วงวัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยกล่าวถึง 2 ทาง ทั้งด้านบวก และด้านลบ ดังนี้

1) ด้านบวก นวนิยายกล่าวถึงเหตุการณ์ที่แสดงว่า เจงกิสข่านเป็นบุตรของเทพเจ้าในด้านบวก 5 ข้อ คือ ได้รับความช่วยเหลือจากเทพเจ้า ได้รับการปกป้องจากเทพเจ้า ได้รับอำนาจในการทำสงครามจากเทพเจ้า ได้รับอำนาจเทวสิทธิ์ และเป็นบุตรของเทพเจ้า

1.1) ได้รับความช่วยเหลือจากเทพเจ้า **เตมุยีน จอมจักรพรรดิ**

เย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านเชื่อว่าพระองค์ได้รับพรจากเทพเทนกัรที่คอยช่วยเหลือให้สิ่งที่คิดไว้สำเร็จผล ตัวยกมาว่า “...เย็นกิสข่านภูมิพระทัยว่า พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงประทานพรแลความเป็นธรรมแก่พระองค์อย่างไม่ขาดแคลน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 466)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่าเตมุยีน เป็นบุคคลที่ชาวทุ่งหญ้าเชื่อว่าเป็นบุรุษในคำทำนาย โดยสุริยาได้สอดแทรกข้อความเช่นนี้หลายครั้ง เช่น ในตอนที่เดเซเช็นกล่าวให้พรในพิธีแต่งงานว่า “...เรามั่นใจว่าลูกเขยของเราคนนี้เป็นคนที่เทพเจ้าเทนกัรทรงคุ้มครองและพระราชทานฝีมือและความฉลาดให้ เรามั่นใจว่าบอร์เตจะได้มีชีวิตที่รุ่งเรืองเคียงข้างเตมุยีนคนนี้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 190)

1.2) ได้รับการปกป้องจากเทพเจ้า **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมุยีนได้รับความช่วยเหลือจากเทพแห่งฟ้านิรันดร์ เขามักขึ้นไปบนภูเขาแห่งหนึ่งแล้วทำพิธีสักการะสวดมนต์ขอพรต่อเทพเจ้า เมื่อครั้งเริ่มสร้างค่ายเป็นของตนเอง เขาขึ้นไปอธิษฐานขอพรให้เทพเจ้าปกป้องรักษา และช่วยให้การใหญ่ที่คิดไว้สำเร็จผล ซึ่งรับรู้ได้ว่าเทพเจ้าตอบรับคำขอและประทานพรให้ ความว่า

“...เตมุยีนจึงขึ้นไปสู่ยอดเขาในที่โล่งเตียนแห่งหนึ่ง กระทำประณตอภิวาทสู่ฟ้า เบื้องบน แล้วน้อมจิตรำลึกถึงวอนขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเชื่อกันว่าบนสถานอย่างนั้นเป็นเนาว์สถิตของเทพเทนกัร อันเป็นสัญลักษณ์วิญญาณ แห่งเทพเจ้าทั้งปวงเบื้องบน...

...‘ณ ค่ายออร์ดู ฐานทัพซึ่งข้ามาก่อร่างสร้างตัวพร้อมด้วยสมัครพรรคพวกนี้ ขอประทานพรจากพระผู้เป็นเจ้าโปรดให้ความคุ้มครองปกป้อง อย่าให้ต้องภัยพิบัติสิ่งใดฉิบหายเป็นไปเลย และขอได้โปรดประทานคำสั่งผู้คนทั้งปวงในกลุ่มข้าขอให้ปวงเขาได้ดำเนินการใหญ่ที่คิดไว้ต่อไป จนสำเร็จผลสืบผล’

...การทำพิธีเป็นที่มั่นหมายโล่งใจได้ด้วยเชื่อมั่นตามแบบ พิธีว่าพระผู้เป็นเจ้ารับรู้ในพระทัยแล้ว เตมุยีนลงจากภูเขา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 102)

1.3) ได้รับอำนาจในการทำสงครามจากเทพเจ้า **เจิ้งกัซข่าน** ของ สุกา ศิริमानนท์ กล่าวถึงเจิ้งกัซข่านในวัยผู้ใหญ่ว่า ได้รับการช่วยเหลือจากเทพเจ้าแห่งสงคราม โดยในการรบทุกครั้งจะใช้ม้าสีขาวชื่อ ซีเตอร์ ให้วิ่งเคียงคู่ม้าของพระองค์โดยไม่มีคนบังคับ เนื่องจากก่อนออกรบมีการทำพิธีกรรมอัญเชิญเทพเจ้าแห่งสงครามชื่อ ซุลเด ทรงม้าตัวนี้ออกศึก เพื่อปกป้องกองทัพมองโกลและประทอนชัยชนะ ความว่า

“...ในเมื่อเจิ้งกัซข่าน เสด็จออกเพื่อการนำทัพไปรณรงค์สงคราม ครั้งใดคราวใด ม้าซีเตอร์นี้ก็วิ่งหรือเดินนำเคียงคู่ไปด้วยเสมอ และผู้ที่ทรงประทับนั่งตามคติของ ลัทธิขั่มมันแห่งพวกเขานั้นเอง ซึ่งมีพระนามโดยเฉพาะว่า ซุลเด อยู่บนหลังของม้า ซีเตอร์ทุก ๆ ครั้ง ก็จะได้เทพยดาแห่งการรณรงค์สงคราม... เป็นเทพยดาแห่งยุทธนาการ ที่ทรงอิทธิฤทธิ์ยิ่งใหญ่มหึมาศรัทธา เพราะนอกจากจะเป็นเทพยดาแห่งการรบ การศึกแล้ว ซุลเดยังทรงเป็นผู้พิทักษ์กองทัพทั้งหลายทั้งปวงของชนชาติมองโกลไว้...”

(สุกา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 372)

การกระทำเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า เจิ้งกัซข่านทรงสามารถเชื่อมต่อกับอำนาจเหนือธรรมชาติ จากเทพเจ้าแห่งสงครามช่วยเหลือให้ทหารมองโกลมีชัยชนะเหนือศัตรู ความว่า

“...พอทรงมีพระบรมราชบัญชาจบกกระแสน้ำ เจิ้งกัซ-ข่าน ได้ทรงยกถ้วยสุรา คูมิสส์ของพระองค์ชูสูงขึ้น เพื่อดื่มถวายพระพรต่อเทพเจ้าซุลเด...เป็นวิญญานอัน คักดีสิทธิ์ สำหรับปกป้องพองทหารชาติมองโกล และเป็นเทวสมมติซึ่งไม่ว่าจะกรีธาทัพไป ณ แห่งหนตำบลใด เจิ้งกัซ-ข่าน จักต้องอัญเชิญไปประทับประทับไว้ภายในกระโจมหลวง ของพระองค์ด้วยเสมอไป เป็นสิ่งคักดีสิทธิ์ประจำกองทัพเท่า ๆ กับธงมหाराชสีขาว แก่แกะนั้นทีเดียว...”

(สุกา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 617)

1.4) การได้รับอำนาจเทวสิทธิ์ ประเด็นนี้ **เจิ้งกัซข่าน** ของ สุกา ศิริमानนท์ ได้กล่าวว่า เจิ้งกัซข่านอ้างอำนาจเทวสิทธิ์ หรือการได้รับอาณัติจากสวรรค์ให้เป็น ผู้ปกครองชาวมองโกล ความว่า

“...คน ๆ เดียวกันนี้เอง ที่ปรากฏว่าในที่สุดก็ได้รับการประกาศสถาปนา ณ ท่ามกลางแห่งที่ประชุมสภา กูรูลได้ว่าเป็นตัวแทนของสรวงสวรรค์ เป็นองค์เจิ้งก๊ช-ช่าน! ก็ถ้าหากว่า ท้องฟ้าอากาศอันเป็นสีน้ำเงินสดใสอยู่เบื้องบนอันสูงลิบลับนั้น เป็นสิ่งซึ่งจะคงทนอยู่ตลอดไปชั่วนิรันดร์กาลแล้วไซ้ไร ไฉนเล่าพระองค์ซึ่งเป็นตัวแทนของฟ้าสวรรค์นี้ จะไม่คงทนอยู่ตลอดไปชั่วนิรันดร์กาลด้วย?...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 445)

1.5) การเป็นบุตรของเทพเจ้า **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า เหตุที่ทำให้ชาวมองโกลเชื่อว่า เตมูยีนเป็นบุตรของเทพเทนกี้ คือ ตอนที่เตมูยีนสถาปนาตนเป็นเจงกิสข่าน เนื่องจากมีบทสนทนาระหว่างเตมูยีนข่านและหมอผีเกอเกอซูที่กำลังแสดงตนเป็นม้าทรงสื่อสารกับเทพเทนกี้ ความว่า

“...ข้าแต่พระบิดา พระองค์มีพระประสงค์จำนงสิ่งใดหรือ พระองค์จึงเสด็จมาเหยียบพื้นโลกหล้านี้’

‘เรามีธุระสำคัญ’ เตบ-เทนกี้ ตอบด้วยเสียงเหมือนกำลังละเมออยู่ในฝัน

‘ธุระอะไรพระเจ้าข้า โปรดเมตตาให้ข้าพระองค์รับรู้’ เจงกิสข่านรับสั่งด้วยเสียงกังวานใสราวแก้วเจียรนัยที่ถูกนิ้วมือกระดูกของเตบ-เทนกี้ดีด

‘เรามาเพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตรแห่งเรา’

‘ข้าพเจ้าอรับพระบัญชา ณ บัดนี้’ องค์เจงกิสข่านตรัสกับพอมด หมอผีเตบ-เทนกี้

‘เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่าเจงกิสข่าน’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 248– 249)

บทสนทนาดังกล่าว มีเนื้อความแสดงว่าเจงกิสข่านเป็นบุตรของเทพเทนกี้ ที่ส่งผู้มีบุญบารมีมาถือกำเนิดยังโลกมนุษย์เพื่อปราบยุคเข็ญ และเพื่อรวบรวมแผ่นดินให้ผู้คนทุกชนเผ่าในเขตทุ่งหญ้าสเตปป์อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ตามที่นิทานปรัมปราและคำทำนายของหมอผีในอดีตเคยทำนายไว้

2) ด้านลบ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย กล่าวถึงความเชื่อว่า เจงกิสข่านเป็นบุตรของเทพเจ้าในด้านลบ คือ กล่าวว่าทรงเป็นเทวทูตมหาประลัย หรือทูตเทวทัณฑ์ของพระเจ้า และอิบลิส ผู้เป็นเจ้าแห่งปีศาจ ดังนี้

2.1) เทวทูตมหาประลัย หรือทูตเทวทัณฑ์ **เตมุยีน จอมจักรพรรดิ** **เย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร ชาวมุสลิมในอาณาจักรควาริชมเชื่อว่า เจงกิสข่านเป็นเทวทูตของพระผู้เป็นเจ้าที่มาสั่งหารคนบาปตามคำสาปแช่งของพระเจ้า

“...ครันมีข่าวมาว่า พวกมะหมัดพากันสาปแช่งพระองค์ แลคนพวกเหล่านี้ ถือว่าพระองค์เป็นเทวทูตมหาประลัย ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าส่งมาจากขุนนรก เพื่อล้างผลาญชีวิตคนทำบาปในนครนี้แล ในหมู่ชนมะหมัดทั่วไป พระองค์ก็เลยให้ประกาศแก่คนทั้งนั้นว่า ข้านี้แหละคือผู้มาโดยบัญชาพระผู้เป็นเจ้า เพื่อทำโทษแลประหารทุกชีวิตที่ทำบาปต่อพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งพระองค์จะไม่อภัยแก่ใครเลยที่ทำบาปหยาบช้า... เช่นกษัตริย์แห่งชาห์คาเรสม์ของพวกเจ้า...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 429)

เนื่องจากเจงกิสข่านทำลายล้างเมืองในการปกครองของสุลต่านอย่างรวดเร็วและไร้ความปราณี มีผู้สังเวชชีวิตจำนวนมาก และยังไม่มีผู้ใดสามารถเอาชนะกองทัพมองโกลได้ จนเรียกได้ว่าเป็นกองทัพไร้พ่าย คนเหล่านี้จึงพากันเชื่อว่าเจงกิสข่านเป็นทูตเทวทัณฑ์ ที่มาสั่งหารคนบาปตามคำสาปแช่งของพระเจ้า และทำลายคนที่พระเจ้าไม่เมตตา

“...หลายเมืองกลายเป็นเมืองร้าง ด้วยต่างเกรงอำนาจทารุณร้ายกาจของทูลีแลเย็นกิสข่าน ซึ่งเหล่าชนมะหมัดต่างก็เชื่อแล้วว่า เขาคือตัวแทนของพระเจ้า เป็นทูตเทวทัณฑ์ลงมาล้างผลาญโลกอิสลาม ตามคำสาปแช่งของพระอัลลาะห์ เพื่อกวาดคนมีบาป แลคนผู้ที่พระเป็นเจ้าไม่ทรงประทานเมตตา จึงส่งเขามาคร่าตัวส่งไปลงอเวจี...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 477)

เจงกิสข่านได้ยินเช่นนั้นก็ไม่ได้เถียงแต่อย่างใด กลับประกาศตนเป็นทูตเทวทัณฑ์ของพระเจ้าเพื่อลงโทษคนชั่วร้ายทันที

2.2) อิบลิส ผู้เป็นเจ้าแห่งปีศาจ **เจ็งกีซข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านเป็นภูติผีปีศาจและวิญญาณชั่วร้ายที่มาจากนรก ทศณะนี้แสดงผ่านบทสนทนาของราชอาลักษณ์ของชาห์แห่งควาริชม กับราชทูตชาวมุสลิม (มุสลิม) ที่เจงกิสข่านส่งมาเจริญสัมพันธไมตรี ความว่า

“...สำหรับบรรดาศณะของพวกเรานั้น รู้ลึกว่าพวกเขามักจะเข้ามาปรากฏตามพรมแดนของเราด้วยอาการอันรวดเร็วฉับพลันทันที เสมือนหนึ่งว่าพวกเขามีสภาพ

ประดุจเดียวกับภูตผีปีศาจ ยาจู้ และ มาจู้ ซึ่งถูกเนรมิตขึ้นมาจากกระทะทองแดง อันคุชันไปด้วยเปลวเพลิง หรือมิฉะนั้นก็จากนรกแห่งทะเลไฟด้วยฝีมือและด้วยความปรารถนาของ อิบลิส ผู้เป็นเจ้าแห่งปีศาจกระนั้น...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 408)

ชาวมุสลิมมองว่าเจงกิสข่านเป็น “อิบลิส” หรือวิญญาณชั่วร้าย ที่มักออกทำร้ายผู้คนในเวลากลางคืน และอาจมีภูตผีร้ายผู้ชื่อว่า ยาจู้ และมาจู้ เป็นบริวารที่มาจากนรกทะเลเพลิง ตามปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน

1.1.5 เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย (6) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย” (Lord Raglan, 1975, p. 174) นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง กล่าวเป็นแนวทางเดียวกันว่าเตมูยีนถูกปองร้ายจากหัวหน้าเผ่าไดยูต ซึ่งเคยเป็นลูกน้องของเยสุเก ที่เป็นเครือญาติที่เกี่ยวข้องกันในช่วงต้นด้วย หลังจากเยสุเกเสียชีวิตคนผู้นี้ก็ประกาศตนเป็นศัตรูกับเตมูยีนเนื่องจากต้องการตั้งเป็นใหญ่ แต่นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการเล่ารายละเอียดแตกต่างกันไป

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน กล่าวว่า เตมูยีนถูกตากูไต (ตาร์กูไต กิริลตุก) หัวหน้าเผ่าตาทิฮุตส์ (ไดยูต) สั่งให้หนีตามจับตัวข่านน้อยเตมูยีนเอาไปเป็นทาส เตมูยีนหนีไปหลบซ่อนตัวในป่าแล้วพบกับเผ่าไดยูตฆ่าทหารตายไปหลายคน แต่ก็ถูกจับได้ในที่สุด ตาร์กูไต กิริลตุก สั่งให้ใส่ชื่อคาเตมูยีนแล้วนำไปขัง

“...ครั้นได้ตัวเตมูยีนสมคะเนแล้ว ขุนพลตากูไตก็ให้จำขังไว้หมายใจจะเอาตัวไปชำระลงโทษ ในละแวกสำนักแห่งตน ค็นนั้น จึงมีการฆ่าแพะแกะเลี้ยงฉลองโชคเอิกเกริกที่จะได้กำจัดข่านหัวหน้านามโกลลันเชื้อจากเสียนนอก ให้เหล่าตาทิฮุตส์เท่านั้นเป็นใหญ่แต่ก็เกิดเตมูยีนถูกจำขังชื่อคาเลมไว้ที่กระโจมเกวียนกระโจมหนึ่ง มียามรักษาการณ์สองคนถืออาวุธเฝ้าระวังระไวแข่งขันอยู่...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 23)

ค็นนั้นเขารอให้ผู้คุมปล่อยแล้วใช้ชื่อคากระแทกศีรษะผู้คุมจนหมดสติ แล้วหนีออกมาซ่อนตัวในลำน้ำตื้น ๆ แล้วได้รับการช่วยเหลือจากชายที่ไม่ยอมเปิดเผยชื่อ

เจ็งกีซข่าน เล่าเหตุการณ์ที่เตมูยีนเคยถูกจับไปกักขังจำขังชื่อคาในสมัยเด็ก ผ่านการบอกเล่าของ มาฮมุด ยาลวัช เมื่อคราวที่นำคณะทูตถวายราชบรรณาการและราชสาส์น

เพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับชาติแห่งคอเรสม์ (ควาริชม) เมื่อช่วงพิธีการตอนกลางวันผ่านไป ตอนเที่ยงคืนชาติส่งคนมาคุมตัวทูตไปสอบถามข่าวเชิงลึกเกี่ยวกับมองโกลอย่างลับ ๆ เมื่อออกมาจากวัง ทูตท่านนี้ยังต้องเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเจ็งกีซข่าน (เจงกิสข่าน) ให้ราชอาลักษณ์ชื่อ มีรชา ยูซุฟ และหลานสาวบันทึกรายการไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย ความว่า

“...ข่านเตมุจินคนนี้เป็นบุรุษคนหนึ่งซึ่งเคยรู้รสชาติมาแล้วว่าความทรमान และความมีโชคร้ายนั้นคืออย่างไร ตามที่คนทั่ว ๆ ไป เขากล่าวเล่าต่อกันมานั้น มีอยู่ประการหนึ่งถึงกับระบุว่า เมื่อเตมุจินยังหนุ่มแน่นอยู่ในนั้นเขาเคยตกอยู่ในฐานะแห่ง ทาสและเป็นทาสชนิดที่มูลนายของตนใช้เครื่องซื้อคาพันธนาการอยู่กับคอเลียจน ตลอดเวลาด้วยซ้ำ ไปไหนมาไหนก็มีภาวะประจวบควายซึ่งไม่เคยได้รับการปลดปล่อย จากแอก งานที่เขาต้องทำจำเจอยู่ในเวลานั้นก็คือ งานตีเหล็กในโรงช่างเหล็กของชน ในอีกเผ่าหนึ่ง ซึ่งเป็นศัตรูกันกับชนเผ่าของเขา งานที่ว่ำนี้นี้เป็นงานอันหนักอย่างยิ่ง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 412)

ส่วน**เจงกิสข่าน** กล่าวว่า ตาร์กูไต กิรลิดุก แยกตัวออกจากเผ่าบอร์ยิกิน หลังการมรณกรรมของเยสุเก เขาใช้อุปบายช่วงชิงตำแหน่งหัวหน้าเผ่าไดยุต หลังจากมีอำนาจ มั่นคงดีแล้ว เขาเชิญหมอผี ทูรา-เบกี ไปอยู่ด้วย และหลงเชื่อคำพยุดยงและคำทำนายของหมอผี ผู้นี้ว่า เตมุจินจะเป็นเสี้ยนหนามในอนาคต เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อทูรา-เบกีเข้ามา เขาเห็นภาพ เตมุจินซ้อนทับภาพตาร์กูไต กิรลิดุก อยู่เสมอ มีตัวบทว่า

“...แต่เขาขัดใจมากที่เวลาเขาเข้ามามองดูภาพอนาคต เขาก็เห็นภาพเตมุจิน ซ้อนทับภาพของตาร์กูไต กิรลิดุกอยู่เสมอ เขาจึงบอกตาร์กูไต กิรลิดุก ให้รู้ตัว ‘เตมุจินนี้ปล่อยไว้ไม่ได้ ภายภาคหน้าจะเป็นเสี้ยนหนามของท่าน อายุเพียงสิบสี่ยังมี ฝีมือกล้าแข็ง ถ้าไม่รีบตัดตั้งแต่ยังเป็นต้นไม้อ่อนปล่อยไว้ให้มันมีร่มเงาเติบโตใหญ่ เป็นพญาไม้ต้นใหญ่ใบหนา ท่านอาจจะพลีชีพพล้ำกับมันได้’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 151-152)

หมอผีทูรา-เบกี ต้องการอยู่อย่างสุขสบายในเผ่าไดยุต จึงยุยงให้ตาร์กูไต กิรลิดุก หลงเชื่อว่าวันหนึ่งเขาจะสามารถสถาปนาตนเป็นข่านได้ แต่ต้องกำจัดเสี้ยนหนามสำคัญ

คือ เตมูยีนให้ได้เสียก่อน ตาร์กูโตตัดสินใจจับเตมูยีนมาเป็นเชลย โดยให้จำชื่อคาไวไม่ให้หลบหนีได้ เตมูยีนถูกขังตลอดช่วงฤดูหนาวเป็นเวลาหลายเดือน ดังตัวบทว่า

“...ตาร์กูโต กิริลตุก ปิดบังความอัจฉริยภาพของเขาที่มีต่อเตมูยีน เขาทำท่าเป็น ข่านผู้มีธรรมะอย่างเต็มที่ เขาว่าเขาจะจับสมาตรหมาพี่น้องตัวเองไปตัดสันดาน...ตาร์กูโต กิริลตุก จึงให้เอาชื่อคาไวมาใส่คอของเตมูยีนเพื่อแสดงสถานภาพเชลย และเพื่อให้ เตมูยีนหนีได้ยาก เตมูยีนรู้ว่าถ้าเขาไม่ดิ้นรน ชื่อคาไวที่สวมคอก็จะทำอะไรเขาไม่ได้ เขารู้วิธีที่จะเอาชื่อคาไวออก แต่เขาจะเอาออกก็ต่อเมื่อเขาได้โอกาสที่จะหนีเท่านั้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 37)

เหตุข้างต้นทำให้เตมูยีนได้รับความลำบากมาก แต่ก็มีทาสเผ่าไต้ยุด คอยให้การช่วยเหลือ เช่น ปลดชื่อคาไวออกเพื่อพักผ่อนตอนกลางคืนได้เต็มที่ และช่วยให้หลบหนี ได้ในเวลาต่อมา เหตุการณ์ที่เตมูยีนถูกลอบทำร้ายนี้สอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ดแรกแลน

1.1.6 วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้ (7) ลอร์ด แรกแลน กล่าวว่าเมื่อถูก บุคคลอื่นปองร้ายตอนเด็ก “วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร เล่าเรื่องราว ในขณะที่เตมูยีนหลบซ่อนอยู่ในลำธาร นักรบคนหนึ่งพบตัวเขาแต่ไม่จับกุมแล้วเดินหนีไป เตมูยีน ลอบกลับเข้าไปพบชายผู้หนึ่งในเกอร์ พบว่าเขาเคยอยู่ในขบวนของเดเซเซ็น บิดานางบูไตคูหมั้น ประพันธ์กร ให้เหตุผลว่า ชายผู้นี้ไม่ใช่ชาวตาอิทจุตล์ (ไต้ยุด) จึงไม่ยอมเอาชีวิตเตมูยีน เขาช่วยปลดชื่อคาไวออก แล้วให้เตมูยีนซ่อนตัวในกองขนสัตว์รุ่งเช้ามีคนมาตรวจอีกครั้ง ความว่า

“...รุ่งขึ้น เหล่าตาอิทจุตล์ที่ยังสงสัยว่าบางทีเตมูยีนจะยังมีได้นี้ออกไปจาก ละแวก อาจหลบซ่อนอยู่ตามกระโจมเกวียนวนเวียนอยู่แถวนั้น ต่างก็ใช้หอกและ มีดแหลมทิ่มแทงค้นหาเอาตามกองสินค้าตามเกวียนต่างทั่วไป เตมูยีนถูกปลายหอกทิ่ม ครั้งหนึ่งที่โคนขาบาดเจ็บไม่น้อย แต่มีกล้าร้องคราง ประกอบกับภายใต้กองขนสัตว์ ยามถูกไอรอนแดดและทรายอบจากพื้น เตมูยีนรู้สึกประจุกถูกจับย่างบนไฟอ่อนทั้งเป็น เพื่อจะให้ออดความตายก็ต้องทนเอาครั้นเป็นยามปลอด นักรบผู้อารีก็มานำเอาเตมูยีน ไปยังที่พัก มอบม้ากำลังดีและกล่องธนูพร้อมลูกและมิถิลันเล่มหนึ่ง แล้วก็ขับไล่ให้ เตมูยีนออกเดินทาง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 23)

แม้งองชนสัตว์ที่เข้าไปหลบซ่อนจะอบอุ่นทั้งยังถูกหอกที่มืดมา แต่เตมุยีนก็ต้องอดทนเพื่อรอดชีวิต นักรบนิรนามผู้นี้มอบม้าและอาวุธให้เตมุยีนใช้ในการหลบหนี

เจิ้งก๊ชชาน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เตมุยีนเคยถูกจับไปเป็นทาส เขาใช้ชื่อคาที่ล่ามเขาส่งผู้คุมจนตายแล้วหนีไป จากนั้นก็รวมกองทัพทำสงครามมาโดยตลอด

“...แต่อย่างไรก็ดี เตมุจินไม่ได้พยายามที่จะทนทานอยู่กับภาวะแห่งความเป็นทาสเช่นนั้นนานนัก เขาได้หลบหนีไปในที่สุด ซึ่งในการหนีครั้งนั้นเขาได้พยายามที่เฝ้าเขาเสียตายคามือด้วยใช้ตรวนที่ผูกพันธนาการเอาแก่ตัวของเขานั้นเอง และหลังจากวาระที่หนีพ้นไปได้แล้ว เตมุจินก็ใช้เวลาของเขาเกือบทั้งหมดไปในการทำสงคราม...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 412)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เตมุยีนหนีจากเผ่าไต้ยุดได้เพราะได้รับความช่วยเหลือจากซอร์กัน-ชิรา ซึ่งเป็นเออเตอกู โบออล (ทาสติดที่ดิน) ของเผ่าไต้ยุด เตมุยีนอาศัยในกระโจมนี้ช่วงถูกจับตัว เพราะซอร์กัน-ชิรา รักและเอ็นดูเตมุยีน เตมุยีนรอโอกาสหลบหนี จนถึง “เทศกาลพระจันทร์สีแดง” ซึ่งมีการจัดเลี้ยงฉลองอย่างรื่นเริง เขารอให้ชาวไต้ยุดดื่มกumis (เหล้านมม้า) จนเมามาย รีบหนีไปซ่อนตัวที่ร่องน้ำตื้น ๆ ในแม่น้ำโอ-นอน โดยให้ส่วนจุมกโพล่พันน้ำเพื่อหลอกล่อ ซอร์กัน-ชิรา พบตัวเตมุยีนซ่อนในน้ำแต่ไม่จับกุม ทั้งชนพรคพวกไปค้นหาที่อื่น เตมุยีนลอบเข้าไปพบเขาในเกอร์ ซอร์กัน-ชิรา ตกใจแต่เมื่อตั้งสติได้ก็ช่วยถอดชื่อคาแล้วเผาทิ้ง ตามแผนการหนีของเตมุยีน ในตอนแรกเตมุยีนจะวิ่งหนีสลับการหลบซ่อน แต่ซอร์กัน-ชิรา ไม่เห็นด้วย เพราะประเมินแล้วว่าจะไม่รอด จึงให้ม้าฝีเท้าดีใช้ขี่หลบหนี ความว่า

“...เตมุยีนจึงว่า ‘ข้าพเจ้าก็เสียอยู่เหมือนกัน แต่คิดไว้ว่าจะออกวิ่งเฉพาะในเวลากลางคืน เวลากลางวันจะซ่อนตัวอยู่ในพงรพพหนาม’

ซอร์กัน-ชิรา กล่าวว่า ‘มันเสี่ยงเกินไป เอาอย่างนี้ไหม ท่านขับม้าของข้าพเจ้าไปสู่เผ่าท่านในตอนนี้เลย ตอนนี้น่าจะได้ตามต่อออกเดินทางก่อนลี้ภัยชั่วโมง บวกกับระยะทางที่ท่านทำมาแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านหนีรอดปลอดภัยแน่...’

(“สุริยา”, 2556, หน้า 37)

การช่วยเหลือของซอร์กัน-ชิรา ครั้งนี้ ทำให้เตมุยีนหนีกลับมาที่เกอร์ของตนได้อย่างปลอดภัย และใช้ช่วงเวลาหลังจากนี้ฝึกฝนฝีมือเพื่อกลายเป็นนักรบชั้นเยี่ยมต่อไป

1.1.7 การได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล (8)

ลอร์ด แร็กแลน กล่าวว่าวีรบุรุษมัก “ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า หลังจากเตมุยีนรวบรวมสมัครพรรคพวกที่มีความสามารถ เช่น สู้ไบไต กิลดาร์ และตั้งกองทหารได้แล้ว จึงแต่งงานกับบูไต (บอร์เต) จากนั้นจึงเริ่มสู้รบกับเผ่าต่าง ๆ เช่น พวกบูซิกุน พวกตาต ระหว่างการรบในที่ต่าง ๆ ก็ได้ขุนพลคู่พระทัย เช่น ซีเปโนยอน เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หลังรบชนะเผ่าเมอร์กวน ได้มีกำลังพลมากพอจึงคิดไปพึ่งโตกรัลข่าน (โต-ฮูล ข่าน) หัวหน้าเผ่าคาราคิธส์ (เกรต) ที่นครคาราคอร์ม (กรุงคาราโครัม) ระหว่างทางเข้าคาราคอร์มได้พบการประลองยุทธเลือกคู่ จึงให้ซีเปโนยอนไปร่วมประลอง โต-ฮูล ข่านให้เตมุยีนเข้าพบ เพราะเห็นว่าเป็นบุตรของเยสุกาย (เยสุเก) เพื่อนร่วมสาบานของตน และยินดีรับเตมุยีนเป็นบุตรบุญธรรม ความว่า

“...เตมุยีนเข้าไปถึง ณ ที่ประทับของข่านก็กระทำคารวะ โดยอ่อนน้อม อวยพรให้ท่านมีอายุยืนพันปี ข่านผู้เฒ่าเคยยินความแต่หนหลังของเตมุยีนมาแล้ว พินิจดูเห็นลักษณะเจ้าหนุ่มเข้มแข็งคัมสัน มีความอ่อนน้อมฉะฉาน ก็พอใจว่าลักษณะเด็กผู้นี้ดีกว่าเยสุกายพ่อมันผู้เป็นสหายเรา...

...พบวันนี้เราจึงดีใจนัก...ถ้ามีการใดจะให้เราช่วยสถานใดเราจะสนองตอบด้วยการ ‘ให้’ ทุกสถาน ขอเจ้าจงวางใจว่าเราจะปฏิบัติเช่นเดียวกันกับที่จะให้แก่บิดาเจ้าตามข้อผูกพันอันมีอยู่ต่อกันทุกประการ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 151-152)

โต-ฮูล ข่าน เห็นเตมุยีนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน กิริยาวาจาดี จึงมีความรักใคร่และออกปากให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งมีสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกันเหมือนเมื่อครั้งที่เยสุกายยังอยู่ ระหว่างนี้เตมุยีนได้พระนัดดาของโตกรัลข่านเป็นภรรยาคนที่ 2 **เรื่องเจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวตอนนี้

ส่วนเจิ้งกิสข่าน ของ “สุริยา” เล่าว่าเตมุยีนได้เป็นบุตรบุญธรรม และเป็นโนยัน หรืออัศวินในอารักขาของโต-ฮูลข่าน หัวหน้าเผ่าเกรตที่ยิ่งใหญ่ ผู้เคยมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นจนเกือบเป็นอันดา (anda) หรือเพื่อนร่วมสาบานกับเยสุเก ดังความว่า

“...ดวงจิตของเตมูยีนก็ไปจอดอยู่ที่ชื่อและวงพักตร์ของโต-ฮฺรุล หัวหน้าเผ่าเกรต โต-ฮฺรุล มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ อันสมเป็นหัวหน้าของเผ่าชนโดยครบถ้วน โต-ฮฺรุล อายุรุ่นราวคราวเดียวกับเยสุเกบิดาของเขา และได้สนิทสนมช่วยเหลือกัน และกันเป็นอันดีกับเยสุเก จนเยสุเกใกล้จะผูกมิตรเป็นพี่น้องอันดาด้วยอยู่แล้ว แต่บังเอิญเยสุเกมาตายเสียก่อน เตมูยีนเคยตามบิดาไปกระโจมของโต-ฮฺรุลหลายครั้ง จำได้ว่า โต-ฮฺรุลเมตตาเขามากเมื่อเขายังเป็นเด็กเล็ก แต่นี่เขาไม่ได้ไปพบโต-ฮฺรุล หกปีแล้ว โต-ฮฺรุลจะยังจำเขาได้หรือหาไม่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 182)

เสอลินมารดาของเตมูยีน แนะนำให้เตมูยีนไปอยู่กับโต-ฮฺรุล ในฐานะโนยัน หรือเจ้าชายที่ฝึกหัดทำการในสำนักของเผ่าใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้มีผู้ยอมรับเตมูยีนมากกว่าไปในฐานะอื่น โดยให้โบออร์ซู บุตรของเศรษฐีนำยัน เผ่าอารูลัดติดตามเตมูยีนไปด้วย ยังมอบผ้าคลุมขนเซบิลสีดำ ที่บอร์เตนำมาค่านับแม่สามีตามธรรมเนียมมองโกล ให้เตมูยีนนำไปเป็นของกำนัล โต-ฮฺรุลด้วย ของกำนัลทำให้โต-ฮฺรุล ชื่นชมในตัวเตมูยีนยิ่งขึ้น และผลักดันให้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน อย่างถูกต้องตามธรรมเนียม และเป็นนักรบที่มีชื่อเสียงมากขึ้น ดังความว่า

“...การที่เตมูยีนตัดสินใจเข้าหาร่มบารมีของโต-ฮฺรุลหัวหน้าเผ่าเกรตนั้น เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องและทันเวลาทีเดียว ด้วยความปลาบปลื้มในเสื้อคลุมขนสัตว์สีดำ โต-ฮฺรุลช่วยผลักดันให้เตมูยีนได้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินของบิดาอย่างเต็มตัว...

...เขาเชื่อว่าโต-ฮฺรุลคงไม่อยู่จนคำฟ้า แต่เขาจะไม่เป็นมือที่ทำลายบัลลังก์ของโต-ฮฺรุล เขาจะจงรักภักดีอย่างลูกจงรักภักดีต่อพ่อบุญธรรม แต่ถ้าไม่มีโต-ฮฺรุลแล้ว เขา...เตมูยีนนี้แหละจะเป็นข่านใหญ่ และเมื่อถึงเวลานั้นเขาก็หาบิรวารของเขาไว้พร้อมแล้ว เตมูยีนก็มีแผนการของเขาเหมือนกัน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 197-198)

โต-ฮฺรุล ข่าน ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานยศจากจักรพรรดิจีน (กิม, จิน, เจอร์เซน) ให้มีสถานะเป็นอ๋อง (หวาง) ต่อมาจึงถูกเรียกว่า หวางข่าน และกร่อนเสียงเหลือเป็นองข่าน ในที่สุด ถึงแม้ว่าโต-ฮฺรุล ข่าน จะให้การอุปถัมภ์เตมูยีนเป็นอย่างดีในช่วงแรก แต่ต่อมาก็หลงเชื่อคำยุยงของจามูกา กลับมาทำร้ายเตมูยีนจนเกือบเอาตัวไม่รอด ซึ่งแตกต่างจากเรื่องราวของวีรบุรุษในวัฒนธรรมในประเด็นที่บิดาบุญธรรมจะช่วยส่งเสริมวีรบุรุษเท่านั้น

1.1.8 การกลับคืนมาตุภูมิในวัยหนุ่มหรือไปยังดินแดนที่จะได้ครอบครอง
ในอนาคต (10) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า “วีรบุรุษจะกลับคืนสู่บ้านเมืองของเขาในวัยหนุ่ม
หรือไปยังดินแดนที่จะได้ครอบครองในอนาคต” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวถึงเหตุการณ์
ที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ว่า หลังจากเตมุยีนถูกจับตัวไปเป็นเชลยแล้วหนีรอดมาได้แล้ว เตมุยีน
ได้อยู่ร่วมกระโจมกับมารดาและน้องในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ที่ใหม่ แต่ก็เดินทางมาเก็บส่วย
ในแผ่นดินเดิมที่ของเยสุกายจนกระทั่งโต ดังตัวบทว่า

“...นานครั้งเตมุยีนก็จำเป็น จำใจหวนกลับไปสู่ละแวกบ้านแตกสาแหรกชาติเดิม
เข้าหาพลเกวียนเก่าภายใต้บัลลังก์ข่านของเขา แล้วเรียกส่วยสาม้าแกะ ข้าเก่าเหล่านั้นที่ยังซื่อสัตย์
ก็รักษาขนบอันข่านมีสิทธิเรียกร้องเอาสิ่งเหล่านั้นจากพวกตนได้ให้ไป เตมุยีนจึงสามารถหา
ความร่มเย็นให้แก่นางฮูลันผู้แม่แล่น้องให้มีความสุขกว่าเดิมได้ด้วยเหตุนี้...” (ประพันธ์กร, 2507,
หน้า 68)

เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ ไม่ได้กล่าวถึงเนื้อเรื่องตอนนี
ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า หลังจากเตมุยีนเป็นโนยันเพื่อฝึกทำราชการแล้ว
เขาได้มาตั้งค่ายอยู่ร่วมกับจามูกาอยู่พักหนึ่ง แต่จามูกามีความรังเกียจที่เตมุยีนยากจน ซ้ำยังเป็น
ชนชั้นกระดูกดำ ที่ถือว่าเป็นชนชั้นต่ำกว่า จึงแสดงอาการรังเกียจให้เห็นหลายครั้ง ไม่ได้สนิทสนม
ในฐานะอันดาเหมือนก่อน บอร์เตเตือนว่าจามูกาไม่ต้องการให้อยู่ร่วมกันแล้ว เตมุยีนจึงตัดสินใจ
อพยพลูกเฒ่าไปตั้งถิ่นฐานในที่ดินผืนใหม่ ดังตัวบทว่า “...เตมุยีนพากองคาราวานของเขา
เดินทางต่อไปเรื่อย ๆ ข้ามลำธารตื้น ๆ หลายต่อหลายสาย ยังไม่ปลงใจว่าจะตั้งค่ายใหญ่เพื่อพำนัก
เป็นการถาวร ณ ที่ใด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 224)

เมื่อเผ่าต่าง ๆ อพยพมารวมกับเผ่าของเตมุยีน มีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้น
ทำให้พื้นที่ตั้งค่ายเดิมที่อยู่ริมภูเขาไม่เหมาะสม ต้องย้ายที่ตั้งถิ่นฐานใหม่เป็นทุ่งโล่งกว้างมีแม่น้ำ
ไหลผ่าน แต่ถิ่นฐานใหม่ก็ยังอยู่ใกล้เคียงกับแผ่นดินเกิดของเตมุยีน ความว่า

“...ในระยะที่มีเผ่าต่าง ๆ เข้ามาสาหมักดีเป็นจำนวนมากนี้เอง เตมุยีน
ได้พาค่ายของเขาทั้งหมดจากที่ตั้งเดิมที่อยู่ตามซอกเขาที่เป็นต้นน้ำลำธารใกล้แม่น้ำโอ-นอน
แล้วไปตั้งมั่นอยู่ในที่ใหม่ที่เป้นทุ่งหญ้ากว้างขวางกว่าที่เดิมมาก แล้วยังมีน้ำกินน้ำใช้สะดวก
เพราะมีลำธารชื่อกิรุกาไหลผ่าน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 233)

การกลับถิ่นฐานเดิมของพระองค์เกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อคราวที่จะสถาปนา
เป็นเจงกิสข่าน ทรงให้ทุกคนไปรวมกันเพื่อทำพิธี ณ ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ริมแม่น้ำโอ-นอน ปัจจุบัน
คือ เขตเดเลียมบอลด็อก ประเทศมองโกเลีย เพื่อสัมผัสกับพลังของเทพเจ้าที่เคยได้รับ ความว่า

“...แล้วเจงกิสข่านทรงยกมือห้ามคนทั้งหลายที่กำลังจะคุกเข่าลง ถวายคำ
ปฏิกูญา ‘ไม่ ไม่ เราจะยังไม่รับคำปฏิกูญา ณ ที่นี้ มาพวกเราจงพากันพาพรรคพวก
ทั้งหมด ไปยังภูเขาคักดีลีทธีอันเป็นที่มาของแควต่าง ๆ ของแม่น้ำโอ-นอน เรามี
กำเนิดที่นั่น เราได้พลังของเทพเจ้าจากที่นั่น เราจะประกอบพิธีเถลิงอำนาจขึ้นเป็น
เจงกิสข่าน ณ ที่นั่น...’

...ภูเขาคักดีลีทธีที่องค์จักรพรรดิเจงกิสข่านรับสั่งถึงนั้นคือภูเขา อันสูงเสียดฟ้า
ตอนเชิงเขามีป่า ในสมัยที่ยังเป็นเด็กเตมูยีนเคยขึ้นไปเล่นบนภูเขานี้...ตอนที่หนีเผ่าไต้ยุด
เตมูยีนก็ขึ้นมาซ่อนบนภูเขานี้ เขามีความรู้สึกว่าภูเขานี้ให้พลังแก่เขาในทุกเมื่อที่เขา
ขึ้นมาปลีกวิเวกขึ้นมา รับพลังจากภูเขาคักดีลีทธีว่าเป็นเสมือนบิดา ดังนั้นในยามจะ
ทำพิธีครั้งสำคัญที่สุดในชีวิต พิธีอันที่จะตั้งเขาเป็นจักรพรรดิ...เขาจึงต้องมาทำพิธี
ณ สถานที่นี้ เพื่อพิธีจะได้ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด และจะทำให้เขานั่งอยู่ในหัวใจของคนเฝ้า
มองไกลทั้งมวลชั่วกาลนาน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 271-272)

วีรบุรุษเจงกิสข่านต้องออกจากถิ่นฐานเดิมของตน แต่เมื่อมีอำนาจเขาก็
กลับมาอยู่ในแผ่นดินเดิม ต่อมาเจงกิสข่านสามารถขยายอาณาเขตไปได้กว้างขวางที่สุดในโลก

1.1.9 หลังจากวีรบุรุษมีชัยชนะเหนือกษัตริย์ ยักซ์ มังกร หรือสัตว์ร้าย (11)

ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า “หลังจากมีชัยชนะเหนือกษัตริย์ ยักซ์ มังกร หรือสัตว์ร้าย” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า เตมูยีนพร้อมกองกำลัง
ของโตกรัลข่านและมันลิกบิดานางบูไต เอาชนะเผ่าเมอร์กวอน (เมอร์กิต) และแย่งชิงบูไตกลับมา
คืนได้ ความว่า “...เตมูยีนได้ตัวนางบูไตคืน แลทำลายผลาญทัพเมอร์กวอนฉิบหายได้ ฉะนั้นแล้ว
ก็ให้เลิกทัพเดินทางกลับ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 181)

เตมูยีนยังสามารถรบชนะเผ่าต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ต่อมาพวกตาร์ตาร์
(ตาร์ตาร์) กระด้างกระเดื่องทำให้พระเจ้าซาซีฮองเต้ ของอาณาจักรจิ้น (เจอร์เชน) มอบหมายให้
แม่ทัพบุณจิวนำกำลังมาปราบปราม เตมูยีนเห็นเป็นโอกาสดีที่จะแก้แค้นและทำลายอิทธิพล
เมอร์กิต จึงร่วมกับโตกรัลข่าน (โต-ซูล ข่าน) ช่วยเหลือกองทัพอัฒนปราบกบฏ เมื่อชนะศึก
โต-ซูล ข่าน และเตมูยีนได้รับพระราชทานยศจากฮ่องเต้อาณาจักรจิ้น ความว่า

“...ทัพของพระองค์ทรงอิทธิอำนาจสามารถปราบดัดขักรให้พินาศได้พล
จึงทรงมีพระราชทานตราตั้งโตกรัลข่านสถาปนาขึ้นเป็นฐานันดรศักดิ์ด้วยการรับรองจาก

ประเทศจีน ได้พระราชอำนาจของมหาจักรพรรดิชาซื่อซ่งเต๋ว่า วังช่าน ส่วนเตมูยีนนั้น ทรงตั้งให้เป็น ‘นายทหารใหญ่ผู้ปราบขบถ’...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 210)

ต่อมาวังช่านถูกขังจากเผ่าบุชีกุลว่าเตมูยีนจะหักหลัง ทั้งยังถูกขังจาก ซามูคา (จามูกา) ทำให้วังช่านตัดสินใจรบกับเตมูยีน ความว่า “...แลครั้งนั้น เผอญมีก๊กใหญ่สองก๊ก ทั้งทิศตะวันตก ซึ่งตั้งตัวขึ้นใหม่เป็นศัตรูของเตมูยีนเก่าแก่ มีซามูคาเป็นหัวหน้าโกรธาว่าเตมูยีน เคยย่ำยีเผ่ารุ่นเก่าของพวกเขา แลสองคนนี้เกี่ยวเป็นบุตรเขยวังช่านมาอยู่แช่เดิม...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 220)

กองทัพของเตมูยีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้เพราะกำลังน้อยกว่า เมื่อถูกลอบทำร้าย เขาจึงรวบรวมกำลังมารบอีกครั้งจนชนะเผ่าคาราอิทส์ (เกรต) “...เตมูยีนเองตอนพลตีบุกตรง กลางค่าย เปิดฉากสงครามอันมโหฬารดุเดือดขึ้นอย่างนองเลือด โดยไม่เปิดโอกาสให้คาราอิทส์รู้ตัว แม้แต่น้อย พอตกกลางคืนชั่วมีทันถึงตะวันรอน ท้าคาราอิทส์สามหมื่นก็แตกหนีอย่าง เสียขวัญ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 220) วังช่านและบุตรชายหนีไปได้แต่ถูกชาวเติร์กฆ่าตาย ชาวเกรตที่เหลือยอมสวามิภักดิ์ เตมูยีนยึดคาราคอร์มเป็นเมืองหลวง แล้วจัดระเบียบการปกครอง ให้เสรีภาพทางศาสนา ประชุมสภาคุร์ลไตเพื่อสถาปนาเป็นเยินกิสข่าน (เจงกิสข่าน)

หลังจากปกครองคาราคอร์มให้สงบเรียบร้อยดีแล้ว เจงกิสข่านจึงยก กองทัพไปปราบอาณาจักรรอบข้าง เช่น ทิเบต เฮียะ (ซีเซีย) ความว่า

“...เยินกิสข่านก็ตั้งให้จอมอัศวินสุโตะพร้อมด้วยคาสแซร์แลกิลดาร์ ยกทัพมา หนึ่งกองพลใหญ่ออกปราบปรามด้านชายแดนทิเบต ส่วนองค์เองพร้อมด้วยจอมอัศวิน ซีเปโนยอน บอร์ซู มฮูลี ยกเป็นทัพพุ่งเข้าสู่อาณาจักรเฮียะไว้เป็นเมืองกันชน ด้วยเปื่องหลังอาณาจักรเฮียะนั้น มีอาณาจักรแผ่นดินช่องของพระเจ้าซ่งจินจงฮ่องเต้ คู่อำนาจของพระเจ้าชาซื่อซ่งเต๋แห่งราชวงศ์จิน ซึ่งตั้งอยู่ด้านทิศเหนือ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 259)

เนื้อหาส่วนที่ประพันธ์จินตนาการเพิ่มเติมจากประวัติศาสตร์กล่าวว่า หลังจากปราบนครเฮียะแล้ว พระเจ้าชาซื่อซ่งเต๋แห่งจิน มีพระราชสาส์นถึงเจงกิสข่าน ซึ่งยังมี สถานะเป็นขุนพลปราบขบถ ให้ยกทัพไปช่วยปราบซ่ง (ซ่งใต้) มีตัวบทว่า

“...เนื้อความให้เยินกิสข่านส่งแม่ทัพนายกองแลกองทัพไปช่วยราชการศึกแห่ง แผ่นดินจิน ด้วยบัดนี้แผ่นดินจินจะทำการกำจัดศัตรูภายในที่มีกำลังใหญ่คือแผ่นดินซ่ง

ณ ชีกแม่น้ำแยงซีเกียง อันมีพระเจ้าซ่งจินจงฮ่องเต้เป็นกษัตริย์ แลแผ่นดินซ่ง กระด้างกระเดื่อง มียอมอยู่ใต้อำนาจแผ่นดินจีน การนี้เป็นการด่วน จึงเกณฑ์มายังเจ้า ซึ่งเป็นขุนนางอยู่ในจีน ให้รีบแต่งทัพไปช่วยจีนตามนี้โดยเร็ว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 263)

ในการรบครั้งนี้สามารถรบชนะทัพซ่งได้ได้อย่างรวดเร็ว และรุกเข้าไป จนเกือบถึงเมืองหลวง แต่ก็ต้องถอยทัพเพราะปีนั้นมรสุมมาเร็วกว่าปกติ เกิดพายุฝน ฝนตกหนัก จนเกิดน้ำท่วมนองหลายพื้นที่ จนฝ่ายกองทัพผสมอาณาจักรจีนกลายเป็นฝ่ายเสียเปรียบ “...ด้วยวิธีเดินทัพแลหักคิกทำนองคล้ายคลึงกันนี้ ทัพจีนก็พุ่งผ่านด่านรายทางอีกสามด่าน เหยียบย่างเข้าสู่เขตนครหลวงของแผ่นดินซ่ง ครั้นอีกสองร้อยเส้นจะถึงนครเปียนเหลียง เมืองหลวงใต้ซ่ง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 280)

เมื่อพระเจ้าซาซ่งฮ่องเต้สวรรคต ไว่ฮงผู้เป็นโอรสขึ้นครองราชย์ เจงกิสข่าน จึงเริ่มผูกสัมพันธ์ไมตรีกับพระเจ้าเกาหลี่ฮ่องแห่งเกาหลี่ก๊ก คราวนี้เมื่อข้าหลวงจีนมาทวงให้ส่ง ราชบรรณาแต่จักรพรรดิองค์ใหม่ เจงกิสข่านจึงปฏิเสธแล้วประกาศทำรบ โดยให้พระเจ้าเกาหลี่ ร่วมรบด้วย เจงกิสข่านได้ชัยชนะทำให้พระเจ้าไว่ฮงส่งสาส์นขอสงบศึกและยอมถวายบรรณาการ เจงกิสข่านจึงยอมถอนทัพกลับ ต่อมาไว่ฮงให้ไท่จื่อปกครองเชียงอัน (เยียนจิง, จงตู) แทน ส่วนตนหนีไปครองราชธานีรอง เจงกิสข่านจึงยกทัพมารบอีกครั้ง

เจงกิสข่านส่งราชสาส์นไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับชาวแห่งคาเรสม์ (ควาริชม) และส่งสินค้าไปค้าขายได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาเจ้าเมืองโอดรา (โอดรา) ชื่ออีนาลจุท กล่าวหาพ่อค้ามองโกลว่าเป็นสายลับและยึดสินค้าไว้ ชาวแห่งคาเรสม์ซึ่งไม่ค่อยชอบเจงกิสข่าน อยู่แล้ว ได้สั่งประหารพ่อค้าทั้งหมด 200 คน เจงกิสข่านส่งทูตมาประท้วงการกระทำนี้ ชาวที่กลับทำการเหยียดหยามด้วยการเผาหนองคราพุต เจงกิสข่านจึงตัดสินใจสั่งพระทัยทำสงคราม กับคาเรสม์ พระองค์บุกทำลายเมืองรายทางได้หลายเมือง ชาวเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และสิ้นพระชนม์ ที่เกาะกลางทะเลสาบอย่างโดดเดี่ยว “...พระองค์เสียชนม์ชีพโดยปราศจากสายตาของญาติ แลมิตร ข้าทาส แลบริวารใด ๆ อยู่เคียงข้าง เป็นการเสียพระชนม์ชีพของกษัตริย์อย่างน่าสังเวช โดดเดี่ยวเดียวดายห่อเหี่ยวแล้วเหว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 442)

แต่เนื่องจากกองทัพมองโกลไม่ทราบการสิ้นพระชนม์ของชาวที่จึงยังคง ติดตามและรบเมืองตามรายทางไปเรื่อย ๆ เมื่อชนะควาริชม แล้วก็ไปรบที่เปอร์เซียและ อาฟกานิสถาน หลังเสร็จศึกขยายอาณาจักรได้กว้างใหญ่ไพศาลแล้ว เจงกิสข่านได้รับข่าวว่า มงกุฎที่ปกครองแคว้นจีนในฐานะผู้สำเร็จราชการได้ถึงแก่อนิจกรรม พร้อมทั้งชาวเมืองเสี่ยะ (ซีเซีย)

เริ่มมีสถานการณ์ไม่เรียบร้อย จึงยกทัพกลับมองโกล เมื่อถึงมองโกลแล้วก็ยกทัพไปปราบอาณาจักรเสียด (ซีเชียว) กษัตริย์ยอมสวามิภักดิ์ ความว่า “...กษัตริย์เสียดซึ่งติดมากับกองทัพด้วยหนีขึ้นไปซ่อนตัวอยู่บนซอกเขาแห่งหนึ่ง แลส่งทูตมาเฝ้าเยินกิสข่านขอยอมแพ้แลขอลูกเกโทษที่เบ้าปัญญาคิดผิดไป....” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 508)

เจิ้งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ เล่าว่ากองทัพกระหายสงครามของเจิ้งกิสข่าน เข้าโจมตีอาณาจักรจีน (จีน) ด้วยทัพม้าล้วน ๆ และชนะอย่างราบคาบ ด้วยทว่า

“...ในฤดูใบไม้ผลิต่อมา เมื่อทุ่งราบปกคลุมเต็มไปด้วยสีเขียวขจีของหญ้าใหม่ เจิ้งกิส-ข่าน ก็ยกขบวนทัพอันเต็มไปด้วยความหิวของพระองค์บุกเข้าโจมตีแผ่นดินอันมั่งคั่งและเก่าแก่ของชาวจีน กองทัพของเจิ้งกิส-ข่านครั้งนั้น เป็นกองทัพซึ่งเคลื่อนที่ไปด้วยกำลังม้าล้วน ๆ และทั้งก็เป็นกองทัพที่ถือได้ว่ามีจิตใจเฝ้ารอบอันเกรงมากทีเดียว พระองค์ได้ทรงปะทะกับกำลังต้านทานของฝ่ายจีนหลายคราว ซึ่งทุก ๆ คราวฝ่ายต้านทานนั้น ๆ ก็แหลกลาญราบเรียบลง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 419)

ส่วนเจิ้งกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่าเจิ้งกิสข่านรับชนะหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ เพื่อรวมแผ่นดินมองโกล ในการสู้รบแต่ละครั้งมักมีเจ้าหญิง หรือลูกสาวหัวหน้าเผ่ามาเป็นภรรยาด้วย เช่น เมื่อชนะเผ่าไนมานได้หญิงสูงศักดิ์มาเป็นภรรยา ความว่า “...เรื่องแปลกแต่จริงที่เกิดขึ้นภายหลังเสร็จศึกที่คาราคอร์ม คือ ข่านแห่งชนชาติผู้อยู่กระโจม ได้รับหญิงตระกูลสูงสองคนจากเผ่าไนมาน มาเป็นภรรยาน้อย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 248- 249)

เนื่องจากนวนิยาย**เจิ้งกิสข่าน** ของ “สุริยา” มุ่งเทิดทูนวีรกรรมของเจิ้งกิสข่าน จึงได้ลดทอนการเล่าเรื่องการสู้รบชนะชนเผ่าต่าง ๆ แล้วรับิดาหรือเจ้าหญิงมาเป็นภรรยาให้น้อยลงจากประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยจึงตัดข้อความเฉพาะที่สอดคล้องกับแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีเท่านั้น

1.1.10 การได้สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่เคยไปอาศัย (12) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “ได้สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา (หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่เคยไปอาศัย)” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวถึงนางบูไต (บอร์เต) ว่าเป็นธิดาของมณิลิคหัวหน้าเผ่าผู้เป็นมิตรกับเยสุกายข่าน (เยสุเก) ระหว่างการติดตาม

บิดาไปเยี่ยมเพื่อนต่างเผ่า เตมูยีนพบกับบอร์เตแล้วเกิดความรัก จึงรบเร้าให้บิดาสู่ขอมมาเป็นคู่ครอง ขณะนั้นนางบูไต (บอร์เต) มีอายุเพียง 9 ขวบ ส่วนเตมูยีนมีอายุ 13 ขวบ

“...จึงวันหนึ่งเตมูยีนติดตามไปตำบลละแวกอื่นเป็นการเยื่อนมิตรสหายของเยสุกายผู้พ่อ ช่วงเวลาที่พักแรมอยู่กับมิตรนักรบของเยสุกายชั่ววันกับคน สายตาเตมูยีนชำเลื่องเหลือบไปชั่วแวบ ภาพเด็กหญิงร่างอ่อนช้อยโฉมสอางหนึ่งนั้นก็เข้ามาดั้นแด้นอยู่ในความทรงจำของเขา เตมูยีนปลงตกทันทีว่าในชีวิตของเขาจะขาดนางนั้นมาเป็นคู่ซิ่นมิได้เลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 43)

เนื้อเรื่องส่วนที่ประพันธ์จินตนาการขึ้นนอกเหนือจากประวัติศาสตร์กล่าวว่า ช่วงที่เตมูยีนไปพบโตกรัลข่าน (โต-ฮรุส ข่าน) เขาซีเปโนยอนไปประลองยุทธเลือกคู่ได้หญิงสาวรูปงาม ชื่อโปรี บุตรีของปูรู ซึ่งมีศักดิ์เป็นพระนัดดาของโต-ฮรุส ข่าน โดยไม่ทราบมาก่อนว่า เป็นการประลองยุทธเลือกคู่ ซีเปโนยอนเป็นฝ่ายชนะแล้วเดินทางจากไป ขณะที่เตมูยีนและคณะเข้าเฝ้าโต-ฮรุส ข่าน ปูรูจึงปรีเข้ามาทวงให้ปฏิบัติตามกฎการประลอง คือ ซีเปโนยอนต้องรับนางโปรีเป็นภรรยา ซีเปโนยอนกล่าวเสี่ยงว่าผู้ที่เก่งกว่าตนยังมีอยู่เพียงแต่ไม่ได้รวมประลองสิทธิ์นี้จึงควรตกเป็นของเตมูยีนผู้เป็นนาย เมื่อนางโปรีเห็นเตมูยีนก็หลงรักจึงตกลงกับข้อเสนอนี้ เตมูยีนจึงรับนางโปรีเป็นภรรยาคนที่ 2 ความว่า “...ฝ่ายปูรูผู้เฒ่า ก็คิดไปแต่ทางจะให้หมดกังวลของตนเห็นธิดาได้สมใจ แลทันใจเท่าเดียว ก็ให้หาฤกษ์รับยัดเยียดเสกสมให้เตมูยีนแลนางโปรีครองคู่ร่วมหอกัน ทำพิธีแต่โดยง่าย มิตรสหาย เพื่อนฝูงก็มาร่วมงานยินดี แม้โตกรัลข่านก็เสด็จไปให้เกียรติ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 166)

หลังจากสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน ทรงรบนครเฮียะ (ซีเซี่ย) ได้ชัยชนะเจ้าเมืองขอจัดถวายเลี้ยง เมื่อเจ้านครเฮียะเห็นเจงกิสข่านชำเลื่องพระเนตรมอกราชธิดาของพระองค์ จึงทูลถวายเป็นบาทบริจาริกา และเพื่อเป็นเครื่องผูกพันทางการเมือง ความว่า

“...แลเห็นเยนกีข่านชำเลื่องเนตรมอองนางผู้เป็นธิดาเจ้าผู้ครองนครอยู่ เจ้าผู้ครองนครก็สมคะเนน้ำใจว่าจะได้เอาธิดา เป็นเครื่องผูกพระทัยมิให้เยนกีข่านรุกรานตนอีก แลเบื้องหน้าจะได้เป็นที่พึ่งของตน ด้วยแผ่นดินซ่งซึ่งตั้งชิตอยู่เบื้องหลังนั้นมีสภาพดุจคมหอกจ่อจี้หลังตนอยู่ ตนได้เยนกีข่านเป็นหลักชัยแล้ว จะมีฐานะดุจเสาศิลานอันมีรากหยั่งลึกในพสุธา ยากจะแคลนคลอน ปลงใจกระนั้นแล้วก็ทูลว่าอันธิดาแห่งข่านนั้น เฟิงจะแตกรุ่งแม้มีผู้จำเริญเนตรจอมข่านท่านก็จริงแล้ว แต่หากมีเมตตาข้าใครขอถวายเป็นบาทบริจาริต่อท่านข่านสุดแต่จะโปรดประทานกรุณารับไว้ด้วยเถิด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 166)

คราวที่เจงกิสข่านยกทัพไปทำศึกกับไวกองแห่งอาณาจักรจีน ไวกองขอสงบศึก และยอมส่งบรรณาการพร้อมถวายราชธิดาแก่เจงกิสข่าน ทั้งยังคืนดินแดนเกาหลีให้กษัตริย์เกาหลีที่เป็นพันธมิตรร่วมกับเจงกิสข่าน ความว่า “...เย็นกิสข่านยอมรับจะให้มีการสงบศึกต่อกันระยะนี้ แต่ฝ่ายจีนจะต้องส่งราชธิดาของพระเจ้าไวกองไปเป็นบาทบริจาริกาพระองค์ แลจะต้องคืนบรรดาแว่นแคว้นที่แผ่นดินจีนยึดแย่งยึดไปจากพระเจ้าเกาหลีองค์แห่งเกาหลีก็ก พันมิตรของตนให้ทั้งหมดด้วย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 335-336)

เจงกิสข่านในนวนิยายของ ประพันธ์กร จึงมีสมณก่านัลเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าไปทำศึกที่ใดก็มักแสวงหาหญิงงามเสมอ ดังเนื้อความว่า

“...ด้านหลังติดพลับพลาเรียงรายไปด้วยกระโจมทองของมเหสีแลนางสนม มีจำนวนมากมายหลายชาติหลายภาษา ด้วยมีว่าเย็นกิสข่านชนะศึกถิ่นใดประเทศใด สตรีงามเป็นสิ่งที่พระองค์จะต้องชอกชอนมองหาเอามาเป็นข้าบาทบำเรอไว้ก่อนเสมอ แม้กระนั้นบางทีเกิดมีประสงค์นางผู้งามเปลี่ยนรสเปลี่ยนอารมณ์ ขึ้นแปลก ๆ ยังถึงกับให้ผู้ที่ไว้วางพระทัยออกสืบเสาะหาอยู่ไม่ขาด บางครั้งมีผู้มาทูลถึงว่ามีหญิงรูปงามอยู่ในเมืองที่ดีได้แต่มีรู้อยู่ที่ใด ครั้นสอบถามว่ามีลักษณะงามอย่างไร หากผู้ทูลตอบบรรยายเป็นที่สนพระทัย ถึงกับเสด็จไปค้นหาสืบเสาะด้วยพระองค์เองเอามาจนได้ เย็นกิสข่านเคยตรัสเสมอว่า นักรบที่เก่งกล้าชื่อสัตย์ แลหญิงงามเป็นสิ่งที่เข้าปรารภรณาเท่ากัน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 363-364)

เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า หลังจากเจงกิสข่านรบชนะข่านโฆลตุ (โต-ฆรุล ข่าน) แห่งเผ่าเมอร์กิต (เมอร์กิต) แล้ว ได้นำราชธิดาองค์สุดท้ายของข่านผู้นี้ไปเป็นมเหสี เรื่องนี้รู้ได้จากการที่ชาห์แห่งคอเรสมชักถามชายชาวเมอร์กิตที่รอดพ้นจากการไล่ล่าของกองทัพสุบูไต (สุบูไต) โตคูซาร์-โนยอน (โตคูซา โนยอน) และจูชข่าน (โจช) ความว่า

“...ซึ่งก็ต้องเรียกว่าเป็นการมีชีวิตรอดอยู่ได้ด้วยความทรยศต่อชาวชาติเมอร์กิตของตนเท่านั้นเอง! คนที่กล่าวนี้ได้แก่ธิดาของข่านโฆลตุ ชื่อของนางคือ คูลาน ซึ่งเป็นสตรีที่มีรูปโฉมสวยสะคราญยิ่งนักจนเป็นที่รักแก่คนทั้งหลายในหมู่ชาวเราทั่วไป แต่ในบัดนี้นางได้ไปเป็นมเหสีคนหลังที่สุดของเจ็งกิส-ข่านเสียแล้ว!” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 332)

สุภา ศิริमानนท์ ยังกล่าวว่าเจงกิสข่านมีนางสนมก่านัลเป็นจำนวนมาก ถึงห้าร้อยนาง แต่ละนางล้วนมีอิสรธิดากับเจงกิสข่านอีกจำนวนมาก “...ความคิดของพระองค์

อีกชั้นหนึ่งก็จะเล่นไปถึงภารกิจในอันที่จะต้องธำรงรักษาเหล่ามเหสีสนมกำนัลในเป็นจำนวนถึงห้าร้อยคน ซึ่งพระองค์ได้ละไว้ทางเบื้องหลัง ณ ดินแดนมกโกเลียโน้นว่า พระองค์จักต้องทรงกระทำอย่างใดบ้าง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 436)

ส่วนเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงเหตุการณ์การไต่ธิดาของกษัตริย์ต่าง ๆ เป็นมเหสีว่า นอกจากเตมูยีนจะแต่งงานกับบอร์เตแล้ว ยังได้แต่งงานกับเจ้าหญิงและธิดาของข่านเผ่าอื่น ๆ ด้วย ในขณะที่เตมูยีนทำศึกกับเผ่าไนมาน ก็ได้หญิงตระกูลสูงจากเผ่าไนมานเป็นภรรยาของอีก 2 คน คือ ได้ภรรยาหม้ายของเจ้าชายโตบูกาที่เสียชีวิตในการสู้รบและซูลัน ธิดาของหัวหน้าเผ่าเมอร์กิต ดังเนื้อความว่า

“...เรื่องแปลกแต่จริงที่เกิดขึ้นภายหลังเสร็จศึกที่คาราคอร์รัมคือ ข่านแห่งชนชาติผู้อยู่กระโจม ได้รับหญิงตระกูลสูงสองคนจากเผ่าไนมาน มาเป็นภรรยาน้อย...
...คนทั้งหลายสงสัยว่าเขารับภรรยาของโตบูกาคนที่ชื่อว่ากือเบอร์ซุมมาไว้ทำไมนางเป็นคนที่ไม่สวยอะไรนักหนา และมีอายุเลยสามสิบปีไปไกลแล้ว แถมนางยังเคยกล่าวคำดูหมิ่นเตมูยีนหลายต่อหลายครั้ง เตมูยีนไม่ได้ไขข้อข้องใจของใคร เขาจัดให้นางอยู่ในกระโจมด้านข้างกระโจมใหญ่พร้อมกับภรรยาน้อยอีกคนหนึ่งชื่อซูลัน ซึ่งเป็นธิดาสาวของหัวหน้าเผ่าเมอร์กิตคนใหม่ ซูลันเป็นสาวน้อยที่มีผิวผ่องดังทาทองปากนิคจุมุกน้อยสวยงามมาก แต่ไม่ปรากฏว่าเตมูยีนรักซูลันมากกว่ากือเบอร์ซุม...”
 (“สุริยา”, 2556, หน้า 248-249)

เนื่องจากเจงกิสข่านพิชิตดินแดนได้มากมาย และรับเอาธิดาของเจ้าเมืองเป็นมเหสี ทำให้การยึดครองอาณาจักรต่าง ๆ มีความชอบธรรมมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการรวมชาติมองโกล เหตุการณ์ดังกล่าวจึงสอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ด แรกแลน

1.1.11 การได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์ (13) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีจะได้ “รับสถาปนาเป็นกษัตริย์” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร มีเนื้อเรื่องแตกต่างจากฉบับอื่น โดยระบุว่า เตมูยีนขึ้นเป็นข่านต่อจากบิดาทันที หลังจากที่ถูกอาวุธยาพิษเสียชีวิต ด้วยวัยเพียง 13 ปี และปกครองชนเผ่าของเยสุเกที่มีจำนวนถึงหมื่นกระโจม

“...มาเร็วขึ้นตามผู้หนึ่งก็กระหืดกระหอบมาด้วยข่าวด่วนรีบร้อนของข่านผู้พ่อแจ้งข่าวแก่เตมูยีน ชักความกันแล้วจึงรู้ว่าบัดนั้นข่านเยสุเกกำลังร่อแร่ด้วยอุบัติเหตุ

แลอยากพบบุตรหัวแก้วหัวแหวนโดยที่ตัวไปเสียท่าศัตรูอย่างมีรูตัว ต้องยาพิษอาการ
หนักร่อแร่ มีปรารถนาจะสั่งความแก่บุตรตนก่อนตาย เตมูยีนแจ้งกระนั้นก็รีบร้อน
แผ่นขึ้นหลังอาชาควบไปทันควัน เพียงมีถึงครึ่งวัน ถึงที่นั้นก็พบแต่ศพท่านผู้พ้อมี
ลมหายใจสั่งความใดตามเจตน์จำนง...

...เขาจะต้องรับตำแหน่งเป็นหัวหน้าปกครองคนนับแสนจากจำนวนหมื่นกระโจม
ในอารักขา เขามีอายุเพียงสิบสามขวบ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 43)

แต่เนื่องจากคนในชนเผ่าเห็นว่าเด็กอายุ 13 ขวบ และมเหสีหม้ายของข่าน
ไม่สามารถปกป้องชนเผ่าจากการสู้รบกับเผ่าอื่นได้จึงอพยพจากไป แม้นางฮูลัน (เฮอลิน) นำธง
ประจำตัวข่านไปเตือนสติก็ไม่สามารถทัดทานได้ การเป็นข่านครั้งนี้จึงไม่ได้รับการยอมรับ

หลังจากยึดคาราคอร์ม (คาราโครัม) เมืองหลวงเผ่าคาราคิธส์ (เกเรต)
ได้แล้ว ทรงปรับปรุงระบบการปกครอง แล้วเรียกประชุมสภาคุร์ลไต (คุร์ลไต) เพื่อสถาปนาเป็น
เยนกีสคาข่าน (เจงกิสข่าน) ความว่า

“...จากนั้นเตมูยีนก็ประกาศเรียกข่านทั้งหลายและผู้ครองนครทั้งหัวหน้ากั
ต่าง ๆ มาร่วมประชุมครั้งใหญ่...สภาคุร์ลไตมีสิทธิ และจะต้องทำหน้าที่เลือกประมุข
อันแท้จริงขึ้นทรงอำนาจใน การปกครองบังคับบัญชาสิทธิขาด...

...โหราจารย์ผู้หนึ่งคิดดีแล้วก็แจ้งให้สภาคุร์ลไตประกาศการเฉลิมนามให้เตมูยีน
เป็นที่เยนกีสคาข่าน...หมายว่าเป็นจอมอริราชแห่งกษัตริย์ทั้งหลาย และเป็นมหา
จักรพรรดิของเหล่าพสกนิกรทั้งปวงในอาณาจักรชั้นพิมา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 247-248)

เจ็งกีซข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านในวัย 50 ปี
สามารถรบชนะเผ่าต่าง ๆ ได้ จึงได้รับการสถาปนาเป็นคาซ่านมหาราช แล้วเปลี่ยนพระนามใหม่
เป็น เจ็งกีซ-ข่าน หมายถึง ข่านซึ่งสวรรค์ประทานให้แก่โลก แล้วปกครองด้วยความทารุณโหดร้าย

“...เมื่อเขาอายุได้ห้าสิบ ข่านอื่น ๆ ทั้งหลายบรรดาที่ขยายฝีมือและหันเข้ามา
นอนน้อมต่อเตมูจินก็ได้ร่วมกันประกาศยกเตมูจินขึ้นเป็นคาซ่านมหาราช และ
สถาปนาเขาขึ้นสู่ตำแหน่งที่เรียกกันว่าเป็น ‘ลัทธิลดาชาวแห่งเกียรติ’ ทั้งนี้ ก็โดยมี

ความหวังอยู่ว่า เตมูจินจะได้คิดหาทางตอบแทนพวกตนด้วยผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นประการแรก และรวมทั้งหวังว่าคาซ่านเตมูจินจะได้พยายามกระทำให้ความปรารถนาต่าง ๆ ของเหล่าข่านชั้นยิ่งใหญ่ทั้งหลายเหล่านั้นได้บรรลุผล...

... เมื่อได้ขึ้นมายุ่งในฐานะของข่านแห่งข่านทั้งหลายเช่นนี้แล้ว ข่านเตมูจินก็ตั้งนามของตนเองใหม่ว่า เจ็งกีซ-ข่าน ซึ่งแปลเป็นความหมายว่า ‘ข่านซึ่งสวรรค์ได้ประทานลงมาให้แก่โลก’ อิทธิฤทธิ์ของข่านแห่งข่านผู้นี้เลื่องลือระบือไปไกลในทุกสารทิศในฐานะของประมุขผู้เหี้ยมโหดทารุณร้าย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 412-413)

ส่วนเจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวว่า เตมูจินสถาปนาตนขึ้นเป็นข่าน 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นช่วงที่เตมูจินยังมีฐานะเป็นโนยันขององข่าน หรือโต-ฮูลข่าน แต่เตมูจินรบชนะกษัตริย์และผู้นำเผ่าหลายคน คนในปกครองของเตมูจินจึงเรียกว่าข่านแล้ว แต่ยังไม่ได้สถาปนาขึ้นเป็นข่านอย่างถูกต้อง เนื่องจากยังเกรงใจองข่าน หรือโต-ฮูล ข่านอยู่ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์จามูกาจับคนของเตมูจินลงต้มในกระทะใบใหญ่ถึง 70 คน ทำให้คนในปกครองของจามูกากลับ แล้วหนีมาพึ่งไบบูญเตมูจิน จนมีกำลังคนเพิ่มขึ้นหลายกระโจม เตมูจินเห็นเป็นเวลาที่เหมาะสม จึงจัดพิธีสถาปนาตนเป็นข่าน ในปี ค.ศ. 1189 ดังข้อความว่า

“...การเรียกประชุมก่อนเหตุการณ์ใหญ่ในภาษามองโกลเรียกว่า คูริล-โต ปีนั้นเป็น 1189 เตมูจินมีอายุได้สามสิบปี ครั้งนั้นเครื่องอาภรณ์ของเตมูจินทุกสายต่างพาทรัพย์สมบัติใส่เกวียนมาจอดแน่นริมทะเลสาบ สี่ฟ้าที่อยู่เชิงเขารูปหัวใจ...

... เตมูจินจึงประกาศตนเป็นข่านอย่างเป็นทางการในวันนั้น วันนั้นเป็นวันแรกที่เขาสวมเครื่องแต่งตัวอย่างข่าน สวมเสื้อคลุมยาวทำด้วยขนสัตว์ย้อมสีม่วงห้อยพู่ทองที่ชาย แต้นอกจากคทาเกียรติยศที่ข่านทุกคนจะต้องถือไว้ในหัตถ์ซ้ายหัตถ์ขวาของข่าน องค์ใหม่กลับถือหอกยาวปลายแหลมเปี้ยบ เบื้องพระปฤษฎางค์สะพายคันธนูและกระบอกจากใส่ลูกธนูจำนวนมาก...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 237-238)

หลังเหตุการณ์จึงมีสถานะเป็นข่านโดยสมบูรณ์ มองโกลสมัยนั้นจึงมีเผ่าที่ทรงอำนาจถึง 3 เผ่า ต่างฝ่ายก็ใช้ปฏิบัติการทางจิตวิทยาเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

เมื่อจามูกาสถาปนาตนเป็น กุรข่าน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีสถานภาพสูงส่งกว่าตำแหน่งข่านทั่วไป เตมูยีนจึงมีความจำเป็นต้องสถาปนาตนให้มีสถานภาพเหนือกว่าโดยหมอบีเกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกี้ ผู้อ้างว่าได้พบกับเทพเทนกี้ แล้วได้ฟังบัญชาจากเทพเทนกี้ว่า พระองค์ทรงมอบพื้นผิวโลกทั้งหมด หรือแผ่นดินทั้งหมดให้แก่เตมูยีน ความว่า

“...วันหนึ่งตอนใกล้รุ่งเมื่อข้าพเจ้าจวนจะตื่นข้าพเจ้าก็เห็นองค์เทพเจ้าเทนกี้เสด็จมาในกระโจมของข้าพเจ้า รัศมีกายของเทพเจ้าเปล่งแสงจนทำให้กระโจมของข้าพเจ้าสว่างเหมือนกลางวัน เทพเจ้าเทนกี้กวักพระหัตถ์เรียกข้าพเจ้าให้มาคุกเข่าอยู่ตรงพระพักตร์ของพระองค์ มีรับสั่งว่า เตบ-เทนกี้ ต่อแต่นี้ไปเจ้าจงชื่อเตบ-เทนกี้ เจ้าจงไปประกาศในโลกข้างล่างให้ดังไปทั่วทุ่งหญ้าสเตปป์ว่า ตัวข้าเทนกี้เทพแห่งท้องฟ้าและเทพสูงสุดในสวรรค์ขอสั่งว่า เราได้มอบพื้นผิวทั้งหมดของโลก ทั้งทั้งบริเวณทุ่งหญ้าสเตปป์ และบริเวณรอบนอกไปให้แก่เตมูยีนและเชื้อสายของเตมูยีน ทั้งหมด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 258)

“สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีนเลือกใช้สถานที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ใกล้แม่น้ำโอนอน สถานที่ซึ่งครั้งพระองค์เป็นเด็กเคยขึ้นมาหลบซ่อนเผ่าไดยุต ทรงเชื่อว่าภูเขาสูงนี้มอบพลังอำนาจพิเศษให้พระองค์ พิธีกรรมสถาปนาเป็นเจงกิสข่านครั้งนี้ หมอบีเกอเกอซูเป็นผู้ทำพิธีเข้าทรงเทพเทนกี้เพื่อส่งมอบอำนาจให้แก่เจงกิสข่านโดยตรง มีบทสนทนาระหว่างพิธีว่า

“...‘ข้าแต่พระบิดา พระองค์มีพระประสงค์จำนงสิ่งใดหรือ พระองค์จึงเสด็จมาเหยียบพื้นโลกเหล่านี้’

‘เรามีฐานะสำคัญ’ เตบ-เทนกี้ ตอบด้วยเสียงเหมือนกำลังละเมออยู่ในฝัน

‘ฐานะอะไรพระเจ้าข้า โปรดเมตตาให้ข้าพระองค์รับรู้’ เจงกิสข่านรับสั่งด้วยเสียงกังวานใสราวแก้วเจียรนัยที่ถูกนิ้วมือกระดูกของเตบ-เทนกี้ตีต

‘เรามาเพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตรแห่งเรา’

‘ข้าพเจ้ารอรับพระบัญชา ณ บัดนี้’ องค์เจงกิสข่านตรัสกับพอมดหมอบีเตบ-เทนกี้

‘เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่าเจงกิสข่าน’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 248-249)

พิธีกรรมดังกล่าวนอกจากแสดงสถานะอันสูงส่งของจักรพรรดิเจงกิส-
ข่านแล้ว ยังสร้างความศรัทธาต่อเจงกิสข่านว่าเป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจอันชอบธรรมจากเทพเจ้า
เตมูยีนจึงเป็นจักรพรรดิที่ได้รับอาณัติจากสวรรค์ เช่นเดียวกับแนวคิดทางการปกครองของ
อาณาจักรจีน (เจอรฺเซน) และอาณาจักรช่งใต้ ที่ร่ายล้อมมองโกลอยู่ในขณะนั้น

1.1.12 การปกครองแผ่นดินอย่างปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง (14) ลอร์ด
แรกแลน เสนอว่าวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีจะได้ “ครองแผ่นดินเป็นปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง”
(Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร เล่าเรื่องตอนนี่ว่า
หลังจากเสร็จศึกอาณาจักรจีน เจงกิสข่านได้พักการสงครามทั้งหมดแล้วใช้ช่วงเวลาที่สงบสุข
ปรับปรุงพัฒนานครคาราคอร์ม ดังต่อไปนี้

“...เยินกิสข่าน หันมาปรับปรุงนครคาราคอร์มอย่างระมัดระวังกระโจมเกวียน
ยังมีไว้สำหรับการเคลื่อนที่โยกย้าย...ที่พักอาศัยให้เปลี่ยนเป็นปลูกบ้านเรือนทำด้วย
โคลนแห้งและหญ้าเป็นหลัง ๆ ห่อหุ้ม ๆ ทั่วไป รอบ ๆ บ้านให้ตั้งกระโจมสีดำ ซึ่งด้วย
หนังสัตว์ หรือสักหลาดสีดำ ล้อมระวางเป็นนิเวศสถานทำนองค่ายทหาร จัดตั้งยั้งฉาง
สำหรับเก็บข้าวฟ่างแห้งและข้าวสาลีสำหรับให้คนแลสัตว์เลี้ยงได้มีใช้กินตลอดปี
มีโรงพักแรมของผู้เดินทาง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 360)

เจิงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ เล่าเหตุการณ์นี้ผ่านคำบอกเล่าของ
เอกอัครราชทูตมาฮมูด ยาลวัก ต่อราชอาลักษณ์ของซาร์แห่งคอเรสมว่า คราวที่เจงกิสข่าน
รบกับอาณาจักรจีน (จีน, เจอรฺเซน) ทรงพักอยู่ที่กระโจมเป็นเวลายาวนาน 3 ปี ก่อนจะยกทัพ
กลับมามองโกล ดังต่อไปนี้ “...องค์คามานมหาราชได้ทรงหยุดพักอยู่กับกองกระโจมของพระองค์
เสียเฉย ๆ เป็นกาลเวลาอันยาวนานถึงสามปี ในตอนที่ยกขบวนทัพกลับจากดินแดนอันมหึมา
มหาศาลของจีนนั้น พระองค์ได้ทรงปล่อยทหารของพระองค์ไว้เสียในเขตประเทศจีนประมาณ
ครึ่งกองทัพ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 422)

ส่วนเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า หลังจากได้รับสถาปนาเป็น
เจงกิสข่านแล้ว ทรงปกครองบ้านเมืองอย่างปกติสุข

“...เจงกิสข่านทรงเป็นอัจฉริยะในเรื่องการดูคน อ่านนิสัยคน มอบหมายงานที่
เหมาะสมให้กับคนที่พระองค์เลือกแล้ว การปกครองภายในเผ่าจึงเรียบร้อยราบรื่น

เหมือนล้อของเกวียนที่ได้รับการหยอดน้ำมันอย่างดี ความสามารถของพระองค์ในเรื่อง “เก่งคน” นอกเหนือจากเรื่อง “เก่งรบ” ทำให้เจงกิสข่านเป็นที่เคารพรักของทุกคนในเผ่าอย่างมาก และการจัดปกครองจักรวรรดิของพระองค์ก็ราบรื่นดี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 248-249)

หลังชนะศึกเผ่าเจอร์กิน ทรงย้ายราชสำนักไปอยู่ในพื้นที่ซึ่งเคยเป็นที่อยู่ของเผ่าเจอร์กิน บริเวณที่แม่น้ำเซนเกอร์บรรจบกับลำน้ำเคอร์เลน แล้วตั้งเมืองหลวงแห่งแรกชื่อ อะวาร์กา “...แล้วพระองค์ให้ตั้งกระโจมราชสำนักของพระองค์ริมฝั่งที่แม่น้ำเซนเกอร์บรรจบกับแม่น้ำเคอร์เลน บริเวณนี้ได้เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงแห่งแรกของพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่าน พระองค์ให้ชื่อพระนครแห่งนี้ว่า ‘อะวาร์กา’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 318-319)

เจงกิสข่านทรงประทับอยู่เมืองแห่งนี้อย่างปกติสุขเป็นระยะเวลานานถึง 4 ปี เป็นช่วงที่พระองค์ไม่ได้ทำศึกกับเผ่าใดจึงใช้เวลานี้จัดระเบียบการปกครอง และเขียนกฎหมาย ความว่า “...พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านประทับอยู่ที่พระนครอะวาร์กาได้ถึง 4 ปี โดยไม่ได้ทำสงครามกับเผ่าใด แต่มีเผ่าต่าง ๆ มาอ่อนน้อมเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ล่วงไป พระองค์ได้ใช้ระยะเวลานี้จัดการการปกครองให้เรียบร้อย และทรงสร้างประมวลกฎหมายยาซาของพระองค์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 318- 319)

การปกครองเมืองอย่างสงบเป็นระยะเวลาไม่ยาวนานนัก แต่กลับสร้างคุณประโยชน์ต่ออาณาจักรมองโกลอย่างใหญ่หลวง คือ ทำให้มองโกลกลายเป็นชาติอารยะ

1.1.13 การบัญญัติกฎหมาย (15) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี จะทำการ “บัญญัติกฎหมาย” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เดมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร เล่าว่า เจงกิสข่านทรงบัญญัติธรรมบัญญัติยาซา (ยาซา) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเป็นระเบียบของสังคม

“...เยนกีซข่านก็ยังมิวายตรัสว่า ยากที่จะปกครองคนเหล่านั้นให้สงบหรือให้ออมชอมอยู่ในระเบียบวินัยอันดี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ด้วยเหตุว่าเป็นคนต่างหมู่ต่างพวกต่างก๊ก ต่างถือขนบธรรมเนียมไปคนละแควสองแคว และไม่เคยมีข้อบังคับใดยึดถือมาก่อน...”

...ให้ประกาศระเบียบการที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติยึดเหนี่ยวถือทำตามในข้อใหญ่ ๆ ร่วมกันอย่างเคร่งครัดหลายข้อด้วยกัน ข้อบังคับเหล่านั้นเยนกีซข่านคิดขึ้นเองบ้าง

ประมวลมาจากขนบธรรมเนียมของชนบางเหล่าที่เห็นว่าดีบ้างรวมเข้าด้วยกัน และกฎ
บังคับสำหรับใช้ปกครองนี้ ประวัติศาสตร์เรียกว่า ธรรมเนียมยัสซา...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 247-248)

ผลของธรรมเนียมยัสซา ทำให้อาณาจักรมองโกลเป็นระเบียบเรียบร้อย
ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง หลังการทำศึกกับอาณาจักรจีน และคิตานดำ (การา-คิตาน) แล้ว
ยังทรงให้ เยลิวชุตสาย (Yeh-lü Ch'u-ts'ai) หรืออีลา ชูไซ (Ila Chuzai) หรือ เยลู่วู ฉูไฉ ประกาศให้
ประชาชนทั้งหมดรับรู้ และบังคับใช้กฎหมายนี้ทั่วอาณาจักร ผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้

“...แลเยินกิสข่าน ทรงสั่งให้เยลิวชุตสายรีบทำประกาศข้อความข้อบังคับ
ตามธรรมเนียมยัสซา ประกาศไว้ให้รู้ทั่วทั้งดินแดนมองโกลแลอาณาจักรที่ยอมอ่อนน้อมขึ้นด้วย
ตลอดทั้งต่อมวลงพันธมิตรในเครืออิทธิพล ให้รู้แลให้ทุกคนปฏิบัติตามธรรมเนียมยัสซาโดย
เคร่งครัด...จะเอาโทษอย่างเด็ดขาดตามข้อความนั้น โดยผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้...” (ประพันธกร,
2507, หน้า 370-371)

ผลของการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้
สังคมมองโกลมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีสงบสุข ส่งผลดีต่อการปกครอง

เจิงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เตมูยีนตรากฎหมายยัสซา
(ยาสา) ขึ้นบังคับใช้ ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวถึงพระราชภารกิจของเจงกิสข่าน
ทำประกาศเรื่องธรรมเนียมยัสซา (ยาสา) ให้รับรู้และบังคับใช้ทั่วทั้งอาณาจักร โดยไม่สามารถ
อ้างได้ว่าไม่รู้กฎหมาย ยังนำอักษรอุยกูร์มาใช้เขียนภาษามองโกล ส่งผลให้ชาติมองโกล กลายเป็น
ชาติอารยธรรมและเจริญขึ้นในระยะเวลาอันสั้น บทสนทนาระหว่างเจงกิสข่านและพระอัศร
มเหสีบอร์เต ที่แสดงความต้องการออกกฎหมายให้ครอบคลุมทุกช่วงชีวิตของคนในสังคม ว่า

“...‘เป็นเรื่องที่ดีแน่ ๆ ค่ะ ที่คนทั้งหลายจะได้รู้ว่าอะไรดีและอะไรชั่ว เมื่อได้
กฎหมายนี้มาประกาศใช้แล้ว ศีลธรรมจรรยาของคนทั้งหลายคงจะดีขึ้น เราจะได้ไม่ต้อง
ได้ยินเรื่องพ่อแม่ฆ่าลูกแล้วทุบตีบุตรภรรยา หรือจะได้ไม่ต้องได้ยินเรื่องลูกอกตัญญู
ทอดทิ้งพ่อแม่ให้กินอยู่อด ๆ อดยาก ๆ ดีแน่ค่ะพี่ท่านช่างคิดแต่เรื่องที่เป็นกุศลทั้งนั้น’

‘ดีแน่แหละน้องเอ๋ย แต่เราคงต้องทำงานมากมายแน่ละกว่าจะรวบรวมเรื่อง
อะไรดีควรทำ และอะไรชั่วห้ามทำได้ครบถ้วนก็คงลำบาก...ประมวลกฎหมายหรือยาสา
ก็ต้องให้ครอบคลุมทุกเรื่อง มิฉะนั้นคนจะหาว่าเราสั่งไม่ครบ เลยจะทำข้อที่เราไม่ได้สั่ง
มันจะต้องคิดต้องตรองมากนะน้อง’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 305-306)

เจงกิสข่าน ยังให้ข้อมูลอีกว่า ทรงใช้เวลาสองปีครึ่งจึงเขียนกฎหมายฉบับนี้สำเร็จ และแก้ไขเพิ่มเติมอีกเรื่อย ๆ จนเสร็จสมบูรณ์ใน ค.ศ. 2018 จึงประกาศใช้กฎหมายทั่วอาณาจักร ตัวยกกล่าวว่า

“...พระเจ้ารรรดิเจงกิสข่านทรงหวังว่าด้วยการที่พระองค์มีประมวลกฎหมายภาษาที่พระองค์ทรงใช้อย่างเคร่งครัด และทรงใช้กับบุคคลต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน พร้อมกับที่พระองค์ทรงฝึกหัดพระญาติและนายทหารของพระองค์ให้คุ้นเคยกับวิธีการบังคับบัญชาที่กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายภาษา สิ่งนี้จะทำให้คนมองไกลของพระองค์ มีความเจริญอย่างอารยชนชาติต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 373-374)

1.1.14 วีรบุรุษถึงแก่มรณกรรมอย่างลึกลับ (18) ลอร์ด แรกแลน กล่าวว่า วีรบุรุษจะ “ถึงแก่มรณกรรมอย่างลึกลับ” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า จักรพรรดิเจงกิสข่าน ทรงทราบข่าวทิวศตของพระโอรสจูงชี ประกอบกับทำสงครามอย่างหนักหน่วงต่อเนื่องยาวนาน พระวรกายจึงไม่ค่อยแข็งแรงทำให้ล้มป่วย ก่อนสวรรคตทรงรับสั่งให้สังหารกษัตริย์ซีเซียที่เป็นภัยต่อมองโกลให้ได้ บอกแผนการสู้รบกับอาณาจักรซ่งใต้ ทรงรับสั่งให้ปิดข่าวการสวรรคตเป็นความลับ แล้วนำพระบรมศพฝังในที่ที่ไม่มีใครรู้จัก ไม่มีสัตว์เหยียบย่ำ ความว่า “...พระองค์สั่งว่า เมื่อข้าสวรรคตแล้วจงปิดข่าวให้เงียบ แล้วนำศพเข้าไปสู่พระนางบูโตมเหสีของข้า ณ นครคาราคอร์ม ศพของข้าจะต้องนำไปฝัง ณ ที่ซึ่งจะไม่มีใครรู้เห็นแลปราศจากสรรพสัตว์เหยียบย่ำ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 511)

เจ็งกีสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ ยังเดินเรื่องไม่ถึงเหตุการณ์นี้ ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” กล่าวว่า การสวรรคตของเจงกิสข่าน เกิดขึ้นระหว่างกรีฑาทัพไปปราบชาวดังกุต อาณาจักรซีเซีย ช่วงฤดูร้อน ค.ศ. 1227 ขณะที่พระชนพรรษา 66 ปี เนื่องจากไม่ยอมส่งทหารไปร่วมรบอาณาจักรควาริซมตามคำสัญญาในฐานะเมืองประเทศราช ซึ่งเท่ากับเป็นการกระด้างกระเดื่องต่อการปกครอง ระหว่างพักทัพทรงให้ข้าราชการบริพารร่วมล่าสัตว์ทางตอนใต้ของภูเขาลิวันชัน แล้วทรงพลัดตกจากหลังม้าในขณะที่ประพาสล่าสัตว์ มีเนื้อความว่า

“...โศกและทหารทั้งหลายจึงแบ่งกอง ส่วนหนึ่งอยู่พิทักษ์ม้าที่จับมาได้ อีกส่วนหนึ่งพากันตามพระองค์ข้ามไปยังหุบเขาที่มีชื่อว่า ผู่แกะมารวมกันกินหญ้า...”

ทรงสนุกสนานบันเทิงใจยิ่งนัก การล่าครั้งนี้แปลกประหลาด ทำไมฝูงแกะมาชุมนุมกันแน่นขนัดราวกับจะมาถวายเป็นถวายตัว พระองค์ชักม้าสีผ่านตลอดปลายทางหมกมุ่นอยู่กับการวางบ่วงบาตจับแกะ พลันเกิดอะไรขึ้นไม่มีใครทันเห็น เพราะต่างคนมุ่งหน้าแต่จะจับแกะ...ม้าคู่พระทัยเกิดพยศลัดพระองค์ตกลงไปในฝูงแกะ พระจักรพรรดิแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยตกม้า วันนี้ทรงรู้สึกกลัวไปทั่วสรรพางค์กายทรงปวดพระอึ่งสาจนไม่สามารถลุกขึ้นได้ โดลุยกับโบออร์ชูพร้อม ทหารทั้งหลายจึงช่วยกันประคองพระองค์ขึ้นม้าพากลับไปค่ายพัก...

(“สุริยา”, 2556, หน้า 373-374)

เหตุนี้จึงสวรรคตในเวลาต่อมา รับสั่งให้ปิดการสวรรคตเป็นความลับ พร้อมทั้งให้สั่งหารผู้ที่รู้เห็นขบวนพระบรมศพให้หมด เพื่อประโยชน์ทางการทหาร มีข้อความว่า “...ชาชาติและโกลย เจ้าทั้งสองจงอย่าปล่อยให้ข่าวการจากไปของเราแพร่กระจายไปถึงหูศัตรูทั้งหลาย ระหว่างทางขบวนศพที่ไปหากพบใครจงประหารเสียให้สิ้น อย่าให้ทางจักรวรรดิจีนรู้ข่าวนี้เป็นอันขาด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 649-650) ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การสวรรคตของจักรพรรดิเจงกิสข่านยังคงเป็นความลับ จนกระทั่งมีการเล่าลือกันไปหลายทาง ความว่า

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านเสด็จสู่สวรรคาลัยในวงล้อมของพระโอรสและทหารคนสนิทของพระองค์เองเท่านั้น ไม่มีใครอื่นได้เห็นเวลาที่พระองค์เสด็จไป...พระองค์ทรงพระประชวรเป็นเวลาแสนสั้น ไม่มีใครรู้เรื่องสาเหตุและพระอาการสักก็คน จึงเล่าลือโจษจันกันไปต่าง ๆ นานา ในรายงานของมาร์โคโปลอนักเดินทางชาวอิตาลีเขียนในสมัยต่อมาแล้วว่า พระจักรพรรดิถูกลูกศรแทงทะลุเข้าไปข้างหลังพระขงส์และเป็นลูกศรอาบยาพิษ ส่วนนักเดินทางชาวอาหรับเขียนไว้โลดโผนมีสีสันว่า พระองค์สวรรคตเพราะพระองค์ไปนำนางคนสวยคุรเบลชินห์ ซึ่งเป็นบาทบริจาริกาของเจ้าตั้งกุตมาเป็นพระสนม แล้วนางแก้แค้นโดยการตัดองคชาติของพระองค์ ในเมื่อตามความเป็นจริงนั้น พระองค์ได้รับสั่งให้นางไปพร้อมกับทหารเจ้าตั้งกุต เรื่องเล่าทำนองเพ้อพกเกี่ยวกับสาเหตุการสวรรคตที่นักเดินทางคนต่าง ๆ จัดไว้มีอีกมาก ล้วนแล้วแต่ไม่น่าเชื่อทั้งนั้น บางคนก็ว่า พระองค์เป็นมาลาเรีย บางคนก็ว่าพระองค์เป็นไข้ทรพิษ ที่แย่มากคือนักเดินทางที่ชื่อปลาโน คาร์ปินีหาว่าพระองค์ถูกฟ้าผ่า เรื่องเล่ามีมากมาย เพราะการสวรรคตนั้นได้ปิดเป็นความลับอย่างที่สุด คนจึงเล่าลือกันไปต่าง ๆ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 651-652)

“สุริยา” ยังกล่าวอีกว่า มีการเล่าสื่อเรื่องการสวรรคตของเจงกิสข่านไปหลายทาง เช่น มาร์โคโพลีเล่าว่า ทรงถูกฉนุยิงได้รับบาดเจ็บสาหัส นักเดินทางชาวอาหรับเล่าว่า ทรงสวรรคตเพราะนางคุเบลชินห์ สนมของกษัตริย์ตั้งกบฏที่นำมาปรนนิบัติระหว่างการพักรักษาตัว ลอบตัดองคชาติของข่านเพื่อแก้แค้น ปลาโน คาร์บิณี ว่าทรงถูกฟ้าผ่า บ้างว่าเป็นไข้มาลาเรีย หรือไข้ทรพิษ เนื่องจากไม่มีผู้ทราบสาเหตุที่แท้จริงทำให้การสวรรคตเป็นเรื่องลึกลับ

1.1.15 **วีรบุรุษมักมีมรณกรรมบนยอดเขา** (19) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า “บ่อยครั้ง (ที่มีมรณกรรม) บนยอดเขา” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เรื่อง**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร ไม่ได้ระบุว่าเจงกิสข่านสวรรคตบริเวณใดอย่างแน่ชัด เนื่องจากบรรยายอย่างรวบรัด แต่กล่าวว่าทรงประชวรในขณะที่ทำการรบกับอาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย) โดยบรรยายลักษณะภูมิประเทศของสมรภูมิครั้งสุดท้ายก่อนที่กษัตริย์เฮียะจะยอมสวามิภักดิ์ว่า

“...ทัพเฮียะได้ใจกันหนึ่งเนื่องเข้าตามตีดัดทัพมงโกลไปไม่ขาดสาย แต่เข้าจนย่างเข้าบายจนเกือบสุดทางกว้าง ทัพมงโกลจึงได้หันมาปะทะอีกครั้งหนึ่ง แต่ถ้าจะมองจากด้านใน จะเห็นทัพมงโกลอยู่บังเหลี่ยมเขาแต่กำลังหนุนเข้าปิดช่องเขาเหมือนมดแลการถอยร่นเปลี่ยนเป็นบุกรุกดุจดุจว่า เป็นทัพอีกทัพหนึ่งซึ่งสดชื่นทั้งกำลังม้ากำลังคน รวากับว่า เป็นกองทัพที่สร้างจากกำลังช้างสาร ทัพเฮียะซึ่งอ่อนอยู่แล้วจึงต้องเป็นฝ่ายถอยร่นบ้าง แลร่นไปไม่นานก็ถูกหา่ฝนธนูพรั่งพรั่งมาจากสองฟากภูเขาตามชะง่อนหินแลทิวป่าแล สองข้างหุบเหว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 507-508)

จึงอาจกล่าวได้ว่า ทรงประชวรและสวรรคตที่ค่ายใกล้สมรภูมิที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง สอดคล้องกับการเสียชีวิตของวีรบุรุษในตำนานที่มักเสียชีวิตบนยอดเขา **เจ็งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ยังไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์การสวรรคต

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงการสวรรคตของเจงกิสข่านว่าเกิดขึ้นระหว่างที่ทรงกรีธาทัพไปปราบชาติดังกุต อาณาจักรซีเซีย เพื่อตอบแทนไม่ยอมส่งทหารไปร่วมรบอาณาจักรควาวิชม ตามคำสัญญาในฐานะเมืองประเทศราช ซึ่งเท่ากับเป็นการกบฏระหว่างพักรักษาตัวทางตอนใต้ของภูเขาลิวพันชาน ทรงพลัดตกจากหลังม้าในขณะที่ประพาสล่าสัตว์ ปรากฏเนื้อความในนวนิยายว่า

“...โศกและทหารทั้งหลายจึงแบ่งกองส่วนหนึ่งอยู่พิทักษ์ม้าที่จับมาได้ อีกส่วนหนึ่งพากันตามพระองค์ข้ามไปยังหุบเขาที่มีชื่อว่า ผู่แคะมารวมกันกินหญ้า พระจักรพรรดิ ทรงสนุกสนานบันเทิงใจยิ่งนัก การล่าครั้งนี้แปลกประหลาด ทำไมผู่แคะ มาชุมนุมกันแน่นขนัดราวกับจะมาถวายเป็น...ปรากฏว่าม้าคู่พระทัยเกิดพยศสลัดพระองค์ ตกลงไปอยู่ในผู่แคะ พระจักรพรรดิแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยตกม้า วันนี้ทรงรู้สึกกลัวไปทั่ว สรรพางค์กายทรงปวดพระอঙ্গสาจนไม่สามารถลุกขึ้นได้ โศกกับโอบอรรฐพร้อม ทหารทั้งหลายจึงช่วยกันประคองพระองค์ขึ้นม้าพากลับไปค่ายพัก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 648)

การสวรรคตของจักรพรรดิเจงกิสข่านทางตอนใต้ของภูเขาสิ่วพันชาน ตามการบรรยายของ “สุริยา” จึงสอดคล้องกับการตายของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี หลายท่านที่มักมีมรณกรรมบนภูเขา หรือเนินเขาสูง

1.1.16 การมีสุสานศักดิ์สิทธิ์ (22) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรม ประเพณี “มีสุสานศักดิ์สิทธิ์หนึ่งแห่งหรือมากกว่าหนึ่งแห่ง” (Lord Raglan, 1975, p. 175) ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันมีสุสานศักดิ์สิทธิ์ที่หรืออนุสาวรีย์ที่ประชาชนชาวมองโกลและเชื้อสาย มองโกลร่วมกันสร้างขึ้น ทั้งในประเทศมองโกเลียและเขตมองโกเลีย ในประเทศสาธารณรัฐ ประชาชนจีน เป็นจำนวนมาก **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร จบที่ การสวรรคตของเจงกิสข่าน และไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวหลังจากนี้ **เจ็งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริมานนท์ ดำเนินเรื่องถึงช่วงการศึกษาที่เยลล-เฮ็ดดิน แห่งควาริชม ที่แม่น้ำซินด์

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” แม้ว่าจะจบเรื่องถึงการสวรรคตของ เจงกิสข่าน แต่ปรากฏว่าหนังสืออนานิยายได้กล่าวถึงการฝังพระบรมศพที่สุสาน และแทรก ภาพประกอบอนุสาวรีย์เจงกิสข่าน เพื่อให้ข้อมูลความรู้ความเคารพศรัทธาที่ชาวมองโกลมีต่อ พระองค์ ดังนี้

1) พระบรมรูปของเจงกิสข่านสลักจากหินอ่อนสีขาว ที่ประดิษฐาน ณ อาคารกลางสุสานเจงกิสข่าน เมืองออร์ดอส (Ordos) หรือเมืองเอ้อเอ้อตัวซือ ภาคตะวันตกเฉียงใต้ เขตปกครองตนเองมองโกเลีย ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (“สุริยา”, 2556, หน้า 28) สุสานจำลองแห่งนี้ยังมีประติมากรรมจำลองกองทัพเจงกิสข่านออกทำศึก หลุมฝัง พระศพจำลอง มีรูปภาพแสดงชีวประวัติเจงกิสข่านด้วย (chinesetimeschool, 2013, Online)

2) อนุสาวรีย์เจงกิสข่าน ริมทะเลสาบสีน้ำเงิน (Blue Lake) อุทยานแห่งชาติโคโค-นอร์ (Khokh Nuur) จังหวัดเคนตี (Khentii) ประเทศมองโกเลีย เป็นสถานที่จัดงานสถาปนาตำแหน่งเจงกิสข่าน (“สุริยา”, 2556, หน้า 590; Alamy, 2015, Online)

3) อนุสาวรีย์เจงกิสข่าน แกะสลักจากหินสีขาว บริเวณเนินเขาเคเลียมบอลด์อก ซึ่งเชื่อว่าเป็นบ้านเกิดของเตมูจิน สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2505 (ค.ศ.1962) (“สุริยา”, 2556, หน้า 598; ipernity.com. 2009, Online)

นอกจากภาพประกอบมาเสนอไว้ในหนังสือนวนิยายแล้ว ยังพบว่า มีอนุสาวรีย์และสุสานศักดิ์สิทธิ์ของจักรพรรดิพระองค์นี้เป็นจำนวนมาก เช่น อนุสาวรีย์สามข่านผู้ยิ่งใหญ่แห่งจักรวรรดิมองโกล (Monument of the Three Great Khan of the Mongol Empire) ประกอบด้วย พระบรมรูปเจงกิสข่าน โอโกเดข่าน และกุบไลข่าน ตั้งอยู่หน้าอาคารรัฐสภา จตุรัสซุคบาทาร์ หรือซิงกิสสแควร์ (Chinggis Square) กรุงอูลานบาตอร์ ประเทศมองโกเลีย (Jointtravel. ม.ป.ป., สื่อออนไลน์) อนุสาวรีย์เจงกิสข่าน ตั้งอยู่ในวัดเจงกิสข่าน (Genghis Khan Temple) เมืองอูลานฮอต เขตปกครองตนเองมองโกเลีย ในสาธารณรัฐประชาชนจีน (inf.news, 2021, Online) รูปเจงกิสข่านและบุคคลอื่น ๆ แกะสลักจากไม้ตั้งอยู่ใกล้ทะเลสาบ Lake Khukh เมือง Khar Zurkh อันเป็นสถานที่ราชาภิเษกของเจงกิสข่าน ประเทศมองโกเลีย สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึง 840 ปี ชาตกาลเจงกิสข่าน (travel-to-mongolia.com, n.d., Online) นอกจากนี้ ยังมีอนุสาวรีย์อีกมากมายที่แสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาที่ชาวมองโกลมีต่อจักรพรรดิพระองค์นี้

1.2 เหตุการณ์ที่ปรากฏไม่สอดคล้องกับแนวคิด นวนิยาย “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ด แรกแลน จำนวน 6 เหตุการณ์ คือ (3) บิดามักจะเป็นญาติใกล้ชิดของมารดา (9) มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก (16) ต่อมาวีรบุรุษถูกพระเจ้าฟิโรห์ หรือประชาชนเลื่อมใสศรัทธา (17) วีรบุรุษถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง (20) หากวีรบุรุษมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ได้สืบสันตติวงศ์ (21) ร่างของวีรบุรุษไม่ได้ถูกฝัง มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 บิดามักจะเป็นญาติใกล้ชิดของมารดา (3) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “บิดามักจะเป็นญาติใกล้ชิดของมารดา” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

เตมูจิน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่าย่สุกายข่านไม่ได้เป็นญาติกับนางฮูลัน (เฮอลีน) และยังเป็นคนต่างเผ่า ย่สุกายข่านแย่งชิงมาได้ก่อนที่นางจะแต่งงาน ความว่า “...ข้อที่ย่สุกายโปรดปรานเจ้าลูกแก้วคนนี้อีกสถานหนึ่งก็คือเป็นลูกคนหัวปีจากภรรยาที่เขาแย่งมาจากคนอื่น นางฮูลันเป็นสาวถิ่นไกลผู้ซึ่ง

กำลังจะแต่งงานกับคู่ครอง แต่ถูกเยสูกายข่านยกพลไปดักแย่งเอามาเป็นเมียของตนเสียเพราะรู้ว่านางฮูลันนี้เป็นสตรีงามนัก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 17)

เจงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงชาติพันธุ์ของพระราชมารดา อ้อยลุน (เฮอลิน) ว่าเป็นชาวเผ่าเมอร์กิต (เมอร์กิต) ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับชาวมองโกล ผ่านบทสนทนาของทุกซ์ของพระนางคูลาน ซาตุณ มเหสีรองเชื้อสายเมอร์กิต ความว่า “...ซึ่งเป็นที่รู้จักไปแล้วทั้งโลกว่า ทรงเป็นบุรุษผู้ซึ่งสวรรค์ได้เลือกสรรประทานลงมา ราชมารดาของพระองค์คือพระนางอ้อยลุนนั้นก็หาใช้ชนเผ่ามองโกลแต่อย่างใดไม่ แต่เป็นเอกสตรีผู้สืบสายโลหิตมาแต่ชาติพันธุ์เดียวกับหม่อมฉันนี้เองอย่างแท้จริง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 459)

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ให้ข้อมูลว่า เยสูกกับเฮอลินไม่ได้มีเชื้อสายใกล้เคียงกัน มารดาของเตมูจินเป็นน้องสาวของเดเซเซ็น ชนชั้นสูงจากเผ่าอุงกิริต มารดาของเตมูจินจึงไม่ใช่ญาติหรือมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับบิดา แต่เป็นสตรีต่างเผ่าที่เป็นชนชั้นสูงเท่านั้น จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ด แรกแลน

1.2.2 มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก (9) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่าวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก” (Lord Raglan, 1975, p. 174)

เรื่องราวในวัยเด็กของเตมูจินเป็นเรื่องที่ถูกเล่าขานเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อชีวิต ที่มีความพลิกผันอย่างมาก เป็นปัจจัยให้เตมูจินก้าวข้ามสภาวะความเป็นเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ด้วยวัยเพียง 9 ขวบ เมื่อหนีจากการถูกจับตัวมาได้ก็ต้องต่อสู้ดิ้นรนเอาตัวรอด ผีฝนตนจนเก่งกล้า แล้วสถาปนาตนเองเป็นเจงกิสข่านได้ในที่สุด

เตมูจิน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวถึงเรื่องราวในตอนที่เตมูจิน โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เตมูจินถูกจับไปเป็นเชลยของตากูไต หัวหน้าเผ่าไดยุด (ตายุชิด) แล้วหนีรอดมาได้ แต่ไม่ได้กล่าวถึงการสังหารพี่ชายต่างมารดา ฉบับนี้มีจุดเด่นที่มีการแทรกเหตุการณ์ในวัยเด็ก นอกเหนือจากที่เล่าในประวัติศาสตร์ เช่น การปกปิดตัวตนเพื่อเข้าแข่งขันมวยปล้ำ ดังตัวบทว่า

“...ฉากแรกเปิดขึ้นด้วยรายการยิงหน้าไม้ในระยะร้อยก้าว พวกเจ้าหนู ๆ ลูกชายนักรบแต่งตัวด้วยผ้าทำด้วยหนังแกะสีต่าง ๆ ดำขาวเขียวเหลือง เดินออกมาทีละคนราว 30-40 คน ต่างคนต่างเล็งเป้าคือหนังโคสองชั้นทาสีขาวใหญ่กลม ตรงกลางเป็นจุดดำเท่ากำปั้น มีเด็กเพียง 4-5 คน แสดงฝีมือยิงขอบเป้าจุดดำคนละลูกสองลูก แต่ก็ถูกกลางจุดดำคนละลูกสองลูกด้วย เตมูจินเป็นอันดับรองสุดท้าย เขายกหน้าไม้

คู่มือขึ้นเล็งค่อนข้างรวดเร็ว ลั่นสายหน้าไม้ เสียงหวือ ๆ สามครั้งตามกติกา ลูกหน้าไม้ ถูกที่สองผ่าซีกลูกแรก ส่วนลูกที่สามเพียงและเล็มจุดดำตรงริมขา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 21)

การแทรกเหตุการณ์การเรียนรู้ผ่านการขับร้องเพลง เรื่องเล่า ตำนาน และเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนการต่อสู้ เพื่อแสดงว่าเตมูยีนเก่งกล้าสามารถและมีทักษะการต่อสู้ที่ดี แต่เด็ก ส่วนสำคัญ คือ แสดงว่าเตมูยีนมีการเรียนรู้ไม่ใช่ไร้การศึกษาดังที่เล่าในประวัติศาสตร์

เจ็งกิชข่าน กล่าวถึงเหตุการณ์ในวัยเด็กว่า มีชีวิตยากจนและทุกข์ทรมาน เนื่องจากบิดามารดาทอดทิ้งให้อยู่อย่างเด็วยาย ผู้เขียนเล่าเรื่องเพิ่มเติมในเชิงอรรถที่ 70 และส่วนอ้างอิงว่า “...ข้อความเหล่านี้ได้มาจากหนังสือประวัติศาสตร์เกี่ยวกับจักรวรรดิมองโกล ซึ่งเรียบเรียงโดยไมเกิล พรอว์ตัน” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 445) ความว่า

“...70. ตามที่ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวลงไว้ครั้งหนึ่งแล้วในตอนต้น ๆ ซึ่งระบุว่า ในสมัยที่ยังเยาว์อยู่นั้นเจ็งกิช-ข่านมีชีวิตอันเต็มไปด้วยความยากจนและทุกข์ทรมาน มากทีเดียว ถูกทอดทิ้งจากพ่อแม่ให้อยู่อย่างเด็วยาย แล้วต่อมาจากนั้นก็ได้ออก กวาดต้อนเอาไปเป็นทาสโดยชาวชาติหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับชาติกุลของตน เนื่องจาก ชาติกุลของเจ็งกิช-ข่าน พ่ายแพ้ในการทำศึก...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 445)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เล่าเรื่องราวในวัยเด็กของเตมูยีนอย่างยืดเยื้อ เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญที่ชีวิตมีความพลิกผัน เป็นสิ่งที่ผลักดันให้เตมูยีนก้าวผ่าน สภาวะความเป็นเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ด้วยวัยเพียง 9 ขวบ จากบุตรชายหัวหน้าที่มีชีวิตสุขสบาย กลับถูกลูกน้องของบิดาทรยศนำผู้คนและสัตว์เลี้ยงอพยพจากไป ทิ้งให้ครอบครัวเตมูยีน อยู่เพียงลำพัง ต้องอยู่อย่างอดคัดัดสน ยังจับตัวเตมูยีนไปจองจำเป็นเชลย เมื่อหนีมาได้ก็ต้อง ต่อสู้ดิ้นรนเอาตัวรอด เพราะความเป็นนักสู้ไม่ย่อท้อจึงตั้งตัวได้ใหม่ในที่สุด

1.2.3 ต่อมาเขาถูกพระเจ้าฟิโร หรือประชาชนเสื่อมศรัทธา (16) ลอร์ด แรกแลน กล่าวว่า หลังจากวีรบุรุษครองราชย์ชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว “ต่อมาถูกพระเจ้าฟิโร หรือประชาชนเสื่อมศรัทธา” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า ชาวมองโกลมีความชื่นชม เคารพศรัทธาเจงกิสข่านอย่างมาก เนื่องจากเป็นนักรบที่เก่งกล้าสามารถ มีสติปัญญา มีจิตใจ

เอื้อเพื่อ ความว่า “...ครั้งนั้น กระแสแห่งความชื่นชมอย่างแท้จริงต่อเย็นกิสข่านเตมูยีนนั้นก็เปี่ยมท่วมล้นอยู่ในจิตใจบรรดานักรบแลชนชาวมองโกลทั่วไป ด้วยต่างมีความเลื่อมใสในจิตใจเอื้ออารีของเตมูยีน แลเชื่อในฝีมือสติปัญญาแลกำลังทัพม้าอันเกรียงไกร...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 248-249) ด้วยคุณความดีและคุณูปการนี้ทำให้ประชาชนต่างเคารพพระองค์และไม่เคยคิดคดทรยศ หรือเสื่อมศรัทธาเลย

เจงกิสข่าน กล่าวว่า ชาวมองโกลเคารพเจงกิสข่านมาก เนื่องจากเป็นผู้รวบรวมแผ่นดินที่วุ่นวายให้กลายเป็นอาณาจักรที่สงบสุข จึงมีความจงรักภักดีอย่างยิ่ง

“...นับตั้งแต่วาระแรกที่เจงกิส-ข่านทรงได้รับการประกาศสถาปนาขึ้นเป็นคาซ่านมหาราช-เป็นข่านแห่งข่านทั้งพิภพ ชาวชาติตาดาร์ทั้งหลายทั้งปวงบรรดาซึ่งแต่กาลก่อนเคยเอาแต่รบพุ่งซึ่งกันและกันนั้น ก็ได้กลายเป็นผนึกรวมเข้าอยู่ด้วยกันเป็นกองทัพเดียวอันมหิมา และกองทัพดังกล่าวนี้ก็ถวายความจงรักภักดีต่อเจงกิส-ข่านอย่างแน่วแน่หนักแน่น...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 414)

เจงกิสข่าน กล่าวว่า เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิที่ได้รับความเคารพศรัทธาจากประชาชนเสมือนหนึ่งเทพเจ้า ต่างเชื่อว่าทรงเป็นบุคคลที่เทพเจ้าเทนกรีส่งมายังโลกมนุษย์แล้วมอบแผ่นดินทั้งหมดให้ทรงครอบครอง ชาวมองโกลจึงเลื่อมใสศรัทธาไม่เสื่อมคลาย

“...จนกระทั่งถึงรัชสมัยของยอดคนชาวมองโกล เขาจึงอยู่กันอย่างถาวรตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองในจักรวรรดิมองโกลเสีย น่าสังเกตว่าการพัฒนาของพวกมองโกลข้ามขั้นตอนจากการอยู่รวมกันเป็นกระโจมกึ่งถาวร ไปเป็นเมือง และเป็นจักรวรรดิได้ในช่วงชีวิตของบุคคล คนเดียวคือยอดคนที่ชาวมองโกลรักและนับถือราวกับว่าเป็นเทพเจ้ายอดคนคนนั้นเมื่อแรกเกิดบิดาให้นามว่า เตมูยีน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 36)

ทั้ง 3 เรื่อง เห็นสอดคล้องกันว่าเจงกิสข่านเป็นผู้สร้างคุณูปการต่อชาวมองโกลอย่างใหญ่หลวง ทั้งรวมอาณาจักร สร้างสังคมที่เป็นระเบียบ ปลดแอกจากการเป็นชาติในปกครองของอาณาจักรจีน อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้สร้างชาติและอารยธรรมมองโกล ทำให้ประชาชนชาวมองโกลมีความจงรักภักดีอย่างสูงสุดและไม่เคยเสื่อมศรัทธาในพระองค์

1.2.4 วีรบุรุษถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง (17) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “ถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า เชื่อพระวงศ์ ขุนศึก และประชาชนมีความจงรักภักดีต่อเจงกิสข่าน ต่างซื่อสัตย์มั่นคงต่อหน้าที่ของตน ไม่มีใครคิดทรยศ

“...เย็นกิสข่านก็ตีพระทัยว่าจะดำเนินการศึกด้านนี้ด้านเดียวให้เป็นผล แลทรงพอพระทัยที่ยอดขุนพลแสนของพระองค์ล้วนเป็นคนซื่อรักษาคำสั่งของพระองค์ เคร่งครัด トラบใดที่ทุกคนรู้จักอำนาจหน้าที่ของตน แลรักษากิจหน้าที่แต่ละฝ่ายไว้ เสมอต้นเสมอปลาย โดยไม่ละเลยบิดเบือนหรือไม่ละเมิดคิดคด トラบนั้พระราชบัลลังก์ของพระองค์จะดำรงอยู่เพื่อความยิ่งใหญ่ชั่วกาลนาน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 465-466)

เจ็งกิสข่าน กล่าวว่า ผู้อยู่ใต้การปกครองของเจงกิสข่าน ต่างรู้สึกเกรงกลัวเหมือนที่ชาวมองโกลที่กลัวฟ้าผ่า ซึ่งฟ้าผ่าเป็นสิ่งที่ชาวมองโกลเกรงกลัวมากเพราะอยู่กลางทุ่งโล่ง มีฟ้าผ่าลงมีชีวิตตายบ่อย ๆ ความกลัวที่สุภาพบรรยายจึงเป็นความรู้สึกอัตโนมัติที่แทรกซึมเข้าไปถึงจิตใจ จึงไม่มีผู้ใดคิดคดทรยศต่อข่านเลย ความว่า “...พวกข่านทั้งหมดบรรดาที่อยู่ภายใต้การปกครองของพระองค์ และตลอดจนพวกทหารสามัญธรรมดาทั่วไป ต่างก็มีความกลัวต่อเจ็งกิสข่าน ไม่แตกต่างอะไรไปจากที่พวกเขากลัวความร้อนของไฟหรือกลัวอำนาจของสายอสนีบาต...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 418)

เจงกิสข่าน มีเนื้อหาแสดงว่าประชาชนชาวมองโกลต่างเคารพรักศรัทธาเจงกิสข่านมาก จึงไม่มีบุคคลใดแย่งชิงราชบัลลังก์ หรือขับไล่พระองค์ เนื่องจากความโอบอ้อมอารี ปกครองประชาชนอย่างยุติธรรม ทำให้บ้านเมืองเป็นเอกราชมีเอกภาพ มีความสงบเรียบร้อย ทรงมีศิลปะในการปกครอง แม้ประชาชนจะรู้สึกเกรงกลัว แต่ก็มีความรักและชื่นชมมากกว่า ทำให้เจงกิสข่านไม่เคยถูกโค่นจากบัลลังก์อย่างกะทันหันในวัฒนธรรมประเพณี

1.2.5 หากวีรบุรุษมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ได้สืบสันตติวงศ์ (20) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า “หากมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ประสบความสำเร็จ” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่าเจงกิสข่านทรงมีโอรสหลายพระองค์ แต่ที่สำคัญคือที่ประสูติจากพระมเหสีบูไต (บอร์เต) โดยเฉพาะทูลี (ตุลึ) เป็นโอรสที่ทรงโปรดมากที่สุด ด้วยทว่า

“...ขณะเย็นกิสข่านมีชนมายุห้าสิบสามปี โอรสสี่องค์ก็ล้วนเติบโตเป็นหนุ่มไป ตาม ๆ กัน ที่แท้นั้นพระองค์มีโอรสมากมายแต่พระองค์ถือโอรสที่เกิดกับมเหสีบูไต

เป็นโอรสแท้จริง ที่พระองค์หมั่นฝึกปรืออบรม แล้วคอยเลือกดูว่าองค์ใดมีสติปัญญา ฝีมือ ก็แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหลั่นรองกันตามความสามารถ พูลิราชโอรสองค์สุดท้ายต้องเป็นองค์ที่โปรดมากที่สุด ถึงกับให้เคียงข้างไปสู่ทุกสมรภูมิ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 364-365)

ถึงแม้จะทรงชื่นชอบดูดีมากกว่าคนอื่น แต่มิได้ตัดสินพระทัยเลือกดูดีขึ้นเป็นมหาขานองค์ใหม่ ทรงใช้อำนาจประกาศิตสั่งการแต่งตั้งโอโกเต เป็นจักรพรรดิองค์ต่อไป โดยไม่มีความขัดแย้ง แม้เจงกิสข่านจะเสียพระทัยที่โอรสไม่ได้เก่งอย่างที่พระองค์คาดหวัง ดังปรากฏเนื้อความว่า “...ทรงตรึในพระทัยว่าประสงค์จะมีบุตรชายที่เก่งกาจกล้าหาญอย่างเยลาอัลติน ในพระทัยว่าหากข้ามีลูกชายเก่งเช่นนี้สักคนก็จะไม่เลวเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 488)

เจ็งกีซข่าน กล่าวว่า เจงกิสข่านเข้าใจธรรมชาติและความรู้สึกนึกคิดของโอรสทุกพระองค์ แต่ทรงเลือกเจ้าชายอูเกไค (โอโกเต) เพราะมีความสุภาพเรียบร้อย สงบเสงี่ยม ไม่เป็นภัยต่อราชอำนาจของพระองค์เหมือนโอรสองค์อื่น

“...ราชโอรสองค์ที่สามนั้นทรงพระนามว่า อูเกไค เป็นโอรสองค์ที่เจ็งกีซ-ข่านทรงตั้งพระราชปราณนาจะสถาปนาขึ้นสู่ตำแหน่งรัชทายาท เพราะเหตุใด เจ็งกีซ-ข่านจึงทรงพอพระทัยที่จะเลือกเจ้าชายองค์นี้ขึ้นสืบตำแหน่งของพระองค์นั้น ก็มีข้อที่น่าจะทำให้คิดไปได้สองสามประการ นั่นคือ ปรากฏว่าเจ้าชายอูเกไคเป็นบุรุษผู้มีจริยวัตรสุภาพเรียบร้อย, สงบเสงี่ยม และดูจะมีความปลอดภัยจากความคิดคดของคณต่าง ๆ อื่น ๆ อยู่มาก เพราะเหตุแห่งอัธยาศัยข้อนี้...เจ้าชายอูเกไคยังเป็นบุรุษหนุ่มผู้พึงใจในการเลี้ยงรีนเร้งและการสมาคม...

...เมื่อราชอัธยาศัยของอูเกไคมีอยู่ด้วยลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นที่รู้สึกแก่เจ็งกีซ-ข่าน ผู้ราชบิดาว่า ราชโอรสของพระองค์ผู้นี้ย่อมจะไม่พยายามหรือแม้จะเพียงคิดในอันที่จะขุดหลุมสำหรับปลักรุ่นพ่อของตนเองให้ตกลงไปแล้วก็ฝังกลบเสียแต่อย่างใดเลย...

นิสัยและความพึงใจในสิ่งต่าง ๆ ตามแบบทำนองอันเดียวกันนี้นั้น ราชโอรสองค์ที่สี่สุดท้ายของเจ็งกีซ-ข่าน คือ เจ้าชายตุลี-ข่าน ก็ได้มีอยู่อย่างละม้ายคล้ายคลึงกัน ราชโอรสทั้งสองมีความพอใจในแบบแห่งการครองชีวิตอย่างง่าย ๆ และเพราะฉะนั้น

เพลิงแห่งความทะเยอทะยานจึงมิได้มีอยู่หรือเผาผลาญอยู่ในจิตใจของเจ้าชาย ทั้งสองนี้แต่ประการใด...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 441-442)

ส่วน **เจงกิสข่าน** มีเนื้อความว่า บอร์เต ภรรยาเอก ให้กำเนิดบุตรชาย 4 คน คือ โจชิ ซากาตัย โอโกเด และตูลิ ส่วนจะมีบุตรที่เกิดจากมเหสีอื่นอีกหรือไม่นั้นไม่ปรากฏ เนื่องจากเจงกิสข่านทรงยกย่องบุตรที่เกิดจากอัครมเหสีบอร์เตเท่านั้น ถึงแม้ว่าบุตรของพระองค์ จะมีความสามารถสืบราชบัลลังก์ได้ แต่ก็เสียพระทัยที่พระโอรสไม่ได้เก่งกล้าสมดังพระทัย ดังที่โอโกเดโอรสองค์ที่ 2 ออกรบแล้วถูกรณูยิงที่คอ โบโรซูล อนุชาบุญธรรมของเจงกิสข่าน ช่วยดูแผลออกพิษออกแล้วเฝ้ารักษาจนรุ่งเช้า จึงกลับมาอย่างปลอดภัย ดัวยบทว่า “...เจงกิสข่าน โทมนัสนักที่พระโอรสไม่เก่งกล้าเลย ออกสงครามแทนที่จะทำวีรกรรมเป็นวีรบุรุษ กลับต้องให้ คนอื่นดูแลรักษาเป็นภาระ แต่พระองค์ก็กลั่นความโทมนัสไว้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 431)

นอกจากนี้พระโอรสยังไม่สามารถเรียนรู้การปกครองและการทหารได้ดี อย่างที่พระองค์ทรงตั้งความคาดหวังไว้ มีเนื้อหาในนวนิยายว่า

“...นับเป็นเรื่องน่าเสียดายมากที่พระเจ้ากรพรรดิเจงกิสข่านไม่สามารถสอน พระโอรสให้มีปัญญาเท่าเทียมพระองค์ได้เลย ครั้นพยายามมากเข้าก็หัวเสียด้วยกัน ทั้งครูและศิษย์...ตอนเช้าทรงสอนวิชาเสนาธิการ การคิดกลยุทธ์ การฝึกหัดทหาร ตอนบ่ายไปถึงตอนกลางคืนเมื่อพระโอรสมาร่วมที่เสวย พระองค์ก็สอนรัฐศาสตร์ การปกครอง จิตวิทยาการชักจูงคน วิธีการโต้ตอบทางการทูต ฯลฯ พระโอรสก็ฟังบ้าง ไม่ฟังบ้าง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 431)

ทำให้เจงกิสข่านทรงโทมนัส และทรงหวังพระโอรสที่จะต้องรับภาระ ราชอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์ ว่าจะสามารถครองแผ่นดินที่ยิ่งใหญ่ได้ดีหรือไม่ หากสิ้น พระองค์ไปแล้ว แต่ในบรรดาพระราชโอรสทั้ง 4 นั้น เจงกิสข่านทรงชื่นชมสติปัญญา และความสามารถของตูลิ โอรสองค์สุดท้าย มีดุษฎีบทว่า “...พระองค์โปรดทรงหมากรุกกับ พระราชบุตรสุดท้าย คือ โตลุย มากกว่าคนอื่น เพราะโตลุยคิดแผนการยุทธต่าง ๆ ไม่ซ้ำกัน และไม่ยอมฝีมือถวายพระองค์เหมือนที่คนอื่นชอบทำ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 385)

นอกจากนี้ “สุริยา” ยังกล่าวว่า พระองค์ยังมีพระธิดาที่เกิดจากอัศรมเหสี และมเหสีรอง ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าพระโอรสทั้ง 4 องค์ เจงกิสข่านจึงให้พระธิดาของพระองค์ ผูกพันทั้งอาวุธ และวิชาการ หวังให้แต่งงานกับกษัตริย์ได้ปกครองเพื่อช่วยขยาย อาณาจักรและอิทธิพลในอนาคต ซึ่งสะท้อนผ่านบทสนทนาของเจงกิสข่านกับบอร์เตว่า

“...‘น้องเอ๋ย ลูกเราจะเป็นลูกสาวของเราอยู่อีกสักกี่ปี ในไม่ช้าก็ต้องแต่งงานไป ...อย่างน้อยที่สุดก็ต้องแต่งงานกับหัวหน้าเผ่าใหญ่ ๆ หรือไปเป็นพระราชินีประเทศ ไกลเคียง น้องคิดว่าเป็นพระราชินีนั้นจะเป็นงานง่ายหรือ ถ้าเชื่อซาฟลาดพลังไปอาจจะ ถึงแก่เสียชีวิตหรือเสียตำแหน่ง เราจึงควรฝึกปรีห์ให้ลูกของเรารู้เท่าทันคน และรู้การที่ ควรทำ อีกทั้งการที่ไม่ควรทำ ถ้าลูกสาวเราประสบความสำเร็จเป็นพระราชินีที่ทรง ปรีชาสามารถ ก็อาจเป็นกองเสบียงหรือกองระวังหลังให้กองทัพของพ่อได้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 431)

ผลปรากฏว่า พระธิดาของเจงกิสข่านได้มีส่วนช่วยในการปกครอง และการขยายอำนาจของพระองค์ได้อย่างดี จึงอาจกล่าวได้ว่า พระราชโอรสและพระราชธิดา ต่างก็ประสบความสำเร็จ แม้ไม่ถึงขั้นที่เจงกิสข่านทรงตั้งความคาดหวังไว้ก็ตาม

1.2.6 ร่างของวีรบุรุษไม่ได้ถูกฝัง (21) ลอร์ด แรกแลน เสนอว่า เมื่อวีรบุรุษ มีมรณกรรม “ร่างกายของเขาไม่ได้ถูกฝัง” (Lord Raglan, 1975, p. 175)

นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนชาวไทยร่วมสมัยกล่าวไว้ตรงกัน 2 เรื่อง คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ **เจงกิสข่าน** เล่าว่ามีการจัดหาโลงพระศพ บรรจุร่างอัศรมเหสีบอร์เตที่สิ้นพระชนม์ เพื่อเตรียมไปฝังที่มองโกลร่วมกับพระบรมศพของ จักรพรรดิเจงกิสข่าน ซึ่งถูกนำไปฝังไว้สุสาน ในส่วน **เจงกิสข่าน** ยังดำเนินเรื่องไม่ถึงช่วง การสวรรคต แต่ก็กล่าวถึงการฝังศพบรรดาวีรชนบนยอดเขาสูง

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน เล่าว่า เจงกิสข่านทรงมีรับสั่งให้ฝัง พระศพ แต่ไม่ได้ระบุว่าฝัง ณ สถานที่ใด “...พระองค์สั่งว่า เมื่อข้าสวรรคตแล้ว จงปิดข้าวให้เงียบ แล้วนำศพเข้าไปสู่พระนางบูไตเมสกีของข้า ณ นครคาราคอร์ม ศพของข้าจะต้องนำไปฝัง ณ ที่ซึ่ง จะไม่มีผู้ใดรู้เห็นแลปราศจากสรรพสัตว์เหยียบย่ำ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 511)

เจงกิสข่าน ยังดำเนินเรื่องไม่ถึงการสวรรคตของเจงกิสข่าน แต่ปรากฏ เนื้อความกล่าวถึงการฝังศพตามธรรมเนียมมองโกลเพื่อยกย่องวีรชน เจงกิสข่านมีคิดถึงความตาย จากการที่พระอัศรมเหสีบอร์เต (บอร์เต) ทูลเตือน และขอให้พระองค์เลือกผู้สืบราชสมบัติต่อไป

ให้เสร็จ เพื่อป้องกันไม่ให้พระโอรสฆ่าฟันกันเอง หากพระองค์สวรรคต “...ตามเนินดินสูง ๆ เช่น ที่แจ้งกิซ-ข่าน ทรงคิดทบทวนไปถึงนี้แหละซึ่งเป็นสถานที่ฝังศพของบรรดาวีรบุรุษต่าง ๆ มาแต่อดีต—ร่างกายของบรมมหาวีรชนทั้งหลายได้ถูกนำไปบรรจุไว้เพื่อให้พักผ่อนชั่วกาลอวสาน ณ ที่นั่น!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 444)

จึงทราบได้ว่า ธรรมเนียมของชาวมองโกลนั้น นิยมฝังร่างของวีรบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับนวนิยายอีก 2 เรื่อง

เจงกิสข่าน กล่าวว่า พระบรมศพของจักรพรรดิเจงกิสข่านถูกฝังตามประเพณีของชาวมองโกล แต่การฝังพระศพสถานที่ฝังพระศพถูกปกปิดไว้เป็นความลับ ว่า

“...ตามธรรมเนียมมองโกลเมื่อเขาฝังศพแล้ว เขาจะไล่ฝูงม้าจำนวนมากให้ย่ำบริเวณที่ฝังศพ จนดูไม่ออกว่าฝังไว้ในที่ใด พอฝนลงมา ต้นไม้ และวัชพืชก็จะพากันลบรอยที่ฝัง จนไม่มีใครหาที่ได้อีกต่อไป ที่ฝังพระศพของจอมจักรพรรดิก็คือเป็นเช่นเดียวกับที่ฝังศพชาวมองโกลทั้งหลาย ในปัจจุบันเมื่อโศกุนาทำการสักการะพระศพที่ตรงนั้นก็เป็นการไปเติมไปด้วยต้นไม้ใหญ่น้อย ไม่มีใครรู้ที่จริงจนบัดนี้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 653)

ดังนั้น พระบรมศพของเจงกิสข่านจึงฝังตามประเพณีของชาวมองโกล เพื่อเป็นการแสดงเกียรติยศอย่างสูงสุด

ผลการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลนสรุปได้ว่า ประวัติชีวิตของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 3 เล่ม มีความสอดคล้องตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน 16 เหตุการณ์ คือ เตมูยีนซึ่งต่อมาเป็นเจงกิสข่าน มีมารดาชื่อเฮอลีน (1) มารดาของเขาเป็นหญิงชนชั้นสูงจากเผ่าอุยกิรต์ และ (2) บิดาของเขาชื่อ เยสุเก ผู้เป็นนักรบและต่อมาเป็นหัวหน้าหรือข่านเผ่าบอร์ยิกิน และยังเป็นชนชั้นสูงที่สืบเชื้อสายจากคาบูลข่านที่ชาวมองโกลเคารพนับถือ (4) ช่วงเวลาที่เกิดมีข่าวลือเรื่องคำพยากรณ์ว่า มีผู้ที่เทพเทนกีส่งลงมาปราบยุคเข็ญ (5) เขาได้ชื่อว่าเป็นบุตรเทพเทนกีสืบสายตาชาวมองโกล และเป็นทูตทูตสวรรค์ของพระเจ้าในสายตาคัศตรุ (6) เขาถูกปองร้ายโดยหัวหน้าเผ่าไต้ยุดที่เคยเป็นลูกน้องโกลซิดพ่อของเขา (7) เตมูยีนรอดชีวิตมาได้ และ (8) ได้เป็นโนยันหรืออัศวินในอารักขาและบุตรบุญธรรมของโต-ซูลข่าน ผู้เคยเป็นอันดา กับเยสุเก (10) เขากลับมาอยู่กับครอบครัว แล้วตั้งถิ่นฐานแรกใกล้แผ่นดินเดิมของบิดา แล้วขยายอาณาจักรจนกว้างใหญ่ที่สุดในโลก (11) เตมูยีนสู้รบหัวหน้าเผ่าและกษัตริย์หลายอาณาจักร

ตลอดชีวิต (12) และแต่งงานกับธิดาหัวหน้าเผ่าและราชธิดาภักตร์หรือมเหสีของภักตร์
องค์ก่อนหลายคน และ (13) ได้สถาปนาขึ้นเป็นเจงกิสข่าน (14) ครองราชย์โดยไร้เหตุวุ่นวาย
บางช่วง (15) บัญญัติกฎหมายยาซา หรือยัสซา โดยให้บันทึกด้วยอักษรอุยกูร์ (18) สวรรคต
อย่างลึกลับที่ (19) ใกล้กับภูเขาลิฟชันซาน ขณะทำศึกกับชาวตงกุต อาณาจักรซีเซีย (22) หลุมฝัง
พระบรมศพถูกปิดเป็นความลับ แต่ก็มีสุสานศักดิ์สิทธิ์และอนุสาวรีย์หลายแห่ง

2. ชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษเจงกิสข่าน

การศึกษาชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษเจงกิสข่านตามแนวคิดของ โจเซฟ แคมป์เบลล์
หรือแนวความคิดการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell,
1973, pp. 47–243) เกิดจากการศึกษาเปรียบเทียบตำนานหลายเรื่องทั่วโลกแล้ว พบว่า ชีวิต
วีรบุรุษมีโครงเรื่องการผจญภัยที่คล้ายคลึงกัน มีชีวิตวิวัฒน์หรือการพัฒนาตนให้เข้าถึงความเป็น
วีรบุรุษ ด้วยการออกแสวงหาสิ่งที่เป็นสาระสาระแล้วนำมามอบให้กับสังคม กล่าวคือ วีรบุรุษ
เดินทางออกจากโลกปกติหรือโลกปัจจุบันที่ตนอยู่ ไปยังดินแดนเหนือธรรมชาติหรือมีความ
แปลกประหลาด โดยต้องผ่านการทดสอบมากมาย แล้วท้ายสุดได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่และมีพลัง
อำนาจที่จะเพิ่มพูนขึ้น โดยอาจเป็นพลังทั้งทางด้านสติปัญญา วัตถุ หรือแม้กระทั่งด้านจิตใจ
ที่วีรบุรุษต้องการ ทำให้แคมป์เบลล์นำเสนอแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษ ซึ่งสามารถใช้เป็น
แนวทางศึกษาชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ ดังที่ ปฟักตร์ธอร์ ธรรมกวินทิพย์
(2556, หน้า 19) กล่าวว่า แคมป์เบลล์นำเสนอทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ ซึ่งประกอบด้วย
การออกเดินทาง (Departure)–การครอบครอง (Initiation)–การเดินทางกลับ (Return) ซึ่งแท้จริงแล้ว
แคมป์เบลล์ยกทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษว่า เป็นส่วนขยายของแนวคิด “พิธีกรรมหัวเลี้ยว
หัวต่อของชีวิต” (Rites of Passage) ซึ่งมาจากหลักการว่าด้วยวงจรการพรางจาก–การครอบครอง–
การกลับคืน: (Separation–Initiation–Return) อันเป็นสูตรที่แสดงให้เห็นว่า คนเราต้องเรียนรู้ที่จะ
ก้าวผ่านช่วงเวลาวิกฤตของชีวิต แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 30, 38) ยกตัวอย่าง เอเนอัส
(Aeneas) ซึ่งเดินทางลงไปได้พื้นพิภพ ข้ามแม่น้ำแห่งความตายอันน่ากลัว ผ่านเซอร์เบอรัส
(Cerberus) สุนัขสามหัวที่เฝ้ารกอยู่ ได้สนทนากับบิดาผู้เสียชีวิตไปแล้ว โดยบิดาได้ให้คำแนะนำ
ในการสร้างบ้านเมืองอิตาลีแก่เขา ยังกล่าวอีกว่าวีรบุรุษที่กลายเป็นตำนานจากการได้ชัยชนะ
ครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์โลก มักถูกเหยียดหยามในวัยเด็ก เมื่อโตกลับมีอำนาจพิเศษ
และอยู่เหนือผู้เคยกดขี่เขา หลังการกลับคืนมาวีรบุรุษได้ฟื้นฟูสังคมโดยรวม ส่วนวีรบุรุษของ
ท้องถิ่น เช่น จักรพรรดิหวางตี้ โมเสส ได้มอบของขวัญให้กับปวงชน มหาบุรุษแห่งโลก
เช่น พระโคตมพุทธเจ้า ศาสตามุฮัมมัด พระเยซูนำคำสอนมาสู่โลก

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ศัพท์ “ชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษ” แทน “การเดินทางของวีรบุรุษ” เพื่อแสดงให้เห็นการฝึกฝนพัฒนาตนตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างพากเพียร อดทน เพื่อก้าวข้ามอุปสรรค แล้วแสวงหาสิ่งล้ำค่ามามอบให้กับสังคม การศึกษาชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษ เจงกิสข่าน ในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย จะเป็นการวิเคราะห์เรื่องราวการผจญภัยของวีรบุรุษเจงกิสข่าน ตามแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมพ์เบลล์ ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดพิธีกรรมแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Rite of the Passage) ประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ การออกเดินทาง (Departure) การเริ่มต้น หรือการครอบครอง (Initiation) และการกลับคืน (Return) โดยสามารถแยกเป็นขั้นตอนย่อยได้ 17 ขั้นตอน

ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ทั้ง 3 ท่าน มีการบอกเล่าประวัติชีวิตของจักรพรรดิเจงกิสข่านแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาประเด็นสาระสาระที่ได้จากการฝึกที่วีรบุรุษค้นพบจากการเดินทางแล้วนำมามอบสู่สังคม ตามที่ โจเซฟ แคมพ์เบลล์ และบิลล์ มอยเยอร์ส กล่าวว่า “มีการกิจอยู่สองประเภท ประเภทหนึ่งคือภารกิจทางกาย ซึ่งวีรบุรุษได้แสดงพฤติกรรมอันกล้าหาญในการประจัญบาน หรือในการช่วยชีวิตใครสักคน อีกประเภทหนึ่งคือ ภารกิจทางจิตวิญญาณซึ่งวีรบุรุษเรียนรู้ที่จะสัมผัสชีวิตทางจิตวิญญาณของมนุษย์ในระดับเหนือปรกติ แล้วกลับมาพร้อมสาระ” (แคมพ์เบลล์, และมอยเยอร์ส, 2551, หน้า 255) ผู้วิจัยพบว่า มีการปฏิบัติภารกิจทางกายเพื่อแสวงหาสาระที่แตกต่างกัน 2 ประการ แบ่งโครงสร้างแกนชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษเจงกิสข่านได้ 2 ครั้งสำคัญ คือ

การสถาปนาและธำรงอาณาจักรมองโกล เป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 1 เพื่อความเป็นวีรบุรุษผู้รวมชาติมองโกล และมอบอารยธรรมตลอดจนมอบความเป็นอิสระจากอำนาจการปกครองของอาณาจักรจีน (เจอร์เชน)

การธำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากล เป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 เพื่อทวงคืนความยุติธรรม พิทักษ์เกียรติของมองโกล และเพื่อการเป็นนักรบผู้พิชิตโลก

การออกเดินทางทั้ง 2 ครั้ง สามารถแบ่งโครงสร้างตามแกนชีวิตวิวัฒน์ได้ ดังนี้

2.1 การสถาปนาและธำรงอาณาจักรมองโกล วีรบุรุษเจงกิสข่านเริ่มออกปฏิบัติภารกิจ ตั้งแต่เหตุการณ์การฆาตกรรมของเยสุเกผู้เป็นบิดา จนกระทั่งถึงเหตุการณ์การปราบอาณาจักรจีน (เจอร์เชน) และอาณาจักรใกล้เคียงที่เป็นปฏิปักษ์กับมองโกล เจงกิสข่านกลายเป็นวีรบุรุษผู้รวมชาติมองโกล เป็นผู้มอบความเป็นอิสระจากอาณาจักรจีน ที่เคยอยู่ใต้อำนาจมองโกล รบราฆ่าฟันกันเองตลอดเวลา ทั้งยังกดขี่ข่มเหงไม่ให้อำนาจชาติได้ แล้วเรียกร้องบรรณาการตามใจชอบมาโดยตลอด เจงกิสข่านยังมอบอารยธรรม เช่น การใช้ระบบคุณธรรมนิยม เปิดโอกาสให้ทาสเป็นอิสระและสามารถเปลี่ยนสถานะทางสังคมโดยเข้ารับราชการ

และสามารถเลื่อนขั้นได้ตามความสามารถ บัญญัติกฎหมาย การใช้ตัวอักษรบันทึกภาษามองโกล เป็นต้น ขั้นตอนการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 1 สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 38 แสดงขั้นตอนการสถาปนาและดำรงอาณาจักรมองโกลของวีรบุรุษเจงกิสข่าน

ที่	ขั้นตอน	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
		ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”
1.	ขั้นออกเดินทาง (Departure)			
1.1	มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย	•	*	•
1.2	การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง	•	*	•
1.3	การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ			
1.4	การก้าวข้ามอุปสรรคแรกๆ	•	•	•
1.5	การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ	•	•	•
2.	การเริ่มต้น หรือ การครอบครอง (Initiation)			
2.1	เส้นทางแห่งการทดสอบ	•	•	•
2.2	การพบกับเทพเทวี	•	*	•
2.3	ผู้หญิงในฐานะผู้ล่องลงหรือยั่วยวน	•	*	•
2.4	การเป็นปฏิปักษ์กับบิดา, พบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่	•	*	•
2.5	การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า	•	*	•
2.6	การบรรลุความดั่งใจขั้นสูงสุด	•	*	•
3.	การกลับคืน (Return)			
3.1	การปฏิเสธการกลับมา		*	•
3.2	การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ		*	
3.3	การได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก	•	*	•
3.4	การกลับคืนสู่โลกเดิม	•	*	•
3.5	ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง	•	*	•
3.6	อิสรภาพแห่งชีวิต	•	*	•
ขั้นตอนที่พบ		14	3	15
ขั้นตอนที่พบทั้งหมด			15	

หมายเหตุ: เครื่องหมาย (*) หมายถึง ในเนื้อเรื่องไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์นี้

ข้อมูลจากตาราง 32 แสดงขั้นตอนการสถาปนาและอำนาจจักรมองโกลของ วีรบุรุษเจงกิสข่าน ซึ่งเป็นการปฏิบัติการกิจครั้งที่ 1 ของวีรบุรุษเจงกิสข่าน ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ฉบับ ปรากฏขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษทั้งสิ้น 15 ขั้นตอน จากจำนวน 17 ขั้นตอน และไม่ปรากฏตามแนวคิด 2 ขั้นตอน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการบอกรหัสหมายเลขขั้นตอนย่อยตามแนวคิดของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ในเครื่องหมาย () และวางไว้ท้ายหัวข้อ เพื่อรายงานผลการศึกษา ดังนี้

2.1.1 ขั้นตอนออกเดินทาง (Departure) เป็นขั้นตอนแรกที่มีต้นเหตุสำคัญให้วีรบุรุษตัดสินใจออกเดินทางส่งผลให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง มีเรื่องราวชีวิตดังนี้

เจงกิสข่านเดิมชื่อเตมูจิน เป็นบุตรหัวปีของเยสุเก หัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน (Borjigin) และนางเฮอลีน สภามองโกลช่วงที่เตมูจินเกิด มีการแตกแยกออกเป็นเผ่าย่อยมากมายต่างฝ่ายต่างต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรและอำนาจกัน เผ่าที่รบแพ้แต่ยังรอดชีวิตนอกจากถูกยึดทรัพย์สมบัติและสัตว์เลี้ยงแล้ว ต้องไปเป็นข้าทาสบริวารของผู้ชนะด้วย แผ่นดินจึงมีแต่ความวุ่นวาย เมื่อเตมูจินอายุได้ 9 ปี เยสุเกนាំบุตรชายเดินทางไปเลือกเจ้าสาวที่เผ่าองกิรัต (Onggirats) เตมูจินต้องอยู่รับใช้พ่อตา 2 ปี ตามธรรมเนียม ในขณะที่เยสุเกเดินทางกลับก็ถูกเผ่าตาร์ทาร์ลอบวางยาพิษจนเสียชีวิต เตมูจินต้องกลับมาดูแลครอบครัวแทนบิดาทันที การเสียชีวิตของเยสุเกกลายเป็นจุดเปลี่ยนผ่านที่ทำให้เตมูจินกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวด้วยวัยเพียง 9 ปี และเป็นจุดเริ่มต้นของการออกเดินทางของเตมูจิน วีรบุรุษผ่านขั้นตอนย่อย 5 ขั้น คือ มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรรมเนียมประเพณี และการติดอยู่ในท้องปลาวาฬ ดังนี้

1) มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย (The Call to Adventure) (1) การเริ่มต้นออกเดินทางของวีรบุรุษนั้น เริ่มต้นด้วยการที่วีรบุรุษได้รับสัญญาณบางอย่างที่เป็นสาเหตุให้ต้องออกเดินทาง โดยเหตุการณ์ที่วีรบุรุษแต่ละคนพบก็มีความแตกต่างกันไปที่เป็นจุดหักเหชีวิตของวีรบุรุษ แคมป์เบลล์ กล่าวว่า วีรบุรุษได้พบเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เสียงเรียกนี้จะนำวีรบุรุษออกเดินทางจากโลกปกติไปยังสถานที่ซึ่งไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคย วีรบุรุษอาจพบความทุกข์ทรมานเกินกว่าที่จะทนทนได้ (Campbell, 1973, p. 58) ผู้วิจัยพบว่า มีเสียงเรียกร้องให้เตมูจินออกเดินทางเพื่อเข้าสู่เส้นทางชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษ จำนวน 2 ครั้ง สำคัญ คือ เหตุการณ์การมรณกรรมของเยสุเก และการสังหารเบกเตอร์ ดังนี้

1.1) การมรณกรรมของเยสุเก เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เตมูจินเปลี่ยนสถานะจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ในวัยเพียง 9 ขวบ คือ เหตุการณ์การสูญเสียบิดา เตมูจินได้รับ

การเลี้ยงดูอย่างดีจากบิดาและมารดา โดยได้รับความรู้ ฝึกความสามารถที่จำเป็นต่อการเป็น
 นักรบมองโกล เช่น การทำลูกคันธนูและลูกธนู การล่าสัตว์ การต่อสู้จากบิดา และวิชาความรู้
 จากการเล่านิทาน ตำนาน ความเป็นมา และเหตุการณ์สำคัญในแถบทุ่งหญ้าสเตปป์จากมารดา
 วัยเด็กจึงเต็มไปด้วยความสุขสมบูรณ์ในฐานะลูกชายคนโต ที่เกิดจากภรรยาเอกของหัวหน้าเผ่า
 เมื่ออายุครบ 9 ขวบ เยสุเก้นำเตมูยีนไปเลือกคู่หมั้นที่เผ่าอุยงกิร์ด เตมูยีนเลือกบอร์เตบุตรสาวของ
 เตเซเช็น ขณะเดินทางกลับเยสุเกถูกวางยาพิษจนถึงแก่ชีวิต เตมูยีนจึงต้องเดินทางกลับ
 เผ่าบอร์ยิกินก่อนกำหนดเวลา เพื่อฝังศพบิดาและดูแลครอบครัวต่อจากบิดา

ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมูยีนต้องรับภาระการเป็นข่านต่อจาก
 บิดาทันทีหลัง จากบิดาเสียชีวิต ในขณะที่เขาอายุเพียง 13 ขวบ และรับภาระปกครองชาวมองโกล
 จำนวนประมาณ 100,000 คน และมีกระโจม 10,000 กระโจม “...เตมูยีนสะอึกสะอื้นครวญคร่ำ
 ร่ำพันถึงพ่อผู้จากไกลมีวันหวนกลับครู่ใหญ่...เขาจะต้องรับตำแหน่งเป็นหัวหน้าปกครองคน
 นับแสนจากจำนวนหมื่นกระโจมในอารักขา เขามีอายุเพียงสิบสามขวบเขาจะพึงจัดการสถานใด...”
 (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 47-48)

คนในเผ่าอพยพไปเผ่าอื่นจนลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วถึงสามใน
 สี่ส่วน “สุริยา” กล่าวว่า หลังจากเยสุเกเสียชีวิต เธอสิ้นได้มอบบทบาทหัวหน้าครอบครัวให้กับ
 เตมูยีน เพื่อส่งเสริมให้บุตรของตนได้รับการยอมรับในฐานะหัวหน้าเผ่าแทนเยสุเก เตมูยีน
 เริ่มพบกับสัจธรรมของชีวิต เพราะในครั้งที่บิดายังอยู่มีผู้คนมากมายมอบความช่วยเหลือ
 แต่เมื่อบิดาจากไปบุคคลเหล่านั้นกลับตีจาก เพราะไม่มีผลประโยชน์ใดจะมอบให้ แม้แต่ญาติสนิท
 ทางฝั่งบิดาก็เหลืออยู่ไม่กี่คนเท่านั้น เตมูยีนจึงต้องเข้มแข็งเพื่อดูแลครอบครัวให้อยู่รอด ความว่า

“...เตมูยีนนอนลงใกล้ศพของบิดา นึกสงสัยในใจว่าพรุ่งนี้จะมีคนมาช่วยงาน
 ลักที่คน...แต่เยสุเกยังอยู่คนช่วยงานคงแหกกันมาหมดเผ่าบอร์ยิกิน แต่เตมูยีนเห็นแต่
 ดาริไต-โอบทซิกิน ซึ่งเป็นญาติสนิทที่สุดกับเนกุนไตชิและลูกชายของเขาเท่านั้น พี่น้อง
 ร่วมท้องคนอื่นของบิดา เช่น โตบู และคนอื่นไม่ได้มา พวกลุงต่างมารดาอย่างแล้วใหญ่
 “ไม่มีใครโผล่มาสักคนเดียว เรื่องก็คงเป็นอย่างที่เมิงลิกพูดในป่านะแหละ พ่อพ่อตาย
 คือคนที่เขาจะพึ่งได้ตายไปแล้ว สมัครพรรคพวกและสมุนของพ่อคงพากันไปหาที่พึ่ง
 ใหม่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 91-92)

เตมุยินต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนบิดา เนื่องจากเป็นบุตรชายคนโต ที่เกิดจากภรรยาเอก เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นความขัดแย้งระหว่างเตมุยินกับเผ่าตาร์ทาร์ เขาให้สัญญาว่า ในภายหน้าจะแก้แค้นเผ่าตาร์ทาร์ให้หมดไปจากโลก

1.2) การสังหารเบกเตอร์และตาร์ทูไตจับตัวเตมุยิน **เตมุยิน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร ไม่ได้กล่าวถึงมารดาเลี้ยงและพี่น้องร่วมบิดาที่มีความขัดแย้งกัน และไม่มีเหตุการณ์สังหารเบกเตอร์ กล่าวถึงเพียงตาร์ทูไต (ตาร์ทูไต) ซึ่งเคยเป็นลูกน้องของเยสุกายข่าน อ้างความชอบธรรมในการสืบสายเลือดสายตรงจากบรรพบุรุษบุชีกุลตาสีเทาผู้ยิ่งใหญ่ จึงให้จับตัวเตมุยินมาเป็นเชลย โดยกำชับไม่ให้ทำร้ายคนอื่น เตมุยินหนีขึ้นภูเขา แล้วสู้รบเผ่าตาร์ทูไต (ไตยูต) แต่ก็ต้องพ่ายแพ้เพราะศัตรูมีกำลังคนมากกว่า

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า การที่เตมุยินสังหารเบกเตอร์ กลายเป็นข้ออ้างให้ตาร์ทูไต กิรลิตุก (Tarqutai-kiriltuq) หัวหน้าเผ่าไตยูต (Tayichi'uds) สู้รบมาจับเตมุยินไปลงโทษ แต่เหตุที่แท้จริง คือ เขาหลงเชื่อคำพยุดยุขของหมอผี ทูรา-เบกิ เนื่องจากทูรา-เบกิ ทำพิธีกรรมจนจิตเกิดภวังค์ เห็นภาพเตมุยินซ่อนภาพตาร์ทูไต แสดงว่าเตมุยินจะกลายเป็นเสี้ยนหนามให้รีบกำจัดทิ้ง อีกทั้งตาร์ทูไตเห็นว่าเมื่อเตมุยินกล่าวสาคนก็ถือว่าไม่ใช่เด็กอีกต่อไป จึงจับตัวมาเป็นเชลยเพื่อให้เตมุยินเกรงกลัวไม่กล้าทลายอำนาจตน มีตัวบัพ

“...ตาร์ทูไต กิรลิตุกฟังทูรา-เบกิพูดแล้วก็เชื่อถือนิดคล้อยตาม เขาจึงหาวันดีจะมาจับเตมุยินไปเป็นเชลยอยู่ในเผ่าของเขา ไม่ทำให้ตาย แต่จะทำให้กลัวเกรงฤทธิ์อำนาจของเขา จนไม่กล้ามาต่อแยะกับเผ่าไตยูตต่อไป เป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม ตาร์ทูไต กิรลิตุก คิดว่าในเมื่อเตมุยินฆ่าเบกเตอร์ญาติร่วมกระโจมเดียวกันได้ ก็แสดงว่าเตมุยินเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ไม่สมควรให้เขาจะปรานีว่าเป็นเด็กอีกต่อไป

พอถึงวันฤกษ์ดีที่ทูรา-เบกิพาให้ ตาร์ทูไต กิรลิตุกก็พาพรรคพวก...เข้าโจมตีกะโจมของเตมุยินโดยไม่เปิดโอกาสให้ตั้งตัว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 152-153)

เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงว่า เตมุยินได้เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มตัว และการสังหารเบกเตอร์กลายเป็นเหตุให้ตาร์ทูไต กิรลิตุก อ้างความชอบธรรมจับตัวเตมุยินไปลงโทษ อันเป็นสัญญาณเรียกร้องให้เตมุยินต้องออกผจญภัยจากโลกเดิมของตน

2) การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง (Refusal of the Call) (2) ก่อนที่วีรบุรุษจะออกเดินทาง มักมีอุปสรรคขัดขวางไว้เป็นด่านแรก เพื่อกันไม่ให้ออกเดินทางตามที่ปรารถนา

อุปสรรคด้านแรกอาจเป็นบุคคลที่มาขัดขวางอยู่ แคมป์เบลล์ กล่าวว่า ขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียก คือ ขั้นตอนการผจญภัยที่แสดงให้เห็นว่า วีรบุรุษบางคนไม่เต็มใจที่จะออกผจญกัน และอาจปฏิเสธเสียงเรียก (Campbel, 1973, p. 60 อ้างอิงใน ปัทกัตร์ธ ธรรมกวินทิพย์, 2556, หน้า 20) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกเรื่อง 1 เหตุการณ์ คือ เติมูยีนหลบหนีไปซ่อนตัวในป่าบนภูเขา ดังนี้

2.1) เติมูยีนหลบหนีไปซ่อนตัวในป่าบนภูเขา เมื่อทราบว่า ตาร์กูไต ส่งคนมาจับตัวตน เติมูยีนจึงให้มารดาและน้อง ๆ หนีไปซ่อนในที่ปลอดภัย ส่วนตนปลีกตัวออกมา แล้วหนีขึ้นไปซ่อนตัวในป่าข้างบนภูเขา

เติมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า เติมูยีนได้ข่าวว่า จะถูกจับตัวก็ให้คาสแซร์ (คาสาร์) คูแลแม่และน้อง ๆ ส่วนตนหลบหนีการจับกุมของเผ่าตาทิหจตุตส์ (ไตยุด) ขึ้นไปอยู่หลบซ่อนบนต้นไม้สูงริมห้วยได้นานหลายวัน

“...เติมูยีนจึงปล่อยให้คาสแซร์คุ้มกันไปด้วยแม่และน้องสาว ส่วนตนแยกไปเสีย อีกทาง โดยหลบเข้าซ่อนอยู่บนต้นไม้สูงริมห้วยคุดจี้ที่เคยเล่นซ่อนหาก่อน เติมูยีน ใช้วิธีนี้จึงหลบตาทิหจตุตส์ได้หลายวัน...

...ข้างพลพรรคตาทิหจตุตส์ลงในรอยม้าตัวเติมูยีนชี้ เห็นหายหวนไปคุดจี้ลอย ชาติขึ้นไปบนอากาศมีมือรองรอยเลย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 60)

ส่วน “สุริยา” เล่าว่า เติมูยีนให้เบสกุเตและคาร์ชานำมารดาและน้อง ๆ ที่ยังเล็ก ไปซ่อนตัวในที่ปลอดภัย ส่วนตนขี่ม้าไปซ่อนบนภูเขา ความว่า

“...ตัวเขาเองนั้นขี่ม้าขึ้นไปซ่อนบนภูเขา หวังพึ่งความชำนาญในภูมิประเทศว่าเขาจะหนีพวกบุกรุกพัน...เขาแนบตัวเข้ากับหลังม้า ซอกซอนไปตามป่าที่ibel ภูเขาไกลจากคณะผู้บุกรุกไปทุกที คิดจะซ่อนให้คณะของตาร์ทูไต กิริลตุคคอยจนเหนื่อยอ่อน เลิกเผ้าไปเอง สองวันก็แล้วสามวันก็แล้วเขาก็ไม่ออกมา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 152-153)

เมื่อซ่อนตัวนานถึง 3 วัน โดยไม่มีอาหารและน้ำ ถึงกับหิวอดตาย เพราะความหิว คิดได้ว่าเคยมีข่านผู้ยิ่งใหญ่เช่น โตซรุล-ข่าน เคยถูกจับเป็นเชลยในวัยเด็กแต่ก็รอดมาได้ เมื่อโตมาก็ยังเป็นข่านใหญ่ได้อีก ดังนั้นเติมูยีนจึงคิดว่าควรยอมถูกจับเพื่อรักษาชีวิตไว้ และฉวยโอกาสนี้เข้าไปสืบทอดในค่ายเผ่าไตยุดด้วย เมื่อคิดได้ดังนั้นจึงโสม้าออกมาให้จับตัว แต่โดยดี

3) การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ (Supernatural Aid) (3) ขั้นตอนนี้วีรบุรุษได้รับการปกป้องคุ้มครองและความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งความช่วยเหลืออาจเป็นไปในรูปแบบการให้การปกป้องและให้คำปรึกษา หรืออาจมอบของวิเศษให้ไว้กับวีรบุรุษ และการช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติพิเศษ (Campbell, 1973, pp. 71-73 อ้างอิงใน ปัทมัตร์ อรรถกวีนิพนธ์, 2556, หน้า 20-21) นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ไม่มีเนื้อหากล่าวถึงเหตุการณ์การได้รับความช่วยเหลือจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ถึงแม้ว่าหนังสือ**พงศาวดารลับของมองโกล** บทที่ 80 บันทึกว่า เตมูจินหนีขึ้นไปหลบบนภูเขาได้นานถึง 9 วัน และได้รับความช่วยเหลือจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ในสามวันแรกเมื่อเตมูจินจะออกไปนอกป่า อานม้าก็หลุดไป เขาจึงซ่อนอีกสามคืน เมื่อจะเดินออกไปก่อนหิมะขาวขนาดใหญ่ท่ากระโจนก็หล่นมาปิดทาง ท้ายที่สุดจึงตัดสินใจออกมา และถูกจับตัวได้ในที่สุด ความว่า

“...[80] เตมูจินหลบอยู่ในป่าเป็นเวลาสามคืนจึงตัดสินใจออกไปข้างนอก ขณะที่ขี่ม้าออกมาอานม้ากลับหลวมและหลุดไป...นี่อาจเป็นการเตือนจากสวรรค์ เขาหันหลังกลับและหลบซ่อนในพุ่มไม้อีกสามคืน ในขณะที่เขาออกเดินทางอีกครั้งก่อนหิมะขาวขนาดใหญ่ท่ากระโจนกลับมาและปิดกั้นไว้...นี่อาจเป็นการเตือนจากสวรรค์...เขาหันหลังกลับและซ่อนในป่าอีกสามคืน ในที่สุดหลังจากอยู่ที่นั่นเก้าคืน...”

(Onon, Urgunge, 2005, p. 78)

หนังสือ**พงศาวดารลับของมองโกล** ระบุว่า ในวันที่เก้าเตมูจินตัดสินใจออกมาเผชิญชะตากรรมโดยไม่ยอมอดตายในป่า ขณะที่เขายังไม่มีชื่อเสียง “สุริยา” แก้วไข่มุกส่วนนี้มาใช้ในการเขียนนวนิยาย โดยให้เตมูจินหลบซ่อนในป่าเพียง 3 วัน และตั้งใจให้จับเพื่อรักษาและเป็นโอกาสเข้าไปสืบความลับความเคลื่อนไหวของเผ่าไถยุดเพื่อการใหญ่ในอนาคต

4) การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู (The Crossing of the First Threshold) (4) คือ การที่วีรบุรุษเดินทางมาถึงประตูที่จะเข้าสู่แดนแห่งการผจญภัยหรือโลกที่ไม่คุ้นเคย และวีรบุรุษจะพบกับบททดสอบและบทเรียนจากผู้พิทักษ์ ธรณีประตู (Threshold Guardian) ซึ่งมักจะเป็นอุปสรรคที่เกี่ยวกับการหลอกลวง เช่น ยักษ์ที่คอยหลอกลวงคนให้ติดกับดักด้วยแผนการหลอกล่อที่วางไว้ หรืออุปสรรคที่เป็นอันตรายแต่วีรบุรุษ เช่น ยักษ์ที่ล่ามนุษย์ เป็นต้น (Campbell, 1973, p. 83 อ้างอิงใน ปัทมัตร์ อรรถกวีนิพนธ์, 2556, หน้า 21) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ มีเหตุการณ์สอดคล้องกับขั้นตอนการก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู 1 เหตุการณ์ คือ การที่เตมูจินตัดสินใจ

ออกมาให้นักรบเผ่าไต้ยุตจับตัว **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เตมุยีน ไม่ได้เต็มใจออกผจญภัย **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เตมุยีนเต็มใจออกผจญภัย ส่วน **เจ็งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ มีรายละเอียดดังนี้

ตัดสินใจออกมาให้จับตัว นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับ ขั้นตอนการก้าวข้ามอุปสรรคแรก คือ เหตุการณ์ที่เตมุยีนจำเป็นต้องออกมาให้เผ่าไต้ยุตจับตัว ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมุยีนพยายามหลบซ่อนตัวอยู่บนต้นไม้ด้วยความอดทน และหลบศัตรูได้ถึง 3 วัน แต่วันที่รู้สึกหิวมากจึงตัดสินใจฝ่าวงล้อมออกไป เขาต่อสู้กับศัตรู จนสังหารได้มากถึง 20 คน ในที่สุดก็ไม่สามารถสู้คนจำนวนมากกว่าได้ จึงถูกจับไปขังที่เผ่าไต้ยุต ความในใจบทมีว่า

“...เตมุยีนซ่อนตัวอยู่สามวันสี่วันอาหารไม่มียาไส่ทนไม่ไหว แล้วไม่รู้จะทำการกระเซิง ประการใดได้แล้ว ก็ตัดสินใจคิดฝ่าวงล้อมออกไป กองม้าตาทิหจตุสเห็นตัวการกระเซิง ออกมาให้สิ้นกระหาย ก็กระหือรือรุ่มล่อมจะจับเป็นไปส่งนาย เตมุยีนใช้ทั้งมีดยาวมีดสั้น ธนูแลกระทั่งมวยหมัดเป็นสิ่งที่สุดท้ายป้องกันจนสิ้นท่า เหล่าตาทิหจตุสลิบคนยี่สิบคน ตายไป อีกหลายสิบหลายร้อยคนที่เข้ามาแทนที่ น้ำน้อยมิอาจรู้ไฟฉันทิ เตมุยีนฉันทิ นั้น เพียงแต่มีต้องตาย เพราะตาทิหจตุสผู้น้อยต้องการจับเป็นไปให้นายจึงแค่ตกเป็นเชลย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 61)

ประพันธ์กร ระบุว่า เตมุยีนไม่เต็มใจเป็นเชลยของเผ่าไต้ยุต แต่ไม่สามารถสู้กับคนที่มีมากกว่าจึงต้องพ่ายแพ้ แต่ก็ทำให้ตระหนักว่าจะต้องฝึกตนเองให้เก่งกล้ามากขึ้น

ส่วน “สุริยา” เล่าว่า เมื่อออกมาจากป่าแล้ว นักรบเผ่าไต้ยุตจับเตมุยีน ไปมอบให้ตารุกุไต กิริลตุกหลงโทษ โดยตัดสินใจให้จำชื่อคาแล้วกักขังไว้ นับเป็นครั้งแรกที่เตมุยีนต้องพลัดพรากจากถิ่นเกิดและครอบครัวของตน ความว่า

“...ตารุกุไต กิริลตุก ปิดบังความอิจฉาริษยาของเขามือต่อเตมุยีน เขาทำท่าเป็น ข่านผู้มีธรรมะอย่างเต็มที่ เขาว่าเขาจะจับขาดกรฆ่าพี่น้องตัวเองไปดัดสันดาน... ตารุกุไต กิริลตุก จึงให้เอาชื่อคาไม้มาใส่คอของเตมุยีนเพื่อแสดงสถานภาพเชลย...”

เตมุยีนรู้ว่าถ้าเขาไม่ดิ้นรน ชื่อคาไม้ที่สวมคอก็จะทำอะไรเขาไม่ได้ เขารู้วิธีที่จะ เอาชื่อคาออก แต่เขาจะเอาออกก็ต่อเมื่อเขาได้โอกาสที่จะหนี เท่านั้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 154)

“สุริยา” ปรับเปลี่ยนเนื้อความส่วนนี้เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่น เด็ดเดี่ยว และความกล้าหาญของวีรบุรุษตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้การถูกจับตัวครั้งนี้ไม่ใช่เรื่องน่าอายสำหรับ เตมูยีน ซึ่งแตกต่างจากบันทึกในประวัติศาสตร์ และเอกสารที่ “สุริยา” ใช้เป็นข้อมูลว่า เจงกิสข่าน รู้สึกอับอายจากเหตุการณ์ครั้งนี้มาก

5) การติดอยู่ในท้องปลาวาฬ (The Belly of the Whale) (5) ขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นว่า วีรบุรุษได้ก้าวเข้ามาสู่แดนของการผจญภัย เป็นการผจญภัยที่วีรบุรุษได้เดินทาง มาสู่จุดที่ลึกที่สุด และกำลังอยู่ในโลกหรือสถานที่อันมืดมิด ซึ่งเขาไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคย สถานที่นี้ น่าตระหนก และอันตราย วีรบุรุษจะรู้สึกอับจนหนทางและไม่รู้ว่าจะหาทางออกได้อย่างไร เปรียบเสมือนสถานการณ์ที่กำลังติดอยู่ในท้องปลาวาฬ และบางครั้งการติดอยู่ในท้องปลาวาฬ อาจทำให้วีรบุรุษถึงแก่ความตายได้ แคมป์เบลล์ชี้ให้เห็นว่า การติดในท้องปลาวาฬคือสัญลักษณ์ ของแนวคิดการเกิดใหม่ (Rebirth) เนื่องจากบรรยากาศในท้องปลาวาฬเปรียบเสมือนครรภ์ของ มารดาที่ให้กำเนิดชีวิต (Campbell, 1973, p. 90 อ้างอิงใน ปัทกัตถรร ธรรมกวินทิพย์, 2556, หน้า 21-22) การปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 1 ของวีรบุรุษเจงกิสข่านมีเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอน การติดอยู่ในท้องปลาวาฬ 1 เหตุการณ์ คือ การถูกกักขังในฐานะทาสหรือเชลย ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนนวนิยายกล่าวถึงขั้นตอนนี้แตกต่างกัน คือ

การถูกกักขังในฐานะทาส/เชลย นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง กล่าวไว้ต่างกัน ดังนี้ เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวไว้ว่า เตมูยีนถูกหัวหน้าเผ่าไถยุด จับใส่ขื่อคาอย่างแน่นหนา เพื่อไม่ให้หลบหนี แล้วจัดคนเฝ้าไว้ถึง 2 คน จากนั้นจึงจัดงานเลี้ยงฉลองความสำเร็จที่หัวหน้าของตนจะได้เป็นใหญ่แต่เพียงผู้เดียว “...ครั้นได้ตัวเตมูยีนสมคะเนแล้ว ขุนพลดาญไตก็ให้จ่าขังไว้หมายใจจะเอาตัวไปชำระลงโทษ...จึงมีการฆ่าแพะแกะเลี้ยงฉลองโชค เอ็กเกริกที่จะได้กำจัดข่านหัวหน้าม่งโกลสิ้นเชื้อจากเสียนในอก ให้เหล่าดาฮิทจุตส์เท่านั้นเป็นใหญ่ แต่กกเดียว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 61)

ดาร์กูไตจัดงานเลี้ยงฉลอง เตมูยีนใช้ช่วงที่คนเฝ้าเพลอ ใช้ข้อคาที่ล่าม ตน กระแทกผู้คุมจนสลบแล้วหนีไปซ่อนในน้ำ แล้วพรางตัวด้วยกอหญ้าและสาหร่าย ต่อมา ได้รับการช่วยเหลือจากชายที่ไม่ประสงค์บอกนามจึงหนีไปได้

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ เล่าว่า เตมูยีนเคยถูกจับไปเป็นทาส ถูกพันธนาการ ด้วยข้อคาแล้วหลบหนีมาได้ อย่างสิ้น ๆ เนื่องจากการเล่าย้อนผ่านความคิดคำนึงของ เจงกิสข่าน แต่ให้รายละเอียดเพิ่มเติมในเชิงอรรถว่า สุภา ได้ข้อมูลจากหนังสือประวัติศาสตร์ ของ ไมเคิล พรอร์ดัน ว่าเตมูยีนถูกจับไปใช้แรงงานในโรงถลุงเหล็กถึง 3 ปี ในขณะที่ต้องทำงาน อย่างหนักก็ยังถูกพันธนาการด้วยข้อคาเพื่อไม่ให้หลบหนี ความว่า

“...70. ตามที่ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวลงไว้ครั้งหนึ่งแล้วในตอนต้น ๆ ซึ่งระบุว่า ในสมัยที่ยังเยาว์อยู่นั้นเจิ้งก๊ช-ช่าน มีชีวิตอันเต็มไปด้วยความยากจนและทุกข์ทรมาน มากทีเดียว ถูกทอดทิ้งจากพ่อแม่ให้อยู่อย่างเดี๋ยวเดียว แล้วต่อมาจากนั้นก็ได้อูก กวาดต้อนเอาไปเป็นทาสโดยชาวชาติหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับชาติกุลของตน เนื่องจาก ชาติกุลของเจิ้งก๊ช-ช่าน พ่ายแพ้ในการทำศึก เจิ้งก๊ช-ช่านได้ตกไปเป็นทาสอยู่กับ โรงงานถลุงเหล็กถึงสามปีเต็ม ถูกบังคับกดขี่ทารุณมาก และทั้งสวมเสื้อผ้าเป็นแอ กติดประจำคอของตนอีกด้วย หลังจากนั้นจึงได้หนีไปโดยฆ่าผู้ควบคุมตายคามือ แล้วจึงคิดตั้งตัวด้วยวิธีทำศึก ขอบความเหล่านี้ได้มา จากหนังสือประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ จักรวรรดิของมองโกล ซึ่งเรียบเรียงโดยไมเกิล พรอร์ดัน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 445)

ส่วน “สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีนถูกกักขังอยู่ในค่ายของเผ่าไต้ยุด เป็นระยะเวลาหลายเดือนตลอดฤดูหนาว

“...ตาร์กูโต กิริลตุก เห็นเตมูยีนอยู่ในดุชนิภาพไม่แสดงความดิ้นรน ตาร์กูโต กิริลตุก ก็เกิดความสงสารคนที่เขาเห็นมาแต่เล็กขึ้นนิด ๆ จึงโบกมือให้ครอบครัวไต้ยุด ครอบครัวหนึ่งเอาเตมูยีนไปจำขังไว้ในกระโจม ให้ปล่อยให้เดินไปมาได้แต่ไม่ให้ถอด เสื้อผ้าเป็นอันขาด...เป็นเวลาที่ เตมูยีนเข้าตาร้ายถึงที่สุด แต่เขาก็ยังรักษาขวัญ และกำลังใจไว้ได้ใต้ใบหน้าที่เรียบเฉย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 154-155)

“สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีนอยู่ที่เผ่าไต้ยุดในฐานะเชลย หัวหน้าเผ่าสั่งจำ ชื่อคาทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวก ซอร์กัน-ชิรา (Sorqan-shira) ทาสติดที่ดิน ของเผ่าไต้ยุดได้รับคำสั่งให้ดูแลเชลยผู้นี้ เตมูยีนไม่รังเกียจที่ครอบครัวนี้เป็นทาส ยังช่วยงาน ในเกอร์เป็นอย่างดี ทำให้เป็นที่รักใคร่ช่วยปลดชื่อคาออกในเวลากลางคืนเพื่อให้เตมูยีนพักผ่อน ได้สบาย แล้วค่อยสวมใส่คิโนรูงเข้า เตมูยีนรอโอกาสเหมาะจะจนกระทั่งถึงงานฉลองวัน พระจันทร์สีแดงในต้นฤดูใบไม้ผลิ รอให้คนในเผ่าดื่มเหล้ามม่า (กูมิล) จนเมา แอบหนีแล้วไป ซ่อนตัวในแม่น้ำโอนอน ซอร์กันชิราพบเตมูยีนแต่ไม่แจ้งหัวหน้าเผ่าทั้งยังมอบม้าให้เตมูยีน ใช้หลบหนีได้สำเร็จ โดยมีสัญญาใจว่าในอนาคตหากเตมูยีนได้เป็นข่าน ขอให้รับเขาและครอบครัว ไปอยู่ด้วย และช่วยให้พ้นสถานะเออเตอกู โบออล (ทาสติดที่ดิน) จากตัวบทของ “สุริยา” แสดงว่า

เตมูยีน ติดอยู่ในค้าย่าไต่ยุด ประมาณ 4 เดือน เนื่องจากฤดูหนาวของมองโกเลีย เริ่มช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน ถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์

ระยะเวลาที่เตมูยีนใช้ในขั้นตอนการติดอยู่ในขั้นนี้จึงแตกต่างกัน ประพันธ์กร กล่าวว่าเตมูยีนถูกจับใส่ข้อคางไว้เป็นเชลยเพียงคืนเดียวก็สามารถหลบหนีได้ สุภา ศิริมานนท์ เล่าว่าเตมูยีนถูกจับไปเป็นทาสต้องทำงานตีเหล็กเป็นระยะเวลายาวนานถึง 3 ปี ส่วน “สุริยา” บรรยายว่าเตมูยีนถูกจับเป็นเชลยนาน 4 เดือนตลอดฤดูหนาว ความแตกต่างของตัวบ่งเกิดจากเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลในการแตงนวนิยายมีความแตกต่างกัน

2.1.2 การเริ่มต้น หรือการครอบครุ (Initiation) ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนที่

วีรบุรุษสามารถข้ามพ้นการทดสอบในระยะแรกมาได้ การข้ามพ้นธรณีประตูในขั้นตอนแรกทำให้เตมูยีนมีความพร้อมเป็นนักรบอย่างเต็มตัว และตระหนักว่าการที่จะอยู่รอดได้ต้องเป็นนักรบที่เก่งกาจและมีความกล้าหาญ ในขั้นนี้วีรบุรุษจะต้องผ่านบททดสอบอีก 6 ขั้น คือ เส้นทางแห่งการทดสอบและทดลอง การพบกับเทพเทวี ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน การเป็นปฏิปักษ์กับบิดาหรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า และการบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด มีเนื้อหา ดังนี้

1) เส้นทางแห่งการทดสอบและทดลอง (The Road of Trials) (6) แคมพ์เบลล์ อธิบายถึงการที่วีรบุรุษเผชิญกับสภาวะตรงกันข้ามกับสภาวะของตัวเองที่เป็นอยู่ คือ การทดสอบทดลองที่สุทธาทนต่อการละทิ้งคุณค่าสูงสุดที่วีรบุรุษมี เช่น ความสูงส่ง ความงาม และความภาคภูมิใจ เป็นต้น การละวางสิ่งที่เคยยึดถือเพื่อให้เกิดการยอมรับในการชำระล้างให้บริสุทธิ์ และสยบยอมต่อสภาวะความตรงกันข้ามแห่งตัวตน เป็นวิธีที่ทำให้วีรบุรุษผ่านบททดสอบนี้ได้ (Campbell, 1973, pp. 105–106 อ้างอิงใน ปัทกัตร์ธรรมกวินทิพย์, 2556, หน้า 22) ขั้นตอนนี้วีรบุรุษจะรับการทดสอบโดยต้องอดทนต่อความยากลำบาก ผู้วิจัยพบว่า ชีวิตของวีรบุรุษเจงกิสข่าน เต็มไปด้วยขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบมากถึง 31 ครั้ง โดยพบทั้งปรากฏก่อนขั้นตอน พบตรงตามขั้นตอน และพบหลังขั้นตอน ดังนี้

1.1) การรบกับเผ่าคาลกา เหตุการณ์นี้พบในเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เท่านั้น หลังจากเยสุเกเสียชีวิตไปแล้ว เตมูยีนและน้องต้องฝึกฝนการต่อสู้ให้เชี่ยวชาญเพื่อเตรียมตัวเป็นนักรบ และใช้ป้องกันตัวจากผู้ร้าย เตมูยีนทำหน้าที่เป็นผู้สอนศิลปะการต่อสู้และการประดิษฐ์อาวุธ เนื่องจากเคยรับการถ่ายทอดจากบิดา ส่วนเฮอลีนมีหน้าที่สอนความรู้ต่าง ๆ และพัฒนาทักษะการคิดของบุตร เนื่องจากเผ่าอุงกิร์ตของนาง เป็นเผ่าที่มีความรู้สูงกว่าชาวมองโกลเผ่าอื่น เนื่องจากอยู่ใกล้และได้รับความรู้จากเจอร์เชน ด้วยเหตุนี้เตมูยีนซึมซับคุณสมบัติของนักรบผู้กล้าหาญและความเป็นผู้นำจากบิดา และความเฉลียวฉลาดเจ้าปัญญา

จากมารดา ดังตัวบทว่า “...เตมุยีนและคาซาร์ได้ฟังแม่สอน มีกำลังใจข่มขื่นพร้อมจะต่อสู้ชะตาชีวิตตามวิถีมองโกล...เพื่อความอยู่รอดของตนเองและเพื่อความอยู่รอดของเผ่าเด็กมองโกลก็เป็นลูกเสียลูกจะเข้ทุกคน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 152-153)

ต่อมา ตาร์กูไต กิริลตุก ต้องการนำนักรบไปปล้นเผ่าคาลกา เพื่อแสดงให้เห็นวีรกรรมของเยสุเกเห็นความสามารถของตน แต่เตมุยีนกลับสามารถนำคนในเผ่าเข้าปล้นเผ่าคาลกาเป็นผลสำเร็จ ได้ทรัพย์สินสมบัติและสัตว์เลี้ยงเป็นจำนวนมาก ความว่า “...เตมุยีนก็กระซิบบอกมาให้ย้อยเข้าแบบลงเนินที่ลาดชัน ลงพรวดเดียวถึงกระโจมของหัวหน้าเผ่าคาลกาที่เขาเคยหมายตาไว้ในคราวที่มากับบิดา...ต่างพากันเข้าโจมตีสตามกระโจมต่าง ๆ ฝ่ายคาลกาไม่ทันคิดว่าใครจะเข้ามาโจมตีทั้งที่ดวงอาทิตย์ยังส่องแสงสว่างโรยอยู่...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 113)

การออกปล้นครั้งแรกประสบความสำเร็จ เผ่าคาลกาพ่ายแพ้เนื่องจากเตมุยีนนำกองกำลังจู่โจมอย่างรวดเร็วช่วงหุงหาอาหารเย็น การรบครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเตมุยีนโตพอและเป็นผู้ทำได้ ทำให้ตาร์กูไต กิริลตุก เกิดริษยาต้องการแยกเผ่าเพื่อให้ตนได้เป็นใหญ่

1.2) ลูกเผ่าและญาติทรยศ หลังจากการมรณกรรมของเยสุเก ชาวเผ่าเห็นว่าเตมุยีนอายุน้อย ไม่สามารถปกป้องชาวเผ่าจากการโจมตีของนักรบเผ่าอื่นได้ จึงเริ่มแยกตัวออกจากเผ่า แม้เฮอสินจะนำธงประจำตัวเยสุเกมากระตุ้นเตือนจิตสำนึกก็ไม่สามารถรั้งไว้ได้ ครอบครัวเตมุยีนจึงเหลือสัตว์เลี้ยงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ประพันธ์กร กล่าวว่า เมื่อเยสุกาย (เยสุเก) สิ้นชีวิตแล้ว ชาวเผ่าต่างรู้สึกไม่มั่นใจ และไม่ปลอดภัยที่ผู้นำคนใหม่เป็นเด็กอายุเพียง 13 ขวบ ความว่า

“...แม่ท่านจะเป็นทุกข์โยกับคนอันประมาทหมิ่น มีน้ำใจออกห่างความอับวาสนาของเรา แม่ท่านย่อมตระหนักดีกว่าเตมุยีนผู้ถูกเสมอว่า ชีวิตทุกชีวิตของชนเผ่าเรานั้น จำจะต้องผ่านการชดใช้ให้สาสมค่า เราจะอดมือกินมือ เราจะเผชิญประชันกับศึกเสียเหนือได้ เราจะหนีหรือสู้มันจนตัวตายการณจะควรเป็นสถานใดนั้น ถึงที่แล้วหาพักต้องบ้ายหน้าท้อหนีไม่ เมื่อพ้ออยู่ขบวนคนขบวนเกวียนแลปศุสัตว์เหล่านั้นยอมสยบค้อมหัวเป็นพวกเรา เพราะเขารู้ว่าพ้อมีฝีมือ ปัญญาให้อารักขาเขาได้ บัดนี้สิ้นพ้อแล้วเขาทั้งนั้นกลัวเกรงว่า ท่านแม่แลลูกเป็นเด็กเล็กด้วยวัยอ่อนแก่ความ ดังฤาจะประพฤติปฏิบัติปกป้องครองสุขไว้ให้เขาได้เช่นพ้อ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 51-52)

นอกจากพบปัญหาคนในเผ่าเอาใจออกหากแล้ว ยังมีคนดื้อน ลัทธิเลี้ยงของครอบครัวเตมูยีนหนีไปด้วย ด้วยว่า “...ยิ่งวันผ่านไป นอกจากฝูงปศุสัตว์ถูก กวาดต้อนขโมยเพิ่มทวีแล้ว พลเกวียนเห็นมีมีสุขสงบในอารักขาของชาวน้อย ต่างก็เอาใจออกห่าง แยกทางหนีไปเข้าพวกอื่นอีกเป็นอันมาก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 51-52) นางฮูลัน (เฮอลีน) ได้แต่ร้องไห้คิดถึงสามีเมื่อเห็นว่าตนไม่สามารถดูแลชาวเผ่าได้ จากนั้นย้ายถิ่นฐาน ไปอยู่แถบลุ่มทะเลสาบไบคัล (ไบคาล)

“สุริยา” กล่าวว่า ก่อนที่เยสุเกะจะเสียชีวิต ตาร์กูไต กิริลตุก นำบริวารเผ่าไถยุดของตนมาอยู่ร่วมกับเผ่าบอร์ยิกินของเยสุเกะ เนื่องจากเยสุเกะเป็นบาทุรงค์ หรือผู้กล้าที่มีความสามารถในการรบสูงกว่าผู้ใด ตาร์กูไตพลอยได้รับส่วนแบ่งจากการรบ โดยไม่เปลืองแรง ดังนั้นเมื่อเยสุเกะถึงแก่ความตาย ตาร์กูไตจึงคิดอยากเป็นหัวหน้าเผ่าแทนเยสุเกะ จึงลอบชักชวนคนให้ย้ายกระโจมไปตั้งถิ่นฐานใหม่กับตน เมื่อเฮอลีนทราบข่าวก็นำธงประจำเผ่า บอร์ยิกิน และเผ่าไถยุดที่ผูกติดกันเมื่อครั้งเยสุเกะยังอยู่ออกไปห้าม ความว่า

“...ข้าก่อน ท่านอย่าเพิ่งไปตาร์กูไต กิริลตุก” เสียงเฮอลีนตะโกนลั่นออกมาจาก กระโจม แล้วตัวนางก็โผล่ออกมาอย่างรวดเร็ว มือถือด้ามธงอยู่สองด้ามไขว้กันแล้ว มัดไว้ด้วยเชือกที่ควั่นจากขนหางม้าสีดำ “ท่านไปไม่ได้นะ ท่านจำไม่ได้หรือว่านี่คือ อะไร คือธงประจำเผ่าไถยุดของท่านมัดไขว้กับธงประจำเผ่าบอร์ยิกิน ท่านจำได้ไหม ว่าเยสุเกะเป็นคนควั่นเชือกหางม้านี้เอง แล้วผูกธงของท่านติดกับธงเผ่าบอร์ยิกิน แล้วท่านสองคนก็สาบานกันว่าจะอยู่ด้วยกันตลอดไป...ขอท่านจงอย่าไปเลย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 113)

ตาร์กูไต ไม่ยอมรับฟังการทัดทานของเฮอลีน โดยให้เหตุผลว่า ไม่อยากรบกันเองเพื่อแย่งตำแหน่งหัวหน้าเผ่า พร้อมขอให้คืนธงประจำเผ่าตน เตมูยีนจึงขอธง จากมารดา แล้วให้ตาร์กูไตช่วยคลายธงออกจากกัน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการแยกกันอย่างสันติ

หลังจากเผ่าไถยุดแยกตัวออกไปแล้ว คนในเผ่าบอร์ยิกินซึ่งไม่ มั่นใจว่าเตมูยีน จะสามารถทำหน้าที่ผู้นำก็พากันอพยพออกไปด้วย จนเหลือเพียงครอบครัว ของเนกุนโตชิ และดารีโต โอทชิกิน ที่เป็นสูงและอาแท้ ๆ เท่านั้น

“สุริยา” ระบุว่า มีเพียงเนกุนโตชิและดารีโต-โอทชิกิน ที่เป็น ญาติแท้ ๆ ของเยสุเกะเท่านั้นที่อยู่และคอยช่วยเหลือดูแลครอบครัวเตมูยีน แต่ในความเป็นจริงแล้ว เอกสารทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ระบุว่าครอบครัวเตมูยีนต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยมีสมาชิก

เหลือเพียง 9 คน ประกอบด้วย เฮอสิน และลูก 5 คน โคอาซินและลูก 2 คน พร้อมกับทาสหญิง ผู้ซื้อสัตว์อีก 1 คนเท่านั้น เตมูยีนจึงต้องเรียนรู้ความสูญเสียและการถูกทรยศหักหลังอีกครั้ง

1.3) การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชีวิตรอด หลังจากการเสียชีวิตของเยสุเก ครอบครัวเตมูยีนมีสัตว์เลี้ยงเหลือไม่มาก เมื่อไร้บริวารทำให้ครอบครัวเตมูยีนต้องปรับตัว โดยอพยพไปอยู่ใกล้แม่น้ำโอ-นอน แล้วล่าสัตว์และหาของป่าเป็นอาหาร เตมูยีนมีหน้าที่สอนน้องเหลาไม้และกระตุกสัตว์ทำธนู สอนการล่าสัตว์ และจับปลา ทั้งที่ปกติแล้วชาวมองโกลไม่นิยมทานปลาเป็นอาหาร ทั้งครอบครัวต้องแบ่งหน้าที่และช่วยกันหาอาหารเพื่อความอยู่รอด

“...หลายชีวิตในกระโจมหน้าป่าสนในวงโค้งของแม่น้ำโอ-นอน ต่างได้รับบทเรียนชีวิตกันถ้วนหน้า ว่าเมื่อไม่มีพ่อผู้มีพระคุณหาเลี้ยงแล้วชีวิตเป็นเช่นไร แกะที่เคยมีเป็นฝูงใหญ่ถูกจับฆ่ากินไปที่ละตัว บางทีก็ถูกขโมยดอคมพาไปตอนกลางคืนบ้าง จำนวนแกะที่ลดลงอย่างฮวบฮาบทำให้เตมูยีนจำเป็นต้องคิดหนัก เขาไม่มีทางจะเพิ่มจำนวนแกะหรือม้าได้อีกแล้ว จนกว่าจะสามารถออกไปปล้นสะดมอีก จึงจำเป็นต้องดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และหาของป่า มีชีวิตอย่างชนเผ่าเร่ร่อนดั้งเดิม ยังนับว่าโชคดี เมื่อในระยะแรกที่ย้ายกระโจมมาเป็นกลางฤดูร้อนและต้นฤดูใบไม้ร่วง ในป่าสนมีสิ่งสารพัดชุกชุม ฝีมือของลูก ๆ ของเยสุเกในระยะนี้ จัดจ้านนัก สามารถหาเนื้อสัตว์ป่านานาชนิดมาลงหม้อต้มของเฮอสินได้บ่อย ๆ บางครั้งก็ช่วยกันจับปลาในลำธารใหญ่ ซึ่งเป็นต้นของแม่น้ำโอ-นอน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 139)

1.4) ความขัดแย้งกับเบกเตอร์ เหตุการณ์นี้ปรากฏในนวนิยาย **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เรื่องเดียวเนื่องจากปรากฏใน **พงศาวดารลับของมองโกล** ซึ่งมีนักวิชาการแปลและตีพิมพ์เผยแพร่หลังจาก ประพันธ์กร และสุภา เขียนนวนิยายเสร็จแล้ว ประวัติศาสตร์กล่าวว่า เตมูยีนกับเบกเตอร์มีความขัดแย้งกันมาตั้งแต่เด็ก เตมูยีนเป็นบุตรของเยสุเกที่เกิดจากภรรยาเอกชื่อ เฮอสิน มีอายุน้อยกว่าเบกเตอร์ซึ่งเกิดจากนางโคอาซินภรรยารอง เตมูยีนมีฐานะเหนือกว่าเบกเตอร์ และมีสิทธิ์เป็นหัวหน้าเผ่า แต่เนื่องจากไม่มีใครรับนางเฮอสินเป็นภรรยาต่อจากเยสุเก เพราะมีลูกมากถึง 5 คน นางจึงต้องดูแลสมาชิกครอบครัวเพียงลำพัง แต่ประเพณีมองโกลให้สิทธิ์บุตรสามารถรับสมบัติต่อจากบิดาได้ ในกรณีนี้หากเบกเตอร์เป็นผู้ใหญ่ก็สามารถรับนางเฮอสินเป็นภรรยาเช่นกัน ซึ่งจะทำให้เบกเตอร์กลายเป็นพ่อเลี้ยงและเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในเกอร์ขันที้ เหตุนี้ทำให้คนทั้งสองมีความขัดแย้งกันมาตลอด

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวต่างออกไปจากประวัติศาสตร์ว่า เธอสิ้นตัดสินใจครองตัวเป็นโสด และตั้งใจเลี้ยงดูบุตรธิดาเพียงลำพังเพราะต้องการฝึกให้บุตรธิดา ให้เป็นผู้กล้าด้วยตนเอง ส่วนเบกเตอร์กลายเป็นบุตรคนที่สองของโคอาชิน มีอายุน้อยกว่าเตมุยีน แต่เบกเตอร์เป็นเด็กหัวรั้น ปากเปราะเราะราย เห็นแก่ตัว มักทำตัวเป็นศัตรูกับเตมุยีนอย่างเปิดเผย จึงทะเลาะกันประจำ เตมุยีนเข้าใจและยินดีเป็นคู่ทะเลาะ ตัวยกบอกว่า “...เออ ดีเหมือนกัน มีเจ้าอยู่ คนหนึ่ง เราจะได้มีคู่ซ้อมเล่นเป็นศัตรูอยู่ในกระโจม ชีวิตจะได้ไม่ราบรื่นเกินไปจนเราเหงา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 103)

เหตุที่ทำให้เตมุยีนตัดสินใจลงโทษเบกเตอร์ เกิดจากเบกเตอร์ ไม่ช่วยเหลือหาเสบียงอาหาร ทั้งยังลักขโมยนกปลาที่ล่ามาได้ไปกินเพียงคนเดียว ผิดกฎการอยู่ ร่วมกันอย่างร้ายแรง เมื่อเตมุยีนและน้อง ๆ ช่วยกันจับปลาเพื่อชั่งไว้ในบ่อตื้น ๆ เพื่อสำรองอาหาร ไว้กินตลอดฤดูหนาว เบกเตอร์จับได้ปลาแต่ไม่ยอมให้เป็นส่วนกลาง เมื่อทุกคนขอให้เก็บปลา ใส่ตาข่าย ก็ไม่พอใจแล้วขว้างปลาตัวนั้นลงไปในลำธารเช่นเดิม ทำให้เตมุยีนโกรธมาก และมี เหตุผลเพียงพอที่จะสั่งหารเบกเตอร์เพื่อรักษากฎการอยู่ร่วมกัน ตัวยกมีว่า

“...ความผิดเรื่องการไม่แบ่งปันกันกินโดยเจตนาจะให้คนในครอบครัวต้องอดหิวนี้ กฎหมายของมองโกลวางโทษไว้ถึงประหาร เพราะมันเป็นการละเมิดจริยธรรมของคน ที่อยู่ร่วมกันในที่ทุรกันดารอย่างรุนแรง บัดนี้เขาจำเป็นต้องฆ่าเบกเตอร์ มิฉะนั้นเขาจะ ดูแปลกครองเผ่าต่อไปไม่ได้...

...เตมุยีนจ้วงแทงเบกเตอร์จนมิดตามมิดที่เขาถืออยู่ครั้งเดียวตัดหัวใจ เพราะถึงอย่างไร ๆ เตมุยีนก็ยังสงสารเบกเตอร์อยู่ไม่ยากให้ทรมาณ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 146)

“สุริยา” เลือกให้เตมุยีนสั่งหารเบกเตอร์โดยใช้มีดสั้นแทงตัดหัว หัวใจในมีดเดียว เพื่อไม่ให้ตายอย่างทรมาณ เป็นการฆ่าเพื่อรักษากฎและความยุติธรรม ทำให้ ภาพลักษณ์ของเตมุยีนเป็นเชิงบวก แตกต่างจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ระบุว่า เตมุยีนใช้ ธนูสั่งหาร

ส่วนที่พบตามขั้นตอน มี 6 เหตุการณ์ คือ การหลบหนีโจร โจรขโมยม้า การพบกองกำลังสุโโบไต (สุโโบตัย) การรบกับกักตาด (ตาร์ตาร์) การรบกับบุซิกูล การรบเผ่าเมอร์กวน มีรายละเอียดดังนี้

1.5) การหลบหนีโจร เหตุการณ์การหลบหนีโจรพบในนวนิยาย **เตมูยีนจอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร โดยกล่าวว่า หลังจากเตมูยีนหลบหนีจากเผ่าไต้ยุดแล้ว เผ่าไต้ยุดยังส่งคนมาตามล่าเตมูยีน ทำให้เตมูยีนต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังมีโจรเข้ามาปล้นกระโจม ทำให้ต้องหลบหนีอีกหลายครั้ง ความว่า

“...ศัตรูเผ่าตาทิหุตุสก็ยังไม่หยุดติดตามล่าเขานานเท่านาน แต่พวกนั้นก็ไม่มีโอกาสจะจับเตมูยีนเป็นเชลยอีกเป็นหนสอง เพราะนับแต่หนีมาได้หนแรกแล้วต้องมาเจ้าลั้บเจ้าล่อหลบโจรอยู่ตลอดเวลา เดือน ๆ ล่วงไป ความเคยชินทำให้เกิดความเจนจัดชำนาญ เบาะแสเล่ห์เหลี่ยมมากขึ้น และความลำบากยากแค้นทำให้เราเพิ่มความแกร่งทรหดขึ้นมากกว่าปกติ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 69)

เตมูยีนจึงใช้การหลบหนีเป็นวิธีฝึกฝนทักษะการต่อสู้เอาตัวรอด จนเกิดความชำนาญ ทำให้เขามีความทรหดอดทนมากขึ้น

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า มีขโมยจำนวนหกคนขี่ม้ามาปล้นกระโจมของเตมูยีน แต่บังเอิญเตมูยีนกับน้องชายชื่อคาสาร์ได้พบเสียก่อน จึงเข้าต่อสู้อย่างกล้าหาญ และสังหารโจรตายไปทั้ง 3 คน ได้ม้าของเชลยมาเป็นอาหาร 3 ตัว ความว่า

“...เตมูยีนรู้ว่าถ้าเขาปล่อยให้เจ้าหัวขโมยหกคนนั้นโจมดีก่อน เขาจะตกเป็นเบี้ยล่างแน่ ตัดสินใจเด็ดขาด เขาก็กระทั่บโกลนม้าตัวเก่งทะลวงเข้าไปในฝูงโจร...

...เตมูยีนกับคาสาร์เห็นได้ที่จึงฟันโจรขาดสะพายแล่งไปสองคน แล้วคาสาร์ก็ตัดคออีกคนหนึ่งพลางทำเสียงข่มขู่เหมือนฟ้าผ่า โจรที่เหลืออีกสามคนตกตะลึงพริ้งเพริด คนอะไรใช้ดาบสองมือ ขาวมองโกลไม่เคยทำมาก่อน คิดแล้วก็ขับม้าหนีไม่รอดูศพของพรรคพวกเลย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 170-179)

เตมูยีนและครอบครัวต้องเผชิญกับการปล้นชิงหลายครั้งสะท้อนให้เห็นความวุ่นวายในสังคมมองโกล ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เจงกิสข่านต้องการแก้ไขระเบียบสังคมใหม่ให้อยู่ได้อย่างสงบสุข

1.6) โจรสโมยม้า พบในนวนิยายเรื่อง เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เหตุการณ์นี้เกิดในตอนที่เตมูยีนหนีกลับมาอยู่กระโจมของตนแล้ว ชาวเผ่าเจอร์กินสี่คนแอบมาขโมยม้าตอนกลางคืน เตมูยีนให้ทุกคนหลบในกระโจมเพื่อความปลอดภัย พอรุ่งเช้าจึงพาเบลูกุเตออกไปตามม้า เพราะม้ามี่ราคาสูง เพราะนอกจากใช้เป็นพาหนะแล้ว ยังรีดนมเพื่อดื่ม ทำเนยนมเปรี้ยว หมักเป็นเหล้า และเนื้อม้ายังเป็นอาหารชั้นเลิศได้ จึงต้องติดตามคืนมาให้ได้ ความว่า

“...กระโจมของเตมูยีนถูกปล้น ลูกศรเสียบกระโจมเข้ามาเป็นท่าฝน เสียงซ้องกลองกระหน่ำข่มขวัญให้ทุกคนออกไปนอกกระโจมมิได้ด้วยไม่ว่าศัตรูมากันกี่ม้า และแสงเคียนข้างแรมก็รับรู้ เตมูยีนแอบดูทางรูลับใช้หน้าต่างเห็นแต่เพียงเงาของคนขี่ม้ามืดตะคุ่ม ๆ นับไม่ได้ว่ากี่ม้า ยังมีทันที่เตมูยีนจะตัดสินใจตั้งรับอย่างไร ก็ได้ยินสัญญาณกลองรัวถี่แสดงว่า ฝ่ายที่ม้ามืดกำลังกลับเพราะได้ของที่ต้องการแล้ว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 170)

ระหว่างทางเตมูยีนได้พบและรับการช่วยเหลือจาก โบออร์ซูบุตรของเศรษฐีนาอัน จนสามารถติดตามม้าได้ครบทั้ง 8 ตัว เตมูยีนต้องเรียนรู้การสู้รบเพื่อปกป้องตนเองและครอบครัวให้อยู่รอด เพราะการอยู่อย่างโดดเดี่ยวของครอบครัวเตมูยีนเป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง

1.7) การพบกองกำลังสุโโบไต (สุโบทัย) เหตุการณ์ปะทะกับกองกำลังของสุโโบไต ปรากฏใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เท่านั้น เนื่องจากเป็นเรื่องจินตนาการและไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ประพันธ์กรเล่าว่า เตมูยีนอพยพครอบครัวและผู้ติดตาม 50 ครอบครัว ไปตั้งถิ่นฐานใหม่แถบที่อกเขาคิงหน (คิงาน) ที่อุดมสมบูรณ์เพราะมีลำน้ำเคอรูลอนไหลผ่าน เป็นที่ดินมรดกที่ยังเหลืออยู่ ระหว่างทางพบกับกองกำลังที่มีสุโโบไตเป็นผู้นำ บอร์ซูได้รับกับสุโโบไตแต่สามารถเอาชนะกันได้เพราะฝีมือทัดเทียมกัน ม้าของบอร์ซูถูกตัดขาดที่เดียวเป็น 2 ท่อน ต่อมาบอร์ซูได้ทีกดคอสุโโบไตไว้ได้จะใช้มีดสั้นจ้วงแทงแต่เตมูยีนร้องห้ามไว้ เพราะเห็นว่าฝีมือจะเป็นประโยชน์ต่อตนในอนาคต

“...ครั้นเตมูยีนถลันม้าจะเข้าไปแก้มือ สิบประหลาดใจเหมือนต้องผีหลอก ทวนของชายหน้าค้ำถูกกระชากมาอยู่ในมือบอร์ซู สองคนปลุกปล้ำกันอยู่บนหลังม้า ชายหน้าค้ำ...ส่วนม้าของบอร์ซูถูกดาบชายหน้าค้ำหลังขาดรับเคราะห์แทนบอร์ซู...บอร์ซูกำลังกดขายนั่นไว้เบื้องล่างแลเง้อมีดสั้นหมายจ้วงคอ เตมูยีนจึงตะโกนห้าม “บอร์ซู ขอให้เราเถิด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 91)

เตมุยีนถามสาเหตุที่เข้ามาทำร้ายพวกตน สุโบไตกล่าวว่าเขาต้องต่อสู้เพื่อปกป้องไม่ให้ใครรุกร้าเขตแดนเลี้ยงกวางของตน เตมุยีนถามว่าทำไมลูกน้องของสุโบไตจึงยืนม้ารออยู่ไม่เข้ามาช่วย สุโบไตตอบว่าตนออกคำสั่งให้พลทหารรออยู่ トラบใดที่ไม่มีคำสั่งอย่างอื่น กำลังพลก็จะไม่เคลื่อนไหว การที่ตนได้ต่อสู้กับคนเก่งเป็นเรื่องน่ายินดีและไม่เสียดายชีวิต เตมุยีนเห็นว่า สุโบไตเป็นผู้กล้าจึงชักชวนมาอยู่ด้วยกัน บอร์ซูเล่าเรื่องราวและบอกฐานะของเตมุยีนให้สุโบไตทราบ เขาทำความเคารพแล้วนำกำลังพล 50 คน เข้าร่วมกับเตมุยีน ในช่วงนี้เตมุยีนได้ปรับระบบการรบใหม่จนมีศักยภาพทางการทหารสูงขึ้น

1.8) การรบกับกักตาด เหตุการณ์การรบกับกักตาดปรากฏใน **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เพียงเรื่องเดียว โดยเล่าว่า เตมุยีนปรึกษากับ สุโบไต บอร์ซู และคาสแซร์ (คาสาร์) เรื่องการเตรียมสู้รบขยายอาณาเขต หากกักตาดพอที่จะเจรจาให้อ่อนน้อมได้ก็ให้ใช้การเจรจา หากกักตาดกระด้างกระเดื่องก็ให้ทำลายไม่ให้เป็นเสี้ยนหนามต่อไป เตมุยีนต้องการปราบกักตาดที่เคยสังหารบิดาตน แต่ติดที่บุชิกุนมีกำลังพลมากกว่า จึงไปรบกับกักตาดที่อยู่ใกล้กับบุชิกุนก่อน โดยขอยืมกำลังรบมาอีก 500 นาย แล้วแบ่งทัพเป็นทัพเล็ก 8 ทัพ แต่ละทัพแบ่งเป็นห้าหน่วย หน่วยละ 50 คน รวมกำลังพล 2000 คน ชุ่มซ้อนในที่เร้นสายตา เมื่อถึงเวลาบุกให้ตีเกราะลั่นกลองให้เอ็กเกริกเพื่อลวงศัตรูว่ามีกำลังพลมาก สุโบไตแสวงหาที่พ่ายแพ้นี้มาฟิงหัวหนากักตาด ๆ หลงเชื่อจึงให้คุมพลเฝ้าประตู เมื่อสบโอกาสสุโบไตส่งสัญญาณให้ทัพเตมุยีนบุก และเอาชนะกักตาดได้โดยง่าย

“...พวกตาดมีทันตั้งตัวติดก็ถูกฆ่าตายยับเยิน แลได้ยืนภายนอกนั้น บังเกิดมีเสียงดุจพายุร้ายด้วยผีเท้าม้ายำ ประกอบเสียงเกราะกลองสนั่นลั่น ต่างก็เสียขวัญมิเป็นอันสู้รบเต็มมือ ทัพม้าม่งไกลเที่ยวจุดไฟวางเพลิงกระโจมได้ยี่สิบสามสิบ ไฟก็ลุกลามอย่างรวดเร็วไปสู่กระโจมอื่นเป็นจุลมหาจุล พลรบม่งไกลจับได้ผู้หญิงและม้า วัวแพะแกะนับพันตัว จับได้ทหารตาดที่ยอมเป็นเชลยลักพันห้าร้อยคน เว้นหัวหน้าหนีไปได้ นอกนั้นกว่าสองส่วนตายสิ้นในที่รบ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 115)

เตมุยีนชนะศึกได้อย่างง่ายโดยเสียกำลังพลไปเพียง 50 คน เท่านั้น จึงคิดยกทัพไปรบเผ่าบุชิกุนต่อทันที

1.9) การรบซีเบโนยอน เหตุการณ์นี้ปรากฏใน **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เรื่องเดียวเท่านั้น ประพันธ์กรเล่าว่า หลังจากเตมุยีนรบชนะ

กักตาด แล้วก็ไปรบกับเผ่าบูชิกันทันที ขณะเดินทัพได้พบกับซีเปโนยอนคุมทหารขวางอยู่ ซีเปโนยอน ใช้ทวนรบกับสบูโตแต่พลาดจึงถูกจับมัดไว้ เตมูยีนให้คืนอาวุธและแก้มัดซีเปโนยอน แล้วเกลี้ยกล่อมมาเป็นพวกแต่ไม่สำเร็จ ในคืนนั้นซีเปโนยอนกลับมาอีกครั้งโดยลักลอบเข้ามา ในขณะที่เตมูยีนนอนหลับอยู่ตั้งใจจะฟันคอให้ขาดเพียงดาบเดียว แต่ก็ระลึกได้ว่าไม่ควรฆ่าชาชาติที่รบจึงวางฝักดาบทิ้งไว้ รุ่งเช้ามีทหารนำเกราะของเตมูยีนมาให้และขอฝักดาบคืน เตมูยีนจึงรู้ว่าซีเปโนยอนลอบเข้ามาแต่ไม่ฆ่าตนเพื่อแทนคุณที่เคยไว้ชีวิต เตมูยีนเสียดาบที่ไม่ได้ซีเปโนยอนมาเป็นพวก จากนั้นเร่งเดินทางไปรบกับกบฏบูชิกันตามที่ตั้งใจไว้แต่แรก ดังตัวบทที่ว่า

“...นี่เคราะห์ท่านดี ซีเปโนยอน รู้คุณที่ท่านช่วยให้รอดชีวิตไว้ตอนบ่ายตกกลางคืนซีเปโนยอนจะมาล้างแค้นท่าน แต่มีกล้าประหารท่านจึงกระทำเป็นปริศนาให้ท่านรู้ความ ใช้หนี้ชีวิตคืนท่านแล้วก็หนีไป คนมีฝีมือแก้มัดกล้าและรู้คุณเช่นซีเปโนยอนนี้ เสียดาบนักมิได้ไว้เป็นกำลังของท่าน เตมูยีนฟังความตระหนก ก็มีน้ำจิตอาวรณ์ถวิลถึงซีเปโนยอน ยิ่งกว่าหัวตนเองหาย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 69-70)

ต่อมาซีเปโนยอนให้คนใช้เชือกมัดตัวเองแล้วมาสวามิภักดิ์ต่อเตมูยีน โดยให้เหตุผลว่าตนรู้สึกซาบซึ้งน้ำใจและชื่นชมความสามารถในการปกครอง ทั้งเห็นว่าเป็นผู้กล้าสามารถเป็นที่พึ่งพิงให้แก่ลูกน้องได้

1.10) การรบกับบูชิกุล เหตุการณ์การรบกับบูชิกุลปรากฏใน **เตมูยีนจอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร เท่านั้น โดยกล่าวว่าเตมูยีนสู้รบกับกบฏบูชิกุลแต่กบฏบูชิกันรบได้อย่างเข้มแข็งทำให้ต้องถอยทัพกลับค่ายออร์ดู

“...ข้ามิได้พุดกับท่านแล้วดอกฤกว่ายกทัพมาครั้งนี้เป็นที่เราก็จะขยับบูชิกันเสียให้ราบ แต่หากยังไม่เป็นโชคจะให้บูชิกันต้องฉิบหาย เราก็เพียงจะได้แสดงให้มันเห็นว่าเราก็มีเขี้ยวเล็บ อย่างน้อยมิให้ มันกำเริบกล้าไปรุกรานเราชั่วระยะหนึ่งต่อไป...

...ฟังกระนั้นเตมูยีนจึงได้สติ ก็รับว่าใจเราเหิมจึงเคลิบเคลิ้มลืมนึกความที่ท่านกล่าวแล้วสั่งให้ถอยทัพคืนค่ายออร์ดูแต่เพลานั้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 69-70)

ในระหว่างนี้ได้ปรับปรุงกองทัพ คิดกฤษฏ และยังคงคิดค้น
สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการสงคราม

1.11) การรบเผ่าเมอร์กวน เหตุการณ์การรบเผ่าเมอร์กวนปรากฏใน
เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร เพียงเรื่องเดียว โดยเล่าว่าหลังจากรบ
กับเผ่าบูซิกุนได้ไม่นานนัก ซิเบโนยอนมาสวามีภักดีทำให้เตมูยีนมีขุนพลฝีมือดีเพิ่มขึ้น ต่อมาเผ่า
เมอร์กวน (เมอร์กิต) ก็ยกทัพมารบกับเตมูยีนที่ค่ายออร์ดู เตมูยีนวางกับดักล่อไว้ฝ่ายศัตรูหลงกล
ถูกสังหารไปถึงห้าพันคน ความว่า

“...แต่เมื่อทัพเมอร์กวนเดินเข้าสู่ค่ายออร์ดูแล้ว ก็ประหลาดใจว่าเหตุใดไม่มี
พลรบออกมาสู้รบ ครั้นสำรวจดูข่าวของแลปคุสตัวเห็นยืนเฝ้าอยู่เฝ้าในทุ่งสุดสายตา
แม่ทัพเมอร์กวนก็สั่งให้บุกเข้าไปสู่ส่วนลึกนั้น แลพลรบเมอร์กวนแนวหน้าลี้ภัย
หาร้อยคนบุกไปถึงที่ราบหญ้าแห่งหนึ่ง ก็ตกลงไปในคูลึกตายเสียเป็นอันมาก
ทั้งม้าทั้งคนด้วยถูกของแหลมฝังไว้ แลเมอร์กวนมีทันตั้งตัว พลรบเตมูยีนก็โผล่ออกมา
ทั้งสามด้าน ระดมยิงด้วยธนูเจาะเกราะขนาดหนักในระยะหนึ่งพลรบเมอร์กวนก็เริ่ม
ระส่ำระสายเรวรน จนกระทั่งแม่ทัพฝ่ายมันสั่งให้ถอยออกมาหาที่มันสู้ แต่ทันที่สองข้าง
ปีกซ้ายขวาของขุมของเตมูยีนก็ระดมยิงดุจหาฝน แลส่วนหน้าสามสิบชั้นของเตมูยีน
นำโดย ก็ยททั้งสาม บอร์ซู สุโบไต คาสแซร์ก็จู่โจมตีกระชั้นชิดเข้ามาถึงคันทูลุมบอน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 141-142)

ผลจากการรบครั้งนี้ฝ่ายเมอร์กวนต้องสังเอยทัพออกไปพันค่าย
ออร์ดู และสูญเสียกำลังพลถึงห้าพันคน

ชั้นเส้นทางแห่งการทดสอบและทดลองส่วนที่พบหลังขั้นตอน
มี 22 เหตุการณ์ คือ การประลองยุทธเลือกคู่, การถูกลอบวางยาพิษ, เผ่าเมอร์กิตแย่งชิงตัว
บอร์เตเพื่อล้างแค้น, การทดสอบมิตรและศัตรูกับจามูกา, ผิดใจกับจามูกา, ตีกว่ไโนมาน,
ศึกพันธมิตรของจามูกาครั้งที่ 2, ศึกช่วยของข่าน, การทำศึกกับเผ่าตาร์ทาร์, การรบกับองข่าน
บิดาบุญธรรมผู้แปรเป็นศัตรู, ศึกตอบโต้องข่าน, รบเผ่าไโนมาน, ปราบบูยรูดข่าน, การรบกับ
อาณาจักรซีเซีย (เฮียะ), การสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน), ร่วมกับอาณาจักรจินรบอาณาจักรช่งใต้,
ปราบบาณาจักรจิน (เจอร์เซน,เจอร์ซิด), การรบอาณาจักรจินครั้งที่สอง, การรบอาณาจักรจิน
ครั้งที่สาม, การรบอาณาจักรจินครั้งที่สี่ (สุดท้าย), รบโบตาฮุย และ ปราบบูซุก โดยมีการละเอียดย
ดังนี้

1.12) การประลองยุทธเลือกคู่ พบในเรื่อง **เตมูยีน จอมจักรพรรดิ**

เย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร เท่านั้น โดยกล่าวว่า ขณะที่เตมูยีนเดินทางไปพบโตกรัล (โต-ฮรุส ข่าน) ที่คาราคอร์รัมได้พบกับการประลองยุทธเลือกคู่ที่ผู้เฒ่าปู้รู ญาติของโต-ฮรุส ข่าน จัดเพื่อเลือกคู่ครองให้บุตรสาวชื่อปรี เตมูยีนให้ซีเปโนยอนลงประลองแล้วเป็นฝ่ายชนะ แต่เกิดเหตุ ชุลมุนก่อน เพราะชาวบูชิกันคู่แค้นของซีเปโนยอนใช้ธนูลอบยิงซีเปโนยอนแต่เตมูยีนขัดมีดสั้น ไปช่วยไว้ได้ทัน

“...แลมีทันสายธนูจากมือชายผู้นั้นจะลั่นออกจากแหล่งด้วย หมายใจพิชิตซีเปโนยอน มีดสั้นเล่มหนึ่งจากมือเตมูยีนก็ลอยละลือจากระยะไกลพุ่งเข้าปักเจาะ หน้าผากชายคนนั้นล้มตกลากหลังมา จากนั้นซีเปโนยอนกับเตมูยีนก็รีบควมม้าแหวกเตลิด กลับทางเกาสู่จุดหมาย ที่มาหนแรกของตน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 150)

เตมูยีนขัดมีดสั้นถูกพวกบูชิกันตายทั้งคู่จึงรอดชีวิต ละทิ้งการ ประลองยุทธเลือกคู่ แล้วรีบเดินทางไปพบโต-ฮรุส ข่านต่อไป

1.13) การถูกลอบวางยาพิษ เหตุการณ์การถูกลอบวางยาพิษ พบใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เท่านั้น เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่ ประพันธ์กร เพิ่มเติมเข้ามา โดยเล่าว่า ช่วงที่เตมูยีนไปพบโต-ฮรุสข่าน กิลดาหัวหน้าเผ่าบูชิกุล เชิญเตมูยีนและซีเปโนยอนไปทานเลี้ยงเพื่อเป็นไมตรี ในงานเลี้ยงเตมูยีนใช้นิ้วที่มียาข้างซ่อนอยู่ที่ปลายนิ้วจุ่มในสุราพบว่ามียาพิษ จึงปัดถ้วยที่ซีเปโนยอนกำลังจะดื่มออก ความว่า “...เตมูยีน ได้กลิ่นหอมชวนชื่นแห่งสุราก็เอานิ้วหนึ่งจี้ลงไปในจอกสุราแล้วยกขึ้นดื่ม แต่งาข้างที่ปลายนิ้ว เตมูยีนจมลงไปในจอกนั้นมีลักษณะดำหม่น เตมูยีนก็ยกมือปัดถ้วยที่ซีเปโนยอนยกแตะริมฝีปาก ยังมีได้ดื่มนั้นให้หกกระจาย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 150)

จากนั้นจึงเกิดการปะทะกัน แต่ทั้งสองแก้ไขเอาตัวรอดได้ แล้วขึ้นม้าควมหนีไป กระทั่งพบกับผู้เฒ่าปู้รูที่เข้ามาทวงให้รับผิดชอบแต่งงานกับบุตรสาวตน เพราะชนะประลอง

1.14) เผ่าเมอร์กิตแย่งชิงตัวบอร์เตเพื่อล้างแค้น เป็นเหตุการณ์ช่วงที่ เตมูยีนทำหน้าที่โนยันของโต-ฮรุสข่านแล้ว ตอนเกิดเรื่องเตมูยีนกลับไปพักที่เกอร์ของตน ชาวเผ่าเมอร์กิตนำนักรบมาปล้นกระโจมของเตมูยีน แล้วจับตัวบอร์เตไปเพื่อแก้แค้นที่เยสุเก เคยชิงตัวนางเฮอลินไป ข้อมูลใน **พงศาวดารลับของมองโกล** ระบุว่า เผ่าเมอร์กิตมาแย่งชิงตัว บอร์เตในขณะที่เตมูยีนอยู่ที่กระโจม สมาชิกในกระโจมต่างขึ้นขี่ม้าหนีคนละตัว เฮอลินอุ้มเตมูยีน ลูกสาวที่ยังเล็กขึ้นม้าม้าตัวเดียวกับเธอแล้วรีบหนีไป แต่มีม้าไม่พอสำหรับบอร์เต และนางโคอาซิน **พงศาวดารลับของมองโกล** บทที่ 100 กล่าวว่า “...ในขณะที่เร่งรีบเตมูยีนและพี่น้องทุกคน

ต่างขี่ม้าไปยังภูเขาเบอร์คาน หยิงชราโคอาชิน (Qo'qchin) ซ่อนบอร์เตในรถเข็น (ระแทะ) สีดำนีที่มีหลังคาปกคลุม...” (Onon, 2005, p. 88) ธรรมชาตินี้เทียมว้าวทำให้เคลื่อนที่ไปอย่างช้า ๆ จึงถูกจับได้ ขณะนั้นเตมูยีนประเณินกำลังว่าไม่สามารถสู้ได้ จึงต้องหนีเอาตัวรอดก่อนเพื่อรักษาชีวิตไว้ เพราะรู้ว่าศัตรูจะไม่สังหารสตรีและมีเพียงคนเฝ้าเท่านั้นที่จะยอมสู้ในศึกที่ตนไม่อาจชนะ โดยตั้งใจจะตามไปชิงตัวบอร์เตคืนเมื่อตนมีความพร้อมและมั่นใจว่าจะชนะ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า กองกำลังผสมเผ่าเมอร์กวนและตาดิตจุทส์เข้าโจมตีค่ายของเตมูยีน แม่เหล่านพหลสุโธ บอร์ชู่จะสู้รบเต็มกำลัง แต่ศัตรูโจมตีอย่างรวดเร็วในเวลากลางคืน กอบปรักฝ่ายศัตรูมีกำลังเหนือกว่าจึงพ่ายแพ้ ศัตรูจับตัวนางบูไตไป ซิเปโนยอนอาสาลักลอบเข้าค่ายตาดิตจุทส์เพื่อหานางบูไต พบว่า เผ่าเมอร์กวนพานางไปเป็นชายาหัวหน้าเผ่า ซิเปโนยอนจึงตัดหนวดหัวหน้าเผ่ามาให้เตมูยีนด้วย ทราบดังนั้นเตมูยีนจึงรวบรวมทัพจากมันลิดและโต-ฮูลข่าน ไปชิงเอาภรรยาคืนมา ทัพเตมูยีนโจมตีเผ่าเมอร์กวนตอนรุ่งสางไม่ให้ทันตั้งตัว มีเนื้อความว่า

“...เตมูยีนถามเอากับนางบูไตว่า เมอร์กวนจับเจ้าไป เช่นนั้นแล้วมันข่มเหงใจเจ้าประการใด นางบูไตร้องไห้ ตอบว่า มันบังคับให้ข้าเป็นเมียมัน มันทรมาณข้าอยู่สามวัน ข้าอยากยอมตายก็ยังอาลัยคิดถึงท่าน และเชื่อว่าท่านคงจะติดตามข้ากลับคืนมาเป็นข้ารับใช้ท่านได้อีก จึงตัดใจยอม ให้มันข่มขืนเพื่อมีชีวิตอยู่พบท่านอีก ข้ามิโทษผิดแลมีคาว สุดแต่ท่านจะเมตตาเถิด...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 182)

เตมูยีนส่งบอร์เตที่ต้องมารับบาปกรรมครั้งนี้ ทั้งยังรักษางานไม่เคยเปลี่ยนแปลง ในปีนี้เตมูยีนได้ลูกชายคนแรกชื่อ โจชิ ซึ่งเตมูยีนรักและเลี้ยงดูเป็นลูกของตน โดยไม่มีความลังเลสงสัย เพราะถือว่าออกมาจากครรภ์บอร์เตภรรยาที่ตนรัก

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวต่างออกไปกล่าวคือ พวกเมอร์กิตมาชิงตัวเฮอสินในขณะที่เตมูยีนทำราชการอยู่ที่เผ่าเคเรอิต จึงไม่สามารถช่วยเหลือได้ทันเวลา เตมูยีนทราบข่าวจากม้าเร็วที่ครอบครัวส่งมาแจ้งข่าว จึงขอความช่วยเหลือจากโต-ฮูล ข่าน เผ่าเกเรต และจามูกา เพื่อนร่วมสาบาน หัวหน้าเผ่าจาดารัต

“...การสงครามกับเผ่าเมอร์กิตครั้งนี้มีแม่ทัพสามคน โต-ฮูลเป็นจอมทัพตามคักดีศรีของเขาที่เป็นข่านมาแล้วหลายปี โต-ฮูลถือพล 20,000 ตั้งเป็นกองกลาง

ตามยุทธวิธีการรบแบบจีนที่เผ่ามองโกลได้รับอิทธิพลมา จามูกายกพล 10,000 มาทางปีกขวา ส่วนเตมูยีนคุมคนที่จิ้งรักภักดีกับเขาทั้งหมดได้ประมาณ 4,000 คน เป็นปีกซ้าย พวกเผ่าเล็กเผ่าน้อยที่มาสามีกัดกับโต-ฮูลูต่างแยกย้ายกันไปเข้ากองของเตมูยีนบ้าง เข้ากองของโต-ฮูลูบ้าง ...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 209)

บอร์เตตกเป็นสมบัติของซิลเจอร์ น้องชายของซิลเลดู สามีคนแรกของเธอสิ้น ขณะไปรบบอร์เตคืนมานานกำลังตั้งครรภ์แก่ใกล้คลอด ชาตีกำเนิดใจซิบูตรคนแรกของเตมูยีนจึงเป็นที่เคลือบแคลงเสมอมา ส่วน “สุรียา” ระบุว่าบอร์เตตั้งครรภ์ก่อนก่อนถูกชิงตัวไป การเข้าสู่เส้นทางแห่งการทดสอบครั้งนี้ กลายเป็นจุดพลิกผันให้เตมูยีนตัดสินใจต่อสู้ในฐานะนักรบเพื่อปกป้องคนที่รักและชาวเผ่าที่ถูกรังแก ทำให้เตมูยีนเลิกละความขัดแย้งเพราะต้องการความสงบ มาเป็นการประจันหน้าต่อสู้กับศัตรูเพื่อขจัดความขัดแย้ง ที่ไม่สามารถใช้วิธีการเจรจาได้ และเป็นจุดเริ่มต้นความคิดรวมเผ่าพันธุ์มองโกลให้เป็นเอกภาพ เพื่อยุติการต่อสู้ฆ่าฟันแย่งชิงทรัพยากรสมบัติและสตรีกันอย่างที่ไม่จบสิ้น เหตุการณ์นี้ยังเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งในจิตใจของเตมูยีนเรื่องชาตีกำเนิดใจซิบู และความบาดหมางในหมู่โอรสเรื่องผู้สืบทอดตำแหน่งจักรพรรดิ เพราะชาตีกำเนิดที่น่าเคลือบแคลงของใจซิบู

1.15) การทดสอบมิตรและศัตรูกับจามูกา กล่าวถึงเหตุการณ์หลังจากรบกับเผ่าเมอร์กิตเพื่อช่วยบอร์เต เตมูยีนเลือกไปอาศัยตั้งค่ายรวมกลุ่มกับจามูกา เพราะเชื่อมั่นในความสัมพันธ์แบบอันดาที่แนบแน่น ที่ทั้งคู่เคยสาบานเป็นพี่น้องสมัยเด็ก การมองจามูกาในแง่ดีทำให้เตมูยีนมองข้ามสัญญาณความไม่เป็นมิตรหลายครั้ง ความว่า

“...รังสีความดูหมิ่นที่ปรายออกมาจากหางตาของจามูกาบางครั้งไม่รอดตาคมของเตมูยีนไปได้ เตมูยีนเป็นคนมีความรู้สึกไว พอเขาผิตสังเกตเขาก็เริ่มใคร่ครวญ บางทีเพื่อนในวัยเด็กของเขาอาจจะตายไปแล้ว ถึงไม่ตายจริงก็ตายในลักษณะนิสัยใจคอ การเป็นหัวหน้าเผ่าจาดาร์ตซึ่งเป็นเผ่าใหญ่มีอิศวีนถึงหมื่นคน อาจทำให้จามูกาเปลี่ยนนิสัยใจคอจนไม่ใช่พี่น้องอันดาคนเก่าของเขาละกะมัง...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 209)

สาเหตุของความเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก เตมูยีนเป็นสายตระกูลกระดูกดำ ที่สืบเชื้อสายมาจากบุตรของสามีคนที่สองของบรรพบุรุษ สตรีนามอาลันโก

ซึ่งต่ำศักดิ์กว่าสายกระดูกขาวของจามูกา ซึ่งสืบเชื้อสายจากบุตรที่เกิดจากสามีคนแรก การที่เผ่าของเตมูยีนนิยมเลี้ยงวัวและแกะซึ่งเป็นอาหารของคนชั้นต่ำ ส่วนเผ่าจามูกานิยมเลี้ยงและกินเนื้อม้า ซึ่งเป็นอาหารของชนชั้นสูง และประเด็นสำคัญคือคนของจามูกาให้ความนิยมชมชอบเตมูยีนที่มีความเป็นผู้นำมีใจโอบอ้อมอารีมากกว่าจามูกา จามูกาจึงเกรงว่าคนของตนจะเข้าร่วมเผ่ากับเตมูยีน บอร์เตก็สังเกตเห็นและเตือนเตมูยีนว่า “...‘มันชวนแยกที่ปักอย่างนี้แล้วพี่ท่านจะยืนนิ่งอยู่ทำไมหรือ พี่ท่านไม่รู้หรือว่าจามูกาเขาไม่ได้เป็นเพื่อนของท่านแล้ว เขาต้องการเป็นกรูข่านแต่ผู้เดียวในโลก ถ้ามีพี่ท่านอยู่ก็ขวางทางเขา’...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 221-222)

เตมูยีนตระหนักในเหตุผลที่บอร์เตวิเคราะห์ให้ฟัง จึงนำภรรยาและบริวารของตนแยกออกจากเผ่าจาดารัตของจามูกา โดยมีคนของจามูกาขอติดตามมาด้วยจำนวนหนึ่ง

1.16) ผิดใจกับจามูกา เหตุการณ์ผิดใจกับจามูกาเกิดขึ้น หลังจากเตมูยีนแยกกลุ่มมาสร้างเผ่าของตนเอง ก็มีผู้สวามิภักดิ์เพิ่มมากขึ้น ต่อมาเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันเมื่อคนของเตมูยีนฆ่าน้องชายของจามูกาตาย ขณะขโมยม้าของเผ่าบอร์ยิกิน จามูกาโกรธมากจึงรวบรวมเผ่าต่าง ๆ เป็นกองทัพขนาดใหญ่จาก 13 เผ่า เข้ารบกับเตมูยีนจนแตกพ่าย แล้วจับเชลย 70 คน นำมาต้มในหม้อต้มม้าพร้อมกันถึง 70 ใบ แล้วนำเนื้อมาแบ่งกันกินเพื่อชำระแค้น การรบครั้งนี้เรียกว่า คิก 13 ปิก หรือคิก 13 พันธมิตร

ส่วน “สุรียา” เล่าว่า ขณะที่เตมูยีนอายุได้ 30 ปี คนของเตมูยีนฝ่าฝืนคำสั่งไปปล้นม้าของเผ่าจาดารัตที่ปล่อยไว้ในทุ่งหญ้า แล้วฆ่าคนเลี้ยงม้าของจามูกาตาย จามูกาพานักรบมาจับคนเหล่านั้นไปลงโทษจำนวน 70 คน โดยใส่ต้มทั้งเป็นในหม้อเหล็กใบใหญ่ที่ใช้ในการต้มวัวและแกะมากถึง 70 ใบ ความว่า

“...จามูกาเมื่อได้ทราบเรื่องนี้ก็เกณฑ์นักรบของเขาทั้งหมดตามติดพวกหัวขโมยที่ขัดคำสั่งของเตมูยีนเรื่องไม่ให้ออกไปปล้นโดยพลการ หนีกลับมายังค่ายของเตมูยีนไม่ทันถูกนักรบของจามูกาจับได้ จามูกาจึงให้ตั้งหม้อเหล็กใบใหญ่หลายใบกลางทุ่งหญ้าสเตปป์ แล้วเอาหัวขโมยเจ็ดสิบคนที่เขาจับได้ลงต้มในหม้อน้ำเดือดนั้น โหมไฟต้จนเปื่อย กระดูกกระดูกเดี่ยวหลุดไปทาง เนื้อลอยขึ้นมาปากหม้อแล้วจามูกาก็ให้ตัดเนื้อเหล่านั้นมาให้เขากิน แล้วบังคับให้นักรบของเขากินด้วย พวกนักรบที่ไม่รู้สึกอะไรก็ยังมีแต่ส่วนมากแล้วจะอึดจะอมที่จำต้องกลืนเนื้อคนเพราะความกลัวจามูกา...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 237)

เห็นได้ว่า “สุริยา” เลือกลำเรื่องตามจินตนาการที่รังสรรค์ขึ้นต่างจากประวัติศาสตร์เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าเตมูยินต้องถูกทดสอบทดลองหลายครั้งกว่าจะสามารถรวมเผ่าแล้วสถาปนาตนเป็นข่านได้

1.17) คีคเฝ้าไนมานครั้งที่หนึ่ง นวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ว่า หลังจากสถาปนาเตมูยินขึ้นเป็นข่านแล้ว เขาต้องทำศึกกับเฝ้าไนมานเนื่องจากไต่บุกา หรือ “ตายัง” (Tayang Qan) เจ้าชายผู้ครองเฝ้าไนมานคนใหม่ ให้บุตรชายชื่อเจ้าชายกุซลุค นำทัพมารุกรานมองโกล ความว่า

“...ไต่บุกาได้เป็นใหญ่จึงมีแผนการจะโจมตีเฝ้ามองโกลให้เป็นสงครามครั้งใหญ่...อันที่จริงเฝ้าไนมานในระยะนี้ไม่น่าจะต้องมีเรื่องสู้รบกับเฝ้ามองโกล ที่ตั้งก็อยู่ใกล้กัน เฝ้าไนมานตั้งอยู่ใกล้ภูเขาอัลไต แต่ข่าวเกี่ยวกับความเก่งของเตมูยิน และความฮึกเหิมจะเป็นกู่ข่าน (ข่าน ของท่าน, ข่านผู้มีอำนาจสูงสุด) ของจามูกาทำให้เจ้าชายไต่บุกาผู้ถือว่าตนเองเก่งเหมือนกันแต่ไม่มีโอกาสรบเพราะบิดาผู้ซื่อสัตย์ห้าม ครั้นบิดาตายจึงให้บุตรชายกุซลุคกับทหารเก่าผู้รักดีคือกอริซู เบซี คุณกองกำลังใหญ่โดยยกมาหาเรื่องเฝ้ามองโกล...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 244-245)

การรบครั้งนี้เฝ้าไนมานเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ เตมูยินให้รวมเฝ้าไนมานเข้ากับเฝ้ามองโกล จึงไม่ปรากฏชื่อเฝ้าไนมานอีกเลย

1.18) คีคพันธมิตรของจามูกาครั้งที่ 2 กล่าวถึงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1202 จามูการวบรวมพันธมิตร 12 เผ่า ต่อต้านเตมูยิน ครั้งนี้เตมูยินถูกธนูของเจเบจากค่ายของตาร์กูไต-กิริลตุกที่ต้นคอ เจลเมช่วยดูดเลือดพิษออกเพื่อห้ามเลือด และขโมยนมม้ามาให้เตมูยินดื่มแก้กระหายจึงฟื้นกำลังและรอดชีวิต

“สุริยา” ใช้วิธีการเล่าเรื่องย้อนหลัง ว่าในช่วง ค.ศ. 1202 เตมูยินทำศึกครั้งใหญ่กับจามูกา เริ่มจากจามูกาตั้งตนเป็นกิริข่านหรือเกอร์ข่าน (Gür Qan) ในปี ค.ศ. 1201 แล้วรวบรวมกองกำลังผสม 12 ชนเผ่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกระดูกขาวหรือชนชั้นสูงของมองโกลที่เสียผลประโยชน์ และยังยึดมั่นขนบธรรมเนียมโบราณ ไม่พอใจแนวคิดของเตมูยินไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติสืบทอดมา โดยให้อำนาจและรางวัลแก่ทาสและสามัญชน จามูกาจึงรวมกำลังพลต่อต้านเตมูยิน โดยมีเฝ้าไต่บุตของตาร์กูไต กิริลตุกรวมอยู่ด้วย คีคครั้งนั้น

เตมุยีนถูกรู้อาบายาพิษที่ต้นคอ บาดเจ็บสาหัสเกือบถึงแก่ชีวิต เจลเมช่วยดูดเลือดพิษออกแล้ว เลี้ยงตายเข้าไปในค่ายศัตรูขโมยนมมาให้เตมุยีนดื่มแก้กระหายจนรอดชีวิต ด้วยทว่า

“...ใน ค.ศ. 1202 เมื่อเตมุยีนยังไม่ได้เป็นพระจักรพรรดิเจงกิสข่าน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในการสงครามแรก ๆ ที่เตมุยีนต้องสู้รบกับกองกำลังของจามูกา ในการรบครั้งนั้น เตมุยีนได้รับภัยอันตรายจากลูกศรสองลูก ลูกแรกใครเป็นผู้ยิงไม่ทราบได้ แต่ลูกศรมาเสียบตรงเส้นเลือดใหญ่ที่คอมาของเตมุยีน ม้าล้มลงตาย และเตมุยีนต้องเปลี่ยนม้า พอทำการรบต่อไปอีกสักพัก เตมุยีนก็ถูกยิงด้วยลูกศรอาบายาพิษเข้าที่คอล้มลงจากหลังม้า...เจลเมจึงพาเตมุยีนไปหลบซ่อนในเพิงผา แล้วเจลเมเสียสละตนเองก้มลงดูดพิษจากแผลที่คอของเตมุยีน เจลเมยอมเสี่ยงว่าถ้าตนเองมีแผลอยู่บ้างในปากก็อาจจะติดพิษของลูกศรถึงแก่ความตายก็เป็นไปได้...เจลเมจึงเสี่ยงอีกหนโดยลอบเข้าไปในที่ตั่งกองเสปียงของจามูกาในเวลาค่ำมืด ได้ขโมยโยเกิร์ตในหม้อของฝ่ายจามูกาใส่หมวกเหล็กของตนมาให้นายเจลเมเพียรนั่งเฝ้าป้อนเตมุยีนด้วยโยเกิร์ตและน้ำจนเตมุยีนฟื้นคืนสติ และพอรุ่งเช้าก็มีแรงพากองทัพฝ่าออกจากที่ล้อมของจามูกา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 299)

เมื่อเสร็จศึกนี้ครั้งนี้ เตมุยีนสามารถปราบตาร์ทูไตได้สำเร็จ ทรงให้อภัยโทษเจงโกที่ยิงลูกศรเข้าที่คอของพระองค์ แล้วตั้งชื่อให้เจงโกเสียใหม่ว่า เจเบ หมายถึงธนู แล้วให้เจเบคอยติดตามอารักขาพระองค์ตลอดเวลา ในเอกสารไทยหลายฉบับเรียกเจเบว่า ซีเปโนยอน ด้านเจลเมนั้นเตมุยีนยังคงรู้สึกติดหนี้บุญคุณที่เคยช่วยชีวิตพระองค์ไว้ เมื่อได้สถาปนาเป็นจักรพรรดิเจงกิสข่านแล้ว ทรงแต่งตั้งเจลเมให้เป็นหนึ่งในสैनายพล ส่วนเจเบกลายเป็นขุนศึกสี่สุวาน (สี่สุนัขล่าเนื้อ) ของเจงกิสข่าน

1.19 ศีกช่วยของข่าน เหตุการณ์ทำศึกช่วยของข่าน พบใน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ซึ่งเล่าว่า ครั้งหนึ่งโต-ฮรุส ข่าน ลูกอนุชาธิบดีราชบัลลังก์ เตมุยีนได้รับสาส์นลับจากองข่าน ขอให้ช่วยรบตาร์ทาร์ จึงเคลื่อนทัพมาที่เฝ้าเกรตขององข่าน (โต-ฮรุสข่าน) ก่อนแต่กลับพบว่าแท้ที่จริงแล้วองข่านต้องการให้มาช่วยเหลือตนที่ถูกอนุชาแย่งราชสมบัติ แต่ไม่กล้าร้องขอเตมุยีนโดยตรง จึงแสร้งว่าขอกำลังไปช่วยรบเผ่าตาร์ทาร์

เหตุครั้งนี้เกิดจากอินนข่านจับองข่าน ชังไว้ในกระโจมลับ แล้วตั้งตนเป็นข่านเผ่าเกรต ต่อมาบุยรูดข่านกับต้ายข่าน ซึ่งเป็นบุตรของอินนข่านเกิดวิวาทกัน เพราะรักผู้หญิงคนเดียวกัน อินนข่านจับสตรีผู้นั้นฆ่าทิ้งเพื่อยุติความขัดแย้ง แต่บุตรทั้งสอง

กลับช่วยกันฆ่าบิดา เพราะโกรธที่สังหารคนรัก เตมูยีนซึ่งเข้ามาช่วยองข่านไว้ได้ช่วยขับไล่คนทรยศทั้ง 2 ไป และช่วยให้องข่านได้ราชสมบัติคืนดังเดิม ความว่า

“...ก็ต้องข่านก็เป็นผู้มีบุญคุณกับเรามาตั้งแต่เรายังอยู่ในวัยรุ่น องข่านไม่เคยทำร้ายเรา และก็เข้าข้างเราอยู่เสมอ ถ้าเห็นกับความกตัญญูเราก็ทำอะไรองข่านไม่ได้ คราวนี้ที่องข่านทำเหมือนหลอกเราเล่นเรื่องจะไปรบดาร์ตาร์ องข่านก็ทำไปด้วยความจำเป็น เพราะจะบอกเราตรง ๆ ให้มาช่วยปลดปล่อยจากน้องชายอินนั้นข่านก็ไม่ได้ องข่านก็คงรู้ว่าแกล้งบอกให้เดินทัพมาทางตะวันตก เมื่อจะไปรบดาร์ตาร์คงทำให้เราสะดุดใจบางอย่าง ข้อสำคัญคือที่เรายกทัพมา จึงช่วยเหลือองข่านได้ทันเวลา เราไม่โกรธองข่านหรอก ธรรมดาเสียเฉาสิ้นเชื้อแล้วก็อยากจะให้ลูกบุญธรรมมาช่วย ถ้าเราช่วยต่อไปแล้วรบชนะเผ่าดาร์ตาร์เราก็ไม่มีอะไรจะเสีย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 327)

การช่วยเหลือองข่านครั้งนี้ องข่านได้ตอบแทนด้วยการยกย่องให้เตมูยีน มีตำแหน่ง “ผู้ประศาสน์การ” ซึ่งเป็นตำแหน่งที่เพิ่งคิดขึ้นมาเพื่อปูนบำเหน็จให้เตมูยีน แต่ก็ป้องกันไม่ให้เตมูยีนมีอำนาจเหนือเผ่าเกรตในเวลาเดียวกัน เมื่อเสร็จศึกครั้งนี้แล้วเตมูยีนจึงเตรียมความพร้อมเพื่อทำศึกกับเผ่าดาร์ตาร์ต่อไป

1.20) การทำศึกกับเผ่าดาร์ตาร์ เหตุการณ์นี้เกิดจากจักรพรรดิจิน (เจอรฺเชน) มีพระราชบัญชาให้ทหารปราบเผ่าดาร์ตาร์ที่สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนแถบชายแดน และกระด้างกระเดื่องต่อการปกครองของพระองค์ จึงมีพระราชบัญชาให้เตมูยีนช่วยปราบเผ่าดาร์ตาร์ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวว่า

“...ชนเผ่าเจอรฺเชนผู้ปกครองแห่งคาเธียทางตอนใต้ของทะเลทรายโกบีมักจะแทรกแซงการเมืองของทุ่งหญ้าสเตปป์ด้วยวิธีการที่ทำให้เผ่าต่าง ๆ ตกอยู่ในภาวะสงครามระหว่างกันเพื่อให้อ่อนแอเกินกว่าจะเป็นภัยคุกคามอำนาจของตน แม้ว่าโดยธรรมเนียมสืบทอดชาวเจอรฺเชนจะเป็นพันธมิตรของชาวดาร์ตาร์ แต่ก็กลัวว่าชาวดาร์ตาร์จะเติบโตจนเข้มแข็งเกินไป จึงปลุกปั่นให้องข่านยกกองทัพไปตีพวกดาร์ตาร์ องข่านขอกำลังสนับสนุนจากเตมูยีนอีกครั้งในการจัดตั้งกองทัพพันธมิตรร่วมกับข่านทองคำแห่งเผ่าเจอรฺเชนเพื่อเข้าโจมตีและปล้นชิงพวกดาร์ตาร์ที่ร่ำรวยกว่า...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 96)

เตมูยีนเห็นเป็นโอกาสดีที่จะได้แก้แค้นเผ่าตาร์ทาร์ ทั้งกรณีทรยศ จับกาบุลข่านบรรพบุรุษของตนส่งให้จักรพรรดิฉินสั่งหาร และกรณีวางยาพิษเยสุเก จึ่งเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับโต-ฮูล ข่าน รบกับเผ่าตาร์ทาร์ เพราะเห็นว่าควรกำจัดศัตรูที่อ่อนแอ ในขณะที่มีโอกาสดีก่อน เพราะในอดีตอาณาจักรฉิน (เจ๋อร์เชน, เจ๋อร์เซต) มักให้การสนับสนุนเผ่าตาร์ทาร์ สร้างความขัดแย้งระหว่างเผ่ามองโกลเสมอ ในการรบครั้งนี้กองทัพพันธมิตรของอาณาจักรฉิน เผ่าเกรต และเผ่าบอร์ยิกินเป็นฝ่ายชนะ ได้ทรัพย์สินสมบัติจากเผ่าตาร์ทาร์มากมาย นอกจากนี้ จักรพรรดิฉินยังมอบรางวัลด้วยการสถาปนายศ อ๋อง หรือ หวาง ให้กับโต-ฮูล ข่าน ส่วนเตมูยีนให้ยศเป็นแม่ทัพ เพื่อยุติให้เกิดความบาดหมางกันระหว่างเผ่าเกรตและบอร์ยิกิน แต่เตมูยีนรู้ทันแผนนี้จึงไม่ได้ใส่ใจ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมูยีนชนะศึกเผ่าขนาดเล็กได้หมดจนเหลือเพียงกัการาอิทส์ (เกรต) ที่เป็นพันธมิตรกับเตมูยีน และกักบูชิกุนเท่านั้น ต่อมาพระเจ้าซาซีจักรพรรดิฉิน ให้แม่ทัพบุฉิวยกทัพไปปราบเผ่าตาร์ทาร์ ที่สร้างความเดือดร้อนด้วยการบุกปล้นประชาชนจีน เตมูยีนเห็นเป็นโอกาสดีที่จะได้แก้แค้น จึ่งขอโตกรัลข่าน (โต-ฮูล ข่าน) มาช่วยรบ โตกรัลข่านนัดให้กองกำลังทั้ง 3 ทัพ บุกตีเผ่าตาร์ทาร์ จาก 3 ทิศทางพร้อมกันไม่ให้ทันตั้งตัว ศึกครั้งนี้ชีเปโนยอนได้ช่วยชีวิตโตกรัลข่านไว้

ประพันธ์กร แทรกเนื้อหา แม่ทัพบุฉิวของอาณาจักรฉินขอดูตัว เตมูยีนกับชีเปโนยอน แล้วคิดว่ามีลักษณะดีจะได้เป็นใหญ่ในดินแดนฮวน ความว่า “...แลบุฉิว จ้องดู เตมูยีน พลังก็รำพึงว่าเจ้าฮวนหนุ่มนี้ลักษณะดี ภายหน้าจะเป็นใหญ่ในแดนฮวนทั้งนั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 202)

บุฉิวทดสอบฝีมือเตมูยีนกับชีเปโนยอน เห็นว่าภายหน้าอาจเป็นภัยต่อจีนจึงคิดกำจัดเสีย แต่เตมูยีนรู้ทันเอาชนะบุฉิวได้ โตกรัลข่านช่วยไกล่เกลี่ยความขัดแย้งนี้ วันต่อมาฝ่ายบุฉิวรบกับตาร์ทาร์แต่ไม่ชนะ วันต่อมาเตมูยีนออกอุบายให้ชีเปโนยอน ปลอมเป็นทหารตาร์ทาร์แสวงพ่ายศึกละลอบปะปนเข้าเมือง แล้วเข้าไปเปิดประตูให้ฝ่ายมองโกลเคเรอิทส์ (เกรต) เข้าไปในค่ายได้ เมื่อได้ชัยชนะบุฉิวส่งรายงานถวายพระเจ้าซาซีว่าตนปราบตาร์ทาร์ได้ และสถาปนาโตกรัลข่านเป็น “วังข่าน” ส่วนเตมูยีนเป็น “นายทหารผู้ใหญ่ปราบขบถ”

“...จึงทรงมีพระราชทานตราตั้งโตกรัลข่านสถาปนาขึ้นเป็น ฐานันดรศักดิ์ ด้วยการรับรองจากประเทศจีนใต้พระราชอำนาจของมหาจักรพรรดิซาซีฮ่องเต้ว่า วังข่าน ส่วนเตมูยีนนั้น ทรงตั้งให้เป็น ‘นายทหารใหญ่ผู้ปราบขบถ’ ทรงประทานเกียรติยศ

เป็นคันทามทำด้วยเงินดาดด้วยทองแถบ เตมูยีนมีความปิติยินดีว่าเป็นรางวัลจากมหากษัตริย์ผู้รู้เรื่องเดชานูภาพรู้เรื่องด้วยศิลปวิทยาการกว่าตน...ก็ยินยอมรับตำแหน่งนั้นด้วยความภาคภูมิใจ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 210-211)

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” ไม่เล่าถึงการรับตามพระราชบัญชาของจักรพรรดิจีน เพียงแต่เล่าว่า หลังจากโจชิบุตรคนแรกคลอดแล้ว เตมูยีนเริ่มขยายอำนาจ มีการรวมเผ่าเล็กเข้ากับเผ่าใหญ่ ส่วนหัวหน้าเผ่าเกรตปัจจุบันไม่มีผู้เรียกโต-ฮูล ข่านแล้ว เพราะจักรพรรดิจีน (เจอรเซน) พระราชทานตำแหน่งหวาง (ฮอง) ทำให้เรียกว่า องข่าน

“...เผ่าใหญ่เช่นเผ่าไต้ยุดของตารุกุไต กิรลิดุก เผ่าโนมานของอินันชา-บิลเก และเผ่าเกรตของโต-ฮูลโตขึ้นทุกเวลาที่ผ่านไป โต-ฮูล บัดนี้ไม่มีใครกล้าเรียกชื่อจริงว่าโต-ฮูลแล้ว แต่เรียกกันว่า ‘ข่านใหญ่’ หรือ ‘หวางข่าน’ เพราะโต-ฮูลได้รับตราตั้งเป็นเจ้าเมืองจากฮองเต้เมืองจีน ต่อมาเสียงของคำว่าหวางข่านก็กร่อนเป็น ‘องข่าน’ เผ่าใหญ่ค่อย ๆ ขยายขนาดออกไปกลืนเผ่าเล็ก เปรียบดังดาวฤกษ์ดวงใหญ่ดูดดึงเอาดาวเคราะห์เล็ก ๆ เข้าไปในวงโคจร...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 228-229)

การสู้รบกับตารตาร์ข้างต้น ทำให้โต-ฮูล ข่าน ได้รับแต่งตั้งเป็นฮอง หรือ หวาง จนมีผู้เรียกชื่อใหม่ว่า “องข่าน” (Ong Qan) ส่วน เตมูยีนได้ตำแหน่งแม่ทัพทั้งที่มีผลงานมากกว่าเพื่อยั่วให้องข่านกับเตมูยีนเกิดริษยาและผิใจกันแต่ไม่สำเร็จ

และยังเล่าย้อนเหตุของความแค้นระหว่างเผ่าตารตาร์กับมองโกลโดยมีชาวจีนเป็นชนวนเหตุว่า เผ่าตารตาร์จับอัมบากัยข่านส่งให้ราชสำนักจีน จนถูกฆ่าตายอย่างทรมาน ด้วยการตอกตรึงบนรูปแกะที่ทำด้วยไม้ หรือถูกตุลาข่านพายศีกตารตาร์จนทำให้มองโกลที่เคยยิ่งใหญ่ล่มสลายแตกแยกเป็นหลายสายไม่สามารถรวมกันได้อีก ต้องอดอยากยากแค้นถึงขนาดต้องกินเนื้อหนูเนื้อสุนัข ต้องปล้นสะดมชิงอาหารกัน ผู้แพกลายเป็นทาสของผู้ชนะ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ชาวมองโกลโกรธแค้นชาวดารตาร์เข้ากระดูกดำ

ในการรบกับเผ่าตารตาร์ครั้งนี้ เจงกิสข่านได้ออกกฎห้ามเก็บหรือแย่งชิงสมบัติ แต่ให้เน้นรบให้ชนะเด็ดขาด โดยอ้างว่าเป็นยุทธวิธีใหม่ที่เทพเทนกิร์มาสอนให้พระองค์ในความฝัน ทำให้ยุทธวิธีปรายสมบัติเพียงเบนความสนใจของตารตาร์ใช้ไม่ได้ผล ความว่า

“...ทหารของพระจักรพรรดิเจงกิสข่านไม่มีใครโยกย้ายกับทรัพย์สินสมบัติ ทุกคนมัดตัว
 มาเลือดในการฆ่าฟันตารัตาร์ เผ่าที่มองโกลทุกคนเกลียดชัง...ทุกคนสู้รบราวกับกิน
 ยามหากำลังข้างสารมาคนละเต็มชาม พวกตารัตาร์แม้จะเป็นเผ่าที่กล้าแข็งโหดร้าย
 ทารุณอยู่เอง แต่ไม่เคยเห็นใครมาโจมตีทั้งกลางวันแสก ๆ...เผ่าตารัตาร์ที่ตกใจและ
 ไม่ได้เตรียมตัวรบมาก่อนแล้วมาเจอกองทัพพญาปีศาจที่ทำร้ายฆ่าฟันราวกับจะไม่
 ปล่อยให้ใครรอดชีวิตจนคนเดียว ก็แพ้แก่สงครามจิตวิทยาของพระจักรพรรดิเจงกิสข่าน
 ภายในเวลาไม่ถึงกับแดดอ่อน เวลาบ่ายแก่ ๆ วันนั้นจึงเป็นการทำสงครามครั้งสุดท้าย
 ของเผ่าตารัตาร์ ผู้ชายถูกฆ่าตายเสียเกือบหมดเผ่า ผู้หญิงและเด็กถูกกวาดต้อนไป
 อยู่ในทัพของมองโกล...พระจักรพรรดิทรงทำลายล้างเผ่าตารัตาร์เกือบแค้นสามร้อยปี
 ที่ตารัตาร์ทำไว้กับมองโกลอย่างไม่เคยทรงทำกับเผ่าใดมาก่อนเลย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 334-336)

การรบครั้งนี้ทำให้ชนเผ่าตารัตาร์ศัตรูอาฆาตของมองโกล
 หมดอำนาจลง คนที่ยังเหลือรอดอยู่ก็ถูกรวมเข้ากับชาวมองโกลในที่สุด

เหตุการณ์การได้รับความร่วมมือจากเผ่าเกรต และอาณาจักรจีน
 จึงสอดคล้องกับขั้นตอนการได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ตามแนวคิดของโจเซฟ แคมป์เบลล์
 จะเห็นได้ว่า การได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกในพระราชประวัติของเจงกิสข่าน มักได้รับ
 ความร่วมมือจากพันธมิตรในการรบจนสามารถเอาชนะการศึกได้

1.21) การรบกับองข่าน ปิตาบุญธรรมผู้แปรเป็นศัตรู เหตุการณ์ครั้งนี้
 กล่าวถึงองข่านเชื้อคำยุงใส่ร้ายเตมูยีน จนหันมาเป็นศัตรูแล้วลอบสังหารเตมูยีน เมื่อเสร็จศึก
 เผ่าตารัตาร์แล้ว เตมูยีนคิดทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเผ่าเกรตและบอร์ยีนกินแน่นยิ่งขึ้น
 จึงเสนอให้มีการแต่งงานระหว่างราชวงศ์ แต่องข่านปฏิเสธโดยยกข้ออ้างที่ไม่สมเหตุผล แท้จริง
 คือ รังเกียจที่เตมูยีนมีเชื้อสายที่ต่ำกว่า ทั้งจากุกากียุงซึ่งกุมโอรสขององข่านให้เข้าใจว่าเตมูยีน
 คิดทรยศ จึงวางแผนล่อเตมูยีนมาสังหารด้วยการส่งข่าวให้มีการแต่งงานตามข้อเสนอ แล้วใช้
 โอกาสนี้โจมตีเจงกิสข่านจนแตกพ่าย หนีขึ้นไปไกลและเผชิญกับความยากลำบากอย่างยิ่ง

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่
 เมื่อเสร็จศึกตารัตาร์แล้วชาวคาราอิทส์ (เกรต) มักกำเริบเพราะคิดว่าวังข่านเก่งกว่าเตมูยีน
 และเป็นผู้เอาชนะศึกตารัตาร์ได้เอง จึงมักดูถูกและปล้นสัตว์เลี้ยงของชาวมองโกล เตมูยีน
 จึงปล่อยข่าวที่วังข่านเคยได้รับการช่วยเหลือจากซีเบโนยอนในคราวศึกตารัตาร์เพื่อแก้ข่าวลือ
 ฝ่ายวังข่าน ซึ่งมีนิสัยหุนเหินก็ถูกยุยงจากพวกบูชิกันว่ เตมูยีนจะทรยศวังข่าน เมื่อฟังข้อมูล

ด้านเดียว บ่อยครั้งเข้าวังขานจึงคิดว่าเป็นความจริง ผู้เฒ่าปुरुพ่อดาแจ้งเตือนเรื่องนี้ให้เตมุยิน ๆ จึงให้สุโบโตส่งสาส์นชี้แจงวังขานให้เข้าใจถูกต้อง แต่ “ซามูคา” หัวหน้าเผ่าบุชิกุลบุตรเขยวังขาน ยุ่งเพิ่มเติมจนวังขานเชื่อสนิทใจว่าเตมุยินทรยศตนจึงยกทัพไปปราบ เตมุยินเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ความว่า

“...เตมุยินเป็นผู้แพ้ ตามมีบันทึกในประวัติรบ แต่คาราอิทส์ก็ต้องตกเป็นผู้ ถอยทัพให้ ด้วยมีอาจเอวชนะแตกหักทั้งที่มีกำลังเหนือกว่ามากต่อมาก วังขานเอง ถึงกับควรรู้ว่าเรามีควรสู้กับบุคคลชั้นบุตรที่นับถือเรา ทั้งเหนือเราในปัญญาฝีมือ กระนี้เลย...แลทัพเตมุยิน จึงได้ชื่อในครั้งนี้องว่เป็นทัพทรหด นักรบหลายคนของเขา ต้องใช้ลิ้นเลียบาดแผลให้โลหิตหยุดไหลเป็นการรักษาตัวเองตามยถากรรม...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 210-211)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เส้นทางชีวิตวิวัฒนาการของวีรบุรุษ เจงกิสข่าน ต้องพบกับอุปสรรคมากมาย โดยเฉพาะการถูกทรยศหักหลัง เป็นการทดสอบที่ เจงกิสข่านต้องเผชิญหลายหน องข่านเองก็มีความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จากบิดา บุญธรรม ที่อาศัยเตมุยินเป็นขุนพลทำการรบก็มีทัศนคติเปลี่ยนไป เพราะตระหนักตนว่าเป็นชนชั้น กระฎุกขาว ที่สูงส่งกว่าเตมุยิน และยึดมั่นว่าเตมุยินยังคงเป็นโนยันคนรับใช้ของพระองค์อยู่เสมอ จึงจับตามองการขยายอำนาจของเตมุยินอย่างระแวดระวัง

หลังชนะศึกเผ่าตาร์ดาร์ เตมุยินต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่าง เผ่าบอร์ยิกินกับเผ่าเกรตเน่นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ด้วยการสมรสระหว่างเชื้อสายราชวงศ์ โดยทรงลู่ขอ ธิดาขององข่านเป็นภรรยาของโจชิ และขอนัดดาที่เป็นบุตรชายคนโตของเซ็งคุมสมรสกับธิดา ของเตมุยิน องข่านตอบปฏิเสธในทางอ้อมด้วยเหตุผลเกรงเกิดความสับสนในการลำดับการนั่ง เมื่ออยู่ในเกอร์เป็นข้ออ้าง ทำให้เตมุยินรู้ว่าแท้ที่จริงแล้วองข่านรังเกียจชาติกำเนิดสายกระฎุกดำ ของพระองค์ เห็นพระองค์เป็นเพียงโนยันคอยช่วยการรบเท่านั้น ต่อมาเซ็งคุมถูกจามูกายุงให้ เตมุยินจึงออกอุบายลวงเตมุยินโดยส่งสารแจ้งว่าทางเกรตเปลี่ยนใจและเตรียมจัดงานแต่งงาน ไว้แล้ว ให้ฝ่ายเตมุยินขานเดินทางมาร่วมพิธีได้ แม้เตมุยินจะระวังตัวเพราะได้ข่าวจากสายลับ แล้วแต่ก็พลาดพ่ายศึกครั้งนี้ จนต้องถอยร่นไปที่ทะเลสาบบุนนอร์ เจงกิสข่านให้จารชนปล่อยข่าว ทำลายองข่าน จนกระทั่งทหารเกรตคล้อยตาม องข่านก็ระแวงจามูกา แต่เตมุยิน ยังต้องถอยร่น ไปอีกจนถึงทะเลสาบบาลจุนา (Baljuna) และต้องอยู่อย่างยากลำบาก ความว่า

“...ทรงยกกองทัพขึ้นเหนือไปทางแม่น้ำโอ-นอน ถิ่นเก่าของพระองค์ ทางที่ไปเป็นที่แคบและสูงชัน กองทัพเดินทางด้วยความลำบาก น้ำในแม่น้ำลำธารก็อุ่นไปด้วยผีเท้าม้า พระองค์และพระสหายร่วมศึกไม่มีน้ำอื่นจะกิน ก็ต้องทนกินน้ำโคลนตามพระจักรพรรดิทรงจับใจในความจงรักภักดีติดต่อยตามพระองค์ไม่ลดละของเหล่าทหาร จึงรับสั่งว่า ‘เราจะไม่มีวันลืมพวกเจ้าและความลำบากที่เราได้รับร่วมกันในวันนี้’ และเราจะเรียกพวกท่านว่า ‘สหายร่วมดื่มน้ำตามกับเรา’ ในภายภาคหน้า ทุกท่านในที่นี้จะได้รับยศเป็นแม่ทัพ เป็นผู้แผ่จักรวรรดิมองโกล ให้เชิดชื้อลือเลื่องไปในอนาคต...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 361-362)

“สุริยา” ไม่ได้ระบุจำนวนทหารและความเสียหายของการรบครั้งนี้มากนัก เนื่องจากอาจทำให้ภาพของจักรพรรดิผู้พิชิตดูอ่อนด้อยลง

แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวถึงการพ่ายแพ้จนต้องล่าถอยไปถึงทะเลสาบบาลจุนา ไม่มีน้ำดื่มจนต้องดื่มน้ำโคลนร่วมกัน ว่า

“...เตมูจินซึ่งเหนื่อยล้าและปราศจากเสบียงอาหารมาถึงทะเลสาบบาลจุนา ซึ่งเป็นทะเลสาบโคลน หลังจากหน้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายวัน เขามองไปรอบตัวเพื่อดูว่ามีกี่คนที่รอดชีวิตจากการหนี เขานับคนของเขาได้เพียงสิบเก้าคนและตอนนี้แต่ละคนอาจเผชิญหน้ากับความเป็นไปได้ที่จะอดตายจากการหนีเป็นระยะทางไกล ครั้งนี้ ขณะที่ทั้งหมดหยุดพักเพื่อฟื้นฟูกำลังด้วยน้ำจากทะเลสาบบาลจุนาและตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป มีม้าป่าตัวหนึ่งโผล่ออกมาจากทางเหนืออย่างไม่คาดฝัน...”

(แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด, 2553, หน้า 115)

เจงกิสข่านและเหล่าทหารที่กำลังหิวเพราะขาดเสบียงจึงได้น้ำดื่มเป็นอาหาร และเชื่อว่าเทพเจ้าได้มอบน้ำตัวนี้เพราะสนับสนุนภารกิจที่สวรรค์ได้มอบให้เจงกิสข่านเป็นผู้ครองโลก “...น้ำตัวนี้เป็นการฉลองฤกษ์ชัยและเป็นสัญลักษณ์ของการเข้ามาสอดแทรกและสนับสนุนของสวรรค์...” (เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 116)

เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นวิกฤตที่อันตรายที่สุดในประวัติศาสตร์ทางการทหารของเจงกิสข่าน ที่เปลี่ยนแปลงการศึกด้วยความเชื่อใจและไว้วางใจบาบุญธรรมที่ตนเคยช่วยเหลือในฐานะโนยันนานกว่าสี่สิบปี

1.22) คีตกบโด้งข่าน เหตุการณ์นี้พบช่วงที่เตมุยินสถาปนาเป็นข่าน กล่าวว่ เตมุยินรู้สึกเสียใจที่ถูกองข่านหักหลัง ต้องหนีไปถึงทะเลสาบบูยเนอร์ มีลำปากและอดอยาก จนต้องดื่มน้ำโคลนแก้กระหายร่วมสาบานกับทหารเพียงสิบเก้านาย ทำให้เจงกิสข่านเกิดความแค้นและคิดคดบโด้งข่าน โดยติดต่อกองกำลังที่แตกกระจัดกระจายมารวมกัน แล้วหาพันธมิตรเพิ่มเติม ส่งจารบุรุษกระจายข่าวความไร้คุณธรรมขององข่านแก่ชาวเกเรต แล้วตีได้อย่างรวดเร็วโดยที่องข่านไม่ทันรู้ตัวและมีवलองชัยชนะอยู่

เตมุยิน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เตมุยินรวมกำลังจากเผ่าเล็ก ๆ คดบโด้งข่าน หัวหน้าเผ่าทั้งหลายประชุมกันมีมติให้เตมุยินเป็นผู้นำ

“...พวกเราก็คควรมีความตกลงใจกันให้เด็ดขาดว่ให้ท่านเตมุยิน ขุนนางผู้ใหญ่นายทหารปราบกบฏแห่งชาชีฮองเต้ เป็นผู้นำมีอาณัติให้เด็ดขาดบัญชาทัพครั้งนี้เกิดว่แล้วผู้นั้นก็ชักเอากะบองอาณัติทำด้วยเหล็กอย่างดีหุ้มเงินมีลวดลายอาบทองพันด้วยหนังแรดแลหนังราชสีห์ถักเป็นริ้วสลับอกมาส่งมอบแก่เตมุยินเป็นเครื่องหมายนำบัญชาทัพเด็ดขาด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 232)

เตมุยินใช้กลยุทธ์สายฟ้าแลบ เคลื่อนทัพโอบล้อมคาราคิฮ์ (เกเรต) แล้วนำพลบุกเข้าตีตรงกลางค่ายอย่างรวดเร็ว ทั้งสองฝ่ายรบกันอย่างดุเดือด เตมุยินเป็นฝ่ายชนะ วังข่านและบุตรชายหนีไปได้แต่ต่อมาถูกพวกเติร์กฆ่าทิ้ง เตมุยินเกลี้ยกล่อมกำลังพลที่เหลือส่วนใหญ่ให้ยอมแพ้นวกเข้ากับเผ่าของตน จากนั้นจึงเข้าครอบครองกรุงคาราคอร์มีเนื้อความว่

“...เหตุหนึ่งก็คือวังข่านต้องทัณฑ์จากพระผู้เป็นเจ้ามีรักษาสัจจะวาจาอันไว้ให้แก่เรา แลบัดนี้วังข่านตายแล้ว เราจึงจำต้องยึดเอาอาณาจักรแคว้นนครทรายดำเป็นของเราโดยสิ้นเชิง ประชาชนแลทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายในนครนี้ ต้องขึ้นอยู่ในความครอบครองของเรา...เราจะพิทักษ์รักษา ให้ฟูเฟื่องเป็นมหาอาณาจักรของเรา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 236)

เตมุยินเห็นว่า ตนชนะศึกได้เพราะมีขุนพลที่กล้าหาญและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และเป็นเพราะวังข่านผิดคำสัตย์เทพเจ้าจึงลงโทษ จากนั้นได้ขึ้นครองคาราคอร์มีเป็นเมืองหลวงของเผ่ามองโกลต่อไป ส่วนนี้ ประพันธ์กรเล่าเรื่องต่างจากประวัติศาสตร์

เพราะเอกสารที่ประพันธ์ใช้ระบุว่า ผู้สร้างนครคาราโครัมเป็นเมืองหลวง คือ โอโกเดชาน และสร้างหลังการสวรรคตของเจงกิสข่านแล้ว

เจงกิสข่าน ของ“สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านติดต่อกองกำลัง ที่กระจัดกระจายไปคนละทางเข้ารวมกันใหม่อีกครั้ง แล้วหาพันธมิตรเพิ่มเติม จากนั้นจึง เคลื่อนพลเข้าโจมตีองข่านอย่างรวดเร็วโดยที่องข่านยังไม่ทันรู้ตัว ความว่า

“...พระจักรพรรดิจึงอ่านสถานการณ์ได้ว่ากองทัพเกรตโม่งพร้อมจะรบใน คินนัองพระองค์จึงทรงนำกองทัพทั้งหมดไปตีค่ายขององข่าน ทหารขององข่าน ถูกสองแม่น้ำ คือ แม่น้ำเกรูเลนกับแม่น้ำลูตาขนาบอยู่สองข้าง จะชักม้าหนีเหินทางใด ก็ไม่สะดวก กองทัพของพระจักรพรรดิสู้รบกับกองทัพของเผ่าเกรตอย่างเหี้ยมโหด อยู่เป็นเวลาสามวันสามคืน...ในวันที่สามมุกลีก็พาทหารหาญตีค่ายขององข่านแตก ทหารเกรตแตกหนีไปคนละทางสองทาง การรบครั้งนี้เป็นชัยชนะครั้งสำคัญ ถึงแม้ จับตัวองข่านไม่ได้ พระจักรพรรดิก็ได้ชัยชนะที่พระองค์คอยมาตั้งแต่ฤดูใบไม้ผลิ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 362)

เจงกิสข่านเป็นฝ่ายรบชนะ องข่าน เซ็งคุม และจามูกาหนีไปได้ แต่ก็มีจุดจบที่น่าอนาถ กล่าวคือ องข่านถูกทหารเผ่าโนมานฆ่าตายและลบหลู่พระเกียรติ ด้วยการตัดศีรษะไปให้ตายข่านดูว่าใช้องข่านจริงหรือไม่ เซ็งคุมถูกทหารผู้ติดตามปล่อยให้ ขาดอาหารและน้ำจนตาย ส่วนจามูกาหนีไปพึ่งเผ่าโนมาน เจงกิสข่านให้รวมเผ่าเกรตเข้ากับ มองโกล ให้ธิดาคนแรกของเขา-กัมบู ชื่อนางซอร์กักตานี อภิเษกกับโตลุยโอรสสุดท้อง ส่วนนางอิบากา-เบกี ธิดาคนที่สองทรงให้เป็นสนม ต่อมาก็พระราชทานให้ทหารชื่อจอร์เซเด

1.23) รบเผ่าโนมาน เหตุการณ์รบเผ่าโนมาน คราวที่เตมูยีนได้รับการแจ้งจากอลากุซ หัวหน้าเผ่าองกุตว่า เผ่าโนมานเตรียมรบกับเตมูยีน เขาจึงฉวยโอกาสที่ เผ่าโนมานเพิ่งเตรียมการ ซึ่งบุกเผ่าโนมานก่อนเพื่อความได้เปรียบ โดยอ้างเหตุที่ทหารโนมาน สังหารองข่าน ศึกรครั้งนี้เตมูยีนใช้กลยุทธ์จุดคบไฟลงจำนวนทหารเพิ่มจากความจริงหลายเท่า ทำให้พันธมิตรเผ่าโนมานเกรงกลัว และแยกย้ายกันหนีก่อนรบ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า หลังจากชนะวังข่านแล้ว เตมูยีนปราบก๊กอีกหลายก๊ก เช่น เตอร์ก (เติร์ก) โนแมน (โนมาน) กูเกอร์ (อุยกูร์) และบูซิกุน ได้ชัยชนะเตมูยีนจึงได้ครอบครองเขตทุ่งหญ้าสเตปป์ได้หมด “...ช่วงเวลา สามปีจากนั้นมา ก็นับว่าถูกทุกก๊กไม่มีใครแข็งข้อต่อสู้กับเตมูยีนได้อีกแล้ว บรรดาพลรบแล

นักรบที่ยอมสวามิภักดิ์โดยดี ก็ถูกกวาดต้อนเข้ามาเป็นพวกพลพรรคในหน่วยกองทัพม้ายัคคามงโกลสิ้น ที่มียอมก็ถูกปลดชีพไม่มีการละเว้นไว้หน้า...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 238)

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” เล่าถึงการรบกับเผ่าไนมานว่า ในปี ค.ศ. 1204 อลาคุซ หัวหน้าเผ่าองกุตส่งข่าวการศึกษาถึงเจงกิสข่านว่า เผ่าไนมานชวนอลาคุซ ทำศึกกับมองโกล พร้อมกับส่งศิระะพีเลี้ยงของโตบูกาหรือตายังข่าน มาถวายเป็นหลักฐานด้วย ทำให้เจงกิสข่านซึ่งเตรียมทัพพร้อมอยู่แล้ว ตัดสินพระทัยออกรบทันทีโดยไม่ให้เผ่าไนมานรู้ตัว เผ่าไนมานมีพันธมิตรเป็นเผ่าที่พ่ายศึกเตมูยีนไปแล้วมารวมกัน จึงมีจำนวนมากกว่าทัพมองโกล เจงกิสข่าน ให้จุดไฟประจำค่ายเพิ่มขึ้นค่ายละหลายกอง เพื่อลวงให้ข้าศึกว่ามองโกลมีทหารมากกว่า ฝ่ายพันธมิตรเผ่าไนมานเกรงกลัวจึงปลีกตัวหนีไปก่อนรบ เหลือเพียงทัพเผ่าไนมานเท่านั้น ทำให้ทัพพระเจ้าจักรพรรดิมีชัยได้ภายในวันเดียว ความว่า

“...ล่วงถึงเวลาเข้ากองทัพของพระเจ้าจักรพรรดิก็เริ่มเข้าตีค่ายไนมานอย่างหนักหน่วง แบบไม่ใช่เวลาตีหรือเจรจาสงบ...เหมือนเครื่องจักรที่ใช้พันแทง ไม่ใช่กองทัพธรรมดาของมนุษย์ผู้รักชีวิต เจ้าชายสัมพันธมิตรของเผ่าไนมานจึงแตกพ่ายโดยไร้เชิงต่อสู้ กองทัพของพระเจ้าจักรพรรดิที่มีขวัญกำลังใจเหนือกว่ามากจึงได้ชัยชนะในการรบเพียงวันเดียว พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงบงการให้จับเป็นทั้งตายังข่านและราชินีเกอเบซู แต่ตายังข่านได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบจึงตายก่อนที่จะถูกจับ ด้วยการรบครั้งนี้ กองทัพของพระเจ้าจักรพรรดิจึงมีอำนาจครอบคลุมทั่วบริเวณภูเขาอัลไตทั้งหมด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 402)

ผลการรบคือ ตายังข่านตายก่อนถูกเตมูยีนจับ ส่วนราชินีเกอเบซู ทรงรับเป็นมเหสีรอง การรบครั้งนี้ทำให้อำนาจของเจงกิสข่านครอบคลุมเขตภูเขาอัลไตทั้งหมด นอกจากนี้ยังทำการปราบปรามเผ่าเล็กน้อยที่ร่วมกับเผ่าไนมานได้เกือบหมด เช่น ตกโต-เบกีข่านเผ่าเมอร์กิตขอสวามิภักดิ์ และถวายธิดานามกุลันหรือคูลานเป็นมเหสีรอง จามูกาหนีไปได้ แต่ถูกทหารทรยศนำตัวมาถวายข่านเพื่อหวังรางวัล

1.24) ปราบบุยรูดข่าน เหตุการณ์ปราบบุยรูดข่านสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบ นวนิยาย**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวถึงเหตุการณ์หลังการประชุมกูริลไตใน ค.ศ. 1207 ว่า บุยรูดข่านบุตรคนโตของอินันซาบิลเก ที่รอดจากสงครามไนมาน ทราบข่าวว่า เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิที่มีอำนาจทั้งทางโลกและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

เกิดความไม่พอใจจึงแต่งมหากาพย์ 800 โคลก มีเนื้อหากล่าวถึงเผ่าโนมานที่สูงส่ง ต้องแพ้ศึก
หมาจึงจกร้อยเล่ห์จากเผ่าบอร์ยิกิน ความว่า

“...บุยรุค่านจึงประพันธ์มหากาพย์แห่งเผ่าโนมานผู้สูงส่งและมีศักดิ์ศรี ต้องแพ้
เผ่าหมาจึงจกรที่เจ้าเล่ห์ร้อยกลอย่างหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน บัดนี้บุยรุค่านนั่งอยู่บน
คาบไม้ ซึ่งสายธนูตึงเขม็งรอให้ขบวนของพระจักรพรรดิหมาจึงจกรผ่านมา บุยรุค่าน
จะได้ยิงธนูให้เสียขวัญหัวใจพระจักรพรรดิ บุยรุค่านทราบดีว่า เมื่อพระจักรพรรดิ
หมาจึงจกรถูกธนูสิ้นชีพลงแล้ว ร่างกายที่เคยปรากฏรูปเป็นมนุษย์ก็จะคลายตัว
กลายเป็นหมอกควันแห่งไอกำมะถัน และเมื่อหมอกควันจางไปแล้วก็จะเห็นหมา
จึงจกรตัวใหญ่เขียวตันนอนอยู่ใต้ต้นไม้ เมื่อนั้นแหละบุยรุค่านจะทำพิธีเช่นสรวง
สังเวศแด่เทพเจ้าเทนกรี่ด้วยศรัทธาของนักรบมองไกลทุกคน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 455)

การรบครั้งนี้เตมูเก-โอทซิกิน อนุชาองค์เล็กของเจงกิสข่าน
อาสาไปรบ และสังหารบุยรุค่านพร้อมบริวารได้ทั้งหมด

1.25) การรบกับอาณาจักรซีเซีย (เฮียะ) เนื้อเรื่องกล่าวถึงเจงกิสข่าน
กรีธาทัพไปรบอาณาจักรซีเซีย (เฮียะตะวันตก) ของชาวตังกูต ซึ่งมีกร่วมมือกับข่งไท่ก่อความ
ไม่สงบให้มองโกลบ่อยครั้ง ในช่วงแรกทรงเสียทีแม่ทัพไว้มิงของซีเซีย ที่เมืองโวลไฮยา ต่อมา
ก็สามารถเอาชนะได้ เมื่อรุกถึงเมืองหลวงทรงสร้างเขื่อนล้อมไว้แล้วปล่อยน้ำทำลายเมือง
กษัตริย์ซีเซียยอมสวามิภักดิ์ และถวายราชธิดาเพื่อเป็นเครื่องผูกพันทางการเมือง

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของประพันธ์กร กล่าวว่า
หลังจากเยินกิสข่าน (เจงกิสข่าน) จัดระเบียบการปกครองเรียบร้อยแล้ว ทรงกรีธาทัพไปรบกับ
อาณาจักรเฮียะ ที่หนุนหลังโดยพระเจ้าซ่งจินจงแห่งอาณาจักรซ่งใต้ โดยยกพลจำนวน
50,000 นาย เข้ารบตีด่านแตกภายในวันเดียวถึงสองด่าน กษัตริย์ซีเซียส่งทูตขอหย่าศึกและยอม
สวามิภักดิ์ แล้วเชิญเจงกิสข่านและขุนพลเข้าไปในพระราชวังแล้วจัดเลี้ยงถวาย ในงานเลี้ยง
เจงกิสข่านขำเลื่อมมองราชธิดา พระองค์จึงถวายราชธิดาเพื่อเป็นเครื่องผูกพันทางการเมือง
“...เจ้าผู้ครองนครก็จัดอาหารอันเยินกิสข่านโปรดถวาย ครั้นตกค่ำก็จัดหาหญิงมาถวายล้วนแต่
รูปงามให้ปรนปรีจนน้ำใจเหล่าจอมอัศวินแลนักรบชั้นหัวหน้าเป็นอันดี แลเห็นเยินกิสข่านขำเลื่อม
เนตรมองนางผู้เป็นธิดาเจ้าผู้ครองนครอยู่ เจ้าผู้ครองนครก็สมคะเนน้ำใจว่าจะได้เอาธิดาเป็น

เครื่องผูกพระทัยมิให้เย็นกิสข่านรุกรานตนอีก แลเบื้องหน้าจะได้เป็นที่พึง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 261)

ผู้ประพันธ์เรียกชื่ออาณาจักรเฮียะ (Hia) เนื่องจากใช้ข้อมูลจากผลงานแปลเรื่อง**เย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ** ของ วาที่พันตำรวจโทอัมพร จินตกานนท์ และ พันตรีทำรง ปานสิงห์ ซึ่งแปลมาจากเรื่อง**Genghis Khan Emperor of All Men** ของฮาโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) เช่น “จอมอัครวิบุตไต้ได้รับมอบหมาย ให้ไปรุกรานราชอาณาจักรแห่งราชวงศ์ซ้อง ส่วนเย็นกิสข่านทรงกระทำยุทธนาการปราบปรามกษัตริย์**เฮียะ**ด้วยพระองค์เอง” (แลมป์, ฮาโรลด์, 2493, หน้า 344) ซึ่งเป็นการถ่ายเสียงภาษาอังกฤษที่ใช้บันทึกเสียงภาษาจีนในช่วงยุคสมัยนั้น ทำให้ผู้แปลถ่ายเสียงว่า เฮียะ ซึ่งหมายถึง เซี่ย หรืออาณาจักรซีเซี่ย

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า ในปี ค.ศ. 1209 จักรพรรดิเจงกิสข่าน จัดทัพใหญ่ไปตีเมืองดั่งกุต (ซีเซี่ย) โดยยกทัพผ่านทะเลทรายโกบีเพื่อตีเมืองโวล-ฮายก่อน การรบครั้งนี้ทรงเสียทีแม่ทัพดั่งกุตชื่อไวมิง ความว่า

“...ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1209 พระจักรพรรดิเจงกิสข่าน จึงทรงนำทัพด้วยพระองค์เอง จัดกองทัพใหญ่ไปตีเมืองของดั่งกุต โดยยกผ่านที่รกร้างว่างเปล่าของทะเลทรายโกบีไปตีเมืองโวลฮายของดั่งกุต แต่ไปเสียที่ติดค่ายกลของแม่ทัพดั่งกุตชื่อไวมิง เรื่องน่าแปลกก็คือราวกับเทพเจ้าเทนกริทรงปกป้องรักษาพระจักรพรรดิเจงกิสข่านอยู่ทางฝ่ายดั่งกุตโดยแม่ทัพไวมิงไม่ทำอะไรมองโกลต่อไป คงตั้งค่ายยันกับมองโกลอยู่ถึง 2 เดือน ในเดือนสิงหาคมกองทัpmองโกลที่ส่งมาช่วยพระจักรพรรดิเจงกิสข่านเดินทางมาถึงที่ที่ทหารทั้งสองฝ่ายตั้งยันกันอยู่ พระจักรพรรดิทรงได้กำลังมาเพิ่มเช่นนั้น จึงฮึดสู้ตีเอากองทัpdั่งกุตแตกพ่ายไปและจับตัวแม่ทัพคือไวมิงได้ พวกดั่งกุตจึงหนีเข้าเมือง ปิดประตูเมืองแล้วตั้งมั่นอยู่ในเมืองป้อมนั้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 472)

กองทัpเจงกิสข่านเพิ่งเคยต่อสู้กับเมืองที่มีระบบป้อมค่ายป้องกันเป็นครั้งแรก จึงยังไม่คุ้นชิน และยังไม่มีการยุทธในการตีเมืองที่มีป้อมปราการสูงใหญ่ ทหารในค่ายชั่วคราวทยอยหลบมาจากการกำเริบเมืองเพื่อสกัดทัพมองโกล พระจักรพรรดิจึงคิดกลวิธีเอาชนะด้วยการขุดเหมืองเป็นคลองส่งน้ำแล้วให้น้ำทะลักเข้าท่วมเมือง กษัตริย์หลัอื่นชนของดั่งกุตยอมแพ้แล้วเจรจายาตีขยอมมอบเครื่องบรรณาการและมอบราชธิดาให้เจงกิสข่าน

1.26) ร่วมกับอาณาจักรจันทรอาณาจักรช่งใต้ ปรากฏใน **เตมูยีน**

จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร เท่านั้น เนื่องจากเป็นการจินตนาการนอกเหนือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประพันธ์กรเล่าว่า หลังจากรบชนะอาณาจักรเฮียะแล้ว ชาซีฮ่องเต้ส่งราชสาส์นให้มองโกลไปช่วยการรบอาณาจักรช่งใต้ เตมูยีนรับคำสั่งแล้วส่งสุโบไต ซีเปโนยอน และกิลดาร์ นำกำลังพลสามหมื่นไปร่วมรบ ส่วนเตมูยีนอยู่ดูแลมองโกล ทหารที่เตมูยีนส่งไปรบได้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรช่ง เห็นสิ่งประดิษฐ์แปลกใหม่ เช่น เครื่องดีดหินหลายกำแพง กระบอกไฟที่จุดแล้วเป็นพลุมีแสงสว่างวาบ ฮองเต้จึงให้บุ๋นจิวเป็นแม่ทัพยกมาถึงด่านกิมกวน ส่วนทัพพระเจ้าช่งจินจงตั้งอยู่ห่างจากด่านลิบลี่ ทั้งสองฝ่ายส่งแม่ทัพออกสู้รบกันก็ไม่รู้ผลแพ้ชนะ ทหารจีนไม่สามารถเอาชนะทหารช่งได้ ซีเปโนยอนจึงอาสารบ เมื่อลั่นกลองรบ ซีเปโนยอนใช้เวลาเพียงครู่เดียวก็สามารถตัดหัวแม่ทัพช่งชือปิงติดมาให้แม่ทัพบุ๋นจิวได้สำเร็จ ในขณะที่บุ๋นจิวเพิ่งจบสุราไปได้ครึ่งถ้วยยังเหลือครึ่งถ้วย ความว่า

“...บุ๋นจิวจบสุราไปครึ่งถ้วย และอีกครึ่งถ้วยจะดื่มอีกหน พอซีเปโนยอนเดินเข้ามากระทำคำนับ บุ๋นจิวเอ่ยปากถามว่ามีได้รับกับปิงติดๆไหน เราได้ยีนกลองรบแล้ว โพล่หน้าออกไปดู แต่มีเห็นมีใครสู้กัน บุ๋นจิวเอ่ยได้แค่นี้ พอมีทหารเลวผู้หนึ่งหัวศีระโหลหิตยังไหลหยดเข้ามาให้ บุ๋นจิวจำได้ว่าเป็นศีระปิงติดก็ตกใจร้องว่า เจ้าเอามาได้อย่างไร...ทหารเลวผู้นั้นก็ว่า ทหารเอกฮวนรบด้วยปิงติดมีทันครึ่งเพลง ศีระปิงติดก็มีอาการเป็นดังนี้...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 275-276)

สุโบไตยังอาสาบุ๋นจิวขอช่วยยิงเครื่องยิงหิน ที่ตนเห็นเป็นของแปลกใหม่เพิ่งเคยพบครั้งแรก และใช้โอกาสนี้ศึกษาวิธีการใช้และการปรับปรุงเครื่องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พลังคิดว่าการกำแพงเมืองจีนคงต้านทานอาวุธปืนเครื่องนี้ไม่ได้เช่นกัน ความว่า “...คืนนั้นสุโบไตก็ออกไปพร้อมกับทหารจีน ศึกษาดูวิธีการต่าง ๆ อันควรปรับปรุงให้เหมาะสม จึงเห็นว่าโดยเครื่องยิงหินของทัพจีนนั้น แม้กำแพงใหญ่ของแผ่นดินจีนก็หาทนกำลังเครื่องยิงนี้ไม่ได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 278) หลังจากกำแพงพังลงแล้ว ทัพม้ามองโกลเข้าร่วมรบตีหักด่านใช้ธนูยิงสกัดทหารช่งและสามารถยึดด่านได้สำเร็จ จากนั้นเดินทัพต่อไปจนห่างจากเมืองเปียนเหลียง เพียง 100 เส้น (เมืองเปียนเหลียงคือเมืองไคเฟิง อดีตเมืองหลวงของช่งเหนือ ในขณะนั้นเมืองหลวงของช่งใต้ตั้งอยู่ที่นครหลินอาน หรือหางโจวในปัจจุบัน ข้อมูลของประพันธ์กรส่วนนี้จึงคลาดเคลื่อน) แต่เนื่องจากเริ่มเข้าฤดูฝนทำให้ฝ่ายอาณาจักรจันทรวางแผนรบ

ลำบาก เพราะไม่ชำนาญชัยภูมิ ประกอบกับฝ่ายอาณาจักรซึ่งมีแม่ทัพที่มีความสามารถ คือ เตียวลิอ่อง ทายาทชั้นหลานเตียวคังเอียนกับเตียวเซงเคง บรรพบุรุษชั้นทวด จักรพรรดิชาซี จึงให้ถอนทัพก่อน แต่ขุนโจวพาสุโบไต ซีเปโนยอนออกรบในวันต่อมาสุโบไตใช้ทวนตัดหัวขุนพล คนหนึ่งขาด แล้วเสยคมทวนทิ่มไว้มือให้ตกถึงพื้น “...สุโบไตมันมือก็ร้ายทวนออกไปรับหน้า ทหารเอกสองนายนั้น...สุโบไตรู้เชิงก็เร่งทวน แล้วมือหนึ่งชักกระบี่ออกประชิดตัดศีรษะ แลมือยากให้ตกซ้ำ ก็เสยคมทวนขึ้นทิ่มไว้มือให้ถึงพื้นดิน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 284)

ทัพจีนยังสู้กับซ่งอีกหลายครั้ง แต่ทหารจีนไม่สามารถเอาชนะ ทหารซ่งได้ เลยมีเพียงทหารมองโกลเท่านั้นที่สามารถสู้กับทหารซ่งได้ ต่อมาเกิดฝนตกหนัก น้ำท่วมในที่ลุ่มใกล้ค่ายทัพจีนจึงต้องเลิกทัพ เสรีจี้กสุโบไตและซีเปโนยอนรับพระราชทานยศ ไต้จิงเปีย หรือทหารเอกแห่งอาณาจักรจีน พร้อมเส้อยศประจำตำแหน่ง เกราะเงิน และผ้าแพร อย่างดีคนละห้าสิบม้วน ต่อมาอีกปีเศษพระเจ้าชาซีจึงสวรรคต ไว้อองได้ครองราชย์สมบัติแทน

1.27) ปราบอาณาจักรจีน (เจอร์เซน,เจอร์ชิต) หลังจากพิชิตอาณาจักร ซีเซียของพวกดังกูตได้แล้ว เจงกิสข่านเริ่มเตรียมกำลังพลเพื่อรบกับอาณาจักรจีน เริ่มจากทรง เพิกเฉยไม่ยอมส่งราชบรรณาการ ในปี ค.ศ. 1210 หลังจากการสวรรคตของจักรพรรดิอาณาจักร จีน เจ้าชายยุงกีแห่งเว่ยไต้ราชสมบัติเป็นจักรพรรดิจีนไฉจง ก็ส่งราชทูตมาทวงราชบรรณาการ นอกจากเจงกิสข่านไม่จัดโต๊ะบูชารับราชสาส์นแล้ว ยังทรงถ่มเซพะเมื่อทราบว่จักรพรรดิองค์ใหม่ ไร้ความสามารถ จึงประกาศไม่ยอมสวามิภักดิ์อีกต่อไป แล้วขี่ม้ากลับมองโกลแล้วเตรียมทัพ บุกอาณาจักรจีน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า หลังจากพระเจ้าไว้อองได้ขึ้นครองราชย์แทนพระเจ้าชาซีที่สวรรคตไป เจงกิสข่านเริ่มเตรียม การรบกับจีน เมื่อไว้อองส่งราชทูตเรียกราชบรรณาการจากเจงกิสข่านเพื่อแสดงความอ่อนน้อม ต่อจักรพรรดิองค์ใหม่ คราวนี้เจงกิสข่านไม่ยอมตั้งโต๊ะบูชา เมื่อทราบว่าเป็นราชสาส์นของ พระเจ้าไว้ออง จึงกลอกตาถ่มน้ำลายลงพื้นกล่าวว่า ตนเคยเป็นขุนนางของพระเจ้าชาซีจริง แต่ก็ได้ทำราชการสนองคุณแล้ว ดังนั้นจะไม่ยอมสวามิภักดิ์ฮ่องเต้องค์ใหม่อีกต่อไป

“...เยินกิสข่านกรอกเนตรขุนแสดงกริยาพิโรธ ถ่มเศษมลงบนพื้น แล้วตรัสว่า เราเคยเป็นที่ขุนนางของชาซีฮ่องเต้จริง แลเราก็กงานตอบแทนบุญคุณแก่ฮ่องเต้ จนคิดว่าที่เราทำไปนั้นแม้แต่ฮ่องเต้ก็ยังน่าจะเป็นหนี้ติดอยู่ที่เรา ครั้นศึกดาตเราก็ก ไปช่วยกำจัดจนสำเร็จ ครั้นมาถึงศึกซ่งเราก็กส่งขุนพลไปช่วยมิให้ทัพจีนต้องเสียที่

แก่ฮ่องจีนจงฮ่องเต้...เมื่อสิ้นบุญฮ่องเต้เก่าแล้วเราไม่ยอมขึ้นแก่ฮ่องเต้ใหม่แผ่นดินจีนต่อไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 297)

จากนั้น ส่งพระราชสาส์นไปถึงไวกองว่า เจงกิสข่านรวมแผ่นดินได้สงบราบคาบ และมีการเตรียมกองทัพไว้พร้อมแล้ว หากต้องการเป็นมิตรก็จะเห็นแก่พระเจ้าชาซี ยอมอยู่ในฐานะมิตรด้วย แต่หากคิดว่าตนเป็นเจ้าอธิราชเหนือกว่ามองโกลก็ให้ระวังเพราะจะยกทัพไปปราบอาณาจักรจีนให้พินาศ ในขณะที่จีนกำลังเตรียมการรบกับมองโกล เจงกิสข่านชิงบุกอาณาจักรจีนก่อน โดยให้จัดทัพเป็นสามทัพ ให้ทัพของสุโขทัยบุกเข้าทางด้านซานลี่ ทัพของมอญบุกเข้าด้านซีหลี่ และซีเปโนยอนให้เป็นทัพหน้า เจงกิสข่านเป็นจอมทัพบุกรุกนครหลวงเชียงาน (เยียนจิง, ปัจจุบันคือปักกิ่ง) อาณาจักรจีนได้ส่งขุนจิ๋วเป็นแม่ทัพสู้ศึกมองโกล เพราะเชื่อรายงานเท็จของขุนจิ๋ว จึงคิดว่าขุนจิ๋วเก่งจริง ขุนจิ๋วถูกซีเปโนยอนใช้หอกสังหารแล้วตัดหัวชูให้ทหารจีนดู จากนั้นตีด่านเปียวกวนแตก แล้วผ่านด่านตงฮั่นกวนจนถึงซานเมืองเชียงาน พบว่ามีกำแพงสูงใหญ่เกินกว่าจะสู้ได้จึงสั่งถอยทัพ ปีต่อมาช่วงฤดูใบไม้ผลิก็ยกทัพมาอีกครั้ง เนื่องจากไม่ไว้วางใจว่าชาวจีนจะยินยอมสวามิภักดิ์แท้จริงโดยไม่ต่อต้านมองโกลอีก ดังนั้นทุกแห่งที่บุกไปต้องทำลายให้สิ้นซากพร้อมทั้งสังหารให้หมดสิ้น เพื่อทำลายความรักชาติของประชาชน เจงกิสข่านชนะเมืองหลายเมือง เช่น ตวนกวน เหลียงหยาง แล้วบุกทำลายกำแพงเมืองเชียงาน (จตุ) อีกครั้ง แต่เนื่องจากเกิดภัยแล้งไม่มีหญ้าเป็นอาหารม้า จึงตัดสินพระทัยยกทัพกลับ

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านทรงเตรียมกำลังพลเพื่อรบกับอาณาจักรจีน เริ่มปี ค.ศ. 1210 ทรงเพิกเฉยไม่ยอมส่งราชบรรณาการ การวางแผนรบเป็นไปอย่างรัดกุม เนื่องจากเป็นอาณาจักรใหญ่มีทหารมากถึงหกแสนนาย เป็นทหารม้ายิงเกาทัณฑ์หนึ่งแสนสองหมื่นนาย ทหารราบสี่แสนแปดหมื่นนาย ส่วนกองทัพมองโกลมีทหารม้าหกหมื่นห้าพันนาย และกำลังหนุนจากเผ่าองกุตหนึ่งหมื่นนายเท่านั้น พอดีอาณาจักรจีนผลิตแผ่นดิน เจ้าชายยู่กี้แห่งเว่ยครองราชย์สมบัติ ส่งทูตนำราชสาส์นถึงเจงกิสข่านตามธรรมเนียมต้องจัดโต๊ะบูชารับราชสาส์นแต่ไม่ทรงปฏิบัติเช่นนั้นทั้งยังแสดงท่าทีประกาศศึก

“...พระจักรพรรดิยู่กี้ได้ราชบัลลังก์จีนแล้วก็ไม่รอช้ารีบส่งราชทูตนำสาส์นไปสั่งให้พระจักรพรรดิเจงกิสข่าน แล้วกำชับทูตด้วยว่าต้องบังคับให้เจงกิสข่านคำนับ แล้วลงคุกเข้าฟังอ่านพระราชสาส์นของพระองค์ให้ได้ เมื่อพระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงทราบว่า ใครที่ได้เป็นพระจักรพรรดิจีนพระองค์ใหม่ พระองค์ก็ทรงพระสรวล

ดังก้องฟ้า แล้วทรงสวดเป็นภาษามองโกลโดยใช้คำที่หยาบคาย ทรงผินพระพักตร์ไปยังทิศใต้ที่จักรวรรดิจีนตั้งอยู่ ทรงถามพระเชษฐาอย่างไม่อ้อแอ้โยเยดีี๋ย่ว่าคนทั้งหลายจะว่าประการใด ราชทูตจะหน้าซีดเพียงไหน ทรงกระโดดขึ้นประทับม้าทรงตัวที่โปรดปราน แล้วขับม้าขึ้นทางทิศเหนือ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 472)

จากข้อความข้างต้นแสดงว่า เมื่อเจงกิสข่านเตรียมกำลังพลที่ฝึกด้วยยุทธวิธีใหม่ และมันพระทัยว่าทหารที่น้อยกว่านั้นมีศักยภาพเหนือกว่าทหารจีนซึ่งเป็นทหารที่เกณฑ์มาจากชาวนาเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีทักษะทางการรบ อีกทั้งผู้นำพระองค์ใหม่ก็ไม่มีความสามารถ จึงตัดสินใจสั่งพระทัยไม่ยอมอ่อนน้อมต่ออาณาจักรจีนต่อไป

1.28) การรบอาณาจักรจีนครั้งที่สาม นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิ

เย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร และเรื่อง**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวไว้ต่างกัน ประพันธ์กรให้สงครามครั้งนี้เป็นครั้งที่สาม ส่วน “สุริยา” กล่าวถึงสงครามครั้งนี้เป็นครั้งแรก เนื่องจากต้องการเล่าเรื่องให้กระชับ กล่าวถึงเจงกิสข่านนำทัพม้าหกหมื่นห้าพันนาย พร้อมกำลังหนุนจากเผ่าองคุตหนึ่งหมื่นนายเข้ารบอาณาจักรจีน แล้วพิชิตเมืองชงตู (จงตู, เยียนจิง, ปักกิ่ง) มีชัยเหนืออาณาจักรจีนในปี ค.ศ. 1214 จักรพรรดิจีนขอ หย่าศึก โดยยอมส่งเครื่องราชบรรณาการและยอมเป็นราชาในอารักขาของเจงกิสข่าน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของประพันธ์กร กล่าวว่า ค.ศ. 1214 เย็นกิสข่านยกทัพบุกอณาจักรจีนอีกเป็นครั้งที่สาม โดยแบ่งทัพเป็นสามทัพ มีแม่ทัพบัญชาการเป็นอิสระจากกันแล้วบุกเข้าตีจีนสามทาง ทิศใต้เป็นทัพของทูลี ซาดากาย โอโกโตเป็นแม่ทัพ มีสุโบโตเป็นที่ปรึกษาบุกมาเข้าแคว้นซานสี ด้านเหนือเป็นทัพของจูชิ กับซีเปโนยอนเดินทัพข้ามเขาгимันไปสมทบทัพเกาหลี่ แล้วบุกเชียงอานจากด้านข้าง ส่วนทัพหลวงของเจงกิสข่าน บุกเข้าทางด้านหลังนครเชียงอาน การสู้รบใช้เวลานานจนกระทั่งพระเจ้าไวอองยอมถวายบรรณาการ และยอมให้มองโกลเป็นประเทศเอกราชมีสถานะเท่าเทียมกันกับอาณาจักรจีน

“...ตระหนักในน้ำพระทัยพระเจ้าไวอองฮ่องเต้กระนั้น เย็นกิสข่านก็ทรงยินยอมรับไว้ แต่ก็มิเว้นจะวางเงื่อนไขในฐานะของผู้เดินหมากแต้มเหนือต่อไปอีก เย็นกิสข่านยอมรับจะให้มีการสงบศึกต่อกันระยะนี้ แต่ฝ่ายจีนจะต้องส่งราชธิดาของพระเจ้าไวออง

ไปเป็นบาทบริจาริกา พระองค์จะต้องคืนบรรดาแว่นแคว้นที่แผ่นดินจีนยึดแย่งยึด
ไปจากพระเจ้าเกาหลือ่องแห่งเกาหลีกัก พันมิตรของตนให้ทั้งหมดด้วย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 335)

เจงกิสข่าน ของ“สุริยา” กล่าวว่า ก่อนทำการรบพระองค์
จัดการบ้านเมืองให้เรียบร้อย จัดกองกำลังไว้รักษาเมือง แล้วนำเหล่าราชวงศ์ทำพิธีขออาหาร
แล้วสวดมนต์ภาวนาสักการะเทพเทนกรี เพื่อขอพรให้ทวงคืนความยุติธรรมจากที่เคยถูก
อาณาจักรจีน กระทบย่ำยีมาก่อน และให้เป็นเอกราชจีน พิธีสวดมนต์จัดขึ้น 3 วัน ในวันที่ 4
พระจักรพรรดิทรงเสด็จลุมชนสัตว์มีพระมาลาและผ้าคลุมพระอังสาสีแดง มีดาร์ลหลังจาก
สวดมนต์เสร็จว่า

“...มีรับสั่งด้วยพระสุรเสียงอันดังฟังชัดราวกับเสียงคำรนของฟ้าร้องว่า ‘เทพเจ้า
เทนกรีและสรวงสวรรค์ได้ประทานพรแก่เราแล้ว เทพเจ้าเทนกรีได้ทรงสัญญาว่า
การไปทำสงครามกับจักรวรรดิจีนผู้ยุติธรรมในคราวนี้ เราเจงกิสข่าน พระจักรพรรดิ
แห่งจักรวรรดิมองโกลจักได้ชัยชนะแน่นอน’ แล้วพระองค์ทรงรับสั่งให้โบกธงหางม้า
เกาหางเครื่องหมายประจำพระองค์...เมื่อได้ยินพระสุรเสียงดังราชสีห์ที่ประกาศถ้อยคำ
นำชัยชนะดังฟ้าคำรนมาจากเทพเจ้าเทนกรี ก็พากันมีน้ำใจเต็มตื่น ไปด้วยความปีติยินดี
ความเลื่อมใส่นำพาให้พากันตามพระองค์ไปราชการ สงครามที่ใหญ่ยิ่ง และเป็นสงคราม
อันศักดิ์สิทธิ์ในความคิดของผู้คนทั้งหลาย ที่คิดว่าพระสุรเสียงของเจงกิสข่าน คือ
พระสุรเสียงแห่งเทพเจ้าที่เสด็จ ประทับทรงลงในพระจักรพรรดิผู้เป็นพอมดจักรวาล
ของพวกเขา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 472)

กองทัพของพระจักรพรรดิเคลื่อนผ่านเผ่าองกุต ตีเมืองเล็กน้อย
ตามรายทาง เมื่อถึงเมืองฟูโจวแม่ทัพหลิวไบหลินนำกองทัพเข้าสวามิภักดิ์ กองทัพของเจงกิสข่าน
สู้รบอย่างกล้าหาญได้ชัยชนะตามรายทางไปเรื่อย ๆ เมื่อถึงเมืองซีจิงทรงส่งพ่อค้าชาวอาหรับ
ชื่อ ยาฟาร์ เป็นราชทูตเพื่อสืบราชการลับ และได้ยุทธวิธีตีเมืองซีจิง 2 ยุทธวิธี คือ การโจมตี
ด้วยไฟ และการโจมตีด้วยน้ำ เจงกิสข่านทรงเลือกอย่างแรก โดยให้โตลุยใช้เครื่องยิงท่อนไม้
อาบน้ำมันจุดไฟแล้วติดเข้าไปในเมือง ไม่ช้าก็เข้าเมืองได้ ต่อมาก็สามารถพิชิตเมืองชงตู (จางตู,

ปักกิ่ง) มีชัยเหนืออาณาจักรจีนเมื่อ ค.ศ. 1214 จักรพรรดิจิน (เจอรฺเชน) ขอยุ่อาศัย และยอมส่งเครื่องราชบรรณาการจำนวนมาก จักรพรรดิจินจึงเป็นราชาในอารักขาของเจงกิสข่าน

ขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบและการทดลองครั้งนี้ เป็นครั้งที่จักรพรรดิเจงกิสข่านสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างชาติมองโกลให้เป็นปึกแผ่น กำจัดอาณาจักรที่เป็นอันตรายแก่มองโกล สามารถปลดพันธนาการจากการเป็นชาติในอารักขาของจีนแล้วกลายเป็นชาติเอกราช ทั้งยังสามารถทวงความยุติธรรมให้กับบรรพบุรุษของพระองค์ได้สำเร็จสมความตั้งใจ จากนั้นเสด็จไปประทับพักพ่อนหลังทำสงครามบริเวณโต-ลอนเนอร์ ที่มีทะเลสาบเจ็ดแห่งซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของทะเลทรายโกบี

1.29) การรบอาณาจักรจินครั้งที่สี่ (ครั้งสุดท้าย) เหตุการณ์นี้กล่าวถึงการรบหลังจากจักรพรรดิจินไฉจง (ไวมิงฮองเต้) ในฐานะกษัตริย์ในอารักขาของมองโกล ทำผิดคำสั่งต่อเจงกิสข่าน เพราะจินไฉจงตั้งโอรสเป็นจักรพรรดิครองเมืองซงตู (จงตู, เยียนจิง) ส่วนพระองค์หลบหนีไปครองราชย์ ณ ราชธานีรองที่เปียนจิง (ไคเฟิง) ทั้งที่เพิ่งถวายสัตย์ได้เพียง 3 เดือน เจงกิสข่านจึงทรงพระพิโรธยกทัพไปปราบอาณาจักรจินอีกครั้ง คราวนี้ให้เผ่าจตุให้ราบ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่าหลังจากพระเจ้าไวอองได้ถวายราชธิดาและบรรณาการแด่เจงกิสข่านแล้ว เกิดเกรงกลัวอำนาจมองโกล จึงออกจากเมืองเซียงอาน (เยียนจิง, จงตู เมืองเยียนจิงเป็นชื่อเมืองหลวงรองของอาณาจักรเหลียวหรือคิตาน ในสมัยจีนหรือเจอรฺเชนเป็นราชธานีเอกชื่อจงตู ในปัจจุบัน คือมหานครปักกิ่ง) ไปอยู่เมืองเกียงจิ่ว (ไปประทับที่ราชธานีรองที่เมืองเปียนจิง หรือ ไคเฟิง) โดยให้โอรสเป็นผู้สำเร็จราชการแทนที่เมืองเซียงอาน ต่อมาข้าราชการที่เมืองเซียงอานได้สถาปนาไท่จื่อโอรสของไวอองขึ้นเป็นจักรพรรดิชื่อ พระเจ้าเจิ้งเต็กฮองเต้ (จินมั่ว) “...คณะขุนนางตงฉิน ขบวนการกู้ชาติก็วางแผนการปฏิวัติ รวบอำนาจ พระเจ้าไวอองฮองเต้แล้วยกไท่จื่อขึ้นเป็นพระเจ้าเจิ้งเต็กฮองเต้แทนให้มีอำนาจอาญาสิทธิ์เช่นเดียวกัน แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องยินยอมให้สิทธิอำนาจพวกตนทำการต่อสู้อำนาจมองโกลให้เต็มที่ทุกประการ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 341)

ประพันธ์กร กล่าวต่างจากประวัติศาสตร์ว่า เจงกิสข่านให้บอร์ชูดิตตามจับตัวพระเจ้าซาซีฮองเต้มาได้ แต่พระเจ้าซาซีฮองเต้หนีไปพึ่งพระเจ้าซ่งจินจงของอาณาจักรซ่งจึงไม่สามารถจับตัวได้ ส่วนกองทัพมอญสู้สมทบกับสุโบทและเกาหลีไท่จื่อบุกตีนครเซียงอาน มอญใช้เชลยชาวจีนเป็นโล่มนุษย์นำหน้าทัพมองโกล กลายเป็นเหยื่อธนูของทหารจีนเอง ในที่สุดทหารจีนก็ต้องยอมแพ้เนื่องจากเห็นว่ากษัตริย์ตนก็หนีไปแล้วทั้งยังต้องฆ่าชาวจีนด้วยกันเองอีก จึงหมดกำลังใจสู้ มองโกลยึดเซียงอานได้ (ข้อมูลส่วนนี้ของประพันธ์กร

คลาดเคลื่อน พระเจ้าซาซีฮองเต้ หรือ จักรพรรดิจินไฉจง เสด็จไปครองราชย์ธานีรองเปียนจิงของอาณาจักรจิน ซึ่งอดีตคือเมืองไคเฟิงเมืองหลวงของอาณาจักรซ่งเหนือ)

“...ครั้นแล้วโคกนาฏกรรมฉากสุดท้ายก็ปิดลง ด้วยการที่ทหารมงโกล ภายหลังจากนำความปั่นป่วนอันแสนทารุณ ให้เป็นรางวัลแก่ผู้ขัดขวางคนสุดท้ายแล้ว ก็มีการต่อไปคือคุมเชลยชายหญิงทุกรุ่นทุกวัยที่เหลือแต่มีได้ต่อสู้ ค้นข้าวของสมบัติพัสดุนชนิดไม่ต้องเลือกเก็บ...สิ่งใดไม่อาจเคลื่อนที่เอาไปได้ เช่นราชบัลลังก์ทองของฮองเต้ให้ทลายออก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 351)

ทหารมงโกลทำลายกำแพงเมืองและตัวเมืองเซียงอานให้ราบคาบ แล้วให้ฮูลีดูแลเมือง ส่วนสุโขทัยคุมเชลยชนสมบัติไปถวายเจงกิสข่าน สมบัติที่ได้มาจากสงครามให้แจกจ่ายตามความดีความชอบ

การรบครั้งนี้เจงกิสข่านยังได้เชลยที่มีค่าต่อการปกครองของเจงกิสข่านในอนาคต คือ ได้พบกับเยลิวซุทสาย (เยลู่วู ฉู่ไฉ) ข้าราชการจีนเชื้อสายเกาหลี (แท้ที่จริงเป็นเชื้อสายคีตาน อาณาจักรคีตาน หรือเหลียว) เขามีความเชี่ยวชาญทั้งด้านอักษรศาสตร์ โหราศาสตร์ การช่าง และอื่น ๆ เจงกิสข่านทรงพอพระทัยนักปราชญ์ผู้นี้มาก จึงให้เป็นที่ปรึกษาของพระองค์

“...เย็นกิสข่าน พอพระทัยว่า เยลิวซุทสายเป็นคนซื่อตรง ทั้งเป็นชาวเกาหลีพันธุ์มิตรแลมีลักษณะดี ยิ่งต่อเมื่อทราบว่ามีความรู้เป็นนักปราชญ์ชำนาญในฤกษ์บนฤกษ์ล่าง กิจการสงคราม แลความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองจีนตลอดจนขนบประเพณีต่าง ๆ เป็นอันดี ก็พอพระทัยรับไว้ใช้งาน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 354)

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า หลังจากพักรักษาตัวเป็นเวลา 3 เดือน เจงกิสข่านนำทัพไปปราบจีนเป็นครั้งที่ 2 เนื่องจากจักรพรรดิจินไฉจงทำผิดสัญญาในฐานะกษัตริย์ในอารักขา โดยมอบราชสมบัติให้จักรพรรดิจินโมตี้ จากนั้นจินไฉจงอพยพไปอยู่ราชธานีรองที่ไคเฟิง (ในยุคนี้เรียกเปียนจิง) เจงกิสข่านจึงยกทัพไปรบและมีชัย ทรงให้เผาเมืองซงตู เนื่องจากกริ้วที่จักรพรรดิจินไฉจงผิดคำสัตย์ ความว่า

“...พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านกริ้วพระเจ้าจักรพรรดิราชวงศ์จิน (เจอรุเซน) ซึ่งพระองค์เรียกว่า พระจักรพรรดิตระกูลสัตย์เป็นอันมาก รับสั่งให้ไล่ทุกคนไปให้พ้น

พระพักตร์ และทรงใช้ชาวคีตานไล่จุดเพลิงล้างทั่วพระราชวังเมืองชงตู รับสั่งว่าบางทีเพลิงจะทำให้เมืองชงตูสะอาดขึ้นได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 472)

การชนะศึกครั้งนี้ทรงประกาศชัยชนะเหนือจักรพรรดิจีน และมีชัยชนะเหนือชนเผ่าและอาณาจักรทั้งหลาย

1.30) รบโอบตาฮุย พบในนวนิยายของ “สุริยา” เท่านั้น เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นช่วงที่เจงกิสข่านรบกับอาณาจักรจีน เนื่องจากการรบมีระยะเวลายาวนานถึง 4 ปี ทำให้เผ่าที่เคยสวามิภักดิ์ถือโอกาสดล่ราชบรรณาการ นางโอบตาฮุย-ตาฮุน หัวหน้าเผ่าแถบไซบีเรีย ก่อกบฏ เจงกิสข่านให้แม่ทัพนำทหารไปรบแต่ถูกฆ่าตายเกือบหมด จึงส่งทหารไปอีกสองกองทัพ “...แม่ทัพคนแรกพระองค์ให้ถือพลจำนวนหนึ่งยกไปทำเสียงอีกทีใกล้ให้นางโอบตาฮุย-ตาฮุน พาพรรคพวกมารับศึกด้านหน้า แล้วพระองค์ให้แม่ทัพคนที่สองพาทหารจำนวนมากมีเครื่องรบครบทั้งขวาน เลื่อย สิ่ว และบรรดาเหล็กมีคมทั้งหลาย อ้อมไปหลังป่าอีกด้านหนึ่ง แล้วตัดต้นไม้ตรงเข้าป่าไปยังที่พักของนางแม่คนที่อยู่ลึกกลับกลางป่า...ก็จับนางได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 540-541)

เจงกิสข่านไม่ได้ประหารชีวิต แต่ให้นางแต่งงานกับแม่ทัพที่ส่งไปรบนางโอบตาฮุยก่อนหน้านี้ ซึ่งถูกนางจับขังไว้และเคยได้เสียกับขุนพลผู้นั้นแล้ว เจงกิสข่านตอบข้อข้องใจของ โจชิทีไม่ลงโทษประหาร ว่าทรงต้องการให้โอบตาฮุยปกครองคนของคนที่ไป ต่อไป นางจะสามารถปกครองได้เรียบร้อยและเป็นประโยชน์กับมองโกลมากกว่าส่วนนางทั้งความว่า “...ส่วนนางเสียแล้วเราจะได้อะไร พวกคนป่านั้นก็ต้องหาหัวหน้าคนใหม่มาก่อเรื่องให้เรารำคาญอีก...ปล่อยชีวิตมันไว้ให้มันปกครองลูกน้องของมันให้เรียบร้อย ไม่มีเรื่องกวนเราจะดีกว่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 541)

การปล่อยโอบตาฮุยแสดงให้เห็นว่าเจงกิสข่านมีจิตใจกว้างขวาง และรู้หลักการปกครอง มีจิตวิทยาในการปกครองอย่างดี

1.31) ปราปากุซลูกและอาณาจักรการา-คีตาน (เหลียวตะวันตก) เหตุการณ์นี้พบในนวนิยายของ ประพันธ์กร และ “สุริยา” แต่กล่าวไว้แตกต่างกัน กุซลูกเป็นโอรสของอินันซาบิลเกกษัตริย์ในมาน กุซลูกรอดจากศึกปราบเผ่าโนมาน เขาหนีมายังอาณาจักรการา-คีตาน (เหลียวตะวันตก, ซีเหลียว) แล้วได้อภิเษกกับราชธิดาเกกษัตริย์ เขาก่อกบฏแล้วปกครองประชาชนชาวมุสลิมด้วยความโหดร้ายจึงเกิดการจลาจล ชาวเมืองส่งทูตขอให้เตมูยีนช่วยปราบกุซลูก เตมูยีนส่งแม่ทัพเจเบมาปราบได้สำเร็จ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของประพันธ์กร กล่าวแตกต่างจากประวัติศาสตร์เล็กน้อยว่า กัทลัค (กุซลูก) เป็นชื่อเผ่า ๆ หนึ่ง โดยเล่าว่ามีชาวโนแมน

(โนมาน) ซึ่งมีชาวกัทลัคคนหนึ่งเป็นหัวหน้า ได้เกลี้ยกล่อมชาวเติร์กช่วยตีอาณาจักรคาเธียดำ (การา-คีตาน) แล้วสถาปนาตนเองเป็นหัวหน้า สามารถรบชนะเผ่าเมอร์กวนได้ เจงกิสข่านจึงให้ ซิเปโนยอนไปรบกัทลัค และให้สุโบโตไปรบกับเมอร์กวน ซิเปโนยอนรบแล้วตัดหัวกัทลัค พร้อมนำ ม้าพันธุ์ดีไปถวายเจงกิสข่าน ถึง 1,000 ตัว ความว่า

“...ซิเปโนยอนก็ควมม้า ตามกัทลัคไปโดยตามลำพัง ไปทันกันที่สำนักถื่นที่อีก แห่งหนึ่งในเทือกเขาแคว้นธิเบต กัทลัคอาศัยอยู่ถ้ำใกล้ชะเว็กผาแห่งหนึ่งพร้อมด้วย สมุนฝีมือดีสามสิบคน ซิเปโนยอนพอรู้ว่าไซไ้พวกนั้นแน่ก็ไม่รออีราคาอีรม ควมม้า ร้าดาบรบตลุยตะเข้าไ้ทันที่...ซิเปโนยอนก็ไ้ศัระกัทลัคแขวนอาณม้า พร้อมด้วย ต่อนม้าจุมูกต่างลั่น ๆ พันตัวของคนชาวเขาอันเป็นพวกของกัทลัค ลั่นเป็นม้าผีเท้าดี ข่านาญป็นป่ายบุกขึ้นลงตามห้วยเหวแลภูเขา มอบให้ทหารสองพันรีบนำไปถวาย เย็นกิสข่าน...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 354)

ส่วนสุโบโตปราบเผ่าเมอร์กวน แล้วเผาทำลายเกอร์ที่ปัก จนหมดสิ้นทั้งคนและสัตว์ ไม่เหลือผู้ที่จะทำการก่อกบฏต่อเจงกิสข่านได้อีก

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เจ้าชายกุซลุค โอรส ของอินันชาบิลเก หรือต่ายข่านแห่งเผ่าโนมาน ที่หนีรอดไปจากศึกโนมาน นำไพร่พลไปพึ่ง กษัตริย์การา-คีตาน กษัตริย์การาคีตานเห็นว่าเป็นเชื้อพระวงศ์โนมาน ประกอบกับไม่มี พระราชโอรสสืบราชสมบัติ จึงให้อภิเษกกับเจ้าหญิง กุซลุคซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายเนสโต- เรียน ก็ใช้อำนาจเร่งประชาชนเชื้อสายอุยกูร์ที่นับถือมุสลิม ทำให้ประชาชนไม่พอใจเป็นอย่างมาก ต่อมากุซลุคสังหารกษัตริย์คีตานแล้วตั้งตนเป็นกษัตริย์เสียเอง เมื่อไ้เป็นกษัตริย์กุซลุคและ พวกการา-คีตานขึ้นปกครองที่เป็นพุทธก็ใช้อำนาจเร่งชาวอิสลามอุยกูร์ ครั้งหนึ่งทำลาย เมืองแล้วฆ่าชาวมุสลิมตายเป็นจำนวนมากทั้งยังฆ่าราชธิดาทั้งด้วย ชาวมุสลิมขาดผู้ปกป้อง จึงขอความช่วยเหลือจากเจงกิสข่านให้โค่นล้มกุซลุค เจงกิสข่านให้เจเบเป็นแม่ทัพไปปราบ

“...ดังนั้นเมื่อกองทัพเผชิญหน้ากัน เจเบก็ไ้ทำอะไรมา ไม่เจรจาให้เสียเวลา แต่ไ้ใช้ฝีมือยิงธนูของตนที่เป็นที่เลื่องลือกันในโลกเวลานั้น ยิ่งปักที่ดาทั้งสองและที่คอ ของกุซลุค กุซลุคก็ตกลงจากคอมา...ทหารของเจเบซึ่งมีชื่อทางยิงธนูสมกับตัวนาย

จึงยิงสอยพวกไฉนมาลงจากค่อมมาได้หมด เจเบอกรบไม่ทันถึงครึ่งชั่วโมง พวกไฉน
ก็ไม่มีเหลืออยู่บนโลกอีกต่อไป...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 541)

เมื่อกำจัดกษัตริย์แล้ว เจงกิสข่านจึงประกาศให้เสรีภาพในการ
นับถือศาสนา ตามที่ศรัทธาและพอใจ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด อ้างบันทึกของไวจุนีนักประวัติศาสตร์
ชาวเปอร์เซีย ว่าชาวเมืองคาสการ์ถือว่ากองทัพมองโกล “...เป็นพระเมตตาของพระเจ้า
และเป็นความเอื้ออารีจากความการุญย์ของพระองค์...” (เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2556, หน้า 177)

การปราบกษัตริย์ครั้งนี้ทำให้สามารถขยายอำนาจถึงเขตเทือกเขา
เทียนชาน มีอาณาเขตติดกับเอเชียกลาง คือ มีพรมแดนติดกับอาณาจักรควาริชม

2) การพบกับเทพเทวี (The Meeting with the Goddess) (7) แคมป์เบลล์
ชี้ให้เห็นว่า เทพปกรณัมหลายเรื่องมีองค์เทวีสำแดงตนเพื่อให้บทเรียนแก่วีรบุรุษ ซึ่งอาจปรากฏ
ได้ทั้งในลักษณะความเมตตา ความดีงาม หรืออาจเป็นการสำแดงที่ดุร้าย น่ากลัว และอัปลักษณ์
แคมป์เบลล์เสนอแนะว่า วีรบุรุษควรมีจิตใจอ่อนโยน ไม่ใช่ต้องการเพียงชีวิตสัตว์เหมือนกับ
แอคเทอน ไม่รังเกียจความอัปลักษณ์ของเทวีเหมือนเพอร์กัส วีรบุรุษต้องมีความเห็นอกเห็นใจ
ซึ่งเป็นการทดสอบขั้นสุดท้ายเพื่อให้รับรู้ความรัก เพื่อวีรบุรุษมีความดีงามที่ทำให้ชีวิตมีความสุข
(Campbell, 1973, p. 118) จากการศึกษา 3 ฉบับ พบว่า มีเหตุการณ์สอดคล้องกับขั้นตอนการพบ
เทพเทวี 2 เหตุการณ์ โดยพบแทรกในขั้นตอนอื่น คือ มารดาในฐานะเทพเทวี และภรรยาในฐานะ
เทพเทวี มีรายละเอียดดังนี้

2.1) มารดาในฐานะเทพเทวี การปฏิบัติการกิจครั้งที่ 1 ของเจงกิสข่าน
พบว่า มารดาของเจงกิสข่านแสดงตนเหมือนเป็นเทพเทวีที่ช่วยชี้ทางให้กับวีรบุรุษถึง 2 ครั้ง
แสดงให้เห็นว่า นางเฮอลีนมารดาของเตมูจินเป็นผู้มอบความปรารถนาดี ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง
ให้วีรบุรุษ จนวีรบุรุษสามารถก้าวพ้นปัญหาหรือวิกฤตชีวิตได้ถึง 2 เหตุการณ์ คือ 1) เป็นผู้แนะนำ
ให้เตมูจินไปพบโตกรัลข่านเพื่อแสวงหาความก้าวหน้าในอนาคต และ 2) เตือนเจงกิสข่าน
ให้เห็นภัยจากหมอผีเกอเกอซู-เบกี

2.1.1) เป็นผู้แนะนำให้เตมูจินไปพบโตกรัลข่านเพื่อแสวงหา
ความก้าวหน้าในอนาคต และให้เตมูจินนำเสื้อคลุมขนเซบิลสีดำ ที่บอร์เตนำมาเป็นของค่านับ
แม่สามีโดยไม่เสียตาย หักมอบคำแนะนำให้ไปเป็นโนยันหรืออัศวินในอารักขาของโต-ซรุส ข่าน
ทำให้เตมูจินได้รับการสนับสนุนให้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินอย่างถูกต้อง จนสามารถสร้างตัว
ได้อย่างรวดเร็ว แล้วแผ่อิทธิพล ทำศึกเพื่อรวมเผ่ามองโกลแล้วสถาปนาเป็นข่านได้ในอนาคต

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิซข่าน ของ ประพันธ์กร เล่าว่า
 ชูลันเห็นว่าการเดินทางหลบหนีไปเรื่อย ๆ ไม่ส่งผลดี จึงเตือนเตมุยีนให้ได้รับความช่วยเหลือจาก
 บิดาของนางบูไตคูหมั่น และโตกรัลข่านที่เป็นมิตรร่วมน้ำสาบานกับเยสุเก เมื่อได้รับการอุปถัมภ์
 จากคนทั้งสองจะช่วยให้เตมุยีนคืนสถานะได้ไม่ยาก ด้วยพบว่า

“...เตมุยีนเอ๋ย ที่เราจะมาท่องเที่ยวตระเวนหลบหลีกทรมานอยู่เช่นนี้เป็นการดี ถ้าว่า
 เราควรคิดว่าขยับขยายไปสู่ที่พึ่งอื่นดีกว่า เจ้าตรองให้มันรอบคอบเถิด ชีวิตจรจัดของ
 เราจะไม่สร้างเจ้าให้มีพรรคพวกเป็นกลุ่มก้อนสำหรับแก้แค้นและตั้งตัวได้...แม้ระลึก
 ได้ว่าบูไตคูหมั่นเจ้าก็ยังรออยู่...พ่อของหล่อนเล่าก็เป็นหัวหน้าก๊กใหญ่เห็นที่จะพอมี
 น้ำใจช่วยเหลือเจ้ายามยากได้อยู่ ยิ่งกว่านั้นยังมีโตกรัลข่าน สหายร่วมน้ำมิตรพ่อเจ้า
 ก็เป็นผู้ยิ่งใหญ่ของเผ่าคาราอิทฟากฟ้าโพ้น หากเจ้านำความไปขอการช่วยเหลือ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 69-70)

ถึงแม้จะเป็นคำแนะนำที่ดีแต่เตมุยีนคิดว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะขอความช่วยเหลือในยามยากไร้เช่นนี้ แม้จะได้รับการช่วยเหลือแต่ก็ทำให้เสียเกียรติ ดังนั้นจึงรับคำแนะนำไว้ รอให้ตนมีความพร้อมมากกว่านี้ จึงจะทำตามคำแนะนำของมารดา

เจงกิซข่าน ของ “สุริยา”เตมุยีน ค้นพบว่าการอยู่ลำพังไม่สามารถทำให้ชีวิตดีขึ้นได้ จึงคิดไปพึ่งโต-ฮูลูข่าน เผ่าเกอร์ด ที่สนิทสนมกับเยสุเกบิดาของตน แต่ก็มีปัญหากลัวเสียศักดิ์ศรี เพราะเคยมีคนของเยสุเกบางส่วนไปอยู่ร่วมกับโตฮูลูข่านแล้ว อีกประการหนึ่งคือ เกรงว่าโต-ฮูลูข่าน จะเข้าใจผิดคิดว่าไปตามคนในเผ่ากลับไป เทพเทวี่ที่ปรากฏกายต่อหน้าเตมุยีนในขณะที่ไม่สามารถหาทางออกได้ คือ เฮอลีน เนื่องจากเฮอลีนเป็นหญิงแกร่งที่มีสติปัญญาสูงส่ง จึงช่วยให้คำแนะนำให้เตมุยีนไปเป็นโนยันของโต-ฮูลูข่าน ความว่า

“...เขาคิดวนไปวนมา แก่ไม่ตก จึงคิดจะขอปัญญาของแม่คุณลักที่ เพราะเขารู้เหมือนอย่างที่เคยรู้ว่าคุณเฮอลีนเป็นสตรีที่ใครจะดูแคลนสติปัญญาไม่ได้...”

...เฮอลีนฟังลูกแล้วไม่พูดจาสิ่งใด นางนิ่งไปนานแล้วจึงตอบว่า ‘ถ้าลูกกลัวเจ้าพวกหาที่พึ่งหาคคนมันจะหัวเราะเยาะ ลูกก็อย่าไปในฐานะคนหาที่พึ่ง สิ้นไร้ไม้ดอกอย่างพวกมันไปเป็นเนอเคอร์ เจ้าจงไปในฐานะที่เจ้าเป็นเจ้านาย เป็นเจ้านายอย่างในสมัยโบราณ เจ้าชายที่เป็นหัวหน้าเผ่าเล็กเผ่าน้อยที่ไปอยู่ในสำนักของเผ่าใหญ่ที่เขา

เรียกว่าโนยัน ก็จะไม่ มี ใครดูแลคนลูกได้ เพราะเจ้าชายอายุน้อยก็ต้องไปฝึกหัด การรบและการปกครองคนอยู่ในสำนักของหัวหน้าเผ่าที่ใหญ่กว่าและเป็นมิตรกัน’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 183-184)

การอยู่ในฐานะโนยัน หรืออัศวินในอารักขาของ โต-ซูล จะทำให้มีโอกาสฝึกงานราชการการรบที่จำเป็น เฮอสินยังแนะนำให้พาโบรฮอซู บุตรเศรษฐีนายัน ไปพร้อมกันด้วย ทั้งให้เสื้อคลุมขนเซเบิลสีไปมอบให้โตซูล-ซ่าน โดยไม่เสียค่า ค่าแนะนำจาก เฮอสินทำให้เตมุยได้รับการสนับสนุนจากโตซูล-ซ่าน ให้ขึ้นเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน อย่างถูกต้อง ทำให้สร้างตัวได้เร็วขึ้น นอกจากครั้งนี้แล้ว เฮอสินยังให้คำแนะนำที่ดีแก่เตมุย อีกหลายครั้ง

2.1.2) เตือนเจงกิสข่านให้ให้เห็นภัยจากหมอผีเกอเกอซู-เบกิ หลังการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน เจงกิสข่านลุ่มหลงในไสยศาสตร์และศรัทธาหมอผีเกอเกอซู-เบกิ อย่างมาก หมอผีก็ยุยงให้ราชวงศ์เกิดความแตกแยกกัน ครั้งหนึ่งเขาออกอุบายรังแกคาซาร์ คาร์ซาร์เข้าพบเจงกิสข่านให้ช่วยตัดสิน แต่พระองค์กล่าวตำราคาญทำให้คาซาร์น้อยใจไม่เข้าเฝ้า นาน 7 วัน ระหว่างนี้เตบ-เทนกัร พูลยุยงว่า ตนเกิดนิมิตว่าคาซาร์อยากเป็นจักรพรรดิแทน เจงกิสข่าน พระองค์หลงเชื่อจึงให้จับคาซาร์ลงโทษ เฮอสินรีบขบถเทียมอุฐมาจากเขตแดน ที่นางปกครอง เพื่อเข้าพบเจงกิสข่านโดยด่วน เมื่อถึงกระโจมก็ปลดเข็มขัดถอดเสื้อคลุม และเสื้อในออก เผยให้เห็นถันที่หย่อนคล้อยของนาง แล้วเตือนสติพระจักรพรรดิ ความเป็น

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านได้ยินเสียงรถขับดังปานพายุเข้ามาจ่อถึงหน้ากระโจม ของพระองค์ ก็รีบเสด็จออกมาโดยไม่มีพิธีรีตองอีกเช่นกัน เมื่อเห็นเป็นพระราชมารดา พระองค์ก็อ้าแขนเข้าไปหาเพื่อจะโอบกอด แต่ต้องตกใจเมื่อเฮอสินยืนขึ้นยึดตัวเต็ม ส่วนสูง แล้วนางก็แก้เข็มขัดที่คาดเสื้อคลุมชั้นนอกออก เหลือแต่เสื้อใน เท่านั้นยังไม่พอนางถอดเสื้อในทิ้งไป ยืนเปลือยอกอยู่ต่อหน้าพระจักรพรรดิ เท้าของนางก็กระแทกปากส่งเสียง โกรธเกรี้ยวว่า ‘นี่อะไร นี่อะไร เตมุยิน เจ้าจำฉันนี้ได้หรือหาไม่ จำได้ไหม ว่าฉันนี้ได้ให้น้ำนมหล่อเลี้ยงชีวิตเจ้ามา แล้วยังหล่อเลี้ยงชีวิตของน้องของเจ้าอีกสี่คน คือ คาซาร์ คาซิกุน เตมุเก และเตมุลุน เพราะเหตุที่ข้าพมพักเลี้ยงดูพวกเจ้า พวกเจ้า จึงมีชีวิตรอดมาอยู่กระเดื่องยุทธจักรทุกวันนี้ จำได้ไหมว่าฉันนี้ต้องหย่อนยานลงไป เพราะภารกิจการเลี้ยงดูพวกเจ้า บัดนี้เจ้าโตใหญ่เป็นพระจักรพรรดิจนลืมมารดา เสียแล้วหรือ มีอะไรผิดปรกติก็ไม่ปรึกษา น้องคาซาร์มีปัญหาเกี่ยวกับพมดหมอผีของเจ้า

เจ้าก็ตัดสินโดยพลการ โทษน้องร่วมนมของเจ้าที่คลานตามกันออกมาจากมารดาว่า
น้องเป็นคนผิด ชายฉกรรจ์ถึงเจ็ดคนบุตรของเมิงลิกลงน้องของเจ้าไปทุบตี เจ้าก็ไม่
ทำโทษให้อ้ายเจ็ดคนนั้น หนอยมันจะได้ใจทุบตีตัวมารดาหรือทุบตีบอร์เตเล่น แล้วเจ้า
จะว่าอย่างไร...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 445-446)

คำเตือนของเฮอลีนทำให้เจงกิสข่านได้สติ เพราะนางเป็นผู้
คอยช่วยเหลือพระองค์โดยไม่หวังผลตอบแทนมาตลอด พงศาวดารลับของมองโกลบทที่ 244
มีเนื้อความตอนหนึ่งบันทึกว่า เจงกิสข่านรู้สึกผิดและขอโทษพระมารดาเฮอลีน “...พระมารดา
หม่อมฉันทำให้ท่านโกรธ หม่อมฉันรู้สึกกลัวและรู้สึกละอายใจ...” (Onon, 2005, p. 234)
เจงกิสข่านจึงปล่อยคาราคาร์และมอบทองคำเป็นค่าทำขวัญ ทำให้พี่น้องกลับมาคืนดีอีกครั้ง
พระราชมารดาเห็นดังนั้นก็ดีใจ พักอยู่สามวันแล้วจึงลากลับไปอยู่เกอร์ของตน แต่อยู่ต่อมา
ได้ไม่กี่วันก็สิ้นพระชนม์ด้วยอาการพระหทัยวายโดยเฉียบพลัน

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า ในยามที่คับขันที่สุดที่วีรบุรุษ
กำลังเข้าสู่สภาวะอันตรายจากความลุ่มหลง พระมารดาเฮอลีนได้แสดงสถานะเป็นเทพเทวี
ทูลเตือนสติพระจักรพรรดิให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อปฏิบัติภารกิจได้สำเร็จตามเป้าหมาย
ต่อไป

2.2) ภรรยาในฐานะเทพเทวี ผู้วิจัยพบว่า การปฏิบัติภารกิจของ
เจงกิสข่านครั้งที่ 1 มีเหตุการณ์สอดคล้องกับขั้นตอนการพบเทพเทวี ที่เกี่ยวกับภรรยาในฐานะ
เทพเทวี 2 เหตุการณ์คือ 1 การพบบอร์เตภรรยาคู่ชีวิต และ 2 บอร์เตทูลเตือนให้เจงกิสข่าน
รู้แผนชั่วเตบ-เทนกี้ มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1) การพบบอร์เตภรรยาคู่ชีวิต เตมูยีนพบบอร์เตที่เผ่าอุงกิรัต
เพื่อแต่งงาน นางไม่ได้นี้กรังเกียจที่เตมูยีนยากจนยังยึดมั่นในความรักและพร้อมใช้ชีวิตด้วยกัน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร
กล่าวว่า เตมูยีนในวัย 18 ปี เดินทางไปพบบูไตเพื่อแต่งงานตามประเพณี มั่นลิตบิดาของนางดีใจ
แถมประหลาดใจ เพราะคิดว่าเตมูยีนเสียชีวิตแล้ว เตมูยีนเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น เมื่อทุกคนเข้าใจ
ก็จัดงานแต่งงานตามประเพณี โดยได้มอบเสื้อขนสัตว์ยาวอย่างดีเป็นของขวัญแต่งงานให้บูไต
นำมาคารวะแม่สามีด้วย ซึ่งเสื้อคลุมขนสัตว์ตัวนี้ยังเป็นบันไดให้เตมูยีนก้าวสู่อำนาจในอนาคต

“...คู่ขึ้นสาวสดของข่านหนุ่ม ทำให้ท่านได้บันสพแลเสพลุช
อย่างที่ชายทุกคนรอคอย และด้วยธรรมเนียมมงโกล แม้บูไตจะเป็นยอดขึ้นของยอดคน หน้าที่

แม่บ้านของบุญไต้ก็ต้องทำเช่นคนทั่วไป หล่อนต้องรับภาระดูแลกระโຈມ รีดนมม้า แลทอผ้าขนสัตว์ เย็บปักเสื้อผ้าด้วยเอ็นสัตว์ เย็บถักทำรองเท้าจิปาละ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 105-106)

เจงกิสข่าน ของ“สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีน เดินทางไปพบ บอร์เตที่เผ่าอุยกูร์เพื่อแต่งงาน เคเซเซ็น บิดาของบอร์เตให้การต้อนรับอย่างดีแล้วยกบุตรสาวให้ จากนั้นก็จัดพิธีแต่งงานอย่างสมเกียรติ โดยนี้กรังเกียจที่เตมูยีนยากจน เพราะเชื่อมั่นว่าเตมูยีน จะเป็นผู้อยิ่งใหญ่ในอนาคต ส่วนบอร์เตเป็นหญิงสาวที่ชาญฉลาด มีความรู้ยอดเยี่ยม เชี่ยวชาญ และอ่านภาษาคิตานได้ บอร์เตจึงเป็นสตรีที่เข้ามาเติมเต็มชีวิตเป็นคู่คิด คู่ทุกข์คู่ยาก และเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ ตักเตือนเตมูยีนด้วยใจบริสุทธิ์ตลอดชีวิต การที่เตมูยีนได้พบคู่ครองที่เป็น คู่ชีวิตคู่ทุกข์คู่ยาก ส่งเสริมสามัคคี จึงสอดคล้องกับขั้นตอนการพบเทพเทวี

2.2.2) บอร์เตทูลเตือนให้เจงกิสข่านรู้แผนชั่วเตบ-เทนกัร หลังจาก ที่เตบ-เทนกัร ทำให้เจงกิสข่านหลงเชื่อจนทำโทษคาซาร์แล้ว เตบ-เทนกัรยังยกยอกที่ดินมรดก และลบหลู่เกียรติของเตมูเก-โอทชิกิน บุตรชายคนสุดท้ายของเฮอสีนกับเยสุเกด้วย ในช่วงนั้น พระราชวงศ์หลายพระองค์และทหารคนใกล้ชิดไม่มีใครกล้าฟ้องพฤติกรรมของเตบ-เทนกัร ให้พระเจ้ารพรรดิฟัง เนื่องจากเห็นว่าทรงเลื่อมใสเชื่อถือน้ำคำพูดของเตบเทนกัรมาก เตมูเก-โอทชิกิน จึงเดินทางไปพบบอร์เต คาตุน ขอให้พระนางช่วยเหลือ บอร์เตมองออกว่าเป็นแผนทำลายราชวงศ์ ให้แตกกัน จึงตักเตือนพระเจ้ารพรรดิด้วยวิธีอันแยบคาย

“...บอร์เตรู้ว่าการล่อแมลงวันด้วยน้ำผึ้งได้ผลดีกว่าล่อด้วยน้ำส้ม เย็นวันนั้น นางจัดกระโຈມไว้เป็นระเบียบบนายู่ไฟในเตาลูกอยู่อย่างน่าอบอุ่น ตัวนางเองก็ล้างหน้า แก้วผมใหม่เรียบร้อย พระจักรพรรดิเห็นพระมเหสียิ้มแย้มแจ่มใสต้อนรับพระองค์ นำอาหารเลิศรสมาถวาย พระจักรพรรดิ ก็เกิดอารมณ์ดีสั่งเอานางมากอดกุ่มไว้อย่าง จะชวนนางร่วมสุข บอร์เต ไม่ขัดพระจักรพรรดิยินดีทำตามพระจักรพรรดิที่นางรัก ทุกอย่าง พระจักรพรรดิพอพระทัยจนรับสั่งว่าถ้านางจะขออะไรจะให้นางทุกอย่าง

‘จริงหรือเพคะ จะให้น้องทุกอย่างจริงหรือคะ’...

...‘หม่อมฉันขอให้พระองค์ไล่เตบ-เทนกัรและพี่น้องหัวไม่หกคนไปให้พ้นเสีย จากพระราชวัง เพราะเตบ-เทนกัรหาโตใหญ่เกินจะกระดิกได้แล้ว เคยทุบตีคาซาร์ ที่พระมารดาเฮอสีนต้องถ่อร่างเสด็จมา ทำให้พระนางกลับไปกลั้มตายลง เพราะคง ออกแรงมากไป นี่วันนี้เตบ-เทนกัร ก็ทำร้ายเตมูเกอีกจะฆ่าเตมูเกเพราะจะเอาที่ดิน มรดกของเฮอสีน ถ้าเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยบรรดาพระญาติวงศ์รวมทั้งลูกหญิงลูกชาย ของพระองค์เองก็จะถูกทำร้าย เตบ-เทนกัรอ้างอำนาจลี้ลับอะไรก็ไม่รู้ทำจาบจ้วง

ทำคนต่าง ๆ ตามใจชอบ ถ้าพระองค์ปล่อยไว้อีกหน่อยเดบ-เทนกัรจะตั้งตัวเป็นผีบุญ
ล้มล้างพระราชวงศ์ของพระองค์ก็เป็นได้ เวลานี้ก็ไม่กลัวไม่เกรงใครแล้ว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 451-452)

การที่บอร์เต-คาตุณ เตือนสติเจงกิสข่านด้วยความชาญ
ฉลาดและกล้าหาญ ทำให้เจงกิสข่านวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล ทรงหลุดพ้น
จากความลุ่มหลงศรัทธา จึงประทานความตายให้กับเดบ-เทนกัรโทษฐานที่ยุยงให้เกิดความแตกแยก
ในหมู่พระราชวงศ์ และอาจล้มล้างพระองค์ในอนาคต

เห็นได้ว่าทั้งประพันธกร และ“สุริยา” ต่างก็ให้ความสำคัญ
กับบทบาทของเฮอลีน ในฐานะมารดาที่เป็นดังเทพเทวีของบุตร และบอร์เตในฐานะเอภรรยา
และอัคมเหสี เป็นสตรีผู้อยู่เบื้องหลังวีรบุรุษ มีส่วนผลักดัน ช่วยเหลือ ตักเตือน ให้คำแนะนำ
แก่วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ได้ประสบความสำเร็จในชีวิต

3) ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่ววน (Woman as the Temptress) (8)
วีรบุรุษจะต้องผ่านบททดสอบทางด้านจิตใจเพื่อให้ก้าวพ้นความลุ่มหลงทางกายด้วยการชำระล้าง
จิตใจให้มีความบริสุทธิ์ ตอนนี้วีรบุรุษอาจถูกยั่ววนให้ลุ่มหลงด้วยผู้หญิง หรือสิ่งอื่น ๆ
ซึ่ง แคมป์เบลล์ ได้ยกตัวอย่าง เอดิบัสที่มีความสุขจากการครองคู่กับราชินีโจคัสทาในตอนแรก
แต่กลับกลายเป็นความเจ็บปวดที่บาดลึกถึงจิตใจเมื่อรู้ว่าแท้จริงแล้วนางเป็นใคร...กลายเป็น
ความผิดบาปอย่างมหันต์ (Campbell, 1973, pp. 116, 124) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับ
ขั้นตอนที่ 4 เหตุการณ์ พบก่อนขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ ภรรยาในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่ววน
พบหลังขั้นตอน 3 เหตุการณ์ คือ การถูกล่อลวงด้วยศรัทธาโดยเดบ-เทนกัร, ภรรยาของ
ผู้ยั่ววนให้หลงในกามราคะ และการแสวงหาหญิงงามจากการศึกสงคราม ดังนี้

3.1) ภรรยาในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่ววน **เตมุยีน จอมจักรพรรดิ**
เย็นกิสข่าน ของ ประพันธกร กล่าวว่าหลังจากแต่งงานเตมุยีนอยู่รวมหอกับนางบูไตโดยไม่ได้
ทำภารกิจใดเลยเป็นระยะเวลา 1 เดือน จึงสอดคล้องกับขั้นการพบผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวง
หรือยั่ววน

“...เตมุยีน ครองสุขรุ่มด้วยยอดหัวใจของเขาด้วยความสุขสันติ
ทั้งกายและใจและมีได้ใส่ใจธุระใดเป็นเวลา 1 เดือนจนต่างจากหายหื่นกระหายในกามสุข
จึงจะนึกคิดว่าเรายังมีการขำขันร่าเริงอยู่อีกมากนัก ครั้นจะมามีวาทอดทั้งแสวงหาสุขส่วนตัว
ให้เวลาล่วงไปเปล่าเสียจะนี่ย่อมไม่ชอบ...” (ประพันธกร, 2507, หน้า 105-106)

เหตุการณ์นี้ปรากฏในนวนิยายของประพันธ์กรเท่านั้น แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่า วีรบุรุษจะต้องผ่านความล้มเหลวทางกามสุขและเพศรส เพื่อบำเพ็ญตนตามปณิธานอันยิ่งใหญ่ของตนให้สำเร็จ ดังนั้นจึงต้องเสียดสละหรือละวางความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม

เจงกิสข่านให้ความเคารพเชื่อถือนั้ลัทธิชามานอย่างมาก ทรงเชื่อถือนมอผีชื่อเกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกัรี้ ผู้มีความสามารถจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ผู้คนศรัทธา เชื่อถือได้ว่า ตนสามารถติดต่อกับเทพเจ้าเทนกัรี้ได้จริง ความว่า

(“สุริยา”, 2556, หน้า 435)

เนื่องจากเจงกิสข่านทรงเลื่อมใสศรัทธาเตบ-เทนกรี ทำให้ทรง
มองข้ามความมหัศจรรย์ใหญ่โตสูงที่ก่อตัวขึ้นเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเตบ-เทนกรีวางแผนครอบงำ
อาณาจักรมองโกลที่พระองค์เพียงสร้างขึ้นทีละน้อย

เกอเกอซู-เบกิ เป็นบุตรของเมิงลิก ญาติของเตมูจิน มีพี่น้อง 6 คน
ทั้งหมดให้ความช่วยเหลือเตมูจินสร้างอาณาจักร เตบเทนกี้เป็นผู้ทำพิธีติดต่อกับเทพเจ้าเทนกี้
ในพิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน

“...เตบ-เทนกี้เป็นคนฉลาดเข้าขั้นอัจฉริยะ แต่มีร่างกายไม่สมบูรณ์ไม่สมประกอบ
จนแทบจะเรียกได้ว่าพิการ...ชาวมองโกลถือว่าอาการอย่างนี้แหละคืออาการของผู้ที่ถูก
เทพเจ้าเลือกสรรให้เป็นม้าทรงของพระองค์ คือให้เป็นคนถ่ายทอดพระวาจาของ
พระองค์ ...เตบ-เทนกี้เองก็ทราบเรื่องตำนานที่เล่าขานกันในหมู่ชาวมองโกล
เรื่องกำเนิดของพ่อมด...

...เตบ-เทนกี้รู้ดีว่าร่างกายไม่แข็งแรงพอจะเป็นนักรบได้ แต่เขาก็มีนักรบฝีมือดี
คือพี่ชายและน้องชายร่วมสายโลหิตอยู่ถึงหกคนแล้ว ทางที่ฉลาดที่สุดในความคิดของเขา
คือ ทำหน้าที่เป็นมันสมองให้นักรบทั้งหกคอยซ่องสุมกำลังไว้คอยตั้งตัวเป็นใหญ่
เมื่อเวลาเปลี่ยนรัชกาล...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 441)

เมื่อต้องการเป็นใหญ่เตบเทนกี้จึงเริ่มแผนการร้ายด้วยการทำให้
คณาจารย์น้อยใจเจงกิสข่านจนไม่เข้าประชุม ต่อมายุยงว่าคณาจารย์คิดกบฏจนเจงกิสข่านแคลงใจ
เขายังยกยอกทรัพย์สินสมบัติของเตมูเกและเฮอสินด้วย เตมูเก-โอบชิกิน บุตรคนสุดท้ายของเยสุเก
ขอดูแลทรัพย์สินทั้งหมดของมารดา แต่เตบ-เทนกี้ก็ยึดสมบัติไปเป็นของตน ทั้งยังลบหลู่เตมูเกด้วย
เตมูเกจึงเข้าพบบอร์เตให้ช่วยเหลือ บอร์เตใช้ความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างสามีภรรยาทำให้
เจงกิสข่านยอมรับฟัง และเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยใจที่เป็นกลาง ปราศจากความลุ่มหลง
ศรัทธา เมื่อได้สติก็ปรากฏว่าในรุ่งเช้าก็มีผู้พบศพของเกอเกอซู-เบกิ ในสภาพแข็งทื่อ กระดูก
แหลกเหลว สันหลังหัก ยื่นนอกกระโถมที่ประทับ ซึ่งเนื้อหาล้วนนี้มีรายละเอียดแตกต่างจาก
ประวัติศาสตร์เล็กน้อย

หนังสือพงศาวดารลับของมองโกล กล่าวถึงเหตุการณ์นี้
โดยย่อว่า พระจักรพรรดิให้เตมูเก-โอบชิกิน ดึงตัวเตบเทนกี้ไปประลองมวยปล้ำ แล้วส่งสัญญาณ
ให้จัดการหักกระดูกสันหลังจนสิ้นใจ จากนั้นใช้เกอร์ลีชาวโครบไว ปิดประตูและปิดปล่องควัน
ด้านบนทั้งหมด จัดเวรยามเฝ้าอยู่ 3 วัน เมื่อเปิดออกก็ไม่พบร่างของเขา เชื่อว่าเตบเทนกี้
ถูกควันหอบขึ้นไปยังฟากฟ้า (Onon, 2005, p. 237-238) เจงกิสข่านยังตำหนิเมิงลิกพ่อของ
เตบ-เทนกี้ที่ไม่ห้ามปรามบุตรชายทั้ง 7 ปล่อยให้ทรยศพระองค์ ไม่สมกับความไว้วางใจที่ทรงมีให้

เหตุการณ์ที่เจงกิสข่านลุ่มหลงในไสยศาสตร์และมายาศาสตร์ของหมอผีชาวมานชื่อเกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกัร ที่มีรูปร่างผอมบางคล้ายสตรี หมอผีผู้นี้อาศัยความศรัทธาของข่านหาผลประโยชน์ ยั่วยุใส่ร้าย และกำจัดบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในครอบครัวพระองค์ เพื่อหวังชิงราชบัลลังก์ในอนาคต เห็นได้ว่าวีรบุรุษในประวัติศาสตร์อาจพบผู้ล่อลวงหลายรูปแบบ ซึ่งประสงค์เข้ามาล่อลวงให้วีรบุรุษลุ่มหลงจนละทิ้งอุดมการณ์ในการแสวงหาสาระสาระมามอบให้แก่สังคม ดังพบว่า กษัตริย์ในประวัติศาสตร์หลายพระองค์ลุ่มหลงสุรานารี จนลืมหน้าที่อันควรมีต่อประชาชน ทำให้พบกับจุดจบของชีวิต หรืออาจทำให้วีรบุรุษกลายเป็นทรราชย์ ในกรณีของเจงกิสข่านหากไม่สามารถรู้ลึกพระองค์ได้ทันพระองค์อาจสูญเสียอาณาจักรที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นมาและยังไม่มั่นคงนัก เพราะยังไม่ได้กำจัดอิทธิพลอาณาจักรจีนตัวการสำคัญที่ทำให้คนมองโกลต้องฆ่าฟันกันตลอดเวลา

3.3) ภรรยาของผู้อยู่ยวนให้หลงในกามราคะ เหตุการณ์นี้ปรากฏเฉพาะเรื่อง**เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เท่านั้น ผู้เขียนเล่าว่าเตมุยีนพบภรรยาของขณะเดินทางไปพบโตกรัล (โต-ฮูล ข่าน) ที่คาราคอร์ม พบกับการประลองยุทธเลือกคู่ ซึ่งผู้เฒ่าปुरुณาติของโต-ฮูล ข่าน จัดขึ้นเพื่อเลือกคู่ให้นางปรีบุตรสาว เตมุยีนให้ซีเป-โนยอนลงประลองแล้วชนะ แต่ต้องรับผละตัวจากการประลองเพราะเกิดเหตุวิวาทกับพวกบูซิกูล ขณะเข้าพบโต-ฮูล ข่าน ผู้เฒ่าปुरुมาพบเข้าก็ทวงสัญญาให้ซีเปโนยอนสมรสกับบุตรสาวตน เพราะชนะการประลอง ซีเปโนยอนปฏิเสธเพราะว่าตนชนะคู่ต่อสู้เพียงแค่วันที่ 2 ของการประลองเท่านั้น ยังเหลืออีก 1 วัน จึงไม่ครบตามกฎหมาย และตนไม่ใช่คนที่เก่งที่สุด เพราะเตมุยีนซึ่งเก่งกว่าไม่ได้เข้าร่วมประลองด้วย ดังนั้นซีเปโนยอนจึงขอให้ยกนางปรีให้เตมุยีน ขณะสนทนากันลันดาชาวบูซิกูลเข้ามาพอดี แล้วลวงเตมุยีนกับซีเปโนยอนไปทานเลี้ยงเพื่อกำจัด

หลังจากเตมุยีนและซีเปโนยอนรอดพ้นจากการวางยาพิษมาได้ ก็พบกับเฒ่าปुरु และนางปรี เมื่อปรีพบหน้าเตมุยีนก็เกิดความพึงพอใจ จึงตัดสินใจครองคู่กับเตมุยีน หลังงานสมรสเตมุยีนหลงขลุ่ยตัวอยู่ในห้องหอนาน 7 วัน โดยไม่ออกไปไหน ความว่า

“...เตมุยีนยืนแล้วเร่มือตะโม่รัดกอด จนเป็นที่รึงใจนางผู้นั้นด้วยหลังจูบทั้งสองแก้มและปากแล้วจึงจะเอ่ยจำนรรจว่า ‘เกิดเป็นชายชาติ มิใช่การรบชนะศัตรูแลได้เร่สุขด้วยสตรี ดอกหญ้าที่เป็นสุขอันชายปรารถนา ฉะนั้นเจ้าอย่าถวิลกังวลเลย ว่าตราบไคชายชาติรักดาบที่เผด็จศึก ตราบนั้นสตรีใดงามแลให้สุขแก่เราเรามีคิดจะลุ่มหลงเลย’ นางปรีฟังคำโลมแลต้องมือชายคสังอันตนมิเคยรู้รสมาก่อน แลเตมุยีน

กระทำให้วางมือด้วยน้ำใจคะนอง อารมณ์สวาทก็ชานอกตรึงน้อยผู้นั้น มิเป็นอันจะ
 เจริญจากความใดอีก มีแต่เงากลมกอดเกาะของคู่หนุ่มสาววูบวาบ ล้อแสงจันทร์เล่นใน
 ความมืดของราตรีนี้...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 136)

เตมูยีนอยู่ในห้องหอเสฟเพศสนานถึง 7 วัน โดยไม่ได้ไปไหน
 ไม่ได้ทำภารกิจที่ค้างไว้ เหตุการณ์จึงสอดคล้องกับชั้นผู้หญิงในฐานะผู้ล่องลอยหรือยั่ววน
 ที่เกิดเหตุการณ์อันทำให้วีรบุรุษลุ่มหลงมัวเมาแล้วลืมหน้าที่ของตน จากนั้นแทรกด้วยขั้นตอน
 เส้นทางแห่งการทดสอบ เนื่องจากนางบูไต (บอร์เต) ถูกเผ่าเมอร์กิตลักพาตัวไป

ส่วน “สุริยา” กล่าวว่า ถึงแม้เจงกิสข่านจะมีภรรยารองหลายคน
 แต่ก็ไม่ได้ลุ่มหลงใครเป็นพิเศษ เนื่องจากให้ความสำคัญกับหน้าที่ตามอุดมการณ์ของตนมากกว่า
 ความว่า

“...เราสามารถอยู่บนหลังม้าได้ที่หลายวันเหมือนทหารเอกของเขาไม่เคย
 ปลิกตัวเข้าไปนอนในกระโจมเมื่อยังไม่เสร็จภารกิจ เขาเริ่มมีภรรยาน้อยหลายคนตาม
 ประเพณีที่ได้มาในการชนะศึกแต่ละครั้ง แต่เขาก็มิได้มัวเมาในกามารมณ์ เตมูยีนไม่
 เคยอยู่ในกระโจมของนางคนใดข้ามวันข้ามคืนเหมือนที่พวกข่านและสุลต่านทั้งหลาย
 ชอบทำ เวลารุ่งอรุณเตมูยีนก็อยู่ กับบรรดาทหารของเขาแล้ว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 252)

ถึงแม้ว่าจักรพรรดิเจงกิสข่านจะมีมเหสีมากแต่ทรงให้ความสำคัญ
 กับบอร์เตมากที่สุด และไม่ให้ความสำคัญกับความสุขจากเพศสมมากกว่าภารกิจสร้างชาติของ
 พระองค์

“...ด้วยเหตุที่เจงกิสข่านมักน้อยในเรื่องสตรี พระองค์ไม่เคยมีคาตุนเกิน 4 องค์
 ในเวลาเดียวกัน พระองค์จึงสามารถแบ่งที่ดินดี ๆ ให้แก่คาตุนของพระองค์ได้

ธรรมเนียมมเหสีเอกของกษัตริย์องค์สำคัญมักไม่มีใครมีความสุข ต้องรับขับสู้
 กับบรรดานางบำเรอในฮาเร็มของสวามี แต่เจงกิสข่านไม่มี ฮาเร็ม พระองค์ประทับอยู่ใน
 กระโจมทองหลังใหญ่กับพระมเหสีบอร์เต มเหสีอื่นอีกสามองค์มีกระโจมและบริเวณ
 พักผ่อนของตนเอง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 435)

แม้เจงกิสข่านจะมีเหสีรองหลายคนแต่เนื่องจากให้ความสำคัญกับบอร์เตมเหสีเอกมากที่สุด และการไม่ยอมให้ความต้องการทางกามารมณ์ทำลายอุดมการณ์ในการรวมชาติและความเป็นอิสระของอาณาจักรมองโกล มเหสีรองจึงไม่สามารถทำให้วีรบุรุษเป่ียงเบนหรือลุ่มเลิกภารกิจของตนได้เลย

ขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นว่า “สุรียา” พยายามปรับภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน ที่ในพงศาวดารลับมองโกลเองก็ตำหนิว่า ทรงปล่อยให้สตรีรายล้อมมากเกินไป เอกสารอื่น ๆ แม้แต่เอกสารที่ “สุรียา” ใช้ก็กล่าวตรงกันว่าเจงกิสข่านมีสตรีจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้เจงกิสข่านเป็นสุภาพบุรุษสอดคล้องกับสังคมสมัยปัจจุบัน ต่างจากประพันธกร ที่แสดงให้เห็นว่าบุรุษที่มีสตรีรายล้อมจำนวนมากเป็นเกียรตินิยมและแสดงความเป็นชายที่แท้ ส่วน “สุภา” ตำหนิที่เจงกิสข่านมีนางสนมกำนัลจำนวนมาก

3.4) การแสวงหาหญิงงามจากการศึกสงคราม เหตุการณ์นี้เกิดหลังจากสถาปนาเป็นเจงกิสข่านแล้ว โดยพบใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** โดยกล่าวว่า เจงกิสข่านทรงพอพระทัยการได้ครอบครองสตรีที่ได้จากการชนะสงคราม ทำให้ด้านหลังเกอร์ของพระองค์เป็นเกอร์ที่ปักของเหล่าหญิงงามที่ได้จากการรบกับอาณาจักรต่าง ๆ ความเป็น

“...ด้านหลังติดพลับพลาเรียงรายไปด้วยกระโจมทองของมเหสีแลนางสนม มีจำนวนมากมายหลายชาติหลายภาษา ด้วยมีว่าเย็นกิสข่านชนะศึกถิ่นใดประเทศใด สตรีงามเป็นสิ่งที่พระองค์จะต้องชอกซอนมองหาเอามาเป็นข้าบาทบำเรอไว้ก่อนเสมอ แม้กระนั้นบางทีเกิดมีประสงค์นางผู้งามเปลี่ยนรสเปลี่ยนอารมณ์ขึ้นแปลก ๆ ยิ่งถึงกับให้ผู้ที่ไว้วางพระทัยออกสืบเสาะหาอยู่ไม่ขาด บางครั้งมีผู้มาทูลถึงว่ามีหญิงรูปงามอยู่ในเมืองที่ดีได้แต่มีรู้อยู่ที่ใด ครั้นสอบถามว่ามีลักษณะงามอย่างไร หากผู้ทูลตอบบรรยายเป็นที่สนพระทัย ถึงกับเสด็จไปค้นหาสืบเสาะด้วยพระองค์เองเอามาจนได้ เย็นกิสข่านเคยตรัสเสมอว่า นักรบที่เก่งกล้า ชื่อสัตย์แลหญิงงามเป็นสิ่งที่ข้าปรารถนาเท่ากัน...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 363-364)

ถึงแม้จะมีการแสวงหาหญิงงามจากการสงครามแทรกเข้ามา แต่เจงกิสข่านก็ยังยึดมั่นในอุดมการณ์และหน้าที่ของตน ไม่ปล่อยให้ลุ่มหลงจนละทิ้งหน้าที่เหมือนวีรบุรุษในอดีตหลายพระองค์

4) การเป็นหนึ่งในเดียวกับบิดา หรือการคลี่คลายความบาดหมางกับบิดา (Atonement with the Father) (9) วีรบุรุษจะต้องคลี่คลายความขัดแย้งทางจิตใจ โดยเฉพาะการคลี่คลายปมในใจที่มีต่อบิดา หรืออาจคลี่คลายอุปสรรคที่สำคัญของชีวิตของตนให้ได้ ดังที่แคมป์เบลล์กล่าวว่า วีรบุรุษต้องแก้ปัญหาความขัดแย้งกับพ่อด้วยการเปิดจิตวิญญาณของเขาให้เป็นอิสระจากความหวาดกลัว...ซึ่งจะช่วยคลี่คลายความขัดแย้งและปรับความเข้าใจอันดีต่อกันเพื่อชดเชยอดีตที่ผ่านมา (Campbell, 1973, pp. 116, 147) เนื่องจากเยสุเก บิดาของเตมูยีนเสียชีวิตไปตั้งแต่เตมูยีนมีอายุเพียง 9 ขวบ ทั้งยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดา ดังนั้นการเป็นหนึ่งในเดียวกับบิดาของเตมูยีน จึงเป็นการคลี่คลายความกังวลในการเข้าพบองค์ท่านผู้เป็นบิดาบุญธรรมในอนาคต กลายเป็นผู้ให้คำแนะนำ (Mentor) อบรมความรู้ให้แก่วีรบุรุษเจงกิสข่าน ดังนี้

4.1) การพบกับโตกรัลข่าน เตมูยีนตัดสินใจไปพบโตกรัลข่าน (โต-ซรุลข่าน) เพื่อนร่วมสabanของบิดา เพื่อขอความช่วยเหลือรอบเผ่าบูชิกันเนื่องจากกำลังพลไม่พอความว่า

“...ตามความคิดของเราเห็นว่า จะให้ผู้ใดผู้หนึ่งนำความไปขอความช่วยเหลือจากโตกรัลข่านเพื่อนน้ำมิตรบิดาเรา คงจะไม่ผิดหวัง เพราะนอกจากการที่ครั้งนี้เรามีได้ไปอย่างคนขอทานสิ้นไร้ไม้ตอกแล้ว ครั้งเรายกพลไปทำลายพวกตาดแลบูชิกันครั้งรู้ถึงหูโตกรัลข่าน ก็คงมีอาจจะคิดหมีนศักดิ์เราได้ว่าเป็นคนล้นท่าไปขอทาน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 136)

เมื่อรบชนะเผ่าเมอร์กิตแล้ว ค่ายของเตมูยีนมีสถานะมั่นคงมากขึ้น จึงตัดสินใจไปพบโต-ซรุล ข่าน เพราะต้องการเป็นพันธมิตรที่ดี ช่วยเพิ่มอิทธิพลของตนให้มากยิ่งขึ้น จึงชวนซีเปโนยอนออกเดินทางไปนครคาราคอร์มเมืองหลวงของเผ่าเกรต ผ่ายโต-ซรุล ข่าน เห็นเตมูยีนการวะตนด้วยอาการนอนน้อม คำพูดอ่อนหวานคมคาย อ่อนน้อมถ่อมตน ประกอบกับเคยได้ชื่อเลื่องด้านการรบ ก็มีความประทับใจ จึงสนทนาวด้วยดี ความว่า

“...โตกรัลข่าน เคยมีน้ำใจนิยมนิยมนิดด้วยลักษณะเตมูยีน และเคยยินกิตติศัพท์กลวิธีทำศึกสองหนหลังของเตมูยีนก็มีจิตเชื่อปณญาอยู่ ครั้นฟังเตมูยีนใช้ลิ้นพูดแบบยลเจรจาเป็นที่รื่นหู หนึ่งเหตุผลอันเป็นโวหารอันไพเราะมาแวดล้อมถ่อมตน มิให้เป็นทีระคายเคือง มิตรภาพครั้งเยสุกายผู้พ่อคนผู้นี้ลึกลับงอกเงยขึ้นในรณรัฐสิกของท่านผู้เฒ่าอีกเล่า โตกรัลข่านดำริทบทวนชั่วครู่เดียว จึงปลงใจลำเอียงได้เร็ว แล้วพูดด้วยอัธยาศัยตอบว่า ‘เตมูยีนเอ๋ย เจ้าว่าชอบแล้ว การทั้งนี้จึงจะได้กระทำลัทธิข้าต่อหน้าไอรสแห่งเรา

เพื่อเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ติดต่อกันไปชั่วกาลนาน แลเราไว้วางใจในศักดิ์ชายตลอดจน
ปัญญาของเจ้า...’...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 156)

เตมูยีนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับโต-ฮฺรุล ข่าน เสมือนบิดากับ
บุตรบุญธรรม เนื่องจากเป็นบุตรของเพื่อนร่วมน้ำสาบาน เตมูยีนเองก็เคยส่งสารตัดพ้อ
ที่โตกรัลข่านระแวงตนในเหตุการณ์หลังจากนี้ที่ข่านเริ่มระแวงเตมูยีน แล้วทำร้ายเตมูยีนก่อน
มีเนื้อความว่า โตกรัลข่านให้ความอุปการะตนเหมือนบุตร “พ่อท่านเคยมีอุปการคุณแต่ข้า
ผู้เปรียบดังบุตร”

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” เล่าเนื้อหาตอนนี้ว่า เตมูยีนได้รับ
คำแนะนำจากเฮอสิน ให้นำผ้าคลุมขนสัตว์สีดำที่บอร์เตนำมาคารวะมารดาสามีตามธรรมเนียม
ไปเป็นของกำนัลแด่โต-ฮฺรุลข่าน (To'oril qan) ทำให้โต-ฮฺรุล ข่าน มีความเมตตาเตมูยีนเป็นพิเศษ
และยินดียรับเข้าทำราชการกับตนในฐานะโนยันหรืออัศวินในอารักขา ด้วยบทมีเนื้อความว่า

“...โต-ฮฺรุล ยินดีจนออกนอกหน้า ‘โนยันคนใหม่ของข้านี้ช่าง
ทำอะไรถูกใจข้านัก เพื่อเห็นแก่เสื้อคลุมขนสัตว์สีดำ ข้าจะรับเจ้าและสหายของเจ้าพร้อมพี่ชาย
น้องชายไว้ในเผ่าเกรต หวังว่าเจ้าจะมีฝีมือลายมือเทียบเทียมกับสหายเยสุเกซของข้า ถ้าเจ้า
ประพฤติตนดีตามหลักของนักรบมองโกลเจ้าก็คงจะเจริญในยุทธภพ...’...” (“สุรียา”, 2556,
หน้า 196)

เมื่อโต-ฮฺรุล ข่าน รับเตมูยีนเป็นโนยันของตนแล้ว ยังให้การรับรอง
เตมูยีนในฐานะข่านของเผ่าบอร์ยิกินที่ถูกต้องชอบธรรมด้วย

“...การที่เตมูยีนตัดสินใจเข้าหาร่มบารมีของโต-ฮฺรุล หัวหน้าเผ่าเกรตนั้น
เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องและทันเวลาทีเดียว ด้วยความปลอบปลื้มในเสื้อคลุมขนสัตว์
สีดำ โต-ฮฺรุล ช่วยผลักดันให้เตมูยีนได้เป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินของบิดาอย่างเต็มตัว...
เพราะฉะนั้นเขาจะต้องยกเตมูยีนให้มีฐานะเลิศลอย พวกลูกชายของเผ่าเล็กเผ่าน้อย
จะได้หัวซุกหัวซุนมาพึ่งบารมีเขา แล้วทีนี้ละโต-ฮฺรุลคนบุญหนักอาจจะเปลี่ยนฐานะ
จากการอยู่กระโจมไปอยู่ในพระราชวังของเมืองใดเมืองหนึ่งที่เขาได้กลายเป็นราชา
มองโกลองค์หนึ่ง ไม่ใช่หัวหน้าเผ่าโจรแล้ว โต-ฮฺรุลก็มี แผนการของเขา...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 197)

นอกจากได้รับรองสถานะหัวหน้าเผ่าโดยชอบธรรมแล้ว ยังมีโอกาสเรียนรู้ยุทธวิธีการสู้รบ การทำราชการ และได้รู้จักบุคคลชั้นหัวหน้าเผ่า รวมทั้งนักรบผู้เก่งกล้า แล้วทำการผูกมิตรค้นหาบริวาร ส่งผลให้เตมูยีนกลายเป็นผู้มีชื่อเสียง และมีผู้ให้ความเคารพนับถือนิยมชมชอบในตัวเตมูยีนมากขึ้น ความว่า

“...เตมูยีนถือว่าเวลาช่วงนี้เป็นเวลาสำหรับผูกมิตร หาบริวาร และฝึกสอนคนที่จะเป็นแม่ทัพนายกองของเขาในอนาคต เขาเชื่อว่าโต-ฮูลูคงไม่อยู่จนค้ำฟ้า แต่เขาจะไม่เป็นมือที่ทำลายบัลลังก์ของโต-ฮูลู เขาจะจงรักภักดีอย่างลูกจงรักภักดีต่อพ่อบุญธรรม แต่ถ้าไม่มีโต-ฮูลูแล้ว เขา...เตมูยีนนี้แหละจะเป็นข่านใหญ่ และเมื่อถึงเวลานั้นเขาก็หาบริวารของเขาไว้พร้อมแล้ว เตมูยีนก็มีแผนการของเขาเหมือนกัน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 198)

โต-ฮูลูข่าน ยังให้ความร่วมมือกับเตมูยีนในการสู้รบกับเผ่าเมอร์กิต เพื่อชิงตัวบอร์เตคีนมาได้เป็นผลสำเร็จ

5) การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า (Apotheosis) (10) ในขั้นตอนนี้วีรบุรุษที่ผ่านการคลี่คลายปมในใจแล้ว เจริญขึ้นอีกระดับจนมีสถานะเหมือนเป็นเทพเจ้า เนื่องจากการเปลี่ยนมุมมองของวีรบุรุษ ที่เดิมมักมองเรื่องส่วนตนเป็นอันดับแรก กลายเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญและอุทิศตนให้กับส่วนรวม สิ่งนี้ทำให้วีรบุรุษกลายเป็นผู้ที่มีความยิ่งใหญ่ แคมพ์เบลล์ยังได้ยกตัวอย่างพระโพธิสัตว์ในประเทศจีนและญี่ปุ่น ที่แสดงภาพลักษณ์ได้ทั้งชายและหญิง เช่น พระโพธิสัตว์กวนอิมทรงแสดงความเมตตาด้วยปณิธานไม่ยอมเข้าพระนิพพานเพื่อโปรดสรรพสัตว์ให้หมดก่อน แล้วจึงเข้าพระนิพพานเป็นองค์สุดท้าย (Campbell, 1973, pp. 150–152, 165) นวนิยาย ทั้ง 3 ฉบับ มีเนื้อหาสอดคล้องกับขั้นตอนนี้ 4 เหตุการณ์ ปรากฏก่อนขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การขึ้นเป็นข่านหลังการมรณกรรมของบิดา ปรากฏตามขั้นตอนตามแนวคิด 3 เหตุการณ์ คือ การสถาปนาเป็นข่านหลังการรวบรวมเผ่าช่วงต้น การสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน และการแสดงตนเป็นจักรพรรดิเหนืออาณาจักรจีน มีรายละเอียดดังนี้

5.1) การขึ้นเป็นข่านหลังการมรณกรรมของบิดา ปรากฏเฉพาะ **เตมูยีนจอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เท่านั้น ผู้เขียนเล่าว่าเมื่อเยสุกายข่านถึงแก่กรรมชาวเผ่าที่รักดียกเตมูยีนขึ้นเป็นข่านทันทีเนื่องจากเป็นทายาทที่มีความชอบธรรม ความว่า

“...เตมูยีนก่อนยอมรับตำแหน่งชานตามสิทธิผู้เป็นทายาท ถึงกับสะอื้นตรมใจ ก่อนรับตำแหน่งเมื่อมีผู้รักดีกลุ่มน้อยขอร้องให้การณ์เป็นไปโดยประเพณีบัญญัติ ้วยวุฒิ และญาณปัญญาทั้งอ่อนต่อสมามิฉัน ซึ่งมีน้อยเพราะรอบรู้้น้อยมาเก่าก่อน... ใจหนึ่งคิดกระนี้แต่จิตสำนักหนึ่งหยังผยองในศักดิ์ชานและเกียรติชาติเชื่อนักสู้...บางที่ เราคงจะตายอย่างพ่อเรา ก็ควรหรือจะมียอมตายด้วยฐานะเป็นชานเยี่ยงศักดิ์พ่อ มุ่นอารมณ์ปักตระหนักรู้ว่าไม่หนีดีกว่าหนีด้วยสถานน้ำใจจะนี้ เตมูยีนน้อยจึงยอมรับ สืบเชื้อตำแหน่งชาน...สืบต่อไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 54-55)

แม่เตมูยีนจะกังวลว่า ตนมีอายุน้อย มีประสบการณ์และ ความสามารถน้อย ไม่สามารถนำทัพสู้ศัตรูได้ แต่ก็รู้สึกทระนงในเชื้อสายชาน จึงยอมรับตำแหน่ง ชานต่อจากบิดา แต่เนื่องจากอายุยังน้อยทำให้ชาวเผ่าส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ และพากันเอาใจ ออกห่าง แล้วอพยพออกไปจากเผ่าไป การขึ้นเป็นชานครั้งนี้จึงเป็นโมฆะ

5.2) การสถาปนาเป็นชานหลังการรวบรวมเผ่าช่วงต้น ปราบกฏใน นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ซึ่งกล่าวว่า เตมูยีนผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนสถานะเป็น เทพเจ้า 3 ครั้ง ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1189 ขณะที่ยายุ 30 ปี ครั้งที่ 2 เมื่อปี ค.ศ. 1206 และครั้งที่ 3 เมื่อรบชนะอาณาจักรจีนหรือเจอร์เซน ปี ค.ศ. 1215

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากเตมูยีนตัดสินใจแยกจากเผ่าจาดารัต ของจามูกา แล้วตั้งกองกำลังเป็นของตนเองมาแล้วเป็นเวลา 8 ปี แม้นคนในเผ่าเพิ่มจำนวนมากขึ้น และมีผู้ยกย่องให้เตมูยีนเป็นชานแล้ว แต่เตมูยีนก็ยังไมยอมรับตำแหน่งเนื่องจากเกรงใจองชานอยู่ แต่หลังจากเตมูยีนพ่ายศึกในสงคราม 13 พันธมิตร จึงรวบรวมกำลังคนใหม่อีกครั้ง การประชุม สภากูริลโตเมื่อ ค.ศ. 1189 ที่ประชุมมีมติให้เตมูยีนรับตำแหน่งชาน ขณะมีอายุ 30 ปี เพื่อเป็นผู้นำ และบัญชาการรบปกป้องคนในเผ่า แทนการหลีกเลี่ยงการรบและหลบหนีอย่างที่เคยทำมา ความว่า

“...ปีนั้นเป็นปี ค.ศ. 1189 เตมูยีนมีอายุได้สามสิบปี ครั้งนั้นเครือข่ายของเตมูยีน ทุกสาย ต่างพาทรัพย์สมบัติใส่เกวียนมาจอดแน่นริมทะเลสาบสีฟ้าที่อยู่เชิงเขารูปหัวใจ ต่างอุ้มลูกจูงหลานพากันมาหมดทุกคน บรรดามิตรสหายคนที่ชอบพอกับเตมูยีนก็พากันมาด้วย เตมูยีนจึงประกาศตนเป็นชานอย่างเป็นทางการในวันนั้น วันนั้นเป็นวันแรก ที่เขาสวมเครื่องแต่งตัวอย่างชาน สวมเสื้อคลุมยาวทำด้วยขนสัตว์ด้วยอ้อมลิม่วงห้อย

ผู้หญิงที่ชาย แต่นอกจากคทาเกียรตินี้ที่ขานทุกองค์จะต้องถือไว้ในหัตถ์ซ้าย หัตถ์ขวา ของขานองค์ใหม่กลับถือหอกยาวปลายแหลมเปียบ เบื้องพระปฤษฎางค์สะพายคันธนู และกระบอกใส่ลูกธนูจำนวนมาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 238)

หลังจากรับการสถาปนาเป็นขานในครั้งแรก เฒะยีนต้องทำการรบหลายครั้ง จนกระทั่งทุ่งหญ้าสดเตบปีขณะนั้นเหลือเผ่าที่ทรงอิทธิพล 3 เผ่าใหญ่ คือ เผ่าเกรตขององขาน เผ่าจาดาร์ตของจามูกา และเผ่าบอร์ยิกินของเฒะยีน ทั้ง 3 ฝ่าย ต่างแสดงสิทธิความชอบธรรมในการครองแผ่นดินมองโกลทั้งสิ้น ช่วงนี้เฒะยีนจึงเข้าสู่ขั้นตอนการสถาปนาเป็นเทพเจ้าอีกครั้ง

5.3) การสถาปนาเป็นเจงกิสขาน เหตุการณ์การสถาปนาเป็นเจงกิสขานมีความสอดคล้องกับขั้นตอนการมีสถานะเป็นเทพเจ้าครั้งที่ 3 เหตุการณ์นี้เกิดจากที่ประชุมกูริลไต มีมติเป็นเอกฉันท์ให้สถาปนาเฒะยีนเป็นจักรพรรดิเจงกิสขาน มีรายละเอียดดังนี้

เฒะยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสขาน กล่าวว่า เฒะยีนประกาศเรียกขาน และผู้ครองนครต่าง ๆ มาประชุมครั้งใหญ่ เรียกว่า การประชุมสภากูริลไต (กูริลไต) ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมมีมติเอกฉันท์ให้เฒะยีนรับการสถาปนาขึ้นเป็น “เย็นกิสคาขาน” ความว่า “...ไรรจารย์ผู้หนึ่งคิดดีแล้วก็แจ้งให้สภากูริลไตประกาศการเฉลิมนามให้เฒะยีนเป็นที่เย็นกิสคาขาน อันเป็นความหมายว่าเป็นจอมอิสรราชแห่งกษัตริย์ทั้งหลาย และเป็นมหาจักรพรรดิของเหล่าพสกนิกรทั้งปวงในอาณาจักรชั้นทสิมา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 248)

ชาวมองโกลมีความนิยมชมชอบเฒะยีนเนื่องจากเป็นผู้มีสติปัญญาความสามารถและคุณธรรม เชื่อกันว่าเป็นเทวทูตสวรรค์ที่ลงมาปราบยุคเข็ญของโลก ความว่า

“...ความชื่นชมอย่างแท้จริงต่อเย็นกิสขานเฒะยีนนั้นก็เปี่ยมท่วมล้นอยู่ในจิตใจบรรดานักรบแลชนชาวมองโกลทั่วไป ด้วยต่างมีความเลื่อมใสในจิตใจเอื้ออารีของเฒะยีน แลเชื่อในฝีมือสติปัญญาแลกำลังทัพม้าอันเกรียงไกร บางพวกเชื่อกันว่า **เย็นกิสขานผู้นี้ก็คือบ๊อคโต** เทวทูตอันสรวงสวรรค์ส่งมาเกิดเพื่อปราบกสิยุคแลปราชัยยุคเข็ญของโลก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 248)

เจงกิสขาน ของ “สุริยา” กล่าวว่า หมอผีชาวมาน ชื่อเกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกี้ อ้างว่าตนได้พบกับเทพเทนกี้ แล้วองค์เทพตรัสกับ เตบเทนกี้ว่า ทรงมอบแผ่นดินทั้งหมดให้เฒะยีนและเชื้อสายเป็นผู้ปกครอง มีเนื้อความว่า

“...วันหนึ่งตอนใกล้รุ่งเมื่อข้าพเจ้าจวนจะตื่นข้าพเจ้าก็เห็นองค์เทพเจ้าเทนกิริเสด็จมาในกระโจมของข้าพเจ้า รัศมีกายของเทพเจ้าเปล่งแสงจนทำให้กระโจมของข้าพเจ้าสว่างเหมือนกลางวัน เทพเจ้าเทนกิริกวักพระหัตถ์เรียกข้าพเจ้าให้มาคุกเข่าอยู่ตรงพระพักตร์ของพระองค์ มีรับสั่งว่า เตบ-เทนกิริ ต่อแต่นี้ไปเจ้าจงชื่อเตบ-เทนกิริ เจ้าจงไปประกาศในโลกข้างล่างให้ดังไปทั่วทุ่งหญ้าสเดปปัว ตัวข้าเทนกิริเทพแห่งท้องฟ้าและเทพสูงสุดในสวรรค์ขอสั่งว่า เราได้มอบพื้นผิวทั้งหมดของโลก ทั้งทั้งบริเวณทุ่งหญ้าสเดปปัว และบริเวณรอบนอกไปให้แก่เตมูยีนและเชื้อสายของเตมูยีนทั้งหมด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 258)

เนื่องจากชาวมองโกลมีความเคารพเชื่อถือนมผีชามาน ทำให้ประชาชนเชื่อคำพูดของเกอเกอซูอย่างสนิทใจ ทำให้เกิดกระแสมนิยมในตัวเตมูยีนมากขึ้น เตมูยีนจึงยอมรับอาณัติจากสวรรค์เพื่อปกครองแผ่นดิน ตัวบทกล่าวไว้ว่า

“...ดีแล้ว เราได้รับอาณัติจากสวรรค์ มาปกครองโลกหล้านี้ด้วยคุณธรรม เฝ้ามองโกลของเราจะเป็นจักรวรรดิปกครองคนทั้งหลายบนทุ่งหญ้าสเดปปัวนี้ต่อไป แล้วเจงกิสข่าน ทรงยกมือห้ามคนทั้งหลายที่กำลังจะคุกเข่าลงถวายคำปฎิญาณว่า ไม่ ไม่ เราจะยังไม่รับคำปฎิญาณ ณ ที่นี้ มาพวกเราจงพากันพาพรรคพวกทั้งหมดไปยังภูเขาคักดีลีทืออันเป็นที่มาของแควต่าง ๆ ของแม่น้ำโฮ-นอน เรามีกำเนิดที่นั่น เราได้พลังของเทพเจ้าจากที่นั่น เราจะประกอบพิธีเถลิงอำนาจขึ้นเป็นเจงกิสข่าน ณ ที่นั่น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 271)

เตมูยีนให้ทุกคนไปร่วมพิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่านที่ภูเขาคักดีลีทือที่เขาเคยหลบการตามล่าของเผ่าไต้ยุดในวัยเด็ก ทรงเชื่อว่าภูเขาลูกนี้เสมือนเป็นบิดาผู้มอบพลังให้พระองค์ ปัจจุบันภูเขาลูกนี้คือเขาเบอร์คาลคันดูล เขตเดเลียมบอลด็อก จังหวัดเคนตีอิ ประเทศมองโกเลีย โดยกำหนดวันขึ้น 14 ค่ำ เป็นวันสถาปนา และเป็นวันเริ่มจักรวรรดิมองโกลอย่างเป็นทางการ ในพิธีหมอบผีเกอเกอซู-เบกิ เป็นม้าทรงเทพเจ้าเทนกิริ เพื่อมอบอำนาจจากเทพแห่งฟ้านิรันดร์ให้กับเตมูยีนโดยตรง มีเนื้อความการสนทนาที่น่าสนใจ ความว่า

“...ข้าแต่พระบิดา พระองค์มีพระประสงค์จำนงสิ่งใดหรือ พระองค์จึงเสด็จมา
เหยียบพื้นโลกหล้านี้’

‘เรามีธุระสำคัญ’ เตบ-เทนกิริตอบด้วยเสียงเหมือนกำลังละเมออยู่ในฝัน

‘ธุระอะไรพระเจ้าข้า โปรดเมตตาให้ข้าพระองค์รับรู้’ เจงกิสข่านรับสั่งด้วยเสียง
กังวานใสราวแก้วเจียรนัยที่ถูกนิ้วมือกระดูกของเตบ-เทนกิริดีด

‘เรามาเพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตรแห่งเรา’

‘ข้าพเจ้ารอรับพระบัญชา ณ บัดนี้’ องค์เจงกิสข่านตรัสกับพ่อมดหมอผีเตบ-
เทนกิริ

‘เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่าเจงกิสข่าน’....”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 274)

จากนั้นเกอเกอซู-เบกิ ก็ตีดน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ที่เทพเจ้าเทนกิริเสก
ในขณะที่ทำพิธีให้เจงกิสข่าน แล้วประสาทพบว่า

“...‘มา มานี้ เจงกิสข่าน’ เตบ-เทนกิริสั่งด้วยเสียงปานฟ้าร้อง ‘มาให้พ่อเจิมเจ้า
ด้วยน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ในคนโทนี้ เมื่อเจิมแล้ว เจ้าจะเป็นผู้ที่ใครมีอาจทำร้ายได้ เจ้าจะ
ปกครองมหาอาณาจักรมองโกลของเจ้าได้หลายสิบปีจนกระทั่งถึงที่ที่เจ้านอนตายเอง
บนพูกด้วยความชรา จะไม่มีใครยิ่งใหญ่กว่าเจ้าอีกในโลกนี้ ทั่วพื้นปฐพีเดียวแห่งราชัน
ทั่วถ้วนหน้าจักค่อมลงคำนับบุตรแห่งเรา ชื่อของเจ้าจะยืนยงคงอยู่ตราบเท่า
กาลปาวสาน’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 274-275)

“สุริยา” กล่าวว่า การสถาปนาเป็นเจงกิสข่านในครั้งนี้เป็น
“การได้รับยกย่องให้เป็นข่านอย่างเอกชนนิกรสโมสรมมุติ กล่าวในเรื่องเป็นเสียงเดียวกัน
ไม่มีใครแตกพวก ซึ่งเป็นเรื่องยากอย่างสุดแสนและไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน คือ พันธมิตรทุก ๆ เผ่า
ต่างยกย่องให้เขาเป็นข่านแห่งสากลจักรวาลอย่างกษัตริย์” (“สุริยา”, 2556, หน้า 279-280)

ด้วยพิธีกรรมดังกล่าวทำให้เจงกิสข่านมีสถานะเป็นดังเทพเจ้า
ของชาวมองโกล เป็นผู้ได้รับอาณัติจากเทพเทนกิริ เทพเจ้าแห่งฟ้าอันรันดร์ที่ชาวมองโกล
ให้ความเคารพนับถือมาปกครองมวลมนุษย์และครอบครองผืนแผ่นดินทั้งหมด

5.4) การแสดงตนเป็นจักรพรรดิเหนืออาณาจักรจีน หลังจากจักรพรรดิจีนไฉ่จง ในฐานะกษัตริย์ของดินแดนในอารักขาผิดสัญญากับเจงกิสข่าน โดยมอบราชสมบัติให้จักรพรรดิจีนโม่ตี้ แล้วทรงอพยพไปอยู่ราชธานีรองที่ไคเฟิง เจงกิสข่านจึงยกทัพมาปราบ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านแสดงตนเหนืออาณาจักรจีนด้วยการตั้งมฐลีเป็นผู้สำเร็จราชการที่เมืองเซียงอาน (จตุ) ว่า

“...พระองค์จึงทรงมอบชายเก่าแก่สขีชาวตั้งให้มฐลีมีอำนาจสิทธิขาดในการปกครองแคว้นจีนต่างพระเนตรพระกรรณตลอดจนการกวาดล้างกสิยุคหรือเหตุร้ายใด ๆ ก็ได้ อำนาจสิทธิขาดนี้ให้หมายความว่ามฐลีเห็นดีเห็นชอบอย่างไรที่จะให้บังเกิดความราบคาบ แลกครองชาวจีนให้อยู่ใต้อำนาจได้ ก็ให้ทำไปได้โดยเด็ดขาดทันทีไม่ต้องรอพระองค์สั่ง หรือพระองค์จะไม่ต้องออกคำสั่งอันใดอีกเลย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 359)

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของสุริยา กล่าวว่า เจงกิสข่านทรงประกาศชัยชนะเหนืออาณาจักรจีน พระจักรพรรดิเจงกิสข่านจึงเป็นผู้มีอำนาจเหนือจักรวรรดิจีนแต่ผู้เดียว และเป็นผู้ครอบครองอาณาจักรที่กว้างไกลความว่

“...ในต้น ค.ศ. 1215 ปีขุน ชาวมองโกลพากันจำได้ว่เป็นปีทองอันแสนสุข อิมหน่าสำราญไปด้วยทรัพย์สินเงินทอง และเกียรติยศชื่อเสียงพระจักรพรรดิทรงประกาศว่ทรงมีชัยแก่จักรวรรดิจีน และทรงได้เมืองซงตูไว้ในพระราชอาณาเขต...

...เมื่อพระจักรพรรดิราชวงศ์จีน (เจอรเซน) แพ้พระองค์ถึงขนาดยอมเสียเครื่องราชบรรณาการให้แก่พระองค์มากมาย แล้วแถมยังย้ายเมืองหลวงหนีพระองค์ จากซงตูไปอยู่ที่เมืองไคเฟิง พระองค์ยึดเมืองซงตู (ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองปักกิ่งในปัจจุบันนี้) ได้ คือ ยึดเมืองหลวงของจักรวรรดิจีนได้ พระองค์จึงประกาศชัยชนะเหนือจักรวรรดิจีน

...ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะกล่าวว่ พระจักรพรรดิชาดิมองโกลรบชนะเผ่าและชาติทั้งปวงตั้งแต่บริเวณทะเลทรายโกบีไปจนจรดมหาสมุทรแปซิฟิก ยศของพระจักรพรรดิเจงกิสข่าน ตั้งแต่ ค.ศ. 1215 นี้ไปจึงสูงยิ่งไม่มีราชวงศ์ใดในโลกในขณะนั้นเทียบเทียมได้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 533)

การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าครั้งนี้ เกิดจากเจงกิสข่านสามารถยึดเมืองหลวงจตุรบนะอาณาจักรจีนได้อย่างเด็ดขาด จึงประกาศชัยชนะเหนืออาณาจักรจีน ทำให้มีสถานะจักรพรรดิที่เป็นเจ้าอธิราชเหนือชนเผ่าและชาติทั้งปวงตั้งแต่เขตทะเลทรายโกบีไปจนจรดมหาสมุทรแปซิฟิก

6) การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด (The Ultimate Boon) (11) ในขั้นตอนนี้ วีรบุรุษสามารถกระทำการกิจได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ตั้งแต่การเริ่มออกเดินทางผจญภัย ซึ่งสิ่งที่มีความหมายสูงสุดนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามภารกิจที่วีรบุรุษแต่ละคน มีความปรารถนา เช่น อาจเป็นสมบัติที่ล้ำค่า ไฟ ปัญญาความรู้ น้ำอมฤต น้ำพุ เป็นต้น แคมป์เบลล์กล่าวถึงการกวนเกษียรสมุทรของเหล่าทวยเทพและอสูรในตำนานอื่นๆ ว่า การได้น้ำอมฤตเป็นการบรรลุความดีสูงสุดในตำนานนั้น (Campbell, 1973, pp. 178-182)

ขั้นตอนการบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุดพบแทรกในหลายช่วงชีวิตของเจงกิสข่าน โดยเริ่มพบภายหลังจากการเป็นโนยันและบุตรบุญธรรมของโต-ฮูล ข่าน และเริ่มแยกตัวจากเผ่าจาดาร์ตของจามูกาไปตั้งถิ่นฐานของตนเอง เตมูยีนเริ่มค้นพบศักยภาพที่แฝงเร้นในตัวเอง แล้วเกิดปณิธานรวมเผ่าพันธุ์มองโกลโดยไม่เสียเลือดเนื้อ มีการการต่อสู้กับอาณาจักรที่เคยข่มเหงมองโกลเพื่อความเป็นเอกราช ความดั่งามขั้นสูงสุดอีกประการหนึ่งคือการสร้างอารยธรรมให้มองโกลก้าวสู่ความเป็นอารยะภายในช่วงระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ โดยพบมากถึง 17 เหตุการณ์ คือ การปล้นเฉพาะกักที่ร่ำรวยละเวนกักที่ยากจน, การห้ามทำร้ายประชาชนและปล้นทรัพย์ในเมืองที่เข้ารบ, การดูแลเด็กกำพร้าที่บิดามารดาตายในสงคราม, การแบ่งสมบัติที่ได้มาจากการรบอย่างยุติธรรม, การรวมเผ่าโดยการตั้ง “สหพันธ์ หรือ สหเผ่าแห่งชนชาติที่อยู่ในกระโจม, การให้ความเป็นอิสระเสรีแก่ชาวมองโกล, การจัดการปกครองได้อย่างเหมาะสมทำให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น, การจัดระเบียบการปกครองและการทหาร, การบัญญัติประมวลกฎหมายยาซา, การเริ่มใช้อักษรอุยгур มาใช้บันทึกภาษามองโกล, ยกเลิกการแบ่งชนชั้น, การให้อภัยจามูกาอันดาผู้ทรยศ, การจัดสวัสดิการและแบ่งทรัพย์สินที่หามาได้อย่างเป็นธรรม, การนำทรัพย์สมบัติและความมั่งคั่งมาสู่แผ่นดินมองโกล, ให้ความปลอดภัยจากการรุกรานของชนเผ่าต่าง ๆ, การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา และทวงคืนความยุติธรรมจากการกดขี่ของอาณาจักรจีนและให้ความเป็นเอกราช มีรายละเอียดดังนี้

6.1) การปล้นเฉพาะกักที่ร่ำรวยละเวนกักที่ยากจน เหตุการณ์นี้พบในนวนิยายเตมูยีน **จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของประพันธ์กรเรื่องเดียวกันนั้น ช่วงที่เตมูยีนเริ่มตั้งกองทัพเล็ก ๆ เตมูยีนประชุมปรึกษานักรบของตนเพื่อหาแนวทางในการรบ

และการปฏิบัติตนของกัก ที่ประชุมเห็นควรปล้นเฉพาะกักที่ร่ำรวย ส่วนกักที่ยากจนหากไม่ใช่ศัตรูก็ให้ละเว้น ว่า

“...ผลการปรึกษาที่สำคัญ เมื่อนำออกปฏิบัติก็เห็นผลทันตา ได้กับข้อคิดร่วมกันของคนสำคัญทั้งสาม ก็คือ มติเดิมที่ถือกันมาในหมู่นักรบมโกล ที่มักคิดเห็นว่าการปล้นสดม ต้องทำกับกักอื่นทุกกักเท่าที่จะทำได้ ให้เปลี่ยนเป็นว่าจะ ต้องเลือกทำเฉพาะกักมั่งมีโดยใช้การจู่โจม ไม่ให้ทันตั้งตัวด้วยหน่วยจู่โจมที่ชำนาญ เข้มแข็งที่สุดของสุโขทัย ส่วนกักยากจนนั้น หากเป็นกักที่มีใช้เป็นศัตรูต่อกันด้วยสาเหตุอันให้อภัยไม่ได้ เช่นเป็นผู้ทรยศไกรว่าจาสัจจะ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 99-100)

ในการรบแต่ละครั้งต้องสืบหาทางหนีทีไล่ จำนวนกำลังพลของศัตรูให้แน่ชัด และวางแผนอย่างรัดกุม แล้วจู่โจมอย่างรวดเร็วไม่ให้เหลือซาก เป็นการป้องกันไม่ให้พบความพ่ายแพ้อันเป็นผลเสียกับการตั้งกักใหม่ ช่วงนี้มีกำลังคนเพิ่มขึ้นเป็น 500 กระโจมนในเวลานั้น

6.2) การห้ามทำร้ายประชาชนและปล้นทรัพย์ในเมืองที่เข้ารบ เหตุการณ์นี้สอดคล้องกับขั้นตอนที่ 11 การบรรลุความดั่งมขั้นสูงสุด **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของประพันธ์กร เล่าว่า เตมูยีนออกกฎห้ามทหารที่ร่วมรบทำการข่มเหงทำร้ายประชาชนในเมือง และห้ามปล้นทรัพย์สมบัติ แล้วแต่งตั้งบุคคลที่ไว้วางใจดูแลปกครองเมือง ทำให้คนในเผ่ามีความจงรักภักดีและช่วยเหลือเตมูยีน ความว่า

“...เฉพาะแว่นแคว้นนครใดที่ทัพมโกลรบชนะ เขาเริ่มต้นด้วยความตั้งใจที่ว่า เขาเป็นต้องห้ามขาดมิให้มีการปล้นทำร้ายข่มเหงประชาชน แลทรัพย์สมบัติใด เตมูยีนได้แต่งตั้งคนของเขาที่ไว้วางใจ เป็นหัวหน้าปกครองดูแลร่วมกับชนเผ่าบ้านเมืองนั้นเท่าที่คัดเลือกกว่าเป็นผู้ที่สวามิภักดีโดยซื่อสัตย์ต่อเขา...”

ครั้นความข้อนี้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์แก่แว่นแคว้นต่าง ๆ ต่อพฤติกรรมอันมีคุณธรรมของเขาวาได้มีการเปิดเขียนข่มเหง ทั้งกอบด้วยตัวเตมูยีนเองก็มีน้ำใจโอบอ้อมอารีแลสุภาพ พวกราษฎรทั่วไปก็จงรักภักดียอมเป็นพวกด้วยโดยจิตใจบริสุทธิ์ที่เป็นนักรบก็ปลงใจเป็นบริวารร่วมรบ อย่างยอมสละชีพเพื่อเขา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 239)

เตมุยีนไม่ทำร้ายผู้ที่ยอมสวามิภักดิ์ แต่สำหรับผู้ที่ไม่ยอมแพ้และต่อสู้ตั้งตนเป็นศัตรู หรือเป็นอันตรายต่อมองโกลแล้ว เตมุยีนจะให้ทหารตามล่าสังหารให้หมดสิ้น

6.3) การดูแลเด็กกำพร้าที่บิดามารดาเสียชีวิตในสงคราม เรื่อง **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของประพันธ์กร กล่าวว่า เตมุยีนให้การดูแลเด็กที่บิดามารดาเสียชีวิตในระหว่างการทำสงครามโดยส่งไปให้ครอบครัวชาวมองโกลเลี้ยงดูจนเติบโต ด้วยทว่า “...ส่วนเด็กเล็กที่ปราศจากพ่อแม่ เตมุยีนก็ให้ส่งไปไว้ตามครอบครัวชาวมองโกลที่เต็มใจรับไว้ฝึกหัดทะนุบำรุง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 240)

ข้อนี้แสดงให้เห็นความมีมนุษยธรรมของเจงกิสข่าน แม้พระองค์เองก็ปฏิบัติตามนโยบายของพระองค์เองเช่นกัน เช่น ทรงรับเด็กชายชาวตาร์ตาร์คนหนึ่งชื่อ ซิกิ-คุตุคุ หรือ ซิกิเค็น-คุตุคุ มาเลี้ยงเป็นอนุชาบุญธรรม เด็กคนนั้นเติบโตขึ้นเป็นผู้พิพากษา และเชื่อว่าเป็นผู้เขียน **พงศาวดารลับของมองโกล** หลังการสวรรคตของจักรพรรดิเจงกิสข่านไปแล้ว 2 ปี ส่วนเว็บไซต์ **Ancient History Encyclopedia** กล่าวว่า ผู้เขียนพงศาวดารลับของมองโกล อาจเป็น 1 ใน 3 คน คือ “..ซิกิ-คุตุคุ (Sigi-quduqu) บุตรบุญธรรมของเจงกิสข่าน ความเป็นไปได้อีกประการหนึ่งคือรัฐมนตรีอาวูโงงกุด ซิงไค (Onggud Cingqai) และคนที่สามคือ ตาตาตองอา (Tatatonga) ผู้รักษาดาราราชัญจระของเจงกิสข่าน...” (Cartwright, 2019, Online)

6.4) การแบ่งสมบัติที่ได้มาจากการรบอย่างยุติธรรม ภารกิจนี้สอดคล้องกับขั้นตอนที่ 11 การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมุยีนให้แบ่งสมบัติที่ได้จากการรบทั้งทรัพย์สินสมบัติ ผู้หญิงและทาสอย่างยุติธรรม ความว่า “...สำหรับผู้หญิงแบ่งให้เป็นรางวัลนักรบแลพลรบ ตามส่วนสัดส่วนแต่ใครจะเอาไปเป็นนางบำเรอ เมียหรือข้าทาส ที่เหลือเตมุยีนก็เอาไว้เป็นทาสในครอบครัวของตนเองส่วนหนึ่ง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 240)

การให้แบ่งรางวัลที่ได้จากการรบอย่างยุติธรรม เป็นเรื่องที่แปลกไปจากธรรมเนียมเดิมของชาวมองโกล ซึ่งมักให้รางวัลกับชนชั้นสูงก่อน ที่เหลือจึงแบ่งให้นักรบทั่วไป การแบ่งทรัพย์สินแบบใหม่นี้ส่งผลให้ทหารมีกำลังใจในการรบ และรบอย่างเต็มกำลังทุกครั้ง เพราะมั่นใจว่าหากตนเสียชีวิตคนในครอบครัวจะได้ทรัพย์สินสมบัติไว้เลี้ยงชีพต่อไป

6.5) การรวมเผ่าโดยการตั้ง “สหพันธรัฐ หรือสหเผ่าแห่งชนชาติที่อยู่ในกระโจม” **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ “ประพันธ์กร” กล่าวว่า เตมุยีนปราบปรามก๊กต่าง ๆ แล้วรวมเข้าเป็นสหพันธรัฐทำให่มองโกลกลายเป็นเอกภาพตามคำทำนาย ด้วยทว่า “...เตมุยีน บัดนี้ก็นับว่ามีความสมบูรณ์พูนสุข นับแต่เขาเริ่มผันมาแต่เดินทางตามจุดมุ่งหมายมาด้วยความกล้าหาญ รู้จักผ่อนปรนเอาใจคน ได้ขุนพลดีเคียงข้างร่วมตาย ได้มีโอกาสปราบ

ก็ต่าง ๆ ราบเหลกจนถึงคนรวมเป็นสหพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกัน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 241)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงบริบททางการเมืองหลังจากการรบนชนะเผ่าตาร์ทาร์ว่า เริ่มมีการรวมเผ่าโดยเผ่าเล็กเผ่าน้อยที่พ่ายแพ้สงครามจะถูกรวมกับเผ่าชนะศึก แต่เตมูยีนเกิดความคิดรวมสหพันธ์ โดยให้คนในเผ่าที่ถูกควมรวมยังคงมีสถานะเป็นอิสระเท่าเทียมกับชาวบอร์ยิกิน เช่น หัวหน้าเผ่าเจอเรตขอให้เตมูยีนตั้งชาลส์ที่ล่าได้ให้ตนและคนในเผ่าบ้างเพราะอยู่อย่างแร้นแค้น ทำให้ภาพความลำบากสมัยเยาว์วัยผุดเข้ามาในความทรงจำ เกิดความเมตตาต่อชาวมองโกลเผ่าอื่น จึงทรงใช้วิธีการรวมเผ่าด้วยมนุษยธรรม

“...เขาอยากจะสาบานว่าเทพเจ้าเทนกี้เป็นผู้ส่งความคิดเข้ามาในหัวเขา ‘ทำไมเขาไม่ตั้งดูบรียาร์ให้เข้ามาหาเขาด้วยความเมตตาปราณี คนที่ยากไร้ลำบากลำบากถึงเพียงนี้ถ้ามีใครหยดหยอดโอสถแห่งความเมตตามาให้ มีหรือที่จะไม่คว่ำมือผู้ที่การุณยนั้นมาจับแล้วเทิดโหว่เหนือเศียรเกล้า ดีละ ที่นี้เราเตมูยีนจะไม่ต้องเปลือยคมดาบหรือขึ้นสายคันธนู แต่เราจะเอาชนเผ่าเล็กเผ่าน้อยด้วยมนุษยธรรม ที่คนพากันลี้ภัยจากแผ่นดินมองโกล...’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 229-230)

ผลของการกระทำดังกล่าวทำให้เผ่าเล็กน้อยสมัครใจเข้าร่วมเผ่ากับสหพันธ์ของเตมูยีนเป็นจำนวนมาก และขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ

“...ความใจกว้าง โอบอ้อมอารีและความยุติธรรมของเตมูยีนเริ่มเป็นที่กล่าวขวัญทั่วไป เตมูยีนนับทุกเผ่าที่มาอยู่กับเขาว่าเป็นพวกของเขาเสมอกับคนเผ่าบอร์ยิกินของเขาเอง แล้วก็ไม่เรียกเผ่าบอร์ยิกิน...แต่เขาเรียกเผ่ามองโกลที่มาอยู่ข้างเขาทั้งหมดว่าเป็นสหพันธ์ของชนชาติที่อยู่กระเจิม ชื่อนี้ถูกใจชาวมองโกลนักเพราะพวกเขาทุกคนภูมิใจในเอกลักษณ์ของชนชาติที่เป็นอิสระเสรี สามารถย้ายกระเจิมไปปักอยู่ทุกที่ที่ดวงใจเขาเล็งสรร...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 231)

เมื่อจัดตั้งสหพันธ์ผู้อยู่กระโจมได้สำเร็จ ทำให้ความผันในสมัย
ยังเด็ก ที่หวังให้ชาวมองโกลอยู่ร่วมกันโดยไม่แบ่งเป็นเผ่า เพื่อไม่เกิดปัญหาการฆ่าล้างแค้น
หรือการปล้นชิงทรัพย์ระหว่างเผ่า อันเป็นเหตุให้แผ่นดินมองโกลไม่มีความสงบสุข ดังความว่า

“...เจงกิสข่านทรง ตระหนักว่าที่เผ่าพวกกระดุกดำนับเป็นร้อยเผ่า
เข้าข้างพระองค์นั้น จะเปิดโอกาสให้พระองค์ได้สานต่อความผันของพระองค์ให้เป็นความจริง
ความผันอันนั้นคือที่พระองค์ได้เป็นพระหัตถ์ขวาของเทพเจ้าเทงกิส...รวมพวกรวมหมู่เผ่ามองโกล
ที่แตกแยกกันมาหลายสิบชั่วคน ให้รวมกันทั้งชาติมองโกล...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 290)

ถึงแม้ว่าจะรวมแผ่นดินเป็นหนึ่งเดียวกันได้แล้ว แต่ภารกิจของ
วีรบุรุษก็ยังต้องดำเนินต่อไปเพื่อปกป้องสหพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่ปลอดภัยจากอิทธิพลอาณาจักร
ที่อยู่รอบข้าง

6.6) การให้ความเป็นอิสระเสรีอย่างเท่าเทียมกัน ภารกิจของวีรบุรุษ
เจงกิสข่าน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมอบความเป็นอิสระให้ชาวมองโกลที่เป็นทาสติดที่ดิน
ให้ประชาชนมองโกลมีอิสระเสรี นโยบายดังกล่าวทำให้ทาสติดที่ดินหนีมูลนายมาเข้าร่วมสหพันธ์
ที่ทรงตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังตัวบทว่า “...ไม่เพียงแต่อิสระชนเท่านั้นที่เดินทางมารวมพวกกับ
เตมูยีน แม้พวกเออเตอกู โบออล (ข้าทาสติดที่ดิน) ก็ทั้งเผ่ามูลนายหลบหลีกแฝงเร้นตัวตามราวป่า
ข้ามภูเขาข้ามน้ำมาหาเตมูยีนจนได้ เผ่าซูลดูซึ่งเป็นเผ่าเดียวกับซอร์กัน-ชิรากี้พากันมาทั้งหมด...”
 (“สุรียา”, 2556, หน้า 231)

นอกจากนี้ เจงกิสข่านยังริเริ่มระบบคุณธรรมนิยม เปิดโอกาสให้
ผู้ที่เคยเป็นทาส สามารถเข้ารับราชการแล้วมีตำแหน่งสูงได้ ไม่จำกัดตำแหน่งไว้เฉพาะชนชั้นสูง
ตามที่เคยปฏิบัติมาแต่เดิม สำหรับซอร์กัน-ชิรา ทรงให้พ้นจากความเป็นทาสและให้ทำราชการ
ความว่า

“...สำหรับซอร์กัน-ชิราคนสำคัญที่ได้ช่วยเหลือพระองค์ไว้ในยามที่พระองค์
ตกยากถึงที่สุด...ทรงตอบแทนซอร์กัน-ชิราและบรรดาบุตรชายบุตรสาว อย่างที่คน
พวกนั้นนึกไม่ถึง ลูกชายของซอร์กัน-ชิราคนหนึ่งถูกรบเก่งราวกับเป็นอัศวินกระดุกขาว
มาเกิด พระองค์ก็ทรงตั้งให้เป็นนายพลในกองทัพของพระองค์ ส่วนบุตรสาวสองคน
ของซอร์กัน-ชิรา นั้นพระองค์ก็จัดการแต่งงานให้กับนายพลในกองทัพของพระองค์...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 231)

ภารกิจของวีรบุรุษดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประชาชนมองโกลมีอิสระ และมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน สามารถรับราชการทหารและเจริญก้าวหน้าได้หากมีความสามารถเพียงพอ ไม่สงวนตำแหน่งสำคัญไว้สำหรับชนชั้นสูงเท่านั้น

6.7) การจัดการปกครองได้อย่างเหมาะสมทำให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น ภารกิจทางด้านการปกครองของเจงกิสข่านมีความสำคัญ เนื่องจากแสดงถึงวิสัยทัศน์ด้านการปกครอง

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า จักรพรรดิเจงกิสข่าน มีความสามารถในการปกครองและมีความเป็นผู้นำมอบหมายหน้าที่ตรงกับความรู้ความสามารถ ทำให้เผ่ามีความสงบสุข ดังตัวบทว่า

“...เจงกิสข่านทรงเป็นอัจฉริยะในเรื่องการดูคน อ่านนิสัยคน มอบหมายงานที่เหมาะสมให้กับคนที่พระองค์เลือกแล้ว การปกครองภายในเผ่าจึงเรียบร้อยราบรื่น เหมือนล้อของเกวียนที่ได้รับการหยอดน้ำมันอย่างดีความสามารถของพระองค์ในเรื่อง ‘เก่งคน’ นอกเหนือจากเรื่อง ‘เก่งรบ’ ทำให้เจงกิสข่านเป็นที่เคารพรักของทุกคนในเผ่าอย่างมาก และการจัดปกครองจักรวรรดิของพระองค์ก็ราบรื่นดีตั้งแต่เริ่มต้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 284-285)

นอกจากนี้ระหว่าง ค.ศ. 1205-1206 เป็นช่วงที่เจงกิสข่านชนะศึกหลายครั้ง จึงมีพระทัยว่า ทรงเป็นผู้ที่เทพเทนกัรเลือกให้นำความเจริญมาสู่แผ่นดินมองโกล ความว่า

“...ข่าวการชนะศึกที่โน่นที่นี้มาถึงพระจักรพรรดิตามที่นักวิ่งม้าเร็วนำมาแทบไม่เว้นแต่ละวันทำให้พระจักรพรรดิทรงมีพระทัยว่าพระองค์เป็นผู้ที่เทพเจ้าเทนกัรทรงเลือกสรรให้นำมาเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ในโลกหล้าให้หันหน้าสู่ความเจริญ...จึงตั้งพระทัยว่าจะเป็นผู้ปกครองประเทศที่นำความเจริญมายังชาติมองโกลอย่างแท้จริง ทรงปรารถนาที่จะเป็น ‘ธรรมิกราช’ ผู้ทำให้จักรวรรดิมองโกลเป็นดินแดนอารยะ นอกเหนือจากการเป็น ‘วิชิตราช’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 407)

เจงกิสข่านจัดการปกครองได้เหมาะสม ทำให้สังคมมองโกลมีความปกติสุข การปกครองด้วยกฎหมายอย่างเสมอภาค การให้เสรีภาพทางศาสนา ซึ่ง “สุริยา” กล่าวว่า ทรงเปรียบเสมือนธรรมิกราชผู้ปกครองมองโกลด้วยคุณธรรม

6.8) การจัดระเบียบการปกครองและการทหาร กล่าวถึงเจงกิสข่านปรับปรุงการทหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สำนักงานราชบัณฑิตยสภา กล่าวถึงมรดกด้านการทหารของเจงกิสข่านว่า “...หลังจากที่ได้สถาปนาตนขึ้นเป็นเจงกิสข่านแล้ว พระองค์ได้ทรงปฏิรูปการทหาร โดยกำหนดให้ทหารมีความแข็งแกร่งในการทำสงคราม และให้มีความซื่อสัตย์รวมทั้งความจงรักภักดีต่อพระองค์ ทรงจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้ทหารคุ้มกันภัยทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน...” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563, สืบออนไลน์; สุทัศน์ ยกส้าน, 2547, สืบออนไลน์) การปรับปรุงการทหารทำให้เป็นทหารมืออาชีพ ที่ผ่านการฝึกฝนโดยเฉพาะไม่ใช่ทหารที่เกณฑ์มาจากชาวนาและพลเมืองเช่นอาณาจักรอื่น ทำให้กองทหารมองโกลมีความเกรียงไกรที่สุดแห่งยุค

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมูยีนต้องการเดินทางไปชมความรุ่งเรืองของอาณาจักรจีน แต่ต้องปรับปรุงการปกครองและการทหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก่อน ความว่า

“...เตมูยีนเห็นว่าตนยังจัดระเบียบบ้านเมืองที่ดีได้ไม่เรียบร้อย การจัดระเบียบภายในทัพ และการฝึกฝนปรนเปรอให้ก้าวหน้าทะมัดทะแมงขึ้นอีก ยังทำไม่สำเร็จ รัตกุมเป็นที่วางใจนัก ระเบียบการปกครองแลอื่น ๆ ก็ล้วนเป็นงานเร่งด่วนจะต้องทำไปอีกจนกว่า จะวางใจได้ผลจากการตระเวนเที่ยวทำให้เตมูยีนรอบรู้ขึ้นอีกว่า ถิ่นเถื่อนของตน จะต้องอุดมบูรณ์สร้างเสริมเติมต่ออีกมากมายนัก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 243-244)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านใช้เวลาว่างจากการศึกปรับปรุงกองทัพด้วยวิธีการใหม่ โดยเกณฑ์นักรบเผ่าต่าง ๆ คละกัน แล้วจัดหน่วยละสิบคนฝึกให้รู้จักช่วยเหลือและมีความกลมเกลียวกัน แล้วให้สิบกลุ่มรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่รวมเป็นหนึ่งกองร้อย กลุ่มใหญ่หนึ่งร้อยคนรวมกันสิบกลุ่มใหญ่รวมเป็นหนึ่งกองพัน แล้วให้กลุ่มกองพันรวมกันสิบกลุ่มเป็นหนึ่งกองพล ทำให้การฝึกทหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความว่า

“...พระจักรพรรดิจึงคิดวิธีใหม่ที่จะแบ่งการปกครอง...พระองค์ให้ตั้งเผ่าทางการปกครองขึ้นใหม่ โดยพระองค์ทรงจัดแบ่งกองทหารให้มีหน่วยเล็กที่สุด เรียกว่า หน่วยสิบ แล้วเกณฑ์กรบจากแต่ละเผ่า เผ่าละคนบ้าง เผ่าละ 2 คนบ้าง แต่ไม่เกินเผ่าละ 3 คน แล้วให้คนที่แต่ละเผ่าจำนวนสิบคนนี้สับถวายนว่าจะรักกันเหมือนพี่น้องร่วมเผ่าร่วมครรรค์มารดา...จึงเกิดเผ่าใหม่ทางการปกครองขึ้นที่ประกอบด้วยคนสิบคน

หน่วยที่ใหญ่กว่าหน่วยสิบก็คือหน่วยร้อย ประกอบด้วย ทหารหน่วยสิบ สิบหน่วย ทหารทั้งสิบหน่วยในกองร้อยก็ต้องรักและดูแลกันเหมือนร่วมเผ่ากันอีก ทำอะไรก็ต้องทำด้วยกัน อดด้วยกัน อิ่มด้วยกัน ได้สิ่งใดมาก็ต้องแบ่งปันกัน พระองค์ให้ทำดังนี้ไปจนถึงกองพันและกองพล ในกองพลหนึ่งมีนายพลที่พระองค์ทรงตั้งเอง โดยดูจากฝีมือรบความมีศีลธรรม และความจงรักภักดีต่อพระองค์เป็นสำคัญ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 319-320)

การปรับปรุงการปกครองและการปรับปรุงการทหารของ เจงกิสข่าน ทำให้กองทัพของพระองค์มีศักยภาพมากกว่าทหารอาณาจักรอื่น ทั้งระเบียบวินัยและความสามารถทางการรบ เป็นปัจจัยที่ทำให้ได้ชัยชนะเหนืออาณาจักรอื่น

6.9) การบัญญัติประมวลกฎหมายยาซา กล่าวถึงเตมูยีนข่านคิดหาวิธีการทำให้คนจากเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในเผ่าบอร์ยิกิน มีระเบียบปฏิบัติเดียวกัน ไม่ใช่หลักประเพณีเป็นหลักตัดสินเช่นในอดีต ทรงคิดบัญญัติประมวลกฎหมายยาซาขึ้นเพื่อใช้ในการปกครองอาณาจักร ธรรมนูญยาซาทำให้อาณาจักรมีระเบียบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข แม้กฎหมายจะร่างเสร็จภายในสองปีแต่ก็มีแก้ไขอีกหลายครั้ง จึงเริ่มประกาศใช้ใน ค.ศ. 2018

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ “ประพันธ์กร” กล่าวว่า เตมูยีนต้องการปกครองมองโกลให้เป็นระเบียบ โดยให้บังคับด้วยธรรมนูญยาซา (ยาซา)

“...เยนกีซข่านก็ยังมิวายตรัสว่า ว่ายากจะปกครองคนเหล่านั้นให้ลงอิหรอบ ออมชอมอยู่ในระเบียบวินัยอันดี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน...

...จึงสั่งการให้ประกาศระเบียบการที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติยึดเหนี่ยวถือทำตามในข้อใหญ่ ๆ ร่วมกันอย่างเคร่งครัด...ข้อบังคับเหล่านั้นเยนกีซข่านคิดขึ้นเองบ้าง

ประมวลมาจากขนบธรรมเนียมของชนบางเหล่าที่เห็นว่าดีบ้างรวมเข้าด้วยกัน...เรียกว่า
ธรรมเนียมยศชา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 246-247)

ธรรมเนียมยาศาสงผลให้อาณาจักรเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง แม้สมบัติที่ทำหล่นหายจะมีผู้นำไปคืนเจ้าของ และส่งผลสำคัญ 3 ประการ คือ ผู้คนมีความเชื่อถือเจงกิสข่าน มีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่กล้าทำผิด เพราะเกรงกลัวการลงโทษที่รุนแรง

เจงกิสข่านรับสั่งให้ยี่ลิวซุทสาย (เยลู่ ฉู่ไฉ) ทำประกาศธรรมเนียมยาศา ให้ทราบทั่วกันทั้งอาณาจักรที่ทรงพิชิตได้ ทำให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน และบังคับใช้ทั่วกันทั้งอาณาจักร ไม่สามารถอ้างได้ว่าไม่รู้กฎหมาย ดังตบถว่า

“...แลเย็นกิสข่าน ทรงสั่งให้ยี่ลิวซุทสายรับทำประกาศข้อความ ขอบังคับตามธรรมเนียมยศชา ประกาศไว้ให้รู้ทั่วทั้งดินแดนมงโกลแลอาณาจักรที่ยอมอ่อนน้อม... ให้รู้แลให้ทุกคนปฏิบัติตามธรรมเนียมยศชาโดยเคร่งครัดมิฉะนั้นเย็นกิสข่านจะเอาโทษอย่างเด็ดขาด ตามข้อความนั้น โดยผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 370-371)

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” มีเนื้อความกล่าวถึงเตมูยีนข่าน คิดสร้างอาณาจักรที่ประชาชนมีระเบียบปกครองง่าย จึงต้องใช้กฎหมายในการปกครองอาณาจักร ผ่านบทสนทนาระหว่างเตมูยีนกับบอร์เต ในขณะที่บอร์เตเย็บผ้าอยู่ในกระท่อม ความว่า

“...พี่กำลังคิดเรื่องยาศา คือ เรื่องประมวลกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่จักรพรรดิที่รุ่งเรืองทุกจักรวรรดิเขามี กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรแล้วประกาศใช้ อย่างเป็นเรื่องเป็นราว ให้รับรู้กันทั่วไปเป็นสาธารณะ ผู้คนทั้งหลายจะรู้ว่าตัวมีหน้าที่ ต้องทำอะไรบ้าง อะไรเป็นสิ่งที่สมควรทำและต้องทำ อะไรเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายถ้าทำจะเกิด ความเสียหาย และสมควรได้รับโทษ โทษที่จะลงอาญาแก่คนทั้งหลายจะมีกี่แบบก็ว่าไป ประกาศให้รู้กันทุกคน จะได้ไม่มีใครมาแก้ตัวว่าไม่รู้นี่ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ พี่คิดจะประกาศใช้ยาศาของพี่ในปีนี้หรือปีหน้า ถ้าทำกันได้ดีก็จะดี เวลานี้ก็ว่างศึกอยู่ ควรใช้เป็นเวลาดูแลจัดการจักรวรรดิให้เรียบร้อย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 284-285)

ข้อความข้างต้น เติมยินดีต้องการให้กฎหมายที่เขียนขึ้นเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติ ศีลธรรมจรรยา และกฎในการอยู่ร่วมกันในสังคมครอบคลุมการใช้ชีวิตทุกด้าน ใช้เวลาเขียนกฎหมายสองปีครึ่ง และแก้ไขอีกหลายครั้งจึงประกาศใช้ใน ค.ศ. 2018 ดังความว่า “...พระจักรพรรดิตรัสแล้วก็รู้สึกโง่งมว่างานคงจะเคลื่อนไปโดยไม่ยาก...งานน่าจะเสร็จภายในเวลาครึ่งปี แต่ความจริงงานนี้กว่าจะเสร็จก็เป็นเวลาสองปีครึ่ง... ใน ค.ศ. 2018 พระองค์จึงให้ประกาศใช้ศาสนบัญญัติ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 284-285)

การบัญญัติกฎหมายศาสนา เป็นรากฐานในการปกครองให้สังคมมองไกล อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ทำให้ประชาชนต่างเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ต่างความเชื่อทางศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขภายใต้กฎหมายสูงสุดเพียงฉบับเดียว และใช้อย่างเป็นธรรมเสมอกันทั้งราชวงศ์ ทหาร และประชาชน

6.10) การเริ่มใช้อักษรอุยกูร์ มาใช้บันทึกภาษามองไกล กล่าวถึงเติมยินดีได้ตัวข้าราชการเชื้อสายอุยกูร์ ที่มีความรู้มากคนหนึ่ง ทรงให้คนผู้นี้ดัดแปลงอักษรอุยกูร์ ใช้บันทึกภาษามองไกล เพื่อตราราชสาส์น บันทึกกฎหมายศาสนา และใช้สื่อสารทั้งในและนอกอาณาจักร

เติมยินดี จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของประพันธ์กร กล่าวว่า ในคราวที่รบชนะอาณาจักรกูเกอร์ (อุยกูร์) ซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่ามองไกล ได้พบเชลยที่เคยเป็นขุนนางในราชสำนัก มีหน้าที่ถือตราประทับประจำองค์กษัตริย์สำหรับใช้ประทับราชโองการสั่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ขุนนางผู้นี้รักษาตราประทับไว้ไม่ห่างจากตัว ทรงพอใจขุนนางผู้นี้ และให้อภัยโทษ พร้อมให้รับราชการกับพระองค์ ทรงสั่งให้ช่วยสร้างตราประทับเพื่อใช้ในราชการ และบันทึกคำสั่งถึงเขตแดนห่างไกลให้เป็นอาจารย์สอนราชโอรส และบัญชาให้นำตัวอักษรอุยกูร์มาปรับใช้บันทึกภาษามองไกล ความว่า “...เติมยินดีคิดว่าตัวหนังสือจะมีประโยชน์แก่เขามากในงานควรมีประโยชน์ที่จะต้องไปสั่งการด้วยตนเอง หรือต้องสั่งด้วยปากในระยะทางไกล ๆ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 245-246)

นอกจากนี้ **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ยังกล่าวถึงการใช้อักษรอุยกูร์ (Uighur) บันทึกกฎหมายศาสนา และการสนับสนุนส่งเสริมให้ราชโอรสราชธิดาเรียนการเขียนตัวอักษรชนิดนี้ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ เหมาะที่จะปกครองอาณาจักรต่อไป ว่า “...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านแย้มพระสรวลอย่างพอพระทัยที่แม่พระองค์ไม่ได้สั่งไว้ พระมเหสีบอร์เตก็ได้จัดให้พระราชธิดาทุกพระองค์หัดเรียนเขียนอ่านตัวหนังสืออุยกูร์ จนสามารถช่วยราชการได้เมื่อเวลาที่พระองค์ต้องการ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 310)

การนำอักษรอุยกูร์ปรับปรุงใช้บันทึกภาษามองไกล จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้อาณาจักรมองไกลมีการพัฒนาสู่ความเป็นอารยะได้อย่างรวดเร็ว

6.11) ยกเลิกการแบ่งชนชั้นและประเพณีที่ล้าสมัย การยกเลิกการแบ่งชนชั้นระบบกระดูกขาวกระดูกดำและธรรมเนียมประเพณีที่ล้าสมัย กล่าวถึงภารกิจที่เจงกิสข่านยกเลิกระบบชนชั้นกระดูกขาวกระดูกดำที่ใช้สังคมมองโกลโบราณ เพื่อให้ชาวมองโกลมีความเท่าเทียมกัน ความว่า “...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงล้มเลิกระบบกระดูกขาวกระดูกดำและตระกูลสูงตระกูลต่ำได้อย่างสิ้นเชิง การปกครองของพระองค์เป็นประชาธิปไตยในแง่ที่พระองค์ทรงคิดว่าคนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 320)

การนับชนชั้นกระดูกขาวกระดูกดำ นั้นมีที่มาจากบรรพบุรุษสตรีชื่ออาลันโก ซึ่งมีสามี 2 คน สามีคนแรกเป็นเศรษฐีมีอาชีพเลี้ยงสัตว์ หลังจากที่มีสามีคนแรกตายไป ก็ได้สามีคนที่สองเป็นนายพรานป่าทำอาชีพล่าสัตว์ บุตรที่เกิดจากสามีคนแรกเป็นชนชั้นกระดูกขาว ส่วนบุตรที่เกิดจากสามีคนที่สองเป็นชนชั้นกระดูกดำ ดังนั้น ถึงแม้ชนชั้นสูงจะเป็นเครือญาติกัน แต่ก็แบ่งชนชั้นเป็นผู้นำจากสายกระดูกดำและกระดูกขาวอีกทีหนึ่ง เมื่อเจงกิสข่านสถาปนาตนเป็นข่านแล้ว จึงทรงยกเลิกระบบชนชั้นและประเพณีที่ล้าสมัย ให้ประชาชนมีสถานะเท่าเทียมกัน

6.12) การให้อภัยจากอันดาผู้ทรยศ เหตุการณ์นี้เกิดหลังจากเจงกิสข่านรบชนะเผ่าไโนมาน ในขณะนั้นจากุกาเป็นผู้ยุยงให้ไต่บุกาหัวหน้าเผ่าไโนมานรบกับเจงกิสข่าน จากุกาซึ่งหนีออกจากกองทัพก่อนเผ่าไโนมานพ่ายแพ้ แต่ถูกสมุนที่ยังเหลืออยู่จับตัวส่งให้เจงกิสข่าน เพราะไม่พอใจที่ถูกจากุกาทำร้ายและต้องการรางวัล แต่เจงกิสข่านกลับให้ประหารชีวิตทหารที่จับจากุมาถวายต่อหน้าจากุกาทันที ให้ทหารเปลี่ยนชุดให้ใหม่พร้อมเลี้ยงดูอาหารอย่างดี เจงกิสข่านขออภัยให้กลับมาเป็นอันดาเช่นเดิม แต่จากุกาปฏิเสธและขอตายด้วยวิธีประหารชนชั้นสูง เพื่อให้วิญญาณคอยปกป้องรักษาเดมูยีนและลูกหลานเผ่ามองโกลตลอดไป ว่า

“...เดมูยีนน้องเรา น้องก็ยังเป็นน้องที่ผ่นเฟื่อง มีจินตนาการสูงเหมือนเมื่อยังเป็นเด็ก ชีวิตแท้ ๆ ทั้งชีวิตจะลบเขียนใหม่เหมือนลบลูบภาพทิ้งได้อย่างไร วันดีคืนร้ายเราก็คอาจจำสิ่งที่ไม่ควรจำขึ้นมาได้ แล้วเราก็จะต้องเจ็บปวดหัวใจด้วยการทำร้ายกันอีกตอนนี้พี่จะจำไว้แต่เพียงว่าน้องอันดาของพี่ไม่ถือโทษโกรธพี่ และจะหาสร้างเมืองให้พี่อยู่เสียอีก พี่จะจำข้อนี้ไว้ พี่คิดว่าชีวิตพี่นั้นสิ้นแล้ว เมื่อไม่ได้เป็นกษัตริย์ พี่ก็ไม่อยากอยู่อีกต่อไป ขอเพียงว่าให้น้องช่วยจัดการให้พี่ตายอย่างเจ้าชายกระดูกขาวตระกูลสูงคืออย่าให้เลือดของพี่ตกถึงแผ่นดิน ถ้าน้องทำอย่างนี้ได้ พี่สัญญาว่าเมื่อพี่ตายไปดวงวิญญาณของพี่จะคอยช่วยเหลือน้อง และบรรดาเชื้อสายผู้สืบตระกูลของน้องในฐานะเทวดาผู้พิทักษ์เผ่าของน้องจนกว่าเทพเจ้าเทนกัรจะเรียกพี่ไปทำหน้าที่อื่น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 410-411)

เจงกิสข่านยอมให้เป็นไปตามความประสงค์ ทหารจึงใช้เชือกรัดคอจามูกาจนตาย ในเอกสารอื่นมักกล่าวว่า ใช้การหักกระดูกสันหลังให้ตายโดยที่เลือดไม่ตกถึงพื้นดิน

เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เจงกิสข่านทรงให้อภัยจามูกา ทั้งที่เคยทรยศหักหลัง เคยรวบรวมกำลังพลทำร้ายเจงกิสข่านจนแทบเอาตัวไม่รอดหลายครั้ง แต่ทรงมีขันติธรรมไม่ถือโทษ พร้อมยื่นไมตรีให้กลับมาคืนดีดังเดิม แต่จามูกาขอช่วยเหลือเตมูจิน ในฐานะผู้ดูแลเผ่าพันธุ์มองโกลในโลก

6.13) การจัดสวัสดิการและแบ่งทรัพย์สินที่หามาได้อย่างเป็นธรรม นวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสวัสดิการและการแบ่งทรัพย์สินจากการรบด้วยวิธีใหม่ แบบเดิมชนชั้นสูงมีสิทธิ์ได้ทรัพย์สินสมบัติที่ปล้นชิงมาได้ก่อน ชนชั้นล่างและทาส ผู้ที่ไม่ใช่คนรบไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น หมายถึงในระบบเดิมชนชั้นสูงและนักรบมีอภิสิทธิ์มากกว่าประชาชนทั่วไป แต่เตมูจินจัดระเบียบใหม่โดยให้แบ่งทรัพย์สินแก่ผู้ร่วมรบอย่างยุติธรรม โดยไม่แบ่งแยกชนชั้น และให้แบ่งทรัพย์สินที่ได้จากการรบแก่ผู้มีผลงานอย่างเหมาะสมด้วย ความว่า

“...ทุกคนก็ทราบแล้วว่าเราเป็นคนยุติธรรม เรารู้ว่าใครทำผลงานอะไร เราจะเป็นผู้แบ่งทรัพย์สินสมบัติเฉลี่ยให้แต่ละคนเอง ทุกคนทำตามเราว่า ไม่ต้องกลัวว่าจะเสียเปรียบเพื่อน ถ้าใครไม่ฟังคำเรา กล้าทำการริบทรัพย์สินจับเฉลี่ยตั้งแต่เมื่อการสู้รบยังไม่สิ้นสุด เราจะลงโทษอย่างสาสมอย่างที่พวกท่านนึกไม่ออกเลยว่าเราจะทำอย่างไรกับคนที่ขัดคำสั่งของเรา จงตั้งหน้าสู้รบอย่างเดียวให้เต็มฝีมือ แล้วท่านจะพบว่าทำตามคำเราแล้วท่านจะได้รับส่วนแบ่งมากกว่าที่ท่านแสวงหาเอง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 231)

การแบ่งสวัสดิการยังรวมไปถึงทหารที่สูญเสียชีวิตจากสงคราม ทายาทหรือสมาชิกในครอบครัวจะได้รับส่วนแบ่งด้วย การจัดสวัสดิการที่ดีทำให้มีผู้นิยมชมชอบเตมูจินมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามชนชั้นสูงที่เสียผลประโยชน์ก็กลายเป็นศัตรูด้วย ดังเห็นว่าชนชั้นสูงได้เข้าร่วมกลุ่มกับจามูการ่วมทำศึก 12 เผ่า กับเตมูจินในเวลาต่อมา

6.14) การนำทรัพย์สินสมบัติและความมั่งคั่งมาสู่แผ่นดินมองโกล นวนิยายมีเนื้อหาเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินสมบัติและความมั่งคั่งจากการรบมาเพื่อแผ่ให้ชาวมองโกลหลายครั้ง ครั้งสำคัญ คือ การชนะอาณาจักรจีนที่สั่งสมความมั่งคั่งมาเป็นระยะเวลายาวนาน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่
 เจงกิสข่านให้แบ่งทรัพย์สินที่ได้จากสงครามแก่ทหารที่เข้าร่วมการรบตามความดีความชอบ
 ส่วนทาสสตรีให้แจกแก่บุคคลที่ต้องการ ความว่า

“...ส่วนสุโขโตต้องแยกทางคุมเชลยแลสมบัติพัสถาน ไปถวาย
 เย็นกิสข่าน ทรงชมเชยสุโขโตแลมชูลีเป็นอันมาก แลให้ขนเอาสมบัติพัสถานนำออกแจกจ่าย
 เป็นบำเหน็จนักรบมโกลตามความดีความชอบอย่างพุ่มเฟิย บรรดาสตรีแน่น้อยรูปงามก็ถูก
 แจกไปตามแต่จะมีผู้ได้รับไปไว้บำเรอความสุข...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 351)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านได้ทรัพย์สินสมบัติ
 จากการสู้รบจำนวนมาก การรบกับอาณาจักรจีนครั้งที่สองได้เครื่องราชบรรณาการหลายรายการ
 ดังนี้

“...เพราะพระจักรพรรดิเจอร์เซนไม่ต้องการรบ จึงยินยอมถวายเครื่องราช
 บรรณาการให้พระจักรพรรดิเจงกิสข่านแต่โดยดี ของถวายในครั้งนั้นมากมายนอก
 อนันต์ จนเสียนมโกลแทบจذبัญชีไม่ไหว มีทั้งผ้าไหม เงินแท่ง ทองแท่ง ม้าจำนวน
 สามพันม้าผูกเครื่องหนังขัดเป็นเงางาม และยังมีข้าทาสชายหญิงอีกอย่างละห้าร้อยคน...

...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงแบ่งเครื่องราชบรรณาการที่ได้มาแก่ทหารทุกคน
 ตั้งแต่แม่ทัพ นายพัน นายร้อย นายสิบ ลงไปถึงพลทหาร พลทหารได้เงินแท่งคนละ
 สองแท่ง กับเหรียญทองอีกคนละห้าเหรียญ เมื่อพลทหารยังได้มากอย่างที่ไม่เคย
 ได้มาก่อนก็ไม่จำเป็นต้องบรรยายว่าพวกนายพล นายพันจะได้คนละเท่าไร ทุกคน
 เปิกบานสมหวังไปตาม ๆ กัน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 320)

เมื่อพระองค์รับชนะอาณาจักรจีนครั้งที่ 4 ทรงได้สมบัติไป
 เพิ่มเติมอีก เนื่องจากการรบครั้งนี้ได้เก็บสิ่งมีค่าทั้งหมดออกมาแล้วเผาเมืองซงตู (จตุ) ไม่ให้ตั้ง
 เป็นเมืองอีก “...ทรงนำทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายไปแจกให้คนมองโกลทุกคน และให้ทุกเผ่าที่เป็น
 พันธมิตรอยู่ใต้ร่มธงหางม้าเก่าทางของพระองค์...เมื่อมาอยู่ใต้ร่มพระบารมีพระจักรพรรดิ
 เจงกิสข่านแล้ว ก็มีการอยู่ดีกินดีเนื้อสัตว์กันทุกมี้อ มีเสื่อคลุมใหม่ มีเหรียญเงินเหรียญทอง
 ติดตัว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 533-534)

อาจกล่าวได้ว่า การรบแต่ละครั้ง จักรพรรดิเจงกิสข่านได้ทรัพย์สินมีค่าไปมอบให้ชาวมองโกล ที่เดิมเคยอยู่อย่างยากลำบาก กลายเป็นคนที่มีชีวิตความเป็นอยู่ดีมีทรัพย์สินสมบัติ ร่ำรวยกันถ้วนหน้า

6.15) ให้ความปลอดภัยจากการรุกรานของชนเผ่าต่าง ๆ เจงกิสข่านมีจุดมุ่งหมายในการทำสงครามเพื่อป้องกันไม่ให้เผ่าต่าง ๆ มารุกรานมองโกลอีก สาเหตุของการทำเช่นนี้ เนื่องจากอาณาจักรมองโกลในอดีต (คามากมองโกล) เคยพ่ายแพ้เผ่าตาร์ทาร์และอาณาจักร (จักรเจอรฺเซน) ต่อมาอาณาจักรจีนใช้นโยบายแบ่งแยกแล้วปกครอง ยุยงให้ชาวมองโกลแตกแยกออกเป็นเผ่าเล็กเผ่าน้อย จนขาดความเป็นเอกภาพเพื่อให้ปกครองได้ง่าย แผ่นดินมองโกลจึงกลายเป็นแดนมิคสัญญีมาโดยตลอด ดังนั้นการปราบอาณาจักรจีนจึงมอบความเป็นอิสระและความมั่นคงปลอดภัยในการดำเนินชีวิต โดยไม่ต้องกังวลว่าจะมีชนเผ่าหรืออาณาจักรใดยกทัพมารุกรานอาณาจักรมองโกลอีก ความว่า

“...ให้ทุกเผ่าที่เป็นพันธมิตรอยู่ใต้ร่มธงมาเฝ้าทางของพระองค์ ชนชาติทุ่งหญ้าสเตปป์ทั้งหลายในเวลานั้น เมื่อมาอยู่ใต้ร่มพระบารมีพระจักรพรรดิเจงกิสข่านแล้ว... ไม่ต้องอนาทรร้อนใจในสิ่งใดเลย เพราะอุปสรรคหรือภัยอันตรายทั้งหลาย พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงรู้ถอนเสียหมดสิ้น ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 533-534)

การปราบปรามชาติที่อาจเป็นภัยคุกคามไม่ให้ถือโอกาสเข้ามาทำลายมองโกล เป็นวิธีคิดที่เจงกิสข่านใช้เพื่อสร้างความปลอดภัยให้อาณาจักรของพระองค์

6.16) การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์วีรบุรุษเจงกิสข่าน มีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ประชาชนในอาณาจักร ทำให้ประชาชนที่นับถือศาสนาต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน กล่าวว่า เตมูยีนให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาตามความศรัทธา ไม่บังคับให้นับถือศาสนาของชนชั้นปกครอง เช่น กษัตริย์ผู้พิชิตพระองค์อื่น แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายยาสาและไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ความว่า “...เกี่ยวกับการศาสนาซึ่งมีมากมายหลายประเภทในเขตยึดครอง เตมูยีนก็ผ่อนปรนให้นับถือว่ากันไปตามใจชอบ แต่มีข้อบังคับมิให้มีใจแก่งแย่งทะเลาะวิวาทก่อเหตุวุ่นวายขึ้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 246-247)

เจงกิสข่าน กล่าวเน้นย้ำถึงความดีงามขั้นสูงสุดที่ทรงมอบให้ประชาชนชาวมองโกล คือ ไม่บังคับให้ราษฎรคนใดนับถือศาสนาที่ทรงนับถือ พร้อมกับมอบ

เสรีภาพทางศาสนาให้ประชาชนเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้ トラバ迪ที่ไม่ประพฤตินขัดกับหลักกฎหมายยาสาที่ทรงใช้ในการปกครอง และต้องไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

“...คำสอนโบราณที่พระองค์ได้นำมาเป็นความคิดหลักของประมวลกฎหมายยาสาของพระองค์นั้น นักปราชญ์โบราณไม่เคยสั่งสอนเรื่องปฏิสัมพันธ์กันในทางศาสนาได้เลย จะปกครองคนต่างศาสนากันอย่างไร...พระจักรพรรดิไม่ได้สนพระทัยในศาสนาไหน พระองค์ยังนับถือเทพเจ้าเทนกรี้แห่งสรวงสวรรค์ของพระองค์อย่างแน่นแฟ้น แต่พระองค์ก็เห็นว่าคนนับถือศาสนาต่างกันเป็นเรื่องธรรมดา...トラバ迪ที่คนยังอยู่กันเป็นปรกติสุขและจงรักภักดีต่อพระองค์ พระองค์ก็เห็นว่าดีอยู่แล้ว พระองค์พระราชทานความปกป้องและความยุติธรรมตามกฎหมายยาสาให้กับทุกคน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 543-544)

การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า เจงกิสข่าน ทรงมีขันติธรรมทางศาสนา เป็นกรณีศึกษาที่ได้รับการยกย่อง และเป็นแนวทางในมนุษย์ในปัจจุบันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปรกติสุขภายใต้กรอบของกฎหมายที่เป็นสากล

6.17) ทวงคืนความยุติธรรมจากการกดขี่ของอาณาจักรจีนและประกาศเอกราช เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากเจงกิสข่านมุ่งหวังที่จะชำระหนี้แค้นที่อาณาจักรจีนกระทำไว้กับบรรพบุรุษ และทวงความยุติธรรมเคยชินนโยบายยุยงให้ชาวมองโกลแตกแยกจนรบราฆ่าฟันกันเองเพื่อจำกัดจำนวนประชากร ปฏิบัติการนี้นอกจาก ยังช่วยปลดปล่อยมองโกลจากการเป็นรัฐในอารักขาของอาณาจักรจีนด้วย

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน กล่าวว่า ในการรบอาณาจักรจีน ครั้งที่ 3 เตมูยีนเสนอข้อเรียกร้องให้ไว้อ่องยอมรับเจงกิสข่านและมองโกลเป็นประเทศที่มีฐานะเป็นเอกราชเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ประเทศราชเช่นในอดีต ดังตัวบทที่เจงกิสข่านยื่นข้อเสนอลงถึงไว้อ่องเพื่อหย่าศึกว่า “...ตรัสสั่งให้จัดม้าลักษณะดีหนึ่งตัว แพรแลไหมหมื่นม้วน และเพชรนิลจินดา แลสตรีที่จะหาได้ในนครเซียงอันหมื่นคนไปถวายแก่เยินกิสข่าน **พร้อมด้วย** **สาส์นขอยอมผูกมิตรเป็นเพื่อนกันเทียบบ่าเทียบไหล่กัน**” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 335)

เจงกิสข่าน สะท้อนแนวคิดนี้ผ่านคำอธิษฐานของเจงกิสข่านต่อเทพเทนกรีก่อนไปรบอาณาจักรจีน พระองค์พร้อมราชวงศ์ทำพิธีขอพรบทยอดเขาคัดดีลพิธีทรงอดอาหารแล้วสวดมนตร์วิงวอนเทพเทนกรี้ให้พระองค์มีชัยชนะต่อศัตรู ว่า

“...โอ้ เทพเจ้าเทนกริผู้ทรงฤทธานุภาพ ขอพระองค์เสด็จมานำทัพมองโกลของข้าพระองค์ พวกข้าพระองค์อยู่ในศีลธรรมอันดีมาตั้งแต่ต้น ไม่เคยทำร้ายใครก่อน มาบัดนี้สมควรแก่เวลาแล้วพระองค์จะทรงพระกรุณาให้ชาติมองโกลได้แก้แค้นความอยุติธรรมที่จักรวรรดิทอง คือ จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์เป็นเวลา นับด้วยพันปี มีการนำบรรพบุรุษหัวหน้าเผ่ามองโกลเช่น เออร์กิน-บาร์กักและปู่ทวดของข้าพระองค์ คือ อัมบากัยข่าน ไปทรมานและประหารชีวิตในเมืองหลวงของจีนโดยหาสาเหตุมิได้ จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์ไม่ว่า เผ่าใหญ่เผ่าน้อย รุกรานเหยียบหัวกดคอไว้มิให้ได้เงยหน้า จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์ทั้งนั้นเป็นการกระทำก่อนและพวกข้าพระองค์ก็ไม่ได้เคยตอบโต้ บัดนี้ขอองค์เทพเจ้าเทนกริเทพเจ้าแห่งสรวงสวรรค์ ขอได้โปรดประทานกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา แก่พวกข้าพชน้อยทั้งหลายให้สามารถเอาชนะจักรวรรดิจีนโดยรวดเร็ว ขอพระองค์โปรดประทานพรแก่พวกข้าพระองค์เถิด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 489-490)

การรบชนะอาณาจักรจีนจึงเป็นการปลดปล่อยชาติมองโกลให้กลายเป็นประเทศเอกราช ทั้งยังทวงคืนความยุติธรรมที่เคยถูกกดขี่ เรียกร้องบรรณาการที่มีค่ามากจากชาวมองโกลเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นภารกิจที่สร้างสันติสุขแก่ชาวมองโกลอย่างแท้จริง

2.1.3 การกลับคืน (Return) วีรบุรุษที่สามารถผ่านในขั้นตอนที่สองมาได้ จะเข้าใจความเป็นตัวตน มีการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ ได้ค้นพบสิ่งที่มีความหมายสำหรับตนแล้ว ยังค้นพบว่า ตนควรทำเช่นไรเพื่อแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้น วีรบุรุษที่ได้รับสิ่งที่เป้นความดีงามสูงสุดแล้ว จะกลับคืนมาเพื่อรับมือกับปัญหาอย่างถูกต้องโดยมีการวางแผนอย่างเหมาะสม หากขาดสิ่งนี้จะทำให้การบรรลุการเดินทางด้วยคุณค่าลง ขั้นตอนการกลับคืนมาประกอบด้วย 6 ขั้นตอนย่อย คือ การปฏิเสธการกลับมา การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ การรับความช่วยเหลือจากภายนอก การกลับคืนสู่โลกเดิม ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง และอิสรภาพแห่งชีวิต มีรายละเอียดดังนี้

1) การปฏิเสธการกลับมา (Refusal of the Return) (12) ขั้นตอนการปฏิเสธที่จะเดินทางกลับ คือ ขั้นตอนการผจญภัยที่เมื่อวีรบุรุษบางคนบรรลุการผจญภัยและได้รับสารสาระแห่งชีวิตแล้ว วีรบุรุษได้เลือกที่จะปฏิเสธที่จะเดินทางกลับสู่โลกเดิม เนื่องจากวีรบุรุษได้พบสภาวะที่เขารู้สึกเป็นสุขอย่างแท้จริง แคมป์เบลล์ยกตัวอย่างถึงการที่วีรบุรุษบางคนตัดสินใจเลือกที่จะไม่เดินทางกลับว่า เทพปรณัมในพระพุทธศาสนาได้เล่าขานว่า แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เปี่ยมด้วยความเมตตายังทรงลังเลที่จะเดินทางกลับ เนื่องจากทรงสงสัยว่าผู้คน

ในโลกแห่งรัฐสงสารจะเข้าใจธรรมะที่พระองค์จะทรงสอนหรือไม่ (Campbel, 1973, p. 193 อ้างอิงใน ปัทมกวี ธรรมกวีนิพนธ์, 2556, หน้า 25) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับ ขั้นตอนนี้ 1 เหตุการณ์ คือ การไม่เดินทัพกลับมองโกลหลังชนะศึกอาณาจักรจิ้นครั้งแรก มีรายละเอียดดังนี้

การไม่เดินทัพกลับมองโกลหลังชนะศึกอาณาจักรจิ้นครั้งแรก เหตุการณ์นี้ปรากฏในนวนิยายของ “สุริยา” เพียงเรื่องเดียวและตรงตามประวัติศาสตร์เรื่อง **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า ในขณะที่เจงกิสข่านปลดแอกจากการเป็นประเทศราช และทำให้จิ้น กลายเป็นประเทศราชของมองโกลแล้ว ทรงได้รับบรรณาการมากมาย จากนั้น จึงนำกองทัพเดินทางกลับมองโกลไปทางด่านใต้ของทะเลทรายโกบี แต่เนื่องจากสภาพอากาศ ที่ร้อนแล้งมากกว่าปกติ ทำให้ต้องตัดสินใจหยุดพักทัพอยู่ทางใต้ของทะเลทรายโกบีก่อน

“...ใน ค.ศ. 1214 นั้น ฤดูร้อนมาเร็วเป็นพิเศษทางภาคเหนือของทวีปเอเชีย พระจักรพรรดิเจงกิสข่านพากองทัพชมดอกไม้ในทะเลทรายโกบีได้ไม่กี่วัน ฤดูใบไม้ผลิ ก็ต้องยอมพ่ายแพ้รังสีของฤดูร้อนซึ่งเข้ามาอย่างรวดเร็ว ความร้อนและความแห้งแล้ง ใสน้ำและความชื้นแทบไม่มีในอากาศ พระจักรพรรดิทรงคิดว่าเป็นความเขลาที่จะพา กองทัพข้ามทะเลทรายโกบีในยามนี้ พระองค์จึงมีบัญชาให้ตั้งค่ายพักกลางทาง ทางด่านใต้ของทะเลทรายโกบีที่ตำบลโต-ลอนเนอร์ ซึ่งมีทะเลสาบถึง 7 แห่ง ทัดนิยาพ ดงาม...

...เป็นการพักผ่อนที่ยาวนานเพื่อรอให้อากาศเย็นลงในฤดูใบไม้ร่วงจึงจะเดินทัพ ข้ามทะเลทรายโกบีไปยังบ้านเกิดเมืองนอนต่อไป...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 523-524)

ความแปรปรวนของธรรมชาติได้กั้นขวางการเดินทางกลับของ เจงกิสข่าน แต่กลายเป็นผลดี เพราะในช่วงพักทัพนี้ทหารได้พักผ่อน คลายความเหนื่อยล้าจาก การทำศึกด้วยการล่าสัตว์ จัดงานเลี้ยงรื่นเริง ฟังดนตรีจากเชลยชาวเจอร์เซนจนผ่อนคลายแล้ว

เมื่อทราบข่าวว่าจักรพรรดิจิ้นละเมิดข้อตกลงการสวามิภักดิ์ ด้วยการย้ายหนีจากราชธานีชงตู (จงตู, เยียนจิง ปัจจุบันคือปักกิ่ง) ไปยังราชธานีรองที่ไคเฟิง (เปียนจิง) ซึ่งเคยเป็นราชธานีเก่าของอาณาจักรชงเหนือมาก่อน การกระทำเช่นนี้ทำให้เจงกิสข่าน เห็นว่าเป็นการก่อกบฏ จึงตัดสินใจหยุดทัพย้อนกลับไปทำสงครามที่เมืองจงตูอีกครั้งได้ทันเวลา ความว่า

“...รับสั่งว่า “ที่แรกขอมาเป็นข้าในอารัก্ষ เพราะไม่กล้ารบคราวนี้มาทั้งสัญญา
ที่ผูกมัดอยู่คนอย่างนี้เรารับเป็นข้าในอารัก্ষไม่ได้หรอกขอบแต่จะเป็นอย่างเดียว คือ
เป็นลิงหลอกเจ้า...ถ้าเราไม่สั่งสอนเสียบ้าง ก็จะไม่รู้สำนึก...”

...พระองค์จะได้เสด็จไปทำสงครามในดินแดนจักรวรรดิจีนเป็นปีที่สี่
พระจักรพรรดิเองก็ไม่ทรงคิดถึงมาตุภูมิมากนัก ชาวเจอร์เซนเป็นกบฏจึงกลายเป็น
เครื่องทำให้พระองค์กระปรี้กระเปร่า รีบสั่งเดินทัพจากริมทะเลทรายโกบี ผ่าน
มองโกลเลียใน มุ่งตรงยังเมืองซงตู (ปักกิ่ง) ทรงหวังจะทำลายซงตูให้ราบเป็นกลอง
มิให้ลุกขึ้นทำร้ายพระองค์ทางด้านหลัง แล้วพระองค์จึงจะเสด็จลงได้ไปเมืองไคเฟิง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 528-529)

การปฏิเสธการเดินทางกลับมองโกลหลังการรบอาณาจักรจีน
เพราะหลบภัยธรรมชาติที่เกิดจากอากาศร้อนผิดปกติ กลับส่งผลดีต่อเจงกิสข่าน เพราะได้พักทัพ
จนมีกำลัง ทั้งยังอยู่ใกล้อาณาจักรจีน เมื่อทราบว่าจักรพรรดิจีนผิดสัญญา ซึ่งถือว่าเป็น
ความผิดมหันต์ไม่อาจให้อภัยได้ จึงตัดสินใจพระทัยไปรบอีกครั้ง การรบครั้งนี้เจงกิสข่านต้องเผา
ทำลายเมืองให้ราบคาบเพื่อไม่ให้คนที่เหลือรอดเป็นอันตรายกับทหารมองโกลได้อีก

2) การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ The Magic Flight) (13) ขั้นตอนการหลบหนี
โดยใช้เวทมนตร์หมายถึง การกลับสู่โลกของวีรบุรุษบางคน พร้อมด้วยน้ำอมฤตหรือสิ่งมีค่า
สูงสุดที่ได้รับจากการพิชิตอุปสรรคของการผจญภัย อาจถูกต่อต้านจากผู้พิทักษ์ธรณีประตู...
วีรบุรุษซึ่งหลบหนีพร้อมด้วยสิ่งมีค่าสูงสุดมักได้รับความช่วยเหลือจากความช่วยเหลือจากพลัง
เหนือธรรมชาติให้เดินทางกลับได้สำเร็จ (Campbell, 1973, pp. 203-204 อ้างอิงใน ปัทกัตร์อร
ธรรมกวินทิพย์, 2556, หน้า 26) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย
ไม่พบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ

3) การรับความช่วยเหลือจากภายนอก (Rescue from Without) (14)
แคมป์เบลล์ ระบุว่า ขั้นตอนนี้แสดงให้เห็นเรื่องราวของการที่วีรบุรุษบางคนอาจต้องได้รับการ
ช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อช่วยเหลือให้วีรบุรุษเดินทางกลับได้สำเร็จ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการ
การเดินทางกลับของวีรบุรุษบางคนล่าช้าไปจากที่ควร หรือการที่วีรบุรุษมีประสบการณ์
ที่เจ็บปวด มีแผลในใจจากโลกเดิมที่อาศัยอยู่จนไม่อยากเดินทางกลับ (Campbell, 1973, pp.
210-211 อ้างอิงใน ปัทกัตร์อร ธรรมกวินทิพย์, 2556, หน้า 26) การได้รับความช่วยเหลือจาก
ภายนอก ในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านทั้ง 3 เรื่อง ไม่มีเนื้อหากล่าวถึงการช่วยเหลือจากอำนาจ

เหนือธรรมชาติ แต่เป็นการช่วยเหลือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเจงกิสข่าน ผู้วิจัยพบว่า มีเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนนี้ ปรากฏก่อนขั้นตอนทั้ง 11 เหตุการณ์ ดังนี้

3.1) การรับความช่วยเหลือจากซอร์กัน-ชิรา ให้หลบหนีเผ่าไดยุต ปรากฏแทรกในขั้นตอนที่ 5 การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ ช่วงเหตุการณ์ที่เตมูยีนถูกตารักูไต กิรลิดุก หัวหน้าเผ่าไดยุต ส่งนักรบมาจับตัวไปกักขังในฐานะเชลย เตมูยีนได้รับความช่วยเหลือจากซอร์กัน-ชิรา ช่วยปลดข้อคา พาไปหลบซ่อน มอบม้าและธนูทำให้หลบหนีได้สำเร็จ

หนังสือพงศาวดารลับของมองโกล กล่าวว่า เตมูยีนถูกจองจำ จนถึงวันพระจันทร์สีแดง ซึ่งตรงกับวันที่สิบหกเดือนสี่ตามจันทรคติ ซึ่งเป็นวันเฉลิมฉลองการเริ่มต้นฤดูร้อน ชาวไดยุตจัดการเฉลิมฉลองใกล้แม่น้ำโอนอน เตมูยีนถูกนำไปงานเลี้ยงนี้ด้วย เขาถือจังหวะที่คนเฝ้าเปลอกระชากเชือกที่ผูกข้อคางจากมือของผู้คุม แล้วกระแทกที่ศีรษะจนสลบ จากนั้นหนีไปซ่อนตัวในแม่น้ำโอนอน โดยให้ส่วนศีรษะโผล่พ้นน้ำพอให้หายใจได้ ซอร์กันชิรา พบเตมูยีนซ่อนตัวอยู่ในน้ำแต่ไม่จับกุม ยังช่วยลวงให้ไปค้นหาทางอื่น เตมูยีนลองไปตามแม่น้ำโอนอน แล้วค้นหาเกอร์ที่ปักของซอร์กันชิรา เมื่อเตมูยีนเข้าไปในเกอร์ ซอร์กัน-ชิรา กลับพูดว่า ทำไมเตมูยีนจึงมาที่นี่ ลูก ๆ ของซอร์กันชิราไม่พอใจที่พ่อพูดเช่นนั้น ก็พูดว่าเมื่อนกนางแอ่นหลบภัยในพุ่มไม้ พุ่มไม้ย่อมช่วยมัน พลังช่วยกันถอดข้อคาให้เตมูยีน แล้วเอาไปเผาไฟที่ด้านหลังเกอร์ คาดาอัน (Qada'an) บุตรสาวของซอร์กัน-ชิรา เป็นผู้ช่วยดูแลเตมูยีน (Onon, 2005, pp. 78-80)

ในวันที่สามชาวเผ่าไดยุตนี้ก็ได้ว่า เตมูยีนอาจจะซ่อนอยู่ในเผ่า จึงช่วยกันค้นเกอร์ทุกหลัง จนกระทั่งถึงเกอร์ของซอร์กัน-ชิรา เตมูยีนต้องเข้าไปซ่อนในกองขนแกะทางด้านหลังที่ปัก บันทึกในพงศาวดารลับของมองโกล บทที่ 86 ว่า "...พวกเขา [เริ่ม] ดึงสิ่งนั้นออก พวกเขา กำลังจะไปถึงเท้าของ [เตมูยีน] เมื่อซอร์กัน-ชิรา พูดว่า 'ในความร้อนเช่นนี้ ใครจะทนซ่อนอยู่ข้างในขนแกะได้' ผู้ที่ค้นหาจึงลงมาแล้วออกไป..." (Onon, 2005, p. 81)

เมื่อรอดได้อย่างหวุดหวิด ซอร์กัน-ชิรา จึงมอบม้าตัวเมียสีน้ำตาลอ่อน มีฝีเท้าปานกลาง พร้อมกับถุงหนังที่บรรจุภูมิสไว์จนเต็ม พร้อมธนูกับลูกธนู 2 ดอก เพื่อใช้ป้องกันตัวในยามคับขัน แต่ไม่ได้ให้อานม้า เพื่อให้เตมูยีนใช้ขี่หลบหนีไปได้สำเร็จ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย่नกิสข่าน ของ ประพันธกร กล่าวว่า ชาวเผ่าไดยุตคนหนึ่งซึ่งไม่ยอมบอกนามเป็นผู้ช่วยเหลือเตมูยีน เตมูยีนลอบเข้าไปที่เกอร์ของนักรบผู้นี้ แล้วขอให้ช่วยถอดข้อคาให้แล้วหลบซ่อนในเกอร์หลังนั้น พอรุ่งเช้าก็เข้าไปซ่อนในกองขนสัตว์ที่บรรจุอยู่ในเกวียน เมื่อนักรบเผ่าไดยุตมาค้นหาก็ใช้หอกตีมไป ในกองขนสัตว์ ปลายหอกที่มถูกที่โคนขาเตมูยีนได้รับบาดเจ็บ แต่ก็ยังอดทนหลบอยู่ในกองขนสัตว์ที่ร้อน

เขามอบม้าให้เตมูยีน 1 ตัว พร้อมกับธนูลูกศรและมิดสัน เตมูยีนจึงหนีรอดได้ ความว่า “...ครั้นเป็นยามพลอด นักรบผู้อารีก็มานำเอาเตมูยีนไปยังที่พัก มอบม้ากำลังดีและกลองธนูพร้อมลูกและมิดสันเล่มหนึ่ง แล้วก็ขับไล่ให้เตมูยีนออกเดินทาง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 51-52)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่าซอร์กัน-ชิรา (Sorqan-shira) ให้เป็นผู้ช่วยเหลือเตมูยีน คนผู้นี้เดิมเป็นชาวเผ่าซุลดู (Süldüs) ในรุ่นปู่ของเขาเผ่าซุลดูรบแพ่เผ่าไต้ยุด จึงต้องตกเป็นทาสของเผ่าไต้ยุด ซอร์กัน-ชิรา จึงเป็นทาสติดที่ดิน (เออเตอญู โบฮอล) ของเผ่าไต้ยุดตั้งแต่แรกเกิด เขาเป็นพลเมืองชั้นสองจึงไม่มีสิทธิ์ออกความเห็นใด ๆ ต้องทำหน้าที่ดูแลฝูงสัตว์เลี้ยงของเผ่าไต้ยุด และได้รับความไว้วางใจให้ดูแลเตมูยีนเพียงกระโจมเดียวตลอดฤดูหนาว เตมูยีนพูดคุยกับครอบครัวนี้ด้วยคำสุภาพอ่อนน้อม และช่วยเหลือนางเออติช ภรรยาของซอร์กันชิรา ดูแลความสะอาดในเกอร์ ช่วยเลี้ยงลูกทั้ง 3 คน ทั้งป้อนข้าวเล่านิทาน ทำให้ทุกคนในครอบครัวเมตตารักใคร่ ตอนกลางคืนก็ช่วยปลดเชื้อคาให้เตมูยีนพักผ่อนได้อย่างสบาย ในคืนวันพระจันทร์สีแดง เตมูยีนรอชาวเผ่าฉลงจนเมาก่อน แล้วจึงหลบหนี เขาต้องซ่อนตัวในร่องน้ำของแม่น้ำโอนอนโดยยื่นส่วนจมูกโผล่พ้นน้ำเพื่อหายใจ พอช่วงสายของวันรุ่งขึ้นซอร์กัน-ชิรา มาพบ แต่ทำเฉยเหมือนมองไม่เห็น เตมูยีนลอบเข้าไปหาซอร์กัน-ชิราที่กระโจม เขายินดีช่วยให้หลบหนี เตมูยีนถามว่าหากตนหลบหนีไปได้แล้วในอนาคตตนควรตอบแทนบุญคุณอย่างไร ซอร์กัน-ชิรา ขอให้ช่วยให้ตนพ้นจากการเป็นทาส ความว่า

“...ข้าพเจ้าทนทุกข์ทรมานกับฐานะข้าทาสติดที่ดิน (เออเตอญู โบฮอล) ของข้าพเจ้าจนแทบไม่อยากมีชีวิตอยู่ ท่านเป็นบุตรคนแรกของหัวหน้าเผ่า ท่านจะเข้าใจชะตาชีวิตของเออเตอญูโบฮอลได้ไหมนี้...ข้าพเจ้าจึงขอแต่เพียงว่าถ้าท่านได้กลับไปเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินแล้ว...ขอให้ข้าพเจ้าพ้นจากความเป็นเออเตอญู โบฮอลได้ไหม...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 166-167)

เตมูยีนตกปากรับคำสัญญา ซอร์กันชิรา จึงมอบม้าให้เตมูยีน แล้วบอกว่า กว่าพวกไต้ยุดจะสร้างเมาก็อีก 3 วัน และคงไม่สงสัยเพราะส่วนมากมีคนขโมยม้าในยามพลอดอยู่เสมอ ทั้งตนไม่ได้ให้ม้าดีเท่าดีแต่เป็นฝีเท้าปานกลางเท่านั้น คงไม่เป็นที่สงสัยเมื่อเตมูยีนขี่ม้าจึงรู้ว่าซอร์กันชิราเลือกม้าที่มีความอดทนแข็งแรงเพียงพอที่จะนำเตมูยีนไปถึงกระโจมของตนการช่วยเหลือจากซอร์กันชิราทำให้เตมูยีนหลบหนีเผ่าไต้ยุดมาได้อย่างปลอดภัย

3.2) การได้รับความช่วยเหลือจากโบออร์ซู เหตุการณ์นี้ปรากฏแทรกในชั้นที่ 6 เส้นทางแห่งการทดสอบ ตอนที่เตมูยีนถูกเผ่าเจอร์กินขโมยม้า จอร์ปลันเกอร์เตมูยีน ตอนกลางคืน เตมูยีนให้คนในเกอร์หลบซ่อนเพื่อความปลอดภัยรอจนรุ่งเช้าจึงออกตามหาม้าคืนมา เตมูยีนพบโบออร์ซูกำลังรีดนมม้าอยู่ เมื่อโบออร์ซูรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นจึงช่วยเหลือเตมูยีน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ“ประพันธ์กร” กล่าวว่า บอร์ชู (โบออร์ชู) เคยได้ยินชื่อเสียงเตมูยีน และเห็นว่าเป็นบุตรของเยสุกายข่าน จึงนำม้าสีขาว ที่มีกำลังดี เปลี่ยนให้แทนม้าที่เตมูยีนขี่มา ส่วนบอร์ชูก็ช่วยออกตามหาด้วย เมื่อพบโจรขโมยม้า ก็เข้าปล้นม้าคืนมาได้ บอร์ชูต้องการสั่งสอนขโมยจึงเข้าต่อสู้และตัดหัวโจรมาให้เตมูยีน

“...ม้าตัวที่วิ่งโขยกมาอย่างไม่ใช่คนใจเย็นนั่งบังคับควบนั้น สองข้าง อานม้ามีหัวคนเลือดสด ๆ ยังแดงฉาดอยู่สพายไครบห้าหัว เตมูยีนก็นำธนูปล่อยลูกออกจาก แห้ง สองลูกปักที่หัวคนเหล่านั้นสองแพ่งอานข้างละดอก ก็พอบอร์ชูโดดลงจากหลังม้าบอกว่า ข้าเอาหัวไอ้โจรเช่นคมดาบ แลนำมาเป็นของกำนัลท่านเตมูยีนแล้ว มิให้เสียแรงเปล่า...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 80)

เมื่อเตมูยีนเห็นดังนั้น จึงคิดว่าบอร์ชูน่าจะเป็นจอมทัพผู้ยิ่งใหญ่ ในวันข้างหน้า ส่วนบอร์ชูก็กล่าวว่าจะขอเป็นจอมพลของเตมูยีนเท่านั้น เมื่อกลับถึงบ้านบอร์ชู ยังมอบวัว แพะ แกะ และม้า อย่างละ 4 ตัว ให้เตมูยีนนำกลับไปกระโจนด้วย เตมูยีนจึงนึกอยู่ในใจ ว่าตนได้โบออร์ชูเป็นเพื่อนครั้งนี้ เป็นสิ่งที่ดีเพราะโบออร์ชูเป็นผู้มีคุณธรรม ไม่โลภ ในอนาคต คงช่วยเหลือเป็นฝ่ายเสียยิ่งให้ตนได้ อีกสามเดือนต่อมาบอร์ชูได้มาพบเตมูยีนแล้วสมัครเป็น ข้าราชการ และช่วยเตมูยีนกอบกู้มองโกลตามคำสั่งบิดา

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวพ้องกันว่า ชาวเจอร์กินมาลักม้า เตมูยีนไป 8 ตัว เตมูยีนต้องรีบติดตามม้าคืนมา ระหว่างทางจึงได้พบกับโบออร์ชู (Bo'orchu) บุตรชายโชนของนาคุ-บายัน (Naqu-bayan) กำลังรีดนมม้าอยู่ จึงถามหาร่องรอยโจรเหล่านั้น โบออร์ชูปอกทางแล้วรีบเอาถึงโชนมม้าซ่อนไว้ แล้วอาสาให้ความช่วยเหลือ ทั้งคู่เดินทางไปพบม้า ที่ถูกขโมยมา กำลังเล็มหญ้าอยู่ใกล้ค่ายเผ่าเจอร์กินในช่วงเย็นวันที่ 4 ทั้งคู่ก็ช่วยกันยิงธนู แล้วแย่งม้ากลับคืนมาได้ เตมูยีนออกปากแบ่งม้าให้โบออร์ชู แต่โบออร์ชูปฏิเสธเพราะตนมีสมบัติ มากแล้ว เมื่อพบนาคุ-บายัน โบออร์ชูปอกบิดาว่า ตนต้องไปช่วยเหลือเพื่อนสนิทตามม้า เขาฆ่าแกะอ้วนหนึ่งตัวให้เป็นเสบียงแก่เตมูยีน

พงศาวดารลับของมองโกล บันทึกว่านาคุ-บายันบิดาของบอร์ชู กล่าวกับเด็กทั้งสองว่า “...คุณทั้งสองยังเด็กอยู่ ให้ดูแลซึ่งกันและกัน จากนั้นสืบไปอย่าละทิ้งกัน! อีก”... (Onon, 2005, p. 84) ต่อมาโบออร์ชูกลายเป็นเพื่อนสนิทที่คอยช่วยเหลือเตมูยีน ด้วยความซื่อสัตย์ จงรักภักดีตลอดชีวิต **พงศาวดารลับของมองโกล** บทที่ 95 ระบุว่า เตมูยีน ขอเป็นเพื่อนร่วมสาบานกับโบออร์ชูหลังแต่งงานกับบอร์เต โบออร์ชู หรือบอร์ชี และเป็นหนึ่งใน สี่ขุนพลของเจงกิสข่านด้วย

3.3) การได้รับความช่วยเหลือจากพันธมิตร เหตุการณ์นี้ปรากฏใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร ช่วงการรบเผ่าเมอร์กวน (เมอร์กิด) กล่าวว่าเตมูยีนได้รับความช่วยเหลือจากพันธมิตรเผ่าต่าง ๆ เนื่องจากเห็นว่าเตมูยีนสามารถรบชนะเผ่าใหญ่อย่างเมอร์กวนได้ จึงเข้ามาร่วมเป็นพันธมิตร ทำให้กองทัพมีจำนวนพลมากขึ้น

“...เตมูยีนเผด็จศึกเมอร์กวนคราวนั้น กิตติศัพท์ก็กระปือไปสู่ทุกที่ต่าง ๆ เป็นที่รู้จัก สมรรถภาพทัพของเขาว่าแต่ก่อน...

...แลกิตติศัพท์นี้เป็นเหตุทำให้มีผู้มาขอพึ่งเป็นพรรคพวกเพิ่มขึ้นเสมอ ข่านก็อื่น บางก็ที่อยู่ไกลมาขอเป็นพันธมิตรก็มีถึงห้าก๊ก แต่เตมูยีนคิดว่าเขายังจะต้องทำงาน อีกถึงเก้าสิบส่วน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 143)

การได้เผ่าต่าง ๆ เป็นพันธมิตร ทำให้กองทัพของเตมูยีนเพิ่มจำนวน และมีความแข็งแกร่งมากขึ้นตามไปด้วย

3.4) การช่วยเหลือจากโตซรุส-ข่าน เผ่าเกอร์ตและจามูกาเผ่าจาตาร์ต เมื่อครั้งที่เผ่าเมอร์กิดลักพาตัวบอร์เตและนางโคอาชินไป ขณะที่ครอบครัวของเตมูยีนกำลังพักผ่อน โดยไม่ทันระวังตัว เฮอลินได้ยื่นเสียงผีเท้ามานางจึงปลุกลูก ๆ ให้ตื่น แล้วเร่งพากันขี่ม้าไปหลบซ่อนบนภูเขาเบอร์คันคัลดูน หนังสือ **พงศาวดารลับของมองโกล** บทที่ 99 บันทึกไว้ว่า

“...มารดาเฮอลินพูดว่า ‘ปลุกเด็กเร็วเข้า! มารดาเฮอลินลุกขึ้นอย่างรวดเร็ว เตมูยีนและลูกชายคนอื่น ๆ ก็ลุกขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน เตมูยีนขี่ม้าหนึ่งตัว มารดาเฮอลินขี่ม้าหนึ่งตัว คาร์ซาร์ขี่ม้าหนึ่งตัว คาซิอุนขี่ม้าหนึ่งตัว เตมูเก-โอบุซิกินขี่ม้าหนึ่งตัว เบลกูเตขี่ม้าหนึ่งตัว โบออร์ซูขี่ม้าหนึ่งตัว และเจลมเมขี่ม้าหนึ่งตัว มารดาเฮอลินเอาเตมูลุนไว้ที่อกของเธอและวางเธอไว้ที่ด้านหลังของอาณ พวกเขเตรียมม้าหนึ่งตัวให้พร้อม [ดังนั้น] บอร์เตจึงไม่มีม้า...”

(Onon, 2005, p. 88)

เนื่องจากไม่เหลือม้าเลยสักตัวนางโคอาชินและบอร์เตจึงขี่เกวียน ที่มีประทุน ไข้วเทียมแล้วหลบหนี โดยให้บอร์เตซ่อนในกองขนแกะในประทุน เมื่อคนร้ายถามโคอาชินก็ตอบว่า ตนเป็นคนรับใช้พวคนร้ายขี่ม้าออกไปก็เร่งขับเกวียนขึ้นเขาแต่เพลาล้อเกวียน

แตก นักรบกลับมาอีกครั้งแล้วเปิดคูกองชนแกะ เขาพบบอร์เตหลบซ่อนอยู่ในรถจึงลุดคร่านาง แล้วหลบหนีไป เมื่อพวกเมอร์กิตจากไปแล้ว เตมูยีน คาซาร์ และเบลกูเตไปพบโตซรุลง่าน เพื่อขอความช่วยเหลือ โตซรุลง่านยินดีช่วยเหลือและให้เตมูยีนขอความช่วยเหลือจากจามูกาด้วย

กองกำลังของโตซรุลง่าน จากากัมบู (น้องชายโตซรุลง่าน) กับ เตมูยีน และจามูกา รบชนะเผ่าเมอร์กิต เตมูยีนเข้าไปค้นหาบอร์เต ๆ ได้ยินเสียงและจำได้ว่าเป็นเสียงสามีจึงรีบออกมาพบ ส่วนโคอาชินหลบหนีไปทางอื่นและถูกธนูยิงตาย ทำให้เบลกูเต ลูกชายนางโกรธแค้นมากจึงทำลายเผ่าเมอร์กิตอย่างบ้าคลั่ง

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวต่างออกไปจาก ประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทตัวละครจามูกาให้กลายเป็นตัวละครที่ไม่สำคัญ และไม่ได้เป็นอันดากับเตมูยีน ผู้ที่ช่วยเตมูยีนจึงเป็นโตกรัลข่าน (โต-ซรุลง่าน) และมันลิดพ่อของ นางบูโต (ตัวละครสมมติ) เมื่อบูโตถูกเผ่าเมอร์กิต (เมอร์กิต) ลักพาตัวไป มันลิดและโต-ซรุลง่าน ส่งกองทัพไปช่วยชิงตัวคืนมา ความว่า “..เตมูยีน ก็ให้เคลื่อนขบวนทัพฝ่าเส้นทางมรกันดาร์ หุบเหวห้วยละหาร ขุนเขาและป่าทึบไปสู่ย่านแดนน้ำแข็งของเมอร์กิต เตมูยีนครั้งนี้ได้กำลังพล จากมันลิดพ่อตาและจากมหามิตรโตกรัลข่านเปอร์เตอร์ยอห์น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 176-177)

เจงกิสข่าน กล่าวว่า เผ่าเมอร์กิตเข้ามาลักพาตัวบอร์เตในขณะที่ เตมูยีนช่วยราชการอยู่ในราชสำนักของโตซรุลง่าน เธอสิ้นส่งมาเร็วมาแจ้งข่าวว่าพวกเมอร์กิต บุกมาลักพาตัวบอร์เตไป ในขณะที่ทุกคนกำลังออกไปหาอาหารในป่า เพื่อแก้แค้นที่ยesu เคยลักพาตัวเธอสิ้นเมื่อ 16 ปีที่ผ่านมา เตมูยีนแจ้งเรื่องแก่โต-ซรุลง่าน ๆ ยินดีช่วยเหลือ เพราะมีจุดประสงค์แฝง 3 ประการ คือ 1 การแย่งชิงบอร์เตเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักพอสำหรับ อ้างความชอบธรรมในการรบ 2 ต้องการปราบเผ่าใหญ่อย่างเมอร์กิตจะทำให้เผ่าเล็ก ๆ สวามิภักดิ์ตนเพิ่มขึ้น มีโอกาสเลื่อนเป็นกษัตริย์(หวาง, อ่อง) และ 3 ได้ปล้นทรัพย์สินของเผ่า เมอร์กิตมาเป็นของตน

“...ปรากฏว่าโต-ซรุลง่านผู้ยิ่งใหญ่แห่งเผ่าเกรตโกรธเผ่าเมอร์กิตอย่างสุดลิ่มทิ่ม ประตุ จริ่งอย่างที่โบออร์ชูดการณ์หยามโนยันของท่าน ก็เท่ากับหยามโต-ซรุลง่านเอง เหนือสิ่งอื่นใดสงครามกับเผ่าเมอร์กิตคราวนี้ตรงกับวัตถุประสงค์หลายอย่างของโต-ซรุลง่าน คือเขาอยากโจมตีเผ่าใหญ่อื่น ๆ มานานแล้ว แต่ยังหาเหตุผลที่สมควรไม่ได้ คราวนี้เหตุผลดีแน่ ๆ ทำสงครามเพื่อช่วยเพศหญิง เผ่าเกรตของเขาข้างเป็นอัศวิน ผู้ยิ่งใหญ่เสียนี้กระไร เหตุผลประการที่สอง คือเขาต้องการเชือดไก่ให้ลิงดู เมื่อเขา

ปราบเผ่าใหญ่อย่างเผ่าเมอร์กิตได้ราบคาบ เผ่าอื่น ๆ ก็ต้องเกรงกลัวเผ่าเกรตของเขา บางทีเพราะเหตุนี้เขาอาจจะได้เผ่าอื่น ๆ อีกหลายเผ่ามาไว้ในอำนาจ โอกาสที่เขาจะตั้งตัวเป็น “ฮ่อง” แบบของชาวจีนก็จะยิ่งเปิดทางมากขึ้น ประการที่สามที่ยั่ววนโลกจริตของเขาเป็นที่สุดก็คือเผ่าเมอร์กิตช่วงร่ำรวยข้าวของทองเงิน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 201)

โต-ฮรุส ข่าน ยังอนุญาตให้จามูการ่วมรบครั้งนี้ด้วยแต่ก็มองด้วยสายตาระแวดระวัง เพราะจามูกาเองก็มีความต้องการเป็นใหญ่เช่นเดียวกับที่ตนต้องการดังตัวบพว่า

“...เตมูยีนพิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งที่เขาควรทำ คืออาสาเข้าตีเผ่าเมอร์กิตก่อนที่ทัพใหญ่ของโต-ฮรุสจะเข้าทำ จามูกาก็ชิงอาสาอย่างเดียวกัน โต-ฮรุสจึงให้กรบนุ่มทั้งสองแสดงฝีมืออย่างเต็มที่ ไม่ต้องสงสัยว่าทำ ไม่เผ่าเมอร์กิตซึ่งเป็นเผ่าใหญ่จึงแพ้อย่างรวดเร็ว ลำ พังจามูกา ตกโต-เบกก็สู้ไม่ได้แล้ว ยังแถมมีเตมูยีนที่กำลังโกรธแค้นอย่างยิ่งเรื่องบอร์เต ตกโต-เบก และชาวเผ่าเมอร์กิตของเขาจึงแพ้อาบคาบ กองทัพใหญ่ของโต-ฮรุส จึงเข้ามาปราบตอนท้ายจนเผ่าเมอร์กิตไม่เหลืออะไรเลย โต-ฮรุสให้องค์รักษ์ของเขาเชิญบอร์เตเข้าไปในพระราชวังของเขา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 211)

การรบครั้งนี้ทัพผสมฝ่ายเตมูยีนได้ชัยชนะ หัวหน้าเผ่าเมอร์กิตขอเป็นบริวารโต-ฮรุส ข่าน สงครามครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นจุดเริ่มต้นการรวมเผ่าพันธุ์มองโกล

3.5) การได้รับความช่วยเหลือจากทาสและชนเผ่าเล็ก ๆ ปรากฏใน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ซึ่งกล่าวว่า เผ่าใหญ่ในยุคนั้นต่างเชื่อกันว่าการเอาชนะเผ่าเล็กนั้นอยู่ด้วยกำลังที่เหนือกว่าจะทำให้เผ่าของตนมีกำลังมากขึ้น แนวคิดนี้ทำให้เกิดการรบแล้วจับผู้พ่ายแพ้ไปเป็นทาส เตมูยีนพบกับเผ่าเจอเรตที่ถูกรังแกจากเผ่าไดยุต หัวหน้าเผ่าเจอเรตขอร้องให้เตมูยีนงดเว้นการล่าสัตว์ในป่าเพื่อเหลือให้เผ่าของตนมีอาหารบ้าง ทำให้เตมูยีนคิดถึงความปลอดภัยเมื่อครั้งเป็นเด็ก จึงชวนเผ่าเจอเรตให้เข้าร่วมกับเผ่าของตนในฐานะประชากรไม่ใช่ทาส โดยมีสิทธิ์ร่วมล่าสัตว์ ร่วมรบ และได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ความว่า

“...เตมุยีนสั่งแบ่งโดยยุติธรรมแล้วเหลือวางกับหม้อย่างละตัวไว้ให้หัวหน้าเผ่าเจอเรตไว้แบ่งกันกินกับลูกน้องแล้วกล่าวว่า ‘สมัยนี้น้ำมันหมดสมัยที่คนเราจะอยู่กันเป็นเผ่าเล็กเผ่าน้อยแล้ว เพราะยากทั้งการป้องกันตัว และเมื่อเกิดเหตุอันใดขึ้นก็เหลือวหาใครเป็นที่พึ่งไม่ได้ ถ้าท่านเต็มใจ เรายินดีจะรับท่านและบริวารไว้ในเผ่าบอร์ยิกินของเรา ท่านจะได้ร่วมรบในกองทหารของเรา เมื่อรบชนะเผ่าใดท่านก็จะได้รับส่วนแบ่งด้วย ท่านคิดเห็นอย่างไร’

‘พวกเราลำบากก็จริง แต่เราก็เป็นอิสระจนมาตลอดชีวิต เราคงจะทนสภาพการเป็นทาสไม่ได้’

‘ใครว่าท่านจะต้องเป็นทาสเล่า เราก็จะเป็นสหพันธ์ หรือสหเผ่าแห่งชนชาติที่อยู่กระจัดกระจาย แล้วปกครองโลกจากหลังม้าย่างนี้ท่านคิดจะมารวมพวกกับเราไหม’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 310)

นโยบายดังกล่าวทำให้เผ่าเล็ก ๆ ต่างพากันอพยพมาเข้าร่วมกับเผ่าบอร์ยิกินมากขึ้น แม้แต่ทาสติดที่ดินของเผ่าใหญ่ก็หลบหนีนายของตนมาสวมักดิ์เตมุยีนด้วย เตมุยีนมอบความเป็นอิสระและให้สถานะประชากรแก่ทาสเหล่านั้นด้วย ความว่า

“...ความใจกว้าง โอบอ้อมอารีและความยุติธรรมของเตมุยีนเริ่มเป็นที่กล่าวขวัญทั่วไป เตมุยีนนับทุกเผ่าที่มาอยู่กับเขาว่าเป็นพวกของเขาเสมอกับคนเผ่าบอร์ยิกินของเขาเอง แล้วก็ไม่เรียกเผ่าบอร์ยิกิน เผ่าอุ้งกิริตฝ่ายภรรยา หรือเผ่ายูเรียงกัตที่เจลมพามาสวมักดิ์ก่อนด้วยชื่อเผ่าที่มีมาแต่เดิม แต่เขาเรียกเผ่ามองโกลที่มาอยู่ข้างเขาทั้งหมดว่าเป็นสหพันธ์ของชนชาติที่อยู่กระจัดกระจาย ชื่อนี้ถูกใจชาวมองโกลนักเพราะพวกเขาทุกคนภูมิใจในเอกลักษณ์ของชนชาติที่เป็นอิสระเสรี...กำลังพลของเตมุยีนจึงมีมากขึ้นทุกทีในไม่ช้า...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 310)

ด้วยชื่อเสียงด้านความยุติธรรมและความโอบอ้อมอารีของเตมุยีนทำให้ผู้คนเผ่าเล็ก ๆ และทาสติดที่ดินพากันมาสวมักดิ์ ยอมเข้าร่วมสหพันธ์ของชนชาติผู้อยู่ในกระโจมของเตมุยีน คนเหล่านี้กลายเป็นกำลังสำคัญในการรวมแผ่นดินมองโกลในอนาคต

3.6) การได้รับความช่วยเหลือจากเครือญาติสายสตรี เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อเซ็งคุมและจามุกายูของข่านให้รบกับเตมุยีนโดยที่เตมุยีนถูกลวงว่าจะมีการจัด

อภิเษกสมรส แล้วชุ่มโถมตีเตมูยีนจนทำให้กองทัพเสียหายอย่างหนัก จนต้องถอยไปตั้งหลักบริเวณทะเลสาบบุญนอร์ ที่ตั้งของเผ่าอุงกิริตของพระราชมารดาเฮอลีน และได้รับการช่วยเหลืออย่างดี

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวว่า เจงกิสข่านได้ทราบข่าวลงเรื่องการแต่งงานและเตรียมการป้องกันไว้แล้ว แต่ฝ่ายศัตรูไม่หลงกลเพราะรู้กลศึกที่เตมูยีนเคยใช้ ทำให้ฝ่ายกองทัพเตมูยีนเสียเปรียบและพ่ายแพ้ทัพของเผ่าเกรตและจาตาร์ต ที่นำโดยองข่าน เซ็งกุม และจามูกา แล้วหลบหนีมาตั้งหลักแถบทะเลสาบบุญนอร์ เพื่อขอความช่วยเหลือจากญาติสายสตรี คือ เผ่าอุงกิริตของเฮอลีน และบอร์เต ดังตัวบทว่า

“...พระองค์ทรงเลือกทะเลสาบบุญนอร์เป็นที่ตั้งชั่วคราวเพราะ ประการแรก พระองค์ทรงชำนาญในภูมิประเทศแถบนี้อย่างทะลุปรุโปร่ง สามารถใช้ภูเขา ซอกเขา และลำธารน้อยใหญ่ที่ไหลลงทะเลสาบให้เป็นประโยชน์แก่ยุทธวิธีของพระองค์ ประการที่สอง เผ่าที่เป็นมิตรกับพระองค์คือเผ่าอุงกิริตของพระมารดาเฮอลีน และบอร์เตอยู่ในบริเวณนี้ พระองค์คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากพระญาติสายสตรีบ้าง อย่างน้อยก็ในเรื่องเสบียงอาหาร...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 355-356)

ญาติฝ่ายสตรีได้ให้ความช่วยเหลือเตมูยีนเป็นอย่างดี เนื่องจากภาคภูมิใจที่เขยของเผ่ามีความสามารถในการรบ และได้เป็นจักรพรรดิซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน

ตัวบทว่า

“...ตลอดเวลาหนึ่งปีที่พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงพักกองทัพอยู่ที่บุญนอร์ พระองค์ได้รับความช่วยเหลือดีมากจากพระญาติเผ่าอุงกิริต บิดาและพี่น้องของบอร์เตมีความยินดีและภาคภูมิใจที่เขยของครอบครัวได้มีคนยกย่องให้เป็นถึงจักรพรรดิ จึงช่วยเหลือไม่ว่าด้วยเรื่องเสบียงอาหารหรือการหาข้าวสาลีขาว...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 358)

การช่วยเหลือจากพระญาติสายสตรี จึงทำให้กองทัพได้ฟื้นตัว เหล่าทหารที่บาดเจ็บได้รับการรักษาพยาบาลและกลับมารบได้อีกครั้ง เจงกิสข่านใช้ช่วงเวลานี้คิดแผนการณั้แก่คั่น ด้วยการส่งจารชนปล่อยข่าวลวงให้กองทัพเกรตและจาตาร์ตแตกกัน จากนั้นจึงใช้จังหวะที่องข่านจัดเลี้ยงฉลองชัยชนะรุกรบอย่างรวดเร็ว โดยไม่ให้ตั้งตัวและพ่ายแพ้องข่านหนีไปพึ่งเผ่าโนมานแต่ถูกทหารยามรักษาด่านสังหารตายอย่างไร้เกียรติ จามูกาหนีไปพึ่งไตบูกาเผ่า โนมาน เซ็งคุมถูกทหารองครักษ์ปล่อยให้อดตาย เมื่อชนะเผ่าเกรตแล้วเตมูยีน

ให้นางซอร์กักตานิธิตาคนรองของจากา-กัมบู ซึ่งเป็นน้องชายขององช่าน อภิเษกกับโศลยุโอรสองค์ที่สี่ และพระองค์รับนางอืปากา-เบกิ ธิดาคนโตของจากา-กัมบู เป็นมเหสีรอง

สรุปได้ว่า เตมูยีนมักได้รับการสนับสนุนจากญาติสายสตรี แต่ญาติสายบุรุษของเยสุเกกลับเป็นผู้ทรยศหักหลัง ซึ่งดีชิงเด่น และมักทำลายเตมูยีนอยู่เสมอ

3.7) การได้รับความช่วยเหลือจากยาฟาร์ เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวว่า ยาฟาร์พ่อค้าชาวมุสลิมจากเมืองควาริชม เดินทางมาพบเจงกิสข่านในคราวที่พ่ายศึกเหลือทหารเพียง 19 นาย และกำลังอยู่ในสภาพอดอยาก เขามอบเสบียงอาหารพร้อมสนับสนุนทุนให้รบองช่าน ความว่า “...ยาฟาร์คนนี้เหมือนเกิดมาเป็นบุญของพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่าน เมื่อสิบกว่าปีก่อน ได้เคยช่วยเหลือคอยชี้หนทางให้พระองค์ในการรบครั้งหนึ่งที่พระองค์เป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ และได้มอบเสบียงอาหารกับพระองค์...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 513)

ยาฟาร์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการเดินทางค้าขายทั่วเขตทะเลทรายโกบี และเป็นอัจฉริยะทางภาษาสามารถพูดได้หลายภาษาทั้งมองโกล จีน อุยกูร์ เจอร์เซน และตังกูต จึงมีบทบาทอย่างมากในราชสำนักของเจงกิสข่าน เช่น เป็นผู้แจ้งแก่เจงกิสข่านว่าอาณาจักรจีนเปรียบเสมือนผลไม้สุกที่รอคนเด็ดจากต้น ส่งผลให้จักรพรรดิดัดสินใจรบอาณาจักรจีน การเป็นไส้ศึกในฐานะราชทูตคราวทำศึกกับอาณาจักรจีน หรือเป็นราชทูตไปอาณาจักรควาริชม เป็นต้น

3.8) การช่วยเหลือจากหัวหน้าเผ่าองกุต เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นช่วงที่เตมูยีนรบเผ่าไนมาน เผ่าใหญ่เผ่าสุดท้ายของดินแดนทุ่งหญ้าสเตปป์

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวว่า อลาคุซ-เตกินกูรี หัวหน้าเผ่าองกุต ช่วยเหลือเจงกิสข่านในคราวทำศึกกับเผ่าไนมาน ด้วยการตัดศีรษะพี่เลี้ยงของโตบูกา ซึ่งเผ่าไนมานส่งมาเกลี้ยกล่อมเผ่าองกุตให้รวมรบกับเจงกิสข่าน เนื่องจากอลาคุซ-เตกินกูรีคาดการณ์ได้ว่า เจงกิสข่านมีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุด จึงเลือกเข้าข้างฝ่ายเจงกิสข่าน เจงกิสข่านได้มอบทรัพย์สินสมบัติ และประทานสมรสระหว่างธิดาขององช่านคนหนึ่งให้กับบุตรของอลาคุซด้วยความว่า

“...พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านได้ซื้อใจอลาคุซไว้ได้แล้ว ด้วยการยกเจ้าหญิงแห่งเผ่าขององช่านให้เป็นคู่อภิเษกของพระราชทายาทโอรสหัวแก้วหัวแหวนที่อลาคุซรักมากที่สุด ทั้งยังยกเครื่องราชูปโภคที่เป็นทองคำขององช่าน สองชิ้นให้แก่อลาคุซ...อลาคุซเป็นคนฉลาด รู้ว่าด่านไหนคือตะโพกวัวที่สุกดีกำลังกินและด่านไหนยังเพิ่งถูกไฟเสีย ดังนั้นจึงจับพี่เลี้ยงของต้ายังช่านไถ่ถามเรื่องราวในเผ่าไนมาน...อลาคุซจึงฆ่าเสียแบบ

ง่าย ๆ แล้วตัดหัวส่งไปเป็นบรรณาการถวายพระเจ้าจักรพรรดิ แล้วชี้แจงเรื่องที่ตายังขานส่งพี่เลี้ยงมาชวนอลากุชรบพระเจ้าจักรพรรดิ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 398)

การส่งข่าวของอลากุชทำให้เจงกิสข่านทราบว่า เผ่าโนมานเตรียมรบกับพระองค์ยังไม่ทันเรียบร้อยดี จึงทรงฉวยโอกาสรีบบุกเข้ารบเผ่าโนมานอย่างรวดเร็วไม่ให้ทันตั้งตัว และชนะศึกสามารถควบคุมดินแดนแถบเทือกเขาอัลไตได้ทั้งหมด

3.9) การได้รับความช่วยเหลือจากเผ่าต่าง ๆ ผ่านการแต่งงานทางการเมือง เจงกิสข่านมีนโยบายให้การศึกษาพระธิดาให้ฉลาดหลักแหลมทั้งด้านการเมือง การปกครอง การต่อสู้ และการเร่ร่อน แล้วให้อภิเษกกับหัวหน้าเผ่า และกษัตริย์ที่สวามิภักดิ์เพื่อเป็นเครื่องผูกพันทางการเมือง ทำให้มองโกลได้รับการป้องกันอันตรายจากรอบด้านเป็นฐานอำนาจให้เจงกิสข่านสามารถรบชนะอาณาจักรอื่นได้

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงการได้รับความช่วยเหลือจากเผ่าต่าง ๆ จากการอภิเษกเพื่อผูกพันทางการเมืองว่า เจงกิสข่านทรงวางแผนแล้วสอนราชธิดาให้มีความสามารถทางวิชาการและการรบเพื่อเตรียมอภิเษกกับเจ้าชาย หัวหน้าเผ่า หรือกษัตริย์ของอาณาจักรต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการรบ การส่งเสบียง และเป็นกองระวังหลังให้พระองค์ ในขณะที่ต้องไปรบขยายอาณาจักรเป็นระยะทางไกลและใช้เวลายาวนาน ความว่า

“...พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงรักพระราชธิดาของพระองค์และทรงตั้งความหวังไว้ในพระราชธิดามาก...พระธิดาของพระองค์นั้นฉลาดเป็นกรดทั้งนั้น...พระองค์ทรงสอนเรื่องกุศโลบายต่าง ๆ พระธิดาก็เข้าใจและปฏิบัติตาม พระองค์จึงทรงคิดว่าพระองค์จะพยายามหาอภิเษกให้พระราชธิดาแต่ละองค์ได้เป็นคาตุณ (พระราชินีในภาษามองโกล) ในแต่ละดินแดนที่รายรอบดินแดนของพระองค์...เมื่อพระองค์เสด็จไปในเส้นทางต่าง ๆ พระองค์ก็จะได้เสบียง น้ำ และหน่วยส่งกำลังบำรุงจากดินแดนต่าง ๆ ที่พระราชธิดาเสด็จไปเป็นคาตุณอยู่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 432-433)

ทรงให้โคจิน-เบกี อภิเษกกับโบทูแห่งเผ่าอิกีเรส ด้วยนโยบายดังกล่าว ทำให้เจงกิสข่านได้รับการช่วยเหลือทั้งกำลังพล เเสบียง และการปกป้องอาณาจักรต่อมาทรงอภิเษกราชธิดาอัลตันที่เกิดจากบอร์เต-คาตุณ ให้เป็นมเหสีของบาร์ซุก ตำแหน่งฮิติกุต

หรือราชาแห่งอยุธยา และมอบราชธิดาที่ไม่ปรากฏพระนามให้อภิเษกกับอาร์สสันแห่งชาติการลูก
“...อาร์สสันแห่งชาติการลูกก็เข้ามาสวามิภักดิ์...พระจักรพรรดิพระราชทานพระธิดาอีกองค์หนึ่ง
ให้กับอาร์สสัน และอาร์สสันเองก็ได้เป็นกำลังสำคัญอีกคนหนึ่งในกองทัพของพระจักรพรรดิ
เจงกิสข่าน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 464)

ผู้ที่อภิเษกกับราชธิดาของเจงกิสข่าน จะได้รับพระราชทานยศ
กูเรเก็น เป็นตำแหน่งลูกเขยหรือพระชามาตา มีหน้าที่ช่วยทำศึกสงคราม การแต่งงานเพื่อ
การเมืองเป็นนโยบายสำคัญที่ทำให้เจงกิสข่านสามารถรบชนะอาณาจักรที่ตั้งรายล้อมมองโกล
แล้วขยายอาณาจักรให้ยิ่งใหญ่ไพศาลได้ในเวลาต่อมา

3.10) การได้รับความช่วยเหลือจากกษัตริย์เกาหลี เหตุการณ์ที่
เจงกิสข่าน ผูกสัมพันธ์ไมตรีและได้รับความช่วยเหลือกับกษัตริย์เกาหลี ปรากฏเฉพาะ**เตมูยีน
จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** เท่านั้น โดยประพันธ์กล่าวว่า เจงกิสข่านให้สุโขโตเจริญสัมพันธ์-
ไมตรีกับเกาหลีอย่างเพื่อร่วมรบกับอาณาจักรจิน โดยสัญญาว่าจะคืนดินแดนที่อาณาจักรจิน
ยึดจากเกาหลีทั้งหมด และจะช่วยเหลือกันรบทุกครั้ง ความว่า

“...เกาหลีต้องยินยอมทำสัญญาด้วยการกรีดโลหิตแลหักลูกธนู
สาบานปฏิญาณตนร่วมเป็นมิตรด้วยเป็นกิสข่าน โดยยอมรับแผนนัดแนะว่าพวกเกาหลีก็จะ
ตลุยเข้าไปสู่กำแพงใหญ่ เสร็จศึกแล้วเย็นกิสข่านจะคืนแว่นแคว้นทุกถิ่นที่เกาหลีถูกยึดแย่ง
ไปทั้งหมด แต่จะเป็นคู่ศึกร่วมรบช่วยเหลือกันทุกกรณี...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 295)

ในการบุกอาณาจักรจินเจงกิสข่านได้ส่งราชสาส์นถึงกษัตริย์
เกาหลี ให้ส่งกองทัพเข้าสมทบเพื่อตีอาณาจักรจินจากด้านทิศเหนือ “...สาส์นจากเย็นกิสข่าน
ฉบับหนึ่ง ถูกส่งไปยังพระเจ้าเกาหลีอย่างให้ยกทัพบุกเข้ามาสมทบ โดยให้ตีโอบเข้าทางทิศเหนือ
ตามพันธะอันมีต่อกัน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 316)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างวีรบุรุษใน
วัฒนธรรมกับวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ ที่วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ต้องแสวงหาพันธมิตรเพื่อขอ
ความร่วมมือช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือ
ธรรมชาติ เช่น วีรบุรุษในวัฒนธรรม

3.11) การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในอารักขา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น
หลังจากเจงกิสข่านได้รับการสถาปนาเป็นจักรพรรดิแล้ว หัวหน้าเผ่าและกษัตริย์ผู้ครองแคว้น
หลายแคว้น ต่างมาสวามิภักดิ์เพราะเกรงกลัวอำนาจ

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่าหลังจากบาซุก ตำแหน่งอีดีกูซ
แห่งอาณาจักรอยุธยา และอาร์สสันแห่งชาติการลูก ยอมเป็นรัฐในอารักขาของมองโกล ทำให้

อาณาจักรอื่น ๆ ย่อมอ่อนน้อมมากขึ้น มีส่วนช่วยเจงกิสข่านขยายอำนาจ ความว่า “...ทั้งเผ่าเล็ก เผ่าใหญ่ เมื่อเห็นชาติใหญ่คืออุยกูร์และการลู่ทำพิธีแสดงการขอเป็นข้าและแสดงความจงรักภักดี ก็พากันเอาอย่างจัดการทำพิธีขอออก คือขอเป็นเมืองขึ้น... พวกเขาจะพากันยกทัพตามหลังพระองค์ ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จไปในทิศใด...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 488)

จักรพรรดิเจงกิสข่านยอมรับดินแดนที่มาสวามิภักดิ์เป็นรัฐในอารักขา กษัตริย์ของรัฐที่สำคัญเช่น บาซุกีดีกูซแห่งอุยกูร์ และอาร์สลันแห่งกาซุก ทรงให้อภิเษกกับราชธิดาของพระองค์ เพื่อเป็นเครื่องผูกพันทางการเมือง รัฐในอารักขาเหล่านี้มีบทบาทช่วยเหลือด้านเสบียงและส่งกำลังพลสนับสนุนการขยายดินแดนของเจงกิสข่านในเวลาต่อมา

4) การกลับคืนสู่โลกเดิม (The Crossing of the Return Threshold) (15) ขั้นตอนนี้คือ การแสดงให้เห็นถึงวิถีแห่งการพรางความสมดุลของผู้ที่บรรลุการผจญภัยและต้องกลับคืนสู่โลกเดิม วีรบุรุษจะต้องรักษาสารสาระที่ได้จากการผจญภัยไม่ให้สูญสลายไประหว่างการเดินทางกลับ ด้วยการปรับตัวเพื่อรับมือกับพลังที่จะสร้างแรงกระทบในเวลาที่จะกลับคืนสู่โลกเดิม แคมป์เบลล์ ยกตัวอย่างความผิดพลาดของวีรบุรุษในการกลับคืนจากเรื่องราวของ ริป แวน วิงเคิล (Rip Van Winkle) ซึ่งปรากฏตัวต่อสาธารณชนด้วยนวนิยายยาวถึงห้า แต่งตัวรุงรัง สื่อสารคลาดเคลื่อนกับผู้คนจนถูกเข้าใจผิดและตะโกนขับไล่ (Campbell, 1973, pp. 220–223 อ้างอิงใน ปัทกัตร์ อรรถกวีนิพนธ์, 2556, หน้า 27) การก้าวข้ามธรณีประตูของการกลับคืน ผู้วิจัยพบว่า มีเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนที่ 15 การกลับคืนสู่โลกเดิม การก้าวข้ามธรณีประตูของการกลับคืน 1 เหตุการณ์ คือ การกลับมองไกลหลังได้รับชัยชนะจากอาณาจักรจีนอย่างเด็ดขาด มีรายละเอียดดังนี้

การกลับมองไกลหลังได้รับชัยชนะอาณาจักรจีนอย่างเด็ดขาด หลังจากรบกับอาณาจักรจีน(เจอร์เชน) เป็นระยะเวลายาวนานถึง 4 ปี เจงกิสข่านได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาด จึงเสด็จกลับมองไกล การเดินทางของพระองค์มีความราบรื่นไม่พบอุปสรรคใดอีก เนื่องจากปราบปรามผู้ที่แข็งข้อหมดแล้ว

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของประพันธ์กรเล่าว่า หลังจากชนะศึกอาณาจักรจีนแล้ว ทรงกลับมาที่มองไกลเพราะไม่ชอบการอยู่ในเมืองที่อากาศอบอ้าว แต่ชอบการอยู่ในทุ่งโล่งกว้างที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก และกลับคาราคาธัง (ในความเป็นจริงแล้ว คาราโครัมสร้างโดยโกลโกโตข่าน จักรพรรดิองค์ที่สองของมองไกล) ความว่า “...สาส์นจากเยินกิสข่านฉบับหนึ่ง ถูกส่งไปยังพระเจ้าเกาหลียิ่งให้ยกทัพบุกเข้ามาสมทบ โดยให้ตีโอบเข้าทางทิศเหนือตามพันธะอันมีต่อกัน เป็นการแบ่งเบากำลังทัพจีนจากแหล่งอื่นมิให้รวมกันทะลวงทัพมองไกลด้านเดียวได้เต็มมือ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 316)

หลังจากเสร็จศึกอาณาจักรจันทรงกลับมองโกลแล้วพัฒนาอาณาจักรของพระองค์ แล้วบุกเบิกการค้ากับต่างชาติโดยส่งทูตไปเจริญไมตรีกับอาณาจักรควาจิสม

5) ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง (Master of the Two Worlds) (16) คือขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญของวีรบุรุษ ผู้บรรลุสาระแห่งการผจญภัย คือการเป็นผู้ที่ละวางตัวตนหรืออัตตาทั้งหลายทั้งมวลที่เคยยึดถือไว้ หลังจากการบรรลุการผจญภัย วีรบุรุษคือผู้เกิดใหม่เป็นคนใหม่ ที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างโลกแห่งความเป็นทิพย์กับโลกเดิม โดยรักษาลักษณะของทั้งสองโลกไว้ได้ วีรบุรุษผู้เป็นเจ้าแห่งสองโลกได้กลายเป็นผู้รู้สาระแห่งชีวิตอย่างแท้จริง แคมป์เบลล์ ยกตัวอย่างจากมหากาพย์ ภารตคีตา เกี่ยวกับเรื่องราวการผจญภัยของท้าวอรชุน ที่เกิดความท้อใจและคิดจะล้มเลิกการทำสงครามกับศัตรูซึ่งเป็นเครือญาติ แต่ท้าวอรชุนได้บรรลุสาระแห่งปัญญาเมื่อพระองค์ได้บทเรียนหลักธรรมอันยิ่งใหญ่จากพระกฤษณะ สารถิซึ่งเป็นอวตารของพระวิษณุ พระกฤษณะ ทรงสอนท้าวอรชุนถึงการดำรงสาระทางจิตวิญญาณควบคู่ไปกับการการทำหน้าที่ทางโลกในฐานะเป็นกษัตริย์ ผู้นำทัพ (Campbell, 1973, pp. 231-234 อ้างอิงใน ปัทมรัตน์ ธรรมกวินทิพย์, 2556, หน้า 27) ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีความสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 2 เหตุการณ์ โดยพบก่อนขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การเป็นพอมดแห่งจักรวาล และพบตามขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การครอบครองอาณาจักรแถบทุ่งหญ้าสเตปป์ทั้งหมดจรดอาณาจักรจีน มีรายละเอียดดังนี้

5.1) การเป็นพอมดแห่งจักรวาล ในช่วงที่พระเจ้าจักรพรรดิปราบปรามความไม่สงบที่เกิดจากการยุยงของหมอผีเกอเกอซู-เบกิ หรือเตบ-เทนกี้ ได้แล้ว ปรากฏว่าไม่มีพระราชวงศ์องค์ใดต้องคำสาปจากการมรณกรรมของเกอเกอซู-เบกิ ชาวมองโกลจึงเชื่อว่าเจงกิสข่านทรงเป็นพอมดแห่งจักรวาล มีเนื้อความว่า

“...อนึ่งการที่เกอเกอซูหรือเตบ-เทนกี้ถูกลงโทษจนถึงตาย แต่พระเจ้าจักรพรรดิและพระราชวงศ์ของพระองค์ไม่มีใครได้รับพิษภัยจากคำสาปแช่งของพอมดหลวง คนทั้งหลายจึงพากันเชื่อว่า พระจักรพรรดิทรงมีฤทธาคักต้อนภาพเหนือกว่าพอมดหลวง จึงพากันถวายพระราชสมัญญานามว่า ‘พอมดแห่งจักรวาล’...

...คนทั้งหลายจึงเชื่อกันอย่างแน่นแฟ้นว่าพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงเป็นพอมดแห่งจักรวาล ถึงแม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีคนเชื่อเช่นนี้ในประเทศมองโกเลีย และพวกเขา ก็คอยการกลับมาของพระองค์ เพื่อมาช่วยให้ประเทศมองโกเลียเจริญรุ่งเรือง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 310)

การมรณกรรมของเตบ-เทนกักรี้ ทำให้เจงกิสข่านกลายเป็นผู้นำ
สูงสุดทางจิตวิญญาณ ในฐานะพ่อมดแห่งจักรวาลด้วยอีกทางหนึ่ง ชาวมองโกลเชื่อว่าทรงมี
ฤทธิ์อำนาจสามารถสื่อสารกับเทพเทนกักรี้ได้ สอดคล้องคำกล่าวของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด ว่า

“...เจงกิสข่านแต่งตั้งหมอฟันคนใหม่แทนตำแหน่งของเตบ เทนกักรี้ แต่เป็นคนที่
แก่กว่า มีความทะเยอทะยานน้อยกว่า ควบคุมได้ง่าย...ไม่ใช่มีเพียงอำนาจทางการทหาร
เท่านั้น อำนาจทางจิตวิญญาณของท่านข่านยังเหนือกว่าหมอฟันที่ทรงอำนาจที่สุดด้วย
ในสายตาของบริวารจำนวนมากเจงกิสข่านได้แสดงให้เห็นว่าตัวท่านเองก็เป็นหมอฟัน
ที่ทรงอำนาจ ซึ่งความเชื่อนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงในปัจจุบัน...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 140)

ความเชื่อเช่นนี้ทำให้พระองค์ประสบความสำเร็จในการรบทุกครั้ง
เพราะชาวมองโกลเชื่อว่าทรงชนะและได้ครอบครองแผ่นดินทั้งหมดตามอาณัติที่ได้รับจาก
สวรรค์

5.2) การครอบครองอาณาจักรแถบทุ่งหญ้าสเตปป์ทั้งหมดจรด
อาณาจักรจีน เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย่่นกิสข่าน ของประพันธ์กร เล่าว่า เจงกิสข่านได้เป็นใหญ่
ทั้งสองโลก เมื่อปราบปรามอาณาจักรจีนได้อย่างราบคาบ ทำให้พระองค์ได้ครอบครอง
อาณาจักรจีนที่ยิ่งใหญ่ได้เป็นผลสำเร็จ ด้วยทิวว่า

“...กำแพงที่มีม้านั่งยิงยงของนครเซียงอันซึ่งไม่มีผู้ใดตีแตก ขอให้เพียง
ทหารผู้รักษาเชิงเทินมีน้ำใจทรหดมันคงที่จะเฝ้ารักษาไว้เท่านั้น ก็ประสพวาระสุดท้าย
เป็นกาลวิโยคเพียงแค่นั้น

...กลียุคของเหตุการณ์ภายในประเทศจีนแลทหารจีนเอง เป็นผู้สร้างบันไดทอง
ให้แก่เย่่นกิสข่านแลประวัติศาสตร์...มหาโคกนาฏกรรมแห่งกลียุคอันสุดแสนโหดร้าย
ตลอดจนนามเย่่นกิสข่านอันเกริกก้องในฐานะผู้พิชิต...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 349-350)

เจงกิสข่าน ของ”สุริยา” กล่าวว่า หลังจากยึดเมืองจงตูได้แล้ว
จักรพรรดิเจงกิสข่านจึงเป็นผู้ครอบครองแผ่นดินที่กว้างใหญ่ ความว่า

“...พระองค์ยึดเมืองชงตู (ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองปักกิ่งในปัจจุบันนี้) ได้ คือยึดเมืองหลวงของจักรวรรดิฉินได้ พระองค์จึงประกาศชัยชนะเหนือจักรวรรดิฉิน... พระจักรพรรดิเจงกิส ข่านจึงเป็นกษัตริย์สูงสุดได้จักรวรรดิฉินไว้ในอำนาจของพระองค์แต่ผู้เดียว...ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะกล่าวว่า พระจักรพรรดิชาติมองโกลบชนะเผ่าและชาติทั้งปวงตั้งแต่บริเวณทะเลทรายโกบีไปจนจรดมหาสมุทรแปซิฟิก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 533)

การรบนชนะอาณาจักรจีน ทำให้เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิผู้ครอบครองแผ่นดินที่กว้างใหญ่ตั้งแต่ชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก เขตทะเลทรายโกบีจนถึงชายแดนเผ่าไวมาน

6) อิสราภาพแห่งชีวิต (Freedom to Live) (17) ขั้นตอนอิสระแห่งชีวิต วีรบุรุษได้รับผลจากผลสำเร็จและสละจากการออกเดินทางของเขา แคมป์เบลล์ กล่าวว่า วีรบุรุษจะรับรู้ถึงความเป็นอิสระจากการสละละทิ้งความปรารถนา เป็นอิสระจากพันธนาการและการต่อสู้ใด ๆ เช่นที่ผ่านมา วีรบุรุษจะมีความทรงพลังในความหยั่งรู้ถึงความสงบและอิสระที่ไม่ต้องเกี่ยวพันกับอดีตหรือกังวลชีวิตในอนาคต (Campbell, 1973, p. 239)

นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับมีเหตุการณ์ที่สอดคล้องตามขั้นตอนอิสราภาพแห่งชีวิต 1 เหตุการณ์ คือ บ้านเมืองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข

6.1) บ้านเมืองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข **เตมูยีนจอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เล่าว่า หลังจากปราบกบฏกัทลัค (กุซลัค) แล้ว บ้านเมืองมีความร่มเย็นเป็นสุข ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทิวทั้งอาณาจักรเป็นระเบียบเรียบร้อยจนมีคำกล่าวว่า ผู้หญิงบริสุทธิ์ที่อยู่กลางแจ้งจะไม่มีบุคคลใดกล้ากรายแม้ทำของมีค่าหล่นก็จะได้อคืน ตัวบทกล่าวว่า

“...ทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยความสงบแท้จริง กลิ่นโอกบฏหรือคนคดหักหลังเจียบฉี่ เหตุประทุษร้ายก่อวณ ความร้าวฉานภายในใดก็ไม่เกิดขึ้น อุปมาถือว่าแม้ใครทำของมีราคาตกจะไม่หกลาย แลหญิงผู้บริสุทธิ์จะออกไปนั่งอยู่กลางแจ้งได้อย่างไม่ระคายผิว...

...นี่คือผลของธรรมนูญยัสซาแลเดซานุภาพของเย็นกิสข่านในวัยห้าสิบสาม ... ยอดคนจากทะเลทรายโหด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 316)

สอดคล้องกับ**เจงกิสข่าน** ของ “สุรียา” กล่าวถึงสภาพบ้านเมือง หลังเสร็จสงครามอาณาจักรจีนว่า หลังจากการรบกับอาณาจักรจีนแล้วเจงกิสข่านเสด็จกลับ นครอะวาการในเขตมองโกเลีย ทรงนำทรัพย์สมบัติที่ได้ไปแจกจ่ายชาวมองโกล แล้วปกครอง บ้านเมืองอย่างยุติธรรมส่งผลให้มองโกลมีความสงบสุข ความว่า

“...ยศของพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านตั้งแต่ ค.ศ.1215 นี้ไปจึงสูงยิ่ง ไม่มีราชา องค์ใดในโลกในขณะนั้นเทียบเทียมได้ ทรงนำทรัพย์สมบัติทั้งหลายไปแจกให้คนมองโกล ทุกคน และให้ทุกเผ่าที่เป็นพันธมิตรอยู่ใต้ร่มธงมาเก่าทางของพระองค์ชนชาติ ทุ่งหญ้า สเตปป์ทั้งหลายในเวลานั้น...ก็มีการอยู่ดีกินดีเนื้อสัตว์กันทุกมือ มีเสื้อผ้าใหม่ มีเหรียญเงินเหรียญทองติดตัว และไม่ต้องอนาทรร้อนใจในสิ่งใดเลย เพราะอุปสรรค หรือภัยอันตรายทั้งหลายพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงรู้ถอนเสียหมดสิ้น...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 533-534)

แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวถึงบันทึกของจูไวไน ได้บรรยายเหตุการณ์ ช่วงนี้ว่า “...ท่านข่านได้นำมาซึ่งความสงบสันติ ความมั่นคง และความราบรื่นอย่างผาสุก ถนนหนทางปลอดภัย และมีสิ่งรบกวนน้อยลง...” (เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2556, หน้า 178)

อิสรภาพของชีวิตพระเจ้าจักรพรรดิในช่วงนี้ เกิดจากการบรรลุ พันธนาการจากคำสั่งของบรรพชน ที่สั่งให้อนุชนชาวมองโกลลงโทษและขอความเป็นธรรม คืนจากเผ่าตาร์ทาร์ และอาณาจักรจีนได้เป็นผลสำเร็จ ทั้งยังสามารถมอบแผ่นดินที่ปราศจาก ความวุ่นวายจากการต่อสู้แย่งชิงด้วยการรวมเผ่า โดยตั้ง “สหพันธ์ หรือสหเผ่าแห่งชนชาติที่อยู่ใน กระโจม” แล้ววางรากฐานอารยธรรมมองโกลด้วยการ บัญญัติกฎหมาย มอบอักษรที่ใช้ บันทึกภาษามองโกล การจัดสวัสดิการและการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา โดยทุกศาสนาต้องปฏิบัติตามกฎหมายของอาณาจักร อย่างเคร่งครัด การมอบความปลอดภัยให้กับอาณาจักรด้วยการปราบปรามศัตรูได้อย่างราบคาบ ด้วยคุณูปการเหล่านี้ จักรพรรดิเจงกิสข่านจึงเป็นวีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและสร้างอารยธรรม อย่างแท้จริง

2.2 การดำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากล การออกเดินทางเพื่อปฏิบัติภารกิจ ครั้งที่ 2 ของเจงกิสข่าน เริ่มตั้งแต่การส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีและทำการค้ากับสุลต่าน โมฮัมหมัดที่ 2 หรือฮาห์มูฮัมหมัด แห่งอาณาจักรควาริชม หรือคอเรสม์ แล้วเจ้าเมืองอิทรา

สังหารทูตแล้วยึดสินค้าในกองคาราวานไปทั้งหมด ทำให้เจงกิสข่านต้องทำศึกเพื่อทวงคืนความยุติธรรม พิทักษ์เกียรติของอาณาจักรมองโกล และเพื่อความเป็นนักรบผู้พิชิตโลก

สุลต่านโมฮัมหมัดที่สอง แห่งอาณาจักรควาริชมเป็นกษัตริย์ผู้พิชิตเช่นเดียวกับเจงกิสข่าน กษัตริย์ผู้นี้สามารถขยายอำนาจทางการเมืองและขยายพื้นที่อาณาจักรได้อย่างรวดเร็ว ทำให้อาณาจักรมุสลิมอื่น ๆ ไม่พอใจ เพราะในสายตาของอาณาจักรมุสลิมแล้ว สุลต่านชาวเติร์กผู้นี้ เป็นเพียงชนชาติป่าเถื่อนที่รบกวนเท่านั้น แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวว่า

“...แม้ว่าความมั่งคั่งของดินแดนแถบนี้ในยุคสมัยของเจงกิสข่านจะปรากฏขึ้นอย่างกะทันหัน แต่ความซับซ้อนของชีวิตทางสังคมในดินแดนเหล่านี้ทำให้หลายอาณาจักรแตกแยกเนื่องจากการเป็นปฏิปักษ์ทางการเมือง ความขัดแย้งทางศาสนา และความเกลียดชังทางวัฒนธรรม ในฐานะชาวเติร์กที่รุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว สุลต่านแห่งควาริชมแทบไม่สามารถสร้างพันธมิตรในหมู่ผู้ปกครองชาวมุสลิมที่เกือบทั้งหมดเป็นชาวอาหรับและเปอร์เซีย ซึ่งมองพระองค์เป็นเพียงชนป่าเถื่อนซึ่งเป็นผู้พิชิตเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสุลต่านแห่งควาริชมกับกาหลิบไนนครแบกแดดตึงเครียดถึงขั้นที่ตามจดหมายเหตุมายอนมานได้ว่า กาหลิบได้อ้อนวอนเจงกิสข่านให้มาโจมตีสุลต่าน ด้วยการส่งสาส์นลับที่สักลองบนศีรษะชายผู้หนึ่ง ซึ่งเดินทางผ่านเขตแดนของควาริชมโดยไม่ถูกจับจนไปถึงดินแดนของมองโกล แม้จะเป็นเรื่องน่ากังขาแต่เรื่องราวของผู้ส่งสาส์นด้วยการลัก ได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางในโลกมุสลิม และสร้างความชอบธรรมที่แน่นอนให้แก่เจงกิสข่านในการทำสงครามกับสุลต่าน เพราะชาวมุสลิมเหล่านั้น กำลังมองหาเหตุผลทางศาสนาที่จะเข้าข้างคนนอกศาสนาเพื่อให้ต่อสู้กับสุลต่านที่เป็นมุสลิม...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 183)

สุลต่านผู้นี้มีนิสัยมุทะลุใช้อำนาจไม่เกรงใจใครแม้แต่กาหลิบแห่งนครแบกแดดที่เป็นทั้งผู้ครองนครและผู้นำทางศาสนาก็ยังถูกล่วงละเมิดพระราชอำนาจ

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวว่า หลังจากเจงกิสข่านรบชนะอาณาจักรจีน พระองค์ได้ทรัพย์สินสมบัติมากมายจากการรบ ต้องทำอาคารถาวรสำหรับเก็บทรัพย์สินสมบัติ ทรงใช้เวลา 4 ปีแห่งความสงบสุข พัฒนาอาณาจักรให้เกิดความเจริญ พระองค์ไม่ปรารถนาทำสงครามกับผู้ใด และต้องการส่งเสริมทำการค้าเพื่อความรุ่งเรืองของอาณาจักร ทรงส่งราชสาส์นไปถึงสุลต่านแห่งควาริชม เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีและการค้า

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ มีเหตุการณ์ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการกิจครั้งที่ 2 ของเจงกิสข่าน (เจงกิสข่าน) สุภาเปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ทางควาริชม มีชาห์โมฮัมมัดที่ 2 แห่งควาริชม (Muhammad II of Khwarazm) เป็นผู้ปกครอง แล้วดำเนินเรื่องยาวพอสมควร จึงกล่าวถึงชาวเมอร์กิต (เมอร์กิต) หนีการตามล่าของจูชิข่าน (โจชิ) สูปุไต (สุโปไต) และโตคุซาร์-โนยอน เข้ามายังอาณาเขตอาณาจักรคอเรสม์ ทำให้ชาวคอเรสม์ได้รู้จักมองโกลเป็นครั้งแรก ก่อนที่เจงกิสข่านจะส่งราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีและทำการค้า

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร เล่าว่า หลังจากปราบอาณาจักรต่าง ๆ จนบ้านเมืองสงบเรียบร้อยแล้ว เจงกิสข่านมีนโยบายส่งเสริมการค้า ทรงทราบว่า มีอาณาจักรรุ่งเรืองนอกเขตเทือกเขาเทียนชาน จึงต้องการเจริญสัมพันธไมตรีและทำการค้า ทรงส่งราชสาส์นไปถึงสุลต่านแห่งคอเรสม์ (สุลต่านแห่งควาริชม) แต่เนื้อความในราชสาส์นสร้างความขุ่นเคืองให้แก่สุลต่าน เพราะเจงกิสข่านกล่าวว่า ทรงปรารถนาไมตรีจากองค์สุลต่าน เหมือนความรักที่บิดามีต่อบุตร สุลต่านถือว่าสาส์นนี้ดูหมิ่นพระองค์ ความว่า

“...ฉะนั้น ในการที่เยนกีซข่านโอ้อวดมาในสาส์นว่าเป็นผู้พิชิตชาติเตอร์ก พระองค์จึงรู้สึกเขม่นไม่น้อยอยู่แล้ว ยิ่งมาพบการแสดงทระนงว่ามีอาณาเขตแคว้นแคว้นท่าพระองค์ แลลงเอ่ยหนังสืออย่างฮึกเหิมด้วยการแสดงความรักต่อพระองค์อย่างแสนทุเรศ เป็นการเหยียดหยามว่ารักพระองค์จุจโอรส ฉะนั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 377)

ราชทูตชาวมุสลิมที่ถือราชสาส์นของเจงกิสข่าน ได้อธิบายความหมายว่าเป็นความเข้าใจผิด เนื้อความข้างต้นตามความหมายของเจงกิสข่าน คือ ทรงปรารถนาความเป็นมิตรไมตรีอย่างยิ่ง เมื่อสุลต่านถามว่าระหว่างกองทัพเจงกิสข่านกับของพระองค์ ท้าใดมีแสนยานุภาพมากกว่ากัน ทูตมีปฏิภาณดีจึงตอบว่า กองทัพเจงกิสข่านเทียบไม่ได้กับกองทัพที่สุลต่านมี ทำให้สุลต่านคลายความกริ้วและยอมรับเครื่องบรรณาการเป็นไมตรี และเปิดให้มีการทำการค้าระหว่างอาณาจักรทั้งสอง

แม้เหตุการณ์ความบาดหมางจากราชสาส์น ยังไม่ส่งผลให้เจงกิสข่านต้องทำศึก แต่ก็ป็นสัญญาณแรกของความบาดหมางระหว่างจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสองพระองค์ และเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติการกิจครั้งที่ 2 ของเจงกิสข่าน สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 39 แสดงขั้นตอนการดำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากลของวีรบุรุษเจงกิสข่าน

ที่	ขั้นตอน	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
		ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”
1.	ขั้นออกเดินทาง (Departure)			
1.1	มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย	•	•	•
1.2	การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง	•	•	•
1.3	การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ			
1.4	การก้าวข้ามอุปสรรคแรกๆ	•	•	
1.5	การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ	•		
2.	การเริ่มต้น หรือการครอบครอง (Initiation)			
2.1	เส้นทางแห่งการทดสอบ	•	•	•
2.2	การพบกับเทพเทวี		•	•
2.3	ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน	•	•	•
2.4	การเป็นปฏิปักษ์กับบิดา, พบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่	•	•	•
2.5	การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า	•	•	•
2.6	การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด	•	•	•
3.	การกลับคืน (Return)			
3.1	การปฏิเสธการกลับมา		*	
3.2	การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ		*	
3.3	การได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก	•	*	
3.4	การกลับคืนสู่โลกเดิม	•	*	•
3.5	ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง	•	*	•
3.6	อิสรภาพแห่งชีวิต	•	*	•
ขั้นตอนที่พบ		13	9	11
ขั้นตอนที่พบทั้งหมด			14	

หมายเหตุ: เครื่องหมาย (*) หมายถึง ในเนื้อเรื่องไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์นี้

ข้อมูลตาราง 39 แสดงขั้นตอนการดำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากลของวีรบุรุษเจงกิสข่าน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติการกิจครั้งที่ 2 ของวีรบุรุษเจงกิสข่านในนวนิยายของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ฉบับ มีความสอดคล้องกับแนวคิดชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษของโจเซฟ

แคมป์เบลล์ ทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนออกเดินทาง (Departure) การเริ่มต้น หรือการครอบครอง (Initiation) การกลับคืน (Return) คือ จำนวน 15 ขั้นตอน จากทั้งหมด 17 ขั้นตอน แต่มีการสลับลำดับและแทรกด้วยขั้นตอนการทดสอบและทดลองหลายครั้ง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการบอกรหัสหมายเลขขั้นตอนย่อยตามแนวคิดของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ในเครื่องหมาย () และวางไว้ท้ายหัวข้อเพื่อรายงานผลการศึกษา ดังนี้

1. ขั้นตอนออกเดินทาง (Departure) เป็นขั้นตอนแรกที่มีต้นเหตุสำคัญให้วีรบุรุษตัดสินใจออกเดินทาง ส่งผลให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง มีขั้นตอนย่อย 5 ขั้น คือ มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู และการติดอยู่ในท้องปลาฉลาม มีดังนี้

1.1 มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย (1) ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุการณ์ที่เรียกร้องให้เจงกิสข่าน ออกเดินทางปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในขั้นมีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย มี 2 เหตุการณ์หลัก คือ กาหลิบแห่งนครแบกแดดถวายราชสาส์น และอินาลจุตสังหารกองคาราวานมองโกลมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 กาหลิบแห่งนครแบกแดดถวายราชสาส์นขอความช่วยเหลือ เนื่องจากความเกี่ยวกับการถวายราชสาส์นของกาหลิบแห่งแบกแดดตรงกัน 2 ฉบับ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เล่าว่า กาหลิบแห่งนครแบกแดดมีปัญหาขึ้นเคื่องกับชาห์แห่งควาริชม เนื่องจาก ชาห์ (สุลต่าน) ใช้อำนาจและอิทธิพลทางการทหารกดดันกาหลิบและจำกัดอำนาจให้มีพระราชอำนาจเฉพาะทางศาสนาเท่านั้น องค์กาหลิบเกิดความเคื่องแค้นจึงส่งราชสาส์นไปยังเจงกิสข่านเพื่อขอความช่วยเหลือให้จัดการกับสุลต่าน โดยโกนผมทูตแล้วลักข้อความลงที่ศีรษะรอให้ผมยาวและเดินทางไปเข้าเฝ้าเจงกิสข่าน

“...กาหลิบจึงคิดส่งทูตไปเฝ้าเย็นกิสข่าน แต่ทางที่ไปสู่เย็นกิสข่านนั้นจะต้องผ่านคาระสต์เมียของชาห์ แต่ไม่มีใช้อุปสรรคอันควรระย่อ เพราะกาหลิบสามารถดำริเอาด้วยปฏิภาณ ให้โกนหัวทูตเสียแล้วลักเป็นตัวหนังสือติดกระโหลกศีรษะ แล้วทิ้งรอพอมทูตผู้นั้นยาวตามเดิมแล้ว จึงให้ออกเดินทางไปสู่นครคาราคอร์ม...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 388)

ทูตของกาหลิบถูกจับตัวได้ที่ชายแดนควาริชม แต่เมื่อค้นแล้วไม่พบสิ่งใดน่าสงสัยทหารจึงปล่อยตัวไป ทูตเดินทางมาถึงมองโกลแล้วถวายราชสาส์นให้เจงกิสข่าน

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า กาหลิบของนครแบกแดด (Kalif of Bagdad) ทรงให้ทูตส่งราชสาส์นด้วยวิธีการพิเศษ เพื่อไม่ให้สุลต่านโมฮัมมัดจับได้ โดยมีวิธีการเช่นเดียวกับที่ประพันธ์กรได้กล่าวไว้ ความว่า

“...ดินแดนของกาหลิบแห่งแบกแดดนั้นอยู่ห่างไกลจากพระจักรพรรดิเจงกิสข่าน ไม่สามารถส่งทูตนำสาส์นไปถึงพระจักรพรรดิเจงกิสข่านได้ด้วยวิธีธรรมดา ๆ... ทรงให้โกนศิระราชทูตของพระองค์จนเกลี้ยงแล้วทรงให้ลักข้อมความที่พระองค์ชวน พระจักรพรรดิเจงกิสข่านให้ช่วยกันล้างแผ่นดิน ให้สิ้นคนเลวอย่างสุดต่าณโมฮัมมัด ซึ่งกาหลิบไม่ถือว่าเป็นมุสลิมแต่เป็นศิษย์ของซาตาน แล้วทรงนัดวันกับพระจักรพรรดิ มาด้วย เมื่อลักแล้วกาหลิบโปรดให้ราชทูตรอจนผมขึ้นเป็นปรกติ แล้วจึงให้สวมหมวก แล้วนำกองคาราวานไปถวายสินค้าแด่พระจักรพรรดิ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 558)

ราชสาส์นที่ส่งไปถึงจักรพรรดิเจงกิสข่าน มีเนื้อหาขอร้องให้ส่งกองทัพ มาปราบสุลต่านโมฮัมมัด เจงกิสข่านยังไม่ตอบรับราชสาส์นของกาหลิบ เนื่องจากมีพระประสงค์ ทำการค้ากับอาณาจักรควาริชม และสร้างความสุขสงบในอาณาจักรของพระองค์มากกว่า

1.1.2 การสังหารทูตและยึดกองคาราวานของมองโกล ชนวนเหตุแห่งสงคราม เกิดขึ้นหลังจากเจงกิสข่านคัดเลือกสินค้าล้ำค่าให้พ่อค้ามองโกล 450 คน ไปทำการค้าที่ อาณาจักรควาริชม โดยเดินทางผ่านเมืองโศตราที่ฮินาลจุทเป็นเจ้าเมือง ฮินาลจุทยึดกองคาราวาน และสังหารพ่อค้าโดยอ้างว่าเป็นสายลับ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของประพันธกร เล่าว่า ชนวนเหตุ ที่ทำให้สัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างอาณาจักรทั้งสอง มีต้นเหตุจาก เจ้าเมืองโศตรา (โศตรา) ชื่อ ฮินาลจุท สั่งจับกองคาราวานสินค้ามองโกลประมาณสองร้อยคน (ในประวัติศาสตร์กล่าวว่า 400 คน) ว่าเป็นทหารปลอมตัวซ่อนมาในกองคาราวานเพื่อจารกรรมข่าวที่อาจเป็นภัยต่อ อาณาจักร ซาห์ซึ่งเขม่นเจงกิสข่านอยู่แล้ว จึงสั่งให้ประหารพ่อค้าทั้งหมดทันที ความว่า

“...เหตุเพียงแค่นั้น เหมือนน้ำเพียงหยดเดียว ซาห์อ่านรายงานข่าวแล้วนึกถึง สำนวนกวน ๆ ของเยินกิสข่านจักรพรรดิเมืองเถื่อน ที่เคยเชื่อว่าเป็นผู้พิชิตเตอร์ก ต้นตระกูลของพระองค์ รักพระองค์อย่างลูก...มีแสนยานุภาพประหลาดเคยพิชิตจีน แคว้นจีน เรื่องเล็กที่ซาห์น่าจะสั่งคำเดียวว่า ‘ปล่อย’ แต่ซาห์กลับสั่งไปว่า ‘ฆ่ามันให้สิ้น ทุกคน’ ชนวนสงครามถูกจุดทันควันจากเหตุนี้...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 388)

เจงกิสข่าน ของสุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านจัดกองคาราวานขนาดใหญ่ มีพ่อค้าและคนในขบวนถึง 450 คน ให้ทหารเอกชาวมองโกล ชื่อ อุซุน เป็นหัวหน้า เมื่อเดินทางไปถึงเมืองโอตราร์, โอทรา (Otrar) อุซุนได้เข้าพบข้าหลวงชื่อ อินาลจิด-คาอีร์-ข่าน (อินาลจิด, Inaljuk) เพื่อมอบตราสารที่ลงพระนามอนุญาตโดยชาห์ แล้วนำสินค้าออกจำหน่าย ต่อมาข้าหลวงเมืองโอทราซึ่งเป็นพระนัดดาของสมเด็จพระราชชนนี สุลต่านาตุรคาน ฆาตุณแห่งควาริชม ออกสำรวจสินค้าที่ตลาดเห็นสินค้าล้ำค่าและงดงามละลานตา ก็เกิดความโลภ จึงเขียนรายงานเพ็ดทูลชาห์ ความว่า

“...ผู้คนเหล่านี้ ซึ่งขณะนี้ได้มาสู่ยังโอตราร์นี้ แต่งเนื้อแต่งตัวเป็นประหนึ่งพ่อค้า, แต่ความจริงพวกเขาก็หาใช่พ่อค้าไม่ หากล้วนเป็นจารชนของคาซานแห่งชาวชาติ ตาตาร์ทั้งสิ้น, พวกเหล่านี้ดูจะเต็มไปด้วยความตระหนงหยิ่งโส...พ่อค้าจารชนพวกนี้-คน ๆ นั้นเป็นคนฮินดู-ได้บังอาจเรียกชื่อพระองค์ด้วยชื่อตัวเลยทีเดียว, โดยปราศจากการกล่าวคำว่า ข่าน, เพราะเหตุดังนั้น ข้าพระองค์จึงจำต้องลงโทษเจ้าคนนั้นเสียด้วยการส่งให้ทหารนำตัวมาไพบย สำหรับพ่อค้าจำพวกกรายอื่น ๆ ก็ได้ปรากฏว่า มักจะคอยสอบถามจากประชาชนที่เข้าไปติดต่อซื้อหาสิ่งของด้วยคำถามชนิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับอะไรกับการค้าขาย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 476)

เนื้อความในรายงานยังกล่าวในทำนองว่ามีกองกำลังรอกเคลื่อนตัวมาที่อาณาจักรคอเรสม์ หากกองกำลังมาถึงแล้วจะไม่มีผู้ใดหยุดยั้งได้ เมื่อชาห์อ่านรายงานแล้วก็สั่งกักกองคาราวาน ซึ่งเป็นคำสั่งที่เปิดโอกาสให้สังหารและบังคับให้สูญหายไป ส่วนสินค้าข้าหลวงยึดไว้จำหน่ายแล้วนำเงินที่ได้ถวายชาห์ แต่บังเอิญมีผู้รอดชีวิต 1 คน มาส่งข่าวให้เจงกิสข่าน

ส่วน**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า ผู้ว่าการโอทราซึ่งมีนิสัยมุทะลุ ดุดัน ไม่สนใจว่ากองคาราวานเป็นของใคร สนใจเพียงอยากได้ของมีค่า จึงกล่าวว่าพ่อค้ามองโกลเป็นจารชนแฝงตัวมาในอาณาจักรจึงสังหารให้หมด โดยเหลือไว้เพียง 3 คน ที่สั่งให้กรีดหน้าแล้วส่งไปรายงานข่าวกับมองโกล แล้วยึดสินค้าทั้ง 400 กว่าเกวียนเป็นของตน ด้วยทว่า

“...ใครเรียกใครหาให้ส่งกองคาราวานมากมายเข้ามาในอาณาจักรของเรา พ่อค้าถึง 400 กว่าขบวนเกวียน มันจะมาค้าขายหรือจะมาปล้นอาณาจักรควาริชม

ของเรา...เมื่ออยากหาเรื่องก็ยอมได้เรื่องนี้จะกัดหัวอ้ายคณะทูตที่มานี้เสียให้สิ้น เหลือไว้แต่เพียงสามคนพอกลับไปส่งข่าวให้อ้ายจักรพรรดิข้างหาเรื่อง แต่อ้ายปล่อย มันเปล่า ๆ นะ ให้เอาดาบกรีดหน้าตาอ้ายคนที่จะเป็นทูตให้และแล้วค่อยส่งไป อ้าย พระจักรพรรดิคือด้านเข้าใจยาก จะได้ตระหนักสักทีว่าไม่ต้องการมีไมตรีกับอ้ายพวก นอกศาสนา ของที่ใส่กองคาราวานตู่ก็จะไม่คืนให้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 561)

ผู้ที่รอดชีวิตเร่ร่อนขายรายงานเจงกิสข่าน ทรงพิโรธที่ถูกหยามพระเกียรติ และคนของพระองค์ถูกกระทำอย่างป่าเถื่อน “สุริยา” กล่าวว่า ข่านทรงสวมนต์ขอพร เทพเทนกี้ แล้วตัดสินพระทัยเตรียมทัพออกรบทันทีต่างจากเอกสารทางประวัติศาสตร์เล็กน้อย ที่กล่าวว่าข้าราชการตัดทอนและส่งราชทูตมาทวงความเป็นธรรมก่อนแต่ก็ไม่เป็นผล

1.1.3 ซาห์ฆ่าและทำร้ายทูตมองโกล นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิส-ข่าน ของ ประพันธ์กร และเจิ้งก๊ชข่าน ของสุภา ศิริमानนท์ กล่าวตรงกันว่า สุลต่านแห่งควาริชม ให้สังหารและทรมานทูตที่เจงกิสข่านส่งไปทวงความยุติธรรมจึงเกิดศึก

ประพันธ์กร เล่าว่า สุลต่านไม่เห็นแก่ไมตรีที่มีกับมองโกล สั่งประหารชีวิต หัวหน้าทูตเอาไฟเผาหนวดเคราผู้ติดตามเพื่อเหยียดหยาม ความว่า “...ฉะนั้นผลของการประท้วง ก็คือคณะทูตของเย็นกิสข่าน ตัวหัวหน้าคณะถูกตัดหัว ส่วนพวกคณะนั้นไว้ชีวิต ให้เอาความไป ทูลข่าน ด้วยการลงโทษเอาไฟลนหนวดไหม้กลับไปทุกคน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 392)

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า สุลต่านสั่งให้ทหารตัดเคราและสังหาร ราชทูตอิบน์ เค็ฟเร้จ บัอฆรา ที่เดินทางมาทวงความยุติธรรม เพื่อแสดงการเหยียดหยาม

“...พอสิ้นคำตรัสของซาห์ ข่านชาวชาติคิปชัคคนหนึ่งที่ได้ตรงไปยังที่ที่ เอกอัครราชทูตของเจิ้งก๊ช-ข่านยืนอยู่ คว่ำหมับเข้าที่เคราของเขา พลางกระชากด้วย กำลังแรง และแล้วด้วยการสะบัดกริชในมือเพียงครั้งเดียวเครานั้นก็ขาดสะบั้น หลุดลุ่ย ออกมา เขาขว้างแบบซัดพรวดเอาเคราปุยนั่นเข้าไปที่ใบหน้าแห่งบุรุษผู้เป็นเจ้าของ เพื่อสำแดงความแค้นกล้า...”

เหล่าข่านชาติคิปชัคได้กรูและดาหน้ากันเข้าใส่อิบน์ เค็ฟเร้จ บัอฆรา ด้วยอาการ กลุ่มรุม ทุกคนกระชากกริชของตน ๆ ออกมา, และทุกคนก็กระชากกริชนั้น ๆ...อิบน์ เค็ฟเร้จ บัอฆรา ได้ตายคาที่ลงตรงนั้นเอง!...บุรุษชาวมองโกลอีกสองคนที่ร่วมมาด้วย ในคณะทูตก็ถูกรุมทำร้ายอย่างสาหัสเช่นเดียวกันจนล้มสลบไป...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 482)

นอกจากสั่งหารทูตเอกแล้ว ยังให้รุมทำร้ายราชทูตชาวมองโกลจนสลบให้เอาเชือกผูกร่างที่สลบแน่นผูกติดกับม้าแล้วให้ลากครูดกับพื้นดินแล้วทิ้งนอกอาณาจักรทูตทั้ง 2 คน กลับไปรายงานเจงกิสข่านที่มองโกลในสภาพบอบช้ำ เมื่อเจงกิสข่านได้รับรายงานก็โกรธมาก จึงตัดสินพระทัยออกรบเพื่อทวงความยุติธรรมและรักษาเกียรติยศของพระองค์ ปรากฏข้อความในราชสาส์นถึงชาห์มุฮัมมัดที่ทรงสั่งให้ราชอาลักษณ์เขียนด้วยถ้อยคำที่สั้นและเรียบชาดว่า “...เจ้าต้องการสงคราม-เจ้าจะได้สงคราม...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 517)

จากนั้นเสด็จขึ้นไปที่ยอดเขาเพื่อครุ่นคิดเพียงลำพัง เมื่อกลับลงมาจึงทรงร้องสั่งว่า “สงคราม เป็นจุดเริ่มต้นการสงคราม” หลังจากนั้นชาห์จึงได้รับราชสาส์นเตือนจากเจงกิสข่านอีกฉบับหนึ่ง ให้ชาห์เตรียมกองทัพเพื่อรอรับสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้น เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของแคมป์เบลล์ ครั้งแรกเจงกิสข่านไม่ยินดีตอบรับเสียงเรียกร้องให้ออกพจญภัยครั้งที่ 2 แต่เมื่อถูกกระทำเหยียดหยามมากขึ้นจึงตัดสินใจออกรบด้วยความเต็มใจ

1.2 การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง (2) ผู้วิจัยพบขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกร้องจำนวน 2 เหตุการณ์ คือ การปฏิเสธสาส์นของกาหลิบแห่งแบกแดด และการส่งราชทูตประท้วงสุลต่านแห่งควาริชม ปรากฏแทรกอยู่ในชั้นมีเสียงเรียกให้ออกพจญภัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วตามลำดับ

1.2.1 การปฏิเสธสาส์นของกาหลิบแห่งแบกแดด เหตุการณ์นี้กล่าวว่า เจงกิสข่านได้รับราชสาส์นของกาหลิบแห่งแบกแดด ที่ขอร้องให้พระองค์นำทัพไปปราบสุลต่านโมฮัมมัดแห่งอาณาจักรควาริชม และยังได้ให้ความช่วยเหลืออื่นเพื่อจูงใจให้เจงกิสข่านยกทัพมารบตามคำขอ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวว่า

“...ความจริงที่น่าจะเป็นไปได้ก็คือ กาหลิบได้ช่วยเหลือการโจมตีของกองทัพนองโกลต่อไปอีก ด้วยการส่งของกำนัลเป็นนักรบครูเสดกองหนึ่ง ซึ่งถูกจับเป็นเชลยในดินแดนศักดิ์สิทธิ์ แต่เจงกิสข่านไม่ต้องการทหารราบจึงปล่อยคนเหล่านี้ให้เป็นอิสระ ในที่สุดที่คนส่วนหนึ่งในนั้นได้เดินทางกลับถึงบ้านในยุโรปพร้อมเรื่องราวลือเกี่ยวกับชาวมองโกลผู้พิชิตที่ยังไม่มีใครรู้จัก...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2556, หน้า 183-184)

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า ทูตของกาหลิบแห่งแบกแดด ส่งราชสาส์นขอให้เจงกิสข่านส่งทหารมาช่วยเหลือ เนื้อความในราชสาส์นต้องการให้เจงกิสข่านช่วยเหลือดินอันอาจให้กาหลิบ โดยอ้างว่าพระเจ้าจะทรงอวยพรให้เจงกิสข่าน

แต่เจงกิสข่านไม่ทรงสนพระทัยเพราะไม่ใช่ฐานะของพระองค์ ทั้งยังเชื่อว่ามีเพียงเทนกัรเท่านั้นที่เป็นเทพสูงสุด ไม่ทรงต้องการพรจากพระเจ้าองค์อื่นใดอีก จึงปฏิเสธทูตไป ความว่า

“...เย็นกิสข่านอ่านแล้วไม่สนพระทัย ด้วยเห็นว่าไม่ใช่ฐานะของการอะไรของตน พระผู้เป็นเจ้าของกาหลิบก็มีโชคเดียวกับที่เย็นกิสข่านมีความศรัทธาแน่นถือ คือ เทพเทนกัร... ยิ่งกว่านั้น พระองค์ก็มีสนธไมตร้อยอยู่กับข้าห์จึงไม่มีเหตุอันใดจะทำสงครามด้วยกิจการของกาหลิบเพียงเท่านั้น พระองค์จึงปฏิเสธไปกับทูตผู้นั้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 388)

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เมื่อจักรพรรดิเจงกิสข่านได้รับราชสาส์นไม่ได้ทรงตอบรับทันที แต่ทรงกล่าวว่า เทพเจ้าเทนกัรได้จัดสรรทุกอย่างไว้ดีแล้ว ดังนั้นจึงทรงเพิกเฉย “...เมื่อความลับเปิดเผยขึ้น พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงกล่าวแต่เพียงว่า “...เทพเจ้าเทนกัรผู้สูงสุดในฟากฟ้าทรงจัดสรรดีแล้ว...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 558)

การยังไม่ตอบรับทันทีของเจงกิสข่าน ด้วยเห็นว่าความขัดแย้งระหว่างสุลต่านกับกาหลิบไม่ใช่ฐานะของพระองค์ เหตุการณ์ส่งราชสาส์นขอให้ออกไปช่วยรบแต่เพิกเฉยไม่ยอมไปจึงสอดคล้องกับการปฏิเสธเสียงเรียกให้ออกเดินทาง

1.2.2 ส่งราชทูตประท้วงสุลต่านแห่งควาริชม **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร และ **เจ็งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวตรงกันว่าเจงกิสข่านยังไม่ได้ยกทัพไปกัรบอาณาจักรควาริชมในทันที เพราะถูกขัดขวางจากขุนนางจึงทรงใช้ชั้นดิธรรมข่มความโกรธ ส่งทูตไปเจรจาให้สุลต่านส่งคนผิดให้พระองค์ลงโทษและขอคืนของมีค่าทั้งหมด ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์นี้

ประพันธ์กร กล่าวว่า เมื่อเจงกิสข่านทราบข่าวที่เกิดขึ้นกับกองคาราวานของพระองค์ก็ทรงพระพิโรธ แต่ก็ทรงส่งทูตไปเฝ้าสุลต่านเพื่อประท้วง “...เมื่อข่าวไปสู่พระกรณเย็นกิสข่าน การส่งผู้ใดไปจารกรรมจากดินแดนมองโกลจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม แต่เย็นกิสข่านจำต้องรักษาศักดิ์ศรีของพระองค์ จึงทรงส่งทูตไปเฝ้าข้าห์คณะหนึ่งเพื่อประท้วง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 391)

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านส่งราชทูตชื่ออินัน เค็ฟเรัจ บือฆรา เป็นทูตเอกเดินทางไปทวงความยุติธรรม ทูตผู้นี้เดิมเป็นชาวเมืองควาริชมและเป็นผู้นับถือพระเจ้าองค์เดียวกันกับสุลต่าน ทูตอีกสองคนเป็นชนชั้นสูงชาวมองโกล โดยหวังว่าสุลต่านจะเจรจาด้วยดี เนื่องจากทูตนับถือศาสนาเดียวกัน ท่าทีของคณะทูตของเจงกิสข่านค่อนข้างแข็งกร้าว ไม่ทำความเคารพ ไม่คุกเข่าเจรจากับสุลต่าน เพื่อบีบให้สุลต่านสำนึกผิด การเจรจามีเนื้อหาเน้นย้ำถึงสัญญาที่ส่งอาณาจักรทำไว้ต่อกัน ย้ำว่าผู้ผิดสัญญาด้วยการยึดสินค้าและฆ่าพ่อค้าคือสุลต่านแห่งควาริชม เป็นการกระทำที่น่าละอายและผิดหลักศาสนา ทั้งยังเรียกร้อง

ให้ประหาร อินาลชิด-คาอีร์-ข่าน ผู้เป็นต้นเหตุ เพื่อรักษาสัมพันธอันดีของอาณาจักรทั้งสองต่อไป
 ความว่า

“...อา, พระองค์ผู้เป็นซาร์ที่ยิ่งใหญ่! เมื่อพระองค์ทรงสารภาพออกมาเช่นนั้น
 ก็ดีละ! ถ้าหากว่าการกระทำอันนั้นได้กระทำลงไปโดยบริวารผู้รับใช้ของพระองค์ท่านจริง
 ตามที่พระองค์ตรัส ก็แปลว่า เจ้าคนที่ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ของพระองค์ประจำ
 เมืองโอตารรานั้นแหละที่บังอาจละเมิดพระบรมราชบัญชาของพระองค์เสียเอง!...

...ดังนั้น จึงขอพระองค์จงได้โปรดส่งเจ้าคนรับใช้ที่ชั่วช้าเลวทรามอย่างยิ่งคนนี้
 มาให้เราเสียเถิด-เจ้าคนที่ชื่อว่าอินาลชิด-คาอีร์-ข่าน นั้นแหละ! แล้วองค์คาซาน
 มหาราชของเรา จะได้ทรงมีพระดำริด้วยพระองค์เองว่า สมควรจะกำหนดเอาโทษแก่
 มั่นสถานใดดี

‘...ถ้าแม้หากคำเรียกร้องของเราอันนี้ได้รับการปฏิเสธจากพระองค์เสียไซ้...
 ให้พระองค์จงได้ทรงเตรียมการรับศึกไว้เถิด...’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 480-481)

เหตุการณ์ที่เจงกิสข่านยังไม่ส่งทัพไปรบกับควาริซมทันทีที่ได้รับแจ้งข่าว
 แต่ส่งทูตไปประท้วงซาร์ก่อนเพื่อให้สำนึกผิด จึงสอดคล้องกับขั้นการปฏิเสธเสียงเรียกร้อง

1.3 การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ (3) ขั้นตอนนี้ปรากฏไม่ชัดเจนนัก
 ผู้วิจัยจึงไม่จัดเป็นการช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ เนื่องจากนวนิยายเล่าเพียงพิธีกรรม
 ที่เจงกิสข่านสวดอ้อนวอนเทพเทนกัรให้ได้ชัยชนะในการรบ ไม่ใช้การปรากฏตัวของเทพเจ้า
 เพื่อช่วยเหลือวีรบุรุษตามแนวคิด แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอประกอบให้เห็นชัดเจน ดังนี้

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่าน
 ขึ้นเขาเพื่อครุ่นคิดและทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น “...แล้วก็ผละออกจากที่ประทับเสด็จขึ้นมำ
 ทรงไป ณ ที่เยี่ยมแห่งหนึ่งใกล้ละแวกภูเขาซึ่งเป็นที่วิเวก เพื่อขบคิดอย่างขมขื่นในอุระหม่น
 ของพระองค์แต่ลำพังด้วยความขมขื่น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 392)

เจ็งกีสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ ไม่ได้กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้า
 ปรากฏกายแสดงอิทธิฤทธิ์เหมือนเทพนิยาย แต่เป็นการใช้ศาสนาและพิธีกรรม เนื้อเรื่องกล่าวว่า
 เมื่อเจงกิสข่านทราบข่าวการเสียชีวิตของราชทูตและการกระทำที่ดูหมิ่นพระองค์ทำให้ทรง
 พระพิโรธ ควบคุมม้าขึ้นภูเขาแล้วสวดมนต์อ้อนวอนเทพเทนกัรเพื่ออวยพรให้ชนะศึก ความว่า

“...พระองค์ได้ทรงถอดหมวกที่มักจะทรงสวมอยู่โดยมิได้ขานนั้นออกแล้ว อีกทั้งยังได้ปลดเอาเข็มขัดขึ้นมาแขวนคล้อง ไว้กับพระศอด้วยแล้วเช่นเดียวกัน⁷⁷ น้ำตาซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่ไม่ค่อยจะมีใครเคยเห็นจากพระองค์ผู้ทรงเป็นมหाराชย์ยิ่งใหญ่แห่งพิภพนั้น บัดนี้ได้ปรากฏให้เห็นและได้ เป็นทางยาวตลอดพระพักตร์...

คาซาม ผู้ชานแห่งชาน ได้ทรงแหงนพระพักตร์สูงเชิดขึ้น พลางร้องประหนึ่ง จะตะโกนออกมาดัง ๆ

‘...ข้าแต่ฟ้าและสวรรค์ซึ่งเป็นอมตะไม่มีที่สิ้นสุด! พระองค์ผู้ทรงปกป้องคุ้มครอง เหล่าบุคคลที่มีความถูกต้องและทรงลงโทษทัณฑ์เอาแก่ไอ้คนชนิดคดในข้ออในกระดุก! ขอพระองค์จงได้ทรงลงโทษเหล่ามูสซูลมานทั้งหลายบรรดาที่เต็มไปด้วยความทรยศ คดโกงนั้นด้วยเถิด! พระองค์ทรงได้ยินได้ฟังชาน้อยนี้ พูดหรือเปล่า?’...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 491-492)

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ก็กล่าวคล้ายกันว่า เจงกิสข่านเข้าไปในกระโจม เพื่อระงับความโกรธ สวดมนต์ทำสมาธิถึงเทพเทนกี้ แล้วจึงตัดสินพระทัยยกทัพไปรบอีกครั้ง

“...พระองค์เสด็จเข้าพระกระโจมส่วนใน ทรงทำสมาธิภาวนาเพื่อจะสื่อความ กับเทพเจ้าเทนกี้หรืออยู่ครึ่งวัน ในที่สุดก็ตรัสว่า ‘การจะเป็นไปอย่างใดก็เป็นไปเถิด ลูกจะขึ้นแค้นสร้างทางไมตรีกับคนที่เกลียดลูกจนเข้ากระดุกดำอย่างนี้ได้อย่างไร’ แล้วพระองค์ก็ทรงสวดมนต์ต่อ ทรงอ้อนวอนเทพเจ้าเทนกี้ว่า ‘เรื่องครั้งนี้ลูกไม่ได้ ก่อก่อน เมื่อสุลต่านโมฮัมมัดที่สองแห่งควาริชมปรารณาสงครามนักก็ขอให้สุลต่าน สมปรารณา ขอทวยเทพไท่อำนาจอวยพรให้ชาน้อยมีชัยชนะในสงครามที่ลูกไม่ได้ก่อ นี่เถิด’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 562)

เห็นได้ว่านักเขียนทั้ง 3 คน นำเสนอพิธีกรรมสวดมนต์ขอพรเทพเจ้าเพื่อให้ ชนะศึก เพื่อสะท้อนความเชื่อและศรัทธาของชาวมองโกลต่อเทพเจ้าเท่านั้น ไม่ได้เน้นนำเสนอว่า มีเทพเจ้าตนใดแสดงอิทธิฤทธิ์ช่วยเหลือเจงกิสข่านให้ชนะศึกได้จริง

1.4 การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู (4) ผู้วิจัยพบว่ามีเหตุการณ์ ที่สอดคล้องกับขั้นตอนนี้ 3 เหตุการณ์ คือ การข้ามเส้นทางหวาดกลัวของเทือกเขาเทียนชาน

เสบียงอาหารและสัตว์เลี้ยงล้มตาย และการเดินทางที่ยาวนานและมีสภาพอากาศที่เลวร้าย ดังนี้

1.4.1 การข้ามเส้นทางหนุโหดของเทือกเขาเทียนชาน นวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านรับสั่งให้จัดทัพอย่างเร่งด่วน คราวนี้เป็นกองทัพที่มีอาวุธยุทธโปกรณ์ที่มีศักยภาพสูงกว่าทุกครั้ง ประจวบเหมาะกัชีเปินยอน ที่กอนหน้ำน้อออกสำรวจเส้นทางแถบเทือกเขาเทียนชานกลับถึงมองโกลพอดี จึงเข้าถวายรายงาน การสำรวจเส้นทางอันเป็นประโยชน์ต่อการเดินทาง กองทัพเจงกิสข่านต้องผ่านเส้นทางทุรกันดาร และเป็นหน้าผาสูงชัน ตัวบทกล่าวว่ “...ทัพมองโกลเคลื่อนเป็นทิวขนานใหญ่เขาสูงแล้วลูกแล้วลูกเล่า บนทางแคบและขรุขระ บางครั้งมีหิมะโปรยมาตลอดคืบตามทางคดเคี้ยวตะปุ่มตะป่ำต่ำ ๆ สูง ๆ อย่างไม่ลดราวาศอกหรือเมตตาทั้งคนแลม้า...ปราศจากเสียงบันหรือกระจองอแง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 400–401)

การเดินทางผ่านเส้นทางอันหนุโหดทำให้กองทัพเริ่มอ่อนล้า ทหารเริ่มเจ็บป่วย จนหมอชาวจีนที่ติดตามในกองทัพต้องทำงานอย่างหนัก การเดินทางผ่านจุดที่ลำบากที่สุด คือ การผ่านช่องแคบซังกาเรียน ซึ่งมีพายุหิมะที่หนาวเย็นพัดกระหน่ำอย่างรุนแรงระหว่างโตรกเขา เรียกว่ มหาวตะทวาร ความว่

“...ครั้นแล้วระยะที่ทารุณที่สุดกว่ระยะทางของตอนใดก็มาถึง นั่นคือการเข้าสู่ช่องแคบซังกาเรียน ซึ่งเรียกกันว่ มหาวตะทวาร คือเป็นช่องภูเขาที่มีพายุหิมะกระหน่ำรุนแรง โกรกเข้ามาไม่ขาดสาย ความเยือกเย็นใต้ศูนย์เส้นติเกรตนั้นเป็นสิ่งธรรมดา แต่พายุที่กระโชกซ้ำเติมนั้นเป็นสิ่งที่ทั้งผู้คนแลม้าต้องสูญเสียชีวิตนับไม่ถ้วน ยังเคราะห์ดีอยู่หน่วยเดียวที่เผชิญเป็นเวลาไม่มีพายุดำ ซึ่งเรียกว่ ‘บุราน’...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 403)

พายุหิมะที่รุนแรงนี้อาจทำให้ผู้ผ่านทางจมและถึงแก่ความตายได้ กองหิมะบางเส้นทางต้องเจาะน้ำแข็งเพื่อผ่านทาง ส่วนม้าในกองทัพถึงกับมีเลือดซึมออกจากผิวหนัง การเดินทางครั้งนี้ต้องใช้ระยะเวลายาวนานถึงสามเดือนจึงผ่านทางมาได้

1.4.2 เสบียงอาหารและสัตว์เลี้ยงที่ด้อนมาเพื่อเป็นอาหารล้มตายจำนวนมาก **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ กองทัพของเจงกิสข่านมีความแปลกกว่กองทัพทั่วไปคือ จะมีหน่วยทหารหน่วยหนึ่งด้อนสัตว์เลี้ยงที่ใช้เป็นอาหารในกองทัพ ทั้ง วัว แพะ แกะ เดินทางตามกองทัพด้วย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของประพันธ์กร

เล่าว่า สัตว์เลี้ยงที่เตรียมสำหรับเป็นเสบียงในการรบตายระหว่างทางเป็นจำนวนมาก ทำให้ขาดแคลนอาหารจนทหารต้องดูดเลือดม้าแก้หิว ความว่า

“...แต่อุปสรรคไม่หมดสิ้นแค่นั้น เหตุที่เกิดจากปศุสัตว์ที่เตรียมไปเป็นอาหารระหว่างทางต้องล้มตายสูญหายไปบ้าง หมดไปด้วยการกินบ้าง ในที่สุดด้วยจำนวนเหลือน้อยซึ่งจำต้องสงวนไว้ในกาลข้างหน้าซึ่งยังไม่รู้ว่าจะไปประสบความอดอยากทารุณกว่านั้นอย่างไรอีก ทหารถึงกับต้องเจาะเส้นเลือดม้าดูดแก้หิว ตามทางที่ผ่านไประเกะระกะไปด้วยเกรียนที่พาไปด้วยไม่ไหว แลกกองกระดูกสัตว์ระเกะระกะ...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 404-405)

การขาดแคลนเสบียงอาหารทำให้ทหารมองไกลต้องแสวงหาทางรอดทุกวิถีทาง ทำให้ทหารส่วนหนึ่งต้องเจาะเส้นเลือดม้าแล้วดูดเลือดม้าแก้หิว แต่เนื่องจากเจงกิสข่านและกองทัพสามารถเดินทางออกจากช่องเขาได้ทันเวลาทำให้สถานการณ์คลี่คลายลง

1.4.3 การเดินทางที่ยาวนานและสภาพอากาศที่เลวร้าย นวนิยาย**เจิ้งกีสข่าน**ของ สุภา ศิริมานนท์ เล่าว่า ทหารของสุลต่านโมฮัมหมัดกล่าวว่า ถึงความยากลำบากที่กองทัพเจงกิสข่านจะต้องเผชิญระหว่างการต้องเดินทางผ่านเขตที่มีสภาพอากาศเลวร้ายแถบตะวันออกกลาง ด้วยคาดหวังว่าสภาพอากาศและธรรมชาติร้อนของตะวันออกกลาง จะทำให้ทหารมองไกลไม่สามารถทนอยู่ได้นาน ความว่า

“...พวกมันมักจะใช้วิธียกกองทัพเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ ไม่เคยตั้งหลักลงที่ใดแห่งไหนเมื่อจะโจมตีประเทศใด, มันก็จะเคลื่อนขบวนกองทัพของพวกมันผ่านทะเลสุดลอดทั้งประเทศ เคลื่อนไปพร้อม ๆ กับปล้นสะดมไปประจวบถึงการพัดตลบกร้านของพายุร้าย กองทัพของมองโกลไม่เคยตั้งมั่นอยู่ในประเทศไหนที่มันไปเหยียบย่ำนาน ๆ เลย เพราะเหตุว่า ชาวชาติมองโกลสู้อุณหภูมิความร้อนของอากาศไม่ได้, พวกมันไม่ชอบอากาศร้อนทั้งคนชาติมองโกลและทั้งม้ามองโกลล้วนแต่มีความพิสมัยในอากาศที่เยือกเย็น เพราะเหตุนี้แหละ ข้าพระองค์จึงมีความเห็นอยู่ว่า พิจารณาตามลักษณะนิสัยของชาวมองโกลแล้ว, ก็ไม่เห็นมีความจำเป็นที่เราจะต้องไปกระทำยุทธนาการกับมันให้เสียกำลัง เมื่อใดกองทัพมองโกลได้เคลื่อนเข้าเหยียบย่ำประเทศ ของเราราวกับอาการไหลบ่าของน้ำป่าเช่นนั้น ทางเดียวที่เราพึงกระทำ ก็คือขอให้เราจงยึดมั่นอยู่แต่เฉพาะเพียงแต่

การที่จะช่วยกันพิทักษ์รักษาศิลปะปราชญ์ของชาวยุโรปที่รักยิ่งของเราไว้ให้จงได้
อย่างสุดกำลังเต็มที่เท่านั้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 438)

ฝ่ายควาริชมคาดหวังให้ปรากฏการณ์ชาติที่เต็มไปด้วยอันตรายและ
สภาพอากาศที่เลวร้ายจะช่วยกันขจัดความหายนะของโลก แล้วเลือกใช้การตั้งรับในป้อมปราการ
ที่สูงใหญ่แข็งแรง เพื่อรักษาองค์สุดท้ายให้ปลอดภัยได้นานที่สุด ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ผิดพลาด

การเดินทางผ่านเส้นทางที่หฤโหดของวีรบุรุษเจงกิสข่าน แล้วพบกับ
สภาพอากาศที่เลวร้ายของช่องเขาเทียนชาน จึงสอดคล้องกับขั้นตอนการก้าวข้ามอุปสรรคแรก
หรือการก้าวข้ามธรณีประตู

1.5 การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ (5) นวนิยายของ ประพันธ์กร เป็นเรื่องเดียวที่พบ
ขั้นตอนติดอยู่ในห้องปลาวาฬ คือ การที่กองทัพของจักรพรรดิติดอยู่ในช่องแคบซังกาเรียน
มีรายละเอียดดังนี้

การติดอยู่ในช่องแคบซังกาเรียน การเดินทางไปทำศึกอาณาจักรควาริชมต้องพบ
อุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะการเคลื่อนทัพขนาดใหญ่ข้ามช่องเขาที่แคบและสูงชัน
พร้อมด้วยกองเสบียงเป็นฝูงสัตว์เลี้ยงจำนวนมาก **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ
ประพันธ์กร กล่าวว่า กองทัพเจงกิสข่านพบอุปสรรคที่ยากลำบาก และสภาพอากาศเลวร้าย
เพราะปีนั้นหิมะตกก่อนกำหนด ทำให้เจงกิสข่านเกิดท้อถอยคิดว่าเป็นลางไม่ดี

“...เยนกีซข่าน เมื่อเห็นหิมะโปรยลงมาก่อนฤดูกาลก็สงสัย สันหรณ์จนก่อให้เกิด
ทศทายว่าอาจเป็นลางแพ้วของตน แต่เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นต้นไม้ใหญ่ ๆ โง่งเงนขาวโพลง
ไปทุกทิศทุกทาง ก็สันหรณ์วิตกในพระทัยว่าอาจเป็นลางวิบัติในบ้านปลายแห่งพระชนม์ชีพ
จึงทรงเรียกยี่สิบซุทสายมาตรัสถามข้อที่สันหรณ์เคลือบแคลง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า
400-401)

ยี่สิบซุทสาย (เยลู่วู ฉู่ไฉ) ตอบด้วยปฏิกาณว่า การที่หิมะตกก่อนฤดูกาลเช่นนี้
เป็นนิมิตหมายที่ดีว่า เจงกิสข่านจะชนะศึกครั้งนี้แน่นอน การแก้ไขสถานการณ์ของเยลู่วู ฉู่ไฉ
ทำให้เจงกิสข่านมีกำลังใจมากขึ้น จึงตัดสินใจเดินทางต่อ จากนั้นกองทัพของพระองค์
ต้องเผชิญกับมหาหาวตะทวารที่อันตรายกว่าจะผ่านพ้นได้ต้องใช้เวลาถึงสามเดือน ความว่า

“...เดือนที่สองย่างเข้าสาม ผ่านไปอีก ครั้นพอพ้นวิถีแห่งมหาหาวตะทวารมาแล้ว
เหตุการณ์อันแสนโหดร้ายจึงบรรเทาลงบ้าง ม้าเริ่มใช้กับของม้าน้ำแข็งให้กระเทาะออกแล้ว

สามารถทะลุเล้าหม้อสกินปะทะหิวกันตาย บรรดาทหารก็เริ่มได้พบความอบอุ่นในอากาศ ไต้คุนยี่ซิดน้ำแข็งพายุเริ่มบรรเทา...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 404)

การเดินทางอย่างยากลำบากเป็นระยะเวลายาวนานถึงสามเดือน จึงสามารถข้ามช่องแคบซังกาเรียนได้ก่อนหิมะละลาย แล้วเดินทางอ้อมไปทางทะเลสาบนอลกาซ การที่วีรบุรุษต้องเดินทางข้ามเทือกเขาที่สูงชันอันตราย ผ่านสภาพอากาศที่เลวร้ายเป็นระยะเวลานานถึงสามเดือน จึงสอดคล้องกับขั้นตอนที่วีรบุรุษตกอยู่ในสถานการณ์เลวร้ายตามขั้นตอนการติดอยู่ในท้องปลาวาฬ

2. การเริ่มต้น หรือการครอบครุ (Initiation) วีรบุรุษที่สามารถผ่านขั้นตอนแรกมาได้ จะพบอุปสรรคอีกมากคอยทดสอบอยู่ มีขั้นตอนย่อย 6 ขั้น คือ เส้นทางแห่งการทดสอบ และทดลอง การพบกับเทพเทวี ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน การเป็นปฏิปักษ์กับบิดา หรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า และการบรรลุความดีงาม ขั้นสูงสุด มีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้

2.1 เส้นทางแห่งการทดสอบและทดลอง (6) ผู้วิจัยพบว่า การปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 ของเจงกิสข่าน พบอุปสรรคปัญหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบและทดลอง ถึง 15 เหตุการณ์ ประกอบด้วย การทำศึกกับอาณาจักร ควาริชมและการปะทะสุดด้านครั้งแรก, การรบเมืองเจนด์ (Jend) และเมืองเอ็นซิเค้นท์, การรบเมืองเบนนาเซต (บานากัต), การรบเมืองโฆเจนด์ (โคเจนด์, Khojend), การรบเมืองทาชเคนท์ (Tashkent) โอทรา (Otrar), การรบมหานครบูคารา (Bukhara), การรบมหานครซามาคานด์ (ซามาร์คานด์, Samarkand), การไล่ล่าสุดด้านแห่งควาริชม, การรบเมืองนิซาปูร์ เออร์เคนซ์ และอัฟกานิสถาน, การสูญเสียยอดขุนพล, การรบมหานครกูร์กันจ์และอิสลา, การไล่ล่าเยลาลเอ็ดดิน, การรบอัฟกานิสถาน, การรุกรานอินเดีย, การรบอาณาจักรเฮียะ(ซีเซีย) โดยพบว่าทั้งพบตรงกับขั้นตอน และแทรกหลังขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบและทดลอง ดังนี้

2.1.1 การทำศึกกับอาณาจักรควาริชมและการปะทะสุดด้านครั้งแรก เจงกิสข่านกรีธาทัพมองโกลมุ่งสู่อาณาจักรควาริชม ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ใน ค.ศ. 1219 โดยเดินทางผ่านเทือกเขาเทียนชาน และเสร็จสิ้นการศึก ใน ค.ศ. 1224 แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวถึงการรบระหว่างเจงกิสข่านกับสุดด้านโมฮัมมัดว่า

“...กองทัพบองโกลดำเนินการสู้รบลึกเข้าไปในดินแดนใหม่ ในสงครามที่กินเวลาสี่ปี พวกเขาพิชิตเมืองต่าง ๆ ในเอเชียกลางราวกับตบแมลงวัน ชื่อของบรรดาเมืองที่ถูกพิชิตเป็นชื่อของหลายภาษา ได้แก่ บัคคารา ซามาร์คานด์ ออตราร์ เออร์เคนซ์ บอลด์

บานาคาต โคเจนต์ เมอร์ฟ นิชา นิชาเพอร์ เตอร์เมส เฮราต บามิยาน กัสนี พชวา คาสวิน ฮามาตาน ฮาร์ดาบิล มารากะห์ ตาบริส ตบิลีชี เดอร์เบนท์ และแอสตราคาน กองทัพเจงกิสข่านบดขยี้กองทัพทุกแห่งที่พบจากเทือกเขาหิมาลัยถึงเทือกเขาคอเคซัส จากแม่น้ำสินธุถึงแม่น้ำโวลกา เมืองแต่ละแห่งที่พิชิตได้ต่างมีเรื่องราวของตัวเอง ตามลำดับเหตุการณ์ที่แตกต่างกันบ้าง แต่ผลลัพธ์ไม่เคยแตกต่าง ไม่มีเมืองใด ต้านทานการโจมตีได้...ไม่มีสิ่งใดสามารถชะลอหรือแม้แต่หยุดยั้งพลังมหาศาลของ กองทัพมองโกลได้...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 181-182)

การรบอาณาจักรควาริชมครั้งนี้ เจงกิสข่านเป็นฝ่ายได้เปรียบเนื่องจาก สุลต่านแห่งควาริชม (ซาร์แห่งคอเรสม) ทรงตัดสินพระทัยทำการรบผิดพลาด โดยไม่ทรงทำตามคำแนะนำของเยลาล อัต-ดีน (เยลาลเอ็ดดีน, Jelal ed-Din) พระราชโอรสองค์โตของพระองค์ ที่ให้รวบรวมกำลังทหารทั้งหมดเข้าต่อสู้กับเจงกิสข่าน แต่สุลต่านทรงเลือกวิธีให้ทหารประจำอยู่ที่ป้อมปราการ โดยอาศัยความสูงใหญ่และแข็งแกร่งของป้อมปราการ เป็นเครื่องมือสกัดกั้น การรบของมองโกล จึงเปิดทางให้เจงกิสข่านทำลายเมืองที่ละเมืองได้โดยง่าย เนื่องจากมี ประสบการณ์และความรู้ในการต่อสู้เมืองที่มีป้อมค่ายสูงใหญ่มาแล้ว จากการรบกับอาณาจักรจิ้น (เจอร์เซน) และอาณาจักรซีเซีย

ในการรบครั้งนี้ เจงกิสข่านแบ่งกองกำลังออกเป็นหลายทัพ แล้วให้ แม่ทัพสำคัญแยกกันนำทัพออกไปตีเมืองต่าง ๆ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวถึง การปะทะทัพของสุลต่านครั้งแรกว่า ทัพของจูชิปะทะกับทัพของซาร์ครั้งแรกบริเวณใกล้กับ ช่องเขาซังกาเรียน จูชิซึ่งเป็นคนดีอด้านใจร้อน สั่งให้กองกำลังของตนจำนวน 10,000 นาย บุกโจมตีทัพของสุลต่าน จำนวน 100,000 นาย ในช่วงแรกทัพมองโกลบุกโจมตีอย่างดุเดือด ฆ่าฟันทหาร ควาริชมล้มตายไปมาก ขณะที่สุลต่านกำลังเสียเปรียบ เจ้าชายเยลาลเอ็ดดีน นำทัพเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ได้ทันที่ จันทหารมองโกลที่รบมาครึ่งวันและอ่อนเพลีย กลายเป็นฝ่ายเสียเปรียบ จูชิก็เกือบถูกเยลาลเอ็ดดีนฆ่าตายทำให้ต้องถอยร่นก่อน ความว่า

“...เยลาลเอ็ดดีนเป็นนักรบฝีมือเยี่ยมของทัพมหัศจรรย์นำทหารหน่วยกล้าตาย ขึ้นเล็ดมาด้วย ทัพมองโกลเหนื่อยเพลียมากเกือบก่อนวันแล้ว เมื่อถูกทัพกล้าแข็งโจมตีซ้ำ สองมาดังนั้นก็ไม้อาจต้านทานได้ แลเป็นฝ่ายร่นถอยหลังไปบ้าง จูชิโกรธนักก็เร่งม้า

ขึ้นมาหน้าทหารสู้อย่างเต็มฝีมือ ครั้นปะทะมือกันกับชายร่างเล็กโปร่งบางผิวดำ
ผู้มีนามว่า เยลาดเอ็ดดิน

จูชิตานกำลังฝีมือเพลงดาบของคนผู้นั้นมิได้ก็เสียที เยลาดเอ็ดดินก็สะอึกเข้า
ตามจังหวะจะตดตีระยะจูชิ พอทหารจีนผู้นั้นไปด้วยทัพจูชิตอยที่อยู่ ก็เลื้อก้งาวออก
รับดาบของเยลาดเอ็ดดินไว้ได้ จูชิจึงรอดตาย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 412-413)

จูชิเกือบเสียชีวิตแต่ทหารจีนเข้ามารับดาบแทนได้ทัน จูชิจึงต้องรับสั่ง
ถอยทัพ เนื่องจากเป็นเวลากลางคืนและไม่แน่ใจว่าจะมีกลศึกใดอีกหรือไม่ ในศึกครั้งนี้จูชิ
เสียกำลังพล 4,000 นาย ส่วนทหารของซาร์เสียชีวิตมากถึง 90,000 นาย เหลือเพียง 10,000 นาย
สุลต่านจึงสั่งถอนกำลังทหารไปอยู่ตามแนวลำน้ำซีร์ตามเดิม

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวถึงเหตุการณ์การรบกับอาณาจักร
ควาริชมอย่างรวบรัด โดยกล่าวว่า เจงกิสข่านใช้เวลาไม่ถึง 1 ปี ก็สามารถเอาชนะเมืองต่าง ๆ
ที่อยู่ในอาณาเขตการปกครองของอาณาจักรควาริชมได้หลายเมือง ความว่า “...ภายในเวลาไม่ถึง
ขวบปี กองทัพของจักรวรรดิมองโกลก็ได้ทุกแคว้นและเมืองใหญ่น้อยในราชอาณาจักร
ควาริชม มีผู้บันทึกไว้ว่า กองทัพมองโกลรบกับเมืองต่าง ๆ ในควาริชม เมืองในควาริชมก็แตก
สลายระเนระนาดเหมือนแมลงวันถูกตบด้วยพัดอันใหญ่...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 562)

“สุริยา” ไม่ได้บรรยายฉากการรบในแต่ละเมืองเนื่องจากการรบในครั้งนี้
ค่อนข้างโหดร้าย ซึ่งอาจทำให้กระทบต่อจุดประสงค์ในการแต่งที่เน้นแสดงถึงความเป็นผู้นำ
และยกย่องในเกียรติคุณของเจงกิสข่าน

2.1.2 การรบเมืองญอนด์ (Jend) และเมืองเอ็นซีเค้นท์ การรบเมืองญอนด์และ
เมืองเอ็นซีเค้นท์นั้น เจงกิสข่านบัญชาให้โจชิโอรสองค์โต นำกองกำลังส่วนหนึ่งไปรบ “...ส่วน
สำหรับราชโอรสองค์ใหญ่นั้น เจงกิสข่านได้ทรงมีพระบรมราชบัญชาให้ยกกรีธาทัพไปตีเอา
เมืองญอนด์ และเมืองเอ็นซีเค้นท์ รวมสองเมืองขนาดใหญ่นี้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551,
หน้า 601-602)

2.1.3 การรบเมืองเบนนาเขต (บานากัต) เจงกิสข่านให้อัล-โนยอน นำกองทัพม้า
ห้าพันนาย รบเมืองเบนนาเขตที่ทหารชาวคิปชัคตั้งรักษาเมืองอยู่ กองทัพมองโกลล้อมเมืองไว้
สามวัน ประชาชนจึงขอสงบศึก อัล-โนยอน ให้พลเมืองที่เป็นผู้ชายมารวมกัน แล้วแบ่งเป็น
3 กลุ่ม คือ กลุ่มชายฉกรรจ์ ช่างฝีมือ และพลเมืองธรรมดาให้นำพลเมืองที่เลือกแล้วไปทำลาย
กำแพงเมือง โดยใช้แค่มือเท่านั้น ตัวบทกล่าวว่า “...ส่วนสำหรับราชโอรสองค์ใหญ่นั้น เจงกิสข่าน

ได้ทรงมีพระบรมราชบัญชาให้ยกกรีธาทัพไปตีเอาเมืองญอนด์ และเมืองเอ็นซิเด็นท์ รวมสองเมือง ขนาดใหญ่ให้ได้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 601-602)

ในที่สุดทหารมองโกลก็สามารถทำลายกำแพงเมืองได้โดยอาศัยแรงงาน จากชาวเมืองบานากัดเอง

2.1.4 การรบเมืองโฆเจนด์ (โคเจนด์, Khojend) **เตมุยีน จอมจักรพรรดิ เย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เมืองโคเจนด์ซึ่งเป็นเมืองที่มีปราการไม่ใหญ่มากนัก แต่ไตเมอร์มาลิด ผู้รักษาเมืองเลือกตั้งรับที่เกาะแห่งหนึ่งกลางแม่น้ำชีร์ จูซิให้ทหารจีนทำเครื่อง ชัดหินบรรจุกระบอกไฟใส่กำมะถันยิงเข้าไปในค่าย ไตเมอร์มาลิดอพยพคนออกจากเมือง แล้วหนีตามลำน้ำในเวลากลางคืน แม้จูซิจะสามารถสกัดกั้นไว้ได้หลายครั้ง แต่ไตเมอร์มาลิด ก็ยังสามารถหลบหนีไปได้ ด้วยพบว่า

“...ไตเมอร์มาลิดลี้ภัยลงหนีพลางไปตามละแวกป่า ในที่สุดของการลี้ภัยลง หนีพลางจนใกล้ค่ำปรากฏว่า ทหารของไตเมอร์มาลิดต้องสูญเสียชีวิตทุกคน ไตเมอร์ มาลิด เหลือแต่ผู้เดียวก็เร่งม้าหนีแลคอยยิงธนูสกัดหน้าทหารมองโกลคนที่แหลมหน้า เข้าใกล้ จวบจนมีดสนิท ไตเมอร์มาลิดจึงได้อาศัยม่านดำของราตรีเป็นเครื่องกำบังกาย หนีรอดไปได้...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 419)

เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่าเจงกิสข่านให้ขุนพลชื่อ อลัด- โนยอน เข้าตีเมืองโคเจนด์ที่มีปราการสูงใหญ่แข็งแรงและไม่ยอมสวามิภักดิ์ เนื่องจากเหตุผล สองประการ คือ มีกำแพงที่สูงใหญ่แข็งแรง สองมีแม่ทัพฝีมือดี คือ ตีมูร์-มาลิด ซึ่งแม่ทัพ ได้สร้างค่ายที่เกาะกลางน้ำแล้วระดมอาวุธไปประจำที่ค่าย เมื่อทหารในเมืองไม่ยอมสังหาร โล้มนุษย์ที่มองโกลใช้ชาวเมืองโคเจนด์นำหน้า เขานำกำลังหนึ่งพันนายไปประจำที่เกาะแล้วยึดเอา เรือไปทั้งหมด ทหารมองโกลก็เข้ายึดเมือง ยึดทรัพย์ รื้อทำลายของ ความว่า “...ทหารมองโกล ได้ไหลพรวดเข้าสู่ตัวเมือง ตรงเข้ายึดทรัพย์สินผู้คนเอาตามใจชอบ รื้อและทำลายข้าวของหรือ สิ่งต่าง ๆ ลงมาในลักษณะ การของการปล้นตีชิง โฆเจนด์แหลกกลาญลงอย่างสงบ ภายในเวลา อันไม่นาน!” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 601-602)

อลัด-โนยอน พยายามใช้เครื่องยิงหินระดมยิงไปที่ค่ายกลางน้ำ แต่ไม่ถึง เป้าหมาย จึงระดมคนนำหินมาถมทำถนน ฝ่ายติเมอร์มาลิดก็ส่งทหารล่องแพมารบกับมองโกล ทุกวัน มองโกลให้วิศวกรชาวจีนสร้างเครื่องยิงหินที่สามารถยิงได้ไกลขึ้นกว่าเดิม จนสามารถ

ทำลายค่ายกลางน้ำได้ ตีมูร-มาลิก จึงตัดสินใจนำทหารล่องแพหนีไปตอนกลางคืน แม่ทัพหามองไกลจะพยายามสกัดไว้ทุกทางแต่ก็หนีรอดไปได้ จากนั้นตีมูร-มาลิก ก็ย้อนกลับควาริชมเพื่อเตรียมรบกับเจงกิสข่านต่อไป

2.1.5 การรบมหานครบูคารา (บูคารา, Bukhara) เติมูยีน จอมจักรพรรดิ

เย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า ซีเปโนยอนตีเมืองเล็กเมืองน้อยตามรายทางแตกไปหลายเมือง แล้วส่งทรัพย์สินสมบัติที่ยึดได้ถวายเจงกิสข่าน จากนั้นก็เข้ารบเมืองซามาคานด์ สุลต่านแห่งคอเรสม์ (ควาริชม) เห็นว่าทัพเจงกิสข่านกำลังจะเข้ามาสมทบกับซีเปโนยอนที่ซามาคานด์ จึงให้กำลังสองหมื่นนายไปรักษาเมืองบ็อคซารา และวางไว้รักษาเมืองซามาคานด์สองหมื่นนาย อีกสามหมื่นนายอารักขาพระองค์ออกไปจากซามาคานด์ไปสมทบกับโอรสเยลาอัลตดิน เมื่อเจงกิสข่านมาถึงนครบ็อคคารา เห็นป้อมปราการสูงใหญ่มั่นคง อีกสองวันทหารสองหมื่นที่รักษาเมืองแอบลักลอบไปสมทบกับสุลต่าน เจงกิสข่านให้สุโบไตตามไปสกัดไม่ให้เข้าร่วมทัพกับซาค์ได้ สุโบไตสังหารทหารเหล่านั้นจนหมดสิ้น อิหม่ามและเซยิดในเมืองจึงขอสวามิภักดิ์ เจงกิสข่านให้บอร์ชูและกิลดาร์ดูแลรักษาเมือง ส่วนพระองค์ไปรบนครบ็อคคารามีเนื้อความว่า

“...บอร์ชูแลกิลดาร์ ยกทัพไปถึงป้อมที่ผู้รักษานครบ็อคซาราตั้งชุมนุมทหารอยู่ ก็แปรขบวนเข้าล้อม แล้วสั่งใช้ธนูเพลิงยิงเข้าไปเป็นอันมาก มีข้ามนานเมืองป้อมแห่งนี้ก็มีไฟลุกโผลง ทหารเปอร์เซียถูกเพลิงคลอกตายเป็นอันมาก ที่หนีเพลิงออกมาก็เจอดาบแลหอกยาวของทหารมองโกลตายมิเหลือ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 426-427)

สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านเรียกประชุมพล และบูชาเทพซุลเดเสร็จแล้ว จึงนำกองทัพเดินทางไปยังเมืองซามาคานด์ (ซามาร์คานด์) และบูคารา (บูคารา) อินันข่านแม่ทัพที่มาช่วยบูคารารบกลับพากำลังพลหนีไป ทำให้ชาวเมืองตัดสินใจยอมสวามิภักดิ์เจงกิสข่านแต่โดยดี คณะผู้เฒ่าที่ดูแลเมืองออกไปถวายสาส์นแก่เจงกิสข่าน มีรายละเอียดว่า

“...เพื่อแก้การที่จะพิทักษ์รักษาแลสงวนชีวิตแห่งชาวเมืองไว้มิให้ต้องสูญเสียเลือดเนื้อ และเพื่อมิให้ทหารหาญแห่งกองทัพอันเกรียงไกรและมหาศาลขององค์ปาดิชาห์ เจ็งกีซ-ข่าน เองต้องเสียชีวิตและเลือดเนื้ออย่างมากมายโดยไม่จำเป็นพร้อมกันไปด้วย คณะของเราจึงได้มาสู่ ณ ที่นี้ ในอันที่จะได้มอบหมายเมืองถวายแด่องค์ปาดิชาห์ เจ็งกีซ-ข่าน โดยจะไม่ต่อสู้แต่อย่างใดสืบไปอีก และจะเปิดประตูเมืองทันที ทั้งนี้ ถ้าแม่หากว่าองค์พระผู้ยิ่งใหญ่แห่งชาวตาตาร์จะได้ทรงให้คำมั่นสัญญาว่าจะทรงมีพระเมตตาต่อประชาชนชาวเมืองซึ่งเป็นฝ่ายที่ยอมแพ้ในครั้งนี้..”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 647-648)

เจงกิสข่านยอมรับข้อเสนอ ทรงนำนายทหารเข้าไปในเมือง แล้วให้อีหม่าม และชาวเมืองนำอาหารมาเลี้ยงทหารและหาฟางให้ม้ากิน ต่อมาได้จัดงานเลี้ยงที่จัตุรัสกลางนคร บุคารา มีการแสดงถวาย จากนั้นทรงแต่งตั้ง ตาอีร์-ข่าน ชาวบุคาราเป็นผู้ว่าการคนใหม่ รับคำสั่งจากมองโกลให้ทำบัญชีรายชื่อเศรษฐีในเมืองให้ทรงทราบโดยเร็วที่สุด ในขณะที่ตาอีร์-ข่านและทหารมองโกลอยู่นอกเมือง ทหารของบุคาราที่ไม่ยอมแพ้ 400 นาย ลอบปิดประตูเมือง ทหารมองโกลต้องใช้ชาวบ้านที่เกณฑ์มาได้ขุดดินถมคูคลองที่ล้อมเมือง และใช้เวลาถึง 12 วัน จึงปราบทหารเหล่านี้ได้สำเร็จ ต่อมาตาอีร์-ข่าน สั่งให้ผู้คนในเมืองออกมาชุมนุมนอกเมือง แล้วคัดเลือกช่างฝีมือผู้มีความรู้ทางช่างแยกไว้พวกหนึ่ง แยกเด็กหนุ่มออกไปไว้อีกกลุ่มหนึ่ง เลือกลูกสาววัยรุ่นและเด็กที่หน้าตางดงามพวกหนึ่ง จากนั้นก็ฆ่าชาวเมืองที่เหลือจนหมด ความว่า

“...ภรรยาของตน ลูกหญิงของตน, ได้ถูกรังแกและข่มเหงอย่างน่าละอาย อดสูใจ ถูกข่มขืนเอาด้วยลักษณะของสัตว์ผู้หื่นกระหาย! และเมื่อบิดาหรือสามีเหล่านี้กรากเข้าไป เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของตน ก็ได้รับการเข่นฆ่าลง...ถูกทำร้ายอย่างสาหัสจนล้มนอน รอความตายอยู่กลางดิน!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 705)

ทหารมองโกลส่วนหนึ่งก็เข้าไปชนทรัพย์สมบัติและเผาทำลายเมือง จนย่อยยับ เหลือเพียงซากเมืองที่เคยรุ่งโรจน์ที่กลายเป็นถ้ำถ่านและถูกทิ้งร้างอีกเป็นเวลานานหลายปี

2.1.6 การรบมหานครซามาคานด์ (ซามาร์คานด์, Samarkand) **เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านเคลื่อนพลไปนครซามาร์คานด์ (ซามาคานด์) ช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1220 ขณะเดินทางได้ทำลายเมืองที่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ไปเรื่อย ๆ เมื่อถึงซามาคานด์ ก็พ่ายแพ้ที่ “พระราชวังเขียว” พระราชฐานของสุลต่านแถบชนบทเพื่อรอทัพของโอรสทั้งสี่ เมืองนี้มีกำลังพลมากถึงหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นนาย มีช่างตีเหล็กสิบเชือก แต่สุลต่านแต่งตั้งผู้บัญชาการเมือง ชื่อ ตูโก-ข่าน เชื่อพระวงศ์ที่ไร้ความสามารถดูแลเมือง เป็นสาเหตุให้พ่ายแพ้ศัตรู

มองโกลใช้กลศึกลวงทหารนครซามาคานด์ว่ามีกำลังพลมาก โดยจัดทหารเป็นกองกองละสิบคน แต่ละกองยืนห่างกันเป็นระยะ ๆ แล้วถือธงบัญชาการกองทุกกอง เพื่อลวงว่ามีกำลังพลจำนวนมาก ผู้รักษาเมืองเกิดเกรงกลัวจึงเชิญผู้นำและนักบวชมารวมหารือขอสวามิภักดิ์ เจงกิสข่านยอมรับการสวามิภักดิ์แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องให้เขลยทำลายกำแพงเมือง เมื่อกำแพงเมืองถูกทำลายทหารมองโกลจึงเข้าควบคุมตัวประชาชนทั้งหมด ออกมาที่ทุ่งกว้างนอกเมือง ยกเว้นพวกนักบวช ผู้นำศาสนา และผู้บัญชาการเมืองที่ขออ่อนน้อมต่อเจงกิสข่าน

“...ก็ได้ปรากฏว่า ประชาชนพลเมืองชาวซามาร์-คานด์ ทั้งหญิงและชายได้กลับ ถูกกวาดต้อนให้เข้าไปรวมกันอยู่ ณ บริเวณเขตทุ่งกว้างภายนอกเมือง และแล้วก็ได้ ถูกกระทำทารุณกรรมนานาประการ...

ในบรรดาประชาชนพลเมืองที่ต้องบาปเคราะห์อันทารุณเช่นที่กล่าวนี้ ผู้ที่ได้รับการยกเว้นก็มีอยู่บ้าง แต่ซึ่งก็เป็นการยกเว้นเพียงกรณีเดียวหรือสองกรณีเท่านั้นเอง—เป็นกรณีพิเศษโดยแท้ อาทิเช่น เหล่าบุคคลผู้ซึ่งได้ทรยศ หักหลังประชาชนและ กระทำการในทำนองที่เป็นกบฏต่อประเทศชาติของตนอันได้แก่พวกหัวหน้านักบวช และตัวประมุขทางศาสนาหรือที่เรียกกันว่า ซาอีฆ อัล-อิสลาม...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 718)

ส่วน ตุโก-ชานและกองกำลังสามหมื่นคนที่สวามีภักดี เจงกิสข่านรับไว้ในกองทัพให้โจมตีผนวกนครแล้วสวมชุดเหมือนชาวมองโกล ต่อมาเจงกิสข่านไม่พอใจจึงสั่งให้สังหารทั้งหมด แล้วให้ทำลายเชือกกันคลองญาเคอ์ดิซที่อยู่เหนือเมืองให้น้ำท่วมทำลายเมือง

2.1.7 การรบเมืองทาชเคนท์ (Tashkent) โอทรา (Otrar) นวนิยายเตมูยีน **จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า กองทัพที่เจงกิสข่านบัญชาการรบ โดยเริ่มทำการรบที่เมืองทาชเคนท์เป็นเมืองแรก และสามารถยึดเมืองได้โดยง่าย ส่วนกองทัพของตุลี (โตลี) และชาตกาย (ชาฆาตัย) ยกไปล้อมเมืองโอรตาดองใช้เวลาและกำลังพลจำนวนมาก ดังนั้น เมื่อยึดเมืองได้จึงให้สังหารชาวเมืองโอรตาดองทั้งหมด และจับตัวอีนาลจุตไปถวายเจงกิสข่าน ทรงลงโทษให้จำคุกและลงโทษแล้วกรอกใส่ปากและตาทั้งที่ยังเหลวร้อน จนตายอย่างทรมาน ปรากฏตัวบทว่า “...ตุลีโกรธแค้นเป็นยิ่งนักสองข้าสามข้าจึงให้ฆ่าฟันมนุษย์ทุกชีวิตมิให้เหลือ แลให้ทหารนำตัวอีนาลจุตส่งไปถวายเยินกิสข่าน เยินกิสข่านทรงสรวลชอบใจสั่งล้างแค้นโดยวิธีให้ทหารเอาเงินแท่งหลอมละลายจนเป็นน้ำแล้วค่อยหยดใส่ปากทรมานมิให้ตายสบาย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 412-413)

ส่วน **เจิ้งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์กล่าวว่า เจงกิสข่านสั่งให้โอบิเดและชาฆาตัยตีเมืองโอรตาดองโดยกำชับให้จับอีนาลจุตแบบมีชีวิต แล้วมัดไว้เพื่อนำมาถวายให้เจงกิสข่านลงโทษด้วยพระองค์เอง ในฐานะที่อีนาลจุตเป็นต้นเหตุของสงคราม พลสื่อสารได้รายงานสู่ท่านถึงวิธีการที่เจงกิสข่านใช้ลงโทษอย่างโหดร้ายว่า ใช้แท่งเงินหลอมจนแดงเหลวร้อน ๆ กรอกปาก หู และตาจนตาย ความว่า

“...พลเสื้อสาส์นคนแรกมารายงานว่า เจ้าพญาสิงห์แดง เจ็งกีซ-ข่าน ได้ตีเอาเมืองโอตรราร์ไปยึดครองได้...มันจับเออินาลซิค-คาอีร์-ข่าน ไปได้, และได้ใช้วิธีแก้แค้นด้วยการสั่งให้เอาเนื้อเงินหลอมร้อน ๆ กรอกปากและหูและตาของอินาลซิค-คาอีร์-ข่าน...มันตราโทษว่าเมื่อตะกละตะกรามอยากได้เงินอันมิควรได้ก็ให้เงินร้อน ๆ แก่ข่านผู้นัดตาของพ่อคนนั้น!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 589)

ทั้งนี้เพื่อลงโทษที่ใช้วิธีอะเหล่านี้นี้เป็นสิ่งที่ใช้กระทำความเลวเพื่อลบหลู่เกียรติเจ็งกีซข่าน จึงต้องให้ตายอย่างทรมาณ

2.1.8 การไล่ล่าสุลต่านแห่งควาริชม เมื่อลงโทษอินาลซุทได้แล้ว เจ็งกีซข่านรับสั่งให้ติดตามตัวสุลต่านแห่งควาริชม ต้นเหตุแห่งสงครามครั้งนี้มาลงโทษให้ได้ **เตมูยีนจอมจักรพรรดิเย็นกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจ็งกีซข่านให้ชีเบโนยอนและสุโบไตติดตามล่าตัวซาร์ (สุลต่าน) ให้ได้ สุลต่านหนีออกจากซามาคานด์ไปเมืองนิสาร์ปู เมื่อทั้งสองมาถึงสุลต่านก็หนีไปก่อน จึงต้องลุ่มเดินทางตามล่าตัวให้ได้ ระหว่างทางได้เมืองเมอร์ฟ ต่อสู้กับทัพเปอร์เซียที่มีกำลังมากถึงสามหมื่นคน และเกือบได้ตัวสุลต่านที่บริเวณชานกรุงแบกแดด แต่เนื่องจากไม่มีใครเคยเห็นตัวสุลต่านมาก่อน ทำให้สุลต่านใช้ช่องโหว่นี้แฝงตัวปะปนกับทหารแล้วหนีรอดออกไปได้ และสุดท้ายหนีไปอาศัยที่เกาะแห่งหนึ่งในทะเลสาบแล้วสิ้นพระชนม์ที่นั่น แต่ทหารมองไกลทราบการสิ้นพระชนม์ของสุลต่าน จึงยังคงเดินทางติดตามและทำลายเมืองตามรายทางไปเรื่อย ๆ ความเป็น

“...ฝ่ายสุโบไต ตระเวนไปหลายเมืองหลังจากแยกทางกับชีเบโนยอนแล้ว ยังมีอาจพบซาร์ ก็ตั้งใจจะย้อนทัพเดินเส้นทางสายใหม่ สุโบไตก็วนทัพตามที่ตนคิด ระหว่างทางพบ เมืองใดทำทางเข้าที่สงสัยว่าซาร์อาจหลบซ่อนอยู่...

...หลายเมืองที่เย็นกีซข่านไม่มีความรู้ว่าจะมีในทิศทางเดินทัพของสุโบไต ก็ต้องประสบวาทกรรมร้ายแรงตามกัน ครั้นสุโบไตสั่งเผาสรรพสิ่งที่ขวางหน้า ในทุกเมืองที่มีการต่อต้าน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 443)

จนกระทั่งเข้าไปในเมืองไตฟลิส แคว้นยอเฮียร์ (จอร์เจีย) มองโกลรบชนะจากนั้นได้รบกับพวกกีปซัค (คิปซัค) จนถึงทะเลสาบแคสเปียน เข้าเซิร์สเซีย เมืองคิเอฟ (เคียฟ)

ใครเมีย จนกระทั่งมีคำสั่งจากเจงกิสข่านเรียกตัวกลับ นายพลทั้งสองจึงเดินทางกลับมาเข้าเฝ้าฯ เจงกิสข่าน โดยไม่ได้ตัวสุลต่านไปถวาย แต่ก็มีการได้ชัยชนะต่อเมืองต่าง ๆ ตามรายทาง และสมบัติไปถวายเจงกิสข่านจำนวนมาก

เจ็งกีซข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า ซาห์ (สุลต่าน) แห่งควาริชม เดินทางข้ามแม่น้ำไญฮุน แล้วพักที่เมืองเค-ลัฟ ตัวเมืองเป็นปราการตั้งอยู่บนเนินเขาติดกับแม่น้ำ ทหารมองโกลสามารถข้ามแม่น้ำได้หมดทั้งกองทัพภายในเวลา 1 วัน แต่สุลต่านหนีไปก่อน กองทัพมองโกลมาถึง ตัวบทกล่าวว่า

“...แต่อย่างไรก็ดี ชั่วระยะเพียงหนึ่งวันที่หน่วยทหารตาดาร์ผู้ติดตามล่าได้ใช้ ไปเสียในการล่าเลี้ยงข้ามแม่น้ำด้วยความยากแสนเข็ญนี้เอง การณ์ได้ปรากฏว่าซาห์ มุฮัมมัดแห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์ก็ได้เสด็จหนีเตลิดเปิดเปิงไปเสียไกลลิบลิบแล้ว พระองค์ได้ทรงควบตะปึงไปสู่ดินแดนภาคตะวันตกอย่างรวดเร็วที่สุด เท่าที่จะทรงสามารถ กระทำได้จนเกือบจะไม่มีเวลาทรงหยุดพัก...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 738)

สุลต่านเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ ในระหว่างเดินทางก็เรียกร้องให้ประชาชน ลูกขึ้นมามอบตัวกับมองโกล แต่ส่งผลให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวมากขึ้น จากนั้นก็หนีไปถึง เมืองนิซาปุระ (นิซาปุร) ซึ่งเป็นเมืองหลังเทือกเขา เมื่อทราบว่ามีมองโกลติดตามมาทางที่ตนอยู่ สุลต่านจึงออกอุบายบอกชาวเมืองว่าจะไปล่าสัตว์แล้วหนีไป ปลอຍให้ชาวเมืองถูกมองโกลสังหาร และยังทำลายเมืองตามรายทางอีกด้วย ความว่า

“...พระองค์ก็ได้ทรงประกาศเป็นการเปิดเผยว่าพระองค์จะได้เสด็จออกล่าสัตว์ ให้เป็นการเบิกบานพระทัยอย่างที่ได้เคยทรงปฏิบัติมาในสมัยที่พระบรมราชอำนาจ ครอบครองรุ่งเรืองพลุ่งโชติอยู่โน้น และซาห์มุฮัมมัด ก็ได้รื้อโอเอ้ชักช้าทีเดียว พระองค์ ได้ทรงจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย แล้วจากนั้น, ก็ทรงขึ้นประทับม้าคู่พระทัย และควาหายลับไปจากตัวเมือง โดยมีขบวนผู้ติดตามเพียงทหารม้าสองสามคน เท่านั้นเอง...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 740)

มองโกลใช้เมืองนิสาปุร (Nishapur) เป็นที่มั่น แล้วส่งกองทัพมาออกสำรวจ และทำลายทุกหมู่บ้าน สุลต่านหนีไปถึงแคว้นอุเลตาบัด ได้รวบรวมกำลังพลสองหมื่นเพื่อรบกับมองโกล แต่กองทัพของสุลต่านถูกทำลายไปสี่ในห้าส่วน เมื่อเห็นว่าไม่รอดจึงปลอมตัวเป็นชาวนา แล้วบังคับให้ม้าทรงวิ่งออกไปในสนามรบโดยไม่มีคนขี่ ส่วนตัวสุลต่านนั้นใช้ช่วงซุลมุนหลบหนีไป สมรภูมินี้เป็นครั้งสุดท้ายที่สามารถติดตามตัวสุลต่านได้ ด้วยทว่า “...ชาห์ มูฮัมมัดก็ตัดสินใจเพื่อที่จะทรงเอาชีวิตรอดเป็นครั้งสุดท้าย พระองค์ได้ทรงแต่งกายปลอมพระองค์เองให้แลดูรูปร่างเป็น ชาวนาปอน ๆ คนหนึ่ง และแล้วก็ไถ่มาพระที่นั่งของพระองค์เข้าสู่ยุทธภูมิ เพื่อเข้าร่วมต่อยุทธ์ในครั้งสำคัญนี้ด้วย...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 742)

ขบวนไล่ล่าชาห์ยังออกติดตามอย่างต่อเนื่องและทำลายเมืองระหว่างทางต่อไป สุลต่านหนีมาจนถึงตำบล ตีอาญู ผู้ปกครองเมืองต่างมาเฝ้าแสดงความภักดี เหล่าเอมีร์ผู้ปกครองถวายคำแนะนำให้เสด็จไปหลบที่เกาะในทะเลสาบอาเบสคุน (Abaskun) อันเป็นชื่อเดิมของทะเลสาบแคสเปียน

ในระหว่างนี้มีโอรสมาเข้าเฝ้า 3 องค์ คือ อุซซาลห์ ชาห์, อัค ชาห์ และ ยะลาล อัค-ดิน สุลต่านทรงมอบตำแหน่งรัชทายาทให้เจ้าชายยะลาล อัค-ดิน โอรสองค์โตเป็น “สุลต่าน” และเป็นรัชทายาทเนื่องจากเห็นว่าเป็นบุคคลเดียวที่จะกอบกู้ชาติบ้านเมืองได้ พร้อมพระราชทานพระแสงประจำพระองค์ จากนั้นเหล่าโอรสก็แยกย้ายกันไป

สุลต่านพบว่าพระองค์ไม่ได้อยู่ที่เกาะเพียงพระองค์เดียว แต่มีผู้ป่วยโรคเรื้อนอยู่ด้วยห้าถึงหกคน ผู้ป่วยเหล่านี้ได้แย่งเสื้อผ้าและกระโจมของสุลต่าน เมื่อครบ 15 วันทหารของสุลต่านแล่นเรือมารับ ก็ปรากฏว่าพบสุลต่านเป็นศพเปลือยนอนแข็งที่อแล้ว เหล่าทหารจึงฝังพระศพสุลต่านไว้ที่เกาะกลางทะเลสาบแห่งนั้น ว่า

“...หลังจากวาระนั้น ตีมูร มาลิก ก็ปลดผ้าโพกศีรษะของเขากออก พลังคลุมสรีระร่างของชาห์ มูฮัมมัด แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์เพื่อให้พ้นเสียจากความน่าทุเรศที่ต้องนอนกลิ้งเปล่าเปลือยอยู่ พร้อมกับสวดมนต์ภาวนาเพิ่มพูนพลัง ๆ ด้วยบทคาถาซึ่งความจริงเขาก็รู้และจดจำไว้ได้เพียงคาถาเดียวในชีวิต เพื่อเป็นการส่งวิญญาณของพระองค์ให้ไปสู่ที่ดีที่ชอบตามคติของศาสนา เมื่อเสร็จจากพิธีการเหล่านี้แล้วทหารม้าในขบวนของเขาก็จัดการขุดหลุมลงบนพื้น ทรายดอนใกล้ ๆ กับบริเวณที่พระองค์นอนสิ้นพระชนม์อยู่นั้นด้วย...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 764-765)

เจงกิสข่านและขุนพลชาวมองโกลจึงไม่ได้ตัวสุลต่านมุฮัมมัดที่สอง ไปลงโทษตามที่ตั้งใจไว้ และไม่ทราบข่าวสุลต่านผู้นี้อีกเลย

2.1.9 การรบเมืองนิซาปूर เออเกนซ์ และอาฟกานิสถาน (อัฟกานิสถาน)

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านได้รับกับทหาร เมืองนิซาปूर ซึ่งเป็นเมืองที่มีป้อมปราการสูงใหญ่ แม้ใช้เครื่องซัดหินและพยายามทุกวิถีทาง ก็ไม่สามารถตีเมืองได้ เจงกิสข่านต้องสูญเสียทหารมองโกลไปถึงสองหมื่นนาย ทำให้เสียเวลา ถึง 15 วัน เจงกิสข่านระดมตีเมืองทั้งกลางวันและกลางคืน รวมสามวันสามคืนติดกัน จึงสามารถ ปราบได้ ส่วนพระโอรสทูลิรบเมืองเออร์เกนซ์ ที่มีเยลาอัลตั้นโอรสของสุลต่านแห่งควาริชม ต่อสู้ป้องกันเมืองอย่างเหนียวแน่น ปรากฏว่ากระสุนเครื่องยิงหินหมด จึงใช้ท่อนไม้แช่น้ำเป็น กระสุนโจมตีเมืองต่อไปจนเมืองแตก แต่เยลาอัลตั้นก็สามารถหนีรอดไปได้ ทูลิใช้น้ำโจมตีข้าศึก โดยการสร้างเขื่อนกั้นน้ำให้น้ำไหลท่วมเมือง การรบครั้งนี้จึงไม่มีสิ่งมีชีวิตใดรอดชีวิต

“...แลทูลิมิไว้ใจว่าเยลาอัลตั้นจะหนีไปจริง ก็ให้เกณฑ์ทหารขึ้นไปยังปลายน้ำ อารมุซึ่งไหลผ่านผ่ากลางเมืองเออร์เกนซ์นั้น ให้ทหารช่วยกันเอาไม้แลซากอิฐหิน ตลอดจนกองดินทับถมซ้อนกันขึ้นสูงเป็นแนวกันน้ำแบบทำนบมิให้น้ำไหลบ่าไปอื่น...
...บรรดาดีกรามแลบ้านเรือนหอสูหร่าที่ถูกกระแสน้ำพัดหักพังไม่มีขึ้นดี กระแสน้ำนี้ท่วมเจ็ญอยู่เป็นเดือน ๆ...ไม่ว่าคนแลสัตว์หาไม่ได้อีก...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 443)

2.1.10 การสูญเสียยอดขุนพล เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน

ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านต้องโคกเศร้าจากการสูญเสียยอดขุนพลที่ซื่อสัตย์ และทหาร คู่พระทัยของพระองค์ เหตุเกิดหลังจากที่ทรงสั่งให้ซีเปโนยอนและสุไบโตกลับจากภารกิจตามล่า สุลต่านแห่งควาริชม ซีเปโนยอนป่วยเสียชีวิตกลางทางด้วยวัย 52 ปี เจงกิสข่านให้จัดการศพ อย่างสมเกียรติ ด้วบทกล่าวว่า

“...แลด้วยคำรับสั่งครั้งนี้เอง ทำให้เย็นกิสข่านต้องทรงได้รับความเศร้า โศกเสียพระทัยอย่างไม่เคยมีมาก่อน ด้วยพระองค์ต้องสูญเสียสิ่งซึ่งพระองค์ไม่เคยคิดฝันว่า จะต้องเสียไปเร็วนัก มันเป็นการสูญเสียชนิดไม่มีวันได้คืน ซึ่งสิ่งอันเป็นศักดิ์ศรีใหญ่ยิ่งในชนม์ชีพ ของพระองค์ ดูจว่แขนขาได้ ขาดหลุดไปด้วยคมดาบของศัตรูเือนก็ไม่ปาน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 443)

ในเวลาช่วงปีที่สามของการรบกับอาณาจักรควาริชม เจงกิสข่านก็ได้รับข่าวการอสัญกรรมของมฮูลี ยอดขุนพลที่ทรงไว้วางใจให้ปกครองอาณาจักรจีน ความว่า

“...ครั้นแล้วไม่นานนัก พออย่างเข้าเขตปลายปีที่สามนับแต่พระองค์เสด็จจากมา ก็มีข่าวด่วนมาจากแคว้นจีนว่า มฮูลียอดอัศวินของพระองค์ผู้เป็นผู้ดูแลแคว้นจีนโดยเด็ดขาดแทนพระองค์ถึงแก่กรรม แม้ว่าแคว้นจีนแลคนจีนจะยังไม่กล้าก่อการกำเริบ แต่จะไว้วางใจได้อย่างไร แล้วพระองค์ก็ทรงพระอาลัยต่อมฮูลีผู้แข็งแกร่งแลสัตย์ซื่อยิ่งนัก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 498)

การสูญเสียทหารข่านผู้เป็นเสมือนแขนซ้ายและขวา เคยสร้างคุณงามความดี และช่วยเหลือพระภารกิจด้วยความซื่อสัตย์ที่พระองค์ไว้วางใจทั้งสองคนในเวลาไล่เลี่ยกัน ทำให้ทรงรู้สึกว้าวุ่นพระทัย

2.1.11 การรบมหาราชากรกันจ์และฮิลาล เจงกิสข่านนัดหมายกองทัพต่าง ๆ รวมกันรบเมืองกรกันจ์ (Gorgan, Gurgan หรือ Gurgan) เมืองหลวงเก่าของอาณาจักรควาริชม ช่วงนี้อาณาจักรโดยรอบตกเป็นของมองโกลแล้ว เจงกิสข่านส่งดาเนียมันด์ ฮะยิบ เป็นทูตส่งราชสาส์นถึงพระนางเจ้าตุรคาน คาคุน (Terken Khatun) ให้ยอมรับอำนาจของพระองค์เหนืออาณาจักรควาริชม แล้วจะรับรองความปลอดภัย แต่พระนางตอบปฏิเสธเพราะรู้ว่าเจงกิสข่านถือสัจจะเฉพาะกับชาวมองโกลเท่านั้น

พระนางเจ้าตุรคาน คาคุน เป็นพระราชมารดาของสุลต่านแห่งควาริชมเป็นผู้มีอำนาจปกครองเท่าเทียมกับสุลต่าน เมื่อครั้งที่มองโกลตีป้อมปราการริมฝั่งแม่น้ำไญฮุน ทรงนำราชโอรส ราชธิดา นางสนมกำนัลของสุลต่าน รวมทั้งทรัพย์สินสมบัติหนีมาอยู่ที่เมืองฮิลาล เมืองที่มีปราการซ้อนตัวในภูเขาที่สลับซับซ้อน ระหว่างทางพระนางเกรงว่าโอรสของสุลต่านจะแย่งอำนาจตนจึงให้ถ่วงน้ำหนักทั้งหมด และไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากเจ้าชายยะลาล อัลด-ดิน เนื่องจากเกรงจะมีมารดาเป็นชาวเติร์กผู้ต่ำต้อย

เจงกิสข่านให้ตัดทางขนส่งน้ำทั้งหมดแล้วล้อมเมืองไว้นานถึงสี่เดือน เมื่อน้ำที่สำรองไว้หมด คนในป้อมปราการอดน้ำจึงต้องยอมแพ้ พระนางตุรคาน คาคุน ถูกจับไปเป็นเชลยที่มองโกล ความว่า

“...จากผลแห่งการยอมแพ้ราบคาบครั้งนี้ ปรากฏว่าไม่เพียงแต่สมเด็จพระราชชนนีผู้ชรา—คือสุลต่านา ตุรคาน ซาคุน, เท่านั้นที่ได้ถูกจับไปเป็นเชลย แต่ทหารมองโกลได้กวาดต้อนจับเอาด้วยหมดสิ้นซึ่งฮาเร็มของซาร์ มุฮัมมัด ทั้งฮาเร็ม และยักรวมทั้งโอรสและธิดาทั้งหลายของซาร์ มุฮัมมัด นั้นอีกเล่า...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 816)

ราชโอรสของชาห์ถูกประหารชีวิตในวันนั้นทั้งหมด ส่วนราชธิดา มเหสีนางสนม ถูกนำไปเป็นเชลยที่มองโกล ราชธิดาถูกนำไปแจกจ่ายให้โอรสของเจงกิสข่าน ที่เหลือแจกจ่ายให้ขุนพล ส่วนพระนางตุรคาน คาคุนนั้น ให้อาศัยอยู่หน้ากระโจมเจงกิสข่านเมื่อถึงงานเลี้ยง จะต้องร้องไห้คร่ำครวญแล้วเจงกิสข่านจะโยนกระดูกให้เสวย คนอื่นจะให้อาหารไม่ได้

2.1.12 การรบอัฟกานิสถาน **เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของประพันธ์กร กล่าวว่า ท้าพลวงของเจงกิสข่านเดินทางไปยังอัฟกานิสถาน คราวนี้ทรงสั่งให้สังหารชายฉกรรจ์ทุกคนในอัฟกานิสถานและหัวเมืองรายทาง เพื่อไม่ให้เป็นศัตรูก่อการกบฏได้อีก ที่เมืองบามิยาน (บามิยัน) ได้ปะทะกับทัพเจ้าชายยาลาลเอ็ดดิน คราวนี้เยลิวชุตสาย (เยลัวร์ ฉูโจ) ให้สร้างหอคอยสูงเท่ากำแพงหลายหอเพื่อชุมนุมทหารเข้าโจมตีแต่ถูกแก้ไขด้วยการใช้ธนูอาบน้ำมันยิงหอคอยจนไหม้เสียหาย พระราชนัดดาองค์หนึ่งที่เป็นบุตรของโอโกไต (โอโกเต) โอรสของเจงกิสข่าน (ในเอกสารประวัติศาสตร์กล่าวว่าบุตรชาฆาตย์) ถูกทหารเมืองบามิยันฆ่าตาย เจงกิสข่านทรงพระพิโรธมาก สั่งบุกทำลายอย่างหนักหน่วงจนกำแพงพังทลายและเผาเมืองกลายเป็นเถ้าถ่าน

“...ด้วยประการฉะนี้ ชาติกรรมของเมืองบามิยานจึงถูกส่งไปนรกในลักษณะที่ไม่มีใครจะบรรยายได้ถูกต้องทหารมองโกลทำลายทุกสิ่งทุกอย่างเป็นพงศลี...

...ศพทุกศพถูกตัดศีรษะขาดออกจากกันไม่ให้เป็นที่สงสัยว่าจะมีคนเจ้าเล่ห์เพทุบายอาศัยคนตายพรางตา รุกฎรุกฎอวด--บามิยานทั้งเมือง ดิ่งลงสู่ห้วงมรณะอย่างวินาศย่อยยับ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 482)

เมื่อเยลาลเอ็ดดินทำศึกชนะเจงกิสข่านก็เกิดความล้าพองใจ ไม่เชื่อฟังคำแนะนำของแม่ทัพอัฟกานิสถานทั้งยังดูหมิ่น ทำให้แม่ทัพตัดสินใจยกทัพกลับ จึงเป็นโอกาสให้เจงกิสข่านตีโต้เยลาลเอ็ดดินจนแตกพ่าย ถอยร่นไปถึงเมืองกัซนา

2.1.13 การไล่ล่าเยลาลเอ็ดดิน เรื่อง**เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านทรงบัญชาให้ทูลี (ตุลึ) ติดตามตัวเยลาลเอ็ดดิน ตูลี ติดตามจนกระทั่งถึงเมืองเมอฟ (เมอร์ฟ) และพยายามตีเมืองนี้หลายวิธีจนเสียหายไปมากมาย แต่ไม่สามารถทำได้จึงใช้วิธีก่อสร้างกำแพงดินสูงเท่ากำแพงเมือง แล้วใช้หน่วยแม่นธนูระดมยิงทั้งกลางวันกลางคืนจนกระทั่งอิหม่ามชื่อเมอร์ลิดหวันล่อมเจ้าเมืองให้หย่าศึก ตูลีจึงใช้วาทศิลป์

ขอให้เจ้าเมืองเชิญคนสำคัญในเมืองมาทานเลี้ยง ลวงให้คนในเมืองออกมานอกเมืองแล้วสัง
 คบคุมตัวไปตัดหัวทุกคน ความว่า

“...ทหารก็เอามีดตัดศีรษะบรรดาทหารเตอร์กไม่เลือกหน้าให้ปรากฏแก่สายตา
 ทูลิได้ชม ฝ่ายราษฎรเชลยครั้นเห็นภาพอันสยดสยองแล้ว ที่หวังจะมีชีวิตรอดไม่มีใคร
 กล้าคิดเลย แต่ทหารมองโกลก็ทำเพียงเลือกตัดข้างมีฝีมือไว้ใช้งานพวกหนึ่ง เด็กอายุน้อย
 แลผู้หญิงที่ยังไม่อาจเป็นภรรยาได้โดยเร็ว ที่คัดเอาไว้ใช้งานอีกพวกหนึ่ง นอกนั้นที่เป็น
 ชายฉกรรจ์ก็มัดมือไขว้หลังแล้วตัดศีรษะสิ้น...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 473)

จากนั้นก็ไปรวบรวมของมีค่าในเมืองจนหมดสิ้น ชาวเมืองส่วนหนึ่งที่ซูด
 อูมิงค์หลบภัยใต้ดินสามารถรอดการสังหารได้ แต่ภายหลังก็ถูกสังหารโดยกองทหารที่ตูลิ
 สั่งให้กลับมาตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นจึงเผาทำลายเมืองทิ้ง เมื่อเดินทางไปถึงเมืองฮิรัท ชาวเมือง
 ออกมาสวามิภักดิ์โดยดี ตูลิจึงปรานีงดโทษตายและให้ทหารรักษาเมืองจำนวนหนึ่ง เมื่อข่าวถึง
 เจงกิสข่าน ก็ทรงดำหนิที่มีความปรานีต่อศัตรูในระหว่างสงคราม จนชาวมุสลิมเชื่อว่าเจงกิสข่าน
 เป็นทูตเทวทัตที่ลงมาทำลายล้างโลกอิสลาม ต่อมาเมืองฮิรัทก็ทำการก่อกบฏโดยการสังหาร
 ทหารมองโกลที่รักษาเมืองล้มตายจำนวนมาก หลังจากนั้นตูลิก็ไม่เคยปรานีใครอีกเลย
 และเลือกใช้การรบแล้วทำลายเมืองเป็นหลัก จนกลายเป็นเมืองร้างหลายเมือง

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เยลาอัลตइन (ยะลาอัล-
 อัล-ดอิน) หลบหนีออกจากนครกูร์กันจ์ได้ทันเวลาก่อนที่จะถูกโจมตีจากมองโกล ไปอาศัยที่
 เมืองนาซา จากนั้นรบกับกองกำลังมองโกลจนได้ชัยชนะเป็นครั้งแรก ว่า “...การต่อยุทธ์ครั้งนี้
 นับว่าเป็นครั้งแรกที่เดียวที่หน่วยทหารของชาวซาติตุร์กเมนสามารถเอาชนะเหนือหน่วยทหาร
 ของชาวซาติมิงโกลได้...และทั้งก็เป็นความมีชัยของกำลังส่วนข้างน้อยต่อกำลังส่วนข้างมาก
 เสียด้วย...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 823)

การรบชนะมองโกลทำให้เจ้าชายมีชื่อเสียง ได้รับความนิยมนมากขึ้น
 และเป็นความหวังในการรบกับมองโกล จึงมีทหารเข้ามาสมทบอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งได้รับ
 การสนับสนุนจากเมืองต่าง ๆ จนมีกองกำลังเพิ่มถึงหกหมื่นคน จากนั้นสุลต่านยะลาอัล-อัลตइन
 โจมตีมองโกลที่นำทัพโดยมุคาญีค ซึ่งทำการปิดล้อมเมืองวาริอานอยู่จนแตกพ่าย จากนั้น
 เคลื่อนทัพถึงแม่น้ำปันจิร์ เจ้าชายให้ทูตส่งสาส์นท้ารบและให้เจงกิสข่านนัดสถานที่ เจงกิสข่าน
 ให้ ชิกิ-ฮูตูช-โนยอน (ชิกิ-ฮูตูช) คุมทัพสี่หมื่นไปรบที่ทุ่งราบใกล้เมืองเปอร์วันถึง 2 วัน วันต่อมา

เจ้าชายนำทัพเข้าตีมองโกลได้ชัยชนะ ทหารมองโกลเหลือรอดชีวิตเป็นส่วนน้อย ยิ่งทำให้ชื่อเสียงเจ้าชายโด่งดังมากขึ้น เจงกิสข่านจึงใช้จารชนยุแหย่ให้กองทัพแตกกันภายใน ทำให้แม่ทัพมุซาฟา มาลิก ถอนทัพกลับเมืองของตน เนื่องจากไม่พอใจความหยิ่งทรนงของเจ้าชาย ความว่า

“...ทั้งมุซาฟาร์ มาลิก ขุนพลชั้นประมุขของชาวชาติอัฟกาน และทั้งอาซั่ม มาลิก ซึ่งเป็นขุนศึกชั้นประมุข ของชาวชาติคาร์ลุกส์ กับอากรัก พร้อมด้วยทหารภายใต้บังคับบัญชาของเขา ซึ่งล้วนแต่มาจากแคว้นแคว้นเคลจ เหล่านี้ ก็ได้ตกเข้าไปติดกับของเจงกิสข่านในทางเล่ห์อุบาย จนกระทั่งถึงกับถอนตัวถอนทหารของตนทั้งหมดจากกองทัพ...” (สุภาศิริมานนท์, 2551, หน้า 831)

เมื่อเหลือกำลังไม่ถึงครึ่งเจ้าชายจึงต้องหนีไปตั้งหลัก โดยต้องข้ามแม่น้ำซินด์ (สินธุ) ที่เชื่อมกรากหนีเข้าเขตอินเดีย เพื่อขอความช่วยเหลือจากสุลต่านแห่งเดลี ในขณะนั้นกองทัพเจงกิสข่านก็ตามมาถึงริมฝั่งแม่น้ำซินด์ กองทัพมองโกลบีบล้อมทัพเจ้าชายเป็นรูปครึ่งวงกลมและสั่งไม่ให้นายทหารคนใดใช้ธนูยิงเด็ดขาด การบีบล้อมทำให้เจ้าชายและนายทหารทั้งเจ็ดร้อยนายจำเป็นต้องสู้อย่างสุดกำลัง จนเสียชีวิตทั้งหมด ท้ายที่สุดเมื่อเห็นว่าไม่สามารถเอาชนะได้ก็ตัดสินใจพระทัยขึ้นขี่ม้าแล้วกระโจนลงแม่น้ำซินด์เพื่อข้ามฝั่งเอาชีวิตรอดเพื่อกลับมาทูลอ้อนวอนขอพระอภัยการของพระองค์อีกครั้ง แม้แต่เจงกิสข่านเองก็ยังชื่นชมความสามารถของเจ้าชายถึงกับปรารภกับโอรสของพระองค์ว่า “...นั่นแหละเจ้า, ขอให้คุณเป็นแบบอย่างไว้! นั่นคือลูกชายคนหนึ่งซึ่งพ่อทุก ๆ คนควรจะได้มี!” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 844)

ท้ายสุดต้องขี่ม้าข้ามแม่น้ำสินธุเข้าเขตอินเดีย ครอบครัวยุสซาล-อัดดีน ทั้งหมดถูกล้างหาว แต่เจงกิสข่านห้ามพลธนูไม่ให้ทำร้ายเยลาลอัดดีนเพราะทรงชื่นชมความเป็นนักรบที่กล้าหาญ และปล่อยให้ว่ายน้ำหนีไปอินเดีย แม้เจงกิสข่านจะไล่ล่าจับตัวเยลาลอัดดีน เพื่อตัดรากถอนโคนให้หมด แต่พระองค์ก็แสดงความมีคุณธรรมไม่ให้ใครใช้ธนูยิงเยลาลอัดดีน วีรบุรุษผู้มีความกล้าหาญ ถึงกับทรงชื่นชมในความสามารถ แต่เยลาลอัดดีนก็หนีรอดไปได้

กองทัพเจงกิสข่านรบกับสุลต่านแห่งควาวิชมเป็นเวลานานถึงสามปี สามารถยึดทำลายเมือง ตลอดจนสังหารผู้คนไปมากมาย ได้ชัยชนะครอบคลุมดินแดนที่กว้างใหญ่ ตั้งแต่เทือกเขาเทียนชานลงไปจนจรดทะเลสาบแคสเปียน

2.1.14 การรุกรานอินเดีย เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงการรุกรานอินเดีย หลังจากรบชนะอาณาจักรควาวิชมแล้ว เจงกิสข่านประสงค์จะรบกับอินเดียเพื่อแผ่ขยายอาณาจักรให้กว้างไกล แต่ด้วยอุปสรรคทางธรรมชาติ ทหารของเจงกิสข่านไม่คุ้นเคยกับภูมิอากาศร้อนชื้น

ของอินเดีย เมื่อเข้าเขตอินเดียทำให้ล้มป่วย ทั้งมีฝูงชุกชุม และสภาพอากาศร้อนขึ้น ทำให้หนูมองโกลหย่อนประสิทธิภาพไม่สามารถใช้งานได้ ความว่า

“...ทหารมองโกลคุ้นเคยกับที่สูงที่มีอากาศแห้งและหนาวเย็น ม้ามองโกลวิ่งปร๋อเท่าไรเท่ากันในอากาศแห้งและหนาว แต่พอมาถึงที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุ ความผิดปกติอากาศและผิวน้ำทำให้ทั้งทหารและม้าอ่อนเพลียป่วย ทหารล้มเจ็บกันราวใบไม้ปลิดจากข้าวพระจักรพรรดิเจงกิสข่านเมื่อได้พบกับอากาศขึ้นในระยะแรกก็ทรงพระประชวร แต่พระองค์ก็ทรงมีมานะกัดพระทนต์คิดว่าอีกสักหน่อยเราก็นชินกับอากาศไปเอง แต่ครั้นทหารล้มเจ็บมากเข้า และเริ่มมีคนตายหลังจากที่ถูกยุงในลุ่มแม่น้ำกัด พระองค์ก็ถามพระองค์เองว่า นี่เราจะทนได้สักกี่วัน สิ่งร้ายกาจที่มาช่วยตัดสินใจให้พระองค์เลิกความคิดที่จะเข้าที่อินเดีย ก็คือพระองค์ได้พบว่าทั้งหนูและเกาทัณฑ์ที่เป็นอาวุธสำคัญของมองโกลที่เคยเชิดชื้อลือเลื่องกระเดื่องในความแม่นยำ พอถูกอากาศขึ้นของลุ่มแม่น้ำสินธุเข้าก็มีอันเป็นสายหย่อนอย่างไม่น่าเชื่อ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 618-619)

การพบอุปสรรคธรรมชาติทำให้เจงกิสข่านเลิกล้มความตั้งใจรุกรานอินเดีย แล้วนำทัพเดินทางกลับมองโกล

2.1.15 การรบอาณาจักรซีเซีย เรื่อง**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านยกทัพไปปราบอาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย) ขณะพระชนมายุ 65 พรรษา โดยแบ่งเป็นสองทัพ ให้สุโบโตเป็นแม่ทัพไปปราบอาณาจักรช่งใต้เพื่อตัดการช่วยเหลือจากทัพช่ง ส่วนอีกทัพเจงกิสข่านเป็นแม่ทัพไปรบซีเซีย เป็นดังที่เจงกิสข่านคาดการณ์ไว้ เพราะกษัตริย์ซีเซียติดกบฏ โดยเตรียมติดต่อช่งและเติร์กบางเผ่าไว้รบมองโกลแล้ว ความว่า “...กษัตริย์เฮียะสารภาพความทรยศดื้อในข้อขอในกระดุกด้วยการเตรียมทัพ ซึ่งได้รับการสนับสนุนส่วนหนึ่งจากแผ่นดินช่ง พวกเติร์กบางเผ่า คอยรอไว้ปะทะทัพมองโกลอย่างเอาจริงเอาจัง...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 505)

ในการรบครั้งนี้เจงกิสข่านทำที่เพลิงพลั่ว ให้ทัพซีเซียได้ใจแรงรุกไม่เป็นขบวน แล้วหลอกล่อให้เคลื่อนทัพไปถึงจุดที่กำหนดมีภูเขาบังตากองทัพมองโกลซุ่มรออยู่ เมื่อทัพซีเซียเคลื่อนมาติดกับแล้ว กองทัพมองโกลก็เข้าโจมตีศัตรูที่กำลังอ่อนแรงอย่างรวดเร็ว กษัตริย์ซีเซียที่หนีไปได้ส่งทูตมาขอภัยโทษ เจงกิสข่านยอมให้อภัยแต่ก็ไม่มีทางไว้วางใจบุคคลผู้นี้อีก

ก่อนที่พระองค์จะสวรรคต จึงทรงกำชับให้ปิดข่าวการสวรรคตแล้วออกอุบายเรียกกษัตริย์ซีเชียนมาเข้าเฝ้า แล้วให้สั่งทหารให้ได้ไม่ว่าด้วยวิธีใด เพื่อไม่ให้เป็นการเสียหน้าได้อีก

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านตัดสินพระทัยออกรบกับอาณาจักรซีเชียน ของชาวต่งกุตอีกครั้ง ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1226 ทรงนำทัพผ่านแม่น้ำเอตชินไปถึงเมืองซูโจวและกันโจว มีประสงค์จะลงโทษที่ไม่ยอมส่งทหารไปร่วมรบที่เอเซียกลาง และจะทำลายเมืองให้สิ้นซาก เพราะทรงทราบดีว่าอาณาจักรต่งกุตจะเป็นภัยต่อจีนสำคัญในอนาคต จึงไม่ต้องการให้ใครรอดไปได้ ในขณะเดียวกันก็ให้สุโเบเตตีเมืองลานโจว และโอโกเดไปตีชิงใต้แถบแม่น้ำเว่ยและด้านใต้มณฑลเซนสี เพื่อกันไม่ให้ราชสำนักช่งได้ส่งกองทัพมาช่วยเหลือต่งกุต

กองทัพมองโกลปิดล้อมอาณาจักรต่งกุตตลอดฤดูหนาวจนเมืองนิงเซียขาดแคลนเสบียงอาหาร และล้อมอยู่จนถึงฤดูร้อน ค.ศ. 1227 เมื่อเสบียงอาหารหมดชาวเมืองจึงร่วมกันจับกษัตริย์ซีเชียนส่งให้เจงกิสข่าน พระองค์ให้ลิเซียนเขียนหนังสือขอพระราชทานอภัยโทษ ลิเซียนเขียนหนังสือด้วยความชำนาญทางอักษรศาสตร์ ทำให้เจงกิสข่านนึกชมในใจ และเลิกล้มความหมาย แต่พระองค์ไม่สามารถวางใจกษัตริย์ผู้นี้ได้อีกจึงต้องกำจัดเสียจนหมดสิ้นที่สุดท้ายของมองโกล โดยให้ประหารกษัตริย์ซีเชียนพร้อมเชื้อพระวงศ์ทั้งหมด ด้วยทว่า

“...ทรงรู้ว่าลิเซียนเป็นพยานสิ่งใดร้ายที่ชนคอสวยเป็นสง่าแต่นำมาเสี่ยงในพระราชวังหาได้ไม่ จึงมีรับสั่งกับลิเซียนว่า ‘เจ้าเป็นคนมีความรู้ที่น่าเสียดายที่หลงทางตัวจนเลี้ยวทางผิด เรามีได้ยากหาเจ้าประเทศราชของเราเลย แต่เมื่อเจ้าตั้งตัวไม่ยอมเป็นประเทศราชของเรา เราก็อยู่ร่วมโลกกันไม่ได้ เอาเถิดเราจะให้รางวัลแก่วิชาความรู้ของเจ้าอย่างหนึ่ง คือเจ้าจะต้องตายแน่ ๆ อยู่ แต่เราจะให้รางวัลโดยไม่ทรมานเจ้า เจ้าจะได้ตายอย่างสบาย ๆ ในอดีตใจเดียวพร้อมลูกเมีย’ รับสั่งแล้วก็พยักพระพักตร์ให้ไปออร์ชุนากษัตริย์ซีเชียนและครอบครัวไปตัดศีรษะทั้งหมด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 643-644)

นอกจากสั่งทหารกษัตริย์ซีเชียนและราชวงศ์จนหมดสิ้นแล้ว ยังทำลายอาณาจักรซีเชียนจนเหลือแต่ซากปรักหักพังจวบจนปัจจุบัน

2.2 การพบกับเทพเทวี (7) ในขั้นตอนนี้วีรบุรุษจะได้รับความช่วยเหลือจากเทพธิดา เทวนารีหรืออื่น ๆ นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทย ปรากฏขั้นตอนนี้ โดยพบใน**เจงกิสข่าน**

ของ สุภา ศิริमानนท์ และเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ส่วน เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร ไม่พบขั้นตอนนี้มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 อัครมเหสีในฐานะเทพเทวี เหตุการณ์นี้พบแทรกในขั้นตอนที่ 2 การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง คือ เจงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงอัครมเหสีบอร์เตเตียนเจงกิสข่าน ไม่ให้ใช้กำลังหักโหมเช่นสมัยยังหนุ่มเนื่องจากเข้าสู่วัยชราแล้ว และดักเตือนเรื่องหาทายาทให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันไม่ให้โอรสแย่งชิงราชสมบัติกัน

เจงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงเหตุการณ์การพบเทพเทวีของเจงกิสข่าน ว่าพระองค์ได้พบกับพระนางบูรเต (บอร์เต) ที่เข้ามาดักเตือนเรื่องความชราไม่ควรออกรบหักโหมเช่นวัยหนุ่ม และขอให้ตั้งรัชทายาทสืบทอดราชบัลลังก์เพื่อความปกติสุขของมองโกล เพราะหากข่านสวรรคตโดยไม่มีทายาทอาจทำให้เกิดแย่งชิงราชสมบัติได้ ความว่า

“...ก็แล้วราชโอรสองค์ไหนในจำนวนสิ่งของของพระองค์ท่านเล่าที่จักได้รับพระบรมราชบัญญัติจากพระองค์ เพื่อแก่การที่จะให้เข้ารับราชการเป็นรัชทายาทสำหรับที่จะเป็นผู้ครอบครองโลกนี้ทั้งโลกไว้ได้สืบไป? เพราะฉะนั้น หม่อมฉันจึงเห็นเป็นการเหมาะสมว่า พระองค์น่าจะได้ทรงออกประกาศพระบรมราชเจตนาของพระองค์เองในกรณีเหล่านี้ ออกไปเสียก่อนตั้งแต่กาลเวลายังอยู่ในฐานะอันงดงาม เพื่อว่าในกาลต่อไปเบื้องหน้าจะได้ไม่เกิดการรบราฆ่าฟันกันเองได้ระหว่างราชโอรสของเรา...จะได้ไม่เกิดกรณีที่พี่ฉันน้องหรือน้องฆ่าพี่ขึ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น!”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 438)

แม้เป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงความตายอันไม่เป็นมงคล แต่เจงกิสข่านเข้าใจดีว่า กำลังได้รับคำเตือน จึงไม่รู้สึกโกรธเคืองบอร์เต คาตุนในเรื่องนี้เพราะเห็นว่าเป็นคู่ทุกข์คู่ยาก ที่กล้าหาญและจงรักภักดีต่อพระองค์อย่างแท้จริง ซึ่งหากเป็นผู้อื่นก็อาจได้รับโทษประหาร ทรงเข้าใจว่าเหลือเวลาอีกไม่มากและจะต้องส่งมอบอำนาจให้กับบุคคลที่เหมาะสมต่อไป

2.2.2 อัครมเหสีในฐานะผู้เตือนสังขารแห่งชีวิต เหตุการณ์นี้พบแทรกในขั้นที่ 6 โดยปรากฏในนวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” เท่านั้น เนื่องจากผู้เขียนจินตนาการขึ้นเมื่อเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ทำให้เจงกิสข่านมีสติรับรู้ถึงความตายและการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก ในการออกรบอาณาจักรคาริซม เจงกิสข่านนำมเหสีเอกและเหล่ามเหสีรองไปด้วย แต่เจงกิสข่านทรงให้ความสำคัญกับบอร์เตผู้เป็นมเหสีเอกมากที่สุด บอร์เตเริ่มมีอาการเจ็บปวดบริเวณพระนาภี เจงกิสข่านคลำดูพบว่าน่าจะเป็นเนื้อร้าย ความว่า

“...ไหนขอพี่ดูทีไร” พระจักรพรรดิทรงแก้เข็มขัดที่รัดเสื้อคลุมของนางอยู่ ทรงเห็นท้องของนางนูนเป็นก้อนอย่างน่าพิศวง ทรงลองกด นางก็ร้องออกมาด้วยความเจ็บปวด ‘เนืองอก แต่มันคงมีพิษ น้องจึงร้องเมื่อพีกด เรื่องอย่างนี้พ่อมดเฒ่าคงช่วยไม่ได้ เพราะมันไม่ใช่เรื่องที่จะบรรเทาเวทมนตร์คาถา คงต้องกินยาประเภทฝาดสมานให้ไปรัดก้อนเนื้อให้เล็กลง’ พระจักรพรรดิรับสั่งแล้วนั่งตรีกตรองว่าหมอคนใดจะช่วยให้ แต่ก็ไม่ทรงมองเห็นใคร ‘ทำแผล เข้าเผือกพวกหมอมหาเราทำได้ แต่ภายในท้องนี้ใครจะช่วยได้ ถ้าผ่าออกน้องก็จะเสียเลือดมาก แล้วแผลก็จะเป็นหนอง นี่เราจะทำฉันใดดี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 570)

บอร์เตประจวบด้วยอาการเนือร่าย ที่ในสมัยปัจจุบันเรียกว่า มะเร็ง พระจักรพรรดิใช้เวลาสุดท้ายดูแลบอร์เตอยู่ข้าง ๆ ทรงพูดคุยเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาทุกซอกซอกมาด้วยกัน ทรงป้อนยาฝืนให้บอร์เตเพื่อช่วยดับทุกข์เวทนาไม่ให้นางทรมานก่อนสิ้นลมหายใจ

“...พระองค์โอบนางเข้ามากอด ปลอบประโลมลูบผมนางแต่เบามือ แล้วบอกว่า ‘ได้ซี พี่จะไม่ปล่อยให้น้องต้องทรมานเจ็บปวดหรอก น้องก็เป็นทหารกล้าคนหนึ่งของพี่เหมือนกัน น้องเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายเพราะเดินทางระหกระเหินตามพี่มาเป็นระยะทางเกือบครึ่งโลก เมื่อน้องเจ็บป่วยพี่ก็จะให้น้องรับประทาน...’

นางบอร์เตรับพระราชทานยาจากพระจักรพรรดิ แล้ววันรุ่งขึ้นนางก็เดินทางไกลไปถึงทุ่งหญ้าดอกไม้นานในดินแดนบ้านเกิดเมืองนอนในมองโกเลีย ทิ้งให้พระจักรพรรดิโศกอาดูรอยู่ในโลกที่พระองค์ขาดเพื่อนคู่ใจไปที่ละคน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 573)

เมื่ออัศวมเหสีบอร์เตสวรรคต เจงกิสข่านรู้สึกโศกเศร้าเป็นอย่างยิ่ง ทรงให้ต่อโลงพระศพด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ทั้งต้น เป็นโลงที่สามารถปิดได้สนิทกันกลิ่นและมดแมลง เพื่อเตรียมนำบอร์เตไปฝังไว้เคียงข้างพระองค์ที่ลุ่มน้ำไอ-นอน แต่ยังไม่จัดพิธีใดเพื่อไม่ให้เสียประโยชน์ทางการทหารเพียงแต่ส่งข่าวการสิ้นพระชนม์ของมเหสีบอร์เตให้พระธิดาทราบ กำชับไม่ให้ใครมา และให้ป้องกันดูแลเมืองไม่ให้ศัตรูโจมตีนครอะวาการ์ในขณะที่พระองค์ไปรบ

มเหสีผู้เป็นคู่ทุกข์คู่ยากมาตั้งแต่เริ่มต้นชีวิต กลายเป็นเทพเทวีผู้เตือน
สังขารของชีวิต เพื่อเตือนสติให้เจงกิสข่านจักรพรรดิผู้พิชิตรับรู้ถึงความตายและการพลัดพราก
จากบุคคลอันเป็นที่รัก

2.3 ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน (8) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับ
ขั้นตอนผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน 3 เหตุการณ์ คือ การได้บาทบริจาริกาชาวนครบือค
คารา มเหสีรองในฐานะผู้ยั่วยวน และการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นของมเหสีรองหลังการสวรรคต
ของจักรพรรดิเฮสเปอร์เต โดยพบแทรกในขั้นตอนอื่นทั้ง 3 เหตุการณ์ ดังนี้

2.3.1 การได้บาทบริจาริกาชาวนครบือค เหตุการณ์นี้พบใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านรับสตรีชาวเมืองบูคารา
เพื่อทรงพระสำราญตลอดหลายคืน ซึ่งทำให้เจงกิสข่านพักไม่ปฏิบัติภารกิจตามอุดมการณ์

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิส-
ข่าน ได้เข้าไปนครบือคคารา ทรงสั่งให้ชาวเมืองนำหญ้ามาเลี้ยงม้าและอาหารเลี้ยงดูกองทัพ
ของพระองค์ และได้หญิงนครแห่งนี้เป้นบาทบริจาริกาคอยปรนนิบัติหลายคืน ความว่

“...แลเย็นกิสข่าน ก็ได้รับสนองในสิ่งที่พระองค์ตรัสสั่งม้าของพระองค์
แลม้าศึกทั้งหลายได้กินอิ่มนอนหลับเป็นอันดี เหล่าทหารก็มีเสบียงอาหารเลี้ยงดูกันเหลือเพื่อ
ทั้งพระองค์เอง ก็ได้สำราญอยู่ด้วยนางผู้เป้นสนมบาทบริจาริกาน้ำใหม่ รสใหม่ เป้นที่ทรง
พระสำราญตลอดหลายราตรี....” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 428-429)

ทหารมองโกลยังเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในนครบือคคารา ได้พบ
สตรีรูปงามก็นำมาถวายข่าน ความว่ “...ฝ่ายทหารมองโกล ต่างได้รับอนุญาตให้ออกเที่ยวชม
นครกันอย่างสำราญใจ แลทหารพวกนี้ดันดันไปค้นพบบรรดาฮาเริ่มทั้งหลาย เห็นมีแต่สตรีรูปงาม
ก็พามาถวายเย็นกิสข่าน ที่เหลือจากคัตก็พระราชทานทหาร...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 429)

เจงกิสข่านลุ่มหลงอยู่กับการปรนนิบัติและเพศรสของสตรีชาวนครบือค
เป็นเวลานานหลายคืน จนวีรบุรุษละเลยราชกิจและอุดมการณ์ของการรบครั้งนี้ชั่วคราว
เหตุการณ์นี้จึงสอดคล้องกับขั้นตอนผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน

2.3.2 มเหสีรองในฐานะหญิงผู้ยั่วยวน เหตุการณ์มเหสีรองในฐานะหญิงผู้ยั่วยวน
ปรากฏเฉพาะในนวนิยาย **เจ็งกิสข่าน** ของ สุภา ศิริมานนท์ เท่านั้น เนื่องจากเป็นส่วนที่ผู้เขียน
จินตนาการขึ้นนอกเหนือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ กล่าวถึงพระนางคูลาน ฆาตุณ (คูลาน
คาตุณ) เชิญเจงกิสข่านไปที่กระโจมตอนดึก ทูลฟ้องว่าถูกโจชิปองร้ายพระนางและโอรส
จึงขอให้ข่านหาแผ่นดินใหม่ที่ทางไกลให้โจชิไปครอง และสร้างอาณาจักรของตนเอง เพื่อความ
ปลอดภัยของพระนางกับโอรส มีรายละเอียดดังนี้

พระนางคุณาน ชาติคุณ (คุณาน ชาติคุณ) มเหสีรองของเจงกิสข่านส่งสาวใช้ชาวจีนมาเชิญข่านไปที่เกอร์ของนางในตอนดึก ข่านพบว่าเกอร์ของนางแปลกไปเพราะพรหมอย่างดีที่เคยปูรองพื้นถูกรื้อ ข้าวของต่าง ๆ ถูกเก็บ และมีห่อผ้าบรรจุข้าวของเตรียมออกเดินทางได้ตลอดเวลา ของวางเหล่านั้นไว้ในที่ซึ่งเจงกิสข่านสามารถมองเห็นได้ง่าย เจงกิสข่านรู้สึกสงสัยว่านางกำลังใช้เล่ห์เพื่อต้องการอะไร “...ข้อที่องค์คาขานมีพระสำนักในบัดนี้ก็คือ...เอาอีกละ, นี่เห็นจะเป็นกิลบายและการเล่นตลกขึ้นใหม่ของนางอีกประการหนึ่งละ!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 452-453) แต่ก็ทรงนิ่งเพื่อหยั่งดูความประสงค์ของนาง คุณาน ชาติคุณร้องไห้รำพันว่า ไม่สามารถอยู่กับข่านได้อีกต่อไป เนื่องจากนางและลูกชายที่ยังเป็นทารกคงใกล้จะตายแล้ว เพราะพี่ชายของนางก็ถูกสังหารด้วยฝีมือโจชิ ที่ต้องการตามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เมอร์กิท (เมอร์กิต) ไม่ให้เหลือ ดังนั้นลูกชายของนางจึงตกอยู่ในอันตราย เพราะเป็นโอรสสุดท้องเป็นเจ้าชายแห่งกระโจม ผู้มีสิทธิ์รับมรดกต่อจากเจงกิสข่านตามประเพณี

“...เจ้าชายจูชิ-ข่านนั้นแหละ! ในอีกไม่กี่วันเจ้าชายผู้นั้นก็จะมาถึงที่นี่ และหม่อมฉันก็ต้องเผชิญหน้ากับบุรุษผู้เช่นฆ่าสังหารบิดา มารดา ตลอดจนชาวเชื้อชาติของหม่อมฉันจนเหี้ยนเหียน ทั้ง ๆ ที่หม่อมฉันมีความรู้สึกเต็มไปด้วยความชิงชังคังแค่นก็เมื่อเป็นเช่นนี้, หม่อมฉันจะอยู่ที่นี้ต่อไปทำไมเล่าเพคะ คุณานหลบสายตาของนางต่ำลงและแล้วก็กล่าวออกมาด้วยเสียงต่ำ ๆ และสั่นเครือ

...พระองค์ท่านก็ย่อมจะทรงทราบว่าลูกธนูนั้นมันก็ได้คุกคามข่มขู่ที่จะมุ่งหมายสังหารตัวของพระองค์เองด้วยเช่นเดียวกัน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 455-456)

แม้นางจะไม่ตอบคำถามของข่านและยังรำพันต่อไปก็ทำให้ข่านเข้าใจได้ว่าโจชิกำลังมีแผนการร้ายต่อตน คุณาน และลูก เนื่องจากต้องการแก่งแย่งอำนาจ คุณานพยายามลุ่มไต่ด้วยเล่ห์กลมารยา เพื่อให้ข่านหมดความไว้วางใจโจชิ และให้เจงกิสข่านหาแผ่นดินไกล ๆ ให้โจชิไปปกครองเพื่อปกป้องลูกของตน เพราะนางเองก็คาดหวังว่าบุตรของนางเป็นคนสุดท้องมีสิทธิ์ได้รับทรัพย์สินสมบัติจากบิดามากที่สุดและต้องดูแลครอบครัวต่อไป ความว่า

“...พวกผู้เฒ่าผู้แก่แห่งทุ่งราบโดยทั่วไปได้พากันกล่าวเป็นเสียงเดียวกันอยู่ว่าผู้ซึ่งเหมาะสมแก่ความเป็นทายาทและความเป็นผู้มีค่าควรแก่การเข้าสืบตำแหน่งของเอกบุรุษซึ่งพวกเขาเรียกขานกันว่าเป็นประหนึ่งอัคคีแห่งกองกระโจม นั้น ตามปกติ

เท่าที่ได้เป็นชนบรกรรมเนียมมาแต่โบราณกาล ก็จักต้องเป็นบุตรหรือโอรสคนสุดท้ายของท่านผู้เป็นอัคคีแห่งกองกระโจม การณ์ได้เป็นเช่นนี้เสมอมาตราบนานกระทั่งปัจจุบัน เหตุที่ถือปฏิบัติกันมาเช่นนี้ก็เพราะว่า สำหรับบุตรหรือโอรสองค์ใหญ่ ๆ นั้น ภายหลังจากวาระที่เขาเติบโตใหญ่กล้าแข็งขึ้นมามาก ๆ แล้วก็มักจะต่อกรแก่กันและกันเองเพื่อที่จะแย่งชิงสายบังเหียนแห่งราชอาณาจักรของบุรุษผู้เป็นบิดาของตน ๆ เพราะฉะนั้น, เพื่อที่จะกำจัดตัดเป่าเหตุเภทภัยต่าง ๆ เสีย บุรุษผู้บิดาก็มักจะส่งเหล่าบุตรหรือโอรสองค์ใด ๆ ไปไว้เสีย ณ แหล่งตำบลอันไกล ๆ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 457-458)

อุบายของพระนางคุณานาคาคูณครั้งนี้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เจงกิสข่านตัดสินใจพระทัยยกทัพไปรุกรานควาริชม เพื่อแสวงหาดินแดนห่างไกลให้โจชียูไปปกครอง แต่ต้องรอให้แผนการของเจงกิสข่านยั่วยุเพื่ออ้างความชอบธรรมในการรบเป็นผลสำเร็จก่อน เพราะก่อนหน้านี้เจงกิสข่านส่งราชทูตไปควาริชมแล้วแต่ชาห์ยอมเป็นไมตรี จึงต้องส่งบรรณาการและกองคาราวานไปใหม่อีกครั้งเพื่อสร้างขวัญเหตุสงคราม เหตุการณ์ที่พระนางคุณานาคาคูณสร้างทำมารยาเพื่อให้เจงกิสข่านเข้าใจใจชิด สอดคล้องกับขั้นตอนผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน

2.3.3 การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นของมเหสีรองหลังการสวรรคตของอัครมเหสีบอร์เต เหตุการณ์นี้กล่าวถึงมเหสีรองของเจงกิสข่าน ต่างแก่งแย่งตำแหน่งมเหสีเอกแทนบอร์เต โดยใช้วิธีต่าง ๆ ทั้งยกยอพระจักรพรรดิ พูดใส่ร้ายกัน ก่อเรื่องวิวาท และใช้เล่ห์กลเพื่อให้ข่านหลงใหล เพื่อตั้งตนเป็นมเหสีเอก เรื่องนี้ปรากฏเฉพาะนวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” โดยกล่าวว่า เมื่อสิ้นมเหสีเอกแล้ว มเหสีรองก็แก่งแย่งตำแหน่งอัครมเหสีแทนตำแหน่งที่ว่างลงไป นางกุลนัมมเหสีรองคนแรก ใช้วิธีการแสดงความเห็นด้วยกับจักรพรรดิทุกอย่างและยกยอพระจักรพรรดิให้มีความพึงพอใจ แต่เนื่องจากเจงกิสข่านนิยมฟังเรื่องจริงและพระทัยกว้าง ยอมรับฟังการโต้แย้งหากคิดผิด ทำให้การกระทำดังกล่าวกลายเป็นเรื่องน่ารำคาญ ความว่า

“...นางไม่เอ่ยวาจาขัดคำของพระจักรพรรดิเลยสักคำ โอนอ่อนผ่อนตามพระองค์ไปทุกประโยคทุกวลีที่พระองค์รับสั่ง เอ่ยคำเอนยอพระองค์อย่างพร่ำเพรื่อจนพระจักรพรรดิทรงรู้สึกแปลก ๆ...พระองค์รู้สึกอดรนทนไม่ได้ที่นางกุลนัมจะเริ่มปรากฏการณ์ยอวาทีกับพระองค์อีก ถึงกับรับสั่งว่า ‘เจ้าอย่าบ่นยอจนข้าจะจี้จี้แล้วนะ เอาไว้ยอเมื่อถึงคราวสมควรเถิด ยออยู่ทุกวี่ทุกวันเช่นนี้จะทำให้ข้าเบื่อหน่ายเสียเปล่า ๆ...’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 583)

ส่วน เยสุเก็น กับยิซุข มเหสีรองสองพี่น้องชาวตาร์ตาร์ ใช้วิธีหาความดีใส่ตัวเองด้วยการสอแถมคนอื่น และพูดปดใส่ร้ายกัน นอกจากนี้ยังหาเรื่องวิวาทกับนางกุหลุน เมื่อนางกุหลุนปลั่งปากว่าชาติตระกูลเผ่าตาร์ตาร์ก็ทำให้เกิดการทะเลาะกันรุนแรง จนต้องฟ้องท่านช่านหวังจะให้ช่านโกธนางกุหลุน เจงกิสข่านกลับกริ้วนางทั้ง 3 คน ที่สร้างเรื่องวุ่นวายตัวบทว่า

“...พระจักรพรรดิยิ่งกริ้วเป็นทวีตริคูณ ทรงกริ้วทั้งสามนางด้วยเหตุผลต่างกัน พระองค์นี้วนางกุหลุนที่ก่อเรื่องขึ้นโคตรนางสองพี่น้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่พระมเหสีบอร์เตไม่เคยทรงทำเป็นอันขาด แล้วก็ทรงกริ้วที่นางเยสุเก็นกับนางยิซุขยังคิดว่าตัวเองเป็นเผ่าตาร์ตาร์จึงเจ็บแค้นไปตามคำที่นางกุหลุนกล่าวเรียก พระองค์ไม่ทรงทราบว่าพระมเหสีรองทั้งสองไม่หลอมละลายตัวเองเข้าเป็นเผ่ามองโกลทั้งที่เป็นพระบาทมุลิกากร มาเป็นสิบ ๆ ปี ไม่มีใครทราบว่าพระองค์กริ้วพระมเหสีรองฝ่ายไหนมากกว่ากัน ทราบแต่เพียงว่าพระองค์กระที่บพระบาทตวาดอึ้ง ดังไปถึงหลายกระโจม แล้วรับสั่งห้ามพระมเหสีรองของพระองค์ทั้งสามเข้าเฝ้าพระองค์เด็ดขาด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 587)

มเหสีรองของเจงกิสข่าน จึงมีพฤติกรรมสอคล้องกับขั้นตอนผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน ที่ใช้เล่ห์กลมารยาให้เจงกิสข่านหลงใหลเพื่อแต่งตั้งเป็นมเหสีเอกแทนบอร์เต แต่เจงกิสข่านทรงรู้ทันไม่หลงใหลกับเล่ห์กลมารยาจึงไม่หลงเชื่อ นอกจากมเหสีรองจะแย่งตำแหน่งกัน แล้วสนมนางในอื่น ๆ ก็พยายามยั่วยวนพระจักรพรรดิเพื่อให้เลือกตนด้วย

“...พระจักรพรรดิทรงเบื่อหน่ายพระมเหสีรองทั้งสามเนิ่นนานเป็นสัปดาหจากสัปดาหที่บเข้าเป็นเดือน คนในราชสำนักต่างหมายมั่นปั้นมือว่าพระมเหสีรองคนไหนจะขึ้น คนไหนจะตกจากเยื่อใยที่ทรงพระกรุณา บ้างก็เตรียมตัวเข้าประจบมเหสีรองที่คิดว่าจะได้ขึ้น บ้างก็เตรียมคำถากถางเย้ยหยันไว้สมน้ำหน้านางที่จะต้องกระเด็นออกจากเบื้องพระยุคลบาท ฝ่ายนางในรุ่นเล็กรุ่นจิวกก็เขยื้อนแข่งผัดแบ่งแต่งตัวให้สะดุดตา หวังจะให้พระจักรพรรดิทอดพระเนตรเห็นบ้าง เพื่อปะเหมาะเคราะห์ดีจะได้แซงหน้าข้ามรุ่นไปเป็นพระมเหสี อาการคันคะเยอไปด้วยกิเลสประเภทต่าง ๆ นี้มิได้รอดสายพระเนตรพระจักรพรรดิผู้ทรงสนพระทัยใคร่รู้อยู่เสมอในทุกวาระน้ำจิตของคนที่อยู่แวดล้อมพระองค์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 591)

เจงกิสข่านไม่ได้หลงใหลไปกับสิ่งยั่วยวนที่ทรงเห็น เพราะพระองค์มองเห็นน้ำใจที่แท้จริงของแต่ละคน เพราะทรงมีความสามารถในการวิเคราะห์คน พระองค์จึงไม่ทรงแต่งตั้งใครแทนที่บอร์เต-คาตุณ เลยตลอดพระชนม์ชีพ

2.4 การเป็นหนึ่งเดียวกับบิดา หรือการคลี่คลายความบาดหมางกับบิดา (9) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการเป็นหนึ่งเดียวกับบิดา หรือการคลี่คลายความบาดหมางกับบิดา จำนวน 4 เหตุการณ์ โดยพบแทรกก่อนขั้นตอน 2 เหตุการณ์ คือ การที่โอรสไม่ได้เก่งสมดังพระทัย ความเป็นปฏิกิริยาระหว่างเจงกิสข่านกับโอรส และส่วนที่พบในขั้นตอน 2 เหตุการณ์ คือ ความขัดแย้งกับโอรสเรื่องสายเลือดและรัชทายาท และความขัดแย้งระหว่างใจกับชาชาติ มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 การที่โอรสไม่ได้เก่งสมดังพระทัย เหตุการณ์นี้ปรากฏช่วงที่เจงกิสข่านตามไล่ล่าเยลาอัลเอ็ดดิน ทรงเห็นความกล้าหาญของสุลต่านผู้นี้แล้วทรงเสียพระทัยที่โอรสไม่ได้เก่งอย่างที่พระองค์คาดหวัง ทรงห้ามพลแม่นธนูยิงในขณะที่ขี่ม้าว่ายน้ำข้ามแม่น้ำสินธุเพราะไม่ประสงค์ทำร้ายผู้กล้าในขณะที่หลบหนี

เตมุยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ของ ประพันธ์กร ไม่ได้กล่าวถึงความขัดแย้งเรื่องการสืบราชสมบัติ เพราะให้ตัวละครเจงกิสข่านสามารถใช้อำนาจสั่งการแต่งตั้งโอโกเดเป็นจักรพรรดิองค์ต่อไปโดยไม่มีความขัดแย้ง แต่เล่าเหตุการณ์ที่แสดงว่าเจงกิสข่านเสียพระทัยที่โอรสไม่ได้เก่งอย่างที่พระองค์คาดหวัง เช่นครั้งที่ติดตามไล่ล่าเยลาอัลเอ็ดดินแล้วทรงห้ามพลแม่นธนูยิงเยลาอัลเอ็ดดินในขณะที่ขี่ม้าว่ายน้ำข้ามแม่น้ำสินธุว่า ทรงประสงค์มีบุตรชายที่เก่งกาจ และกล้าหาญอย่างเยลาอัลเอ็ดดิน ความว่า “...พระองค์เหาะม้าไปดูที่ดลิ่งตรงเยลาอัลเอ็ดดิน พุ่งม้าลงไปสู่ม่าน้ำ เห็นม้าของเยลาอัลเอ็ดดินกระโดดไปทีละน้อย กระแสน้ำแห่งไหลลงสู่ทางน้ำลอยไปลิบลิ่ว แต่มีข้าเยลาอัลเอ็ดดินก็ไปสู่ม่าน้ำหนึ่งได้ พระองค์ก็ตรัสในพระทัยว่า หากข้ามีลูกชายเก่งเช่นนี้สักคนก็จะไม่เลวเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 487-488)

หรือเจงกิสข่านทรงดำหนิตูลีที่มีความปราณีต่อชาวเมืองฮีร์ท ที่ละเว้นชีวิตผู้สวามิภักดิ์โดยไม่สังหาร เมื่อข่าวถึงเจงกิสข่านก็ทรงดำหนิตูลีที่มีความปราณีศัตรูในสงคราม ซึ่งเป็นอย่างเจงกิสข่านคาดการณ์ไว้ เพราะชาวเมืองฮีร์ทเป็นกบฏฆ่าทหารที่รักษาเมืองตายหลายคน ความว่า “...พอข่าวนี้ล่วงรู้ไปถึงเยนกีซข่าน ก็ทรงดำหนิตัว ทูลี เจ้าไม่น่าจะเป็นคนโง่ มีความปราณีต่อข้าศึกกระนั้นเลย ด้วยเหตุข้าสั่งแล้วว่าชนชาติที่เป็นศัตรูนั้นจะไม่มีวันรักนายใหม่ของเขา นอกจากรอหาโอกาสแก้แค้น...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 476)

แสดงให้เห็นว่า เตมุยีนมีความขัดแย้งเนื่องจากโอรสไม่เก่งกล้าในการสงครามอย่างที่คาดหวัง ทั้งบางคนยังมีความเมตตาต่อศัตรูมากเกินไปจนทำให้เสียงานราชการ

2.4.2 ความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างเจงกิสข่านและโอรส เหตุการณ์นี้บรรยายว่า เจงกิสข่านมีความขัดแย้งกับโอรสทั้ง 4 แตกต่างกันไป ทรงแสดงว่าจูชิ (โจชิ) จะเป็นผู้แย่งอำนาจของพระองค์ ส่วนชาฆา ไต (ชาฆาตย์) โอรสองค์ที่ 2 ที่ขัดแย้งกับโจชิ แต่จะทำให้พระองค์ปลอดภัยตราบเท่าที่ทั้งสองยังทะเลาะกัน สำหรับโอรสองค์ที่ 3 อุเกไต (โอโกเต) ขึ้นชอบงานรื่นเริง จึงทำให้พระองค์รู้สึกปลอดภัย ส่วนโอรสองค์ที่ 4 โตลิ-ข่าน (โตลุย) มีความพึงพอใจชีวิตที่เรียบง่าย ดังนั้นจึงไม่เป็นภัยกับพระองค์เช่นกัน มีข้อมูลดังนี้

เจงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่านมีความขัดแย้งกับโอรสทั้ง 4 แตกต่างกันไป โอรสองค์แรก คือ จูชิ (โจชิ) ทรงเห็นความทะเยอทะยานและระแวงว่าจะเป็นผู้แย่งอำนาจของพระองค์

“...จูชิ-ข่าน เป็นเจ้าชายหนุ่มผู้ทรงถือพระทัยของตนว่ายิ่งด้วยความคิดและปัญญาของใคร ๆ ทั้งสิ้น และซึ่งในบัดนี้ก็ได้มีชนมาช่วยร่วมสืบลีปแล้ว สำหรับเจ้าชายราชโอรสหัวปีผู้นี้ ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ย่อมจะมีปรารถนาอย่างเหลือเกินในอันที่จะกระชากเอาบังเหียนแห่งอำนาจออกมาเสียจากพระหัตถ์ของเจงกิส-ข่าน แล้วและพร้อมกันในคราวเดียวกันก็จัดส่งพระราชบิดาของตนเองไปกักเก็บไว้ยังกระโจม ซึ่งมีไว้สำหรับเลี้ยงดูคนชราที่อ่อนแอและพิการ เสียเลย...เจงกิส-ข่านทรงหวาดระแวงอยู่เสมอ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 441)

เพราะความหวาดระแวงโจชิจากความทะเยอทะยานอยากจักรพรรดิแทนบิดา ทำให้เจงกิสข่านเลือกส่งโจชิไปปกครองแผ่นดินที่ห่างไกลออกไป

ส่วน ชาฆา ไต (ชาฆาตย์) โอรสองค์ที่ 2 เจงกิสข่านเห็นว่ามีความขัดแย้งกับโจชิมากกว่าต้องการปองร้ายพระองค์ดังนั้น ตราบใดที่โจชิกับชาฆาตย์ยังมีความขัดแย้งอยู่ พระองค์จะปลอดภัย

“...ส่วนสำหรับราชโอรสองค์ที่สองรองลงมาซึ่งชื่อเจ้าชาย ชาฆาไต นั้นเป็นที่รู้สึกกันทั่วไปในลักษณะที่ว่ามีความปรารถนาที่จะได้เห็นวราชโอรสองค์หัวปีผู้เป็นเชษฐาและเป็นคู่แข่งบารมีของพระองค์ คือเจ้าชายจูชิ ได้ประสบกับความมรณกรรมไปเสีย ยิ่งกว่าที่จะมีปรารถนาจะให้เจงกิส-ข่านผู้เป็นพระราชบิดาได้ประสบสวรรคตเสียเอง เมื่อความคิดและความปรารถนาของเจ้าชายชาฆาไตมีอยู่ดังนี้ ก็เป็นธรรมดา

ที่ว่าการต่อกรกันและความจงเกลียดจงชังระหว่างกันของสองพี่น้องคู่นี้ย่อมจะเกิดขึ้น และตราบไต่ที่บุรุษทั้งสองเกลียดชังกันและกันและต่อสู้แก่กันและกัน ตราบนั้นบุรุษทั้งสองก็ยังไม่เป็นอันตรายอย่างร้ายฉกรรจ์ต่อเจ้ก๊ช-ชานเป็นแน่นอน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 441)

สำหรับโอรสองค์ที่ 3 อุเกโต (โอโกเต) เป็นผู้ที่มีความสุภาพเรียบร้อย ชอบการรื่นเริงและการสมาคม จึงไม่ใช่ผู้ที่มีความทะเยอทะยานอยากเป็นจักรพรรดิ ดังนั้น หากพระองค์เลือกโอโกเตจะทำให้พระองค์ปลอดภัย

“...ราชโอรสองค์ที่สามนั้นทรงพระนามว่า อุเกโต เป็นโอรสองค์ที่เจ้ก๊ช-ชาน ทรงตั้งพระราชปรารภจะสถาปนาขึ้นสู่ตำแหน่งรัชทายาท...

...ปรากฏว่าเจ้าชายอุเกโตเป็นบุรุษผู้มีจริยวัตรสุภาพเรียบร้อย, สงบเสงี่ยม และดูจะมีความปลอดภัยจากความคิดคดของคณต่าง ๆ อื่น ๆ อยู่มาก เพราะเหตุแห่ง อหิชาตย์ข้อนี้ นอกจากนั้น, เจ้าชายอุเกโตยังเป็นบุรุษหนุ่มผู้พึงใจในการเลี้ยงรื่นเริง และการสมาคมต่าง ๆ และทั้งก็พึงใจในการเสด็จออกเที่ยวล่าสัตว์...

...อหิชาตย์ของอุเกโตมีอยู่ด้วยลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นที่รู้สึกแก่เจ้ก๊ช-ชาน ผู้ราชบิดาว่าราชโอรสของพระองค์ผู้นี้ย่อมจะไม่พยายามหรือแม้จะเพียงคิด ในอันที่จะซุกหุ่สำหรับปล้นทรัพย์ของตนเองให้ตกลงไป แล้วก็ฝังกลบเสียแต่อย่างใด เลยเป็นแน่นอน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 441-442)

ด้านโตลี-ชาน (โตลุย) โอรสองค์ที่ 4 มีนิสัยคล้ายคลึงกับโอโกเต และมีความพึงพอใจชีวิตที่เรียบง่าย ดังนั้นจึงไม่เป็นภัยกับเจ้ก๊ชชาน ด้วยทว่า

“...นิสัยและความพึงใจในสิ่งต่าง ๆ ตามแบบทำนองอันเดียวกันนั้น ราชโอรสองค์ที่สี่สุดท้องของเจ้ก๊ช-ชาน คือเจ้าชายโตลี-ชาน ก็ได้มีอยู่อย่างละม้ายคล้ายคลึงกัน ราชโอรสทั้งสองมีความพอใจในแบบแห่งการครองชีวิตอย่างง่าย ๆ และเพราะฉะนั้น เพลิงแห่งความทะเยอทะยานจึงมิได้มีอยู่หรือเผาผลาญอยู่ภายในจิตใจของเจ้าชายทั้งสองนี้แต่ประการใดเลยทั้งสิ้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 442)

ดังนั้น ก่อนกรีธาทัพไปปราบควาริชม เจงกิสข่านได้แต่งตั้งโอโกเด เป็นรัชทายาท เพราะไม่เป็นภัยต่อพระองค์ แต่ยิ่งทำให้โจชิบาดหมางกับชาชาติยิ่งขึ้น เจงกิสข่านเองก็ต้องระมัดระวังองค์อยู่เสมอ แต่การแต่งตั้งรัชทายาทครั้งนี้ก็ทำให้ความขัดแย้ง ลดลงได้ในระดับหนึ่ง อย่างน้อยก็เป็นหลักประกันว่าอาณาจักรจะมีผู้ปกครองที่เหมาะสมต่อไป

เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างเจงกิสข่านกับโอรส ความบาดหมาง หวาดระแวงกันของโอรส จึงสอดคล้องกับขั้นตอนการเป็นปฏิกิริยากับบิดาในชีวิวิวัฒน์ของ วีรบุรุษ

2.4.3 ความขัดแย้งกับโอรสเรื่องสายเลือดและรัชทายาท เหตุการณ์นี้เกิดจาก เจงกิสข่านเริ่มรู้สึกพระองค์ว่าจะต้องไปพบเทพเทนกัรในเวลาอีกไม่นานนัก พระองค์ต้องหา รัชทายาทที่จะปกครองจักรวรรดิอันกว้างใหญ่ให้มั่นคงต่อไป จึงเรียกประชุมกูรุลไตเพื่อคัดเลือก พระราชโอรสที่มีความเหมาะสมเป็นรัชทายาท ในการประชุมนี้ทรงค้นพบขัดแย้งทางจิตใจ ที่พระองค์มีต่อโจชิพระราชโอรสองค์แรก จากการมีกำเนิดที่คลุมเครือว่าเป็นโอรสของพระองค์ หรือเกิดจากชาวเผ่าเมอร์กิตซึ่งตัวบอร์เตไป ความว่า

“...การที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงเลือกลำดับที่หนึ่งให้โจชิเป็นผู้กล่าวเป็นคนแรก ก็เพราะพระองค์ทรงต้องการจะทดสอบดูว่าคนทั้งหลายยอมรับโจชิว่าเป็นบุตรชาย คนแรก ของพระองค์สักแค่ไหน กำเนิดของโจชิเป็นเรื่องที่เคลือบคลุม เพราะโจชิ ถือกำเนิดภายหลังที่นางบอร์เตถูกเผ่าเมอร์กิตจับคร่าเอาตัวไปอยู่ในเผ่าเมอร์กิต เป็นเวลาหลายเดือน พระจักรพรรดิไม่สามารถตัดสินใจได้ว่า โจชิเป็นโอรสของพระองค์ หรือไม่ แต่ก็ทรงเล็งดูโจชิมาในฐานะลูกคนแรก ของพระองค์ตั้งแต่ต้น ในคราวสำคัญนี้ พระองค์ทรงต้องการหยั่งเสียงดูประชามติของผู้นำและนักรบมองโกล ว่ายอมรับโจชิ ได้ไหม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 604)

นอกจากนี้ ยังค้นพบความขัดแย้งระหว่างโอรสเกี่ยวกับกำเนิดที่คลุมเครือ นี้ด้วย เมื่อชาชาติพระราชโอรสองค์ที่สองที่เข้าใจว่าตนเป็นโอรสที่แท้จริงของเจงกิสข่านองค์แรก ส่วนโจชิเป็นโอรสที่เกิดจากชาวเมอร์กิต ชาชาติหวังไคเป็นผู้สืบทอดราชสมบัติต่อจากบิดา จึงทะเลาะกับโจชิอย่างรุนแรงในที่ประชุมกูรุลไต ว่า

“...ชาฆาตย์ก็ถามต่อไปว่า ‘ใครรู้อย่างไรว่าโจชียูกำเนิดมาจากผู้ใด? วันคืนในค่ายของเมอร์กิตไม่มีความหมายเลยหรือ? ใครบ้างในหมู่พวกเราเต็มใจจะรับเจ้าลูกไม่มีพ่อจากเผ่าเมอร์กิตมาเป็นข่านของเรา? ชาฆาตย์พูดพลางจ้องตาพระจักรพรรดิและพี่น้องวงศ์ญาติของตนอย่างตาไม่กะพริบ “ใครอยากได้ลูกไม่มีพ่อเป็นข่านเหนือหัวของเรา?”

โจชียกรรจนหน้าเขียว เขากระโจนทีเดียวถึงตัวชาฆาตย์ กระชากคอเสื้อชาฆาตย์เข้ามาชิดจนหน้าชนหน้าแล้ว เขาก็ตะโกนเสียงคับกระโจมว่า ‘ไม่ได้ ไม่ได้ เจ้าจะโอหัง บังอาจมาด่าแม่ของข้า และตัวของข้าไม่ได้ เจ้าคิดว่าตัวของเจ้าเป็นใคร ข้านี้แหละวัยโอรสองค์แรกของเจงกิสข่าน’

โจชียคำรามแล้วก็ถุยน้ำลายใส่หน้าชาฆาตย์ ‘นี่แม่บอร์เตเพิ่งตายไปหยก ๆ เจ้าเป็นลูกชาติหมาอะไรจึงกล้าใส่ร้ายแม่ของตัวเองได้ เจ้าอยากได้ราชบัลลังก์มากจนถึงกับเหยียดแม่บังเกิดเกล้าของตัวเองลงเป็นนางแพศยาหรือ ตอบข้ามาซิชาฆาตย์ ตอบข้ามาซิถ้าเจ้ายังมีความเป็นคนเหลืออยู่บ้าง’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 605)

การทะเลาะอย่างรุนแรงของโอรสทั้งสองทำให้การประชุมกูริลโตจบลงอย่างรวดเร็วอย่างไม่เคยปรากฏขึ้นมาก่อน

การประชุมอีกครั้งหนึ่งเจงกิสข่านสามารถหาวิธีประนีประนอมความบาดหมางระหว่างโอรสของพระองค์ เพราะทราบดีว่าพระองค์ไม่สามารถเลือกใครได้โดยตรง เพราะจะทำให้โอรสมีความขัดแย้งกันมากยิ่งขึ้น ในที่สุดชาฆาตย์ก็เสนอว่าทั้งตนและโจชียไม่มีคุณสมบัติเพียงพอ ให้มอบราชสมบัติแก่ไอโกเดโอรสองค์ที่ 3 เมื่อชาฆาตย์กล่าวเช่นนั้น ก็มีเสียงสนับสนุนจากแม่ทัพนายกองที่เข้าร่วมประชุมอย่างล้นหลาม แม้แต่โอรสองค์ที่ 4 ก็เห็นด้วย จึงเป็นโอกาสให้เจงกิสข่านแสดงความเห็นคล้อยตามที่ประชุม ความว่า

“...พระจักรพรรดิเห็นเสียงข้างมากตัดสินใจดังนั้น แล้วก็ตรงกับที่พระองค์ทรงเลือกไว้ในพระทัยตั้งแต่แรก จึงรับสั่งว่า ‘เรามีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เมื่อคนทั้งหลายต้องการไอโกเด เราก็ขอตั้งไอโกเดเป็นรัชทายาทของเรา’ สิ้นพระกระแสรับสั่ง คนทั้งหลายก็ขยิบตาพร้อมกัน ไอโกเดซึ่งบุญหล่นทับโดยไม่รู้ตัวก็คุกเข่าลงคำนับพระจักรพรรดิแก่ครั้ง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 608)

โจชิตเห็นที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์จึงไม่สามารถคัดค้านได้ จึงต้องสนับสนุนให้โอโกเดได้เป็นรัชทายาทครองอาณาจักรมองโกลต่อไป “สุริยา” กล่าวว่าเจงกิสข่านทรงเสียพระทัยที่มุ่งทำสงครามจนละเลยการดูแลเอาใจใส่โอรสให้มีคุณสมบัติตามที่ทรงหวัง “...แต่โอโกเดเป็นตัวเลือกที่นับว่าคนพอใจมากที่สุด เพราะอัครยาตย์อ่อนโยน อารมณ์ดี เข้ากับทุกคนได้ แต่โอโกเดก็ขี้เมาหยำเป...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 609) อย่างไรก็ตามทรงสามารถประนีประนอมให้โอรสทั้ง 4 คลายความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง พระองค์เองก็คลายความขัดแย้งในใจที่มีต่อโจชิต ทรงให้โอรสร่วมกันทำสงครามและใช้เวลาที่พอมีสั่งสอนเท่าที่จะทำได้ ความเป็น

“...เวลาที่ควรจะใช้ไปในการสั่งสอนอบรมพระโอรสในยามที่พระชนมายุยังน้อย พระองค์ใช้ไปในการทำสงครามพอจะหันกลับมาสั่งสอนพระโอรส พระโอรสก็โตเป็นผู้ใหญ่แล้วทั้งหมดกลายเป็นไม้แก่ตัดยาก แต่พระเจ้ารกรดิเจงกิสข่านก็ไม่ลดความพยายาม ทรงสั่งสอนพระโอรสหลายต่อหลายเรื่อง ดังที่จดไว้ในปูมพงศาวดารมองโกล อ่าน พงศาวดารเหล่านี้แล้วเราก็พอเข้าใจพระอุปนิสัยของพระเจ้ารกรดิ และทราบว่าพระองค์ทรงสอนอย่างไรพระโอรสจึงไม่เข้าใจ ทั้งนี้เป็นเพราะพระเจ้ารกรดิเจงกิสข่าน ทรงมีกำลังพระทัยและพระนิสัยแตกต่างจากพระโอรสมาก...แต่พระองค์ไม่สามารถสั่งให้พระโอรสรับเก่ง หรือสั่งพระโอรสรักเกียรติยศถึงขนาดยอมพลีชีพเพื่อรักษาคำพูดได้ ในเมื่อพระโอรสไม่ได้มีนิสัยใจคอเหมือนกับพระองค์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 610-611)

การใช้เวลาว่างระหว่างการพักรบในการออกรบอาณาจักรควาจิสม ทำให้พระองค์รู้สึกผ่อนคลายความกังวลเกี่ยวกับอนาคตของพระโอรส และอนาคตของอาณาจักรมองโกล หากไม่มีพระองค์อยู่ เหตุการณ์ข้างต้นจึงมีความสอดคล้องกับขั้นตอนการเป็นปฏิปักษ์กับบิดา แต่พระเจ้ารกรดิเจงกิสข่านสามารถคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.4.4 ความขัดแย้งระหว่างโจชิตกับชาชาติย เหตุการณ์นี้เกิดช่วงที่กองทัพมองโกลเดินทางไปพักรบแถบอัฟกานิสถาน แล้วจัดให้มีการล่าสัตว์เพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะในช่วงฤดูหนาว ค.ศ. 1222-1223 เป็นเวลาหลายเดือน ชาชาติยลอบส่งสุราเขากวางอ่อนผสมยาพิษ พร้อมกับสาส์นขอโทษไปถวายโจชิตที่เคยแสดงกิริยาลบหลู่ โจชิตดื่มโดยไม่ระวังเพราะคิดว่าอนุชาสำนักผิดจริง ๆ จึงเสวยเข้าไปจนทิวคต เจงกิสข่านเสียพระทัยมาก สุขภาพของพระองค์เริ่มทรุดโทรมลงหลังเหตุการณ์นี้

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าวว่า ระหว่างการพักรักษาของเจงกิสข่าน มีการพักผ่อนด้วยการล่าสัตว์ และให้ทหารส่งสาส์นเรียกโจชิซึ่งพระองค์ให้อยู่ดูแลเขตที่โจมตีได้ แดบรัสเซียให้มาร่วมล่าสัตว์ด้วย แต่โจชิให้คนส่งสาส์นมาแจ้งว่าประชวรไม่สามารถร่วมล่าสัตว์ได้ หนังสือประวัติศาสตร์กล่าวว่า พระจักรพรรดิทรงพิโรธ และคิดจะยกทัพไปลงโทษโจชิ แต่ต่อมาไม่กี่วันก็มีม้าเร็วส่งข่าวการสิ้นพระชนม์ของโจชิ ทำให้เจงกิสข่านเสียพระทัยอย่างยิ่ง

“สุรียา” ไม่ได้กล่าวถึงการพิโรธและคิดยกทัพไปปราบโจชิ แต่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างโจชิกับชาชาติที่ยังคงมีมาต่อเนื่องหลังจากการประชุมกูริลโตที่มีการปรึกษาเรื่องรัชทายาท เอกสารบางฉบับบันทึกว่า ชาชาติยลอบส่งสุราเขากวางอ่อนผสมยาพิษไปถวายโจชิ พร้อมกับสาส์นขอโทษที่แสดงกิริยาไม่เหมาะสมที่เป็นการลบหลู่ โจชิเชื่อใจจึงดื่มโดยไม่ระแวง เพราะคิดว่าอนุชาสำนักผิดจริง ๆ จึงล้มป่วย และถึงแก่พิราลัยในที่สุด ตัวยกกล่าวว่า

“...ในราตรีนั้นโจชิก็นำเอาของกำนัลของน้องชายออกมาพิจารณา เห็นเป็นเขากวางอ่อนอย่างดีที่สุด ทุกอย่างสวยงามอย่างของที่ทำด้วยฝีมือเอกแม่แต่ผ้าที่รองขวดก็สวยงามมีค่าสามารถซื้อม้าได้สักสิบตัวโจชิก็หายโกรธเปิดฝาขวดรูปน้ำเต้ารินสุราลงจอก นึกจะลองชิมรสเขากวางอ่อนของชาชาติ หารู้ไม่ว่าขวดที่มีจุกเหมือนคอเต้านั้นมีผงยาพิษแรงร้ายอยู่ที่ฝาขวด เมื่อหมุนเกลียวเปิดยาพิษอันแรงร้ายปราศจากสีและกลิ่นก็ไหลลงจอกของโจชิอย่างเต็มที โจชินั่งดื่มสุราอยู่คนเดียวไม่มีใครแบ่งเบายาพิษไป และโจชิก็ได้ระแวงจนถึงเรียกหาบ่าวไพร่มาชิมถวาย เมื่อดื่มสุราแล้วโจชิก็รู้สึกวุ่นวาย ร้อนแล่นเข้าสู่ร่างกาย จึงคิดว่าเขากวางอ่อนนี้ดีจริง ๆ โจชิคิดดังนั้นแล้วก็เข้านอนสิ้นสติสมประดุจตายในที่นอนนั่นเอง...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 627)

“สุรียา” กล่าวว่า พระจักรพรรดิทรงเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ไม่คิดว่าชาชาติจะทำร้ายโจชิเร็วขนาดนี้ แต่ทรงนิ่งเงียบเหมือนไม่รู้อะไร กล่าวตัดปัญหาว่าการดื่มสุราจนตายเป็นเรื่องปกติของชายชาวมองโกล เพื่อไม่ให้เกิดการสิ้นพระชนม์ของโจชิ สร้างรอยร้าวให้ครอบครัวของพระองค์มากกว่านี้ แล้วตัดสินพระทัยแบ่งมรดกและอาณาเขตให้โอรสปกครอง ไม่ให้เกิดการแย่งชิงสมบัติ แต่โจชิถึงแก่พิราลัยแล้วจึงแบ่งส่วนของโจชิให้ทายาท โดยออร์ตาให้ครองดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำซีร์ดาร์ยาและดินแดนรอบซาริซุ ส่วนบาตูได้ครอบครองพื้นที่ดินแดนเหนือทะเลสาบแคสเปียนไปจนถึงแม่น้ำยูราล ส่วนชิบันให้ครองแผ่นดินทางตอนเหนือของออร์ทากับบาตู ทรงแบ่งพื้นที่การา-คีไตทั้งหมด ให้ชาชาติยลโอรสองค์ที่ 2 ส่วนพื้นที่

ชาमारคัน และปุคารา เป็นสมบัติของรัฐบาลกลาง และเพื่อกันชนดินแดนของโจชิและชาชาติย ส่วนโอรสองค์ที่ 3 โอโกเด ให้ครองดินแดนอลากูล เทือกเขาทาร์บากาตัย แม่น้ำการาอิร์ดิซ และดินแดนที่ทอดตัวยาวจากเทือกเขอัลไตถึงทะเลสาบไบคาล (“สุรียา” ไม่ได้กล่าวถึงดินแดนของโตลุย) และทรงแบ่งที่ดินให้ผู้มีความชอบอื่น ๆ ด้วย

2.5 การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า (10) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า 2 เหตุการณ์ โดยปรากฏก่อนขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การประกาศว่าเป็นตัวแทนพระผู้เป็นเจ้ามาลงทัณฑ์คนบาป ปรากฏตรงตามขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การได้ครอบครองและจัดระเบียบการปกครองอาณาจักรที่ได้ครอบครองใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 การประกาศว่า เป็นตัวแทนพระผู้เป็นเจ้ามาลงทัณฑ์คนบาป ในขณะที่พระจักรพรรดิเจงกิสข่านรบกับนครบ็อคคารา ทรงรับและประกาศตนเป็นทูตเทวทัณฑ์ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เมื่อเจงกิสข่านทราบข่าวชาวเมืองสาปแช่งพระองค์ว่าเป็นเทวทูตมหาประลัย ก็ทรงรับแต่โดยดีและประกาศว่าพระองค์มาโดยบัญชาของพระผู้เป็นเจ้าเพื่อทำโทษและประหารผู้ทำความผิด ว่า

“...ครันมีข่าวมาว่า พวกมะหมัดพากันสาปแช่งพระองค์แลคนพวกเหล่านี้ ถือว่าพระองค์เป็นเทวทูตมหาประลัย ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าส่งมาจากขุนนรก เพื่อล้างผลาญชีวิตคนทำบาปในนครนี้แล ในหมู่ชนมะหมัดทั่วไป พระองค์ก็เลยให้ประกาศแก่คนทั้งนั้นว่า ข้านี้แหละคือผู้มาโดยบัญชาพระผู้เป็นเจ้า เพื่อทำโทษและประหารทุกชีวิตที่ทำบาปต่อพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งพระองค์จะไม่อภัยแก่ใครเลยที่ทำบาปหยาบช้าต่อพระองค์ เช่นกษัตริย์แห่งซาคาเรสม์ของพวกเจ้า...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 428-429)

การที่เจงกิสข่านทรงประกาศว่า การกรีธาทัพมารบกับซาคาแห่งควาริชมครั้งนี้ ตนเป็นมาตามบัญชาของพระผู้เป็นเจ้า จึงเป็นการแสดงตนเป็นผู้รับอาณัติจากสวรรค์ เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด

2.5.2 การได้ครอบครองและจัดระเบียบการปกครองอาณาจักรที่ได้ครอบครองใหม่ การกิจสำคัญหลังจากพิชิตดินแดนได้คือการจัดระบบการปกครองและจัดหาบุคคลที่มีความสามารถ เพื่อปกครองดินแดนที่พิชิตได้ใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่าน ทรงครอบครองอาณาจักรที่กว้างขวางตั้งแต่ดินแดนแถบเอเชียตะวันออกนับจาก

คาบสมุทรเกาหลี ไปถึงดินแดนแถบเอเชียกลางนับตั้งแต่ทิเบตจนจรดทะเลสาบแคสเปียนและติดกับทวีปยุโรป ว่า “...แม้ว่าบัดนี้พระองค์จะไม่มีดินแดนที่ต้องเดินทางนับเป็นหลายปี กว่าจะไปได้ทั่วถึงโดยตลอด มีอาณาเขตอันยาวเหยียด จากทะเลสาบแคสเปียนผ่านทิเบตเมืองในแดนภูเขาหลังคาพิภพไปจนจรดจีนครั้งหนึ่งจนถึงแหลมเกาหลี...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 497)

การเป็นใหญ่ในโลกทั้งสองตามทัศนะของประพันธ์กรจึงหมายถึงการได้ครอบครองพื้นที่ดินแดนแถบเอเชียจนถึงทวีปยุโรปบางส่วนตามการแบ่งพื้นที่ทวีปในปัจจุบัน

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสถานะเป็นเทพเจ้าเกิดขึ้นในตอนที่เจงกิสข่านและกองทัพอันเกรียงไกรของพระองค์สามารถเอาชนะอาณาจักรควาริชมได้ทั้งหมด ถึงแม้ไม่ได้ตัวสุลต่านมาลงโทษ แต่ก็สามารถสังหารอิสนาลจุทแห่งอิทราแล้วครอบครองอาณาจักรควาริชมได้หมด ทำให้อาณาเขตมองโกลขยายอย่างกว้างขวางนับตั้งแต่มหาสมุทรแปซิฟิกจนถึงทะเลอาราล ทรงให้จัดระเบียบการปกครองใหม่ ความเป็น

“...เมื่อมีชัยชนะแล้วจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงจัดระเบียบสังคมในเอเชียกลางใหม่ทั้งหมด พระองค์ไม่พอพระทัยเพียงแค่การปล้นสะดมเอาทรัพย์สินสมบัติจากเมืองต่าง ๆ แล้วเสด็จผ่านไป...

...เมื่อได้ชัยชนะราชอาณาจักรควาริชมและได้เอเชียกลางทั้งหมดมาไว้ในพระราชอำนาจพระองค์ไม่ปล่อยใครไว้ข้างหลังให้สามารถลุกขึ้นเป็นกบฏต่อพระองค์...” (‘สุริยา’, 2556, หน้า 656)

อีกเหตุการณ์หนึ่งเกิดในขณะที่ยกทัพกลับสู่สวรรค์ ทรงบอกวิธีรับอาณาจักรจีน (ซ่งใต้) แก่โอรส แล้วกำชับว่าเมื่อตีได้แล้วก็ให้ดูแลอาณาจักรให้ดี ทำนุบำรุงจักรวรรดิให้เจริญก้าวหน้า และไม่ใช่แค่การรบแล้วนำทรัพย์สินสมบัติกลับมาเท่านั้น ต้องจัดการปกครองให้เป็นระบบ แล้วให้แสวงหาผู้มีความสามารถมาช่วยการปกครอง ด้วยทิว

“...กองทัพของจักรพรรดิเมื่อตีได้แล้วจะต้องรักษาดินแดนที่ตีได้ไว้เป็นพระราชอาณาเขตของจักรวรรดิของตน จัดการทำนุบำรุงทำให้จักรวรรดิของตนขยายใหญ่และเติบโตเป็นเกียรติยศสืบไป ต้องจัดการปกครองให้เป็นระบบ ไม่ให้เกิดยุคเข็ญขึ้นในพระราชอาณาจักร...

...จำไว้ว่าชาชาติและโกลนคนเราไม่สามารถปกครองจักรวรรดิอันกว้างใหญ่อย่างจักรวรรดิจีนได้จากหลังม้า เมื่อเจ้าได้จักรวรรดิจีนแล้ว เจ้าจะต้องจัดการปกครอง

ให้เหมาะสม เลือกขุนนางคีตानและขุนนางจีนที่เห็นว่ามีความสามารถ แต่ก็ต้องหมั่น
สวดสวดอยู่ตลอดเวลา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 650–651)

แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนไทยร่วมสมัยเห็นว่า เจงกิสข่านมีภาวะผู้นำและ
เป็นผู้พิชิตที่แท้จริง เนื่องจากทรงจัดการปกครองในอาณาจักรที่พิชิตได้ให้ผู้ปกครองช่วยให้
เมืองเจริญก้าวหน้า ไม่ใช่เพียงแค่การรบชนะแล้วปล้นเอาทรัพย์สินสมบัติกลับมาเท่านั้น

2.6 การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด (11) การปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 ของวีรบุรุษ
เจงกิสข่าน ในนวนิยายของนักเขียนชาวไทย กล่าวถึงเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการบรรลุ
ความดั่งามขั้นสูงสุด จำนวน 11 เหตุการณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ปรากฏก่อนขั้นตอนการบรรลุ
ความดั่งามขั้นสูงสุด ปรากฏตามขั้นตอน และปรากฏหลังขั้นตอน ดังนี้

การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุดที่ปรากฏก่อนขั้นตอน มี 2 เหตุการณ์ คือ
การทวงคืนความยุติธรรมจากอีนาลจุต และการปรารภเป็นวีรบุรุษ

2.6.1 ทวงคืนความยุติธรรมจากอีนาลจุต เหตุการณ์นี้ปรากฏเมื่อรบชนะเมือง
โอทราได้แล้ว เจงกิสข่านให้เอาแท่งเงินหลอมให้เหลวแล้วกรอกที่ตาและปากของอีนาลจุต
เพื่อลงโทษที่เกิดโลกความโลภยึดทรัพย์จากกองคาราวานสินค้าแล้วสังหารพ่อค้ามองโกล
กระทั่งเป็นต้นเหตุของสงครามครั้งนี้

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่
เจงกิสข่านให้นำเงินแท่งหลอมละลายแล้วหยอดใส่ปากอีนาลจุตให้ตายอย่างทรมาน เพื่อทวงคืน
ความยุติธรรมให้พ่อค้าชาวมองโกล ที่ถูกอีนาลจุตฉวยรายงานเท็จให้สุลต่าน จนเกิดการสังหาร
พ่อค้าในกองคาราวานถึงสองร้อยกว่าคน ตัวบทว่า “...แลให้ทหารนำตัวอีนาลจุตส่งไปถวาย
เย็นกิสข่าน เย็นกิสข่านทรงสรวลชอบใจสั่งล้างแค้นโดยวิธีให้ทหารเอาเงินแท่ง หลอมละลาย
จนเป็นน้ำแล้วค่อยหยดเทใส่ปากทรมานมิให้ตายสบาย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 412–413)

การลงโทษอีนาลจุตผู้เป็นชนวนเหตุแห่งสงครามให้ตายอย่างทรมาน
ด้วยการเอาแท่งเงินหลอมเหลวร้อนจัดกรอกที่ตา เพื่อเป็นการลงโทษที่สาวยตามองทรัพย์สินสมบัติ
แล้วเกิดความโลภอยากได้ กรอกปากเพื่อลงโทษที่กล่าวคำเท็จเพ็ดทูลให้สุลต่านประหาร
ชาวมองโกล จึงเป็นการทวงคืนความยุติธรรมให้ชาวมองโกลที่ต้องสังเวชิตด้วยน้ำมือคนผู้นี้

2.6.2 การปรารภเป็นวีรบุรุษ เหตุการณ์นี้ปรากฏในนวนิยาย**เจิ้งกิสข่าน**
ของ สุภา ศิริมานนท์ โดยกล่าวว่า เมื่อมเหสีบอร์เตทูลเตือนเรื่องความซบถาพ การไม่หักโหม
ทำสงครามเหมือนตอนที่ยังหนุ่มและการหาทายาทแล้ว เจงกิสข่านได้ทบทวนความตาย ทำให้

นึกถึงเนินดินที่เป็นที่ฝังศพวีรชนและวีรบุรุษในอดีต แต่ไม่เคยมีวีรบุรุษผู้ใดเป็นผู้พิชิตที่สามารถขยายอาณาจักรได้มากเท่าที่ทรงทำได้ แสดงให้เห็นว่าทรงปรารถนาเป็นวีรบุรุษของชาวมองโกล

“...และเมื่อทรงนึกถึงความตายแล้ว พระดำริของพระองค์ก็แล่นเลยไปถึงเนินดินสำหรับใช้เป็นที่ฝังศพซึ่งมีอยู่แห่งหนึ่งในเขตทุ่งราบ...

ตามเนินดินสูง ๆ เช่นที่เจิ้งกัซ-ข่านทรงคิดทบทวนไปถึงนี้แหละซึ่งเป็นสถานที่ฝังศพของบรรดาวีรบุรุษต่าง ๆ มาแต่อดีต-ร่างกายของบรมมหาวีรชนทั้งหลายได้ถูกนำไปบรรจุไว้เพื่อให้พักผ่อนชั่วคราวอวสาน ณ ที่นั่น!...แต่ทว่าสำหรับพระองค์เองเล่า? ไม่เหมือนกันแน่นอน-ไม่เหมือนกันโดยเด็ดขาด! เจิ้งกัซ-ข่านทรงเป็นบรมมหาวีรชนที่ยิ่งใหญ่เหนือความยิ่งใหญ่ใด ๆ ทั้งหมดในโลก ยิ่งกว่าผู้พิชิตที่เรียกกันว่ายิ่งใหญ่ทั้งหลายเหล่านั้นมากมาย! เพราะเหตุใดนะหรือ? ก็เพราะว่าตลอดเวลาที่บรรดาผู้พิชิตดังกล่าวเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ ไม่ปรากฏว่าจะมีสักคนเดียวที่จะได้มีอาณาเขตซึ่งตกเข้าอยู่ภายใต้ความครอบครองของตน ๆ เป็นดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลถึงขนาดที่พระองค์ได้ทรงครอบครองอยู่แล้วในชั่วขณะปัจจุบัน! ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 443-444)

แต่วีรบุรุษในความหมายของเจงกิสข่านตามการตีความของ สุภา ศิริमानนท์ คือ การมีชัยชนะในการสู้รบกับกษัตริย์ผู้ครองแคว้นต่าง ๆ เป็นวีรชิตราชผู้ครอบครองดินแดนที่กว้างขวางยิ่งกว่าบุคคลใด เจงกิสข่านนึกถึงสถานที่ฝังร่างวีรชน และหวังว่าตนจะได้รับเกียรติเช่นนั้น ในฐานะวีรชนผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของมองโกล

การบรรลุความดั่งมั่งขึ้นสูงสุดที่ปรากฏตามขั้นตอน มี 2 เหตุการณ์ คือ ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและการสื่อสาร การสำรวจสำมะโนประชากร ชี้อตรงต่อการกระทำของตน การไม่ทรمانเหยียดหยามเชลย การละเว้นผู้สวามิภักดิ์ และละเว้นเชลยที่มีความรู้ความสามารถ มีรายละเอียดดังนี้

2.6.3 ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและการสื่อสาร เหตุการณ์นี้ปรากฏช่วงท้ายการรบอาณาจักรควาริซมเนื่องจากต้องปรับปรุงเส้นทางเดินทาง เพื่อประโยชน์ทางการรบ **เตมุยิน จอมจักรพรรดิเย่ณกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านให้ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและการสื่อสารเพื่อสามารถติดต่อรับทราบข้อมูลข่าวสารระหว่างมองโกลกับอาณาจักรควาริซม ในระหว่างการศึกษา โดยจัดที่พักระหว่างทางเป็นระยะ ๆ ละไม่เกินสี่พันเส้น ที่พักแต่ละแห่งสำรองม้าไว้ไม่ต่ำกว่าห้าสิบถึงสองร้อยตัวเพื่อเปลี่ยนม้าให้ผู้ส่งสาร ทำให้การสื่อสารรวดเร็วขึ้น

เป็นประโยชน์ทางการทหาร และการค้า “...เยนิกิสข่านตระหนักเป็นอย่างดีว่าระดับมาตรฐานของเส้นคมนาคมสำหรับสื่อสารกันข้าม เป็นสิ่งสำคัญที่สุด...จะต้องมีการสื่อสารกันคอยตรึงพันชาวทางเมืองจีนซึ่งมฐลีดำเนินการอยู่ พังชาวจากคาสแซร์ ผู้ผ่านครคราคอร์มแทนพระองค์...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 491)

2.6.4 การสำรวจสำมะโนประชากร ปรากฏใน**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนิกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจนิกิสข่านที่ปรึกษาชาวภูเกอร (อุยกูร์) และเยลิวซุทสาย (เยลวูร์ ฌูโง) ให้ทำการสำรวจสำมะโนประชากรเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีและทราบจำนวนประชากรในเขตการปกครองที่ยึดได้ แล้วคัดเลือกคนในพื้นที่ทำการปกครองร่วมกับสารวัตรคาโรกา ซึ่งเป็นชาวมองโกล ความว่า

“...ราชการอื่นของเยนิกิสข่าน ก็ได้แก่การจัดสำรวจสำมะโนครัวพลเมืองทั่วไปในเขตยึดครอง ตลอดจนตามย่านสถานพักม้าซึ่งมีหมู่บ้านอาศัยอยู่ ทั้งนี้โดยคำแนะนำของที่ปรึกษาชาวภูเกอรและเยลิวซุทสายเพื่อประโยชน์ ในการที่จะสอบถามค้นหาหรือทราบจำนวนพลเมือง ตลอดจนการเก็บส่วยสาอากร ส่วนผู้เป็นหัวหน้าปกครองนั้น โดยมากจัดตั้งจากคนพื้นเมืองซึ่งคัดเลือกตัวแล้ว โดยให้มีหน้าที่ร่วมกันกับสารวัตรคาโรกา...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 496)

2.6.5 ชื่อตรงต่อการกระทำของตน ปรากฏใน**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านทรงรับว่า การสู้รบมีเหตุผลมาจากความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ คือ ทรงต้องการความยุติธรรมที่สุลต่านโมฮัมมัดที่สอง หมิ่นเกียรติยศของพระองค์และอาณาจักรมองโกล เป็นการทำสงครามระหว่างอาณาจักรตามปกติ ไม่แอบอ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อศาสนา ดังตบททีว่า “...เห็นได้ชัดว่าพระจักรพรรดิทรงเห็นว่าเรื่องการนับถือศาสนาเป็นเรื่องส่วนบุคคล...พระองค์ก็รับผิดชอบว่าพระองค์กำลังทำสงคราม พระองค์ไม่เคยเอาศาสนาบังหน้าแล้วทำสงครามที่อ้างว่าทำเพื่อพระเจ้า เหมือนดังที่ชาวตะวันตกในสมัยเดียวกันพระองค์กระทำกัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 576-577)

พระองค์แสดงการยอมรับว่า การมารบที่ควาริชมเป็นความขัดแย้งส่วนบุคคลไม่ใช่เรื่องของศาสนา ต่างจากกษัตริย์และจักรพรรดิในยุคสมัยเดียวกันที่อ้างศาสนาเพื่อดึงผู้ศรัทธาในแต่ละศาสนา มารบเพื่อความขัดแย้งส่วนบุคคลและผลประโยชน์ของผู้ปกครอง

2.6.6 การไม่ทรมานเหยียดหยามเชลย ปรากฏในนวนิยาย **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” บรรยายว่า การสู้รบของเจงกิสข่านเป็นการสังหารศัตรูตามกฎหมายการศึก โดยเน้นการสังหารให้ตายอย่างรวดเร็ว ไม่เช่นฆ่าเป็นเกมกีฬาเพื่อความสนุกสนาน เช่นที่กษัตริย์ในประวัติศาสตร์หลายพระองค์เคยทำการทรมานและเหยียดหยามศัตรู เช่น พระเจ้าเฟรเดอริก บาร์บารอสซา สังเกตศัตรูชนักโทษแล้วให้ทหารของพระองค์เอามาเตะเล่นเป็นกีฬา ความเป็น

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงประหารข้าศึกศัตรู แต่ก็เป็นการทำไปตามธรรมเนียมตามชาติ เช่น ในการทำสงครามคนก็ถืออาวุธเข้าฆ่าฟันกัน ฝ่ายที่เพลี่ยงพล้ำก็ต้องตายไปตามกฎธรรมชาติ พระองค์ให้ประหารผู้ที่เป็ศัตรูก็จริง แต่พระองค์ก็ให้ประหารด้วยหอก ดาบ หรือลูกธนูตามวิถีของนักรบ ที่ไม่เคยเลยสักทีก็คือการถือเอาการฆ่าฟันเป็นมหรสพสำหรับให้ความสนุก ความสะใจแก่ผู้ชนะ การฆ่าของพระองค์ทำไปอย่างรวดเร็วไม่มีการทรมานให้ตายแบบช้า ๆ อย่างที่ชาติในยุโรปทรมานกันเอง...”
(“สุริยา”, 2556, หน้า 577)

หากพิจารณาตามหลักการทางวิชาการในสมัยปัจจุบันทำให้เห็นว่า เจงกิสข่านไม่ทรมานเหยียดหยามศัตรูเลย เป็นการสังหารตามกฎหมายการทำสงครามตามปกติ ยกเว้นเพียงอีนาลซิคผู้เป็นชนวนศึกเท่านั้นที่ตายอย่างทรมาน

2.6.7 การละเว้นผู้สวามิภักดิ์ คุณธรรมของเจงกิสข่านอีกประการหนึ่ง คือ หากศัตรูยอมจำนนแล้วสวามิภักดิ์ด้วยดีจะทรงไว้ชีวิต แต่บุคคลใดต่อสู้จะทรงทำลายเสีย เหตุการณ์นี้ปรากฏใน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ซึ่งเล่าว่า เจงกิสข่านทรงไว้ชีวิตบุคคลที่ยอมอ่อนน้อม และจะไม่ทำลายเมือง แต่หากเมืองหรือบุคคลใดไม่ยอมสวามิภักดิ์แต่โดยดี ก็จะทำลายให้ราบคาบไม่ให้กลับมาทำร้ายหรือเป็นกบฏต่อพระองค์ ไม่มีการปล้นเสบียงอย่างที่กษัตริย์อื่นนิยมทำ ดังบทกล่าวว่

“...กลยุทธ์การรบของพระจักรพรรดิเจงกิสข่านนั้น เป็นที่ทราบกันอย่างขึ้นใจว่าพระองค์ไม่ฆ่าผู้คนและไม่ทำลายเมืองที่ยอมอ่อนน้อมกับพระองค์โดยดี เมืองใดที่เปิดประตูเมืองมีสมณะนักบวชหรืออิหม่ามหรือพดมาจารย์ผู้เฒ่ามือถือแจกันดอกไม้ กระจกธูปทองคำ ออกมาเชิญ พระองค์แต่โดยดีพระองค์ไม่เคยรับสั่งให้ทำร้าย บางทีพระองค์ขอพักสามราตรีบ้าง ห้าราตรีบ้าง ข้าวปลาพระองค์ก็ไม่รับมาเป็นเสบียงของกองทัพเพราะเมืองพวกนี้กินกันแต่ข้าว หรือแป้ง หรือถั่วหน้าตาแปลก ๆ ชื่อเสียง

เรียงนามที่พระองค์ไม่รู้จัก ทั้งพระองค์เองและทหารมองโกลถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ ไม่ยอมแตะต้องอาหารประเภทนี้ไม่ว่าโรตีสีปาดี้ หรือแกงถั่ว หรือกุสกุส พวกมองโกลมีฝูงวัวแพะ แกะ ตามมาในกองทัพ ไม่ต้องการกินอาหารจำพวกแป้ง พระองค์จึงไม่ต้องพาทหารไปแย่งใครกิน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 577)

คุณธรรมข้อนี้ทำให้เห็นว่า ทรงต้องการยึดครองเมืองเท่านั้น ไม่ต้องการสังหารหรือทำลาย ที่ต้องทำลายเมืองหลายเมืองเพราะเมืองเหล่านั้นไม่ยอมจำนนแต่โดยดี บางเมืองที่ไว้ชีวิตก็กลับทรยศในภายหลัง จึงต้องตัดไฟเสียแต่หัวลม

2.6.8 ละเว้นเชลยที่มีความรู้ความสามารถ คุณธรรมของเจงกิสข่านข้อนี้ปรากฏในเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ซึ่งกล่าวว่า เจงกิสข่านทรงละเว้นเชลยศึกที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งกลับมาสร้างความเจริญให้อาณาจักรมองโกลของพระองค์ ทำให้มองโกลมีความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นมา

“...เรารู้จักเลือกรู้จักดูคนที่ยังเป็นประโยชน์แก่ความเจริญของโลก เมื่อตีได้แต่ละเมือง โบออร์ซุจะเป็นผู้คัดเลือกเชลยแบ่งไว้ตามอาชีพและความสามารถ เราจะให้แยกเสมือนผู้อ่านออกเขียนได้ไว้ก่อนทีเดียว แล้วก็เลือกกันเอาไว้ พวกหมอ พวกหมอยา พวกนักดาราศาสตร์ พวกนักกฎหมาย วิศวกร หมอดู ครูอาจารย์ แล้วก็พวกผู้นำศาสนา อีหม่าม และสมณะชีพราหมณ์หลายศาสนาก็ยังมารับราชการของจักรวรรดิมองโกลของเรา จักรวรรดิของเราต้องการความสามารถของผู้คนหลากหลายความถนัด เรารับเลี้ยงไว้ในราชการของเราทั้งนั้นแหละ ไม่ว่าคนที่เก่งการคุมกองคาราวาน คนหัดอุฐู พวกช่างฝีมือ และที่เราชอบมากที่สุดคือคนที่พูดได้หลายภาษา เอาไว้ทำราชการได้หลายอย่าง เราเลี้ยงใครแล้วก็ได้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 581)

ขั้นตอนการบรรลุความดีงามขั้นสูงสุดที่ปรากฏหลังขั้นตอน มี 3 เหตุการณ์ คือ มอบความมั่งคั่งและนาทรัพย์สมบัติให้มองโกล มอบความสงบสุขให้มองโกล และการออกอุบายกำจัดกษัตริย์และอาณาจักรที่ขึ้นเพื่อกำจัดภัยให้มองโกล มีรายละเอียดดังนี้

2.6.9 มอบความมั่งคั่งและนำทรัพย์สินสมบัติให้มองโกล หลังจากเจงกิสข่านได้ชัยชนะต่ออาณาจักรควาริชมและเดินทางกลับมองโกลแล้ว ทรงนำความมั่งคั่งร่ำรวยมาสู่อาณาจักร มีเครื่องมือเครื่องใช้อย่างดี เช่น ดาบจากดามัสกัสที่แข็งแรงทนทานและคมกริบ ชาวมองโกลต่างร่ำรวยทั่วถึงกัน

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า การสู้รบชนะอาณาจักรควาริชม ทำให้เจงกิสข่านนำความมั่งคั่งร่ำรวยมาสู่อาณาจักรมองโกลของพระองค์ เช่น นักรบมีเกราะทอง มีดาบเหล็กจากเมืองดามัสกัส (ดามัสกัส) ที่ขึ้นชื่อว่ามี ความแข็งแรงทนทาน และคมกริบ ประชาชนคนทั่วไปมีเครื่องประดับมีค่า ความว่า

“...แลแม้เพียงขุนพลหรือยอดขุนพลของพระองค์จะต่างเริ่มพิธีพิถันตะเหิดในการสวมเกราะเงินเกราะทอง ใช้ดาบเหล็กซึ่งดีจากเมืองดามัสกัส อันนิยมกันว่าเป็นเหล็กพิเศษ เหนียวแลคมกริบสะพายกันโก้นห่าน ตลอดจนเริ่มสนใจกับเพชรนิลจินดา ทอง แลสรรพเครื่องบำเรอสุขคือสตรีงามด้วยกันแทบจะทุกคน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 497)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า การเดินทางกลับจากการรบที่อาณาจักรควาริชม เจงกิสข่านได้ทรัพย์สินและเชลยกลับมาเป็นจำนวนมาก มีเนื้อความว่า

“..ในนาตัม ค.ศ. 1223 นี้ขบวนเชลยที่นำหน้ากองทัพมานับได้หลายหมื่น แต่งตัวต่าง ๆ กันตามเผ่าหรือชาติที่เป็นที่มา...

...ต่อจากขบวนทหารซึ่งยืดยาวไม่ทราบว่ที่กองพลต่อที่กองพลที่พากันมา ถัดจากทหารก็มีกองคาราวานอุฐบรรทุทุกทรัพย์สินสมบัติที่กองทัพได้จากเมืองต่าง ๆ ในเอเชียกลางและตะวันออกไกล เสียงสิ่งของที่เป็นทองเหลืองเช่นภาชนะต่าง ๆ ผีมือชาวอาหรับกระทบกันดังก้องไปตลอดทางสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยที่ชาวมองโกลไม่เคยเห็นมาก่อน...

...ชาวมองโกลซึ่งส่วนมากแล้วไม่เคยมีเครื่องใช้ที่เป็นโลหะ มีดาบใช้กันนับว่าดีที่สุดแล้ว ส่วนมิดที่ใช้ทำครว้นนั้นก็นับว่ามีค่าอย่างยิ่ง ต้องระแวงระวังกลัวหาย มาบัดนี้เมื่อกองทัพกลับมา พระจักรพรรดิพระราชทานเครื่อง มือเครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะให้กับทุกกระโจ่ม ชาวมองโกลทุกคนกลายเป็นคนมีอันจะกิน...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 620-621)

การสงครามที่อาณาจักรควาริชมทำให้เจงกิสข่านได้ทรัพย์สินมูลค่ามหาศาล นำไปมอบให้แก่ชาวมองโกล เพื่อสร้างความมั่งคั่งให้อาณาจักรของพระองค์

2.6.10 มอบความสงบสุขให้มองโกล เหตุการณ์นี้เล่าว่า เจงกิสข่านวางแผนกำจัดอาณาจักรซีเชีย เพื่อป้องกันภัยที่จะเกิดกับมองโกลในอนาคต เนื่องจากซีเชียมักร่วมมือกับอาณาจักรช่งไต้สู้รบกับมองโกลเสมอ หากกำจัดให้สิ้นซาก จะทำให้มองโกลมีความสงบสุขและร่มเย็นเพราะไร้ศัตรู

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวไว้ในบันปลายชีวิตของเจงกิสข่าน ทำให้แผ่นดินมองโกลมีความสงบสุขและร่มเย็น ความว่า

“...ด้วยระหว่างนั้นเหตุทั้งภายนอกภายในมีเหตุร้ายแรงต้องกังวลพระทัยมากนัก บางครั้งบางครั้งก็มีเหตุขึ้นบ้าง แต่เหตุเหล่านั้นเมื่อเพียงแต่ใช้ขุนพลผู้หนึ่งผู้ใดออกไปจัดการการรบ เหตุร้ายเหล่านั้นก็สงบระงับไป และระหว่างเวลาสี่ปีล่วงไปนั้น ในส่วนที่เป็นราชอาณาจักร พระองค์ก็ทรงจัดวางระเบียบแบบแผน ปรับปรุงกองทัพ แลสนใจในความเป็นอยู่ของแม่ทัพนายกอง ให้มีสภาพอันเป็นสุขเสมอหน้ากันตามลำดับหน้าที่...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 502-503)

แต่ยังมีสิ่งหนึ่งที่เจงกิสข่านไม่ไว้วางพระทัย คือ ทรงเกรงว่าอาณาจักรเฮียะ (ซีเชีย) จะเป็นอันตรายต่ออาณาจักรมองโกล จึงเสด็จไปปราบอาณาจักรแห่งนี้เป็นการสุดท้าย

2.6.11 การออกอุบายกำจัดกษัตริย์และอาณาจักรซีเชียเพื่อกำจัดภัยให้มองโกล เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นช่วงใกล้วาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพจักรพรรดิเจงกิสข่าน ทรงเห็นว่าตราบิตที่ซีเชียยังคงตั้งอยู่ อาณาจักรแห่งนี้จะเป็นภัยความมั่นคงของอาณาจักรมองโกล จึงมีความจำเป็นต้องกำจัดให้เด็ดขาด **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านออกอุบายสังหารกษัตริย์เฮียะ (ซีเชีย) ก่อนการสวรรคต เพื่อกำภัยของมองโกล ทรงกำชับให้ปิดข่าวการสวรรคต แล้วออกอุบายสังเียให้พระโอรสของพระองค์ เรียกกษัตริย์ซีเชียเข้าเฝ้า แล้วให้สังหารให้ได้ไม่ว่าด้วยวิธีใด เพื่อไม่ให้เป็นเลี้ยนหนามอีก ว่า “...แล้วลงเอยถึงวิธีการที่จะพึงใช้ประหารกษัตริย์เฮียะผู้คดในช่องอในกระดูกซึ่งเป็นศัตรูคนสุดท้ายที่ไม่ไว้พระทัย...จากนั้นจึงนำรับสั่งของข้าไปเรียกกษัตริย์เฮียะมาเฝ้า แลในกระโจมที่มีแต่พระศพของข้า กษัตริย์เฮียะจะต้องตาย ณ ที่นั้น ไม่ว่าโดยวิธีใด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 511)

เพราะเจงกิสข่านเห็นว่า กษัตริย์ผู้นี้ไม่ได้รักดี และอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของอาณาจักร เนื่องจากมักร่วมมือกับอาณาจักรช่งไต้ก่อการกบฏอยู่เสมอ จึงต้องกำจัด ท้ายที่สุดก็สามารถกำจัดได้สำเร็จหลังการสวรรคตของเจงกิสข่านไม่นาน

3. การกลับคืน (Return) ขั้นตอนนี้วีรบุรุษจะเข้าใจความเป็นตัวตน วีรบุรุษที่ได้รับสิ่งที่
เป็นความดั่งามสูงสุดแล้วจะกลับคืนมาเพื่อมอบสิ่งมีค่านั้นให้กับสังคม ขั้นตอนนี้มี 6 ขั้นตอนย่อย
คือ การปฏิเสธการกลับมา การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ การรับความช่วยเหลือจากภายนอก
การกลับคืนสู่โลกเดิม ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง และอิสรภาพแห่งชีวิต มีเนื้อความดังนี้

3.1 การปฏิเสธการกลับมา (12) การปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 ในชีวิวิวัฒน์ของวีรบุรุษ
เจงกิสข่าน ไม่พบขั้นตอนนี้

3.2 การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ (13) การปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 ในชีวิวิวัฒน์ของวีรบุรุษ
เจงกิสข่าน ไม่พบขั้นตอนนี้

3.3 การรับความช่วยเหลือจากภายนอก (14) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับ
ขั้นตอนการได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก 1 เหตุการณ์ คือ การได้รับความช่วยเหลือจาก
ยอดขุนพล มีรายละเอียดดังนี้

การได้รับความช่วยเหลือจากยอดขุนพล เหตุการณ์นี้พบแทรกในขั้นตอนที่ 6
เส้นทางแห่งการทดสอบ โดยกล่าวว่า เจงกิสข่านทรงแสดงความรู้สึกพอพระทัยขุนพลของพระองค์
ที่รับมอบหมายงานแล้วสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้เป็นผลสำเร็จ เช่น มงกุฎที่รักษาอาณาจักรจีน
อย่างเข้มแข็งเป็นที่หวั่นเกรงของกองทัพซ่ง คาสแซร์ (คาสซาร์) และเบลกูไต (เบลกูเต) ก็สามารถ
รักษาฐานที่มั่นในมองโกลได้อย่างเรียบร้อยมีความซื่อสัตย์ ส่วนลูโบไตและซีเปโนยอน แม้ไม่ได้ตัว
สุดด้าน แต่ก็ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์รู้จักหน้าที่และใช้อำนาจหน้าที่ได้
อย่างถูกต้อง ไม่คิดคดทรยศ ซึ่งทำให้ราชบัลลังก์ของพระองค์มีความมั่นคงราวกับว่าเทพเทนกัร
ได้ประทานพรให้ ดังตัวบทว่า

“...เย็นกิสข่านก็ตีพระทัยว่าจะดำเนินการศึกด้านนี้ด้านเดียวให้เป็นผล แลทรง
พอพระทัยที่ยอดขุนพลแลอนุชาของพระองค์ล้วนเป็นคนซื่อรักหาคำสั่งของพระองค์
เคร่งครัด トラบใดที่ทุกคนรู้จักอำนาจหน้าที่ของตน แลรักษาอำนาจหน้าที่แต่ละฝ่าย
ไว้เสมอต้นเสมอปลาย โดยไม่ละเลยบิดเบือนหรือไม่ละเมิดคิดคด トラบนั้นราชบัลลังก์
ของพระองค์จะดำรงอยู่เพื่อความยิ่งใหญ่ชั่วกาลนาน เย็นกิสข่านภูมิพระทัยว่าพระผู้
เป็นเจ้า (เทพเทนกัร) ได้ทรงประทานพรแลความเป็นธรรมแก่พระองค์อย่างไม
ขาดแคลน...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 465-466)

เจงกิสข่านจึงได้รับความช่วยเหลือจากขุนพลเหล่านี้ในการทำสงครามจนกระทั่งครองอาณาจักรที่มีขนาดกว้างใหญ่ไพศาลศาลอย่างที่ไม่เคยมีจักรพรรดิทำได้

3.4 การกลับคืนสู่โลกเดิม การก้าวข้ามธรณีประตูของการกลับคืน (15) ผู้วิจัยพบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนนี้ 1 เหตุการณ์ คือ การกลับมองโกล

การกลับมองโกล ปรากฏใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านไม่มีความประสงค์ครองเมืองที่ยึดมาได้ใหม่ แม้ว่าจะมีความมั่งคั่งมากเพียงใด ทรงปรารถนากลับไปครองมองโกล โดยทรงจัดการให้โอรสของพระองค์ปกครองดินแดนที่ยึดได้ใหม่ให้เรียบร้อย โดยประชุมสภากูริลโตที่ควาริชม เพื่อมอบอำนาจการปกครองแล้วจึงเดินทางกลับมองโกล ดังความในนวนิยายว่า “...เย็นกิสข่าน ก็สั่งการมอบอำนาจให้บรรดานายทัพนายกองที่มีหน้าที่พิทักษ์รักษาอำนาจในอาณาเขตยึดครองตามภูมิภาคอันเหมาะสมเป็นส่วนลัดเป็นที่วางพระทัยต่อความเรียบร้อยแล้วให้คืนทัพใหญ่สู่นครคาราคอร์รัม...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 502)

3.5 ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง (16) พบเหตุการณ์ที่มีความสอดคล้องกับขั้นตอนความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง จำนวน 2 เหตุการณ์ โดยพบก่อนขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การมีพระทัยโน้มเอียงในทางศาสนามากขึ้น พบตามขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การครอบครองอาณาเขตที่กว้างขวางจรดทวีปยุโรป มีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 การมีพระทัยโน้มเอียงในทางศาสนามากขึ้น เหตุการณ์การมีพระทัยโน้มเอียงในทางศาสนามากขึ้น มีความสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 16 ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง กล่าวว่ช่วงที่เจงกิสข่านสูญเสียอัศวมเหล็กบอร์เต ทำให้เจงกิสข่านเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองเนื่องจากรับรู้ความสูญเสียบุคคลที่รัก นวนิยาย 2 เรื่อง กล่าวต่างกัน คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** กล่าวว่ เจงกิสข่านเข้าใจความเลื่อมของสังขารเพราะศึกษาพุทธศาสนาเงียบ ๆ มาแล้วก่อนหน้า **เจงกิสข่าน** กล่าวว่ เจงกิสข่านเข้าใจจักรมมากขึ้นหลังสูญเสียอัศวมเหล็กบอร์เต ส่วน **เจ็งกิสข่าน** ของสุภา ศิริมานนท์ กล่าวว่ เจงกิสข่านพยายามแสวงหาความเป็นอมตะเช่นเดียวกับกษัตริย์อื่น ๆ และยังไม่เข้าใจจักรมของชีวิต

ส่วนประวัติศาสตร์กล่าวว่ ช่วงการรบกับอาณาจักรควาริชม เจงกิสข่านต้องการความเป็นอมตะ ทรงได้ยิ่ยนว่านักพรตลัทธินักพรตชีวชูจี (คิวชูกิ) ฉายาฉางซุนจื่อมีอายุเป็นร้อยปี จึงให้เยลวู่ ฉูโง่ร่างราชสาส์นเชิญนักพรตผู้นี้มาเข้าเฝ้าที่อาณาจักรควาริชม นักพรตสนทนาธรรมกับข่านหลายวัน ท่านปฏิเสธเรื่องยาอายุวัฒนะหรือความเป็นอมตะว่ไม่มี จีริงมีเพียงแค่การดูแลสุขภาพและจิตใจจึงช่วยให้ชีวิตยืนยาว ทำให้ข่านเปลี่ยนความคิดเรื่องความเป็นอมตะ บัณฑ์การเดินทางของนักพรตชื่อว่ บัณฑ์ฉางซุนจินเหรินชีอิ้วจีเจียวู่

เจิ้งกีสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกีสข่านก็เหมือนกับกษัตริย์
ผู้พิชิตพระองค์อื่นที่ต้องการความเป็นอมตะ หวังจะได้นำมนต์วิเศษช่วงให้คืนความเป็นหนุ่ม ว่

“...เมื่อทรงคิดมาถึงปัญหาข้อนี้ เจิ้งกีส-ข่านก็ได้ทรงระลึกเลยไปถึงว่าได้มี
การกล่าวขวัญกันว่า มีบุคคลจำพวกที่เป็นแพทย์เป็นพอมดพอมหมอ และเป็นผู้วิเศษ
ที่แข็งแกร่งด้วยคาถาอาคมอยู่มีใช้น้อยด้วยเหมือนกันในโลก ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถ
บันดาลสิ่งซึ่งไม่น่าเชื่อให้เกิดขึ้นได้ เป็นที่กล่าวกันว่าบุคคลจำพวกนี้มีหินวิเศษของตน
ซึ่งโดยอาศัยเวทมนตร์เข้าช่วยก็จะทำให้เหล็กดิบ ๆ กลายเป็นทองคำขึ้นมาได้ และก็
กล่าวกันด้วยว่ บุคคลเหล่านี้สามารถเสกเป่าน้ำอมฤตขึ้นมาได้อันมีคุณวิเศษชนิดที่
จะทำให้ผู้ชรากลายเป็นหนุ่มแน่น น้ำอมฤตที่ว่านี้ประกอบขึ้นด้วยสมุนไพรชนิดต่าง ๆ
เป็นจำนวนทั้งสิ้นถึงเก้าสิบเก้าพันธุ์ นำมาบดผสมเข้าด้วยกันโดยใช้สุรารอย่างสูงค่า
เป็นกระสาย ใครได้ดื่มโสมอมฤตนี้แล้วไซ้, ใครคนนั้นจะกลายเป็นคนซึ่งไม่รู้จัก
วันตาย!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 444-445)

สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่ เจงกีสข่านให้นักปราชญ์ชาวจีนชื่อ เย่หลิว
จู ทู๋ไส (Yeliu Chutsai, เยลิว ฉูไฉ) ร่างพระราชกฤษฎีกาให้ทุกหัวเมืองหาผู้ที่มีความสามารถทำให้
เจงกีสข่าน กลายเป็นหนุ่มได้มาพบ เพื่อให้พระองค์อยู่ค้ำฟ้าไม่มีวันตาย แต่พระองค์ก็ไม่เคย
ได้รับน้ำมนต์หรือน้ำอมฤตเลย สุภา ศิริमानนท์ กล่าวเพียงเท่านี้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าเจงกีสข่าน
เองก็มีปรารถนาความเป็นอมตะคล้ายคลึงกับนักบวชกระหายเลือดอื่น ๆ ในประวัติศาสตร์

ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลที่ได้จากบันทึกประวัติศาสตร์อื่นที่กล่าวว่
พระเจ้าจักรพรรดิทรงละวางความคิดเรื่องน้ำอมฤต ที่สามารถชุบชีวิตให้คนแก่กลายเป็นหนุ่ม
หรือช่วยให้เป็นอมตะ การได้สนทนากับนักพรตผู้นี้ทำให้ทรงเข้าใจชีวิตมากขึ้น ทรงละวางความเชื่อ
เรื่องความเป็นอมตะ ยังได้แนวคิดในการแก้ไขกฎหมายยาสาให้มีเหตุผลมากขึ้น

สอดคล้องกับ**เจงกีสข่าน** ของ “สุริยา” ที่กล่าวว่เมื่อสิ้นมเหสีเอกแล้ว
เจงกีสข่านทรงเริ่มสนพระทัยศาสนาต่าง ๆ มากขึ้น เพราะเข้าใจการสูญเสียบุคคลผู้เป็นที่รัก
ทรงสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางศาสนากับนักบวชหลายศาสนา เนื่องจากคำสอนที่มีเหตุผล
น่าสนใจ แต่ก็ยังทรงศรัทธาต่อเทพเทนกริของพระองค์อย่างไม่เสื่อมคลาย ความว่

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านในห้วงเวลานับแต่พระมเหสีบอร์เตลวงลับไปทรงมีพระทัยเอนไปในทางนับถือศาสนามากขึ้น การที่เสด็จมาประทับในดินแดนตะวันตกหลายปีทำให้ทรงรู้จักพวกนักบวชในศาสนาอื่น ได้เคยสนทนากับบาทหลวง กับอิหม่าม และพระในลัทธิเต๋า ทรงรู้สึกว่พวกเหล่านี้ก็มีความคิดดี ๆ เหมือนกัน ถึงแม้ไม่มีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ดังเช่น เทพเจ้าเทนกรีของพระองค์...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 591)

“สุริยา” กล่าวถึงสาส์นที่เจงกิสข่านส่งไปแจ้งข่าวการสวรรคตของอัครมเหสีบอร์เต แต่ห้ามไม่ให้ราชธิดาของพระองค์เดินทางมาร่วมพิธี เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดกบฏ ในขณะที่เดินทางมาร่วมพิธี ทรงกำชับให้พระราชธิดารักษาบ้านเมืองของตนให้ดี และกล่าวว่าจะนำบอร์เตไปเข้าเฝ้าเทพเทนกรีพร้อมกัน ความว่า

“...ทรงลงท่ายบรรดาสาสน์ทั้งหลายที่ส่งไปยังพระราชธิดาว่า ‘ลูกไม่ต้องมางานศพ เพราะพ่อยังไม่ได้จัดงานศพ พ่อเก็บร่างของแม่ไว้เคียงข้างพ่ออยู่ในกระโจม เอาไว้พ่อไปเฝ้าเทพเจ้าเทนกรีเมื่อไรพ่อจะพานางไปเฝ้าพร้อมกัน รักษาบ้านเมืองของลูกให้ดี หวังว่าลูกจะเจริญด้วยสติปัญญา อีกทั้งมีความแข็งแรงไม่เจ็บไข้ และอายุยืนอยู่ในความคุ้มครองของเทพเจ้าเทนกรี เทพเจ้าผู้เที่ยงแท้แน่นอนแต่พระองค์เดียว ผู้ประทับอยู่ในท้องฟ้าอันหาที่สุคติได้...’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 576)

ส่วน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวต่างจากฉบับอื่นว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากเสร็จศึกควาริชมแล้ว เจงกิสข่านสังเกตว่าทรงเหน็ดเหนื่อยง่ายขึ้น และมีกำลังลดน้อยลง ทำให้ระลึกถึงคำสอนเรื่องวัฏจักรของชีวิตตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่ทรงเลื่อมใสเจียบ ๆ มาหลายปี ความว่า

“...จากการเดินทัพคราวนี้ เย็นกิสข่านรู้สึกเหน็ดเหนื่อยตามวัยสังขารขึ้นมามาก รู้สึกว่กำลังพลอ่อนถยวังชากว่าเดิม รู้สึกพระองค์คล้ายกับว่าบาดเจ็บแผลความเจ็บปวดทรมานเก่า ๆ กำเริบพิช พระองค์รู้สึกเลือนลางถึงคำว่าเกิด แก่ เจ็บ ตายตามคำสอนของพระลัมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์เคยศึกษา เคยเลื่อมใสในพุทธศาสนา มาเจียบ ๆ หลายปีแล้ว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 499)

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่านักเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เจงกิสข่าน เห็นว่าในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพของเจงกิสข่าน ทรงมีพระทัยโน้มเอียงเข้าหา ศาสนามากขึ้น และแสวงหาความสุขทางจิตใจมากขึ้น

3.5.2 การครอบครองอาณาเขตที่กว้างขวางจรดทวีปยุโรป **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย่็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านครอบครองอาณาจักรที่ กว้างใหญ่ มีอาณาเขตตั้งแต่ดินแดนแถบเอเชียตะวันออกนับจากคาบสมุทรเกาหลี ถึงดินแดน แถบเอเชียกลางตั้งแต่ทิเบตจนจรดทะเลสาบแคสเปียนติดกับทวีปยุโรป ปรากฏเนื้อความใน นวนิยายว่า “...แม้ว่าบัดนี้พระองค์จะไม่มีดินแดนที่ต้องเดินทางนับเป็นหลายปี กว่าจะไปได้ทั่วถึง โดยตลอด มีอาณาเขตอันยาวเหยียด จากทะเลสาบแคสเปียนผ่านทิเบตเมืองในแดนภูเขา หลังคาพิภพไปจนจรดจีนครั้งหนึ่งจนถึงแหลมเกาหลี...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 497)

การเป็นใหญ่ในโลกทั้งสองตามทัศนะของ ประพันธ์กร จึงหมายถึง การได้ครอบครองดินแดนอันกว้างใหญ่มากกว่าอาณาจักรใด โดยมีอาณาเขตตั้งแต่แถบเอเชีย จนถึงทวีปยุโรปบางส่วนตามการแบ่งพื้นที่ทวีปในปัจจุบัน

3.6 อีสรภาพแห่งชีวิต (17) นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ มีเหตุการณ์ที่ สอดคล้องกับขั้นตอนอีสรภาพแห่งชีวิต 3 เหตุการณ์ โดย พบก่อนขั้นตอน 1 เหตุการณ์ คือ การใช้ชีวิตอย่างสงบสุขกับผู้ที่รักในแผ่นดินเกิด พบตรงขั้นตอน 2 เหตุการณ์ คือ การหมด กังวลและหลุดพ้นจากพระราชภารกิจ และการเข้าใจสัจธรรมของชีวิต มีรายละเอียดดังนี้

3.6.1 การใช้ชีวิตอย่างสงบสุขกับผู้ที่รักในแผ่นดินเกิด **เตมูยีน จอม จักรพรรดิเย่็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านยกทัพกลับมองโกลแล้วใช้ชีวิต อย่างมีความสุขกับพระมเหสีและบรรดาพระสนม “...เย่็นกิสข่านใช้ชนม์ชีพตั้งแต่บั้นปลาย หกสิบของพระองค์จนถึงหกสิบสี่ ด้วยการพักผ่อนแสวงสุขด้วยพระนางบูโตมเหสีคู่ชีพ และบรรดานางสนมบาทบริจาริกาสิบสองแห่ง ซึ่งล้วนกวาดต้อนมาจากเมืองต่าง ๆ ตามแต่จะ พอพระทัยด้วยความสำราญพระทัย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 502)

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า การใช้ชีวิตอย่างสงบสุขกับผู้ที่รักในแผ่นดินเกิด เป็นความสุขของวีรบุรุษ แต่ความสุขอาจไม่ได้มีอยู่ยาวนานเนื่องจากต้องปฏิบัติภารกิจ หรือต้องพบกับอุปสรรคให้ต้องแก้ไขปัญหาดต่อไป

3.6.2 การหมดกังวลและหลุดพ้นจากพระราชภารกิจ เหตุการณ์นี้เจงกิสข่าน ทรงหลุดพ้นจากพันธนาการที่เกิดจากหน้าที่การรบและปกครองอาณาจักร **เตมูยีน จอม จักรพรรดิเย่็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า หลังจากที่จักรพรรดิทรงทราบข่าวการที่วงศ์คต ของพระโอรสจู้ก็ทรงเสียพระทัยจนล้มป่วย ขณะใกล้สวรรคตทรงมอบหมายพระราชภารกิจ

ให้โอรสและผู้สืบทอด ทรงเห็นว่าแม่ทัพขุนนางทั้งหลายมีความซื่อสัตย์ก็หมดความกังวลจาก
 ภาระทางโลก ความว่า “...คนเหล่านั้นซื่อสัตย์ภักดีต่อข้าเพียงใด ข้ารู้ดี แลทุกคนที่ยังมีชีวิตอยู่
 ข้าก็รู้ดีว่ามีความซื่อสัตย์จะแน่วแน่ต่อตัวข้า ราชนบัลลังก์ของข้า ตลอดจนอำนาจแลราชโอรส
 ของข้า เพราะเหตุนี้ข้าจะไม่มีกังวลใจอะไรอีกเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 510)

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” พบขึ้นตอนอิสรภาพแห่งชีวิต ช่วงที่
 เจงกิสข่านกำลังจะสวรรคตเนื่องจากตกจากหลังม้า ในขณะที่พักผ่อนล่าสัตว์บริเวณเขาลิวพันชาน
 “สุริยา” กล่าวว่า อุบัติเหตุครั้งนี้ทำให้พระองค์มีพระอัสสาฬหิรูป และต้องทรงทนความเจ็บปวด
 ตลอดคืน ทำให้ทราบพระองค์เองว่าใกล้ถึงเวลาสวรรคต ด้วยทว่า “...พระจักรพรรดิทรงทน
 ความบาดเจ็บอยู่ตลอดคืน พระองค์ก็ทราบของพระองค์เองว่า พระองค์ใกล้จะเสด็จไปเข้าเฝ้า
 เทพเจ้าเทนกฤษีของพระองค์แล้ว จึงรับสั่งให้นายทหารที่คล่องแคล่วเอาการเอางาน ไปตาม
 พระโอรสชาชาติและโอโกเดมา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 620-621)

เมื่อโอรสของพระองค์ที่เหลืออยู่ 3 องค์ คือ ชาชาติ โอโกเด และโตลุย
 พร้อมด้วยทหารเอกมาร่วมประชุมในเกอร์ ทรงเตือนให้ทุกคนสมัครสมานสามัคคีกัน โดยเล่า
 เรื่องงูเจ็ดหัวแย่งลงรูเดียวกัน จากนั้นรับสั่งเรื่องการจัดการพระบรมศพ โดยให้ฝังร่างพระองค์
 ที่ภูเขาดันแม่น้ำไอ-นอน โดยให้ฝังข้างบอร์เต-คาตุ่น ทรงกำชับไม่ให้ข่าวรั่วไปถึงศัตรู
 เพื่อผลประโยชน์ทางการทหาร และบอกวิธีรับอาณานิคม (ซึ่งได้) เมื่อได้แล้วก็ทรงเตือนให้
 แสวงหาผู้มีความสามารถมาช่วยดูแลอาณานิคม แต่ต้องสอดส่องอยู่ตลอดเวลา ความว่า

“...กองทัพของจักรพรรดิเมื่อได้แล้วก็จะต้องรักษาดินแดนที่ได้ไว้เป็นพระราช
 อาณาเขตของจักรวรรดิของตน จัดการบำรุงทำให้จักรวรรดิของตนขยายใหญ่
 และเติบโตเป็นเกียรติยศสืบไป ต้องจัดการปกครองให้เป็นระบบ ไม่ให้เกิดยุคเข็ญขึ้น
 ในพระราชอาณาจักรให้คนทั้งหลายดิ้นรนินทา ส่วนกองทัพของโจรนั้น มันผ่าน
 มาแล้วก็ผ่านไป หยิบฉวยทรัพย์สมบัติอะไรได้ก็จะติดมือมันห้อมากลับไปบ้านของมัน
 ไม่สนใจจะอยู่ปกครองอาณาจักรที่ดีได้...”

...จำไว้ว่าชาชาติและโตลุย คนเราไม่สามารถปกครองจักรวรรดิอันกว้างใหญ่
 อย่างจักรวรรดิจีนได้จากหลังม้า เมื่อเจ้าได้จักรวรรดิจีนแล้ว เจ้าจะต้องจัดการปกครอง
 ให้เหมาะสม เลือกขุนนางคิदानและขุนนางจีนที่เห็นว่ามีความสามารถ แต่ก็ต้องหมั่น
 สอดส่องอยู่ตลอดเวลา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 650-651)

หลังจากนั้นทรงพูดคุยกับโบออร์ซู เพื่อนรักที่คอยช่วยเหลือพระองค์ ตั้งแต่เด็ก ทรงฝากฝังให้ดูแลพระนัดดาภิไธยที่เกิดจากโศกและนางซอร์กันตานี ซึ่งมีความเฉลียวฉลาดให้เติบโตเพื่อสร้างชื่อให้วงศ์ตระกูล หลังจากนั้นโบออร์ซูได้เรียกคนสนิททั้งหลาย มาเข้าเฝ้า ทรงสั่งเสียทุกอย่างและไม่มีความกังวลเรื่องใดอีก แล้วจึงสวรรคตอย่างสงบ ดังตัวบทว่า

“...ข้าพชาติยถวายจับพระชีพจรก็หายไปแล้ว คนใจแข็งอย่างเตมูยีนพระจักรพรรดิ เจงกิสข่าน ไม่มีวันที่จะสำแดงอาการทรมนทรมายให้ใครเห็น พระองค์ทรงสั่งพระองค์ ใต้ให้เสด็จ มิให้ใครต้องรอนาน

พระจักรพรรดิเจงกิสข่านเสด็จสู่สวรรคาลัยในวงล้อมของพระโอรส และทหาร คนสนิทของพระองค์เองเท่านั้น ไม่มีใครอื่นได้เห็นเวลาที่พระองค์เสด็จไป แม้แต่ พระมเหสีรอง ๆ และพระสนมกำนัลก็ได้มาเฝ้า...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 651)

การที่เจงกิสข่านสั่งเสียสิ่งที่ทรงวิตกกังวล ตักเตือนให้มีความรักสามัคคี แนะนำและฝากฝังภารกิจสำคัญที่พระองค์ยังทำไม่สำเร็จให้ผู้สานต่อแล้ว จึงทรงสวรรคตอย่างสงบ ภายในวงล้อมของโอรสและทหารหาญที่เคารพศรัทธาพระองค์ แสดงให้เห็นว่าพระองค์ได้เข้าสู่ขั้นตอนอิสราภาพของชีวิตอย่างแท้จริง ด้วยการหลุดพ้นจากความกังวลจากภารกิจต่าง ๆ แล้วเข้าถึงความสุขสงบในวาระสุดท้ายของชีวิต

3.6.3 การเข้าใจสังขารของชีวิต เจงกิสข่านเข้าใจสังขารของชีวิตในช่วงท้ายของชีวิตและก่อนสวรรคต **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร กล่าว่า เจงกิสข่านเข้าใจความเป็นธรรมดาของชีวิตที่ต้องพบกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่สิ่งมีชีวิตทุกชีวิตต้องพบ ทำให้พระองค์สามารถละวางจากภาระทุกอย่างได้ โดยทรงตรัสบอกข้อความเหล่านี้แก่อูลี โอรสองค์สุดท้ายว่า

“...ข้ารู้ดีและเป็นข้อแน่นอนว่า ข้าจะต้องละทิ้งทุกอย่างที่ข้ามีไปอย่างไม่มีวันได้กลับมาเห็นแลเชยชมมันอีก แต่ข้าไม่เสียดาย ข้าปลงตกมานานแล้ว ว่าทุกอย่างไม่ใช่ของจริงอะไร ชีวิตเกิดมาแล้ว ก็ต้องชราและมรณะในที่สุดทุกรูปทุกนาม สวากพระพุทธรศาสนาเคยบอกข้ามาเช่นนั้น แลบัดนี้ข้าก็ประจักษ์เป็นความจริง ยิ่งกว่า

ที่เข้าประสบการณ์จริงเมื่อรู้ข่าวการจากไปของจอมขุนพลผู้พิชิตอย่างซีเปโนยอน มฐูลี
แลจูลิ ซึ่งทั้งสามคนนั้นไปคอยรับใช้ข้าอยู่ก่อนแล้ว ณ ที่ใดที่หนึ่ง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 509-510)

เวลาสุดท้ายของพระชนม์ชีพ พระองค์จึงมีสติและสวรรคตอย่างสงบ
โดยปราศจากทุกข์เวทนา ความว่า “...ทุกสิ่งทุกอย่าง พระองค์ทรงรับสั่งบัญชาอย่างชัดเจน
และเอียด มีสุรเสียงเป็นปกติ และมีพระอารมณ์เป็นขันติธรรม มิได้มีอาการสะดุ้งหวั่นไหวต่อ
มรณะสัญญาณ ซึ่งย่างเข้ามาอย่างผงาดกราดเกรี้ยวท่ามกลางราตรีคืนนั้น...” (ประพันธ์กร,
2507, หน้า 511-512)

ส่วนเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า การสวรรคตของข่านเป็น
การเคลื่อนจากสภาวะความเป็นมนุษย์ไปสู่ความเป็นเทพ สอดคล้องกับการตั้งชื่อบรรพที่มี
เนื้อหาการสวรรคตว่า “เสด็จไปเฝ้าเทนกั” (“สุริยา”, 2556, หน้า 647) ทั้งยังกล่าวถึงเหตุ
อัศจรรย์ว่า

“...เกวียนที่มีหีบพระบรมศพไปติดหลุมโคลนที่บริเวณภูเขามูนา พวกเขา
ต้องพากันเช่นไรว้นบนบานศาลกล่าวอัญเชิญดวงพระวิญญาณพระจักรพรรดิให้เสด็จต่อไป
เกวียนจึงขึ้นมาจากหลุมได้...ผ่านเทือกเขาคาราคอรัม เข้าสู่บริเวณภูเขาคักดีลีที่เบอร์คัน คัลดุน
ที่พระจักรพรรดิทรงเลือกไว้เป็นที่พักสุดท้ายของพระองค์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 652-663)

การบรรยายเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าจักรพรรดิเจงกิสข่านได้เสด็จไปประทับ
ยังอีกโลกหนึ่งในสถานะของเทพเจ้า

การเข้าใจสังขารของชีวิตปรากฏใน**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน**
ของประพันธ์กรเรื่องเดียวกันนั้น เนื่องจากผู้เขียนมีความเห็นว่าเจงกิสข่านได้ศึกษาศาสนาพุทธ
และเข้าใจหลักคำสอน แต่เอกสารอื่น ๆ ระบุว่าช่วงที่เจงกิสข่านประทับทำการรบที่อาณาจักร
ควาริชม พระองค์ปรารถนาความเป็นอมตะเช่นเดียวกับจักรพรรดิจีนซึ่งฮ่องเต้

ผลสรุปจากการศึกษาวิจัยวิวัฒนาการของเจงกิสข่านวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก
ในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน ในนวนิยายของนักเขียนไทยร่วมสมัย ตามแนวคิดชีวิตวิวัฒน์แห่ง
วีรบุรุษของโจเซฟ แคมพ์เบลล์ พบว่า นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 เล่ม
เสนอขั้นตอนแตกต่างกัน โดยพบว่ามี การนำเสนอการปฏิบัติภารกิจของเจงกิสข่าน จำนวน 2 ครั้ง
คือ

1. การสถาปนาและดำรงอาณาจักรมองโกล เป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 1 ปรากฏ
ขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์ทั้งสิ้น 15 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษทั้งหมด 17 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ไม่พบ คือ ขั้นตอนที่ 3 การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ และขั้นตอนที่ 13 การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ

จุดมุ่งหมายหลักของภารกิจครั้งที่ 1 แสดงการเริ่มต้นชีวิตและพัฒนาตนก้าวพ้น บททดสอบและอุปสรรคนานาประการ เพื่อความเป็นวีรบุรุษผู้รวมชาติมองโกล และมอบ อารยธรรม ตลอดจนภูษาติแผ่นดินเพื่อมอบความเป็นอิสระจากอำนาจการปกครองของอาณาจักร จีน (เจอรฺเซน) ให้แก่ชาวมองโกลทั้งหมด ทั้งยังแผ่ขยายอำนาจเพื่อความยิ่งใหญ่ของอาณาจักร

2. การดำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากล เป็นการปฏิบัติการภารกิจครั้งที่ 2 พบว่า มีการแสดงประวัติชีวิตของเจงกิสข่านสอดคล้องกับแนวคิดชีวิวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษ 14 ขั้นตอน และไม่พบเหตุการณ์ตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนชีวิวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษทั้งหมด 17 ขั้นตอน คือ การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ การปฏิเสธการกลับมา และการหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ

จุดมุ่งหมายหลักของภารกิจครั้งที่ 2 เพื่อแสวงหาความยุติธรรม การพิทักษ์เกียรติ ของอาณาจักรมองโกล จากการถูกดูหมิ่นจากสุลต่านแห่งควาริชม และเพื่อเป็นนักรบผู้พิชิต ที่ขยายอาณาจักรให้กว้างใหญ่ที่สุดเท่าที่ประวัติศาสตร์โลกเคยบันทึกไว้

ด้านวงจรชีวิวิวัฒน์นั้น พบว่า หากนำเหตุการณ์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์เป็นแกน แล้วนำเหตุการณ์การเดินทางของวีรบุรุษในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียน ไทยร่วมสมัยเป็นตัวเทียบ จะเห็นได้ว่าชีวิวิวัฒน์หรือการเดินทางของเจงกิสข่านมีการแทรก ขั้นตอน และพบขั้นตอนอื่นทั้งก่อนและหลังขั้นตอนหลักตามทฤษฎีของแคมป์เบลล์ แสดงให้เห็นว่า ประวัติชีวิตบุคคลจริงในนวนิยาย กับตัวละครวีรบุรุษในตำนานมีความแตกต่างกันอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เขียนเน้นนำเสนอประวัติชีวิตตามประวัติศาสตร์ ความซับซ้อนของปัญหาอุปสรรค และความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ทำให้นวนิยายมีความสนุกสนาน เห็นภาพชีวิตบุคคลที่ต้องสู้ชีวิต อย่างกล้าหาญในฐานะมนุษย์ หากพิจารณาในมุมมองของแคมป์เบลล์จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของ เจงกิสข่าน เป็นเรื่องเล่าชีวิตที่มีมิติและเป็นอันซับซ้อน สามารถเป็นตัวอย่างของบุคคลที่ใช้ ความเพียรพยายามและสติปัญญาความสามารถ เอาชนะอุปสรรคจนประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งเหนือกว่าวีรบุรุษผู้พิชิตอื่นใดในประวัติศาสตร์โลก

วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ยังแตกต่างจากวีรบุรุษทางวัฒนธรรมที่มักได้รับความช่วยเหลือ จากเทพเทวี อำนาจจากเทพเจ้า และพลังอำนาจจากสิ่งวิเศษเพื่อช่วยให้วีรบุรุษปฏิบัติการกิจ ได้สำเร็จ แต่ในชีวิตของวีรบุรุษที่มีชีวิตจริงในประวัติศาสตร์ ต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย โดยอาศัยพลังปัญญาความสามารถทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีความเพียรพยายาม ความอดทนไม่ย่อท้อเพื่อเอาชนะอุปสรรคในชีวิต เทพเทวีปรากฏภายในร่างมนุษย์ผู้เป็นมารดา

และภรรยาที่มอบความรัก คำตักเตือนแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อวีรบุรุษ รวมทั้งผลักดันให้วีรบุรุษประสบความสำเร็จในชีวิต และปรากฏภายในร่างมนุษย์ผู้เป็นภรรยาที่คอยช่วยเหลือเคียงข้างวีรบุรุษ การพบมิตรที่จงรักภักดีคอยช่วยเหลือเมื่อพบอุปสรรค ขั้นตอนที่มนุษย์ที่มีชีวิตจริงในโลกต้องพบมากที่สุด คือ ขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบและทดลอง ที่ต้องเผชิญอุปสรรคที่ถาโถมเข้ามาได้ทุกขณะ วีรบุรุษที่แท้จริงต้องเตรียมพร้อมรับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันอย่างมีสติ แล้วใช้สติปัญญาความสามารถค่อย ๆ แก้ไขปัญหาอย่างพากเพียรอดทน จนล่วงพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ จึงจะพบกับความสำเร็จและอิสรภาพแห่งชีวิตได้ในที่สุด

ภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาตามจุดประสงค์ที่สอง คือ ศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ผู้วิจัยศึกษาการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน โดยประยุกต์แนวคิดภาพตัวแทนของ ฮอลล์ (hall, 1997, p. 15, pp. 17–19 อ้างอิงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112, 112–113), (hall) 1997, pp. 24–25 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์ 2551, หน้า 20; จุฑารัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28–29); O'Shaughnessy and Jane Stadler, 2005, p. 90 อ้างอิงใน มารศรี สอทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำเภา, 2551, หน้า 13–16) ศาสตร์ของเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 331–337)

แนวคิดการสร้างภาพลักษณ์เป็นกระบวนการที่นักวิชาการหลังยุคโครงสร้างนิยมปรับปรุงขึ้น โดยมองว่าผู้สร้างวรรณกรรมไม่ได้สะท้อนภาพสังคม แต่เป็นกระบวนการนำเสนอภาพลักษณ์ด้วยกลวิธีทางภาษา ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจึงไม่สามารถแยกออกจากภาษาที่ผู้เขียนนำเสนอได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องตอบให้ได้ว่า ผู้เขียนมีวิธีการเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านอย่างไร และมีวิธีการประกอบสร้างภาพลักษณ์อย่างไร ผู้วิจัยศึกษาแล้วนำเสนอเรียงตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์
2. ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น
3. กลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์

จากการศึกษา พบว่า นวนิยายในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัยมีการนำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่าน 2 ประเด็น ตามลักษณะการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรม คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น แสดงผลการศึกษาในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตาราง 40 แสดงภาพลักษณ์เชิงกิสขานในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทย
รวมสมัย

ภาพลักษณ์	นวนิยายอิงประวัติศาสตร์		
	ประพันธกร	สุภา	“สุริยา”
1 ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์			
1.1 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้ปราบกบฏ	•		•
1.2 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม	•		•
1.3 ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิชิตราช”	•	•	•
1.4 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ		•	•
1.5 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก			•
1.6 ภาพลักษณ์วีรบุรุษของศาสนา	•		•
1.7 ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด	•	•	
2 ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น			
2.1 ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข			•
2.2 ภาพลักษณ์เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา	•		•
2.3 ภาพลักษณ์ธรรมิกราช			•
2.4 ภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมใจ	•		
2.5 ภาพลักษณ์นักรบนักรัก	•		
2.6 ภาพลักษณ์นักประชาธิปไตย			•
2.7 ภาพลักษณ์วีรบุรุษทรราช		•	
รวม	8	4	10

ข้อมูลจากตาราง 40 แสดงภาพลักษณ์เชิงกิสขานในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยรวมสมัย พบว่า มีการนำเสนอภาพลักษณ์ 2 ลักษณะ คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ มี 7 ภาพลักษณ์ และภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมี 7 ภาพลักษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ภาพลักษณ์ของเชิงกิสขาน ที่ถูกจัดบันทึกด้วยรูปแบบต่าง ๆ ทั้งตำนาน พงศาวดาร บันทึกความทรงจำ บันทึกการเดินทาง หนังสือประวัติศาสตร์ แต่เอกสารที่ผู้เขียนทั้ง 3 นำมาใช้เป็นหลักนั้น คือ หนังสือ

ประวัติศาสตร์ของนักวิชาการชาวตะวันตก ที่ศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน หลายฉบับ ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแล้วในบทที่ 4 นักวิชาการเหล่านี้มีการวิพากษ์ข้อมูลที่ศึกษา ด้วยหลักการศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่ามีมากน้อยเพียงใด แล้วเลือกนำข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุดในทัศนะของผู้วิพากษ์มาเรียบเรียงเป็นหนังสือขึ้น

ด้วยปัจจัยนี้ทำให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ มีความแตกต่างกันไปด้วย ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งพิจารณาจากข้อมูลที่นักเขียนทั้ง 3 ท่านมาใช้ ผลการศึกษา พบว่า ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ มี 7 ภาพลักษณ์ ประกอบด้วย ภาพลักษณ์ วีรบุรุษผู้ปราบกสิยัค, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม, ภาพลักษณ์จักรพรรดิ ผู้พิชิต “วิจิตราช”, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก, วีรบุรุษของศาสนา และภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้หิยมโหด มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้ปราบกสิยัค นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของ นักเขียนไทย นำเสนอภาพลักษณ์กษัตริย์ผู้ปราบกสิยัคในแผ่นดินทุ่งหญ้า โดยนำเสนอฉาก ความวุ่นวายภายในอาณาจักรมองโกลที่มีการฆ่ากันอย่างไม่หยุดหย่อน ต้นเหตุเกิดขึ้นหลังจาก สหพันธ์คามัคมองโกล หรือสมาพันธ์ชนเผ่าคามัคมองโกลสิ้นสุดลง

ช่วงยุคสมัยนั้นกาบูลข่านแห่งเผ่าบอร์ยิกินเป็นผู้นำเผ่าต่าง ๆ ในเขตทุ่งหญ้า สเตปป์ มารวมตัวกันเป็นสหพันธ์อย่างหลวม ๆ และอยู่กันอย่างสงบ กาบูลข่านเป็นวีรบุรุษ ผู้เข้มแข็งสามารถรบชนะกองทัพจีนได้ จีนจึงขอให้เผ่าตาร์ทาร์วางอุบายจับกาบูลข่านมาสำเร็จโทษ ต่อมาอัมบาโกข่านจากเผ่าไต้ยุด ซึ่งเป็นเครือญาติขึ้นมาเป็นอานาจแทน ราชสำนักจีนส่งคนมาเยี้ย ให้เผ่าตาร์ทาร์จับอัมบาโกส่งให้ตน ทำให้ข่านถูกจักรพรรดิจีนสั่งประหารโดยวิธีตรึงตะปูติดกับ หลักไม้รูปลาจนเสียชีวิต หลังอัมบาโกข่านเสียชีวิตเผ่าต่าง ๆ จึงสู้รบกันอย่างไม่หยุดหย่อน เกิดเป็นหนี้เลือดให้ต้องสะสางกัน เผ่าที่รบชนะมักจับผู้แพ้ไปเป็นทาสและแย่งชิงฝูงสัตว์เลี้ยง ไปเป็นของตน เตมูยีนก็มีหนี้เลือดที่ต้องสะสาง เพราะเยสุเกผู้เป็นบิดาถูกเผ่าตาร์ทาร์วางยาพิษ จึงต้องใช้ชีวิตวัยเด็กอย่างยากลำบาก ทั้งยังต้องประสบชะตากรรมอีกหลายประการ เตมูยีนจึง ต้องการหยุดวงจรนี้ด้วยการรวบรวมชนเผ่าให้กลายเป็นประชาชาติเดียวกัน ผู้วิจัย พบว่า ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้ปราบกสิยัค ยังแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ ผู้ปราบกสิยัคและสร้าง เอกภาพให้แก่อาณาจักรมองโกล และวีรบุรุษผู้ประกาศเอกราชจากอาณาจักรจีน ดังนี้

1.1.1 ผู้ปราบกสิยัคและสร้างเอกภาพให้แก่อาณาจักรมองโกล นวนิยาย เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงบทบาทการเป็นวีรบุรุษผู้ปราบกสิยัคและสร้างเอกภาพ

ให้อาณาจักรมองโกล เป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยสร้างความสุขและสันติภาพให้ประชาชนติมองโกล โดยแสดงผ่านทัศนะของบอร์เต-คาตุน ที่ตอบคำถามเจงกิสข่าน ว่า

“...ดินแดนมองโกลมีศึกสงครามคนไล่ฆ่าฟันกัน จนสาวเรื่องไม่ออกว่าเผ่าไหน เป็นศัตรูกับเผ่าไหน ฆ่ากันปล้นสะดมกัน ต่างคนไม่มีใครเป็นพันธมิตรกันถาวร เป็นเรื่องที่โง่งามยิ่งนัก ที่คนต้องทำสงครามล้างเผ่าพันธุ์กัน เดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า ...น้องเชื่อว่าคนร้อยทั้งร้อยยอมไฟหาสันติภาพ เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว... ขณะนี้คนทั้งหลายในดินแดนมองโกลเสียของเราเนี่ยยอมเปื้อนสงครามอย่างที่เรียกว่า แทบจะกระอักออกมาเป็นโลหิต เมื่อมีความหวังใหม่ว่าจะได้ตั้งบ้านตั้งเรือนอยู่ใน ประเทศมองโกล ที่พระองค์มีพระมหากรุณาจัดตั้งให้ แล้วพระองค์ยังรับรองว่าจะเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในแผ่นดิน ผู้คนมีต้องรบราฆ่าฟันกันอีก คงแทบไม่มีใครเลย ที่จะไม่ยินดี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 417-418)

เพื่อปราบกบฏผู้มีหนทางเดียว คือ เตมูยีนจำเป็นต้องรวบรวมแผ่นดิน ให้เป็นหนึ่ง โดยปราบปรามเผ่าต่าง ๆ แล้วรวมไว้ใต้อำนาจของพระองค์ทั้งหมด เมื่อเจงกิสข่าน สามารถเอาชนะเผ่าไนมานที่เหลือเป็นเผ่าสุดท้ายได้แล้ว เตมูยีนจึงสามารถปราบกบฏ และสามารถสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในอาณาจักร แล้วสถาปนามองโกลอุลус หรือประชาชนติมองโกล ขึ้นใหม่ได้เป็นผลสำเร็จ

เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวอย่างชัดเจนว่า ชาวมองโกล ต่างยินดีและขนานนามว่าทรงเป็น “บ็อคโด” หรือ เทวทูตผู้ปราบกบฏ ความเป็น “...บางพวก เชื่อกันว่า เย็นกิสข่านผู้นี้ก็คือบ็อคโดเทวทูต อันสรวงสวรรค์ส่งมาเกิดเพื่อปราบกบฏแลปราม ทุกขยุคเข็ญของโลก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 249)

เจงกิสข่านจึงมีภาพลักษณ์ของวีรบุรุษผู้ปราบกบฏ ที่ช่วยเหลือให้ชาว มองโกลพบยุคใหม่ที่ยั่งยืน ทุกเผ่าพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

1.1.2 วีรบุรุษผู้ประกาศเอกราชจากอาณาจักรจีน เนื่องจากอาณาจักรจีน เคยสังหารบรรพบุรุษของเตมูยีน และคอยยุแหย่ให้เผ่าต่าง ๆ แยกแยกกัน ทำให้เกิดการสู้รบกัน ระหว่างเผ่ามองโกลด้วยกัน ประชาชนต้องอดอยากเพราะภาระการส่งบรรณาการถวาย จักรพรรดิจีนเป็นจำนวนมาก และจีนมักส่งคนมาจับชาวมองโกลไปขายเป็นทาสเพื่อลดจำนวน ประชากรอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้ชาวมองโกลมีจำนวนมากและรวมตัวกันได้จนเป็นภัยด้านความมั่นคง

เจงกิสข่านจึงต้องรบเพื่อความเป็นเอกราชของมองโกล “สุรียา” กล่าวถึงภาพลักษณ์นี้ผ่านคำพูดปลุกใจของเจงกิสข่าน หลังการทำพิธีขอพรจากเทพเทนกีก่อนรบอาณาจักรจีน ว่า

“...โอ้ เทพเจ้าเทนกีกู้ผู้ทรงฤทธาคักดานูภาพ ขอพระองค์เสด็จมานำทัพมองโกลของข้าพระองค์ พวกข้าพระองค์อยู่ในศีลธรรมอันดีมาตั้งแต่ต้น ไม่เคยทำร้ายใครก่อน มาบัดนี้สมควรแก่เวลาแล้วพระองค์จะทรงพระกรุณา ให้ชาติมองโกลได้แก้แค้นความอยุติธรรมที่จักรวรรดิทอง คือ จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์เป็นเวลานาน ด้วยพันปี มีการนำบรรพบุรุษหัวหน้าเผ่ามองโกลเช่น เออร์กิน-บาร์กัก และปู่ทวดของข้าพระองค์ คือ อัมบากยข่าน ไปทรมานและประหารชีวิตในเมืองหลวงของจีน โดยหาสาเหตุมิได้ จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์ ไม่ว่าเผ่าใหญ่เผ่าย่อย รุกรานเหยียบหัวกดคอไว้ไม่ให้ได้เงยหน้า จักรวรรดิจีนได้ทำแก่พวกข้าพระองค์ทั้งนั้น เป็นการกระทำก่อนและพวกข้าพระองค์ก็ไม่ได้เคยตอบโต้ บัดนี้ขอองค์เทพเจ้าเทนกีกู้ เทพเจ้าแห่งสรวงสวรรค์ ขอได้โปรดประทานกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาแก่พวกข่าน้อยทั้งหลายให้สามารถเอาชนะจักรวรรดิจีนโดยรวดเร็ว ขอพระองค์โปรดประทานพรแก่พวกข้าพระองค์เถิด...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 489-490)

การได้ชัยชนะเหนืออาณาจักรจีนจึงเป็นการประกาศเอกราชให้มองโกล และสิ้นสุดการกดขี่ข่มเหงที่จีนเคยสร้างไว้กับชาวมองโกล ทั้งยังทำให้อาณาจักรจีนกลายเป็นรัฐในอารักขาของมองโกลด้วย

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านนำเสนอภาพเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษผู้ปราบกบฏ

1.2 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย นำเสนอภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม เนื่องจากเจงกิสข่านเป็นผู้ทำให้มองโกลพัฒนาจากการวัฒนธรรมระดับชนเผ่ากลายเป็นอาณาจักรและขยายเป็นจักรวรรดิได้ภายในช่วงชีวิตของพระองค์ และยังทรงสร้างอารยธรรมมองโกลให้ทัดเทียมอารยธรรมรอบข้างด้วย ผู้วิจัยพบภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรมมี 2 ประเด็นย่อย คือ วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติ และวีรบุรุษผู้สร้างอารยธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติ นวนิยายเจงกิสข่าน ของ “สุรียา” ให้ตัวละครเตมูยีนมีแนวคิดการรวมเผ่าพันธุ์มองโกลให้เป็นเอกภาพตั้งแต่ยังเด็ก ตอนที่เมิงลิกพาเตมูยีน

ไปฝั่งศพบิดา เตมียืนเกิดความคิดในใจว่า “...ความจริงเผ่าบอร์ยิกินกับเผ่าอุ้งกิริตสนิทกันมาก... แล้วจะแยกเป็นคนละเผ่าทำไมก็ไม่รู้ ต่อไปคนมองโกลควรรวมกันเสียให้หมดก็จะสิ้นเรื่อง การสงครามระหว่างมองโกลเผ่าเล็กเผ่าน้อยจะได้ไม่มี วัไรบกับศัตรูจริง ๆ อย่างเผ่าตาร์ทาร์ หรือเผ่าโนมานจะดีกว่า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 86-87)

เมิงลิกจึงเล่าเรื่องคำทำนายว่า ในช่วงร้อยปีนี้เทพเทนกี้จะส่งมหาบุรุษ มาเกิด คนผู้นี้จะสามารถชนะเผ่าทั้งหลายในมองโกล เขาจะรวมชาติแล้วสถาปนาอาณาจักร คนผู้นี้จะมีลูกหลานมากมายไม่น้อยกว่าสิบหกล้านคน แม้เป็นเพียงคำทำนายแต่ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ เตมียืนฝันใฝ่จะได้พบเห็นผู้ยิ่งใหญ่พระองค์นั้น เมื่อตนเองต้องผ่านอุปสรรคมากมาย ทำให้เตมียืน ตระหนักว่าผู้ที่ทำหน้าที่อันยิ่งใหญ่ในคำทำนายนั้น คือ ตน

บทสนทนาระหว่างเจงกิสข่านกับบอร์เตคาตุน ก่อนพิธีสถาปนาเป็น เจงกิสข่าน แสดงว่าบอร์เต-คาตุนชื่นชมเจงกิสข่าน ที่สามารถเปลี่ยนแผ่นดินเปื้อนเลือด ให้กลายเป็นแผ่นดินทองที่เป็นปึกแผ่น มีสันติสุข ไม่ต้องฆ่าฟันกันเองเช่นก่อน ด้วยทว่า

“...พระมหากรุณาของท่านอยู่เหนือเกล้า น้องมิใช่คนช่างเจรจาอย่างที่พระองค์ ก็ประจักษ์ใจอยู่แล้ว น้องไม่เคยเจรจาไม่จริงโดยเอาแต่สิ่งที่ดีมากล่าว แล้วปิดบังสิ่งที่ อ่อนด้อย อันจะทำให้พระองค์เปลืองพลังในภายหลัง หากแต่ฉันเองเห็นว่าสิ่งที่พระองค์ กระทำลงไปเป็นสิ่งที่ดีที่พิเศษเกินกว่าคนอื่นจะทำได้อยู่แล้ว การที่จะเปลี่ยนแผ่นดินที่ เปื้อนเลือด ผู้คนฆ่าฟันกันไม่รู้ว่าที่เผ่าต่อกี่เผ่า ไม่มีกฎหมาย ราษฎรเดือดร้อนอยู่ทุก หย่อมหญ้า ให้กลายเป็นประเทศที่มีสันติสุขอยู่ใต้พระบารมีอันปกแผ่ร่มเย็นในประเทศ ที่เป็นไทแก่ตัวที่พระองค์ทรงจัดตั้งขึ้น น่าที่จะเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมแก่คนทุกเผ่า...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 418)

เจงกิสข่านจึงเป็นวีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติมองโกลให้มีสันติสุขอย่างแท้จริง ทรงมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า พัฒนาชาติที่สร้างใหม่ให้มีความเจริญ และมีอารยธรรมสูงส่งทัดเทียมกับอาณาจักรเก่าแก่ที่อยู่รายรอบ ดังความว่า

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านไม่ได้คิดมองพระองค์เองเหมือนกับบรรดาข่าน มองโกลที่มีมาก่อนพระองค์ พระองค์ทรงเห็นพระองค์เองเป็นพระจักรพรรดิผู้ครองโลก ตามอาณัติของเทพเจ้าเทนกี้ พระองค์มีภารกิจที่จะทำให้เผ่ามองโกลของพระองค์ เจริญขึ้นเหนือระดับของเผ่าเร่ร่อน...พระองค์ทรงมีความปรารถนาจะให้ผู้อื่นกล่าวถึง

พระองค์อย่างจักรพรรดิองค์เอก ๆ ของโลกอย่างพระจักรพรรดิจัสติเนียนแห่งจักรวรรดิโรมันตะวันออก หรือพระจักรพรรดิชาลมาญ ที่ได้ทรงสวมมงกุฎโดยพระสันตะปาปา พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงเป็นพหูสูตร คือ เป็นผู้ที่รับฟังมามาก ทรงทราบเรื่องพระจักรพรรดิต่างชาติในซีกโลกตะวันตกที่ทรงบุญญาธิการ แม้จะไม่ทรงทราบเรื่องราวทั้งหมดก็ดี...แต่พระองค์ก็ไม่ทรงต้องการให้ความเป็นอารยณานำมาซึ่งความอ่อนแอ ดังนั้นพระองค์จึงทรงต้องการให้เผ่าพันธุ์มองโกลของพระองค์เป็นผู้ที่รับเก่งที่สุด และพระองค์ก็ไม่ทรงละเว้นที่จะขยายอาณาจักรของพระองค์ไปด้วยการทำสงคราม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 374-375)

ดังนั้น พระองค์จึงเริ่มพระราชกิจต่าง ๆ เช่น การจัดระบบสวัสดิการ การยกเลิกระบบชนชั้นกระดุกขาวกระดุกดำ จัดระบบราชการ และปรับปรุงกิจการด้านการทหารให้มีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาประเทศว่า “...ข้าปรารถนาจะส่งเสริมให้พวกเจ้าทั้งหลายมีความสมบูรณ์พูนสุขร่วมกัน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 256)

1.2.2 วิรบุรุษผู้สร้างอารยธรรม เจงกิสข่านยังเป็นผู้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมมองโกล เพราะทรงรับชนะแล้วรวมเผ่าย่อยต่าง ๆ แล้วรวมชนเผ่าขนาดเล็กเข้าด้วยกัน กลายเป็นอาณาจักร และจากอาณาจักรให้กลายเป็นจักรวรรดิได้อย่างรวดเร็ว ความว่า

“...ชาวมองโกลนั้นไม่เคยเจริญขึ้นสู่ระดับของการเป็นประเทศ ยิ่งเป็นจักรวรรดิยิ่งแล้วใหญ่ ไม่เคยมีใครนึกถึง หัวหน้าของชาวมองโกลแม้จะใหญ่ยิ่งเพียงใดเช่นบรรพบุรุษของเจงกิสข่านเองคือกามูลข่านก็คงเป็นแต่เพียงข่านหัวหน้าเผ่าของตนเอง แม้จะมีเผ่าอื่น ๆ มาขอออกก็เป็นแต่เผ่าเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่เคยมีชนบทรหมเนียมใด ๆ ในราชสำนัก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 280-281)

เจงกิสข่านจึงต้องวางรากฐานระเบียบปฏิบัติ แบบแผนโครงสร้างทางสังคมระเบียบการปกครอง และบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งหมด ทรงยกเลิกการใช้ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎเกณฑ์เก่า ๆ ของแต่ละเผ่าพันธุ์ ให้ประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมายสำคัญสูงสุดของรัฐเพียงฉบับเดียว คือ กฎหมายยาสา และกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้แล้วไม่ปฏิบัติตามกฎหมายไม่ได้ ทรงให้ข้าราชการเชื้อสายอุยกูร์ที่ได้จากราชสำนักโนมาน ปรับปรุงอักษรอุยกูร์เพื่อใช้บันทึกภาษามองโกลด้วย

“...พระจักรพรรดิโปรดปรานเฝ้าอยู่เพราะเห็นว่าพวกนี้เจริญในศิลปวิทยาการพอ ๆ กับชาวเปอร์เซีย แต่เฝ้าอยู่ไม่ดูถูกเฝ้าในทุ่งราบมองโกเลียดังที่ชาวเปอร์เซียกระทำ...เหนือกว่าเรื่องทรัพย์สินสมบัติสิ่งทีพระจักรพรรดิเจงกิสข่านโปรดมากก็คือความคงแก่เรียน ช่างเฝ้าหาความรู้ของชาวอยู่กูร์ในราชสำนักของเจงกิสข่านได้ใช้ตัวหนังสือของอยู่กูร์มานานแล้ว ดังที่ เราเห็นได้จากการเขียนประมวลกฎหมายยาสา...จึงโปรดเกล้าฯให้ประกาศว่าต่อไปนี้ในราชการของพระองค์จะใช้ตัวอักษรอยู่กูร์เขียนภาษามองโกล...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 437-438)

ประพันธ์กร กล่าวว่า บุคคลที่เดินทางไปนครหลวงของมองโกลจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายยาสาของเจงกิสข่านอย่างเคร่งครัด “...เมื่อเข้าไปในนครคาราคอร์รัมแล้วจะต้องถือว่าชีวิตแลเข้าของใด ซึ่งตนเอาติดตัวไป ด้วยจะต้องตกเป็นสมบัติของเจงกิสข่านทั้งสิ้น และต้องยินยอมปฏิบัติตามบัญญัติธรรมนุญยัสซา ใครจะอ้างเหตุใดไม่ยอมทำตามไม่ได้เป็นเด็ดขาด...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 363)

ด้วยเหตุดังกล่าว เจงกิสข่านจึงกลายเป็นวีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรมในพระองค์เดียวกัน ทรงเป็นบุคคลอัจฉริยะที่พัฒนาชาติให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงชั่วชีวิตของพระองค์ ปัจจุบันชาวมองโกเลียยังเคารพศรัทธาพระองค์อย่างไม่เสื่อมคลาย

ในช่วงเวลาที่ประเทศมองโกเลียถูกปกครองโดยรัสเซียภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ ในฐานะสาธารณรัฐแห่งที่ 16 พระนามเจงกิสข่านถูกสั่งห้ามไม่ให้กล่าวถึงและทำให้เจงกิสข่านเลื่อนหายไปจากความทรงจำชาวมองโกล แต่เมื่อการปกครองของรัสเซียยุติลง รัสเซียงดการให้ความช่วยเหลือมองโกเลียในทุกด้าน ชาวมองโกเลียต้องเริ่มสร้างประเทศใหม่อย่างยากลำบากภายใต้วิกฤตทางเศรษฐกิจ พระนามเจงกิสข่านจึงหวนกลับมาอีกครั้ง

“...เมื่อมองโกเลียปลดปล่อยตัวเองจากพันธนาการของโซเวียตได้ วีรบุรุษของพวกเขาก็ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาอีก เขาผู้นั้นคือเจงกิสข่านผู้ก่อตั้งแคว้นมองโกล ซึ่งครั้งเมื่ออยู่ใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตชาวบ้านไม่กล้าเอ่ยนาม เพราะพระองค์ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้รุกรานรัสเซีย ระหว่างที่กำลังปรับเปลี่ยนยุคสมัยชาวมองโกลหวนหาคำลึงใจจากวีรบุรุษดั้งเดิมของชนชาติของตน เจงกิสข่านได้ตื่นจากการหลับใหลอันยาวนานและได้ปรากฏตัวอีกครั้งในทุ่งหญ้าแห่งมองโกเลีย...”

(สารคดีจีน, 2560, สื่อออนไลน์)

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นการนำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในฐานะวีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรมมองโกล ยังคงเป็นวีรบุรุษผู้มอบกำลังใจ ความหวัง ความภาคภูมิใจ ให้ลูกหลานชาวมองโกลในปัจจุบันผ่านพันวิฤติและเป็นพลังใจในการสร้างรัฐชาติขึ้นใหม่อีกครั้ง

1.3 ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิชิตราช” เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตที่มีชื่อเสียงมากที่สุดพระองค์หนึ่งของโลก ทรงมีกองทัพที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกรและมีพละนาภาพมากกว่ากองทัพใดในยุคนั้น การก้าวเข้ามามีอำนาจของจักรพรรดิเป็นเรื่องน่าเหลือเชื่อเพราะทรงสร้างทุกอย่างด้วยพระองค์เอง ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายนำเสนอภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิชิตราช” 5 ประเด็นสำคัญ คือ ผู้นำทางการทหารที่มีทหารมีฝีมือจำนวนมาก ยอดเสนาธิการ ผู้คิดค้นกลยุทธ์ในการรบ ยอดนักประดิษฐ์อาวุธยุทธโปกรณ์ ยอดนักจัดการบริหารกองทัพ และผู้คิดการให้ยุทธการทางข้อมูลข่าวสาร หรือ IO มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ผู้นำทางการทหารที่มีทหารมีฝีมือจำนวนมาก นวนิยายแสดงให้เห็นว่า เจงกิสข่านมีนายทหารฝีมือดีมากมา ย่างจงรักภักดีต่อเจงกิสข่าน หลายคนเคยเป็นทาส ซึ่งสังคมมองโกลดั้งเดิมไม่ให้สิทธิ์คนเหล่านี้มีตำแหน่งสูงในกองทัพ แต่เจงกิสข่านไม่ได้คำนึงถึงชนชั้นหรือเชื้อชาติ จึงมอบตำแหน่งให้ผู้ที่มีความสามารถมากกว่าปัจจัยด้านชนชั้น ทำให้พระองค์สามารถควบคุมกำลังคนที่มีฝีมือเหล่านี้ไว้ได้ แม้บางคนอาจเคยเป็นศัตรู นายทหารฝีมือดีของศัตรูมาก่อน ก็ทรงรับคนเหล่านี้มาใช้งานโดยไม่คำนึงถึงอดีต ทำให้ทหารเหล่านี้มอบความจงรักภักดีอย่างไม่มีเงื่อนไข

“สุรียา” ใช้กลวิธีเลาเล่าย้อนในฐานะผู้รู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ศึก 13 พันธมิตรครั้งที่ม้าของเจงกิสข่านถูกธนูของนายทหารหนุ่มในปกครองของดาร์กูไต-กิริลติก ชื่อเจอร์โกยิงถูกบริเวณคอม้าบาดเจ็บสาหัส (สุรียาปรับเปลี่ยนเนื้อความในประวัติศาสตร์จากถูกคอเจงกิสข่าน ให้เป็นถูกคอม้าเพื่อเสริมภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน) เมื่อเจอร์โกยอมสวามิภักดิ์ก็ทรงให้อภัย แล้วมอบตำแหน่งทหารคนสนิทให้คอยติดตามรับใช้อย่างใกล้ชิด พร้อมตั้งชื่อใหม่ว่า เจเบ แปลว่าลูกศร มีตัวบทว่า

“...ลูกศรของพระองค์ ชายคนนี้ชื่อเจอร์โก คนนี้เป็นคนที่ยิ่งถูกคอม้าทางผ่านสีขาวบนตัวแดงตัวที่เดมูยีนรักมาก ครั้นเมื่อเจอร์โกทราบว่าได้ยิงม้าสำคัญตายแล้ว เจอร์โกก็ขอให้ซอร์กัน-ชีราพาไปหาเดมูยีนเพื่อขอสารภาพผิดอย่างลูกผู้ชาย เจอร์โกบอกว่าตนผิดไปแล้วแต่ขอทำงานรับใช้เดมูยีนตลอดชีวิต...เดมูยีนเป็นผู้ที่นิยมคุณธรรม ความซื่อสัตย์และความกล้ารับผิดชอบ เดมูยีนจึงได้อภัยให้เจอร์โกและโปรดให้เข้าอยู่

ในกองทัพฝ่ายตน และได้ตั้งชื่อให้เจอร์กใหม่ โดยให้ชื่อว่าเจเบ เจเบแปลว่า ‘ลูกศร’... เมื่อเตมูยีนขึ้นเป็นจักรพรรดิเจงกิสข่าน เจเบและเจลเมก็ได้เป็นนายพลสองคนที่มีชื่อเสียงว่ารบเก่งมากในกองทัพของพระเจ้าจักรพรรดิ...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 300)

ต่อมาเจเบกลายเป็นนายพลที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในกองทัพพระเจ้าจักรพรรดิ ภายในระยะเวลาสามปี นอกจากเจเบแล้วเจงกิสข่านยังมีนายทหารที่มีฝีมืออีกมากมาย ทำให้กองทัพของพระองค์มีความน่าเกรงขาม

1.3.2 ยอดเสนาธิการผู้คิดค้นกลยุทธ์ในการรบ จักรพรรดิเจงกิสข่านมีอัจฉริยภาพด้านการทหารที่เก่งที่สุดคนหนึ่งของโลก พระองค์สามารถคิดกลยุทธ์แปลกใหม่ ที่ไม่มีใครคาดถึง และมีความคิดเฉียบแหลมฝึกให้ทหารสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามที่สั่งได้

“สุรียา” กล่าวว่า เตมูยีนเรียนรู้พื้นฐานการรบและการใช้อาวุธจากเยสุเก แล้วฝึกฝนต่อจนชำนาญ ยุทธวิธีที่ใช้ในช่วงแรกเกิดจากการได้ยินได้ฟังเรื่องเล่า ตำนาน นิทาน หรือประวัติศาสตร์การรบกับเผ่าต่าง ๆ ได้จากประสบการณ์การล่าสัตว์ และคิดค้นยุทธวิธีขึ้นทันทีทันใดเมื่อพบเหตุการณ์

“สุรียา” กล่าวถึงความสามารถด้านกลยุทธ์ในการทำศึกระดับชนเผ่า ครั้งหนึ่ง ทรงเห็นช่องโหว่ของการรบแบบเดิมของมองโกลว่ามีข้อผิดพลาด เพราะเป็นการปล้นค่ายมากกว่าเรียกว่ารบ เนื่องจากเน้นเข้าโจมตีแล้วแย่งชิงข้าวของของศัตรู เผ่าตาร์ทาร์รู้ยุทธวิธีแบบนี้จึงมักขึ้นม้าหนีเอาตัวรอด ทิ้งให้ทหารฝ่ายศัตรูเก็บข้าวของมีค่าไปโดยไม่ตามไปทำร้ายชาวตาร์ทาร์ แม้ฝ่ายแพ้แต่ก็สามารถกลับมาตั้งตัวได้ใหม่ เจงกิสข่านจึงออกอุบายแฉ่งเหล่าทหารว่าเทพเทนกีสเด้จมาสอนยุทธวิธีในฝัน รับสั่งให้ทำลายศัตรูโดยห้ามแตะต้องทรัพย์สินสมบัติ ทหารมองโกลเชื่อถือเทพเทนกีสจึงปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่ต้องอธิบายเหตุผลตัวบทว่า

“...รับสั่งกับคนทั้งหลายว่าเทพเจ้าเทนกีสเด้จมาสอนยุทธวิธีให้พระองค์ในฝัน พระองค์รับสั่งว่าต่อไปนี้เวลารบกับเผ่าใด ห้ามสนใจเรื่องการปล้นเอาทรัพย์สินโดยเด็ดขาด ให้มุ่งรบฆ่าฟันข้าศึกจนกระทั่งข้าศึกแพ้อยอมวางอาวุธ แล้วจึงรับทรัพย์สินจับเชลยเข้าไว้เป็นกองกลาง พระองค์รับสั่งว่า “ทุกคนก็ทราบแล้วว่าเราเป็นคนยุติธรรม เรารู้ว่าใครทำผลงานอะไร เราจะเป็นผู้แบ่งทรัพย์สินสมบัติเชลยให้แก่ละตนเอง ทุกคน

ทำตามเราว่า ไม่ต้องกลัวว่าจะเสียเปรียบเพื่อน ถ้าใครไม่ฟังคำเรา กล้าทำการริบทรัพย์ จับเชลยมากกว่าที่ท่านแสวงหาเอง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 334)

ข้อความข้างต้นแสดงว่า เจงกิสข่านเป็นเสนาธิการที่มีจิตวิทยาในการสื่อสารกับทหารอย่างดีเยี่ยม เพราะพระองค์รู้ว่าทหารจะไม่เชื่อฟังหากสั่งให้ปฏิบัติแตกต่างจากประเพณีดั้งเดิม จึงจำเป็นต้องอ้างความเชื่อให้ทหารปฏิบัติตามคำสั่งก่อน เมื่อเห็นผลทหารเหล่านี้จะเริ่มศรัทธาแล้วปฏิบัติตามคำสั่งผู้บัญชาการต่อไป ผลของการใช้จิตวิทยาปรากฏว่าทหารยอมปฏิบัติตามสั่ง และได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาด ไม่ปล่อยให้ศัตรูชาวตาร์ตาร์เหลือรอดกลับมาตั้งหลักใหม่ได้อีก ส่วนสมบัติที่ได้ก็ให้แบ่งให้ผู้ร่วมรบอย่างยุติธรรมทุกคน

1.3.3 ยอดนักประดิษฐ์อาวุธยุทธโธปกรณ์ เตมูยีนขึ้นชอบการคิดค้นอาวุธให้มีศักยภาพดีขึ้นกว่าเดิมตั้งแต่เด็ก เขามีความรู้พื้นฐานด้านการผลิตอาวุธและการดักสัตว์จากบิดา นอกจากนี้เมื่อเห็นอาวุธแปลกใหม่ของศัตรูก็สามารถจดจำมาประดิษฐ์ประยุกต์ใช้ได้ เตมูยีนให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาวุธ เพราะเห็นประโยชน์ว่าอาวุธที่มีผลงานภาพสูงจะช่วยให้ชนะคู่ต่อสู้ได้ง่ายขึ้น ความว่า

“...ระหว่างเวลาว่างเตมูยีนชอบจู้จี้สั่งการเหล่าทหารช่างให้ประดิษฐ์ดัดแปลงอาวุธให้มีประสิทธิภาพขึ้น คำนึงทุกคนให้เอาเขาสัตว์มาตามตรงกลาง ลูกธนูให้ทำทั้งขนาดเบาขนาดกลางขนาดหนัก ขนาดหนักตรงปลายให้หุ้มเหล็กแทนใช้กระดูกสัตว์เช่นแต่ก่อน คำนึงทุกคนดัดแปลงให้ยิงได้คล่องแล่นาวได้โดยเขาไม่ต้องออกแรงมาก แต่ต้องให้สามารถยิงได้ไกลและแรง ให้เจาะได้แม้แต่เกราะข้าศึก...ในด้านการรักษาอาวุธประจำตัว ทุกคนจะต้องระวังดูแลให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย อาวุธทุกชนิดจะต้องผ่านการตรวจของหัวหน้าหน่วยทุกครั้ง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 131-134)

หลังจากเจงกิสข่านชนะเผ่าไนมาน ช่วง ค.ศ. 1206-1211 พระองค์ทรงพักทัพจึงว่างสงครามนานถึงห้าปี ทรงใช้ช่วงเวลานี้ปรับปรุงกองทัพ และภารกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ทรงคิดประดิษฐ์อาวุธให้มีประสิทธิภาพเหมาะกับการใช้งานมากขึ้น เช่น ใช้ถ่านหินถลุงเหล็กและใช้ความเย็นสลับร้อนในการตีเหล็ก ทำให้ได้อาวุธที่เหนียวคมและแกร่งมากขึ้น ความว่า

“...พระองค์เป็นต้นคิดให้บรรดานายช่างเหล็กและนายช่างอื่น ๆ ของพระองค์ประดิษฐ์ทำอาวุธและเครื่องมือให้มีน้ำหนักเบายิ่งขึ้น...ให้นายช่างเหล็กทดลองใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงในการถลุงเหล็ก ความร้อนจากเชื้อเพลิงที่มีประสิทธิภาพกว่าของเก่า...การริเริ่มใช้ความเย็นจากน้ำสลับกับความร้อนจากการตีและการเผาเหล็ก ทำให้เหล็กสดุดังตัวมีความเหนียว...ทำเป็นอาวุธก็คมและแกร่งกล้า ไม่หักงอ สามารถทำให้ก้านเล็กลงมีน้ำหนักเบา...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 458)

นอกจากการผลิตอาวุธแล้วยังปรับปรุงรูปแบบรถ เกรียน ระแทะที่ใช้ขนส่งสัมภาระในการรบ ทรงสั่งให้คัดเลือกและขยายพันธุ์ม้าในการสงครามด้วย อาจกล่าวได้ว่าทรงเป็นนักประดิษฐ์อาวุธยุทธโธปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งช่วยให้ได้ชัยชนะในเวลาต่อมา

1.3.4 ยอดนักจัดการบริหารกองทัพ นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ยังกล่าวถึงการจัดกองทัพของเจงกิสข่านที่มีประสิทธิภาพยอดเยี่ยม ความเป็น

“...เย็นกิสข่านก็แบ่งหน่วยรบออกฝึกปรี้อให้ชำนาญในการศึก มีทั้งหน่วยสอดแนม หน่วยธนูหนักเบาหน่วยม้าหนักเบา หน่วยหอกยาว หน่วยโล่ หน่วยดาบหน่วยธนูเพลิง แต่ละหน่วยมีกำลังพลตั้งแต่พันคนถึงหมื่นคน เรียกว่าหน่วย ‘ทูแมน’ ให้มีแม่ทัพบังคับบัญชาชั้นขุนพล เรียกว่า ‘ออร์คอง’ เทียบเท่าจอมอัศวินแห่งทัพ หน่วยสำคัญสี่หน่วย ได้แก่ หน่วยของชีเบโนยอน สูปโต มฮูลี บอร์ซู แลด้วยแสนยานุภาพนับแสนหมื่นฝึกปรี้อย่างน่าเกรงขาม

บัดนี้ก็นับว่าเย็นกิสข่าน พร้อมแล้วที่จะเคลื่อนพลจู่โจมโลกภายนอกก่อพิภพกรรมอันมหาศาลขึ้นได้ แลจุดมุ่งก้าวแรกของเจงกิสข่านก็คือ อาณาจักรโบราณภายใต้กำแพงใหญ่ ของเมืองจีนซึ่งเลื่องลือกันนักว่ารุ่งเรืองมั่งคั่งทั้งทรัพย์สินศฤงคารและพลสกลไกร...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 257)

“สุริยา” กล่าวถึงกองทัพที่มีความแข็งแกร่งมีวินัยและมีศักยภาพในการรบสูง ทำให้กองทัพเจงกิสข่านรบชนะอาณาจักรควาริชมของสุลต่านมุฮัมมัดได้อย่างง่ายดาย

ความว่า

“...กองทัพของพระเจ้าจักรพรรดิบดขยี้เมืองต่าง ๆ ในราชอาณาจักรควาริชมอย่างไม่ว่างหน้าอินทร์หน้าพรหม ตั้งแต่แนวทิวเขาตีมาลัยไปถึงแนวทิวเขาคอร์เคซัส จากกลุ่มแม่น้ำสินธุในประเทศอินเดียไปถึงกลุ่มแม่น้ำวอลกาในรัสเซีย ไม่มีเมืองไหนรอดพ้นจากการปล้นฆ่าราวีของนัรบมองโกล ไม่มีเมืองป้อมใดที่ไม่ถูกตีแตกกระจาย ไม่มีขุนนางพื้นเมืองคนไหนติดสินบนกองทัพ มองโกลสำเร็จ ไม่มีใครสามารถหยุดยั้งกองทัพมหาของมองโกลซึ่งดูเหมือนติดลูกล่อใหญ่บดขยี้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางทาง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 563-564)

การบริหารจัดการกองทัพที่เป็นระบบทำให้กองทัพมามีศักยภาพสูง มีความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธอย่างหลากหลาย และเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ มีความแข็งแกร่ง สามารถรับคำสั่งให้ใช้ยุทธวิธีที่ต้องการได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว มีระเบียบวินัยและมีความสามัคคี จึงเป็นทหารมืออาชีพที่มีแสนยานุภาพมากกว่ากองทัพศัตรู เพราะในยุคนั้นมุ่งเน้นจำนวนทหารมากกว่าศักยภาพ จึงมักเกณฑ์ทหารจากชาวนาและชาวบ้านที่ไม่มีทักษะการรบ เหตุนี้ทำให้ทหารมองโกลชนะข้าศึกที่มีจำนวนมากกว่าหลายเท่าได้

1.3.5 คิดการใช้ยุทธการทางข้อมูลข่าวสารหรือ IO (Information Operation)

เจงกิสข่านมีความเชี่ยวชาญและริเริ่มการใช้จารบุรุษในการรบ โดยให้จารบุรุษเป็นคนเลี้ยงสัตว์ปล่อยข่าวเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของศัตรู ตลอดจนยุยงให้ทหารแตกแยกกัน เช่น ทรงให้คนเลี้ยงสัตว์ปล่อยข่าวให้เผ่าต่าง ๆ เห็นความเลวร้ายขององข่าน ทหารเผ่าเกรตจึงไม่เต็มใจรบดังตัวอย่างบทประพันธ์ว่า

“...พระองค์ก็ใช้วิธีเรียกคนที่พระองค์หมายตาไว้จะให้ไปเป็นจารชนไปสนทนา กับพระองค์สองต่อสอง แล้วพระองค์ก็เลี่ยมสอนวิธีพูดจาตลอดจนการเล่าเรื่องไม่จริงที่พระองค์คาดคะเนไว้ว่าจะแทงใจเผ่าต่าง ๆ ให้เอาใจออกหากจากองข่าน...ให้จารชนของพระองค์ไปปฏิบัติการในที่ต่าง ๆ กัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 355-356)

การปล่อยข่าวจากจารบุรุษครั้งนี้ ทำให้เจงกิสข่านช่วงชิงความได้เปรียบจากการที่ทหารเผ่าเกรตไม่มั่นใจในตัวผู้นำ แล้วรีบสั่งทัพรุกรบเอาชนะองข่านได้ หลังจากการรบครั้งนี้ ยังทรงนำไปใช้กับการศึกคราวต่อไปอย่างได้ผล เช่น ปล่อยข่าวว่าเจงกิสข่านมีแรงมหาศาล สามารถฟันดาบเดียวแยกราบคนและม้าออกเป็น 2 ท่อน การรบกับอาณาจักรควาริชม ทรงให้จารบุรุษส่งข่าวความโหดร้ายของกองทัพมองโกล โดยปล่อยข่าวลวงว่าทรงล้มเชลย 70 คน ทั้งเป็น แล้วนำเนื้อคนมาแบ่งทหารกิน หรือม้ามองโกลมีขนาดใหญ่มากและน่ากลัว ส่งผลทางจิตวิทยา ช่วยให้ชาวควาริชมหวาดกลัวและหมดกำลังใจต่อสู้ มองโกลจึงชนะข้าศึกได้ เป็นต้น

จากข้อความที่ยกมาข้างต้นทำให้เห็นว่ากองทัพของเจงกิสข่านเป็นกองทัพที่มีความน่าเกรงขามมากที่สุดในยุคนั้น เพราะทรงปรับปรุงการทหารในทุกด้าน ด้วยเหตุผลนี้ เจงกิสข่านจึงมีภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต

1.4 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ “สุริยา” สร้างภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำให้เจงกิสข่าน โดยได้รับอิทธิพลจากหนังสือ **Genghis Khan Life Death and Resurrection** ของ John Man (จอห์นแมน) ทำให้ “สุริยา” สอดแทรกภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำของเจงกิสข่านในนวนิยายหลายเหตุการณ์

นวนิยาย**เจงกิสข่าน** กล่าวว่า เตมูจิน มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เด็ก เพราะต้องรับหน้าที่หัวหน้าครอบครัวแทนบิดา และสามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี เตมูจินเคยนำนักรบในเผ่าไปรบเผ่าเจอร์กินได้ชัยชนะ ได้สมบัติและอาหารจำนวนมาก เมื่อลูกเผ่าอพยพไปพึ่งหัวหน้าเผ่าอื่น คนในครอบครัวต่างยกให้เตมูจินเป็นหัวหน้าครอบครัวเพราะเห็นว่า มีความเป็นผู้นำ “...ทุกคนในครอบครัวรวมทั้งเบกเตอร์ต่างยอมรับในใจว่าเตมูจินเป็นผู้นำไม่ใช่เพราะเขาเป็นลูกชายคนแรกของภรรยาเอกเฮอสีนของหัวหน้าเผ่าที่ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น แต่ทำทางอันมีสง่าราศี เปี่ยมไปด้วยภาวะผู้นำ การตัดสินใจที่รวดเร็วและถูกต้อง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 123)

ความเป็นผู้นำของเตมูจินยังพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ ทำให้มีคุณลักษณะพิเศษของผู้นำ คือ สามารถโน้มน้าวใจคนให้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า นายทหารชาวมองโกล เมื่อได้รับคำสั่งแล้วจะปฏิบัติตามคำสั่งของเจงกิสข่านอย่างสุดกำลัง

“...การที่ขบวนทัพของมองโกลไม่ยอมตั้งมั่นอยู่ ณ เมืองใดแห่งไหนเสียเลยนี้เป็นเพราะขุนทัพเจงกิส-ข่าน ได้ทรงมีพระบรมราชบัญญัติมาอย่างนั้น พระองค์ได้ทรงกำชับนักกำชับหนาทีเดียวในกรณีนี้ และได้ทรงวางกำหนดอัตรา โทษลงไว้อย่างหนักด้วยสำหรับหน่วยทหารที่ฝ่าฝืน เพราะเหตุนี้เอง, ขบวนทัพต่าง ๆ ของมองโกลจึงมักจะเดินทางรุดหน้าอยู่เรื่อย ๆ ไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน การพักนั้นถ้าหากจะมีกระทำบ้างก็เพียงเฉพาะพักหลับนอนให้หายเหน็ดเหนื่อยเท่านั้นเอง...จะต้องพยายามติดตาม ล่าหาตัวข้าศึก มุฮัมมัด ให้พบให้จงได้ตามพระบรมราชบัญชาของเจงกิส-ข่าน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 744)

ข้อความข้างต้นแสดงถึงความเป็นผู้นำแบบเผด็จการของเจงกิสข่าน ที่สามารถออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่งได้อย่างเคร่งครัด โดยการวางบทลงโทษอย่างหนักและลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างจริงจัง เพราะเกรงกลัวการลงโทษ

“สุริยา” กล่าวถึงความสามารถบริหารจัดการเผ่าที่เจงกิสข่านตั้งขึ้นใหม่ ชื่อว่า สหพันธ์หรือสหเผ่าแห่งชนชาติผู้อยู่ในกระโจม เจงกิสข่านสร้างระบบบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังบทประพันธ์ว่า

“...เตมูยีนได้แสดงความสามารถในการบริหารจัดการกองทัพและชุมชนของเขา โดยการจัดทำไปทีละอย่างไม่บอกหรือออกชื่อการกระทำของเขาว่าเขากำลังทำอะไร พวกคนที่สามีกักดีไม่สามารถอธิบายได้ว่าเตมูยีนปกครองผิดกับหัวหน้าเผ่าอื่น ๆ อย่างไร แต่ทุกคนมีสุขภาพดี ได้กินอิ่มนอนหลับ ไม่เมามายด้วยฤทธิ์ของกุ่มีสหรือสุรา ชื่อต่าง ๆ...คนในค่ายต่างมีงานทำไม่เกินไป และก็ไม่ต้องทำงานจนเหนื่อยอ่อน คนทั้งหลายแทบไม่มีเรื่องขัดแย้งกันเลย เพราะหัวหน้าค่ายมีความยุติธรรมมาก อย่างช้า ๆ โดยที่คนอื่นไม่รู้ตัว เตมูยีนได้ทำให้วิธีการปกครองของเขาทรงประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 233)

ทั้งนี้เพราะเตมูยีนมอบหมายหน้าที่ให้ประชาชนในการปกครองทุกคนมีหน้าที่ เป็นของตัวเอง ทุกคนไม่จำเป็นต้องเลี้ยงสัตว์ และสามารถทำอาชีพที่ตนมีความถนัดได้ เตมูยีน ยังจัดกลุ่มคนที่มีหน้าที่เลี้ยงสัตว์ หน้าที่ฆ่าและสัตว์ คนทำครัว กองดูแลความปลอดภัย และตั้งกองรบที่มีการฝึกอย่างเป็นระบบ เจงกิสข่านยังจัดสวัสดิการให้คนในสหพันธ์ มีกฎหมาย ยาสา ไว้เป็นกฎหมายที่ใช้รักษาความสงบภายในอาณาจักร มีการตัดสินคดีความอย่างยุติธรรม ในขณะที่ผู้ปกครองเผ่าอื่นปกครองด้วยความเผด็จการโหดร้าย เจงกิสข่านให้ประชาชนที่อยู่ใต้ ปกครองของพระองค์มีส่วนร่วมในการปกครอง ด้วยการร่วมประชุมกูริลโต

“...หัวหน้าเผ่าทั้งหลายได้ฟังคำพระจักรพรรดิทรงหาหรือเพื่อกำหนดวาระประชุม ดังนั้น ต่างแปลกใจและรู้สึกสับสนเป็นอย่างยิ่งที่พระจักรพรรดิทรงแบ่งพระราชอำนาจ ของพระองค์ โดยการตรัสถามขอความเห็นในการกำหนดวาระการประชุม ไม่รับสั่ง เปรี้ยว ๆ ตามพระทัยพระองค์เหมือนอย่างที่ยองข่านและอินันซาบิลเก...การจะเอาอะไร ใส่ในวาระการประชุมบ้างนี้ หัวหน้าเผ่าทั้งหลายไม่เคยได้ยินใครทำ ต่างคนจึงแซ่ซ้อง สรรเสริญพระองค์ขึ้นพร้อมกัน คนที่ยังไม่ลงใจสนิทก็เริ่มรู้สึกว่าเขากำลังได้ผู้นำที่ เป็นผู้นำอย่างแท้จริง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 426-427)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เจงกิสข่านไม่ได้รับอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ตนเพียงคนเดียว แต่กระจายอำนาจให้ร่วมกันปกครองร่วมกันออกความคิดเห็น ทำให้การปกครองภายในมองโกลมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้เตมูยีนยังรู้จักวิธีการดูคน สามารถเข้าใจธาตุแท้ภายในตัวบุคคล อ่านนิสัยใจคอได้อย่างถูกต้อง จึงสามารถบริหารอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็น

“...เจงกิสข่านทรงเป็นอัจฉริยะในเรื่องการดูคน อ่านนิสัยคน มอบหมายงานที่เหมาะสมให้กับคนที่พระองค์เลือกแล้ว การปกครองภายในเผ่าจึงเรียบร้อยราบรื่นเหมือนล้อของเกวียนที่ได้รับการหยอดน้ำมันอย่างดี ความสามารถของพระองค์ในเรื่อง ‘เก่งคน’ นอกเหนือจากเรื่อง ‘เก่งรบ’ ทำให้เจงกิสข่านเป็นที่เคารพรักของทุกคนในเผ่า...และการจัดปกครองจักรวรรดิของพระองค์ก็ราบรื่นดีตั้งแต่เริ่มต้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 284-285)

การมีนิสัยร่าเริงเป็นปกติ รู้จักขมใจไม่โกรธง่าย เป็นบุคลิกลักษณะพิเศษของผู้นำที่ปรากฏในตัวเจงกิสข่านมาตั้งแต่ยังเยาว์ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ ให้ความเคารพ เช่น แม้ทรงทราบว่าจามูกาตูหมิ่นพระองค์ก็ทรงวางเฉยไม่โกรธว่า “...มีโยที่คำหยาบหยันอย่างตูหมิ่นจะมีมาให้เข้าหูเป็นระยะ ๆ พระจักรพรรดิเจงกิสข่านก็ทรงวางเฉย พระองค์มิได้ทรงโกรธแค้นตอบโต้แต่อย่างใด ในพระทัยนั้นยังทรงอึ้งอัมด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่งในวาสนาบารมีของพระองค์เอง พระองค์มาได้ไกลมาก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 289-290) การวางเฉยไม่ใส่ใจคำดูหมิ่นหรือวาจาที่เสียดแทงใจของจามูกา นอกจากทำให้พระองค์อยู่เหนือจามูกาและมีอารมณ์ดีเป็นปกติแล้ว ยังทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสในคุณธรรมที่พระองค์มีมากขึ้นด้วย

นิสัยอีกประการหนึ่ง คือ เตมูยีนมีวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่ดี จึงวางแผนหรือขยายอำนาจของตนผ่านความสัมพันธ์พิเศษ 3 ประการ คือ การเป็น “อันดา” หรือพี่น้องร่วมสาบาน การรับเด็กกำพร้าเป็นอนุชาบุญธรรม และการแต่งงาน

การรับอุปการะเด็กกำพร้าเป็นอนุชาบุญธรรม เจงกิสข่านรับเด็กกำพร้าเป็นอนุชาบุญธรรม โดยมอบให้พระราชมารดาเสอลีนเป็นผู้เลี้ยงดู แล้วมอบการอบรมและการศึกษาอย่างดี จนมีความรู้รอบด้าน ทำให้เด็กกำพร้าเหล่านี้กลายเป็นกำลังหลักในการสร้างอาณาจักรที่เข้มแข็งในอนาคต “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านมีความเมตตารักใคร่เด็กเหล่านี้ด้วยใจจริง

“...เฮอลีนแต่งงานกับเมิงลิกแล้ว ก็ได้รับอุปการะเด็กกำพร้าเผ่าต่าง ๆ หลายคน ตามนโยบายอันชาญฉลาดของเจงกิสข่าน...บุตรบุญธรรมของเฮอลีนซึ่งเป็นพระราช มารดาของพระองค์นั้น เจงกิสข่านทรงนับว่าเป็นอนุชาบุญธรรมของพระองค์ แล้วทรง อุปการะเลี้ยงสอนเด็กเหล่านี้ให้มีความจงรักภักดีต่อพระองค์อย่างแน่นแฟ้นเหมือนกับ เป็นพระอนุชาของพระองค์จริง ๆ น่าจะเข้าใจว่าเจงกิสข่านทรงรักและผูกพันกับเหล่า อนุชาบุญธรรมพวกนี้อย่างแท้จริงมิได้สงสัย...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 288-289)

อนุชาบุญธรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดี คือ ชิกิ-คุตุคุ หรือ ชิกิเค็น-คุโตคุ โนยัน เด็กกำพร้าชาวตาร์ตาร์ที่สวมเสื้อเอี๊ยมผ้าไหมและห้อยกระพรวนทองคำ ซึ่งแสดงว่าเป็น ชนชั้นสูง เติบโตขึ้นพบคาราวร่วมกับโต-ฮูลู ข่าน และอาณาจักรจินรบเผ่าตาร์ตาร์ ต่อมาได้ เรียนรู้อักษรและกฎหมายยาซาจนเชี่ยวชาญทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาแทนเจงกิสข่าน และเชื่อว่า เป็นผู้เขียนหนังสือ **พงศาวดารลับของมองโกล** หลังจากจักรพรรดิเจงกิสข่านสวรรคตราว 13 ปี “...ประวัติศาสตร์ลับพิเศษ (Secret History)...สันนิษฐานว่า คงเป็นปีชวด (หนู) ปี 1240 ผู้เขียน และเรียบเรียง คือ Shiki Khutukhu...” (บรรยง บุญฤทธิ์, 2553, หน้า 257)

การแต่งงาน เจงกิสข่านใช้การแต่งงานระหว่างชนชั้นปกครองเพื่อสร้างเครือข่าย ทางการเมือง และควบคุมเผ่าใหญ่ที่สำคัญเข้ากับเผ่ามองโกล เช่น เมื่อชนะองข่านทรงขอนาง ซอร์กัก-ตานี ให้สมรสกับโตลุยโอรสองค์ที่ 4 ของพระองค์

“...การที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงจัดการอย่างฉลาด ไม่ถือว่าซอร์กักตานีเป็นเชลย หรือเป็นทาส แล้วให้นางไปอยู่ในฮาเร็มตรงกันข้าม ทรงยอมรับว่าซอร์กักตานีเป็นคนตระกูลสูง เป็นหลานสาวแท้ ๆ ขององข่าน และพระราชทานเกียรติแก่นางโดยอภิเษกนางกับโตลุยซึ่งไม่เคยมีภรรยามาก่อน ทำให้นางซอร์กักตานียอมรับพระมหากษัตริย์...ไม่ทำตัวเป็นเสี้ยนหนาม...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 366)

หรือให้ราชธิดาสมรสกับกษัตริย์แคว้นสำคัญเพื่อสร้างพันธมิตรให้อาณาจักร เพราะกษัตริย์เหล่านี้จะรวมรบ และช่วยปกป้องมองโกลในขณะพระองค์รบอาณาจักรต่างไกล

“...พระองค์ทรงให้การศึกษาแก่พระราชธิดาด้วยพระองค์เองจนพระธิดา เฉลียวฉลาด รู้หลักการบริหารปกครองบ้านเมือง แล้วยังมีกำลังทรัพย์ส่วนตัวไว้ สำหรับทำราชการ พระจักรพรรดิทรงหวังว่าพระราชธิดาเมื่อไปเป็นพระราชินีเมืองใด ก็จะสามารถคุมเส้นทางถนนที่กองทัพของพระองค์จะต้องเดินผ่าน สามารถส่งเสบียง

อาหารและน้ำดื่มให้กับกองทัพของพระองค์ได้ และเป็นยามระวังหลัง เมื่อกองทัพของพระองค์ครุดไปข้างหน้า...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 466)

นวนิยายจึงเสนอภาพเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำทั้งด้านการรบและเป็นผู้นำทางด้านการเมืองการปกครองที่ชาญฉลาด มีวิสัยทัศน์ มีศิลปะการปกครอง และรู้จักใช้คนตามความสามารถอย่างเหมาะสม โดยไม่คำนึงถึงชนชั้นฐานะ เลือกใช้ระบบคุณธรรมนิยมให้ผู้มีความสามารถเจริญก้าวหน้าได้ ราชสำนักของพระองค์จึงเข้มแข็งเหนือจักรวรรดิใด ๆ

1.5 ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลกปรากฏในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของ “สุริยา” เท่านั้นเนื่องจากผู้เขียนใช้ข้อมูลหลักจากหนังสือ **เจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** ของ ศาสตราจารย์แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด (Jack Weatherford) ซึ่งงานเขียนชิ้นนี้มุ่งนำเสนอบทบาทของเจงกิสข่านที่เปลี่ยนแปลงทิศทางการเจริญของโลกในยุคนั้นที่มีแนวโน้มว่า เอเชียกลางจะมีอิทธิพลต่อโลก เนื่องจากในยุคนั้นศิลปวิทยาการที่อาณาจักรควาริชมีความเจริญสูงสุด ในขณะที่ยุโรปยังคงอยู่ในยุคมืด มีศิลปวิทยาการด้อยกว่าเอเชียกลางในทุก ๆ ด้าน ความว่า

“...ด้วยความที่ทรงพระพิโรธถ้อยคำของคนจวนเสียชีวิตอย่างสุดตันทันโมฮัมมัดที่สอง ลูกน้องใหญ่ของเครื่องจักรกลมหึมาที่เรียกว่า กองทัพมองโกลได้บดขยี้อารยธรรมอันสูงส่งของชาวอาหรับและชาวเปอร์เซียอย่างน่าเลียดอย่างยิ่ง...ความเจริญของอารยธรรมเอเชียกลางที่กำลังเจริญไกลจะถึงจุดสูงสุด เพียบพร้อมด้วยศิลปวิทยาการ เช่น วิชาคำนวณขั้นสูง วิชาดาราศาสตร์ วิชาภาษาศาสตร์และอื่น ๆ ของชาวอาหรับและชาวเปอร์เซียก็ต้องหยุดชะงักลง น่าจะคิดว่าปากปลาร้าของสุลต่านชาวเตอร์กอย่างสุลต่านโมฮัมมัดที่สอง ได้มีส่วนกระทุ้งให้กองทัพมองโกลเข้ามาบดขยี้อารยธรรมของเอเชียกลาง มีผลปิดกั้นให้ทวีปยุโรปต่อไปจะได้เป็น ศูนย์กลางของศิลปวิทยาการตั้งแต่สมัยศตวรรษที่สิบสามและสิบสี่ที่เรียกกันว่าสมัย Renaissance ในยุโรปที่เริ่มต้นที่อิตาลี Renaissance ก็คือการเกิดใหม่ หรือการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของโลกตะวันตก จึงได้เจริญแทนที่อารยธรรมของอาหรับและเปอร์เซียกองทัพม้าของมองโกลได้บดขยี้พืชพันธุ์แห่งความเจริญทางวิชาการและเทคโนโลยีขั้นสูงที่อารยธรรมมุสลิม กำลังจะได้ขึ้นเป็นเอกของโลก และฉุดกระชากลากูพืชพันธุ์แห่งความเจริญนั้น...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 564)

เห็นได้ว่า “สุริยา” พยายามนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของเจงกิสข่านที่มีคุณูปการแก่โลก ส่งผลให้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ เปลี่ยนไปที่ประเทศทางฝั่งยุโรป จนเปลี่ยนแปลงโลกให้เป็นอย่างปัจจุบัน

1.6 วีรบุรุษของศาสนา ประพันธ์กร กล่าวว่ เจงกิสข่านทรงอนุญาตให้ประชาชนของพระองค์นับถือศาสนาใดก็ได้ แต่พระองค์ไม่ทรงอนุญาตให้นำความเชื่อทางศาสนามาเป็นข้ออ้างเป็นปฏิปักษ์กับการปกครองของพระองค์ “...เกี่ยวกับการศาสนาซึ่งมีมากมายหลายประเภทในเขตยึดครอง เติมนินก็ผ่อนปรนให้นับถือว่กันไปตามใจชอบ แต่มีข้อบังคับมิให้มิใจแก่งแย่งทะเลาะวิวาทก่อเหตุวุ่นวายขึ้นไปตามถนนในอาณาจักรมงโกลได้โดยเสรีตามสบาย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 246-247)

นอกจากนี้ยังทรงให้การช่วยเหลือชาวการาคิตาน (เหลียวตะวันตก) ซึ่งถูกชนชั้นปกครอง กุซลูกข่านที่หนีจากศึกโนมานแล้วได้เป็นราชบุตรเขยกษัตริย์เหลียวตะวันตก กุซลูกนับถือศาสนาคริสต์นิกายเนสโตเรียนจึงรังแกชาวมุสลิม เมื่อเจงกิสข่านมีชัยแก่พวกโนมานแล้ว พระจักรพรรดิเจงกิสข่านจึงส่งเจเบไปรบ แล้วทรงอนุญาตให้ประชาชนปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนาของตนได้

“...นับแต่นี้ไปในดินแดนที่พระองค์ปกครอง จะไม่มีเรื่องเข่นฆ่ากันเพราะนับถือศาสนาต่างกันอีกต่อไป พระองค์ทรงอนุญาตให้ทุกคนสามารถเลือกนับถือศาสนาที่ตนเลื่อมใส ชาวอุยกูร์ที่ถือศาสนาอิสลามสามารถนับถือพระเจ้าของตนและสวดมนต์ปฏิบัติศาสนกิจของตนได้ตามความพอใจ ผู้ใดที่ถือพุทธศาสนาพระองค์ก็ทรงอนุญาตให้สร้างวัดและบวชพระของตนได้ ใคร ๆ ก็นับถือศาสนาของตนได้ไม่ว่าพุทธ คริสต์ อิสลาม หรือนิกายใหญ่น้อยอย่างใดก็ได้แล้วแต่ แต่พระองค์ขอสั่งเป็นคำขาดว่าใครจะทะเลาะเบาะแว้งหรือรบราฆ่าฟันกันด้วยเรื่องศาสนามีได้ ถ้าทำเช่นนั้นพระองค์จะถือว่าทำให้เทพเจ้าเทนกรี้ที่พระองค์นับถือไม่พอใจ และพระองค์จะลงโทษอย่างหนัก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 547-548)

แต่ในหนังสือของ จอห์น แมน อังบันทิกของจูไวน์ (Juvaini) นักประวัติศาสตร์ชาวเปอร์เซีย ในศตวรรษที่สิบสามตอนปลาย กล่าวว่า กุซลูกเปลี่ยนศาสนาเป็นศาสนาพุทธตามภรรยาที่เป็นธิดากษัตริย์การาคิตาน ว่า “...ตามคำสั่งของภรรยาใหม่ของเขา เขาหันมานับถือศาสนาพุทธ และกลายเป็นศัตรูกับอิสลาม...” (Man, 2004, p. 150) และจูไวน์ยังกล่าวว่ากุซลูกบังคับให้ผู้นับถืออิสลามเปลี่ยนมานับถือคริสต์หรือพุทธ “...กุซลูก (Küchüg) เดินทางต่อไปยัง

โคตาน (Khotan) และยึดประเทศนั้น จากนั้นเขาบังคับให้ผู้อยู่อาศัยเล็กน้อยศาสนาของโมฮัมหมัดทำให้พวกเขามีทางเลือก...ว่าจะรับเอาศาสนาคริสต์หรือศาสนาบูชารูปเคารพ...” (Juvaini, Ata-Malik, 1997, p. 65) การที่เจงกิสข่านปราบปรามกุซลูจึงได้รับการยกย่องจากชาวเมืองการาคิตาน

นอกจากนี้ยังทรงเป็นผู้มีชั้นดีธรรมทางศาสนาคือไม่บังคับให้ประชาชนนับถือศาสนาที่พระองค์นับถือ แม้เจงกิสข่านจะนับถือเทพเทนกี้ ลัทธิเทนกี้ แต่พระองค์ไม่บังคับให้ผู้อยู่ใต้การปกครองนับถือศาสนาตามชนชั้นปกครอง ประพันธ์กร กล่าวว่า “...นิสัยของเยนกีซข่านที่แปลกออกไปก็คือ เชื่อว่าพระองค์เป็นเจ้าในโลกนี้มองค์เดียว ฉะนั้นจึงไม่นิยมถือศาสนาใดแต่ก็ไม่ทำลาย ตอนท้ายรัชสมัย นักบวชต่าง ๆ แต่งตัวดำ บ้างสีเหลืองแบบหลวงจีน...เดินบนพิมฟ้า และทองมดง่วน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 254)

การที่ทรงดำรงชั้นดีธรรมและให้เสรีภาพทางศาสนาทำให้ประเทศมีความสงบสุข ไม่ต้องทำลายชีวิตกันเพราะเรื่องศาสนา ดังตัวบทว่า “...ผู้คนในเมืองกาซคาร์ซึ่งเป็นหัวเมืองการค้าพาณิชย์...ทุกคนต่างพากันสรรเสริญพระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านว่าพระองค์ลงมาจากสวรรค์มาทำให้คนในโลกหล้ามีเสรีภาพและความสุข ไม่ต้องประหัตประหารกันด้วยเรื่องความเชื่อทางศาสนาอีกต่อไป...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 548)

นอกจากนี้ ประพันธ์กรยังกล่าวว่า เจงกิสข่านหันมานับถือพระพุทธศาสนาในบั้นปลายพระชนม์ชีพ ทรงเรียกประชุมสภาคุริลไต (กูริลไต) เพื่อสั่งงานที่ทรงต้องการก่อนสวรรคต ความว่า “...พระองค์รู้สึกเลือนลางถึงคำว่าเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์เคยศึกษา เคยเลื่อมใสในพุทธศาสนามาเจียบ ๆ หลายปีแล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 499) ประพันธ์กร เปลี่ยนแปลงให้เจงกิสข่านหันมานับถือพุทธศาสนาในบั้นปลายพระชนม์ชีพ ซึ่งแท้จริงแล้วทรงนับถือเทพเทนกี้จนถึงวาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพ

นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน และเจงกิสข่าน ของ”สุริยา” จึงนำเสนอการเป็นวีรบุรุษของทุกศาสนา ที่ทรงช่วยให้ประชาชนทุกศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ภายใต้กฎหมายของอาณาจักร

1.7 ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด ประพันธ์กร สร้างภาพลักษณ์ให้เตมูยีนเป็นจักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด ลงโทษเชลยเผ่าเมอร์กวนที่พ่ายแพ้อย่างทารุณ โดยสั่งให้นำกระโหลกขนาดใหญ่ ใส่ไฟต้ังไฟให้ร้อนแล้วจับนายทัพศัตรูจำนวน 70 คน ลงลงในน้ำร้อนทั้งเป็น ความว่า

“...แลศึกเป็นที่ฉะนั้นทัพเตมูยีนก็ตามติดไปไม่ลดละ ทัพเมอร์กวนแตกไปจนกระทั่งสามารถสมทบกับกองทัพที่จัดไว้เป็นที่ตั้งรับศึกชนาบ ก็ได้ยินอื้ออึงเหมือน

พายุพัดข้างหน้าจิตใจก็หวาดกลัวตึกชนาบ แลเบื้องหลังเล่าก็มีกองทัพของเตมูยินตีประกับหลังมา จึงจำใจสู้พลางหนีพลาง จนเตลิดไปถึงที่ซุ่มของซีเปโนยอนทัพเมอร์กวนก็ถูกบดขยี้ล้มตายอีกประมาณพันเศษ ทัพเตมูยินจับเชลยศึกได้เกือบสองพัน ส่วนตัวนายไคไ่ว้เจ็ดสิบคน เตมูยินให้ตั้งกระทะเอาน้ำร้อนลวกพวกตัวนายตายสิ้น ส่วนไพร่พลได้รับไว้ฝึกเป็นกำลังต่อไป...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 142-143)

ประพันธกร ใช้ข้อมูลที่แสดงภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด จากหนังสือแปลเรื่องเย็นกิสข่านจอมจักรพรรดิ ที่แปลจากหนังสือเรื่อง *Genghis Khan Emperor of All Men* ของ ฮาโรลด์ แลมป์ (Harold Lamb) มีเนื้อความว่า

“...การรบได้ดำเนินไปจนกระทั่งสิ้นแสงตะวัน ชัยชนะจึงได้ตกเป็นของเตมูยิน โดยเด็ดขาด ข้าศึกได้ล้มตายประมาณห้าหรือหกพันคน จับพวกหัวหน้าได้เจ็ดสิบคน ซึ่งได้ใช้ดาบและกลองธนูห้อยไว้ที่คอ แล้วนำตัวมา ณ เบื้องหน้าเตมูยินกล่าวว่า ข่านแห่งมองโกลได้สั่งให้ข้าพวกหัวหน้าเจ็ดสิบคน โดยต้มเสียทั้งเป็น ณ ที่นั้นเองดูเป็นเรื่องที่โหดร้ายทารุณอย่างเกือบจะไม่น่าเชื่อ...”

(แลมป์, ฮาโรลด์, 2493, หน้า 31-33)

ในการเดินทัพเชียงฮาน (จตุ) ครั้งที่สองเจงกิสข่านให้ปรับวิธีการรบใหม่เนื่องจากชาวเมืองตามรายทางที่ยึดครองได้เกิดกระด้างกระเดื่องก่อจลาจล ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายปลุกใจให้ชาวจีนรักชาติ จึงให้ประหารทุกคนเพื่อไม่ให้เหลือเป็นเลี้ยนหนามอีกต่อไป ว่า

“...ดังนั้นคำสั่งเฉียบขาดจากนโยบายที่จำต้องเปลี่ยนไปตามรูปการ จึงมีขึ้นว่าทุกแห่งที่ทัพมองโกลผ่านไปได้ด้วยการต้องใช้กำลังรุกรบ ที่นั่นจำต้องพลาญทำลายไม่ว่าลูกเด็กเล็กแดงให้ประหารชีวิตนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องหลาบจำแลเป็นกลยุทธ์วิธีเดียวที่เย็นกิสข่านทรงเห็นว่าจะจะเป็นเครื่องทำลายกำลังความรักชาติรักราชวงศ์จีนได้สิ้นเชิง...ภาคเหนือของจีนได้รวมมั่งกรแห่งราชวงศ์จีนจึงต้องประสพภาวะประลัยมิเคยมี...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 316)

และเปลี่ยนนโยบายการบให้สังหารชาวเมือง พร้อมเผาทำลายเสบียงอาหารของชาวบ้านทั้งหมด ไม่ให้เหลือสิ่งใดที่เป็นทุนรอนหรือเสบียงไว้ต่อสู้มองโกลได้อีก ด้วยทว่า

“...กองทัพทั้งสามนั้นให้มีอาญาสิทธิ์กระทำการตามอำเภอใจ...กล่าวคือรุกรบตลุยผ่านไปตามเส้นทางสู่เมืองใหญ่น้อย อย่างไม่คำนึงถึงความเสียหายทั้งของกองทัพมองโกลแลทหารจีน ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นพลเมืองรุ่นใดถูกกวาดล้างอย่างปราศจากความปราณี แลทุกสิ่งทุกอย่างนี้เป็นสมบัติพิสดานไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในการรบหรือการคลังเสบียงจะถูกทำลายวอดวาย ผูกปศุสัตว์จะถูกกวาดต้อนติดตามไปกับทัพไม่ให้เหลือหลง บรรดาพืชผลไม่ว่าจะเป็นในยุ้งฉาง หรือตามทุ่งนาเรียกสวนจะถูกเหยียบย่ำเผา หรือถูกถอนออกจากรากไม่ให้ค้างเหลืออยู่เป็นผลอันใดต่อไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 331)

ในคราวที่ชนะศึกจีนครั้งแรกเจงกิสข่านนำเชลยศึกจำนวนมากกลับมองโกลด้วย แต่ก็ให้สังหารคนเหล่านั้นทั้งหมดแถวทะเลทรายโกบี “...จวบจนก่อนลุไปถึงแถบทะเลทรายเชลยผู้ใดหมดเรี่ยวแรงจะเดินทางได้ เย็นก็ข่านก็สั่งให้ฆ่าเสียสิ้น พระองค์ต้องการแลเห็นแต่บรรดาพืชพันธุ์แลต้นหญ้าออกมาเขียวชะอุ่มสำหรับม้าศึก...ส่วนประชาชนชาวจีนนั้นชีวิตทุกชีวิตไม่ได้มีความหมายอะไรเลย...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 337)

ในช่วงที่เจงกิสข่านทำลายล้างอาณาจักรจีน ประพันธ์กร นำเสนอเนื้อหาความโหดร้ายของกองทัพมองโกล ที่ทำให้เจงกิสข่านได้ชื่อว่า “จักรพรรดิล้างโลก” โดยใช้ความเปรียบว่า กองทัพของพระองค์ทำลายเมืองราวกับไฟประลัยกัลป์ลงมาล้างโลก ความว่า

“...ภาพแห่งการเผาทรัพย์สินบ้านเรือนลูกโซติช่วง ภาพข้าวนาป่าพืชถูกยำแหลกละเอียดถูกถอนทั้งสิ้นราก ภาพการตัดหัวแลทิ่มแทงมีเลือกหญิงชายเฒ่าหรือเด็ก--เหล่านี้หวนมาสู่ความสยดสยองในใจดังว่ากำลังเพิ่งเกิดเมื่อวานนี้แล้ววันนี้ก็จุใจมโหฬารอีกแล้ว อารมณ์ขลาดกลัวจึงจับเกาะกัตจิตชาวเมืองจีน ราวว่าไฟประลัยกัลป์ลงมาล้างโลกแล้ว...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 346)

ประพันธ์กร นำเสนอภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด ตามแหล่งข้อมูลที่ตนนำมาใช้ ด้วยน้ำเสียงซึ่งซังแม้จะสะเทือนใจต่อการรบที่มีความโหดร้าย แต่ก็มีน้ำเสียงเทิดทูนในวีรกรรมของเจงกิสข่านที่เป็นนักรบผู้พิชิตด้วย

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงสภาพซากศพของชาวเมืองซามาร์คานด์ที่พ่ายแพ้ทหารมองโกลว่า หลังชนะศึกเจงกิสข่านขึ้นม้าทรงไปสำรวจเมือง พบซากศพจำนวนมาก ว่า

“...ภายหลังจากวาระที่กองทัพของมงโกลเข้ายึดครองเขตทหารและป้อมปราการของตัวเมืองได้เสร็จสรรพเรียบร้อยแล้วนั้น เจงกิส ข่านก็ได้ทรงม้าพระที่นั่งออกสำรวจเหตุการณ์และภาวะต่าง ๆ ตลอดทั่วทั้งมหานครซามาร์คานด์...ซากศพอันมากมายยังกองทับถมกันอยู่เกลื่อนกลาดไป หมดเกือบจะในทุกหนทุกแห่ง พอทำการสำรวจทั่วแล้ว พระองค์ก็เสด็จกลับ ไปพำนัก ณ พระราชวังของข้า...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 723-724)

ซากศพถูกทิ้งไว้ไม่มีใครเก็บซากศพไปเผาหรือฝัง ทำให้ซากศพเหล่านั้นขึ้นอืด น้ำหนองไหลนอง เน่าเปื่อยส่งกลิ่นกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง ดังตัวบ่งว่า

“...ส่วนสำหรับในตัวเมืองซามาร์คานด์นั้นเองหรือเล่า เมื่อผู้คนมีอยู่ไม่พอเพียง ซากศพทั้งหลายบรรดาที่ตกทอดมาจากการศึกจึงได้ถูกทอดทิ้งไว้ โดยหาผู้คนจะจัดการเผาหรือฝังไม่ได้ ส่งกลิ่นอันเหม็นตลบฟุ้งไปทั่วทั้งเมือง ตลอดเวลา ไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน ยิ่งซากศพเหล่านั้นเน่าเปื่อยลงไปเท่าไร กลิ่นดังกล่าวก็ยิ่งแรงขึ้น น้ำหนองและปฏิกูลก็เลอะเทอะเปื้อนทั่วไป อันเป็นเหตุให้คนที่ยังพอจะมีชีวิตอยู่นั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะสามารถทนทานอยู่ ในเมืองต่อไปอีกได้...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 724)

ภาพซากศพที่ถูกทิ้งให้เน่าเปื่อยมีกลิ่นเหม็นเน่าอย่างรุนแรง เป็นสิ่งที่ สุภา ศิริमानนท์ ใช้ตอกย้ำความโหดร้ายของกษัตริย์ขุนศึก ที่สังหารผู้บริสุทธิ์เพื่อสนองตอบความทะเยอทะยานในอำนาจอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แม้น้ำเสียงสุภาในช่วงแรกจะค่อนข้างชื่นชมว่าเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษ แต่เมื่อเจงกิสข่านมารบที่ควาริชมแล้วก็โหดร้ายไม่ต่างจากขุนศึกทั่วไป

2. ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเกิดจากการเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนต้องการสื่อแล้วปรับแต่ง ตัดทอน เพิ่มเติม หรือขบเน้นข้อมูลให้เด่นชัดขึ้น เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในด้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนใช้เพื่อประโยชน์ต่อการสื่อสารแนวคิดสำคัญในนวนิยาย ผู้วิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมี 7 ภาพลักษณ์ ประกอบด้วย ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข, ภาพลักษณ์เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, ภาพลักษณ์ธรรมิกราช, ภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมใจ, ภาพลักษณ์นักรบนักรัก, ภาพลักษณ์นักประชาธิปไตย และภาพลักษณ์วีรบุรุษทรราช มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข นวนิยายเจงกิสข่าน ของสุริยา นำเสนอภาพลักษณ์ของเตมูยีนด้านครอบครัวมีสุขให้โดดเด่นมากขึ้น และเจงกิสข่านให้คุณค่ากับสถาบันครอบครัวมากขึ้น “สุริยา” สร้างภาพลักษณ์ให้เจงกิสข่านเป็นผู้ที่รักครอบครัว แตกต่างจากเอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ค่อยกล่าวถึงเท่าใดนัก ผู้ประพันธ์พยายามถ่ายทอดให้เห็นคุณค่าของครอบครัวที่มีต่อวีรบุรุษเตมูยีนสูญเสียบิดาไปตั้งแต่อายุน้อย จึงต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวตั้งแต่ยังเด็ก โดยมีมารดาเฮอสีนคอยช่วยเหลือดูแล มอบความรักให้ เมื่อเตมูยีนมีปัญหามารดาก็ยินดีให้คำแนะนำแก้ไข แม้กระทั่งยอมเสียสละผ้าคลุมราคาแพงให้เตมูยีนนำไปเป็นของกำนัลโต-ซูล ข่าน การได้รับความอบอุ่นเช่นนี้ทำตัวละครเตมูยีนในนวนิยายของ “สุริยา” มีบุคลิกภาพเป็นสุภาพบุรุษ ที่มีวาจาสุภาพ อบอุ่น มีความเป็นผู้นำ ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ภาพลักษณ์สามีที่รักภรรยา นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีสข่าน กล่าวว่า เตมูยีนรับหาทางช่วยเหลือภรรยาทันทีเมื่อนางบูไต (บอร์เต) ถูกชาวเผ่าเมอร์กวนลักพาตัวไป เตมูยีนขอกำลังพลจากโตกริลข่านและมันลิตฟอของบูไตไปทำศึกกับเผ่าเมอร์กวนที่อยู่ในเขตไซบีเรียที่หนาวเย็น เตมูยีนบุกเผาค่ายเผ่าเมอร์กวนจนหมดไหม้ “...เหล่า เมอร์กวนนับร้อยนับพันครั้งนั้นถูกห้ำหั่นดระดาบ...เตมูยีนได้ตัวนางบูไตคืน แลทำลายผลาญทัพเมอร์กวนฉิบหายได้ฉะนั้นแล้ว ก็ให้เลิกทัพเดินทางกลับ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 181) เตมูยีนช่วยนางบูไต (บอร์เต) ได้แล้วก็ถามนางว่า คนเผ่าเมอร์กวนลวงเกินอะไรบ้าง นางจึงร้องไห้แล้วตอบตามตรงว่า ตนถูกทรมานถึงสามวันจึงจำใจต้องให้เมอร์กวนข่มเหงเพื่อรักษาชีวิตไว้ รอให้เตมูยีนมาช่วย เตมูยีนว่าเหตุที่เกิดขึ้นนี้เพราะตนพบกับวิบากกรรมที่ทำไว้ในอดีต ตนให้อภัยและยังคงรักนางเหมือนเมื่อแรกพบ ดังบทว่า

“...เมื่อเป็นชาติภรรมาเช่นนี้ เรามีรู้จะว่าเจ้าอย่างไร ชีวิตเราเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยวิบากกรรมดังราวต้องเป็นหนี้แกสิ่งชั่วร้ายมาแต่ก่อนจนจำเจชินใจ แม้ชีวิตเราเองศัตรูก็หมายปองร้ายแทบเอาตัวไม่รอด บูไตเอ๋ย เจ้าเป็นที่รักแห่งเรามาเมื่อน้อยฉันใดเรายังรักเจ้าอยู่นั้น แต่เราเชื่อใจจริงของเจ้าว่าย่อมมีความสัตย์แลรักเรา การอันนี้จึงสุดแต่ฟ้าดินจะบันดาล เจ้าจงอย่าเสียใจแลอย่ากังวลอะไรเลย ต่อสิ่งที่เจ้าสูญเสียไปเพราะไอ้อุบาทว์ชาติชั่วเมอร์กวนคนนั้น นางบูไตยิ้มทั้งน้ำตาแล้วกลับสะอื้นเป็นครู่จึงว่าเตมูยีน ท่านเป็นชายใจเพชรมีแต่ความตายให้แก่ข้าศึก แต่มีแต่ความรักให้แก่เมียโดยน้ำใจโอบเอื้อเมตตาเช่นนี้ หูฉิ่งใดได้ท่านไว้เป็นที่พึ่งก็นับเป็นบุญตัวยิ่งกว่าได้ทรัพย์

มหาศาล ไตรครองข้ามน้ำใจแต่จะรับใช้เป็นข้าทาสจึงไม่ผิดหวังเลย สืบแต่ไปข้ามีแต่จะสละชีวิตเพื่อท่าน ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 183)

ส่วน เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวไว้ใกล้เคียงกับประวัติศาสตร์ว่า บอร์เตถูกจับไปนานหลายเดือนกว่าจะได้รับการช่วยเหลือก็ตั้งครรถ์แก่แล้ว แต่เตมูจินให้อภัยในความผิดพลาดที่บอร์เตไม่ได้เป็นผู้ก่อ เขายอมรับนางเป็นภรรยาและดูแลนางเช่นเดิม เพราะความผิดครั้งนี้เกิดจากเตมูจินไม่มีกำลังทหารมากพอที่จะช่วยเหลือนางได้เร็วกว่านี้

“สุริยา” ใช้บทสนทนาแบบไม่เป็นทางการระหว่างเจงกิสข่านและอัครมเหลื บอร์เต มีเนื้อหาแสดงการหยอกเย้า และชื่นชมภรรยาที่มีสติปัญญาสามารถวิเคราะห์หาคำตอบ พฤติกรรมผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีเหตุผล รวมทั้งยกย่องที่ทำหน้าที่มารดาที่ดีของโอรสและธิดา ของพระองค์ได้อย่างดี ความว่า

“...เจงกิสข่านเกิดอารมณ์สุนทรีย์ขึ้นมาจึงแก้งถามบอร์เตว่า ‘น้องรู้ได้อย่างไร ว่าพวกเขาไม่ได้เป็นโรคไข้เกียจสันหลังยาว น้องเอาอะไรวัดกระดูกสันหลังของเขาหรืออย่างไร’

‘อ้อ ก็น้องเป็นจอมคาถาอาคมนี่คะ จึงวัดความยาวของสันหลังของคนได้โดยที่ เขาไม่รู้ตัว’ บอร์เตตอบยิ้ม ๆ

‘น้องใช้อะไรวัด’ เจงกิสข่านยั่วนางต่อ

‘ก็ใช้ของที่คนเขาใช้กันทั่วไปละคะ คือใช้ใจวัด ใช้ตา ใช้หู ใช้จมูก ใช้ลิ้นและประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำไมพี่ท่านไม่ได้ใช้อายตนะทั้งหกของเราเป็นเครื่องวัดคน หรือคะ’

เจงกิสข่านทรงพระสรวลก๊าก ‘เออ แม่ของลูกของพี่ น้องช่างฉลาดเสียนี้กระไร วานช่วยถ่ายทอดความฉลาดแหลมคมอย่างนี้ให้ลูกสาวของเราทุกคนนะจ๊ะ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 282-283)

การใช้บทสนทนาที่มีการแสดงการหยอกเย้า หยอกเย้า และยกย่องภรรยา ในคราวเดียวกัน แสดงถึงการมีชีวิตคู่ที่มีความสุขระหว่างเจงกิสข่านและบอร์เต แม้ว่าจะมีภรรยาหลายคนก็ตาม ทำให้มีภาพลักษณ์สามีที่รักและยกย่องให้เกียรติภรรยาเด่นชัดขึ้น

“สุริยา” ยังเพิ่มเหตุการณ์ที่แสดงความรักของสามีภรรยาคู่นี้หลายแห่ง และใช้น้ำเสียงชื่นชมที่เตมูจินมีความรักมั่นคงต่อภรรยา นอกจากนี้เจงกิสข่านยังแปลกกว่าชาย

ชาวมองโกลทั่วไป คือ ให้ความสำคัญกับการให้ความคิดเห็นต่าง ๆ ของสตรีโดย เฉพาะบอร์เต เช่น เมื่อครั้งที่จามูกาแสดงพฤติกรรมแปลกไป บอร์เตเป็นคนแรกที่เตือนให้เตมูจินสังเกต และเสนอความคิดให้แยกระโจิม ดังที่ “สุริยา” บรรยายว่า

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านเป็นคนมองโกลคนแรกที่เห็นความสำคัญและให้ความสำคัญเคารพเท่ากันแก่บรรพบุรุษทั้งสองเพศ และถ้าพิจารณาจากการดำเนินชีวิตประจำวันของพระองค์ ก็เห็นได้ว่าพระองค์ให้เกียรติสตรีว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตชีวามีสติปัญญาเช่นเดียวกับบุรุษ ทรงนับถือสติปัญญาของพระมารดาเฮอลีน และพระมเหสีบอร์เตเป็นคู่คิดคู่ปรึกษาที่ใกล้ชิดที่สุดของพระองค์ ส่วนพระราชธิดาที่มีอยู่หลายองค์นั้นพระองค์ตั้งค่าไว้เลิศเลอ พระองค์ทรงเลือกคู่ครองให้โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพความปลอดภัยแก่พระธิดาด้วย มิได้มองแต่ประโยชน์ของพระองค์แต่เพียงอย่างเดียว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 422)

“สุริยา” ยังให้ตัวละครคู่นี้มีโอกาสอยู่ด้วยกันในวาระสุดท้ายของชีวิต ด้วยการเพิ่มเติมเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ให้บอร์เต-คาตุน ติดตามเจงกิสข่านไปรบที่อาราจักรควาริชม และสิ้นพระชนม์ที่ควาริชม เพื่อให้ความตายของบอร์เตเป็นความตายที่สงบงาม เพราะสิ้นลมในอ้อมอกชายผู้เป็นที่รัก

2.1.2 ภาพลักษณ์บิดาที่รักบุตร นอกจากภาพลักษณ์ของสามีที่รักภรรยาแล้ว นวนิยายของ “สุริยา” ยังเสนอภาพลักษณ์ของบิดาที่รักบุตรธิดาคอยดูแลเอาใจใส่อย่างดี เจงกิสข่านยังมีวิสัยทัศน์ในการเลี้ยงบุตรธิดาให้เติบโตมาอย่างมีคุณภาพ ด้วยการศึกษาย่างเท่าเทียมกันทั้งหญิงและชาย และพบว่า ธิดาของพระองค์มีความเฉลียวฉลาดมากกว่าโอรส จึงส่งเสริมให้ศึกษาทั้งวิชาการและการรบพร้อมกันด้วย ธิดาของพระองค์สามารถอ่านออกเขียนได้ และเป็นกำลังหลักในการช่วยเหลือเขียนกฎหมายยาซาขึ้นใช้ในประเทศ

“...ในระยะเวลาหลังจากปราบชนเผ่าตาร์ทาร์ได้นี้ นับเป็นระยะเวลาหนึ่งในพระชนมชีพที่พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงมีความสุขที่สุด พระราชบุตรทุกพระองค์ ตั้งแต่โจชิพระราชบุตรองค์แรก ซาฮาดัยองค์ที่สอง ไอโกเตองค์ที่สาม และโกลยราชบุตรองค์สุดท้าย เติบโตเต็มที่ มีฝีมือในการรบ...พระราชธิดานั้นเล่าทุกคนเป็นคน “รักดี” ตามที่พระมเหสีบอร์เตทรงสรุปเรื่องพระราชธิดาของพระองค์ ทุกพระองค์ขยันทำงาน

ที่ได้รับมอบหมายอย่างเอาจริงเอาจัง เราคงกล่าวได้ว่าประมวลกฎหมายยาสา
ที่พระจักรพรรดิเจงกิสข่านให้รวบรวมขึ้นนั้นคงไม่มีทางสำเร็จได้ ถ้าไม่ได้อาศัยกำลังงาน
ของพระธิดาทุกพระองค์ พระจักรพรรดิทรงภูมิพระทัย พระธิดาของพระองค์ยิ่งนัก...
แปลกไปจากบิดาชาวมองโกลทั่วไป...พระธิดาทุกพระองค์ล้วนอ่อนส่อนง่าย เห็นดีเห็นงาม
กับความคิดของพระราชบิดาไปเสียหมด ไม่ปรากฏว่ามีพระธิดาองค์ใดประพฤตินอก
นอกลทาง เช่น ไปรักกับคนเลี้ยงแกะแล้วหอบผ้าหนีพระบิดาไป หรือดื้อดึงไม่ฟังคำ
พระองค์ นับว่าพระจักรพรรดิมีโชคมากในเรื่องครอบครัว...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 383-384)

“สุริยา” กล่าวว่า จักรพรรดิเจงกิสข่านทรงเป็นห่วงโอรส เนื่องจากทรง
ทราบดีว่า โอรสของพระองค์ไม่ทันคน จึงจำเป็นต้องแสวงหาสตรีที่มีความเฉลียวฉลาด
มีการศึกษาที่ดี เพื่อช่วยงานสามีทั้งดูแลบ้านเมืองยามสามีออกไปรบ ความว่า

“...เฮอสินและบอร์เตก็เคยได้ว่าเพราะพระจักรพรรดิทรงรู้ว่าพระโอรส
ของพระองค์นั้นไม่เฉลียวฉลาดทันคน การตัดสินใจก็ผิดพลาดอยู่บ่อยครั้ง สมควรที่พระองค์จะ
หาเมียให้ให้เป็นคนที่มีความสามารถเป็นคาตุนได้ ในยามที่โอรสของพระองค์แพ้ที่ของผู้อื่น
คาตุนจะได้ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการในเมืองที่พระองค์โปรดให้พระโอรสนั้น ๆ ครอบครอง...”
(“สุริยา”, 2556, หน้า 434)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่า เจงกิสข่านในนวนิยายของ “สุริยา”
มีการสร้างและเน้นย้ำภาพลักษณ์ของสามีที่รักภรรยาและบิดาที่รักบุตรอย่างเด่นชัด เพื่อให้
ตัวละครเจงกิสข่านเป็นสุภาพบุรุษที่ให้ความอบอุ่นกับครอบครัว ซึ่งเป็นบทบาทของผู้นำ
ครอบครัวที่ดี

2.2 ภาพลักษณ์บุตรที่ดีของบิดามารดา ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนไทยร่วมสมัย
นำเสนอภาพลักษณ์เดมุยีนเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา 5 ประเด็น คือ มีกริยาวาจาดีต่อบิดา
มารดา มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเหล่าพี่น้อง เรียนรู้ศิลปะวิชาการ
และกตัญญูต่อบิดามารดา ดังนี้

2.2.1 มีกริยาวาจาดีต่อบิดามารดา เดมุยีนเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา
มีกริยามารยาทดี ใช้วาจาอ่อนหวานเมื่อเจรจากับบิดามารดาเสมอ เช่น ขณะเดินทางไปหาคุณหมื่น
ที่เฝ้าอุงกิริต เดมุยีนถามสาเหตุที่ต้องไปเฝ้านี้กับบิดาด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน ว่า

“...‘เราจะไปยังเผ่าอู๋กัรด์กันหรือจะ’

‘ใช่แล้ว พ่อจะพาเจ้าไปส่งยังที่อยู่ของเดเซเซ็น เจ้าจะได้พบปะรู้จักกับ บอร์เตเลียที่ นี่ก็เป็นเวลาที่สมควรแล้ว’ เยสุเกพูดแล้วก็หยุดดูปฏิกิริยาของลูกชาย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 48)

การพูดคุยกับบิดาอย่างสนิทสนม ทำให้เตมุยีนมีภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากประวัติศาสตร์ ที่กล่าวว่าเตมุยีนมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบิดานัก

2.2.2 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดามารดา นวนิยายเตมุยีน จอมจักรพรรดิ

เย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมุยีนเป็นที่รักของบิดามากเนื่องจากมีปฏิภาณ ไหวพริบดี เยสุกายข่านจึงคาดหวังให้เป็นข่านต่อจากตน จึงเมตตาสั่งสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ ความว่า “...ส่วนเจ้าหนูน้อยเตมุยีนเป็นเด็กก่อนแรก เยสุกายข่านจึงเมตตาสั่งสอนอบรม เตมุยีนอย่างพากเพียรฝึกฝนคนอื่น ไปไหนเอาไปด้วยแม่ในสมรภูมิ...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 2) ส่วน **เรื่องเจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” กล่าวว่า นอกจากเตมุยีนได้รับความอบอุ่นแล้ว ยังได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในมองโกล ทั้งการประดิษฐ์อาวุธ สำหรับล่าสัตว์การยิงธนู เตมุยีนยังเป็นผู้ว่านอนสอนง่ายเคารพเชื่อฟังคำสอนของบิดา ความว่า

“...เยสุเกคิดเสมอว่าลูกชายเตมุยีนของตนนั้นฉลาดเฉลียวควรที่จะได้เป็น หัวหน้าเผ่าแน่ ๆ บางทีเผ่าบอร์ยิกินนี้อาจจะเล็กเกินไป เตมุยีนอาจจะได้เป็นข่านใหญ่ในวันหนึ่ง ใครจะรู้ สอนแล้วเยสุเกโอบโหล เตมุยีนมากอดเหมือนที่ เคยทำเมื่อเตมุยีนยังเล็ก เตมุยีนซุกตัวลงในอกพ่อชั่วครู่หนึ่ง แล้วก็ถอยออก บอกกับพ่อว่า “ลูกจะจำคำของพ่อไว้ทุกคำ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 53)

2.2.3 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเหล่าพี่น้อง เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา”

แสดงภาพลักษณ์ของเตมุยีนเป็นพี่ชายที่มีความสัมพันธ์ดีกับพี่น้อง เมื่อต้องสูญเสียบิดาไป ตั้งแต่อายุเพียง 9 ขวบ เหลือเพียงมารดากับน้องที่ยังเล็ก เตมุยีนจึงรับภาระหัวหน้าครอบครัว ช่วยมารดาล่าสัตว์ จับปลา หาหนุมารมีอด รากไม้ และพืชผักในป่ามาเป็นอาหาร ทำให้เตมุยีน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับน้อง และช่วยเหลือมารดาเลี้ยงดูน้องอย่างดี แม้โตขึ้นได้เป็นจักรพรรดิแล้วก็ยังให้ความรักความเอ็นดูกับเหล่าพี่น้องเสมอ เช่น ทรงเอ็นดูคารุณาที่มีความจริงใจ

“...วันนี้เป็นวันที่ค่อนข้างแปลก ธรรมดาถ้าคารุณาพูดจาโง่เขลาแบบนี้ พระจักรพรรดิจะทนฟังไม่ได้มานาน แต่วันนี้พระองค์รู้สึกเอ็นดูคารุณาเป็นพิเศษ ทรงทราบว่าคารุณาไม่ได้พูดจาประจบสอพลอหวังสินจ้างรางวัลจากพระองค์ แต่คารุณา มีความรู้สึกเทิดทูนบูชาในความเก่งของพระองค์จริง ๆ อย่างน้องเล็กที่บูชาพี่ชาย

ทรงรำพึงในพระทัยว่า ‘นี่คณาจารย์ไม่โต ขึ้นเลยหรือนี่ ผ่านสงครามมาหลายสิบครั้ง
ฆ่าคนมาเป็นร้อย แต่คณาจารย์ก็ยังเป็นเด็กบูชาฟิอูนั่นเอง’ ทรงคิดอย่างนั้นแล้วก็รู้สึก
เอ็นดูคณาจารย์เป็นอันมาก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 505)

“สุริยา” สร้างให้ตัวละครเจงกิสข่านกับคณาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
แม้จะพูดจาไม่ไพเราะ ก็เข้าใจธรรมชาติพฤติกรรมของน้อง และมักให้อภัยกับความผิดพลาดนั้น
แม้ในเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์เจงกิสข่านเคยกริ้วคณาจารย์ เพราะเชื่อคำยุยงของเตบเทนกัร
จนรับสั่งให้ลงโทษโอบายและจะประหารชีวิต แต่เสอลินมาห้ามไว้ทันเวลา

2.2.4 เรียนรู้ศิลปวิชาการ เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีน
ได้เรียนรู้ยุทธวิธีการรบกับเยสุเก ผ่านการบอกเล่าระหว่างเดินทางไปเฝ้าอุงกิร์ด ว่าหัวใจของ
การรบไม่ได้มีเพียงแค่นำมีความสามารถในการรบเท่านั้น แต่ต้องมีสติปัญญา ต้องเรียนรู้
ยุทธวิธีที่เหมาะสม ต้องรู้จักต่อสู้รอบด้าน และต้องมีการข่าวที่ดี ความว่า

“...ต้องคิดมาก่อนคือต้องรู้จักคนทั้งนักรบฝ่ายเราและฝ่ายเขาเท่าที่เราจะรู้ได้
ต้องรู้จักภูมิประเทศ รู้จักฤดูกาลลมฟ้าอากาศ รู้ต้นทุนฝ่ายเขาและฝ่ายเรา และรู้ด้วย
ว่าฝ่ายเขารบเพื่ออะไร ฝ่ายเรารบเพื่ออะไร เราต้องการอะไรจากการรบแต่ละครั้ง
เรื่องการเมืองของเผ่าก็ต้องรู้ ใครเป็นพันธมิตรกับใคร เพื่ออะไร จะเป็นมิตรกันนานไหม
ใครแตกกับใครเพราะอะไรเราก็ต้องรู้ รวมความที่เราต้องคิดในกระดานหมากรุกในใจ
ของเราก่อนจะถืออาวุธไปรบจริง ๆ ที่สำคัญมากคือเจ้าต้องไม่ลืมว่าการหาข่าวเป็นเรื่อง
ที่สำคัญมาก ควรเลี้ยงคนที่ขยันหาข่าวได้ดีและไวใจได้ แล้วก็คอยตรวจสอบข่าว
และคนข่าวของเราอยู่เสมอด้วย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 52-53)

ข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า ประพันธกร และ “สุริยา” กำหนดให้ตัวละคร
เตมูยีนได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดา เพราะบทบาทการเป็นบุตรที่ดีของ
บิดามารดาทำให้กลุ่มผู้อ่านชาวไทยเกิดความประทับใจ และมองเจงกิสข่านในภาพบวกมากขึ้น

2.2.5 กตัญญูตเวทีต่อบิดามารดา เรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึง
เหตุการณ์ที่เตมูยีนประกาศทวงคืนความยุติธรรมจากเหตุการณ์ที่บิดาเคยถูกลอบวางยาพิษ
จากเผ่าดาร์ตาร์ว่า เตมูยีนจะไม่ปล่อยให้คนเผ่าดาร์ตาร์เหลืออยู่ในโลก ดังตัวบทว่า

“...ตอนจากกับข้าพเจ้า ดวงหน้าคุณพ่อยังยิ้มแย้มเหมือนดวงอาทิตย์ตอนกลางวัน เวลานี้กลายเป็นอาทิตย์ตกดิน เรื่องนี้ก็ไม่มีอะไรมาก มันทำเราก่อน เราจึงต้องตอบแทน ข้าพเจ้าจะไม่หยุดการแก้แค้น จนกว่าไม่มีคำว่าเผ่าตารัตาร์อยู่ในโลก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 52-53)

การประกาศทวงคืนความยุติธรรมให้กับการมรณกรรมของบิดา เป็นการแสดงความกตัญญูทวนเวียนตามแนวคิดของชาวมองโกล และเป็นแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายจีน ที่ระบุว่าการแก้แค้นให้กับบิดาถือเป็นความกตัญญูและเป็นการตอบแทนบุญคุณที่วิญญาณพึงปฏิบัติ

เจงกิสข่านตอบแทนคุณมารดาที่เลี้ยงดูพระองค์มาอย่างยากลำบาก โดยมอบกระโจมหรือเกอร์ขนาดใหญ่ที่งดงาม จัดบริการไว้อย่างรับใช้จำนวนมาก และมอบลูกหัวหน้าที่มาสวามิภักดิ์ให้เป็นโอรสบุญธรรมของมารดาเพื่อช่วยคลายเหงา ทั้งยังพระราชทานเงินทองที่ดินจำนวนมากด้วยความกตัญญู ความว่า

“...คุณธรรมสิ่งแรกที่พระองค์จะแสดงให้ปรากฏ ให้ผู้คนทั้งหมดรู้ว่าพระองค์เป็นผู้สรรเสริญคุณธรรมแห่งการกตัญญูทวนเวียนที่ พระองค์ทรงแสดงความกตัญญูทวนเวียนแก่พระราชมารดาเฮอลีนโดยมอบให้นางเป็นใหญ่เหนือชนเผ่าทุกคน ทรงจัดให้นางอยู่ในกระโจมที่สวยงามกว้างขวางกว่ากระโจมที่ประทับของพระองค์เองเสียอีก... ทรงจัดงานอภิเษกให้พระราชมารดาเป็นภริยาของเม็งลิกอย่างสมศักดิ์ศรี... ทรงมอบบุตรชายหญิงของหัวหน้าที่มาอ่อนน้อมต่อพระองค์ให้เป็นพระราชบุตรพระราชธิดาบุญธรรมของพระราชมารดา... พระราชทานทรัพย์เงินทองและความสนุกชื่นบานบรรณา...และกระทำพระองค์เป็นลูกกตัญญูที่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 296-297)

“สุริยา” ชับเน้นพฤติกรรมที่แสดงความกตัญญูทวนเวียนที่ต่อมารดาให้มากขึ้น และเลียงไม้กล่าวถึงการกระทำของเจงกิสข่านที่ระบุไว้ใน พงศาวดารลับของมองโกล ว่า เจงกิสข่านหลงเชื่อหมอมือจีนจับคาร์ซาร์มาจะประหาร พระมารดาเฮอลีนห้ามโดยเปลือยอกให้เห็นว่านางเคยป้อนนมลูกทั้งสองมาด้วยกัน แม้ทำให้ข่านละเวนโทษประหาร แต่การเปลือยอกในสภาพอากาศหนาวเย็นก็ทำให้พระราชมารดาประชวรและสิ้นพระชนม์หลังจากนั้นเจ็ดวัน

เห็นได้ว่านวนิยายกลุ่มที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษนำเสนอภาพความสัมพันธ์ที่ดี มีความสนิทสนม กับบิดามารดาเพื่อเข้ากับค่านิยมเรื่องความกตัญญูของคนไทย ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษมีความดีงามมากขึ้น

2.3 ภาพลักษณ์ธรรมิกราช “สุริยา” นำเสนอภาพเจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิ
ที่เป็นธรรมิกราช เนื่องจากมีคุณธรรม และปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของชาว
มองโกล ทั้งกล่าวว่าเจงกิสข่านปรารถนาเป็นธรรมิกราชนอกเหนือจากความเป็นจักรพรรดิ
ผู้พิชิตที่เป็นอยู่แล้ว ความว่า

“...ค.ศ. 1205-1206 ดูราวกับเป็นระยะเวลาที่เทพเจ้าเทนกัรได้ทรงเปิดสวรรค์
ส่งนักรบฝีมือเอกลงมาเป็นชุดให้อยู่ในกองทัพของพระจักรพรรดิเจงกิสข่าน ข้าราชการ
ศึกที่โน่นที่นี้มาถึงพระจักรพรรดิตามที่นักวิ่งม้าเร็วนำมาแทบไม่เว้นแต่ละวัน ทำให้
พระจักรพรรดิทรงมั่นใจว่าพระองค์เป็นผู้ที่เทพเจ้าเทนกัรทรงเลือกสรรให้มานำ
เผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ในโลกมาให้หันหน้าสู่ความเจริญเหมือนดังดอกทานตะวันสีเหลืองทอง
ที่หันหน้าเข้าสู่ดวงอาทิตย์อยู่เต็มท้องทุ่งพระองค์จึงตั้งพระทัยว่าจะเป็นผู้ปกครอง
ประเทศ ที่นำความเจริญมายังชาติมองโกลอย่างแท้จริง ทรงปรารถนาที่จะเป็น
“ธรรมิกราช” ผู้ทำให้จักรวรรดิมองโกลเป็นดินแดนอารยะ นอกเหนือจากการเป็น
“วิชิตราช” คือผู้รบชนะทั้งแปดทิศที่พระองค์กำลังเป็นอยู่...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 407)

“สุริยา” สร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิผู้ทรงธรรม เนื่องจากมองว่า
การปกครองและคุณูปการที่เจงกิสข่านทำให้กับชาวมองโกล เป็นบทบาทของกษัตริย์ธรรมิกราช
และยังแตกต่างจากกษัตริย์ในยุคสมัยเดียวกันที่มักแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน ทั้งยัง
อ้างศาสนาทำสงครามเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

“สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านมีพื้นฐานจิตใจที่ดีงามมาตั้งแต่ยังเด็ก เมื่อสถาปนา
เป็นจักรพรรดิจึงเลือกใช้การปกครองด้วยมนุษยธรรม แม้ว่าคนภายนอกเข้าใจว่าทรงโหดร้าย
ก็ไม่หวั่นไหวต่อคำครหานั้น “...ไม่เป็นไรหรอก ในไม่ช้าคนก็จะรู้ว่าใครเป็นใคร ใครเป็นอย่างไร
เรื่องมันปิดไม่มิดหรอก แล้วอีกหน่อย...คนก็จะรู้ว่าข่านชาวมองโกลนั้นมีคุณธรรมและข้อวัตร
ข้อปฏิบัติอย่างไร...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 300-301)

เจงกิสข่านยังมอบความเป็นอิสระและเท่าเทียมกันให้ประชาชนชาวมองโกล
“สุริยา” กล่าวว่า ทรงทำให้ประชาชนชาวมองโกลมีความเท่าเทียมกัน โดยให้รวมประชาชนเผ่า
ต่าง ๆ กลายเป็นประชากรเผ่ามองโกลที่มีสถานะเท่าเทียมกัน มีสิทธิและสวัสดิการเหมือนกัน
โดยให้เรียกเผ่าใหม่ว่า “สหพันธ์ผู้อยู่ในกระโจม” ไม่ให้แยกเป็นเผ่าย่อย ๆ อีกต่อไป “สุริยา”
ยังกล่าวถึงบทบาทในการปลดปล่อยทาสติดที่ดินให้กลายเป็นอิสระซึ่งคล้ายกับบทบาท

การเลืกทาสว่า ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ซึ่งแสดงออกผ่านงานเลี้ยงในการสถาปนาเป็นเจงกิสข่านว่า

“...เสียงต่างคนช่วยกันสรรเสริญรัชกาลอันยาวนานไม่มีที่สิ้นสุดของเจงกิสข่าน ดังกีกก้อง...ต่างดื่มกินเฉลิมฉลอง ด้วยความรักใคร่ปรองดองไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ไม่ว่าอิสลามหรือคนที่เคยเป็นเออเตอกู โบออลมาในกาลก่อน ไม่ว่าจะเป็ชนเผ่าใดชาติใดมาก่อนต่างก็พากันหลอมดวงใจเข้าเป็นหนึ่ง แล้วดวงใจหนึ่งเดียวนั้นก็พากันรับเอาพระจักรพรรดิเจงกิสข่านเป็นเจ้าชีวิตของตนจักรวรรดิมองโกลก็เริ่มต้นนับแต่วันเพ็ญนั้นที่ภูเขาคังคังคัง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 275-276)

นอกจากนี้ “สุริยา” ยังกล่าวว่าแม่เจงกิสข่านจะเป็นกษัตริย์จากการปราบดาภิเษก แต่ก็เป็นจักรพรรดิที่มหาชนให้ความยินยอมและมีมติเห็นชอบร่วมกันให้สถาปนาเป็นจักรพรรดิโดยชอบธรรม “สุริยา” จึงกล่าวว่าทรงเป็น “อเนกนิกรสโมสรมมุติ” ดังตัวบทว่า “...การได้รับยกย่องให้เป็นข่านอย่างอเนกชนนิกรสโมสรมมุติ กล่าวคือ พันธมิตรทุก ๆ เผ่าต่างยกย่องให้เขาเป็นข่านแห่งสากลจักรวาลอย่างกษัตริย์ในเรื่องเป็นเสียงเดียวกัน ไม่มีใครแตกพวก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 279-280)

การปกครองบ้านเมืองด้วยคุณธรรม รักประชาชน และปรับปรุงพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทำให้อาณาจักรมีความสงบสุข เศรษฐกิจการค้าเจริญรุ่งเรือง ปราศจากความขัดแย้ง ทำให้พระองค์มีภาพลักษณ์ธรรมิกราช หรือราชาที่ปกครองแผ่นดินโดยธรรม ดังที่ ญูรินทร์ โพธิ์ศิริ กล่าวว่า ธรรมิกราช หมายถึง ราชาที่ทรงธรรมอันประเสริฐ เป็นพระราชผู้ทรงธรรม “...เมื่อกษัตริย์ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์สร้างประโยชน์แก่หมู่ชน ให้สุขใจได้โดยธรรม กษัตริย์ผู้นั้นได้ชื่อว่า ราชา ขณะเดียวกัน หากราชาใดประกอบภารกิจขึ้นาคนทั้งปวงให้ยึดมั่นและบรรลุในธรรมแล้ว ราชานั้นก็ได้ชื่อว่าเป็น จักรพรรดิ หมายถึง ธรรมราชา ผู้ประเสริฐ...” (ญูรินทร์ โพธิ์ศิริ, 2544, หน้า 71) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่แปลกกว่าหลักฐานอื่น ๆ ที่มองเจงกิสข่านเป็นนักรบที่เหี้ยมโหด

เห็นได้ว่า ผู้เขียนพยายามเชื่อมโยงภาพลักษณ์การปกครองแผ่นดินด้วยคุณธรรม เข้ากับการปกครองในอุดมคติไทย คือ แนวคิดจักรพรรดิราชและธรรมิกราช ที่นำเสนอภาพกษัตริย์เป็นผู้เปี่ยมด้วยบุญบารมี ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพเปรียบเทียบข้อมูลทั้งด้านดีและไม่ดี

แล้วยอมรับภาพลักษณ์ใหม่ที่มีความดั่งามมากขึ้น เพื่อแทนที่ภาพลักษณ์กษัตริย์ผู้พิชิตซึ่งเป็นภาพจำหลักของคนไทย

2.4 ภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมโจร ภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมโจรปรากฏใน**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ช่วงที่ตัวละครเตมูยีนยังเป็นหนุ่มน้อย และเพิ่งรวบรวมผู้คนขึ้นมาใหม่ หลังจากอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพราะถูกชาวเผ่าละทิ้ง เตมูยีนสามารถรวบรวมนักรบที่มีฝีมือ และตั้งกองกำลังได้แล้ว เขาประชุมนักรบเพื่อกำหนดแนวทางการรบของกลุ่ม ผลจากการประชุม เห็นว่าควรรบและปล้นเฉพาะกลุ่มที่ร่ำรวย และให้ละเว้นกลุ่มที่ยากจน หากจะรบกลุ่มที่ยากจน ต้องมีความผิดที่ไม่สามารถละเว้นได้เท่านั้น ดังเนื้อความว่า

“...มดีร่วมกันของคนสำคัญทั้งสาม ก็คือ มดีเดิมที่ถือกันมาในหมู่นักรบบงโกล ที่มักคิดเห็นว่าการปล้นสดม ต้องทำกับก๊กอื่นทุกก๊กเท่าที่จะทำได้ ให้เปลี่ยนเป็นว่าจะต้องเลือกทำ เฉพาะก๊กมั่งมีโดยใช้การจู่โจม ไม่ให้ทันตั้งตัวด้วยหน่วยจู่โจมที่ชำนาญ เข้มแข็งที่สุดของสุโโบไต ส่วนก๊กยากจนนั้น หากเป็นก๊กที่มีใช้เป็นศัตรูต่อกันด้วยสาเหตุอันให้อภัยไม่ได้...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 98-99)

กลุ่มของเตมูยีนจึงเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีคุณธรรม การปล้นกลุ่มที่รวยช่วยกลุ่มที่ยากจน ทำให้มีชื่อเสียงมีนักรบร่วมอุดมการณ์เข้าร่วมกองกำลังของเตมูยีนมากขึ้น เนื้อความตอนนี้ ทำให้เตมูยีนมีภาพลักษณ์ของพระวีรบุรุษจอมโจรที่นิยมปล้นคนรวยช่วยคนจน

2.5 ภาพลักษณ์นักรบนักรัก เตมูยีนใน**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** นอกจากจะเป็นนักรบที่มีความสามารถแล้ว ยังเป็นนักรักรูปงามที่สตรีผู้พบเห็นต้องหลงรัก นอกจากเตมูยีนได้บุไตเป็นภรรยาแล้ว เมื่อครั้งไปพบโตกรัลข่านที่คาราคอร์มยังได้นางโปรี ธิดาของเตมาปูรู ธิดาของโตกรัลข่านเป็นภรรยาด้วย เดิมทีนั้นผู้ที่ควรเป็นคู่ครองของนางโปรี คือ ซีเปโนยอน ที่เข้าไปประลองยุทธเลือกคู่โดยบังเอิญ แต่เมื่อปูรูมาทวงสัญญาในราชสำนัก โตกรัลข่านซีเปโนยอนปฏิเสธ เพราะตนไม่ใช่คนที่เก่งที่สุด และปรารถนาจะเป็นนักรบเท่านั้น ยังไม่คิดเรื่องแต่งงาน จึงเสนอว่าโปรีควรแต่งงานกับเตมูยีน เพราะเตมูยีนมีฝีมือเหนือกว่าตน เพียงแต่ไม่ได้เข้าร่วมประลองเท่านั้น นางโปรีได้พบหน้าเตมูยีนครั้งแรกก็รู้สึกหลงรักและยินดี แต่งานกับเตมูยีน เตมาปูรูจึงจัดหาฤกษ์แต่งงานให้บุตรสาวโดยเร็ว ในคืนวันแต่งงานนางโปรี ตัดพ้อเตมูยีนว่า ตนได้ข่าวว่าเตมูยีนมีภรรยาที่ดั่งามมาก การได้หญิงที่มีรูปทรวดอย่างตน จะเป็นที่พอใจหรือไม่ เตมูยีนจึงตอบด้วยวาทลิลว่า ตนมีบุญจึงได้แต่งงานกับนางโปรี หญิงทั้งสองคนของตนมีความพิเศษแตกต่างกัน ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ ดังเนื้อความว่า

“...โปรีผู้เพิ่งแรกมีสามีก็ว่าแก่เตมูยินว่า ยินข่าวว่าชายาท่านเป็นคนงามนัก คนทรามเช่นข้านี้จึงจะเป็นได้ก็แต่เพียงรสของเนื้อแกะธรรมดา ไฉนจะเปรียบได้กับรสโอชะของเนื้อเสียงผา ท่านจะเสพซึ่งเนื้อแกะให้ถูกปากได้ฉันใด เตมูยินต้องคำปลุกให้อารมณ์อีก ก็แก้ด้วยกลวาจาว่า เป็นโดยเรามีบุญดอกจึงได้กินทั้งเนื้อแกะและเนื้อเสียงผา แต่จะเปรียบเนื้อแกะกับเสียงผาวารสใดเอมโอบอุ้มกลมกล่อมกว่ากัน เราไม่มีปัญญาเปรียบเทียบได้ ด้วยเนื้อเสียงผานั้นจะอร่อยด้วยรสของมันก็สุดแต่ปากผู้ชอบมันดอก เนื้อแกะลิ้มมิใช่ใครอยากกินก็จะกินได้โดยสะดวกสบายใจ ต่างฝ่ายต่างมีคุณค่ากันดังนี้ เป็นบุญปากเราแล้ว ได้มาปะเนื้อแกะโดยมีต้องเหนี่ยวยากหาในยามมีเนื้อเสียงผาแลเนื้อแกะยามยากกระนี้ จะว่าถึงรสแล้ว โปรีเจ้าอย่าว่าเราแก้งกล่าวเลย เราเห็นมีมีรสใดจะเทียบได้แล้ว...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 166-167)

เตมูยินยังกล่าวเปรียบเทียบนางบูไตกับนางโปรีว่า นางบูไตเป็นคู่บุญบารมีแต่นางโปรีเป็นคู่ชู้ขึ้นที่หมายปอง ความว่า

“...ไฉนเจ้ามิคิดบ้างเลยว่าลาภลอยของเรานี้เป็นของทิพย์อันโสกา เราจะกล่าวด้วยใจจริง อันนางบูไตชายาแห่งเรานี้งามสถานหนึ่งด้วยเหตุนางนั้นมีศิริลักษณะเป็นคู่บุญแห่งเรา โปรีแม่ลิ้มโสมสอาดของเจ้าจะเป็นคู่ชู้ขึ้นให้เรากระชุ่มกระชวยมีรูปร่างไม่ว่ายามใด เรามิได้ครองในลักษณะยอชู้ชู้หมายปองกันมาก่อนก็จริงแล้วแต่ทุกสกลก็ให้เราได้พบสิ่งมิเคยคิดจะได้พบได้เป็นเจ้าของกระนี้ โปรีแม่อย่าระแวงเลยว่าเราจะไม่ส่งวนสิ่งพึงสงวนนี้ไว้อย่างไม่มีวันจิตเจื่อนเลือนลง..”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 166-167)

ภาพลักษณ์ของเตมูยินจึงเป็นชายหนุ่มรูปงาม เป็นทั้งนักรบชาญศึกและเป็นนักรักผู้มากเสน่ห์ คล้ายคลึงกับบทบาทของบุเรงนองในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของ ยาขอบ ที่โด่งดังอย่างมากก่อนที่ ประพันธ์กร จะเขียนนวนิยายเรื่องนี้

2.6 ภาพลักษณ์นักประชาธิปไตย “สุริยา” กล่าวถึงเจงกิสข่านในทางยกย่องว่าเจงกิสข่านไม่ใช่ผู้ที่ตัดสินปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ โดยยึดความคิดของตนเองเป็นใหญ่ แต่ให้อิสระเสรีภาพแก่ขุนนาง ขุนพล และข้ารับใช้ช่วยร่วมแสดงความคิดเห็น แล้วจะทรงใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินปัญหาเป็นที่สิ้นสุด ทำให้บ้านเมืองของพระองค์เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

“สุริยา” กล่าวว่า ทรงเป็นนักประชาธิปไตย เช่น ทรงให้ความสำคัญกับมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน จึงเลือกผู้มีความสามารถบริหารการในระดับสูง หรือการใช้ระบบคุณธรรมนิยมคัดเลือกผู้มีความสามารถดำรงตำแหน่งให้เหมาะสมกับความสามารถของตน ดังตัวบทว่า

“...ในกองพลหนึ่งมีนายพลที่พระองค์ทรงตั้งเอง โดยดูจากฝีมือรบความมีศีลธรรม และความจงรักภักดีต่อพระองค์เป็นสำคัญ ด้วยวิธีคิดอย่างใหม่นี้ พระจักรพรรดิ เจงกิสข่าน ทรงล้มเลิกระบบกระดูกขาวกระดูกดำ และตระกูลสูงตระกูลต่ำได้อย่างสิ้นเชิง การปกครองของพระองค์เป็นประชาธิปไตย ในแง่ที่พระองค์ทรงคิดว่าคนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน จะสูงหรือต่ำกว่ากันอยู่ที่ความประพฤติและความสามารถ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 320)

หลังจากการประชุมกูริลโตครั้งแรก เกิดเหตุทะเลาะวิวาทระหว่างโจชิกับ ซาฆาดัย เมื่อเหตุการณ์คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น เจงกิสข่านจึงจัดการประชุมกูริลโตอีกครั้ง คราวนี้ซาฆาดัยพูดประชดให้เลือกโองโกเดเป็นทายาท ปรากฏว่าที่ประชุมเห็นด้วย เพราะโองโกเดเป็นผู้มีความสุข และมีความเมตตามากกว่าทุกคน โดลุยก็ยอมรับว่าเหมาะสม เจงกิสข่าน จึงให้ โองโกเดเป็นรัชทายาทตามผลการประชุม ความว่า

“...ซาฆาดัยพูดไปอย่างนั้นเอง ทำนองจะประชดหรือแกล้งแสดกดันให้ พระจักรพรรดิ โปรดคนมารยาทางมแต่การณ์กลับปรากฏว่าพอลิ้นคำพูดของซาฆาดัย ก็มีเสียงอื้ออึงแสดงความสนับสนุนไปทั้งกระโจม คนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าโองโกเดเหมาะสม พระจักรพรรดิเองทรงถูกพระทัยที่ซาฆาดัยเสนอโองโกเด ทรงหันไปทางโน้น ทางนี้ คนทั้งหลายมีสีหน้าแสดงความยินดี โดลุยพระโอรสองค์เล็กถึงกับกล้ากราบทูล พระองค์ว่า ‘โองโกเดเหมาะแล้วพระเจ้าข้า คนทั้งหลายจะได้อยู่กันอย่างสงบ’ พระจักรพรรดิเห็นเสียงข้างมากตัดสินใจดังนั้น แล้วก็ตรงกับที่พระองค์ทรงเลือกไว้ในพระทัยตั้งแต่แรก จึงรับสั่งว่า ‘เรามีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เมื่อคนทั้งหลายต้องการ โองโกเด เราก็ขอตั้งโองโกเดเป็นรัชทายาทของเรา’ ลิ้นพระกระแสรับสั่ง คนทั้งหลาย ก็ชโยให้ร้องขึ้นพร้อมกัน โองโกเดซึ่งบุญหล่นทับโดยไม่รู้ตัวก็คุกเข่าลงคำนับ พระจักรพรรดิเฝ้าครั้ง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 608)

ตัวบทข้างต้น “สุริยา” กล่าวว่า แท้จริงแล้วเจงกิสข่านมีพระราชอำนาจอันชอบธรรม ที่จะสถาปนาใครเป็นรัชทายาทก็ได้ แต่เพราะพระองค์มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จึงทรงให้โองาเดเป็นรัชทายาทตามผลการประชุมสภากูริไลต์

เห็นได้ว่าว่า “สุริยา” เชิดชูภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นนักประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีอำนาจเต็มแบบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่เพราะทรงมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จึงให้ประชุมกูริไลต์ เลือกรัชทายาท และทรงประกาศผลให้โองาเดเป็นรัชทายาทตามมติที่ประชุม

2.7 ภาพลักษณ์วีรบุรุษทรราช สุภา ศิริमानนท์ เสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นผู้ที่โหดเหี้ยมอำมหิต เช่นเดียวกับชาห์แห่งคอเรสม์คู่ปฏิปักษ์ของพระองค์ เพียงแต่ชาญฉลาดมีเล่ห์เหลี่ยมมารยา จึงไม่ทำผิดอย่างโจ่งแจ้งให้ผู้อื่นจับผิดได้ ยังรู้หลักจิตวิทยาควบคุมประชาชนให้ศรัทธาตน จนไม่วิพากษ์หรือตั้งคำถามกับการกระทำที่น่าสงสัย เบื้องหน้าแสดงความกรุณาปราณี แต่ภายในซ่อนความชั่วร้ายไว้ นอกจากนี้ยังปกครองอย่างเผด็จการและใช้การลงโทษอย่างรุนแรง เพื่อให้ประชาชนเกรงกลัวด้วย เช่น ต้องการครอบครองอาณาจักรคอเรสม์ จึงวางแผนให้ชาห์สังหารทูตของมองโกล แล้วฉวยโอกาสอ้างความชอบธรรมเข้ารบแล้วยึดครองอาณาจักร เจงกิสข่านในนวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นทรราชที่มีบุคลิกภาพซับซ้อน

ตัวละครกูรุดาน บาฆ ตูร บอกเล่าลักษณะนิสัยของเจงกิสข่านให้เจ้าชายยะลาอัลดีน ฟังว่า ทรงนิยมใช้อำนาจเผด็จการ และคิดถึงผลประโยชน์ของตนเท่านั้น ความว่า “...เขาไม่เคยมีเจตนารมณ์ของใครคนใดอื่นอยู่ในตัวเลย นอกเสียจากเจตนารมณ์ของคาฆาน-ของข่าน แห่งข่าน! ในโลกนี้เขาไม่เคยคิดถึงใครอื่นว่าจะเป็นอย่างไร, เขาคิดถึงแต่ตัวของเขาคคนเดียว!...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 303)

จากข้อความข้างต้น เจงกิสข่านในนวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ มักใช้อำนาจเผด็จการตามความพอใจ โดยนึกถึงเพียงผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ลักษณะความเป็นทรราชยังส่งผ่านการบอกเล่าของ มาฮุมุด ยาลวัช ที่กล่าวถึงกฎหมายใหม่ที่ออกมาบังคับใช้ในมองโกลที่ห้ามปล้นสะดม ขโมยหรือโกงกันเอง เป็นกฎหมายที่มีอัตราโทษสูงสุดคือประหารชีวิต ว่า

“...เจ็งกีซ-ข่าน ยังได้ทรงจัดส่งพลนำสาส์นจำนวนมหาศาลออกมาหนึ่งออกตระเวนไปยังแคว้นต่าง ๆ ตลอดทั่วทั้งมหาอาณาจักรของพระองค์เพื่อให้จัดการประกาศกฎหมายใหม่ของพระองค์ฉบับหนึ่ง ซึ่งกำหนดว่านับแต่บัดนี้ต่อไปชนชาติเร่ร่อนหนึ่งจะไปรังควานร้าวฉานอีกชนชาติเร่ร่อนหนึ่งมิได้ ชาวชาติเร่ร่อนทั้งหลายจะต้องไม่สู้กันเอง รังแกกันเองจะต้องไม่ปล้นสะดม หรือขโมยหรือโกงกันเองนับจากเอกชนแต่ละคน

และขึ้นไปจนถึงหมู่ชาติ อัคราโทษแห่งการละเมิดกฎหมายใหม่ดังกล่าวนี้ก็มีอยู่
ประการเดียว—คือ ประหารชีวิต! เจ็งกีซ-ข่าน ได้ทรงกำหนดไว้โดยเฉียบขาด!...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 415)

เจงกิสข่านยังมีเล่ห์เหลี่ยมในการรบที่ลึกซึ้งยิ่งถึงยาก สามารถตกปากรับคำ
และให้คำสัญญากับข้าศึก แล้วกลับคำสัตย์ที่ให้ไว้หันมาทำลายเมืองและคนที่ยอมแพ้ในภายหลัง
เช่น การยอมรับตุโก-ข่าน ผู้บัญชาการทัพเมืองซามาแคนด์ พร้อมทหารคิบัตจากเมืองซามา
แคนด์ ที่มาสวามิภักดิ์จำนวนสามหมื่นนายให้เข้าร่วมกับกองทัพมองโกล ทั้งหมดต้องโดนหัว
ใส่ชุดเกราะและแต่งกายเหมือนทหารมองโกลด้วย แต่ภายหลังเจงกิสข่านเกิดหวาดระแวง
จึงสั่งให้สังหารตุโกและทหารที่สวามิภักดิ์จนหมดสิ้น ด้วยทว่า “...ต่อคำกราบบังคมทูลขอรับรอง
ดังกล่าวนี้ เจ็งกีซ-ข่าน ได้ทรงผนึกพระเศียรแสดงความพอพระทัย...ไม่มีใครจะสามารถล่วงรู้
หรือเข้าใจได้เลยว่าพระองค์ทรงผนึกพระเศียรด้วยความรู้สึกนึกคิดอย่างใดบ้างในพระทัยอันลึกล้ำ
ของพระองค์! ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 717)

สุภา ยังแสดงให้เห็นว่า เจงกิสข่านเป็นผู้มีมารยาเหมือนกับชนชั้นศักดินาทั่วไป
เห็นได้จากการส่งจากรบุรุษแทรกซึมไปรับราชการในราชสำนักซาทแห่งคอเรสม์ (ควาริชม) แล้ว
แสวงส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรี สั่งให้ทูตใช้ถ้อยคำแข็งกร้าวเพื่อยั่วให้ซาทพิโรธลงโทษ
ทูตมองโกล เพื่อหาช่องทางสร้างความชอบธรรมในการยกทัพไปรบควาริชม เมื่อแผนการ
ประสบผลสำเร็จ ก็สร้างมารยาแสดงบทบาททุกซ์ใจที่คนทูตถูกทำร้าย ความว่า

“...เจ็งกีซ-ข่าน ได้มีการพระสติเกือบจะไม่ต่างอะไรไปจากการอาการของคนบ้า
ที่พลุ่งพล่านอย่างยิ่งขึ้นมาโดยฉับพลันทันที พระองค์ได้ทรงก้มพระมหารกายลงหยิบ
ทรายมากำมือหนึ่งอย่างเต็ม ๆ และทรงยกขึ้นไปเทปล่อยกองลงไว้บนพระเศียรของ
พระองค์เอง พลังพระพักตร์อย่างแรง ๆ ประหนึ่งจะขยี้ให้สะเก็ดออกไปคาพระหัตถ์
กระนั้น ลักครู่สั้น ๆ พระอัสสุชลก็ไหลพรากลงมา มองเห็นเป็นทางเประเปื้อน
เต็มไปหมดบนพระปรารค์ทั้งสองข้าง แล้วจากนั้นพระองค์ก็ได้ออกวิ่งเปะปะอุ้ยอ้าย
ส่ายไปส่ายมาไปตามเส้นทางของถนนแคบ ๆ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 490)

เจงกิสข่านแสดงความทุกซ์ใจทรงกำเม็ดทรายแล้วโรยบนศีรษะ ภูพระพักตร์
แรง ๆ แล้วร้องไห้วิ่งไปมา ทำให้ทหารทั้งหมดที่เห็นเหตุการณ์เกิดอารมณ์ร่วมวิ่งตามกันเป็นขบวน

พระองค์ขึ้นไปบนภูเขา แล้วบรรยายความทุกข์ที่คนของพระองค์ถูกทำร้ายอย่างละเอียด ทำให้ทหารมองไกลเห็นพ้องกันที่จะยกทัพไปรบเพื่อแก้แค้น

“...‘จงโปรดนำและแสดงแห่งที่ของมันให้พวกเรารู้เถอะ, เราทั้งหลายจะห้ำหั่นและสับมันเสียเอง!’

เจ็งกีซ-ข่าน ทรงตะโกนตอบด้วยพระสุรเสียงอันดังและแสดงความสมพระทัยอยู่โดยชัดแจ้ง

‘เออาละ, ข้าเห็นละ...ได้ถึงเวลาอันเหมาะสมอย่างยิ่งแล้วในอันที่ข้าจักได้นำกองทัพซึ่งเกรียงไกรยิ่งของเราเข้าเหยียบย่ำดินแดนทางภูมิภาคตะวันตก!’...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 494)

แต่หลังจากปลุกใจทหารเป็นผลสำเร็จแล้วก็มีอาการปกติ ทรงป็นขึ้นบนภูเขาสูงกว่าเดิม และได้พบชายชราข้างดีเหล็กที่หนีทัพมาอาศัยในถ้ำบนภูเขา ทรงแสดงอำนาจและเปิดเผยนิสัยที่แท้จริงของชนชั้นศักดินา โดยสั่งลงโทษชายชราทันที เหมือนกับการแสดงความเห็นใจชาวมองโกลที่ถูกชาห์ทำร้ายเมื่อสักครู่ไม่เคยเกิดขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นธาตุแท้ของกษัตริย์ทรราชที่แฝงเร้นอยู่ในชนชั้นศักดินา แต่จบบทด้วยภาพภายนอกอันงดงาม ซึ่งการจะเห็นธาตุแท้ได้ก็ด้วยการตั้งคำถามและการวิพากษ์

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า ภาพลักษณ์เจงกิสข่านที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีภาพลักษณ์ 2 ประการคือ 1) ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ถูกบันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีทั้งภาพลักษณ์ด้านบวกและด้านลบ อันเนื่องมาจากมุมมองของผู้บันทึกที่มีต่อเจงกิสข่านแตกต่างกัน ในทัศนะของผู้แพ้สงคราม ข่าน คือ จักรพรรดิผู้พิชิตที่ไร้พ่ายผู้โหดร้าย และมุมมองของชาวมองโกลเจงกิสข่าน คือ วีรบุรุษ และภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เป็นภาพลักษณ์ผู้เขียนนวนิยายพยายามขับเน้นภาพลักษณ์เดิม หรือลดทอนภาพลักษณ์โหดร้ายให้น้อยลงเพื่อให้มีบุคลิกภาพสอดคล้องกับแนวคิดของนวนิยายที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

3. กลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์

จากประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยพบภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 2 ลักษณะ คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น ภาพลักษณ์เจงกิสข่านเหล่านี้เป็นเพียงภาพแทนความจริง ไม่ใช่ความจริงเกี่ยวกับเจงกิสข่าน หากแต่เป็นภาพที่ผู้เขียนสร้างขึ้นผ่านกระบวนการทางภาษา

เพื่อสร้างความหมายให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในวรรณกรรม ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะศึกษา กลวิธีการประกอบสร้างภาพลักษณ์ ของนักเขียนไทยทั้ง 3 ท่าน ว่ามีวิธีการอย่างไร

จากการศึกษา พบว่า นักเขียนนวนิยายทั้ง 3 ท่าน มีกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ 2 วิธี คือ การคัดลอกงานวิชาการ และการเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

3.1 การคัดลอกงานวิชาการ การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก คือ การคัดลอก ข้อความในเอกสารทางประวัติศาสตร์บางเหตุการณ์มาแสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่า ผู้เขียน ไม่ได้สร้างเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นด้วยสำนวนของตนเอง แต่มีการอ้างอิงเหตุการณ์ ตามที่บันทึกในเอกสารทางประวัติศาสตร์มาประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ดียิ่งขึ้น (ปฐมพงษ์ สุขเล็ก, 2555, หน้า 29) ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนนวนิยายทั้ง 3 เล่ม ใช้การคัดลอกงานวิชาการ 2 ลักษณะคือ การคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิง และการคัดลอก งานวิชาการแบบไม่อ้างอิง มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิง เป็นการสร้างเรื่องเล่าที่มีการคัดลอกเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วมีการอ้างอิงด้วยการระบุแหล่งที่มาของข้อความ ชุดเหตุการณ์นั้น เพื่อสนับสนุนความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ผู้เขียนนำมาใช้ (ปฐมพงษ์ สุขเล็ก, 2555, หน้า 29) การคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิงพบหลายแห่ง เช่น

1) แก่ต่างคำประณามว่าเจงกิสข่านเป็นผู้มีความโหดร้าย “สุริยา” แก่ต่าง คำประณามว่า เจงกิสข่านเป็นผู้มีความโหดร้าย โดยใช้กลวิธีการอ้างอิงผลงานนิพนธ์ ทางประวัติศาสตร์ ของนักวิชาการสมัยใหม่ แล้วเขียนเรียบเรียงเนื้อหาส่วนนี้ใหม่ให้กระชับ มีวรรณศิลป์ โดย “สุริยา” อ้างอิงเรื่องราวของจักรพรรดิบาซิล และจักรพรรดิเฟรเดอริค จากหนังสือเจงกิสข่าน มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก ของ แจ็ก เวเธอร์ ฟอร์ด (เวเธอร์ ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 191-192) ที่กล่าวถึงความโหดร้ายของกษัตริย์ชาวยุโรปในอดีต กษัตริย์เหล่านี้ ได้รับการยกย่องเป็นวีรบุรุษ แต่มีพฤติกรรมโหดเหี้ยมมากกว่าเจงกิสข่าน เช่น จักรพรรดิบาซิล แห่งไบแซนไทน์ จักรพรรดิชาวคริสต์พระองค์นี้รบชนะชาวฮังการีแล้วทำการทรมานอย่างโหดร้าย ด้วยการทำให้เชลยหนึ่งหมื่นห้าพันคนตาบอด ทุกหนึ่งร้อยคนจะเหลือคนตาบอดข้างเดียวไว้หนึ่งคนเป็นผู้นำทางให้คนทั้งเก้าสิบเก้าคน หรือจักรพรรดิเฟรเดอริค บาร์बारอสซา แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ที่เสด็จทำศึกเมืองเครโมนา ทรงสั่งให้สังหารนักโทษทั้งหมด ตัดหัวศพเหล่านั้น แล้วนำมาเตะเล่นเป็นเกมกีฬา หรือแขวนคอชาวเมืองประดับไว้ที่ต้นไม้ หรือการใช้ทารก แพนลูกปืนใหญ่ จุดปืนใหญ่ยิงกระสุนเด็กทารกนั้นอัดกระแทกกำแพงเมือง ยกตัวบทเปรียบเทียบ ได้ดังนี้

“...จักรพรรดิเฟรเดอริคบาร์บารอสซาแห่งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนับเป็นวีรบุรุษทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งของเยอรมนี ก็เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของการใช้ความน่าสะพรึงกลัวในตะวันตก ปี 1160 เมื่อพระองค์พยายามพิชิตเมืองเครโมนาของชาวลอมบาร์ด ซึ่งอยู่ตอนเหนือของประเทศอิตาลี...ทหารของพระองค์ตัดศีรษะเชลยและเตะศีรษะเหล่านี้เล่นเหมือนลูกฟุตบอลที่นอกกำแพงเมืองทหารป้องกันเมือง ทหารป้องกันเมืองเครโมนาจึงนำทหารเยอรมันที่เป็นเชลยขึ้นไปบนกำแพงเมือง แล้วฉีกแขนขาคนเหล่านี้ต่อหน้าสายตาของพวกเขา พวกเขาเยอรมันจึงรวบรวมเชลยมากขึ้นและประหารด้วยการแขวนคอหมู่เจ้าหน้าที่ในเมืองตอบโต้ด้วยการแขวนคอเชลยที่เหลือบนยอดกำแพงเมือง แทนที่จะสู้รบกันตรง ๆ ทั้งสองกองทัพกลับสร้างความน่าสะพรึงกลัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากนั้นพวกเขาก็นำตัวเด็กที่เป็นเชลยมามากติดกับเครื่องยิงกระสุน ซึ่งปกติใช้สำหรับถล่มกำแพงเมืองและทำลายประตู พวกเขายิงเด็กเป็น ๆ เข้าใส่กำแพงเมืองด้วยเครื่องโจมตีเมืองที่ทรงอำนาจ...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 192)

“สุริยา” นำข้อมูลข้างต้น มาเรียบเรียงใหม่ด้วยภาษานวนิยายที่สละสลวย มีวรรณศิลป์ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านเห็นภาพเปรียบเทียบพฤติกรรมของเจงกิสข่านกับกษัตริย์ยุโรปที่ได้รับยกย่องเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณาตามข้อมูลแล้วคิดว่า จักรพรรดิเจงกิสข่านไม่ได้โหดร้ายดังที่ข้อมูลอื่นเคยกล่าวไว้ ความว่า

“...เรื่องของพระจักรพรรดิเฟรเดอริค บาร์บารอสซา แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ก็เหมือนกัน จักรพรรดิที่ใคร ๆ พากันยกย่องว่าเป็นมหाराษฎผู้ยิ่งใหญ่ และเป็นผู้อุปถัมภ์ศิลปะและวัฒนธรรม แต่ในแง่หนึ่งก็ทรงโหดร้ายทารุณจนน่าจะเรียกได้ว่าคนบ้า เพราะในคราวที่เสด็จไปตีเมืองเครโมนา ในแคว้นลอมบาร์ดีทางภาคเหนือของอิตาลีใน ค.ศ. 1160 นับว่าเป็นเรื่องโหดร้ายที่เกิดขึ้นก่อนสมัยของพระจักรพรรดิเจงกิสข่านไม่กี่สิบปี...ทหารของพระจักรพรรดิได้จับได้อ่อนนักรบชาวเมืองเครโมนาออกมา แขวนคอห้อยระยระยาง มองไปทางไหนก็เห็นแต่ต้นไม้ที่ถูกเป็นมนุษย์ ครั้นชาวเครโมนายังไม่ยอมแพ้ พระจักรพรรดิเฟรเดอริค บาร์บารอสซา จึงมีวิธีเล่นของพระองค์ โดยใช้ปืนใหญ่ที่เพิ่งคิดกันขึ้นได้ในเวลานั้นสำหรับพังเมืองป้อม โดยไม่ใช้ท่อนไม้และก้อนหินเป็นกระสุนตามปกติ แต่กลับจับทารกและเด็กชาวเมืองเครโมนา

ยัดปากกระบอกปืนใหญ่แทนกระสุน แล้วจุดชนวนระเบิดให้ปืนใหญ่นั้นโยนเด็กที่ยังเป็น ๆ อยู่ เข้าไปกระแทกกำแพงดับไฟได้ไฟพุ่งแตกกระเบิดห้อยร่อนแรงติดกับกำแพงเมือง รวากับเมืองเครโมนาเป็นเมืองนรกบนดิน ผลงานของพระเจ้าเฟรเดริก บาร์บารอสซา เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน แล้วพระองค์ยังสั่งห้ามทำความสะอาดเก็บศพ ปล่อยให้เลือดและเศษเนื้อเศษสมองไหลเลอะกำแพงเมืองอยู่อย่างนั้น ปวงสัตว์ในเมืองซึ่งอดอาหารหิวโหยเพราะเมืองถูกล้อมอยู่นานแล้ว จึงพากันมารุมเลียกินอาหารแจกแบบ ไม่คิดมูลค่าจากกำแพง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 579–580)

จากนั้น “สุริยา” จึงกำหนดให้ตัวละครในเรื่อง วิเคราะห์การกระทำของกษัตริย์ในอดีต ว่ามีความโหดร้ายมากกว่าเจงกิสข่าน และมีความแตกต่างจากเจงกิสข่านอย่างสิ้นเชิง เพราะเจงกิสข่านไม่ได้สังหารศัตรูเพื่อความสะใจ แต่ทำเพราะกฎการทำสงครามในอดีตเท่านั้น เจงกิสข่านไม่ทรمانเหยียดหยามเชลยศึกอย่างไร้มนุษยธรรม ทั้งยังยกตัวอย่างการเลือกไว้ชีวิตผู้มีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ตลอดจนผู้มีความสามารถด้านการช่างแขนงต่าง ๆ นำกลับไปมองไกล ซึ่งกษัตริย์ที่ยกตัวอย่างข้างต้นไม่เคยทำ ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและคล้อยตามเหตุผลที่ผู้เขียนนำเสนอ

2) กล่าวอ้างชื่อผู้จัดบันทึกเอกสารทางประวัติศาสตร์ นวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เลือกนำข้อมูลที่ระบุชื่อผู้จัดบันทึกเอกสารทางประวัติศาสตร์มาอ้างอิงในนวนิยายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นหลักฐานให้ผู้อ่านเชื่อถือว่เจงกิสข่านมีภาพลักษณ์ดังกล่าวจริง เช่น

2.1) การกล่าวอ้างสังฆราชรูปูร์กิสและมาร์โคโปลิ การศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจงกิสข่านในยุคแรก มีเอกสารทางประวัติศาสตร์น้อย และมักได้ข้อมูลจากการจัดบันทึกของผู้พ่ายสงคราม ในชั้นหลังก็เป็นบันทึกของผู้ที่เคยเดินทางไปมองโกลเลีย และจีนหลังการสวรรคตของเจงกิสข่าน การเล่าเรื่องเกี่ยวกับเจงกิสข่านจึงได้รับการบอกเล่าจากชาวมองโกลอีกทอดหนึ่ง เอกสารที่ประพันธ์รนามาอ้าง เช่น สังฆราชรูปูร์กิส และมาร์โคโปลิ ที่เดินทางไปแสวงโชคที่ราชสำนักกุบไลข่าน ราชวงศ์หยวนที่เมืองต้าตู (ปักกิ่ง) และนครซานาดู (ซางตู)

“...สังฆราชรูปูร์กิสและมาร์โคโปลิ ได้บรรยายบันทึกต่อกันต่อผลของการมีสภาคุร์ลไต แลธรรมนูญปกครองยัสซาขึ้นนั้น เย็นกิสข่านได้รับผลจากสติปัญญาแล

น้ำพริกน้ำแรงที่มีเจตนารมย์อย่างแกล้งหลายประการ นักจิตวิทยาได้ลงมือเห็นว่า เฉพาะธรรมเนียมชกชกก่อให้เกิดผลสามประการ ในหลักการใหญ่คือ ก่อให้เกิดความ เชื่อถือต่อเย็นกิสข่านเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหนึ่ง ความผูกพันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในระหว่างชนชั้นมีว่าเพศใดหนึ่ง แลก่อให้เกิดความกลัวเกรงต่อการลงทัณฑ์อย่าง ร้ายแรงในการกระทำผิดเป็นประการสุดท้าย อนึ่งเท่าที่ธรรมเนียมชกชกวางบทยไทย ต่าง ๆ ส่วนรวมหมายถึงเฉพาะตัวส่วนบุคคล เท่านั้น มิได้รวมไปถึงทรัพย์สินเกี่ยวกับการ ปรับไหมให้หลายจำด้วย อนึ่งโดยเฉพาะ หลักการที่จะยึดเครื่องวินิจฉัยว่าใคร ผู้ใดกระทำผิดสมจริงแค่ไหนนั้น ถ้าหากผู้ที่กระทำผิดมิได้สารภาพ ก็ให้ถือแต่ในข้อ อันจะเป็นความเที่ยงธรรมที่เชื่อได้ คือ ถือเอาตอนที่เห็นการกระทำผิดคาหนังคาเขา มิฉะนั้นธรรมเนียมชกชกมิให้เอาโทษ ทั้งนี้ก็เพราะพวกมึงโกลยังมิรู้จักวิธีใช้หนังสือ จึงให้จดสัจจวาจา และใจจริงเป็นหลักเกณฑ์ แต่ด้วยเหตุที่ทุก ๆ คน มีความเชื่อฟัง และศรัทธาแก่กล้าต่อเย็นกิสข่านจริงจัง จึงปรากฏว่านอกจากมีผู้สารภาพอย่างจริงใจ เสมอแล้ว ยังปรากฏว่ามีผู้ไปขอให้เย็นกิสข่านลงทัณฑ์ตามความผิดของตนก็มีไม่น้อย ยิ่งในตอนท้าย รัชสมัยของเย็นกิสข่านแล้วด้วย แม้แต่นายพลชั้นผู้ใหญ่แลแม่ทัพที่ทำศึก อยู่ไกล ๆ เมื่อมีผู้ถือรับส่งออกไปลงโทษก็ต้องยอมรับโทษแม้ถึงตาย ตามแต่ขาน จะสั่งไป...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 251-253)

2.2) การกล่าวอ้างสังฆราชคาร์ปินี หรือจอห์น แห่ง พลาโน คาร์พินี เป็นผู้มีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาหลังการสวรรคตของเจงกิสข่าน และเคยเดินทางไปมองโกเลีย ว่า

“...สังฆราชคาร์ปินี ยืนยันความเชื่อของตนว่า ประชาชนของข่านมีความเคารพ เชื่อฟังเจ้าขุนมูลนายของเขายิ่งกว่าประวัติการณ์สมัยใดของชาติใด ทุกคนมีความ เที่ยงตรง ทั้งกาย วาจา ใจ การประหัตประหารประทุษร้ายร่างกายต่อกันแล้วแทบจะ ไม่มีเลย การทะเลาะวิวาทก็มีน้อยมาก ข้าของทรัพย์สมบัติทั้งไว้ในที่โล่งว่างเปล่า ไม่มีการสูญหาย ม้าแกะที่หลงทางจะถูกนำมาถามหาส่งคืนเจ้าของ โดยมอบให้แก่ ผู้รับหน้าที่จากข่านให้ปฏิบัติงานนี้ ทุกคนมีความอดทนทรหดขนาดอดอาหารสองวัน สามวันก็ไม่มีปริปากบ่น ในระหว่างการเดินทางให้แสนหนาวแสนร้อนทรมาณปานใด ทุกคนจะเดินทางไปอย่างเงียบ ๆ คอยรอรับคำสั่งแล้วทำตาม ทุกคนไม่มีการเมาเหล้า ก่อเรื่องราววิวาทแม้จะมีการกินสุราก็มาก ๆ ในบางครั้ง ทุกคนต่าง พอใจช่วยเหลือ

เอื้อเฟื้อกัน และร่วมมือกันทำลายผู้รุกรานตามธรรมเนียมยศชาโดยเคร่งครัด และข้า
ก็ทราบดีว่าข้า ๆ นาน ๆ พระองค์จะต้องดับความกระหายเลือดฉุนเฉียวของพลรบ
และประชากร ด้วยการนำออกไปล่าสัตว์ แลทำศึกให้คลายอารมณ์ดังเคยด จะนั้น
พระองค์จึงจะว่างศึกไม่ได้ ไม่มีศึกควรคู่มือก็ต้องแสวงหาให้มีขึ้น...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 253-254)

สังฆราชคาร์ปินีหรือ มีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาหลังการสวรรคต
ของจักรพรรดิเจงกิสข่าน บาทหลวงชาวอิตาลีผู้นี้เดินทางไปพบกษัตริย์ข่านที่นครคาราคอร์รัม
แล้วเขียนหนังสือประวัติของชาวมองโกล ชนาทิพย์ เกสวะฒนะ กล่าวว่า

“...จอห์น แห่งพลาโน คาร์พินี เป็นบาทหลวงฟรานซิสกัน
ชาวอิตาลี และอีกท่านหนึ่งคือเบเนดิกต์แห่งโปแลนด์ สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 4 ส่งทั้งสอง
ไปเฝ้าท่านข่านกุกุกที่เมืองคาราคูม เมืองหลวงเดิมของพวกมองโกล ระหว่าง ค.ศ. 1245-1248
บาทหลวงจอห์นเขียนหนังสือเรื่องประวัติชาวมองโกล...” (ชนาทิพย์ เกสวะฒนะ, 2538, หน้า 5)

ส่วน **เจิ้งกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ได้คัดลอกข้อความจาก
นักประวัติศาสตร์ชาวอิหร่าน “ญูซยานี” หรือ มินฮาจ อัล ศิราจ จูซจานี (Minhaj al-Siraj Juzjani)
นักประวัติศาสตร์ของรัฐสุลต่านมัมลุก แห่งเดลีในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 13 เสนอในส่วนนำตอนที่ 22
“กลับไปรายงานต่อคาซ่านมหาราช” ความเป็น

“...‘เจิ้งกีส-ข่าน เป็นคนที่มีชื่อเสียงยิ่งนักในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ
ความสูงใหญ่แห่งร่างกาย และความล่ำสันแข็งแรงปีกบิน ชนิดที่พร้อมจะต่อกรกับใครและสิ่งใด
ได้เสมอ นัยน์ตาทั้งคู่นั้นหรือเขาก็มีลักษณะเหมือนอย่างนัยน์ตาของแมว...’ (สุภา ศิริमानนท์,
2551, หน้า 427)

การกล่าวอ้างถึงผู้ที่บันทึกเอกสารทางประวัติศาสตร์ ทำให้
ผู้อ่านเกิดความเชื่อถือว่า ผู้เขียนนวนิยายมีการค้นคว้าและอ้างอิงเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ
ส่งผลให้เชื่อว่า ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนนำเสนอมีความหมายตามที่สื่อสารจริง

2.3) การกล่าวอ้างสาเหตุการสวรรคตของเจงกิสข่านที่ปรากฏใน
เอกสารต่าง ๆ “สุริยา” เล่าเรื่องการสวรรคตของเจงกิสข่านว่า มีการบันทึกไว้แตกต่างกัน
เพื่อสรุปว่าสาเหตุการสวรรคตของเจงกิสข่านเป็นเรื่องที่ไม่มีผู้ใดทราบอย่างแท้จริง ความเป็น

“...ไม่มีใครรู้เรื่องสาเหตุและพระอาการสักก็คน จึงเล่าสือโจษจันกันไปต่าง ๆ
นานา ในรายงานของมาร์โคโปลอนักเดินทางชาวอิตาลีในสมัยต่อมาเล่าว่า
พระจักรพรรดิถูกลูกศรแทงทะลุเข้าไปข้างหลังพระชงฆ์ และเป็นลูกศรอาบยาพิษ

ส่วนนักเดินทางชาวอาหรับเขียนไว้อีกว่ามีสันว่า พระองค์สวรรคต เพราะพระองค์
ไปนำนางคนสวยคุรเบลชินห์ ซึ่งเป็นบาทบริจาริกาของเจ้าตั้งกุตมาเป็นพระสนม
แล้วนางแก้แค้นโดยการตัดองคชาติของพระองค์ ในเมื่อตามความเป็นจริงนั้น
พระองค์ได้รับสั่งให้ท่านนางไปพร้อมกับการประหารเจ้าตั้งกุต เรื่องเล่าทำนองเพ้อพก
เกี่ยวกับสาเหตุการสวรรคตที่นักเดินทางคนต่าง ๆ จัดไว้มีอีกมาก ล้วนแล้วแต่ไม่น่า
เชื่อทั้งนั้น บางคนก็ว่าพระองค์เป็นมาลาเรีย บางคนก็ว่าพระองค์เป็นไข้ทรพิษ ที่แยะมาก
คือ นักเดินทางที่ชื่อ ปลาโน คาร์ปนี หว่าว่าพระองค์ถูกฟ้าผ่า เรื่องเล่ามีมากมาย
เพราะการสวรรคตนั้นได้เปิดเป็นความลับอย่างที่สุด คนจึงเล่าลือกันไปต่าง ๆ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 652)

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า “สุริยา” กล่าวว่ามิให้ผู้ให้ข้อมูลไว้
หลากหลาย แล้วสรุปว่า “ล้วนแล้วแต่ไม่น่าเชื่อทั้งนั้น” การสรุปเช่นนี้เพื่อแสดงว่าข้อมูลเกี่ยวกับ
การสวรรคตของเจงกิสข่านที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอ เป็นข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือและถูกต้องมากที่สุด

“สุริยา” ใช้ข้อมูลที่ระบุชื่อเอกสาร และชื่อบุคคลที่เขียนเอกสาร
ทางประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล เช่น ช่วงที่กล่าวถึงเหตุการณ์การสวรรคต
“สุริยา” เลือกใช้ข้อมูลจากหนังสือของ พอล ราชนอฟสกี ที่มีการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่ง
ต่าง ๆ แล้วสรุปว่า ข้อมูลที่น่าเชื่อถือคือพงศาวดารลับของมองโกล ที่ระบุว่าเจงกิสข่านสวรรคต
เพราะตกจากหลังม้าแล้วได้รับบาดเจ็บ ความว่า

“...ราชิด อัต-ดิน (Rashid ad-Din) นักประวัติศาสตร์ของราชสำนัก และหยวนซื่อ
กล่าวถึงในแง่ความเจ็บป่วยทั่วไป ซึ่งจากข้อมูลของ Juvaini นั้นรักษาไม่หายและอาการ
แย่งจากสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย อาบู อัล-ฟาร์จ (Abu al-Faraj) กล่าวว่ามีอาการ
ป่วยเป็นไข้มาลาเรีย อย่างไรก็ตามในพงศาวดารความลับของมองโกล เจงกิสข่าน
เสียชีวิตจากอาการบาดเจ็บภายใน ที่ได้รับในช่วงฤดูหนาวปี 1226 ระหว่างการต่อสู้
กับม้าป่า...คำกล่าวของมาร์โคโปโลที่ว่า เจงกิสเสียชีวิตด้วยลูกศรที่หัวเข้าระหว่าง
การล้อมเมือง เจงกิสได้รับบาดเจ็บจากลูกศรที่ล้อมขึ้นระหว่างการทำสงครามกับ
อาณาจักรจีน ในปี 1212...ชาวมองโกลรุ่นต่อมากล่าวขานว่าเจงกิสข่านเป็นเหยื่อจาก
การแก้แค้นของเคอร์เบลชินสนมของเจ้าเมืองตั้งกุตผู้สวยงาม ซึ่งกล่าวกันว่ามีบาดแผล
ที่อวัยวะเพศของเจงกิส ระหว่างการมีเพศสัมพันธ์ ...เป็นไปได้ที่เจงกิสข่านสวรรคต
ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1227...”

(Ratchnevsky, 2006, pp. 46–47)

เห็นได้ว่า “สุริยา” อ้างอิงข้อมูลจากหนังสือของ พอล ราชนอฟ-สกี แต่เรียบเรียงใหม่ให้สละสลวยและเข้าใจง่ายขึ้น

3.1.2 การคัดลอกงานวิชาการแบบไม่อ้างอิง ประพันธ์กร คัดลอกข้อความในธรรมนูญยัสซา (ยาสา) มานำเสนอให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของกฎหมายยาสา ว่ามีลักษณะอย่างไร โดยการใช้การสรุปความแต่ไม่บอกที่มาของข้อมูลดังตัวบทว่า

“...ธรรมนูญยัสซา ของเยนกีซานระบุแจ้งชัดว่ามีความเกลียดชังการลักขโมย แลกการคบขู้ มีขู้ ใครทำผิดต่อธรรมนูญให้ลงโทษประหารชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการขโมยเพียงม้ารหรือแกะเพียงตัวเดียว

เกี่ยวกับครอบครัวก็ให้ห้าม มิให้ลูกเป็นคนดื้อดึง ต่อพ่อแม่ ผู้น้อยให้เชื่อถือผู้อาวุโสตำแหน่งสูงกว่า

ผู้เป็นสามีก็ให้สัตย์เชื่อต่อภรรยา ภรรยาต้องปรนนิบัติรับใช้สามีอย่างเข้มงวด คนที่มั่งมีต้องเกื้อกูลอุดหนุนช่วยเหลือผู้ที่ยากจนกว่า

และให้ทุกคนร่วมมือช่วยเหลือในภาระกิจต่อกันตลอดจนการต่อสู้ห้ามมิให้ทิ้งกัน ผู้น้อยต้องเคารพนับถือผู้ที่สูงวัยวุฒิสูงกว่าเสมอไป

เกี่ยวกับสุรา ให้ดื่มได้เพียงเดือนละไม่เกินสามครั้ง ถ้าไม่ดื่มเลยได้ยิ่งดีเพราะคนดื่มสุราก็ดูคนโง่เขลาเบาปัญญา มีอาการดูคนถูกเขาตีศีรษะมีแต่จะเป็นอันตราย แลแพ้เปรียบศัตรู

ข้ออื่น ๆ ก็มีห้ามมิให้อาบน้ำเวลาฝนตกฟ้าคะนอง ทั้งนี้เนื่องด้วย ทะเลทรายโกปี ระยะนั้นห่อสูนิบาตทำลายชีวิตมนุษย์มากมายก่ายกอง ทุกครั้งที่มิพายุฟ้าคะนองเลยทำให้เกิดสัญญาณกัลวักยตอลสิ่งนี้ขึ้นอย่างหนักหน่วง

อนึ่งโดยเหตุที่เยนกีซานเป็นผู้มีโทษจริตแรงกล้า จึงรู้ดีว่าสิ่งนี้เป็นภัยแก่ตนของตนทุกคน จึงเอามาบัญญัติห้ามมิให้ประชาชนผู้ได้ใช้ความรุนแรงจัดการใด มิให้ทะเลาะวิวาทกัน

แลเฉพาะลายเขียนนามของเยนกีซาน ใครจะเขียนจารึกต้องจารึกด้วยทอง แลผู้ใดจะตีตนเสมอเยนกีซานด้วยวิธีใดนั้นห้ามขาด...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 250-251)

เมื่อพิจารณาจากหนังสือแปลเยนกีซานจอมจักรพรรดิ ของ ฮาโรลด์ แลมป์ ฉบับแปลโดย ว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ทำรง ปานสิงห์ พบว่า มีข้อมูลตรงกับเนื้อหาเพียง 3 ข้อ คือ ข้อที่ 15, 18 และ 20 ดังตัวบทว่า

“...15 ผู้ชายคนใดที่ปรากฏว่ามีความผิดฐานลักม้า หรือวัว หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งมีมูลค่าประมาณกัน จะต้องได้รับโทษถึงตาย โดยถูกตัดร่างกายออกเป็น 2 ท่อน ส่วนคนร้ายลักทรัพย์ที่มีความผิดรองลงมาก็จะได้รับโทษ โดยมากน้อยตามค่าของสิ่ง ที่ลักมาตามลำดับ ดังนี้ 7-12-27 ไปจนถึง 700 ที หรือเสียค่าปรับ 9 เท่าของราคา สิ่งของที่ลักมาแทนโทษโบยก็ได้...”

18 ผู้ใดกระทำความผิดจะต้องได้รับโทษถึงประหารชีวิต ส่วนผู้ที่ทำความผิดรวมด้วย จะต้องถูกตัดมือ...

20 ห้ามมิให้อาบน้ำหรือซักผ้าในลำธารที่มีกระแสน้ำไหล ในระหว่างที่มีฝนฟ้าคะนอง...”

(แลมบ์, ฮาร์ลด์, 2493, หน้า 386-387)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า ประพันธ์กร นำเสนอข้อมูลจากการสรุปความ โดยมีข้อมูลจากเอกสารที่ใช้เพียงเล็กน้อย ส่วนข้อที่พบในนวนิยายแต่ไม่ปรากฏในเอกสารที่ใช้ เนื่องจากผู้เขียนเพิ่มเติมข้อมูลจากจินตนาการของผู้เขียน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความแปลกประหลาดใจ และประทับใจในความยิ่งใหญ่ของเจงกิสข่าน เช่น การอ้างว่าต้องจารึกนามเจงกิสข่านด้วยทองคำเท่านั้น แล้วผู้เขียนอ้างอิงว่าสิ่งที่ตนนำเสนอมีที่มาจากกฎหมายยาซาทั้งหมด เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อถือ

3.2. การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน เนื่องจากนวนิยายของ ประพันธ์กร และ สุภา ศิริमानนท์ เกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ส่วนนวนิยายของ “สุริยา” มีระยะเวลาห่างจาก 2 เล่มแรกเกือบ 50 ปี ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับพระราชประวัติเจงกิสข่าน และประวัติศาสตร์มองโกลเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการพบหลักฐานใหม่ ส่งผลให้มีการวิพากษ์และตีความ แล้วเรียบเรียงใหม่ ดังที่ผู้วิจัยเคยกล่าวแล้วในบทที่ 4 ผู้วิจัยพบว่า การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์มี 2 ลักษณะ คือ การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคเก่า และการเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคเก่า เป็นการเลือกใช้หนังสือประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักวิชาการก่อนปี พ.ศ. 2500 (ค.ศ.1957) ประพันธ์กร และสุภา ศิริमानนท์ ใช้หนังสือประวัติเจงกิสข่านช่วงนี้จึงมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน ประวัติศาสตร์มองโกลในช่วงนี้ แม้มีการค้นพบหนังสือพงศาวดารลับของมองโกลแล้ว แต่ยังไม่มีการแปลและเผยแพร่อย่างแพร่หลาย เอกสารที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่ถูกบันทึกโดยชาวอาหรับ

เปอร์เซีย และประเทศยุโรป ที่ได้รับผลกระทบจากการรุกรานของมองโกล รวมถึงบันทึกของผู้ที่เคยเดินทางไปมองโกลและจีน หลังการสวรรคตของเจงกิสข่าน เช่น มาร์โคโปล จอห์นแห่งพลาโน คาร์พินี ส่วนเอกสารจากจีนที่แพร่หลายในตะวันตกช่วงนี้ เช่น บันทึกการเดินทางของนักพรตฉวนจื้อ บันทึกของจ้าวหง (เหมิงต้าเป่ย์ลู่) และหยวนซือ เป็นต้น

ข้อมูลในยุคนี้นำเสนอภาพลักษณ์ของผู้พิชิตที่สามารถปราบอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่อย่างจีน อาณาจักรตวาร์คมในเอเชียกลาง และการรุกรานยุโรปในชั้นทายาทเจงกิสข่าน จนกลายเป็นจักรวรรดิที่มีอาณาเขตกว้างขวางที่สุดในโลก ข้อมูลจากนักวิชาการรุ่นเก่า เช่น

1) การต้มคนทั้งเป็น สุภา ศิริमानนท์ ใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์จากนักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า ซึ่งกล่าวถึงความโหดร้ายของเจงกิสข่าน เช่น การทรมานบุคคลที่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ ด้วยการจับลงต้มในหม้อทองแดงทั้งเป็น ความว่า

“...เจงกิสข่าน ก็ทรงมีบัญชาให้นำตัวมาใส่หม้อทองแดงขนาดใหญ่ และให้ต้มเสียทั้งยังเป็น ๆ เลยกี่เดียว ตลอดเวลาที่โยนพวกหัวหน้า ๆ ของคนต่างชาติกลงสู่กระทะทองแดงทั้ง ๆ ที่น้ำกำลังเดือดพล่านดังกล่าวนี้นั้น เจงกิสข่านมักจะต้องมาควบคุมดูแลด้วยพระองค์เองเสมอ ไม่เคยละเว้น..” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 413)

ส่วน ประพันธ์กร กล่าวถึงเหตุการณ์ลงโทษชาวเผ่าเมอร์กิต ด้วยการต้มทั้งเป็นว่า เตมูยีนสั่งให้เอากระทะขนาดใหญ่ใส่น้ำตั้งไฟแล้วจับนายทัพศัตรูจำนวน 70 คน ลงลวกในน้ำร้อนทั้งเป็น ความว่า “...ทัพเมอร์กวาก็ถูกบดขยี้ล้มตายอีกประมาณพันเศษ ทัพเตมูยีนจับเชลยศึกได้เกือบสองพัน ส่วนตัวนายโดไว้เจ็ดสิบคน เตมูยีนให้ตั้งกระทะเอาน้ำร้อนลวกพวกตัวนายตายสิ้น ส่วนไพร่พลได้รับไว้ฝึกเป็นกำลังต่อไป...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 143)

เนื้อความส่วนนี้ ประพันธ์กร นำมาจากหนังสือของ ฮาโรลด์ แลมบ์ (Harold Lamb) ฉบับแปลของ ว่าที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และพ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ ส่วน สุภา ศิริमानนท์ นำข้อมูลมาจากฉบับภาษาอังกฤษ เนื้อหากล่าวว่า “...ข่านแห่งมองโกลได้สั่งให้ฆ่าพวกหัวหน้าเจ็ดสิบคน โดยต้มเสียทั้งเป็น ณ ที่นั่นเอง ดูเป็นเรื่องที่โหดร้ายทารุณอย่างเกือบไม่น่าเชื่อ...” (แลมบ์, ฮาโรลด์, 2493, หน้า 57) ทั้งนี้ฮาโรลด์ แลมบ์ เลือกอ้างอิงบันทึกของของ ราซิด อัลดิน (Rashid ad-Din) ที่ระบุว่า เตมูยีนเป็นผู้กระทำเหตุการณ์ที่โหดร้ายครั้งนี้ เนื่องจากเอกสารส่วนที่นักวิชาการส่วนใหญ่ก่อนสมัย พ.ศ. 2500 เป็นเอกสารที่ศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านทางบันทึกของนักประวัติศาสตร์ชาวอิสลามและยุโรปที่แพ้สงคราม จึงแสดงภาพเจงกิสข่านมีความโหดร้าย ภายหลังจึงพบเอกสารที่ระบุว่าเหตุการณ์ต้มคนทั้งเป็นในครั้งนี้เป็นการกระทำของจามูกา อันดาผู้ทรยศและคู่ปรับสำคัญของเตมูยีน

3.2.2 การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์ยุคใหม่ เป็นหนังสือของนักวิชาการ

ที่ศึกษาประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน หลังปี พ.ศ. 2500 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาด้านประวัติศาสตร์มองโกล คือ มองโกเลียแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต ทำให้นักวิชาการเข้าไปศึกษาข้อมูลจากมองโกเลียได้ มีการแปลและเผยแพร่พงศาวดารลับของมองโกล ซึ่งเป็นข้อมูลที่ความน่าเชื่อถือมากกว่า เพราะผู้บันทึกอยู่ในช่วงที่เจงกิสข่านมีชีวิต และมีการวิจารณ์เจงกิสข่านทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย ทั้งยังบันทึกบทสนทนาของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญไว้ ข้อมูลที่บันทึกจึงใกล้เคียงความเป็นจริง ผลการศึกษาประวัติเจงกิสข่านจึงเปลี่ยนแปลงไปในด้านที่ดีขึ้น ผู้วิจัยยกตัวอย่างดังนี้

1) การต้มคนทั้งเป็นในหม้อเหล็ก “สุรียา” เลือกนำเสนอข้อมูลทางวิชาการยุคใหม่ ที่ปฏิเสธข้อมูลชุดเก่า เช่น หนังสือของ ฮาร์โลด แลมป์ (Harold Lamb) ที่ระบุว่า การต้มคนทั้งเป็นในกระทะเหล็กเป็นการกระทำของเตมูจิน แต่ “สุรียา” เลือกใช้ข้อมูลจากเอกสารยุคใหม่ เช่น หนังสือของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด ที่กล่าวว่า “...จามูกาได้ต้มเชลยหนุ่มเจ็ดสิบคนทั้งเป็นในหม้อต้มขนาดใหญ่ เป็นรูปแบบการตายที่จะทำให้วิญญาณของคนเราหนีเท่ากับเป็นการทำลายล้างพวกเขาอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากเลขเจ็ดเป็นตัวเลขอัปมงคลของชาวมองโกล...” (เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 95)

พอล ราชนอฟสกี เล่าเหตุการณ์นี้สอดคล้องกับ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด เนื่องจาก พอล ราชนอฟสกี เชื่อถือพงศาวดารความลับของมองโกล มากกว่าเอกสารของราชิดอัลดิน ที่กล่าวเจ้าชายหมาป่าหรือจามูกาเป็นผู้ทำเหตุการณ์นี้ ความว่า “..เตมูจินพ่ายแพ้ให้กับจามูกา และอาจเป็นเพราะเส้นทางหลบหนีของเขาไปยังมองโกเลียตะวันออก...จามูกาไม่ได้ตามไล่ล่าเขา..เจ้าชายหมาป่าต้มเชลยในหม้อเจ็ดสิบใบ...” (Ratchnevsky, 2006, p. 46)

“สุรียา” ยังกล่าวย้ำในนวนิยายหลายครั้งว่า การสังหารที่โหดเหี้ยมนี้เป็นฝีมือของจามูกา ไม่ใช่เตมูจินอย่างที่นักวิชาการรุ่นเก่าเคยกล่าวไว้ เช่น การกล่าวแนะนำตัวละครจามูกา และโต-ซูล ข่านคราวที่มาช่วยเตมูจินรบเผ่าเมอร์กิต ว่า “...จามูกาเมื่ออายุสิบแปดปีได้เป็นหัวหน้าเผ่าจาดาร์ต และเป็นผู้มีอำนาจเต็มในเผ่า...อาจลงโทษข้าศึกที่จับได้ด้วยวิธีแปลก ๆ เช่น เอาลงต้มในกระทะเหล็กใบใหญ่...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 208)

เมื่อเนื้อเรื่องดำเนินถึงช่วงการรบศึก 13 พันธมิตร “สุรียา” เล่าเรื่องการต้มเชลยฝ่ายเตมูจินที่พ่ายศึกจำนวน 70 คน ว่า จามูกาให้ตั้งหม้อเหล็กแล้วต้มเชลยลงต้มในหม้อ เมื่อเนื้อเปื่อยก็นำมาแจกคนในเผ่ารับประทานกัน ด้วยทว่า

“...จามูกาจึงให้ตั้งหม้อเหล็กใบใหญ่หลายใบกลางทุ่งหญ้าสเตปป์ แล้วเอาหัวขโมยเจ็ดสิบคนที่เขาจับได้ลงต้มในหม้อน้ำเดือดนั้นไหมไฟตุ๋นจนเปื่อย กระดูกกระเด็นหลุดไปทาง เนื้อลอยขึ้นมาปากหม้อแล้วจามูกาก็ให้ตัดเนื้อเหล่านั้นมาให้เขากิน แล้วบังคับให้นักรบของเขากินด้วย...

...ไม่ช้าไม่นานเรื่องของคนเจ็ดสิบคนที่ตายในหม้อต้มของจามูกาก็ลือกันลั่นไปทั่วทุ่งหญ้าสเตปป์ รู้กันไปถึงนอกเผ่ามองโกล แล้วเนื่องจากเลขเจ็ดเป็นเลขแห่งมรณะ และความชั่วร้ายในความคิดของชาวทุ่งหญ้าสเตปป์ ผู้คนก็นินทาเผ่าจาดาร์ตอย่างรุนแรง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 236)

ตอนที่ตัวละครจุซาร์กับซาซา-เบกี ปรึกษากันว่าจะเลือกสนับสนุนฝ่ายไหนดี ระหว่างองข่าน จามูกา และเตมูยีน ก็กล่าววิจารณ์ว่าเตมูยีนจะไม่ใช้ตำแหน่งกูรข่านแน่นอน เพราะกลายเป็นตำแหน่งที่เสื่อมเกียรติไปแล้ว เพราะจามูกาที่เคยต้มมนุษย์ทั้งเป็นทำให้ชื่อนี้แปดเปื้อน “...การกระทำของจามูกาทำให้ชื่อนี้แปดเปื้อนไม่เป็นที่พึงประสงค์ ข่านของเราคงไม่มีพระประสงค์จะใช้ชื่อเหมือนคนที่จับมนุษย์ทั้งเป็นรวมเจ็ดสิบคนลงหม้อต้มหрок...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 267)

หรือเสียงของผู้ประพันธ์ที่เล่าว่า ชาวมองโกลต่างมาสวามิภักดิ์ เจงกิสข่านมากขึ้น แม้ชาวเผ่าจาดาร์ตก็อพยพมาเข้ากับเตมูยีนเพราะเกรงกลัวการกระทำที่โหดร้ายของจามูกา “...เผ่าต่าง ๆ ที่เคยอยู่เคียงข้างจามูกาพากันมาสวามิภักดิ์กับพระองค์มากขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังที่ จามูกาให้ต้มเชลยถึง 70 คน ในหม้อเหล็กใบใหญ่ แล้วแจกกันกินในระหว่างชนเผ่ากระดุกชาวด้วยกัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 269)

นอกจากผู้ประพันธ์จะเน้นย้ำว่า ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เดิมกล่าวผิดไป เพราะเมื่อสอบถามเอกสารที่พบใหม่พบว่า การกระทำครั้งนี้ไม่ใช่ฝีมือของตุยีน แต่เป็นการกระทำของจามูกาคู่ปรับสำคัญของเตมูยีน “สุริยา” อธิบายสาเหตุที่มีผู้เข้าใจผิดพลาดเกิดจากการรบที่อาณาจักรควาริสม เจงกิสข่านใช้จารบุรุษส่งข่าวลวงเพื่อปฏิบัติการทางจิตวิทยากับชาวควาริสม เพื่อข่มขวัญให้เกรงกลัวทหารมองโกลจนไม่ให้อัฒราชูรบ จึงระบุว่าเจงกิสข่านให้ต้มคนทั้งเป็นแล้วแบ่งกันกิน แม้ในยุโรปยังพบภาพเขียนเล่าเรื่องทหารมองโกลเหมือนภูติผีปีศาจ ตัดแขนขาของศพมาอย่างกินหลายภาพ

สังเกตว่า การกล่าวว่จากมุกาตันคนทั้งเป็นซ้ำ ๆ ในตัวบทหลายครั้ง ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกเชื่อและคล้อยตามว่า สิ่งที “สุริยา” กล่าวถึงเป็นเรื่องจริง นอกจากสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแล้วยังส่งผลให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านสูงส่งขึ้นด้วย

2) การสวรรคต “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านสวรรคตในระหว่างเตรียมรบอาณาจักรจีนอยู่ที่ภูเขาลิวปัน (Liupan Shan) ทรงออกล่าสัตว์แล้วพลัดตกจากหลังม้าทรง รู้สึกร้าวยไปทั้งพระวรกาย แล้วคืนนั้นมีไข้สูงเพราะนอกจากอัสจะผิดปกติแล้ว แพทย์พบว่ากระดูกซี่โครงหักตำอวัยวะภายในจนอักเสบ แต่ก็ทรงสั่งสอนโอรสด้วยนิทานเรื่องงูเจ็ดหัว เพื่อให้สามัคคีกัน รับสั่งให้ฝังพระองค์เคียงคู่อัครมเหสีบอร์เตที่ภูเขาตันแม่น้ำโฮ-นอน ทั้งกำชับไม่ให้แพร่งพรายเรื่องนี้เพื่อประโยชน์ทางการทหาร

“...การล่าครั้งนี้แปลกประหลาด ทำไมฝูงแกะมาชุมนุมกันแน่นขนัดราวกับจะมาถวายตัว พระองค์ชักม้าสีผ่านตลอดปลายหางหมกมุ่นอยู่กับการวางบ่วงบาศจับแกะ พลันเกิดอะไรขึ้นไม่มีใครทันเห็น เพราะต่างคนมุ่งหน้าแต่จะจับแกะ ปรากฏว่าม้าคู่พระทัยเกิดพยศลัดพระองค์ตกลงไปในฝูงแกะ พระจักรพรรดิแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยตกม้า วันนี้ทรงรู้สึกร้าวยไปทั่วสรรพางค์ กายทรงปวดพระอัสจันไม่สามารถลุกขึ้นได้ โดลยกับโอรสพร้อมทหารทั้งหลาย จึงช่วยกันประคองพระองค์ขึ้นม้าพากลับไปค่ายพักคืนวันนั้นพระจักรพรรดิทรงมีไข้สูง แต่รับสั่งให้เลี้ยงเนื้อแกะย่างกับข้าทหารเป็นการฉลองที่การล่าเป็นผลสำเร็จ...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 648)

จากตัวบทข้างต้น เห็นได้ว่า “สุริยา” ใช้ข้อมูลจากเอกสารของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด และพอล ราชนอฟสกี ที่กล่าวว่า เจงกิสข่านเสด็จไปรบกับอาณาจักรตงกุต (ตังกุต, เชียตวันตง) แล้วพักทัพที่ภูเขาลิวปัน (ลิวปันซาน) ระหว่างพักทรงล่าม้าป่า ความว่า

“...ช่วงฤดูหนาวของปี 1226-1227 ระหว่างการเดินทางข้ามทะเลทรายโกบีเพื่อทำสงครามกับพวกตังกุต เจงกิสข่านได้พักทัพเพื่อล่าม้าป่า เมื่อม้าป่าพุ่งเข้าใส่ท่านม้าสีเทาแดงที่ท่านขานชื่อโดยหลังด้วยความตกใจ แล้วม้าก็พยศเหวี่ยงท่านขานผู้ยิ่งใหญ่ลงไปในพื้น เจงกิสข่านปฏิเสธที่จะกลับบ้านทั้ง ๆ ที่ได้รับบาดเจ็บภายใน มีไข้สูง... หกเดือนกับอีกเพียงไม่กี่วันต่อมา ก่อนชัยชนะครั้งสุดท้ายเหนือตังกุต เจงกิสข่านก็จบชีวิตลง...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 95)

ตรงกับหนังสือของ พอล ราชนอฟสกี ที่เสนอไว้ว่า ทรงตกจากหลังม้า ขณะล่อม้าป่า “...อย่างไรก็ตามตามประวัติความลับเจงกิสข่านเสียชีวิตจากอาการบาดเจ็บภายใน ซึ่งเขาได้รับในช่วงฤดูหนาวปี 1226 ระหว่างการต่อสู้กับม้าป่า...” (Ratchnevsky, 2006, p. 141)

แต่นวนิยายของ “สุริยา” ได้เปลี่ยนแปลงข้อมูลเล็กน้อย คือ จากการล่อม้าป่าเป็นการล่าแกะ แล้วม้าทรงเกิดพยศทำให้ตกจากหลังม้า นอกจากนี้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ระบุว่าทรงสวรรคตหลังจากตกม้า 6 เดือน แต่ “สุริยา” ร่นระยะเวลาการสวรรคตให้เร็วและเพิ่มความรุนแรงของอาการประชวรให้มากขึ้น เพื่อให้การสวรรคตเพราะประชวรจากการตกจากหลังม้ามีความน่าเชื่อถือกว่าเหตุการณ์อื่น จากนั้น “สุริยา” จึงวิจารณ์ข้อมูลการสวรรคตในเอกสารอื่น ๆ ว่าไม่น่าเชื่อถือ เพื่อให้เหตุการณ์นี้ไม่กระทบกระเทือนกับพระเกียรติยศ ทั้งยังทำให้ให้ตัวละครเจงกิสข่าน มีโอกาสฝากฝังภรรยาที่ติดค้างให้ผู้อื่นไปสละสวามิภักดิ์ เพื่อปล่อยวางภาระต่าง ๆ แล้วสวรรคตอย่างสงบ ท่ามกลางบุคคลที่รักและศรัทธาพระองค์ อันเป็นการสวรรคตที่สง่างามสมพระเกียรติ

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นบทบาทของผู้เขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช่ผู้เล่าข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์ แต่เป็นผู้สร้างงานศิลปะจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จึงมีการเลือกใช้ ปรับแต่งข้อมูล เพื่อให้นวนิยายของตนมีความสนุกสนานและสมจริงสอดคล้องกับประวัติศาสตร์เท่านั้น

3.2.3 ปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างเรื่องเล่าจากชุดข้อมูลอื่นเพื่อปฏิเสธชุดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักบางส่วน หรือทั้งหมด เพื่อสร้างเรื่องเล่าชุดใหม่ที่มีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครเอกให้เป็นเชิงบวกมากขึ้น ผู้วิจัยยกตัวอย่างการปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

1) การรบเผ่าตาร์ทาร์ไม่ใช่ความต้องการของเตมูจินแต่เป็นความต้องการขององข่าน “สุริยา” เปลี่ยนแปลงชุดเหตุการณ์การรบเผ่าตาร์ทาร์ใหม่ โดยใช้วิธีการเล่าย้อนของตัวละครองข่าน ว่า องข่านส่งสาส์นขอให้เตมูจินไปร่วมรบเผ่าตาร์ทาร์ แต่ให้เดินทางไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นที่อยู่ของเผ่าเกรตก่อน ทำให้เตมูจินรู้ว่าองข่านถูกยึดอำนาจจากอินข่าน โดยมีเซ็งคุมบุตรชายขององข่าน ซึ่งทรยศบิดาคอยให้การช่วยเหลือ เจงกิสข่านจึงสบโอกาสเข้าช่วยเหลือองข่านปราบกบฏและคืนราชบัลลังก์ให้ จากนั้นองข่านจึงชวนเตมูจินไปรบเผ่าตาร์ทาร์ เพื่อแก้แค้นที่ตนพลีชีพสู้ทางภาคเมือง หลังการรบชนะเผ่าตาร์ทาร์องข่านให้รางวัลเตมูจิน แต่องข่านก็เกรงกลัวผลที่จะเกิดขึ้น หากตนยกเตมูจินเป็นบุตรบุญธรรมเนื่องจากจะเปิดช่องให้เตมูจินมีความชอบธรรมในการสืบทอดอำนาจขององข่าน และอาจทำให้เตมูจิน

กลืนเผ่าเกรตเป็นของตนได้ในภายหน้า องชานจึงมอบตำแหน่งที่คิดขึ้นใหม่ และไม่มีอำนาจให้
เตมูยีน ความว่า

“...การอยู่ห่างกันระหว่างเผ่าของพระบิดากับเผ่าของข้าพเจ้าทำให้เสียโอกาส
ที่เราจะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้าพระบิดาจะตั้งให้ข้าพเจ้ารับภาระดูแลเผ่าเกรตในเวลา
ที่พระบิดาทรงต้องการพัก ข้าพเจ้าจะสามารถเวียนไปเวียนมาดูแล โดยที่คนจะติฉิน
นินทาไม่ได้” องชานทรงเข้าใจดีว่าเตมูยีนของพระองค์หมายความว่าอย่างไร จะกริ้วก็
กริ้วไม่ลง เพราะพระองค์ก็สิ้นไร้ไม้ตอกจริง ๆ ทั้งวงศ์ญาติหรือแม้แต่ลูกในไส้ก็พึ่งไม่ได้
แต่พระองค์จะตอบคนทั้งหลายว่าอย่างไร ถ้าตัดสินที่พระราชบุตรซึ่งคุม แล้วกลับไปตั้ง
พระจักรพรรดิเจงกิสข่านเป็นรัชทายาท มันก็เท่ากับประจานลูกตนเองว่าเป็นคนเอาดี
ไม่ได้ และมันยังเท่ากับละลายเผ่าเกรตเข้ากับสหายเผ่าของพระจักรพรรดิ องชานไม่คิด
จะตัดช่องน้อยแต่พอตัว พระองค์รู้ดีว่าลูกเตมูยีนของพระองค์ไม่ทำร้ายพระองค์แน่
พระองค์จะได้พักผ่อนสบายแบบคนแก่...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 332)

เห็นได้ชัดเจนนว่า “สุรียา” ปฏิเสธชุดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
ที่กล่าวว่า จักรพรรดิเจงกิสข่านให้เตมูยีนไปรบเผ่าตาร์ทาร์ เตมูยีนเห็นว่าเป็นโอกาสที่จะ
ได้แก้แค้นและกำจัดศัตรูร้ายไป 1 เผ่าก่อน จึงเชิญโต-ซูล ข่าน มาร่วมรบ หลังรบชนะโต-ซูล
ข่าน จึงได้รับยศเป็นองชาน ส่วนเตมูยีนได้ยศทหารชั้นผู้น้อย “สุรียา” สร้างชุดเหตุการณ์ใหม่
โดยให้เตมูยีนไปช่วยพ่อบุญธรรม แล้วจับพลัดจับผลูไปรบเผ่าตาร์ทาร์เพราะไม่สามารถปฏิเสธ
พ่อบุญธรรมที่ต้องการแก้แค้นคืน เตมูยีนจึงไม่ได้ปฏิบัติภารกิจเพื่อแก้แค้นแทนบรรพชน
แต่จำเป็นต้องทำเพื่อความกตัญญูต่อองชาน ส่งผลให้ภาพลักษณ์เตมูยีนกลายเป็นภาพเชิงบวก

2) ปฏิเสธหลักฐานที่กล่าวว่าเจงกิสข่านฆ่าโจชิ “สุรียา” เลือกชุดหลักฐาน
ที่กล่าวว่า ซาฆาดัยเป็นผู้ส่งยาพิษไปสังหารโจชิ เพื่อปฏิเสธว่าเจงกิสข่านไม่มีส่วนรู้เห็นต่อการตาย
แม้ว่าเอกสารหลักที่ “สุรียา” ใช้ จะระบุว่าโจชิถูกสั่งให้ครองเมืองที่ตีได้แถบใกล้รัสเซีย
แล้วเจงกิสข่านอาจเป็นผู้สังหารโจชิเสียเองเพื่อยุติข้อขัดแย้งระหว่างโอรส ความว่า “...ช่วงเวลา
ที่โจชิเสียชีวิตในขณะที่ท่านข่านผู้เป็นบิดายังมีชีวิตอยู่ จุดประกายให้เกิดเสียงร่ำลือว่าเจงกิสข่าน
อาจสังหารโจชิเพื่อประกันความสงบทางการเมืองในหมู่ลูกชาย และเพื่ออาณาจักรมองโกล...”
(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 206)

“สุริยา” เลือกให้ชาฆาตย์ ซึ่งมีความขัดแย้งกับโจชามากที่สุด เป็นผู้ลงมือสังหารโจชิต่อแก้แค้น โดยให้เหตุผลว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ชาฆาตย์สามารถชิงตำแหน่งจักรพรรดิได้อีกในโอกาสหน้า เพื่อให้ไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ที่ดีของพระจักรพรรดิ ความว่า

“...ถึงโชคชะตาไม่เข้าข้างเรา เราหรือจะยอมแพ้โชคชะตา เราก็สามารถทำการหักเห โชคชะตาให้เป็นต่อฝ่ายเราก็ได้ เราน่าจะใช้วิธีส่งคนผีปากดีไปเย้ยเยาะกำเริบของโจชิตัน จนกระทั่งโจชิอับอายต้องกลืนยาพิษตาย แต่เราจะหาใครเล่าที่ปากดีถึงเพียงนั้น โจชิไม่ใช่คนประเภทคิดทำลายตนเอง ถ้าใครไปเย้ยเยาะกำเริบของโจชิ โจชิอาจจะฆ่าผู้นั้นด้วยการตัดปากกลืนก็อาจจะเป็นไปได้ อย่างกระนั้นกระนี้เลยวางยาพิษโจชิเสียตรง ๆ จะดีกว่า...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 625)

ชาฆาตย์ วางแผนสังหารด้วยการส่งจดหมายขอร้องจากโจชิ ชาฆาตย์เล่าเรื่องในอดีตที่เคยเติบโตร่วมกัน เคยเล่นหมากรุกด้วยกันอย่างมีความสุข แล้วขอร้องต่อความผิดที่ตนลบหลู่ในที่ประชุม โดยมอบเหล้าดองเขากวางอ่อนเป็นของขวัญแสดงการขอโทษ เมื่อโจชิดื่มเข้าไปโดยไม่ระวังไม่มีการชิมพิษ จึงสิ้นพระชนม์อย่างรวดเร็ว

“สุริยา” ยังเล่าปฏิกิริยาของเจงกิสข่านที่มีต่อเหตุการณ์นี้ว่า ทรงเสียพระทัยที่ต้องสูญเสียโอรสคนแรก ทรงเสียพระทัยที่ชาฆาตย์โหดร้ายมากกว่าที่ทรงคิด แต่ไม่สามารถทำอะไรได้เพราะคูกรณีเป็นโอรสอีก 1 องค์ จึงยอมสูญเสียเฉพาะโจชิแล้วเก็บเรื่องนี้ไว้เงียบ ๆ แล้วให้เหตุผลว่าการดื่มสุราจนตายเป็นเรื่องปกติของชาวมองโกล ความว่า “...ทรงเศร้าโศกเสียพระทัยในมรณกรรมของโจชิ แต่ไม่ทรงแปลกพระทัยเพราะทรงมองเห็นสายสนกลในการดำเนินงานของชาฆาตย์อย่างทะลุปรุโปร่ง...ไม่โปรดเกล้าให้มีการสืบสวนสิ่งใด ทรงรับเรื่องราวไว้กับการดื่มสุราจนตายนั้นไม่ใช่ของแปลกของชาวมองโกล...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 628)

จากนั้นจึงเรียกทายาทของโจชิมาประชุมพร้อมกันแล้วแบ่งแผ่นดินที่ดีได้ให้ครอบครองพร้อมกล่าวว่า ไม่ประสงค์ได้ยื่นข้อหาการแย่งสมบัติอีกพร้อมหันมามองที่ชาฆาตย์ แล้วกล่าวว่า “...ท่านทั้งหลายได้รับทรัพย์อย่างนี้แล้ว คงพากันสบายใจขึ้น เราจะได้ไม่ต้องฟังเรื่องแก่งแย่งแบ่งสมบัติกันอีกต่อไป และถึงเราจะยังอยู่หรือเราจะล่องลับไปแล้วเราก็ไม่ต้องการฟังเรื่องญาติพี่น้องฆ่าแกงกันแบ่งสมบัติอีกต่อไป...’ รับสั่งแล้วก็ชายพระเนตรดูชาฆาตย์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 631)

เจงกิสข่านแสดงกิริยาการรู้เท่าทัน และปรามไม่ให้ชาฮมาตย์ไปทำเช่นนี้ กับพี่น้องคนใดอีก ซึ่งส่งผลให้ชุดข้อมูลที่กล่าวว่า เจงกิสข่านทำร้ายโจชิขาดน้ำหนัก แล้วย้าให้ ชาฮมาตย์ซึ่งมีปากเสียงกับโจชิอยู่แล้วเป็นผู้ลงมือแทนที่ เพื่อช่วยให้เจงกิสข่านพ้นข้อครหาว่าสังหารโจชิ และยังคงมีภาพลักษณ์ทางบวก

3) การปฏิเสธว่าเจงกิสข่านไม่มักมากในกามารมณ “สุริยา” สร้างภาพลักษณ์ให้เจงกิสข่านไม่เป็นผู้มักมากในกามารมณ และมีความรักที่มั่นคงกับบอร์เตอัครมเหสีมากที่สุด ส่วนสตรีอื่นที่เป็นมเหสีรองนั้นจำเป็นต้องสมรสด้วย เพราะเหตุผลทางการเมือง แต่เมื่อได้เป็นมเหสีแล้วก็ทรงดูแลให้ความสำคัญเสมอกัน ไม่โปรดบุคคลใดเป็นพิเศษ เช่น เมื่อได้เครื่องประดับมาก็แบ่งให้มเหสีทุกคนเท่ากัน และไม่ผูกพันกับมเหสีรองคนใดมากเป็นพิเศษ “...เตมูยีนไม่ได้ผูกพันกับภรรยาอื่นคนใดเป็นพิเศษ เขาให้เครื่องแต่งตัวเสมอหน้า...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 252)

นอกจากนี้ เจงกิสข่านยังไม่ปล่อยให้ความต้องการทางกามารมณ อยู่เหนืออุดมการณ์ และงานการสร้างอาณาจักร ข่านจึงไม่อาศัยที่กระโจมของมเหสีรองคนใด ข้ามคืน โดยให้ความสำคัญกับงานทรงงานมากกว่า พอถึงรุ่งเช้าก็ออกทำราชการตามปกติ ไม่เหมือนกษัตริย์อาณาจักรอื่นที่ลุ่มหลงอยู่ในกามารมณจนลืมราชกิจ ความว่า “...เขาเริ่มมีภรรยาอื่นหลายคน ตามประเพณีที่ได้มาในการชนะศึกแต่ละครั้ง แต่เขาก็มิได้มัวเมาในกามารมณ เตมูยีนไม่เคยอยู่ในกระโจมของนางคนใดข้ามวันข้ามคืนเหมือนที่พวกข่านและสุลต่านทั้งหลายชอบทำ เวลารุ่งอรุณเตมูยีนก็อยู่กับบรรดาทหารของเขา...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 252)

ซึ่งแตกต่างจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวว่า เจงกิสข่านปล่อยให้สตรีรายล้อมมากเกินไป

ประเด็นนี้ยังสะท้อนให้เห็นภาพวีรบุรุษในทัศนะของ “สุริยา” ว่า นอกจากมีความกล้าหาญ มีคุณธรรม เป็นสุภาพบุรุษทั้งกาย วาจาใจทั้งดงามมีความสุขุมแล้ว ต้องเป็นผู้มีความรักมั่นคงต่อภรรยาและมีคู่ครองเพียงคนเดียวด้วย

3.2.4 การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการปฏิเสธข้อมูลที่มีผลต่อภาพลักษณ์ด้านลบของวีรบุรุษ และเป็นภาพที่ขัดแย้งกับคุณความดีที่วีรบุรุษมอบไว้ให้กับสังคม หรือเหตุการณ์ที่ยังเป็นที่เคลือบแคลงว่าเหตุการณ์นั้นสมเหตุสมผลหรือไม่ ผู้เขียนจึงสร้างชุดเหตุการณ์ขึ้นใหม่เพื่อเสริมภาพลักษณ์ด้านบวกให้ตัวละคร มีรายละเอียดดังนี้

1) การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ระบุว่า เจงกิสข่านไม่มีการศึกษา “สุริยา” โต้กลับข้อมูลที่กล่าวว่าเจงกิสข่านไม่มีการศึกษา หรือไม่รู้หนังสือ โดยเพิ่มชุดเหตุการณ์ที่วีรบุรุษเรียนรู้ศาสตร์แขนงต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ประวัติศาสตร์ไม่ได้กล่าวถึง เช่น ก่อนเดินทาง

ไปหาคุ่มั่นที่เผ่าอุ้งกิริต และการเรียนรู้หลังช่วงที่บิดาเสียชีวิตแล้วต้องย้ายถิ่นฐานไปอยู่ริมแม่น้ำโอนอน ก่อนถูกจับตัวโดยเผ่าไต้ยุด และการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวจีน ตลอดช่วงชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาแบบโบราณที่ใช้การฟัง การบอกเล่า ตำนาน นิทาน และการฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในมองโกล เช่น การขี่ม้า การยิงธนู ฯลฯ

เจงกิสข่าน ของ “สุรียา” ให้เฮอลีนเป็นผู้มีความรู้ในระดับสูง เนื่องจากพ่อของนางเป็นนักรบเผ่าอุ้งกิริต ซึ่งมีถิ่นฐานใกล้เขตอาณาจักรจีน นางจึงได้เรียนรู้วิชาการแขนงต่าง ๆ มากมาย เฮอลีนจึงเห็นคุณค่าการศึกษาและส่งเสริมให้ลูก ๆ เรียนวิชาความรู้จากนางเพื่อใช้ในอนาคตด้วย เช่น

เรียนรู้ทักษะการหาตาน้ำอันเป็นทักษะการใช้ชีวิตในท้องทุ่ง เตมูยีนสามารถหาตาน้ำได้อย่างแม่นยำจนดารีโต-โอทซิกิน ถึงกับกล่าวว่า “...มันหาตาน้ำได้อย่างไร ทั้งที่ไม่เคยมาที่นี่ สงสัยว่าหูของมันเป็นพิเศษ จึงได้ยินเสียงน้ำไหล หรือว่ามันมีจุมูกติสามารถได้กลิ่นน้ำ อ้ายคนหูผีจุมูกมด คนคนนี้คงไม่ใช่คนธรรมดา...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 95)

การขี่ม้าแล้วบังคับให้ย่อเข่าลงเนินที่ลาดชัน เป็นทักษะการบังคับม้าในการรบที่สำคัญของทหารชาวมองโกล “...เตมูยีนก็กระซิบบอกม้าให้ย่อเข่าแบบลงเนินที่ลาดชันลงพรวดเดียวถึงกระโจมของหัวหน้าเผ่าคาลกาที่เขาเคยหมายตาไว้ในคราวที่มากับบิดา...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 95) ทักษะนี้เป็นทักษะที่เตมูยีนเรียนรู้จากบิดา เพราะเคยตามบิดามาฝึกซ้อมหาข่าวศัตรูอยู่เป็นประจำ

การเรียนรู้และพัฒนาทักษะจากการปฏิบัติจริงซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ “...ความจำเป็นที่ต้องใช้ธนูล่าสัตว์เลี้ยงปากเลี้ยงท้องอยู่ทุกวัน ทำให้ฝีมือยิงธนูของบุตรของเยสุเกทุกคนพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว แล้วเขาก็พากันไปจับปลากันริมฝั่งแม่น้ำโอ-นอนจนบุตรชายของครอบครัวนี้ว่ายน้ำดำน้ำได้รวดเร็วอย่างปลา...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 132) ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า “สุรียา” เห็นว่าเตมูยีนและน้อง ๆ ต้องเรียนวิชาความรู้ที่จำเป็นในชีวิตโดยต้องฝึกฝนทำซ้ำ ๆ ให้มีความชำนาญ จึงสามารถนำมาใช้ได้เมื่อถึงคราวจำเป็น

เตมูยีนใช้เวลาช่วงที่ถูกทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวฝึก พัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายและเรียนยุทธวิธีการรบ จากการบอกเล่าของประวัติศาสตร์และตำนานจากดารีโต-โอทซิกิน และเนกุนไตชิ เรียนวิชาดาราศาสตร์จากมารดา ความว่า

“...พัฒนาตนเองทั้งกำลังร่างกายและเรียนยุทธวิธีต่าง ๆ วิธีเรียนยุทธวิธีของเตมูยีนก็แปลกประหลาด ผู้ใหญ่คิดไม่ถึง คือเวลาที่พูดคุยสนทนากันเตมูยีนมักขอให้ผู้ใหญ่เล่าเรื่องการรบครั้งสำคัญต่าง ๆ บางทีก็ถามละเอียดเรื่องยุทธวิธี ในเรื่องที่เล่านั้นกลางคืนเดือนมืดเตมูยีนก็พาพี่น้องหัดดูดาวจากมารดา...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 132)

เตมูยีนยังคิดค้นการขวางหินแทนอาวุธแล้วฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ เห็นได้จากคำชมของจามูกาเมื่อพบเตมูยีนครั้งแรก ความว่า “...ฝีมือขวางก้อนหินของท่าน แม่นราวกับจับวาง ทั้งแม่นยำแรงอย่างที่ว่าเจ้าไม่เคยเห็นชาวมองโกลคนใดทำได้เลย...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 134) ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เตมูยีนสามารถนำก้อนหินที่มีอยู่ใกล้ตัว และมีอยู่ทั่วไปในเขตทุ่งหญ้า มาใช้เป็นอาวุธที่มีอำนาจทำลายศัตรูได้ สิ่งเหล่านี้แสดงว่า เตมูยีนมีการศึกษาตามรูปแบบการศึกษาในอดีต คือ บิดามารดาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทักษะต่าง ๆ จากรุ่นสู่รุ่น บางทักษะสวมนไว้สำหรับตระกูล ผู้เรียนรับความรู้ด้วยการฟัง การดู จำ แล้วนำไปปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดทักษะ ส่วนความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรนั้น “สุรียา” ไม่ได้สร้างให้เตมูยีนเรียนรู้ตัวอักษร เนื่องจากในยุคนั้นมองโกลยังไม่มีตัวอักษรใช้ แต่เมื่อเจงกิสข่านได้ตัวข้าราชการชาวอุยกูร์ ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ให้ข้าราชการผู้นำนักอักษรอุยกูร์มาปรับใช้บันทึกภาษามองโกล ทั้งยังส่งเสริมให้โอรสและธิดาของพระองค์เรียนอ่านเขียนอักษรนี้ด้วย

และในฉากการรบดังกุด (เชี้ยตะวันตก) ตอนท้ายเรื่อง “สุรียา” ให้ตัวละครเจงกิสข่าน หยิบกระดาษที่หลิอันชวนเขียนบทประพันธ์ขึ้นมาอ่านอย่างพิถีพิถันพิจารณา

“...พระจักรพรรดิทรงยื่นคำศิระลีเขียนอยู่จึงอ่านข้อความที่ลีเขียนเขียนตลอดแล้ว ทรงนึกชมลีเขียนในพระทัย ทรงนึกเสียดายความรู้และความกล้าหาญของลีเขียนที่สงบอารมณ์เขียนบทอาลาได้ไพเราะทั้ง ๆ ที่พระแสงดาบของพระองค์ก็คำคอออยู่ แต่พระองค์เป็นผู้เข้มแข็งตัดสินพระทัยได้เด็ดขาด ทรงรู้ว่าลีเขียนเป็นพญาสิงโตร้ายที่ขนคอสวยเป็นสง่าแต่นำมาเลี้ยงในพระราชวังหาได้ไม่...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 643-644)

แสดงให้เห็นว่า “สุรียา” เชื่อว่า เจงกิสข่านอาจเรียนรู้ภาษาผ่านบุคคลใกล้ชิดอย่างบอร์เต หรือข้าราชการอุยกูร์ที่ให้การศึกษากับบุตรราชธิดาของพระองค์เพิ่มเติมนอกเหนือจากวัยเด็กทำให้มีความรู้ความคิดกว้างขวางสามารถปกครองคนได้ค่อนโลก

การสร้างชุดข้อมูลเตมูยีนเรียนรู้วิชาความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ผ่านทางบิดามารดา เป็นการโต้กลับชุดข้อมูลที่กล่าวว่าเตมูยีนไม่รู้หนังสือ ทำให้เห็นว่า แม้ไม่รู้หนังสือก็ไม่ใช้สิ่งที่แปลกเพราะสมัยนั้นไม่มีตัวอักษรใช้ แต่เตมูยีนก็มีการศึกษา และมีความรู้มากพอสำหรับการปกครองชาวมองโกลในอนาคต

2) แก่ต่างความเข้าใจผิดพลาด “สุรียา” ใช้กลวิธีแก้ต่างความเข้าใจผิดพลาด ว่าเจงกิสข่านจิตใจโหดเหี้ยม และไร้ความปราณีขนาดตมมนุษย์ทั้งเป็นได้ ความว่า

“...ตรงกันข้ามกับที่คนนอกเผ่ามักจะคิดว่าพระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงเป็นนักรบที่กล้าศึก พระอารมณ์คงจะกร้านเกรี้ยวไร้ความปรานี เห็นชีวิตมนุษย์เป็นผักปลาจะต้มกินเสียเมื่อไรก็ได้ นั่นคือคนทั้งหลายเอาพระองค์ไปปนกับจามูกา-กुरुข่านผู้ตมคนทั้งเป็นเจ็ดสิบชีวิต เจงกิสข่านเป็นข่านเหมือนกัน คนนอกเผ่าไม่รู้ว่าท่านไหนเป็นข่านไหน เจงกิสข่านทรงทราบเรื่องที่คุณเข้าใจผิด จึงรับสั่งว่า ‘ไม่เป็นไรหรอก ในไม่ช้าคุณก็จะรู้เองว่าใครเป็นใคร ใครเป็นอย่างไรเรื่องมันปิดไม่มีผิดหรอก แล้วอีกหน่อยพอมีข่านเดียวแล้ว คุณก็จะรู้เองว่าข่านชาวมองโกลนั้นมีคุณธรรมและข้อวัตรข้อปฏิบัติอย่างไร...’”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 300-301)

ข้อความข้างต้น “สุริยา” แก่ต่างข้อกล่าวหาโดยการอธิบายว่าเกิดจากการเข้าใจผิด แต่การกระทำที่เลวร้ายนี้เกิดจากการกระทำของจามูกา คนนอกเผ่าเล่าสืบผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง

3.2.5 การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ การสร้างเรื่องเล่าที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องเล่าที่ผู้เขียนคิดขึ้นเอง โดยไม่ได้อ้างอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ใด ๆ เนื่องจากนักเขียนอาจมีเหตุผลในการเสริมภาพลักษณ์บางประการของวีรบุรุษให้เด่นชัดขึ้นดังนี้

1) การเพิ่มเหตุการณ์โจรสลัดขโมยม้า “สุริยา” เพิ่มเหตุการณ์ที่ครอบครัวเตมูยีนถูกขโมยม้าจาก 1 ครั้ง กลายเป็น 2 ครั้ง โดยมีเหตุผล 2 ประการ คือ เพื่อแสดงคุณธรรมของเตมูยีน และแสดงความสามารถทางการรบ

เหตุการณ์การขโมยม้าครั้งแรก ปรากฏในเอกสารทั่วไปว่า ขโมยจำนวน 4 คน ลอบเข้ามาขโมยม้าในช่วงเวลาค่ำ เตมูยีนตามโจรสลัดขโมยม้าใช้เวลาเดินทางสามวันจนพบโบออร์ซู หนังสือพงศาวดารลับของมองโกล กล่าวว่า “...เช้าวันรุ่งขึ้นเขาพบกับหนุ่มหล่อร่างกายกำยำ กำลังรีดนมวัวตัวเมียฝูงใหญ่ เขาถามเด็กหนุ่มเกี่ยวกับโจร เด็กหนุ่มตอบว่าเมื่อเช้านี้ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เขาพบคนขี่ม้าตัวอ่อนม้า 8 ตัว ผ่านทางนี้ไป ฉันจะชี้ทางให้คุณ...” (Onon, 2005, p. 83) โบออร์ซูขอติดตามไปด้วย ทั้งสองเดินทางอีกสามคืนในเย็นวันที่สี่จึงพบกับขโมย 1 คน กำลังปล่อยม้าเล็มหญ้าอยู่ใกล้ค่ายใหญ่ โบออร์ซูช่วยเตมูยีนต่อสู้กับโจร แล้วโจรก็หนีไปโดยทิ้งม้าเอาไว้

“สุริยา” ใช้การตัดทอนเวลาให้สั้นลง โดยให้เตมูยีนและเบลกุเตไปพบโจรหยุดพักม้าที่ริมหนองน้ำ โดยมีโบออร์ซูแอบซุ่มอยู่ด้วยเช่นกันแล้วเตมูยีนใช้วาทศิลป์

สนทนากับโบออร์ซูทำให้เขาอาสาปราบโจรให้ โจรเห็นโบออร์ซูก็รีบหนีหายไปโดยทิ้งม้าของตนไว้ 4 ตัว รวมกับม้าของเตมุยีน 8 ตัว เป็น 12 ตัว แต่เตมุยีนนำม้าของตนไปเท่านั้นโดยให้เหตุผลว่า ตนไม่ใช่ขโมยจึงไม่จำเป็นต้องนำม้าผู้อื่นไป ความว่า

“...เราไม่ได้เป็นโจรขโมยม้านี้ ถ้าสู้รบกันแล้วเราชนะ เราก็ควรเอาเป็นม้าเชลย แต่นี้ไม่ได้รบกัน แต่เจ้าของม้ามันเป็นโรคเหมือนกูง กลัวจนขี่ขึ้นไปอยู่บนสมอ ถ้าเราเอาม้าของมัน เราก็คงตำซำยิ่งกว่ามันอีกสามคนช่วยกันต้อนม้าแปดตัวนี้ก็พอดีแก่กำลังแล้ว ปลอยอ้ายสี่ตัวให้มันแบกนายมันกลับเผ่าเจอร์กินเถิด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 176)

ข้อความข้างต้นแสดงว่า “สุริยา” ต้องการแสดงความมีคุณธรรม ไม่ยอมนำสิ่งที่ไม่ใช่ของตนไปโดยไม่ถูกต้อง ตามกฎของทุ่งหญ้าหากรบชนะผู้ชนะจะได้สมบัติของผู้แพ้โดยชอบธรรม แต่เมื่อเตมุยีนไม่ได้รับก็ปลอยไว้คืนเจ้าของแม้ไม่มีใครรู้จักตาม เหตุการณ์ข้างต้นช่วยส่งเสริมภาพวีรบุรุษผู้แสดงความยุติธรรมและกฎระเบียบของสังคม

เหตุการณ์โจรขโมยม้าครั้งที่สอง ไม่ปรากฏในเอกสารใด และเกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน โดยโจร 6 คน มาปล้นกระโจมเตมุยีนที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวริมแม่น้ำ พอดีกับที่เตมุยีนและคาราร์ไม่อยู่กระโจม และกำลังเดินทางกลับพอดีจึงเข้าต่อสู้โจรทั้ง 6 คนไม่ให้ตั้งตัว ความว่า

“...คราวนี้พวกโจรมากันหกคน...คราวนี้กระโจมของเตมุยีนซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวอยู่ริมลำธารคงไม่มีใครมาช่วยกันแน่ แต่บังเอิญวันนั้นเตมุยีนไม่ได้อยู่กระโจม เขากับคาราร์พากันไปล่าสัตว์ในป่าสนหลังภูเขา พบกับพวกโจรกลางทาง...ถ้าเขาปลอยให้เจ้าหัวขโมยหกคนนั้นโจมตีก่อน เขาจะตกเป็นเบี้ยล่างแน่ ตัดสินใจเด็ดขาด เขาก็กระทัปโกลงม้าม้าตัวเก่งทะลวงเข้าไปในฝูงโจร เปลือยดาบสองมือออกจากฝัก...เตมุยีนกับคาราร์เห็นได้ก็จึงฟันโจรขาดสะพายแล่งไปสองคน...โจรที่เหลืออีกสามคนตกตะลึงพริ้งเพริดคนอะไรใช้ดาบสองมือ ชาวมองโกลไม่เคยทำมาก่อน คิดแล้วก็ขับม้าหนีไม่รอคูปของพรรคพวก...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 178-179)

การเพิ่มเหตุการณ์การรบกับโจรครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเตมุยีนมีความสามารถทางด้านการรบ สามารถคิดยุทธวิธีที่แปลกประหลาดเหนือความคาดหมายของคนในสมัยนั้น และเลือกใช้การรูก่อนเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบ เขายังสามารถนำความรู้การใช้ดาบสองมือที่ได้รับการถ่ายทอดจากเยสุเกมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เตมุยีนจึงมีความพร้อมที่จะก้าวสู่สังคมภายนอกในฐานะนักรบแล้ว

2) การใช้คำพยากรณ์และคำทำนายว่าเจงกิสข่านจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ “สุรียา” ใช้คำทำนาย คำพยากรณ์ ของตัวละครต่าง ๆ เช่น หมอผี หัวหน้าเผ่า เพื่อแสดงว่า เจงกิสข่าน เป็นผู้ปกครองที่เทพเทนกีส่งมายังโลกมนุษย์เพื่อปราบยุคเข็ญตามคำทำนาย และเป็นผู้ได้รับ สิทธิในการครอบครองแผ่นดินทั้งหมด เช่น

2.1) คำพยากรณ์จากหมอผีชาวมองโกลในอดีต คำพยากรณ์จาก หมอผีชาวมองโกลในอดีต เป็นการบอกเล่าของเมิงลิกเกี่ยวกับคำทำนายของหมอผีชาวมองโกล ในอดีต ที่กล่าวว่าจะมีผู้มารวบรวมแผ่นดินมองโกล และรวมเผ่าต่าง ๆ ให้กลายเป็นหนึ่ง บุคคลผู้นี้ จะมีลูกหลานเป็นจำนวนมาก ความว่า

“...เรื่องนี้ที่จริงรู้กันทั่วไป ไม่ได้เป็นเรื่องปิดบัง เรื่องมีอยู่ว่าในอนาคตภายใ นร้อยปีนี้ จะมีเอกบุรุษมาถือกำเนิดเป็นชาวมองโกล แล้วบุคคลผู้นี้จะสามารถรบชนะ เผ่าทั้งหลายในดินแดนมองโกลเสียได้ทั้งหมด แล้วรวมเผ่ามองโกลเข้าเป็นเผ่าเดียว แล้วจะรบชนะทุกเผ่าที่ไม่ใช่มองโกล สามารถจัดตั้งจักรวรรดิมองโกลอันเกรียงไกร เผ่าอาณาเขตไปจนจรดมหาสมุทรหลายด้าน บุคคลผู้นี้จะมีอายุยืนกว่าร้อยปี และจะ ทำให้เชื้อชาติมองโกลของเราเจริญขึ้น และออกลูกออกหลานจนเต็มทวีปเอเชีย ประมาณว่าจะมีคนเชื้อสายมองโกลที่สืบสายเลือดจากบุคคลผู้นี้ไม่น้อยกว่าสิบหก ล้านคน...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 86-87)

2.2) คำพยากรณ์จากหมอผีทูราเบกี คำพยากรณ์ของหมอผีทูรา-เบกี เกิดช่วงที่เตมูจินยังมียายุเพียง 14 ปี ทูราเบกี เข้ามาตามลัทธิขามานแล้วพบว่า ขณะเพ่งภาพตาร์กูไต-กิริลตุก มักเป็นภาพเตมูจินซ้อนขึ้นมาเสมอ จึงแนะนำตาร์กูไตกำจัด เตมูจินทิ้ง เพื่อไม่ให้แข่งบารมีในอนาคต ความว่า

“...เวลาเขาเข้ามามองดูภาพอนาคต เขาก็เห็นภาพเตมูจินซ้อนทับภาพ ของตาร์กูไต กิริลตุกอยู่เสมอ เขาจึงบอกตาร์กูไต กิริลตุก ให้รู้ตัว ‘เตมูจินนี้ปล่อยไว้ ไม่ได้ ภายภาคหน้าจะเป็นเสี้ยนหนามของท่านอายุเพียงสิบสี่ยังมีฝีมือกล้าแข็ง ถ้าไม่รีบ ตัดตั้งแต่ยังเป็นต้นไม้อ่อนปล่อยไว้ให้มันมีร่มเงาเติบโตใหญ่เป็นพญาไม้ต้นใหญ่ใบหนา ท่านอาจจะเพลี่ยงพล้ำกับมันได้’...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 151-152)

ผลจากการพยากรณ์ทำให้ดาร์กูไต-กิริลตุก นำคนไปจับเตมุยินมาเป็นเชลย เพื่อไม่ให้เตมุยินมีโอกาสสะสมกองกำลังแล้วมีอำนาจมาแข่งบารมีหรือมีอำนาจเหนือกว่าตน ทั้งไม่ต้องการให้เตมุยินเป็นใหญ่ตามคำทำนายด้วย

2.3) คำทำนายจากบุคคลผู้มีวิสัยทัศน์ทางการเมือง

2.3.1) คำทำนายของเดเซเซ็น “สุรียา” กล่าวว่า เดเซเซ็นยินดีให้เตมุยิน ซึ่งในขณะนั้นเป็นคนยากจน สูญเสียสมบัติและสัตว์เลี้ยงเพราะบิดาลิ้นชีวิต เขาเชื่อมั่นว่าเตมุยินมีรักบอร์เตจริง และจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในอนาคต เพราะมีเทพเทนกิริคอยคุ้มครอง ความว่า “...เราไว้วางใจว่าเตมุยินจะปกป้องรักษาลูกบอร์เตที่รักของเราเสมอด้วยชีวิตของเตมุยินเอง เรามั่นใจว่าลูกเขยของเราคนนี้เป็นคนที่เทพเจ้าเทนกิริทรงคุ้มครองและพระราชทานฝีมือและความฉลาดให้ เรามั่นใจว่าบอร์เตจะได้มีชีวิตที่รุ่งเรืองเคียงข้างเตมุยิน...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 190)

2.3.2) คำทำนายจากบิดาของเจลเม “สุรียา” กล่าวว่าช่วงที่เตมุยินอยู่กับโต-ซูล ข่าน บิดาของเจลเมชาวเผ่ายูเรียงกัต กำชับให้บุตรของตนมาฝากเนื้อฝากตัวกับเตมุยิน เพื่อทำหน้าที่เป็นคนสนิทคอยติดตามช่วยเหลือ เนื่องจากทำนายว่าเตมุยินจะกลายเป็นผู้มีชื่อเสียงเช่นเดียวกับเยสุเก แต่จะมีอายุยืนยาวไม่มีใครทำร้ายได้ ความว่า “...บิดาของเจลเมทำนายว่าเตมุยินจะเป็นคนที่เลื่องชื่อลือกระเดื่องในยุทธภพเหมือนกับเยสุเก ผู้เป็นบิดา ที่ต่างกันคือเตมุยินจะมีอายุยืนยาวมาก และจะเป็นคนมีบุญวาสนาจนตลอดชีวิตไม่มีใครทำร้ายได้...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 199) เมื่อเจลเมได้ฟังคำทำนายจึงยินยอมเป็นผู้ติดตามคอยช่วยเหลือเตมุยิน และกลายเป็นขุนพลคนสำคัญของเจงกิสข่านในเวลาต่อมา

2.2.3) การย้ำผลที่แม่นยำของคำทำนาย “สุรียา” ใช้กลวิธีการเน้นย้ำให้เห็นความแม่นยำของคำพยากรณ์ เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามคำทำนายที่ว่า เตมุยินจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในอนาคต ด้วยการกล่าวถึงเผ่าเมอร์กิตที่เคยถูกหมอบีทูรา-เบกีพยากรณ์ว่า

“...การรบครั้งนี้เป็นการรบครั้งใหญ่ที่สุดของเผ่าเมอร์กิต และเป็นการรบครั้งสุดท้าย สมดังคำกล่าวของพอมดหมอผีซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่ได้ร่วมตั้งเผ่าเมอร์กิตมา เพราะพอมดหมอผีทูรา-เบกี ได้เคยทำนายไว้ว่า เผ่าเมอร์กิตนั้นแพ้ธาตุน้ำ และจะถึงซึ่งหายนะเพราะสตรีเพศ หัวหน้าเผ่าเมอร์กิตลืมนำคำทำนายของบรรพบุรุษเสียสนิท จนกระทั่งถูกกองทัพรวมเผ่า ซึ่งโต-ซูล เป็นผู้นำไล่ไปจนถึงทางตันที่บริเวณแม่น้ำคัสลากับแม่น้ำเซเลนกา ไหลมาบรรจบกัน เมื่อถูกทางน้ำกั้นจนเขาหนีต่อไปไม่ได้ หัวหน้าเผ่า

เมอร์กิต จึงนึกได้ถึงคำทำนายเก่าแก่ และเมื่อนึกได้ถึงว่าสงครามนี้เริ่ม เพราะเขาต้องการไปกวาดต้อนสตรีในเผ่าบอร์ยิกินมาเป็นของตนตรงกับคำทำนายอีกด้วย...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 203)

การแสดงให้เห็นความแม่นยำของคำทำนายส่งผลต่อความเชื่อมั่นในคำทำนาย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า สังคมมองโกลในยุคนี้ให้ความสำคัญและเชื่อถือการทำนายของหมอดูอย่างมาก ทั้งทำให้เชื่อมั่นว่าเตมูจินเป็นบุรุษในคำทำนายเป็นผู้มีบุญที่จะมาเพื่อปราบกษัตริย์ช่วยให้สังคมมองโกลมีความสงบสุข

2.4) เหตุการณ์อัศวินเห็บบอร์เต คาตุน สวรรคตระหว่างการสงครามที่อาณาจักรควาริชม “สุริยา” เพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ด้วยการให้อัศวินเห็บบอร์เต ตามเสด็จจักรพรรดิเจงกิสข่านทำศึกควาริชม ระหว่างการทำศึกบอร์เต คาตุน ทรงประชวรด้วยโรคเนื้องอกเป็นพิษ ท่านข่านจึงมีโอกาสดูแลทุกข์สุขยากตรากตรำจนวาระสุดท้าย

พระจักรพรรดิแฉะเวียนเข้ามาเฝ้าไข้พูดคุยเรื่องเก่าเมื่อครั้งอดีต ความทุกข์ยากที่ทั้งสองเผชิญมาด้วยกัน เจงกิสข่านกล่าวขอบคุณบอร์เตที่ทำให้พระองค์ก้าวมาถึงตำแหน่งจักรพรรดิทุกวันนี้ จากจุดเริ่มต้นเพียงเสื้อคลุมขนเซเบิลสีดำ ความว่า

“...ถ้าพี่ไม่มีของที่มีค่าอย่างยิ่งอย่างเสื้อคลุมขนสัตว์สีดำของน้อง ข่านคงไม่ยอมรับพี่เป็นบริวาร การได้เป็นบริวารของข่าน และข่านโปรดปรานก็ทำให้พี่ได้มีโอกาสคุมทหารออกแสดงฝีมือ ฝีมือของพี่มีติดตัวพี่อยู่เองแต่ถ้าไม่มีโอกาสแสดง พี่ก็คงเป็นเตมูจินลูกกำพร้าพ่อเยสุเกอยู่อย่างนั้น ที่ไหนจะมาได้ถึงเพียงนี้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 572)

การกล่าวถึงความดีทำให้บอร์เต คาตุน มองจักรพรรดิด้วยความรัก แต่ก็รับรู้ได้ว่าเป็นวาระสุดท้ายของชีวิตที่นางจะได้อยู่กับคนที่นางรักสุดหัวใจ เจงกิสข่านยังดูแลจัดการใช้ยาฝิ่นละลายน้ำให้บอร์เตรับประทานเพื่อแก้ปวด ตัวบทบรรยายว่า

“...พระองค์โอบนางเข้ามากอด ปล่อยประโลมลูบพบนาง แต่เบามือ แล้วบอกว่า ‘ได้ซี พี่จะไม่ปล่อยให้น้องต้องทรมานเจ็บปวดทรมาน น้องก็เป็นทหารกล้าคนหนึ่งของพี่เหมือนกัน...เมื่อน้องเจ็บป่วยพี่ก็จะให้นางรับประทาน...’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 573)

แต่ก็สวรรคตในเวลารุ่งเช้าทำให้เจงกิสข่านรู้สึกโศกเศร้า เพราะบุคคลที่รักลาจากไปที่ละคน ทรงให้อโง่นพระศพอย่างพิเศษเพื่อชะลอไปฝังร่วมกับพระองค์ที่บ้านเกิด

การเพิ่มเหตุการณ์การตามเสด็จออกศึกควาริชมและการสวรรคตของบอร์เตคาตุน ช่วยเสริมภาพลักษณ์ความเป็นผู้มีใจรักมั่นต่ออัครมเหสีคู่ทุกข์คู่ยาก คอยช่วยเหลือส่งเสริมดูแลกันมาตลอดชีวิต การเห็นคุณค่าของภรรยาข้าพเจ้าผู้มีความกตัญญูให้โดดเด่นขึ้น ในขณะเดียวกันก็ทำให้หน้าที่ของสามีภรรยามีความสมบูรณ์ด้วยการอยู่เคียงข้างในวาระสุดท้ายของชีวิต เพื่อให้ผู้วายชนม์หมดห่วงอาลัยเพื่อเข้าสู่สุคติภาพ

“สุริยา” แทรกการทะเลาะเบาะแว้งของมเหสีรอง 3 พระองค์ เพื่อชิงตำแหน่งอัครมเหสีที่ว่างลง ทำให้ชานทรงเบื่อหน่าย “...พระจักรพรรดิทรงเบื่อหน่ายพระมเหสีรองทั้งสามเนิ่นนานเป็นสัปดาห์ จากสัปดาห์ทบเข้าเป็นเดือน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 591)

การเพิ่มเหตุการณ์ดูแลอัครมเหสีที่ตามเสด็จการรบจึงช่วยเพิ่มภาพลักษณ์การเป็นผู้รักมั่นในอัครมเหสี ในฐานะคู่ทุกข์คู่ยากตั้งแต่ยังเป็นเพียงลูกกำพร้าที่ไม่มีฐานะ การเห็นคุณค่าความดีของคู่ทุกข์คู่ยาก จึงลบภาพการปล่อยให้สตรีรายล้อมรอบตัวมากเกินไป ตามที่บันทึกในพงศาวดารลับของมองโกล

3.2.6 การลดทอนความผิดพลาดในอดีต เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดพลาด และเป็นข้อตำหนิของวีรบุรุษ ให้มีความผิดพลาดน้อยลงหรือปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นการกระทำที่มีคุณค่าจากมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ความผิดพลาดในอดีตที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าขึ้น เช่น

1) การลดทอนความผิดที่ฆ่าพี่น้องต่างมารดาเพื่ออำนาจ **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มุ่งเทิดทูนจักรพรรดิเจงกิสข่าน จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแก้ไขเหตุการณ์บางประการที่ส่งผลกระทบให้เกิดภาพลักษณ์ด้านลบกลายเป็นภาพลักษณ์ด้านบวก “สุริยา” ลดทอนความผิดพลาดในอดีตของเจงกิสข่านเมื่อครั้งยังเป็นเด็มนินโดยใช้วิธีปรับเปลี่ยนบทบาทตัวละครระดับความสัมพันธ์ของตัวละคร และเพิ่มเหตุการณ์ความขัดแย้ง ดังนี้

1.1) การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดและบทบาทตัวละคร “สุริยา” เปลี่ยนให้ตัวละครเบกเตอร์แตกต่างจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และหนังสือ **เจงกิสข่าน: มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด ที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้เป็นเอกสารประกอบ ดังนี้

1.1.1) เปลี่ยนระดับความสัมพันธ์ของตัวละครเบกเตอร์ ให้เบกเตอร์เป็นบุตรชายคนที่สองของเยสุเกกับนางโคอาชิน และมีอายุไล่เลี่ยกับเดมูยีน “...เยสุเกมีภรรยาอยู่ก่อนเธอสิ้นคนหนึ่ง ชื่อโคอาชิน โคอาชินมีลูกชายกับเยสุเกอยู่สองคน คือ เบลกูเต และเบกเตอร์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37) ข้อความข้างต้น “สุริยา” เปลี่ยนความสัมพันธ์ของตัวละครใหม่ ให้เบกเตอร์กลายเป็นบุตรคนที่สองของภรรยาเอง ทำให้เบกเตอร์ไม่มีโอกาส

มีอำนาจเหนือกว่าเตมูยีน ส่วนตัวละครเบลกุเตที่ในประวัติศาสตร์ระบุว่าเป็นน้องต่างมารดา ผู้เขียนกำหนดให้เป็นพี่ชายของเบกเตอร์ และเป็นผู้ที่มีความกลัวและเคารพรักเตมูยีนเช่นเดิม

เบกเตอร์ในประวัติศาสตร์เป็นบุตรชายคนแรกของเยสุเก กับนางโคอาชิน เกิดก่อนเตมูยีน เมื่อเยสุเกตายไม่มีใครรับเฮอลีนเป็นภรรยาเพราะมีลูกมาก เบกเตอร์ได้สิทธิ์แต่งงานเฮอลีนเป็นภรรยาตามประเพณีมองโกล ซึ่งจะทำให้เบกเตอร์อาจจะมีสถานะเป็นพ่อเลี้ยงและมีอำนาจมากที่สุดในกระโจม เตมูยีนจึงกำจัดทิ้งเพราะไม่ต้องการให้เบกเตอร์มีอำนาจมากกว่าตน เนื้อความในพงศาวดารลับของมองโกล ช่วงนี้แสดงให้เห็นว่าเบกเตอร์เตือนไม่ให้เตมูยีนสังหารตนเพราะตนไม่ใช่ศัตรู และการสังหารเบกเตอร์จะทำให้เตมูยีนต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่มีใครช่วยเหลือ แต่เตมูยีนเลือกสังหารเบกเตอร์จนเสียชีวิต

1.1.2) ปรับเปลี่ยนบทบาทของเฮอลีน ตัวละครเฮอลีนในประวัติศาสตร์มีแนวโน้มต้องแต่งงานใหม่กับลูกคนโตของเยสุเกกับนางโคอาชินตามประเพณี “สุรียา” เปลี่ยนแปลงให้เฮอลีนต้องแต่งงานกับน้องชายเยสุเก ชื่อ ดาริไต-โอทซิกิน แต่เฮอลีนซึ่งเป็นหญิงแกร่งไม่ต้องการแต่งงานใหม่ นางจะดูแลลูกด้วยตนเอง เฮอลีนจึงปฏิเสธการแต่งงานกับดาริไต-โอทซิกิน สังเกตจากบทสนทนาที่ตอบเตมูยีนอย่างมาดมั่นว่า

“...ลูกเอ๋ย ไม่มีใครคาดเดาอนาคตได้ แต่เราก็ต้องรักษาขวัญกำลังใจของเราให้ดี อยู่เสมอ เรื่องหนักหนาสาหัสมันเกิดขึ้นแล้วในครอบครัวของเรา เมื่อพ่อจากไปและทิ้งเราแม่ลูกไว้โดยไม่มีใครช่วยดูแล เรื่องมันจะไม่มีร้ายไปกว่านี้ดอกลูก ต่อแต่นี้ไปนับวันก็จะมีแต่ดีขึ้น ลูกของแม่เป็นชายถึงสี่คนเรียงกัน เราทุกคนก็ต้องรีบแข็งแรง รีบโต รีบฝึกหัดอาวุธให้มีฝีมือเลอเลิศ ให้คนได้ยินชื่อพวกลูกชายของเยสุเกแล้วระยอ ไม่กล้ามาทำร้าย เราจะต้องไม่แสดงความอ่อนแอให้ใครเห็น เราก็มั่นทำงานหนัก เสียสละพักหนึ่งแล้วทุกอย่างจะดีขึ้นเอง...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 97-98)

ข้อความข้างต้นพบว่า “สุรียา” กำหนดให้เฮอลีนตัดสินใจเลี้ยงลูกคนเดียวอย่างเด็ดเดี่ยว และตัดสินใจที่เตมูยีนสังหารเบกเตอร์เพราะไม่ต้องการให้แต่งงานกับมารดาตน แล้วเพิ่มเหตุผลที่จำเป็นต้องสังหารเบกเตอร์ให้มีความชอบธรรมมากขึ้น คือ เบกเตอร์เป็นคนเกเรมักทำร้ายน้อง ๆ ของเตมูยีนอยู่เสมอ มีกิริยาอาจารย์ร้ายกาจ และทำผิดกฎการอยู่ร่วมกันคือแอบรับประทานอาหารที่หามาได้คนเดียวไม่ยอมแบ่งใคร ความว่า “...ความผิดเรื่องการไม่แบ่งปันกันกินโดยเจตนาจะให้คุณในครอบครัวต้องอดหิวนี้...มันเป็นการละเมิด

จริยธรรมของคนที่อยู่ร่วมกันในที่ทุรกันดารอย่างรุนแรง บัดนี้เขาจำเป็นต้องฆ่าเบกเตอร์ มิฉะนั้นเขาจะดูแลปกครองเผ่าต่อไปไม่ได้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 146)

การสังหารเบกเตอร์จึงมีความชอบธรรมมากขึ้น เพราะ เต้มยีนไม่ได้ทำเพราะความขัดแย้งส่วนตัว แต่จำเป็นต้องทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และรักษา กฎการอยู่ร่วมกันในสังคมมองไกลอย่างเคร่งครัด

1.1.3) เพิ่มเหตุความขัดแย้งเรื่องการทะเลาะเบาะแว้ง “สุริยา” กล่าวว่า เต้มยีนกับเบกเตอร์เป็นคู่ขัดแย้งที่ปรากฏตั้งแต่เริ่มเปิดเรื่องเพราะเป็นเด็กเกรเอาแต่ใจ ไร้การอบรมขัดเกลาจากมารดา การมีสถานะต่ำกว่าในทุก ๆ ด้าน ทำให้เบกเตอร์เห็นว่าเยสุเก ไม่ยุติธรรมกับตน จึงมักรังแกลูก ๆ ของเฮอลีนเสมอ ความว่า

“...ลูกของโคอาซินซึ่งโตกว่าลูกของเฮอลีนก็รังแกลูกของ เฮอลีนโดยเฉพาะเบกเตอร์ลูกคนเล็กของโคอาซินนั้น กอดปล้ำรับจับเคี้ยวกับเต้มยีนอยู่เสมอ เต้มยีน... ถึงตัวเล็กกว่าก็ต่อสู้ด้วยสติปัญญา เต้มยีนถือว่าตัวเองต้องรังแกเบกเตอร์เป็นการ ตอบแทน ที่เบกเตอร์ทำกับตนก่อน และเหตุผลสำคัญของเต้มยีนก็คือต้องการคุ้มครองน้อง ๆ ของตน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37)

เบกเตอร์ยังทำตัวเป็นปฏิปักษ์กับเต้มยีน โดยใช้ว่าจา ไม่สุภาพเชือดเฉือน จนเต้มยีนต้องตักเตือนว่า ตนไม่พอใจที่ต้องฟังคำว่าร้าย แต่เบกเตอร์ก็ยัง ไม่เปลี่ยนนิสัย ต่อมาเบกเตอร์พรั่งปากว่า “...ข้าจะไม่ยอมปล่อยให้คนที่เป็นลูกของใครก็ไม่รู้ ลากตัวข้าออกจากผ้าห่มไปซ่อมรั้วตั้งแต่ยังไม่ได้กินอาหารเช้าเช่นนี้หรอก...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 37) เบกเตอร์กล่าวหาว่าเต้มยีนเป็นลูกชู้ เต้มยีนจึงโกรธจะทำโทษ จนเบกเตอร์กลัวแล้ว กล่าวขอโทษ

“สุริยา” กำหนดให้ความขัดแย้งระหว่างเต้มยีนกับเบกเตอร์ ค่อย ๆทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ และเต้มยีนต้องเพิ่มความอดกลั้นขึ้นเรื่อย ๆ ครอบครัวย เต้มยีนออกกฎช่วยหาอาหารจำพวกปลาในลำธาร จับหนู ล่าสัตว์เล็ก ๆ ขุดรากไม้ หาพืชผักต่าง ๆ วันหนึ่งในขณะหาปลาในลำธาร เบกเตอร์จับได้ปลาตัวใหญ่แต่ไม่ยอมเก็บในถุงตาข่าย จะนำไปทาน เพียงคนเดียว เมื่อเกิดการถกเถียงกันเบกเตอร์ก็ปล่อยปลาลงน้ำไป เมื่อเหลืออดเต้มยีน จึงตัดสินใจแก้ไขปัญหาย่างเด็ดขาด ด้วยการสังหารเบกเตอร์

“...เต้มยีนนิ่งไม่พูดตอบ เขารู้ว่าเขาทำอะไรลงไป มันไม่ใช่เรื่องอยากกินปลาตัวโตที่เบกเตอร์ขว้างทิ้ง แต่ถ้าเขาเอาเบกเตอร์ไว้ไม่อยู่ก็หมายความว่าเขาจะปกป้อง คุ้มครองคนทั้งกระโจมนี้ไม่ได้ ความเป็นผู้นำของเขาถูกสั่นคลอน และเขารู้แน่ๆ

เบกเตอร์จะเป็นผู้นำไม่ได้ ความเอาแต่อารมณ์ของเบกเตอร์ที่ปล่อยปลาดัวโตทิ้งไปเสีย คนทั้งกระโจมจะอดหิวเท่าไรก็ไม่คำนึงถึง...ดังนั้นถ้าเขาปล่อยเบกเตอร์ไว้ ก็จะทำให้สงครามย่อยขึ้นในกระโจม เขาจะต้องคอยต่อสู้กับความก้าวร้าวของเบกเตอร์อยู่เรื่อยไป คนในกระโจมก็จะแยกเป็นสองฝ่าย เรื่องความสามัคคีนั่นไม่ต้องพูดถึง หายนะจะมาเยือนกระโจมนี้อย่างแน่นอน เบกเตอร์เป็นไม้ต้นคดที่ตัดไม่ได้เสียแล้ว เขารู้สึกว่าเบกเตอร์เกลียดชังเขามาตั้งแต่จำความได้ เขาจึงต้องกำจัดเบกเตอร์ให้สิ้นไป มิฉะนั้นกระโจมของเขาจะต้องเป็นกระโจมหายนะ วันดีคืนร้ายฆ่ากันหมดทั้งกระโจม ใครจะช่วยได้ เขายอมให้มารดาถูกรุมตามธรรมเนียมแต่ตั้งหลักได้ พาคนทั้งกระโจมให้รอดตายจะดีกว่า...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 147-148)

การสังหารเบกเตอร์จึงไม่ใช่การบันดาลโทษะและกำจัดศัตรูเพื่ออำนาจ แต่เป็นการตัดสินใจอย่างรอบคอบ เพื่อรักษาภาวะเปียบการอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัด

1.1.5) ปรับวิธีสังหารเบกเตอร์ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวถึงวิธีการสังหารเบกเตอร์ ไว้ในหนังสือ **เจงกิสข่าน: มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก** ว่า เตมูจินและคาร์ซาร์เดินทางอย่างระมัดระวังเข้าไปหาเบกเตอร์มาจากทางด้านหลัง ทั้งสองขึ้นสายธนูเล็งเตรียมยิงโดยที่เบกเตอร์ไม่ได้วิ่งหนีหรือป้องกันตัว และไม่ได้แสดงอาการหวาดกลัว พร้อมร้องเตือนทั้งสองคนว่า

“...‘ข้าไม่ใช่หนามตำตาเจ้าและไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมในปากเจ้า ถ้าไม่มีข้า เจ้าจะไม่มีเพื่อนนอกจากเงาของตัวเอง’ เขานั่งไขว่ห้างในขณะที่น้องชายทั้งสองยังคงก้าวเข้ามาหา เบ็คเตอร์ยังคงไม่ยอมสู้แม้จะรู้ชะตากรรมที่รออยู่เบื้องหน้าเขาซอว์ยังเป็นครั้งสุดท้าย ให้ทั้งคู่ไว้ชีวิตเบลกูโต น้องชายแท้ ๆ ของเขา เตมูจินกับคาร์ซาร์ยังคงรักษาระยะห่างจากเบ็คเตอร์ แล้วทั้งคู่ก็ยิงธนูใส่เขา เตมูจินยิงจากด้านหลังในขณะที่คาร์ซาร์ยิงจากด้านหน้า ทั้งสองหันหลังกลับและทิ้งให้เบ็คเตอร์ตายตามลำพัง...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 73)

ข้อความข้างต้นเห็นว่า เตมูจินสังหารเบกเตอร์เพราะมีอารมณ์โกรธที่มารดาไม่ยอมเข้าข้าง และส่งสัญญาณว่านางอาจจะแต่งงานกับเบกเตอร์ เตมูจินจึงให้คาร์ซาร์ที่แม่นธนูกว่าตนยิงเบกเตอร์จากทางด้านหน้า ส่วนตนยิงด้านหลัง แม้เบกเตอร์ที่เป็นผู้ใหญ่กว่าจะอธิบายเหตุผลให้ทั้งสองเข้าใจว่าตนไม่ใช่เลี่ยนหนาม แต่ทั้งสองก็ไม่ยอมฟัง

หลังยิงธนูสังหารทั้งคู้อย่างปล่อยให้เลือดเบกเตอร์ไหลลงพื้นดิน ซึ่งผิดข้อห้ามที่สำคัญของชาวมองโกลด้วย

“สุริยา” ปรับเปลี่ยนวิธีสังหารให้เตมูจินใช้มีดจ้วงแทงตัดชั่วหัวใจเพียงครั้งเดียว ตัวยกบอกว่า “...เตมูจินจ้วงแทงเบกเตอร์จนมีดตามมีดที่เขาถืออยู่ครั้งเดียวตัดหัวใจ เพราะถึงอย่างไร ๆ เตมูจินก็ยังสงสารเบกเตอร์อยู่ไม่ยากให้ทรมาณ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 146) ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่เอเติ้ลใช้สังหารเบลดา ใน **ขวนั้น** ของคึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า “...‘ขอโทษเถิด เบลดา’ เอเติ้ลตอบ ‘ปुरुเป็นผู้ฆ่าเจ้า ไม่ใช่เราผู้น้อง!’ ว่าแล้วเอเติ้ลก็เอาดาบแทงทะลุหัวใจเบลดาจนสุดด้าม...” (หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2556, หน้า 145)

“สุริยา” เปลี่ยนแปลงบทบาทตัวละครและเหตุการณ์การฆ่าเบกเตอร์ เพื่อให้ตัวละครเตมูจินมีเหตุผลเพียงพอในการลงโทษ และผู้อ่านจะเห็นใจเตมูจินเนื่องจากถูกกระทำบ่อยครั้งและอดทนมาตลอด ทั้งมีความจำเป็นต้องปกป้องน้อง ๆ ที่ถูกรังแก รวมทั้งต้องทำหน้าที่รักษากฎของการอยู่ร่วมกัน เหตุผลเหล่านี้ทำให้การสังหารมีความชอบธรรมมากขึ้น ทั้งยังรู้สึกชื่นชมที่ปกป้องน้อง ๆ และผดุงไว้ซึ่งกฎระเบียบทางสังคมอย่างเคร่งครัด

2) การลดทอนความผิดพลาดที่ปล่อยให้เผ่าเมอร์กิตลักพาตัวบอร์เต “สุริยา” ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์เผ่าเมอร์กิตลักพาตัวบอร์เต เพื่อให้เตมูจินมีภาพลักษณ์ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกล และหนังสือที่ “สุริยา” ใช้ข้อมูลประกอบการเขียนนวนิยาย ระบุว่า เผ่าเมอร์กิตยกกำลังพลมาช่วงชิงตัวบอร์เตในช่วงเข้าฤดู ในเวลานั้นเตมูจินก็อาศัยอยู่ในเกอร์ (กระโจม) ด้วย เมื่อรู้ว่าถูกโจมตีเตมูจินนำสมาชิกครอบครัวของเขาไปหลบซ่อนในที่ปลอดภัยบนภูเขาทางตอนเหนือของที่ปัก ทิ้งบอร์เต หญิงชรา และภรรยาของเยสุเก เอาไว้

“...พอผู้โจมตีมาถึงเกอร์ เตมูจินกับพวกก็หนีหายไปท่ามกลางความมืดของย่ำรุ่งแล้ว ไม่ช้าคนเหล่านั้นก็พบบอร์เตบนเกวียนเทียมวัวที่หญิงชรา กำลังขับหนีช่วงหลายวันที่เต็มไปด้วยอันตรายระหว่างที่พวกเมอร์กิตออกตามหาบริเวณใกล้เคียง เตมูจินก็เคลื่อนย้ายตลอดเวลาด้วยการหลบซ่อนตามหีบห่อที่เอียงลาดและมีต้นไม้ขึ้นบนภูเขาเบอร์คาล คัลดุน ในที่สุดพวกเมอร์กิตก็เลิกตามหาแล้วมุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสู่บ้านที่ริมแม่น้ำเซเลนจ์ที่ไกลออกไปซึ่งไหลสู่ทะเลสาบไบคาลในไซบีเรีย...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจก, 2553, หน้า 83)

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เตมูยีนได้ยินเสียงสั่นสะเทือนของผิวดินก็สามารถรู้จำนวนทหารและม้าที่มารบ จึงรู้ว่าไม่สามารถต่อสู้เอาชนะได้ จึงต้องหนีไปตั้งหลักก่อน พงศาวดารลับของมองโกลบันทึกว่า เตมูยีนกล่าวว่า มีเพียงคนโง่เท่านั้นที่ยอมสู้ทั้งที่รู้ว่าไม่มีทางชนะ แต่เนื่องจากล้อเกวียนที่บอร์เตนั่งหัก เกวียนจึงเคลื่อนที่ไม่ได้ ชาวเผ่าเมอร์กิตจึงกลับมาค้นเกวียนอีกครั้งแล้วพบบอร์เต การหลบหนีของเตมูยีนครั้งนี้เป็นเรื่องราวของพวกมองโกล แต่ทำให้เกิดภาพเชิงลบ เพราะวีรบุรุษไม่สามารถปกป้องคนรักของตนได้

“สุรียา” ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ด้านเวลา สถานที่ เพื่อให้ภาพลักษณ์ของเตมูยีนดีขึ้น โดยเล่าว่าขณะเกิดเหตุการณ์นี้ เตมูยีนทำราชการอยู่ที่เผ่าเกเรตจึงไม่สามารถช่วยเหลือภรรยาได้ทันเวลาที่ ความว่า

“...เตมูยีนอยู่เป็นสุขในแวดวงนักรบที่เป็นชายล้วนได้สักพักหนึ่งก็คิดถึง บอร์เต จึงเข้าไปลาโต-ฮรุส เพื่อจะกลับไปที่กระโจมที่มีแม่เฮอลีนและภรรยาบอร์เตรออยู่ ยังมีทันไร กว่าเตมูยีนกับพี่น้องและบอร์เตชูกับเจลมะจะออกเดินทาง ม้าเร็วก็มาส่งข่าวให้โต-ฮรุส รู้ว่าเผ่าเมอร์กิตหลายสิบคนได้ไปปล้นกระโจมของเตมูยีน...นับเป็นการแก้แค้นของเผ่าเมอร์กิตซึ่งใช้เวลาสิบหกปีมาเพาะความแค้นที่เยือกเย็นไปสร้างไว้กับเผ่าเมอร์กิตตั้งแต่เตมูยีนยังไม่เกิด...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก, 2553, หน้า 199-200)

ขณะอยู่เผ่าเกเรต เตมูยีนทราบเรื่องจากม้าเร็วที่นางเฮอลีนส่งมา แจ้งข่าวบอร์เต เตมูยีนจึงทราบว่าเผ่าเมอร์กิตแก้แค้นที่เยือกเย็นที่เคยแย่งชิงเฮอลีนไปเมื่อ 16 ปีที่แล้ว

“สุรียา” ยังกล่าวเพิ่มเติมว่าสาเหตุที่บอร์เตถูกจับอย่างง่ายดายเนื่องจากนางหาฤกษ์ล่าสัตว์ นางขี่ม้าออกไปล่าสัตว์กับคาซิอุ เตมูเก และเตมุสลุ ส่วนบอร์เตและโคอาชินทำงานอยู่ในกระโจมเมื่อเมอร์กิตมาปล้น จึงไม่เหลือม้าให้หนี

การปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ บทบาทตัวละคร เวลา สถานที่เกิดเหตุการณ์ ทำให้ภาพลักษณ์การไม่เอาใจใส่ภรรยา การทิ้งให้ภรรยาเป็นตัวล่อเผ่าเมอร์กิตไม่ให้นสนใจเตมูยีนและครอบครัว เพื่อถ่วงเวลาให้ครอบครัวของเตมูยีนหลบหนี จึงกลายเป็นภาพเชิงบวก ทั้งยังทำให้การทำสงครามเพื่อแย่งชิงสตรีมีคุณค่าน่าติดตามมากขึ้นด้วย

3.2.7 การปรับแต่งข้อมูล กระบวนการปรับแต่งข้อมูลเป็นวิธีการเล่าเรื่องด้วยสำนวนใหม่ โดยเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้ตัวบทเรื่องเล่ามีความน่าสนใจ

มากขึ้น แต่ยังคงเค้าโครงเหตุการณ์เดิมตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ (ปทุมพงษ์ สุขเล็ก, 2555, หน้า 61) มี 2 ลักษณะ คือ การปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่อง และบทบาทตัวละคร

1) ปรับแต่งเนื้อเรื่อง การปรับแต่งเนื้อเรื่องคือการปรับแต่งเหตุการณ์ในเรื่อง ทำให้เนื้อเรื่องแตกต่างออกไปจากประวัติศาสตร์ ดังนี้

1.1) ปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องการตกเป็นเชลยเผ่าไต่ยุด “สุริยา” ปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องช่วงที่เตมูยีนถูกดาร์กูไต-กิริลตุก จับไปเป็นเชลยของเผ่าไต่ยุด ซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความอับอายให้เจงกิสข่านมากที่สุดเหตุการณ์หนึ่ง

“สุริยา” ปรับเปลี่ยนให้วีรบุรุษตัดสินใจแสดงความกล้าหาญ โดยออกจากที่ซ่อนออกไปให้ดาร์กูไตจับด้วยความเต็มใจ เนื่องจากคิดว่าไม่ควรอดตายในป่าอย่างไร้เกียรติ ควรออกไปให้จับเพราะบรรดาหัวหน้าเผ่าที่ยิ่งใหญ่หลายคนเคยถูกจับเช่นกัน อีกทั้งเตมูยีนยังต้องการเข้าไปสืบความลับของเผ่าไต่ยุด เมื่อรู้ความลับแล้วจึงจะวางแผนหนีออกมา ว่า

“...เตมูยีนเป็นคนที่ขี้ขลาดที่สุดคนหนึ่ง เขานึกได้ว่าบรรดาหัวหน้าเผ่าคนสำคัญทั้งหลายก็เคยถูกจับเป็นเชลยเมื่อยังเป็นเด็กทั้งนั้น...

...เตมูยีนคิดใคร่ครวญแล้วก็คิดว่าดีเหมือนกัน เขาจะได้เข้าไปรู้ต้นลึกหนาบงในเผ่าไต่ยุด จะได้ความรู้แปลก ๆ ที่ผู้สอดแนมรับจ้างไม่สามารถหาได้ เขาตั้งใจจะทำตัวเป็นเชลยที่ไม่มีพิษสง เลี้ยงง่าย ไม่พยายามคิดหนีแบบโง่ ๆ ถ้าจะหนีจะต้องวางแผนให้ดีให้หนีรอดจึงจะหนี ตอนนี้ถ้าอยู่ในป่าที่ไม่มีอะไรกินนี้เขาก็จะต้องตายในไม่ช้า คิดแล้วเตมูยีนก็ควมม้าออกมาให้ดาร์กูไต กิริลตุกจับโดยดี...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 154)

เหตุที่ “สุริยา” เลือกเปลี่ยนเหตุการณ์ให้เตมูยีนเต็มใจออกมาให้จับ อาจเกิดจากการตีความข้อความในหนังสือประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกล ที่บันทึกว่าเตมูยีนถามตัวเองในขณะที่หลบหนีได้นานถึง 9 วัน มีอาการเหนื่อยอ่อนว่า “...หลังจากอยู่ที่นั่นเก้าคืนในที่สุดเขาก็พูดกับตัวเองที่อดอาหารว่า ‘ฉันจะตายได้อย่างไรหากยังไม่มีชื่อ! ฉันจะออกไป!’ ...” (Onon, 2005, p. 78)

“สุริยา” ปรับเปลี่ยนให้ตัวละครเตมูยีนเต็มใจออกไปให้จับ แต่โดยดีเพื่อถนอมชีวิตไว้ เพราะหากยังไม่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของชาวมองโกลแล้วจะไม่ยอมอดตายอยู่ในป่าอย่างเด็ดขาด “สุริยา” ยังเพิ่มน้ำหนักการตัดสินใจด้วยการระบุว่าต้องการ

เข้าไปสืบข่าวเผ่าไต้ยุต เพื่ออธิบายว่า การถูกจับครั้งนี้ไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอาย แต่เป็นความฉลาด รักษาตัวรอด เพื่อรอโอกาสกลับมายิ่งใหญ่ในวันข้างหน้า และกล้าหาญเข้าไปสืบความลับศัตรู จากเหตุการณ์ที่สร้างความอับอายให้ตัวละครเอกมากที่สุดจึงกลายเป็นวีรกรรมที่กล้าหาญ

1.2) การขยายวีรกรรมให้ยิ่งใหญ่ขึ้น “สุริยา” ทำให้การปลดปล่อย ซอร์กัน-ชิรา และครอบครัวจากการเป็นทาสติดที่ดิน เป็นการให้อิสระจากความเป็นทาส แก่ชาวมองโกลทั้งหมด ซึ่งเป็นวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ขึ้น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์กล่าวว่าซอร์กัน-ชิราขอรับรองให้เตมูจินช่วยเหลือนตนให้กลายเป็นอิสระ ตัวละครในประวัติศาสตร์ตัวนี้มีลูกชาย 2 คน คือ ชิมอิม และซิลากุน และลูกสาวอีก 1 คน ชื่อคาตาอัน คนที่ชื่อซิลากุน ต่อมาได้รับ ราชการเป็นหนึ่งในสี่ขุนพลของเจงกิสข่าน “...ซิลากุนต่อมากลายเป็นหนึ่งในสี่ขุนพลชิงกิส (เจงกิสข่าน)...” (Onon, 2005, p. 80) ส่วนคาตาอัน (Qada'an) ลูกสาวคนเล็กของซอร์กัน-ชิรา เป็นมเหสีคนที่ 4 ของเจงกิสข่าน “...คาตาอัน ต่อมากลายเป็นหนึ่งในภรรยาของเจงกิสข่าน ราชินีแห่งพระราชวังที่สี่...” (Onon, 2005, p. 81) ดังนั้นซอร์กัน-ชิรา จึงพ้นจากความเป็นทาส เพราะบุญคุณที่เคยช่วยชีวิต และความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับเจงกิสข่านไม่ใช่นโยบาย เลิกทาส

“สุริยา” ปรับแต่งเนื้อเรื่องให้เจงกิสข่านให้สัญญาว่า ในภายภาคหน้าหลังจากเป็นข่านแล้ว จะปลดปล่อยซอร์กัน-ชิรา และครอบครัว ให้เป็นอิสระจาก ความเป็นทาส ความว่า “...ข้าพเจ้าจึงขอแต่เพียงว่าถ้าท่านได้กลับไปเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกินแล้ว ขอจงรับข้าพเจ้าไว้ด้วย และขอให้รับข้าพเจ้าอย่างเป็นเผ่าบอร์ยิกินเต็มตัว...ขอให้ข้าพเจ้าพ้นจาก ความเป็นเออเตอกู โบออลได้ไหม ข้าพเจ้าว่าอย่างนี้ท่านเห็นอย่างไร...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 167)

เมื่อเตมูจินรวบรวมกองกำลังและชนะศึก 12 พันธมิตรแล้ว ซอร์กันชิราจึงย้ายมาอยู่กับเจงกิสข่าน และในพิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน ซอร์กันชิรา และครอบครัวได้รับรางวัลคือให้พ้นจากการเป็นทาส และได้รับที่ดินอีกมากมาย “สุริยา” จึงอาศัย เหตุการณ์นี้ขยายวีรกรรมให้เจงกิสข่านกลายเป็นจักรพรรดิผู้เลิกทาสในอาณาจักรมองโกล

2.3) ปรับเปลี่ยนเนื้อความราชสาส์นของเจงกิสข่าน “สุริยา” เปลี่ยนแปลงเนื้อความราชสาส์นของเจงกิสข่านที่ส่งถึงสุลต่าน ส่วนข้อความที่เรียกสุลต่านว่า “บุตร” ซึ่งเป็นการหยามเกียรติยศที่มิมีสถานะเท่าเทียมกัน และทำให้โกรธแค้นได้จริง ว่า

“...เจงกิสข่านส่งทูตไปยังสุลต่านแห่งควาริสม์เพื่อเจรจาข้อตกลง ‘ข้ามีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอยู่ร่วมกับเจ้าอย่างสันติ ข้าจะปฏิบัติต่อเจ้าเหมือนเป็น

บุตรของข้า สำหรับเจ้าแล้วไม่ต้องกังวลแต่อย่างใดที่ข้าได้พิชิตตอนเหนือของจีนและปกครองทุกชนเผ่าทางตอนเหนือ เจ้ารู้ว่าประเทศของข้าเป็นแหล่งรวมของเหล่านักรบ เป็นเหมือนแร่เงิน และข้าไม่มีความจำเป็นที่จะละโมภแผ่นดินอื่น เรามีผลประโยชน์เท่าเทียมกันในการส่งเสริมการค้าระหว่างผู้ได้ปกครองของเรา...’ ...”

(เวเธอร์ฟอร์ด, แจก, 2553, หน้า 179)

การเรียกสุลต่านเป็นบุตรน่าจะทำให้สุลต่านเกิดอารมณ์กริ้วได้เนื่องจากแสดงความสัมพันธ์เหมือนผู้ได้รับสาส์นเป็นกษัตริย์ในอารักข ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจว่า เจงกิสข่านจงใจใช้คำว่า “บุตร” เพื่อยั่วยุให้เกิดอารมณ์โกรธ “สุริยา” จึงเลือกเปลี่ยนแปลงข้อความเป็น “น้อง” ซึ่งมีความรุนแรงน้อยกว่า ดังตัวบทว่า

“...อีกประการหนึ่งสุลต่านโมฮัมหมัดก็รักนักที่พระเจ้ากรพรรดิทรงเรียก พระองค์ว่าพระน้อง ถึงพระองค์จะอ่อนชั้นกว่าแต่ก็ไม่ใช่งการอะไรของใครที่จะมานับญาติกับพระองค์ เรียกว่าน้องหมายความว่าเงื่อเป็นข้าในอารักข แล้วให้พระองค์ถวายต้นไม้ทองต้นไม้เงินเป็นรายปีหรืออย่างไร...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 556)

ข้อความข้างต้นแสดงว่า ประเด็นความขัดแย้งไม่ได้เกิดที่เจงกิสข่าน เรียกสุลต่านว่าน้อง แต่เกิดจากสุลต่านเกิดความริษยาเจงกิสข่าน ที่สามารถครอบครองอาณาจักรจีนได้ก่อนพระองค์ การยกทัพไปทำสงครามทวงคืนความยุติธรรมจากอาณาจักรควาริชม จึงมีสาเหตุจากสุลต่านสั่งหารพ่อค้าแล้วยึดของมีค่าในกองคาราวานและสั่งหารทูตมองโกลเท่านั้น ไม่ได้มีเจตนาไปยึดอาณาจักร ดังปรากฏในคำอธิบายที่เจงกิสข่านอธิบายต่อเทพเทนกัรว่า “...เรื่องครั้งนี้ลูกไม่ได้บอกก่อน เมื่อสุลต่านโมฮัมหมัดที่สองแห่ง ควาริชมปรารถนาสงครามนั้นก็ขอให้สุลต่านสมปรารถนา ขอทวยเทพให้อ่านวยอวยพรให้ข้าน้อยมีชัยชนะในสงครามที่ลูกไม่ได้บอกนี่เถิด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 562)

การยกทัพไปรบควาริชมของเจงกิสข่าน จึงไม่ได้ตั้งใจรุกรานเพื่อยึดดินแดนเหมือนเจงกิสข่าน ของสุภา ศิริमानนท์ แต่เพราะต้องการทวงคืนความยุติธรรมที่ศักดิ์ศรีของมองโกลถูกเหยียดหยาม จึงมีความชอบธรรมเพียงพอในการประกาศสงคราม

2) การปรับแต่งบทบาทตัวละคร คือการปรับแต่งบทบาทตัวละครในเรื่องทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมหรือบทบาทแตกต่างออกไปจากประวัติศาสตร์ ดังนี้ เช่น “สุริยา” ใช้วิธีการเปลี่ยนบทบาทของตัวละครที่มีความโหดร้ายในประวัติศาสตร์ ด้วยการสลับเปลี่ยนบทบาทกับตัวละครอื่น ให้ตัวละครอื่นมีภาพลักษณ์โหดร้ายแทน เช่น

2.1) ชาชาติ “สุริยา” กล่าวว่าชาชาติเป็นผู้คิดใช้เชลยชาวเมืองจันเป็นโล่มนุษย์เดินนำหน้ากองทัพ เพื่อป้องกันไม่ให้ทหารฝ่ายอาณาจักรจัน ینگธูทำร้ายทหารมองโกล เพราะเกรงจะทำร้ายคนชาติเดียวกัน ทหารมองโกลจึงฝ่าเข้าไปในเมืองได้ ความว่า

“...เมืองที่ใจแข็งไม่ยอมอ่อนน้อมพระราชบุตรชาชาติจึงคิดอุบายที่ได้ผล ชะงัดนัก นั่นคือทรงใช้ชาวเมืองที่เป็นเชลยเจอร์เซนเป็นกองทัพหน้า บังคับทิ่มแทงคนเหล่านี้ให้เข้าตีเมืองที่ปิดประตูมั่นอยู่ ข้างในเมืองเห็นคนเจอร์เซนด้วยกันเอง นำหน้ากองทัพเป็นปลาย่างเรียงดับ มั่วแต่จุด ๆ จ้อง ๆ อยู่อย่างนั้น ไม่ทันไรกองทัพมองโกลที่ปลิวมาราวกองทัพปีศาจก็เข้าประชิดรากลำแพง ทหารมองโกลปีนบันไดขึ้นมาเหมือนผีหลอก รากลำแพงก็ถูกทหารมองโกลชุดแล้วสุมเพลิง กำแพงทรุดลง ทหารม้ามองโกลก็โผนเข้าเมือง...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 508-509)

นอกจากนี้ ยังให้ตัวละครเจงกิสข่านแสดงความคิดเห็นต่อการใช้โล่มนุษย์ว่าเป็นการกระทำที่โหดร้าย ความว่า “...การที่พระราชบุตรชาชาติใช้โล่มนุษย์นำทหารม้าของมองโกลเข้าตีเมือง ก็ทรงอึ้ง ไม่รับสั่งอะไร ทรงคิดในพระทัยว่า ‘นี่ลูกของเราเหี้ยมโหดถึงเพียงนี้หรือ...’ พระองค์ทรงรำพึงแล้วก็คิดว่าต้องปล่อยไป แต่พระองค์ก็ไม่สบายพระทัยเลยที่พระโอรสของพระองค์เหี้ยมโหด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 509)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “สุริยา” สลับเปลี่ยนบทบาทที่เจงกิสข่านเป็นผู้สั่งให้ใช้โล่มนุษย์ กลายเป็นบทบาทของชาชาติแทน นอกจากนี้ยังให้เจงกิสข่านเกิดความรู้สึกไม่สบายพระทัยที่โอรสมีความโหดเหี้ยม ทั้งแสดงความกังวลว่าหากชาชาติได้เป็นผู้ปกครองในอนาคตชาวมองโกลอาจลำบาก ดังนั้นภาพลักษณ์ความโหดร้ายของเจงกิสข่านจึงถูกถ่ายโอนไปเป็นมของชาชาติ ส่วนเจงกิสข่านกลายเป็นผู้ปกครองที่มีใจเมตตาห่วงใยราษฎร

2.2) โดลุย “สุริยา” กล่าวว่าในช่วงตีเมืองซีจิง ยาฟาร์พ่อค้าชาวอาหรับที่ทำหน้าที่เป็นทูตเข้าไปสืบความลับภายในเมือง เสนอวิธีพิชิตเมืองซีจิง 2 วิธีคือ ใช้น้ำหรือใช้ไฟ เจงกิสข่านทรงพระสรวลแล้วตรัสว่าจะทำลายเมืองด้วยน้ำทำไม เพราะชาวจันอาจใช้ช่วงเวลาที่กำลังทำเชื่อนลอบทำร้ายทหารมองโกลได้ “สุริยา” ให้ตัวละครโดลุยรับทูลสรุปและอาสารับงานนี้ไปทำ ความว่า “...ถ้าเช่นนั้นก็ให้พวกมันตายร้อนนะพะยะคะ ไม่ท่อนสำหรับ

ขว้างเราก็มีพร้อมแล้ว ชอบที่เราจะเอาปุ๋ยฝ้ายชุบน้ำมันผูกติดกับปลายไม้ และใช้แรงหน้าไม้
อันหนักส่งท่อนเพลิงเข้าไปในเมือง...ลูกรับจะไปทำการเดี๋ยวนี้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 515)

บทบาทการคิดกลยุทธ์ใช้ไฟทำลายเมืองซึ่งสร้างขึ้นสร้างความพินาศ
วอดวายให้เมืองแห่งนี้ล่มสลายในทะเลเพลิง จึงกลายเป็นความคิดของโศลกโอรสองค์ที่สี่ของ
เจงกิสข่าน

2.3) ประพันธ์การใช้กลวิธีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตัวละคร
เพื่อช่วยปรับให้เจงกิสข่านมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น เช่น เหตุการณ์การตีเมืองเชียงอัน (จางตู, ปักกิ่ง)
ครั้งสุดท้าย หลังจากพระเจ้าไวอองหนีไปอยู่ราชธานีรอง ประพันธ์ให้ตัวละครขุนพลของเตมูยีน
เป็นผู้เลือกใช้ยุทธวิธีที่โหดร้ายแทนเจงกิสข่าน เช่น การให้ขุนพลมอญเลือกใช้การเผาทำลายเมือง
และสังหารผู้คนในเมืองอย่างทารุณ ว่า

“...ภาพแห่งการเผาทรัพย์สินบ้านเรือนลูกโซติช่วง ภาพข้าวนา
ป่าพืชถูกยำแหลกละเอียดถูกถอนทั้งสิ้นราก ภาพการตัดหัวแล่ทิ่มแทงมีเลือกหญิงชายเฒ่า
หรือเด็ก...อารมณ์ขลาดกลัวจึงจับเกาะกั๊กจิตชาวเมืองจีน รวบรวมไฟประลัยกัลป์ลงมาล้างโลกแล้ว
ด้วยประการฉะนี้ มอญจึงสามารถบุกทัพบกพบกับทัพสุโตะแลเกาหลีโหโจได้ในเวลาไม่นาน...”
(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 347)

หรือการย่ำว่าความคิดในการใช้ยุทธวิธีที่โหดร้ายเป็นฝีมือของ
ขุนพลสุโตะ ไม่ใช่ออกคำสั่งของเจงกิสข่าน ความว่า

“...แล้วแผนการที่จะปราบนครเชียงอันให้ราบเป็นหน้ากลอง ทั้งที่แม่จอมทัพ
เย็นกิสข่านยังไม่สำเร็จ ก็พุ่งปราดออกมาจากม้านสมองของสุโตะ...ทัพสุโตะจะ
คอยระดมยิงเกาทัณฑ์สู้กับทหารบนเชิงเทิน เมื่อประตูเมืองอันเป็นปราการหนาแน่น
ที่สุดเปิดอ้าออกรับ เขาจะเป็นหน่วยติดตามเข้าไป

ส่วนมอญให้แบ่งทหารสี่พันห้าร้อยเป็นกองขับต้อนเชลย และให้อีกห้าร้อยตัด
ลวนฝีมือดีจัดเป็นกองกล้าตายปนเปไปกับเชลยเข้าไปถึงประตูด่าน ให้พยายามแทรก
ซึมเข้าไปในด้ามอกมารับทัพมกโกลให้ได้ ครั้นแล้วสุโตะก็ให้ต้อนเชลยทั้งเด็กคนแก่
ผู้หญิงประมาณสามหมื่นออกนำหน้า ส่วนกองทัพที่มอญคุมพลนั้นให้ต้อนเอาแต่พวก
เหล่าเชลยให้เดินมือเปล่าเข้าสู่ประตูเมืองเชียงอันเป็นเหยื่อเกาทัณฑ์หาฟันของ
ชาวเมืองจีนด้วยกันเอง...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 347-348)

ข้อความข้างต้น ประพันธ์กร ให้ตัวละครขุนพลสุโขทัยและขุนพลมอญ เป็นผู้คิดยุทธวิธีที่โหดร้ายเพื่อเปิดประตูเมือง ด้วยการให้คนชรา เด็ก และผู้หญิงเป็นโล่มนุษย์นำหน้ากองทหารมองโกล เพื่อให้ทหารจีนสังหารประชาชนชาวจีนด้วยกันเอง เป็นการปฏิบัติการทางจิตวิทยาเพื่อให้ทหารจีนเกิดความสับสนระหว่างหน้าที่กับมนุษยธรรมทหารจีน จึงรบด้วยอารมณ์โกรธแค้น ทำให้เป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ เมื่อได้ชัยชนะแล้วมอญสุโขทัยทำหน้าที่ดูแลรักษาเมือง ส่วนสุโขทัยนำสิ่งที่ปล้นได้ไปถวายเจงกิสข่าน “...แล้วมอญสุโขทัยก็ได้รับหน้าที่เป็นผู้ระวางเมือง ส่วนสุโขทัยต้องแยกทางคุมเฉลยแลสมบัติพัสถาน ไปถวายเยนเจงกิสข่าน ทรงชมเชยสุโขทัยแลมอญเป็นอันมาก...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 351)

ข้อความที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ระบุว่าผู้คิดกลยุทธ์ที่โหดร้ายนี้ คือ สุโขทัยและมอญสุโขทัย เจงกิสข่านไม่ได้มีส่วนร่วมคิดกลยุทธ์ที่ทำให้เกิดโศกนาฏกรรมที่เมืองซีจิงเลย ด้วยเหตุนี้เจงกิสข่านจึงไม่ใช่ผู้โหดร้าย

กล่าวโดยสรุป คือ ผู้วิจัยพบว่า ภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มี 3 ประเด็น คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น และกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ มี 7 ภาพลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้ปราบกบฏ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม, ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิซัตราช”, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก, วีรบุรุษของศาสนา และ ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้หิยมโหด

ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมี 7 ภาพลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข, ภาพลักษณ์เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, ภาพลักษณ์ธรรมิกราช, ภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมใจ, ภาพลักษณ์นักรบนักกริ, ภาพลักษณ์นักประชาธิปไตย และภาพลักษณ์วีรบุรุษทรรหา

ด้านกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่าน พบว่า มีกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ 2 วิธี คือ การคัดลอกงานวิชาการ เช่น 1) การคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิง และการคัดลอกงานวิชาการแบบไม่อ้างอิง 2) การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ มี 7 ลักษณะ คือ การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคเก่า การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคใหม่ ปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ การลดทอนความผิดพลาดในอดีต และการปรับแต่งข้อมูล ปัจจัยข้างต้นส่งผลให้นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการแสดงภาพลักษณ์เจงกิสข่านที่แตกต่างกัน เพื่อเสนอแก่นของเรื่องตามที่ผู้เขียนต้องการ

จากผลการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาวัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน พบว่าแบบโครงสร้างชีวิตของจักรพรรดิเจงกิสข่านมีความคล้ายคลึงกับวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีอย่างมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรื่องราวชีวิตของพระองค์มีความน่าสนใจ แต่ผู้เขียนนวนิยายไม่ได้พยายามสอดแทรกเรื่องราวอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ดังที่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยมักนำเสนอเรื่องราวปาฏิหาริย์ของกษัตริย์ไทยในนวนิยาย เนื่องจากต้องการยกย่องความเป็นจักรพรรดินักรบที่สามารถขยายอาณาเขตได้กว้างไกลที่สุดในประวัติศาสตร์โลก ในฐานะมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ที่สร้างความสำเร็จได้ด้วยความสามารถของพระองค์เอง ทรงสร้างชาติและอารยธรรมมองไกลได้อย่างรวดเร็ว และมีภารกิจคล้ายคลึงกับกษัตริย์ในวัฒนธรรมประเพณี เช่น การบัญญัติกฎหมาย การกำหนดให้มีตัวอักษรมองไกลและอื่น ๆ มาใช้ในอาณาจักร ทำให้เรื่องราวชีวิตของพระองค์มีภาพสะท้อนของกษัตริย์ในวัฒนธรรมประเพณีด้วย ส่วนแนวคิดชีววิวัฒน์หรือการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้ง 3 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนวนิยายทั้ง 3 ท่าน นำเสนอวิถีชีวิตของเจงกิสข่านในฐานะมหาบุรุษในประวัติศาสตร์ผ่านแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่มีจุดร่วมในการนำเสนอชีวิตด้านที่ต้องเผชิญปัญหาอุปสรรคและการทดสอบที่โหดร้าย ซึ่งทรงผ่านบททดสอบต่าง ๆ มาได้เพราะความเป็นนักสู้ กล้าเผชิญปัญหาอุปสรรค แล้วใช้สติปัญญาความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จ ชีวิตของพระองค์จึงเป็นแบบอย่างให้มนุษย์แสวงหาความเป็นวีรบุรุษในตน ด้วยการต่อสู้อุปสรรคและปัญหาชีวิตอย่างไม่ย่อท้อจนประสบผลสำเร็จได้ในอนาคต

ด้านภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย พบว่าผู้เขียนนวนิยายไทยมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านโดยอ้างอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก มีการนำเสนอภาพลักษณ์สองด้าน คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งด้านบวกและด้านลบ ส่วนภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นนั้นเป็นการสร้างเพิ่มเติมผ่านมุมมองของนักเขียน เพื่อให้เจงกิสข่านมีภาพลักษณ์ที่โดดเด่นขึ้นตามทฤษฎะมุมมองที่ผู้เขียนมีต่อจักรพรรดิพระองค์นี้แตกต่างกันไป โดยมีวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์อย่างหลากหลาย ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่นักเขียนไทยนำเสนอจึงมิใช่ภาพเดิมอีกต่อไป แต่เป็นเพียงภาพแทนที่ถูกประกอบสร้างขึ้น แล้วนำเสนอเรื่องเล่าผ่านภาษาด้วยภาพเสมือนที่ถูกนิยามขึ้นใหม่ อันแฝงฝังไว้ด้วยแนวคิดและอุดมการณ์ของผู้เขียนที่มีความแตกต่างกัน

ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่การทำความเข้าใจแนวคิดของผู้เขียนทั้งสามท่านในบทที่ 7 ซึ่งจะศึกษาแนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ ต่อไป

แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายเจกิสซ่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย

การวิจัยในบทนี้ เป็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่สาม คือ แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจกิสซ่านทั้ง 3 ฉบับ หลังจากผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลและจัดระบบข้อมูลแล้ว ได้นำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายเจกิสซ่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมอันมีอิทธิพลต่อการสร้างนวนิยาย จากแนวคิดการวิจารณ์วรรณกรรม ของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 164-217) และแนวคิดการอ่านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมของ วรวรรธน์ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-85) โดยวิเคราะห์ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจกิสซ่านมีแนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยายอย่างไร

จากการอ่านวิเคราะห์ข้อมูลนวนิยายเจกิสซ่านทั้ง 3 ฉบับ ตามแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมข้างต้น ผลการวิจัยพบแนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจกิสซ่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย 5 ประการ ดังนี้

1. แนวคิดยกย่องเจกิสซ่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก
2. แนวคิดกษัตราธิปไตย
3. แนวคิดชาตินิยม
4. แนวคิดวิพากษ์สังคม
5. แนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ

แนวคิดยกย่องเจกิสซ่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก

การเรียนรู้ประวัติบุคคลสำคัญทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคมในอดีตที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลลัพธ์ของการกระทำของบุคคลเหล่านั้นยังมีผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญจึงสามารถเข้าใจธรรมชาติขอบเขตของมนุษย์ และรู้จักความสามารถของบุคคล เพื่อวิเคราะห์และเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันได้ว่าควรจะมีปฏิบัติอย่างไร ทั้งยังช่วยพัฒนาประสบการณ์ในการมองปัญหาเพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างละเอียดรอบคอบ และมีเหตุผลด้วยอีกทางหนึ่ง

ธวัช ปุณณโกท ระบุลักษณะการเขียนชีวประวัติที่ดักกล่าวโดยสรุปความว่า ประวัติของบุคคลสำคัญนั้นต้องแสดงอุดมคติในการดำเนินชีวิต เรื่องราวที่เล่าต้องแสดงถึงความพากเพียร

พยายามต่อสู้และเผชิญกับอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อจนประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจแสดงปรัชญาในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น โดยต้องแสดงทัศนคติที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ ที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีได้ ผู้เขียนต้องสะท้อนปัจจัยที่ทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพื่อเป็นข้อคิดให้กับผู้อ่าน (ธวัช ปุณโณทก, 2527, หน้า 67) สอดคล้องกับทักษิณา สนวนานนท์ ที่กล่าวถึงการนำเสนอประวัติบุคคลสำคัญของโลก สรุปโดยย่อว่า การนำเสนอประวัติบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มักแสดงเนื้อหาการฝ่าฟันอุปสรรคที่ต้องใช้ความเข้มแข็ง อดทน มานะพยายาม และความคิดสร้างสรรค์จนประสบความสำเร็จ แง่มุมชีวิตบุคคลเหล่านี้ล้วนน่ายกย่อง แล้วนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิต การมองชีวิตผ่านประวัติบุคคลย่อมมีคุณค่าต่อการเรียนรู้โลก โดยผู้อ่านสามารถเลือกสรรสาระที่ดีนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตของตน (ทักษิณา สนวนานนท์, 2541, หน้า คำนำ)

ด้านเนื้อหาชีวิตบุคคลสำคัญและการศึกษาประวัติบุคคลสำคัญในไทยนั้น ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดของ พรศักดิ์ พรหมแก้ว สรุปได้ว่า การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญในไทยส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เจ้านายชั้นสูง ที่มักเกี่ยวข้องกับการสงครามและการเมือง การปกครอง และมักไม่พบการศึกษาบุคคลในท้องถิ่น ความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตท้องถิ่น (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2521, หน้า 21-68)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การนำเสนอชีวิตบุคคลสำคัญนอกจากเรียนรู้ประวัติชีวิตบุคคลที่มีคุณูปการต่อชาติในฐานะพลเมืองของชาติ สร้างคุณประโยชน์ต่อโลกในฐานะพลโลก หรือเป็นผู้สร้างเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์แล้วยังเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์บางประการผ่านเรื่องเล่าส่งถึงผู้อ่านด้วย โดยเฉพาะอุดมการณ์ทางการเมืองแบบชาตินิยม จึงปรากฏว่า ประเทศไทยมักนำเสนอประวัติบุคคลสำคัญที่เป็นกษัตริย์ เจ้านายหรือการสงครามที่มีกษัตริย์เป็นผู้นำ โดยละเลยบุคคลสำคัญที่เป็นสามัญชน ส่วนการศึกษาประวัติบุคคลสำคัญของโลกนั้น เป็นการศึกษาประวัติบุคคลที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์โลกในฐานะที่มนุษย์ทุกคนเป็นพลโลก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรับรู้อิทธิพลของบุคคลสำคัญที่มีต่อประวัติศาสตร์

แนวคิดเรื่องบุคคลสำคัญของโลกปรากฏในบทนำของนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งแสดงว่าผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอประวัติชีวิตเจงกิสข่าน ในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญของโลก โดยแสดงในรูปแบบนวนิยาย มีรายละเอียดดังนี้

ผู้เขียน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** กล่าวถึงสาเหตุการเขียนนวนิยายเรื่องนี้ว่าต้องการนำเสนอประวัติชีวิตจอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน ที่มีความสามารถด้านการรบและพิชิตอาณาจักรได้ยิ่งใหญ่มากกว่ากษัตริย์พระองค์ใดในอดีต ความว่า

“...เมื่อเจ็ดร้อยปี โป้นล่งมาแล้ว เจ้าหนุ่มเลือดมังกรโกลผู้หนึ่งได้สร้างประวัติศาสตร์ของโลกขึ้นใหม่ ทุกบรรทัดทุกตอน ลาดปูความรู้ลึกของผู้พบเห็นให้สัมผัสกันไปด้วยความตระหนกตื่นเต้น ในความแกล้งกล้าทรงอัจฉริยะพิเศษเลิศมนุษย์ของเจ้าหนุ่มน้อยพิวคล้าชาวทะเลทรายโกบีผู้นั้น เปื่องบนความกระฉ่อนเอิกเกริกแห่งชีวิตประวัติของจอมขุนพลผู้มีนามกว่าเตมูยีน ซึ่งถูกขนานสัญญาลักขณะว่าเป็นผู้พิชิตโลก ยิ่งใหญ่กว่านะโปเลียน หรือแม้แต่ อเล็กซานเดอร์ แห่งมาเซดอน จอมนักรบในประวัติศาสตร์ยุโรป เพราะเหตุที่ตลอดชีวิตการทำสงคราม-ความยิ่งใหญ่มหาศาลของขุนพลผู้พิชิตโลก ผ่านที่ได้นั้นคือความตายอย่างเหลือ จะคณนานับของศัตรูหรือทหารของนานาชาติ กว่า 30 ชาติ จะต้องตกเป็นพลีแก่บัลลังก์ของจอมจักรพรรดิ มฤตยู...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 3-4)

โดยภาพลักษณ์หลักของเจงกิสข่านที่ประพันธ์กรเน้นนำเสนอ คือ เป็นจักรพรรดิผู้พิชิตกองทัพที่ยิ่งใหญ่สามารถเอาชนะข้าศึกศัตรูได้ทุกครั้ง จนได้รับการขนานนามว่า กองทัพไร้พ่าย การนำเสนอภาพเช่นนี้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยที่เพิ่งผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ไม่นานนัก และสอดคล้องกับบริบทช่วงที่คนได้ได้รับอิทธิพลจากนโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และอิทธิพลความเชื่อเรื่องความยิ่งใหญ่ของชาติพันธุ์ไทยที่มีความสัมพันธ์กับมองโกล เนื่องจากมีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบเทือกเขาอัลไต และแนวความคิดว่าชาติพันธุ์ไทยเก่าแก่ และเคยมีอำนาจมากกว่าชนชาติจีน คนไทยจึงเริ่มให้ความสำคัญและสนใจพระราชประวัติของเจงกิสข่าน ผู้เป็นขุนพลไร้พ่ายที่บดขยี้อาณาจักรในแถบเอเชียกลางจนถึงยุโรปอย่างไร้ความปราณี ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิตที่เยี่ยมยอดจึงเป็นภาพจำหลักของคนไทย

ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ผู้เขียนกล่าวไว้ในถ้อยแถลงสาเหตุที่แตงนวนิยายเรื่องนี้ว่า ผู้เขียนได้รับมอบหมายจากสำนักพิมพ์ให้หาผู้แตงนวนิยายลงในหนังสือพิมพ์ ขณะรอผู้เขียนที่มีชื่อเสียง สุภา จึงเสนอสำนักพิมพ์เขียนนวนิยายเรื่องนี้เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของขุนศึกที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งของโลก

“...เมื่อก่อนที่จะนำเรื่องนี้ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ‘ไทยใหม่’ ในระหว่างที่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ราคาจำหน่ายเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2498 นั้น...จึงได้มอบหมายกะเกณฑ์ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดทำนิยายเพื่อลงพิมพ์ไปพลางก่อน ลักเรื่องหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ตกลงรับทำ และได้เสนอนิยายเรื่อง ‘เจงกิสข่าน’ นี้ โดยกำหนดว่าจะทำเป็น

นิยายเชิงประวัติศาสตร์ว่า ด้วยชีวิตของขุนศึก ‘เจงกิส ข่าน’ ผู้เป็นขุนศึกผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งของโลกในสมัยเจ็ดร้อยปีเศษ ๆ มาแล้ว...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 849)

ความสำคัญของประวัติชีวิตเจงกิสข่านทำให้สุภา ศิริมานนท์ นำเสนอประวัติเจงกิสข่านในรูปแบบนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ความว่า

“...แต่อย่างไรก็ดี การเขียนประวัติของบุคคลสำคัญถึงขนาดนั้นด้วยวิธี แอบอิงเข้าไว้ในนิยายนั้น เมื่อลงมือทำเข้าแล้วจริง ๆ ก็ไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำให้สั่นหรือบั่นทอนเหตุการณ์ต่าง ๆ บรรดาที่แวดล้อมชีวิตของเขาอยู่ลงเสียได้ เพราะการที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้ประโยชน์ทางประวัติศาสตร์ด้วยและได้รับความเพลิดเพลินซึ่งนิยายพร้อมกันไปด้วยนั้น...” (สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 849-850)

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” อธิบายแนวคิดที่ตนเลือกใช้ในการเขียนนวนิยายเล่มนี้ว่า

“...จักรพรรดินาม ‘เจงกิสข่าน’ ได้ถือกำเนิดขึ้นและสร้างจักรวรรดิของพระองค์ให้แผ่ไพศาลไปอย่างหาใครเทียบเทียมความสำเร็จของเจงกิสข่านในฐานะจักรพรรดิ ผู้เป็น ‘วิชิตราช’ นั้น คงไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่อย่างใด และไม่ใช่เรื่องธรรมชาติสามัญที่ใครจะเป็น และยังใหญ่ได้เท่า... ‘แผ่นดิน’ และ ‘เผ่าพันธุ์’ ของพระองค์จึงแผ่ขยายอาณาเขตจากตะวันออกจรดตะวันตก พระนาม “เจงกิสข่าน” นี้จึงเกริกเกียรติก้องไปทั้งในและนอกแผ่นดินมองโกลจวบจนถึงวันเสด็จสู่สวรรคาลัยอย่างสงบบ ในวงล้อมของผู้ที่รักและภักดีพระองค์อย่างสูงสุด...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า คำนำ 1-2)

“สุริยา” กล่าวถึงจุดประสงค์การเขียนนวนิยายว่า ต้องการนำเสนอพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่าน ซึ่งโลกรู้จักพระองค์ในนามผู้พิชิต แต่ “สุริยา” ต้องการนำเสนอบทบาทอีกด้านหนึ่งในฐานะวีรบุรุษและผู้นำที่สร้างชาติ รวมเผ่าพันธุ์มองโกลให้เป็นหนึ่งเดียว แล้วค่อยแผ่ขยายอำนาจไปจนถึงซีกโลกฝั่งตะวันตก และคุณูปการที่จักรพรรดิผู้นี้เคยมอบไว้แก่โลก

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า สาเหตุที่ผู้เขียนทั้งสามท่านนำเสนอพระราชประวัติเจงกิสข่าน ในรูปแบบนวนิยายมีจุดร่วมที่คล้ายกัน คือ ยกย่องเจงกิสข่านเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์โลกและเป็นที่รู้จักของคนไทย พระราชประวัติของ

พระองค์ยังมีเสน่ห์ชวนติดตาม โดยผู้เขียนนำเสนอด้วยแนวคิดที่แตกต่างกัน ทำให้โครงเรื่องและรายละเอียดมีความแตกต่างกันด้วย

แนวคิดกษัตราธิปไตย

แนวคิดกษัตราธิปไตย ในการศึกษาครั้งนี้เป็นคำที่ใช้เรียกแนวคิดการปกครองระบอบที่กษัตริย์เป็นพระประมุข ซึ่งปรากฏในนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 เรื่อง เนื่องจากในประวัติศาสตร์เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิที่มีอำนาจในการบริหารประเทศ ตามอาณัติแห่งสวรรค์ แต่นักเขียนทั้ง 3 ท่าน มีการอธิบายภาพเจงกิสข่านกับการปกครองระบอบกษัตริย์แบบไทยด้วย เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพเชื่อมโยงถึงการปกครองของเจงกิสข่านได้ชัดเจนขึ้น โดยอธิบายไว้ 2 ลักษณะ คือ เทวราชา และธรรมราชา มีรายละเอียดดังนี้

1. เทวราชา

เตมูยีนข่านได้รับการสถาปนาเป็นจักรพรรดิเจงกิสข่าน โดยการอ้างว่าเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจจากเทพเทนกี้ เทพเจ้าแห่งฟ้าในลัทธิเตงกี้ของชาวมองโกล จอห์น แมน กล่าวไว้ว่า “...บางทีคำว่าเจงกิสมีไว้เพื่อระลึกถึงคำว่าสวรรค์หรือท้องฟ้า “Tenger” ซึ่งทำให้จักรพรรดิองค์ใหม่เป็นผู้ปกครองบนสวรรค์ ซึ่งตรงกับจักรพรรดิจีนที่ปกครองด้วย ‘อาณัติแห่งสวรรค์’...” (Man, 2004, p. 104) แสดงว่า ในทัศนะของจอห์น แมน ตำแหน่งดังกล่าวมีที่มาของอำนาจคล้ายคลึงกับแนวคิด “อาณัติแห่งสวรรค์” ของจีน

อาณัติหรือประกาศิตจากสวรรค์ (Mandate of Heaven) เกิดขึ้นจากกษัตริย์ราชวงศ์โจว ปราบราชวงศ์ซางได้ จึงอ้างว่าได้รับอาณัติจากสวรรค์มาจัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ในฐานะ “โอรสแห่งสวรรค์” และ “อาณัติแห่งสวรรค์” ต่อมาแนวคิดนี้กลายเป็นสิ่งที่ใช้อ้างความชอบธรรมเพื่อล้มล้างราชวงศ์ (อรพินท์ ปานนาค และคณะ, 2539, หน้า 157) สอดคล้องกับวิกิพีเดีย ที่ให้ความหมายว่า “อาณัติแห่งสวรรค์ (Mandate of Heaven) คือ ความชอบธรรมที่สวรรค์มอบให้แก่มนุษย์คนหนึ่ง ให้มีอำนาจในการปกครองประชาชน มีลักษณะใกล้เคียงกับแนวคิดเทวสิทธิราชย์ในปรัชญาการเมืองตะวันตก” (วิกิพีเดีย, 2564, สืบออนไลน์)

แม้นวนิยายทั้งสามเรื่องจะกล่าวถึงการปกครองของเจงกิสข่าน ว่าเป็นระบอบการปกครองที่อ้างอาณัติแห่งสวรรค์แต่ผู้เขียนมักอธิบายเชื่อมโยงกับระบอบกษัตริย์ไทยเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยเชื่อมโยงกับระบอบเทวราชาที่อ้างความชอบธรรมในการปกครองโดยความเชื่อว่ากษัตริย์สืบเชื้อสายหรืออวตารมาจากเทพเจ้า และปกครองโดยมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารอาณาจักร เรียกว่า “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” ซึ่งหน้าที่สำคัญของกษัตริย์ตามแนวคิดนี้คือบริหารบ้านเมืองด้วยความยุติธรรม และการรบ ดังข้อความว่า

“...หน้าที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ตามคติแบบเทวราชาคือการปกครองและบริหารบ้านเมืองด้วยความยุติธรรม เพื่อขจัดความทุกข์ ความกลัว ความชั่วร้ายต่าง ๆ ของประชาชนให้หมดสิ้นไป นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ยังมีหน้าที่ในการรบ การรบของพระมหากษัตริย์ มีอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ การรบเพื่อปราบปรามผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองภายในราชอาณาจักร การรบเพื่อปราบปรามบ้านเมืองอื่น การรบเพื่อรักษากันเมืองของตน...”

(ปัทมา ที่สมประเสริฐกุล, 2547, หน้า 50 อ้างอิงใน วรณญา อัจฉริยบดี, 2554, หน้า 254-255)

ประพนธ์กร เสนอว่า เจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิที่มีอำนาจการปกครองเด็ดขาดแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สามารถบัญชาการทุกอย่างได้ตามต้องการ เช่น กรณีการตั้งรัชทายาท ผู้เขียนกล่าวว่า เจงกิสข่านใช้อำนาจแต่งตั้งเองจึงไม่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นดังตัวบท

“...เมื่อข้าหาไม่แล้ว ทุกคนต้องจำไว้ให้แม่นยำว่าจงอย่าได้มีการทะเลาะวิวาทแก่งแย่งระหองระแหงกันเป็นอันขาด...แลจากวันข้าตายข้าตั้งให้โกลีโต เป็นที่มหาข่านครองอาณาจักรแทนตัวข้า ให้มีอำนาจดุจข้าซึ่งทุกคนจะต้องเชื่อฟังดุจเป็นโองการของข้า ส่วนทูลีให้เป็นผู้มีอำนาจอาญาสิทธิ์เด็ดขาดปกครองภูมิภาคตะวันออกทั้งหมด ซาดากายก็ให้มีอำนาจเช่นเดียวกับทูลีโดยให้แบ่งแยกกันทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองภาคตะวันตก แลนอกนั้นบรรดาอัครวิหนารข่านเช่นสุโปลโต บอร์ซู จะต้องได้รับการยกย่องไม่ผิดไปจากข้ามีชีวิตอยู่...”

(ประพนธ์กร, 2507, หน้า 510-511)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นเห็นได้ว่า เจงกิสข่านสามารถสั่งการได้ตามที่ตนต้องการ และผู้ที่รับราชโองการต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

นวนิยายของประพนธ์กร ยังเสนอบทบาทการเป็นจักรพรรดิที่รบเพื่ออาณาจักรต่อสู้กับหัวหน้าเผ่า การรบเพื่อกู้เอกราช และการรบเพื่อแผ่ขยายอาณาจักร ทั้งยังใช้อำนาจลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาด ดังคำนำของประพนธ์กรกล่าวว่า

“...ชีวิตของเขาจรัสเหมือนตะวันเที่ยง เขาเป็นนักสู้ที่ปราศจากความปรานี ซ่ามันเสียรบให้ชนะ ออกหน้านำทหารบุกตลุย ถือนวจาสัตย์ เป็นคนมีเหตุผลรักนับถือผู้มีปัญญา

ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้น้อยในปกครอง จงชังและนำความตายให้แก่ผู้ทรยศ...ถือตัววางตัวให้มีสง่า มีเกียรติยศศักดิ์ชาติชายเชือกษัตริย์ชาน...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 8)

จากตัวบทข้างต้น พบว่า เจ็นกิสข่าน (เจงกิสข่าน) ในนวนิยายของประพันธ์กร เป็นกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีอำนาจอาญาสิทธิ์ เป็นผู้สืบทอดความเป็นข่านมาจากบิดา ทั้งยังทำการปราบปรามหัวหน้าเผ่า กษัตริย์ และจักรพรรดิอาณาจักรต่าง ๆ แล้วอ้างอาณัติสวรรค์ขึ้นปกครองมองโกล เจงกิสข่านยังใช้การแต่งงานกับเจ้าหญิงอาณาจักรที่ยึดครองได้ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการยึดครองและรวบรวมอาณาจักรด้วย แต่ถึงแม้จะเป็นนักรบที่โหดร้ายกับประชาชนของอาณาจักรอื่น แต่ก็ทรงเมตตาราษฎรชาวมองโกลอย่างยิ่ง

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” นำเสนอว่า การปกครองของจามูกามีลักษณะเป็น การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช เพราะตัดสินใจเด็ดขาดด้วยตนเอง โดยไม่มีประชาชน ในเผ่าคนใดร่วมแสดงความคิดเห็น “...จามูกาเป็นข่านของเผ่าจาตาร์ต ที่น่าจะเรียกได้ว่าเขาเป็น สมบูรณาญาสิทธิราช เขาไม่ตั้งที่ปรึกษา...ถ้าข้าจะต้องตายเพราะความคิดหรือแผนการ ของใครนั้น ขอให้ใครคนนั้นจงเป็นตัวข้าเอง เพราะข้าทนไม่ได้ที่จะพบว่าตนเองตายเพราะความคิด ของคนอื่น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 206) ทั้งนี้เพื่อใช้เปรียบเทียบกับเจงกิสข่านที่ปกครอง โดยสภากูริลโตที่เปิดโอกาสให้ขุนนางและสมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ว่ามีลักษณะเป็น ประชาธิปไตย

แต่เมื่อถึงช่วงที่เตมูจินได้รับการสถาปนาเป็นข่านครั้งแรก “สุริยา” ระบุว่า เตมูจิน เป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจแบบ “สมบูรณาญาสิทธิราช” แต่เป็นการใช้อำนาจที่มีขอบเขตและ จุดประสงค์ของการใช้อำนาจต่างจากจามูกา ดังตัวบทว่า “...ในการประชุมสมัชชาใหญ่-กูริลโต ครั้งนี้ พระจักรพรรดิเจงกิสข่าน ทรงเป็นกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชผู้ที่มีอำนาจสูงสุดแต่ผู้เดียวเหนือดินแดนมองโกลเสียทั้งหมด...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 422) การใช้อำนาจของเตมูจินครั้งนี้ ทำให้สามารถรวมเผ่าทุกเผ่าในทุ่งหญ้าสเตปป์และทะเลทรายโกบีเข้าด้วยกัน การใช้อำนาจ เผด็จการของเตมูจิน จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชาติและประชาชน ซึ่งต่างจากจามูกาที่ใช้เพื่อ ผลประโยชน์ส่วนตัว

“สุริยา” นำข้อมูลจากเอกสารของนักประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่วิเคราะห์ความเป็นผู้นำ ของเจงกิสข่านเป็นข้อมูลในการเขียนนวนิยาย โดยแสดงแนวคิดการเป็นผู้นำของเจงกิสข่าน ว่า “...และที่นี้จักรพรรดินาม “เจงกิสข่าน” ได้ถือกำเนิดขึ้นและสร้างจักรวรรดิของพระองค์ ให้แผ่ไพศาล...การขึ้นเป็นกษัตริย์ที่...ปกครองบนหลังม้า” ได้นั้น ย่อมต้องมีคุณสมบัติสำคัญและ องค์ประกอบหลายอย่างอยู่ในพระองค์ อันผู้ที่เรียกตนว่า ‘ผู้นำ’...” (“สุริยา”, 2556) ผู้เขียนจึง

นำเสนอคุณลักษณะความเป็นผู้นำควบคู่กับการเป็นกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงใช้อำนาจอย่างระมัดระวังและเป็นประโยชน์ต่อราษฎรและอาณาจักร

เจ็งกีซข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงรูปแบบการปกครองของเจ็งกีซข่านว่าเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่กษัตริย์ใช้อำนาจเผด็จการ แม้นวนิยายเรื่องนี้จะแสดงความโหดร้ายของชาห์แห่งคอเรสม์มากกว่า เนื่องจากต้องการจำลองภาพรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่เจ็งกีซข่านที่เป็นกษัตริย์ขุนศึกเหมือนกันก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากชาห์แห่งคอเรสม์เลย เพียงแต่ว่ามีมารยาเลห์ที่เลี่ยม มีความอดทนอดกลั้น และมีศิลปะในการแสดงออกอย่างมีชั้นเชิงมากกว่าชาห์แห่งคอเรสม์เท่านั้น จึงปรากฏว่ามีบางครั้งที่แสดงอารมณ์โกรธ หึงหวง และบังคับให้ชนชั้นใต้ปกครองกระทำในสิ่งที่ตนต้องการโดยไม่สมัครใจ เช่น กรณีที่รับสั่งให้มาฮมุด ยาลวัช บอกให้นักพรตฮัจยี ราฮิมให้ร้ายร่ำตามแบบพิธีกรรมของนักบวชคณะซูฟี ความว่า

“...นี่แน่ะท่านนักพรต, องค์พระผู้ครอบครองของเราทรงมีพระบรมราชบัญชา มาแก่ข้าพเจ้าว่า ให้ท่านออกแสดงการเดินระบำตามแบบระบำของนักพรต ท่านย่อมจะทราบดีอยู่แล้วดอกกระมังว่า สำหรับพระบรมราชบัญชานั้นถ้าแม้หากท่านไม่ปฏิบัติตามไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ท่านจะต้องเสียศีรษะของท่าน พระบรมราชปรีชาของเจ็งกีซ-ข่าน เป็นสิ่งที่ไม่มีใครคนใดในโลกนี้จะขัดท้านได้...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 667)

หรือการออกคำสั่งให้ชาวเมืองบูคารามารวมตัวกันเพื่อคัดเลือกช่างฝีมือ หญิงงาม และชายฉกรรจ์ออกจากกัน หากใครไม่ปฏิบัติตามจะต้องโทษประหาร “...บทลงโทษของกฤษฎีกาฉบับนี้ เป็นสิ่งซึ่งพวกเราทั้งหลายควรจะพึงสำเหนียกไว้ให้ดี ๆ เสียด้วย นั่นคือ คนที่ขัดขืนฝ่าฝืนกฤษฎีกาฉบับนี้...จักต้องถูกประหารชีวิตทันที ณ จุดที่ถูกค้นพบว่าแอบซ่อนอยู่นั้น ๆ เลยทีเดียว” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 699) การกระเช่นนี้สุภามองว่าเป็นการพรากครอบครัวอันเป็นที่รัก “...จากญาติพี่น้องจากเมียจากผัวจากลูกจากพ่อแม่ เสียงร่ำไห้อันโหยหวนก็ดังระเบ็งเซ็งแซ่ไปทุกแห่งหน มันหมายถึงการจากกันชั่วชีวิต...เสียงร้องคร่ำครวญอย่างปมว่าใจจะขาดนั้นบอกแสดงอยู่โดยชัดแจ้งว่าเป็นเสียงของคนทีสั่นหวง...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 701) นอกจากนี้ยังสั่งให้สังหารชาวเมืองอย่างโหดเหี้ยมไม่ต่างกับกระทำกับสัตว์ “...หน้าที่ตามภารกิจของเขามีอยู่แต่เพียงที่จะต้อนฝูงสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้เข้าสู่โรงฆ่าให้จงได้ภายในเวลาอันเร็วที่สุดเท่านั้น เขาจะกระชากสัตว์เหล่านั้นโดยไม่ต้องปราณี, และเขาก็จะเสียนิตีตัว

ที่ตื้อดั่งอย่างโหดเหี้ยมทารุณ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 702) การสั่งการให้ทำเช่นนี้ จึงเป็นการกดขี่เช่นฆ่าและลดทอนความเป็นมนุษย์

จากหลักฐานข้างต้นสรุปได้ว่า นักเขียนทั้ง 3 ท่าน เห็นว่าเจงกิสข่านเป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเช่นเดียวกัน แต่มีการใช้อำนาจแตกต่างกันตามแนวคิดหลักที่ใช้ในการเขียน ประพันธ์กร เห็นว่าเจงกิสข่านใช้อำนาจได้ไม่จำกัดตามแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เนื่องจากเป็นวีรบุรุษแห่งชาติจึงใช้อำนาจเพื่อประโยชน์และพิทักษ์รักษาอาณาจักร “สุริยา” มีทัศนะว่า เจงกิสข่านมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพราะมีคุณธรรมจึงใช้อำนาจอย่างจำกัด และใช้เพื่อประโยชน์ของมหาชนชาวมองโกลเท่านั้น ส่วน สุภา ศิริमानนท์ มองว่าเจงกิสข่านก็เหมือนกับกษัตริย์ขุนศึกทั่วไปที่ใช้อำนาจกดขี่ และละเมิดสิทธิเสรีภาพประชาชน

2. ธรรมราชา

ธรรมราชาเป็นคติการปกครองที่ยกย่องพระราชาที่ประพฤติปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนา “...ธรรมิกราชา หรือธรรมราชา ซึ่งหมายถึง พระราชาผู้ทรงปฏิบัติธรรม หรือพระราชาผู้ทรงธรรม ราชธรรมที่สำคัญที่สุด เรียกว่า ทศพิธราชธรรม...ราชธรรมที่เป็นสวนเสริมเพิ่มเติม ได้แก่ จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ พรหมวิหารธรรม และพละ เป็นต้น...” (คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551, หน้า 27) ส่วน เอนก มากอนันต์ (2550, หน้า 22) กล่าวว่า ความเป็นธรรมราชาของกษัตริย์ไทย คือ “...ผู้ปกครองในอุดมคติ ซึ่งในระดับประชาชนทั่วไปแล้ว ความคิดเรื่องกษัตริย์ที่เน้นการประพฤติธรรม เมื่อความคิดเรื่องผู้ปกครองผูกพันอยู่กับความเชื่อทางศาสนา ฐานะของผู้ปกครองจึงเลื่อนขึ้นมาอยู่ระดับในระดับเดียวกับศาสนา เพราะฉะนั้นความเชื่อในศาสนา คือหลังบาร์มีของอำนาจกษัตริย์ อันปรากฏในรูปของความเป็นธรรมราชาแบบสุโขทัย...”

ดังนั้น แนวคิดธรรมราชาจึงเป็นการปกครองที่กษัตริย์ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมตามคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นระบบที่พลังบาร์มีและความศรัทธาในวัตรปฏิบัติทางศาสนาของกษัตริย์ถูกยึดโยงเข้ากับอำนาจทางการปกครอง ผู้นำที่ให้การอุปถัมภ์ศาสนา และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาจึงได้รับการยกย่องว่าเป็น “ธรรมราชา”

วรุณญา อัจฉริยบดี (2554, หน้า 255) อ้างอิงแนวคิดของ ปัทมา ทีชประเสริฐกุล ที่ระบุว่า บทบาทของกษัตริย์ในพระพุทธศาสนามี 3 ลักษณะ คือ 1) มีบุญบารมี มีคุณธรรม ศีลธรรมสำคัญสำหรับกษัตริย์ 2) เป็นผู้นำของแคว้น และมีหน้าที่ดูแลบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อย 3) ปกครองแผ่นดินด้วยธรรมส่งผลให้ประชาชนมีความสุข

เจงกิสข่าน เป็นเรื่องเดียวที่เสนอภาพเจงกิสข่านเป็นธรรมราชา เนื่องจากผู้เขียนใช้แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงขอยกอธิบายเพียงบางส่วน

“สุริยา” กล่าวว่า นอกจากเจงกิสข่านจะเป็นนักรบผู้พิชิต หรือวีรชิตราชแล้ว ยังเป็น
 ธรรมิกราชหรือพระราชที่ทรงคุณธรรมด้วย ผู้เขียนยกพระราชกรณียกิจและบุคลิกลักษณะ
 ที่ใกล้เคียงกับ หลักทศพิธราชธรรม ทั้งการให้ทาน ให้ข้าวของเครื่องใช้และสวัสดิการที่ดีให้ชาว
 มองโกล ทรงบริจาคและเสียสละความสุขส่วนพระองค์ รับการช่วยเหลือให้มองโกลรอดพ้น
 จากการฆ่าฟันกันเอง อาชวะ ทรงเป็นผู้ซื้อตรงไ้มารยา ทั้งยังเป็นผู้มีมัทวะ คือ มีอัธยาศัย
 และกิริยามารยาทสุภาพอ่อนโยน ทั้งด้านกาย วาจา ใจ ดังตัวบทในนวนิยายความว่า “...พระ
 จักรพรรดิเจงกิสข่านทรงพยายามทำพระทัยให้มีความรักความ เมตตา และความปรารถนาดี
 ให้มีต่อนายทหารหน้าเหี้ยมทั้งหลายที่ยืนถวายความเคารพอยู่ต่อหน้าพระองค์ ทรงแยมพระโอบุส
 ยิ้มอย่างอารมณ์ดี ซึ่งไม่เคยปรากฏว่าข่านใหญ่องค์ใดเคยทำเช่นนั้น...” (“สุริยา”, 2556,
 หน้า 423) บุคลิกภาพเจงกิสข่านในนวนิยายของ “สุริยา” เป็นผู้มี ความอ่อนโยนยิ้มแย้มแจ่มใส
 มีอารมณ์ดีเป็นปกติ และเป็นผู้เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมตามหลักธรรมของผู้ปกครอง ทำให้ประชาชน
 ที่อยู่ภายใต้การปกครองต่างชื่นชม

เจงกิสข่านยังเป็นผู้มีปารมี สามารถตั้งคนที่มีความเหมาะสมไปปฏิบัติหน้าที่แทน
 หมอผี ที่ติดทรมต่อพระองค์ แล้วปรากฏว่าผู้ที่ทรงแต่งตั้งสามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี ทั้งยังไม่
 เกิดอาการกระด้างกระเดื่องต่อการปกครอง และไม่มีสิ่งร้ายใด ๆ เกิดขึ้นกับพระองค์และราชวงศ์
 “...พระจักรพรรดิทรงใช้พระบารมีของพระองค์โปรดเกล้าฯ ตั้งยูซุนให้เป็นพ่อมดหลวง ไม่มี
 เรื่องเล่าว่ายูซุน ชัดขึ้น...การณ์กลับปรากฏว่ายูซุนทำหน้าที่พ่อมดหลวงได้เป็นอย่างดี และหมอบ
 ราบคาบแก่เกรงพระบารมีของพระจักรพรรดิ...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 454)

ทรงเป็นสัญลักษณ์การหลอมรวมระหว่างศาสนาหรือความเชื่อ เข้ากับการใช้อำนาจ
 ทางปกครองในโลก เช่น กรณีที่ประชาชนเชื่อว่าทรงเป็นพ่อมดแห่งจักรวาล “...คนทั้งหลาย
 จึงพากันเชื่อว่า พระจักรพรรดิทรงมีฤทธาศักดานุภาพเหนือกว่าพ่อมดหลวง จึงพากันถวาย
 พระราชสมัญญานามว่า ‘พ่อมดแห่งจักรวาล’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 454)

เจงกิสข่านในนวนิยายของ “สุริยา” จึงเป็นจักรพรรดิที่มีคุณสมบัติผสมผสานกัน
 2 ลักษณะ คือ เป็นวีรชิตราช ผู้เก่งกาจในการรบสามารถแผ่ขยายอาณาจักรได้กว้างใหญ่ที่สุดใน
 ในประวัติศาสตร์โลก เป็นผู้กอบกู้และพิทักษ์รักษาอาณาจักร และยังเป็นธรรมิกราช ผู้ทรง
 คุณธรรมมีความใกล้ชิดกับศาสนา เป็นผู้สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนมองโกลด้วยคุณธรรม

แนวคิดชาตินิยม

“ชาตินิยม” มีจุดเริ่มต้นช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี 1789 โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่า
 ประชาชน คือ ชาติ และต้องการให้ประชาชนปกครองตนเอง แนวคิดในยุคเริ่มต้นจึงมีลักษณะ

ของการปฏิวัติและเชื่อมั่นในประชาธิปไตย แก่นความคิดชาตินิยมมี 4 ประการ คือ ความคิดเรื่องชาติ (The nation) ความคิดเกี่ยวกับชุมชนอินทรีย์ภาพ (Organic Community) ความคิดเรื่องกำหนดชะตากรรมด้วยตนเอง (Self-Determination) และความคิดเรื่องวัฒนธรรมนิยม (Culturalism) แก่นความคิดแรก คือ “ชาติ” ซึ่งเป็นหลักการแกนกลางขององค์การทางการเมือง ความหมายในระดับพื้นฐาน “ชาติ” คือ หน่วยทางวัฒนธรรม ที่หลอมรวมประชาชนเข้าด้วยกันโดยมีค่านิยมร่วมและประเพณีเป็นสื่อเชื่อมโยง โดยมีภาษา ศาสนาและประวัติศาสตร์ร่วมกันอยู่ร่วมกันในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ในทางทาง “ภววิสัย” ประชาชนที่มีวัฒนธรรมเดียวกันเป็นคนชาติเดียวกัน ส่วนในทาง “อัตวิสัย” ที่เกิดจากการนิยามของสมาชิกในชาติ ในแง่นี้ “ชาติ” จึงเป็น “หน่วยการเมืองเชิงจิตวิทยา” ที่ประชาชนมองตนเองในฐานะ “ชุมชนทางการเมืองที่เป็นธรรมชาติ” โดยมีความจงรักภักดีหรือความรักร่วมกันของมวลสมาชิกในรูปแบบของ “ผู้รักชาติ” ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความคลุมเครือและแยกความแตกต่างระหว่าง “ชาติ” กับ “เชื้อชาติ” ได้ยากยิ่ง ดังนั้น ชาติ จึงเป็นสิ่งที่ผู้คนมีพันธะผูกพันโดยการมีบรรพชนร่วมกัน เชื่อมโยงกันด้วยภาษา ศาสนา ประเพณี วิถีชีวิต และมาตุภูมิร่วมกัน แก่นเรื่องที่สอง คือ นักชาตินิยมเชื่อว่ามนุษยชาติได้รับการแบ่งสู่ความเป็นชาติโดยธรรมชาติ จากลักษณะและอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน “ชาติ” จึงมีนัยสำคัญทางการเมืองอย่างลึกซึ้ง ยิ่งกว่าแนวคิดเรื่องหน่วยทางสังคมแบบอื่น ๆ ซึ่งเน้นพันธะผูกพันและความภักดีต่อชาติ แก่นเรื่องที่สาม คือ การกำหนดชะตากรรมด้วยตนเอง (Self-Determination) เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองด้วยอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) บนฐานวิสัยทัศน์ของประชาชน และการปกครองชาติด้วยตัวประชาชนเอง ในทัศนะนี้ “ชาติ” จึงเป็น “ชุมชนทางการเมือง” ด้วย และแก่นเรื่องที่สี่ คือ “วัฒนธรรมนิยม” ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ ชาตินิยมวัฒนธรรม กับ ชาตินิยมชาติพันธุ์ อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดชาตินิยมวัฒนธรรม เป็นความคิดแบบจากฐานรากของสังคม จากประเพณี จารีต พิธีกรรม และตำนานพื้นบ้าน และเป็นวิถีที่ประชาชนที่สร้างขึ้นใหม่ โดยเชื่อมโยงกับตำนานในอดีต มีจุดมุ่งหมายเพื่อตระหนักและชื่นชมประเพณีและประวัติศาสตร์ ส่วนแนวคิดชาตินิยมชาติพันธุ์ ใช้แหล่งอ้างอิงจากประชากรกลุ่มพิเศษบางกลุ่มในสังคมที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งอาจกลายเป็น “ลัทธิเหยียดเชื้อชาติ” เช่น นาซีเยอรมันรังเกียจยิวเป็นต้น (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2562, สืบออนไลน์)

แนวคิดชาตินิยมเริ่มก่อตัวขึ้นในประเทศไทยช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 และมีการพัฒนาแนวคิดจากปัจจัยการเมืองภายในประเทศจนมีลักษณะพิเศษเฉพาะตน

1. ชาตินิยมในไทย

ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะแนวคิดชาตินิยมในไทยที่สอดคล้องกับแนวคิดของนวนิยายที่ศึกษา พบว่ามี 2 ประเภทหลัก คือ แนวคิดราชาชาตินิยม และแนวคิดชาตินิยม ซึ่งมีความเป็นมาและพัฒนาการที่ซับซ้อนตามพัฒนาการทางการเมืองการปกครอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ราชาชาตินิยม ธีรจุฑา เมสิน (2558, หน้า 48) อ้างอิงแนวคิดของ ธงชัย วินิจจะกุล ซึ่งอธิบายแนวคิดราชาชาตินิยมออกเป็น 2 ช่วง คือ ราชาชาตินิยมจากยุคอาณานิคมอำพราง (Royal Nationalism) และราชาชาตินิยมใหม่ (Neo-Royal Nationalism)

1.1.1 ราชาชาตินิยมจากยุคอาณานิคมอำพราง (Royal Nationalism) แนวคิดชาตินิยมของไทย เริ่มก่อตัวขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์การแสวงหาชาติอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก โสภา ชานะมูล สรุปแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และกอบเกียรติ สุวรรณทัต-เพียร เกี่ยวกับการเขียนประวัติศาสตร์ของกรมพระยาดำรงฯ ว่า

“...รูปแบบการเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ถึงแม้จะมีการนำแนวทางการเขียนประวัติศาสตร์แนวใหม่เข้ามาใช้ เช่น การวิพากษ์หลักฐานที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พยายามอธิบายด้วยหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ หากแต่กรอบโครงวิธีการนำเสนอ ยังคงเน้นศูนย์กลางอยู่ที่พระมหากษัตริย์ ในเวลาต่อมาได้กลายเป็นแบบแผนการเขียนประวัติศาสตร์ไทยเช่นนี้สืบต่อมา โดยยึดเอามติตามสิ่งที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทำแนวทางเอาไว้จนมีผู้เรียกแนวการเขียนประวัติศาสตร์แนวนี้นี้ว่า ‘สกุลดำรงฯ’...”

(โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 2)

ธงชัย วินิจจะกุล (2562, หน้า 5) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยมที่แพร่หลายครอบงำสังคมไทยหรือเป็นขนบ (Convention) ของความรู้ประวัติศาสตร์ของไทยในยุคปัจจุบัน มิใช่การโต้สวนกันแล้วเพื่ออธิบายอดีตหรือปัจจุบันอย่างรอบคอบ มิใช่ความรู้หรือการโต้สวนเพื่ออุทิศภาวะทางปัญญา แต่เป็นประวัติศาสตร์เพื่อปลุกฝังความเชื่อและศรัทธาชุดหนึ่งที่ไม่พึงสงสัย และตอกย้ำซ้ำแล้วซ้ำอีก ประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยมเป็นอุดมการณ์ที่แทบจะเป็นศาสนาแบบโลกวิสัย (Secular) ชนิดหนึ่ง มีความศักดิ์สิทธิ์ในระดับหนึ่งจึงมิให้ขึ้นข่มขี่มด้า การละเมิดความเชื่อทางประวัติศาสตร์ประเภทนี้ จึงเป็นอาชญากรรมทางความคิดที่ควรลงโทษอย่างรุนแรงทำนองเดียวกับการลบหลู่ทางศาสนา (Blasphemy) ที่เดียว

ซึ่งงานเขียนประวัติศาสตร์ที่ให้นักษัตริย์เป็นศูนย์กลางของเรื่องแบบนี้ มักเกิดทุนผู้ปกครองกษัตริย์ วิจารณ์ และนำมาซึ่งความมั่นคงของชาติอย่างยั่งยืนยาวนาน โดยเค้าโครงเรื่องประวัติศาสตร์มักกล่าวถึงการเริ่มต้นอาณาจักรแห่งแรกของคนไทย อยู่ที่สุโขทัย โดยมีหลักฐานเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุที่แสดงความรุ่งเรืองในอดีต หลักฐานสำคัญที่แสดงความเป็นชาติ คือ ภาษาไทย ที่ปรากฏหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงและอื่น ๆ ซึ่งทำให้ชาติไทยมีอารยธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ จากนั้นก็เล่าความเจริญที่สืบเนื่องมายัง อาณาจักรในสมัยหลังทั้งอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ อย่างไม่ขาดสาย (โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 2-3)

การพยายามแบ่งแยกและปักปันพื้นที่อาณาจักรสยามของชาติมหาอำนาจ ขาวตะวันตก อย่างอังกฤษ และฝรั่งเศส ส่งผลให้สยามมีสภาพเป็นรัฐชาติหรือรัฐประชาชาติในโลก แต่สยามก็รอดพ้นจากการถูกยึดครองในฐานะอาณานิคมมาได้ ต่อมาแนวคิดชาตินิยม ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัดเป็นครั้งแรก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ตั้งแต่ พ.ศ. 2543-2468 ซึ่งทรงสร้างความเป็นชาตินิยมแบบ Aristocratic แนววัฒนธรรมชนชั้นสูงแบบวิคตอเรีย คือ สุภาพบุรุษแบบอังกฤษ ทรงได้รับความร่วมมือจาก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สร้างระบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติ จากประวัติศาสตร์แบบพงศาวดารที่ใช้มาแต่เดิม พัฒนาสู่การเขียนประวัติศาสตร์โครงเรื่อง แบบราชวงศ์ อันเป็นการเริ่มต้นเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ชาติ (ธีรจุฑา เมสิน, 2558, หน้า 44; โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 1) การเน้นเล่าเรื่อง “ชาติ” สมัยรัชกาลที่ 6 จึงเป็นการผนวกรวม ของ “ชาติ” กับ “สถาบันพระมหากษัตริย์” อันสะท้อนผ่านคำขวัญ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552, หน้า 20) การส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมนี้เห็นได้จากงานพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ 6 เช่น บทละครหัวใจนักรบ บทละครเรื่องพระร่วง เมืองไทยจึงตื่นเกิด ปลุกใจ เสือป่า เทียวเมืองพระร่วง เป็นต้น โดยจุดมุ่งหมายของวรรณกรรม ร.6 ส่วนใหญ่เป็นการปลุกใจ ให้รักชาติ และการแสดงความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ ซึ่ง ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เสนอว่าชาตินิยม ในลักษณะนี้ คือ “ราชาชาตินิยม” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552, หน้า 21-23)

ธีรจุฑา เมสิน (2558, หน้า 52) กล่าวถึงการศึกษาเรื่องชาตินิยม ในแบบเรียน ของ สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ นำเสนอโดยสรุปว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชาติไทย กล่าวถึงประเทศไทย ว่าเป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่มีแต่ความสงบสุข กษัตริย์มี บุญบารมี และมีภารกิจช่วยปกป้องเอกราชของชาติ มีการยกย่องพระมหากษัตริย์องค์สำคัญ เป็นวีรบุรุษ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช อาจสรุปได้ว่า แกนหลักของประวัติศาสตร์ชาติไทย ในหนังสือเรียนที่มีอิทธิพลจากประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม คือ ชาติไทยดำรงอยู่ได้ตลอดมา

ด้วยการที่กษัตริย์ทำสงครามรักษาเอกราชเอาไว้ได้ และสร้างความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีกษัตริย์เป็นผู้นำรักษาเอกราชและสร้างความเจริญ เนื้อความในประวัติศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์กัน 3 เรื่อง คือ 1) การต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเอกราช 2) การต่อสู้เพื่อปกป้องรักษาเอกราช และ 3) การขยายอำนาจ

แนวคิดราชาชาตินิยมอำพราง มีการเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้ช่วงหนึ่งแนวคิดชาตินิยมได้เข้ามาแทนที่ แต่หลังจาก พ.ศ. 2500 ก็เริ่มมีการรื้อฟื้นและพัฒนาแนวคิดแบบราชาชาตินิยมให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จนกลายเป็นแนวคิดแบบราชาชาตินิยมใหม่

1.1.2 แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ (Neo-Royal Nationalism) คือ ประวัติศาสตร์ที่มีโครงเรื่องเล่าแบบใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 คือ บทบาทกษัตริย์ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ ทำให้อำนาจที่ถดถอยไปช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองกลับคืนมา และยังมีสถานะสูงส่งขึ้น โดยมีภาพลักษณ์ที่เพิ่มขึ้นมา คือ “ราชาชาตินิยมที่เป็นประชาธิปไตยและรับใช้ประชาชน” (ธีรจุฑา เมฆิน, 2558, หน้า 53) สอดคล้องกับแนวคิดของ ปถุน เทพนรินทร์ ที่ว่า อุดมการณ์ ‘ราชาชาตินิยม’ ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นอกจากกำหนดโครงเรื่อง (Plot) ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีอีก 2 หน้าที คือ “...(1) สร้างให้ ‘ราชา’ กับ ‘ชาติ’ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีอาจแยกขาด และ (2) ยังมีการเติมลักษณะสำคัญของราชาชาตินิยมเพิ่ม และส่งผลอย่างยิ่งยวดต่ออุดมการณ์เช่นกัน คือ ความเป็นนักประชาธิปไตย...” (ปถุน เทพนรินทร์, 2556, หน้า 1)

กระบวนการการสร้างความคิดจิตสำนึกให้ราชาเป็นหนึ่งเดียวกับชาติมี 2 มิติ คือ ด้านแรกให้ราชาเป็นหนึ่งเดียวกับชาติแบบอนุรักษนิยม คือเป็นหนึ่งเดียวกับชาติพันธุ์ไทย และด้านที่ราชาเป็นหนึ่งเดียวกับเสรีนิยม คือ ราชาเป็นผู้ที่ประชาชนทุกคนเลือก การทำให้แนวคิดนี้สำเร็จได้ต้องผ่านการนิพนธ์ประวัติศาสตร์ ปถุน เทพนรินทร์ ยังกล่าวอ้างการศึกษาของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, สุชาติ สวัสดิ์ศรี, นิธิ อีศวศรีวงศ์, ธงชัย วินิจจะกุล, แพทริค โจรี และอื่น ๆ ว่า การเขียนประวัติศาสตร์ชาติช่วง พ.ศ. 2490-2510 คล้ายกับพงศาวดารอันมีแกนอยู่ที่สถาบันกษัตริย์ ซึ่งอธิบายว่า กษัตริย์และประชาชนมีความสัมพันธ์กันที่เป็น “ชาติพันธุ์ไทย” แต่ความสัมพันธ์ไม่เท่าเทียมกัน พระราชายังปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ จึงเป็นความชอบธรรมที่กษัตริย์จะเป็นผู้ปกครอง ส่วนชาติพันธุ์ไทยทั้งหมดคือผู้อยู่ใต้การปกครอง และประวัติศาสตร์ในอดีตก็มีร่องรอยของประชาธิปไตย เช่น การได้รับความเห็นชอบจากประชาชนให้ครองราชย์ ที่เรียกว่า “อเนกนิกรสโมสรสมมติ” จึงเป็นความชอบธรรมที่จะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบไทย และชนชั้นนำมีสิทธิ์ได้อำนาจปกครอง กระบวนการนี้ได้รับความ

ช่วยเหลือจากปัญญาชนชั้นนำ เช่น พระองค์เจ้าธานีวัตติ, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, ศาสตราจารย์ พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นต้น โดยงานเขียนที่ กลุ่มบุคคลเหล่านี้นำเสนอ ล้วนแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ประชาชน กษัตริย์ ชาติ อำนาจอธิปไตย และประชาธิปไตย โดยการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเช่นนี้ได้ให้ผลประโยชน์สูงสุดกับชนชั้นนำไทย (ปฤณ เทพนรินทร์, 2556, หน้า 9-10)

ปฤณ เทพนรินทร์ (2556, หน้า 11-12) ยังเสนอว่า ชนชั้นนำไทยอธิบายระบอบการปกครองแบบไทย ว่ามีลักษณะร่วม 5 ประการ คือ

- 1) เป็นงานเขียนที่ปรับระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีให้ใกล้เคียงกับระบอบที่ตนจะมีอำนาจให้มากที่สุด
 - 2) มีโครงเรื่องคล้ายกัน 2 ส่วน คือ อธิบายระบอบการปกครองแบบจารีตก่อน พ.ศ. 2475 และเสนอการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยว่าดีกว่าแบบตะวันตก
 - 3) ยกย่องการปกครองของสุโขทัยว่าใกล้เคียงประชาธิปไตย และส่งเสริมให้มีผู้ปกครองที่ดีเพราะถูกจำกัดด้วยกรอบของพระพุทธศาสนา
 - 4) ใช้งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากกรมพระยาดำรงฯ เป็นต้นแบบทำให้งานเขียนประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยแบบไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับราชาของชาติพันธุ์ไทย
 - 5) พยายามยกย่องประชาธิปไตยแบบไทยเข้ากันได้กับระบอบประชาธิปไตยแบบเสรี ที่นานาชาติใช้กัน โดยทุกกลุ่มแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองมีความชอบธรรมเพราะได้รับการยินยอมจากประชาชน (อเนกนิกรสโมสรมมตติ) หรือระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบจอมพลสฤษดิ์
- แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่จึงเริ่มมีพัฒนาการตั้งแต่ พ.ศ. 2490 และมีความชัดเจนขึ้นใน พ.ศ. 2516 จากนั้นก็กลายเป็นอุดมการณ์หลักที่ใช้ปกครองประเทศจนถึงปัจจุบัน จึงพบได้ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบันก็มีหลายเรื่องที่มีแนวคิดนี้

1.2 ชาตินิยม

เหตุการณ์อภิวัฒน์สยาม 2475 ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นชาตินิยมอีกรูปแบบที่มีได้มีราชาเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือให้ความสำคัญกับ ‘ชาติ’ ในความหมายแปลกจากเดิมว่า ประชาชนหรือราษฎรที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ‘ชาติ’ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แนวคิดชาตินิยมแบบนี้มีความเด่นชัดมากขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม การศึกษาของ ประจักษ์ศิลปาคม บวรณมมาตร ทำให้เห็นว่าแนวคิดชาตินิยมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีสองช่วง

โดยช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. 2481-2487 และช่วงที่สองระหว่าง พ.ศ. 2491-2500 ซึ่งทั้งสองช่วงมีลักษณะแนวความคิดแตกต่างกัน

1.2.1 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงแรก (พ.ศ. 2481-2487) เป็นช่วงที่ทำนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแผนเอเชีย (Pan Asian) หรือ “ความเป็นเอเชียที่ยิ่งใหญ่” ที่กำลังไหลวนอยู่ในเอเชียขณะนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงเกิดแนวคิด “ราชอาณาจักรไทยอันยิ่งใหญ่” เห็นได้จากการเรียกร้องดินแดนคืนจากอังกฤษและฝรั่งเศส “...การเคลื่อนไหวของรัฐบาลที่สนับสนุนการเรียกร้อง ปลุกระดมประชาชนในการเรียกร้องดินแดนคืนจึงเป็นตามเป้าหมายและอุดมการณ์ของรัฐ ที่ต้องการสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่ชาติไทย รวมทั้งการสร้าง Pan-Asia...ที่จะสร้างมหาอาณาจักรไทย...” (โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 44) ดังจะเห็นได้ว่าในสมัยนี้รัฐบาลได้ส่งทหารไทยบุกรุกรัฐเชียงตุงเพื่อรวมชาติพันธุ์ไทยเข้ากับราชอาณาจักรไทย

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับความช่วยเหลือจากนักปราชญ์คนสำคัญหลายท่าน เพื่อสร้างแนวคิดชาตินิยมให้ประสบผลสำเร็จ แต่บุคคลที่มีความโดดเด่นมาก คือ หลวงวิจิตรวาทการ เนื่องจากผลงานที่มีความหลากหลาย ทั้งตำราประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ บทละคร บทเพลง ฯ “...บทละครประวัติศาสตร์ ของ หลวงวิจิตรวาทการ มีอิทธิพลต่อสังคมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในด้านการปลุกใจให้รักชาติ และการทำให้ประชาชนคนดู โดยเฉพาะเยาวชนเข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติตามประวัติศาสตร์ชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการ...” (ประจักษ์ ธีรธรรม, 2528, หน้า 268-269)

ประจักษ์ ธีรธรรม ศึกษาแนวคิดชาตินิยมในบทละครอิงประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ พบว่า มีการแทรกแนวคิดชาตินิยมได้อย่างน่าสนใจ ความว่า

“...เป็นยุคแห่ง ‘การสร้างชาติ’ เพื่อนำไทยไปสู่ความเป็นมหาอำนาจจอมพล ป. พิบูลสงคราม พยายามที่จะปลุกฝัง ‘ลัทธิชาตินิยม’ สุ่มวลชนทุกวิถีทาง พยายามสร้างความศรัทธาในตัวผู้นำ และความภาคภูมิใจในเกียรติของชาติ โดยใช้จิตวิทยาการเมืองทุกรูปแบบ โดยเฉพาะจิตวิทยาการชักจูงใจมวลชน (Mass Suggestion) ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้เสนอแนะ โดยมีความคิดที่ว่า การที่จะปลุกฝังนโยบายทางการเมืองสู่มวลชนนั้น ต้องพยายามให้เกิดความเชื่อมากกว่าความเข้าใจ ต้องพยายามให้เกิดความสะเทือนใจมากกว่าที่จะใช้เหตุผล...”

(ประจักษ์ ธีรธรรม, 2528, หน้า 270)

บทละครของหลวงวิจิตรวาทการ จึงมีส่วนช่วยปลูกฝังแนวคิดชาตินิยม โดยนำตัวละครในประวัติศาสตร์มาผูกเรื่องผสานกับจินตนาการให้ตัวละครมีเรื่อง รัก โศก บางครั้งใช้เหตุการณ์เลี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นละคร และมักจบเรื่องด้วย โศกนาฏกรรม เพื่อให้ผู้ชมเกิดความประทับใจ เพื่อปลูกใจให้รักชาติ ดังที่ ประอรรถน์ บุรณมาตร กล่าวไว้ว่า “...แนวคิดสำคัญคือการปลูกใจให้รักชาติ แก่นเรื่องเน้นให้เห็นถึงถิ่นกำเนิดชาติไทย ความยิ่งใหญ่ของชาติไทยในอดีต การถูกชาติอื่นรุกราน และการกอบกู้อิสรภาพของชาติ พร้อมกันนั้นก็สอดแทรกคติให้ประชาชนคนดูอยู่เสมอว่า ความรักชาติต้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด...” (ประอรรถน์ บุรณมาตร, 2528, หน้า 272) บทละครจึงเน้นอารมณ์ความรู้สึกรักชาติมากกว่า เหตุผล นอกจากบทละครและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์แล้วยังมีวรรณกรรมประเภทอื่นที่ยังคง สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น เพลงปลุกใจ และสำนวนต่าง ๆ ในละคร

1.1.2 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงที่สอง (พ.ศ. 2491–2500) ในช่วงนี้ ลัทธิชาตินิยมมีความเปลี่ยนแปลงเนื้อหาไปจากเดิม หลังจากที่ยอมพล ป. พิบูลสงคราม สามารถเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลได้อีกครั้ง บริบททางสังคมในยุคนี้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเผยแพร่ แนวคิดคอมมิวนิสต์ ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติดังนั้นแนวคิดที่สำคัญในยุคนี้ คือ “...การต่อต้านและปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ทุกวิถีทาง โดยใช้ ‘ลัทธิชาตินิยม’ เป็นเครื่องมือ...” (ประอรรถน์ บุรณมาตร, 2528, หน้า 274) รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม พยายามส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมให้เกิดขึ้นอีกครั้ง “...เพื่อต่อต้านการแทรกซึมบ่อนทำลายของ จีนคอมมิวนิสต์ และต่อต้านอิทธิพลในทางเศรษฐกิจของชาวจีนโดยทั่วไป รัฐบาลจึงได้กำหนด มาตรการปฏิบัติต่อชาวจีนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง...” (จุฬพญ. เลขาพันธ์ุ, 2543, หน้า 255) ในช่วงนี้ บทละครอิงประวัติศาสตร์ ของ หลวงวิจิตรวาทการ กลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งหนึ่ง

สมภาพ จันทรประภา เคยให้สัมภาษณ์ ประอรรถน์ บุรณมาตร เกี่ยวกับ อิทธิพลบทละครอิงประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ ความว่า

“...บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ แต่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะปลูกฝังความนิยมเกี่ยวกับ ‘ลัทธิชาตินิยม’ สู่มวลชน ดังนั้นการนำเนื้อหา ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์แบบชาตินิยมของ หลวงวิจิตรวาทการ มาผูกเป็น ละคร โดยสร้างบทบาทของตัวละคร และส่งเสริมแต่งเรื่องให้ดูมีชีวิตชีวา เป็นที่ ประทับใจของประชาชนคนดู ก็ยังเป็นผลให้ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นนั้น เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทยตามประวัติศาสตร์ชาตินิยมของ หลวงวิจิตรวาทการ

ซึ่งอาจจะมีเพียงข้อเท็จจริงที่สนับสนุนลัทธิชาตินิยมเท่านั้น เพราะประวัติศาสตร์ของ
หลวงวิจิตรวาทการขึ้นอยู่กับการเมือง....”

(ประจักษ์ วรรณมาตร, 2528, หน้า 258)

ประจักษ์ วรรณมาตร ยังวิเคราะห์ว่า หลวงวิจิตรวาทการ เป็นผู้
จิตวิทยาสูง ทำให้เข้าใจวิธีการปลูกฝังแนวความคิดชาตินิยมให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว
มากกว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจทางด้านการวิชาการและเหตุผล คือ การอาศัยหลักการละคร ทำให้
ประชาชนเกิดอารมณ์สะเทือนใจ จากความซาบซึ้ง โศกเศร้า ประทับใจในวีรกรรมของตัวละคร
ทำให้เกิดความรู้สึกฝังแน่นในความทรงจำอย่างได้ผลกว่าวิธีอื่น “...ดังนั้นบทละครประวัติศาสตร์
ของท่านย่อมมีพลัง และมีอิทธิพลทำให้ประชาชนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อประวัติศาสตร์
ความเป็นมาของชนชาติตนเอง และชาติเพื่อนบ้านและดูจะมีพลังเข้มข้นกว่าการเขียน
ประวัติศาสตร์แบบชาตินิยมของท่านเสียอีก...” (ประจักษ์ วรรณมาตร, 2528, หน้า 259)

ความเป็นชาติตามนโยบายชาตินิยมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม
จึงหมายถึง “...การมีเชื้อชาติไทยที่ต้องเทิดทูนเหนือสิ่งอื่นใด การมีแบบแผนชีวิตในแบบไทย
ที่ถูกสร้างขึ้นตามรัฐนิยม ทั้งการแต่งกาย การกิน การพูด การประพฤติปฏิบัติตน ฯลฯ และ...
การเชื่อผู้นำ ซึ่งถือเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งชาติที่จะนำไทยไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและ
ความเป็นมหาอำนาจ...” (นพมาศ ทิระกุล, 2549, หน้า 95)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาตินิยมแบบหลวง-
วิจิตรวาทการ คือ การเน้นเรื่องวีรบุรุษผู้ปกป้องบ้านเมือง ดังที่ เคร็ก เจ. เรย์โนลด์ส กล่าวว่า
การบรรยายเรื่องของหลวงวิจิตรวาทการมักใช้ใจความสำคัญ (motif) เป็นเรื่องวีรบุรุษนักรบผู้
ปกป้องบ้านเมืองจากการปกครองของต่างชาติ หรือผู้ปกป้องแผ่นดินจากผู้รุกรานภายนอก (Reynolds,
1992, p. 323 อ้างอิงใน โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 10) การใช้ชนชาติวีรบุรุษเช่นนี้จึงส่งผลให้
พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตเป็นวีรบุรุษไปโดยปริยาย ซึ่งบทบาทที่โดดเด่นที่สุด คือ การกอบกู้
บ้านเมือง เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงนำทหารต่อสู้เพื่อกอบกู้เอกราชจากพม่า
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กอบกู้บ้านเมืองจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เป็นต้น
ในกรณีนี้ พระมหากษัตริย์ได้กลายเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ (โสภา ชานะมูล, 2545, หน้า 10)

2. แนวคิดชาตินิยมในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย ร่วมสมัย

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย
ร่วมสมัย กลุ่มที่มีเนื้อหาเชิดชูวีรบุรุษ 2 ฉบับคือ เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย่นกิสข่าน

ของ ประพันธ์กร และเรื่องเงงกิสข่าน ของ “สุริยา” ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดชาตินิยม แต่มีความแตกต่างกันตามบริบทของยุคสมัย 2 แนวคิด คือ แนวคิดชาตินิยม (Nationalism) และแนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ (Neo-Royal Nationalism) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ชาตินิยม

แม้ว่านวนิยายเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน จะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระราชประวัติจักรพรรดิมองโกล แต่กลับได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่านชาวไทย ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุที่ทำให้คนไทยมีความสนใจต่อประวัติจักรพรรดิผู้นี้ เกิดจากนโยบายชาตินิยมและผลการศึกษาที่มาจากคนไทยในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เนื่องจากขุนวิจิตรมาตราได้ยกผลงานการศึกษาเรื่อง The Thai Race: The Elder Brother of the Chinese ของ ดร.วิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์ (Dr. William Clifton Dodd) มิชชันนารีชาวอเมริกัน ที่พบว่า “...‘ชนชาติไทย’ เชื่อกันว่า พวกมุง เป็นบรรพบุรุษของไทยมีเชื้อสายมองโกล เป็นชาติที่เก่าแก่กว่าชาวฮิบรู และจีน เป็นเจ้าของถิ่นเดิมของจีน...บรรพบุรุษของคนไทยได้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาจากถิ่นกำเนิดของตนในเอเชียกลางมายังชายแดนด้านตะวันตกของจีน...” (ณัฐพัชร์ สอนสงเสริม, ม.ป.ป., สืบออนไลน์)

ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้คนไทยที่ได้รับแนวคิดชาตินิยมในยุคนั้น เชื่อว่าคนไทยและมองโกลอาจมีที่มาจากที่เดียวกัน แม้แต่ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากงานวิชาการดังกล่าว เพราะในอารัมภบทของนวนิยายเรื่องอัตติลาของท่าน มีเนื้อความว่า “...พวกฮวนหรือที่ฝรั่งเรียกว่า Hun ที่อยู่รอบนอกประเทศจีน มีสายโลหิตใกล้เคียงกับคนไทย เพราะเป็นชาวมองโกลด้วยกัน...” (หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2556, หน้า 5) แสดงว่า หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็เชื่อถือว่าชาติพันธุ์ไทยและมองโกลมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด นี่อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้คนไทยยกย่องจักรพรรดิชาวมองโกลผู้นี้ไม่แตกต่างไปจากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ชาวไทย โดยปรากฏว่า คนไทยให้การตอบรับหนังสือแปลเยนกีซข่านจอมจักรพรรดิ ของ วาที่ พ.ต.ท.อัมพร จินตกานนท์ และ พ.ต.ท.ทำรง ปานสิงห์ ที่มีการพิมพ์อย่างต่อเนื่องถึงสองครั้งในเวลาไล่เลี่ยกัน โดยพิมพ์ครั้งแรกเมื่อต้นปี พ.ศ. 2493 และครั้งที่สอง พ.ศ. 2495 ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ในการพิมพ์ครั้งแรกนั้น มีการตีพิมพ์ในปีเดียวกันโดยสำนักพิมพ์สองแห่ง ซึ่งแสดงถึงความนิยมของคนไทยที่มีต่อเรื่องราวเกี่ยวกับจักรพรรดิผู้นี้อย่างยิ่ง เมื่อภาพยนตร์เงงกิสข่านที่ผลิตโดยประเทศฟิลิปปินส์ เข้ามาฉายในประเทศไทยเมื่อปลายปี พ.ศ. 2493 จึงมีผู้เข้าชมภาพยนตร์อย่างล้นหลาม ส่งผลให้นวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน ที่พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2498 ได้รับความนิยมด้วย

งานเขียนของขุนวิจิตรมาตรา, หลวงวิจิตรวาทการ และปัญญาชนอีกหลายท่าน ส่งผลต่อการสร้างกระแสชาตินิยมให้คนไทยรู้สึกถึง “ความยิ่งใหญ่ของชนชาติไทย” สอดคล้องกับ กระแสแนวคิดแพนเอเชีย (Pan Asian) หรือ “ความเป็นเอเชียที่ยิ่งใหญ่” ของญี่ปุ่น โดยปรากฏว่า แนวคิดดังกล่าวส่งผลให้มีการทวงคืนดินแดนจากอังกฤษและฝรั่งเศส รวมถึงการบุกเชียงตุง แล้วก่อตั้ง “สหรัฐไทยเดิม” เพื่อรวมดินแดนของชาติพันธุ์ไทยเข้ากับประเทศไทย

นวนิยายยังปรากฏหลักฐานแนวคิดชาตินิยมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อย่างเด่นชัดในเหตุการณ์ที่กองทัพเจงกิสข่านบุกนครหลวงเชียงานครั้งแรก กองทัพมองโกล ตีเมืองต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ชาวบ้านกลับไม่รู้สึกเกลียดชังศัตรูเพราะเจงกิสข่านห้ามทำร้าย ปล้นชิงสมบัติของชาวบ้าน เมืองกองทัพโกลถึงเชียงาน (นครเขื่อนขันธ์) ใจเสียดและเปียโป้วเซียจือ ของอาณาจักรจีนเห็นที่ด้านลำบาก จึงใช้วิธีปลุกใจชาวจีนให้เกิดความสำนึกรักชาติช่วยกันขับไล่ มองโกล ความว่า

“...แล้วใจเสียดและเปียโป้วเซียจือ ก็ปรึกษากันให้มีประกาศไปตามหัวเมืองทั้งปวง เหาที่จะยังพอมิทางติดต่อกันได้ ความว่า บัดนี้พวกฮวนมองโกลมีกำลังเป็นทัพใหญ่หลวง เข้ามาตีนครเชียงาน ตึกครั้งนี้เป็นศึกใหญ่ด้วยข้าศึกสามารถหักด่านรายทางเข้ามา ได้รวดเร็วจนอัศจรรย์ จึงเป็นหน้าที่ของชาวจีนผู้รักชาติ แลมหาภักดิ์ริย์ ของตนจะพึงร่วมใจกันหาทางต่อสู้ระบภัยยังการกระทำอันตรายของฮวนป่านี่ให้จงได้ มิฉะนั้นแล้วหากพวกฮวนกำเริบเข้าตีนครเชียงาน กระทำร้ายต่อบ้านเมืองแลองค์ฮ่องเต้ได้สำเร็จ แผ่นดินจีนทั้งประเทศก็จะลุกเป็นไฟ พวกฮวนเป็นคนป่าอันดุร้าย ก็กระทำข่มเหงเอาด้วยสันดานหยาบตามอำเภอใจ จึงให้ชาวจีนทุกคนอย่าเห็นแก่ ความสุขส่วนตัวเลย ชาติฉิบหายแล้วทุกคนจะมีความสุขกาย แม้บ้านจะอยู่แล อาหารจะกินชาวนฮวนป่าจะกระทำทุรกรรมแม้กระทั่งลูกเขาเมียใคร ให้ได้ยากไร้ทรมาณ ฉะนั้นให้จับอาวุธสู้ฮวนจนจันทวันกันเถิด จึงจะรอดอันตรายครั้งนี้ประกาศนี้ถูกปิด โฆษณาชวนเชื่อไปทั่ว คนเดินถนนรู้แล้วกระจายข่าวเลื่องลือกันต่อไป คนจีนทั้งนั้น แม้ที่มีชอบหน้าขุนนางกังฉินบางคนก็เกิดรู้สึกซู้ขึ้นในอารมณ์รัก เกิดทุนภักดิ์ริย์ของตน แต่ต่างกริ่งเกรงว่าพวกฮวนอันตนมิรู้จักยินแต่ว่าเป็นคนป่าจะดุร้ายเหี้ยมโหดจริง คนจีนบ้างก็สมัครเข้าเป็นกองอาสา แลบ้างมีรู้จะติดต่อบริกาขุนนางผู้ใดว่าควรจะทำอย่างใด ก็รวบรวมกันขึ้นเป็นกลุ่มเป็นก๊กกองกระทำตัวเป็นกองโจร ลุกขึ้นต่อต้าน ชุมนซ่อนลักลอบทำร้ายทหารบางกองที่เห็นกำลังทัดเทียมจะสู้กันได้...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 312-313)

ราษฎรอาณาจักรจีน เห็นว่าไม่สามารถพึ่งพิงทางการได้จึงรวบรวมวีรชนผู้รักชาติ จัดตั้งเป็นกลุ่มก๊กขึ้นเป็นกองโจรเข้าต่อสู้เจงกิสข่านหลายกอง ทำให้เจงกิสข่านประหลาดใจที่มี กองกำลังของชาวจีนรักชาติจำนวนมาก แต่กองกำลังเหล่านี้ก็ไม่สามารถรบชนะมองโกลได้ แม้สามารถยึดกำแพงเมืองไว้ได้แล้ว แต่เจงกิสข่านตัดสินใจให้ถอยทัพกลับมองโกลก่อน ทั้งนี้เพื่อเตรียมกองทัพให้พร้อมมากกว่าเดิมแล้วกลับมาสู้รบใหม่

ประพันธกรยังนำเสนอประเด็นการแตกความสามัคคีของชาวจีน เป็นสาเหตุ ให้มองโกลบุกอาณาจักรจีนได้สำเร็จ โดยนำเสนอผ่านการรายงานข่าวของตัวละครสุไบโต ว่า

“...บางด้านบางเมืองมีทหารคณะก๊วนชาติรักษาระวังอยู่แต่ไม่มีสภาพเข้มแข็ง เกินกว่าที่ทหารม้ามองโกลจะทำลายได้เช่นเคย แต่อย่างไรก็ดีมีสถานการณ์อันเลวร้าย เกิดขึ้นเป็นเคราะห์ของราชวงศ์จีนจะสิ้นเชื้อต้องตกเป็นทาสของเยนกีซข่าน ด้วยได้เกิด แก่งแย่งชิงดีกัน ในระหว่างขบวนการก๊วนชาติ กล่าวคือภายหลังที่ได้เกาหลีก๊กแล้ว ขุนนาง คณะก๊วนชาติแตกสามัคคี เนื่องด้วยไม่มีความปรองดองในการแบ่งทรัพย์สินที่ยึดได้จาก เซลย ยิ่งกว่านั้นบางพวกมิได้รับตำแหน่งที่ตนคิดว่าจะได้ บางพวกก็หาว่าพระเจ้าฮ่องเต้ ของพวกปฏิวัติพระทัยเบาหวิวเบาเชื่อแต่คนสอพลอไม่ตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม...”

(ประพันธกร, 2507, หน้า 342-343)

ประพันธกร เสนอว่า ภาวะสงครามทำให้อาณาจักรจีนเป็นกลียุคมีความวุ่นวาย ประชาชนภายในอาณาจักรต้องประสบกับภาวะข้าวยากหมากแพง อาหารการกินขาดแคลน ดังตัวบทว่า

“...เฉพาะข้อที่บกพร่องเป็นปมด้อยฉกรรจ์ก็คือ ขณะนี้เกิดกลียุคข้าวยาก หมากแพง ราษฎรไม่มีข้าวจะกิน ขาดแคลนทั้งอุปโภคบริโภคนับแต่ถูกทัพมองโกล นำความตายแลความพินาศต่อทุกสิ่งทุกอย่างดุจพระเพลิงผลาญเมื่อศึกครั้งที่แล้ว ความวิบากยากแค้นแสนหิวกระหายโอบนไปสิ่งลู่อยู่ทุกครัวเรือนชนชาวจีน มีแต่ขุนนาง ไม่กี่คนกอบโกยร่ำรวย แลแม้แต่พวกรักชาติก๊วนชาติด้วยกันเองส่วนมากก็แทบจะไม่มีกิน ได้แต่จ้องมองอย่างกระหายแลริษยาต่อความอิมแลมั่งมีของคนไม่กี่คนนั้นอย่างน้อยใจ แลโกรธแค้น ในเมืองจีนเกี่ยวกับราชการงานเมืองเต็มไปด้วยความซึ้งฉ้อตอแหลลระหลบ ตระเลงข่มขู่กัน ทางราชการติดต่อกับราษฎรประดุจเป็นเศษของขี้ข้าเสียอีก มิใช่จะมี ประกาศหลายฉบับเตือนให้สามัคคีปรองดองกันอย่าให้ข้าราชการเยอหยิ่งจองหอง

อย่าได้รู้ดีเลือดประชาชนอย่ากดขี่ข่มขู่ แลปลุกปลอบให้ประหยัดเพื่อร่วมพัฒนาทางเศรษฐกิจ งานคือเงิน เงินคืองาน แต่คำประกาศเหล่านี้ เมื่อยิ่งวันผ่านไป เหตุการณ์ที่ยิ่งกลับหน้าเป็นหลัง ราษฎรก็เลยเห็นว่าประกาศเกลี้ยกล่อมของมนุษย์ที่เป็นขุนนาง ดังว่ารักชาตินั้น ยิ่งระยำจัญไรเข้าทุกทีแลสมควรสิ้นสุดกันเสียที่สำหรับความสมควรสมานให้ร้องเพลงต้นตระกูลจีนปลุกใจให้คอหอยแตกก็มีแต่คนถ่มเขฬะ ทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยฝูงโจรปล้นกันกิน แข่งกันปล้นท้องประชาชน ปล้นเสรีภาพของประชาชน จากพวกกษัตริย์ทรยศ...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 342-344)

ประพันธ์กร กล่าวว่า อาณาจักรจีนก่อนสิ้นชาติ มีแต่ข้าราชการที่ทุจริตโกงกินงบประมาณแผ่นดิน มีเพียงขุนนางที่ทุจริตเท่านั้นที่ได้ผลประโยชน์ และการรณรงค์ให้ชาวเมืองประหยัดมัธยัสถ์ กลับเป็นเพียงคำสั่งที่ออกมาบังคับใช้ประชาชนทั่วไปเท่านั้น ข้าราชการยังคงเอารัดเอาเปรียบประชาชน มีกินอย่างสุขสบาย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเพลง “ต้นตระกูลจีน” ซึ่งดัดแปลงจากชื่อเพลง “ต้นตระกูลไทย” ของหลวงวิจิตรวาทการด้วย อันเป็นหลักฐานการสะท้อนอิทธิพลนโยบายชาตินิยมในช่วงนี้ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น สาเหตุของการสิ้นชาติของอาณาจักรจีนแท้จริงแล้ว ไม่ได้เกิดจากการที่กองทัพมองโกลมีกำลังเข้มแข็งกว่า แต่เกิดจากการบ่อนทำลายชาติจากปัจจัยภายใน คือชนชั้นปกครองไม่ทำหน้าที่ของตนอย่างซื่อสัตย์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ฉ้อราษฎ์บังหลวง กระทำการทุจริต และการแตกความสามัคคีของคนในชาติ จึงเปิดโอกาสให้เจงกิสข่านมีชัยชนะเหนืออาณาจักรจีน ดังตัวบทว่า

“...กลียุคของเหตุการณ์ภายในประเทศจีนแลทหารจีนเอง เป็นผู้สร้างบันไดทองให้แก่เยนกีซข่าน แลประวัติศาสตร์ จำต้องยอมบันทึกมหาศกนาฏกรรมแห่งกลียุคอันสุดแสนโหดร้าย ตลอดจนนามเยนกีซข่านอันเกริกก้องในฐานะผู้พิชิตเข้าไว้ สมดังที่ลัทธิลัทธิราชกาลที่หกของต้นตระกูลไทยพระองค์หนึ่งกล่าวไว้ว่า ‘แม้ชาติย่อยยับ अबจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร’ เมืองจีนวอดวายลงครั้งนี้ก็เช่นกัน พวกคนมั่งมีพวกศักดินาปากกู่ร้องว่า กูรักชาติจีน ...ชาติเป็นของกูคนเดียววิ้ย พวกชั้น “อ่อง” พวกปล้นท้องปล้นความคิดของประชาชน พลอยฉิบหายไปด้วยพร้อมกับความบ้านแตกสาแหรกชาตินั้นอย่างย่อยยับอัปราหัย...”

(ประพันธ์กร, 2507, หน้า 350)

ผู้เขียนยังยกเพลงพระราชนิพนธ์ “รักษาดิบ้านเมือง” ใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่อนที่ว่า “แม้ชาติย่อยยับอัปจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร” เพื่ออธิบายผลลัพธ์ของการแตกความสามัคคี นอกจากนี้ ประพันธ์กร ยังกล่าวโทษชนชั้นปกครองว่าเป็นพวกเอารัดเอาเปรียบประชาชน และเป็นต้นเหตุให้บ้านเมืองล่มสลายด้วย

จากตัวอย่างที่กล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า ประพันธ์กร นำเสนอพระราชประวัติ เจงกิสข่านภายใต้กรอบแนวคิดชาตินิยมแบบจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งยังปรากฏความเชื่อที่ว่า คนไทยและมองโกลมีเชื้อสายใกล้เคียงกัน การใช้โครงประวัติศาสตร์แบบชาตินิยมการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับชาตินิยม และวรรณกรรมปลูกใจที่มีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของชาวไทยในยุคนั้น แนวคิดชาตินิยมยังเน้นเสนอวีรกรรมการทำสงครามเพื่อเอกราช และการมีกองทัพที่เกรียงไกร สามารถขยายดินแดนจากอาณาจักรจีนจนถึงอาณาจักรควาริชม เพื่อแสดงความเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์โลก

การใช้โครงประวัติศาสตร์แบบชาตินิยมยังทำให้ผู้เขียนไม่เน้นเรื่องราวอิทธิปาฏิหาริย์ หรือเรื่องเหนือธรรมชาติ เพื่อแสดงบุญบารมีของเทมูจินเช่นเดียวกับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ที่นำเสนอผ่านแนวคิดราชาชาตินิยม

1.2 ราชาชาตินิยมใหม่

เจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ปรากฏแนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ (Neo-Royal-Nationalism) นวนิยายเจงกิสข่านมีเนื้อหากล่าวถึงพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่าน อันเนื่องมาจากกระแสโลกที่มีต่อการจัดงานเฉลิมฉลอง 850 ปี ชาตกาลจักรพรรดิเจงกิสข่าน เมื่อ พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2013) ในฐานะที่ทรงเป็นจักรพรรดิผู้ได้รับการยกย่องเป็นบุรุษแห่งศตวรรษ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสายธารประวัติศาสตร์โลก “สุริยา” ใช้เอกสารจากนักวิชาการยุคใหม่ที่นำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในด้านบวก นวนิยายเน้นนำเสนอเหตุการณ์ช่วงการเกิดการปราบยุคเข็ญ โดยทำศึกกับเผ่าต่าง ๆ เพื่อรวมแผ่นดินมองโกลให้เป็นเอกภาพ และเหตุการณ์ที่แสดงกรณียกิจที่สำคัญต่อการสร้างอารยธรรมมองโกลให้เจริญรุ่งเรือง จากระดับชนเผ่ากลายเป็นอาณาจักร แล้วพัฒนาสู่การเป็นจักรวรรดิภายในช่วงชีวิตของพระองค์ และเหตุการณ์สำคัญที่สุดอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การรบกับอาณาจักรจีนเพื่อปลดแอกมองโกลให้เป็นอิสระภาพ ทั้งยังสามารถรวมอาณาจักรจีนให้กลายเป็นประเทศในอารักขาได้ด้วย แต่ “สุริยา” เลี่ยงไม่กล่าวถึงเหตุการณ์การรบของเจงกิสข่านที่อาณาจักรควาริชม เช่นเดียวกับหนังสือของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด เนื่องจากเป็นการรบที่โหดร้าย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงกรณียกิจที่แสดงความเป็นผู้มีคุณธรรม เช่น การให้ทาสกลายเป็นอิสระ การปรับปรุงกองทัพเป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า “สุริยา” ใช้โครงเรื่องแบบราชาชาตินิยมใหม่ ที่นำเสนอราชาเป็นเพียงมนุษย์ปฤชณ แต่มีปณิธานอันยิ่งใหญ่เสียสละ

ความสุขส่วนตนเพื่อประเทศชาติ ไม่ใช้อำนาจเผด็จการ ยินยอมรับฟังคำแนะนำและการออกเสียงของสภาผู้รื้อถอน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับประชาธิปไตย มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 แสดงความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ ชาติ ประชาธิปไตย

“สุริยา” ใช้การบรรยายความเชื่อมโยงระหว่างสถานภาพชนชั้นปกครอง กับความเป็นชาติ และการเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้เห็นว่าชนชั้นปกครองใช้การปกครองโดยมีการออกเสียงทางสภาผู้รื้อถอน ซึ่งคล้ายคลึงกับประชาธิปไตยมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว ดังนี้

1) ผู้เขียนแสดงประวัติการสืบเชื้อสายของเจงกิสข่าน ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสตรีอาแลนโกที่เป็นต้นสายชนชั้นปกครองในมองโกล แล้วกล่าวถึงการสืบเชื้อสายจากกาบูลข่านบรรพบุรุษชั้นปกครองของเตมุยีน ที่ได้รับยกย่องให้เป็นข่านผู้ยิ่งใหญ่ของชาวมองโกล แม้อบิดาเตมุยีนจะเป็นเพียง บาสาตุร์ ยังไม่ใช่ข่าน แต่ก็ป็นนักรบผู้กล้าที่มีสายเลือดข่าน การสถาปนาเป็นเตมุยีนข่าน และเจงกิสข่านในเวลาต่อมาจึงมีความชอบธรรม “...ภารกิจของเจงกิสข่านต่อจากวันราชาภิเษกมีมากมายมหาศาล...มองโกลนั้นไม่เคยเจริญขึ้นสู่ระดับของการเป็นประเทศ...หัวหน้าของชาวมองโกลแม้จะใหญ่ยิ่งเพียงใด เช่น บรรพบุรุษของเจงกิสข่านเอง คือ กาบูลข่านก็คงเป็นแต่เพียงข่านหัวหน้าเผ่าของตนเอง...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 280-281) การขึ้นเป็นเจงกิสข่านจึงมีความชอบธรรมทั้งด้านการมีเชื้อสายผู้ปกครอง และผู้ใช้อำนาจพิชิตหัวหน้าเผ่า กษัตริย์อาณาจักรต่าง ๆ แล้วสถาปนาเป็นจักรพรรดิ

2) ความชอบธรรมอีกประการหนึ่ง คือ ไม่เคยมีบุคคลใดสามารถรวบรวมแผ่นดินมองโกลให้กลายเป็นอาณาจักรได้ “...เจงกิสข่านทรงตระหนักว่า...พระองค์ได้เป็นพระหัตถ์ขวาของเทพเจ้าเทนกี้ แล้วสามารถรวมพวกรวมหมู่เผ่ามองโกลที่แตกแยกกันมาหลายสิบชั่วคน ให้รวมกันทั้งชาติมองโกล...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 290) การปราบหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ แล้วรวมแผ่นดินของเผ่าต่าง ๆ ให้เป็นเอกภาพได้ จึงมีความชอบธรรมในฐานะผู้สถาปนารัฐชาติ หากแต่การสถาปนารัฐใหม่ให้ความสำคัญกับประชาชนไม่ใช่อาณาเขต ความว่า “...เตมุยีนนับทุกเผ่าที่มาอยู่กับเขาว่าเป็นพวกของเขาเสมอกับคนเผ่าบอร์ยิกินของเขาเอง แล้วก็ไม่ได้เรียกเผ่าบอร์ยิกิน...แต่เขาเรียกเผ่ามองโกลที่มาอยู่ข้างเขาทั้งหมดว่าเป็นสหพันธ์ของชนชาติที่อยู่กระจัดกระจาย...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 231) เจงกิสข่านจึงเป็นผู้สร้างชาติและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความเป็นชาติด้วย

3) เป็นผู้มั่งใจเป็นประชาธิปไตย “สุริยา” กล่าวว่า ถึงแม้เจงกิสข่านจะปกครองแผ่นดินโดยอำนาจจากเทพเทนกี้ “...พระองค์ทรงเห็นพระองค์เองเป็นพระจักรพรรดิผู้ครองโลกตามอาณัติของเทพเจ้าเทนกี้...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 374) ทรงเปรียบเสมือนบุตรของเทพเจ้าซึ่งมีอำนาจเด็ดขาดคล้ายระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช

แต่เพราะทรงมีใจอ่อนโยน ยอมรับฟังความเห็นของขุนนางแม่ทัพและหัวหน้าเผ่าทั้งหลายจึงมีความเป็นประชาธิปไตย เช่น เหตุการณ์ประชุมสุริยไธเพื่อเลือกรัชทายาท “สุริยา” ให้เหตุผลว่าทรงเลือกรัชทายาทแล้วในใจ แต่ทรงเป็นประชาธิปไตยจึงให้ใช้ผลการเลือกตามมติที่ประชุม ความว่า “...พระจักรพรรดิเห็นเสียงข้างมากตัดสินใจดังนั้น แล้วก็ตรงกับที่พระองค์ทรงเลือกไว้ในพระทัยตั้งแต่แรก จึงรับสั่งว่า ‘เรามีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เมื่อคนทั้งหลายต้องการโอโกเด เราก็ขอตั้งโอโกเดเป็นรัชทายาทของเรา’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 608)

หรือการเสนอว่าทรงเห็นแก่ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ จึงให้เลิกระบบชนชั้นแบบสมัยมองโกลโบราณ อันแสดงให้เห็นจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยของพระองค์ ความว่า “...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านทรงล้มเลิกระบบกระดูกขาวกระดูกดำ และตระกูลสูงตระกูลต่ำได้อย่างสิ้นเชิง การปกครองของพระองค์เป็นประชาธิปไตยในแง่ที่พระองค์ทรงคิดว่าคนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 320)

4) อเนกนิกรสโมสรสมมุติ ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเปรียบเทียบการศึกษาชนเผ่าต่าง ๆ แล้วสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน ว่าอาจเปรียบได้กับการปราบดาภิเษก แต่เพราะการสถาปนาครั้งนี้เป็นการลงมติเห็นชอบโดยสภาสุริยไธ จึงเป็นความยินยอมและมีมติเห็นจากมหาชนชาวมองโกลให้สถาปนา เตมูยีนข่าน ขึ้นเป็นจักรพรรดิเจงกิสข่าน เพื่อปกครองชาวมองโกลทั้งหมดด้วย “สุริยา” จึงกล่าวว่าการสถาปนาครั้งนี้เป็น “อเนกนิกรสโมสรสมมุติ” ดังตัวบทว่า “...การได้รับยกย่องให้เป็นข่านอย่างอเนกชนนิกรสโมสรสมมุติ กล่าวคือ พันธมิตรทุก ๆ เผ่าต่างยกย่องให้เขาเป็นข่านแห่งสากลจักรวาลอย่างกษัตริย์ในเรื่องเป็นเสียงเดียวกัน ไม่มีใครแตกพวกซึ่งเป็นเรื่องยากอย่างสุดแสนและไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 279-280)

ประเด็นนี้คล้ายคลึงกับคุณสมบัติของกษัตริย์ไทยที่มีคุณธรรม ตรงตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ สอดคล้องกับที่ ปญฺญ เทพนรินทร์ กล่าวว่า “...คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ มีสถานะเหมือนกฎหมายที่จัดระเบียบการปกครองให้กับระบบพ่อปกครองลูก แต่เดิมให้มีหลักเกณฑ์และกติกา...อันหมายความว่าทรงได้รับการเลือกสรรจากประชาชนให้ขึ้นมาทำหน้าที่ผู้ปกครอง...” (ปญฺญ เทพนรินทร์, 2556, หน้า 25)

1.2.2 แสดงร่องรอยประชาธิปไตยของมองโกลในอดีต “สุริยา” พยายามเชื่อมโยงการปกครองโดยใช้สภาสุริยไธของเผ่ามองโกล เป็นประชาธิปไตยแบบโบราณที่ปรากฏในสังคมมองโกลมาเป็นระยะเวลานานแล้ว เช่น ในการสถาปนาเตมูยีนเป็นข่านครั้งแรก “สุริยา” ระบุว่ามีการประชุมสภาสุริยไธ ที่ประชุมมีมติสถาปนาให้เป็นเตมูยีนข่าน ความว่า “...เตมูยีน...ส่งข่าวเรียกประชุมทุกเผ่าที่เข้าข้างเขา พร้อมทั้งนักรบของเขาทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใด

ในขณะนั้น การเรียกประชุมก่อนเหตุการณ์ใหญ่นี้ในภาษามองโกลเรียกว่า กูริลโต ปีนั้นเป็นปี ค.ศ. 1189...เตมูยีนจึงประกาศตนเป็นข่านอย่างเป็นทางการในวันนั้น...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 238)

ด้วยการกระทำเช่นนี้เตมูยีนจึงได้รับการลงมติจากสภาให้ขึ้นเป็นข่านอย่างถูกต้องตามธรรมเนียมโบราณของชนเผ่ามองโกล หรือเหตุการณ์การเลือกตั้งรัชทายาท เจงกิสข่านให้จัดประชุมกูริลโตเพื่อให้ผู้ที่มาชุมนุมเลือกตั้งโดยเฉพาะ “สุริยา” กล่าวว่า การประชุม กูริลโต เป็นการประชุมอันศักดิ์สิทธิ์ ตัวบทกล่าวว่า

“...เราได้พิจารณาแล้วว่า ถึงเวลาสมควรแล้วที่เราจะจัดการประชุม อันศักดิ์สิทธิ์ กูริลโตครั้งนี้ไม่ใช่กูริลโตธรรมดา แต่เป็นกูริลโตอันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเราจะจัดการเลือกตั้งรัชทายาท อันเป็นตำแหน่งที่สำคัญมาก เพราะรัชทายาทมีหน้าที่จะนำจักรวรรดิ คุ่มครองป้องกันทุกคน รัชทายาทต้องเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นบุคคล ที่มีความยุติธรรม วันนี้เรามาชุมนุมกันก็เพื่อการเลือกตั้งรัชทายาทโดยเฉพาะ เราจะ พยายามให้ท่านได้พูดทีละคน โจชิเจ้าจงกล่าวความเห็นของเจ้าในการ เลือกรัชทายาท ณ บัดนี้...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 603)

การระบุว่า กูริลโต เป็นการประชุมอันศักดิ์สิทธิ์นั้นนอกจากจะเป็นการเลือก รัชทายาทแล้ว ยังเป็นการสืบทอดธรรมเนียมการเลือกผู้ปกครองของชาวมองโกลด้วย การประชุม กูริลโตในนวนิยายจึงคล้ายคลึงกับการเลือกผู้นำในระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าแท้จริงแล้ว จะไม่ใช่ก็ตาม

1.2.3 เชื่อมโยงการรับอณัติจากสวรรค์เข้ากับธรรมิกราช ผู้ครองแผ่นดิน

โดยธรรม “สุริยา” กล่าวว่า เจงกิสข่านปรารถนาเป็นธรรมิกราชที่ปกครองแผ่นดินด้วยคุณธรรม หนังสือพระบรมธรรมิกราช ตีพิมพ์เนื่องในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปี ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กล่าวถึง ความเป็นธรรมราชา ว่าหมายถึง พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงธรรม “...แนวความคิดเรื่องธรรมราชา ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก นั่นคือการเป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงธรรม ในทางพุทธศาสนานั้น ยังไม่ ถือว่าพระเจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งชนะศึกในดินแดนต่าง ๆ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่แท้จริงหรือสูงสุด ถ้ายังไม่มีคุณสมบัติเป็นพระจักรพรรดิผู้ทรงธรรม...” (คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2551, หน้า 81) ผู้เขียนกล่าวว่า เจงกิสข่านต้องการเป็นจักรพรรดิที่ปกครองแผ่นดินด้วยคุณธรรมมากกว่าการพิชิตอาณาจักรต่าง ๆ ดังตัวบทว่า

“...ใช่แล้ว เจงกิสข่าน พวกข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณภาพของพระองค์หล่อหลอมกายใจของข้าพเจ้าอยู่ ขอพระองค์ทรงเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุ 4 ที่เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งปวง ปวงข้าพเจ้าวางชีวิตไว้แทบพระบาทของพระองค์

‘ดีแล้ว เราได้รับอณัติจากสวรรค์ มาปกครองโลกหล้านี้ด้วยคุณธรรม เผ่ามองโกลของเราจะเป็นจักรวรรดิปกครองคนทั้งหลายบนทุ่งหญ้าสเตปป์นี้ต่อไป’...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 271)

และย้ำอีกหลายครั้งว่า สาเหตุที่เจงกิสข่านทรงดูแลประชาชนด้วยความเสมอภาคให้ประชาชนเป็นอิสระมีความเท่าเทียมกัน จัดสวัสดิการให้ หรือการให้นับถือศาสนาตามความต้องการไม่บังคับให้นับถือศาสนาของผู้ปกครอง เพราะทรงถือว่าทรงปกครองแผ่นดินโดยชอบธรรม จากการได้รับอณัติจากสวรรค์ เพราะได้รับรู้แบบอย่างของกษัตริย์ที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ ที่มี “บุญญาธิการ” ในอดีต ความว่า

“...พระจักรพรรดิเจงกิสข่านไม่ได้คิดมองพระองค์เองเหมือนกับบรรดาข่านมองโกลที่มีมาก่อนพระองค์ พระองค์ทรงเห็นพระองค์เองเป็นพระจักรพรรดิผู้ครองโลกตามอณัติของเทพเจ้าเทนกรี้ พระองค์มีภารกิจที่จะทำให้เผ่ามองโกลของพระองค์เจริญขึ้นเหนือระดับของเผ่าเร่ร่อน...พระองค์ทรงมีความปรารถนาจะให้ผู้อื่นกล่าวถึงพระองค์อย่างจักรพรรดิองค์เอก ๆ ของโลก อย่างพระจักรพรรดิจัสติเนียนแห่งจักรวรรดิโรมันตะวันออก หรือพระจักรพรรดิชาลมาญที่ได้ทรงสวมมงกุฎโดยพระสันตะปาปา พระจักรพรรดิเจงกิสข่าน ทรงเป็นพหุสูตคือเป็นผู้ที่รับฟังมาก ทรงทราบเรื่องพระจักรพรรดิต่างชาติในซีกโลกตะวันตกที่ทรงบุญญาธิการ แม้จะไม่ทรงทราบเรื่องราวทั้งหมดก็ดี...แต่พระองค์ก็ไม่ทรงต้องการให้ความเป็นอารยธรรมนำมาซึ่งความอ่อนแอ ดังนั้น พระองค์จึงทรงต้องการให้เผ่าพันธุ์มองโกลของพระองค์เป็นผู้ที่รบเก่งที่สุด และพระองค์ก็ไม่ทรงละเว้นที่จะขยายอาณาจักรของพระองค์ไปด้วยการทำสงคราม...”

(“สุริยา”, 2556, หน้า 374-375)

ยังพบว่า ผู้ประพันธ์นำเสนอพระราชประวัติเชิงกลไกด้วยความรู้สึก
 เกิดทุนในสถาบันพระมหากษัตริย์ หากพิจารณาบริบททางด้านเวลาในช่วงที่แต่งนวนิยาย พบว่า
 ในพ.ศ. 2555 ประเทศไทยเพิ่งผ่านพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระ
 พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพ.ศ. 2549 เพียง 6 ปี
 บรรยายภาคแห่งความภาคภูมิใจในพระราชพิธี และแสดงถึงพระบารมีของกษัตริย์รัชกาลที่ 9
 ยังคงอภิลอญอยู่ บริบทแวดล้อมเช่นนี้ย่อมเอื้อต่อการเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่
 พระองค์นี้ ไม่แตกต่างจากจักรพรรดิเชิงกลไกที่ทรงสถานะจักรพรรดิผู้พิชิต และธรรมิกราช
 ผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยตามคำอธิบายของ “สุริยา”

แนวคิดวิพากษ์สังคม

แนวคิดวิพากษ์สังคม หรือแนวคิดแบบมาร์กซิส พัฒนาจากแนวคิดปรัชญาที่เรียกว่า
 “วัตถุนิยมวิภาษวิธี” ที่นำเสนอว่า ความเปลี่ยนแปลงของสังคมเกิดจากความขัดแย้งทางชนชั้น
 โดยเน้นวิพากษ์ระบบเศรษฐกิจการเมือง โดยมีลักษณะคล้ายปรัชญา ซึ่งการวิพากษ์สังคมร่วมสมัย
 ของมาร์กซ์ชี้ให้เห็นว่า ทุนนิยมก่อให้เกิดปัญหาการกดขี่ขูดรีดระหว่างมนุษย์ด้วยกัน มาร์กซิส
 จึงเป็นปรัชญาสังคมที่มุ่งศึกษาปัญหาเชิงมโนทัศน์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ มักถามปัญหา
 ที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางมโนทัศน์ เช่น สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ซึ่งการตั้ง
 คำถามบทบาทของชนชั้นผู้ปกครองหรือนายทุน ต่อสิ่งเหล่านี้ทำให้เข้าใจปัญหาสังคมได้ดียิ่งขึ้น
 ความว่า “การอธิบายทฤษฎีของมาร์กซ์นั้น เขาได้อธิบายผ่านความเป็นจริงของสังคมร่วมสมัย
 และกำหนดวิธีการทางประวัติศาสตร์ของเขาผ่านทฤษฎีดังกล่าวนี้ด้วย จึงทำให้แนวคิดของมาร์กซ์
 ได้ส่งผลต่อสังคมโลกมาทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่เขาเสนอความคิดของเขาขึ้นมา การนำเสนอ
 แนวคิดของมาร์กซ์ เป็นการนำเสนอสังคมผ่านการต่อสู้ทางชนชั้นภายใต้ระบบทุนนิยม ในระบบ
 ทุนนิยมนี้ มาร์กซ์แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่าง 2 ชนชั้น ก็คือ ชนชั้นผู้ปกครอง (เรียกว่า
 ชนชั้นนายทุน) ที่ควบคุมวิธีการผลิต กับชนชั้นแรงงาน (เรียกว่า ชนชั้นกรรมาชีพ) ที่ขายกำลัง
 แรงงานของตนเพื่อเปลี่ยนสภาพเป็นสินค้าจ้างรางวัล หรือที่เรียกว่าค่าจ้างนั่นเอง” (Marx and
 Friedrich, 1847 อ้างอิงใน เด่นพงษ์ แสนคำ และอัศรยา สังข์จันทร์, 2562, หน้า 75)

ดังนั้น มาร์กซ์จึงสะท้อนให้เห็นว่า หัวใจสำคัญของทุนนิยม คือ การแสวงหากำไรและ
 สะสมทุน ซึ่งก่อปัญหาสำคัญ 2 ข้อ คือ “...1) การขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน และ 2) การลดทอน
 คุณค่าความเป็นมนุษย์และปัญหาความไม่เสมอภาค มาร์กซ์อธิบายว่า การขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน
 ผ่านกำไรนั้น ทำให้เกิดการสะสมทุนและนำไปสู่การขูดรีดอย่างไม่จบสิ้น...นำไปสู่ปัญหา
 การลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์...” (เด่นพงษ์ แสนคำ และอัศรยา สังข์จันทร์, 2562, หน้า 82)

มาร์กซ์มองว่า ปัญหาเกิดจากชนชั้นอำมาตย์ ขุนนาง นายทุน ฯ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมกลุ่มทุน และความไม่เสมอภาคนำไปสู่การกดขี่ข่มเหงและลดทอนความเป็นมนุษย์ ในความสัมพันธ์แบบทุนนิยมนายทุนพยายามขูดรีดส่วนต่างจากแรงงานเพื่อเพิ่มทุนของตน ทั้งที่ปกติควรเป็นการแลกเปลี่ยนที่ยุติธรรมตามกลไกที่เหมาะสม ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมภายในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นปัญหาต่อธรรมชาติมนุษย์ที่ถูกลดทอนบทบาทในการเป็นผู้ผลิต ส่วนด้านประวัติศาสตร์แบบมาร์กซ์นั้น ธงชัย วินิจจะกุล เสนอว่า “...ประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสไม่ปฏิเสธการเมือง แต่ต่อสู้ทางชนชั้นอาจไม่เผยตัวตรงไปตรงมา ในหลักฐานข้อมูล เพราะเป็นเรื่องนอกเหนือเจตจำนงของปัจเจกบุคคล แถมยังผูกโยงแนบแน่นกับการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิต และระบบอุดมการณ์อีกด้วย...” (ธงชัย วินิจจะกุล, 2562, หน้า 135) ส่วนวิธีการค้นคว้าข้อมูลเพื่อวิพากษ์ “...มาร์กซิสต์ถือว่าวิธีการค้นคว้าที่เที่ยงธรรมปราศจากอคติ จะค้นพบข้อมูลหลักฐานที่ยืนยันทฤษฎีวิวัฒนาการแบบมาร์กซิสต์ อันเป็นวิทยาศาสตร์สังคมที่ถูกต้องที่สุด...” (ธงชัย วินิจจะกุล, 2562, หน้า 135)

แนวคิดแบบวิพากษ์ในแวดวงวรรณกรรมไทย เริ่มต้นช่วง พ.ศ. 2490-2548 โดยปัญญาชนหัวก้าวหน้าที่ได้รับแนวคิดมาร์กซิสเพื่อใช้เป็นแนวคิดวิพากษ์อุดมการณ์รัฐ นักเขียนแนวนี้มี กุหลาบ สายประดิษฐ์, มาลัย ชูพินิจ, จิตร ภูมิศักดิ์, สุภา ศิริमानนท์ เป็นต้น เนื้อหาของวรรณกรรมแนวนี้เรียกร้องความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย “...การเรียกร้องประชาธิปไตยที่ให้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคแก่ชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมโดยสมบูรณ์ แนวคิดนี้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็วในหมู่นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ วรรณกรรมที่แสดงแนวคิดนี้มีทั้งเรื่องสั้น นวนิยาย บทร้อยกรอง...” (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2560ก, หน้า 6-44) เนื่องจากมองว่าการปกครองในยุคนั้นไม่ได้ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

“...พ.ศ. 2495 เมื่อเกิดกรณีทางการเมืองที่เรียกว่า ‘กบฏสันติภาพ’ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้จับกุมกวาดล้างนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักวิชาการ ฯลฯ ที่ร่วมชุมนุมกัน เพื่อเรียกร้องเสรีภาพในการพิมพ์ การโฆษณาด้วยข้อหา ‘กบฏภายในราชอาณาจักร’...” (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2560ก, หน้า 6-46)

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย กลุ่มที่มีเนื้อหาวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึกมี 1 เรื่องคือ **เจงกีสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ ถึงแม้ว่านวนิยายเรื่องดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับกษัตริย์ขุนศึกผู้ยิ่งใหญ่แห่งยุค 2 พระองค์ คือ เจงกีสข่าน (เจงกิสข่าน) แห่งมองโกล และชาห์ มูฮัมมัด แห่งคอเคซัส (ควาริชม) แต่สุภา กำหนดให้เรื่องราวการต่อสู้ของกษัตริย์ขุนศึกทั้งสองพระองค์ แทนภาพของรัฐบาลเผด็จการทหารสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่น่าจะมีขุนศึกผู้เข้มแข็งอีกคนหนึ่งมาล้มล้างเหมือนเช่นที่ปรากฏ

ในอดีต สุภาจึงมองตัวละครสองตัวนี้ในฐานะผู้นำและชนชั้นนายทุน แล้ววิพากษ์พฤติกรรมที่ชนชั้นนายทุนกดขี่ข่มเหงประชาชนด้วยความทารุณโหดร้าย เปิดโอกาสให้บ้านเมืองมีความฉ้อฉลระบบตุลาการที่มีความอยุติธรรมเรียกเงินตราเป็นค่าตัดสินคดีความสูงเกินจริง การมีฮาเร็มสำหรับสนองตัณหาของชาห์ การมีคุกในพระราชวังสำหรับจับบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์กับการปกครองไปลงโทษ การเก็บภาษีสูงลิ่วทำให้ราษฎรอดอยากยากแค้น ส่วนเจงกิสข่านก็มากเล่ห์และต้องการครอบครองอาณาจักรควาริชม จึงส่งจารบุรุษแทรกซึมทั่วอาณาจักร แล้วใช้อุบายสร้างความชอบธรรมหาเหตุมาทำสงครามช่วงชิงอาณาจักร เพื่อสื่อแก่นเรื่องที่ต้องการแสดงธาตุแท้ของขุนศึก ซึ่งปกครองแผ่นดินด้วยอำนาจเผด็จการมีความโหดร้าย กดขี่คุกคามประชาชนเพื่อหวังผลประโยชน์ และสนองตอบความทะเยอทะยานส่วนตัว

แม้ผู้เล่าเรื่องจะเป็นผู้ที่ปรากฏเฉพาะเสียงเล่า แต่ผู้เขียนก็ได้สมมติตัวละครนักพรตฮัจยี ราฮิม ให้เป็นตัวละครที่เคยเดินทางไปแสวงบุญที่นครศักดิ์สิทธิ์ แล้วกลับอาณาจักรควาริชมในฐานะนักพรต ตัวละครตัวนี้เดินทางไปพบเรื่องราวต่าง ๆ ในควาริชม และช่วงกลางเรื่องได้เข้าไปในกองทัพเจงกิสข่านเพื่อรู้ความเป็นไปในกองทัพศัตรู ตัวละครสำคัญนี้จึงเป็นผู้นำผู้อ่านไปพบกับเหตุการณ์ที่สำคัญในเรื่อง คือ เบื้องหลังการปกครองและเหตุผลของการกระทำในหน้าประวัติศาสตร์ของชนชั้นศักดินาทั้งสองฝ่าย นักพรตฮัจยีราฮิมเคยช่วยเหลือมาฮมุด ยาลวิซจารบุรุษของเจงกิสข่านขณะเดินทางเข้าควาริชม แล้วเข้าไปพักที่กระโจมเก่า ๆ กลางทุ่งคาราคูม เขาได้พบกับตัวละครสำคัญ คือ ผู้เฒ่าเจ้าของกระโจม จอมโจรคารา-คอนซาร์ และเจ้าชายยะลาลอัดดิน ทั้ง 4 คน ได้สนทนาวิพากษ์พฤติกรรมที่เลวร้ายของชาห์แห่งคอเรสม์ และจอมโจรคารา-คอนซาร์ โดยต่างก็ไม่ว่าใครเป็นใคร เนื้อหาที่วิพากษ์เช่น ชาห์ให้ทหารปล้นผ้าชั้นดีของชาวบ้าน ให้ปล้นทรัพย์คนร่ำรวยเพื่อเสริมความร่ำรวยของตน ข่มขู่บังคับหญิงงามไปเป็นนางบำเรอ ดังตัวบทว่า “...เขายังได้สั่งให้ทหารดังกล่าวควบคุมตัวกำลังบังคับเฮาสตรีนางหนึ่ง...เอาเป็นเมียอีกคนหนึ่ง...ชาห์หมู่ฮำมัดพานางไปกักขังไว้ด้วยการใช้กำลังบังคับ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 68)

เมื่อพิจารณาเจิ้งกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ อย่างถี่ถ้วนเห็นได้ว่าผู้เขียนนำเสนอแนวความคิดมาร์กซิสไว้อย่างชัดเจน 2 ประการ คือ การขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน และการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์และปัญหาความไม่เสมอภาค ดังนี้

1. การขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน

สุภา แสดงให้เห็นสภาพสังคมภายในนครกูร์กันจ์ อาณาจักรคอเรสม์ และมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม เช่น ชาห์มีพระกระยาหารสำหรับเสวยอย่างเหลือเฟือ และจัดตกแต่งอย่างดีด้วยภาชนะที่มีค่า ในขณะที่ประชาชนต้องอดอยากยากแค้น นอกจากนี้ประชาชนยังเป็น

ฝ่ายถูกกดขี่เบียดเบียนจากทางการ นอกจากถูกเกณฑ์เป็นทหารแล้วยังถูกขูดรีดมูลค่าส่วนเกินจากการผลิตในรูปแบบภาษีอย่างสูงลิ่ว มีการเก็บภาษีตามอำเภอใจของคนเก็บภาษีที่ชื่อว่า สะชิบ ซึ่งเขามักกล่าวซ้ำในขณะทำการเก็บภาษีอยู่เสมอ ว่า

“...ทุกคนบนพื้นพิภพนี้จึงจักต้องกระทำและประพฤติให้เหมาะสมกับฐานะที่ตัวของตัวได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมา เพียงองค์ซาร์ทเท่านั้น...ที่จะทรงมีพระบรมราชบัญชาได้, และเมื่อใดพระองค์ทรงมีพระบรมราชบัญชา, คนอื่น ๆ ทั้งหมดที่มีหน้าที่อย่างเดียวแต่ที่จักต้องน้อม กระทำตามพระบรมราชบัญชานั้นเท่านั้น...เจ้าก็รู้อยู่แล้วมิใช่รึ ว่าชนชั้นชาวไร่ชาวนานะมีหน้าที่ในชีวิตจะต้องทำอะไร ประพฤติอย่างไร? นั่นก็คือ ต้องทำงาน, รู้ไหม? ต้องทำงานเพื่อชนชั้นเบ็ค, ต้องทำงานเพื่อแด่องค์ซาร์ท, ต้องจัดหาพืชพันธุ์ธัญญาหารไว้ให้และไว้ถวายแก่บุคคลต่าง ๆ บรรดาที่เป็นชนชั้นสูงเหนือขึ้นไป ตามปริมาณสุดแต่ที่บุคคลเหล่านั้นจะแสดงความปรารถนา...ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ต้องจัดหามาให้จงได้ทั้งสิ้น...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 555)

ข้อความข้างต้น สะกิดคนเก็บภาษีกล่าวซ้ำว่า คนมีหน้าที่ต่างกันตามบัญชาของพระเจ้า มีเพียงซาร์ทเท่านั้นที่มีอำนาจปกครอง ชาวไร่ต้องทำงานรับใช้ชนชั้นขุนนางและเจ้าศักดินาตามที่บุคคลเหล่านั้นต้องการ ผู้เขียนกำลังวิพากษ์ชนชั้นศักดินาที่ใช้สิ่งเหนือธรรมชาติเป็นข้ออ้างกำหนดหน้าที่มนุษย์ แล้วเอารัดเอาเปรียบชนชั้นแรงงานโดยอาศัยความเชื่อเป็นเครื่องมือ

สุภา ศิริमानนท์ ยังแสดงภาพประชาชนในเมืองคอเรสม์ที่ยากจน ต้องถูกขูดรีดภาษีล่วงหน้า 3 ปี เพื่อเตรียมตัวทำศึกกับเจงกิสข่าน ทั้งที่ต้นเหตุของสงครามเกิดจากความโลภของชนชั้นศักดินา ภาพทหารขูดรีดภาษีที่บ้านคูרבัน คิซิค ผู้ยากจน มารดาของคูרבันเร่งเข้าไปหาผู้เก็บภาษีอย่างรวดเร็วเท่าที่จะทำได้ ด้วยอาการพินอบพิเทา “...แต่อาศัยที่ได้เคยถูกกดขี่มาเสียอย่างชินต่อนิสัย ดังนั้น นางจึงอุตส่าห์กะโผลกกะเผลกออกมาสู่ที่ที่ทหารม้าคนนั้นปรากฏตัวอยู่ ด้วยอาการรีบเร่งเท่าที่สังขารของนางจะสามารถรีบเร่งได้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 542)

สุภา กล่าวว่า มารดาของคูרבันยอมให้ถูกกดขี่มาช้านาน ท้ายที่สุดก็เกิดความเกรงกลัวและสยบยอมให้ทหารขูดรีดอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งยังกลายเป็นเครื่องมือให้ชนชั้นนำด้วยการยกยอชนชั้นศักดินา และปรามบุตรชายของตนที่แสดงอาการไม่อ่อนน้อม ต่อจากนั้นทหารก็แสดงหมายเกณฑ์ให้คูרבัน คิซิค ไปเป็นทหารต่อสู้กับเจงกิสข่านภัยร้ายของอาณาจักร “...มีพระบรมราชประสงค์ให้มาตามตัวเข้าไป ไปพร้อมกับม้าประจำตัวด้วยตัวหนึ่ง, เอาดาบไปด้วย...และแล้วก็หอก

เพื่อให้เจ้าไปรวมกันกับพระองค์...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 544) ในกรณีนี้ประชาชนต้องเป็นฝ่ายออกค่าใช้จ่ายทุกอย่างเพื่อทำสงครามตามความประสงค์ของชาติ

2. การลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์และปัญหาความไม่เสมอภาค

2.1 การแบ่งแยกชนชั้น (Class Division) สุภา ศิริमानนท์ แสดงให้เห็นว่า ภายในอาณาจักรคอเรสม์ มีการแบ่งแยกชนชั้นอย่างชัดเจนสองชนชั้น คือ ชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น ชาห์แห่งคอเรสม์ พระราชชนนีตูลาคาน คาคูน ชนชั้นเบ็คหรือขุนนาง และชนชั้นกรรมาชีพที่เป็นชาวบ้าน กรรมกร ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้เขียนสะท้อนว่าชนชั้นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นฝ่ายเอารัดเอาเปรียบชนชั้นกรรมาชีพอยู่เสมอ

คุรบันไปรบทั้งที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธ เขาพบความโหดร้ายของชาห์และพบเห็นว่า ชาห์กลับกลายเป็นคนขี้ลาดมักหลบหนีเจงกิสข่าน ทิ้งให้ประชาชนเป็นผู้รับกรรม ถูกเข่นฆ่าอย่างไร้ความปราณี คุรบันรอดชีวิตมาได้ ระหว่างทางกลับบ้านเขาเห็นบ้านเมืองถูกทำลาย ศพถูกทิ้งเกลื่อนกลาดถูกสัตว์แทะกินเศษเนื้ออย่างน่าเวทนา “...เขาพบซากศพเกลื่อนกลาดหมู่บ้านร้าง เพราะถูกเหยียบย่ำทำลายลงจากเหล่าข้าศึก ซากศพเป็นปริมาณนับไม่ถ้วนยังเกลื่อนกลาดดาษดาอยู่ตามที่ต่าง ๆ ทั่วไป ซึ่งโดยมากก็เหลือเพียงครึ่ง ๆ ร่าง ครึ่ง ๆ ซาก เพราะถูกแทะกัดกินโดยสัตว์บรรดาที่อดอยากทั้งหลาย...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 787) สุภากล่าวไปในทำนองเสียดสีว่า ในประเด็นนี้การรอดชีวิตของคุรบันก็ถือเป็นค่าตัวที่ดีโขแล้วต่อการไปร่วมรบตามบัญชาของชาห์ สุภายังแสดงทัศนะว่า ผู้ที่ต้องรับผลจากความทะเยอทะยานของชนชั้นปกครอง ก็คือ ประชาชนผู้บริสุทธิ์

บทสนทาระหว่างคุรบัน ดิซิค ชาวนาที่รอดตายจากการรบกับชาคาอู คูลีช่างเหล็กขรา ที่รอดจากการสู้รบครั้งนี้เพราะเข้าไปหลบภัยในป่าลึก เขาสนทนากันแล้ววิพากษ์ผลของสงครามว่า แท้จริงแล้วผู้ก่อสงครามคือชนชั้นศักดินา แต่สงครามทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน

“...ท่านเองก็ย่อมจะรู้ดีอยู่แก่ใจทีเดียว ว่าภาวะสงคราม และภาวะของการก้าวร้าว รุกรานเอาแก่บุคคลสามัญอย่างเรา ๆ นี้ มันมิได้พึงจะมีขึ้นเดี๋ยวนี้เลย มันมีมาช้านานแล้ว! เมื่ออดีตอันไม่ช้านานมานี้, ผู้ทำสงครามเอาแก่เรา...”

ผู้ซึ่งรุกรานก้าวร้าวเราตลอดเวลา ก็ได้แก่ไอ้พวกขุนนางทหารชั้นเบ็คของชาวชาติคิปซัคที่ตั้งตัวขึ้นปกครองเราเอาโดยพลการ, ต่อมาในขณะนี้ ยุคนี้ คนที่ทำสงครามเอาแก่เราและรุกรานก้าวร้าวเรา ก็คือ ไอ้คนชั้นข่านของเผ่ามองโกลทั้งหลาย! สามัญชนอย่างเรา ๆ หนีสงครามไม่พ้น หนีการรุกราน ก้าวร้าวไม่ได้! เมื่อไรหนอพวกเราจึงจะสามารถกำจัดไอ้เหล่าบุคคลบรรลัษย์อย่างที่ว่านี้เสียให้สิ้นซากได้?...ฉันยังสงสัย!

ฉันเองยังสงสัย! แต่ถึงอย่างไรก็ตามที่, เราเป็นชาวไร่ชาวนา เรา จะมั่วรอคอยอะไรต่ออะไรอยู่ต่อไปอีกมิได้แล้ว! เราเป็นคนที่จะต้องหว่านข้าวสาลี, จะต้องปลูกข้าวโพด!...”

(สุภา ศิริมานนท์, 2551, หน้า 801-802)

คุรุบันมีทัศนคติเปลี่ยนไปจากเดิม จากเคยศรัทธาชาห์ว่าเป็นวีรบุรุษทำทุกอย่างตามคำสั่ง แต่เมื่อเห็นว่าชาห์หลบหนีไม่ยอมต่อสู้เพื่อประชาชน และเห็นพฤติกรรมที่แท้จริงของชนชั้นเบ็ด จึงกล่าวกับช่างเหล็กว่าก่อนเกิดสงครามชนชั้นขุนนางเอารัดเอาเปรียบประชาชนตามอำเภอใจ ในยามสงครามพวกมองโกลก็ย่ำยีทำร้ายประชาชน สามัญชนไม่สามารถต้านทานได้หากไม่กำจัดชนชั้นดังกล่าวออกไปจากสังคม แต่ในเมื่อคุรุบันตัดสินใจเป็นชาวไร่ก็ควรคิดทำต่อไป สุภาแสดงให้เห็นว่า แม้คุรุบันจะคิดว่าตนถูกกดขี่ข่มเหงจากชนชั้นปกครอง แต่ก็ยินยอมปล่อยผ่านเรื่องเหล่านี้ไป ไม่ลุกขึ้นมาต่อสู้กับความไม่ยุติธรรมที่ตนได้รับ ปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข ประชาชนจึงต้องรับความอยุติธรรมนี้ไว้เช่นเดิม

เมื่อความขั้งต้นแสดงให้เห็นได้ว่า สุภาเชื่อว่าการจะทำให้สังคมเกิดความยุติธรรมจากระบบชนชั้นได้นั้น ชนชั้นกรรมาชีพจำเป็นต้องลุกขึ้นมาต่อสู้และปฏิวัติเปลี่ยนแปลงอย่างกล้าหาญ แต่ในนวนิยายกลับแสดงว่า ตัวแทนชนชั้นกรรมาชีพอย่างคุรุบัน แม้คิดได้ว่าชนชั้นของตนถูกข่มเหง แต่ก็ไม่ได้ลุกขึ้นมาต่อสู้ กลับปล่อยให้โอกาสและอุดมการณ์เลือนหายไป จึงต้องกลับไปถูกขูดรีดอีกเช่นเดิม เมื่อมีชนชั้นนายทุนใหม่เข้าครอบครอง

2.2 ความไม่เป็นธรรมในสังคมจากการใช้อำนาจจากกระบวนการยุติธรรม

สุภา นำเสนอความไม่เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมจากเหตุการณ์ที่นักพรตฮัจยีราฮิม ถูกจับไปให้ท่านสะกิมตัดสินคดีเนื่องจากมีทรัพย์สินมากกว่านักบวชฟิงมี ท่านสะกิมซึ่งอวดอ้างว่าตนมีความยุติธรรมกลับตัดสินให้ยึดอูฐที่แบกตัวละครมาฮมุดซึ่งบาดเจ็บสาหัสไว้ แม้จะปล่อยตัวนักพรต แต่ก็ให้เสียค่าธรรมเนียมการตัดสินคดีด้วยการยึดลาเบกิร์ของเขาไป นักพรตจึงจำเป็นต้องเล่นกลโดยอ้างสัตยาธิษฐานว่า หากเหรียญทองแดง 1 ตีร์ม กลายเป็นทอง 1 ตีร์มได้ แสดงว่าสะกิมตัดสินคดีได้ถูกต้องยุติธรรม เมื่อจับคำสัตยาธิษฐานทุกคนเห็นเหรียญทองแดงกลายเป็นเหรียญทองคำ สะกิมจึงให้นำเหรียญทองมาให้เขาแทนแต่เมื่อเขาหยิบเหรียญไปก็กลายเป็นเหรียญทองแดงเช่นเดิม นักพรตจึงรอดพ้นมาได้โดยไม่ต้องจ่ายเหรียญทองคำที่มีเพียงเหรียญเดียว สุภาเสียดสีกระบวนการยุติธรรมที่อยุติธรรม ทำให้เกิดปัญหาในสังคม

2.3 การลดทอนความเป็นมนุษย์ สุภา แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่าง

เจ้าผู้ปกครองอาณาจักรรัสเซียที่แก่งแย่งอำนาจกัน แต่ส่งผลกระทบกับราษฎรผ่านการบอกเล่า

ของทาสชาวรัสเซียของมีร์ชา ยูซุฟ ที่เล่าว่ารัสเซียในสมัยนั้นมีผู้ปกครองเมืองตำแหน่งเจ้าชายที่เป็นขุนพลนักรบ มักขัดแย้งรบกันเอง เมื่อชนะก็กวาดต้อนผู้คนชนทรัพย์สินไปด้วย

“...พวกเจ้าชายของพวกเราเหล่านี้ เขาก็มักจะต่อสู้ชิงอำนาจกันเองอยู่เรื่อย ๆ ตามธรรมเนียมของท้องถิ่นแห่งเราถือว่า เมื่อเจ้าชายคนใดชนะในการศึกเช่นนั้น ๆ ก็กวาดต้อนเอาผู้คนพลเมืองทั้งผู้ชายผู้หญิง, เอาสตรีรุ่นสาวรุ่นนาง, และตลอดจนแม้แต่เด็ก ๆ ก็ไม่ละเว้นไปจากดินแดนของเจ้าชายผู้แพ้...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 119)

ความขัดแย้งที่เกิดจากความโลภและความโหดร้ายของชนชั้นปกครอง ทำให้ราษฎรของเมืองที่พ่ายแพ้ถูกกดทอนความเป็นมนุษย์โดยชายเป็นทาส

2.4 การปกครองที่โหดร้าย สุภา แสดงให้เห็นการปกครองที่โหดร้ายของชนชั้นศักดินา ผ่านเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างชาห์กับเหล่านักพรตจากบัลดาตี ซึ่งชาห์เชื่อโดยไม่มีมูลว่านักพรตอาจเป็นสายลับจากกาหลิบแห่งแบกแดด ปัญญาชนเหล่านี้มักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับการปกครองของชาห์ จึงให้จับตัว ชาฮิด เมจ อัด-ดิน บัลดาตี ไปขังไว้ที่คุกดินในเขตพระราชวัง มีการทรมานทำร้ายร่างกายอย่างโหดร้าย ต่อมาเหล่านักพรตรวมตัวกันประท้วงให้ชาห์ปล่อยตัว ชาห์สั่งให้ทหารมาจับใช้แส้โบยทำร้ายร่างกายจนต่างต้องวิ่งหนีเอาชีวิตรอด

“...เพชรฆาตคนหนึ่งก็จะเดินออกมายังแถวของบุคคลเหล่านั้น พลางจิกผมของผู้ต้องประหารคนแรก และกำไว้จนแน่น เพื่อจะให้คอโง้งยืดออกมาและแล้วผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าเพชรฆาต หรือนัยหนึ่งหัวหน้าญันดาร์, ก็จะกระชับดาบของเขาด้วยมือทั้งสอง และฟันฉับลงไปตรงก้นคอเพียงฉับเดียวเท่านั้น คอของผู้เคราะห์ร้ายก็จะขาด กระเด็น โลหิตสาตกกระจาย! ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 172-173)

แล้วให้น่านักโทษมาประหารชีวิตด้วยการตัดหัวถึง 14 คน ส่วนชาฮิด เมจ อัด-ดิน บัลดาตี หัวหน้านักพรตปัญญาชนนั้นถูกหัวหน้าเพชรฆาตสังหารที่คุกใต้ดินจนสิ้นชีวิต

ครั้งหนึ่งขุนพลญานัน ปาลาหัววันจับนักพรตที่สงสัยว่าถูกส่งมาจากกาหลิบ (กาหลิบ) แห่งแบกแดดได้ ชาห์สั่งให้ทรมานโดยเอาตัวนาบเสาเหล็กเผาไฟแล้วห้อยคอศพประจานกลางเมือง ความเป็นว่า “...และแล้วก็ได้จัดการทรมานมันเสียโดยการนาบด้วยเหล็กซึ่งเผาไฟจนร้อนแดงฉาน หลังจากนั้น ก็นำเอาตัวมันไปแขวนคอห้อยไว้ ณ บริเวณจัตุรัสของตลาดกลางเมือง ทั้งนี้ได้กระทำโดยการตัดเอาลิ้นของมันออกเสียก่อน ลิ้นซึ่งพูดสิ่งที่จำใจไม่ได้เรื่อง! ...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 321) เห็นได้ว่าสุภา มักกล่าวถึงการปกครองที่โหดร้ายของชนชั้นศักดินา ชนชั้นกรรมาชีพจะรอดพ้นได้ก็ด้วยการปฏิวัติ

2.5 การรื้อถอนระบบความเชื่อกับการปกครอง สุภา ศิริमानนท์ แทรกเหตุการณ์ที่ชาห์แห่งคอเรสม์ได้พบชายที่ป่วยเป็นโรคเรื้อน 6 คน ที่เกาะกลางทะเลสาบอาเบสคูณ หัวหน้าชายโรคเรื้อนบังคับให้ชาห์เปลือยกายแล้วแย่งชุดมาใส่ ชาห์สวรคตอย่างอนาถ นกกาจิกกินดวงเนตรเป็นเป้ากลวงโบ๋ ชุนพลตีมูร มาลิด เห็นความจริงว่าชาห์ไม่ใช่เทพเจ้าก็เสียชีวิตเวลาที่เกิดพายุบารวากับเป็นอเล็กซานเดอร์มหาราชองค์ที่สอง ความว่า

“...ข้าได้ หลั่งเลือดของข้ามามากมายเหลือคณาด้วยความเชื่ออันลุ่มหลงว่าชาห์ มูฮัมมัด แห่งมหาอาณาจักรคอเรสม์พระองค์นี้คือ อิสคานดาร์...ข้าเคยหลงเชื่อเหลือเกินว่า...พระองค์จะได้ทรงเป็นผู้นำที่แข็งแกร่งและปราศจากความกลัวใด ๆ แห่งกองทัพอันยิ่งใหญ่ของบรรดามุสซุลมานทั้งหลาย...เสียชีวิตที่ไปมั่วลุ่มหลงต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษาภาพลวงตาแบบเดียวกับที่มันมักจะลวงเรา ในเมื่ออยู่ท่ามกลางทะเลทรายอันระอุร้อน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 763-764)

ตีมูร มาลิด ได้เห็นว่าภาพกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ยกตนเสมอเทพเจ้า ปกครองคนโดยใช้ความเชื่อถือศรัทธาแท้จริงแล้วเป็นหลอกลวงทั้งสิ้น เขายังเห็นความจริงว่าชาห์ก็ตายได้เหมือนมนุษย์ทั่วไป ไม่ใช่เทพเจ้าอย่างที่ถูกลอกลวง

ตัวอย่างที่ยกมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แสดงว่า สุภา ศิริमानนท์ ใช้นวนิยายเรื่องนี้วิพากษ์การปกครองเผด็จการทหาร ที่บริหารบ้านเมืองโดยมองเพียงผลประโยชน์ส่วนตน ปกครองประชาชนด้วยความอยุติธรรมและโหดร้าย ประชาชนมีสถานะเป็นเพียงผู้ผลิต ต้องถูกขูดรีดภาษีอย่างหนักจนไม่สามารถเก็บสะสมเพื่อตนเองได้ ทั้งยังถูกกดขี่ข่มเหงจากชนชั้นปกครอง ถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ ชนชั้นได้ปกครองยังต้องถูกเกณฑ์แรงงานและเกณฑ์ทหารไปรบโดยไม่มีผลตอบแทนใด ๆ เพื่อสนองตอบความทะเยอทะยานกระหายอำนาจของชนชั้นศักดินา ในกรณีนี้ สุภา กล่าวเสียดลือว่า การรอดชีวิตกลับมาได้ก็ถือเป็นค่าตอบแทนที่มากพอแล้ว จึงสรุปได้ว่า นวนิยายของสุภา ศิริमानนท์ เป็นงานเขียนของกลุ่มนักเขียนหัวก้าวหน้าที่ใช้แนวคิดวิพากษ์ตามแนวทางมาร์กซิส

แนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ

ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า แนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองแบบชาตินิยมและราชาชาตินิยม จึงมีการเล่าเรื่องเชิดชูเจงกิสข่านในฐานะกษัตริย์ผู้เป็นวีรบุรุษแห่งชาติ ดังนั้นจึงปรากฏแนวคิดเชิดชูวีรบุรุษในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องด้วย

นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวถึงแนวคิดวีรบุรุษว่า “...วีรบุรุษจำลองอุดมคติของคุณธรรมที่สังคมยกย่องมาไว้ในรูปของบุคคล สังคมย่อมต้องการอุดมคติของคุณธรรม...เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานทางจริยธรรมของตน การทำให้อุดมคติเหล่านี้อยู่ในรูปของบุคคล ทำให้สามารถยำและสืบทอดอุดมคติได้ง่าย...” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536, หน้า 36) ในแง่นี้เรื่องราวเกี่ยวกับวีรบุรุษหรือการแสดงวีรกรรมของวีรบุรุษจึงจำลองอุดมการณ์ของสังคมด้วย

สุกัญญา สัจฉายา แบ่งวีรบุรุษตามเกณฑ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็น 2 ลักษณะโดยสรุป คือ 1) วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ (Historical Hero) เป็นบุคคลที่มีบันทึกในประวัติศาสตร์พงศาวดาร ระบุได้ว่าอยู่ในช่วงใด มักเล่าถึงวีรกรรมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องการสงคราม การขยายดินแดน 2) วีรบุรุษทางวัฒนธรรม (Culture Hero) เป็นผู้ที่วางรากฐานวัฒนธรรมแก่ชุมชน วีรบุรุษจำพวกนี้ไม่มีชื่อปรากฏในประวัติศาสตร์แต่ก็มีชื่ออยู่ในตำนาน พงศาวดาร นิทานประจำถิ่น หรือในพิธีกรรมบางอย่าง ไม่สามารถระบุยุคสมัยได้แน่ชัด ได้แต่เพียงประมาณอย่างคร่าว ๆ ว่าน่าจะอยู่ในยุคสมัยใดสมัยหนึ่ง มักมีประวัติชีวิตโลดโผนเต็มไปด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ จนกลายเป็นกึ่งเทพกึ่งมนุษย์ (สุกัญญา สัจฉายา, 2542, หน้า 203)

นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีลักษณะร่วมกัน คือ นำเสนอประวัติชีวิตเจงกิสข่านในฐานะวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ โดยไม่สอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับปาฏิหาริย์เหมือนที่ปรากฏในตำนานและพงศาวดารไทย ซึ่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยนิยมนำเสนอปาฏิหาริย์เหล่านี้ด้วย

ประพันธ์กร ไม่ได้กล่าวว่า เจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษโดยตรงแต่นำเสนอวีรกรรมของเจงกิสข่านในการสู้รบเพื่อรวบรวมแผ่นดินแล้วก่อตั้งอาณาจักร ประกาศเอกราชจากอาณาจักรจีน และการรบเพื่อแผ่ขยายอำนาจและเป็นจักรพรรดิที่ครอบครองแผ่นดินที่กว้างใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลก โดยใช้โครงเรื่องเชิดชูกษัตริย์เป็นวีรบุรุษตามแนวคิดชาตินิยม ความว่า

“...ความยิ่งใหญ่มหาศาลของขุนพลผู้พิชิตโลก ผ่านที่ใด นั่นคือความตายอย่างเหลือจะคณน่านับของศัตรู หรือทหารของนานาชาติ กว่า 30 ชาติ จะต้องตกเป็นพลีแก่บัลลังก์ของจอมจักรพรรดิเมตตัญญู จนมีคำกล่าวจากผู้ที่จดจำได้ว่า เมื่อขุนพลผู้พิชิตโลกผ่านทัพไปทางใด นครต่าง ๆ ที่ขวางทางทัพจะพินาศย่อยยับเป็นพัศมธุลี...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 3-4)

“สุริยา” กล่าวถึงความเป็นวีรบุรุษของเจงกิสข่าน ผ่านการบรรยายความรู้สึกนึกคิด

ของชาวเจอร์เซนที่ยอมสวามิภักดิ์ว่า พวกเขาเห็นว่าจักรพรรดิเจงกิสข่านมีความกล้าหาญ
รอบเก่ง ยุติธรรม เหมือนนักรบผู้กล้าและวีรบุรุษตำนานของตนจึงยอมสวามิภักดิ์ ดังตัวบทว่า

“...ดังนั้น ถึงแม้จักรพรรดิเจงกิสข่านจะยังมีได้เกลี้ยกล่อมพวกเขา พวกที่
รักษาเมืองชงตูอยู่ในเวลานั้นก็เอาใจออกหากพระจักรพรรดิเจอร์เซนทั้ง ๆ ที่มีกำเนิด
เป็นเจอร์เซนอยู่นั้นแหละ พวกทหารเจอร์เซนเหล่านี้มองว่าพระจักรพรรดิเจงกิสข่าน
เป็นวีรบุรุษแห่งทุ่งหญ้าสเตปป์ที่แท้จริง พระองค์ทรงกล้าหาญเหมือนวีรบุรุษในตำนาน
ของพวกเขาผู้ควม้าม้างมาจากสวรรค์ เพื่อมาปราบยุคเข็ญในโลกมนุษย์ รอบอยู่ข้าง
วีรบุรุษแท้อย่างนี้ แน่แน่นอนว่าเขาจะต้องได้ชัยชนะและได้ส่วนแบ่งทรัพย์สินเลย
เพราะพระองค์ทรงมีความยุติธรรมถึงลึกลับไปทั่ว ใครจะจงรักภักดีกับนายที่ทิ้งลูกน้อง
อยู่อีกเล่า...”

(“สุรียา”, 2556, หน้า 529-530)

หรือตอนที่เจงกิสข่านนึกถึงไบโรซูล อนุชาบุญธรรมเคยช่วยเหลือโอโกเดซึ่งถูกรณูยิง
ที่คอ ทรงเสียพระทัยที่โอรสไม่เก่งกล้าสมเป็นวีรบุรุษ ความว่า “...เจงกิสข่านโหม่นสนักที่
พระโอรสไม่เก่งกล้าเลย ออกสงครามแทนที่จะทำวีรกรรมเป็นวีรบุรุษ กลับต้องให้คนอื่นดูแล
รักษาเป็นภาระ แต่พระองค์ก็กลั่นความโหม่นสนักไว้ แล้วยกย่องไบโรซูลเป็นบาทบริจาร...”
(“สุรียา”, 2556, หน้า 431)

นอกนี้ยังกล่าวถึง กูตุลา บุตรชายของอัมบากัยข่าน กูตุลาเป็นวีรบุรุษผู้กล้าที่รับตำแหน่ง
ข่านต่อจากอัมบากัยข่าน “...บุตรชายคนหนึ่งของกาบูลข่านชื่อว่ากูตุลาได้ขานรับอย่างแข็งขัน
กูตุลานี้เฝ้ามองไกลถือว่าเป็นวีรบุรุษบรรพชนคนหนึ่งเฝ้ามองไกลนับถือมาก กูตุลาได้เป็นข่าน
ต่อจากอัมบากัย กูตุลามีร่างและพลังกำลังดั่งช้างสาร...” (“สุรียา”, 2556, หน้า 316-317)
จากข้อความที่ยกมา กูตุลา เป็นวีรบุรุษที่มีความสามารถด้านการรบ สามารถนำกองทหาร
มองโกลสู้รบชนะทหารจีน แต่ไม่สามารถเอาชนะเผ่าตาร์ทาร์ได้ ฝ่ายจีนจึงขอให้ตาร์ทาร์ช่วยกำจัด
กูตุลารบแพ้ตาร์ทาร์ถึง 12 ครั้ง ในครั้งที่ 13 กูตุลาพ่ายแพ้ที่ทะเลสาบบูยร์ การพ่ายแพ้ครั้งนี้
ทำให้สหพันธ์คัมคมองโกลล่มสลาย ชาวมองโกลแตกแยกเป็นเผ่าเล็กเผ่าน้อยไม่สามารถ
รวมกันได้อีก หลังจากนั้นก็เป็นแดนมิคสัญญีเพราะมองโกลเผ่าต่าง ๆ หันมารบและปล้นชิง
สมบัติกันเอง

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “สุรียา” กล่าวถึงวีรบุรุษในความหมายที่เป็นนักรบ
ผู้กล้า สามารถนำทัพสู้รบชนะข้าศึกศัตรู ตรงกับคำว่า “บาทบริจาร” ดังนั้นผู้ที่มีความกล้าหาญ

และมีความสามารถในการรบจึงสามารถเป็นวีรบุรุษได้ กษัตริย์ที่มีความสามารถในการรบ เช่น เจงกิสข่านจึงได้รับการยกย่องเป็นวีรบุรุษด้วย

เจงกิสข่าน ของ สุภา ศิริमानนท์ แสดงให้เห็นว่าเจงกิสข่านมีความปรารถนาเป็นวีรบุรุษของชาวมองโกล และมีความปรารถนาจะได้รับการฝังพระศพที่เนินดินอันเป็นสุสานของเหล่าวีรบุรุษ ในฐานะวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ ความเป็น

“...ตามเนินดินสูง ๆ เช่นที่เจงกิส-ข่านทรงคิดทบทวนไปถึงนี้แหละซึ่งเป็นสถานที่ฝังศพของบรรดาวีรบุรุษต่าง ๆ มาแต่อดีต-ร่างกายของบรมมหาวีรชนทั้งหลายได้ถูกนำไปบรรจุไว้เพื่อให้พักผ่อนชั่วกาลอวสาน ณ ที่นั่น! ...แต่ทว่าสำหรับพระองค์เองเล่า? ไม่เหมือนกันแน่นอน-ไม่เหมือนกันโดยเด็ดขาด! เจงกิส-ข่านทรงเป็นบรมมหาวีรชนที่ยิ่งใหญ่เหนือความยิ่งใหญ่ใด ๆ ทั้งหมดในโลก ยิ่งกว่าผู้พิชิตที่เรียกกันว่ายิ่งใหญ่ทั้งหลายเหล่านั้นมากมาย! เพราะเหตุใดนะหรือ? ก็เพราะว่าตลอดเวลาที่บรรดาผู้พิชิตดังกล่าวเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ ไม่ปรากฏว่าจะมีสักคนเดียวที่จะได้มีอาณาเขต ซึ่งตกเข้าอยู่ภายใต้ความครอบครองของตน ๆ เป็นดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล ถึงขนาดที่พระองค์ได้ทรงครอบครองอยู่แล้วในชั่วขณะปัจจุบัน...”

(สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 444)

แต่เนื่องจากเจงกิสข่านในนวนิยายเรื่องนี้ เป็นผู้มีเล่ห์กลมารยา ใช้วิธีออกอุบายส่งजारบุรุษแทรกซึมในอาณาจักรควาริชมเพื่อเตรียมทำศึก สงครามสาสน์ที่ผิดมารยาททางการทูตระหว่างอาณาจักรซึ่งมีสถานะเท่าเทียมกัน ด้วยการเรียกขานว่า “โอรส” สุภา ซึ่งเคยทำหน้าที่ทูตทหาร จึงตีความว่า ราชสาสน์ดังกล่าวแสดงเจตนาว่าเจงกิสข่านต้องการช่วยให้ซำห์โกรธและกำลังแสดงว่าตนมีอำนาจบารมีเหนือกว่าซำห์ ทั้งยังส่งสายลับเข้าแทรกซึมทุกหน่วยงานในอาณาจักรควาริชมด้วย ดังตบตบว่า “...แต่พร้อมกันในคราวเดียว ก็ปรากฏว่าเจงกิส-ข่านได้จัดส่งजारชนลับอีกจำนวนหนึ่ง...ซึ่งก็มีใช้จำนวนเล็กน้อยเหมือนกัน...ไปดำเนินงานต่าง ๆ อยู่ในมหาอาณาจักรคอเรสม์แล้วด้วย เพื่อสนองเจตนาประสงค์อันยิ่งใหญ่ของพระองค์! ...” (สุภา ศิริमानนท์, 2551, หน้า 376)

และอีกเหตุการณ์คือ เจงกิสข่านกำชับราชทูตให้เจรจากับซำห์ด้วยถ้อยคำซึ่งขังไม่อ่อนน้อม ทำให้ราชทูตถูกซำห์สั่งประหาร สุภามองว่าเจงกิสข่านจงใจให้ซำห์สั่งหารทูตเพื่อใช้เป็นข้ออ้างสร้างความชอบธรรมในการยกทัพไปทำสงครามชิงอาณาจักรควาริชม ดังนั้นเจงกิสข่านในทัศนะของสุภาจึงยังไม่ใช่วีรบุรุษที่แท้ ผู้ที่สุภายกย่องให้เป็นวีรบุรุษ คือ ประชาชน

ธรรมดา ที่ถูกเกณฑ์มารบกับมองโกล เช่น คูรบัน คิชิด ที่ตั้งใจรบเพื่อปกป้องประเทศด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ส่วนชนชั้นศักดินาที่ สุภา ยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษมีเพียงคนเดียว คือ เจ้าชายเยลาเล็ดดิน ที่กล้าหาญหักท้าวตักเตือนชาห์ไม่ให้แบ่งกำลังทหารรอตั้งรับในป้อมค่าย แต่ให้รอรับศึกที่ทางผ่านเข้าอาณาจักรควาริชมเพื่อรบให้แตกหัก โดยไม่เกรงกลัวว่าชาห์จะลงโทษตนหรือไม่ ทั้งยังเสียสละรวบรวมผู้คนรักชาติเข้าต่อสู้กับเจงกิสข่านเพื่อป้องกันประเทศและประชาชนอย่างกล้าหาญ โดยไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง

สรุปได้ว่า นวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทย ทั้ง 3 ท่าน มีแนวคิดร่วมกัน 1 แนวคิด คือ แนวคิดยกย่องบุคคลสำคัญของโลก ส่วนแนวคิดด้านอื่นอีกสี่ด้าน คือ แนวคิดชาตินิยม แนวคิดวิพากษ์สังคม แนวคิดกษัตริย์ไทย และแนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ มีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากจุดมุ่งหมายในการเขียน กลุ่มที่มีเนื้อหาเชิดชูเจงกิสข่านใช้แนวคิดชาตินิยม โดยสามารถจำแนกย่อยได้ 2 ประเภท คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ใช้แนวคิดชาตินิยมจึงแสดงภาพกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เป็นผู้ดำเนินการรบและสามารถใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด ความเป็นวีรบุรุษของแนวคิดนี้ คือ การเป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถในการรบ มีบุคลิกภาพห้าวหาญเข้มแข็ง ใช้การรวบรวมอาณาจักร กู้ชาติ และขยายอำนาจ ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ใช้แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ กษัตริย์จึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างกษัตริย์สองระบบ คือ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่มีการใช้อำนาจที่เด็ดขาดอย่างเหมาะสม เป็นนักรบและวีรบุรุษผู้สร้างอาณาจักร ปลดแอกอำนาจต่างชาติ และขยายราชอำนาจผ่านการศึก สงคราม และแนวคิดธรรมราชา ยกย่องเจงกิสข่านด้านที่ทรงครองแผ่นดินโดยธรรม เจงกิสข่านในนวนิยายของ “สุริยา” จึงเป็นวีรบุรุษผู้มอบอารยธรรม ให้ความเป็นอิสระเสรีภาพทางศาสนา มีบุคลิกภาพอ่อนโยนมีเมตตา ใกล้ชิดกับศาสนา และมีความเป็นประชาธิปไตย ส่วนกลุ่มที่มีเนื้อหาวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกีสข่าน** ใช้แนวคิดวิพากษ์สังคมจึงนำเสนอภาพกษัตริย์ขุนศึกที่ใช้อำนาจเผด็จการ มีความโหดร้ายทารุณและกดขี่ประชาชน มีความปรารถนาเป็นวีรบุรุษ แต่ไม่ใช่วีรบุรุษที่แท้ เพราะเข่นฆ่าเบียดเบียนประชาชน

ผลการศึกษาแนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ทั้ง 3 ฉบับ ที่ได้สมบูรณแล้วนี้ จะนำไปสู่การสรุปและอภิปรายผลในบทถัดไป

บทที่ 8

บทสรุป

วิทยานิพนธ์เรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก** ของนักเขียนไทยร่วมสมัย แบ่งการนำเสนอออกเป็น 8 บท คือ 1) บทนำ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) ภูมิหลังและปริทัศน์นวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 5) ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย 6) วัฒนวิถีสถาปัตยกรรมแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน 7) แนวคิดในการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย และ 8) บทสรุป สำหรับการนำเสนอในบทนี้ผู้วิจัยแยกออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านช่วงระหว่าง พ.ศ. 2498 จนถึง พ.ศ. 2556 รวมเป็นระยะเวลา 58 ปี โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 3 เรื่อง คือ **เตมูจิน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร เจ็งกิสข่าน ของ สุภา ศิริมานนท์ และ **เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” มาใช้ในการวิจัยโดยมีแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

จุดประสงค์ที่ 1 การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย เพื่อศึกษาประพันธ์วิธีเชิงเปรียบเทียบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา โดยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดต่าง ๆ ดังนี้ ประยุกต์ใช้แนวคิดหลักในการศึกษานวนิยายของ กุหลาบ มลลิกะมาส (2559, หน้า 99-139); หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 70-74) แนวคิดของ ใช้แนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก); ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ข); วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 105-157); สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 21-109); ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551, หน้า 39-61); วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 155-178)

จุดประสงค์ที่ 2 การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ วัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน และภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของ นักเขียนไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยใช้แนวคิด 3 แนวคิด คือ

1. แนวคิดวัฒนวิถิแห่งวีรบุรุษ ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิต ของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน (Lord Raglan, 1975, pp. 174-175) และแนวคิดชีวิตวิวัฒน์หรือการเดินทางของวีรบุรุษ ของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Campbell, 1973, pp. 47-243); ปัทกัตร์ อรรถกวีนิพนธ์ (2556, หน้า 19-27); มอยเยอร์ (Moyers, 1991; Campbell, 1991a. p. 180 อ้างอิงใน บารนี บุญทรง, 2552, หน้า 196)

2. แนวคิดภาพลักษณ์ของวีรบุรุษเจงกิสข่าน ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้ประยุกต์จากแนวคิด ภาพตัวแทนของ สจ๊วต ฮอลล์ (Hall, 1997, p.15, pp. 17-19 อ้างอิงใน สุรเดช ชาติอุดมพันธ์, 2560, หน้า 112, 112-113); (Hall, 1997, pp. 24-25 อ้างอิงใน มารศรี สกทิพย์ 2551, หน้า 20; จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2555, หน้า 28-29); O'Shaughnessy and Jane Stadler, 2005, p. 90 อ้างอิงใน มารศรี สกทิพย์, 2551, หน้า 19; วันชนะ ทองคำเภา, 2551, หน้า 13-16) ศาสตร์ของเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 331-337)

3. แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านศึกษาบริบททางสังคมไทยที่ส่งผลต่อ แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ ตามแนวคิดของ ธัญญา สังขพัฒน์านนท์ (2538ก, หน้า 164-217); วรวรรธน์ ศรีภักย์ (2562, หน้า 5-85)

ผลการวิจัยเรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ทั้ง 3 เรื่อง โดยใช้แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยาย นำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ผลการศึกษาประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ประกอบด้วย โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง หรือ สารัตถะ ของเรื่อง (Theme) มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ตัวละคร (Character) ฉาก เวลา และ สถานที่ (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) มีดังนี้

โครงเรื่อง (Plot) ผู้แต่งใช้การนำเสนอเรื่องแบบสมจริงโดยใช้โครงเรื่องจาก ประวัติศาสตร์เพื่อเชิดชูสถาบันกษัตริย์ ปรากฏในนวนิยายเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน และเจงกิสข่าน และวิจารณ์ชนชั้นปกครองปรากฏในเจิ้งกิสข่าน โดยมีตัวละครเอกคือเจงกิสข่าน

เป็นศูนย์กลางของเรื่อง ใช้ความขัดแย้งที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มากที่สุด เพื่อแสดงสาเหตุการต่อสู้ การทำสงครามระหว่างเผ่าและอาณาจักร รวมถึงสาเหตุการขยายอำนาจ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับวัฒนธรรม เช่น ค่านิยม การล้างแค้น ชนชั้น และอคติทางศาสนา นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเพิ่มความขัดแย้งทางจิตใจอีกหลายเหตุการณ์ เพื่อให้ตัวเอกของเรื่องมีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์มากขึ้น นวนิยายเปิดเรื่องโดยใช้การบรรยายและพรรณนาฉากเพื่อสร้างความเข้าใจสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมมองโกลที่แตกต่างจากการรับรู้ของผู้อ่าน จากนั้นจึงกล่าวถึงปมปัญหาการสู้รบเรื่องคลีคลายด้วยความสำเร็จจากการได้ชัยชนะจากสงคราม และปิดเรื่องแบบสุขนานุกรมเพื่อเชิดชูเกียรติยศ ส่วน**เจิ้งกีสข่าน** ใช้การจบเรื่องแบบยังไม่จบเนื่องจากทิ้งปมปัญหาใหม่ไว้และต้องการแต่งภาคต่อไปเพิ่มอีก

แก่นเรื่อง (Theme) กลุ่มที่มีแก่นเรื่องหลักเชิดชูเจิ้งกีสข่าน มี 2 เรื่อง แต่มีประเด็นการเชิดชูแตกต่างกัน คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกีสข่าน** แก่นเรื่องเชิดชูเจิ้งกีสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิต กล่าวถึงประวัติชีวิตและสาเหตุที่เจิ้งกีสข่านกลายเป็นผู้รวบรวมชาติมองโกล ปลดแอกจีน และขยายอาณาเขตจรดทวีปยุโรปแล้วกลายเป็นวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก ส่วน **เจิ้งกีสข่าน** เน้นเชิดชูเจิ้งกีสข่านในฐานะจักรพรรดิผู้พิชิตที่ครองแผ่นดินด้วยคุณธรรมเป็นธรรมิกราช มีความเป็นผู้นำ เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรและสร้างอารยธรรมมองโกล กลุ่มเรื่องที่มีแก่นเรื่องวิพากษ์เกียรติยศขุนศึก มี 1 เรื่อง คือ **เจิ้งกีสข่าน** แก่นเรื่องเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สำหรับวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เห็นธาตุแท้ของขุนศึกและชนชั้นปกครองทั้ง 3 เรื่อง มีแก่นเรื่องรองแตกต่างกันไปเพื่อให้นวนิยายมีความสมบูรณ์ตามแก่นเรื่องหลักและจินตนาการของผู้แต่ง

มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าเรื่องเป็นพหูพจน์ โดยใช้ “เสียง” เป็นผู้บรรยาย ซึ่งเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เพราะมีรายละเอียดทางประวัติศาสตร์ ตัวละคร และอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก การเล่าเรื่องแบบพหูพจน์จึงสามารถทำให้ผู้เขียนดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว

ตัวละคร (Character) นวนิยายทั้ง 3 มีจุดร่วมกัน คือ มีการใช้ตัวละครในประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก โดยมีเตมูยีนหรือเจิ้งกีสข่านเป็นตัวละครเอกซึ่งนวนิยายทั้ง 3 เรื่องสร้างให้มีลักษณะนิสัย และลักษณะทางกายภาพต่างกันไป กลุ่มที่เชิดชูเจิ้งกีสข่าน คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกีสข่าน** ให้เตมูยีนมีรูปร่าง มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด กล่าวหาญ มีวรยุทธ์เชี่ยวชาญการรบ และมีวาทศิลป์ โดยตัวละครมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นในแต่ละช่วงวัย ตัวละครในนวนิยายตัวอื่นมีทั้งตัวละครในประวัติศาสตร์ ตัวละครในประวัติศาสตร์ที่มีการปรับเปลี่ยน

บทบาท และตัวละครในจินตนาการเพื่อเสริมเรื่องให้สนุกสนานเพิ่มขึ้น ส่วน **เจงกิสข่าน** ผู้เขียนสร้างให้เตมูยีน มีรูปงาม มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เรียนรู้ไว รักการเรียนรู้และการประดิษฐ์อาวุธ รักครอบครัว มีความกล้าหาญเชี่ยวชาญการรบ มีศิลปะในการปกครองและใช้คน มีภาวะผู้นำ และมีคุณธรรม ตัวละครส่วนใหญ่เป็นตัวละครในประวัติศาสตร์และมีบทบาทสอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ ตัวละครหญิง เช่น เฮอสิน และบอร์เต มีความเฉลียวฉลาดและมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนวีรบุรุษ ส่วนนวนิยายกลุ่มวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกีสข่าน** ตัวละครเจงกิสข่านเป็นชายชราอายุราว 57 ปี แม้เข้าสู่วัยชราเมื่อเจอนกอนข้างอันแต่ยังมีร่องรอยมัดกล้ามเนื้อที่แสดงถึงความแข็งแรงในอดีต เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพซับซ้อนและมีความชัดเจนทางการเมือง สามารถแสดงบทบาทโคกเศร่าเพื่อให้ทหารมีอารมณ์โกรธแค้นร่วมกับข่านเมื่อทูตถูกสังหารอย่างไร้ปราณี การแสดงออกเช่นนี้ทำให้ทุกคนมีมติออกรบเป็นเอกฉันท์ นอกจากนี้ยังเป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น มีเล่ห์เหลี่ยมแต่บดบังไว้ด้วยบุคลิกภาพที่เคร่งขรึม ตัวละครอื่นมีทั้งที่เป็นตัวละครในประวัติศาสตร์มีบุคลิกและบทบาทเหมือนเอกสารทางประวัติศาสตร์ และตัวละครที่สมมุติขึ้น เพื่อให้รับรู้เป็นประจักษ์พยาน และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำอันโหดร้ายของชนชั้นศักดินา และชนชั้นปกครอง

ฉาก (Setting) โดยส่วนมากเป็นฉากที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ มักเป็นธรรมชาติ เมือง สมรภูมิรบ ส่วนฉากที่เป็นเวลามีความแตกต่างกัน คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ**เจงกิสข่าน** ดำเนินเรื่องตั้งแต่กำเนิดของเตมูยีน ถึงการสวรรคต ส่วน**เจ็งกีสข่าน** เป็นเหตุการณ์ช่วงการยกทัพมองโกลรบกับอาณาจักรควาริชมเท่านั้น ฉากใน **เจงกิสข่าน** ของสุริยา และ**เจ็งกีสข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ มีความโดดเด่นมากที่สุดเนื่องจากมีการสืบค้นข้อมูลประกอบที่น่าเชื่อถือ ทำให้สามารถสร้างฉากที่มีความสมจริง และถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องเล่า นอกจากนี้ **เจงกิสข่าน** ยังมีภาพประกอบสถานที่ แผนที่ ภาพภูมิประเทศ และตัวละครในประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นภาพสีและขาวดำ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล

บทสนทนา (Dialogue) **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** มีบทสนทนาน้อย เพราะเน้นใช้การบรรยายของผู้เล่า **เจ็งกีสข่าน** และ**เจงกิสข่าน** ใช้บทสนทนาบรรยายลักษณะตัวละคร ใช้ดำเนินเรื่อง ใช้บทสนทนาแนะนำตัวละคร ควบคู่กับการบรรยายของผู้เล่า ทำให้นวนิยายมีวิธีการเล่าที่หลากหลาย ไม่ซ้ำซาก และมีความน่าสนใจมากขึ้น

1.2 การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผลการศึกษาประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ประกอบด้วย กลวิธีการใช้ถ้อยคำ กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร กลวิธีเกี่ยวกับประโยค และน้ำเสียงของผู้แต่ง พบว่า นวนิยายทั้งสามเรื่องมีกลวิธีทางภาษาเป็นเอกลักษณ์ต่างกัน ดังนี้

กลวิธีการใช้ถ้อยคำ นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการใช้คำที่เหมาะสมกับเพศ ฐานะ อายุของตัวละคร ใช้การเล่นเสียง การเล่นคำ การใช้คำภาษามองไกลและภาษาอาหรับ เพื่อสร้างบรรยากาศและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของตัวละคร

กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการใช้คำอย่างมีศิลปะโดยใช้ คำซ้อน คำซ้ำ การซ้ำคำ และอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล เช่น คำเสริมสร้อย มีการใช้ คำเสริมจินตภาพด้านเสียง การเห็น รส สัมผัส กลิ่น และการเคลื่อนไหว ภาษาภาพพจน์ มีการใช้ อุปมา อุปมาอุปไมย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ ปฏิพจน์ อติพจน์ นามนัย ปฏิพจน์ การกล่าวเย้ย สัพพจน์ อนุนามนัย การอ้างถึง นวนิยาย **เจงกิสข่าน** มีความโดดเด่นด้านการใช้ สำนวนโวหารมากที่สุด โดยมีการใช้สำนวนไทย และสำนวนมองไกลมากมาย และสามารถใช้ได้ อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเหตุการณ์

กลวิธีเกี่ยวกับประโยค มีการใช้ประโยคต่างกันตามความถนัดของผู้ประพันธ์ ประพันธ์กร มักใช้ประโยคสั้น ๆ กับบทสนทนา และใช้ประโยคยาวในส่วนบรรยาย สุภา ศิริมานนท์ มักใช้ประโยคที่ยืดยาวพุ่มเพื่อย แม้ไพเราะและช่วยสร้างจินตภาพ แต่ก็ลดทอนคุณค่าด้านการใช้ ภาษา “สุริยา” สามารถใช้ประโยคสั้นกับบทสนทนาได้เหมาะสมกับสถานะและนิสัยของตัวละคร สามารถใช้ประโยคยาวเขียนบรรยายได้อย่างละเมียดละไม สร้างจินตภาพได้ดี

น้ำเสียงของผู้แต่ง นวนิยายกลุ่มที่ยกย่องเชิดชูเจงกิสข่าน คือ **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน และเจงกิสข่าน** มีการใช้น้ำเสียงหลักเชิดชูยกย่องตัวละครเอก ของเรื่อง ในฐานะวีรบุรุษ ส่วนนวนิยายที่วิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก คือ **เจ็งกีซข่าน** มีการใช้น้ำเสียง ประชดประชัน ตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบเพื่อให้ผู้อ่านวิพากษ์ตัวละครเอกและตัวละคร ปฏิปักษ์

2. วัฒนธรรมและภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน

การศึกษาวัฒนธรรมและภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่านครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาใน 2 ประเด็น คือ วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน และภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย

2.1 วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน “วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ” เป็นคำที่ผู้วิจัย กำหนดขึ้น เพื่อใช้ศึกษาวิถีชีวิตของวีรบุรุษ 2 แนวคิด คือ การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของ วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน และแนวความคิดชีวิตวิวัฒน์ หรือการเดินทาง ของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ดังนี้

2.1.1 แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ผลการศึกษา แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ เหตุการณ์ที่

ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี และเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ดังนี้

1) เหตุการณ์ที่ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี พบว่า ประวัติชีวิตของเจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 3 เล่ม มีความสอดคล้องตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน 16 เหตุการณ์ คือ เตมูจินซึ่งต่อมาสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน มีมารดาชื่อเฮอสิน (1) มารดาของเขาเป็นหญิงชนชั้นสูงจากเผ่าอุงกิริต และ (2) บิดาของเขาชื่อ เยสุเก ผู้เป็นนักรบและต่อมาเป็นหัวหน้าเผ่าหรือข่านเผ่าบอร์ยิกิน และยังเป็นชนชั้นสูงที่สืบเชื้อสายจากกานบูข่านที่ชาวมองโกลเคารพนับถือ (4) ช่วงเวลาที่เกิดมีข่าวลือเรื่องคำพยากรณ์ว่ามีผู้ที่เทพเทนกีส่งลงมาปราบยุคเข็ญ (5) เขาได้ชื่อว่าเป็นบุตรเทพเทนกีสในสายตาชาวมองโกล และเป็นทูตทูตสวรรค์ของพระเจ้าในสายตาศัตรู (6) เขาถูกปองร้ายโดยหัวหน้าเผ่าไต้ยุดที่เคยเป็นลูกน้องใกล้เคียงพ่อของเขา (7) เตมูจินสามารถรอดชีวิตมาได้ และ (8) ได้เป็นโนยันหรืออัศวินในอารักขาและบุตรบุญธรรมของโต-ฆูลข่าน ผู้เคยเป็นอันดากับเยสุเก (10) เขากลับมาอยู่กับครอบครัว แล้วตั้งถิ่นฐานแรกใกล้ถิ่นฐานเดิมของบิดา แล้วขยายอาณาจักรจนกว้างใหญ่ที่สุดในโลก (11) เตมูจินสู้รบหัวหน้าเผ่าและกษัตริย์หลายอาณาจักรตลอดชีวิต (12) และแต่งงานกับธิดาหัวหน้าเผ่าและราชธิดากษัตริย์หรือมเหสีของกษัตริย์องค์ก่อนหลายคน และ (13) ได้สถาปนาขึ้นเป็นเจงกิสข่าน (14) ครองราชโดยไร้เหตุวุ่นวายบางช่วง (15) บัญญัติกฎหมายยาซา หรือ ยัสซา โดยให้บันทึกด้วยอักษรอุยกูร์ (18) สวรรคตอย่างลึกลับที่ (19) ใกล้กับภูเขาลิวพันชาน ขณะทำศึกกับชาวตงกุต อาณาจักรซีเซีย (22) หลุมฝังพระบรมศพถูกปิดเป็นความลับ แต่ก็มีสุสานศักดิ์สิทธิ์และอนุสาวรีย์หลายแห่ง

2) เหตุการณ์ที่ปรากฏไม่สอดคล้องกับแนวคิด นวนิยาย “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย มีเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ด แรกแลน จำนวน 6 เหตุการณ์ คือ (3) บิดามักจะเป็นญาติใกล้เคียงของมารดา เพราะมารดาเป็นคนต่างเผ่าที่เยสุเกแย่งชิงมา (9) มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก เพราะมีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก เช่น การถูกจับเป็นเชลย (16) ต่อมาถูกพระเจ้าฟิโรธ หรือ ประชาชนเสื่อมศรัทธา เพราะวีรบุรุษเป็นที่รักของประชาชนในฐานะผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรมต่างจงรักภักดีไม่เสื่อมคลาย (17) ถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง เพราะไม่เคยถูกขับไล่และสวรรคตขณะครองบัลลังก์ (20) หากมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ได้สืบสันตติวงศ์ เพราะราชบุตรองค์ที่ 3 โอโกเตได้ครองราชย์บัลลังก์ และเป็นมหาข่าน (Great Qahan) องค์ที่ 2 ของมองโกล และบุตรคนอื่นต่างได้ครองอาณาจักรของตนภายใต้อำนาจโอโกเตข่าน (21) ร่างกายของเขาไม่ได้ถูกฝัง เพราะพระบรมศพของเจงกิสข่านถูกฝังแต่สถานที่ถูกปิดบังเป็นความลับถึงปัจจุบัน

2.1.2 ชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ผลการศึกษา พบว่า วีรบุรุษเจงกิสข่าน มีการเดินทางเพื่อแสวงหาสาระสาระที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน 2 ประการ โดยสามารถแบ่ง โครงสร้างแกนชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษเจงกิสข่านเป็น 2 ครั้งสำคัญ คือ

1) การสถาปนาและดำรงอาณาจักรมองโกล เป็นการปฏิบัติการกิจ ครั้งที่ 1 การปฏิบัติการกิจครั้งนี้มีจุดประสงค์สำคัญในการออกเดินทาง เพื่อความเป็นวีรบุรุษ ผู้รวมชาติมองโกลและมอบอารยธรรม ตลอดจนมอบความเป็นอิสระจากอำนาจการปกครอง ของอาณาจักรจีน (เจอรฺเซน) ปรากฏขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ทั้งสิ้น 15 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ทั้งหมด 17 ขั้นตอน คือ 1) มีเสียงเรียกร้อง ให้ออกผจญภัย, 2) การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง, 4) การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้าม ธรณีประตู, 5) การติดอยู่ในห้องปลาваฟ, 6) เส้นทางแห่งการทดสอบ, 7) การพบกับเทพเทวี, 8) ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน, 9) การเป็นปฏิปักษ์กับบิดา หรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่, 11) การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด, 12) การปฏิเสธการกลับมา, 14) การรับความช่วยเหลือจาก ภายนอก, 15) การกลับคืนสู่โลกเดิม, 16) ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง, 17) อิศราภาพแห่งชีวิต

ไม่พบขั้นตอนตามแนวคิด 2 ขั้นตอน คือ 3) การได้รับความช่วยเหลือ จากสิ่งเหนือธรรมชาติ, 13) การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ

2) การดำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากล เป็นการปฏิบัติการกิจครั้งที่ 2 การปฏิบัติการกิจครั้งนี้มีจุดประสงค์สำคัญในการออกเดินทาง เพื่อแสวงหาความยุติธรรม การพิทักษ์เกียรติของอาณาจักรมองโกล และเพื่อความเป็นนักรบผู้พิชิตโลก ปรากฏขั้นตอน ชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ทั้งสิ้น 14 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษ เจงกิสข่าน ทั้งหมด 17 ขั้นตอน คือ 1) มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย, 2) การปฏิเสธเสียง เรียกร้อง, 4) การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู, 5) การติดอยู่ในห้อง ปลาваฟ, 6) เส้นทางแห่งการทดสอบ, 7) การพบกับเทพเทวี, 8) ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือ ยั่วยวน, 9) การเป็นปฏิปักษ์กับบิดา หรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่, 11) การบรรลุความดั่งาม ขั้นสูงสุด, 14) การรับความช่วยเหลือจากภายนอก, 15) การกลับคืนสู่โลกเดิม, 16) ความเป็นใหญ่ ในโลกทั้งสอง, 17) อิศราภาพแห่งชีวิต

ไม่พบขั้นตอนตามแนวคิด 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 3) การได้รับความ ช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ, 12) การปฏิเสธการกลับมา, 13) การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ

2.2 ภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทย
ร่วมสมัย การศึกษาภาพลักษณ์เจงกิสข่านครั้งนี้ ศึกษา 3 ประเด็น คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏใน

เอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น และกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ถูกจัดบันทึกด้วยรูปแบบต่าง ๆ ทั้งตำนาน พงศาวดาร บันทึกความทรงจำ บันทึกการเดินทาง หนังสือประวัติศาสตร์ และหนังสือประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการรวบรวมขึ้น ทำให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ มีความแตกต่างกันด้วยผลการศึกษา พบว่า ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ มี 7 ภาพลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้ปราบกบฏ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม, ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิชิตราช”, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก, วีรบุรุษของศาสนา และภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด

2.2.2 ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น ภาพลักษณ์กลุ่มนี้ผู้เขียนนวนิยายสร้างขึ้น โดยมีการปรับแต่ง ตัดทอน เพิ่มเติม หรือขับเน้นข้อมูลให้เด่นชัดขึ้น เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในด้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ เพื่อประโยชน์ต่อการสื่อสารแนวคิดสำคัญในนวนิยายมี 7 ภาพลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข, ภาพลักษณ์เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, ภาพลักษณ์ธรรมิกราช, ภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมใจ, ภาพลักษณ์นักรบนักรัก, ภาพลักษณ์นักประชาธิปไตย และภาพลักษณ์วีรบุรุษทรราช

2.2.3 กลวิธีการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่าน ผู้วิจัยพบว่า มีกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ 2 วิธี คือ การคัดลอกงานวิชาการ การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า มีกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ 2 วิธี คือ การคัดลอกงานวิชาการ การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

1) การคัดลอกงานวิชาการ ปรากฏ 2 ลักษณะ คือ การคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิง และการคัดลอกงานวิชาการแบบไม่อ้างอิง โดยการคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิง เป็นการสร้างเรื่องเล่าที่มีการคัดลอกเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วอ้างอิงด้วยการระบุแหล่งที่มาของข้อความชุดเหตุการณ์นั้น เช่น แก่ต่างคำประมาณว่าเจงกิสข่านเป็นผู้มีความโหดร้าย โดยใช้อ้างอิงผลงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของ แจ็ก เวเธอร์ฟอร์ด กล่าวอ้างชื่อผู้จัดบันทึกเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น อ่างสังฆราชรูปูร์กิสและมาร์โคโปโล การศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจงกิสข่านในยุคแรก มีเอกสารทางประวัติศาสตร์น้อย และมักได้ข้อมูลจากการจัดบันทึกของผู้พ่ายสงคราม ในชั้นหลังก็จะเป็นผู้ที่เคยเดินทางไปมองโกเลียและจีน หลังการสวรรคตของเจงกิสข่าน การเล่าเรื่องเกี่ยวกับเจงกิสข่านจึงได้รับการบอกเล่าจากชาวมองโกลอีกทอดหนึ่ง เอกสารที่ประพันธ์รณามาอ่างเช่น ประพันธ์รณ อ่างบันทึกของสังฆราช

รูปภูภิส และมาร์โคโปโล สังฆราชคาร์ปนี หรือ จอห์น แห่ง พลาโน คาร์พนี สุภา ศิริमानนท์ ได้คัดลอกข้อความจากนักประวัติศาสตร์ชื่อฮาโรลด์ แลมป์, ราล์ฟ ฟอกซ์ และนักประวัติศาสตร์ชาวอิหร่าน ชื่อ “ญูซจานี” หรือ มินฮาจ อัล ศิราซ ญูซจานี (Minhaj al-Siraj Juzjani) นักประวัติศาสตร์ของรัฐสุลต่านมัมลุกแห่งเคลี ส่วนการคัดลอกงานวิชาการแบบไม่อ้างอิง เช่น ประพันธ์กร คัดลอกข้อความในธรรมนุญยัสซา (ยาสา) มานำเสนอให้ผู้อ่านเห็นลักษณะของกฎหมายยาสา โดยไม่ระบุที่มาว่านำมาจากเอกสารฉบับใด

2) การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ มี 7 ลักษณะ คือ การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคเก่า การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคใหม่ ปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ การลดทอนความผิดพลาดในอดีต และการปรับแต่งข้อมูล

การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์ยุคเก่า เป็นการอ้างอิงหนังสือของนักวิชาการ ก่อนปี พ.ศ. 2500 ช่วงที่ประพันธ์ และสุภา ศิริमानนท์ นำข้อมูลมาใช้ มักใช้ข้อมูลจากบันทึกของชาวอาหรับ เปอร์เซีย และอินเดีย ทำให้ภาพลักษณ์เจงกิสข่านค่อนข้างเป็นไปในทางลบ และเน้นภาพลักษณ์กษัตริย์ผู้พิชิต

การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์ยุคใหม่ เป็นหนังสือของนักวิชาการที่ศึกษาประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน หลังปี พ.ศ. 2500 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาศาสตร์มองโกล คือ มองโกลเสียแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต มีการศึกษาเอกสารและพบเอกสารชั้นต้นที่น่าเชื่อถือมากขึ้น ทำให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติเจงกิสข่านมีความเปลี่ยนแปลง

การปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น ยืนยันว่าโจชิลันพระชนม์จากเหล่าพิชิตที่ชาชาติส่งมาให้ ไม่ใช่ฝีมือเจงกิสข่าน ดังที่ปรากฏในเอกสารบางฉบับ เพื่อปฏิเสธภาพลักษณ์ทางลบ

การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการปฏิเสธข้อมูลที่มีผลต่อภาพลักษณ์ด้านลบของวีรบุรุษ การโต้กลับข้อมูลที่กล่าวว่าเจงกิสข่านไม่ได้รับการศึกษา

การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องเล่าที่ผู้เขียนคิดขึ้นเอง โดยไม่ได้อ้างอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ใด ๆ เช่น การพยากรณ์คำทำนายของหมอผีหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ ว่าจะมีวีรบุรุษมาขจัดความขัดแย้งของกิลยัคให้สังคมกลับมาสงบสุข

การลดทอนความผิดพลาดในอดีต เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดพลาดเป็นข้อตำหนิของวีรบุรุษ

การปรับแต่งข้อมูล กระบวนการปรับแต่งข้อมูลเป็นวิธีการเล่าเรื่องด้วยสำนวนใหม่ โดยเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้เรื่องเล่ามีความน่าสนใจมากขึ้น

3. แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน

ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย มี 5 แนวคิดสำคัญ คือ แนวคิดยกย่องเจงกิสข่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก แนวคิดกษัตริย์ไทย แนวคิดชาตินิยม แนวคิดวิพากษ์สังคม และแนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ สรุปได้ดังนี้

3.1 แนวคิดยกย่องเจงกิสข่านในฐานะบุคคลสำคัญของโลก เป็นแนวคิดที่พบร่วมกันทั้ง 3 เรื่อง ผู้เขียนต่างยกย่องว่า จักรพรรดิเจงกิสข่านเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลกระทบและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสายธารประวัติศาสตร์โลก โดยมีการยกย่องแตกต่างกันตามอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้เขียน ประพันธ์กร ยกย่องด้านการเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตโลก ทำสงครามขยายอาณาเขตไปจรดแผ่นดินยุโรป “สุริยา” ยกย่องด้านการเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตที่ทรงคุณธรรม และสร้างคุณูปการแก่โลก ส่วนสุภา ยกย่องในฐานะขุนศึกผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งของโลก

3.2 แนวคิดกษัตริย์ไทย เป็นแนวคิดที่ผู้เขียนแสดงทรรศนะต่อรูปแบบการปกครองของเจงกิสข่าน ที่ปกครองโดยอำนาจอาณัติจากสวรรค์ แล้วนำเสนอเทียบเคียงกับรูปแบบการปกครองของกษัตริย์ไทย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการและเข้าใจรูปแบบการปกครองได้ใกล้เคียงที่สุด ประพันธ์กร เชื่อมโยงกับการใช้อำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์แบบไทย ที่มีอำนาจเด็ดขาด ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ด้านนวนิยายของ “สุริยา” อธิบายเชื่อมโยงกับสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่ใช้อำนาจแบบจำกัดเพราะมีแนวคิดประชาธิปไตยและเป็นผู้ทรงคุณธรรมแบบธัมมิกราช ส่วนสุภา อธิบายเชื่อมโยงกับสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ใช้อำนาจเผด็จการมุ่งขยายอำนาจให้กว้างขวางโดยไม่สนใจความสุขทุกข์ของราษฎร

3.3 แนวคิดชาตินิยม พบในนวนิยายที่ยกย่องเจงกิสข่านแต่มีแนวคิดแบบชาตินิยมที่แตกต่างกันตามบริบททางการเมืองในยุคสมัยที่เขียน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน** ใช้แนวคิดชาตินิยมแบบรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ได้รับอิทธิพลแนวคิด (Pan Asia) จึงนำเสนอการรบเพื่อปลดแอกจีน และการขยายอำนาจปราบอาณาจักรคอเรสม์จนถึงยุโรป ส่วน **เจงกิสข่าน** ใช้แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ จึงพยายามนำเสนอภาพเจงกิสข่านเป็นจักรพรรดิผู้พิชิตที่ทรงคุณธรรม เน้นแสดงความเชื่อมโยงระหว่างกษัตริย์ ชาติ และประชาธิปไตย เชื่อมโยงการรับอาณัติจากสวรรค์กับความเป็นธรรมิกราชผู้ครองแผ่นดินโดยธรรม

3.4 แนวคิดวิพากษ์สังคม พบใน **เจิ้งกีสข่าน** ซึ่งผู้เขียนได้รับอิทธิพลจากมาร์กซิสต์ ผู้เขียนพยายามนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นธาตุแท้ของขุนศึก และการทำสงครามของกษัตริย์สองขุนศึกผู้ยิ่งใหญ่แห่งยุค คือ ซาห์แห่งคอเรสม์ผู้ปกครองบ้านเมืองด้วยความโหดร้าย ส่วนเจงกิสข่าน

ก็ใช้เล่ห์กลลวงให้ชาวสังฆารพุดมมองไกล เพื่ออ้างเหตุยกทัพมารบขยายอาณาจักรอย่างชอบธรรม ผู้เขียนเสนอให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปกครองของชนชั้นศักดินาที่ก่อให้เกิดปัญหาการขูดรีดมูลค่าส่วนเกินในการผลิตเป็นเงินภาษีที่สูงลิ่ว การลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์และความไม่เสมอภาค

3.5 แนวคิดเชิดชูวีรบุรุษ ผู้เขียนทั้ง 3 มีแนวคิดเชิดชูวีรบุรุษเช่นเดียวกัน แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันตามอุดมการณ์ของผู้เขียน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ **เจงกิสข่าน** เชิดชูวีรบุรุษในกรอบความคิดแบบชาตินิยมและราชาชาตินิยมใหม่ตามลำดับ จึงนำเสนอเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษแห่งชาติมองไกล ส่วน **เจิ้งกีสข่าน** แม้ยกย่องความสามารถในด้านการรบแต่ไม่ยกย่องเจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษที่แท้ เพราะมุ่งขยายอำนาจจนก่อความเดือดร้อนให้กับประชาชนจำนวนมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายออกเป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย อภิปรายผลจากการวิจัย ความสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย และข้อค้นพบใหม่ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย
2. อภิปรายผลจากการวิจัย
3. ความสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย
4. ข้อค้นพบใหม่

1. แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธวิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก** ของนักเขียนไทยร่วมสมัย 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1.1 ประพันธวิธีเชิงเปรียบเทียบ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยศึกษา 2 แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ประกอบด้วย โครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และแนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ประกอบด้วย กลวิธีการใช้ถ้อยคำ กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร กลวิธีเกี่ยวกับประโยค และน้ำเสียงของผู้แต่ง ผลการศึกษา พบว่า ผู้เขียนมีกระบวนการสรรค์สร้างนวนิยายโดยยึดการนำเสนอเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอเป็นองค์ประกอบหลัก โดยเน้นโครงเรื่องความขัดแย้งเพื่อให้ตัวเอกแก้ไขปัญหาอุปสรรคและเสียสละตนเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมนองไกล มีฉาก ตัวละคร บทสนทนาและการดำเนินเรื่อง

ผ่านเรื่องเล่าทางภาษาที่มีชั้นเชิง ตามกระบวนการทางวรรณศิลป์ ช่วยให้นวนิยายมีความน่าสนใจ และสร้างความประทับใจให้ผู้อ่าน สอดคล้องกับการศึกษาของ วันชนะ ทองคำเภา (2551); มารศรี สกทิพย์ (2551); วรณญา อัจฉริยบดี (2554, หน้า 168–173) ในประเด็นที่ว่า การเล่าเรื่อง ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีความซับซ้อน เนื่องจากนำเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ มาประกอบสร้างเป็นเรื่องเล่า เพื่อนำเสนอเรื่องราวชีวิตของกษัตริย์วีรบุรุษใน 2 ลักษณะ คือ การยกย่องเชิดชู และวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของกษัตริย์วีรบุรุษ มักใช้โครงเรื่องแสดงความขัดแย้งระหว่างวีรบุรุษกับชาติที่เป็นศัตรู มักใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้รู้ นิยมใช้ตัวละครที่มีชีวิตจริงในประวัติศาสตร์ และใช้บทสนทนาที่สอดคล้องและมีความสมจริงกับประวัติศาสตร์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สายสร้อย สุธอม (2530); สาคร บุญเลิศ (2525) ในแง่ที่ว่า ผู้เขียนนวนิยายมีความสามารถในการกำหนดโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ที่น่าสนใจโดยเน้นการสร้าง ความขัดแย้ง การใช้โครงเรื่อง แก่นเรื่องที่สมจริง ตัวละคร มีการกำหนดบทบาทที่คล้ายคลึงมนุษย์จริง และบทสนทนามีความคล้ายคลึงกับชีวิตจริง มักใช้ การดำเนินเรื่องตามปฏิทิน ใช้ฉากที่มีความสมจริง และผู้ประพันธ์ต้องใช้ความสามารถทางภาษา ที่สร้างความประทับใจให้ผู้อ่าน ทั้งการเลือกใช้คำ ประโยค ลำนวนโวหาร จินตภาพ ภาพพจน์ การใช้น้ำเสียง ฯลฯ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจและสุนทรีย์รสในการอ่านวรรณกรรม

1.2 การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน มี 2 ส่วน คือ การศึกษา วัฒนธรรมของวีรบุรุษ และการสร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษ

1.2.1 ศึกษาวัฒนธรรมของวีรบุรุษ เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของวีรบุรุษ 2 แนวคิด คือ การศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน และ แนวความคิดชีวิตวิวัฒน์ หรือการเดินทางของวีรบุรุษของ โจเซฟ แคมป์เบลล์

1) ด้านการศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี พบว่า โครงสร้างชีวิตของเจงกิสข่านมีความสอดคล้องกับโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษตามคติชนคดี ถึง 16 เหตุการณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ อรษา สุวรรณประเทศ (2552); สุกัญญาโสภี ใจกล้า (2561) ที่พบว่า โครงสร้างชีวิตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สอดคล้องกับแนวคิด 14 เหตุการณ์ และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีความสอดคล้อง 17 เหตุการณ์ มีลักษณะร่วม คล้ายกัน คือ วีรบุรุษมีชาติกำเนิดที่สูงส่ง มักได้รับการดูแลและรับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมของ กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในแดนไกล ซึ่งมีบทบาทคุ้มครองสั่งสอนช่วยเหลือวีรบุรุษให้พร้อมปฏิบัติการกิจ ในทุกด้าน วีรบุรุษสามารถเอาชนะกษัตริย์อาณาจักรต่าง ๆ เพื่อกู้ชาติ ปราบกบฏ และแผ่ขยาย อาณาจักรอย่างกว้างขวาง เมื่อวีรบุรุษสวรรคตจะได้รับความเคารพด้วยการสร้างอนุสาวรีย์

หรือสถานที่สักการะจากประชาชน อันเป็นการยกย่องและยอมรับเกียรติในฐานะวีรบุรุษของชาติอย่างแท้จริง

2) ด้านชีวิตวิวัฒน์ของวีรบุรุษ พบว่า การเดินทางเพื่อผจญภัยของเจงกิสข่านสามารถแบ่งตามแผนวิธินี้แห่งวีรบุรุษถึง 2 ครั้ง โดยการสถาปนาและดำรงอาณาจักรมองโกลเป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 1 ปรากฏขั้นตอนวิธินี้แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ทั้งสิ้น 15 ขั้นตอน และการดำรงเกียรติและแผ่บารมีสู่สากล เป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 ปรากฏขั้นตอน วิธินี้แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน ทั้งสิ้น 14 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนตามแนวคิดของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ 17 ขั้นตอน ชีวิตของเจงกิสข่านจึงเป็นปกรณัมที่มีความซับซ้อน สอดคล้องกับการศึกษาของ อรษา สุวรรณประเทศ ที่พบว่า “ชีวิตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นเป็นปกรณัมที่ซับซ้อนที่สุด ต้องทรงผ่านการประลองยุทธ การต่อสู้เพื่อกอบกู้สังคมและเกียรติศักดิ์แทบจะนับครั้งไม่ถ้วน เป็นการปฏิบัติเพื่ออุดมการณ์มิใช่เพื่ออหังการ” (อรษา สุวรรณประเทศ, 2552, หน้า 219) เห็นได้ว่า การเดินทางเพื่อปฏิบัติภารกิจทั้ง 2 ครั้ง วีรบุรุษได้อุทิศตนเพื่อเป้าหมายอันสูงสุด คือ ประโยชน์สุขของประชาชนชาวมองโกล ในแง่นี้เจงกิสข่านได้บรรลุถึงความเป็นวีรบุรุษอย่างแท้จริง

1.2.2 ด้านภาพลักษณ์ พบว่า มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วันชนะ ทองคำเภา (2551); มารศรี สกทิพย์ (2551); วรณญา อัจฉริยบดี (2554); ปฐมพงษ์ สุขเล็ก (2555) ในประเด็นที่ว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาเชิดชูกษัตริย์ มีการนำเสนอภาพวีรบุรุษให้มีฐานะเป็นวีรบุรุษที่ยิ่งใหญ่ของชาติ ส่วนนวนิยายที่มีเนื้อหาวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึกเน้นเสนอภาพวีรบุรุษที่เป็นทรราช โดยนวนิยายทั้งสองกลุ่มมีการบวกรวมการประกอบสร้างภาพลักษณ์ที่ซับซ้อน

1.3 แนวคิดการประกอบสร้างตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน ทั้ง 3 ฉบับ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การศึกษาแนวคิดในนวนิยายของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2538ก, หน้า 164-217) และวรวรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-85) ทำให้ได้ผลการศึกษาเรื่องแนวคิด สอดคล้องกับการศึกษาของ วันชนะ ทองคำเภา (2551); มารศรี สกทิพย์ (2551); วรณญา อัจฉริยบดี (2554) ในประเด็นที่ว่า ผู้เขียนกลุ่มเชิดชูกษัตริย์ใช้แนวคิดเรื่องชาติ พระมหากษัตริย์ และวีรบุรุษ มาประกอบสร้างให้กษัตริย์ในนวนิยายเป็นวีรบุรุษที่มีความเป็นปुरुชน แล้วทรงเสียสละความสุขส่วนตัวปฏิบัติภารกิจเพื่อชาติโดยเป็นผู้นำกอบกู้เอกราช หรือสร้างรัฐชาติ แล้วแผ่ขยายอำนาจหรืออาณาเขตให้กว้างไกล โดยพบว่า ผู้เขียนนวนิยายได้เพิ่มเติมแนวคิดยกย่องเจงกิสข่านเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้วย ส่วนกลุ่มที่มีแนวคิดวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึกมีการใช้แนวคิดวิพากษ์สังคม แนวคิดกษัตริธิปไตย และแนวคิดวีรบุรุษ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ธาตุแท้ของกษัตริย์ขุนศึกว่าเป็นทรราช

2. อภิปรายผลจากการวิจัย

2.1 ประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านของนักเขียนไทย

ร่วมสมัย ประพันธ์วิธีในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัย ทั้ง 3 เรื่องมีกลวิธีการประกอบสร้างนวนิยายที่น่าสนใจ 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ดังนี้

การประกอบสร้างเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ประกอบด้วยโครงเรื่อง แก่นเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา พบว่าแนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยาย มีส่วนในการกำหนดกลวิธีการเขียนเพื่อสื่อสารกับผู้อ่าน นวนิยายกลุ่มที่มีเนื้อหายกย่องเจงกิสข่าน จึงวางโครงเรื่องพระราชประวัติตั้งแต่การกำเนิดถึงการสวรรคต โดยสอดแทรกอุปสรรคความขัดแย้งที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ให้ตัวละครเอกในฐานะแกนกลางของประวัติศาสตร์ ใช้ความสามารถแก้ไขความขัดแย้งนั้นแล้วรวบรวมเผ่าต่าง ๆ ในมองโกลให้เป็นเอกภาพ การสู้รบเพื่อประกาศเอกราชจากอาณาจักรจีน และการขยายขอบเขตของอาณาจักรให้กว้างไกล ส่วนนวนิยายกลุ่มวิพากษ์กษัตริย์ขุนศึก วางโครงเรื่องเฉพาะการทำศึกระหว่างเจงกิสข่านกับชาห์แห่งคอเรสม์ (ควาริชม) ซึ่งเป็นเหตุให้ราษฎรจำนวนมากบาดเจ็บล้มตายจากความทะเลาะพยานของชนชั้นศักดินา สอดคล้องกับการศึกษาของ วรณญา อัจฉริยะบดี (2554, หน้า 289) ที่ว่าโครงเรื่องในนวนิยายมีความซับซ้อน และให้ความสำคัญกับความขัดแย้งและมีโครงเรื่องแสดงวีรกรรมของวีรบุรุษ ด้านแก่นเรื่องมีการกำหนดแก่นเรื่องหลัก 2 ประเภท คือ แก่นเรื่องเชิดชูวีรบุรุษ สอดคล้องกับการศึกษาของ วันชนะ ทองคำเภา (2551); มารศรี สอทิพย์ (2551); วรณญา อัจฉริยะบดี (2554) ที่พบว่า แก่นเรื่องของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มักเชิดชูวีรกรรมของวีรบุรุษ ส่วนแก่นเรื่องวิพากษ์วีรบุรุษ ปรากฏใน **เจงกิสข่าน** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์ชนชั้นศักดินาและชนชั้นปกครอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ วรณญา อัจฉริยะบดี (2554) ซึ่งพบว่า **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข** ของ สุภา ศิริमानนท์ มีเนื้อหาวิพากษ์ความล้มเหลวทางการปกครองของสมเด็จพระเจ้าตากสิน ซึ่งแสดงว่า นวนิยายของสุภาทั้งสองเรื่อง ใช้มุมมองจากแนวคิดมาร์กซิสต์เช่นเดียวกัน ด้านมุมมองการเล่าเรื่อง พบว่า มีการใช้มุมมองแบบผู้รู้เช่นเดียวกับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องอื่น ๆ เพื่อช่วยจำกัดการรับรู้ของผู้อ่าน ส่วนตัวละครในนวนิยายส่วนมากเป็นตัวละครในประวัติศาสตร์ โดยมักกำหนดให้ละครตัวเอกมีบทบาทสำคัญที่สุด ดังที่ วรวรรธน์ ศรียาภัย กล่าวว่า “ตัวละครเอกเป็นตัวละครที่ปรากฏตลอดเรื่อง เป็นตัวดำเนินเรื่องอันเป็นตัวละครที่สำคัญที่สุด” (วรวรรธน์ ศรียาภัย, 2552, หน้า 66) และมักกำหนดให้ “ตัวละครเอกทำหน้าที่เป็นแกนร้อยประวัติศาสตร์ที่ผู้แต่งคัดสรรแล้ว ช่วยในการจำกัดประวัติศาสตร์ของผู้แต่ง” (อภิรักษ์ ชัยปัญญา, 2546, หน้า 280) ดังเห็นได้ว่านวนิยาย

ทั้ง 3 เรื่อง กำหนดให้เจงกิสข่านเป็นตัวละครเอกที่เป็นแกนร้อยประวัติศาสตร์ และเน้นนำเสนอเหตุการณ์ในพระราชประวัติตามการตีความของผู้เขียน

นอกจากนี้ยังมีการใช้บทสนทนาที่สอดคล้องและมีความสมจริงตามประวัติศาสตร์ และมีการประกอบสร้างตัวละครวีรบุรุษให้มีคุณลักษณะเชิงบวกทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และอุดมการณ์ เป็นวีรบุรุษในอุดมคติ มีเพียงเรื่อง **เจงกิสข่าน** ที่ประกอบสร้างให้มีบุคลิกภาพซับซ้อน เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการวิพากษ์พฤติกรรมของตัวละครเอก ฉากในนวนิยายเป็นฉากในประวัติศาสตร์ที่เน้นความสมจริง โดยมีการค้นคว้าข้อมูลเพื่อสร้างฉากให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และวัฒนธรรมของตัวละครในนวนิยาย บทสนทนาในนวนิยายของประพันธ์กรยังมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเน้นการบรรยาย ส่วนนวนิยายของ สุภา ศิริมานนท์ และ “สุริยา” มีการใช้บทสนทนาในการแนะนำตัวละคร และอื่น ๆ ทำให้นวนิยายมีความน่าสนใจและมีความสมจริงมากขึ้น

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ประกอบด้วย กลวิธีการใช้ถ้อยคำ กลวิธีการใช้สำนวนโวหาร กลวิธีเกี่ยวกับประโยค และน้ำเสียงของผู้แต่ง ผู้วิจัยพบว่านักเขียนทั้ง 3 ท่านมีกลวิธีในการใช้ภาษาที่แตกต่างกันตามความเชี่ยวชาญ และความสามารถในการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีลักษณะร่วม คือ การสร้างสรรค์ภาษาที่คาดว่าเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารที่สอดคล้องกับสังคมและยุคสมัยในนวนิยาย สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิรักษ์ ชัยปัญญา (2546, หน้า 248) แต่แตกต่างจากภาษาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยทั่วไปเนื่องจากไม่ได้ใช้สำนวนภาษาแบบพงศาวดารไทย ผู้วิจัยพบว่า สุภา ศิริมานนท์ มีการใช้คำถามเพื่อให้ผู้อ่านร่วมวิพากษ์พฤติกรรมตัวละคร และใช้น้ำเสียงประชดประชันการกระทำของชนชั้นศักดินา ส่วน “สุริยา” มีกลวิธีการใช้ภาษาที่มีความโดดเด่นมากที่สุด เนื่องจากใช้น้ำเสียงอย่างหลากหลาย และใช้น้ำเสียงเพื่อช่วยแก้ไขและปฏิเสธภาพลักษณ์ด้านลบ ทั้งยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกให้เจงกิสข่านให้กลายเป็นกษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมได้อย่างสมบูรณ์

2.2 วัฒนธรรมและภาพลักษณ์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน มี 2 ส่วน คือ การศึกษาวัฒนธรรมของวีรบุรุษ และการสร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษ

2.2.1 วัฒนธรรมแห่งวีรบุรุษ

1) แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี พบว่า เมื่อพิจารณาเนื้อหาในนวนิยายโดยเปรียบเทียบกับสารคดีชีวประวัติ หนังสือประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกลพบว่า ผู้แต่งนวนิยายไม่กล่าวถึงเรื่องเล่าที่มหัศจรรย์หลายเหตุการณ์ เช่น ไม่กล่าวถึงช่วงการกำเนิดที่ทารกน้อยเตมูจินกำกอนลิ้มเลือดขนาดเท่ากระดูกนิ้วมือมาด้วย ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นนิมิตหมายของกษัตริย์ยอดนักรบในอนาคต แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ มิได้ต้องการ

เสนอภาพวีรบุรุษในวัฒนธรรม ที่วีรบุรุษมักเป็นบุตรครึ่งเทพมีพลังอำนาจพิเศษเหนือมนุษย์ เช่นในตำนาน หากแต่ต้องการนำเสนอภาพลักษณ์เชิงกล้านในฐานะวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ จึงเน้นที่ความสามารถของวีรบุรุษแบบมนุษย์อัจฉริยะ ซึ่งเผชิญชะตากรรมอันรันทดในช่วงวัยเด็ก พบอุปสรรคหลายประการ แต่วีรบุรุษสามารถผ่านความยากลำบากเหล่านั้น แล้วกลายเป็น กษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลกได้

การที่วีรบุรุษย่างเข้าวัยหนุ่มแล้วเดินทางไปยังดินแดนที่ได้รับการอุปถัมภ์เลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรมนั้น สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเตมูยีนเนื่องจากกำพร้าบิดา ตั้งแต่ 9 ขวบ ทำให้กำพร้าตำแหน่งหัวหน้าเผ่าได้ยาก การเลือกเป็นโนยันหรืออัศวินในอาร์กซ์ ของโต-ซูลข่าน จึงช่วยให้เตมูยีนฝึกฝนการทำราชการ ฝึกการต่อสู้และการบังคับบัญชาการรบ ฝึกการบริหารคน ฯลฯ เปิดโอกาสให้ทหารในเผ่าเกรตเห็นความสามารถ ความโอบอ้อมอารี การไม่ถือชั้นวรรณะ และความเป็นผู้นำเหนือกว่าชนชั้นสูงคนอื่น ส่งผลให้มีผู้นิยมชมชอบเตมูยีน มากขึ้น แล้วตามมาเป็นพรรคพวก จนเตมูยีนสามารถขยายเผ่าได้อย่างรวดเร็ว การมีสถานะ เป็นบุตรบุญธรรมของโต-ซูลข่าน ยังทำให้เตมูยีนได้รับการรับรองในฐานะหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน อย่างถูกต้อง จนสามารถขยายอำนาจได้อย่างรวดเร็ว โตซูลข่านจึงมีสถานะเป็นผู้ให้คำแนะนำ Mentor แก่วีรบุรุษ สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุษา สุวรรณประเทศ ที่กล่าวถึงการที่บุเรงนอง ทรงรับเลี้ยงสมเด็จพระนเรศวรในฐานะโอรสบุญธรรม ว่า “การมี mentor เยี่ยงพระเจ้าบุเรงนอง จึงทำให้สมเด็จพระนเรศวรกลายเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสติปัญญา ทักษะความสามารถ และจิต วิญญาณที่หาญกล้า มีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับบททดสอบต่าง ๆ ตามวิถีวีรบุรุษ” (อรุษา สุวรรณประเทศ, 2552, หน้า 215) และตรงกับแนวคิดของ คริสโตเฟอร์ โวลเลอร์ ว่า

“...ประเด็นที่ว่าวีรบุรุษมักจะมีชาติกำเนิดที่สูงส่งหรือมีสถานะแห่งการปฏิสนธิ แปลกกว่าธรรมดา นั้น น่าจะดีความได้ถึง “ความพิเศษ” อันเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมา แต่กำเนิด อันผู้ที่เป็วีรบุรุษพึงมี ส่วนการที่มักจะไม่มีการบอกเล่าถึงชีวิตวีรบุรุษ ในช่วงวัยเด็กนั้นน่าจะเป็นภาพพจน์ตามนัยแห่งพิธีกรรม ซึ่งเด็กจะต้องเข้าสู่ห้วงเวลา ของการเก็บตัว-เข้าสู่กระบวนการ “ครอบครอง” และถูกฝึกอบรมในวิชาการหรือ วิทยายุทธต่าง ๆ จึงมักมีอนุภาคเรื่องการออกจากบ้านหรือการที่วีรบุรุษถูกพาหนี อย่างลึกลับ และมีผู้รับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมในแดนไกล ในเทพปกรณัมและคติชนคติ อนุภาคเรื่องของการออกจากบ้านหรือการที่วีรบุรุษถูกพาหนีไปอย่างลึกลับ และมี ผู้รับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมในแดนไกล ในเทพปกรณัมและคติชนคติ ‘ผู้รับเลี้ยงเป็น บุตรบุญธรรมในแดนไกล’ มักมีบทบาทเป็น Mentor...มีบทบาทที่มีผลกระทบโดยตรง

ต่อจิตใจของวีรบุรุษ ทำให้เขาเปลี่ยนแปลงวิธีการรับรู้ เปลี่ยนกระแสดิจิต ปรับเปลี่ยนความตั้งใจของเขา ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้วีรบุรุษมีความเข้มแข็งในอันที่จะเผชิญกับการทดสอบที่ฉกาจฉกรรจ์ (Ordeal)..."

(Vogler, 2007, pp. 117-120 อ้างอิงใน อรุษา สุวรรณประเทศ, 2552, หน้า 214-215)

ในประเด็นการสู้รบระหว่างเจงกิสข่านกับศัตรูนั้น ผู้เขียนนวนิยายเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นกษัตริย์ในประวัติศาสตร์แบบวีรมหาราช ผู้นำกองทัพปราบกษัตริย์และอริราชศัตรูด้วยพระองค์เองไม่ใช่วีรบุรุษในวัฒนธรรมที่มักרבชนะมนุษย์ แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นนักรบจริง สอดคล้องกับคำกล่าวของ กิงแกว อัดถากร ที่ว่า

“...ชัยชนะของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีไม่เหมือนกับของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ ตรงที่ชัยชนะของวีรบุรุษประเภทแรก เกิดก่อนการครองราชย์... วีรบุรุษในประเพณีไม่เคยได้ชัยชนะจากการต่อสู้ในสงครามเกือบจะไม่มีเลยที่แสดงว่าเคยเป็นแม่ทัพนายกอง...พระราชานในฐานะเป็นนักรบย่อมหมายถึงพระราชานในฐานะเป็นจอมทัพลักษณะอย่างนี้เป็นจริงทั้งสังคมอารยะและอารยะ...วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีไม่ใช่ผู้บัญชาการทหารชัยชนะเกิดจากการต่อสู้ตัวต่อตัวกับกษัตริย์หรือเจ้าเมือง หรือไม่ก็ยกทัพหรือมังกรหรือสัตว์ร้ายแปลกประหลาด ไม่เคยที่จะต่อสู้กับคนหรือสัตว์ธรรมดา...”

(กิงแกว อัดถากร, 2519, หน้า 151)

จึงเห็นได้ว่า หลังจากที่ได้เจงกิสข่านสู้รบจนได้ชัยชนะแล้ว ก็มีเหตุให้ต้องเดินทางไปสู้รบอีกหลายครั้งจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

ส่วนที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ กระบวนการสถาปนาเป็นกษัตริย์ซึ่งมีนัยของพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านสำคัญ ที่เปลี่ยนเตมูยีนในฐานะมนุษย์ธรรมดาให้กลายเป็นบุตรของเทพเทนกี้ เทพแห่งฟ้าดินที่ชาวมองโกลให้ความเคารพนับถือ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ตามที่ สุริยา รัตนกุล กล่าวอ้างถึงผลงานการศึกษาของ อาร์โนลด์ วาน เจนเนป ความว่า

“...พิธีเปลี่ยนสภาวะจะประกอบขึ้นจาก 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นขั้นตอนที่ลาจากของเดิม (Separation) ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนที่จะเข้าไปอยู่ตรงจุดที่จะเข้า

ไปในของใหม่ (Boundary) ขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นตอนที่กลับมารวมกันได้อีกครั้ง (Reaggregation) หรือบางแห่งก็เรียก 3 ขั้นตอนนี้ว่า Preliminal, Liminal และ Postliminal ซึ่งหมายความว่า บุคคล (คนเดียวหรือหลายคน) ที่จะเข้าทำพิธีเปลี่ยนสถานะจะต้อง ถูกตัดขาดจากสถานภาพดั้งเดิมของตน แล้วต้องปรับเปลี่ยนตนเองในระยะที่เป็น หัวเลี้ยวหัวต่อ แล้วในที่สุดกลับเข้าร่วมกับสังคมอีกครั้งหนึ่งในสถานะทางสังคม ที่ได้รับใหม่...”

(คุณหญิงสุริยา รัตนกุล, 2555, หน้า 205-206)

นวนิยายทั้ง 3 กล่าวว่า สภาคุรุไรโตประชุมกันแล้วมีมติสถาปนาเตมูยีน เป็น คาช่าน (Great Qahan) ใช้พระนาม “เฌนกีสคาช่าน” หรือ “เจงกีสข่าน” ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน

เจงกีสข่าน ของ “สุริยา” ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรม การเปลี่ยนผ่านครั้งนี้อย่างละเอียด ระยะเวลาเตรียมการเริ่มจากการเรียกประชุมสภาคุรุไรโต ณ ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบัน คือ เขตเคเลียมบอลด็อก ประเทศมองโกเลีย โดยเชิญบุคคลสำคัญ เข้าร่วมประชุม มีจัดเตรียมสถานที่สำหรับพิธีกรรมและจัดเลี้ยงฉลองเป็นพิเศษ ที่เลือกภูเขาลูกนี้ เพราะเตมูยีนเชื่อว่า เขาได้รับพลังศักดิ์สิทธิ์จากภูเขาสีเหมือนบิดา ขั้นตอนนี้เป็นเสมือนการจากพรากจากของเดิม (Separation) ส่วนระยะเวลาที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวตอนั้น อยู่ในช่วงที่ หมอผี เกอเกอซู-เบกี หรือ เตบ-เทนกัร ทำพิธีโดยการเข้าทรงเทพเทนกัร แล้วสนทนากับเตมูยีนว่า ทรงเสด็จมายังโลกมนุษย์เพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตร “...เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่า ‘เจงกีสข่าน’...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 249) เกอเกอซูเสกน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ด้วยคาถาแล้วเจิมที่หน้าผาก พร้อมประสาทพรให้เจงกีสข่านเป็นขั้นตอนที่เตมูยีนกำลังจะก้าวเข้าสู่สถานะใหม่ (Boundary) เมื่อเสร็จพิธีกรรมแล้วเตมูยีนจึงมีสถานะใหม่เป็นเจงกีสข่าน บุตรของเทพเทนกัร และเป็นผู้ได้รับอาณัติจากสวรรค์ให้ปกครองพื้นพิภพ (Reaggregation) เมื่อผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้ว “สุริยา” จึงเริ่มใช้ราชาศัพท์กับเจงกีสข่านไปจนจบเรื่อง เห็นได้ว่า พิธีราชาภิเษกครั้งนี้มีการดึงเอา ศาสนาพื้นเมืองของมองโกลเข้ามาร่วมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพิธีกรรม ทำให้เจงกีสข่าน มีสถานะเป็นบุตรของเทพเจ้าอย่างชัดเจนที่สุด แล้วใช้อำนาจของพระองค์สถาปนาพระราชวงศ์ ให้มีอิสรียยศสูงชัน พร้อมแต่งตั้งข้าราชการเข้าสู่ตำแหน่งที่เหมาะสม แตกต่างจากวีรบุรุษใน วัฒนธรรมที่ต้องผ่านการทดสอบความสามารถในการทำนายฝนหรือทายปรีศนา ดังที่ กิงแกว อัครถาการ กล่าวว่า “...วีรบุรุษของเราจึงต้องถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติสองประการจึงจะได้รับการสถาปนาให้เป็นใหญ่ กล่าวคือ จะต้องผ่านการทดสอบความสามารถในเรื่องเช่นว่า

การเนรมิตผืนหรือการทลายปริศนา และจะต้องมีชัยชนะต่อเจ้าเมืองที่กำลังดำรงตำแหน่งอยู่...” (กึ่งแก้ว อุตถากร, 2519, หน้า 155)

นอกจากจะแสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้ใช้อำนาจเทวสิทธิ์ของเทพ เทนกริแล้ว ยังแสดงให้เห็นภาพเชิงลบในทัศนะชาวควาวิชม (คอเรสม์) ที่มองว่า เจงกิสข่าน “...คือตัวแทนของพระเจ้า เป็นทูตเทวทัณฑ์ลงมาล้างละลายโลกอิสลาม ตามคำสาปแช่งของ พระอัลล่าห์ เพื่อกวาดคนมีบาปแลคนผู้ที่ไม่ทรงประทานเมตตา จึงส่งเขามาคร่าตัว ส่งไปลงอเวจี...” (ประพันธ์กร, 2507, หน้า 477) และสุภา ศิริमानนท์ กล่าวว่า เจงกิสข่าน เป็นอภิลิขเจ้าแห่งปีศาจในนรกด้วย

การอภิเษกกับบิดา ราชิดา และภริยาหม้ายของกษัตริย์องค์ก่อน ของเจงกิสข่าน ไม่ใช้การแสดงนัยของพิธีกรรมการแต่งงานอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้มีสถานะเป็น พระราชชายาอย่างกษัตริย์ในตำนาน แต่เป็นพิธีกรรมที่แสดงความเป็นเจ้าอธิราชผู้มีอำนาจสิทธิ์เหนืออาณาจักรอื่นที่พิชิตได้ตามอาณัติแห่งสวรรค์ และการผสานสัมพันธ์ทางการเมืองให้มีความแน่นแฟ้น

ทั้งเป็นสัญลักษณ์ของการรวมเผ่าพันธุ์เพื่อสลายความขัดแย้งใน เผ่าพันธุ์มองโกล และการแต่งงานกับธิดากษัตริย์อาณาจักรที่พ่ายแพ้เป็นสัญลักษณ์ของการมี อำนาจเหนือเมืองเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ยังทรงใช้ระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองเป็น เครื่องรักษอำนาจและแผ่ขยายอำนาจของอาณาจักรหลังการสถาปนาเป็นเจงกิสข่านด้วย ดังที่ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน กล่าวถึงภราดรภาพ 3 ประการ ที่ทำให้ราชบัลลังก์ของ เจงกิสข่าน มีความมั่นคงว่า “...จักรพรรดิเจงกิสข่าน ก่อตั้งอาณาจักรของพระองค์โดยยึดหลัก ความสัมพันธ์สำคัญร่วมกัน 3 ประการ ซึ่งแสดงออกในคำว่า คูดา (Quda) อันดา (Anda) และ เนอเคอร์ (Nökör)...” (Onon, 2005, p. 14) โดยให้คำอธิบายภราดรภาพที่ผูกพันกันด้วยการ แต่งงานว่า “...คูดา (Quda)...เจงกิสข่านสร้างพันธมิตรจากการแต่งงานมากมาย เช่น ทรงมอบราชธิดาองค์หนึ่งให้แก่อาร์สลังข่าน (Arslang Qan) แห่งการลุค...” (Onon, 2005, p. 15) ซึ่งทรงให้ราชธิดาเสกสมรสกับกษัตริย์อาณาจักรรอบข้างที่สวามิภักดิ์เพื่อการเมืองเช่นเดียวกับ ที่เคยกระทำมาก่อน

หลังการสถาปนาเป็นเจงกิสข่านบ้านเมืองของพระองค์สงบสุข ช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงทรงพัฒนาบ้านเมืองจัดการปกครอง การทหารให้เป็นระบบ ให้ข้าราชการ ชาวอุยกูร์พัฒนาตัวอักษรอุยกูร์เพื่อใช้บันทึกภาษามองโกลและทรงบัญญัติกฎหมายยาซา (ยัสซา) สอดคล้องกับบทบาทวีรบุรุษในวัฒนธรรม

การสวรรคตของเจงกิสข่านเกิดขึ้นอย่างลึกลับเนื่องจากทรงสั่งกำชับให้ปกปิดเพื่อประโยชน์ในการรบ ทำให้การสวรรคตของพระองค์เป็นปริศนา และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการสวรรคตที่แปลกประหลาดต่างกันไป นวนิยายที่ศึกษาครั้งนี้กล่าวไว้สองทาง คือ ทรงประชวรเพราะความชรภาพและมีพระวรกายอ่อนแอ ทำให้สวรรคตในขณะที่ทำการรบกับ อาณาจักรเฮียะ (ซีเซี่ย) อาณาจักรของพวกตันกุต แล้วทรงพลัดตกจากหลังม้าในขณะที่ประพาสล่าสัตว์ทางตอนใต้ของภูเขาสิ่วพันชาน ในช่วงพักรบกับซีเซี่ย แล้วปกปิดการสวรรคตและสถานที่ฝังพระศพซึ่งยังคงเป็นปริศนาจนปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีเอกสารบางฉบับ กล่าวว่า พระศพเจงกิสข่านถูกถวายเป็นเพลิง แล้วนำเฉพาะพระอัฐิมาฝัง แต่ผู้วิจัยไม่จัดให้สอดคล้องกับทฤษฎีเนื่องจากนักเขียนไทยเลือกนำเสนอข้อมูลส่วนนี้ว่า พระศพถูกฝังไว้ที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์เบอร์คัน คัลดุน แม่นวนิยาย**เจงกิสข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ ซึ่งยังดำเนินเรื่องไม่ถึงเหตุการณ์สวรรคตก็ยังมีเหตุการณ์ที่เจงกิสข่านขึ้นไปเนินฝังศพเหล่าวีรบุรุษมองโกลในอดีต แล้วปรารภนาจะเป็นวีรบุรุษที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาวมองโกล จึงอาจอนุมานได้ว่าสุภา มีแนวโน้มกล่าวถึงการฝังพระศพหากดำเนินเรื่องถึงช่วงท้ายของพระชนม์ชีพ

ประเด็นสุดท้ายในวิถีชีวิตวีรบุรุษ คือ การมีวิหารศักดิ์สิทธิ์อย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่งนวนิยาย**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” ได้ให้รายละเอียดส่วนนี้ผ่านการแทรกภาพประกอบ 3 แห่ง ที่แสดงให้เห็นว่า มีสุสานหรืออนุสาวรีย์ศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกและเคารพสักการะสอดคล้องกับแนวคิดของ ลอร์ด แรกแลน นอกจากนี้ยังปรากฏสุสานศักดิ์สิทธิ์และสถานที่อื่น ๆ ที่ใช้พระนามเพื่อเป็นเกียรติแก่เจงกิสข่านอีกมากมาย ยกตัวอย่างเช่น ทำอาภาศยานนานาชาติเจงกิสข่าน เป็นต้น ล้วนแสดงให้เห็นความเคารพศรัทธาที่มีต่อจักรพรรดิผู้นี้ ซึ่งมีความแตกต่างจากแนวคิดของลอร์ด แรกแลน ในแง่ที่ว่ามักไม่ปรากฏว่ามีการฝังศพวีรบุรุษ

“...ลอร์ด แรกแลน ได้พยายามชี้ให้เห็นว่าอาการหายตัวไปอย่างนี้เป็นอันหนึ่งกับพิธีถวายเพลิง หากว่าพระเจ้าแผ่นดินไม่ถวายเพลิง ก็ไม่น่าจะมีวิหารหรือที่ฝังศพ...ลอร์ด แรกแลนพบว่าศพคนธรรมดาถูกฝัง แต่ศพของพระเจ้าแผ่นดินมักได้รับการถวายเพลิงแล้วเก็บอัฐิบรรจุไว้ในวิหาร...” (กิ่งแก้ว อัดถากร, 2519, หน้า 158)

ในกรณีเจงกิสข่านมีการฝังพระศพเพื่อแสดงถึงพระเกียรติยศของพระจักรพรรดิตามประเพณีมองโกล แต่ก็มีมีการปกปิดสถานที่ฝังพระศพที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลอร์ด แรกแลน ในแง่ที่มีการสันนิษฐานว่า สถานที่ฝังพระศพของพระองค์อาจอยู่ที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์เบอร์คัน คัลดุน ซึ่งปัจจุบันเป็นเขตหวงห้ามมิให้ผู้ใดกล้ากราบเข้าไประเบิดดังกล่าว ทั้งนี้ อาจเป็นการแสดงนัยแห่งพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนจากสภาวะ

ความเป็นมนุษย์ไปสู่ความเป็นเทพเจ้า ดังที่ “สุริยา” ตั้งชื่อบรรพนี้ว่า “เสด็จไปเฝ้าเทพกรี” (“สุริยา”, 2556, หน้า 647) และกล่าวถึงเหตุการณ์ในขณะอันเชิญพระบรมศพไปฝังว่า

“...เกรียนที่มีหีบพระบรมศพไปติดหลุมโคลนที่บริเวณภูเขามูนา พวกเขาดองพากันเช่นไรวันบนานศาลกล่าวอันเชิญดวงพระวิญญาณพระจักรพรรดิให้เสด็จต่อไป เกรียนจึงขึ้นมาจากหลุมได้...ผ่านเทือกเขาคาราคอร์ม เข้าสู่บริเวณภูเขาคักดีลิลท์เบอร์คัน คัลดูน ที่พระจักรพรรดิทรงเลือกไว้เป็นที่พักสุดท้ายของพระองค์...” (“สุริยา”, 2556, หน้า 652-663)

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระองค์ได้เสด็จไปประทับยังอีกโลกหนึ่งในสถานะของเทพเจ้า ด้วยกรณีกิจที่สร้างคุณประโยชน์อันนันทแก่ชาวมองโกล พระองค์จึงเป็นที่รักและศรัทธา อันเป็นเหตุให้ปรากฏสุสานคักดีลิลท์ อนุสาวรีย์ และสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ไว้เป็นที่เคารพบูชาตลอดไป สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญสมหญิง พลเมืองดี (2552, หน้า 186) ที่พบว่า “...มีสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าปราสาททองมากมายหลายแห่งมีการเล่าขานเพื่อย้ำเตือนความทรงจำว่าพระองค์เคยปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ ที่นั้น ๆ...” ยกตัวอย่างเช่น “ศาลเจ้าพระยาปลาโหม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์वासูกรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” บุญสมหญิง พลเมืองดี (2552, หน้า 185) นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีการยกย่องกษัตริย์ที่สวรรคตแล้วในฐานะวีรบุรุษของชาติและท้องถิ่น ด้วยการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เช่น จังหวัดพะเยามีการยกย่องพญาเงี้ยวเมือง ด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ถึงสองแห่ง “...แห่งแรกประดิษฐานอยู่ที่สวนสาธารณะหน้ากว๊านพะเยา ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2527 และแห่งที่สองสร้างเมื่อ พ.ศ. 2560 ประดิษฐานอยู่บริเวณซึ่งเชื่อว่าเป็นสถานที่สิ้นพระชนม์ คือ ริมแม่น้ำงาว ใกล้วัดท่านาถ บ้านทุ่งศาลา ตำบลนาแก อำเภองาว จังหวัดลำปาง...” (ปาริชาติ โปธิ, วรวรรณ์ ศรียาภัย และหวง เชิง เต๋อ, 2564, หน้า 57) จากข้อความที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า นวนิยายกลุ่มที่ยกย่องวีรบุรุษมีนัยยกย่องจักรพรรดิเจงกิสข่านในฐานะวีรบุรุษพระองค์หนึ่งของโลก

ส่วนประเด็นที่ไม่ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิดของ ลอร์ดแรกแลน เช่น พระโอรสของเจงกิสข่านได้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระบิดา เนื่องจากทรงเป็น Mentor ให้กับพระโอรส และช่วยฝึกฝนเตรียมความพร้อมในการเป็นข่านให้กับพระโอรส ส่วนประเด็นที่ว่า มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราวในวัยเด็ก แต่ปรากฏว่านักเขียน 2 คน คือ ประพันธ์กร กับ “สุริยา” ได้ขยายเรื่องราวในวัยเด็กให้มีรายละเอียดเพิ่มเติมจนสมบูรณ์มากขึ้น เนื่องจากความพลัดถิ่นของชีวิตเตมูยีนเป็นเรื่องราวที่มีคุณค่าต่อประสบการณ์ของวีรบุรุษ และเป็นจุดเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างรวดเร็วเกินกว่าวัย แต่เตมูยีนกลับไม่ย่อท้อ กล้าเผชิญปัญหาและต่อสู้อุปสรรคด้วยใจที่กล้าหาญอดทน ใช้สติปัญญาค่อย ๆ แก้ไขจนปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายลง

จนกระทั่งกลายเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่ในที่สุด เหตุการณ์นี้ได้กลายเป็นแบบอย่างให้ผู้ที่ศึกษาชีวิตวีรบุรุษมีกำลังใจและแบบอย่างในการก้าวพ้นอุปสรรคในชีวิตได้ สอดคล้องกับแนวคิดของโจเซฟ แคมพ์เบลล์ ที่กล่าวว่า “...ชีวิตของวีรบุรุษในเทพปกรณัมนั้นเป็นแบบอย่างให้มนุษย์ทุกคนก้าวเดินตามรอยเพื่อที่จะได้ไม่ต้องลองผิดลองถูกและเสียโอกาสไปทั้งชีวิต...” (แคมพ์เบลล์, 2551, หน้า 2555)

การที่จักรพรรดิเจงกิสข่านมีโครงสร้างชีวิตคล้ายคลึงกับกษัตริย์ในวัฒนธรรมประเพณี สอดคล้องกับการศึกษาพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าปราสาททองของบุญสมหญิง พลเมืองดี ที่พบว่า

“...บทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง คือ บทบาทในฐานะวีรบุรุษทางวัฒนธรรม วิเคราะห์โครงสร้างชีวิตของพระองค์ตามทฤษฎีทางคติชนวิทยา พบว่า เข้าข่ายโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษทางวัฒนธรรม 18 ส่วนวน ประเด็นสำคัญ คือ พบว่า เมื่อพระองค์ปฏิบัติภารกิจทางกายภาพสำเร็จ โดยการแสดงความกล้าหาญเข้ามารับผิดชอบบ้านเมืองด้วยเลือดเนื้อและชีวิตพอสมควร แล้วพระองค์ได้ทรงหักมุมมาประกอบภารกิจสู่การสรรสาระทางจิตวิญญาณในที่สุด...”

(บุญสมหญิง พลเมืองดี, 2552, หน้า 231-232)

แต่ก็มีความแตกต่างกันในประเด็นที่ว่าเจงกิสข่านทรงปฏิบัติภารกิจทั้งทางด้านกายภาพ และด้านจิตใจไปควบคู่กัน โดยทรงประสบความสำเร็จในการกล่าวอ้างว่าทรงได้รับการสนับสนุนจากเทพเทนกรี และมีสถานะเป็นพ่อมดหลวงที่สามารถติดต่อกับเทพเทนกรีได้ทั้งยังมีอำนาจเหนือพ่อมดหมอผีชาวมานทั้งหมด

การที่แบบโครงสร้างชีวิตของเจงกิสข่าน มีความคล้ายคลึงกับวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ทั้งที่เป็นวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พระราชประวัติของพระองค์เป็นที่น่าสนใจและมีเสน่ห์ชวนติดตาม เพราะมีกษัตริย์ไม่กี่พระองค์ที่สามารถทำภารกิจที่ยิ่งใหญ่มากมายภายในช่วงชีวิตของบุคคลเพียงคนเดียว คือ สามารถปลดแอกชาติสร้างรัฐชาติ ขยายอาณาเขตอย่างกว้างขวาง สร้างอารยธรรมทั้งการให้อำนาจใช้ การบัญญัติกฎหมายให้กับอาณาจักร และอีกมากมาย รวมถึงสามารถสืบทอดอำนาจให้กับทายาทได้สำเร็จ แตกต่างจากกษัตริย์ผู้พิชิตพระองค์อื่นที่อาณาจักรสูญสลายไปกับการดับสูญของวีรบุรุษ

2) ชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษเจงกิสข่าน วงจรชีวิตวิวัฒน์ของเจงกิสข่านมีความซับซ้อน ถึงแม้จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษของโจเซฟ แคมพ์เบลล์

แต่ขั้นตอนที่สำคัญ คือ เส้นทางแห่งการทดสอบที่แทรกเข้ามาทุกส่วนของชีวิต ความขัดแย้ง ปัญหาอุปสรรคที่วีรบุรุษต้องพบต้องแก้ไขตลอดชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ เป็นสิ่งที่ผลักดันให้เจงกิสข่าน ประสบความสำเร็จในชีวิต จึงพบการแทรกขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบ เช่น การถูกทรยศ หักหลังจากถูกเผ่าในปกครองของเยสุเกผู้เป็นบิดา นำทรัพย์สมบัติและสัตว์เลี้ยงสำคัญอย่างวัว และแกะไป ทำให้ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ต้องดำรงชีวิตด้วยการหารากไม้ ฟืนผักในป่า จับปลา และล่าสัตว์ทุกชนิด เช่น หนูมามี้อตมาเป็นอาหาร หลังจากที่เตมูยีนสั่งหารเบกเตอร์น้องร่วมบิดา (ในประวัติศาสตร์เป็นพี่ชายต่างมารดา) ที่เกิดจากนางโคอาชินภรรยาของเยสุเก ทำให้ ตาร์กูโต กิริลตุก หัวหน้าเผ่าไถยุดที่เคยเป็นบริวารของเยสุเกมาก่อน อ้างความชอบธรรมว่าต้องการลงโทษฐานที่ฆ่าคนในครอบครัว แล้วตามจับตัวเตมูยีนมาเป็นเชลย ต้องถูกกักขังเป็นเวลานานหลายเดือน ตลอดช่วงฤดูหนาว เมื่อได้รับการช่วยเหลือจากซอร์กัน ชิรา ทาสติดที่ดินของเผ่าไถยุดจึงหนีรอดออกมาจากขั้นตอนการติดอยู่ในห้องปลาวาฬได้ ณ จุดนี้เตมูยีนได้ก้าวผ่านธรณีประทุของการเปลี่ยนแปลงของชีวิตซึ่งมีความสำคัญในอนาคต ทำให้ทราบว่า การที่จะสามารถดำรงชีวิตในมองโกเลียได้นั้นนอกจากสามารถหาอาหารได้แล้ว ต้องมีความสามารถและเชี่ยวชาญในการต่อสู้เพื่อป้องกันตน จากการปล้นกระโจมของเผ่าอื่นด้วย

หลังจากสมรสกับบอร์เต แล้วเตมูยีนนำเชื้อคลุมขงเชเปิลลีดำ เป็นของคารวะโต-ฮูลุ ข่าน หัวหน้าเผ่าเกรตเพื่อขอเป็นโนยันหรืออัควินในอาร์กซ์ เพื่อฝึกฝน การต่อสู้ และฝึกยุทธวิธีในระดับกองทัพขงเผ่า โต-ฮูลุ ข่าน จึงมีสถานะเป็นบิดาบุญธรรม หัวหน้า และผู้ให้คำแนะนำ (Mentor) แก่วีรบุรุษ ทั้งยังให้การอุปถัมภ์และรับรองสถานะหัวหน้าเผ่า บอร์ยิกินของเตมูยีน ทำให้เกิดการยอมรับและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

อุปสรรคในขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบที่สำคัญที่สุดของเตมูยีน คือ บอร์เตถูกเผ่าเมอร์กิตลักพาตัวไปเพื่อแก้แค้นที่เคยถูกเยสุเกแย่งชิงเฮอสินมาเป็นภรรยา เตมูยีนขอความช่วยเหลือจากโต-ฮูลุ ข่าน และจามูกาจากเผ่าจาตาร์ด ที่เป็นอันดาเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก เข้ารบเผ่าเมอร์กิตเพื่อแย่งชิงบอร์เตคืนมา สงครามครั้งนี้ทำให้เตมูยีนต้องลุกขึ้นต่อสู้ฆ่าฟันเพื่อปกป้องคนรัก และเป็นจุดเริ่มต้นสงครามรวมเผ่า หลังสงครามครั้งนี้เตมูยีนนำลูกเผ่าไปอาศัยร่วมกับจามูกา แต่ภายหลังจากการแวงที่มีผู้นิยมชมชอบเตมูยีนมากขึ้นจึงแสดงอาการรังเกียจ เตมูยีนจึงต้องนำเผ่าของตนแยกกระโจมมาตั้งถิ่นฐานบริเวณที่บิดาเคยอยู่ เผ่าของเตมูยีนค่อย ๆ เพิ่มขนาดขึ้นเรื่อย ๆ

เตมูยีน ประชุมสภากูริสโตสถาปนาตนเป็นข่านเพื่อให้ได้รับการยอมรับมากขึ้น เขารวบรวมคนเผ่าต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับเผ่าพันธุ์มองโกล และหยุดวงจรการต่อสู้ล้างแค้นแย่งชิงสมบัติกันภายในเผ่าพันธุ์ เริ่มคิดพัฒนาศักยภาพ

ของเผ่าให้มากขึ้น ด้วยการปรับปรุงระบบการปกครอง ให้ผู้ปกครองเป็นศูนย์กลางของค่ายอร์ดุหรือฮอร์ด ทำหน้าที่ปกครอง มีการแบ่งหน้าที่โดยใช้ความสามารถเป็นหลักไม่คำนึงถึงชนชั้น เชื้อสายเผ่าพันธุ์ และปรับปรุงยุทธวิธีการรบให้มีศักยภาพสูงขึ้น

จุดพลิกผันที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การที่จามูกาน้องร่วมสาบานทรยศหักหลังอีกครั้ง ด้วยการอ้างเหตุที่บริวารเตมูยีนสังหารน้องชายของตนที่เข้ามาปล้นม้าของเผ่าบอร์ยิกิน เป็นชนวนสงคราม โดยรวบรวมพันธมิตร 13 เผ่า เข้าโจมตีแล้วจับนักรบของเตมูยีน จำนวน 70 คน ต้มในกระทะเหล็กขนาดใหญ่ 70 ใบ แล้วนำเนื้อมาแบ่งกันกินเพื่อเหยียดหยามศพและทำลายวิญญาณ แม้จามูกาจะเป็นฝ่ายชนะในการรบ แต่ความโหดร้ายของจามูกา กลับผลักดันให้เตมูยีนได้ชัยชนะต่อจิตใจชาวมองโกล มีคนของเผ่าจาตารัตและเผ่าอื่น ๆ อพยพมาเข้าร่วมกับเตมูยีนมากขึ้น

เส้นทางแห่งการทดสอบยังคงมีมาต่อเนื่อง เพราะจามูกาสถาปนาตนเป็นกษัตริย์ หรือ เกอร์ข่าน แล้วรวมชนชั้นสูงต่อสู้กับเตมูยีนอีกครั้ง สงครามครั้งนี้เตมูยีนต้องผ่านประสบการณ์เฉียดตาย เพราะถูกลูกธนูที่ล้าคอจนหมดสติ เจลเมใช้ปากดูดเลือดแล้วกลืนโดยไม่ให้เลือดที่เป็นพิษตกลงพื้น แล้วขโมยไอรักหรือนมม้าหมักมาให้เตมูยีนดื่มแก้กระหาย จนรอดพ้นความตาย จากนั้นเตมูยีนจึงรบชนะพันธมิตรทั้ง 12 เผ่า ของของจามูกา จามูกาหนีไปได้ ส่วนตาร-กูไต กิรลิดุก ญุกลงโทชถึงแก่อสัญกรรม นักรบสำคัญของไดยุต เช่น เจอโก หรือเจเบเข้าสวามิภักดิ์และกลายเป็นยอดขุนพลที่ซื่อสัตย์ของเตมูยีนในเวลาต่อมา

เตมูยีนเชิญโต-ฮูรูล ข่าน เข้าร่วมทำสงครามกับเผ่าตารตาร์ ภายใต้การหนุนหลังของราชสำนักจีน ที่ระแวงเผ่าตารตาร์ ทั้งที่เผ่านี้เคยรับคำสั่งอาณาจักรจีน ยุยงให้ชาวมองโกลรบกันมาตลอด เมื่อชนะเผ่าตารตาร์เตมูยีนได้ทรัพย์สินสมบัติมากมาย โต-ฮูรูล ข่านได้รับยศเป็นองข่าน ส่วนเตมูยีนได้รับยศขุนนางชั้นผู้น้อย เป็นแผนของจีนที่ต้องการให้ทั้งสองเกิดความอิจฉาริษยากัน เตมูยีนรู้ว่าเป็นแผนยุยงปลุกปั่นให้เข่นฆ่ากันเอง และตระหนักว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาอาณาจักรจีนปกครองชาวมองโกลด้วยการยุยงให้แตกแยกแล้วปกครองมาโดยตลอด ทำให้เกิดอุดมการณ์แรงกล้าในการรวมชาติ และต้องการปลดแอกอำนาจของจีนที่กดขี่มองโกลด้วย หลังชัยชนะครั้งนี้เผ่าของเตมูยีนมีความมั่งคั่งและมีอำนาจเพิ่มขึ้น

เหตุการณ์ที่ทำให้เตมูยีนต้องเปลี่ยนแปลงชีวิตอีกครั้ง คือ องข่านบิดาบุญธรรมเชื้อสายของเซ็งกุมและจามูกา ลวงเตมูยีนมาที่เผ่าเกรตเพื่อทำการสมรสระหว่างเผ่า แต่กลับให้ทหารข่มขืนเตมูยีนพา่และถอยร่นไปถึงทะเลสาบบาลจุนา เตมูยีนได้รับความช่วยเหลือจากเครือญาติของเฮอสีนและบอร์เต เขาต้องหลบซ่อนตัวเพราะเหลือกำลังทหารเพียง 19 คน ในระหว่างนี้เตมูยีนได้รับการช่วยเหลือจากยาฟาร์พ่อค้าชาวมุสลิม

ช่วยสนับสนุนเสบียงและทุนทรัพย์ฟื้นฟูกองกำลังอีกครั้ง สงครามครั้งนี้ทำให้เตมูยีนเลือก แก่แคนบิดาบุญธรรมที่ทรยศหักหลังตน กลายเป็นจุดเริ่มต้นให้เตมูยีนปราบปรามเผ่าต่าง ๆ ในแผ่นดินทุ่งหญ้าสเตปป์ เตมูยีนนำกองกำลังบุกเผ่าเกอร์ตอย่างรวดเร็ว ่องข่านพ่ายแพ้หนีไปพึ่งเผ่าไนมาน แต่ถูกทหารยามชายแดนสังหาร ในเวลาต่อมาเตมูยีนจึงตัดสินใจปราบเผ่าไนมาน แล้วกลายเป็นข่านคนแรกที่ครอบครองดินแดนแถบทุ่งหญ้าสเตปป์ได้ทั้งหมด แผ่นดินมองโกลเป็นเอกภาพอีกครั้ง ภายใต้การปกครองของเตมูยีน เมื่อควบคุมสงครามภายในได้แล้ว เตมูยีนจึงเปลี่ยนแปลงสถานะของตนอีกครั้ง ด้วยการสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน โดยอ้างอำนาจจากเทพแห่งฟ้านิรันดร์นามเทนกรี ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการสถาปนาเป็นเทพเจ้า โดยผ่านพิธีกรรมที่มีหมอฟีเกอเกอซู-เบกี เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

ต่อมาเตมูยีนเข้าสู่รบกับอาณาจักรจีน เพื่อทวงความยุติธรรมตามคำสั่งบรรพชน และเพื่อปลดแอกมองโกลจากการปกครองของอาณาจักรจีน เมื่อรบชนะเจงกิสข่านจึงเป็นจักรพรรดิมองโกลพระองค์แรกที่สามารถปราบอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ทางตอนเหนือของจีน มีขอบเขตตั้งแต่ชายฝั่งมหาสมุทรจรดเทือกเขาเทียนชาน

เตมูยีนยังนำความเจริญรุ่งเรือง ทรัพย์สมบัติ และสร้างอารยธรรมให้อาณาจักรมองโกลมากมาย เช่น การบัญญัติกฎหมายยาซา การประยุกต์ใช้อักษรอูยгур์เพื่อบันทึกภาษามองโกล การให้อิสระเสรีภาพในการนับถือศาสนาและมีขนัตติธรรมทางศาสนา กับศาสนาต่าง ๆ ในมองโกล ไม่บังคับให้ราษฎรนับถือเทพเทนกรีเช่นเดียวกับพระองค์ ทำให้แผ่นดินมองโกลสงบสุขปราศจากศึกสงคราม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด แม้เจงกิสข่านเองก็ค้นพบขั้นตอนอิสรภาพแห่งชีวิต จากการที่ทรงปกครองบ้านเมืองที่สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขด้วยความสบายพระทัย จึงปรากฏว่าช่วงนี้ไม่ทรงปรารถนาทำสงครามอีก แล้วหันมาส่งเสริมความเจริญมองโกลในทุกด้านรวมถึงด้านการค้ากับต่างประเทศ

การปฏิบัติภารกิจครั้งที่สองของวีรบุรุษเจงกิสข่าน การเดินทางครั้งนี้ปรากฏขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์ทั้งสิ้น 14 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษทั้งหมด 17 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ไม่พบคือ ขั้นตอนที่ 3 การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ ขั้นตอนที่ 12 การปฏิเสธการกลับมา และ ขั้นตอนที่ 13 การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ เหตุการณ์เริ่มจากการส่งคาราวานสินค้าไปค้าขายที่อาณาจักรควาริชมที่มีจักรพรรดิผู้พิชิตอีกพระองค์หนึ่งครอบครองอยู่ มีเสียงเรียกร้องให้วีรบุรุษเจงกิสข่านออกผจญภัยอีกครั้ง เมื่อหาหลิแบ่งแบกแดดถวายราชสาส์นให้พระองค์พบกับสุลต่านแห่งควาริชม แต่ทรงปฏิเสธเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัยในครั้งนี้ ต่อมาเมื่อกองคาราวานของเจงกิสข่านถูกเจ้าเมืองโอทรายึดไว้แล้วสังหารพ่อค้าอย่างโหดเหี้ยม ทรงดำรงขนัตติธรรมแล้วส่งราชทูตไปทักท้วงเพื่อขอความยุติธรรมแต่ไม่ได้รับการตอบรับ

และเหตุถูกสังหาร การสังหารทูตมองโกลจึงกลายเป็นชนวนสงครามที่เรียกร้องให้เจงกิสข่าน ตัดสินพระทัยออกรบเพื่อทวงความยุติธรรม และเพื่อเกียรติของอาณาจักรมองโกล

การก้าวข้ามอุปสรรคแรกในการปฏิบัติการครั้งที่ 2 คือ การข้าม ผ่านช่องแคบซังกาเรียนที่เต็มไปด้วยอันตราย 3 เหตุการณ์ คือ มีเส้นทางที่ทุรกันดาร และพายุหิมะ ที่เรียกว่ามหาหิมะถล่ม จนทำให้การเดินทางมีเลือดออกจากผิวหนัง เสี่ยงอาหารประเภทข้าว และแกะที่มีชีวิตล้มตายเป็นจำนวนมาก กองทัพเจงกิสข่านต้องผ่านสภาพอากาศที่เลวร้ายของ เทือกเขาเทียนชาน ทำให้กองทัพติดอยู่ในช่องแคบซังกาเรียน เป็นระยะเวลานานกว่า 3 เดือน เหตุที่หิมะตกเร็วกว่าปกติทำให้วีรบุรุษเกิดความท้อถอยเพราะถือเป็นลางร้าย แต่เยลู่ ฉูโน กลับแก้ไขด้วยปฏิภาณว่าเป็นลางดีที่จะชนะศึกจนเจงกิสข่านเกิดกำลังใจเดินทางต่อไปตาม อุดมการณ์ที่ตั้งไว้ การติดขัดจากอุปสรรคครั้งนี้สอดคล้องกับขั้นตอนการติดอยู่ในท้องปลาวาฬ

เส้นทางแห่งการทดสอบและทดลองเริ่มขึ้นเมื่อกองทัพเจงกิสข่าน หลุดออกมาจากช่องแคบซังกาเรียนได้แล้ว แบ่งออกเป็น 3 ทัพ ดีเมืองตามรายการ ในการรบ แต่ละเมืองต้องคิดกลวิธีในการตีป้อมค่ายที่สูงใหญ่ และวิธีการเอาชนะที่แตกต่างกันและสามารถ รบชนะอาณาจักรในการครอบครองของสุลต่านแห่งควาริชม ด้วยระยะเวลาเพียง 3 ปี ที่เมือง โอทราเจงกิสข่านทวงความยุติธรรมให้ทูตมองโกล และพ่อค้าทั้ง 400 คน ที่เสียชีวิต ด้วยการใช้ แท่งเงินหลอมจนเหลวเป็นน้ำเงินยวงแล้วกรอกที่เบ้าตาและปากของเจ้าเมืองโอทราจนตายทั้งเป็น สุลต่านแห่งควาริชมต้องหนีหัวซุกหัวซุนไปตามเมืองต่าง ๆ ก่อนจบชีวิตอย่างรันทดที่เกาะกลาง ทะเลสาบอาเบสคูณ หรือที่ปัจจุบันเรียกว่า ทะเลสาบแคสเปียน เจงกิสข่านยังติดตามไล่ล่า สุลต่านเยลาล-เอ็ดดิน โอรสของสุลต่านแห่งควาริชม แต่ทรงห้ามไม่ให้ทหารมองโกลใช้หนุยิง ในขณะที่เยลาล-เอ็ดดิน ซี่ม้ามข้ามแม่น้ำสินธุเข้าอินเดีย ทรงตั้งใจรุกรานอินเดียแต่มีอุปสรรค จากโรค สภาพอากาศ ที่ทำให้ธนูมองโกลไม่สามารถใช้ยิงได้จึงล้มเลิกความคิด แล้วเสด็จขึ้นไป อัฟกานิสถานที่มีอากาศดีกว่า แล้วพักกองทัพก่อนเดินทางกลับมองโกล

การเดินทางครั้งที่ 2 มีขั้นตอนการพบเทพเทวี่ที่ทำให้วีรบุรุษเริ่มเข้าใจ ชีวิต เมื่ออัคกรมเหลิฮิบอร์เตสวรรณคดี การสวรรคตทำให้เจงกิสข่านรู้สึกถึงความสูญเสียบุคคล ที่เป็นที่รัก และความตายที่สิ่งมีชีวิตทุกชีวิตต้องพบ ทรงสูญเสียเจเบ หรือชีเปโนยอนจากการป่วยไ้ระหว่างกรรบ สูญเสียมฐูลีที่ทรงไว้วางพระทัยให้ดูแลอาณาจักรจีน จึงเริ่มตรัส น้อยลง และเริ่มมีพระทัยโน้มเอียงในทางศาสนามากขึ้น แต่พระองค์ก็ยังคงต้องการความเป็น อมตะ เช่น กษัตริย์ผู้พิชิตพระองค์อื่น โดยให้ประกาศแสวงหาผู้วิเศษที่สามารถปรุงยาเพื่อ ความเป็นอมตะได้ นวนิยายไม่ได้กล่าวถึงการเชิญนักพรตเต้านามชีวชูจี หรือฉายาทางเต้าว่า ฉางชุนจื่อ เพื่อสนทนารธรรม นักพรตกล่าวว่าในโลกไม่มีสิ่งที่จะทำให้เป็นอมตะ มีแต่วิธีการดูแล

รักษาร่างกายให้แข็งแรงมีอายุยืนยาว ผลของการสนทนาก็ทำให้ทรงเลิกล้มความคิดแสวงหาความเป็นอมตะ ที่แสดงว่าทรงเข้าใจหลักของธรรมชาติมากขึ้น ในนวนิยายของ “สุริยา” กล่าวเพียงว่า ทรงสนทนาธรรมกับผู้รู้ในศาสนาต่าง ๆ

การต่อสู้ทางจิตใจยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่องในขั้นตอนการเป็นหนึ่งเดียวกับบิดา หรือการคลี่คลายความบาดหมางกับบิดา เนื่องจากความไม่ลงรอยกันระหว่างโจชิโอรสองค์แรก และชาชาติยโอรสองค์ที่สอง การหวาดระแวงว่าโอรสจะก่อกบฏ การที่โอรสที่ไม่เก่งสมดังพระทัย แม้จะปลื้มเวลาสนทนาแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขได้ สุริยาใช้คำเรียกโอรสทั้งสองนี้ว่าเป็น “ไม้แก่ที่ดัดยาก” ในช่วงพักพิงก่อนกลับมองโกล ชาชาติยยังส่งสาส์นและเหล่าพิชชวงให้โจชิเสวยจนทิวคต เจงกิสข่านยังพบการแย่งชิงตำแหน่งอัศวมเหสีของมเหสีรอง ทำให้วีรบุรุษต้องปฏิบัติภารกิจทางจิตใจ ด้วยการจัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ควบคู่กับการปฏิบัติภารกิจทางกายในการรบกับกองทัพสุลต่าน

การเปลี่ยนแปลงสถานะเป็นเทพเจ้าในการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 คือการชนะศึกอาณาจักรควาริชมแล้วได้ครอบครองแผ่นดินที่กว้างใหญ่ไพศาลจากทะเลแปซิฟิกจรดทะเลสาบแคสเปียน การที่สำเร็จได้เนื่องจากทรงได้รับการช่วยเหลือจากยอดขุนพลที่มีฝีมือและมีความจงรักภักดี

การบรรลุความดั่งใจสูงสุดในทัศนะของผู้เขียนนวนิยาย คือความสามารถทวงคืนความยุติธรรมจากอีนาลจุต เจ้าเมืองโอทรา ผู้เป็นสาเหตุของสงคราม การซื้อตรงต่อการกระทำสงครามที่ระบุชัดว่าเกิดจากความขัดแย้งระหว่างบุคคล และระหว่างรัฐต่อรัฐ โดยไม่อ้างศาสนาเป็นเครื่องมือ การไม่ทรمانเหยียดหยามเชลยโดยการทรمانก่อนสังหารอย่างกษัตริย์อื่นในประวัติศาสตร์ ละเว้นไม่เอาชีวิตผู้มีความสามารถและความรู้แขนงต่าง ๆ และการมอบความสงบสุขให้แก่สังคมมองโกล เจงกิสข่านทรงเดินทางกลับมองโกลได้อย่างสะดวก ไม่มีอุปสรรคกีดขวาง พร้อมนำทรัพย์สมบัติมหาศาลกลับไปมอบให้ชาวมองโกล

การปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 ไม่พบขั้นตอนที่ 12 การปฏิเสธการกลับมาและขั้นตอนที่ 13 การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ เมื่อเดินทางถึงมองโกลต้องทำภารกิจในขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบเป็นครั้งสุดท้ายด้วยการยกทัพปราบซีเซีย เนื่องจากม็กรวมมือกับอาณาจักรช่งใต้ สร้างปัญหาให้มองโกลอยู่เสมอ และทรงสวรรคตจากเหตุการณ์ตักจากหลังม้า ในขณะที่ลัดตัวกับทหารที่ภูเขาลิ่วพันซาน ทรงกำชับให้สังหารกษัตริย์ซีเซียให้ได้ เพื่อความปลอดภัยของอาณาจักรมองโกลและบอกแผนการรบอาณาจักรช่งใต้หลังการสวรรคตด้วย

เจงกิสข่านได้เข้าสู่ขั้นตอนนิสรภาพแห่งชีวิตในวาระสุดท้ายของชีวิตจากการละวางภาระหน้าที่ในการสู้รบตลอดชั่วชีวิต ทรงฝากฝังภาระที่ยังไม่เสร็จสิ้นให้โอรสและ

ยอดขุนพลช่วยสานต่อ ทรงทำความเข้าใจกฎของธรรมชาติที่ทุกชีวิตต้องพบกับการเกิด แก่ เจ็บ และตาย แล้วสวรรคตโดยสงบท่ามกลางบุคคลที่เทิดทูน จงรักภักดี และรักพระองค์ เป็นการเปลี่ยนผ่านไปสู่โลกหน้าอย่างสงบงามสมพระเกียรติยศของวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออก ผู้เป็นจักรพรรดิเหนือจักรพรรดิพระองค์ใดในหน้าประวัติศาสตร์โลก

จากข้อสรุปข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วงจรชีวิตวิวัฒนาการของเจงกิสข่าน มีความสลับซับซ้อนถึงแม้ว่าจะมีขั้นตอนสอดคล้องกับแนวคิดของ โจเซฟ แคมป์เบลล์ ถึง 15 ขั้นตอน แต่มีการสลับและแทรกขั้นตอนหลายครั้ง แตกต่างจากวงจรชีวิตวิวัฒนาการของวีรบุรุษในเทพปกรณัม เทพตำนาน และวีรบุรุษในวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ออกเดินทางเพื่อปฏิบัติการกิจไม่มากนัก สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุษา สุวรรณประเทศ (2552, หน้า 219) ที่ศึกษาพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรแล้วพบว่า “...ชีวิตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นเป็นปกรณัมที่ซับซ้อนที่สุด ต้องทรงผ่านการประลองยุทธ การต่อสู้เพื่อกอบกู้สังคมและกิตติศักดิ์แทบจะนับครั้งไม่ถ้วน เป็นการปฏิบัติเพื่ออุดมการณ์มิใช่เพื่ออหังการ...” ทั้งนี้วีรบุรุษจะค้นพบการเปลี่ยนแปลงของตนเองเพื่อเข้าสู่ความเป็นวีรบุรุษที่แท้จริง ดังนั้นชีวิตวิวัฒนาการของเจงกิสข่านยังมีความคล้ายคลึงกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชผู้เป็นมหาวีรบุรุษของชาวไทย ในฐานะที่เป็นแบบของชีวิตให้อนุชนก้าวเดินตามแบบอย่างที่พระองค์สร้างไว้ เพื่อเข้าสู่ความเป็นวีรบุรุษผู้อุทิศตนเพื่อชาติและประชาชน

การพบขั้นตอนเส้นทางแห่งการทดสอบ และความดั่งามขั้นสูงสุดแทรกในขั้นตอนการสถาปนาเป็นเทพเจ้าหลายเหตุการณ์ นอกจากเป็นการนำเสนอประวัติชีวิตตามรายละเอียดทางประวัติศาสตร์ ที่เจงกิสข่านเริ่มสะสมอำนาจอย่างต่อเนื่องเริ่มจากการรบระดับชนเผ่า เมื่อสถาปนาเป็นข่านแล้วก็ยังมีภารกิจในการสู้รบกับชนเผ่าขนาดใหญ่มากขึ้น หลังจากสถาปนาเป็นเจงกิสข่านแล้วจึงสู้รบกับอาณาจักรที่มีขนาดใหญ่มากขึ้น ซึ่งการมีวงจรชีวิตที่ต้องต่อสู้กับศัตรูตลอดชีวิตนี้ มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาของ ปัทมกวี ธรรมกวินทิพย์ (2556, หน้า 203) ที่พบว่า “...การผจญภัยของโอดิสซียผู้เป็นวีรบุรุษในเทพปกรณัมกรีกปรากฏเรื่องราวการประกอบภารกิจทางกายเป็นส่วนใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับการสงครามและการต่อสู้มาโดยตลอด...” ความเป็นวีรบุรุษของเจงกิสข่านจึงเป็นการประกอบภารกิจทางกาย และทำสงครามเพื่อสร้างชาติมองโกล การปลดแอกจีน และขยายอาณาเขตจรดยุโรป คล้ายคลึงกับโครงเรื่องวีรบุรุษแห่งชาติในหลายประเทศ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้เขียนเน้นขับภาพลักษณ์ของวีรบุรุษเจงกิสข่านแตกต่างกัน กล่าวคือ ประพันธ์กร เน้นภาพวีรบุรุษที่เชี่ยวชาญการรบกับชนเผ่าและอาณาจักรต่าง ๆ แล้วสร้างคุณประโยชน์ให้กับมองโกล มีความสง่างามดุจดั่งมีวาทศิลป์ และเป็นนักรัก สุภาพ ศิริमानนท์ เน้นภาพลักษณ์กษัตริย์ยอดนักรบที่กระหายสงคราม

ชุดันโหดร้ายมีเล่ห์เหลี่ยม ส่วน “สุริยา” เน้นเทิดทูนความเป็นวีรบุรุษกษัตริย์นักรบ ที่มีความเป็นผู้นำและทำประโยชน์ให้กับชาวมองโกล โดยลดทอนส่วนที่แสดงความโหดร้ายให้ลดลง ทั้งยังเสริมวีรกรรมและภาพลักษณ์ด้านบวกให้เด่นชัดมากขึ้น

2.2.2 ภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทย

ร่วมสมัย การนำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของนักเขียนไทย มีภาพลักษณ์ของวีรบุรุษที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าเจงกิสข่านจะไม่ใช่อกษัตริย์ของไทย แต่คนไทยก็ให้การยกย่องในฐานะกษัตริย์เช่นเดียวกับกษัตริย์ไทย ในขณะที่ประเทศทางตะวันออกเพิ่งผ่านพ้นภัยการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก และผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 ครึ่ง เจงกิสข่านกลายเป็นวีรบุรุษชาวตะวันออกพระองค์ที่ 2 หลังจาก “ออตโตลา” เคยรุกรานกรุงโรมเป็นผลสำเร็จมาแล้วก่อนหน้านี้ ความภาคภูมิใจที่ชาวตะวันออกสามารถรบกับชาติตะวันตกได้แสดงออกอย่างชัดเจนในอารมณ์บทของนวนิยาย **ฮวนนั้ง** ของ คีตกฤธิ์ ปราโมช ว่า

“...อันที่จริงคนเหล่านี้ก็สืบเชื้อสายมาจากคนตะวันออก คือพวกฮวนหรือที่ฝรั่งเรียกว่า Hun ที่อยู่รอบนอกประเทศจีน มีสายโลหิตใกล้เคียงกับคนไทย เพราะเป็น ชาวมองโกลด้วยกัน พวกฮวนนี้ได้เดินทางจากทิศเหนือของประเทศจีน...ไปตั้งอยู่ในลุ่มแม่น้ำดานูบ เริ่มแผ่อำนาจใหญ่โต จนในที่สุดได้ทำลายจักรวรรดิโรมันลง...นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของโลกตอนหนึ่ง...”

(หม่อมราชวงศ์คีตกฤธิ์ ปราโมช, 2556, หน้า 5-6)

น้ำเสียงของผู้เขียนแสดงความตื่นเต้นและชื่นชมออตโตลา ชาวตะวันออกที่สามารถรุกรานจักรวรรดิโรมันได้สำเร็จ สะท้อนให้เห็นความภาคภูมิใจที่ชาวเอเชียสามารถต่อกรกับชาวตะวันตกได้ และตอนท้าย **ฮวนนั้ง** ยังกล่าวว่า “...การโจมตีตะวันตกโดยชาวตะวันออกเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ก็สิ้นสุดลงด้วยประการฉะนี้...” (หม่อมราชวงศ์คีตกฤธิ์ ปราโมช, 2556, หน้า 288) นอกจากนี้ คีตกฤธิ์ ปราโมช ยังเรียกออตโตลาว่า “มหาบุรุษ” ซึ่งเป็นการเทิดทูนผู้นำที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์โลก และยังสะท้อนบริบทของสังคมไทยในสมัยนั้นที่เชื่อมั่นในความยิ่งใหญ่ของคนไทย และความยิ่งใหญ่ของเอเชียในอดีต

เจงกิสข่านกลายเป็นจักรพรรดิเชื้อสายเอเชียพระองค์ที่สองที่สามารถกรีธาทัพปราบดินแดนเอเชียกลางไปถึงยุโรปบางส่วน ทำให้ยุโรปตกอยู่ในห่วงแห่งความเกรงกลัวภัยจากตาร์ตาร์ (มองโกล) จักรพรรดิพระองค์นี้จึงได้รับความนิยมและยกย่องจากคนไทยในฐานะวีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกที่สามารถรุกรานตะวันตกได้ กระแสความชื่นชมเจงกิสข่านยังปรากฏใน

ประเทศญี่ปุ่น ที่ยกย่องเจงกิสข่านเช่นกัน โดยพยายามเชื่อมโยงจักรพรรดิผู่อี๋เข้ากับวีรบุรุษมินาโมโตะโยริสึเนะ (Minamoto Yoshitsune) ยอดขุนพลที่สูญหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ระหว่างทำสงครามเก็มเป (Gempei) ว่าแท้จริงแล้วเขาเดินทางออกจากญี่ปุ่นไปยังมองโกเลีย แล้วกลายเป็นเจงกิสข่าน ดังที่โรเบิร์ต วาย อิงก์ กล่าวอ้างการวิเคราะห์ของ จุนโกะมียาวากิ-โอกาดะ ว่า คนญี่ปุ่นไม่น้อยเชื่อว่า “เจงกิสข่าน คือ มินาโมโตะโยริสึเนะ วีรบุรุษแห่งสงครามเก็มเป” (Miyawaki-Okada, p.124 as cited in Eng, 2018, p. 8) ซึ่งเกิดจากการพยายามสร้างตัวตนและปลอบประโลมใจต่อการเป็นผู้พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2

ด้วยเหตุผลข้างต้น ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่อยู่ในความทรงจำของชาวไทย จึงเป็นภาพลักษณ์ของจักรพรรดิผู้พิชิต และจักรพรรดิผู้โหดร้ายไร้ความปรานีในสนามรบ เมื่อพิจารณานวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่านทั้ง 3 เล่ม จึงพบว่ามีการสร้างภาพลักษณ์ 2 ลักษณะสำคัญ คือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น ซึ่งถูกนำเสนอผ่านกระบวนการสร้าง หรือกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่าน

เห็นได้ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้ง 3 เล่ม แตกต่างกัน คือ “ประพันธกร” เล่าเรื่องแบบนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ยังแฝงความนิยมการเล่าเรื่องแบบเกร็ดพงศาวดารจีน มีแก่นเรื่องสวดิวีรบุรุษและมักเน้นการต่อสู้ที่โหดโหด แต่ก็เน้นนำเสนอภาพวีรบุรุษแบบนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ที่เน้นภาพมนุษย์ปुरुชนมากกว่าการมีบุญบารมีอันยิ่งใหญ่ สอดคล้องกับการศึกษาของ วันชนะ ทองคำเภา ที่พบว่า “..วีรบุรุษและวีรสตรีต้องประสบกับความยากลำบากในการประกอบวีรกรรม ความทุกข์ความเศร้า และความตรากตรำพระวรกาย เกิดการให้ความหมายใหม่แก่วีรกรรมวีรสตรี/วีรบุรุษ ว่าเป็นการเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อชาติ...” (วันชนะ ทองคำเภา, 2554, หน้า 374)

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีการจดบันทึกในอดีต และที่นักวิชาการรวบรวมขึ้นในภายหลัง ทำให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ มีความแตกต่างกันตามลักษณะและวิธีการเลือกข้อมูลมาใช้เขียนนวนิยาย สังเกตได้ว่านวนิยายทั้ง 3 เรื่อง นำเสนอภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันอันมีผลมาจากทัศนะและอุดมการณ์ทางการเมือง โดย ประพันธกร และ “สุริยา” เน้นเชิดชูวีรกรรมของวีรบุรุษ จึงพบภาพลักษณ์ในเชิงบวกคือ ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้ปราบกบฏ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม, ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิจิตราช”, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก และวีรบุรุษของศาสนา อันเป็นภาพลักษณ์ของมนุษย์ปुरुชนที่มีสถานภาพเป็นกษัตริย์ แต่ทรงเสียสละตนเพื่อชาติบ้านเมืองแล้วสร้างคุณูปการด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน สอดคล้องกับ

การศึกษาของ มารศรี สทธิพิทย ที่พบว่า เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระนเรศวรมหาราช ถูกสร้างความหมายให้เป็นวีรบุรุษของชาติไทย โดยเฉพาะประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ มีการสร้างภาพลักษณ์ต่างกันซึ่งมิได้มุ่งเน้นจากการประกาศอิสรภาพหรือวีรกษัตริย์จากการทำสงครามเท่านั้นกล่าวโดยสรุป คือ นวนิยายเรื่องมหาราชโศกนาเสนาความยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในฐานะผู้เสียสละแผ่นดิน นวนิยายอิสรราชเสนาภาพกษัตริย์ที่รักษาดีบ้านเมือง เป็นมนุษย์บุรุษที่มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนคนทั่วไป และมีภาพลักษณ์เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่องมหาราชโศกที่มีภาพลักษณ์การเป็นผู้เสียสละที่ยิ่งใหญ่ (มารศรี สทธิพิทย, 2551, หน้า 152) ส่วน สุภา ศิริमानนท์ มีแนวคิดวิพากษ์บทบาทของกษัตริย์ยอดขุนศึกที่หั้นกระหายสงคราม ต้องการอำนาจ และผลประโยชน์ ตลอดจนต้องเสพลูสุขโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของประชาชน ถึงแม้ว่าเจงกิสข่าน ในนวนิยายจะมีบทบาทที่กล่าวนี้ น้อยกว่าชาติแห่งคอเรสม์ก็ตาม แต่สุภา มีความเห็นว่า ธาตุแท้ของขุนศึกก็ไม่ต่างกัน นวนิยายของสุภาจึงปรากฏภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด และภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิชิตราช” อันเป็นภาพลักษณ์เชิงลบ สอดคล้องกับการศึกษาของ วรณญา อัจฉริยบดี ที่พบว่า ภาพลักษณ์ของพระเจ้าตากสินมหาราช ในนวนิยายเรื่องผู้อยู่เหนือเงื่อนไซของ สุภา ศิริमानนท์ มีเรื่องราววิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์และการกระทำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กล่าวโดยสรุปว่า พระเจ้าตากสินมหาราชเป็นกษัตริย์ที่ล้มเหลว เพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาบ้านเมืองได้ ถูกถอดอำนาจการเป็นกษัตริย์ขาดผู้จงรักภักดี จึงมีสติไม่สมบูรณ์คุ่มดีคุ่มร้าย มีอารมณ์โหดร้ายและใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม (วรณญา อัจฉริยบดี, 2554, หน้า 291) เห็นได้ว่านวนิยายของ สุภา ศิริमानนท์ เน้นวิพากษ์วิจารณ์ชนชั้นศักดินา ว่ามีพฤติกรรมที่บกพร่องตอบสนองบทบาทหน้าที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเบียดเบียนและเกิดผลกระทบด้านลบต่อผู้อยู่ใต้การปกครอง ทั้งนี้เพราะผู้เขียนใช้มุมมองแบบมาร์กซิสในการสร้างสรรค์นวนิยาย

ส่วนภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพิ่มเติมจากประวัติศาสตร์ เกิดจากมุมมองการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารถึงผู้อ่านผ่านแก่นของเรื่อง โดยพบว่า นวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยนกีซข่าน** ของ ประพันธ์กร และเจงกิสข่าน ของ “สุริยา” ต้องการเชิดชูยกย่องสถาบันกษัตริย์จึงมีการปรับแต่ง ตัดทอน เพิ่มเติม หรือขบขันข้อมูลที่ เป็นภาพเชิงบวกให้เด่นชัดขึ้น แต่ก็มีประเด็นการเพิ่มเติมภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน ประพันธ์กรเพิ่มภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมโจร และภาพลักษณ์นักรบนักรัก ให้ชัดเจนขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากนิยายอิงพงศาวดารจีน ส่วน “สุริยา” เพิ่มเติมภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข, ภาพลักษณ์เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา และภาพลักษณ์ธรรมิกราช เนื่องจากอิทธิพลของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ยุคใหม่ และต้องการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวละครเอกให้สอดคล้องกับ

แนวคิดผู้ปกครองที่มีคุณธรรมภายใต้กรอบวัฒนธรรมไทย เช่น เพิ่มหรือให้ความหมายลักษณะคุณธรรมของวีรบุรุษเจงกิสข่านว่าทรงปกครองด้วยคุณธรรม ที่ “สุริยา” อธิบายเชื่อมโยงถึงความเป็นธรรมิกราช ทำให้กลุ่มผู้อ่านชาวไทยเข้าใจและเกิดความประทับใจต่อภารกิจของเจงกิสข่านมากขึ้น สังเกตว่าความแตกต่างด้านภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพิ่มเติมเกิดจากช่วงสมัยที่เขียนนวนิยายแตกต่างกัน บริบททางสังคมความนิยมและและอุดมการณ์ทางการเมืองมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ มารศรี สทธิพิทย์ ที่ศึกษาเรื่องเล่าสมเด็จพระนเรศวร หลายฉบับที่เขียนขึ้นต่างช่วงเวลากัน พบว่า

“...บริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัยของการประพันธ์ส่งผลต่อระบบความคิดความเชื่อของผู้ประพันธ์ เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงได้ประกอบสร้างภาพลักษณ์...ให้เป็นผู้มีบุญญาธิการ ผู้มีบารมี ผู้ทรงธรรม ผู้ปราบยุคเข็ญ ผู้กล้าหาญ ผู้รักชาติ ผู้เสียสละ ฯลฯ ผ่านเรื่องเล่าแต่ละเรื่องที่ได้ประพันธ์ขึ้นมา...”

(มารศรี สทธิพิทย์, 2551, หน้า 247)

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านเพศและทัศนะส่วนบุคคลของผู้เขียนยังมีผลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษด้วย เช่น ประพันธ์กร แสดงให้เห็นว่าวีรบุรุษเป็นชายรูปงาม ที่มีภรรยามาเป็นเรื่องปกติ และแสดงถึงบารมี ส่วน “สุริยา” ปรับเปลี่ยนให้เจงกิสข่านมีความจำเป็นต้องรับหญิงงามมาสมรสด้วยเพราะเหตุผลทางการเมือง ถึงแม้ว่าจะมีสตรีรายล้อมเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังคงมีรักมั่นและเชิดชูให้เกียรติต่ออัศวมเหสี รวมทั้งให้สิทธิในการสืบทอดทายาทจากโอรสที่เกิดจากครรภ์ของอัศวมเหสีบอร์เต เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสอดแทรกวีรบุรุษในอุดมคติของตนในนวนิยาย ที่เห็นว่าวีรบุรุษในยุคปัจจุบันควรเป็นชายที่รักเดียวใจเดียว มีความซื่อสัตย์ต่อภรรยา จึงปรับบทบาทให้เจงกิสข่านมีลักษณะดังกล่าว

ส่วน สุภา ศิริमानนท์ นำเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นผู้มีบุคลิกภาพซับซ้อน มีสนมกำนัลถึงห้าร้อยนาง แม้ทรงให้เกียรติยกย่องบอร์เตแต่ก็นิยมมีความสุขอยู่กับมเหสีรองอย่างคูลาน คาทุน และเหล่าสนมมากกว่า ทรงมีอารมณ์หึงหวงและมีโทษะรุนแรง แม้เจงกิสข่านในนวนิยายของสุภาจะมีลักษณะเป็นวีรบุรุษผู้เก่งกาจด้านการสงคราม แต่ก็มีมารยา เลห์เหลี่ยม ต้องการขยายอำนาจเพื่อสนองตอบความต้องการและความทะเยอทะยานของตน จนไม่คำนึงถึงความทุกข์และความเดือดร้อนของประชาชน จึงเน้นภาพลักษณ์วีรบุรุษทรราช

ให้เด่นชัด สอดคล้องกับ ทวีป วรดิolk กล่าวไว้ในบทวิจารณ์นวนิยาย **เจงกิสข่าน** ในฉบับพิมพ์รวมเล่มว่า

“...เมื่อผมเล่าให้คุณสุภาพฟังถึงความพิลึกพิลั่นของขุนศึกจีน... ‘ยุคขุนศึก’ (ค.ศ. 1617-1927) อย่างเช่นขุนศึกคนหนึ่งของจีนที่แซ่หม่าที่มีสมญาว่า ‘ไม่สามอย่าง’ คือไม่รู้หนังสือ, ไม่รู้ว่ามีเมียกี่คน และก็ไม่รู้ว่ามีสมบัติเท่าไร เนื่องจากเวลาพาเมียไปไหนต่อไหน ต้องให้นั่งรวมกันในโบกักรถไฟถึงคันหนึ่ง แถมยังมีความสามารถในการปล้นสะดม จนมีทรัพย์สินสมบัติ มั่งคั่งเหลือล้น คุณสุภาพก็บอกกับผมว่า พวกนี้นักเขียนฝรั่งสรุปให้ว่า เป็นพวกที่โปรดปราน ‘สามดับลิ่ว’ คือมี สามดับลิ่วขึ้นสมอง...คุณสุภาพก็บอกว่า ‘Wine, Women and War ไรละ’ คุณสุภาพพูดพลางหัวเราะพลาง ‘แล้วสงครามนะไม่ใช่สงครามของชาติบ้านเมืองอะไรหรอก สงครามกลางเมือง Civil War ต่างจากพวกนี้มันไม่เคยคิดถึงชาติบ้านเมืองอะไร ที่มันชอบสงครามกลางเมืองนะเพราะมหาอำนาจต่างชาติหนุนหลังให้มันรบ...จนรวบเพราะค่าอาวุธ’...”

(ทวีป วรดิolk, 2531 อ้างอิงใน สุภาพ ศิริमानนท์, 2551, หน้า 17)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างต้นทำให้ภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านในนวนิยายทั้ง 3 เล่มแตกต่างกัน

ด้านกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านผู้วิจัย พบว่า มีกลวิธีประกอบสร้างภาพลักษณ์ 2 วิธี คือ 1) การคัดลอกงานวิชาการ มี 2 ลักษณะ คือ การคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิง และการคัดลอกงานวิชาการแบบไม่อ้างอิง ผู้เขียนคัดลอกงานวิชาการแบบอ้างอิงเพื่อทำให้อ้างอิงมีความน่าเชื่อถือ ประพันธ์กร มักใช้การกล่าวอ้างชื่อนักประวัติศาสตร์ในเนื้อหานวนิยายโดยตรง ส่วน สุภาพ ศิริमानนท์ และ “สุริยา” ปรากฏทั้งการอ้างอิงในเนื้อหาโดยตรงและการใช้เชิงอรรถ การคัดลอกงานวิชาการแบบไม่อ้างอิงพบในนวนิยายของ ประพันธ์กรที่คัดลอกข้อความในธรรมนูญสา (ยาสา) มานำเสนอให้อ่านเห็นลักษณะของกฎหมายยาสาแต่ไม่ระบุที่มาของเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับข้อมูล แต่กลับพบว่ามีการเสนอข้อมูลที่ไม่ปรากฏในกฎหมายยาสาด้วยเพื่อให้อ้างอิงน่าสนใจมากขึ้น ส่วนประเด็นที่ 2) การเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่ามีถึง 7 ลักษณะ คือ การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคเก่า การเลือกข้อมูลประวัติศาสตร์จากนักวิชาการยุคใหม่ ปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ การลดทอนความผิดพลาดในอดีต และการปรับแต่งข้อมูล สอดคล้องกับการศึกษาของ ปฐมพงษ์

สุขเล็ก ที่ศึกษาเรื่องเล่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 15 เรื่อง พบว่า เรื่องเล่าเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช “...มีเนื้อหาทั้งที่สอดคล้อง ปฏิเสธ และไม่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์...ผู้เขียนประกอบสร้างเรื่องด้วยการคัดลอก และการเรียบเรียงใหม่เป็นวิธีการสร้างเรื่องเล่าที่ยังคงเนื้อหาตามประวัติศาสตร์...” (ปฐมพงษ์ สุขเล็ก, 2555, หน้า 195) นวนิยายเจงกิสข่านยังคงมีเรื่องเล่าที่ตรงตามเนื้อหาหลักทางประวัติศาสตร์ เพียงแต่ผู้เขียนมีการปรับแต่งข้อมูลเพื่อให้เนื้อหาตรงกับแก่นเรื่องที่ผู้เขียนต้องการสื่อ สิ่งที่ทำให้ข้อมูลในนวนิยายมีความแตกต่างกันมากที่สุด เกิดจากเลือกข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาใช้ ประพันธกร และสุภา ศิริมานนท์ ใช้ข้อมูลจากนักประวัติศาสตร์รุ่นเก่ามาใช้ทำให้ข้อมูลแตกต่างจากนวนิยายของ “สุริยา” ใช้ข้อมูลของนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ที่พบเอกสารทางประวัติศาสตร์สำคัญที่จัดบันทึกโดยบุคคลร่วมสมัยเจงกิสข่านเพิ่มเติม และเป็นข้อมูลที่จัดบันทึกทั้งสองด้านตรงไปตรงมาจึงเชื่อได้ว่ามีอคติในข้อมูลน้อยกว่าฉบับอื่น ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลแตกต่างกัน คือ ประพันธกรใช้ข้อมูลจากหนังสือแปลของฮาโรลด์ แลมป์ เล่มเดียวจึงจำเป็นต้องแทรกเรื่องในจินตนาการที่ได้รับอิทธิพลจากสามก๊ก นิยายอิงพงศาวดารจีน ฯ เพิ่มเติม และมีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาในเรื่องทำให้ข้อมูลที่ปรากฏแตกต่างกัน ส่วนนวนิยายของ สุภา ศิริมานนท์ ส่วนมากดำเนินตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากความเป็นนักวิชาการ และเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศทำให้ผู้เขียนเลือกหนังสือประวัติศาสตร์หลายเล่มมาใช้ประกอบสร้างนวนิยาย ใช้ข้อมูลการรบอาณาจักรคอเรสม์ (ควาริชม) จากหนังสือของฮาโรลด์ แลมป์ และข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาใช้มาจากเอกสารที่อ้างอิงบันทึกของนักประวัติศาสตร์อาหรับ เปอร์เซีย และอินเดีย ทำให้มองภาพเจงกิสข่านในด้านลบ ส่วน “สุริยา” เลือกใช้ข้อมูลจากนักประวัติศาสตร์ช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาศาสตร์มองโกล คือ มองโกลเสียแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต มีการศึกษาประวัติศาสตร์เพิ่มเติม และมีการแปลหนังสือประวัติศาสตร์ลับของมองโกลเป็นภาษาอังกฤษ พร้อมการอธิบายความหมายในภาษามองโกลโบราณอย่างละเอียด จึงค้นพบแง่มุมเชิงบวกมากขึ้น รวมทั้ง “สุริยา” มีกลวิธีสร้างภาพลักษณ์ที่ซับซ้อนและหลากหลายวิธีการมากกว่านักเขียนอีก 2 ท่าน กล่าวคือ มีการใช้วิธีปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์ การลดทอนความผิดพลาดในอดีต และการปรับแต่งข้อมูล สอดคล้องกับการศึกษาของ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก ที่ศึกษาการประกอบสร้างเรื่องเล่าสมเด็จพระเจ้าตากสินแล้วพบว่า “...วิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล และการตีความใหม่...ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมากที่สุด...” (ปฐมพงษ์ สุขเล็ก, 2555, หน้า 195) ทำให้

นวนิยาย**เจงกิสข่าน** ของ “สุริยา” สามารถสร้างภาพลักษณ์ใหม่เพื่อเชิดชูเจงกิสข่านในด้านที่มีคุณธรรมความเป็นผู้นำอันเป็นภาพลักษณ์เชิงบวกได้โดดเด่นที่สุด

2.3 แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีแนวคิดร่วมกัน 1 แนวคิด คือ แนวคิดยกย่องเจงกิสข่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก เป็นวีรบุรุษของโลกตะวันออกที่สามารถแผ่ขยายอำนาจได้กว้างใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ แม้มีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง แต่ก็แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเห็นความสำคัญของบุคคลในประวัติศาสตร์ ส่วนแนวคิดวีรบุรุษนั้นนวนิยายกลุ่มเชิดชูเจงกิสข่านยกย่องให้เจงกิสข่านเป็นวีรบุรุษ มีเพียง **เจ็งกีสข่าน** ของสุภา ศิริमानนท์ ที่ใช้แนวคิดวิพากษ์สังคม วิพากษ์เจงกิสข่านว่าการขยายอำนาจครอบแผ่นดินได้มากนั้นไม่ได้ทำให้พระองค์กลายเป็นวีรบุรุษ เพราะพระองค์ทำลายชีวิตของราษฎรจำนวนมาก เพื่อสนองความทะเยอทะยานของตน สอดคล้องกับแนวคิดของกิมย้ง ผู้แต่งเรื่องมังกรหยก ซึ่งมีชีวิตและสร้างงานวรรณกรรมในช่วงเวลาใกล้เคียงกันก็วิจารณ์ว่าเจงกิสข่านยังไม่ใช้วีรบุรุษที่แท้ ดังที่วรรัตน์ พิริยานสรณ์ กล่าวว่า “...จินยงวิจารณ์ชีวิตเจ็งจี้ซือข่าน (เจงกิสข่าน) ว่าเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่ มีคุณูปการต่อการถ่ายทอดอารยธรรมของโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกในยุคแรก ๆ แต่ในแง่คุณธรรมแล้วเป็นฆาตกรของมนุษยชาติ...” (วรรัตน์ พิริยานสรณ์, 2543, หน้า 30)

เมื่อพิจารณาด้านช่วงเวลาเขียนนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** และ **เจ็งกีสข่าน** แล้ว พบว่าทั้ง 2 เรื่อง เขียนในระยะเวลาไล่เลี่ยกันแต่มีแนวคิดต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนมีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน แม้วนวนิยายจะกล่าวถึงประวัติชีวิตจักรพรรดิชาวมองโกล แต่กลับมีเนื้อหาเชิดชูแนวคิดชาตินิยม และปลุกใจให้ประชาชนรักชาติแผ่นดิน เช่น ฉากการสูญเสียเมืองปักกิ่งใน **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ที่ผู้ประพันธ์กล่าวว่า ประชาชนร่วมมือกับทหารต่อต้านมองโกล มีการร้องเพลงตันตระกุลจินเพื่อปลุกใจระหว่างทำศึก จึงสะท้อนแนวคิดรักชาติจากอิทธิพลนโยบายชาตินิยมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีหลวงวิจิตรวาทการเป็นมันสมองของรัฐบาล คอยช่วยเขียนประวัติศาสตร์ชาตินิยม ทั้งตำราประวัติศาสตร์ บทละคร บทเพลง ฯ ประพันธ์กร ยังกล่าวถึงเหล่าทหารจีนรักชาติทำการต่อสู้กับทหารมองโกลอย่างสุดชีวิต โดยมีเครื่องมือทำการเกษตรเป็นอาวุธ ทหารและประชาชนต่างช่วยกันสู้รบเพื่อบ้านเมืองด้วยความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ที่เป็นแกนกลางของชาติ แนวคิดดังกล่าวถูกทำลายจากแนวคิดวิพากษ์สังคม สุภา ศิริमानนท์ ในนวนิยาย **เจ็งกีสข่าน** ใช้แนวคิดวิพากษ์สังคม ว่ากษัตริย์และขุนพลใช้อำนาจอย่างปกครองบ้านเมืองอย่างโหดร้ายกดขี่คุกคามประชาชน สอดคล้องกับการศึกษาของโสภา ชานะมูล ที่กล่าวว่า ช่วงพ.ศ. 2490-2505 สุภา ศิริमानนท์ และกลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าคนอื่น ๆ ใช้แวนจาก

ลัทธิมาร์กซิสมมองภาพสังคมไทยภายใต้การกดขี่ของชนชั้นปกครอง ด้วยการวิพากษ์ชนชั้นผู้นำ (โสภา ชนะมูล, 2549, หน้า 63) เห็นได้ว่าการวิพากษ์ชาติ มุฮัมมัดแห่งคอเรสม์ผู้โหดร้าย เช่นฆ่า จองจ่านักปราชญ์ที่คุกมีดใต้ดินในนครหลวงกูร์กันจ์ (Gurganj) ปัจจุบันชื่อเมืองเออร์เกนช์ (Urgench) เป็นการสะท้อนภาพรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปราบปรามปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์ และนักเขียนหัวก้าวหน้า ที่เป็นปฏิปักษ์กับการปกครองแบบเผด็จการ โดยมีการกักขังและสังหารอย่างร้ายความเป็นธรรมที่กรุงเทพฯ สุกาต้องการให้เห็นว่าวาระสุดท้ายของผู้นำเผด็จการอาจต้องลงเอยด้วยการมีขุนศึกคนใหม่มาลงกำลังเคลื่อนที่มาล้มล้างการปกครอง เพราะวิธีของขุนศึกก็มีลักษณะคล้ายกันทั่วโลก คือ จะมีขุนศึกที่เก่งกว่าใช้กำลังแย่งชิงอำนาจจากขุนศึกที่ด้อยกว่ามาเป็นของตน เพื่อช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์อันมหาศาล ส่วนแนวคิดกษัตริย์ปไตย พบว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ยกย่องเจงกิสข่านในฐานะกษัตริย์ต่างกันไปตามทัศนะและอุดมการณ์ทางการเมือง แต่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนทั้ง 3 มีการเชื่อมโยงระบอบการปกครองของเจงกิสข่าน เชื่อมโยงกับการปกครองของกษัตริย์ในไทย เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพการปกครองได้ชัดเจนขึ้น ส่วน **เจงกิสข่าน** ของ สุริยา” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเจงกิสข่านนั้น ใช้แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ โดยมองว่าเจงกิสข่านเป็นผู้ควรได้รับการยกย่องเชิดชูเพราะเป็นวีรบุรุษที่แท้จริงเนื่องจากปกครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อพองชน ประเด็นที่น่าสนใจ คือ “สุริยา” พยายามเชื่อมโยงการปกครองของเจงกิสข่าน ว่าเป็นนักประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงชาติประชาธิปไตย และกษัตริย์เข้าด้วยกัน สอดคล้องกับ ปฤณ เทพนรินทร์ ที่กล่าวถึงอุดมการณ์ ‘ราชาชาตินิยม’ ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ว่านอกจากกำหนดโครงเรื่อง (Plot) ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีอีก 2 หน้าที คือ “...(1) สร้างให้ ‘ราชา’ กับ ‘ชาติ’ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีอาจแยกขาด และ (2) ยังมีการเติมลักษณะสำคัญของราชาชาตินิยมเพิ่มและส่งผลอย่างยิ่งยวดต่ออุดมการณ์เช่นกัน คือ ความเป็นนักประชาธิปไตย...” (ปฤณ เทพนรินทร์, 2556, หน้า 1) แสดงให้เห็นว่า “สุริยา” มีค่านิยมยกย่องกษัตริย์และได้รับอิทธิพลจากบริบทสังคมไทย ช่วงพ.ศ. 2555 ที่ประเทศไทยเพิ่งผ่านพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อ พ.ศ. 2549 เพียง 6 ปี

2. ความสอดคล้องกับสมมุติฐาน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 ประพันธ์วิธีในการสร้างสรรค์นวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 คน คือ ประพันธ์กร สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” มีกลวิธีการประพันธ์ที่มีทั้ง

ลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะตนแตกต่างกันทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และด้านกลวิธีทางภาษา

ประเด็นที่ 2 กลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ในวัฒนธรรมวีรบุรุษของเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 คน คือ ประพันธ์กร สุภา ศิริमानนท์ และ “สุริยา” มีความแตกต่างกันจากการเลือกสืบทอดความหมายจากองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับเจงกิสข่าน และการตีความใหม่ที่มีความสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมมองโกล แต่แฝงด้วยแนวคิดไทย

ประเด็นที่ 3 บริบททางสังคมและการเคลื่อนไหวทางวรรณกรรม ได้แก่ ขนบในประพันธ์วิธี แนวคิดเรื่องชาติ พระมหากษัตริย์ แนวคิดเรื่องวีรบุรุษ และบุคคลสำคัญของโลก ส่งผลต่อแนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ

ผลการวิจัยที่ปรากฏสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประเด็น ดังรายละเอียดที่นำเสนอต่อไปนี้

ผลการวิจัยประเด็นที่ 1 ประพันธ์วิธีในการสร้างสรรค์นวนิยายมีความแตกต่างกันตามความเชี่ยวชาญและความนิยมทางวรรณศิลป์ของผู้เขียน นวนิยายของ ประพันธ์กร กับ “สุริยา” มีโครงเรื่องแสดงประวัติชีวิตของเจงกิสข่านตั้งแต่เกิดจนสวรรคตเช่นเดียวกัน เน้นเชิดชูวีรบุรุษเจงกิสข่านเหมือนกัน แต่มีประเด็นการเชิดชูและแก่นเรื่องต่างกัน ประพันธ์กร มีการแทรกโครงเรื่องรองที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องสามก๊กและอื่น ๆ เพราะได้รับอิทธิพลจากนิยายปลอมพงศาวดารจีน ส่วนนวนิยายของสุภา มีโครงเรื่องแสดงการสู้รบของชาห์แห่งคอเรสม์กับเจงกิสข่านเพื่อแสดงธาตุแท้ของขุนศึก จึงนำเสนอเหตุการณ์บางช่วงชีวิตของเจงกิสข่าน ทั้ง 3 เรื่อง ใช้มุมมองการเล่าเรื่องผู้เขียนเล่าเรื่องแบบผู้รู้เช่นเดียวกัน เนื่องจากช่วยเล่าเรื่องที่มีความซับซ้อนมากให้เข้าใจได้ง่าย มีการสร้างตัวละครเอกให้เหมือนมนุษย์มีหลายลักษณะมากกว่าตัวละครอื่นเช่นกัน ประพันธ์กร เน้นฉากการรบเพื่อแสดงความเป็นกษัตริย์ผู้พิชิตที่ยิ่งใหญ่ สุภาเน้นฉากการรบเพื่อให้เห็นผลกระทบจากการรบที่เกิดขึ้นกับประชาชน “สุริยา” เน้นฉากการการรบระหว่างเผ่ามองโกลเพื่อชูการเป็นผู้สร้างชาติและสร้างความเป็นเอกภาพและสันติสุขให้มองโกลจากการสู้เพื่อปลดแอกอาณาจักรจีน และกล่าวถึงการรบกับอาณาจักร ควาริชมโดยย่อเนื่องจากไม่นำเสนอฉากการรบที่โหดร้ายที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์วีรบุรุษ ประพันธ์กร เน้นการเล่าเรื่องมีบทสนทนาน้อยเพราะอิทธิพลการเล่าเรื่องแบบสามก๊ก สุภา มีบทสนทนาที่สมจริง และใช้บทสนทนาดำเนินเรื่อง “สุริยา” มีบทสนทนาสอดคล้องกับวัฒนธรรม มีความสมจริง ส่วนประพันธ์วิธีทางวรรณศิลป์นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีความแตกต่างกันมาก คือ ประพันธ์กร ใช้ประโยคสั้น ใช้สำนวนโวหารเหมือนวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก มีการใช้โวหารความเปรียบที่ตีใช้น้ำเสียงเชิดชูวีรบุรุษ สุภา ศิริमानนท์นิยมใช้ประโยคยาวพุ่มเพี้ยงแต่สร้างภาพและสร้าง

อารมณ์ความรู้สึกได้ดี เด่นด้านการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพราะต้องการให้ผู้อ่านวิพากษ์ การกระทำของขุนศึก มักใช้น้ำเสียงเสียดสีตัวละครชนชั้นศักดินาที่ไม่คำนึงถึงความทุกข์ของ ประชาชน “สุริยา” ใช้ประโยคสั้นสำหรับบทสนทนา ใช้ประโยคยาวสำหรับการบรรยาย มีสำนวน ภาษาดีเชี่ยวชาญการใช้ภาพพจน์และโวหาร มีการใช้สำนวนไทยและสำนวนโวหารมองไกล เพื่อสร้างบรรยากาศได้ดี เน้นใช้น้ำเสียงเชิดชูวีรบุรุษ และใช้น้ำเสียงเสียดสีตัวละครปฏิกาย

ผลการวิจัยประเด็นที่ 2 นวนิยายทั้งสามเรื่องมีการแสดงภาพลักษณ์ในวัฒนธรรม วิถีบุรุษ 3 ประเด็นย่อย คือ

ด้านแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของลอร์ด แรกแลน พบว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง เน้นนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ แต่มีภาพซ้อนทับ ของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีด้วยเช่น การได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า การบัญญัติกฎหมาย

ด้านแนวคิดชีวิตวิวัฒน์ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ พบว่า นวนิยายแสดงการเดินทาง ผจญภัยของวีรบุรุษเจงกิสข่าน นวนิยาย**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** และ**เจงกิสข่าน** แสดงเหตุการณ์การปฏิบัติภารกิจถึง 2 ครั้ง ส่วนนวนิยาย**เจิ้งกีสข่าน** แสดงการปฏิบัติภารกิจ ครั้งที่ 2 เท่านั้น ภารกิจการสร้างอาณาจักรมองโกล เป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 1 เพื่อความเป็นวีรบุรุษผู้รวมชาติมองโกล และมอบอารยธรรมตลอดจนมอบความเป็นอิสระจาก อำนาจการปกครองของอาณาจักรจีน (เจอร์เซน) และภารกิจการอ้างเกียรติและแผ่บารมี สู่มหาสมุทร เป็นการปฏิบัติภารกิจครั้งที่ 2 เพื่อทวงคืนความยุติธรรม และพิทักษ์เกียรติของมองโกล และเพื่อการเป็นนักรบผู้พิชิตโลก ในการเดินทางทั้ง 2 ครั้งพบขั้นตอนที่ 6 เส้นทางแห่ง การทดสอบมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างโครงเรื่องให้มีความขัดแย้งจำนวนมาก วีรบุรุษ ต้องพบอุปสรรคและบททดสอบหลายครั้งจึงจะสามารถแก้ไขปัญหา จึงสามารถเข้าสู่ขั้นตอนที่ 11 การบรรลุความดีงามขั้นสูงสุด ที่วีรบุรุษค้นพบสิ่งมีค่าจากการผจญภัยเพื่อนำมามอบสู่สังคม แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนนวนิยายต้องการนำเสนอคุณูปการที่เจงกิสข่านสร้างไว้แก่โลกหลายประการ

ด้านการสร้างภาพลักษณ์พบว่านวนิยายทั้ง 3 เรื่อง แสดงภาพลักษณ์แตกต่างกัน คือ นวนิยาย**เตมูยีน จอมจักรพรรดิเยินกิสข่าน** และ**เจงกิสข่าน** มีภาพลักษณ์ที่ปรากฏใน เอกสารทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะเชิงบวกเพราะเน้นเชิดชูเจงกิสข่านเช่นภาพลักษณ์วีรบุรุษ ผู้ปราบกบฏ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้สร้างรัฐชาติและอารยธรรม, ภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้พิชิต “วิชิตราช”, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้มีความเป็นผู้นำ, ภาพลักษณ์วีรบุรุษผู้เปลี่ยนแปลงโลก, วีรบุรุษของศาสนา ส่วนนวนิยาย**เจิ้งกีสข่าน** แสดงภาพลักษณ์เชิงลบเพราะเน้นวิพากษ์ขุนศึก โดยปรากฏภาพลักษณ์จักรพรรดิผู้เหี้ยมโหด ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้เขียนประกอบสร้างภาพลักษณ์ เพิ่มเติมโดยอาศัยกรอบแนวคิดแบบไทยสร้างภาพลักษณ์เจงกิสข่านให้น่าสนใจสอดคล้องกับ

แก่นของเรื่อง เช่น **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** เพิ่มเติมภาพลักษณ์วีรบุรุษจอมโจร, ภาพลักษณ์นักรบนักรัก เพื่อสอดคล้องกับบริบทช่วงเขียนนวนิยายที่เรื่องผู้ชนะสิบทิศ ชุนตีก กำลังโด่งดังในยุคที่ประพันธ์นวนิยาย **เจงกิสข่าน** เพิ่มเติมภาพลักษณ์ครอบครัวมีสุข, ภาพลักษณ์เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา, ภาพลักษณ์ธรรมิกราช เพื่อเสริมภาพลักษณ์เจงกิสข่าน ให้สอดคล้องกับกรอบคุณธรรมแบบไทย เพื่อเสริมให้ตัวละครเจงกิสข่านได้รับการยอมรับจาก กลุ่มผู้อ่านชาวไทยรวมถึงทำให้ตัวละครเอกมีภาพลักษณ์เชิงบวก ส่วน **เจิ้งกีสข่าน** ผู้เขียนเพิ่ม ภาพลักษณ์วีรบุรุษทรราชเพื่อวิพากษ์กษัตริย์ชุนตีกที่มุ่งเน้นขยายอำนาจและแสวงหาผลประโยชน์ และมีจิตใจโหดร้าย แสดงว่าผู้เขียนพยายามนำเสนอวัฒนธรรมมองโกล แต่แฝงด้วยบริบท แนวคิดไทย

ผลการวิจัยประเด็นที่ 3 บริบททางสังคมและการเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมมีผลต่อ แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยาย ช่วงเวลาของการเกิดนวนิยาย **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน** ของ ประพันธ์กร อยู่ในช่วงการปลูกฝังชาตินิยมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงปรากฏแนวคิดเรื่องชาตินิยม แนวคิดกษัตริธิปไตย แนวคิดเรื่องวีรบุรุษ แนวคิดยกย่องเจงกิสข่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก ส่วน **เจิ้งกีสข่าน** เป็นงานเขียนของนักเขียน หัวก้าวหน้าที่ได้รับผลกระทบถูกจับกุมกักขังโดยคนของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ จึงมีแนวคิดวิพากษ์รัฐบาลชุนตีกและชนชั้นปกครอง แนวคิด ที่เห็นว่า เจงกิสข่านไม่ใช่วีรบุรุษที่แท้ ส่วน **เจงกิสข่าน** เกิดขึ้นช่วงการเฉลิมฉลอง 850 ปี ชาตกาลจักรพรรดิเจงกิสข่าน เมื่อปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2013) และเพิ่งผ่านพ้นพระราชพิธี ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพียง 6 ปี ทำให้นวนิยายของ “สุริยา” ใช้แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่ แนวคิดกษัตริธิปไตย แนวคิดวีรบุรุษ และแนวคิดยกย่องเจงกิสข่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก แสดงให้เห็นว่า บริบทของสังคมโลกและบริบททางสังคมภายในประเทศไทย มีผลกระทบต่อน แนวคิดในการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ

4. ข้อค้นพบ

4.1 **ข้อค้นพบใหม่** จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ พบว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่ผ่านมา กลุ่มที่มุ่งศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่น วรารัตน์ สุขขวัณ (2551); อภิรักษ์ ชัยปัญหา (2546) กลุ่มที่มุ่งศึกษาลักษณะการใช้ข้อมูลประวัติศาสตร์ เช่น ปรีดี พิศณุมิว (2553) กลุ่มที่มุ่งศึกษาด้านการสร้างภาพลักษณ์หรือภาพแทนในเรื่องเล่า อิงประวัติศาสตร์ เช่น วันชนะ ทองคำภา (2551); มารศรี สอทิพย์ (2551); วรณญา อัจฉริยะ (2554) และกลุ่มที่มุ่งศึกษาแนวคิดในนวนิยายและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เช่น ชีร์จุทา

เมสิน (2558) ยังไม่มีผู้ใดศึกษากลวิธีการใช้น้ำเสียงในการช่วยประกอบสร้างภาพลักษณ์ ทำให้ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการใช้น้ำเสียงมีความสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่านด้วย ดังนี้

กลวิธีการใช้น้ำเสียงมีบทบาทต่อการสร้างภาพลักษณ์ ดังเห็นได้จาก “สุรียา”

ใช้น้ำเสียงในนวนิยายช่วยสร้างภาพลักษณ์และถ่ายทอดแนวคิดอุดมการณ์เชิดชูวีรบุรุษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้น้ำเสียงหลักเป็นน้ำเสียงเชิดชูวีรบุรุษเจงกิสข่าน เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านรู้สึกมีอารมณ์ร่วมเชิดชูภาพลักษณ์ใหม่ของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ในฐานะจักรพรรดินักรบผู้เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและมีความเป็นประชาธิปไตย โดยละทิ้งภาพลักษณ์เก่าที่เป็นกษัตริย์นักรบผู้เผด็จการและเหี้ยมโหดมากเกินไปในกาารมณั นักเขียนสตรียังใช้น้ำเสียงตำหนิประชดประชันตัวละครปฏิกิริยาของเจงกิสข่าน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อว่าการกระทำของตัวละครปฏิกิริยาเป็นสิ่งผิดหรือขาดคุณธรรม แสดงให้เห็นว่าการใช้น้ำเสียงเป็นกลวิธีสำคัญในการสร้างจินตนาการร่วมในการยกย่องเชิดชูบุคคลให้รู้สึกซาบซึ้ง โศกเศร้า ยินดี ชื่นชมเชิดชู และประทับใจในวีรกรรมของบุคคลได้ ทั้งนี้เพราะน้ำเสียงเป็นสิ่งที่ช่วงเร้าอารมณ์ความรู้สึกที่ชักจูงให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการร่วม และมีความคิดเห็นคล้อยตามภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนนำเสนอได้

4.2 ข้อค้นพบเฉพาะ

4.2.1 ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนสตรีมีความสามารถในการใช้น้ำเสียงได้หลากหลายมีประสิทธิภาพ และมีพลังมากกว่านักเขียนบุรุษ

4.2.2 ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีในการสร้างภาพลักษณ์ของนักเขียนนวนิยายในปัจจุบันมีกระบวนการที่ซับซ้อนมากกว่าในอดีต ดังเห็นได้ว่าประพันธ์กร และสุภาษิตสร้างภาพลักษณ์จากฐานข้อมูลที่มีผู้แสดงทัศนะในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วนำเสนอผ่านแนวคิดมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อตัวละครยังไม่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเพื่อสร้างภาพลักษณ์มากนัก “สุรียา” เป็นตัวแทนนักเขียนในปัจจุบันที่ใช้กระบวนการประกอบสร้างภาพลักษณ์อย่างเป็นระบบโดยใช้แนวคิดราชาชาตินิยมใหม่เป็นแนวคิดหลัก ในการควบคุมและสร้างโครงเรื่อง ตลอดจนองค์ประกอบเรื่องทั้งหมด การเลือกกลุ่มข้อมูลที่มีทิศทางเดียวกัน การปฏิเสธข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ให้ภาพลักษณ์ด้านลบ การโต้กลับข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ผู้เขียนเห็นว่าถูกต้อง การเพิ่มเหตุการณ์ที่ไม่มีในประวัติศาสตร์เพื่อเสริมภาพลักษณ์เชิงบวก การใช้ข้อมูลจากวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบันเสริมภาพลักษณ์วีรบุรุษในอดีต เช่น การนำผลตรวจโครโมโซมวายของนักวิทยาศาสตร์ ปรับเป็นคำทำนายของหมอผีว่าจะมีจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่มาปราบยุคเข็ญให้ชาวมองโกล แล้วจะสืบทายาทมากกว่า 16 ล้านคน เพื่อย้ำความน่าเชื่อถือของคำทำนาย ทั้งยังการลดทอนความผิดพลาดของตัวละครเอกในอดีตด้วยการปรับเหตุการณ์การให้ตัวละครอื่นรับบทบาทในด้านลบแทนตัวละครเอก เป็นต้น

4.2.3 ผู้เขียนอาจสอดแทรกอุดมการณ์ที่ตนให้คุณค่าและยึดถือแก่ตัวละครเอกได้ เช่น “สุริยา” สอดแทรกแนวคิดการมีคู่ครองคนเดียวให้ตัวละครเอก โดยปรับเปลี่ยนให้เต็มยีนรักและให้เกียรติภรรยาเอก ส่วนภรรยาอื่น ๆ ที่มีการแต่งงานเพื่อการเมือง เมื่อแต่งงานแล้ววีรบุรุษให้การดูแลอย่างดีในฐานะภรรยาคนหนึ่ง แต่ยังคงพอใจและยกย่องภรรยาเอกเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “เจงกิสข่าน”: การศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ **วีรบุรุษแห่งโลกตะวันออกของนักเขียนไทยร่วมสมัย** เป็นการศึกษาประพันธ์วิธีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เจงกิสข่าน การสร้างภาพลักษณ์ในวิถีวีรบุรุษของเจงกิสข่าน และแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่าน ศึกษาบริบททางสังคมไทยที่ส่งผลต่อแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเจงกิสข่านทั้ง 3 ฉบับ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการวิจัยเห็นได้ว่าวีรบุรุษที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์มีความแตกต่างกับวีรบุรุษในวัฒนธรรม ในประเด็นที่ว่าวีรบุรุษในวัฒนธรรมจะได้รับการช่วยเหลือจากเทพเจ้าหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งมักปรากฏให้เห็นในเวลาคับขันเพื่อช่วยให้วีรบุรุษสามารถผ่านพ้นอุปสรรคหรือสามารถทำภารกิจลุล่วงไปได้ แต่วีรบุรุษในความเป็นจริงไม่ได้มีสิ่งเหนือธรรมชาติอื่นใดปรากฏตัวให้เห็นและยื่นมือให้ความช่วยเหลือ

เจงกิสข่านเป็นบุคคลตัวอย่างในการผจญระหว่างความเป็นจริงกับโลกเหนือมนุษย์ให้เกิดผลสำเร็จในชีวิตปัจจุบันได้อย่างอัศจรรย์ พระองค์มีความสามารถแปรวิกฤตกลายเป็นโอกาส ผักผ่อนดื่มที่มีความพร้อมทั้งสติปัญญาความสามารถเท่าที่ต้นทุนจะเอื้ออำนวย มานะบากบั่น อดทนรอจังหวะที่เหมาะสม แสวงหาโอกาสก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง สิ่งที่จะช่วยให้วีรบุรุษประสบความสำเร็จได้ นอกจากความมุ่งมั่นในตนแล้ว ยังมีครอบครัวที่อบอุ่นและมีมิตรแท้คอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ดังที่ “สุริยา” เลือกละทิ้งและขับเน้นภาพมารดาและภรรยาเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของวีรบุรุษ มารดา และภรรยา จึงกลายเป็นเทพเทวีในชีวิตจริงที่คอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้โอกาส เพื่อให้วีรบุรุษที่ท้อถอยมีกำลังใจลุกขึ้นสู้ใหม่อีกครั้ง

นวนิยายชี้ให้เห็นแบบอย่างของชีวิตจริงที่มนุษย์จำเป็นต้องลุกขึ้นสู้อุปสรรค ปัญหาขวากหนามที่หนักหนาสาหัสด้วยความสามารถของตนเองอย่างเชื่อมั่นว่าพลังเหนือธรรมชาติย่อมสถิตอยู่กับผู้เพียรพยายามเหนือขีดจำกัดของตน โดยยึดแบบอย่างการสร้างเชื่อมั่นในพลังเหนือธรรมชาติของเทพเทนกี้ ให้กลายเป็นแรงใจ สร้างความเชื่อมั่นให้การปฏิบัติการกิจ

แต่ต้องไม่หลงศรัทธาอย่างมกมายจนกลายเป็นอาวุธที่มั่งคั่งครอบครองที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของตน ดังที่เจงกิสข่านเคยถูกกระทำจากเตบเทนกกี

การนำแนวคิดวัฒนธรรมวิถีแห่งวีรบุรุษมาใช้ศึกษานวนิยายแม้จะสามารถมองเห็นปัญหาอุปสรรคความขัดแย้งและสารสาระที่วีรบุรุษนำมามอบให้กับสังคมได้อย่างดี แต่การศึกษาประพันธ์วิธี และภาพลักษณ์ด้วยแนวคิดการศึกษานวนิยายและแนวคิดการสร้างภาพลักษณ์หรือภาพตัวแทนมีความครอบคลุมและลุ่มลึกมากกว่า ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรนำแนวคิดนี้ไปศึกษานวนิยายแนวจินตนิมิตที่มีความใกล้เคียงตำนาน นิทานซึ่งอาจมีความเหมาะสมมากกว่า

2. ข้อเสนอแนะในการสร้างนวัตกรรม

จากการศึกษาบริบททางสังคมและการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องเจงกิสข่านในสังคมไทยพบว่า เรื่องราวเกี่ยวกับจักรพรรดิเจงกิสข่านมีความแพร่หลายในสังคมไทย และมีบทบาทในสังคมไทยหลายด้านมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีตำราประวัติศาสตร์ สารคดีประวัติศาสตร์ ที่กล่าวถึงพระราชประวัติของพระองค์หลายเล่ม ในแต่ละเล่มมีการสะกดพระนามเจงกิสข่านและชื่อพระวงศ์ บุคคลในประวัติศาสตร์ ตลอดจนชื่อภูเขา แม่น้ำ สถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องแตกต่างกัน ประกอบกับผู้วิจัยพบว่าตัวละครในนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง มีการสะกดชื่อแตกต่างกันมากอันเนื่องมาจากการใช้หลักฐานและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความสับสน และเข้าใจเรื่องได้ยาก

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรนำผลการศึกษาประเด็นตัวละคร และฉากในนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยทั้ง 3 ท่าน มาจัดทำเป็น “นามานุกรมนวนิยายเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยผ่านระบบออนไลน์” ซึ่งมีผู้ให้ความหมายนามานุกรมไว้ดังนี้

เพชรรัตน์ บริสุทธิ์ (2564, สืบออนไลน์) ให้ความรู้เกี่ยวกับนามานุกรมว่า นามานุกรม/ทำเนียบนาม (directory) เป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อบุคคล หรือรายชื่อหน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ โดยนำรายชื่อเหล่านั้นมาจัดเรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ สำหรับนามานุกรมภาษาไทย หรือ A-Z สำหรับนามานุกรมภาษาอังกฤษ และบอกสถานที่ที่สามารถติดต่อกับชื่อนั้นได้ เช่น ที่อยู่สถานที่ทำงาน ที่อยู่ที่บ้าน หมายเลขโทรศัพท์ หรือที่อยู่ของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ นามานุกรมบางเล่มให้รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษา และตำแหน่งด้วย

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา (2554, คำนำ) กล่าวว่า นามานุกรมเป็นหนังสืออ้างอิงประเภทหนึ่งที่มีลักษณะการเรียบเรียงคำอธิบาย โดยให้ข้อมูลที่ละเอียดมากพอที่ผู้ค้นคว้าจะเลือกนำไปใช้ประโยชน์ได้และมีเอกสารอ้างอิงเพื่อให้สืบค้นต่อไปได้ด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำเสนอองค์ความรู้ที่ศึกษาในรูป นามานุกรมออนไลน์ เพื่อสนองตอบความต้องการค้นคว้าหาความรู้ของผู้ที่สนใจในยุคสื่อสังคมออนไลน์ได้ตามอัธยาศัย

ผู้สนใจสามารถค้นคว้าข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน ฯ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ทำให้ข้อมูลสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้สนใจในวงกว้างมากขึ้น เนื่องจากเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว และใช้ต้นทุนน้อยกว่าการสร้างสื่อสิ่งพิมพ์

โดยนามานุกรมที่จะจัดสร้างควรแบ่งข้อมูลออกเป็นนวนิยาย 3 เรื่อง แต่ละเรื่องมีข้อมูล ชื่อบุคคล ชนเผ่า แม่น้ำ ภูเขา อาหาร และวัฒนธรรม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาพระราชประวัติ และนวนิยายเชิงกสิขานในประเทศไทย แล้วเรียงลำดับรายการสืบค้นตามลำดับอักษร ก-ฮ เพื่อช่วยให้สืบค้นได้สะดวก และเพื่อเป็นข้อมูลในการสืบค้นเบื้องต้นก่อนอ่านวรรณกรรมจริงต่อไป ดังที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคามรวบรวม “นามานุกรมวรรณกรรมอีสาน” แสดงวัตถุประสงค์การจัดทำนามานุกรม ว่า “มหาวิทยาลัยมหาสารคามเห็นความจำเป็นในการค้นคว้ารวบรวมวรรณกรรมอีสานทั้งหลายมาจัดทำ ‘นามานุกรมวรรณกรรมอีสาน’ ขึ้นเพื่อให้ผู้สนใจที่ประสงค์จะรู้จักและศึกษาวรรณกรรมอีสานได้มีแหล่งข้อมูลค้นคว้าเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะศึกษาจากฉบับสมบูรณ์” (นามานุกรมวรรณกรรมอีสาน, สื่อออนไลน์) การจัดสร้างนามานุกรมออนไลน์ จึงช่วยให้ผู้สนใจสามารถค้นหาความรู้ก่อนจะศึกษานวนิยายฉบับสมบูรณ์ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้นด้วย

ทั้งนี้อาจต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมด้านการถอดถอดตัวอักษรมองโกลที่บันทึกด้วยภาษาอังกฤษ โดยยึดตามสารานุกรมบริแทนนิกา (Encyclopaedia Britannica Macropaedia) และมีชื่อตัวละครภาษามองโกลอักษรอังกฤษ โดยยึดจากหนังสือ **พงศาวดารลับของชาวมองโกล: ชีวิตและเวลาของชิงกิสข่าน** (The Secret History of the Mongols: The Life and Times of Chinggis Khan) ของศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน (Urgunge Onon) เพื่อให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัยและมีการถอดถอดภาษาที่เป็นระบบมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมของวีรบุรุษที่เป็นสตรี ที่ตามทัศนคติของโจเซฟ แคมป์เบลล์ที่ว่าวีรบุรุษสามารถเป็นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย เช่น จักรพรรดินีบูเซ็คเทียน พระนางซูสีไทเฮา คลีโอพัตรา สุริโยทัย กุบไลข่าน อเล็กซานเดอร์มหาราช ที่ประพันธ์โดยนักเขียนไทย ซึ่งปรากฏหลายสำนวนว่ามีการนำเสนอวงจรการผจญภัยอย่างไร มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกับวีรบุรุษชายหรือไม่ สารสาระที่นำมาสู่สังคมคืออะไร

3.2 ควรศึกษาการประกอบสร้างภาพลักษณ์และประเพณีวิธีของตัวละครวีรบุรุษในนวนิยายแนวจินตนิมิต หรือนวนิยายอื่น ๆ ของไทยว่ามีกลวิธีในการนำเสนออย่างไร

3.3 ควรศึกษาการประกอบสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับจักรพรรดินีบูเช็กเทียน พระนาง
 ชวลิไทเฮา คลีโอพัตรา สุริโยทัย กุบไลข่าน อเล็กซานเดอร์มหาราช ที่ประพันธ์โดยนักเขียนไทย

บรรณานุกรม

- กชกร อัญชลีบุญกุล. (2548). **ภาษาสร้างสรรค์การใช้ภาพพจน์ในนวนิยายของโสภาค สุวรรณ**. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- กนกพร นุ่มทอง. (2553). **การศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซ่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1**. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กษริน วงศ์กิตติขลิ. (2552). **ภาพตัวแทนของพระสุริโยทัยในวรรณกรรมไทย**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา. (2540). **คู่มือสารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2554**. พะเยา: กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา.
- กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2550). **บริบทโลกในนวนิยายเอกเรื่อง สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- กิ่งแก้ว อัดถาทร. (2519). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- กินอยู่เป็นวไรดี. (2563). **เปิดตำนานหมูกระทะ เมนูที่โหยหาในยุค Social Distancing**. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2563, จาก <https://kinyupen.co/tag/tag/เนื้อย่างเจงกิสข่าน>
- กุลลาบ มัลลิกะมาส. (2560). **วรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุตริช, คาร์ลสัน. (2553). **ประวัติศาสตร์จีน** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2551). **พระบรมธรรมมิกราช**. กรุงเทพฯ: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คะลีโทชิ นางาซาวะ และซูเฮ มิคาโม. (2553). **คนของโลก เจงกิสข่านกษัตริย์บนหลังม้า แห่งมองโกลเลีย (การ์ตูน)**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์.
- คุณหญิงสุริยา รัตนกุล. (2549). **อารยธรรมตะวันออก: อารยธรรมจีน (ภาคแรก)** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คุณหญิงสุริยา รัตนกุล. (2555). **พิธีกรรมในศาสนา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- แคมป์เบลล์, เจเซฟ และมอยเยอร์ส, บิลล์. (2551). **พลาณภาพแห่งเทพปรณัม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (บารนี บุญทรง, ผู้แปล). นนทบุรี: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

จตุพร จันทนะสุต. (2543). การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องร่มฉัตรของทมยันตี.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.

จิณณพัต โรจนวงศ์. (2549). ภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จิตรา รุ่งเรือง. (2551). การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของกึ่งฉัตรระหว่างปี พ.ศ. 2535-

2549. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

จิรปติ เตชะเสน. (2555). ภาพ และ มายาภาพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ใน เอกสารประกอบสัมมนาวิชาการ 500 ปี ความสัมพันธ์สยามประเทศไทย

กับโปรตุเกสและชาติตะวันตกในอุษาคเนย์ 2054-2554. กรุงเทพฯ:

มูลนิธิโตโยต้า.

จุฑามาศ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และปัทมา ทิมประเสริฐกุล. (2560). พระรามกับการผจญภัย

ของวีรบุรุษ. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 6 (หน้า 1257-

1269). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จุฑามาศ ศรีระชา. (2560). ทวิภพ: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมแนวโรมานซ์

อิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์. (2555). การสร้างภาพตัวแทนครอบครัวในละครโทรทัศน์.

วิทยานิพนธ์. นท.ด., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.

จุมพญ เลขาพันธุ์. (2543). ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย ศึกษาโดยนโยบายชาตินิยมของไทย

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี. วิทยานิพนธ์ ร.ม,

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (2555). สามก๊ก เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.

เจริญ ไชยชนะ. (2508). ประวัติศาสตร์สากลสมัยกลาง. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

ฉัฐรินทร์ โพธิ์ศิริ. (2544). การวิเคราะห์ความเป็นธรรมราชาของกษัตริย์ในวรรณคดีไทย

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. 2325 ถึง 2394. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์,

23(1), 68-74.

ชนาทิพย์ เกสรวัดนะ. (2538). ประวัติศาสตร์จีนสมัยกบฏไ่ช่อกันตามรายงานของ

มาร์โคโปโล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2552). ลัทธิชาตินิยมไทย/สยามกับกัมพูชา: และกรณีศึกษา

ปราสาทเขาพระวิหาร. สมุทรปราการ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

- ชูศักดิ์ ศุภรณ์รัตน์. (2552). **วรรณคดีวีรบุรุษไทยและลาว**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- เชษฐา จักรไชย. (2559). **การสร้างสรรควรรณศิลป์ของนักเขียนสตรีในนวนิยายอิงพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- ชัยเทียม ต้นเวชกุล. (2506). **ง่วนเจียว กิ่งพงศาวดารจีน สมัยราชวงศ์หงวน**. พระนคร: มงคล.
- จิตติธิดา นาคเกษม. (2545). **การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ณ.คอน ลับแล. (2560). **Mongol: The Rise of Genghis Khan (2007)**. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2563, จาก <https://raremeat.blog/mongol-the-rise-of-genghis-khan-2007>.
- ณรรฐวรต จันทนโสตร์. (2545). **การศึกษาวิเคราะห์เชิงสังคมในนวนิยายเรื่องสายโลหิตและญาติกา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ณัฐพัชร์ สอนสงเสริม. (ม.ป.ป.). **เอกสารประกอบการเรียนชุดย้อนรอยพัฒนาการประวัติศาสตร์ชาติไทย**. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก https://www.kroobannok.com/news_file/p69475672045.pdf.
- ณัฐ สุขสมัย. (2551). **การสร้างความหมายใหม่ของ “วีรบุรุษและยอดวีรบุรุษ” ในภาพยนตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณัฐกานต์ คูสมิทธิ. (2547). **ภาพวีรบุรุษที่ถูกประกอบสร้างผ่านกระบวนการข่าวสารของหนังสือพิมพ์ประชานิยม**. วิทยานิพนธ์. วศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เด่นพงษ์ แสงคำ และอัครยา สังขจันทร์. (2562). **ปรัชญาสังคมของคาร์ล มาร์กซ์: บทวิเคราะห์ด้วยปัญหาความเสมอภาค**. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 7(1), 74–83.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2521). **พัฒนาการนวนิยายไทย พ.ศ. 2475–2500: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ตู้ ยืนซาน. (2561). **เจงกิสข่าน: ขุนศึกพิชิตโลก**. กรุงเทพฯ: บางกอกโพสต์.
- ถาวร ลิกขโกศล. (2532). **สกดจตุตถจักรมังกรหยก**. กรุงเทพฯ: ก.ไก่.

เถลิง พันธุ์เถลิงอมร. (2554). **เรื่องจีน พัฒนาการ บทบาท และอิทธิพลในไทย.**

นครศรีธรรมราช: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

เถลิงศักดิ์ หลวงสาร. (2556). **เจงกิสข่านราชันนักปฏิวัติผู้ล้างชนชั้นสังคมบนทุ่งหญ้า
ใน X Hero Project บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ (การ์ตูน).**

กรุงเทพฯ: EQ.PLUS.

ทองสุข เกตุโรจน์. (2538). **การเขียนแบบสร้างสรรค์.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

ทรงภพ ชุนมธูรส. (2556). **กระบวนการทัศน์เชิงสังคม: ภาพสะท้อนครอบครัวจาก**

วรรณกรรมของดอกไม้อัด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ทวีป วรดิolk. (2538). **ประวัติศาสตร์จีน.** กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ทักษิณา สนวนนนท์. (2541). **ชีวประวัติบุคคลสำคัญของโลก (พิมพ์ครั้งที่ 9).** กรุงเทพฯ:
รวมสาส์น.

ทัศนัย กุลบุญลอย. (2544). **การสร้างเทพนิยายสมัยใหม่ในภาพยนตร์ชุดสตาร์วอร์ส.**

วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

โทนี หว่อง. (2556). **เจงกิสข่านจอมจักรพรรดิสะท้านโลก (การ์ตูน).** กรุงเทพฯ:
รอยัลเปเปอร์.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2562). **ออกนอกขอบประวัติศาสตร์ไทย.** นนทบุรี: ฟ้ามุข.

ธนธรณ์ ฤทธิธก. (2551). **การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์**

“ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”. วิทยานิพนธ์ นศ.ม.,

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ธวัช ปุณโณทก. (2527). **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธวัชชัย ดุยสุจริต. (2561). **ไตรตรึงษ์.** กรุงเทพฯ: กลุ่มภาษาและวรรณคดีสันสกฤต.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2538ก). **วรรณกรรมวิจารณ์.** ปทุมธานี: นาค.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2538ข). **ปรากฏการณ์แห่งวรรณกรรม.** ปทุมธานี: นาค.

ธิดารัตน์ ผมงาม. (2557). **การดำรงอยู่ของเรื่องเล่าวีรบุรุษหนานทิพย์ช้างในจังหวัด
ลำปาง.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ธีรจุฑา เมสิน. (2558). **แนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมที่ปรากฏในนวนิยาย
ของทมยันตี.** วิทยานิพนธ์ ร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

นงนภัส ตาปสนันท์. (2550). **กำเนิดและการพัฒนาของ “ฮีโร่” ในวัฒนธรรมตะวันตก.**

วารสารรามคำแหง, 24(3), 190-203.

- นพพร ประชากุล. (2552). “ภาพแทนของชายกับความคาดหวังของหญิง”: ยกอักษร
ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม. กรุงเทพฯ: อาน และวิภาษา.
- นพมาศ ทิตรกุล, (2549). เพลงปลุกใจกับการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมสมัยจอมพล ป.
พิบูลสงคราม (พ.ศ 2481-2487). วิทยานิพนธ์ ศศ.บ., มหาวิทยาลัยศิลปากร,
กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ นำเจริญ และมนฤทัย ไชยวิเศษ. (2556). บทบาททางการเมืองของพระร่วงในฐานะ
วีรบุรุษในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทย มอญ และเขมร. วารสารศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 1(2), 125-144.
- นันทิดา จงมีสุข. (2555). วีรบุรุษ: ภาพแทนอุดมคติในนวนิยายกำลังภายใน เรื่องฤทธิ์มีดสั้นของ
โก้วเล้ง. วารสารข่อยพะยอมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏมหาสารคาม, 23, 14-32.
- นัยนา ครุฑเมือง. (2557). นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา: ภาพสะท้อนการเมือง
และสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. (2536). วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย: สัจฉิ์การแสดงปาฐกถาพิเศษ
ป่วย อิงภากรณ์ ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนียนลิริ ข้าหุ่. (2549). บทแปลเรื่อง “เจงกิสข่านกับการสร้างโลกสมัยใหม่: ยุคทอง
ของมองโกล” ของแจ๊ค เวเทอร์ฟอร์ด พร้อมบทวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- บรรยงค์ บุญฤทธิ์. (2543). เจงกิสข่าน ทหารม้าปิตาจอมองโกล (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: ชีระ.
- บรรยงค์ บุญฤทธิ์. (2553). เจงกิสข่านผู้พิชิตโลก. กรุงเทพฯ: อนิเมทกรุ๊ป.
- ปัญญา เตสวัน. (2560). การประกอบสร้างความหมายผู้ชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวล
(Metrosexual) ในนิตยสาร Attitude และ Lips. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- ปัญญง พูลทรัพย์, สมสุข หินวิมาน และ โสภัทร นาสวัสดิ์. (2560). การสร้างภาพตัวแทน
วีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 11(2),
หน้า 181-207.
- บารนี บุญทรง. (2552). ชีวิตและคุณูปการของโจเซฟ แคมป์เบลล์ต่อการศึกษา
เทพปกรณัม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

บาหยัน อิ่มสำราญ. (2546). สงครามคราวสมเด็จพระสุริโยทัยขาดคอช้าง ใน “ผู้ชนะสิบทิศ”

ของยาขอบ. ภาษาและวรรณกรรมวรรณสาร: ภาษาและวรรณกรรม

ไม่เคยตาย. จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: แชนพอร์ พรินติ้ง.

บาหยัน อิ่มสำราญ. (2548). วิพากษ์วรรณกรรม. กรุงเทพฯ: ตุลาจำลิก.

บาหยัน อิ่มสำราญ. (2559). เลียดก๊ก: วรรณกรรมสงครามสมัยรัตนโกสินทร์.

นครปฐม: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญสมหญิง พลเมืองดี. (2552). สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง: ประวัติศาสตร์กับมุมมอง

ทางคติชนวิทยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

บุรอนซอน และมียูระ เคนทาโร. (2536). เจงกิสข่าน. กรุงเทพฯ: ดาวพระเสาร์.

ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. (2555). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่าและการประกอบสร้าง

ความหมาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ปฤณ เทพนรินทร์. (2556). การก่อตัวของอุดมการณ์ราชาชาตินิยม 2490-2510.

วารสารธรรมศาสตร์, 32(1), 1-34.

ปัทมรัตน์ ธรรมกวินทิพย์. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบอาร์คิไทป์ในวรรณคดี:

กรณีศึกษาจากนิทานพระอภัยมณีคำกลอนและโอดิสซีย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.,

มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ปัทมรัตน์ ธรรมกวินทิพย์ และบาร์นี บุญทรง. (2557). การพจญภัยของวีรบุรุษ: กรณีศึกษา

จากพระอภัยมณี. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 11(1), 75-90.

ปรมินท์ จารุวร. (2549). ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย.

กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ รุณรา. (2558). วิถีแห่งมหาบุรุษ: การศึกษาชีวประวัติศาสดาตามแนวคิดการเดินทาง

ของวีรบุรุษภาพยนตร์. วรรณวิทัศน์, 15(พิเศษ), 237-271.

ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2551). หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประจักษ์ สายแสง. (2558). ประธานาธิบดีโฮจิมินห์: อาร์คิไทป์วีรบุรุษว่าด้วยการออกเดินทาง

และการกลับมา. ลักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.),

21(2), 31-41.

ประพันธ์กร. (2506). จอมพลพิฆาต(เลียดก๊ก). พระนคร: เกษมบรรณกิจ.

ประพันธ์กร. (2507). **เตมูยีน จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร:

เกษมบรรณกิจ.

ประภาพร ธนิตติเกษม. (2563). **ศิลปะการเจรจาโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายไทยของศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.

ประอรรัตน์ บุรณมาตร. (2528). **หลวงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปารามินทร์ เครือทอง. (2551). อภินิหารบรรพบุรุษ หนังสือขอพระเกียรติหรือเสียดสีราชวงศ์. **อ่าน**, 1(2), 96-109.

ปราโมทย์ โภคสุวรรณ. (2555). **วีรบุรุษภูชาดิอาเซียน**. กรุงเทพฯ: ก้าวแรก.

ปรีดี พิศุมิวิธิ. (2554). **การวิเคราะห์ลักษณะการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทยในนวนิยายฝรั่งเศสอิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องฟอลคอนแห่งอยุธยาและตากสิน มหาราชชาตินักรบ ของแคลร์ คีฟ-ฟอกซ์**.
ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปรีดี พิศุมิวิธิ. (2555). **การวิเคราะห์ลักษณะการใช้ข้อมูลประวัติศาสตร์ไทยในนวนิยายฝรั่งเศสอิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องฟอลคอนแห่งอยุธยา และตากสินมหาราชชาตินักรบของแคลร์ คีฟฟอกซ์. วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์**, 35(1), 48-59.

ป่องทรัพย์. (2548). **เจงกิสข่าน จักรพรรดิโลกจารีก**. กรุงเทพฯ: ป่องทรัพย์.

ปัญญา วิวัฒนานันท์. (2554). **มหาราชผู้ครองโลก**. กรุงเทพฯ: ยิปซี.

ปัญญา วิวัฒนานันท์. (2558). **ประวัติศาสตร์เติร์กจากชนเผ่าถึงมหาจักรวรรดิโรมัน**. กรุงเทพฯ: ยิปซีกรุ๊ป.

ปณณวรรณ วาจางาม. (2548). **ลีลาภาษาในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ปาริชาติ โปธิ, วรวรรธ ศรียาภัย และหวง เชิง เต๋อ. (2564). **ลิลิตพญางำเมือง: การวิเคราะห์คุณค่าและวรรณศิลป์ของวรรณคดีขอพระเกียรติ. วิถีวรรณสาร**, 5(2), 55-89.

ปิยะโชค ถาวรมาศ. (2556). **เจงกิสข่าน จักรพรรดิผู้พิชิตโลก**. กรุงเทพฯ: ก้าวแรก.

- ผ่องพรรณ (ลิมศิริ) ลวนานนท์. (2520). **ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญ ๆ ของยาขอบ (โชติ แพร่พันธุ์)**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พรรคดี พรหมแก้ว. (2521). **วรรณกรรมการเมืองของเทียนวรรณ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- พระปลัดบุญเรือง ปุญญวโร. (2559). **งานผูกพัทธสีมาปิดทองฝังลูกนิมิต ฉลองอุโบสถวัดปวิสาราชสงคราม 21-31 มกราคม 2559**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. (2472). **ประวัติศาสตร์สากล เล่ม 2**. พระนคร: วิริยานุภาพ.
- พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. (2516). **ปาฐกถาประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เจริญกิจ.
- พัชรารลี จินนิกร. (2559). **การศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (27 กันยายน 2562). **อุดมการณ์การเมือง (12-1): ชาตินิยม** **นัยแห่งความเป็นชาติและการกำหนดชะตากรรมของพลเมือง. ผู้จัดการออนไลน์.** สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9620000093190>.
- พิเชษฐ สุนทรโชติ. (2554). **ศิลปะการวาดภาพประกอบ**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563, จาก <http://suphanburicampus.dusit.ac.th/report/phichet/p14.pdf>.
- พิชชาพร วิถีเจริญ. (2556). **กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครสมเด็จพระสุริโยทัยในบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พิมพ์ลดา ดีมาก. (2555). **การสร้างเรื่องเล่าและตัวละคร “ซูลีไทเฮา” ในวรรณกรรมภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เพชรรัตน์ บริสุทธิ์. (2564). **การรู้สารสนเทศ**. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2564, จาก http://human.tru.ac.th/elearning/tec_ban/tinfo04/inf04065.html.
- เพียร ละลอกแก้ว. (2523). **วรรณคดีวิเคราะห์และวรรณคดีวิจารณ์**. มหาสารคาม: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครู มหาสารคาม.
- ไพโรจน์ โพธิ์ไทร. (2517). **ภูมิหลังของจีน (สมัยก่อนราชวงศ์ถึงราชวงศ์หมิง)**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.

ภาวีน มาลัยวงศ์. (2556). การฟื้นฟูเปอร์เซียและความเป็นวีรบุรุษในวัฒนธรรมอเมริกัน.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
20(2), 90–110.

ภาสพันธ์ ปานสีดา. (2558). **มหากาพย์แผ่นดินมองโกล**. กรุงเทพฯ: Penedge.

ภาสกร ลือสกุล. (2562). ภาพความทรงจำอาณาจักรอินคาและอาณาจักรอียิปต์ในนวนิยาย
ร่วมสมัย: กรณีศึกษา สายน้ำลึก (Los ríos profundos) และเรือนมยุรา.

วารสารอักษรศาสตร์, 48(1), 97–119.

มณรรดา ศิลปะบรรเลง, ภารดี มหาขันธ์ และเยาวลักษณ์ แสงจันทร์. (2562). คติความเชื่อ

เรื่องพระร่วงในสังคมไทย: บทบาทและการดำรงอยู่. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,** 27(54), 298–319.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2556). นามานุกรมวรรณกรรมอีสาน. สืบค้นเมื่อ

1 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.bl.msu.ac.th/dataisan/explanation.php>

มัทนทิรา [นามแฝง]. (2558). **เจงกิสข่าน**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

มารศรี สอทิพย์. (2551). **เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช:**

กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

มูโรทานิ สึเนฮิโตะ. (2551). **เจงกิสข่านและสงครามครูเสด (การ์ตูน).** กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอม
มิกส์.

มูฟวี่โฮมวิดีโอ. (2551). **เจงกิสข่านจักรพรรดิสะท้านแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: มูฟวี่โฮมวิดีโอ.

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. (2554). **นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย**. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.

แมทเธอร์, เบอร์เคลลี. (2518). **จอมทัพผู้พิชิตเจงกิสข่าน**. กรุงเทพฯ: บ้านดาดสาส์น.

ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์. (2546). เจงกิสข่าน ประมุขของชาวมองโกล. **National Geographic**
ฉบับภาษาไทย, 3(25), 127–163.

ไมค์ เอ็ดเวิร์ดส์. (2550). เจงกิสข่าน ประมุขของชาวมองโกล. ใน **บุคคลสำคัญของโลก**
(หน้า 24). กรุงเทพฯ: เนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก.

รณชัย ชาตินิกร. (2554). **ขู่ฆ่า ล้างโคตร กองทัพอำมหิต 'เจงกิสข่าน'.** กรุงเทพฯ:
อีปซี กรุ๊ป.

รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์. (2557). **อวัจนภาษาในนวนิยายเรื่องฟ้าใหม่ของศุภร บุนนาค.**

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

รัตนศักดิ์ ก้อนเพชร และกาญจนา วิชญาปกรณ์. (2561). สดภาพลักษณ์วีรบุรุษนอกกฎหมาย
ของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของ ไม้มือเมืองเดิม. **วารสารศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้**, 6(2), 147–166.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย**

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ริสซ์, เจมส์ ซี และสปีตเนสต์, สตีเฟ่น. (2552). **มหาบุรุษจอร์จ วอชิงตัน.**

(สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอเอสทีวีผู้จัดการ.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2560). **เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณคดีไทย Thai Literature สาขาวิชา**

ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 6

(พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2561). **วรรณกรรมปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เรณู เหมือนจันทร์เชย, กฤตยา อภินิษฐ์ และอัญชลี ชัยวรพร. (2544). บทสัมภาษณ์

ศาสตราจารย์คุณหญิงสุริยา รัตนกุล. **ภาษาและวัฒนธรรม**, 20(2), 11–22.

โรส มีเดีย แอนด์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (2551). **Gengiskan: To the End of the Earth and Sea**

เจงกิสข่าน. กรุงเทพฯ: โรสมีเดีย & เอ็นเตอร์เทนเมนต์.

โรส มีเดีย แอนด์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (2560). **เจงกิสข่านบุกอีसान-สุชิน**

ลิ้นส่งเสริม. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2563, จาก [https://www.youtube.com/watch?](https://www.youtube.com/watch?v=CtAV5-Ki98I)

[v=CtAV5-Ki98I](https://www.youtube.com/watch?v=CtAV5-Ki98I)

ลลิตา บุญรัตน์. (2555). **ภาพตัวแทนคนจีนพลัดถิ่นในนวนิยายชีวิตชาวจีนโพ้นทะเล**

ในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.

แลมบ์, ฮาโรลด์. (2493). **เยนกีซาน จอมจักรพรรดิ.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เล่าชวนหัว. (2553). **ยกเครื่องเรื่องมองโกล.** กรุงเทพฯ: คุณธรรม.

เลียง เสถียรสุด. (2516). **ประวัติวัฒนธรรมจีน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาคม

สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

วชิรญาณ. (ม.ป.ป.). **เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดวชิรญาณ**. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://vajirayana.org>.

วนิดา บำรุงไทย. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรพล ผสมทรัพย์. (2554). **การนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ ของพระนางขุสึไทเฮา ในนวนิยายเอ็มเพรส ออร์คิด และเดอะลัสท์เอ็มเพรส**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วรมาศ ยวงตระกูล. (2547). **วาทกรรมสงครามและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วรรณิ พุททเจริญทอง. (2555). สายโลหิต: การสร้างสรรค์นวนิยายกับประวัติศาสตร์. **วรรณวิทัศน์**, 12, 64-91.

วรรณัน พิริยานสรณ์. (2543). **การเปรียบเทียบเนื้อเรื่องอิงสงขจว้นกับมังกรหยก**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วรวรรณ ศรียาภัย. (2552). **รูปภาพที่ใช้อ้างอิงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

วรวรรณ ศรียาภัย. (2562). **การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์ ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 5. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**.

วรวิทย์ ประพรม. (2554). **การสร้างภาพลักษณ์ด้วยการกำหนดบุคลิกภาพของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผ่านเฟซบุ๊ก**. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วรรัตน์ สุขวัจน์. (2551). **การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วรศรา ตั้งคำวานิช. (2555). **ภาพลักษณ์สมเด็จพระนเรศวรของราชสำนักไทยสมัยรัตนโกสินทร์ถึงทศวรรษ 2480 ภาพและมลายภาพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ 500 ปี ความสัมพันธ์สยามประเทศไทยกับโปรตุเกสและชาติตะวันตกในอุษาคเนย์ 2054-2554**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้า.

- วรรณญา วัชรวิทย์. (2554). **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรม**
เฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย: เรื่องเล่าและภาพแทน.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วันชนะ ทองคำเภา. (2554). **ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรม**
ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย. (2563ก). **Berkely_Mather.** สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563,
 จาก <https://en.m.wikipedia.org/wiki/Berkely>.
- วิกิพีเดีย. (2563ข). **เตมูจิน.** สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>.
- วิกิพีเดีย. (2563ค). **มังกรหยก.** สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2563, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/มังกรหยก>.
- วิกิพีเดีย. (2563ง). **รอยัลสไปรท์ส.** สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2564, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/รอยัลสไปรท์ส>.
- วิกิพีเดีย. (2564ก). **อาณัติแห่งสวรรค์.** สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2564,
 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/อาณัติแห่งสวรรค์>.
- วิกิพีเดีย. (2564ข). **สหรัฐไทยเดิม.** สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สหรัฐไทยเดิม>.
- วิทย์ ศิวศรียานนท์. (2544). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:
 ธรรมชาติ.
- วิทยา วงศ์จันทา. (2555). **การประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ในวรรณกรรมและ**
สื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 กรุงเทพฯ.
- วินัย สุกใส. (2554ก). วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411–2475
 (ตอนที่ 1). **วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, 3(3), 212–240.
- วินัย สุกใส. (2554ข). วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2411–2475
 (ตอนที่ 2). **วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, 4(4), 131–176.
- วิบูลย์กิจ. (2533). **เจงกิสข่าน (การ์ตูน).** กรุงเทพฯ: วิบูลย์กิจ.
- วิภา กงกะนันท์. (2533). **วรรณคดีศึกษา.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วิภาพ คัญทัพ. (2561). **ตัวละครสำคัญในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่อง**

“เพชรพระราชนายก” ของหลวงวิจิตรวาทการ: การพินิจเชิงจิตวิทยา.

กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

วิรัชพัชร จรัสเพชร. (2555). **กลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร”.**

วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). **วรรณคดีวิจารณ์.** นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก. (2553). **เจงกิสข่าน: มหาบุรุษผู้เปลี่ยนโลก.** กรุงเทพฯ: มติชน.

เวเธอร์ฟอร์ด, แจ็ก. (2554). **ประวัติศาสตร์ลัทธิขงจื๊อ.** กรุงเทพฯ: มติชน.

ศศิวิทย์ สันตวณิช. (2559). อิเหนา: วีรบุรุษนักรักและนักรบ. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม,**
6(1), 134–142.

ศศิวิทย์ สันตวณิช และกาญจนา วิชญาปกรณ์. (2562). พัฒนาการการผจญภัยของตัวละครเอก
ชายในฐานะวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสาร**
สังคม, 7(1), 210–219.

ศุภกานต์ นานรัมย์. (2555). **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช "วีรบุรุษของวีรบุรุษ" ในทัศนะ**
ของสมเด็จพระยามะกุฎราชกุมาร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

สงคราม. (2561). **ไขปริศนาตามล่าสู่ฐานลับโบราณเจงกิสข่าน Chinggis**
Khaan สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก [https://www.youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=AiORytoSGuY)
[/watch?v=AiORytoSGuY](https://www.youtube.com/watch?v=AiORytoSGuY).

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์. (ม.ป.ป.). **พงษาวดารจีนเรื่องเม่งเฉียว.** ม.ป.พ.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ. (2459). **พงษาวดาร**
ยุทธศิลป์ (ภาค 2). พระนคร: กรมตำราทหารบก.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). **วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ.** นครปฐม:
สถาบันวิจัยภาษาและเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (2562). **รางวัลนาถาธิปพงศ์ประพันธ์ 2562.** สมุทรสาคร:
พิมพ์ดี.

สรณัฐ ไตลังคะ. (2560). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2551). **“สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สาคร บุญเลิศ. (2525). **วิเคราะห์นวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- สายป่าน ปุริวรรณชนะ. (2559). **“อาณาจักรสุโขทัย”: การประกอบสร้างประวัติศาสตร์จากตำนานและความเชื่อของคนไทย**. *วารสารรามคำแหงมนุษยศาสตร์*, 35(1), 125–142.
- สายฝน รุ่งประเสริฐ วรรณสินธพ. (2554). **ประวัติศาสตร์จีน: ยุคราชวงศ์ เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: เพชรกะรัต.
- สายสร้อย สุดหอม. (2530). **นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องเศวตฉัตรนางเจ้า: การศึกษาในด้านกลวิธีการนำเสนอเรื่องและท่วงทำนองการแต่ง**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, พิษณุโลก.
- สารคดีจีน. (2560ก). **อาณาจักรมองโกล ep.1 ตำนานผู้กอบกู้**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Zf1BAaPjCLM>.
- สารคดีจีน. (2560ข). **อาณาจักรมองโกล ep.2 เจงกิสข่าน หมาป่าสีเทา**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก https://www.youtube.com/watch?v=HMdmlwIW7_o.
- สารคดีจีน. (2560ค). **อาณาจักรมองโกล ep.5 มรดกแห่งจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=VLfBMvaOE2I>.
- สารคดีจีน. (2560ง). **อาณาจักรมองโกล ep.3 เส้นทางพิชิตโลก**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=7NtHi5hPg8U>.
- สารคดีจีน. (2560จ). **อาณาจักรมองโกล ep.4 นครแห่งความตระการตา**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=5xJRtAF-uP4>.
- สาลิณี มานะกิจ. (2016). **กบฏบวรเดชในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์**. *ดำรงวิชาการ*, 15(1), 279–310.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). **มรดกเจิงกิสข่าน**. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563, จาก <http://www.royin.go.th/?knowledge>.

- สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2562). **คู่มือการจัดทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา**. ปทุมธานี: สำนักบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สีเนะโสะ, มุโรทานิ. (2551). **เจงกิสข่านและสงครามครูเสด**. (จัน สัมฤทธิ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์.
- สุกัญญา สุกญา. (2542). พระร่วง: วีรบุรุษในประวัติศาสตร์และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม. **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**, 16, 202–216.
- สุกัญญาโสภี ใจกล้า. (2562). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: แง่คิดจาก “วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี”. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 15(1), 41–54.
- สุคนธ์ แสนมณี. (2544). การศึกษาลักษณะร่วมและลักษณะต่างของวรรณกรรมแปล **เรื่อง อีเลียดกับสวรรค์สาป**. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). (2546). **จินตนาการของไม้เมืองเดิมในนิยายอิงพระราชพงศาวดารเรื่องขุนศึก**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุทัศน์ ยกส้าน. (2547). มรดกเจิงกิสข่าน. **MGR Online**. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9470000011041>.
- สุนิษฐา กำเนิดทอง. (2557). **กลวิธีการประพันธ์ในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล ช่วง พ.ศ. 2545–2554**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- สุนิสา ปริมาณ. (2543). **การศึกษานิยายกำลังภายในเรื่องมังกรหยก**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุประวีณ์ แสงอรุณเฉลิมสุข. (2561). พระสังข์: การผจญภัยของวีรบุรุษ. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**, 10(2), 185–206.
- สุพรรณิ วราทร. (2519). **ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุพรรณษา ภัคตรนิกร. (2557). กระบวนการสร้างอุดมการณ์รักชาติไทยด้วยกลวิธีทางภาษาในนวนิยายแนวอิงประวัติศาสตร์ของวิมล ศิริไพบูลย์. **มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์**, 2(1), 109–139.

- สุพัตรา แซ่ลิ้ม. (2560). **รัฐบุรุษสร้างชาติ ทหาราชสร้างแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: Feel good Publishing.
- สุภัคกาญจน์ จิวาลักษณ์. (2558). **พระยาพิชัยดาบหัก: วีรบุรุษในประวัติศาสตร์กับการศึกษาด้วยมุมมองทางคติชนวิทยา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุภา ศิริमानนท์. (2551). **เจิ้งกิสข่าน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แม่น้ำพาง.
- สุภิญญา ยงศิริ. (2545). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทฤษฎีวิชาการประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุภิญญา ยงศิริ. (2557). การปลุกจิตสำนึกความรักชาติและความสามัคคีในเรื่องสายโลหิตของ โสภาค สุวรรณ. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 10(1), 159-181.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2553). **วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์**. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.phd-lit.arts.chula.ac.th/Download/discourse.pdf>.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2560). **ทฤษฎีวิชาการคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฐ เพชรนิรันดร. (2557). การเติบโตและการเรียนรู้: การศึกษาผ่านการดัดแปลงเทวดานานกรีกและโรมันในนวนิยายชุดเพอร์ซี แจ็คสัน ของริค ไรเออร์เดน. ใน **การประชุมวิชาการแห่งชาติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 11** (หน้า 8-9) นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- “สุริยา”. (2556). **เจิ้งกิสข่าน**. กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.
- สุริยา รัตนกุล. (2549). **อารยธรรมตะวันออก: อารยธรรมจีน (ภาคแรก)** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวดี บุญราศรี. (2548). **วิเคราะห์อาหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- สุวรรณ เชื้อนิล. (2523). **การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องขุนศึกของไม้เมืองเดิม**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- แสงเทียน ศรีธำไทย. (ม.ป.ป.). **ยอดมหาราชแห่งเอเชีย (อิทธิพลเอเชีย)** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กาญจนบุรี: ร่มฟ้าสยาม.

- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2541). **การวิเคราะห์บทบาทที่เป็นแบบฉบับสากลของตัวเอก**
ในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสนาะ เจริญพร. (2548). **ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทองสนับ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เสถียร จันทิมาธร. (2525). **คนอ่านหนังสือ**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- เสถียร จันทิมาธร. (2558). **วิถีแห่งอำนาจเงือกสีขาน**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โสภา ชานะมูล. (2545). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของหลวงวิจิตรวาทการ**. ชลบุรี: ภาควิชา
 ประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- หญิงประเสริฐ ไพศาลพิสุทธิสิน. (2547). **จะเด็ดและตัวละครหญิงในผู้ชนะสิบทิศ**.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมทย์. (2556). **สวนนั้ง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2539). **แฉกวรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
 อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2543). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- หลี่จื้อชิง. (2557). **มังกรหยก จอมยุทธ์ล่าอินทรี เล่ม 4 (การ์ตูน)**. กรุงเทพฯ: Burapat
 Comics.
- หลี่อันลือ. (2560). **วีรบุรุษสามก๊ก: 27 ขุนศึกผู้เป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- หอภาพยนตร์ Thai Film Archive. (2563). **ASEAN Classic**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10
 สิงหาคม 2563, จาก
<https://www.facebook.com/ThaiFilmArchivePage/posts/2497210990329086/>
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2556). **การอธิบายความการสื่อสารทางการเมืองจากภาพยนตร์**
 อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. **วารสารนิเทศศาสตร์**
ธุรกิจบัณฑิต, 7(1), 11-43.
- อดุลย์ รัตนมั่งเกษม. (2556). **ฮ่องเต้ สิบปฐมกษัตริย์จีน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อิทธิพร ประเทืองเศรษฐ์. (2555). **การวิเคราะห์ตัวละครเอกในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของ**
คึกเดช กันตามระ. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อนงค์ รุ่งแจ้ง. (2554). **พลังฝีมือในสี่แผ่นดิน**. **มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**, 28(3), 107-124.
- อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์. (2524). **สตาลิน: ทหารหรือวีรบุรุษ**. **วารสารสังคมศาสตร์และ**
มนุษยศาสตร์, 11(1), 1-16.

อนันต์ชัย จินดาวัฒน์. (2555). **ประวัติศาสตร์โลก(ฉบับสมบูรณ์) จากยุคหิน**

ถึงโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ยิปซี.

อนันท์ พุฒิชิต. (2557). **การเชิดชูวีรกรรม: การเมืองชาตินิยมกับการดำรงอยู่ของรัฐ**
สังคมนิยมลาวในยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

อภิรักษ์ ชัยปัญญา. (2546). **วิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยา**
ครั้งที่ 2. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

อภิรักษ์ ชัยปัญญา. (2547ก). **วิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยา**
ครั้งที่ 2. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(16), 115-132.

อภิรักษ์ ชัยปัญญา. (2547ข). **“ไม้ เมืองเดิม” กับการสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์**
การเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 ในยุคเริ่มต้น. ภาษาและหนังสือ, 35, 179-198.

อภิรักษ์ ชัยปัญญา. (2549). **การนำเสนอแบบคึกษาบันเทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย.**
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 14(20), 1-17.

อรจิรา อัจฉริยไพบูลย์. (2550). **กลวิธีสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ.**
วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

อรรณพ วิชัย. (2557). **ตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรมในสมเด็จพระนเรศวรมหาราชของโต:**
กรณีศึกษาชุมชนโตอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจิตรศิลป์, 5(2), 185-
223.

อรษา สุวรรณประเทศ. (2552). **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช: พลังขับเคลื่อนเบื้องหลัง**
ประชาชาติ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

อริชัย อรรถอุดม และสราวุธ อนันตชาติ. (2553). **การพัฒนาแนวคิดและมาตรวัดต้นแบบ**
ตราสินค้าวีรบุรุษในเชิงการสื่อสารการตลาด. วารสารนิเทศศาสตร์, 28(4), 1-20.

อริรุทธ ศิริโสภณา. (2554). **การประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงที่ถ่ายทอดผ่าน**
ตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ไทยยอดเยี่ยมที่ถูกผลิตซ้ำ ระหว่างปี
พ.ศ. 2530-2560. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

อัมพร สุขเกษม. (2544). **วรรณคดีจีนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมไทย.**
วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 23(1), 9-20.

- อัลเบอท ปอทเจส และเจษฎา ศาลาทอง. (2560). การสร้างภาพตัวแทนโรฮิงญาในการ์ตูนหนังสือพิมพ์. ใน การประชุมทางวิชาการระดับชาติเรศวรวิจัย ครั้งที่ 13: วิจัยและนวัตกรรม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (หน้า 1032-1045). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- อาบรามส์, เอ็ม.เอช. (2538). **อธิบายศัพท์วรรณคดี**. (ทองสุก เกตุโรจน์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของครุสภา. (ต้นฉบับภาษาอังกฤษพิมพ์ ค.ศ. 1986).
- อิกัลป์เดน, คอนน์. (2556). **ตำนานจอมทัพมองโกล**. (ปิยะภา, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: นกฮูก.
- อิสริยา อันเงิน. (2560). **การสร้างภาพตัวแทนของข้าราชการในละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ วศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อี.คิว.พลัส. (2549). **มหาราชและราชันโลก: เจงกิสข่าน-ทัพม้าจอมราชัน (การ์ตูน)**. กรุงเทพฯ: EQ.PLUS.
- อุมาพร พิชัยรักษ์. (2556). **การประดิษฐ์สร้างวีรบุรุษ: ภาพลักษณ์เจ้าชายที่ปนครในวัฒนธรรมอินโดนีเซีย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช.
- เอพีเอส อินเตอร์มีวลิค (ผู้จัดทำหมาย). (2548). **จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน**. กรุงเทพฯ: เอพีเอส อินเตอร์มีวลิคจำกัด.
- เอกชัย จันทรา. (2554ก). **ตำนานโลกตะวันออกจากมหาจักรวรรดิเปอร์เซียถึงโมกุลแห่งอินเดีย**. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป.
- เอกชัย จันทรา. (2554ข). **ประวัติศาสตร์โลก (ฉบับสมบูรณ์) จากยุคหินถึงโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: ยิปซี สำนักพิมพ์.
- เอกชัย จันทรา. (2556). **100 บุคคลสำคัญของโลก**. กรุงเทพฯ: ยิปซีกรุ๊ป.
- เอนก มากอนันต์. (2550). **แนวคิดเรื่องคติจักรพรรดิราชของชนชั้นนำไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2172-2394**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- แฮมิลตัน เอดิธ. (2549). **ปกรณัมปรัมปรา**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Achenbach, J. (1995). THE ERA OF HIS WAYS. **Washington Post**.
Retrieved January 4, 2020, from <https://www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/1995/12/31/the-era-of-his-ways/58a4ef4c-052f-4cd3-b6ee-5e68b4159161/>.

- Alamy. (2015). **Mongolia, Khentii province, Genghis khan statue at Khokh Nuur, the bluelake**. Retrieved March 29, 2020, from <https://www.alamy.com/stock-photo-mongolia-khentii-province-genghis-khan-statue-at-khokh-nuur-the-bleu-126625410.html>.
- Am J Hum Genet. (2003). The Genetic Legacy of the Mongols. **PMC: Mar**, 72(3), 717–721. Retrived January 29, 2021, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1180246/#RF15>.
- Amazon. (2008). **Mongol: The Rise of Genghis Khan**. Retrived February 20, 2020, from <https://www.amazon.com/Mongol-Rise-Genghis-Tadanobu-Asano/dp/B001F34HT6>.
- Areerat Nonsuwan and Pathom Hongsuwan. (2011). The Identity of the Hero in Lao Myths. **Journal of Mekong Societies**, 7(2), 109–128.
- arts.chula. (2564). **แนะนำครุภาษาไทยพระวรวงศ์วิสิฐ**. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก <https://www.arts.chula.ac.th/~thai/wp-content/uploads/2021/02/Woravet.pdf>.
- Boomerang. (2561). **เจงกิสข่าน GENGHIS KHAN** (ดิจิทัลเอนกประสงค์). กรุงเทพฯ: บুমเมอแรงออนไลน์.
- Campbell, J. (1973). **The Hero with a Thousand Faces** (2nd ed.). New Jersey: Princeton University Press.
- Carabao Official. (2560). **คาราบาว-เตมูจิน**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.youtube.com/watch?v=poli34YgNzY&list=RDpoli34YgNzY&start_radio=1.
- Cartwright, M. (2019). The Secret History of the Mongols. **Ancient History Encyclopedia**. Retrieved September 27, 2019, from https://www.ancient.eu/The_Secret_History_of_the_Mongols/.
- Ch3Thailand. (2561). **มังกรหยก EP.65**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=1CvV7O-HIBs>.
- Chinaknowledge. (2010). **Mengda beilu**. Retrived January 20, 2020, from <http://www.chinaknowledge.de/Literature/Historiography/mengdabeilu.html>
- ChineseTimeSchool. 2013). **The Mausoleum of Genghis Khan**. Retrieved March 29, 2020, from <http://www.chinesetimeschool.com/th-th/articles/mausoleum-of-genghis-khan/Chinggis-Khan>. Milton Park: Taylor & Francis e-Library.

- cinemedioevo.net. (n.d.). **Genghis Khan 1987**. Retrieved March 29, 2020, from https://www.cinemedioevo.net/Film2/genghis_khan_1987.htm.
- dara.trueid. (2558). **เรื่องย่อละคร The Legend of Kublai Khan ตำนานกุบไลข่าน จักรพรรดิแห่งมอลโกล**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://dara.trueid.net/drama/4DKdBBAvLNm7>
- Encyclopedia Britannica. (2020). **Genghis Khan**. Retrieved 29 August, 2020, from <https://www.britannica.com/biography/Genghis-Khan>.
- Eng, R. Y. (2018). Chinggis Khan on Film: Globalization, Nationalism, and Historical Revisionism. **The Asia-Pacific Journal**, 16(22), 1–29.
- Full Lengths Online Movies. (2017). **Genghis Khan 1965 (Online)**. Retrived February 20, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=Uf9vQyEjTfM&list=PL-oYziY7eCzxfCAs4z6cb6LYm-dPUovgM&index=1>.
- Genghis Khan. (2562). **Oxford Dictionaries Online**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2562, จาก https://www.lexico.com/en/definition/genghis_khan.
- Imdb. (n.d.). **Genghis Khan (1950)**. Retrived February 27, 2020, from <https://www.imdb.com/title/tt0291939/>.
- imdb.com. (2019). **Genghis Khan (1950)**. Retrived February 20, 2020, from <https://www.imdb.com/title/tt0291939/>.
- imdb.com. (2019). **Philippines-Best International Feature Film**. Retrived February 20, 2020, from https://www.imdb.com/title/tt0291939/plotsummary?ref_=ttls_pl.
- inf.news. (2021). **The Edge of the Sky 30—Ulanhot**. Retrieved July 11, 2021, from <https://inf.news/en/travel/35191b831241d6df3308623160b92881.html>.
- ipernity.com. (2009). **Statue of Genghis Khan in Deluun Boldog**. Retrieved March 29, 2020, from <http://www.ipernity.com/doc/wolfgang-pfriemer/6014498>.
- Julyrhapsody. (2551). **Genghis Khan-(นักแสดง)ผู้ได้ก็มีอาจทาบเทียม**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/julyrhapsody/2008/01/01/entry-1>.

Jointtravel. (ม.ป.ป.). **อนุสาวรีย์สามข่านผู้ยิ่งใหญ่แห่งจักรวรรดิมองโกล**. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.jointtravel.com/mongolia-travel-information/monument-of-the-three-great-khan-of-the-mongol-empire.html/>

Juvaini, Ata-Malik. (1997). **Genghis Khan: The History of the World-Conqueror**. (translated from the text of Mizra Muhammad Qazvini by J.A. Boyle). Manchester: Manchester University Press.

Lamb, H. (1927). **Genghis Khan: the conqueror emperor of all men**.

Li, D. T., ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และเบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2561). วิเคราะห์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจีนปัจจุบัน. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 7(2), 251-272.

Lord Raglan. (1975). **The hero: a study in tradition, myth, and drama**. Westport, Conn.: Greenwood Press.

Lowatcharin, G. (2554). **จอมราชันเตมูจิน**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=NHSE2jPTFcA>.

Man, J. (2004). **Genghis Khan Life, Death and Resurrection**. London: Bantam.

Meemodel. (2559). **เนื้อเพลง เจงกิสข่าน-รอยัล สไปรท์**. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2563, จาก https://xn--72c9bva0i.meemodel.com/เนื้อเพลง/เจงกิสข่าน_รอยัล%20สไปรท์.

MGA. (2553). **By the Will of Genghis Khan เจงกิสข่าน มหาสงครามจักรพรรดิ ล้างแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็มจีเอ จำกัด.

Michael Prawdin. (1953). **The mongol empire: its rise and legacy**. London: George Allen & Unwin Ltd.

Oknation. (2551). **Genghis Khan-(นักแสดง)ผู้ใดก็มีอาจากทาบเทียม**. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/julyrhapsody/2008/01/01/entry-1>.

Onon, U. (2005). **The Secret History of the Mongols: The Life and Times of Chinggis Khan**. Milton Park: Taylor & Francis e-Library.

Oxford learners dictionaries. (2019). **Genghis Khan**. Retrived January 20, 2020, from

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/genghis-khan?q=Genghis+Khan>.

Ralph, F. (1936). **Genghis Khan**. n.d.

Ratchnevsky, P. (1992). **Genghis Khan His Life and Legacy**. Malden: Blackwell Publishing.

Thai PBS. (2560). **855 ปีชาตกาล “เจงกิสข่าน”** สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563,

จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/267909>.

Thai PBS. (2561). **เจงกิสข่านตำนานที่ถูกปลุกให้ตื่นขึ้นอีกครั้ง**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม

2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ITczj3xnzPs>.

Thai PBSก. (2562). **ความรื่นรมย์ มิตรภาพแห่งทุ่งหญ้าสเตปป์**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม

2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=OVIM0PV2x6c>.

Thai PBSข. (2562). **สารคดีเจงกิสข่านกับยุทธศาสตร์และอาชา**. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม

2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=OVIM0PV2x6c>.

topwar. (June 4, 2019). **Chinese sources about the Mongol Tatars**. Retrived January

20, 2020, from <https://en.topwar.ru/158516-kitajskie-istochniki-o-mongolo-tatarah.html>.

Tricia Carswell. (1994–2019). Myths, legends and legacy of the Yuan: Genghis Khan and

Kublai Khan. **China Academic Journal Electronic Publishing House**.

pp.38–41. All rights reserved. Retrived January 20, 2020,

from <http://www.cnki.net>.

travel-to-mongolia.com. (n.d.). **Blue Lake Khar Zurkh**. Retrieved 29 March 2020,

from <https://travel-to-mongolia.com/blue-lake-khar-zurkh/>.

travel.mthai. (2557). **อนุสาวรีย์ เจงกิสข่าน รำลึกนักรบผู้ยิ่งใหญ่แห่งมองโกล**.

สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563, จาก <https://travel.mthai.com/world-travel/66675.html>.

Truong Thi Hang. (2557). **พระร่วงจากวรรณกรรมมุขปาฐะสู่วรรณกรรมลายลักษณ์:**

กรณีศึกษาฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

Wells, H. G. (1922). **A Short History of the World**. NewLondon: Cassell.

wikipedia. (January 5, 2020). **GenghisKhan** (2004 TV series). Retrived January 4, 2020, from [https://en.m.wikipedia.org/wiki/Genghis_Khan_\(2004_TV_series\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Genghis_Khan_(2004_TV_series)).

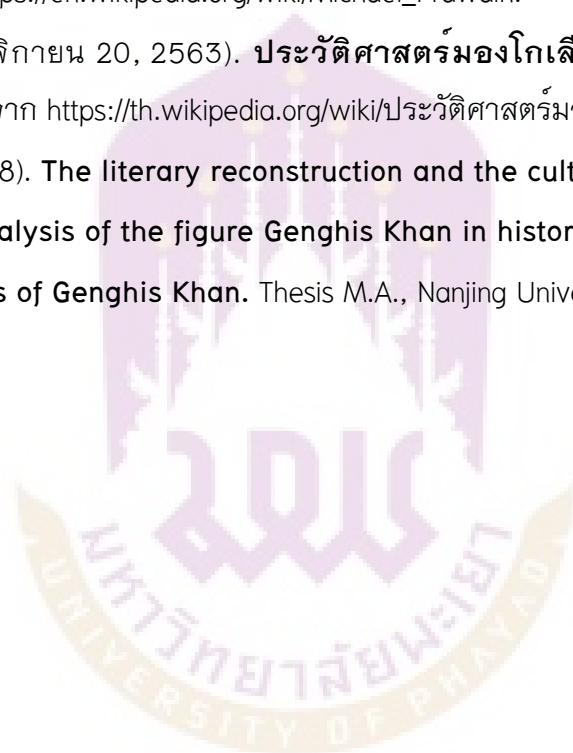
wikipedia. (January 7, 2021). **Tabaqat-i_Nasiri**. Retrived January 20, 2020, from https://en.wikipedia.org/wiki/Tabaqat-i_Nasiri.

Wikipedia. (2021b). **Genghis Khan (1965 film)**. Retrived January 4, 2020, from [https://en.wikipedia.org/wiki/Genghis_Khan_\(1965_film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Genghis_Khan_(1965_film)).

Wikipedia. (January 25, 2021). **Michael Prawdin**. (Online). Retrived January 29, 2021, from https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Prawdin.

Wikipedia. (พฤศจิกายน 20, 2563). **ประวัติศาสตร์มองโกเลีย**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติศาสตร์มองโกเลีย>.

Zhongyi, W. (2018). **The literary reconstruction and the culture memory: The analysis of the figure Genghis Khan in historical novel The Nine Dreams of Genghis Khan**. Thesis M.A., Nanjing University, Nanjing.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือเก็บข้อมูล

1. แบบเก็บข้อมูลโครงเรื่อง

ตอนที่ 1 โครงเรื่อง	
ชื่อเรื่อง	
ชื่อผู้แต่ง	
โครงเรื่อง	
ตอนที่ 2 ความขัดแย้ง	
ความขัดแย้ง	ข้อความ
ความขัดแย้งภายใน	
ความขัดแย้งภายนอก	มนุษย์กับมนุษย์
	มนุษย์กับสังคม
	มนุษย์กับธรรมชาติ
	มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ
ความขัดแย้งหลัก	
ตอนที่ 3 การนำเสนอโครงเรื่อง	
โครงสร้างโครงเรื่อง	ข้อความ
ตอนเริ่มเรื่อง	ตามปฏิทิน
	ย้อนเหตุการณ์
ตอนดำเนินเรื่อง	
จุดวิกฤตของเรื่อง	
จุดคลี่คลายของเรื่อง	
ตอนจบเรื่อง	
หมายเหตุ	

2. แบบเก็บข้อมูลแก่นเรื่อง

ตอนที่ 1 แก่นเรื่อง		
เรื่อง		
ผู้แต่ง		
แก่นเรื่องหลัก		
แก่นเรื่องรอง		
ตอนที่ 2 กลวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง		
หัวข้อ	กลวิธี	ข้อความ
การนำเสนอแก่นเรื่อง	การบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียน	
	ผ่านตัวละครของผู้เล่าเรื่อง	
	ผ่านการกระทำของตัวละคร	
	ผ่านภาษาอุปมา	
	ผ่านตัวเรื่องทั้งหมด	
คุณค่าของตัวเรื่อง	มีลักษณะสมจริง	
	แสดงลักษณะอันเป็นธรรมชาติมนุษย์	
	ยกระดับจิตใจหรือตระหนักในอุดมการณ์	
หมายเหตุ		

3. แบบเก็บข้อมูลมุมมองการเล่าเรื่อง

ตอนที่ 1 มุมมองการเล่าเรื่อง		
เรื่อง		
ชื่อผู้แต่ง		
มุมมองของบุรุษที่หนึ่ง	ผู้เล่าเรื่องเป็นตัว ละครเอก	
	ผู้เล่าเรื่องเป็นตัว ละครรอง	
มุมมองของบุรุษที่สอง		
มุมมองของบุรุษที่สาม	มุมมองแบบภว วิสัย	
	มุมมองแบบ สายตาพระเจ้า	
ตอนที่ 2 การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่อง		
การนำเสนอมุมมอง		
หมายเหตุ		

4. แบบเก็บข้อมูลตัวละคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานตัวละคร		
เรื่อง		
ชื่อตัวละคร		
ลักษณะพื้นฐาน		
เพศ		
การศึกษา		
รูปร่าง-หน้าตา		
ลักษณะนิสัย		
อื่นๆ		
ตอนที่ 2 ประเภทตัวละคร		
ตามบทบาท	ตัวละครเอก	
	ตัวละครปฏิกษ์	
	ตัวละครสนับสนุน	
	ผู้เล่าเรื่อง	
ตามลักษณะ	น้อยลักษณะ	
	ตัวละครมากลักษณะ	
ตอนที่ 3 กลวิธีการสร้างตัวละคร		
การรู้จักลักษณะตัวละคร	การพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง	
	ผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น	
	จากความคิดของตัวละคร	
	การรู้จักตัวละครทางอ้อม	
การเน้นให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้น	การตั้งชื่อตัวละคร	
	การสร้างตัวละครอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงกัน	
หมายเหตุ		

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / rev: 26102564 07:59:19 / seq: 39

5. แบบเก็บข้อมูลจาก เวลา และสถานที่

ตอนที่ 1 จาก เวลา สถานที่	
ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็น ธรรมชาติ	
ฉากที่เป็นเวลา	
ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทาง วัฒนธรรม	
ตอนที่ 2 กลวิธีการนำเสนอฉาก เวลา สถานที่	
ความถูกต้องน่าเชื่อถือ ของฉากที่มี ความสมจริง สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์	
ความสัมพันธ์ระหว่างฉาก กับเนื้อเรื่องและตัวละคร ที่ส่งอิทธิพลต่อกัน	
ความสัมพันธ์ระหว่างฉาก กับแนวคิด	
ความสัมพันธ์ระหว่างฉาก กับการสร้างบรรยากาศในเรื่อง	
ความสามารถในการบรรยายฉาก	
หมายเหตุ	

6. แบบเก็บข้อมูลบทสนทนา

ตอนที่ 1 วัตถุประสงค์ของบทสนทนา	
ชื่อเรื่อง	
ชื่อผู้แต่ง	
ช่วยดำเนินเรื่อง	
ช่วยให้รู้จักตัวละคร	
ช่วยให้มีวิธีการไม่ซ้ำซาก	
สร้างความสมจริง	
ทำให้บทประพันธ์น่าอ่าน น่าสนใจ และมีชีวิตชีวา	
ตอนที่ 2 กลวิธีการนำเสนอบทสนทนา	
ความสมจริง	
การสื่อความหมาย	
ความเหมาะสมกับบุคคลมัย และตัวละคร	
หมายเหตุ	

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / rev: 26102564 07:59:19 / seq: 39

7. แบบเก็บข้อมูลวิเคราะห์การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ

การศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำ		
ชื่อเรื่อง		
ชื่อผู้แต่ง		
การใช้คำ	ความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานการณ์ของบุคคล	
	การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ	
	คำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง	
	คำภาษาถิ่น	
การเลือกใช้คำ	ความหมายตรง	
	ความหมายแฝง	
การใช้คำอย่างมีศิลปะ	คำซ้อน	
	การซ้ำคำ	
	อื่น ๆ	
หมายเหตุ		

8. แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร

การศึกษากลวิธีการใช้สำนวนโวหาร	
ชื่อเรื่อง	
ชื่อผู้แต่ง	
ภาพในจิตหรือจินตภาพ	
ภาพพจน์	อุปมาอุปไมย
	บุคลาธิษฐาน
	สัญลักษณ์
	ความขัดแย้งคู่ขนาน
	การกล่าวเกินจริง
	การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง
	การใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้วและไม่ต้องการคำตอบ
	การกล่าวเย้ย, ประชด
	ข้อความที่มีเสียงสัมผัส มีดุลแห่งความหมาย และน้ำหนักเสียงเท่าเทียมกัน
หมายเหตุ	

9. แบบเก็บข้อมูลการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์

ลักษณะประโยชน์	ข้อความ
ชื่อเรื่อง	
ชื่อผู้แต่ง	
ประโยชน์สั้น ๆ	
ประโยชน์ยาวขึ้น	
ประโยชน์ยาว แบบไวยาหาร	
ประโยชน์บาโรก	
หมายเหตุ	

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39

10. แบบเก็บข้อมูลการศึกษาน้ำเสียงของผู้แต่ง

น้ำเสียง		ข้อความ
ชื่อเรื่อง		
ชื่อผู้แต่ง		
พิจารณาลักษณะการเล่า		
การเขียนอย่างประชดประชัน หรือล่อเลียนเสียดสี	คำพูดประชด	
	ความเปรียบ ประชดตาม สถานการณ์	
	ความเปรียบ ประชดตาม บทบาทของ ตัวละคร	
การสร้างบรรยากาศในเรื่องให้กลมกลืน กับเนื้อเรื่อง		
หมายเหตุ		

11. แบบเก็บข้อมูลแบบโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี

ตอนที่ 1 แบบโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี			
เหตุการณ์	พบ	ไม่พบ	หมายเหตุ
1. แม่ของวีรบุรุษมักเป็นสาวพรหมจรรย์			
2. พ่อของเขาเป็นราชาและ			
3. มักจะเป็นญาติใกล้ชิดของแม่ของเขา แต่			
4. สถานการณ์ของความคิดของเขาผิดปกติและ			
5. เขาได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้าด้วย			
6. เมื่อแรกเกิดมักถูกพ่อหรือปู่พยายามฆ่าเขา แต่			
7. วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้ และ			
8. ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล			
9. มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก แต่			
10. วีรบุรุษจะกลับคืนสู่บ้านเมืองของเขาในวัยหนุ่ม และจะได้ครอบครองอาณาจักรในอนาคต			
11. หลังจากชัยชนะเหนือกษัตริย์หรือ ยักษ์ มังกร ลัทธิร้าย			
12. เขาแต่งงานกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา (หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่ไปอาศัย) และ			
13. ขึ้นเป็นกษัตริย์			
14. เขาครองราชย์เป็นปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง และ			
15. บัญญัติกฎหมาย แต่			
16. ต่อมาเขาถูกพระเจ้าพิโรธ หรือ ประชาชนเสื่อมศรัทธา และ			
17. ถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง			
18. เขาตายอย่างลึกลับ			
19. บ่อยครั้ง(ที่ตาย)บนยอดเขา			
20. หากมีลูก ลูกของเขาจะไม่ประสบความสำเร็จ			
ตัวบท 			

12. แบบเก็บข้อมูลชีวิตวิวัฒน์แห่งวีรบุรุษ

ตอนที่ 2 แบบศึกษาการออกเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษ		
ขั้น	ขั้นตอนย่อย	เหตุการณ์
1. ขั้นตอนการเดินทาง (Departure)	1.มีเสียงเรียกร้องให้ออกผจญภัย	
	2.การปฏิเสธเสียงเรียกร้อง	
	3.การได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ	
	4.การก้าวข้ามอุปสรรคแรกหรือการก้าวข้ามธรณีประตู	
	5.การติดอยู่ในทองปลาวาฬ	
2. การเริ่มต้นหรือการครอบครอง	1.เส้นทางแห่งการทดสอบ	
	2.การพบกับเทพเทวี	
	3.ผู้หญิงในฐานะผู้ล่อลวงหรือยั่วยวน	
	4.การเป็นปฏิปักษ์กับบิดาหรือการพบอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่	
	5.การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า	
	6.การบรรลุความดั่งามขั้นสูงสุด	
3. การกลับคืน (Return)	1.การปฏิเสธการกลับมา	
	2.การหลบหนีด้วยวิธีพิเศษ	
	3.การได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก	
	4.การกลับคืนสู่โลกเดิม	
	5.ความเป็นใหญ่ในโลกทั้งสอง	
	6.อิสรภาพแห่งชีวิต	
หมายเหตุ		

13. แบบเก็บข้อมูลการสร้างภาพลักษณ์ของเจงกิสข่าน

การสร้างภาพลักษณ์	
ชื่อเรื่อง	
ชื่อผู้แต่ง	
ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์	
ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น	
กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์	การสืบทอดความหมายดั้งเดิม
	การสร้างความหมายใหม่
หมายเหตุ	

14. แบบเก็บข้อมูลแนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเชิงกึ่งขำขัน

แนวคิดการประกอบสร้างนวนิยายเชิงกึ่งขำขัน			
แนวคิด	ที่มา	ข้อความ	หมายเหตุ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ก่อพงศ์ นามวัฒน์
วัน เดือน ปี เกิด	15 กุมภาพันธ์ 2524
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2560 ศษ.ม.(การสอนภาษาไทย), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2559 ศศ.ม.(ไทยศึกษา), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2546 ศศ.บ.(ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
ที่อยู่ปัจจุบัน	126/251 ลุมพินีคอนโดทาว์นบดินทรเดชา-รามคำแหง ซอยรามคำแหง 43/1 ถนนรามคำแหง แขวงพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ
ผลงานตีพิมพ์	ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ ก่อพงศ์ นามวัฒน์, วรวรรธน์ ศรียาภัย, ศานติ ภัคดีคำ และ บุญยงค์ เกศเทศ. (2563). กลวิธีการนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ในนวนิยายเรื่อง “เงงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย. วิจิตรวรรณสาร, 4(2), 109-144. ก่อพงศ์ นามวัฒน์, วรวรรธน์ ศรียาภัย, ศานติ ภัคดีคำ และ บุญยงค์ เกศเทศ. (2563). โครงสร้างชีวิตวีรบุรุษ “เงงกิสข่าน” ในวิถีวัฒนธรรม ประเพณีจากสหบทนวนิยาย “เงงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 18-33. ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ ก่อพงศ์ นามวัฒน์. (2562). อคติในวรรณกรรมไทยเรื่องสังข์ทองตอน ท้าวสามนต์ให้ลูกเขยหาเนื้อหาปลา. วารสารฟ้าเหนือ, 10(1), 33-62.
รางวัลที่ได้รับ	-

2115076504

UP iThesis 60113966 dissertation / recv: 26102564 07:59:19 / seq: 39